
x-rite
colorchecker CLASSIC
mm

10927. IV. 2. fol. 4°

4° VI.

Textus Sententiarum cum conclusionibus ac titulis questionū .s. Thome Articulisq; Parisien. et in quibus magister communiter non tenetur.

K K LYCEAL BIBLIOTHEK ZU LAIBACH

N 19

Sequuntur Tituli questi

onū sancti Thome sup primū librum sententiarum.

DI. I

An doctria theologie sit necessaria.
An sit vna scientia vel plures
An sit practica vel speculatiua: ꝛ si speculatiua. vtrū sit sapiētia vel scientia vel intellectus.
Quid si t subiectū theologie.
Quis modꝰ sit tractandi ꝛ exponendi theologiam.
Quid sit frui ꝛ cuiꝰ potentie vel virtutis sit actus.
Quid sit vti ꝛ cuiꝰ sit actus
Utrū sit solo deo fruendū.
Utrū tribus psonis sit vna sola fruitione fruendum vel pluribus.
Utrū oīibus alijs p̄ter deuz sit vtēdum.
Utrū fruitio sit oīis creature
Utrū vsus sit in patria

DI. II

An sit vnus deꝰ. siue de vnitate diuine essentie
Utrū i deo sit pl'alitas attributorū
Utrū i deo sit pl'itas rōnum ſm q̄s attributa differūt
Utr̄ vnitas diuine essentie cōpatiat' secū pluralitatē psonar̄
Utrū pluralitas psonarū in diuinis sit realis vel rōnalis tm̄.
Utrū hoc nomē deꝰ sit nomē nature

DI. III

Utrū deꝰ sit cognoscibilis a creato intellectu.
Utrū deū esse sit p se notū.
Utrū deus possit cognosci p creat'as ꝛ quor̄ est deum cognoscere p̄ creaturas.
Quid potuerūt phī de deo p creaturas cognoscere vtrū videlicz trinitatem psonarum.
Quid sit vestigiū dei in creaturis.
De ptibꝰ vestigij.
Utrū in oīi creatura inueniat' vestigium.
De subiecto imaginis vtruz tm̄ mēs sit subiectum imaginis.
De ptibus imaginis quid sit vna q̄q̄ ꝛ qualiter differāt.
Q̄o se habēt ptes imaginis ad animaz. vtrū sint ipa essentia aīme In quo ꝛ vtrū aīa sit sue potētie.
Q̄o se habēt ptes imaginis ad iuicem. vtrū vna oriat' ex altera
De compatione istarū potentiarum ad actus suos. vtrum semp sint in actu.
De secūda assignatōe imagis meditā te noticia ꝛ amore quomō differūt a prima.

DI. IIII

An sit generatio in diuinis.
An hec sit vera deꝰ genuit deū
De istis ppositionibꝰ deꝰ genuit deū vel se deū vl' aliū deū Itē genuit deum q̄ est deus pr̄ vel q̄ non ē deꝰ pr̄. ꝛ filius.
Utrū possit aliquid p̄dicari de deo
Utrū psona possit p̄dicari de eētia.

DI. V

Utrū essentia generet.
Dato q̄ essentia nō generet vtrū idē sit in oīibus alijs nominibus eētialibus.
Utrū filiꝰ generet de substātia pr̄is.
Utrū filius sit dē nihilo.
Utrū eētia sit terminꝰ generationis

DI. VI

Utrū pater genuerit filiū necessitate
Utrū genuerit ip̄m volūtate.
Utrū pr̄ genuit filiuz natura vel naturaliter.

DI. VII

Utrū i deo sit potētia ad generādū
Utrū potentia generādi sit aliq̄d absolutum.
Utrū potentia vniuoce dicat' de potētia creandi ꝛ generandi ꝛ que illarū sit prior.
Utrū potentia generādi sit in filio.
Utrū filiꝰ possit generare aliū filium ꝛ vtrū pr̄ possit etiaz aliū filiū generare.

DI. VIII

Utrū esse ꝑprie ꝙueniat deo. vel etiam ꝑprie possit dici de ipso.
Utrū eē dei sit eē cuiuslibet creature
Utrū q̄ ē sit primū nomē dei.
Quid sit eternitas ſm diffinitionem
Utrū soli deo cōueniat eternitas vl' etiam creature
Utrū verba diuersorū tm̄ possint p̄dicari de deo vel de eterno.
An deus sit oīno imutabilis.
De illis modis mutationū quos assignat Aug⁹. in lra qūo sit verum.
Utrū in deo sit oīno da simplicitas
An deꝰ ptineat' vel sit in predicamēto substātie.
Utrū alia p̄dicamēta possint de deo dici ꝛ qualit' magis p̄dicamentū relationis.
An aliqua creatura sit simplex.
An anima rōnalis sit simplex
Utrū aīa sit tota in qualibet pte corporis.

DI. IX

Utrū filiꝰ ꝑpter distinctionē qua distinguit' a patre sit alius a patre.
Utrū pater ꝛ filiꝰ ꝑpter eandem distinctionē possint dici plures eterni vel coeterni
Utrū pater aliquo modo sit p̄or filio
Quibꝰ verbis vel cuiꝰ ptis sit filij generatio exprimēda.

DI. X

Utrū spūsc̄us ꝑcedat vt amor a patre ꝛ filio.
Utrū spūsc̄us sit amor quem pat' habet in filium ꝛ econuerso.
Utrū spūsc̄us sit nexꝰ ꝛ vnio patris ꝛ filij.
Utrū spūsc̄us ex ꝓcessione sua possit ꝑprie dici spūsc̄us.
De numero diuinarū psonarū

DI. XI

Utrū spūsc̄us ꝑcedat a pr̄e ꝛ filio.
Utrū ꝑcedat ab eis inq̄tū sūt vnuz vel inq̄tū sunt plures.
Si ꝑcedat ab eis inq̄tū sunt vnum.
Utrū scōm q̄ sunt vnum in essentia. vel inq̄tum sunt vnū in aliqua notione.
Utrū pater ꝛ filius possint dici vnus spiratoꝛ spūsc̄i.

DI. XII

An generatio filij p̄cedat aliquo mō ꝓcessionē spūsancti.
An spūsc̄us ꝓius vel plenius ꝓcedat a pr̄e q̄ a filio.
An spūsc̄us ꝑcedat a pr̄e mediante filio.

DI. XIII

Utrū sit aliqua ꝓcessio in diuinis.
Utrū sit ibi vna ꝓcessio tm̄ vel pl'es.
Qualiter due ꝓcessiones nominari debent.
Utrū spūsc̄us cū nō dicat' genitꝰ possit dici ingenitus.

DI. XIIII

An sit aliqua ꝓcessio temp̄alis spiritussancti.
Utrū temp̄alis ꝓcessio faciat nūerū cū eterna.
Utrū spūsc̄us scōm ꝓcessum temporalem deat'. vel tantum dona ei⁹ vel vtrū q̄.
Scōm q̄ dona dicat' spūsc̄us dari vl' ꝑcedere temp̄aliter.
Utrū spūsc̄us deat' a sanctis viris

DI. XV

An missio vl' datio diuinis psonis cōueniat.
An missio significet essentiam vel notionē cui cōueniat mitti vel dari.
An alicui conueniat vt mittat se vel det se vel ꝑcedat a se.
Utrū filiꝰ mittat' a spūsc̄o
Utrū missio inuisibilis cōueniat filio
Utrū missio inuisibilis filij sit distincta a missiōe spūsancti.
Utrū aliqua missio sit eterna sicut aliqua ꝓcessio est eterna ꝛ temporat'
Utrū missio spūsancti fiat ad creaturas irrōnales
Utrū rōe augmēti gr̄e dicat' mitti filius vel spūsc̄us ad oēs scōs.
Utrū ad angelos ꝛ btōs dicat' mitti spūsc̄us.
Utrū ad xp̄m scōm q̄ hō possit dici facta missio spūsancti.
Utrū plenior fiat missio spūsancti ad sanctos post incarnationē quā añ.
Utrum spūsc̄us faciat ad eos quos mittit' nō esse in hoc mūdo.

DI. XVI

De missione ꝺm se ⁊ primo vtrū conueniat diuine ꝑsone missio vel mitti
Ad quos fieri debuit missio visibilis diuine ꝑsone. vtrū ad ꝑcs veteris testamēti.
In q̄bus speciebus hec missio fieri ꝺbeat vtrū in spē corpali tm̄.
Utr̄ ille spēs sint administrate ꝑ angelos. vtrū charitas sit aliq̄d creatum in aīa.

DI. XVII

Utr̄ charitas meliuret ꝺm naturalia vel ꝺm ꝓparationē.
Utr̄ charitas possit certitudinaliter cognosci ab habēte ipsam.
Utr̄ charitas sit ex charitate diligēda.
Utr̄ charitas possit augeri.
De modo augmēti charitatis q̄o ē
Utr̄ quolibet motu suo augeat.
Utr̄ sit aliq̄s ℓmin⁹ augmēti charitatis.
Utr̄ caritas possit minui sic̄ augeri.

DI. XVIII

Utr̄ hoc nomē donū sit eēntiale vel ꝑsonale.
Utr̄ hoc nomē donū ꝓprie q̄eniat spūisancto.
Utr̄ ꝑ donum q̄ ē spūssctūs alia dona denē.
Utr̄ spūssctūs ꝓcessiōe q̄ donū ꝺr̄ dicat deus.
Utr̄ spūssctūs possit dici donū nr̄m.

DI. XIX

An in diuinis sit equalitas.
An in diuinis sit mutua eq̄litas.
Quid sit eternitas ꝺm rem.
Q̄o se habeat nunc eternitatis ad eternitatem.
An magnitudo q̄eniat deo. ⁊ quid sit magnitudo.
Q̄o ex eo q̄ ꝑsone sunt in se inuicē pater ipsarū eq̄litas ⁊ magnitudo.
An in diuinis sit totū integrale
An in diuinis sit totū vniuersale.
Quid sit veritas.
Utr̄ oīne verū sit verū veritate ĩcreata.
De cōditionib⁹ veritatis q̄ sunt eternitas ⁊ incōmutabilitas.

DI. XX

An filius sit oīnipotēs.
An fili⁹ sit equalis ꝑr̄i in oīpotentia
Utr̄ sit aliq̄s ordo inē ꝑrem ⁊ filium

DI. XXI

Utr̄ dictio exclusiua possit in diuinis addi ex pte subiecti ℓmio eēntialiter sol⁹ deus ē deus cū ꝓdicato essentiali vel ꝑsonali vt solus de⁹ est deus vel solus deus est pater.
Utr̄ dictio exclusiua possit addi ex pte subiecti ℓmino ꝑsonali cū ꝓdicato essentiali vt solus patr̄ ē deus.
Utr̄ hec sit cōcedēda trinitas est solus deus.
Utr̄ hec sit vera pater ē solus deus

DI. XXII

Utr̄ de⁹ sit nominabilis.
An aliq̄s nomē ꝓprie cōueniat deo vel oīa noīa de ipo trāssumptiue dicantur.
An deus sit nominandus vno nomine tm̄ vel pluribus vel etiā oīnibus.
Q̄o sumit̄ numer⁹ nominū in litteris positorū.

DI. XXIII

Q̄o differūt hec noīa. essentia. subsistentia. substātia. ꝑsona. ⁊ hec greca. vsya. vsyosis. hypotasis. ꝑsopō
Utr̄ nomen ꝑsone ꝓprie dicat in diuinis.
Utr̄ hoc noīn persona significet substantiā vel relationem.
Utr̄ hoc nomē ꝑsona in diuinis p̄ uraliter p̄dicet.

DI. XXIIII

An vnitas sit in diuinis vt deus possit dici vere vnus.
Utr̄ in diuinis sit aliq̄s numerus.
Utr̄ numerus in diuinis aliq̄d ponat.
Utr̄ noīa numeralia in diuinis significent essentiā vel notionē.
Utrū noīa significātia vnitatē ⁊ pluralitatem ꝓdicēt aliq̄d positiue in deo vel in remouendo tm̄ vt in littera dicit.
Q̄o noīa pluralitati annexa se habeant in diuinis.
Utr̄ hoc nomen trinitas q̄d ꝓsequit pluralitatē q̄si collectiuū sit essentiale.

DI. XXV

De diffinitione ꝑsone quā ponit boetius.
Utrū ꝑsona vniuoce dicat de deo et de creaturis.
De cōitate ꝑsone respectu diuinarum ꝑsonarum. entes.
Utr̄ tres ꝑsone sint tres res vel tres

DI. XXVI

Utr̄ hypostasis sit ĩ diuinis ⁊ q̄d ibi significet.
Utrū abstractis ꝑ intellectū ꝑsonalibus ꝓprietatib⁹ remaneāt hypostases distincte.
An relationes sint in diuinis.
An solis relationib⁹ originis ꝑsone distinguunt̄.
De numero relationū notionū ⁊ ꝓprietatū ⁊ qualiter hec differāt.

DI XXVII

Qualit̄ ꝓprietates in diuinis ad inuicem differētes ꝺm diuersos sanctos diuersimode assignent̄.
Utr̄ ꝓprietates vel relatiões ꝺm intellectū p̄cedāt opationes ꝑsonales vel econuerso.
Utr̄ verbū sit ꝓprie in diuinis.
Utr̄ ℞bū dicat̄ eēntialr vel ꝑsonalit̄
Utr̄ solus fili⁹ sit dicēdus verbum.
Utr̄ in ℞bo ĩportet respect⁹ ad creaturam.

DI. XXVIII

Utrū iunascibilitas sit notio vel ꝓprietas p̄ris.
Utrū innascibilitas sit ꝓprietas personalis.
Quid sit imago ꝺm diffinitionē.
Utrum imago in diuinis essentialit̄ vel personaliter dicat.
Utrū imago q̄eniat personalit̄ soli filio.

DI. XXIX

Utrū vna persona sit p̄ncipiū alterius.
Utr̄ p̄ncipiū dicat vniuoce de deo respectu diuine persone. ⁊ creature ⁊ cui q̄eniat per prius.
Utr̄ eadē notiõe p̄r ⁊ filius sint principiū spūssancti.
Utr̄ pater ⁊ filius sunt vnū principium spūssancti.

DI. XXX

Utrū aliquid dicat de deo ex tēpore
Utrū noīa que dicunt̄ de deo ex tpe significent diuinā essentiam.
Utrū noīa relatiua q̄ de deo dicunt̄ ex tēpore ponāt aliquā relationem realiter existentē in deo.

DI. XXXI

Utrū eq̄litas in diuinis aliq̄d ponat.
De appropriatiõe in cōmuni ⁊ q̄o essentialia attributa personis diuinis appropriant̄.
De appropriatione hylarij.
De appropriatione augustini.
Q̄o intelligat illud Augustini. oīa vnū ꝓpt̄ p̄rem ⁊c.

DI. XXXII

Utrū p̄r diligat filiū spūscō.
Utr̄ p̄r diligat se spūscō.
Utr̄ pater ⁊ filius nos spūscō diligāt
Utrum pater sit sapiēs sapientia genita.
Utrū filius sit sapiēs sapiētia ĩgenita

DI. XXXIII

Utrū ꝓprietates personaruꝫ sint diuina essentia.
Utr̄ ꝓprietates sint ipse persone.
Utr̄ ꝓprietas sit in personis ⁊ in essentia.
Utr̄ de ꝓprietatibus p̄nt p̄dicari adiectiua essentialia ⁊ personalia.
Utr̄ de numero notionū liceat diuersimode opinari.

DI. XXXIIII

Utrum eēntia sit persona ⁊ econuerso vl̄ aliud natura ⁊ aliud res nature.
Utrū possit dici tres persone vnius essentie.
Q̄o appropriat̄ p̄r potētia. filio sapientia. bonitas spūscō.
Utrum de deo possit aliquid translatiue dici.
A quibus rebus sit deus translatiue nominandus ⁊ a quibus nō.

DI. XXXV

Utrum in deo sit sciētia.
Ueꝝ deus habeat tm̄ sui sciam vl̄ etiam aliorum.
Utr̄ deus de aliis a se habeat ꝓpriam ⁊ certā scientiam.

Utrũ scia dei sit vnita nr̃e scie.
Utrũ sciẽtia dei possit dici vniuersal' vel ꝑticularis vel potẽtia vel in habitu sicut nr̃a scientia.

DI XXXVI

Utrũ deꝰ cognoscat singula.
Utrũ deꝰ cognoscat mala.
Utrũ in deo sunt ea q̃ ipse nouit.
An idee rerũ sint.
An sint plures idee vel vna tm̃.
An oim rerũ idee sint in deo.

DI. XXXVII

Utrũ deꝰ sit in om̃ibꝰ rebꝰ.
Quot modis deꝰ dr̃ esse in rebus.
Utrũ deus sit vbiq̃.
Utrũ soli deo cõueniat esse vbiq̃ an possit alteri ꝯuenire.
Utrũ esse vbiq̃ deo ꝯueniat ab eterno
Utrũ angelus sit in loco.
Utrũ vnus angelꝰ possit simul esse in pluribus locis.
Utrũ plures angeli possint eẽ in vno loco simul.
Utrũ angelus moueat̃.
Utrũ angelus motu suo ꝑtrãseat medium.
Utrũ motus angeli sit in tp̃e vl' i nũc

DI. XXXVIII

Utrũ scia dei sit cã rerum.
Utrũ deꝰ oĩa vniformiter cognoscat
Utrũ scia dei sit enunciabiliũ.
Utrũ scia dei sit eorũ que nõ sunt.
Utrũ scia dei sit ꝯtingentiũ.

DI. XXXIX

Utrũ deꝰ possit nõ scire illd̃ qd̃ scit.
Utrũ deꝰ possit scire illud qd̃ nescit vl' plura q̃ sciat.
Utrũ deꝰ sciat infinita.
Quid sit in deo ꝓuidentia ꝑm rem.
Utrũ ꝓuidentia sit oĩm.

DI XL

Utrũ p̃destinatio sit aliq̃d ĩ creatura vel tm̃ in deo.
Quid noĩat p̃destinatio in deo vl' ad quid refert̃.
Quorũ sit p̃destinatio vtrũ tm̃ eorũ que sunt
De certitudine p̃destinationis vtrũ certa sit.
Quid sit reprobatio ꝑm rem.
Utrũ deꝰ sit cã obdurationis ⁊ excecationis que re ꝓbationi rñdent.

DI. XLI

Utrũ electio cõueniat deo ab eterno.
De ordine p̃destinatiõis ad electiõ qd̃ illorũ p̃cedat.
Utrũ p̃sciẽtia meritorũ sit cã p̃destinationis vel reprobationis.
Utrũ p̃destinatõ inuet̃ meritis ⁊ oro nibꝰ scõꝝ.
Utrũ deꝰ sciat nũc om̃e qd̃ oliz sciuit

DI. XLII

Utꝝ potẽtia deo ꝯueniat vel nõ.
Utꝝ in deo sit vna potẽtia vl' pl'es.
Utꝝ deꝰ possit quicq̃d alteri ẽ possibile.
Utꝝ possit facere impossibilia.
Utrum aliquid sit simpliciter impossibile ⁊ possibile. ꝑm cãs inferiores ⁊ supiores.

DI. XLIII

Utrũ potẽtia dei sit infinita.
Utrum oĩpotẽtia dei sit creature cõcabilis.
Utrum deꝰ opet̃ de necessitate nature sue.
Utrum deꝰ opet̃ ex necessitate sue iusticie.

DI XLIIII

Utꝝ deus singulas res poterat facere meliores.
Utrum deꝰ potuerit facere meliꝰ ipsum vniuersum
Utrum excellẽtissimas creaturas .s. aĩam xp̃i ⁊ beatã virginem potuerit facere meliores q̃ fecerit.
Utꝝ q̃cq̃d deꝰ olim potuit facere mõ possit.

DI XLV

Utꝝ in deo sit ponere voluntatem.
Utꝝ voluntas dei sit ipsiꝰ tm̃ sic̃ obiecti vel etiã aliorum.
Utꝝ voluntas dei sit cã oĩm eorum q̃ fiunt.
Quid est voluntas signi ⁊ voluntas bñplaciti.

DI. XLVI

Utꝝ deꝰ velit oẽs hoĩes saluos fieri
Utꝝ mala fieri sit bonum.
Utꝝ malum sit de ꝑfectõe vniuersi.
Utrum deꝰ velit mala fieri.

DI XLVII

Utrum voluntas bñplaciti sꝑ efficaciter impleat̃.
Utrum p̃ter voluntatẽ dei aliq̃d fiat
Utrum illud quod fit p̃ter voluntatẽ dei obsequat̃ voluntati eius
Utrum qd̃ ẽ p̃ter voluntatẽ dei possit eius p̃cepto subiacere.

DI. XLVIII

Utrum voluntas hominis voluntati diuine cõformari possit.
In quo attendat̃ principalis conformitas humane voluntatis ad diuinam.
Utrum ad illã principalẽ ꝯformitatem oẽs teneant̃.
Utrum teneamur cõformare voluntatem nostram voluntati diuine etiam in volito.

Expliciũt problemata sancti Thome super primo libro sententiarum. numero. cclxxi.

Prologus

Opiẽtes aliq̃d de penuria ac tenuitate nostra cũ paupercula in gazophilatiuz dñi mittere: ardua scãdere. opus vltra vires nostras agere p̃sũpsimus. ꝓ summationis fiduciã: laborisq; mercedẽ i samarita no statuẽtes. qui platis in curatiõz semiui ui duobus denarijs: superogãti cũcta reddere pfessus ẽ. Delectat nos veritas polli cẽtis: ꝫ terret immẽsitas laboris. Desideriũ hortat̃ pficiẽdi: ꝫ dehortat̃ infirmitas deficiẽdi. quã vincit zelus dom⁹ dei. Quo inardescentes: fidẽ nostrã aduersus errores carnaliũ atq; aialium hoim: dauidice turris clipeis munire. vel potius munitaz oñdere. ac theologicaz inq̃sitionũ abdita apire. necnõ ꝛ sacroz ecclesiasticoz ꝓ modulo intelligẽtie nostre noticiã tradere studuimus. nõ valẽtes studiosoz fratz voti iure resistere. eoz in xp̃o laudabilibus studijs: lingua ac stilo nos seruire flagitãtiũ. q̃s bigas i nob agitat xp̃i charitas. Quãuis nõ ambigamus omnẽ humani eloquij sermone. calumnie atq; ꝓtradictioni emuloz: semp fuisse obnoxiũ. Quia dissentientibus voluntatuz motibus: dissentiens q̃z fit aioz sensus. vt cũ omne dictuz veri rõe pfectũ sit: tñ dũ aliud alijs aut videt̃ aut ꝓplacet. veritati vel nõ intellecte: vel offẽdenti: impietatis erroz obnitat̃. ac volũtatis inuidia resultet. quã deus seculi huius opat̃ i ill'os diffidẽtie filijs: q̃ nõ rõi volũtatẽ subijciũt. nec doct̃ne studiũ ipẽdũt. ꝫ his q̃ sõniarũt sapiẽtie ꝛba coaptare sitũt̃. nõ veri ꝫ placiti rõz sectãtes. Quos iniq̃ volũtas nõ ad intelligentiã veritat̃: ꝫ ad defensionẽ placentiũ incitat. nõ desiderãtes doceri veritatẽ: ꝫ ab ea ad fabulas ꝓuertentes auditũ. Quoz pfessio ẽ magis placita q̃z docenda ꝓquirere. nec docenda desiderare: ꝫ desideratis doctrinã coaptare. habent rationẽ sapiẽtie i supstitione. q̃ fidei defectõnez sequit̃ hypocrisis mendax. vt sit vel in ꝛbis pietas: quã amiserit conscia ipsamq̃ simulatã pietatẽ: omni ꝛboz mẽdacio impiã reddũt. false doctrine institutis: fidei sanctitatẽ corrumpe moliẽtes. auriũq̃ pruriginez sub nouello sui desiderij dogmate alijs ingerentes. qui ꝓtentioni studentes: ꝓtra veritatẽ sine federe bellãt Inter veri nãq̃ assertionẽ ꝛ placiti defensionẽ: ꝓtinax pugna est. dũ se ꝛ veritas tenet: ꝛ se volũtas erroris tuet̃. Horz igitur deo odibilẽ ecclesiã euertere atq; oza opilare: ne virus neq̃tie in alios effũdere queant. ꝛ lucernã veritatis i candelabro exaltare volẽtes. i labore multo ac sudore: hoc volumen deo p̃stante ꝓpegimus. ex testimonijs veritatis in eternũ fundat̃: i quatuor libris distinctũ. In quo maioz exemplа doctrinamq̃ repies. in quo p̃ dñice fidei sincerã pfessiõz: viperee doctrine fraudulentiã pdidimus. aditũ demõstrãde veritatis cõplexi: nec piculo impie pfessiõis inserti. tempato inter vtrũq̃ moderamie vtentes. Sicubi ꝛo paz vox nostra insonuit: nõ a paternis discessit limitibus. Nõ igit̃ debet hic laboz cuiq̃ pigro vel multũ docto videri supfluus: cũ multis impigr̃: multisq̃ indoctis. inter quos etiã mihi sit necessarius. breui volumine ꝓplicãs patz snias: apositis eoz testimonijs. vt non sit necesse querẽti: librozz numerositatẽ euoluere. cui breuitas qõ querit̃ offert sine labore. In hoc aũt tractatu: nõ solũ piũ lectorẽ: sed etiã liberũ correctorẽ desidero. maxime vbi pfunda versat̃ veritat̃ questio. que vtinã tot haberet inuentores: q̃t habet contradictores. Ut aũt quod querit̃ facili⁹ occurrat: titulos quibus singuloz librozz capitula distinguũt̃: p̃mis̃im⁹.

Iste liber dictus ẽ sentẽtiaz. eo q̃ snias antiquoz patrũ et doctoz de catholicis veritatibus hincinde collectas summati ꝓpẽdit. Et p̃ma sui diuisione diuidit̃ in tres ptes. ſ. in ꝓhemium. tractatũ ꝛ epylogũ. Prima pars ꝓhemialis incipit in p̃ncipio libri. ꝛ extẽditse vsq; ibi. Veterꝫ ac noue. Tractatus ꝛo ab indevsq; ꝓpe finẽ libri. vbi ꝓicit̃. Hec de pedibus sedẽtis super solũ excelsum Epylogus aũt ab indevsq; ad finẽ libri totius. Prohemiũ in q̃tũ q̃ restat ad p̃s legendũ diuidit̃ i tres ptes. In quaz p̃ma reddit studẽtes benivolos. Et hoc a p̃ncipio libri vsq; ibi. Horz igit̃ deo odibilem Insciã reddit eos dociles. Et hoc a loco iã dictovsq; ibi. Nõ igit̃ debet hic laboz. In tertia facit eos attẽtos. Et hoc a textu iã vltimo allegatovsq; ad finẽ ꝓhemij. Et hec est snia mgr̃i in hoc ꝓhemio i generali. In spãli aũt eius snia sũmarie stat i hac ꝓclusione tripartita. Sicut p̃ hoc q̃ mgr̃m ad ꝓpilatiõz huius libri cause attrahẽtes causis retrahẽtibus plus mouerũt: ipsi⁹ libri auditoz benivol⁹ efficit̃. Sic p̃ q̃tuor causaz eius assignationẽ docilis reddit̃. ac per eiusdẽ vtilitatis exp̃ssionẽ attentus ꝓstituit̃. Prima ps hui⁹ ꝓclusionis ꝓbat̃ sic. Quilibet bon⁹ discipulus debz tñ benivolẽtie alicui⁹ doctrine studio impẽdere q̃ntũ mgr̃ su⁹ studet benivole tradere. q̃ alꝫ esset ingratus. ꝛ p̃ ꝓsequens nõ bonus discipulus. Sed mgr̃ tã benivol⁹ ad traditiõz hui⁹ libri doctrine extitit: q̃ cãs retrahẽtes nõ ponderans vt doctrinã traderet hũc libz ꝓpilauit. Igit̃ p̃ hoc q̃ causis retrahẽtibus cãs attrahẽtes mgr̃ i hui⁹ volumis ẽditiõe

Tituli

ptulit. quelibet eⁿ studentē p suā beniuolētiā beniuolū ad eⁿ studiū efficit. vt intēdit ꝑma ps huⁱ ꝓclusionis. Maioꝛ huⁱ rōis ē manifesta. Minoꝛē aūt ponit magiſter in lr̄a dicēs q ipꝫ cupientē aliq̄d mittere ō penuria ac tenuitate scie ⁊ ingenij in gazophilatiuꝫ dn̄i. i. doctrinā sacre scꝑture: i quo oēs scī ꝑres exposuerūt sua opa. attrahit eū desideriū ꝓficiēdi. ſz retrahit eū defectⁿ scie ⁊ ingenij. vel retrahit eū alia cā. ſ. altitudo materie huⁱ operis: ⁊ magnitudo laboꝛ. Et p oppositū statim subiūgit cām ꝓtrariū mouentē ⁊ attrahentē q ē ꝓfidētia diuini auxilij. ⁊ ꝑmium a xp̄o ꝓmissū. Sed p̄dictas cās mgr̄m retrahentes ab huⁱ opis cōpilatiōe vincit amoꝛ intēsus. quē mgr̄ hꝫ ad eccl̄aꝫ. quo inflāmatⁿ opus aggredit. Et suā intentiōꝫ p̄cipalit dicit circa tria vsari. ſ. circa fidei defensionē. catholice veritatꝫ explanatiōꝫ. ⁊ sacroꝝ manifestatiōꝫ. Scōa ps huⁱ cōclusiōis p̄dicte ſcz q per assignatiōꝫ q̄tuoꝛ causaꝝ istⁱ libꝛi auditoꝛ efficit docil: pbat sic. Tanto cuiuslibet scie seu doctrine auditoꝛ reddit magis docil: q̄nto ipsa scia habuerit cās. finalē fructuosioꝛē. efficientē ineffabilioꝛē. materialē certioꝛē. ⁊ formalē aptioꝛē. Sed huⁱ libꝛi scia habet cām finalē fructuosissimā. materialē certissimā. efficientē ineffabilissimā. ⁊ formalē aptissimā. ergo causaꝝ huⁱ scie assignatio eius auditoꝛibus ē docibilitatis mīstratio. vt sonat scōa pars cōclusiōis p̄misse. Maioꝛ huⁱ rōnis ē euidens. ſz minoꝛē ponit mgr̄ in lr̄a cū dicit. Noꝝ igit deo odibilē ⁊c. Primo ponit cām finalē duplicē. ſ. destructiōꝫ erroꝝ ⁊ manifestatiōeꝫ veritatis. Scō ponit cām efficientē siⁿr duplicē. ſ. p̄ncipalē sicut estⁿ deⁿ. ⁊ minus p̄ncipalē seu instr̄alem siē seip̄m. Tertio materialē. ſ. autoꝛitates sacri canonis: ⁊ sctoꝝ p̄r̄m sn̄ias. Quarto cām formalē. ſ. formā tractatⁿ: q̄ ꝓsistit i distinctiōe huⁱ operis: i libꝛos. distinctiōes ⁊ capitⁱa Et etiā formā tractandi q̄ est idē qđ modⁿ agendi. i. diuidendi vel exēpla ponendi. Tertia ps eiusdē conclusionis. ſ. q p exp̄ssionē vtilitatis doctrine huⁱ libꝛi: discipulⁿ eius attētus ꝓstituat. pbat sic. Quanto maioꝛis vtilitatꝫ exist doctrina alicⁱ libꝛi seu scie cūctis eⁱˢ auditoꝛibus: eosdē reddit magis attētos. sed huius libꝛi scia seu doctina est maxime vtilitatis ergo p hmōi vtilitates suos auditoꝛes reddit attentos. Maioꝛ huius rōnis ē nota. Minoꝛ pbat ex lr̄a in q̄ mgr̄ dicit: q istе laboꝛ nō est supfluus sed est necessarius. eo q illa q̄ alibi sparsim ⁊ diffuse pcontāt ipso breuit tractant. ita q nō sit necesse libꝛoꝝ numerositatē pcurrere: cū breuitas ea q̄ collecta sunt i hoc libꝛo ꝓmpte offert quasi sine laboꝛe. Et hec est sn̄ia huius ꝓhemij in p̄ncipali.

Incipiunt Rubrice libꝛi p̄mi.

Distinctio p̄ma.

Omnis doctrina ē

de rebus vel de signis.
De rebus q̄bus fruendū ē vel vtendū. ⁊ ō his que fruunt ⁊ vtunt.
Quid sit frui vel vti.
DI. II De trinitate ⁊ vnitate.
Que fuerit intētio scribētiū de trinitate.
Quis oꝛdo sit ꝓfuādus cū ō trinitate agit.
De testimonijs veteris testamēti q̄bus trinitatis mysteriū declarat.
De testionijs no. testa. ad idē ꝓtinētibus.
DI. III. De cognitiōe creatoris p creaturas i quibus trinitatis vestigiū aparet.
De imagie ⁊ silitudie trinitat̄ i aīa hūana
De silitudine creātis ⁊ create trinitatis.
De trinitatis vnitate.
DI. IIII Utꝛ deⁿ ꝑ se deū genuerit.
Utꝛ trinitas ō vno deo p̄dicet sicut vnus deus de tribus psonis.
DI. V Utꝛ diuina essentia genuerit filium. vel genita sit a p̄re. vel de ipsa natus sit filius. vel spūssanctus ꝓcesserit.
Q filius nō ē de nihilo: sed de aliquo. non tn̄ de materia. sic ⁊ spūssanctus.
Quare verbū p̄r̄is dicat filius nature.
DI. VI Utꝛ p̄ volūtate genuerit filiuꝫ an necitate. ⁊ an volēs vel nolens sit deⁿ
DI. VII Utrū p̄ potuerit vel voluerit gignere filium.
An posse gignere filiū sit aliqua potētia in patre que nō sit in filio.
DI. VIII De veritate ac ꝓprietate diui/
De incōmutabilitate eiusdē. (ne eēntie.
De simplicitate eiusdem.
De coꝛpali ⁊ spūali creatura: quō sit multiplex ⁊ nō simplex.
Q deⁿ cū sit simplex. tn̄ multiplex dr̄.
Q deⁱ simplicitas nulli p̄dicamētoꝝ sbj/
Q deus abusiue dicit suba. (citur.
Q nō ē aliq̄d in deo qđ nō sit deus.
DI. IX De distinctiōe triū psonaꝝ.
De coeternitate patris ⁊ ⁊ filij.
De ieffabili ⁊ i intelligibili generatōis mō
Utꝛ debeat dici semp gignit filius vel sp genitus est.
De obiectionibus hereticoꝝ nitentiū pbare filiū nō esse coeternū patri.
DI. Xᵈ De spūsancto q amoꝛ p̄r̄is ⁊ filij ꝓꝛie dicit. cū sit in trinitate amoꝛ qui ē trinitas. sicut verbū ꝓꝛie dicit sapiētia ⁊ tn̄ tota trinitas dicit sapientia.
Q eadē noīa p̄pe ⁊ vniūsaliter accipiunt
Q spūsanctus sicut p̄r̄i ⁊ filio ē cōis. ita cōmune nomen habet ꝓꝛiū.
DI. XI Q spūsanctus ꝓcedit a p̄re ⁊ filio. quē tn̄ greci a filio ꝓcedere diffitent.
De ꝓuenientia latinoꝝ ⁊ grecoꝝ in sensu. ⁊ differentia in verbis.
DI. XII Utꝛ spūsanctus p̄ius vel plenius ꝓcedat a patre q̄ a filio.
Q spūsanctus p̄incipaliter ⁊ ꝓꝛie dicit ꝓcedere a patre.
DI. XIII Quare spūsanctus cū sit de sba patris nō dicat genitus: ꝫ tn̄ ꝓcedens.
Cur filius dicat ꝓcedere. cū spūsanctⁿ nō dicatur gigni.

Q nō pōt mortalis distinguere inter generationē filij ⁊ pcessionē spūssancti.
Utruz spūssanctus debeat dici ingenitus cum nō sit genitus.
QI. XIIII De gemina pcessione spūssancti. tempozali ⁊ eterna.
Q nō soluz dona spūssancti. sed etiā spūs deus dar hominibus ⁊ mittitur.
An viri sancti possint dare spmsanctū.
QI. XV Q spūssanctus a seipso dar. et filius a seipso mittitur.
Quō intelligenda sit missio vtriusqz.
Q a spūsancto etiā filius sit missus.
Q filius etiā sit datus a seipso.
Quō itelligēdū sit illud. a meipo nō veni.
Utz semel tm̄ sit filius missus. an sepe.
De duobus modis missionis filij.
Q fm altez modū semel sit missus. fm altez sepe. ⁊ fm altez modū dicit missus i mundū. fm altez nō.
Quare pater nō dicit missus.
Q filius ⁊ spūssanctus nō sunt quasi miores patre qz missi.
QI. XVI. De missione spūssācti q̄ fit duobus modis. visibiliter ⁊ inuisibiliter.
Q filius fm q̄ homo. nō modo pr̄e. ß spūsancto etiā minoz est.
QI. XVII. Q spūssanctus est charitas qua diligimus deū ⁊ primū.
Q supna dilectio ē deus. nec pater vel filius sed tm̄ spūssanctus.
Q nō est dictū illud p cām. deus charitas ē. sicut illud. tu es patia mea ⁊ spes mea.
Quō spūssanctꝰ mittar vel dar nobis.
Utz spūssāctꝰ augear i hoie. vel minꝰ vel magꝭ habeat vel dar. ⁊ an dar hñti vl nō
Q aliq̄ dicūt charitatē dei ⁊ p/ (habēti. rimi nō esse spmsanctū.
QI. XVIII Utz concedendū sit per donum dari dona.
Utz spūssanctus eadē ratione dicat donū qua datū siue donatū.
Q sic̄ filiꝰ nascēdo accepit nō tm̄ vt eēt filiꝰ ß etiā eēntia. ita spūssctūs pcedēdo accepit: nō tm̄ vt eēt donū. ß etiā vt eēt eēntia
Q spūssāctus dicit donū ⁊ donatū fm duos modos p̄dictos pcessiōis. q̄ fm q̄ donū ē referr ad pr̄ez ⁊ filiū. fm q̄ datū ad eū q̄ dedit. ⁊ ad eos quibus dat.
An filius cū sit nobis datus possit dici noster vt spūssanctus.
Utz spūssanctus ad seipm referat.
QI. XIX De qualitate triū psonaz.
Q eternitas ⁊ magnitudo ⁊ potentia i deo vnū est. ⁊ si videant diuersa.
Q aliq̄ psonaz alia nō excedit magnitudine. qz ñ ē maioz vna psona alia. nec maiꝰ aliq̄d due q̄z vna. nec tres q̄z due vel vna
Quō dicit pater esse in filio. ⁊ filiꝰ i patre ⁊ spūssanctus in vtroqz.
Q nulla psonaz pars est in trinitate.
Quare tres psone dicant summe vnū.
Cū dicimꝰ tres psonas esse vnā sbam vel eēntiā. nec vt genꝰ de spēbꝰ. nec vt spēz de idiuiduis p̄dicamꝰ. qz nō ē eēntia genꝰ. ⁊ psona spēs. vel eēntia spēs. ⁊ psone in-
Q nec fm materialē causā di/ (diuidua. cūtur tres psone vna essentia.
Nec ita dicunt tres psone vna essentia vt tres hoies vna natura vel vnius nature.
Utz tres psone differāt numero q̄ in ppr̄ietatibus distincte sunt.
Quare tres psone simul nō sint maius aliquid q̄z vna.
Q deꝰ nō est dicendus triplex ß vnus.
QI. XX Q aliqua psonarū non excellit aliam potentia.
Q nō minus pōt filius q̄z pater.
De obiectionibus hereticis ⁊tra hoc: ⁊ responsionibus catholicis.
QI. XXI Quō possit dici solꝰ pater. vel solus filius. vel solus spūssanctus: cum sint inseparabiles.
Utz debeat dici solus pater est deus. vel solus filius est deus. vl solus spūssanctꝰ est deus. an pater est solus deꝰ. filius ē solus deꝰ. spūssanctus ē solus deus.
Quō trinitas dicat solꝰ deꝰ: cū ipsa sit cuz spiritibus ⁊ animabus sanctis.
QI. XXII De nominū differētia quibus vtimur loquentes de deo.
De his que temporaliter deo ꝙueniunt et relatiue dicunt.
De hoc nomine quod est trinitas.
De his que tempaliter deo conueniūt. et nō relatiue dicunt.
De his q̄ ppr̄ie ad singlas psonas ptinēt. ⁊ de his q̄ vnitatē essentie significāt.
QI. XXIII De hoc noie qđ ē psona. qđ cū fm subam dicat. tm̄ nō singularit: sed pluraliter accipit in summa.
Qua nc̄itate dictū sit tres psone a latinis ⁊ a grecis tres hypostases vel sube.
Quare nō dicimus pr̄em ⁊ filiū ⁊ spmsanctū esse tres deos vt tres psonas.
Cur nō dicimꝰ tres eēntias vt tres psonas
Q i trinitate nō est diuersitas vel singularitas vel solitudo. sed vnitas ⁊ trinitas ⁊ distinctio ⁊ idemptitas.
Q nō debet dici deus multiplex.

DI. XXIIII Quid significet his nomib⁹ vn⁹ vl' vna. duo vl' due. tres vel tria. trinus vl' trinitas. pl'es vl' pl'alitas. distictō vl' disticte. cū his vtimur loq̄ntes d̄ deo.
DI. XXV. Quid significet hoc noie p̄sona i plurali numero. s. cuz dicit p̄sone.
De triplici acceptiōe huius nomis p̄sona in trinitate.
Ex quo sensu dicat alia p̄sona p̄ris. alia filij. alia spūssctī. siue ali⁹ i p̄sona p̄r. alius i p̄sona fili⁹. ali⁹ in p̄sona spūssanctus.
DI. XXVI. De hoc noie hypostasis.
De p̄prietatibus p̄sonarum. ⁊ de noibus earum relatiuis.
Q̄ nō oia dicunt de deo s̄m subam. q̄daz em̄ s̄m relationē. nō tm̄ s̄m accidens.
Quare dicat p̄priū eē vnigeniti filiū dei esse. cū etiā hoies sint filij dei.
Q̄ hō dicit filius trinitatis. ⁊ trinitas pater hominū.
Q̄ spūssanctus eadē p̄prietate donū dicit qua spūssanctus. et vtroq; modo relatiue ad patrē ⁊ ad filium.
Utr̄ p̄r vel fili⁹ vel trinitas ipsa: possit dici spūssanctus.
Q̄ nō oia que relatiue dicunt suis ad se vicissim respondent vocabulis.
DI. XXVII Que sint ille p̄prietates quibus distinguunt p̄sone.
Q̄ nō omnino est idē dicere esse patrē ⁊ genuisse vel habere filium.
Q̄ p̄p̄etates det̄minat hypostases nō sb̄az
De generali regula eorum (.i. naturā q̄ ad se. ⁊ eor̄ q̄ relatiue dicunt.
An s̄m subam dicat de⁹ d̄ deo ⁊ hmōi.
DI. XXVIII Q̄ non tm̄ tres sint p̄prietates p̄sonarum.
An solus pater debeat dici nō genit⁹. vel nō filius sicut dicit ingenitus.
De p̄prietate quā notat ingenitus.
Rn̄sio ambrosij ꝯ arrianos de ingenito.
An diuersum sit esse patrē ⁊ filiū esse.
Si sapia genita dicit s̄m relatiōz: vel s̄m
De imagine. (substantiā.
DI. XXIX De principio.
Q̄ ab et̄no p̄r ē p̄ncipiū ⁊ filius: sed nō spi
Quō p̄r sit p̄ncipiū filij. ⁊ (ritussanctus. ipse cū filio spūssancti.
An eadē notione pater ⁊ filius sint principium spūssancti.
DI. XXX De his que tp̄aliter d̄ deo dicunt. ⁊ relatiue s̄m accidēs. qd̄ nō deo s̄ creaturis accidit.
An spūssanctus dicat datū vel donatū relatiue ad se cum a se detur.
DI. XXXI An filius dicat equalis vel similis patri s̄m substantiā.
De snia sancti Hylarij qua trinitatez personarum p̄priam ostendit.
Quare patri attribuit vnitas.
Quare pater ⁊ filius dicant esse vnuz vel vnus deus. sed non vnus.
Quare dicit equalitas esse in filio.
Quare in spūsancto dicit esse virtus. concordia vel connexio.
DI. XXXII Utr̄ p̄r vl' fili⁹ eadē dilectione se diligāt q̄ p̄cedit ab vtroq;. i. spūssctō
Utrū p̄r sit sapiēs sapientia qua genuit.
An fili⁹ sit sapiēs seipso. vel p̄ seip̄m.
An vna sit tm̄ sapientia patris.
Sicut i trinitate ē dilectio q̄ ē trinitas. ⁊ tm̄ spūssanct⁹ ē dilectio q̄ nō ē trinitas. nec iō sunt due dilectiones. ita ⁊ de sapiētia.
Quare p̄r nō d̄r sapiēs sapia genita. sicut dicit diligēs dilectiōe q̄ ab ipso p̄cedit.
DI. XXXIII. Utr̄ p̄prietates p̄sonarū sint ipse p̄sone vel diuina vsia.
Quō p̄prietates possint esse in natura dei nec eam determinent.
DI. XXXIIII De verbis Hylarij quib⁹ s̄m prauor̄ intelligentiā videt dicere nō idē esse diuinā naturā ⁊ rē nature. ⁊ non idē esse deū ⁊ quod dei est.
Utr̄ ita possit dici vn⁹ de⁹ triū p̄sonar̄. vt dicit vna eēntia triū p̄sonar̄. ⁊ tres p̄sone vni⁹ dei. vt tres p̄sone vnius essentie.
Q̄ potētia. sapia. bonitas i scp̄tura int̄duz ad p̄sonas distincte referunt.
Quare patri potētia. filio sapia. spūisācto bonitas tribuat. cum sit vna sapiētia. potentia. bonitas triū.
De hoc nomine homousion. vbi i autoritatē receptū sit. ⁊ quid significet.
DI. XXXV De scia. p̄scia. p̄uidētia. dispositione. ⁊ p̄destinatione dei.
De quibus sit p̄scientia vel p̄uidentia.
De quibus dispositio.
De quibus p̄destinatio.
De quibus p̄uidentia.
De quibus sapientia vel scientia.
Utr̄ p̄scia vel dispositio vel p̄destinatio dei esse potuerit. si nulla essent futura.
Q̄ scia dei de tp̄alibus est ⁊ eternis.
Quō oia dicunt esse in deo ⁊ vita in eo.
DI. XXXVI Utr̄ oia debeant dici esse i dei essentia: vt in dei cognitione vel p̄scientia esse dicunt.
Qua rōe bona dicunt eē i deo ⁊ nō mala.
Utrum idez sit omnia esse ex deo. ⁊ p̄ ip̄m ⁊ in ipso.

Q omnia sunt in quolibet trium. ⁊ ꝑ ipsũ ⁊ in ipso.
Q nõ oia q̃ ex deo sunt etiã de ipso sunt.
DI. XXXVII Quibus modis dicit̃ esse deus in rebus.
Q deus nõ vbicũq; ẽ habitat. ꝫ ecõuerso.
Ubi erat deus anteq̃ esset creatura.
Q deus cũ sit in omnibus rebus essentialiter. nõ tñ coinquinant̃ sordibus rer̃.
Cũ deus sit vbiq; ⁊ semp. nõ tñ local̃. nec loco nec tpe mouetur.
Quibus modis aliquid dicatur locale vel circumscriptibile.
Quid sit mutari ꝫm tempus.
Utrum spũs creati sint locales ⁊ circumscriptibiles.
Q deus est vbiq; sine locali motu.
DI. XXXVIII An scientia vel p̃sciẽtia dei sit causa rerum vel econuerso.
Utrum p̃scientia dei possit falli.
DI. XXXIX Utr̃ scientia dei possit augeri vel minui: vel aliquo modo mutari.
An deus possit nouiter vel ex tpe scire vel p̃scire aliquid.
Utrum deus possit scire plura q̃ scit.
Q deus ⁊ sp ⁊ simul scit omnia.
DI. XL An aliquis p̃destinatus possit damnari: vel reprobus saluari.
Quid sit reprobatio dei: ⁊ in q̃bus consideret̃. ⁊ quis sit p̃destinatiõis effectus.
DI. XLI Utr̃ aliquod sit meritũ obdurationis vel misericordie.
De varijs sup hoc carnaliuz optiõibus.
An ea que scit semel deus vel p̃scit sp sciat vel p̃sciat: ⁊ sp scierit et p̃scierit.
DI. XLII De omnipotentia dei. quare dicat̃ omnipotens. cum nos multa possimus que ipse nõ potest.
Quõ dicat̃ deus omnia posse.
Q om̃ipotẽtia dei ꝫm duo ꝯsiderat̃.
DI. XLIII Inuectio ꝯtra illos q̃ deũ dicunt nil posse nisi quod vult ⁊ facit.
DI. XLIIII An deus possit facere aliq̃d melius q̃ facit: vel alio vel meliori mõ.
Utr̃ possit deus sp omne qd̃ potuit.
DI. XLV De volũtate dei que essentia dei est. ⁊ de signis eius.
Q licet idez sit deo velle qd̃ esse. nõ tñ põt dici deus omnia esse que vult.
De intelligentia haruz locutionũ. deꝰ scit vel deus vult. deus scit omnia vel vult aliquid.
Q dei voluntas summe bona: causa ẽ omniũ que naturaliter sunt. cuius causa nõ est querenda. quia prima ⁊ summa causa est omniũ.
Quibus modis accipit̃ dei voluntas.
Q p̃ceptio. ꝓhibitio. ꝑmissio. cõsiliũ. operatio: nomine voluntatis interdũ intelligunt̃ vel accipiunt̃.
Utr̃ deus velit ab omnibus fieri ea que p̃cipit. vel non fieri ea que ꝓhibet.
DI. XLVI Q voluntas dei que ipse est in nullo cassari potest.
Quõ intelligendũ sit illud. volui congregare filios tuos et noluisti. et illud. Qui vult omnes homines saluos fieri.
Utrũ mala deo nolente vel volente fiant.
Quõ intelligendũ sit illud Augustini. mala fieri bonũ est.
De multiplici acceptione boni.
Q mala vniuersitati valent.
Q in deo nõ est causa vt sit deterior hõ.
DI. XLVII Quõ voluntas dei de hoĩe implet̃ quocunq; se vertat.
Ex quo sensu quedã dicunt̃ fieri ꝯtra dei voluntatem.
Quare p̃cepit deus omnibus bona facere ⁊ mala vitare. ⁊ si non id ab omnibus vult impleri.
Q hõ aliqñ bona voluntate aliud vult q̃ deus. ⁊ mala idem quod deus.
DI. XLVIII Q dei volũtas ꝑ malas hominũ voluntates implet̃.
Utrum placuerit viris sanctis q̃ xp̃s moreret̃ ⁊ pateret̃.
Utr̃ passiones sanctor̃ debeamus velle.

Incipit primus liber de mysterio trinitatis.

DI I

Eteris ac noue legi cõtinentiã diligẽti indagine: etiã atq; etiã cõsiderãtib⁹ nobis p̃uia dei gr̃a inotuit sacre pagine tractatũ: circa res vel signa p̃cipue v̄sari. Ut em̃ egregius doctor Augus. ait in lib. de doctrina christiana. Omnis doctrina: vel rer̃ ẽ: vel signor̃. Sed res etiã p signa discũt̃. Proprie autẽ hic res appellant̃: q̃ non ad significandũ aliquid adhibent̃. Signa v̄o quorum vsus est in significãdo. Eor̃ autẽ: aliqua sunt quor̃ omnis vsus est in significãdo nõ in iustificando. i. quibus nõ vtimur nisi aliq̃d significãdi gr̃a: vt aliqua sacramẽta legalia. Alia que nõ solũ significant: sed ꝯferũt qd̄ intus adiuuet: sicut euãgelica sacr̃a. Ex quo apte intelligit̃: que h̄ appellent̃ signa. res ille videlicet q̃ ad significandũ aliq̃d adhibent̃. Omne igit̃ signũ: etiã res aliqua ẽ. Qd̄ em̃ nulla res ẽ. vt in eodẽ Aug. ait: omnino nihil ẽ. Nõ aũt ecõuerso omnis res signũ est. q̃r non adhibet̃ ad significandũ aliq̃d. Cũq; his intẽderit theologor̃ speculatio studiosa atq; modesta. diuinã scripturã formã p̃scriptã in doctrina tenere aduertet. De his ergo nob̄ aditũ ad res diuinas aliq̃tenus intelligendas deo duce apire volẽtibus: disserendũ est. ⁊ primũ de rebus. postea de signis disseremus.

Augusti.

De rebus cõmuniter agit. b

Id ergo in rebus ꝯsiderandũ est: vt in eodẽ Aug. ait. Q̃ res alie sunt q̃bus fruendũ est. Alie q̃bus vtẽdum ẽ. alie que fruunt̃ ⁊ vtunt̃. Ille quibus fruendũ ẽ: nos btõs faciũt Ist̄ q̃bus vtẽdũ ẽ: tendẽtes ad beatitudinẽ adiuuamur. ⁊ quasi admiculamur vt ad illas res q̃ nos beatos faciunt p̃uenire. eisq; inherere possumus. Res v̄o que fruunt̃ ⁊ vtũtur nos sumus. q̃si inter vtrasq; constituti ⁊ angeli ⁊ sancti. Frui aũt est amore alicui rei inherere ꝓpter seipsam. Uti v̄o id quod in vsum venerit referre. ad obtinendũ illud quo fruendũ est. al's abuti est nõ vti. Nam vsus illicitus abusus vel abusio nominari debet. Res igit̃ q̃bus fruendũ est sunt pater ⁊ filius ⁊ spũssãctus. Eadẽ tñ trinitas quedã summa res est. cõisq; om̃ibus fruẽtibus ea. si tñ res dici debz: ⁊ nõ reruz oim causa: Si tñ ⁊ causa. Nõ em̃ facile põt inueniri nomẽ qd̄ tante excellentie conueniat: nisi qd̄ melius dicit̃ trinitas hec: vnus deus. Res aũt quib⁹ vtendũ ẽ: mũdus est ⁊ in eo creata. Uñ Aug⁹. in eodem. Utendũ est hoc mundo nõ fruendũ. vt inuisibilia dei p ea que facta sunt intellecta conspiciant̃. i. vt de tpalibus eterna capiant̃. Itẽ in eodẽ. In om̃ibus rebus ille tm̃ sunt q̃bus fruendũ est: q̃ eterne ⁊ incõmutabiles sunt. Ceteris autẽ vtendũ ẽ. vt ad illar̃ pfruitiõz p̃ueniat̃. Idẽ Aug. in lib. x. de trini. Fruimur cognitis in quibus ipsis ꝓpter se voluntas delectata conquiescit. vtimur v̄o eis que ad aliud referimus quo fruendum est.

Augusti.

De reb⁹ que fruũt̃ ⁊ vtũt̃

Quid sit frui ⁊ vti.

De rebus q̃bus fruẽduz est.

Augusti.

De rebus q̃bus vtẽdũ ẽ

Augusti.

Item quid intersit inter frui ⁊ vti aliter q̃ supra. c

Notandum vero q̄ idẽ Aug. in li. x. de trini. aliter q̃ supra accipiens vti ⁊ frui: sic dicit. Uti est assumere aliq̃d i facultatẽ volũtat̄. frui autẽ ẽ vti cũ gaudio: non adhuc spei sed iam rei. Iõq; oĩs q̃ fruit̃ vtit̃. Assumit em̃ aliq̃d i facultatẽ volũtat̄ cũ fine delectatõis. Nõ aũt oĩs q̃ vtit̃: ⁊ fruit̃. si id qd̄ i facultatem voluntat̄ assumit: nõ ꝓpter ip̃m. sed ꝓpter aliud appetit. Et attẽde q̃r videt̃ Aug. dicere illos frui tm̃ q̃ in re gaudẽt nõ iã i spe. ⁊ ita in hac vita non videmur frui. sed tm̃ vti. vbi gaudemus i spe. cũ supra dictũ sit frui esse amore inherere alicui rei ꝓpter se Qualiter etiã hic multi adherent deo.

Augusti.

Determinatio eorum que videntur contraria. d

Hec ergo que sibi ꝯtradicere vident̃: sic determinam⁹: dicẽtes nos ⁊ hic ⁊ i futuro frui. s̄ ibi ꝓprie et pfecte ⁊ plene vbi p spẽm videbim⁹ q̃ fruemur. Hic aũt dũ i spe ambulam⁹ fruimur quidẽ. sed nõ adeo plene. Uñ in li. x. d̄ trini. Fruimur cognitis i q̃bus volũtas est. Idẽ i li. de doctrina xp̃iana ait. Angeli illo fruẽtes: iã beati sunt. quo ⁊ nos frui desideram⁹. ⁊ q̃tũ in hac vita iã fruimur: vl' p speculũ in enigmate. tanto nr̃am pegri/

Augusti.

nationē ⁊ tolerabilius sustinem⁹. ⁊ ardentius finire cupimus.

Alia determinatio. e

Dotest etiam dici.

q̄ q̄ fruit etiā i hac vita: nō tm̄ habet gaudiū spei. sed etiā rei. q⁹ iā delectat in eo qō diligit. ⁊ ita iā rē aliquaten⁹ tenet. Cōstat igit̄ q̄ debem⁹ deo frui ⁊ non vti. Illo em̄ vt ait Aug. frueris quo efficieris btūs. ⁊ i quo spez ponis vt ad id ꝓuenias. De hoc idē ait i li. de doc. xp̄iana. Dicim⁹ nos ea re frui quā diligimus ꝓpter se. ⁊ ea re fruendū nobis esse tm̄ qua efficimur beati. ceteris ꝟo vtēdū. Frequent̄ tm̄ dicit̄ frui cū delectatiōe vti. Cū em̄ adest qō diligitur. etiā delectatiōez secū gerit. si tm̄ p eā trāsieris ⁊ ad illud vbi pmanendū ē eā retuler|: vteris ea. ⁊ abusiue nō ꝓp̄rie diceris frui. Si ꝟo inheser|atq; pmāseris finē in ea pones leticie tue. tunc vere ⁊ ꝓp̄rie frui dicē/dus es. Quod nō ē faciēdū nisi in illa trinitate. i. summo ⁊ incōmutabili bono.

Augusti.

Utrum hominibus sit vtendū vel fruendum. f

Luz aūt hoīes qui

fruunt̄ ⁊ vtunt̄ alijs rebus res alique sūt Querit̄ vtz frui debeāt an vti: aut vtrunq;? Ad quod sic respōdet Aug. in li. de doctrina xp̄iana. Si ꝓpter se hō diligēdus ē fruimur eo. si ꝓpter aliud: vtimur eo. Videt̄ aūt mihi ꝓpt̄ aliud diligēd⁹. Qō em̄ ꝓpter se diligendū ē: in eo cōstituit̄ btā vita. cui⁹ etiā spes h̄ tpe nos ꝟsolat̄. Jn homie aūt spes ponēda nō est. q⁹ maledict⁹ ē q̄ hoc facit. Ergo si liq̄de aduertas. nec seipso q̄sq; frui debet. q⁹ nō se debet diligere ꝓpter se. sed ꝓpter illud quo fruendū ē. Huic aūt ꝯtrariū videt̄ qō apls ad ℔hilemonē loquēs ait Jta fr̄ ego te fruar i domio Qō ita deꝫmiat aug. Si dixisz tm̄ te fruar. ⁊ nō addidisset in dño. videret̄ finē dilectiōis ac spē ꝟstituisse i eo. Sz q⁹ illud addidit: i dño se finē posuisse: eodēq; frui significauit. Cū em̄: vt idē aug. ait. homie i deo frueris. deo potius q̄ homie fruer|.

Augusti.

Hic queritur an deus fruatur an vtatur nobis. g

Bedcuz deus dili-

gat nos. vt frequēter scp̄tura dicit. q̄ ei⁹ dilectionē erga nos multuz ꝓmendat. Querit Aug. quō diligit: an vt vtēs an vt fruens. ⁊ ꝓcedit ita. Si fruit̄: eget bono nr̄o. Qō nēo san⁹ dixerit. Ait. n. ꝓpha. Bono rū meoz nō eges. Omne em̄ bonū nr̄m vt̄ ipse est: vel ab ipso ē. nō g̃ fruit̄ nobis: sed vtit̄. Si em̄ nec fruit̄ nec vtit̄: nō inuenio quō diligat nos. Neq; tm̄ sic vtit̄ nob vt nos alijs reb⁹. Nos em̄ res q̄bus vtimur: ad id referim⁹ vt dei bonitate ꝓfruamur. Deus ꝟo ad suā bonitatē vsuz nostrū refert. Jlle em̄ miserebit̄ nostri ꝓpter suā bonitatē. nos aūt nobis inuicē ꝓpter illius bonitatē Jlle nostri miserebit̄ vt se ꝓfruamur. nos vero inuicez nostri miseremur vt illo fruamur. Cū em̄ nos alicui⁹ miseremur. ⁊ alicui consulim⁹. ad eius quidē facim⁹ vtilitatē eāq; intuemur. sed ⁊ nostra fit consequēs. cū misc̄diam quā alijs impēdimus: nō relinquit deus sine mercede. Hec autē merces summa ē: vt ipso ꝓfruamur. Jtez q⁹ bonus ē sum⁹. ⁊ inq̄tū sumus: boni sumus. Porro etiā q⁹ iustus est: nō impune mali sumus. ⁊ inquantū mali sum⁹. intantū etiā minus sumus. Jlle ergo vsus quo nobis vtitur deus: non ad eius sed ad nostram vtilitatē refertur. ad eius vero tm̄/modo bonitatē.

Augusti. in li. de doc. xp̄iana.

Utrum vtendum an fruenduz sit virtutibus. h

Hic considerandū

est. vtrum virtutibus sit vtendum an fruendū. Quibusdā videt̄ q⁹ eis sit vtendū ⁊ nō fruenduz. ⁊ hoc confirmant autoritate Aug. qui vt ꝓtaxatū est: dicit nō esse fruēdū nisi trinitate. i. summo et incōmutabili bono. Jtē dicunt ideo nō esse fruendū eis q⁹ ꝓpter se amande nō sunt. sed ꝓpter eternā beatitudinē. Illud autē quo fruenduz ē: ꝓpter se amādū ē. Sed q⁹ ꝟtutes ꝓpter se amande nō sint. immo ꝓpter beatitudinē solā. pbāt autoritate Augustini q̄ in li. xiij. de trini. ꝯtra quosdā ait. Forte virtutes quas ꝓpter solā beatitudinē amam⁹: sic nobis psuadere audent. vt ipsā beatitudinē non amemus. Quod si faciunt: etiaz ipsas vticz amare desistimus. qñ illā ꝓpt̄ quā solam istas amauimus: nō amamus. Ecce his ꝟbis videt̄ Aug. oñdere q⁹ virtutes: non ꝓpter se. sed ꝓpter solam beati/

Augusti.

tudinē amande sint. Ad si ita est. ergo eis fruendū non ē. Alijs vo contra videt. scz q fruendū eis sit. qz ppter se petēde z amā de sunt. Et hoc confirmāt autoritate Ambrosij qui ait sup illum locū epīe ad Gal. Fructus aūt spūs est charitas. gaudium. pax. patiētia zē. hic nō notat opa sed fructus. qz ppter se petēda sunt. si vo ppter se petēda sunt. ḡ z ppter se amāda. Nos aūt hāz que vident autoritatū repugnantiaz de medio eximere cupiētes dicimus: q vtutes ppter se petēde z amāde sunt. z tm̄ p ppter solā btitudinē. ⁊ propter se q̄dē amāde sunt. quia delectāt sui possessores sincera z sancta delectatiōe. z in eis pariūt gaudiū spūale. Ueruntm̄ nō est hic ꝓsistendū: sed vltra gradiēdū. Nō hic hereat dilectionis gressus. neq; hic sit dilectiōis termi/nus. ꝫ referat hoc ad illud summū bonuz cui soli oīno inherendū ē. qz illud ppter se tm̄ amandū ē. z vltra illud nihil querēdū ē. illud est em̄ suprem⁹ finis. Jō Aug. dicit q eas diligim⁹ ppter solā beatitudinē: nō q̄n eas ppter se diligamus. sed qz idip̄z q eas diligim⁹ referim⁹ ad illud sūmū bonuz cui soli inherendū ē: z i eo pmanēdū. finisq; leticie ponēdus. quare vtutibus nō est fruendū. Sz dicet aliq̄s. Frui ē amore inherere alicui rei ppter seipsā: vt p̄dictū ē. Si ḡ ppter se vtutes amāde sūt: z eis fruendū ē. Ad qđ dicimus i illa descp̄tōe vbi dicit: ppter seipsā. intelligendū est tm̄mō vt. s. amet ppter seipsam tm̄: vt nō referatur ad aliud. sed ibi ponat finis: vt supra ostendit Aug. dicēs. Si inheseris atq; p/māseris finē ponēs leticie. tunc vere z p/prie frui dicēdus es. qđ nō est faciendū nisi in illa trinitate. i. summo z incōmutabili bono. Utendū est ḡ virtutibus: z per eas fruendū summo bono. Ita z de volūtate bona dicimus. Uñ Aug. in libro. x. de trini. ait. Voluntas ē p quā fruimur: ita z p vtutes fruimur: nō eis nisi forte aliq̄ vtus sit deus: vt charitas. de q̄ post tractabit.

Augusti.

Epilogus. h

Omniū igitur que

dicta sunt. ex quo de rebus specialiter tractauimus: hec summa est. Q̄ alie sunt quibus fruenduz est. alie quibus vtendū est. alie que fruunt z vtunt. z inter eas q̄bus vtendū est. etiam quedaz sunt p quas fruimur: vt virtutes z potētie animi. que sunt naturalia bona. De quibus omnibus aī-

q̄ de signis tractemus: agendū est. ac primū de rebus quibus fruendū est. s. de sancta atq; indiuidua trinitate.

Jsta est secunda pars principalis

huius libri. In qua magister determinato phemio: incipit suum tractatū in quatuor libros partiales diuidere. Cuius ratio ꝫm philosophū est. quia scientie secantur quemadmodum z res de quibus sunt. In quorum primo libro magister agit de deo absolute ꝫm rationem sue naturalis perfectionis. In secundo agit de eo inq̄tum eius potentia relucet in effectu creationis. In tertio agit de ipso inq̄tum claret eius sapientia in opere redemptionis. In quarto agit de eō inq̄tum eius bonitas seu clementia refulget in fructu glorificationis. Quantū igit ad primū libz̄ magister duo facit. Primo p̄mittit quedaz generalia quasi totius operis p̄libamina. Secōo suam intentionē exequit. Et hoc in p̄ncipio secūde distinctionis: que incipit ibi. Hoc itaq; vera. In p̄ma em̄ huius libri distinctione: magister tria facit. Primo determinat suū intentū. Secundo mouet questiones circa determinata. Tertio determinata breuiter recapitulat. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Cum autē homines. Secundū vo abinde vsq; ibi. Omnia igitur que dicta sunt. Tertiū vero abinde vsq; ad finez distinctionis istius. Et i istis videtur stare sententia p̄sentis distinctionis in generali. In speciali vero intētio magistri stat i tribus ꝓpositionibus. quaz prima est. Totā sacrā paginā constat specialit̄ circa res z signa versari. Et hāc p̄bat magister autoritate beati Augustini sexto capitulo ō doctrina christiana dicētis. Omnis doctrina vel rerum est vel signoz. Et intelligit hic per signa nō termios significātes ad placitū ipsi⁹ instituētis: sz quasdā res exteriores ex diuina ordinatiōe aliq̄d significantes. cuiusmodi sūt sacra cū suis materijs tā veteris q̄ noue legis. Per res vo intelligit res absolutas p terminos significabiles: q̄. s. ita cadūt sub determinatiōe ꝓsideratiōis sacre scp̄ture: q vlteri⁹ nihil spāliter designāt vt ē deus. xp̄s. creatura z huiusmodi. Q̄ aūt sacra tam veteris q̄ noue legis aliquid significēt: patet. qz sacra veteris legis significabant inuisibilē gratiā quam nō conferebant. sacramenta vero noue legis significant gr̄am inuisibilem quam etiam ꝓferunt q̄tum ex tpe ipsoz. vt plenius patebit in quarto huius. Et subdit q omne signū ē res aliqua. quia quod nō est res aliqua: omnino nihil est. vt dicit Aug. in eodem. z nō econtra omnis res est signū. quia alique sunt res nihil significātes Et tandē subinfert q primo sit determinādu de rebus. z postea de signis. Secunda ergo p̄positio ē hec. Sola trinitate increata est p̄prie fruendum. Patet hec ꝓpositio varijs sanctorum doctorum autoritatibus. Et p̄bat ratione sic. Illo solo est fruendum quod ppter se z nullum aliū finez est diligendū sed hoc solū est trinitas increata. igitur ea tm̄ p̄prie est fruendnm. z p consequens ꝓpositio vera. Hui⁹ rationis maior patet p descriptionem fruitionis i litera qua dicit. Frui est amori inherere alicui rei tantum ppter seipsam. Minor p̄batur sic. Sola trinitas increata est nostrorum beatificatiua. igit ipsa sola est ppter se finaliter diligenda. Consequentia tenet ex verbis beati Augustini dicētis. Dicimus ea re nos frui quā diligimus ppter se. z ea nobis fruē dū esse tm̄ qua efficimur beati. Añcedēs p̄z ex textu vbi dicit. Res quibus fruendum est sunt pater z filius z spiritussanctus. et per consequens p̄positō vera. Tertia ꝓpositio ē hec. Usus z fruitōis distin-

Augusti.

ctionē accipimus penes relatiuam ⁊ absolutam dile
ctionis inhesionez. Patet hec ꝓpositio in textu per
termiorꝫ descriptionē. Unde dicit. Frui est rei amo
re inherere solum ꝓpter seipsā. Sed vti est rei amo
re inherere: non finaliter ꝓpter seipsam. sed inq̄tū
ordinata est ad illam qua fruendum est. igitur ꝓpo-
sitio vera. Consequēter circa ista tria mouet dubia.
quorum primū est. An hominibus sit fruenduz. Et
dicendum est: q̄ non simpliciter sed in deo. Et cum
dicit. homo fruit homine: sed deo fruit in homine.
Secundū est An timor dei ad nos sit vsus vel frui-
tio. Dicendū est q̄ non sit vsus. qz deus non diligit
aliquid ꝓpter aliud a se. sed om̄ia diligit ꝓpter ipi⁹
ꝓpriā bonitatē. Tertiū ē. An virtutib⁹ sit fruendū
Respondet q̄ nō nisi instrumentaliter. eo q̄ nō que
runt ꝓpter se: sed ꝓpter beatitudinē ⁊ ꝓpter deum.
Et in his stat sn̄ia huius distinctionis in speciali.

De mysterio t̄nitatꝭ ⁊ vnitatis. a

DI. II

Hocitaqz ve-
h ra ac pia fide tenenduz est: q̄
trinitas sit vnus ⁊ solus ve-
rus deus: vt ait Augustin⁹ i
Augusti. primo libro de trinitate. s. pater et filius et
spiritussanctus. ⁊ hec trinitas vnius eius-
demq̄ substantie vel essentie dicit. credit
⁊ intelligit. que est summū bonū. qd̄ pur-
gatissimis mentibus cernitur. Mentꝭ em̄
humane acies inualida: in tā excellenti lu-
ce non figitur: nisi per iusticiam fidei emū-
detur. Idem in lib. retractat. Non appro-
bo quod in oratione dixi. Deus qui nō ni-
si mundos verum scire voluisti. Respon-
deri em̄ potest multos etiam nō mundos
multa scire vera. De hac re ergo summa ⁊
excellentissima cū modestia ⁊ timore agē-
dum est. ⁊ attentissimis aurib⁹ atq̄ deuo-
tis audienduz: vbi querit vnitas trinitatꝭ
patris. s. ⁊ filij ⁊ spiritussancti. quia nec pe
riculosius alicubi erratur. nec laboriosius
aliquid queritur. nec fructuosius aliq̄d in
uenitur. Proinde omnis qui audit ⁊ legit
ea que de ineffabili ⁊ inaccessibili luce di-
uinitatis dicūtur. studeat imitari atq̄ ser-
uare: quod venerabilis doctor Augusti-
Augusti. nus in primo libro de trinitate de seipo ait
Non pigebit me inquit sicubi hesito que-
rere. nec pudebit sicubi erro discere. Quis
quis ergo audit hoc vel legit. vbi pariter
certus ē: pergat mecū. vbi pariter hesitat:
querat mecū. vbi errorē suū cognoscit: re-
deat ad me. vbi mecū: reuocet me. Ita in-
grediamur simꝭ charitatꝭ viā tendētes ad
euz: de quo dictū ē. Querite faciē ei⁹ sp.

Que fuerit intentio scribentiū de trinitate. b

Omnes autem ca-
tholici tractatores: vt in eodem. j. lib. Au
gustin⁹ ait. qui de trinitate que deus ē scri Augusti.
pserunt: hoc intenderūt s̄m scripturas do
cere. q̄ pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus vnius
sint substantie ⁊ insepabili eq̄litate vnus
sint deus. (Aug⁹. in li. retractationū: vbi
dixi d̄ patre ⁊ filio. qui gignit ⁊ quē gignit
vnum est. dicendum fuit vnum sunt: sicut
ipsa veritas aperte loquitur dicens. Ego
⁊ pater vnuz sum⁹.) vt sit vnitas in essen-
tia: ⁊ pluralitas in personis. Ideoq̄ non
sunt tres dij. sed vnus deus. licet pater fi-
lium genuerit. ⁊ ideo filius non sit qui pa-
ter est. filiusq̄ a patre sit genit⁹. ⁊ ideo pa-
ter non sit qui filius est. et spūssanctus nec
pater sit nec filius. sed tm̄ patris ⁊ filij. spi-
rit⁹ vtriq̄ coequalis: ⁊ ad trinitatis perti-
nens vnitatē. Teneamus ergo patrē ⁊ fili
um ⁊ spūmsanctum vnū esse naturalit de-
um: vt ait Aug. in lib. de fide ad Petrum
Neq̄ tamē ipsum patrē esse qui filius est.
nec filiuz ipsum esse qui pater est. nec spm̄-
sanctū ip̄m esse qui pater est aut fili⁹. Una
est em̄ patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti essētia.
quā greci homousion vocāt. in qua nō est
aliud pater. aliud filius. aliud spūssanct⁹.
q̄uis sit ꝑsonaliter alius pater. ali⁹ filius.
alius spūssanctus.

Quis ordo sit seruandus cum de trinitate agitur. c

Ceterum vt in pri-
mo libro d̄ trini. Aug. docet. primū s̄m au Augusti.
toritates sanctarum scripturarum. vtrum
fides ita se hēat demōstrandū est. Deinde
adūsus garrulos rōciatores elatiores ma
gis q̄ capaciores rōib⁹ catholicis ⁊ simili
tudinibus congruis: ad defensionē ⁊ asser
tionē fidei vtendum est: vt eorum inquisi-
tionibus satisfacientes. mansuetos pleni-
us instruamus. ⁊ illi si nequiuerint inueni
re quod queritur: de suis mentibus poti⁹
q̄ de ipsa veritate. vel de nostra dissertio-
ne conquerantur.

Testionia sanctorꝫ d̄ trinitate. d

Proponamus er
go in medium veteris ac noui testamenti
auctes quib⁹ diuine vnitatꝭ atq̄ trinitatis

veritas demonstret. ac primũ ipsa legi exordia occurrant. Ubi Moyses ait. Audi isrl' dñs deus tuus de⁹ vn⁹ ē. Itē. Ego sũ dñs deus tuus q̄ eduxi te de terra egypti. non erunt tibi alij dij p̄ter me. Ecce hic si/

Ambros. gnificauit vnitatē diuīe nature. Deus em̄ ⁊ dñs: vt ait Ambro. in. j. lib. de trini. nomen est nature. nomē est potestatis. Item alibi deus loquens ad Moysen: ait Ego sum qui sum. ⁊ si quesierint nomen meuz: vade ⁊ dic eis. Qui ē misit me ad vos. Dicens em̄. Ego sum. nō nos sumus. ⁊ qui ē nō qui sumus. aptissime declarauit vnum solũ deum esse. In cantico etiā Exodi legit. Dñs omnipotens nomen eius. Non ait dñi: vnitatē volens significare. Personarum q̄ pluralitatē ⁊ nature vnitatez simul ostendit dñs in Gen̄. dicens. Faciamus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. Dicēs em̄: faciamus ⁊ nostrā. pluralitatē p̄sonaꝝ ostēdit. dicēs v̄o imaginem

Augusti. vnitatē essentie. Ut em̄ dicit Aug. i li. d̄ fide ad Petrũ. Si i illa natura p̄ris ⁊ filij ⁊ spũssancti vna esset tm̄ p̄sona: nō diceret faciamus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. Cũ em̄ dicit: ad imaginē. ostendit vnā naturā esse: ad cuius imaginez hō fieret. cũ v̄o dicit: nostrā. ostendit eundez deũ nō, vnā: sed plures esse p̄sonas.

Apte ostendit q̄ nec solitudo nec diuersitas nec singularitas ibi ē sed similitudo. e

Hylarius

Hylarius quoqz ī li. iij. d̄ trini. dicit his verbis significari. q̄ i trinitate nec diuersitas est. nec singularitas vel solitudo. sed similitudo ⁊ pluralitas siue distictio. Ait em̄ sic. Qui dixit. faciamus hominē ad imaginem ⁊ similitudinem nostraz: inuicem esse sui similes in eo q̄ dicit imaginē ⁊ similitudinē nostrā ostēdit. Imago em̄ sola nō est. ⁊ similitudo nō sibi est. neqz diuersitatē duobus admisceri alterius ad alterum similitudo p̄mittit. Item idem in. iiij. lib. Absolutius voluit intelligi significationē hanc non ad se esse referendam tm̄: dicendo faciamus hominē ad imaginem ⁊ similitudinem nostram Professio em̄ consortij sustulit intelligentiam singularitatis. qz consortiuz aliquod nec potest esse sibijpsi solitario. neqz rursũ solitudo solitarij recipit faciamus. neqz q̄s q̄ aliēo a se loquit nostrā. vterqz ergo sermo. s. faciamus ⁊ nostrā: vt solitariũ eundemqz nō patit. ita neqz diuersuz a se alienũqz significat. Solitario ꝯuenit faciam ⁊ meā. Nō solitario v̄o ꝯuenit dicere: faciamus ⁊ nostrā. vterqz s̄mo vt nō solitariuz tm̄. ita neqz differentē esse vel diuersũ esse significat. Nobis q̄z nec solitari⁹ nec diuersus ē ꝯfitend⁹. Ita g̊ deus ad cōem sibi cũ deo imaginē eandēqz similitudinē homi/nē repitur opari. vt nec significatio efficiētis admittat intelligentiā solitudinis. nec opatio constituta ad eandē imaginem vel similitudinē patiat diuersitatē diuinitatis. In his v̄bis Hylarius pluralitatē p̄sonarũ voluit intelligi nomine ꝯsortij. atqz ꝯsignificauit noie ꝯsortij vel pluralitatis: nō poni aliq̄d s̄ remoueri. Pluralitas em̄ vel ꝯsortiũ p̄sonaꝝ cũ dicit: solitudo vl' singularitas negat. cũ dicimus plures esse p̄sonas: significam⁹ q̄ nō ē vna sola. Jō hylarius volēs ista subtilit ⁊ sane intelligi: ait Professio ꝯsortij sustulit itelligētiā singularitatis. Nō dicit posuit aliq̄d. Ita etiā cũ dicim⁹ tres p̄sonas. singularitatē ⁊ solitudinē tollim⁹. Et q̄ p̄r nō ē solus. nec fili⁹ ē sol⁹. nec spũssāct⁹ ē sol⁹. significam⁹ q̄ nec p̄r tm̄ ē ⁊ filius. nec p̄r tm̄ ⁊ spũssanct⁹. nec filius tm̄ ⁊ spũssanct⁹. De hoc aũt i sequēti pleni⁹ aget: vbi etiā s̄m q̄d sil'es dicant tres p̄sone. ⁊ vtꝝ aliquo mō sit ibi diuersitas vel differentia ostendet.

Quid ex v̄bis Hylarij intelligi debeat.

Ad idez quod ceperat redit vt alias autoritates supponat. f

Nūc vero ad propositũ redeamus. ⁊ ad ostendēdũ p̄sonaꝝ pluralitatē: atqz eēntie diuine vnitatē. alias scōꝝ auctes inducamus. Moyses dic̄ In p̄ncipio creauit deus celũ ⁊ t̄rā. p deũ significās p̄rez. p p̄ncipiũ filiũ. Et p eo q̄ apud nos de⁹ d̄r: hebraica v̄itas habz heloym. qd̄ ē plurale hui⁹ singular qd̄ ē hel. Qd̄ g̊ nō est dictũ hel qd̄ ē deus: s̄ heloym qd̄ interp̄tari pōt dij siue iudices: ad pl'alitatē p̄sonaꝝ refert. Ad quā etiā illud attinere videt: qd̄ diabolus p serpentē dixit. Eritis sicut dij. p quo i hebraico habetur heloym. ac si diceret. Eritis sicut dinie p/sone. Ille etiā maximus p̄phetaꝝ ⁊ reguz Dauid. q̄ suā ceteris p̄fert intelligentiā dicēs. Sup senes intellexi: vnitatē diuīe nature ostendens: ait. dñs nomen est illi. nō dicit dñi. Alibi etiā eiusdē vnitatē ⁊ eter-

nitatē simul oñdēs: ait ex psona dei. Isrl si me audieris nō erit in te de⁹ recens. neq; adorabis deū alienuz. Aliud hoz vt dicit
Ambroſ. Amb. i. j. li. de trini. significat eternitatez. aliud vnitatē subeūdifferētis. vt neq; posteriorē pre: neq; alterius diuitat filiū vel spm̄ sanctū esse credam⁹. Nā si pre posteriorē filius vl spūssanct⁹: recēs ē. ⁊ si vnius nō ē diuinitatis: alienus ē. Sz nec posteriorē. qz recens non est. nec alien⁹: qz ex pre natus est filius. ex pre pcedit spūssanctus Alibi q̄z distinctionē psonaz insinuās: ait Verbo dñi celi firmati sunt: ⁊ spū oris eo⁹ ois virt⁹ eoz. Alibi etiā ait. Bñdicat nos deus de⁹ nr̄. bñdicat nos deus: ⁊ metuant eū oñs fines terre. Trina em̄ pfessio dei: trinitatē exp̄mit psonaz. vnitatē vo essentie apit cū singulariter subiungit eū. Esaias quoq; dicit se audisse seraphin clamantia. Sācus sāctus sāct⁹ dñs de⁹. Per hoc q dicit ter sāct⁹: trinitatē significat. p hoc q subdit. dñs de⁹. vnitatē eēntie. Dauid q̄z eternā filij generatōz apte insinuat ex psona filij: dicēs. Bñs dixit ad me. fili⁹ me⁹ es tu. ego hodie genui te. De hac generatiōe ineffabili Esaias ait. Generatiōez ei⁹ q̄s enarrabit. In lib. quoq; Sap̄. eēnitas filij cum patre mōstrat: vbi sapia ita loq̄tur. Domin⁹ possedit me ab initio viaruz suaz anteq̄z quicq̄z faceret a principio. ab eterno ordinata suz anteq̄z terra fieret. nec dum erant abyssi: ⁊ ego iam concepta erā. necdū fontes. necdū montes aut colles. et ego pturiebar. adhuc terram nō fecerat: ⁊ cardines orbis terre. qñ p̄pabat celos aderā. qñ appendebat fundamēta terre: cuz eo erā cuncta componēs. ⁊ delectaba⁹ p singulos dies ludens coraz eo. Ecce aptuz de eterna genitura testimoniū: quo ipa sapia phibet se añ mundū conceptā esse ⁊ parturiri. i. genitā. ⁊ apud patrē eternaliter existere. Ipsa etiā alibi ait. Ego ex ore altissimi pdij p̄mogenita añ oēm creaturā. Ubi cheas q̄z pphēta eternā verbi generatōez ⁊ temporalē ex Maria simul insinuauit: dicens. Et tu bethleez ephrata puulus es in milibus iuda. ex te egredieť qui sit dñator in isrl. ⁊ egressus eius ab initio a diebus eternitatis.

Spālia testionia d̄ spūsctō. g

De spūsācto etiam

exp̄ssa documēta i veteri testa. hēm⁹. In Geñ. em̄ legiť. Spūs dñi ferebať super aq̄s ⁊ Dauid dicit. Quo ibo a spū tuo. In lib. Sap̄. dr̄. Spūssctūs discipline effugiet fictū. benignus em̄ ē spūs sapie. Esa. q̄z ait. Spūs dñi sup me.

De testionijs noui testamēti. h

Nūc vero post te-

stimonia veteris testamēti: de fide sācte trinitatis ⁊ vnitatis ad noui testamēti autoritates accedamus. vt i medio duū animaliū. i. testamentoz: cognoscatur veritas. ⁊ forcipe de altari sumatur calculus quo tā ganť ora fidelium. Bñs itaq; xp̄s vnitatē diuine essentie ac psonaz trinitatē: apte insinuat dicēs apostolis. Ite baptizate omnes gentes in noie patris ⁊ filij ⁊ spūssācti
Ambroſ. In noie vtiq; ait vt Ambro. ait in primo lib. de trini. nō in nomibus. vt vnitas eēntie ostendať. p nomina tria que supposuit: tres esse psonas declarauit. Ipse etiā ait. Ego ⁊ pater vnū sumus. vnū dixit: vt ait Ambro. in eodē. ne fiat discretio potestat nature. ⁊ addidit sumus: vt patrez filiūq; cognoscas. s. vt pfectus pater filiū pfectū genuisse credať. ⁊ q pater ⁊ fili⁹ vnū sint. nō confusione psone: s vnitate nature. Jo-hānes q̄z i epla canonica ait. Tres sūt q̄ testimoniū phibēt i celo. pr̄. vbū. ⁊ spūssanct⁹. ⁊ hi tres vnū sūt. Ipe etiā i initio euā gelij sui ait. In pncipio erat vbū: ⁊ vbuz erat apud deū. ⁊ deus erat vbū. vbi apte ostendit filiū semp ⁊ eternaliť fuisse apud pr̄em: vt aliū apud aliū. Apl's q̄z apte trinitatez distinguit dicēs. Misit deus spm̄ filij sui i corda nr̄a. ⁊ alibi. Si spiritus ei⁹ q̄ suscitauit iesū habitat in nobis ⁊c̄. Itez alibi trinitatē atq; vnitatē euidētissime cōmēdat dicēs. Om̄ ex ipso ⁊ p ipm̄ ⁊ in ipo sunt oia. ipsi gl'ia. Ex ipso ait: vt Aug. i li. Augusti.
de tri. ait: ppter pr̄ez. p ipm̄ dicit ppť filium. in ipo ppť spm̄sanctū. Per hoc vo q̄ nō ait ex ipsis. p ipsos ⁊ i ipsis. nec ait ipis gl'ia: sed ipsi. insinuauit hāc trinitatē vnū deū esse. s qz singule pene syllabe noui testamēti: hāc ineffabilis vnitatis atq; trinitatis veritatē p̄cordit insinuāt: inductiōi testimoniorz sup hac re supsedeam⁹ ⁊ rōnibus: p̄gruisq; similitudinibus ita esse. put infirmitas nr̄a valet: ostendamus.

Hec est secunda distinctio huius

primi libri. In qua magister inquisita ⁊ inuenta materia de qua est agendū in hoc volumine: incipit finordinem promissuz in presenti distinctione tractare

de reb⁹. Et primo de rebus fruibilibus i ꝑmo libro Scdo de rebus vtilibus in scdo libro. Tertio de illis rebus que vtilia ordinant ad fruibilia. i tertio libro De signis vo postea agit i quarto. Primus itaq; liber diuidit in duas partes ꝓncipales. In quaꝝ prima determinat de re fruibili. s. de deo ꝑm suam perfectionē in eendo. s. de eentie diuine vnitate: ac personaꝝ distinctiõe ꝛ emanatiõe. In secũda tractat ꝺ deo ꝑm suam perfectionē in causando. s. de attributis diuinis ꝛ appropriatis: scīa. volũtate ꝛ bonitate In pñti distinctiõe mgr tria facit. Primo em ostēdit modũ inuestigādi vnitatē in trinitate. ꝛ trinitatē in vnitate. Secũdo ꝓbat vnitatē trinitatis autoritate veteris testamēti. Tertio declarat eiusdē trinitatis vnitatē per nouū testamēti autoritatē. Primũ quidē facit a ꝓncipio huius distinctiõis vsq; ibi. Propona mus ergo in mediũ. Secundũ aũt ab inde vsq; ibi. Nũc vo post testimonia. Tertiũ vo ab inde vsq; ad finē distinctionis. In speciali em sñia mgri i hac distinctione stat in tribus ꝯclusionibus. quaꝝ ꝯclusionũ ꝑma est hec. Necesse est quēlibet catholicũ sola ꝛ eē pia fide eternam trinitatē in summa vnitate affirmare. Et ꝓbat sic. Hoc oportet quēlibet catholicũ sola ꝛ pia fide affirmare quod sine fide. vel non nisi credēdo pōt sciri vel inuestigari. Sed talis ē eterna trinitas in summa vnitate. igit eternam trinitatē in summa vnitate oportet quēlibꝫ catholicũ sola ꝛ pia fide affirmare. Tenet argumētũ. Maiorē ponit magister in ꝑmo capitulo huius distinctiõis. Et minorē ꝓbat magister ibidē trãssumēdo autoritatē beati Aug. ꝑmo de trini. c. ij. dicētis. Trinitas est vnus solus deus pater ꝛ filius ꝛ spũssanct⁹. Hec trinitas vni⁹ ꝛ eiusdē substãtie vl eentie dr. credit ꝛ intelligit igit ꝯclo vꝺa. Scda ꝯclo ē hec. Nulli bono catholico licz in diuinaꝝ personarũ alietate seu distinctõe vllatenus dubitare. Que ꝓbatur sic virtualiter. In illo nullus bonus catholicus pōt ꝓpter materie arduitatē dubitare in quo videt oēs catholicos doctores ex intētione vnanimiter ꝯcordare. Sed talis est diuinarũ personaꝝ alietas vel trinitas in vnitate eētie. ergo nulli bono catholico licet vllatenꝰ distinctionē diuinaꝝ personarũ dubitare. Tenet argumētũ Sed maiorē ꝛ minorē ponit magister in secũdo capitulo huius distinctiõis. igit ꝯclusio vera. Tertia cõclusio ē hec. Nõ obstat catholicũ pluralitatē diuinarũ personarũ autoritatibus scripture vtriusq; testamenti posse cõprobare Ista ꝯclusio ꝓbatur sic. Nã dicit Heñ. j. Faciamus hominē ad imaginē ꝛ similitudinē nostrã. In hoc q dicit. Faciamus pluraliter ostendit pluralitas personaꝝ. Sed per hoc q dicit imaginē singulariter: ostēdit vnitatē eētie. Et hãc expositionē cõfirmat mgr auto. Aug. que habet i lra. Et hoc idē ꝓbat etiam mgr autoritatibus noui testamenti. que patent in textu. Et hec est sñia magistri in speciali huius distinctionis.

Incipit ostēdere quõ ꝑ creaturaꝝ potuerit cognosci creator. a

OI. III

Apostolus nã q; ait. q inuisibilia dei a creatura mũdi ꝑ ea q̃ facta sunt intellecta conspiciunt. sempiterna q; virtus eius ꝛ diuinitas. Per creaturã mũdi intelligit homo ꝓpter excellentiaꝝ qua excellit inter alias creaturas. vel ꝓpter ꝯuenienti-

am quã habet cũ omni creatura. hõ ꝑ inuisibilia dei intellectu mentis conspicere potuit: vel etiã conspexit. ꝑ ea que facta sũt. id est ꝑ creaturas visibiles vel inuisibiles A duobus em̃ iuuabat. s. a natura q̃ rationalis erat. ꝛ ab opibus a deo factis. vt manifestaret homini vitas. Ideoq; apostolus dixit. Quia deus reuelauit illis. s. duz fecit opera: in quibus artificis aliquatenꝰ relucet indicium.

Prima ratio vel modus quõ potuit cognosci deus. b

Nã sic ait Ambro- Ambros.
sius. Ut deus q̃ natura inuisibilis est: etiã a visibilibus posset sciri. opus fecit quod opificē visibilitate sui manifestauit. vt per certũ incertũ posset sciri. ꝛ ille deus omnium esse crederet: q̃ hoc fecit qđ ob hoie impossibile est fieri. Potuerũt ꝺ cognoscere siue cognouerũt vltra oēm creaturã esse illũ q̃ ea fecit: que nulla creaturaꝝ facere vl destruere valet. Accedat quecũq; vis creatura: ꝛ faciat tale celũ ꝛ terrã. ꝛ dicaz q̃a deus est. Sed qz nulla creatura talia facere valet. constat sup oēm creaturã esse illũ q̃ ea fecit. Ac ꝑ hoc illũ esse deuz: humana mens cognoscere potuit.

Scda ratio qua potuit cognosci. vel modus quo nouerunt. c

Alio etiã modo dei
veritatē ductu rationis cognoscere potuerunt: vl etiã cognouerũt. Ut em̃ Aug. ait in li. de ciui. dei. Viderũt summi ꝑi nullũ corꝑ esse deũ. ꝛ ideo cuncta corꝑa transcenderũt querẽtes deũ. viderunt etiã q̃cquid mutabile est nõ esse summũ bonũ deum oimq; principiũ. ꝛ ideo omnẽ aiaz mutabilesq; spũs transcẽderũt. Deinde viderunt omne quod mutabile est nõ posse esse nisi ab illo q̃ incõmutabiliter ꝛ simpliciter est. Intellexerunt ꝺ eum ꝛ omnia ista fecisse. ꝛ a nullo fieri potuisse Augusti. Idē in eodem

Tertia ratio vel modus. d

Considerauerunt Augusti.
etiam quicquid est in substantijs: vel corꝑus esse vel spiritũ. melius q; aliquid spiritũ esse q̃ corꝑus. sed longe meliorẽ qui spiritũ fecit ꝛ corꝑus.

Augusti.

De substãtijs intellige

Quartus modus vel ratio. d

Intellexerunt etiam corpis speciem esse sensibilē. ⁊ spūs speciem intelligibilē. ⁊ intelligibilē spēm sensibili ptulerūt. Sensibilia dicimus q̄ visu tactuq̄ corpis sentiri queūt. Intelligibilia q̄ cōspectu mētis possunt intelligi. Cū g̈ in eorum cōspectu ⁊ corpus ⁊ animus magꝭ minusq̄ speciosa essent. si aūt oīi specie carere possent. oīno nulla essent. viderūt esse aliq̄d quo illa speciosa facta sunt. vbi ē prima ⁊ incōmutabilis species. ideoq̄ incomperabilis. ⁊ illud eē rerū pncipiū rectissime crediderūt. qđ factū nō esset. ⁊ ex quo cuncta facta eēnt. Ecce tot mōis potuit cognosci vitas dei. Cuz g̈ deus vna sit ⁊ simplex essentia. que ex nulla diuersitate ptiū vl̄ accidentiū cōsistit. pluraliter tñ dicit apl̄s. inuisibilia dei. quia pluribus modis cognoscit vitas aei p ea que facta sunt. Ex perpetuitate nāq̄ creaturarū intelligit conditor eternus. ex magnitudine creaturarū omnipotens. ex ordine ⁊ dispositione sapiēs. ex gubernatione bonus. Hec aūt oīa ad vnitatē deitatis ptinent monstrandā.

Qūo in creaturis apparet vestigium trinitatis. f

Nunc restat ostendere: vtrū p ea q̄ facta sunt aliq̄d trinitatis vestigiū vel indicium exiguū haberi potuerit. De hoc Aug⁹. in lib̄. vj. de trinita. ait. Oportet vt creatorē p ea que facta sunt intellectu cōspicientes trinitatē intelligamus Hui⁹ eīm trinitatis vestigiū in creatur̄ apparet. Hec eīm que arte diuina facta sunt. ⁊ vnitatē quandā in se ostendūt ⁊ spēm ⁊ ordinem. Nam qđq̄ horū creatorū ⁊ vnū aliquid est. sicut sunt nature corporū ⁊ aiarū. ⁊ aliqua specie formant̄. sicut sunt figure vl̄ qualitates corporuz ac doctrine vel artes aiarū. ⁊ ordinē aliquē petit aut tenet. sicut sunt pondera vel collocationes corporū. et amores vel delectationes animarū. ⁊ ita in creaturis pīlucet vestigiū trinitatis. In illa eīm trinitate summa origo est oīm rerū ⁊ perfectissima pulchritudo. ⁊ beatissima dilectatio. Sūma aūt origo vt Aug⁹ ostēdit in li. de vera religione. intelligit de⁹ pat̄. a quo sunt oia. a q̄ fili⁹ ⁊ spūsscūs. Perfectissima pulchritudo intelligit filius. s. veritas prīs nulla ex pte ei dissimilis. quē cū ipso ⁊ in ipso pre veneramur. q̄ forma ē oīm que ab vno facta sunt ⁊ ad vnū referunt̄. Que tñ oīa necfierent a patre p filiū. neq̄ suis finibus salua essent. nisi deus summe bonus esset. qui ⁊ nulli nature que ab illo bona eēt inuidit. ⁊ vt in bono ipso maneret. alia q̄ꝫtum vellet. alia q̄ꝫtum posset dedit. que bonitas intelligit spūsanctus: qui est donum patris ⁊ filij. quare ipsum donū dei cum patre ⁊ filio eque incōmutabile. colere ⁊ tenere nos cōuenit. Per ꝓsideratiōnē itaq̄ creaturarum. vnius sube trinitatem intelligimus. sed vnū deum patrem a quo sumus. ⁊ filium p quem sumus. ⁊ spīmsanctum in quo sumus. s. principium ad qđ recurrim⁹ ⁊ formā quā sequimur. ⁊ gratiam qua recōciliamur vnī. s. quo auctore cōditi sumus ⁊ similitudinē eius p quā ad vnitatez reformamur. ⁊ pacem qua vnitati adheremus. scz deū qui dixit. Fiat. ⁊ verbum p qđ factum est oīe qđ substantialiter ⁊ naturaliter est. ⁊ donū benignitatis eius. qua placuit quod ab eo per verbū factū est ⁊ reconciliatum est autori vt nō interiret. Ecce ostensum est qualiter in creatur̄ aliquaten⁹ imago trinitatis indicat̄. nō eīm p creaturarum cōtemplationē sufficiens noticia trinitatis potest haberi vel potuit sine doctrine vl̄ interioris inspirationis reuelatione. Unde illi antiqui phī quasi p vmbrā ⁊ de longinquo viderūt veritatem. Deficiētes incontuitu trinitatis. vt magi pharaōis in tertio signo Adiuuamur tñ in fide inuisibiliuz p ea que facta sunt.

Quomodo in anima sit imago trinitatis. g

Nunc vero ad eaz ia puenimus disputationē. vbi in mēte humana que nouit deū vel possit nosse trinitatis imaginem repiamus. Ut eīm ait Aug⁹. in. xiiij. lib̄. de trinita. licet humana mens nō sit ei⁹ nature cui⁹ deus est. imago tñ illi⁹ q̄ nihil melius ē. ibi querēda ⁊ inuenienda est quo natura nr̄a nil habet meli⁹. i. in mēte. In ipsa etiā mente anteq̄ sit pticeps dei ei⁹ imago repit̄. ⁊ si eīm amissa dei pticipatione deformis sit. imago dei tñ pmanet. Eo eīm ipso imago dei ē mēs q̄ capax ei⁹ est eiusq̄ pticeps eē pōt. Jā g̈ in ea trinitatem que deus ē inq̄ramus. Ecce eīm mēs memi nit sui. intelligit se. diligit se. hec si cernim⁹. cernimus trinitatem nondū quidem deum

Augustī.

Tria oñdit esse i aia q̄ relatiue dicunt̄ et eq̄lia sunt. scz mēoriā. itelligētiā ⁊ dilcōz

sed imaginē dei. Hic em̄ quedā apparet trinitas. mēorie. intelligentie ⁊ amoris. Hec ergo tria potissimū tractemus. memoriaꝫ intelligentiā. voluntatē. Hec ergo tria vt Aug⁹. ait in lib. x. de trini. nō sunt tres vite. sed vna vita. nec tres mentes. sed vna mens. vna essentia. Memoria vero dicit̄ ad aliquid. ⁊ intelligentia ⁊ volūtas sicut dilectio similiter ad aliquid dicit̄. vita ꝟo dicit̄ ad seipsam. ⁊ mens ⁊ essentia. Hec ḡ tria. eo vnū sunt quo vna vita. vna mens vna essentia. ⁊ quicquid aliđ ad seipsa singula dicūt̄ etiā simul nō pl'alit̄ ꝑ siugulariter dicunt̄. Eo vero tria sunt quo ad se inuicem referunt̄.

Augusti.

Subtilissima ⁊ cōgrua sil'itudo

Qūo equalia sint qꝛ capiūt̄ a singulis omnia ⁊ tota. h

Augusti.

Hic ostendit qūo oīa a singulis capiūt̄.

Equalia etiam sūt nō solū singl'a singul'. sed etiā singula oīb⁹ Alioq̄n nō se inuicē caperēt. se aūt inuicez capiunt. Capiunt̄ em̄ ⁊ a singulis singula ⁊ a singulis om̄ia. Memini em̄ me habere memoriā ⁊ intelligētiam ⁊ voluntatem ⁊ intelligo me intelligere ⁊ velle atqꝫ meminisse. ⁊ volo me velle ⁊ meminisse ⁊ intelligere.

Quomō tota illa tria memoria capiat. i

Totāqꝫ meam memoriam ⁊ intelligētiam ⁊ voluntatē simul memini Quod em̄ memorie mee nō memini. illud nō est in memoria mea. nihil autē tam in memoria est. q̄ꝫ ipsa memoria. totā ergo memini. Itē quicq̄d intelligo. intelligere me scio. ⁊ scio me velle q̄cq̄d volo. q̄c quid aūt scio. memini. Totam ergo intelligentiam totamqꝫ voluntatem meam memini.

Qūo illa tria tota capiat intelligentia. k

Augusti.

Similiter cuꝫ hec tria intelligo. tota simul intelligo. neqꝫ em̄ quicq̄ꝫ intelligibiliū ē qđ nō intelligā. nisi qđ ignoro. Qđ āt ignoro. nec memini nec volo. Quicq̄d ergo ītelligibiliū nō intelligo. cōsequēter etiam nec memini nec volo Quicq̄d ergo intelligibiliū memiui ⁊ volo cōsequenter intelligo.

Qūo illa tota capiat volūtas. l

Augusti.

Volūtas mea etiam totā intelligentiā totāqꝫ meā memoriā capit. dū vtor toto eo qđ intelligo ⁊ memini. Cū itaqꝫ inuicē singulis ⁊ om̄ia ⁊ tota capiant̄. equalia sūt tota singula totis singulis. ⁊ tota singula simul om̄ib⁹ totis. et hec tria vnū. vna vita. vna mens vna eēntia. Ecce illius summe vnitatis atqꝫ trinitatis. vbi vna ē essentia ⁊ tres ꝑsone. imago ē humana mēs licet impar. Mens aute hic ꝓ animo ipso accipit̄. vbi ē illa imago trinitatis. ꝓprie ꝟo mēs dr̄ vt ait Aug. nō ip̄a aīa. ꝑ qđ in ea ē excellēti⁹. q̄lit̄ sepe accipit̄. Illud etiā sciēdū ē q̄ memoria nō solū ē absentiū ⁊ p̄teritorū. ꝑ etiā p̄ntiū. vt ait Aug⁹. in. xiiij. li. de tri. Alioq̄n nō se caperet

Ex quo sensu illa tria dicant̄ esse vnū ⁊ vna essentia querit̄. m

Hic attendendum ē diligēter ex quo sensu accipiēdum sit qđ supra dixit illa tria. s. memoriā. intelligentiam ⁊ volūtatem eē vnū. vnā mentē. vnā essentiā. qđ vtiqꝫ nō videt̄ eē verū iuxta ꝓprietatē ꝑmonis. Mens em̄. i. spūs rōnalis essentia ē spūalis ⁊ incorporea. Illa vero tria naturales ꝓprietates seu vires sūt ipsi⁹ mētis. ⁊ a se inuicē differūt. qꝛ memoria nō est intelligētia vel volūtas. nec intelligentia voluntas siue amor.

Q̄ etiā ad se īuicē dicūt̄ relatiue n

Augusti.

Et hec tria etiā ad seipsa referunt̄. vt ait Aug⁹. in. ix. li. đ tri. Mēs em̄ amare seip̄am vl' meminisse nō pōt nisi etiā nouerit se. Naꝫ qūo amat vel meminit qđ nescit Miro itaqꝫ modo. tria ista insep̄abilia sunt a seipsis. ⁊ tn̄ eoꝝ singulū ⁊ simul om̄ia vna essentia est. cū ⁊ relatiue dicant̄ ad inuicem.

Hic aperit̄ qđ supra querebat̄. s. qūo hec tria dicant̄ vnū. o

Augusti.

Sed iam videndū ē qūo h̄ tria dicant̄ vna suba? Jō qꝛ. s. i ipsa aīa vl' mēte subalit̄ existūt. nō sic accidētia ī sbiect. q̄ p̄nt adeē vl' abeē. Vn̄ Aug⁹ ī. ix. li. đ tri. ait. Admonemur si vtcūqꝫ videre possum⁹. h̄ in aīo existere subalit̄ non tanq̄ꝫ in sbiecto. vt color in corpore. qꝛ ⁊ si

Augusti.

relatiue dicunt ad inuicem. singula tñ sub/
stantialiter sunt in substãtia sua. Ecce ex q̃
sensu illa tria dicant esse vnũ vel vna sub/
Augusti. stantia. Que tria vt Augustin⁹ ait in .xv.
lib̃. de trini. in mẽte naturaliter diuinit⁹ in=
stituta quisquis viuacit perspicit. ⁊ q̃ ma=
gnuz sit in ea. vñ potest etiã sempiterna im
mutabilisq; natura recoli. conspici. concu/
pisci. reminiscit em̃ p memoriã. intuet p in
telligentiaz. amplectit p dilectionẽ. pfecto
repit illi⁹ summe trinitatis imaginam.

Q in illa similitudine est dissimili=
tudo. p

Verũtamen caue=

at ne hanc imaginẽ ab eadẽ trinitate factaz
ita ei compet. vt oñino existimet. similẽ. ꝫ
poti⁹ in q̃licũq; ista similitudine magnã q̃
dissimilitudinẽ cernat.

Prima dissimilitudo q

Q ꝫ breuiter ostẽ=

di potest. Homo vnus p ista tria meminit.
intelligit. diligit. qui nec memoria ẽ. nec in=
teligentia. nec dilectio. sed hec habet. vn⁹ q̃
hõ ẽ. q̃ habet ꝫ tria. nõ ipe ẽ hec tria. In il=
lius vero summa simplicitate nature q̃ de⁹
ẽ. q̃uis vnus sit de⁹. tñ tres psone sunt. pr̃
Q ppt illa tria homo dr̃ imago ⁊ filiꝰ ⁊ spũsscũs. ⁊ he tres psone sũt vn⁹ de⁹
Aliud ẽ ita q̃ trinitas res ipsa. aliõ imago
trinitatis in re alia ppter quã imaginẽ etiã
illud in quo sũt hec tria: imago dicit. s. hõ
Sic imago dicit ⁊ tabula ⁊ pictura que est
in ea. ꝫ tabula noie imaginis appellat ppt
picturã que est in ea.

Altera dissimilitudo. r

Augusti. ## Rursus ista ima=

go q̃ est hõ habẽs illa tria: vna psona ẽ. Il⁹
la vero trinitas nõ vna psona est. ꝫ tres p=
sone. pr̃ filij. ⁊ filiꝰ pr̃is. ⁊ spũsscũs pr̃is ⁊ fi
lij. Itaq; in ista imagine trinitatis non hec
tria vnus hõ. ꝫ vniꝰ hois sunt. In illa vo
summa trinitate cuiꝰ hec imago ẽ. nõ vniꝰ
dei sunt illa tria. ꝫ vnꝰ deꝰ. ⁊ tres sunt ille
psone nõ vna psona. Illa em̃ tria nõ hõ sũt
ꝫ hois sunt vt̃ in hoie sunt. Sz nũ quid pos
sumus dicere trinitatẽ sic esse in deo. vt ali=
quid dei sit nec ipa sit deꝰ? Absit vt hoc cre
damus. Dicamꝰ em̃ in mẽte nr̃a imaginem
trinitatis. sed exiguã ⁊ qualẽcũq; eẽ q̃ sum=
me trinitati ita gerit similitudinẽ. vt ex ma/
xima pte sit dissimilis. Sciendũ vero est q̃
hec trinitas mẽtis vt ait Augꝰ. in. xiiij. lib̃.
de trini. nõ ppter ea tñ imago dei ẽ. qz sui
meminerit mens ⁊ intelligit ac diligit se. sed
qz põt etiã meminisse ⁊ intelligere ⁊ a mare
illũ a quo facta est.

Alia assignatio trinitatis in anima
scz mens. noticia. amor. s

Potest etiam alio

modo alijsq; nominibus distingui trinitas
in anima que est imago illius summe ⁊ ines
fabilis trinitatis. Ut em̃ ait Augꝰ. in. ix. li.
de trinitate. Mẽs ⁊ noticia eiꝰ ⁊ amor tria
q̃dã sunt. Mens em̃ nouit se ⁊ amat se. nec
amare se potest nisi etiã nouerit se. Duo q̃/
dam sunt mẽs ⁊ noticia eiꝰ. Itẽ duo q̃dam
sunt mẽs ⁊ amor eiꝰ. Cũ ꝫ se nouit mens et
amat se. manet trinitas. s. mẽs. amor ⁊ noti
cia. Mens aũt hic accipit nõ p aia sed pro
eo qõ in anima excellentius ẽ. Hec aũt tria Nõ ea dica
cũ sint distincta a se inuicem. dicunt tamen tur eẽ vnum
esse vnum. quia in animo substantialit exi=
stunt.

Quia mẽs vice patris. noticia filij
amor spũsanctus accipit. t

Et est ipa mẽs qua

Itẽ in eodem
si parẽs. ⁊ noticia eius q̃si ples eiꝰ. Mens
em̃ cum se cognoscit. noticiã sui gignit. ⁊ est
sola parens sue noticie. Tertius ẽ amor. q̃
de ipsa mente ⁊ noticia procedit dum mẽs
cognoscit se ⁊ diligit se. non em̃ posset se di
ligere nisi cognosceret se. Amat etiaz placi=
tam prolem. i. noticiam suã. ⁊ ita amor qui
dam cõplexus est parẽtis ⁊ plis.

Q non est minor mẽte noticia nec
amor vtroq;. v

Nec min or est pro=

les parente. dum tantam se nouit mens q̃n
ta est. nec min or est amor parente ⁊ prole. i.
mente ⁊ noticia. dũ tm̃ se diligit mẽs q̃tum
se nouit ⁊ q̃ta est.

q̄ hec tria in seipsis sunt. x

Sunt etiaz hec sin= gula in seipsis. quia ⁊ mens amans in amore est. ⁊ amor in amantis noticia. ⁊ noticia in mente noscēte ē. Ecce in his tribus q̄lecūq; vestigiū trinitatis aparet.

Q̄uo mēs p ista ꝓficiat ad intelligendū deū y

Mens itaqz ratio= nalis considerans hec tria. ⁊ illam vnam essentiam in qua ista sunt. extendit se ad contemplationem creatoris. ⁊ videt vnitatem in trinitate. ⁊ trinitatem in vnitate. Intelligit enim vnum deum esse. vnam essentiam. vnum p̄incipiū. Intelligit eñ. quia si duo essent. vel vterq; insufficiēs esset. vel alter supflueret. quia si aliquid deesset vni quod haberet alter. nō esset ibi summa ꝓfectio. Si vero nihil vni deesset quod haberet alter. cum in vno essent oīa. alter superfluere ret. Intellexit ergo vnum eē deū omnium auctorem. ⁊ vidit quia absq; sapientia non sit quasi res fatua. ⁊ ideo intellexit eum habere sapientiam que ab ipso genita est. ⁊ qz sapientiam suā diligit: intellexit etiaz ibi eē amorē.

Hic de summe trinitatis vnitate. z

Augusti. **Qua ꝓpter iuxta** istam consideratione vt ait Aug⁹. in. ix. libro de trinitate. Credamus patrem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctum vnum esse deū. vniuerse creature conditorem ⁊ rectorem. nec patrem esse filium nec spiritumsanctum. vl patrem esse vel filium sed trinitatem relatarum ad inuicē personarum. Ut eñ ait ipse in lib. de fide ad petrū. Una est natura siue essentia patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. nō vna persona. Si eñ sic esset vna ꝑsona. sicut est vna substantia patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. veraciter trinitas nō diceret. Rursus q̄dem trinitas eēt vera. sed vn⁹ deus trinitas ipa nō esset. si quēadmodū pater ⁊ filius ⁊ spūs sanctus ꝑsonarum sunt ab inuicē ꝓprietate distīcti: sic fuissent quoq; naturarum diuersitate discreti. Fides aūt patriarcharum ꝓphetarum atq; apostolorū vnū deū p̄dicat trinitatē esse. In illa ergo sancta trinitate vn⁹ est de⁹ pater qui solus essentialiter de seipso filiū vnum genuit. ⁊ vnus filiꝰ est qui de vno patre solus essentialiter natꝰ ⁊ vnus spūssanctus qui solus essentialiter a patre filioq; ꝓcedit. Hoc aūt totū nō pōt vna ꝑsona. i. gignere se ⁊ nasci de se ⁊ ꝓcedere de se. Ut eñ ait Augꝰ. in. j. lib. de tri. Nulla res ē que seipsam gignat vt sit.

Aug⁹. ili. de fide ad petrū

Ista ē distinctio. iij. huiꝰ primi li= bri. In qua mgr̄ ostensa in p̄cedente distinctiōe ꝑsonarū trinitatē ⁊ essentie vnitatē ꝑ scripturas. Ostēdit hoc idē ꝑ rōnes ⁊ creaturas. Et circa hoc quatuor facit. Prima eñ oñdit ꝑ rōnes naturales diuine eētie vnitatē. Scō inq̄rit ꝑ similitudinē vestigij diuinaꝝ ꝑsonarū pluralitatē. Tertio o ostēdit vtrūq; ꝑ assimilationē imaginis mentis create. Quarto manifestat oēs assimilationes creaturarū ad deū ꝑ insufficientiā ⁊ inequalitatē. Primū facit a p̄ncipio distinctiōis vsq; ibi. Nūc restat oñdere. Scōm facit ab indevsq; ibi Nūc ꝙo ad eā. Tertiū ꝙo subiungit ab inde vsq; ibi. Uerūtñ caueat ne hanc imaginē. Quartū ꝙo facē ab illo vsq; ad finē huiꝰ distinctiōis. Et hec ē sentētia magistri huiꝰ distinctionis in generali. In speciali sentētia magistri in hac distinctione stat in q̄ttuor ꝓpositionibus. quarū p̄ma ē hec. Unitas diuine essentie pōt ꝑ rationes naturales quodāmodo indagari. Ista ꝓpositio ꝓbat primo autoritate apli dicētis. q̄ inuisibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea que facta sunt intellecta conspiciunt. Et exponit q̄ ꝑ creaturā mundi notat hominē ꝓpter nature dignitatē ⁊ ꝙueniētiā quā hz cū oīm creatura. Uñ ꝓponit q̄ hō auxilio naturalis rōnis ⁊ inspectione creaturarū in cognitionez dei ꝙuenire pōt. Scōo ꝓbat vnitatē diuine essentie quatuor rōnibꝰ. quarū p̄ma sic formari pōt. Quicūq; fecē q̄ nulla creatura facere pōt ille ē potentissimꝰ. Sz q̄ fecit celū ⁊ terrā ex nihilo fecit q̄ nulla creatura facere pōt. ille igit̄ est potentissimꝰ. sed nullꝰ fecit celum ⁊ terram ex nihilo nisi solꝰ deꝰ. igit̄ solꝰ deus ē potētissimus. Hanc rōnē cōfirmat mgr̄ autoritate Ambrosij dicētis. Deus q̄ natura inuisibilis ē vt etiā a visibilibus posset sciri. opꝰ fecit qō opificē visibilitate sui manifestauit. vbi in p̄mo capitulo huiꝰ distinctiōis intellectū rōnis p̄dicte apte explicat. Scōa rō. Qui fecit oīa mutabilia imutabilissimꝰ ē. sz q̄ fecit corpora et spūs mutabiles ille fecit oīa mutabilia. igit̄ ille immutabilissimus ē. sed ex quo hoc nullus fecit nisi deꝰ sequit̄ q̄ solꝰ deꝰ sit imutabilissimus. Istā rōnē confirmat mgr̄ autoritate beati Augustini in li. de ciui. dei dicētis. Uiderūt summi phi nullum corpus esse deū. ideo cuncta corpa transcenderūt quērētes deū. Uiderūt etiā nullum mutabile posse eē summū bonū omniūq; p̄incipiū. sz q̄libet tale oportet eē ab alio Tertia rō format̄ sic. Qui fecit oīa bona ⁊ meliora optimus ē. sz q̄ fecit omia spūalia ⁊ cōrpalia ē hmōi. igit̄ ille est optimus. sz nullꝰ fecit ea nisi solꝰ deꝰ. sequit̄ ergo q̄ ipse solꝰ deꝰ sit optimꝰ. Hanc rōnē mgr̄ confirmat ex ꝓprijs in tertio capitulo distinctionis. Quarta ratio est. Qui fecit omnia pulchra ⁊ pulchriora. pulcherrimus est ipse. sed qui fecit omnia corporalia et spūalia ē hmōi. igit̄ ille ē pulcerrimꝰ. sz nullꝰ hoc fecē nisi solꝰ deꝰ. igit̄ solꝰ deꝰ ē pulcherrimꝰ. Hāc rōnē ponit mgr̄ fundamētaliter in q̄rto ca. huiꝰ distinctiōis. Et ex his q̄ttuor rōibꝰ mgr̄ nitit̄ arguere. ꝓbare vnitatē diuine eētie. quod ptz sic. Nā ipe q̄tuor rōnes

deū esse ꝓcludunt. potentissimū. immutabilissimum optimū ꝛ pulcerrimū. sed impossibile est ꝙ sunt plures potentissimi: vel plures immutabilissimi. optimi aut pulcerrimi q̄ solus de⁹. qz si eēnt duo tales. vn⁹ eēt superfluus: ꝛ alter diminutus. quoꝝ vtrūq; ē inconuenīēs. Relinquit igitur ex his rōibus ꝙ non sit nisi vnus deus: ꝛ p ꝓsequens prima ꝓpositio vera. Scda ꝓpositio est hec. Trinitas diuinarū personarū pōt per vestigiales similitudines a nobis qdamdo inuestigari. Hanc ꝓpositionē ponit magister sentētialiter in quinto capitulo huius distinctiōis. vbi trāssumit dictū Aug. sexto de trini. dicētis. Oportz vt creatorē per ea que facta sunt intellectu ꝓspicientes intelligamus. huius eñ trinitatis vestigiū appareret. Hec eñ que arte diuina facta sunt: ꝛ vnitatē q̄ndam in se ostendūt: ꝛ speciē ꝛ ordinē: q̄ tribus personis appropriant. Nam qlibet horū creatoꝝ ꝛ vnuz aliqd est: sicut sunt nature corporū ꝛ aīarum. Et aliqua specie formant: sicut sūt figure ꝛ qualitates corpōrū: ꝛ doctrine ac artes aīarum. Et ordinē aliquē petit ꝛ tenet: sicut sunt pōdera. collocationes corporū: ꝛ amores vel delectatiōes animaꝝ. Hec aūt tria tribus personis appropriant: ꝛ ita i creaturis relucet vestigiū trinitatis. Ex q̄bus patet p̄dictā ꝓpositionē eē veram. Subdit ꝙ per creaturaꝝ cognitiōz sufficiens trinitatis cognitio hr̄i nō pōt: sine interioris inspirationis reuelatiōe. Tertia ꝓpositio est hec Diuine eēntie vnitatē: ac personaꝝ trinitatē per imaginē create mētis possumus exp̄sse ꝓtēplari. Que p batur sic. Quecūq; pnt in imagine creata cognosci: illa etiā de imagine increata pnt ductu lumis rōnis naturalis speculari. Sed in mēte nr̄a inēnt est imago deitatis possumus cognoscere quodammō vnitatē in trinitate: ac trinitatē in vnitate. igit in mēte nostra possumus exp̄sse ꝓtemplari trinitatē in vnitate: ꝛ ecōuerso: vt dicit ꝓpositio. Tenet argumentum ꝛ maior. Sed minorē ꝓbat mgr̄ diffuse sic dicēs. Sicut in deo ē diuina eēntia ꝛ tres persone inter se distincte. ꝛ sicut iste tres persone distinguunt ꝑm varias earū ꝓcessiones. qz pater intelligendo se formatverbū. ꝛ sic per modū intellectus ꝓducit filium. Pater aūt cum filio diligendo seipsos mutuo p modum voluntatis: simul spirant spūsanctū. Ita etiā mēs nostra cū seipsam actualiter intellligit: ex memoria ꝓducit intellectū. ꝛ tandez ex memoria ꝛ intellectu ꝓducit voluntatē. Et sicut persone diuine inter se sūt equales: ita ꝙ vna nō est minus q̄ oēs. neq; oēs sunt magis q̄ vna. sic quelibet harum potentiarum capit omnes tres. ꝛ oēs tres capiunt vnamquāq; ipsaꝝ. ꝛ sic de similibus. ꝛ sic ꝓpositio vera. Quarta ꝓpositio ē hec. Q̄ nulla imago trinitatis create ē sine magna dissimilitudine trinitatis increate rep̄sentata. Et ꝓbat sic. Inter quecūq; ē realis differētia cum notabili dissimilitudine: inter ea non potest eē similitudo sine magna deformitate. Sz inter omnē imaginem trinitatis create ꝛ trinitatem increatam est realis differētia cū notabili dissimilitudine Igit inter ea nō potest eē dissimilitudo sine magna deformitate. ꝛ per ꝓsequēs vna nō potest eē alterius adequate repūtatiua. vt asserit ꝓpositio ꝓbāda. Tenet argumentū ꝛ etiam maior ꝓpositio. Sed minorē ponit magister in textu: assignans duas diuersitates. in quibus trinitas creata differt a trinitate increata. quarum prima est. Q̄ deus trinitas que ē pater filius ꝛ spūssanctus: cui homo ꝑm has tres p̄sonas assimilat per tres vires anime sue. cuiusmodi sunt memoria. intellectus ꝛ voluntas. ille tres persone sunt vnus deus eēntialiter. ꝛ econuerso vn⁹ deus est iste tres persone. sed homo qui per tres istas vires anime imago dei dicit: nō est iste tres potētie: sed dicit eas habere: cuiusmodi deus trinitas ē tres persone. Secunda dissimilitudo ē. s. ꝙ pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus sunt tres persone. sed memoria. intellectus. voluntas non sunt persone: sed bū sunt tres potentie vnius persone. igitur ꝛc.

Hic querit vtrum concedendum sit ꝙ deus se genuerit. a

HIc oritur questio satis necessaria. Cōstat eñ ꝛ ineffabiliter verū est: ꝙ de⁹ pater genuit filiū. Ideo querit. vtz concedē dū sit ꝙ deus genuit deū. Si eñ de⁹ genuit deū. videt ꝙ aut se deū. aut aliū deū genuerit. Si ꝯo aliū deū genuit. ñ ē tm̄ vn⁹ deus. Si aut seipm deū genuit: aliq̄ res seipsam genuit: Ad quod respondētes dicimus sane ꝛ catholice ꝓcedi. ꝙ vnus vnū genuit. ꝛ ꝙ deus deuz genuit. qz deus pater deū filium genuit. In symbolo q̄z scriptū est. lumen de lumine. deū verum ⁊ deo vero. Ad ꝯo additur. ergo genuit se deū vel aliū deū. neutz cōcedendū esse dicim⁹ Q̄ aliū deuz non genuit: manifestū est. q̄a vnus tm̄ deus est. Q̄ aut seipsum nō genuit. ostendit Aug. in primo li. de trini. dicens. Qui putant eius potentie esse deum vt seipsum ipse genuerit: eo plus errāt. ꝙ nō solū deus ita nō est. sed nec spūalis neq; corpalis creatura. Illa eñ res est q̄ seipsam gignat vt sit. et ideo nō est credēdū vel dicendū ꝙ deus genuit se. Solutio.

Alia questio de eodem. b

Sed ad hoc opponunt garruli ratiocinatores dicentes. Si deus pater genuit deum. aut genuit deuz qui est deus pater. aut deum qui nō est deus pater. Si genuit deuz qui non est deus pater. ergo deus est qui non est de⁹ pater. nō ergo vnus tm̄ deus ē. Si ꝯo genuit deum qui est deus pater. ergo genuit seipsū. Ad quod respōdemus determinātes istā ꝓpositionem: qua sic ꝓponunt. Si deus pater genuit deum. aut deum qui ē deus pater. aut deum qui non est deus pater. Hoc eñ sane ꝛ ꝓraue intelligi potest. ꝛ iō respondenduz est ita. Deus pater genuit deum qui est ipse pater. Hoc dicimus esse falsum. ꝛ concedimus alteraz. s. genuit deum qui non est pater. nec tamen genuit alterum deum. nec ille qui genitus est alius deus est q̄z pater. sed vnus deus cum patre. Si ꝯo additur: genuit deum qui nō ē Respōsio

deus pater. hoc distinguimus. quia dupliciter potest intelligi. Genuit deum qui nō est deus pater. scz deum filium. qui filius non est pater qui deus est. hic sensus verus est. Si vero intelligatur sic. genuit deum qui non est deus pater. id est qui non ē deꝰ qui pater est. hic sensus falsus ē. Unꝰ em̄ z idem deus est pater z filius z spiritus sanctus. z econuerso. pater z filius z spūs sanctus vnus est deus.

Opinio quorundaz dicentiū tres personas esse vnum deum. vnam substantiā. sed non econuerso. scz vnū deū vel vnā substantiam esse tres personas. c

Quidam tamē veritatis aduersarij concedunt patrem z filium z spiritumsanctum. siue tres personas esse vnū deum. vnam substantiam. sed tamen nolunt concedere vnū deum siue vnā substantiam esse tres personas. dicētes diuinam substantiam predicari de tribus psonis. non tres personas de substantia diuina. Fides autem catholica tenet ac predicat. z tres personas esse vnum deū: vnā substantiam siue essentiam siue naturaz diuinam z vnum deum siue essentiam diuinam esse tres personas. Unde Aug. in primo libro de trini. ita ait. Recte ipse deꝰ trinitas intelligit beatus z solus potēs. Ecce q̄ expresse dixit. ipse deꝰ trinitas vt ostēderet z ipsum deum esse trinitatem: et trinitatem ipsum deum. Itē in eodem. In vobis inquit illis apostoli quibus de aduentu xp̄i agens dicit. Quē ostendit beatus z solus potens: rex regū z dominus dominantiū. qui solus habet immortalitatē z̄c. Nec pater ꝓprie nominatus ē. nec filius: nec spiritussanctus. sed beatus et solus et potens. id est vnus et solus deus verus qui est ipsa trinitas. Ecce hic aperte dicit vnum solum verum deum esse ipsam trinitatem. z si vnus deꝰ trinitas est. ergo vnꝰ deus est tres psone. Item in li. v. de trini. Nō tres deos: sed vnū deum dicimus esse ipsam p̄stantissimā trinitatem. Item in libro de fide ad ꝑetrum in expositione symboli. Satis est christiano rerum creatarū causam visibilium siue inuisibiliū nō nisi bonitatē credere creatoris: qui est deus verus z vnus. nullamq̄ esse naturaz. que nō aut ipse sit. aut ab ipso. eumq̄ esse trinitatē patrē. s. z filiū z spm̄sanctū. Itē Aug. in sermone de fide. Credim⁹ vnū deū vnā eē diuini nomis trinitatē. Idē in. vj. li. ō tri. Dicimus deū solū esse ipsā trinitatē. Ecce his z alijs plurib⁹ autoritatib⁹ euidēt oñ ditur dicendū esse z credendū. q vnꝰ deꝰ ē trinitas. z vna suba tres psone. sicut econuerso trinitas dicit esse vnꝰ deꝰ. z tres psone dicunt esse vna substātia.

Inducit contra eos autoritates augustini.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

Redit ad premissaz questionē scz an deus pater se deum an aliuz deum genuit. d

Nūc ad premissaz questionē reūtamur vbi querebat. an deus pater genuerit se deū. an aliū deū. Ad quod dicim⁹ neutr̄ fore cōcedendū. Dicit tñ Aug. in epistola ad Maximinū. q deus pater se alter genuit: his verbis. Pater vt haberet filiū de seipso nō minuit seipsū. sed ita genuit ō se alter se. vt totꝰ maneret in se. z esset i filio tantus quantꝰ z solus. Quod ita intelligi pōt. i. de se alter a se genuit: nō vtiq̄ alter deū. sed alterā p̄sonā. vel genuit se alter. i. genuit alterū q̄ hoc ē qō ipse. Nā z si alius sit pater q̄ filius: nō est tñ aliud sed vnū.

Hec ē quarta distinctio huius primi libri. In qua magister ostenso q vnitas eēntie z trinitas personarū in diuinis potest inuestigari seu cōuinci quodammodo ex vtriusq̄ testamenti scp̄turis. ac per vestigiū z imaginē repertas in creaturis Incipit determinare de personaꝝ origine z distinctione. Et q̄tum ad hoc p̄sens distinctio diuiditur i tres p̄tes. In quarum prima determinat quandam questionem. In secunda opponit contra determinata z soluit obiectionem. In tertia reprobat quandā contrariam opinionē. Primū agit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Sed adhuc opponāt. Secundū ꝙo facit ab inde vsq̄ ibi. Quidaz tamē veritatis aduersarij. Tertiū ꝙo subiungit ab inde vsq̄ ad finē distinctionis. Et hec est snīa huius distinctionis i generali. In speciali ꝙo sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Deū seipsum genuisse. vel a se aliū deum eēntialiter generādo pduxisse: omnino est negandū. Et pbat sic. Illud ē simpliciter apud fideles negandū. quo concesso sequeretur idē generasse seipm. vel plures eē deos. sed deum se. vel a se eēntialiter aliū deū genuisse est hmōi. igit ꝓpositio vera. Tenet argumentū. z maior ē euidens. sed minor ē pbat magister in lr̄a querens an hec sit vera. Deus genuit deū. z dicit q sic q̄ deus pater genuit deum filiū. z tñ nō sequit. ergo genuit se deū vel aliū deū. s. aliū i deitate. scz aliū i psonalitate seu i psona. Scōa ꝓpositio ē hec. Deū p̄rem oriḡ nasse i eēnitate vnicū deū filiū a se p̄re aliū sola psonalitate ē affirmādū. Et formal̄ rō ꝓ hui⁹ ꝯclusiōis ꝓbatiōe sic. Illud ē affirmādū apud xp̄ianos quo

Ratio ꝓma q̄re ita sit.

negato sequerek ideitate plures eē deos. sed deum patrē ozigiasse in eternitate vnicū deū filiū a se prē aliū sola personalitate est hmōi. ergo hoc ē affirmā dū. ꝛ per ꝯsequens ꝓpositio vera. Argumentū apparet bonū. ꝛ maioꝛ est euidens. ſz circa minoꝛis ꝓbatiōez ꝓcedit mgr̄ in lr̄a sic. Et suppositā dēmiatione questionis p̄misse: qua dicebak ꝙ deus genuit deū. ꝛ tamen nec se nec aliū deū. Arguit. Si de⁹ genuit deū. aut igitk deus pater genuit deū q̄ est de⁹ pater. ꝛ sic idē genuit seipsum. aut deus pater genuit deū qui nō est deus pater. ꝛ sic erūt plures dij. Ad illud mgr̄ respondēdo dicit: ꝙ ista ꝓpositio. De⁹ pater genuit deū qui non est deus pater. duos p̄t habere sensus. Unus est. Deus genuit deuz qui nō est deus p̄. i. filiū qui non est p̄ qui deus est. ꝛ iste sensus verus est. qꝛ ibi nō notak alietas eēntiē sed solū persone. Alius aūt sensus est. Deus genuit deū qui nō est idem deus cū deo patre. ꝛ sic est falsa. qꝛ sic in ipsa denotak alietas eēntie seu nature ad quā sequitur plures eē deos. quod est impossibile. Tertia ꝓpositio. Q̄ tres persone sūt vna deitas. et ꝙ vn⁹ deus sit trinitas: est a quolibet catholico firmissime tenendū. Et ꝓbak rōne sic. Illud est firmissime tenendū: quo dubitato eēt in fide ꝛ sanctoꝝ autoꝛitatib⁹ hesitandū. sed tres psonas eē vnā deitatē: ꝛ vnū deum eē tres personas vel trinitatez est hmōi. igitk eīs hoc est firmissime tenendū: vt dicit ꝓpositio. Argumentū est bonū. ꝛ maioꝛ est vera. sed minoꝛis euidētia ponit mgr̄ in textu: ꝓponens quoꝛundā opinionē dicentiū. ꝙ nomen eēntiale i diuinis: cuiusmodi est hoc nomē deus: posūt p̄dicari de noīe personali cuiusmodi est pater: dicēdo pater est deus. nō tamē ecōuerso. nomen psonale possit p̄dicari de noīe eēntiali: dicēdo. deus est p̄. Aīs concedebant istā. tres persone sunt vnus deus. sed negabant istā. vnus deus est tres persone. Istā opinionē repꝛobat mgr̄ in lr̄a dicens: ꝙ ꝫm fidē catholicā vtraq; istaꝝ est vera ꝛ confirmat dictū suū autoꝛitatibus sanctoꝝ. vt ptz in lr̄a. igitur ꝛc.

Hic queritur an pater genuit diuinam essentiaz vel ipsa filiuſn. an essentia genuit essentiā. vel ipsa nec genuit nec genita ē. a

DI. V

QDst hec querit vtꝝ ꝓcedendū sit ꝙ pater genuit diuinā essentiā. vel ꝙ dina eēntia genuit filiū. vl̄ essētia genuit eēntiā. an oino nō genuit nec genita ē dina eēntia? Ad qō catholicis tractatoꝛibus ꝓsentientes dicimus. Q̄ nec pater genuit diuinā essentiam. nec diuina essentia genuit filium. nec diuina essentia genuit essentiam. Hic autez nomine essentie intelligimus diuinā naturā: que cōmunis est tribus psonis: ꝛ tota in singulis. Ideo nō est dicendū ꝙ pater genuit diuinaz eēntiam. quia g̃ pater diceretur genuisse diuinam essentiam: diuina essentia relatiue diceretur ad patrem. vel ꝓ relatiuo ponerek Si autez relatiue diceretur: vel ꝓ relatiuo ponerek. nō indicaret essentiaz. Ut em̄ ait Aug. in. v. li. de trini. Quod relatiue dicitur nō indicat substantiā. Augusti.

Ratio ꝓma ꝙre ita sit.

Secunda ratio. b

Itē cū deus pater sit diuina essentia: si eius sit genitoꝛ. eēt vtiq; genitoꝛ eius rei que ipse est. et ita eadez res seipsā genuisset: quod Aug. negat. vt supꝛa ostendimus.

Tertia ratō ꝛ potioꝛ. c

Item si pater est genitoꝛ essentie diuine: cū ipse essentia diuia sit. ꝛ deus sit. eo ergo ꝙ generat ꝛ ē. ꝛ deus est. Ita ergo nō illud quod generak ē a patre deus. sed pater eo ꝙ generat ꝛ est. ꝛ deus est. ꝛ si ita est. nō genito gignēs: ꝑ gignēti genitū causa ē. vt ꝛ sit: ꝛ deus sit. Simili rōne ꝓbat Aug. i li. vij. d̄ tri. Q̄ p̄ nō ē sapiens sapiētia quā genuit. qꝛ si ea sapiens est: ea est. hoc em̄ ē sibi esse qd̄ sapere. Q̄d si hoc ē sibi esse quod sape. nō ꝑ illā sapientiā quā genuit pater sapiens ē. Quid em̄ aliud dicimus? cū dicimus hoc illi ē eē quod sape. nisi eo ē quo sapiens est. ergo q̄ causa illi ē vt sapiēs sit. etiaz ipsa illi causa ē vt sit. Si g̃ sapiētia quā genuit illi causa ē vt sapiēs sit. ꝛ causa illi ē vt sit. Sed causam patri qua sit a patre genitā: nullo mō quisq; dixerit sapientiā. quid em̄ ē insanius? Ita ergo si pater genuit eēntiā qua ē: essentia quā genuit causa est illi vt sit. Nō ergo ipsaz qua est essentiā genuit. Nā in illa simplicitate inquit Aug. qꝛ nō est aliud sape q̄ esse. eadē ē ibi sapiētia que essentia Ideoq; quod de sapiētia: hoc de eēntia dicimus. Sicut ergo non genuit sapientiam qua sapiens est. ita nec essentiaz qua ē. Ut em̄ sapientia sapiens est. ꝛ potentia potēs ita ꝛ essentia ipse est. Eademq; sapientia ē ꝛ potētia que essentia. Patet itaq; ex predictis: quia pater essentiam diuinam non genuit.

Hic aduersari videk Augus. d

Huic autē videtur contrariuz quod Aug. ait in lib. de fide ad Petrum. Deus cū verbū genuit: id quod ipse est genuit. nec de nihilo nec de aliqua iam facta conditaq; materia. sed de seipso Augusti.

id quod ē ipse. Itē deus pr̄ qui verissime se indicare animis cognitur] ꝛ voluit ꝛ potuit. hoc ad seip̄m indicandū genuit. qđ ē ipse qui genuit. Ecce apte dicit his ꝟbis deū patrē genuisse illud quod ipse ē. Illđ aūt qđ ipse ē: nō ē nisi diuina eēntia. videtur ḡ diuinā essentiaz genuisse. Ad qđ rn̄/demus illa verba sic intelligēda esse dicentes. Pater de seipso genuit illud qđ ipse ē id ē filiū q̄ est illud qđ pater est. Nā qđ pater ē. ꝛ filius hoc ē. sed nō qui pater est. ꝛ filius hic est.

Alias ꝓtes questiōis exequit. e

Ita etiā nō est dicēdum q̄ diuina essentia genuit filium. quia cū filius sit diuina essētia. iā esset filius res a qua generat. ꝛ ita eadē res seipsaz generaret. Ita etiam dicimus q̄ eēntia diuina nō genuit essentiā. Cū em̄ vna ꝛ sūma quedam res sit diuina essentia. si diuina essentia essentiā genuit: eadē res seipsā genuit. qđ oīno esse nō pōt. sed pr̄ solus genuit filiū. ꝛ a pr̄e ꝛ filio ꝓcedit spūssanctus.

Que videantur predictis esse contraria. f

Predictis aūt vi-
Augusti. det contrariū esse quod dicit Aug. in lib. vij. de trinit. Hoc inquit est deo esse quod sape. vñ pater ꝛ filius simul sunt vna sapientia. q̄ vna essentia. ꝛ singillatim sapia đ sapiētia: sicut eēntia de essentia. Ecce his ꝟbis apte dicit Aug. sapientiā de sapia. ꝛ essentiā đ essentia. vbi videt significare q̄ sapiētia sapientiā: ꝛ essentia genuerit essentiā. Idē i li. de fi. ad petꝛ ait. Sic xp̄m dei filiū. i. vnā ex trinitate psonā deū vez crede. vt diuinitatē eius de natura patris natā esse nō dubites. Hic videt dicere q̄ natura filij sit nata de natura patris. Idem i
Augusti. lib. xv. de tri. ait. Dicit filius ꝓ filiū de cō/silio. et volūtas de volūtate. sicut suba de substātia. sapiētia de sapia. Et hic videt dicere q̄ substantia sit genita de suba. ꝛ sapientia de sapientia. Sed hoc ita determinaꝝ. sapiētia de sapia. ꝛ substātia đ suba est. i. filius qui est sapiētia. qui ē substātia: ē de patre qui ē eadē substātia ꝛ sapientia ꝛ filius qui ē diuinitas: natus est de patre qui est natura diuina. Et vt exp̄ssius dicamus: dicimus filiū sapientiā esse de pr̄e sapiētia. ꝛ dicimus filiū substantiā esse genitum de patre ꝛ a patre suba. Q̄ aūt ita intelligi debeat: Aug. ostēdit in li. vij. đ tri. dicēs. Pater ipse sapiētia ē. ꝛ dicit filius sapientia patris. quo modo dicitur lumen patr] i. sicut lumē de lumine. ꝛ vterq; vnū lumen. sic intelligat sapiētia de sapientia. ꝛ vterq; vna sapiētia ꝛ vna essentia. Itez ideo xp̄us dicit virtus ꝛ sapientia dei. q̄a de patre virtute ꝛ sapientia etiam ip̄e virtus ꝛ sapientia est. sicut ipse lumen de patre lumine est. ꝛ ipse fons vite est apud deum patrē fontē vite. Filius ergo sapiētia de patre sapientia est. sic filius lumē de patre lumine. ꝛ deus filius de deo patre. vt ꝛ singulis sit lumē ꝛ singulis deus. ꝛ singul sapientia. ꝛ singulis vnū lumē. vnus deꝰ. vna sapientia. Ecce manifeste his verbis aperit augustinus: ex quo sensu accipienda sint p̄dicta verba ꝛ his similia. s. cū dicitur. substantia de substantia. vel substā tia genuit substantiā.

Augusti.

Determinatō eoꝝ q̄ videtur ꝓtraria.

Quod videtur predicte exposition contrarium. g

Huic vero etiam i- Hylarius
contrarium videtur quod Hylarius ait i liij. lib. de trini. Nihil inquit nisi natū habet filius. ꝛ geniti honoris admiratio i honore generantis est. Cū ergo filius essentiam habeat, tota em̄ in eo est diuina eēntia videt q̄ ipsa diuina essentia nata sit. Itez in. v. lib. ait Natiuitas dei nō potest eā ex Hylarius
qua ꝓuecta est nō tenere naturam. nec em̄ aliud q̄z deus subsistit quod nō aliunde q̄z de deo subsistit. Ecce hic dicit natiuitatez dei ꝓuectam ex natura. et ita videt ex his verbis atq; p̄dictis natura dei ꝛ genita et Hylarius
genuisse. Quod aptius dicit in libro. ix. đ trinitate. Nos inquit vnigenitū deuz i forma dei manentē: in natura dei mansisse p/fitemur. nec vnitatem forme seruilis in naturam diuine vnitatis refundim⁹. nec rursum corporali insinuatione patrem in filio predicamus. Sed ex eo eiusdem generis genitam naturam naturaliter in se gignentem habuisse naturam: que in forma nature se gignentis manens: formam nature ꝛ infirmitatis corporalis accepit. Non enim defecerat dei natura ne esset. sed in se humilitatem terrene natiuitatis manens sibi dei natura susceperat. generis sui potestatem i habitu assumpte humanitatis exercens. Ecce hic aperte dicit ꝛ naturā genu-

Hylarius
Q̄z nata dei in forma sua manens formā nature ꝛ infirmitatis corpal' accepit.

Augusti

Augusti.

ſſe.⁊ naturā genitam:⁊ naturā aſſumpſiſ
ſe naturā.quod a pleriſq; negat. Jtem in
eodē. Nunq̄d vnigenito deo contumelia
eſt patrē ſibi inaſcibilē deū eſſe.cū ex inna
ſcibili deo natiuitas vnigenita in naturaz
vnigenitam ſubſiſtat. Ecce⁊ hic dicit vni
genitam naturam.

Quomodo ſint intelligēda p̄miſ
ſa verba Hylarij. h

Hylarius

Sed quia hec ver=
ba ſane vult intelligi.ipſe idē dicit i. iiij.li.
Intelligētia dictoz ex cauſis ē aſſumenda
dicendi.qz nō ſermoni res.ſed rei ē ſermo
ſubiectus. Hec g̃ verba ita intelligi poſſūt
Nihil habet filius niſi natū.i. nihil habet
p̄m q̄ deus eſt.niſi qđ naſcendo accepit.⁊
Hylarius ipſe naſcēdo patris in ſe ſubſiſtentē natu=
raz habuit. Vñ idē Hylarius addit in .v.
li. Eandē naturā habet genitus quā ille q̄
genuit.ita tñ vt natꝰ nō ſit ille qui genuit.
Expoſitōez confirmat p̄ verba eiuſdem. Nā quō erit p̄ ipſe cū genit⁹ ſit. Sz in his
ipſis ſubſiſtit ille qui genitus eſt. in qui/
bus totus eſt ipſe qui genuit.qz nō ē aliū=
de q̄ genitus eſt.⁊ ideo nō referr̄ ad aliud
qđ in vno ſubſiſtit ex vno. Ac ſi in genera
tione filij⁊ naturā ſuam. vt ita dicam: ſeq̄=
tur indemutabilis deus indemutabilē de=
um gignēs.nec naturā ſuam deſerit ex in/
demutabili deo indemutabilis dei p̄fecta
natiuitas. Subſiſtentē ergo i eo dei natu
rā intelligamus:cū in deo deus inſit. Nec
p̄ter eum qui deus eſt quiſq̄ deus alius
ſit.quia ipſe de⁹.⁊ in eo deus. Nature er=
go dei patris veritas in deo filio eſſe doce
tur:cū in eo deus intelligi⁹ eſſe qui deus ē
Eſt em̄ vnus i vno.⁊ vnus ab uno.

Hylarius

Hylarius

Hylarius

Q̄ naſa dei in forma ſua manens for
mā nature⁊ infirmitatis co:pal' acce
perit.

Q̄ legi⁹ pat' de ſua ſubſtātia genu/
iſſe filiū ſubſtātie patris. i

Dicitur quoq; et
Auguſti. frequēter in ſcriptura ſacra legitur. pater
de ſua ſubſtantia genuiſſe filiuz. Vñ aug.
in libro de fide ad p̄etrū ait. p̄ater deus
de nullo genitus deo.ſemel de ſua natura
ſine initio genuit filium deum ſibi equalē.
⁊ eadem qua ipſe naturaliter eternus ē di
uinitate coeternum. Ecce hic dicit Augu/
ſtinus filium genituz de natura patr̄. Eſt
autem vna natura patris⁊ filij⁊ ſpiritus=
ſancti. Si ergo de natura patris genitus ē
filius:genitus eſt de natura filij⁊ ſpiritus=
ſancti. immo de natura trium p̄ſonarum. Auguſti.
Idem quoq; Aug.in lib.xv. de trinit. di=
cit xp̄m eſſe filium ſubſtantie patris.et de
ſubſtantia patris genitū. tractans illud v̄
bū apoſtoli loquētis ō deo patre ſic. Qui
eruit nos de poteſtate tenebraz⁊. ⁊ tranſtu
lit in regnū filij charitatis ſue. Quod dictuz
eſt inquit: filij charitatis ſue.nihil aliud in
telligat̄ q̄z filij ſui dilecti. q̄z filij ſubſtantie
ſue. Charitas quippe patris que in natura
eius eſt ineffabiliter ſimplici. nihil ē aliud
q̄z ipſa natura atq; ſubſtantia. vt ſepe di/
ximus:⁊ ſepe iterare non piget.ac p̄ hoc fi
lius charitatis eius nullus alius eſt: q̄z qui
ō ſubſtantia eius eſt genitus. Ecce hic ap
te dicit Aug. filium eſſe genitū de ſubſtan=
tia patris.⁊ filiuz ſube patris. Idē quoq;
Aug.in li.ij.contra hereticū Maximinū
ſubam dei genuiſſe filium.⁊ filiū genitum
de ſuba patris aſſerit dicens. Carnalibus
cogitationibus pleni ſubam dei de ſeipſa
gignere filiū nō putatis. niſi hoc patiatur
quod ſuba carnis patit̄ qñ gignit. Errat⁹
nō ſciētes ſcp̄turas neq; virtutē dei. Nul/
lo em̄ modo verum dei filiū cogitat⁹.ſi euz
natū eſſe de ſuba patris negatis. Non em̄
iam erat hominis filius.⁊ deo donante fa
ctus eſt dei filius.ex deo natus. gr̄a nō na
tura. An forte⁊ ſi nō homis filius erat.ta
mē iam aliqua erat qualiſcunq; creatura.
⁊ in dei filiū deo mutante conuerſa eſt. Sz
nihil horum eſt. g̃ aut de nihilo.aut de ali=
qua ſubſtātia natus ē. Sz ne crederemus
vos putare de nihilo eſſe dei filiū: affirma=
ſtis nō vos dicere de nihilo eſſe dei filium
De aliqua ergo ſuba eſt. Et ſi nō de ſb̄ſtā=
tia patris.de qua ſit dicite:ſed nō inuenie
tis. Jam ergo vnigenituz dei filiū Jeſum
xp̄m de patris eſſe ſubſtātia: nō vos nobiſ Auguſti.
cum pigeat confiteri. Jdem in eodē. Utri
q; legimus vt ſimus in vero filio eius ieſu
chriſto. Dicite quoq; nobis: vtrū iſte ve=
rus dei filius ab eis qui gratia filij ſūt qua
dam p̄prietate diſcretus: de nulla ſubſtan
tia ſit.an de aliqua:Nō dico inq̄s de nul=
la.nec dicā de nihilo.ergo ō aliqua ſubſtā
tia eſt.Quero de qua:Si nō de patr̄ ſub=
ſtantia ē.aliā quere. Si aliā nō inuenis:pa
tris agnoſce ſubſtantiā.⁊ filiū cū patre ho Auguſti.
mouſion confitere. Jdem in eodez. Confi=
teoz deū patrez omnino incoꝛruptibiliter
genuiſſe.ꝫ quod ē ipſe genuiſſe. Jtez dico
qō ſepe dicenduz eſt.aut de aliqua ſubſtā
tia eſt natus dei filius.aut de nulla. Si de
nulla.ergo de nihilo.quod vos iam nō di

citis. Si ꝙ de aliqua. nec tamē de patris substantia. nō ē verus filius. Si ꝙ de patris substantia: vnius eiusdemq substātie sunt pater ⁊ filius. Vos autē nec filium de substantia patris genitū vultis. ⁊ tamē eū nec ex nihilo. nec ex aliqua materia. sed ex patre esse conceditis. nec videtis q̄ necesse sit. vt qui nō ex nihilo nec ex aliqua alia re sed ex deo. nisi ex dei suba esse nō possit ⁊ hoc esse quod deus est de quo ē. i. de⁹ de deo natus ē. quia nō alius ꝓius fuit. ꝑ natura coeterna de deo est.

Colligēs summā ꝓdictoꝝ apit ex quo sensu accipienda sint. k

His verbis ꝓmissis innuī videt. q diuina subā filiū genuerit. ⁊ q filius sit genitus de suba patris. et q de deo est natura coeterna. ⁊ q pater id quod ipse est genuit. Id autem quod ipse est: diuina essentia est. ⁊ ita putari pōt diuinam essentiā genuisse. Uehementer mouent nos hec verba: que quomodo intelligenda sint. mallem magis ab alijs audire q̄ tradere. Ut tamē sine ꝓiudicio atq; temeritate loquar: ex hoc sensu dicta possūt accipi. Natura coeterna de deo ē. i. filius coeternus patri de patre ē. ita q ē eadem cū eo natura vel eiusdem nature. Quē sensuz confirmat Augusti. ibidē subijciēs. ⁊ quod dixerat quasi explanans. Dicto em̄ natura coeterna est de deo: addidit. Nō est aliud filius q̄ illud de quo ē. i. vnius eiusdē substantie ē. Deinde apertius talem intellectuz ex predictis verbis fore habendum aperit in eodem libro contra Maximinū
Augusti. di. Trinitas hec vnius eiusdēq; suba ē. q̄ non de aliqua materia vel de nihilo ē filius. sed de quo ē genitus. Itemq; spiritussanct⁹ non de aliqua materia vel de nihilo ē. sed inde est vnde procedit. His vtiq; ꝙ bis aperte oñdit ea ratione dici filium esse de suba ꝓis qui ē de patre genitus. ita q ē eiusdez suba cū eo. ⁊ spūsanctum esse de suba patris ⁊ filij. q̄ ab vtroq; ꝓcedit. ita q ē eiusdem suba.

Q̄ nec filius nec spiritussanctus ē ō nihilo. sed de aliquo. non tamē de materia. l

Ostēditur quoq; ex illis verbis filiū ⁊ spūsctū nō esse ō nihilo ꝙ de aliquo. nec tñ de aliqua materia Uñ etiā Hylarius in. xij. li. de trinita. ait. Hylarius
Unigenitus deus cū natus sit: patrē testatur autorē. cū ex manēte natus ē: non ē natus ex nihilo. et cum ante tempus natus ē: omnē sensum ꝓuenit nascendo. Hic apte dicitur q filius non est natus ex nihilo. Similiter ⁊ spiritussanctus non est dicendus esse vel ꝓcedere ex nihilo. quia filius de substantia patris natus est. id ē a patre ē. cum quo eiusdem substantie ē ⁊ eadem substātia. Ex quo sensu accipiendum etiam ē illud. Pater genuit id quod est ipse. id ē filium qui est hoc quod pater. Et hoc ita debere intelligi Augustinus aperit dicens in primo libro contra Maximinuz. Augusti.
Hoc genuit pater quod ē. alioquin nō est verus filius: si quod ē pater non est filius. Itez substantia dei genuit filiū. id ē pater substantia genuit filiū qui ē eadem substātia ⁊ eiusdem sube. Quod sic esse intelligēdum augustinus ostendit dicens ad Maximinū. Augusti.
Sicut dicis: spiritus spiritū genuit. ita dic spiritus eiusdem nature vel substantie spiritū genuit. Item sicut dicis. deus deum genuit. ita dic. deus eiusdem nature vel substantie deū genuit. Hoc si crediderīs ⁊ dixeris. nihil de hac re vlterius accusaberis. His em̄ verbis apit quomō ꝓdicta debeant intelligi. Silr filius natus ē de suba patris. vel pater genuit filium ō sua natura siue essentia. i. de se natura ⁊ essentia genuit filiū eiusdē cētie ac nature. ⁊ q̄ ē eadē essentia ac natura. Silr expone illud. filius sube patri et filius patri substātie. i. q̄ ē suba cū q̄ ⁊ filius eadē suba ē. q̄a consubstantialis ē patri filius. Et hic sensus adiuuat ex his verbis Aug⁹. qui in li. v. de trinitate ait. Tres psonas eiusdem essentie. vel tres psonas vnā essentiā dicimus. Tres aūt psonas ex eadē essētia nō dicimus. quasi aliud ibi sit qō essentia est. aliud quod psona. His verbis oñdit non esse dicendū psonaz esse ex essentia. nisi ex sensu ꝓdicto. Qui sensus cōfirmat etiā ex eo quod in li. xv. de tri. idez ait. Sicut nr̄a scientia scie dei. sic ⁊ nr̄m verbū quod nascit de nr̄a sciētia: dissimile ē illi verbo dei quod natū ē de patris essentia. Tale ē autē acsi dicerē. de patris scia. de p̄ris sapia vel qō ē exp̄ssi⁹ de p̄re eēntia. ō p̄re scia. ō p̄re sapiētia. Ex hoc itaq; itellectu verbū dei patris vnigenitus filius p oīa patri similis ⁊ equalis recte dicit deus de deo. lumē de lumine. sapiētia ō sapiētia. essen-

tia ꝺ essentia. qꝛ hoc ē oīno quod pr̄. nō tñ pater. qꝛ iste filius. iste pater.

Quare verbum patris dicatur filius nature. m

Inde est ꝙ solus vnigenitus dei dicit̄ natura filius. ḟa eiusdem nature est. ⁊ eadē natura ē cum patre Hylarius

Hylarius

Uñ Hylarius in lib̄. de trini. de christo loquens. Natura filius ē. qꝛ eandē naturam quā ille qui genuit: habet.

Augusti.

Jsta est distinctio quinta. In qua magister ostenso ꝙ in diuinis sit generatio: inquirit an eēntia sit generatōis terminus. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo mouet ⁊ determinat q̄stionē. Secundo inducit instantiaꝫ obiectionē. Et tertio quarundam subdit autoꝛitatū expositionē. Primū agit a principio distinctiōis vsq; ibi. Predictis aūt videtur eē contrariū. Secundū ab inde vsq; ibi. Ostēditur quoq; ex illis. Tertiū ꝟo ab inde vsq; ad finē totius distinctionis. In speciali ꝟo sn̄ia magistri stat summarie in tribus ꝓpositionibus. quaꝫ p̄ma est hec. Diuina eēntia nō est generans neq; generata. Et ꝓbaṫ sic. Illud nō est ꝓcedendū: quo cōcesso seq̄retur eēntiam diuinā non esse eēntiam: vel eandē rē generasse seipsam. vel eē a seipsa genitam. sed essentiam diuinam oꝛiginare seu eē genitam est hmōi. igitur tenet argumentū: ⁊ maioꝛ ē nota. sed minoꝛis ꝓbationem mgr̄ in litera introducit sic querēdo. An hmōi ꝓpositiones sint ꝓcedende. Pater genuit diuinam eēntiam. Diuina eēntia genuit filiuꝫ. Diuina eēntia nō est generata: nec creata. Et respōdēdo dicit intentū suū. s. ꝙ diuina eēntia non sit genita nec generat. quod ꝓbat tribus rōibus. quaꝫ p̄ma est talis. Omne quod generaṫ relatiue dicit̄. igit̄ si eēntia diuina generatur: relatiue dicit̄. quod falsum est qꝛ tunc nō ſignificaret absolute substantiaꝫ. Secunda ratio talis est. Pater ē diuina eēntia. si igitur pater genuit diuinam eēntiam. tunc genuit seipm. ⁊ illud itꝫ stare nō potest. Tertia ratio talis ē. Pater per diuinam eēntiā habet eē. si igit̄ pater genuit diuinam eēntiam: tūc pater haberet eē per illud quod est generatū ab ipso. quod falsum ē. qꝛ generatuꝫ a generante habet eē. ⁊ nō generatus a genito. Addit etiam magister ꝙ simili mō ꝓbat Augustin⁹. ꝙ pater nō est sapiens sapia genita. si eñ pater eēt sapiens per illam sapiam quā genuit. cū idē sit ei sapere ⁊ cē. sequit̄ ꝙ haberet eē per illud ⁊ ab illo quod genuit. quod nō pōt stare. Scḋa ꝓpositio. Quāꝫ filius ⁊ spūssanctus nō sint aliud ꝙ ipsa diuina eēntia. tñ ꝓducti sunt ambo realit̄. Hanc ꝓpositionez magister inuestigat obijciēdo contra hoc quod dictū ē. scz ꝙ p̄r nō genuit diuinam eēntiam. Nam dicit. p̄r genuit illud qō ipse ē. sed illud qō ipse est: est diuina eēntia. igit̄ genuit diuinam eēntiam. Et mgr̄ rñdet ꝙ illa: pater genuit id, quod ipse est. sic debet intelligi. i. pater genuit filiū. eo ꝙ essentialiter est idē cum ipso. Tandem ostenso ꝙ nō est concedendū. ꝙ eēntia genuit filiū. eo ꝙ sequeret̄ idem generasse seipm magister exponit autoꝛitates sanctoꝝ. s. Augustini ⁊ Hylarij. que videnṫ ꝓdictis obuiare di. ꝙ eēntia filij sit de eēntia patris. De autoꝛitates sūt sic exponende seu intelligende. Filius qui est eēntia: est de patre q̄ est eēntia. ⁊ sic de alijs. Tertia ꝓpositio est hec. Filius ⁊ spūssanctus sunt ꝓducti: nō tñ ꝺ nihilo sed de aliquo. licet nō ꝺ aliquo materialit̄. Hanc ꝓpositiōz ꝓbat mgr̄ exponēdo autoꝛitates dicētes patrē de sua substantia filiū genuisse. Et dicit ꝙ huiusmodi auctes sunt sic exponēde. P̄r genuit filiū ꝺ sua substantia. ⁊ non genuit eū de nihilo. sed genuit talē q̄ est eiusdē nature cū ipo. Hanc expositōz mgr̄ cōfirmat per multas autoꝛitates que patēt in litera igitur ⁊c.

Utrum pater voluntate genuit filium an necessitate. ⁊ an volēs vel nolens sit deus. a

DI. VI

Preterea queri solet. vtꝫ pater genuerit filiū voluntate. an necessitate. Be hꝺ Oꝛosius ad Augl. ita ait. Volūtate genuit pr̄ filiū: vel necessitate. sed nec volūtate: nec nccitate. qꝛ nccitas in deo non est. p̄ire voluntas sapiam nō potuit. Quocirca vt Aug. ait in. xv. li. de trini. Ridenda ē dia/letica Eunomij: a quo eunomiani heretici oꝛti sunt. Qui cum nō potuisset intelligere nec credere voluisset vnigenitū dei filiū ⁊ bū dei esse natura. i. de suba patris genitū nō nature vel subē dixit esse filiū. sed filiuꝫ volūtatis dei. volens asserere accedentez deo voluntatē: qua gigneret filiuꝫ. sic nos aliqñ aliquid volum⁹ qꝺ añea nō volebamus. ꝓpter qꝺ mutabilis itelligit̄ nr̄a natura: qꝺ absit vt ī deo esse credam⁹. Dicamus g̃ ⁊bū dei eē filiū dei natura: nō volūtate. Ut docet Aug. in. xv. li. de trini. vbi quendā catholicū heretico rñdentē ꝙmendat dicens. Acute sane quidā rñdit hereti co ⁊sutissime inꝛogāti. vtꝫ de⁹ filiū volēs vel nolēs genuerit. vt si diceret nolēs: absurdissima dei miseria seq̄ret̄. Si aūt volēs: ꝙtinuo qꝺ intēdebat ꝙcluderet, s. non nature esse filiū ꝟ volūtat]. At ille vigilātissime vicissim q̄siuit ab eo. Utꝫ de⁹ pat̄ volēs aut nolēs sit de⁹. vt si rñderet: nolēs. sequeret̄ grādis absurditas ⁊ miseria: quaꝫ ꝺ deo credere magna ē insania. Si aūt diceret volēs: rñderet̄ ei. g̃ ⁊ ipse voluntate sua de⁹ est: nō natura. Quid g̃ restabat nisi vt obmutesceret sua inꝛogatiōe: obligatū indissolubili vinculo se vidēs. Ex p̄dict] docet̄ nō eē ꝙcedenduꝫ ꝙ de⁹ volūtate vel nccitate. vel volēs vel nolēs sit deus. Itē ꝙ volūtate vel nccitate vel volēs vel nolēs genuerit filiū.

Opinio cuiusdam hereticī.

Oppositio contra p̄dicta. b

Bz contra hoc op=

ponit sic. Uolũtas dei ẽ natura siue essen tia dei. qz nõ ẽ aliud deo esse. aliud velle. ꝛ ideo sicut vna est eẽntia triũ psonaꝝ. ita ꝛ vna volũtas. Si ḡ deus natura deus ẽ. et volũtate deus ẽ. ꝛ si verbũ dei natura fili/ us dei est. ꝛ volũtate filius dei ẽ. Hoc aũt facile ẽ refellere. Nam ꝛ p̃scia dei siue scia qua scit vel p̃scit bona ꝛ mala: diuina na- tura siue essentia ẽ. ꝛ p̃destinatio siue volũ tas eius eadẽ diuina essentia ẽ. nec ẽ aliud deo scire ꝛ velle q̃ esse. ꝛ cũ sit vnũ ꝛ idem scia dei vel volũtas. nõ tamẽ dicit̃ de vo- lũtate q̃cquid dicit̃ de scia ꝛ ecõuerso. nec oia illa sua voluntate deus vult: q̃ sua scia scit. cum sua scia nouerit tã bona q̃ mala. volũtate aũt nõ velit nisi bona. Scia q̃pe dei ꝛ p̃scia de bonis est ꝛ malis. voluntas ꝙo ꝛ p̃destinatio de bonis ẽ tm̃. et tamen vnũ ꝛ idẽ in deo est scia ꝛ voluntas ꝛ p̃sci entia ꝛ p̃destinatio. Jta cũ vnũ sit natura dei ꝛ voluntas. dicit̃ tamẽ pater genuisse filiũ natura: nõ volũtate. ꝛ esse deus natu ra nõ voluntate.

Respõsio

Qualiter intelligẽda sint illa ꝙba p̃r nec nolẽs nec volẽs de⁹ est. nec volẽs vel nolẽs genuit filiũ. c

Predicta tamen

ꝙba q̃bus p̃rudent̃ dictũ est: q̃ deus pa/ ter nec volẽs nec nolens ẽ de⁹. nec nolens nec volẽs genuit filiũ. siue volũtate siue ne cessitate. ex tali sensu vident̃ accipiẽda. vt voluntatẽ p̃cedentẽ vel accedentẽ: intelli- gam⁹ q̃liter Eunomi⁹ intelligebat. Nõ em̃ ipse deus ẽ volũtate p̃cedẽti vel efficienti: vel volẽs ꝑus q̃ deus. nec volũtate p̃cedẽ ti vel accedenti genuit filiũ. nec ꝑus volẽs q̃ generãs genuit filiũ. nec p̃ius generãs q̃ volẽs genuit filiũ. volens tñ genuit: sic potens genuit. ꝛ bonus genuit filiũ. ꝛ sapi ens genuit. ꝛ hmõi. Si em̃ pater sapiẽs et bonus dicit̃ genuisse filiũ. cur nõ ꝛ volẽs? Cũ ita sit deo idẽ esse volentez quod ẽ esse deũ. sicut idẽ est esse sapientẽ quod ẽ eẽ de um. Dicamus ḡ qz p̃r sicut sapiẽs. ita vo- lens genuit filiũ. sed nõ volũtate p̃cedenti vel accedẽti. Quẽ sensum apit Aug. ꝛ cõ- firmat ita dicens sup ep̃laz ad Eph̃. Be fi lio dei. i. dño nr̃o Jesu xp̃o scriptũ ẽ. quia cum patre semp fuit. ꝛ nunq̃ eum vt esset paterna voluntas p̃cessit. ꝛ ille quidẽ na- tura filius est.

Hylarius in li. de synodis Eos q̃ dicũt de nõ extãti bus eẽ filiuz dei. silr q̃ di cunt q̃ neq̃ consilio neq̃ volũtate p̃r genuerit filiu- um: anathe- matizat sctã eccl'ia. Jtẽ si q̃s nolẽte pa tre dicat na tũ filiuz: ana thẽa sit. Nõ em̃ nolente p̃re coactus p̃r: vel natu rali nc̃itate duct⁹ cuz nol let genuit fili um. sed mox vt voluit sine tẽpe ꝛ impos sibiliter ex se vnigenitũ de monstrauit.

Hec ẽ distinctio sexta. In qua ma gister oñso q̃ eẽntia diuina nõ possit eẽ termin⁹ ge- neratiõis. incipit agere de potẽtia generãtis. Circa q̃ tria facit. Primo ostẽdit quõ p̃r nec volũtate nec nc̃itate filiũ genuit. Scdo ꝓtra illud replicãdo ra- tione quadã obijcit. Tertio post digressionẽ ad p̃n- cipale intentuz redit. Primũ ist̃oz facit a p̃ncipio di stinctionis vsq̃ ibi. Sed ꝓtra hoc opponit̃. Secun dũ ꝙo ab inde vsq̃ ibi. Predicta tñ verba ꝛc̃. Terti um ab inde vsq̃ ad finẽ distinctiõis In speciali ma- gistri sñia in hac distinctõne stat i tribus ꝓpositõib⁹ quaꝝ p̃ma ẽ hec. Nõ ẽ catholice sentiẽdũ deũ p̃rem genuisse filiũ nc̃itate cogẽte. aut volũtate p̃cedente Et ꝓbat̃ sic. Illud nõ ẽ catholice sentiẽdũ quo ꝓces so sequit̃ deũ aut esse misez aut mutabilẽ. ꝛ filiũ dei nõ eẽ naturalẽ filiũ: sed p̃ez genuisse filiuz nc̃itate cogẽte: aut volũtate añcedẽte est hmõi. igit̃ illud nõ est sentiendũ. Argumentũ ẽ notũ ꝛ maioz. sed mino rẽ ponit mgr̃ in textu: rñdendo ad questionẽ istam. Utr̃ pater genuit filiũ ex nc̃itate aut volũtate Ma gister rñdẽdo dicit. Nec genuit euz nc̃itate. qz si sic tunc genuerit cũ nõ potuit eũ nõ generare. tũc nc̃i- tas coactiõis caderet i deũ: q̃ nõ ẽ dicẽduz. cũ ipse sit summe liber. Nec volũtate. s. añcedente. s. q̃ pri- us vellet filiũ generare q̃ ipm̃ genuit: vt si staret in eius libera ptãte vt generaret si vellet. ꝛ nõ genera ret si nollet. qz sic caderet mutabilitas in deũ: q̃ est incõueniens. Jsta patẽt in lr̃a autoritate. b. Augu. Scda ꝓpositio ẽ hec. Ex diuine nature ꝛ volũtatis idẽptitate argui nõ põt filiũ natura eẽ filiũ volũtate Jstam ꝓpositionẽ ꝓbat mgr̃ in lr̃a soluẽdo argumẽ tũ hereticoꝝ: q̃ faciũt i ista materia dicẽtes. In di- uinis idẽ sunt natura ꝛ volũtas. Si igit̃ pater genu it filiũ natura: videt̃ etiã q̃ genuit ipsũ volũtate. Ad quod mgr̃ rñdendo dicit. Exquo i diuinis natura ꝛ volũtas differũt rõne vel ꝓnotato. ideo non obstat q̃ sint idẽ idẽptitate absoluta. nõ tñ sunt idẽ idẽpti tate formali. qz aliq̃ põt ꝓuenire nature q̃ nõ cõ uenit volũtati. ꝛ p̃ nõs nõ ẽ incõueniẽs filiũ eẽ filiũ natura ꝛ nõ volũtate. Et ꝓfirmat hoc q̃ sil'e. Nã vo lũtas dei ꝛ scia eius sunt idẽ. ꝛ differũt rõne vel ꝓnotatiõe. q. scia ꝓnotat aliq̃d eẽ i deo q̃ nõ conno tat volũtas. ꝛ ecõtra. qz rõne scie suc ꝓuenit deo sci re ꝛ cognoscere malũ. nõ tñ rõne volũtatis sue cõue nit sibi velle ꝛ approbare malũ. ꝛ ita ẽ i. ꝓposito. igi tur ꝓpositio vera. Tertia ꝓpositio. Solum nc̃itas incõmutabilitatis ac volũtas cõmunicabilitatis cõ- currũt ad eternã filij dei generatõz. Jsta ꝓpositio ꝓ bat̃ sic. Illa nc̃io concurrũt ad eternã filij dei ꝓduc tõz: sine q̃b⁹ impossibile ẽ deũ eẽ deuz. sed de⁹ nc̃io est deus nc̃itate incõmutabilitatis. ꝛ voluntate cõi cabilitatis. igit̃ ista duo ad ꝓductõz filij dei ꝓcurrũt Tenet argumẽtũ ꝛ maioz. sed minoꝛẽ ponit mgr̃ i te xtu saltẽ sñialit̃. vbi reꝑhẽdit quẽdã hereticũ q̃ dixe rat patrẽ generasse filiũ volũtate p̃cedẽte vel añcedẽ te vel efficiente. ꝛ sic prius fuisse volens q̃ generãs. quod falsũ est. igit̃ ꝓpositio apparet vera.

Hic queritur an pater potuerit vl̃ voluerit gignere filium. a

Dl. VII

Hic solet que- ri a quibusdam. vtrũz pater potuerit vel voluerit genera re filiũ. Si em̃ inq̃unt potuit vel voluit generare filiũ. ḡ potuit aliq̃d et

Augusti.

Augusti.

voluit: qd̄ nec voluit nec potuit filiꝰ. Naz filius nec potuit nec voluit generare filiū? Cui ꝟsutie facile rñdemus dicētes. posse vel velle generare filiuz: nō est aliq̄d posse vel velle subiectū potētie vl̄ volūtati. Est tñ aliqua potētia vel volūtas. s. posse vel velle gignere filiū. ⁊ iō distinguenda ē intelligētia p̄positi verbi. posse vel velle gignere filiū. ⁊ posse vl̄ velle aliq̄d. Neqz. n. generatio filij aliq̄d eoꝝ ē: que subiecta sūt diuine potētie ⁊ volūtati. nec ē aliq̄d inter oīa vel de om̄ibus. ꝑ sup oīa ⁊ añ oīa. Nō em̄ añ voluit vl̄ potuit q̄z genuit. sicut nec añ fuit q̄z genuit. qꝛ ab eterno fuit ⁊ ab eterno genuit. Ex simili q̄z hoc videre possumus. Pr̄ em̄ pōt eē pr̄: ⁊ vult eē pr̄. filius aūt nec pōt nec vult eē pr̄. ḡ pr̄ pōt vl̄ vult eē aliq̄d quod nō pōt vl̄ vult esse filius. nō sequit̄. qꝛ esse patrē nō est esse aliquid: sed pōt esse ad aliq̄d. vt in sequēti ostendet̄.

Ponit quedā ꝟba August. vñ potest moueri auditor. b

Sed vehementer nos mouet quod Aug. ait in. j. li. ꝯtra maximinū: qui asserebat patrē potentiorē eē filio. eo q̄ filiū genuit deū creatorē. filiꝰ autez non. dicebatqz patrē potuisse gignere: non filium. ⁊ ideo potentiorē esse filio. Ad quod respondēs Aug. dicere videt̄. q̄ filius etiam potuit gignere. volens ostēdere patrē esse nō potentiorez filio: his verbis. Absit vt ideo potentior sit pater filio. sicut putas. quia creatorē genuit pater. filiꝰ autem non genuit creatorem. neqz em̄ nō potuit: sz nō oportuit. Uide ⁊ diligēter attē de hec ꝟba. nō em̄ non potuit. ꝑ nō optuit Uidet̄ em̄ dicere q̄ filiꝰ potuit gignere: ꝑ nō oportuit. ⁊ ita potuit quod nō oportuit. Quare aūt nō oportuit: subdit dicens. Immoderata em̄ esset diuina generatio si genitus filius nepotē gigneret patri. quia ⁊ ipse nepos nisi auo suo pronepotem gigneret. ꝑm vestram mirabilem sapientiam: impotens diceret̄. Similiter etiam ille si nepotem non gigneret auo suo. ⁊ ꝓne potē proauo suo. nō a vobis appellaretur omnipotēs. nec impleret̄ generationis series. si sp alter ex altero nasceret̄. nec eam pficeret vllus. si nō sufficeret vnus omnipotēs. Itaqz omnipotentē genuit filiū patris natura nō fecit.

Augusti.

Augusti.

Opponitur predictis verbis Augustini. c

Hoc autē videtur quibusdā nō posse stare. s. q̄ filius potuerit gignere. Si em̄ potuerit filius gignere: potuit esse pater. ⁊ si potuit esse pater: potuit ergo eē pater vel sui vel patris vl̄ spūs scti vel alicuius alius. Sz alius nō. qꝛ nullus alius sp fuit. Nec patris. qꝛ pater ē ingenitꝰ ⁊ innascibilis. Nec sui. qꝛ nulla res seipsā gignere pōt. Nec spūssācti. qꝛ nasci nō potuit. Si em̄ nasci potuit: potuit eē filius. ⁊ ita mutabilis eē potuit.

Hic queritur quomō intelligēda sint. d

Quō ergo accipietur qd̄ supra dictū ē. non em̄ nō potuit gignere. sz nō oportuit. q̄si potuit. ꝑ nō oportuit. Non ē nobis pspicuuz apire quomō sit hoc veꝝ. ⁊ iō sub silētio potius eēt p̄tereundū: nisi me sup hoc aliquid loq̄ cogeret instātia querētium.

Hic aperitur ex quo sensu accipiēda sint. e

Potest ergo sic intelligi. Nō. n. nō potuit. sed nō oportuit. i. nō ex impotētia sui fuit q̄ filius nō genuit ꝑ ei nō ꝯueniebat. sicut deus filiꝰ non ē deꝰ pr̄. nec tñ hoc ex impotētia sui ē. Nā ⁊ pater silr̄ nō ē filius. nec hoc ē ex impotentia patris. Sz querit Maximinꝰ arrianoruz eps. Uñ ḡ ē q̄ pater nō pōt esse filius vl̄ filius pater? Nō vtiqz ex impotētia. sed pater ꝓprietate generationis pater ē: q̄ oportet eū nō esse filium. ⁊ filius ꝓprietate natiuitatis filius est: qua oportet eum nō esse patrē. de quibus ꝓprietatibus postea plenius tractabitur.

Utrum pater natura sit potens gignere filium. ⁊ an hoc sit aliq̄ potentia que sit in filio. f

Item queritur a quibusdaz. Si pater potens sit natura gi-

gnere filiū. ⁊ an hec sit aliqua potētia que sit in filio? Ad qđ dicimus. ḋa pater nō est potēs nisi natura. eius em̄ potentia natura ē vel essentia. At inquiūt illi. Si potēs ē gignere: habet ḡ potentiā gignēdi. Filiꝰ autē nō habet potētiā gignēdi si nō pōt gignere. habet ergo aliquā potentiā p̄ quaz nō habet filiꝰ. Nō sequit̄. Eandez em̄ potentiā habet penitus filius quaz ⁊ p̄. qua pater potuit gignere. ⁊ filius gigni potuit Eadem em̄ potentia ē i filio: qua potuit gigni que est i patre qua potuit gignere. Sz ꝓtra hoc oponit̄. Aliud est posse gignere aliud ē posse gigni. qz aliud est gignere. aliud gigni. Hoc distinguendū est. Si em̄ cū dicit̄. aliud ē posse gignere. aliud posse gigni: aliā significes potentiā qua pater potēs est gignere. ⁊ aliā qua filius potēs ē gigni: falsus est intellectus. Si aūt dicas patrē posse habere aliā ꝓprietatē siue notionē qua genitor est. ⁊ filiū aliam qua genitꝰ est: verus est intellectus. Aliā em̄ habz pater ꝓprietatē qua pater est. aliaz filius qua filius est.

Oppositō

Quomodo sit intelligendum filius habet vel non habet potentiaz generandi. S

Ita etiā cū dicitur filius nō habet potentiā generandi quam pater habet: duplicit̄ intelligi pōt. Si em̄ dicatur. non habet filius potentiā generādi quaz ⁊ pater. scilicz qua potēs sit ad generandum. id est vt genuerit vel vt genere/ret sicut pater: vez est. Si vo intelligatur sic. non habet potentiam qua possit gigni. vel genitus esse qua eadem pater potens est vt genuerit vel vt gigneret: falsum est. Sicut dicitur pater habet potentiam qua potest esse pater. filius vero non habet potentiam qua possit esse pater. ⁊ econuerso. filius habet potentiam qua potest esse filiꝰ pater vero non habet potentiam qua possit esse filius. habet ergo aliquā pater quā nō habet filius ⁊ ecōuerso. Absit: quia eadem est potentia patris qua potest esse pater. ⁊ filij qua potest esse filius. Ita etiā eadem est voluntas: qua pater vult esse pater non filius. ⁊ filius vult esse filius nō pater. ⁊ eadem est voluntas filij qua vult esse genitus ⁊ patrem genuisse. ⁊ patris q̄ vult esse genitor ⁊ filiū genitum esse.

Ista est septima distinctio. In q̄ magister ostenso qualiter pater genuit filiuz quo ad virtutē seu potentiam intellectualē. hic ostendit de potentia eius generandi naturali. Et circa hoc tria facit. Primo inquirit an potentia generandi sit in filio. Scōo ostendit q̄ nō generare nō sit impotentia in ipso filio. Tertio reddit rationē de suo dicto. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. Sz vehementer nos mouet. Secūm subiūgit abinde vsq; ibi Itē queritur a q̄busdam. Tertium vo ab inde vsq; ad finez distinctionis. In speciali snīa magistri summarie stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Nō est simpliciter quid: sed est ad aliquid p̄ez posse aut velle filiū generare. Istam ꝓpositionē ꝓsequit̄r magister: querēs an pater potuit et voluit filium generare. si sic. ergo pater voluit ⁊ potuit aliquid quod nō potuit nec voluit filius. Vel oportet etiam filiū posse ⁊ velle generare. quod eēt inconuenīēs. Vel oportet dicere q̄ filius sit impotēs. Huic difficultati rn̄det magister di. ⁊ dato q̄ pater posset generare ⁊ nō filius. adhuc non sequereꝫ patrē aliquid posse quod nō posset filius. qz posse ⁊ velle patrē generare nō est ꝓprie aliquid sed ad aliquid. ergo nō posse ⁊ nō velle generare nō arguit impotētiam in filio. vt assumitur i questione p̄dicta. Pro huius argumenti euidentia sciendum est q̄ quicq̄d est in diuinis est essentia vel relatio. ⁊ ergo quicquid cōuenit deo: hoc conuenit sibi vel relatiōe eēntie. ⁊ tūc est cōmune tribus personis. vel relatione relatiōis. ⁊ tunc non oportet q̄ quodlibet tale sit cōmune tribus personis. Cum ergo posse generare nō sit aliq̄d in diuinis. i. nō est aliquid spectans ad eēntiam. sed potius ad aliquid spectans. id est ptinens ad relationē. s. ad paternitatez. non est inconueniens q̄ non conueniat filio. qz illa ꝓprietas. s. paternitas nō spectat ad filium. ⁊ p̄ consequens hec ꝓpositio prima ē vera. Scōa ꝓpositio est hec. Qz filius nō potest nec vult ḡnerare. Hoc non debemus sibi ad impotētiā sed potius ad conditionis ꝓprietatē imputare. Hāc ꝓpositionez ꝓbat magister autoritate beati Augustini dicentis. q̄ filius potuit generare. sed nō oportuit ipsum generare. eo q̄ tunc inordinata ⁊ superflua fuisset diuina generatio. si filius genitus nepotem geueraret patri. Et dicit postea magister q̄ ista verba Augustini sic sunt intelligenda. nō ēm̄ nō potuit: sēd non oportuit. i. non conueniebat ꝓprietati eius qua est filius ⁊ non pater. que ꝓprietas desineret q̄ cito generaret. Et concludit q̄ sicut non arguit impotentiam in patre q̄ non potest esse filius. ita econtra non est impotentie in filio q̄ non potest esse pater. Tertia propositio est hec. Unam ⁊ eandem ⁊ equalem potentiam generandi fore in patre ⁊ filio possumus affirmare. Istam ꝓpositionē magister inuestigat inquirendo: an potētia generandi in patre sit aliqua potentia in filio. Et respondet q̄ vna ⁊ eadem sit potentia qua pater potest generare: ⁊ qua filius potest generari. cum in patre ⁊ filio non sit nisi vna sapientia. natura ⁊ potentia. Vel sic respondet magister q̄ potentia generandi cum natura dicit ꝓprietatem. referendo igitur intellectum ad ꝓprietatem non est potentia generandi in filio. qz sic est aliud posse generare ⁊ posse generari. referendo vero ad naturam idem sunt. igit̄.

De veritate ⁊ proprietate et incōmutabilitate et simplicitate essentie dei. a

DI VIII. Vnc deveri
tate siue ꝓprietate ⁊ incõmu
tabilitate atq; simplicitate di
uine nature vel sube siue eẽn
tie agendũ est. Est itaq; deus vt ait Aug.
Augusti. in. v. li. de tri. sine dubitatione suba. vel si
melius hoc apellaf essentia. quã greci vsi
am vocãt. Sic em̃ ab eo qõ est sape dicta
est sapia. ⁊ ab eo quod est esse dicta est essentia. Et
quis magis est q̃ ille qui dixit famulo suo
ego sum q̃ sum. ⁊ dices filijs isrl. q̃ est misit
me ad vos. Ipse vere ac ꝓprie dicit eẽntia
cui⁹ eẽntia nõ nouit ꝓteritũ vel futuꝝ. Vñ
Hiero. Hiero. ad Marcellã scribẽs ait. Deus so
lus qui exordiũ nõ habet: vere essentie no
men tenuit. qꝛ in eius compatione q̃ vere ẽ
qꝛ incõmutabilis est. quasi non sunt q̃ mu
tabilia sunt. De quo em̃ dicit fuit: nõ ẽ. et
ꝺ quo dicit erit: nondũ est. Deus aũt tm̃ ẽ
q̃ nõ nouit fuisse vel futuꝝ esse. Solus er/
go deus vere est. cuius essentie compatuꝝ
nostrũ esse non est.

Qualiter intelligẽda sint ṽba hie
ronymi querendũ est. b

Hic diligenter ad=
uertẽdũ est: quomõ intelligi debeãt illa ṽ
ba Hiero. s. deus tantũ est. ⁊ nõ nouit fuis
se. vel futurũ esse. tanq̃ non possit dici de
deo fuit vel erit. sed tantũ est. cũ de eo scri
ptũ frequenter reperiamus. fuit ab eterno
fuit semꝑ. ⁊ erit i secula. ⁊ hmõi. Unde vi
dek quia non est tm̃ dicendum de deo, fu/
it vel est vel erit. Si em̃ diceretur tantũ fu
it: putaretur q̃ desierit esse. Si diceretur
tantũ est: putaretur q̃ non semꝑ fuerit. ꝯ
esse ceperit. Si tantũ dicerek erit: putare=
tur non esse modo. Dicak ergo qꝛ semꝑ fu
it. est et erit. vt intelligatur quia nec cepit
nec desijt nec desinit nec desinet esse. De h.
Augusti. Aug. sup Johannẽ ita ait. Cum de sempi
terna re ꝓprie dicatur est. ſm nos bene di=
citur: fuit ⁊ erit. fuit: quia nũq̃ desijt. erit:
quia nunq̃ deerit. est: quia semꝑ est. nõ p/
terijt: q̃si quod nõ maneat. nõ oriek: quasi
quod nõ erat. Cũ ergo nostra locutõ ꝑ tẽ/
pora variek. de eo vere dicunk verba cu/
iuslibet tpis. qui nullo tẽp oꝛe defuit vl de
est vel deerit. ⁊ ideo nõ ẽ mirũ si de spũ ve
ritatis veritas loquens dixit ꝓ futurum.
Quecunq; audiet loquek. Audiet. s. ab eo
a quo ꝓcedit. Audire illius est scire. idẽ
etiam esse. A quo ergo illi ẽ essentia. ab il=
lo audientia. id est scientia: que non est ali
ud q̃ essentia. Audiet ergo dixit de eo qõ
audiuit ⁊ audit. id ẽ qõ semꝑ sciuit. ⁊ scit
⁊ sciet. Ecce hic dicit Aug. verba cuiusli=
bet tpis dici de deo. sed tñ ꝓprie ẽ. Illud Hic aperit
ergo qõ Hierony. dicit ita intelligendũ ẽ quõ sint in=
Non nouit fuisse vel futuꝝ esse sed tm̃ esse telligenda.
id ẽ cũ dicit de deo q̃ fuit vel erit. nõ ẽ in=
telligendũ q̃ ꝑterierit vel futurus sit. ſ q̃
existat simpliciter sine aliquo tempali mo
tu. Licet em̃ ṽba substantiua diuersoꝝ tẽ
poꝝ de deo dicãt. vt fuit. erit. est. erat. nõ
tñ temporales motus esse distinguũt. s. ꝑ=
teritũ vel futuꝝ. vel ꝓteritum impfectum
vel ꝓteritũ pfectũ. vel ꝓteritũ plusq̃=
pfectũ: sed essẽtiã siue exñtiã siue diuinita=
tis simplicik insinuant. Deus ergo sol⁹ p= Hylarius
ꝓprie dicit essentia vel esse. Unde Hylari⁹ ī
vij. li. de tri. ait. Esse nõ ẽ accidens deo. ſ
subsistens veritas ⁊ manẽs causa. ⁊ natu/
ralis generis ꝓprietas.

Hic de incõmutãbilitate. c

Dei etiã solius essẽ
tia incõmutabil' dicit ꝓprie. quia nec mu/ Augusti.
tatur nec mutari potest. Unde Aug. in. v. li=
bro de trinitate. Alie inquit essentie vl sub
stantie capiunt accidentia quibus in eis fi
at vel magna: vel quantacunq; mutatio.
Deo autem aliquid huiusmodi accidere
non potest. ⁊ ideo sola substantia vel essen
tia que est deus incõmutabilis est. cui ꝓ=
fecto maxime ac verissime competit esse.
Quod em̃ mutatur: non seruat ipsum ve/
rum esse. ⁊ quod mutari potest: etiaꝝ si nõ
mutetur: potest quod fuerat non esse. Jõ=
q; illud solum quod non tm̃ non mutatur
verumetiam mutari omnino non potest:
verissime dicitur esse. id est substantia pa/
tris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Jdeoq; apostо=
lus loquens de deo: ait. Qui solus habet Augusti.
immoꝛtalitatem. Ut em̃ ait Augustin⁹ Que sit ve=
in lib. j. de trinita. Cũ anima quodammo= ra immoꝛta=
do immoꝛtalis esse dicak ⁊ sit. non diceret litas que in
ap'lus. sol⁹ deus hꝫ immoꝛtalitatẽ. nisi ꝺa solo creato=
ña immoꝛtalitas incõmutabilitas est quã re est.
nulla potest habere creatura. quoniã soli/
us creatoꝛis ẽ. Unde Jacobus ait. Apud Jacobus
quem non est transmutatio: nec vicissitu/
dinis obumbꝛatio. Et Dauid. Mutabis
ea ⁊ mutabunk: tu autẽ idez ipse es. Jdeo
Augusti. sup Geñ. dicit. q̃ deus nec ꝑ lo=

ca nec p tpa mouet. creatura vo p loca et tempora. Et p tempora moueri est p affe/ctiones ꝯmutari. Deus autē nec loco nec affectione mutari pōt: qui p ꝓphetam ait. Ego deus ⁊ nō mutor: qui ē immutabil' so lus. vnde recte solus dicit̄ habere immor talitatē. In omni em̄ mutabili natura: vt ait Aug. contra Maximinuz. Nonnulla mors est ipsa mutatio. qꝛ facit aliquid i ea nō esse quod erat. Vñ ⁊ ipsa anima huma na que ideo dicit̄ immortalis: q̄a ꝑm mo/dum suū nūq̄ desinit viuere. habet tñ q̄n/dā mortē suā. qꝛ si iuste viuebat et peccat: morit̄ iusticie. si peccatrix erat ⁊ iustificat̄ morit̄ pctō. Ut alias eius mutatiōes tace am. d̄ quibus mō longū est disputare. Et creaturaꝝ natura celestiū mori potuit. qꝛ peccare potuit. Nam ⁊ angeli peccauerūt ⁊ demones facti sunt. quoꝝ est diabol⁹ p̄n ceps. ⁊ qui nō peccauerunt: peccare potu erunt. ⁊ cuicunq̄ rationali creature presta tur vt peccare nō possit: nō est hoc nature ꝓprie sed dei gratie. Et ido solus deus: ut ait apl'us habet immortalitatē. qui nō cu/iusq̄ gratia sed natura sua. nec potuit nec pōt aliqua cōuersione mutari. nec potuit nec poterit aliq̄ mutatione peccare. Pro/inde vt ait Aug. in. j. li. de tri. Substantiā dei sine vlla ꝯmutatione mutabilia facien tē. ⁊ sine vllo suo tempali motu tpalia cre antē intueri ⁊ nosse. licet sit difficile opor/tet. Vere ḡ ac ꝓprie immutabil' est sola di uinitatis essentia. que sine sui mutatiōe cū ctas condidit naturas.

Hic de simplicitate. d

Eadēq̄ sola ꝓprie ac vere simplex est. vbi nec partiū nec acci dentiū: nec quarūlibet formaꝝ vlla est di uersitas siue variatio vel multitudo. Ut autem scias quomodo simplex sit illa sub stantia: te docet Aug. in. vj. lib. de trinita te. Animaduerte primo quare omnis crea tura sit multiplex: ⁊ nullo modo vere sim plex. ⁊ primū de corporali. postea de spiri tuali creatura. Corpalis vtiq̄ creatura ex partibus constat. ita vt sit ibi alia pars mi nor. alia maior. ⁊ maius sit totū q̄ quelibz pars. ⁊ i vnoquoq̄ corpe aliud ē magnitu do: aliud color: aliud est figura. Pōt em̄ ⁊ minuta magnitudie manere idē color ⁊ ea dē figura. ⁊ colore mutato manere eadē fi gura. ⁊ eadē magnitudo. Ac p h̄ mltiplex eē ꝯuicit̄ nat̄a corpis. simplex āt nllo mō.

Quare creatura sit multiplex ⁊ non simplex.

Hic d̄ corpali oñdit̄ q̄re sit mltiplex.

Hic de spūali creatura oñdit quō sit multiplex ⁊ nō simplex. e

Creatura quoq̄ spūalis vt est aia: in compatiōe quidē cor poris est simplex. sine compatione vo cor poris ē multiptex ⁊ nō simplex. Que ideo simplex dicit̄ respectu corpis. qꝛ mole nō diffundit̄ p spaciū loci. ꝑ i vnoq̄ corpe: et i toto tota ē. ⁊ i qualibet eius pte tota est. Et iō cū sit aliq̄d in quauis exigua pticu/la corpis quod sentiat aia. q̄uis nō fiat in toto corpe. illa aūt tota sentit. qꝛ totā non latet. Sed tñ nec in ipsa anima vere simpli citas ē. Cū em̄ aliud sit artificiosū esse. ali/ud inertē. aliud acutū. aliud memorez. ali ud cupiditas. aliud timor. aliud leticia. ali ud tristicia. possūtq̄ hec ⁊ alia hmōi innu merabilia in aie inueniri natura. et alia si ne alijs. ⁊ alia magis. alia min⁹. Manife stū ē nō simplicē ꝑ multiplicē esse naturaz. Nihil em̄ simplex mutabile ē. oīs aūt crea tura mutabil' ē. nulla ḡ creatura vere sim/plex est. Deus vo ⁊ si multiplex dicat̄. ve re tñ ⁊ sūme simplex ē. Dr̄ em̄ magn⁹. bo nus. sapiēs. btūs. ver⁹. ⁊ q̄cq̄d aliud nō in digne dici videt̄. sed eadez magnitudo ei⁹ est que sapia. Nō em̄ mole magnus ē: ꝑ vo tute. ⁊ eadē bōitas q̄ sapia ⁊ magnitudo ⁊ veritas. ⁊ non est ibi aliud ip̄m btm̄ esse. ⁊ aliud magnū. aliud sapientē. aut veꝝ. aut bonū, esse aut omnino esse.

Augusti.

Quō deus simplex.

Qualiter de⁹ cū sit simplex. mul tiplex tamen dicat̄. f

Hic diligenter no tandū est cum dicat Aug. solum deum ve re simplicē esse. cur dicat eundē multiplici ter dici? Sz hoc nō ꝓpter diuersitatē acci dentiū vel partiū dicit: sed ꝓpter diuersi tatē ac multitudinē nominū: que d̄ deo di cunt̄. q̄ licet multiplicia sint. vnū tñ signifi cant. s. diuinā naturam. hec em̄ nō ita acci piunt̄ cū de illa incōmutabili eternaq̄ sub stantia incompabilit̄ simpliciore q̄ ē hūa nus anim⁹ dicunt̄. quemadmoduz eum de creaturis dicunt̄. Unde Aug. in. vj. libro de trinitate. Deo inquit est hoc esse quod est fortem esse. vel sapientē esse. vel iustuz esse. ⁊ si q̄d d̄ illa simplici multiplicitate vl' multiplici simplicitate dixer]. q̄ substantia eius significet̄. Humano aūt aio nō ē hoc esse quod est fortem esse. aut prudentē. aut

Augusti.

iustum. Potest em̄ esse animus: ⁊ nullam istarum habere virtutē.

Tāta ē dei simplicitas ꝙ nulli predicamentoꝝ subijcitur. g

Augusti.

Q̄ autem in natura diuina nulla sit accidentiuz diuersitas. nullaqꝫ penit⁹ mutabilitas: sed ꝑfecta simplicitas: ostēdit aug. in. v. li. de tri. dicens Intelligamus deū quātū possum⁹: sine q̄litate bonū. sine quātitate magnū. sine indigētia creatorē. sine situ p̄sidentē. sine habitu oīa ꝯtinentē. sine loco vbiqꝫ totū. sine tp̄e sempiternū. sine vlla sui mutatiōe mutabilia facientē. nihilqꝫ patientē. Quisq̄s deū ita cogitat. ⁊ si nondū pōt oīno inuenire q̄d sit. pie tñ caueat quantū pōt aliq̄d ꝺ illo sentire qꝺ nō sit. Ecce si subtilit̄ intendas: ex his atqꝫ p̄dictis apitur illa p̄dicamēta art̄ dialetice dei nature mīme ꝯuenire: que nullis ē subiecta accidētibus.

Q̄ deus nō ꝓprie sed abusiue dicitur substantia. h

Augusti.

Vnde nec proprie dicit̄ suba: vt Aug. oñdit in li. vij. ꝺ trini. Sicut ab eo qꝺ ē esse appellat̄ essentia. ita ab eo qꝺ ē subsistere subam dicimus. si tñ dignū ē vt deus dicat̄ subsistere. Hoc em̄ de his rebus recte intelligit̄: i q̄bus subiectis sūt ea q̄ in aliq̄ subiecto esse dicūnt̄. sicut in corpe color aut forma. Corp⁹ em̄ sb̄sistit. ⁊ ideo suba ē. Res ꝟo mutabiles neqꝫ simplices: ꝓprie dicūt̄ sube. Deus aūt si subsistit vt substātia ꝓprie dici possit. in est in eo aliquid tanq̄ꝫ in subiecto. et non ē simplex. Nephas autē est dicere: vt subsistat deus. ⁊ subsit bonitati sue. atqꝫ illa bonitas nō substātia sit: vel potius essentia. Neqꝫ ipse deus sit bonitas sua. sed in illo sit tanq̄ꝫ in subiecto. Vnde manifestuz est deū abusiue substantiā vocari. vt nomine vsitatiore intelligatur essentia. quod vere ac ꝓprie dicit̄: ita vt fortasse solū deū dici oporteat essentiam. Est em̄ vere solus. q̄a incōmutabilis est.

Q̄ non est aliquid in deo quod nō sit deus. i

Huius autē essentie simplicitas ac sinceritas tāta ē ꝙ nō ē i ea aliq̄d qꝺ nō sit ipsa. sed idē ē habens et qꝺ habet̄. Vnde Hylarius in. vij. li. ꝺ trini. ait. Nō ex cōpositis deus q̄ vita ē subsistit. neqꝫ q̄ ꝟtus ē ex infirmis ꝯtinet̄. neqꝫ q̄ lux ē ex obscur̄ coaptat̄. nec q̄ spūs ē ex disparibus formalis est: totuz qꝺ in eo est vnū est. Idē in. viij. li. de trini. Nō humano mō ex compositis deus ē: vt i eo aliud sit quod ab eo habet̄. ⁊ aliud sit ipse q̄ habeat. sed totum vita est. natura. s. ꝑfecta ⁊ infinita. ⁊ non ex disparibus constituta. ꝑ viuens ꝑ totum ipsa. De hoc eodē Boetius in. j. lib. ꝺ trini. ait. Quo circa hoc vere vnū est in quo nullus numerus. nullū i eo aliud p̄ter id quod i eo est. neqꝫ em̄ subiectū fieri potest. Aug. q̄ꝫ in lib. de fide ad petꝝ dicit. In dei substātia nō est aliquid quod nō sit suba: quasi aliud sit ibi suba. aliud qꝺ accidit substantie Sz quicq̄d ibi intelligi pōt substātia est. Veruz hec dici possunt facile ⁊ credi. videri autez nisi puro corde oīno nō possūt. Itē Aug. i. xv. li. de trini. Sic habet̄ in natura vniuscuiusqꝫ triū: ꝙ q̄ habet hoc sit qꝺ hz. sicut immutabilis simplexqꝫ suba. Vñ Isidorus ait. Deus simplex dicit̄ siue nō amittēdo qꝺ hz. seu nō aliud hz qꝺ nō ē ipse. ⁊ aliud qꝺ in ipso est. Et cum tante simplicitat̄ atqꝫ sinceritatis sit natura diuina. est tamē i ea trinitas ꝑsonaꝝ. Vñ Aug. in li. xj. de ciui. ait. Nō ꝓpter hoc naturam summi boni simplicem dicimus. qꝛ est pater in ea solus. aut filius in ea solus. aut spūssanctus i ea solus. i. qꝛ est sola ista nominū trinitas siue suba ꝑsonaꝝ: sicut sabelliani putauerūt. Sz ideo simplex dicit̄. qꝛ ē hoc quod habet. excepto ꝙ relatiue queqꝫ ꝑsona ad alterā dicit̄. nec ē ipsa. Nā vtiqꝫ pater habet filiū: ad quē relatiue dicit̄. nec tñ ipse ē filius. ⁊ filius habet patrē. nec tamen ipse est pater. In q̄ ꝟo ad semetipsum dicit̄ nō ad alteꝝ. hoc est quod habet. sicut ad seipsum dicit̄. viu⁹ habēdo vitā. ⁊ eadē vita ē ipse. Propter h̄ vtiqꝫ natura hec dicit̄ simplex qꝺ nō sit aliud habens. ⁊ aliud id qꝺ habet: sicut in ceter̄ rebus ē. Nō em̄ hñs liquorē: liquor ē. nec corpus color. nec aīa ē sapīa. Ecce quanta est idēptitas. quanta est vnitas. immutabilitas. simplicitas. puritas diuine substantie: iuxta infirmitatis nostre valitudinē assignauimus.

Hylarius

Idem.

Boetius.

Augusti.

Idsiorus

Ista est distinctio octaua hui⁹ primi libri. In qua ostenso quid tenendū sit de veritate gignētꝫ agit de nat̄a cōicata ꝑ actū generatōis. Et

ꝯtum hoc concernit materiã pñtis distinctiõis: tũc diuiditur in tres partes. In pma ostendit diuine eẽntie veritatem. In secunda eius nature immutabilitatem. In tertia eius simplicitatem. Primũ facit a principio distinctionis vsq; ibi. Dei etiam soli⁹ eẽntia. Secundũ ab inde vsq; ibi. Eademq; sola ꝓprie simplex est. Tertiũ ab inde vsq; ad finem distinctõis Et hec est sñia magistri in generali. In speciali vero sñia in hac distin. summarie continetur in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ pma est hec. Dumtaxat deus ꝓprie habet eẽntieveritatẽ sine alicuius nõ actualitatis admixtione. Et probaꝫ sic. Illud habet ꝓprie eẽntie veritatẽ sine alicuius nõ actualitatis admixtione. cuiuus eẽ repertũ est semp eẽ. i. eternaliter. et quod ẽ sine ꝑteritiõe ⁊ futuritione. sed solus de⁹ est hmõi. igiꝫ ipse solus habet eẽntieveritatẽ sine alicuius nõ actualitatis admixtione. Tenet ꝓsequentia ⁊ maior. sz minorẽ ꝓbat mgr̃ ilr̃a per hoc q; eẽntia a verbo eẽndi nomen ꝓpriuz habet. Essentia eñ dr̃iuaꝫ a verbo Sum es est. Et confirmat ꝓ hoc q; eẽ diuinũ non nouit ꝑterituz neq; futuꝝ. Secũda ꝓpositio est. Solus deus habet eterne ꝑmanẽtie stabilitatem absq; cuiusuis mutabilitatis variatiõe. Et ꝓbaꝫ sic. Illud virtualiꝫ habet eterne ꝑmanẽtie stabilitatẽ quod ẽ ipm suũ eẽ: ⁊ qđ impossibile est aliter ipm dispoñ q; ẽ: quacũq; etiã dispositiõe. sed solus deus est hmõi. ergo ꝓpositio vera. Argumentũ apparet bonũ: ⁊ maior vera. Et circa minozis ꝓbationẽ ꝓcedit mgr̃ in textu sic. Et ꝓponit ꝑmo dei eẽ oĩno eẽ immutabile. quod ꝓbaꝫ ꝑmo ꝓ hoc q; diuinũ eẽ est verissimũ. quod nõ eẽt si posset mutari. Secũdo ꝓ hoc q; i deo nõ sunt accidẽtia per q̃ mutatio in rebus ꝓtingit. Tertio per ꝓpationem dei ad creaturas. Nã oĩis creature mutatio fit vel ꝓ loca vel per poza: vel per affectiões. sed neuter istoꝝ modoꝝ cadit in deo. vt ptz per diuersas sanctoꝝ autoritates i textu. igiꝫ suũ eẽ est oĩno immutabile. Tertia ꝓpositio est. Q; deus habet simplicitatẽ essentie sine cuiuscunq; multiplicitatis cõpositione. Et ꝓbaꝫ sic Illud habet eẽntie simplicitatẽ sine cuiusq; multiplicitatis cõpositiõe qđ nõ solũ coꝛpoꝝ vel spirituũ aut ꝑdicamẽtoꝝ multiplicitati nõ subijciꝫ. sed etiaz met est quod in eo ẽ: seu in eo eẽ dicit. sed deus est hmõi igiꝫ ipse habet simplicitatẽ sine cuiusq; multiplicitatis ꝓpositiõe. Argumentũ patet ⁊ maior. Et minorẽ exequẽs mgr̃ in lr̃a ꝓponit: q; diuina eẽntia vere ⁊ ꝓprie simplex ẽ. eo q; in deo nulla est diuersitas ꝑtiũ. accidentiũ. formaꝝ. Scõo ꝓbat idẽ per cõparationẽ ipsius ad multiplicitatẽ creature spũalis. i q̃ licet nõ sit diuersitas partiũ sicut i creatura coꝛpoza li ꝓpt ei⁹ simplicitatẽ: cũ tota sit vbicũq; sit sicut aiã rõnal dr̃ eẽ tota i toto coꝛpe. ⁊ tota i ñlibet ei⁹ parte ẽ tñ i ea diuersitas accidentiũ. sic mgr̃ declarat per exemplũ de diuersis aĩe affectõib⁹. Postea oñdit q; hmõi simplicitati nõ repugnat multiplicitas noĩa q̃ de ipo dicunt: eo q; oĩa vnũ significãt. Et q; nulla accidẽtia sint i ipo oñdit: discurrẽdo per singula ꝑdicamẽta accidẽtis. Et etiã q; substãtia impꝛopꝛie dr̃ de deo oñdit. qz accidẽti substat ipa substantia. Et addit q; ipa dei simplicitas ꝓsonaꝝ pꝛalitatẽ nõ excludit. Et q; nõ sit aliq̃d i deo qđ nõ sit deus. igiꝫ ⁊c.

De distinctiõe triũ ꝓsonaꝝ. a

DI. IX. Nunc ad distinctiõz ꝓsonaꝝ accedam⁹. Teneam⁹ g̃ vt docet Aug. i li. de fide ad Petꝝ: patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spñsanctũ vnum esse deum naturaliter. nec tñ ipsum patrẽ esse qui filius est. nec filiũ esse ipm qui pater est. nec spñsanctũ esse ipm qui pater ẽ aut filius. Una eñ est essentia patris et filij ⁊ spũssãcti. In qua nõ ẽ aliud pater. aliud filius. aliud spũssanctus. c̃uis ꝓsonaliter ali⁹ sit pater. ali⁹ filiꝰ. ali⁹ spũssanctus.

Augusti.

Hic de eẽnitate filij cũ ꝑre. b

Genitus est eniz a patre filius. ⁊ ideo alius. nec tñ añ fuit pater q̃ filius. Coeterne eñ sũt sibi tres persone.

Argumẽtatio arrianoꝝ. c

Bz contra hoc in- quit hereticus: vt refert Ambro. in. j. li. d̃ trini. Omne qđ natũ ẽ pꝛincipiũ habet. et ideo q: filius natus est: pꝛincipiũ habet. ⁊ esse cepit. qđ hereticoꝝ oze sic dictũ ẽ. Nã ipse arrius: vt memit Aug. i. vj. li. d̃ trini. dixisse ferꝝ. Si filiꝰ est: natus ẽ. si natus est erat qñ nõ erat filius.

Ambroſ.

Respõsio augustini catholica. d

Qui hoc dicit non intelligit etiã natũ esse deo: semp̃ itnũq; eẽ vt sit coeternus pri filius. sicut splendoꝛ q̃ gignit ab igne atq; diffundit: coeuꝰ ẽ illi. ⁊ esset coeternus si ignis esset eternus.

Auguſti.

Oppositio aug. ꝓtra hereticũ. e

Ratez. Si dei filius inqt Aug. ꝛtus ⁊ sapia dei ẽ. nec vnq; fuit deꝰ sine ꝛtute ⁊ sapia. coeternꝰ ẽ deo pri filiꝰ. Dicit aũt apls xp̃m esse dei ꝛtutẽ ⁊ dei sapiam. Aut g̃ nõ fuit qñ nõ fuit filius. aut aliqñ deus nõ habuit virtutẽ ⁊ sapiaz. qđ demẽtis ẽ dicere. Cõstat eñ qz sp habuit sapiam. sp ergo habuit filiũ.

Respõsio Ambroſij ad idẽ autozitate fulta. f

Eidem quoq; Ar- rianice questioni Ambro. in hunc moduz respondet. Ego inquã filiũ esse natum cõfiteoꝛ. quod reliquuz est impietatis: horreo. Scriptum est eñ in veteri testamen/

Ambroſ.

Ratõne vtiꝫ Ambro. cõtra hereticũ

Ambroſ.

to. vt vel vnum e pluribus dicam. Añ me nõ fuit ali⁹ de⁹. ⁊ post me nõ erit. Quis ergo hoc dicit: pater an filius? Si filius añ me inq̃t non fuit alius de⁹. Si pater. post me inquit non erit. hic priorem: et ille posteriorem non habet. Inuicem em̃ in se: et pater in filio. ⁊ filius in patre cognoscitur.

Ratõne vtit̃ Ambro. cõtra hereticũ

Cum em̃ patrem dixeris: eius etiam filium designasti. quia nemo ipse pater est sibi. Cum filium nominas: etiam patrem fateris. quia nemo ipse sibi fili⁹ est Itaq; nec fili⁹ sine patre. nec pater põt esse sine filio. Semp ergo pater. semp ⁊ filius.

Inuectio Ambrosij contra hereticum. g

Item dic inquam mihi heretice. Fuit ne quando omnipotens deus pater non erat. ⁊ deus erat? Nam si pater esse cepit. deus ergo primo erat. ⁊ postea pater factus est. Quomodo ergo immutabilis deus ẽ? Si em̃ ante deus: postea pater fuit: vtiq; generatiõis accessione mutatus est. sed auertat de⁹ hanc amentiam.

Ineffabile est quomodo filius sit ⁊ nõ habeat patrem priorez. sicut modus generatiõis inintelligibilis ⁊ ineffabilis. h

Sed queris a me

Ambros.

inquit Amb. quõ si filius sit: nõ priorẽ habeat patrẽ? quero item abs te: quando vel quomodo filiũ putes esse generatũ? Mihi em̃ impossibile est generationis scire secretuz. Mens deficit. vox silet: non mea tm̃. sed ⁊ angeloruz. supra ptãtes. ⁊ supra angelos. ⁊ supra cherubi. ⁊ supra seraphi ⁊ supra oẽm sensũ ẽ. qꝛ scriptũ ẽ. Pax xp̃i supra omnẽ sensuz est. Et si pax xp̃i supra oẽm sensũ est. quõ nõ est supra oẽm sensuz tanta generatio? Tu ergo ori manũ admoue: scrutari nõ licz supna misteria. Licz scire q̃ nat⁹ sit. nõ licet discutere quõ nat⁹ sit. Illud mihi negare nõ licet. hoc q̃rere metus ẽ. Ineffabilis em̃ ẽ illa generatio. Uñ Esa. Generationẽ eius q̃s enarrabit.

Quidã presumunt discutere generationis seriem. i

Quidam tamẽ de ingenio suo p̃sumẽtes dicunt illã generationẽ posse intellligi ⁊ alia hmõi. Inherẽtes illi autoritati Hiero. sup Ecclesiasten In sacris scp̃tur q̃s sepissime nõ ꝓ impossibili. sed ꝓ difficili ponit: vt ibi. Generationẽ eius q̃s enarrabit? Sed hoc nõ dixit Hiero. ideo q̃ generatio filij eterna plene intelligi vel explicari possit a quoq̃ mortaliũ. sed qꝛ de ea aliquid intelligi vel dici põt. Quidã tñ hoc accipiũt dictũ de tp̃ali xp̃i generatione.

Vtꝛ debeat dici sp̃ gignit̃ vel semper genitus ẽ filius. k

Hic queri põt cum generatio filij a patre: nec principiũ habeat nec finẽ. qꝛ eterna est. vtꝛ debeat dici filius sp̃ gignit̃. vel semp genit⁹ ẽ. vel sp̃ gignet̃. De hoc Greg. sup Job ait. Dñs deus iesus in eo q̃ v̄tus ⁊ sapiẽtia dei est. de pr̃e añ tp̃a natus est. vel potius qꝛ nec cepit nasci. nec desijt. dicam⁹ veri⁹ sp̃ natus. nõ aũt possumus dicere sp̃ nascit̃. ne imp̃fectus esse videat̃. At v̄o vt eternus designari valeat ⁊ p̃fectus. ⁊ semp dicam⁹ ⁊ natus. quatenus ⁊ natus ad p̃fectionẽ p̃tineat. ⁊ sp̃ ad eternitatẽ. q̃uis p̃ hoc ip̃m q̃ p̃fectũ dicimus. multũ ab illius veritat̃ expressione deuiamus. qꝛ quod factũ nõ est: non potest dici ꝓprie p̃fectũ. sed balbutiẽdo vt possum⁹ excelsa dei resonemus. Et dñs nr̃e ĩfirmitat̃ v̄bis ꝯdescendẽs. Esto te inquit p̃fecti sicut ⁊ pater vester celestis p̃fectus est. Sup illũ locũ etiam ps̃. Ego hodie genui te. de hac generatiõe filij ita loquit̃ Aug. Quãq̃ p̃ hoc q̃ dicit hodie. possit etiam intelligi dies ille quo christus s̃m hominẽ natus ẽ. tamẽ qꝛ hodie p̃ñtiã significat. atq; in eternitate. neq; preteritũ quicq̃ est: quasi esse desierit neq; futuruz quasi nõdum sit. sed p̃ñs tm̃. qꝛ quicquid eternũ est semp est. diuinius tñ accipit̃ de sempiterna generatiõe sapiẽtie dei. Ecce his verbis ostendit Aug. q̃ generatio filij semp est. nec p̃terijt. nec futura est. qꝛ eterna est. Ideo dixit genui. ne nouũ putaret̃ scz ne videret̃ incepisse. hodie dixit: ne p̃terita generatio videret̃. Ex his ergo verbis ꝓphete: vt ait Johannes chrys̃. nihil aliud manifestat̃. nisi qꝛ ex ipsa eẽntia patris semp genitus est filius.

Gregori⁹

Augusti.

Origenes videtur dicere contrarium. ait enim q̄ semp̄ generat̄ filius a patre. l

Aug. in lib. lxxxiij. q̄sti. d̄ sp̄ nato dis serens: ait. Melior ē sp̄ nat⁹ q̄ qui sp̄ nascit̄. q̄a q̄ sp̄ nascit̄: nō dū ē nat⁹. et nunq̄ natus aut nat⁹ erit si sp̄ nascitur Aliud em̄ ē nasci: aliud natū eē. ac p̄ hoc nūq̄ filius ē si nunq̄ natus ē. Filius aūt ē: q̄a nat⁹ ē ⁊ sp̄ filius. Semp̄ igit̄ nat⁹ est.

Origenes vero super Hieremiā dicit. q̄ filius semp̄ generatur a p̄re: his verbis. Saluator noster est sapiētia dei. sapiētia v̄o est splēdor eterne lucis. saluator ḡ noster splendor ē claritatis. Splēdor aūt nō semel nascit̄ ⁊ desinit sed quotiens ortū fuerit lumē ex quo splēdor orit̄: totiens orit̄ etiaz splēdor claritatis. Sic ḡ saluator semp̄ nascit̄. Unde ait in libro Sap̄. Ante omnes colles generat me. Non vt quidā male legūt: generauit. His verbis apte ostendit Origenes sane dici posse ⁊ debere: filius sp̄ nascit̄. Qd̄ videt̄ contrariū illi verbo Grego. p̄misso. s. nō possumus dicere semp̄ nascit̄.

Exponit premissa uerba Gregorij ne putetur inter doctores esse contrarietas. m

Sed ne tanti autores sibi ꝯdicere i re tāta videant̄: illa v̄ba Greg. benigne interp̄temur. Dn̄s inq̄t iesus ante tp̄a natus est de p̄re. vel potius. q̄r nec cepit nasci. nec desijt. dicamus verius semp̄ natus. Sed quō verius dicit̄ hoc. s. q̄ filius semp̄ natus ē q̄ illud. s. q̄ d̄ patre ante tp̄a natus est. Illud em̄ sincera ⁊ catholica fides tenet ac p̄dicat. vt istud. Quare ergo ait dicamus verius. cū vtrūq̄ pariter sit verum. nisi quia volebat intelligi hoc ad maiorē euidentiā ⁊ exp̄ssionem veritatis dici q̄ illud. His etem̄ verbis omnis calumniandi versutis heretici obstruit̄ aditus. quibus xp̄i s̄m deitatem generatio sine initio ⁊ sine fine esse ac p̄fecta monstratur. Non autē adeo apte manifestatur veritas cum dicit̄. filius ante tēpora genitus est de patre. vel filius semp̄ nascit̄ de patre. Et ideo dicit Gregori⁹. q̄ nō possumus dicere semp̄ nascit̄. Non inquā ita conueniēter. nō ita congrue ad explanationē veritatis. Pōt tamē dici si sane intelligat̄. semp̄ em̄ nascitur filius d̄ patre: vt ait Origenes. nō q̄ quotidie iteret̄ illa generatio. sed q̄r semp̄ est. sp̄ ergo nascit̄. i. natiuitas eius sempiterna est.

Questio de ipsis verbis Gregorij.

Hic soluit

Q̄ filius sp̄ generatur. confirmat̄ ex dictis Hylarij. n

Hylari⁹ quoq̄z dicit filium nasci ex patre in li. vij. de trinita. his verbis. Uiuens deus ⁊ nature eterne viuētis potestas est. ⁊ quod cū sacramēto sciētie sue ex eo nascit̄: nō potuit aliud esse q̄ viuens. Nam cū ait. Sicut misit me viuens pater. ⁊ ego viuo p̄pter patrē. docuit vitam in se p̄ viuentē patrē inesse. Ecce hic habes quia filius nascitur ex p̄re. Itez in eodez. Cum dicit christus. Sicut pater habet vitam in se. sic et filio dedit vitā habere in semetipso. omnia viua sua ex viuēte testatus est. Quod autē ex viuo viuum natū est: habet natiuitatis p̄fectū sine nouitate nature. Non em̄ nouū ē quod ex viuo generat̄ in viuū. q̄r nec ex nihilo est. et vita que natiuitatem sumit ex vita: necesse est p̄ nature vnitatē ⁊ p̄fecte natiuitatis sacramentū. vt ⁊ in viuente viuat. ⁊ in se habeat vitā viuentē. Ecce ⁊ hic habes q̄a generat̄ ex viuo viuens filius. Itē in eodem In deo totum quod est viuit. deus em̄ vita est. ⁊ ex vita nō potest q̄cq̄ esse nisi viuū neq̄ ex deriuatione: sed ex virtute natiuitatis est. Ac si dū totū quod ē viuit. ⁊ duz totū quod ex eo nascit̄ virtus est. habz natiuitatē filius: nō demutatōz. Et hic dicit q̄r nascit̄. Itē in. viij. li. de trinita. Donat pater filio tantū esse quantū est ipse. cui innascibilitatis esse imaginē sacramēto natiuitatis impartit. quē ex se in sua forma generat. Hic dicit q̄r generat pater filiū.

Item i eodem.

Attende totū quod i eodem ē viuit.

Breuiter docet quid de hoc cōcedendum sit. o

Dicam⁹ ergo filiuz natum de patre ante tempora: ⁊ semp̄ nasci de patre. sed congruentius semp̄ natū. ⁊ eundē fateamur ab eterno esse ⁊ patri coeternū. id est auctori. pater em̄ generatiōe auctor filij est. vt in sequenti ostendet̄. Ut ergo pater est eternus: ita ⁊ filius eternus est. sed pater sine auctore. filius v̄o non. q̄r pater innascibilis. fili⁹ natus. Et vt ait hylarius in. xij. libro d̄ trini. aliud est sine auctore semp̄ esse eternū. aliud patri. i. auctori esse coeternū. Ubi autē pater auctor est ibi ⁊ natiuitas est. q̄r sicut natiuitas ab auctore est. ita ⁊ ab eterno auctore eterna est natiuitas. Omne aūt quod semp̄ est etiaz eternū est. sed tn̄ nō omne quod eternū est etiam innatū est. quia quod ab eterno nascit̄ habet eternū esse quod natū ē. Quod

Hylarius

aũt nõ natũ est: id cũ eternitate nõ natũ ẽ. quod ꝙo ex eterno natũ est: id si nõ eternũ natũ est. iã nõ erit ⁊ pater auctor eternus. Si ꝺd ergo ei qui ab eterno patre natus ẽ ex eternitate defuerit: idipm nõ est aucto/ri ambiguũ defuisse. Qz si gignẽti ẽ infinitũ gginere. ⁊ nascenti etiã infinitũ nasci est ꝺediũ em qꝺ inter natiuitatez dei filij et generationẽ dei pris: nec sensus admittit. qz ⁊ in generatiõe natiuitas ẽ. ⁊ i natiuitate generatio est. qz sine vtroq; neutruz est. vtrũq; ergo sine interuallo sui est.

Item ideo dem.

Argumentatio hereticí.

Sed inquiet hereticus. Omne quod natuz est nõ semp fuit. qz id natũ est vt esset. Nemo ambigit ꝺn ea que i rebus humanis nata sũt aliqñ non fuerint. Sed aliud ẽ ex eo nasci quod semp nõ fuit. aliud ex eo natũ esse qꝺ semp est. Ibi nec semp fuit q̃ pater est. nec semp pater ẽ. ⁊ qui nõ semp pater ẽ: nõ semp genuit. vbi aũt semp pater est: semp filius ẽ.

Resio hylarij.

Attende tũ quod i eodem ẽ vitiũ.

Quid sit ꝓ priuz patri ⁊ filio.

Qz si semp deo patri ꝓpriũ est qꝺ sp ẽ pater. necesse est filio semp ꝓpriũ esse qꝺ semp est filius. Quomõ ergo cadet i intelligentiam nostrã vt nõ fuerit semp: cui ꝓpriũ ẽ sp esse quod natũ est. Natũ ergo vnigenituz deũ confitemur. sed natum añ tẽpora. nec añ esse q̃ natũ. nec añ natũ q̃ esse. qz nasci quod erat. iã non nasci est. sed seipm demutare nascendo. Hoc autem humanã sensũ ⁊ intelligentiã excedit mundi. Nõ hoc capit ratio humane intelligentie. sed prudentie fidelis ꝓfessio est.

Ista ẽ distinctio nona. In q̃ magister postq̃ egit de natura cõicata ꝓ generationem tractat de coeternitate genitoris ⁊ geniti. Et tria facit. Nam ꝑmo ostendit patris ⁊ filij coeternitatem. Scõo soluit instantie difficultatez. Tertio dissoluit incidentis questionis ambiguitatem. Primũ agit a ꝓncipio distinctõis vsq; ibi. Sed queris a me inquit Ambro. Scõm facit ab inde vsq; ibi. Hic queri põt Tertiũ ab inde vsq; ad finẽ distinctiõis. Et hec est sñia mgri in hac distinctiõe i generali. In spãli sententia mgri stat in tribus ꝓpositionibus. quarũ prima est hec. Dei filius ab eterno a patre genitus est simpliciter patri coeternus. Et probatur sic. Illud est deo coeternum sine quo deus nunq̃ fuit nec esse potuit. sed hic est filius genitus a patre. igitur ipse est patri coeternus. Argumentum videtur valere. ⁊ maior est vera. Sed minorẽ probãs magister i littera: proponit primo qꝺ tres persone in diuinis idez sunt in natura. sed distincte in personalitate. Unde infert qꝺ licet filius sit alius a patre: cum sit ab eo genitus. non tamen ante fuit pater q̃ filius: cum persone diuine sint sibi inuicez coeterne. Postea excludit errorem alicuius Arrij dicentis: qꝺ si filius natus esset principium haberet. et per consequens eternus non existeret. Hunc errorem excludit per autoritatem Augustini dicentis. Si filius nõ eẽt coeternus patri: pater fuisset aliquando sine sapiẽtia: eo q̃ filius sit sapientia patris. Vel pater fuisset aliquando sine filio. ⁊ postea habuisset filium. que stare nõ possunt. Relinquitur ergo propositio vera. Secũda ꝓ positio est hec. Filij eterna generatio est ineffabilis Et probatur sic. Illud est ineffabile quod omnẽ sensum superat. non solum hominũ sed ⁊ angelorũ. sed eterna generatio filij a patre est huiusmodi. igit ipa est ineffabilis. Tenet argumentũ ⁊ maior. sed miꝰ patet in textu. vbi magister diuersis autoritatibus sanctorum insinuat. qꝺ patrem non esse priorem filio omnẽ intellectum creature excellit. quis quidã male presumant ipsum posse per intellectum creatũ cõprehendi. Tertia ꝓpositio est hec. Filius in diuinis congruentius dicit semp natus q̃ nasci. Et ꝓbatur sic. Illud est de generatione filij in diuinis potius affirmandũ quod perfectionem sine imperfectione exprimit. qꝺ illud quod imperfectionem de se nõ excludit. sed filium semp esse natum perfectionem sine imperfectione exprimit. Et filium semp nasci de seipso non excludit imperfectionem. igitur potius est affirmandum ipsum semp esse natum q̃ semp nasci. Argumẽtum apparet euidens. ⁊ maior ⁊ minor possũt haberi ex littera. cuius tota sententia potest stare in isto: qꝺ expressio generationis ꝓ verbum ꝑteriti perfecti temporis: cuiusmodi est ly natus. denoiat actũ generationis transisse. ⁊ terminũ eius actualiter in completo stare. Sed exꝑssio generationis ꝓ verbuz pñtis tpis: cuiusmodi ẽ ly nascit. denominat actum generationis adhuc fieri. quod de se impfectionem nõ excludit. Et ꝓ ꝓns ꝓpositio vera.

Hic de spũsancto agit. ⁊ prius qꝺ sit amor patris ⁊ filij dr. a

Nunc post fi- DI. X
nem filij eternitatẽ: de spiritu sãcto quantũ deo donante videre concedit disseramus. Spũssanctus amor est siue charitas siue dilectõ patris ⁊ filij. Unde Aug. in. xv. lib. de trinita. ait. Spũssanctus nec patris ẽ solius. nec filij est solius: sed amboꝝ. ⁊ ideo ꝓmunẽ qua inuicẽ se diligunt pater ⁊ filius nobis insinuat charitatem. Augusti.

Qz spũssanctus ꝓprie dilectõ dicatur. ⁊ tñ trinitas sit dilectõ. b

Johannes autem in epistola canonica ait. Deus charitas ẽ non dixit spiritussanctus charitas ẽ. Qꝺ si dixisset: absolutior esset sermo. ⁊ nõ parua pars questionis decisa. sed qz dixit. deus charitas est: incertũ est. ⁊ ideo querendum est. vtruz deus pater sit charitas. an filius. an spũssanctus. an de ipa trinitate?

c

quia ꝛ ipa non tres dñ: sed vnus deus est. Ad quod Augustinus in eodem libro ita dicit. Nescio cur sicut sapientia ꝛ pater dicitur et filius et spūssanctus. et simul omnes. non tres: sed vna sapientia. non ita et

Respōsio

charitas dicaꝫ pater ꝛ filius ꝛ spūssanctꝰ. ꝛ simul omnes vna charitas. Non ideo tamen quisq; nos inconuenienter estimet charitatem appellare spiritumsanctum. quia et deus pater ꝛ deus filiꝰ potest charitas nūcupari. sicut ꝓprie verbum dei etiam sapientia dei dicitur. cū ꝛ pater ꝛ spūssanctus sit sapientia.

Sicut verbum dei ꝓprie dicitur sapientia. ꝛ tamen tota trinitas dicitur sapientia. ita ꝛ spiritussanctus ꝓprie dicitur charitas. ꝛ tamen pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus dicīt charitas. c

Si ergo ꝓprie aliquis horum trium charitas nuncupari debet. quis aptius q̄ spūssanctus. vt. s. in illa sūma simpliciq; natura nō sit aliud substantia ꝛ aliud charitas. sed substātia ipsa sit charitas. ꝛ charitas ipa sit suasubstantia. siue in patre siue in filio. siue in spiritusancto. et tamen spiritussanctus ꝓprie charitas nuncupatur. Ecce his verbis apte dicit Augustinus: q; in trinitate charitas aliquando refertur ad substantiā. que cōmunis est trium ꝑsonarum. ꝛ tota in singulis aliquādo specialiter ad ꝑsonam spūssancti. sicut sapientia dei aliquādo ꝑ substantia diuina. aliquādo ꝑ filio accipīt. ꝛ hoc i multis fieri repitur.

Exemplis firmat eadē nomina ꝓprie ꝛ vniuersaliter accipi. d

Pluribus enim exemplis doceri potest multa reruz vocabula: ꝛ vniuersaliter poni ꝛ ꝓprie quibusdā rebus adhiberi. sicut legis nomine aliquādo simul omnia veteris instrumenti significantur eloquia. aliquando autē ꝓprie vocatur lex que data ē ꝑ Moysen. Multa alia supetunt exempla. sed in re aperta vitanda est longitudo sermonis. Sicut ergo vnicum dei verbum ꝓprie vocamus nomine sapientie: cum sit vniuersaliter ꝛ spi-

ritussanctus ꝛ pater ipa sapientia. Ita spiritussanctus ꝓprio vocabulo charitas nūcupatur. cum sit pater ꝛ filius vniuersaliter charitas.

Autoritatē ponit q; filiꝰ ꝓprie dicaꝫ sapientia. e

Sed dei verbum. id ē vnigenitus dei filius apte dictus ē dei sapiētia: ore apostoli dicētis xp̄m dei virtutē ꝛ dei sapientiā. Spūs autē sanctꝰ vbi sit dictus charitas: inuenimus. si diligenter Johis apostoli eloquiū scrutemur. q̄ cum dixisset. Diligamus inuicē. q; ex deo ē dilectio: adiunxit. Et ois q̄ diligit: ex deo natus ē. q; dilectio deus ē. Hic manifestanit se dixisse eā dilectiōz esse deū quā dixit ex deo. Deus ḡ ex deo est dilectio. sed q; ꝛ filius ex deo patre natus est. ꝛ spūssanctꝰ ex deo patre ꝓcedit. quē potiꝰ eo; hic debeamus accipe dictū esse dilectiōz: merito q̄ritur? Pater em̄ solus ita deus est vt non sit ex deo. ꝛ ideo dilectio que ita deus ē vt ex deo sit: non ipe pater est. sed aut filius aut spūssanctus. Sed i cōsequētibus cū dei dilectionē cōmemorasset Johannes: qua dilexit nos. et hinc hortatus esset: vt nos inuicē diligamus. atq; ita deꝰ in nobis maneat: q; vtiq; dilectionē deum dixerat. statim volens de hac re aptius aliquid eloq̄: inquit. In hoc cognoscimus q; in ipo manemus: et ipe i nobis. quia de suo spū dedit nobis. Spūs itaq; sanctus de quo dedit nobis: facit nos in deo manere. ꝛ ipm i nobis. hoc aūt facit dilectio. Ipe ē ḡ deus dilectio. Deus ḡ spūssanctꝰ qui ꝓcedit ex deo: significaꝫ vbi legīt. Deus dilectio ē. ꝛ dilectio ex deo est. Ecce his verbis aptē dicit Aug. spm̄sanctum esse charitatē patris ꝛ filij. ꝛ intantū q̄ sermonē pduxit: vt videaꝫ dixisse spm̄sanctū nō solū esse dilectionē patris ꝛ filij qua se inuicē ꝛ nos diligūt. sed etiaz qua diligimus deum. Sed vtrū ipse sit charitas qua nos diligimꝰ deum: in sequenti explicabīt.

De spūsācto testimoniū q̄rit. ꝛ inuenit vbi dicaꝫ ē charitas.

Redit ostendere quod proposuerat. scz q; spiritussanctus sit amor quo pater a filio ꝛ filius a patre diligitur. f

Nunc vero quod incepimus ostendere curemus. s. spm̄san-

ctum dilectionem esse siue amorē patris ⁊ filij. quo. ſ. pater diligit filiū. ⁊ filius p̄em

Heirony. De hoc Hiero. sup. xiij. pſ. ait. Spūſſanctus nec pater ē nec filius. sed dilectio quam habet pater in filiū: ⁊ filius i patrē. Augl. quoq; in sexto lib. de trinit. ait. In omnibus equalis ē patri filius. ⁊ est vnius eiusdēq; substātie. Quapropter etiā spūſſanctus in eadē vnitate substantie ⁊ equalitate consistit.

De spūſſco testimoniū ſ rit. ⁊ inuen vbi dicat ē charitas.

Quid sit spiritussanctus ɦic aperitur. g

Siue enim sit vnitas ambozum. siue sāctitas. siue charitas. manifestū est q̄ non aliquis duoz est quo vterq; coniungit. quo genitus a gignente diligat. genitorēq; suū diligat. sintq; nō participatione. sed essentia sua. neq; dono superioris alicuius. sed ꝓpzio suo seruantes vnitatē spūs i vinculo pacis. Ecce hic habes spm̄sanctū esse quo filius diligit a patre. ⁊ pater a filio. ⁊ quo illi duo seruāt vnitatē pacl. Spūs ergo sanctus: vt ait Aug. in eodem. cōmune est aliquid patris ⁊ filij quicqd illud est. At ipsa ꝯmunio consubstantialis ⁊ coeterna ē. que si amicitia conuenienter dici pōt dicat. sed aptius dicit charitas. ⁊ hec quoq; substantia. q̄ deus substantia est. ⁊ deus charitas ē. Tria ergo sunt ⁊ non amplius. vnus diligens eū: qui de illo est. ⁊ vnus diligens: cuz de quo ē. ⁊ ipsa dilectio. Que si nihil ē. quomodo deus dilectio est? Si nō est substātia: quomō deus substātia est?

Q̄ spūſſanctus sicut cōmunis ē patri ⁊ filio. ita cōmune nomē habet ꝓpzium. h

Hic notandum est q̄ sicut spūſſanctus in trinitate specialiter dicat charitas: que ē patris ⁊ filij vnio. ita ⁊ nomen tenet ꝓpzie. quod patri ⁊ filio cōmuniter q̄dammodo congruit. Vñ Aug.

Augusti. in. xv. lib. de trini. Si charitas inquit qua pater diligit filium: ⁊ patrem diligit filius ineffabilē cōmunionē demōstrat amboz. quid conuenientius q̄ vt ille ꝓpzie dicat charitas: qui spūs est cōmunis ambobus Hoc eñ sanius credit ⁊ intelligit: vt non solū spūſſanctus charitas sit in illa trinitate. Sz nō frustra ꝓpzie charitas nūcupet: ꝓpter illa que dicta sunt. sicut nō solus in illa trinitate vel spūs ē vel sanctus. q̄ ⁊ pater spūs. ⁊ filius spūs. ⁊ pater sanctus. ⁊ filius sanctus. ⁊ tamē ipse non frustra dicit spūſſanctus. Qui eñ est ꝯmunis ambob⁹ id vocat ipse ꝓpzie quod ambo cōmunit. Alioquin si in illa trinitate solus spūſſanctus ē charitas. pfecto ⁊ filius nō soli⁹ patris: sed etiā spūſſancti filius inuenit. Ait eñ aplus de deo patre. Transtulit nos in regnū filij charitatis sue. Si ḡ nō ē in ista trinitate charitas dei nisi spūſſanctus: filius ē etiā spūſſancti. Sed q̄ hoc absurdissimū ē: restat vt nō solus ibi sit charitas spūſſāctus. sed ꝓpter ista de quibus satis disserui ꝓpzie sic vocat.

Colossi j Cap

Jsta est distictio decima. In qua magister postq̄ egit de generatione filij a patre: incipit agere de ꝓcessione spūſſancti ab vtroq; ſ. a pre ⁊ filio. Et circa hoc tria facit. Primo eñ ostēdit spiritūſanctū amorē esse patris ⁊ filij. ⁊ p̄ ꝓsequens ꝓcedere per modū volūtatis. Scō subiūgit q̄ amor conuenienter appzopziat ꝓsone spūſſancti. Tertio cōcludit q̄ etiā spūſſanctus conuenienter nominat nōie cōmuni. ſ. conuenienti tam patri q̄ filio. quoz quilibz est ⁊ pōt dici spūſſanctus. Primus facit a principio distinctionis vsq; ibi. Hic manifestauit se dixisse. Secundū subiungit ab inde vsq; ibi. Hic notanduz est. Tertiū subiungit ab inde vsq; ad finē distin. Et hec est snia magistri in hac distinctione in generali. In speciali snia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹. q̄rum prima est. Charitas seu amor essentialis spūſſācto appzopziatus est cōmunis toti trinitati. Et ꝓbatur sic. Sicut se habet sapientia ad totam trinitatez ⁊ ad filium: ita se habet amor ad trinitatē ⁊ ad spm̄sanctum. sed sapiētia essentialiter dicta conuenit toti trinitati. ⁊ tamen appzopziat filio. igitur charitas seu amor pōt conuenire toti trinitati. ⁊ tamē appzopziari spūſſancto: vt astruit ꝓpositio. Argumentuz patet ⁊ maior. sed minorē ꝓbans mgr̄ in textu ꝓponit p̄mo q̄ spūſſanctus sit amor vel dilectio patris ⁊ filij. quod ꝓbat autozitate. b. Augustini. xiij. d̄ trini. dicentis. q̄ spūſſanctus nec patris est solius. nec filij est solius: sed amboz. Et ideo cōmune quo inuicē se diligunt pater ⁊ filius nobis insinuat charitatē Postea remouet mgr̄ quandā dubitationē exortam ex dicto. xiij. c. p̄mo canonice sue vbi dicit. Deꝰ charitas est. Di. aliq̄s si spūſſanctus est amor siue dilectio ⁊ charitas. Cur tunc Johannes nō dixit spūſſāctus charitas ē. sed dixit. deus charitas ē. relinq̄ns nobis sub dubio: an intēdat ibi de tota trinitate loqui: aut d̄ aliqua ꝓsona in speciali. Ad q̄d rñdet magister. q̄ charitas. dilectio seu amor licet sit cōis toti trinitati. tñ q̄nq; appzopziat ꝓsone spūſſācti. sicut etiam sapiētia ꝯmunis est oīnibus ꝓsonis. tñ specialiter appzopziat filio. Etiaz q̄uis nomen legis cōe sit toti veteri testamēto. appzꝓpziat tñ legi moysi. Ex q̄bus sibi ꝯptis pz ꝓpositioez esse verā. Scōa ꝓpositio ē hec. Charitas seu amor ꝓsonalis nulli alteri ꝓpzie ꝯuenit q̄ soli⁹ spūſſancti ꝓsonalitati. Et ꝓbat sic. Illi⁹ soli⁹ ꝓsonalitati. ⁊ nulli alteri charitas siue amor ꝓsonalis ꝓpe ꝯuenit qui soli⁹ p modū dilectōis ꝓcedit. sz talis ē spūſſctus. igit charitas seu amor ꝓsonalis spūſſancto ꝓpzie soli conuenit. Tenet consequentia

ꝛ maloꝛ. sed minoꝛē ꝓbans mgr̄ in textu induxit tale dubiū. Beatus Johānes dicit i sua canonica vbi supra. q dilectio ex deo est. Cū ergo tā filius q̄ spūs sanctus sit ex deo. vnus p natiuitatē. alius p ꝓcessionē: dubitaꝝ quis illoꝝ dilectio vocaꝝ. Et rūdet q spūssanctus. ꝛ hoc ꝓbat p textū sequentē in eadē canōica: vbi postq̄ dixit. Dilectio q̄ nos facit i deo manere i deo ē: subiūgit. In hoc cognoscimus q i deo manem⁹ ꝛ ipse in nobis. q̄ de spūsctō dedit nobis. Sanctus itaq̄ spūs de quo dedit nobis: facit nos i deo manere. Insinuans p hoc spūmsanctū facere illā dilectionē que ē ex deo. Et ista confirmat mgr̄ p auctoritates sanctoꝝ que patent in littera. igitur ꝓpositio vera. Tertia ꝓpositio est hec. Spūssanctus ratione cōmunis originalis principij est noie spūssācti⁹ noīaꝝ⁹ non obstante q illud nomen sit cōmune omnibus tribus personis. Et ꝓbatur sic. Quōcunq̄ ꝓmuniter ꝛ equaliter habet originē a duobus ꝓueniētissime noīatur noīe ꝓueniente ambobus. sed spūssanctus habet cōmunē a patre ꝛ filio originē. igitur conueniēter habet denominationē eis cōmunē: vt ꝑtendit ꝓpositio ꝓdicta. Argumentū apparet clarum cū maioꝛe. sed minoꝛē ꝓbat magister in ſra autoꝛitate beati Augustini. igiꝝ ꝛc.

Q spiritussanctus ꝓcedit a patre ꝛ filio. a

DI. XI

h Hic dicendum est spm̄sanctum a patre esse ꝛ filio: ꝛ ꝓcedere a patre ꝛ filio q̄ multi hereticī negauerūt. Q aūt de vtroq̄ ꝓcedat: multis diuinoꝝ eloquioꝝ testimonijs cōꝓbaꝝ. Dicit em apl's. Misit deus spm̄ filij sui i coꝛda vra. Ecce hic dicit spūs filij. Et alibi. Qui aūt spm̄ xpi nō habet: hic nō ē eius. Ipse etiā filius de spūsancto dicit i euangelio. Quē ego mittā vobis a pre. ¶ Patris autez spūs dictus est vbi legit. Si spūs eius qui suscitauit xpm̄ a moꝛtuis habitat in vobis. Et ipse xps̄ dicit. Nō em̄ vos estis qui loquimi. sed spūs patris vestri qui loquit. Et i alio loco. Quē mittet pr̄ in nomie meo. Et alibi ipse filius de spūsancto ait. Be pre ꝓcedit. His ꝛ alijs autoꝛitatib⁹ plurib⁹ ostē dit: q spūssanctus a patre ꝛ filio ꝓcedit

Q greci nō concedunt spiritūsanctū ꝓcedere a filio. b

Greci tamen dicūt spūmsāctū ꝓcedere tm̄ a patre ꝛ nō a filio. Quare dicatur. Prima cā. Nō ideo dicūt. q̄ ꝛitas i euāgelio fidē integrā ꝓtinēte: de ꝓcessione spūs loquēs solū pr̄em ꝓmemoꝛat dicēs. Spūs q̄ a pre ꝓcedit. Et etiā ideo. q̄ in ꝓncipalibus cōcilijs q̄ apud eos celebꝛata sunt: ita simbola eoꝝ sublunctis anathematib⁹ sancita sūt: Seda causa vt nulli de trinitatis fide aliud docere vel aliter ꝓdicare q̄ ibi ꝓtinet: liceat. In quibus quidē simboꝛ cū spūssanct⁹ ꝓmemoꝛetur ꝓcedere a pre ꝛ nō a filio. Quicūq̄ inquiūt a filio eū ꝓcedere addūt: anathema incurrunt. vñ ꝛ nos arguūt anathematis reos. Addunt etiā ad assertiōz sue opiniōis ꝛ i testimoniū nr̄e damnatōnis de simbolo fidei: qō ꝑm traditionē ꝓdictoꝝ ꝓciliorū Leo tertius rome trāsscriptū in tabula argentea post altare bti pauli posita posteris reliquit p amoꝛe (vt ipse ait) ꝛ cautela fidei oꝛthodoxe. In quo quidē simbolo i ꝓcessiōe spūs solus ꝓmemoꝛat pater his ꝛbis. Et in spm̄sanctū dn̄m et viuificatorē ex patre ꝓcedentē. cuz pr̄e ꝛ filio coadorandū ꝛ gl'ificandū ꝛc̄. Illud est simboluz quod i missa cantaꝝ editū i niceno ꝓcilio. i fine cui⁹ subiunctū ē. Qui aliud docuerit: vel aliter ꝓdicauerit: anathema sit. Idcoq̄ greci nos anathematizatos dicūt. q̄: dicimus spm̄sctm̄ a filio ꝓcedē. qō ibi nō cōtinet. Qō em̄ ꝑm nos ibi dicit. q̄ a pre filio q̄ ꝓcedit. alteꝝ a latinis ē additū. s. filioq̄

Tertia cā.

Responsio vbi determinātur prędicta. c

Nos autē illa verba ita determinam⁹. Qui aliud docuerit: vel aliter ꝓdicauerit: vel ꝓtrariū docuerit vel ꝛio mō ꝓdicauerit anathēa sit. Aliud q̄ posuit ꝓpositio q̄liter ꝛ apl's i epla ad gal. Si q̄s aliud euāgelisauerit. i. ꝓtrariū. anathema sit. Nō dic̄. si q̄s addiderit. Nā si illud diceret: sibiipi vt ait aug. ꝓiudicaret q̄ cupiebat venire ad q̄sdā q̄bus scribebat. sicut ad Thessa. vt supleret q̄ illoꝝ fidei deerāt. Sed q̄ suplet qō min⁹ erat addit. nō qō inerat tollit. Qui autē ꝓtergredit fidei regulā: nō incedit i via. ꝑ recedit a via. Ad illud aūt qō de euangelio opponūt: rn̄dem⁹ ita. q̄: cū dicat i eo ꝛitas spm̄ sanctū a pre ꝓcedere. nō addit solo. ꝛ ideo etiā a se ꝓcedere nō negat. sed ideo patrez tm̄ noīat. q̄ ad eū solet referre etiā qō ipsius ē. q̄ ab illo habet.

Q greci in sensu nobiscū cōueniūt ꝛ si verbis differant. d

Bciēdū ē tamen q greci ꝓfitent spm̄sctm̄ esse filij sicut patris q̄ ꝛ apl's dicit. Spm̄ filij. ꝛ ꝛitas in euan-

Athanasius.

Didim⁹.

Cyrillus.

Io. chry.

gelio. spm̃ vitat. Sed cū nō sit aliud spm̃ sctm̃ esse pr̃is vel filij: q̃ esse a pr̃e vel filio etiã i hoc i eandē nobiscū fidei sniam cōuenire videnť. licet in verbis dissentiant.

Autoritatibus grecorum ostendit spiritum sanctum procedere etiam a filio. e

Vnde etiã quidam

eor catholici doctores intelligẽtes vnam eandēq; fore sniam p̃dictor verborũ quibus dicit spũs sanctus pcedere a filio et esse filij. pfessi sunt spũm sanctũ etiã pcedere a filio. Vñ athanasius i simbolo fidei. Spiritus sanctus a patre et filio. nō factus. nec creatus. nec genit⁹. sed pcedẽs. Ecce spm̃ sanctum apte dixit pcedere a patre et filio.

Athanasius.

Vidimus etiã eor maximus doctor in li. de spũ sancto. spm̃ sanctum a filio pcedere dicit. Saluator inquit qui est veritas. Nō em̃ loquet a semetipso. hoc est nō sine me et sine meo et patris arbitrio. quia inseparabilis est a me et a patris voluntate. quia ex se nō est. sed ex patre et me ẽ. Hoc em̃ ipm̃ q̃ subsistit et loquit: a patre et a me illi est. Itẽ. Spũs sanctus qui est spũs veritatis. spũsq; sapie nō pōt audire a filio loquẽte que nescit cum hoc ip̃m sit quod pfertur a filio. i. pcedens deus de deo. Spũs veritatis pcedens a veritate. ꝓsolator manãs ex ꝓsolatione. Item Cyrillus epũs in epistola Nestorio directa ait. Spũs intelligitur p se ꝟm q spũs ẽ. et nō filius. sed tamẽ nō est alienus ab eo. Spũs em̃ veritatis nominat. et pfluit ab eo sicut ex deo pr̃e. Johannes quoq; chrys. in omel. quadã ō expositione simboli sic ait. Iste est spũs pcedens ō pr̃e et filio: qui diuidit dona ppria put vult. Idē in alia omel. Credendũ est spm̃ sctm̃ pr̃is esse et filij. Istũ spm̃ sctm̃ dicimus patri et filio coequalẽ. et pcedentẽ ō pr̃e et filio. Hoc credite: ne colloquia mala corrũpãt bonos mores. Ecce a doctoribꝰ grecor apta hẽmus testimonia: q̃b⁹ spũs sanct⁹ a pr̃e et filio pcedere oñdit. Omis q̃ lingua confiteat spm̃ sanctũ pcedere a patre et filio.

Cyrillus.

Jo. chrys.

Vidim⁹.

Hec ẽ distinctio vndecima. In q̃ mgr̃ post q̃ egit de mõ quo spũs sanctus pcedit. agit de ꝓncipio a quo pcedit. Et tria circa hoc facit. Nã primo oñdit quid circa hmõi ꝓncipiũ latini sentiant Scõo subdit i quo greci ab ipsis discrepãt. Tertio subiungit in quo greci simul et latini ꝓsentiant. Primum facit a ꝓncipio distinctiõis vsq; ibi. Hreci tñ dicunt. Secundũ ab inde vsq; ibi. Sciendũ tñ ẽ. Tertium ꝟo ab inde vsq; ad finẽ distinc. Et hec est snia magistri in generali. In speciali ꝟo snia magistri stat i tribus ꝓpositiõibus quaꝝ prima ẽ. Veritas approbat euangelij patrẽ et filiũ simul pduxisse spm̃sctm̃. Que pbať sic. Illud ꝟm veritatẽ euangelicã debet teneri: q̃ ipsa approbat ex autoritatibus noui testamẽti. Sed patrẽ et filiũ simul spm̃sanctũ pducere est hmõi. vel ip̃m spm̃sanctũ pduci ab vtroq; quod idẽ est. igiť ꝓpositio vera. Tenet argumentũ et maior. sed minorẽ pbat mgr̃ in textu. Et p̃mo quo ad hoc q̃ filius spm̃sctm̃ pduxit. vñ dicit scꝑtura. Misit deus spũ filij i corda vestra. et itez. Qui autẽ spũ xpi nõ hz: hic nõ ẽ eius. Preterea euangeliuz Johis dicit. Paraclytus aũt spũsanctus quẽ ego mittã vobis a pr̃e. Sc̃o pbat idẽ quo ad hoc q̃ etiam spũsanctus pcedit a pr̃e. Vñ xps ait i euãgelio. Nõ em̃ vos estis q̃ loq̃mi. sed spũs patris vestri q̃ loquit i vobis. Et alibi dicit. Que mittet pr̃ in noie meo. et iterũ. Qui a pr̃e pcedit. Secũda ꝓpositio est. Hreci falso motiuo inducti: spm̃sctm̃ a filio pcedere negauerũt. Et probať sic. Illud vez greci falso motiuo negauerũt q̃ negantes negãdi motiuũ male intellexerunt. sed spm̃sctm̃ negare pcedere a filio est hmõi. igiť ꝓpositio vera. s. q̃ greci falso motiuo decepti negauerunt spm̃sctm̃ a filio pcedere. Argumentũ ẽ apparẽs. et maiorẽ suppono verã. sed minorẽ pducẽdo i textu ꝓponit p̃mo errorẽ grecor: q̃ est q̃ spũsanct⁹ a filio nõ pcedit. Qđ p̃mo probant p illud euãgelij Joh. xvj. Qui a pr̃e pcedit. Et idẽ cantať i missa. i symbolo fidei: vbi agiť de processiõe spũsancti. et tñ nulla fit ibi mentio de filio. et q̃ ibi loquiť de filio: hoc latini apposuerũt. ꝓpter quã quidẽ opinionẽ greci dicunt nos anathematizatos. q̃ Leo papa tertiꝰ ex traditionẽ concilior apud eos celebratoꝝ: anathematizauit oñs aliud dicẽtes de trinitate q̃ in eorũ ꝯcilijs extitit determinatũ. q̃ dicunt attestari tabulam argẽteam rome retro altare sancti Petri et pauli positã. In q̃ post simbolũ habeť in ea scꝑtuz. Qui aliud docuerit vel p̃dicauerit: anathẽa sit. Mgr̃ ꝟo nos saluãdo dicit. Nos aũt nõ dicim⁹ aliud illi ꝓtrariũ: sed solũ sctor doctrinã explicam⁹. Etiã q̃ xps dicit i euãgelio spm̃sctm̃ a pr̃e pcedere. nõ iõ hoc dicit q̃ nõ pcedit a filio. sed moris sui fuit ad patrẽ referre q̃cquid habuit. Et iõ q̃ nõ dixit spm̃sctm̃ a solo pr̃e pcedere: nõ negat eũ etiam a se pcedere. Ex q̃bus pz propositiõz esse verã. Tertia propositõ est hec. Exquo greci pcedũt spm̃sanctũ esse spũ filij nõ sensu sz vbis a nobis differũt. Istã ꝓpositionẽ expl se ponit mgr̃ i textu Athanasiũ. didimũ. Cyrillum et Johannẽ chrys. qui fuerũt doctores eor: sensisse. q̃ oñes apte dixerũt spm̃sctm̃ a pr̃e procedere et filio. vt pz ex eor autoritatibus. igiť propositio vera.

Vtr spũsctũs pri⁹ vel pleni⁹ pcedat a patre q̃ a filio. a

Iterũ queritur

cũ spũsanct⁹ a pr̃e pcedat et a filio. vtr ꝑus vel magis processerit a pr̃e q̃ a filio. qđ nititur heretic⁹ oñdere ita dicẽs. Si pcessit vtiq; spũsctũs a pr̃e. pcessit vtiq; aut nato iã filio. aut nõ nato filio. Si ꝟo iã nato filio pcessit. añ nat⁹ ẽ filius q̃ pcesserit spũsanctus. Precessit q̃ natiuitas filij pcessionez

Argumẽtatio heretici.

ſpũſſancti. Si aũt ꝓceſſit a ꝑre non genito filio, añ ꝓceſſit ꝙ filius genitus fuerit.

Reſponſio Auguſtini ad id qđ hꝰmo querebaꝫ .ſ. an ꝓiꝰ a patre ꝙ a filio, ꝓceſſerit. b

His et hmõi queſtionibus magis laborioſis ꝙ fructuoſis reſpondet Auguſt. in .xv. lib. de trini. dicẽs In illa ſumma trinitate que deus eſt: inẽ ualla tempoꝛ nulla ſunt ꝑ que poſſet oſtẽdi aut ſaltem requiri. vtrum ꝓius de patre natus ſit filius. et poſtea de ambobus proceſſerit ſpũſſanctus. Nunqđ ergo poſſumus querere vtrum iam proceſſerat de patre ſpũſſanctus quãdo natus eſt filius. an nõdum proceſſerat. ⁊ illo nato de vtro ꝙ proceſſit. Nõ poſſũt ꝓius ibi iſta queri. vbi nihil ex tempe inchoaꝫ: vt ex conſequenti perficiatur in tempe. Ideo qui poteſt intelligere ſine tempe generationẽ filij de patre. intelligat ſine tpe ꝓceſſionẽ ſpũſſancti de vtroꝙ. Ecce his verbis abſoluta ẽ queſtio illa qua querebaꝫ. vtꝛ ꝓius ꝓceſſerit ſpũſſanctus a patre ꝙ a filio.

Augusti

Hic agiꝫ de eo quod ſcõdo querebaꝫ .ſ. an plenius vl magis ꝓceſſerit a patre ꝙ a filio. c

Nũc tractandũ eſt quod ſecundo querebaꝫ .ſ. an plenius vel magis procedat ſpũſſanctꝰ a patre ꝙ a filio. Ad quod dicimus. qꝛ ſicut nõ añ ꝓcedit a patre ꝙ a filio. ita nõ plenius vel magis procedit a patre ꝙ a filio. Auguſtinꝰ tamen in .xv. lib. de trini. dicit. q ſpũſſanctus ꝓncipaliter ꝓcedit de patre. Non fruſtra inquit in hac trinitate nõ dicit verbũ dei niſi filius. nec donũ dei: niſi ſpũſſanctꝰ nec de quo genitũ eſt verbum. ⁊ de quo ꝓcedit ſpũſſanctus ꝓncipaliter niſi deus pater. Ecce audiſtis quia ſpirituſſanctꝰ ꝓncipaliꝫ procedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipſe continuo ex quo ſenſu dixerit: aperit dicens. Ideo addidi ꝓncipaliter. quia ⁊ de filio ſpirituſſanctus procedere reperitur. ſed hoc quoqꝫ illi pater dedit non iam exiſtenti. ⁊ nondum habenti. Sꝫ quicquid vnigenito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiã de illo donum commune procederet. ⁊ ſpiritusſanctus ſpiritus eſſet ambozꝫ. Ecce exposuit ipſemet quomodo ſpiritus principaliter procedat a patre. non quia ꝓiꝰ vel magis procedat a patre ꝙ a filio. ſed quia cum procedat a filio: hocipſum habet filius a patre

Q. Aug. dicit ſpiñſctm procedere a patre.

Ex quo ſẽſu dixerit ꝓncipaliꝫ ꝓcedere a patre.

Ex eodem ſenſu etiam dicitur ſpiritusſanctus ꝓpꝛie procedere a patre. d

Ex eodez ſenſu etiam dicit ꝓcedere ꝓꝓie de patre. Añ Hiero. in expoſitione catholice fidei. niceniqꝫ ſimboli ait. Credimus in ſpũmſanctum ꝙ de patre procedit ꝓꝓie. Item ſpũmſanctũ verum deum inuenimus in ſcriptura. ⁊ ꝺ patre eſſe ꝓpꝛie. Et ita de patre filius. et ſpũſſanctus ꝓꝓie et vere de patre procedit. Ecce aperte dicit ſpũmſanctum ꝓꝓie eſſe de patre et ꝓpꝛie procedere a patre. Quod non eſt ita intelligẽdũ tanꝙ ꝓius vel plenius a patre procedat ꝙ a filio. ſed ꝙa hoc habet pater a ſe. non ab alio. vt de ipſo ſit ⁊ procedat ſpũſſanctus. Filiꝰ autẽ non a ſe. ſed a patre hoc habet. vt de ipſo ſit ⁊ procedat ſpũſſanctus. Hieron.

Ex eodẽ ſenſu dicit ſpũſſanctꝰ eſſe ⁊ mitti a patre ꝑ filium. e

Forte etiam iuxta hanc intelligentiã dicit ſpũſſanctus mitti ꝑ filium. ⁊ a patre eſſe ꝑ filium. Añ Hylarius ad deum patrem de ſpirituſancto ⁊ filio loquens in .xij. lib. de trini. ait. In ſpũſancto tuo ex te ꝓfecto ⁊ per eum miſſo. Itẽ añ tempoꝛa vnigenitus tuus ex te natus manet. ita q ex te ꝑ eum ſpirituſanctꝰ tuus eſt. quod ⁊ ſi ſenſu non ꝓcipiã. tamẽ teneo in ꝓſcia. In ſpiritualibus eñ rebus tuis hebes ſum. Item in eodem. Conſerua hanc oꝛo fidei mee religionem. vt quod in regenerationis mee ſimbolo ꝓfeſſus ſum ſemꝑ obtineam. te patrem. ſ. et filium tuum vna tecum adoꝛem. ſpũmſanctuꝫ tuum qui ex te per vnigenitum tuuꝫ eſt promerear. Ecce aperte dicit ſpiritumſanctũ a patre per filium. et mitti. ⁊ eſſe. quod nõ eſt intelligendũ quaſi a patre ꝑ filiũ minꝰ rẽ mittaꝫ vel ſit. ſed qꝛ ex patre ⁊ filio ẽ. et mittiꝫ ab vtroqꝫ. ſed hocipm habet filiꝰ a ꝑre vt ab ipſo et ſit ⁊ mittaꝫ ſpũſſanctus. Hylarius

Hylarius

Hoc ꝙ voluit significare Hylarius distinctionē faciens in locutiōe: vt oñderet i patre esse autoritatē. Inde est etiā ꝙ veritas ostendēs patrē esse autorē ꝓcessionis qua ꝓcedit ſpūs a filio. dixit i euangelio. De pr̄e procedit. cū de pr̄e ⁊ filio ꝓcedat ſpūſsanctus. Vñ Aug. in. xij. lib. de trini. querit. ſi de pr̄e ⁊ filio ꝓcedit ſpūſſanct⁹: cur fili⁹ dixit ꝝ pr̄e procedit? Cur putas ni ſiqz ſolet ad eū referre. etiā quod ipſius ē. de ꝙ et ipſe est. ſicut ait. Mea doctrina non est mea: ſed eius qui miſit me. Si ꝙ hāc intelligitur eius doctrina quam tamen nō dixit ſuam: ſed patris. quanto magis illic intelligendus est ſpūſſanctus de ipſo ꝓcedere vbi ſic ait. de patre procedit: vt nō diceret de me non procedit. A quo autē habet filius vt ſit deus. est em̄ deus de deo. ab illo vtiqz habet vt etiā de illo procedat ſpūſſāctus. Et ideo ſpūſſanctus vt etiam de filio ꝓcedat ſicut ꝓcedit ꝝ patre: ab ipo habet patre. Quapropt̄ qui potest intelligere in eo quod ait filius. Sicut habet pater vitā in ſemetipſo: ſic dedit et filio vitā habere in ſemetipſo. nō ſine vita exiſtenti iaz filio vitam patrem dediſſe. ſed ita euz ſine tempore genuiſſe: vt vita quam pater filio gignendo dedit coeterna ſit vite patris ꝙ dedit. Intelligat etiam ſicut habet pater i ſeipſo. vt de illo ꝓcedat ſpiritusſanctus ſic dediſſe filio: vt etiā de iſto ꝓcedat idē ſpiritusſanctus. ⁊ vtrū qz ſine tempe. Ita ergo dictum est ſpūmſanctū de patre ꝓcedere: vt intelligatur ꝙ etiam ꝓcedit ꝝ filio. de patre esse ⁊ filio. Si eni quicqd habet de patre habet filius. de patre hꝫ̄ vtiqz vt ⁊ de illo ꝓcedat ſpūſſanctus. ſed nulla ibi tpa cogitant̄ que habeant ꝑus ⁊ poſterius. qz ibi omnino nulla ſunt.

Hylarius

Queſtio cur filius dixit ꝝ ſpūſ erō a patre ꝓcedere cū ab vtroqz ꝓcedat.

Hieron.

Ista ē duodecima diſtinctio. In qua magiſter poſtꝙ egit de principio a quo ſpiritusſanctus ꝓcedit. agit de ordine ꝓceſſionis eius. Et tria circa hoc facit. Nam primo excludit ordinē tempoz. Scō excludit ordinem dignitatis. Tertio ponit ordinē naturalis originis. Primuz facit a principio huius diſtinctionis vſqz ibi. Nunc tractandū est quod ſcō querebat̄. Scōm ab inde vſqz ibi. Auguſt. tū. xv. li. de trini. Tertiū ab inde vſqz ad finez diſtinctionis. Et hec est ſnīa mgr̄i i generali. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum prima est. Spūſſanctus duratione tpis nec prius nec poſterius ꝓceſſit a pr̄e ꝙ a filio. nec econuerſo. Et ꝓbat̄ ſic. Ubi penit⁹ nullū inuenit tp̄s. ibi tē poris duratiōe neqz ē ꝑus neqz poſteri⁹. ſz i ꝓceſſiōe ſpūſſcti a pr̄e ⁊ filio nullū oīno inuenit tp̄s. igit̄ ſpūſſanct⁹ nō ꝓcedit a pr̄e ꝑus neqz poſteri⁹ a filio. neqz ecōtra. ⁊ ꝑ ꝑs ꝓpoſitio vera. Tenet ꝑtia ⁊ maioꝛ nota est. Et minoꝛē mgr̄ exequēs ſ̄ra querit. An ſpūſſanct⁹ ꝑus aut magis ꝓcedat a pr̄e ꝙ a filio. Et arguit ad queſtionē ſic. Nā ſpūſſanct⁹ ꝓcedit a pr̄e. Vel ergo ꝓcedit iā nato filio. vel nondū nato filio. ſi nato filio igit̄ natiuitas filij ꝑceſſit ꝓceſſionē ſpūſſācti. ſi nōdum nato filio. igit̄ ꝓceſſio ſpūſſancti ꝑceſſit generationē filij. ⁊ per ꝑs ſpūſſanct⁹ ꝑus ꝓceſſit a pr̄e ꝙ a filio. Huic ꝙſtiōi mgr̄ rūdet ꝑ remotōz tpis ab hmōi materia: ita dī. Hanc queſtionē in ꝓpoſito nō habere locū. qz i diuīs oīa ſunt eterna. igit̄ null⁹ pōt ibi eſſe ordo tpis vel ꝓzitatis duratiōis. qō probat auct̄e Aug. in li. de trī. que patet in textu. Secūda ꝓpoſitio ē hec. Nō maiori pfectiōe dignitatis. nec pleni⁹ ſpūſſanctus ꝓcedit a pr̄e ꝙ a filio. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ ꝓbat in. ij. ca. huius diſt. qr̄ēs. Utr̄ ſpūſſanct⁹ pleni⁹ aut magis pfecte procedat a pr̄e ꝙ a filio. Et rūdet Sic̄ nō añ ꝓcedit a patre ꝙ a filio ita nō magis ꝓcedit nec pleni⁹ ꝓcedit a pr̄e ꝙ a filio. igit̄ ꝓpoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio est hec Spūſſctūs ꝙ eque pfecte ſimul a patre ⁊ filio ꝓcedit ꝑncipaliṫ ⁊ ꝑe a patre ꝑ filiū mittit̄ autoritatis originatiōe. Que ꝓbat̄ sic. Spūſſctūs ab illo ꝑncipaliṫ ē ⁊ mittit̄ ꝙ hoc hꝫ a se ⁊ a nullo alio ꝙ ipſuz mittit. ⁊ ꝙ ab ipso procedat. ſed hmōi ē sol⁹ pr̄. igit̄ ꝓpoſitio vera Tenet argumentū ⁊ maioꝛ. ſz mioꝛē ꝓbat mgr̄ i textu ꝑ multas auct̄es. ꝙ videnṫ ſonare: ꝙ pater pl⁹ hēat i ꝓceſſiōe ꝙ filij. et ſpūſſanct⁹ ꝓcedit a patre ꝑ filiū. Quas auct̄es mgr̄ dicit debere intelligi. nō ꝙ ſpūſſctūs min⁹ plene vel min⁹ pfecte. ꝓcedit a filio ꝙ a pr̄e. ſed ꝙ filij nō hꝫ hoc a se ipo ꝙ ſpūſſctūs ab ipo. ꝓcedat eq̄ plenet ⁊ pfecte vt a patre. ſed hoc hꝫ a patre. igit̄ ꝓpoſitio vera.

Quare ſpūſſanctus cuz ſit de ſubſtātia patris nō dicat̄ genit⁹ vel filius. ſed tantū ꝓcedens. a

DI. XIII

Augusti.

Dest hec cōſiderandū est q̄tū a talibus q̄les nos sumus intelligi pōt. eū ſpūſſctūs ꝓcedat de pr̄e. ⁊ sit de ſuba patris. cur nō dicat̄ eē natus ſed potius ꝓcedere. ⁊ cur nō dicat̄ filius? Quare aūt ſpūſſanctus nō dicat̄ vel sit natus. ⁊ ideo non sit filius Auguſt. oſtendit in. xv. lib. de trinitate ita dicens. Si ſpiritusſanctus filius diceret̄: ambozū vtiqz filius diceretur. quod abſurdiſſimū est. Filius quippe nullus est duoꝛ niſi pr̄is ⁊ matris. Abſit autē vt inter deū patrē ⁊ deum filiū tale aliq̄d ſuſpicemur. Abſurdiſſime ḡ filius diceret̄ amboꝛ. i. pr̄is ⁊ filij. Amboꝛ eiñ filius diceret̄: ſi euz ambo genuiſſent. qō abhoꝛret oīm ſanoꝛ ſenſus. Nō ḡ ab vtroqz est genitus. ſed ꝓcedit ab vtroqz amboꝛ ſpūs. His verbis oſtendit̄: cur ſpūſſanctus cum ſit de patre. nō tamen dicatur genitus vel filius.

Cū ſpūſſanctus nō dicat̄ genitus cur filius dicat̄ ꝓcedere. b

Cum autem spiritussanctus non dicatur genitus: sed tantū ꝓcedens. queri solet cur filius nō dicit̄ tm̄ genitus. sed & procedēs? Sicut ipse in euāgelio Johis ait. Ego ex deo processi vl exiui: & veni in mundū. Nō ergo tm̄ spūssanctus procedit a patre: sed etiā filio. Ad qđ dicimus q cū vterq procedat a pre: dissimiliter tm̄. Nam spūssanctus vt ait aug. in v. li. de tri. procedit a patre: nō quomodo natus. sed quō datus vel donū. Filio aūt processit nascēdo. exijt vt genitus. Ac per hoc illud eluescit. vt pōt. s. cur spūssāctus etiā nō sit filius: cū & ipe a patre exeat. Jō scz nō dicit̄ filius. qz neq natus ē sicut vnigenitus. neq factus vt p dei gr̄am in adoptionē nasceret̄ sicut nos.

Augusti.

Qz non potest distingui a nobis inter generationē filij & ꝓcessionem spūssancti. c

Inter generatōez vo filij & processionē spūssancti: dū hic viuimus distinguere nō sufficimus. Vñ aug. Maximino ꝑmissam questionē refricāti. scz querenti cur spūssanctus nō diceret̄ filius: cum de patris esset substantia. respōdens sic ait. Quero me si de substantia patris est filius. de tua patris est etiam spūssanctus. cur vnus filius sit. & alius non sit filius? Ecce respōdeo. siue capias siue nō capias. De patre est filius. de patre ē spūssanctus. sed ille genitus ē. iste ꝓcedēs. Jō ille filius ē patris de quo est genitus. Jste autē spūs ē vtriusq. qm̄ de vtroq procedit. sed ideo cū de illo loquer̄ ait. De patre ꝓcedit. qm̄ pater processionis eius auctor est. qui talē filiū genuit. & gignendo ei dedit: vt etiā de ipso ꝓcederet spūssanct⁹. Nā nisi ꝓcederet etiā de ipo: nō dicēt discipulis. Accipite spm̄sctm̄. eū q insufflādo daret: vt a se q̄ procedere significās: apte oñderet flando. qđ spirādo dabat occulte Quia g̃ si nasceret̄: nō tm̄ de pre. nec tm̄ đ filio: ꝫ de ambobus vtiq nasceret̄. sine dubio filius diceret̄ amboz. Ac p hoc qz filius amboz nullo mō eēt: nō oportuit nasci eū de ambobus. Amboz est g̃ spūssāctus procedēdo de ambobus.

Questio maximini

Aūsio aug⁹. Qz pat̄ ē auctor ꝓcessionis filiozuz.

Hic dicit q nō valet inter illa duo distinguere. d

Quid autem inter nasci & procedere intersit. de illa excellentissima natura loquens explicare quis potest. Non omne quod procedit nascit̄. q̄uis omne ꝓcedat quod nascit̄. Sicut non omne quod bipes est homo ē. q̄uis bipes sit omis qui homo est. Hoc scio. distinguere autem inter illam generationez & hanc processionez nescio. nō valeo. non sufficio ac p hoc qz & illa & ista est ineffabilis. sicut ꝓpheta de filio loquens ait. Generationē eius quis enarrabit. Jta de spūsancto verissime dicit̄. processionez eius q̄s enarrabit. Satis sit g̃ nobis qz nō est a seipo filio. sed ab illo de quo natus ē. nō ē a seipo spiritussanctus. ꝫ ab illo đ quo ꝓcedit. Et qz de vtroq procedit sicut iā ostendim⁹. De spūsancto quō ipse đ deo sit. nec tamē ipe filius sit. qm̄ procedendo nō nascēdo legitur esse de deo. iam supius quantum visū est disputauimus.

Augusti.

An spiritussanctus debeat dici ingenitus. e

Nunc considerandum est cum spūssanctus non sit genitus: vtrum debeat dici ingenitus? Ad qđ dicimus spm̄sanctum nec genitum nec ingenitū debere dici. Vñ aug. ad Orosium ait. Spm̄sanctum nec genitum nec ingenitus fides certa declarat. qz si dixerimus ingenitus: duos patres videbimur affirmare. Si autē genitū duos credere filios culpamur. Dic em̄ solus filius dicit̄ genitus. ita & solus pater dicit̄ ingenitus. eo q ab alio non sit. Vñ aug. in. xv. lib. đ trini. Pater inquit solus non est đ alio. Jdeo solus appellat̄ ingenit⁹. nō quidē i scꝑtur. sed i cōsuetudie disputātiū. & de re tāta sermonez qualē valuerint ꝓferentiū. Filius autē de pre natus ē. et spūssanct⁹ de pre p̄ncipaliter & cōmuniter de vtroq ꝓcedit. Jdeoq cū spm̄sanctū genitū non dicamus. dicere tm̄ ingenitū nō audemus. ne i hoc vocabulo vel duos patres i illa trinitate vel duos q̄ nō sunt de alio quispiā suspicet̄. Ecce hic vobis apte ostendit spm̄sanctū. nec genitū nec ingenitū debere dici.

Augusti.

Qz Hieronymus dicit spiritūsanctū ingenitum. quod videtur ꝑdictis aduersari. f

Hieron⁹.

Diuisio hec notanda est diligenter.

Hierony. **Hieronym⁹ tamẽ** in regulis diffinitionum contra hereticos dicit spũmsanttum ingenitum esse his verbis. Spũssanctus pater non est. sed ingenitus atq; infectus. Pater non est. ḉa patris est. ⁊ in pr̃e est. pcessionẽ habet ex patre ⁊ nõ natiuitatẽ. Filiꝰ autẽ nõ est. quia genitus nõ est. Ecce his verbis dicit spũssanctus esse ingenitꝰ. qõ videt aduersari p̃missis verbis augl.

Determinatio ꝑm diuersas acceptiões dicit eos locutos. g

Sed vt istam que videtur repugnantiã ꝺ medio abigamus. Dicimus q; Hieronymꝰ aliter accepit nomẽ ingeniti. ⁊ aliter augustinus. Accepit em̃ Augl. ingenitum qui vel quod de alio nõ est. ⁊ ꝑm hoc ꝺ solo patre dicit. Hieronymus ꝯo ingenitum dicit nõ genitum. ⁊ ꝑm hoc de spũsancto põt dici. cum spũssãctus nõ sit genitus.

Ex verbis Hieronymi ostẽditur. ex quo sensu dixit spiritumsanctũ ingenitum. h

Quautez Hieronymus ita acceperit: ostenditur ex verbis suis quibus in eodez tractatu vtitur faciens talem diuisionem. Omne quod est. aut ingenitum est. aut genitum. aut factũ. Est ergo quod nec natum est nec factum. et est quod natum est ⁊ factum nõ est. et ẽ quod nec natum est nec factum est. ⁊ est quod factum est: ⁊ natum non est. ⁊ est quod factũ est ⁊ natum est ⁊ renatum est. et ẽ quod factum ẽ ⁊ natum ẽ ⁊ renatum nõ est. Nunc ꝓpositorũ singulis rebus subsistentiam destinemus. Quod ergo nec natũ nec factum est: pater est. nõ em̃ ab aliquo ẽ. Qꝺ autẽ natũ est ⁊ factũ nõ ẽ: filius ẽ. qui a patre genitus ẽ nõ factus. Qꝺ itez nec factũ nec natũ est. spũssanctus ẽ. qui a patre ꝓcedit. Quod etiã factũ ẽ ⁊ natũ nõ ẽ: celum ⁊ terra ceteraq; insensibilia sunt. Qꝺ autez factum ⁊ natũ ⁊ renatũ ẽ: hõ ẽ. Qꝺ ꝯo factum est ⁊ natum est: ⁊ renatum non est: animalia sunt. Ecce his verbis ostendit Hieronymus se ingenitum accipe nõ genitum. Aliter em̃ nõ esset p̃missa diuisio vera. s. omne quod ẽ. aut ingenitũ ẽ. aut genitũ. aut factũ. Atq; i diuisiõis huiꝰ ꝓsecutiõe. in assignatõe ingeniti vbiq; ponit nõ natum.

Diuisio hec noranda est diligenter.

Hec est distinctio tredecima. In qua mgr̃ postq̃ egit de mõ. ꝓncipio ⁊ ordine ꝓcessionis spũssancti. Agit de dr̃ñtia ꝓcessionis ⁊ generationis i diuinis. Et tria circa hoc facit. Nã ꝓmo ostẽdit q; spũssanctus nõ ꝓcedit a patre ⁊ filio vt eorũz filius. Scõo subdit diuersitatẽ inter generatiõz ⁊ ꝓcessiõz. Tertio subiũgit q; spũssctũs nõ debeat dici genitus. Primũ facit a ꝓncipio distinctiõis vsq; ibi Cum autẽ spũssan. Scõm ab inde vsq; ibi. Nũc cõsiderandũ est. Tertiũ vsq; ad finẽ distin. Et hec ẽ sẽtentia mgr̃i i generali. In speciali ꝯo i hac distinctione sn̄ia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus. quarũz ꝑma est. Spũssanctus ꝓcedens simũl a patre ⁊ filio nullatenus illoꝝ filius ẽ dicẽdus. Et ꝓbat sic. Illꝺ a nullo catholico est dicendum ad quod sequereꝝ tãta absurditas. s. inter deum aliquid nasci a duobus vt a patre ⁊ matre. sed hoc sequereꝝ si spũssanctus filius patris ⁊ filij diceret. igitur hoc nõ est dicendũ. Tenet ꝓsequentia ⁊ maior. sed minorẽ ꝓbat magister in textu per autoritatẽ beati Augustini qua respondet ad istam questionẽ. s. Cur spũssanctus non dicit esse natus vel filius. cum tñ ꝓcedat de substantia pr̃is ita bñ sicut filius. Rñdendo dicit q; si spũssanctus filius diceret. amboꝝ vtiq; filꝰ diceret. Filius quippe nullus ẽ duoꝝ nisi patris ⁊ mr̃is. Absit autẽ vt inter deũ patrẽ ⁊ inter deum filiũ tale aliq̃d suspicemur. Amboꝝ em̃ filiꝰ diceretur: si ambo eũ genuissent. qꝺ abhorret oĩm sanctoꝝ sensus. Scꝺa ꝓpositio ẽ hec. Modus quo filius ꝓcedit a solo pr̃e distinguitur a mõ quo spũssanctus ꝓcedit ab vtroq; Istam ꝓpositionẽ ꝓbans mgr̃ in littera querit. Cũ filius non tñ dicitur genitus: sed etiam ꝓcedẽs. Vñ Joh. viij. dicit in ꝑsona filij. Ego a patre ꝓcessi. q're spũssanctus dicit tñ ꝓcedens ⁊ nõ genitus. Ad quod rñdens dicit: q; licet vteraq; ipsoꝝ tam filius q; spũssanctus ꝓcedit a patre. hoc tñ est diuersimode Nã filius ꝓcedit per modũ nature. ⁊ ideo dicit ⁊ genitus ⁊ ꝓcedẽs. qz oĩne qꝺ generat: ꝓcedit. sed nõ ecõtra. Spũssanctus ꝯo ꝓcedit p modũ voluntatis sicut datus ⁊ nõ natus. Cũ ergo nõ omne qꝺ donatur ab aliquo nascat ab ipso. ideo spũssanctus dicit tñ ꝓcedens ⁊ nõ natus. Aliam rationẽ diuersitatꝭ filij ⁊ spũssancti assignat que est. q; filius ꝓcedit a solo patre. ⁊ spũssanctus ab vtroq; s. patre ⁊ filio. Et addit etiam q; creatura nõ sufficit ad significandum perfectã dr̃ñtiam generationis ⁊ ꝓcessiõis. qz vtraq; ineffabilẽ. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Nõ est catholice ꝯcedendũ spm̃sanctũ esse genitũ vel ipm̃ esse ingenitũ. Et ꝓbat sic. Illud nõ est ꝯcedenduz catholice quo ꝯcesso sequeretur aut duos esse patres. aut duos esse filios in diuinis forze ꝯcedendũ. sed hoc ẽ spiritumsanctũ esse genitum vel esse ingenitum. igit nõ est concedendum. Tenet argumentũ ⁊ maior. sz magister minorẽ ꝓbans in textu querit. Cũ spũssanctus non sit genitus. an debeat dici ingenitꝰ. Et respondet autoritate beati Aug⁹. q; nec genitꝰ nec ingenitꝰ dici debeat. Nõ ingenitꝰ: ne duo pr̃es i diuinis cẽvideant. qz ingenitꝰ ꝑm consuetudinẽ disputantiũ accipitur solum p ꝑsona patris. Genitus ꝯo dici nõ ꝺz eo q; natus nõ sit. Contra qꝺ replicat q; autoritatem beati Hiero. dicentis spm̃sanctũ ingenitum posse dici. Et respondet q; ingenitum aliter sumit a btõ Hiero. ⁊ aliter a. b. August. Nam. b. Augu. accipit ingenitũ. put ingenitũ dicit ens non ab alio. ⁊ sic con-

uenit soli pr̃i ⁊ nõ spũisctõ. Btũs aũt Hiero accipit ingenitũ put dicit ens ab alio non p generationẽ. ⁊ sic solũ cõuenit spũisancto. Et q sic accipiat. b. Hiero. ingenitũ: pbat per aliã autoritatẽ eius quã recitat in vltimo capitulo. igitur ⁊c.

Q gemina est processio spiritussã/cti. a

DI. XIIII

Gemina est processio spũssti

Reterea dili

genter annotandũ est. q gemina est processio spiritussãcti. eterna videlicet que ineffabilis est: qua a patre ⁊ filio eternaliter ⁊ sine tempe pcessit. ⁊ temporalis qua a patre ⁊ filio ad sanctificandã creaturã procedit. Et sicut ab eterno cõmuniter ac simul pcedit a patre ⁊ filio. ita ⁊ in tempe cõmuniter ⁊ simul ab vtroq; pcedit ad creaturã nõ diuisim a patre in filiũ: ⁊ a filio ad creaturã. Vñ Aug. in. xv. lib. ð trini. ait. Spiritussanctus nõ de patre pcedit i filiũ. ⁊ de filio pcedit ad sanctificandã creaturaz. sed simul de vtroq; pcedit. cũis hoc filio pr̃ dederit. vt sic de se. ita etiã de illo pcedat.

Augusti.

De temporali pcessione specialit agitur. b

De temporali aũt

processione Beda in omelia dñice p̃me post ascensionez ita loquitur. Cum gratia spũssancti datur hominibus: pfecto mittitur spũs a patre. mittitur et a filio. pcedit a patre. procedit ⁊ a filio. quia ⁊ eius missio est ipsa processio. Hiis verbis apte ostẽdit donationez gratie spiritussancti dici processionem vel missionem eiusdem. Sed cũ donatio vel datio non sit nisi temporalis. constat quia ⁊ hec processio siue missio tẽporalis est. Hanc quoq; temporalez spiritussancti pcessionem aug. in. xv. lib. de trini. insinuat dicens spũmsanctuz processisse a xp̃o qñ post resurrectionẽ insufflauit in discipulos his verbis. Cũ resurrexisset xp̃s a mortuis: ⁊ apparuisset discipulis. insufflauit et ait. Accipite spũmsanctum. vt etiam eum de se pcedere ostenderet. ⁊ ipse est virtus que de illo exibat: vt legit̃ i euãgelio. ⁊ sanabat omnes. Et vt ostenderet hanc pcessionez spũssancti nõ esse aliud q; donationẽ vel dationẽ ipsius spũssãcti. addit. Post resurrectionẽ dñs Jesus bis dedit spiritumsanctum. semel in terra ppter dilectionez p̃mi. ⁊ itez de celo ppter dilectionẽ dei. q; p ipsũ donũ diffũdit charitas i cordib⁹ nr̃is. q̃ diligim⁹ deũ ⁊ p̃mũ.

Q aliqui dicũt ip̃m spũmsanctuz nõ dari sed dona eius. c

Bunt autẽ aliqui

qui dicunt spũmsanctum ipsum deum nõ dari. sed dona eius que nõ sunt ipse spũs. ⁊ vt aiunt: spũssanctus dicit dari: cũ gratia eius que tamẽ nõ ẽ ipe: dat hoib⁹. ⁊ be: dicunt Bedam sensisse in supioribus verbis. quibus dicit spũmsanctũ pcedere cũ ipsius gratia dat hominibus. tanq; nõ ipsemet detur sed gratia eius. Sed q ipse spũssanctus q̃ deus ẽ. ⁊ tertia i trinitate psona detur. aperte dicit aug. in. xv. lib. de trini. ita dicẽs. Eundẽ spũmsanctũ datuz cũ insufflasset Jesus. de quo mox ait. Ite baptizate oñs gentes in nomine p̃is ⁊ filij ⁊ spiritussancti. ambigere nõ debemus Ipse est q̃ qui etiã de celo datus est die pẽthecostes. Quomõ q̃ deus non ẽ q̃ dat spiritumsanctũ. immo quantus est deus qui dat deũ. Ecce his verbis aperte dicit spiritumsanctũ ipsuz. s. deũ dari hominibus a patre ⁊ a filio. Et q ipse spũssanctus qui deus est. ac tertia in trinitate psona nobis det. nostrisq; infundat atq; illabat mentibus apte oñdit amb. in. j. lib. ð spũsancto dicẽs. Licet multi dicant spũs. q; legitur Qui facit angelos suos spũs. vn⁹ ẽ tamen dei spũs. Ip̃m q̃ vnũ spiritũ: ⁊ apostoli ⁊ pphete sunt ꝓsecuti. sicut etiã vas electionis dicit. q; vnũ spm̃ potauimus. quasi eũ qui nõ queat scindi. sed infundat animis. ⁊ sensibus illabat. vt secularis siti restringat ardorem. qui spũssanctus non ẽ ð substantia rerum corporaliũ. nec de substãtia inuisibilium creaturarũ. Hiis verbis apte dicit spũmsanctum ipsum qui creatura nõ est: infundi mẽtibus nostr̃is. Itẽ in eodem. Dis creatura mutabil⁹ ẽ. sed nõ mutabilis spũsctus Quid aũt dicere dubitẽ. q; dat⁹ ẽ ⁊ spũssanct⁹: cũ scriptũ sit. Charitas dei diffusa est i cordibus nostris p̃ spm̃sanctũ qui datus ẽ nobis. Qui cũ sit inaccessibilis natura. receptibilis tamen ppter bonitatem suaz nobis est complens ꝓtute omnia. sed q̃ solis pticipet̃ iustis. simplex substantia opulẽs ꝓtutibus. vnicuiq; p̃ns. diuidens de suo singulis ⁊ vbiq; tot⁹. Incircũscript⁹ ẽ ⁊ infinit⁹ spũssanct⁹ qui discipulorũ sensus sepatoz infudit. quez nihil po-

Q ipe spũ sanct⁹ q̃ deꝰ dat ⁊ mittit Augusti.

Ambros

Com 10 Cy

Rom 5

Vbiq; totus

test fallere. Angeli ad paucos mittebant. spūssanctus autē ꝑ̄lis infundebat. Quis ergo dubitet. quin diuinū sit quod infūdi tur simul plurib⁹ nec videt. An⁹ ē spūssā/ctus qui datus ē oīmbus. licet sepatī apostolis. Et hic apte dicit Ambro. q spūssā/ctus qui ē suba simplex cū sit vn⁹ dat plu/rib⁹. Alia quoq; autoritate hoc idē astrui tur. s. q spūssanctus q̄ est equalis filio ho/mibus det. Ait em̄ Aug⁹. de verbis ap̄li sic. Charitas dei diffusa ē in cordibus no/stris ꝑ spm̄sanctū qui dat⁹ ē nobis. a quo dat: ab illo qui dedit dona hominibus. q̄ do na: spm̄sanctū: qui tale dat donū qualis ē ipse. Magna est miscōia eius. donuz dat sibi equale. quia donū eius spūssanctus ē. Premissis t alijs pluribus autoritatibus apte monstrat q spūssanct⁹ equalis patri t filio nobis dat. nec ideo tm̄ minor ē patre t filio. Vñ Aug. in. iiij. li. de trini. ait. Nō ideo inquit minorē spm̄sanctū. q̄ t eū pa/ter misit t filius arbitrandū est.

Augusti.

An viri sācti t eccl̄ie p̄lati det vl̄ dare possint spiritūsanctū. q non dant hic ostendit deus. D

Hic queritur vtrū

t sancti viri dent vel possint dare alijs spi ritumsanctū: Quē si alijs dant: cuz ei⁹ do natio supra sit dicta. ꝓcessio: videt ab eis ꝓ cedere spūssanct⁹ vel mitti. Sed creator a creatura non mittit vel ꝓcedit. Restat er/go vt spūmsanctū ipi non dent nec possint dare. Unde Aug. in. xv. lib. de trinit. Nō aliquis discipulor xp̄i dedit spūmsanctū. Orabant quipe vt veniret in eos quibus manuz imponebant: non ipsi eum dabant Quē morem in suis p̄positis etiaz nūc ser/uat eccl̄ia. Benigz t Simon magus offe/rens apostolis pecuniā nō ait. Date mihi t hanc potestatē vt dem spm̄sanctū. ꝫ cui/cunq; inquit imposuero manus: accipiat spūmsanctum. Quia nec scriptura supius dixerat. Videns autē Simō quia apostoli darent spm̄sanctū. sed dixerat. Videns autē Simon quia ꝑ impositionē manuuz apostolor daretur spūssanctus. Ecce his verbis ostēdit August. nec apostolos nec alios eccl̄ie p̄latos dedisse vel dare spiri tumsanctū.

q non possunt dare spūmsanctuz hic docet. E

Et quod plus ē nō

posse etiam dare dicit in eodem libro sub/dens. Be xp̄o scptuz est q accepit a patre p̄missionē spūssancti. t effuderit. in q̄ vtra q̄ natura mōstrata ē humana. s. t diuina. Accepit quipe vt hō. effudit vt de⁹. Nos aūt accipe quidē hoc donum possumus ꝑ modulo nostro. Effūdere xp̄o sup alios nō vtiq; possumus. ꝫ vt hoc fiat: deū sup eos a quo id efficit inuocamus. Unde xp̄s ex/p̄sse dicit nos spūmsanctū nō posse sup alios effundere. i. alijs dare.

Quod videt contrariū. F

Sed huic videtur

contrariū quod ap̄lus ad Galath. de se lo quēs ait. Qui tribuit vobis spūm t opa/tur virtutes in vobis. Ecce euidenter di/cit se tribuisse spūm. Sed intelligenduz est hoc dixisse apostolum. non quia haberet potestatem t autoritatem dandi spiri/tumsanctuz. sed quia ministerium habue/rit in quo dabatur a deo spūssanctus. Ut em̄ Aug. sup eundē locum exponēs illud apostoli verbuz. Ab apostolo p̄dicata est eis fides. in qua p̄dicatione aduentum et p̄sentiaz spūssancti senserant. sicut illo tpe in nouitate inuitatiōis ad fidem etiam sen sibilibus miraculis p̄ntia spūssancti appa/rebat. vt in actibus apostolor legit. Ap/te hic ostendit quō illis spm̄sanctū ap̄lus tribuerit. Non vtiq; ip̄m mittendo in eos sed p̄dicando eis fidē xp̄i. quā illis recipi/entibus q spūssāct⁹ i eis eēt aliq̄bus signis visibilibus mōstrabat. Nō ergo homies q̄ntūcunq; sancti dare p̄nt spm̄sanctum.

Hec est distinctio quartadecima

In qua magister post̄q egit de ꝓcessione spūssancti eterna: incipit agere de ꝓcessione eius tempali. Et circa hoc duo facit. Nam primo ostendit spūmsctm a patre t filio simul tēpaliter ꝓcedere. Secūdo q spūssanctus datur personaliter in suor donor cōmunicatione. Tertio q a nullo alio nisi a deo datur in/strumentali operatione. Primuz facit a principio di stinctionis vsq; ibi. Sunt autē aliqui. Secunduz ab inde vsq; ibi. Hic queritur vtruz t viri sancti. Tertium vo ab inde vsq; an finē illius distinctōis. Et hec est snīa mgr̄i in hac distinctōe i generali. In specia li sententia magistri stat i tribus ꝓpositōibus. quarum prima est. Spūmsanctum a patre et filio simul ꝓcedere temporaliter conceditur cū in creaturaruz sanctificatōe mittit. Et ꝓbat sic. Ñcūq; gr̄a spūssancti homīb⁹ dat. tūc spūssanct⁹ a p̄re t filio mittit. t ꝓcedere videt. sed oīnis datio spūssancti creature

facta est tpalis. igiť qñ sic spūssanctus dař vel mittitur ꝓcedit temporaliter. vt dicit ꝓpositio ꝓbanda. Tenet argumentū ꝛ maior. sed circa minorē ꝓbationē mgr̄ sic ꝓcedit in textu. Et p̄mo ponit geminā spūssancti eē ꝓcessionē. s. eternam ꝛ tpalem. Eterna est que ineffabilis est qua a patre ꝛ filio eternaliter ꝛ sine tempore ꝓcessit. Temporalis est qñ spūssanct⁹ mittitur ad sanctificandum creaturam rationalem. Et subdit ꝙ quando mittiť ad sanctificandū creaturam: tunc ꝓcedit a patre et filio simul in illa eterna ꝓcessione. Et hoc confirmat autoritate Augustini i fine p̄mi capituli. Q̄ autē gr̄e spūssancti collatio sit eius missio a patre ꝛ filio temporalis vel ei⁹ temporalis ꝓcessio: patet autoritate Bede. que habeť in p̄ncipio secūdi capituli. Et tandē concludit ex verbis beati Augustini. ꝙ dñs bis spūsāctū dedit. Semel post resurrectionē cum insufflauit ꝛ dixit. Accipite spūsanctum. vt patet Joh. xx. ca. Secō post suam ascensionē. s. in die penthecostes. Et hoc ad significandū duplicē dilectionē. s. dei ꝛ primi: quam spūssanctus i nobis operať. Secūa ꝓpositio ē hec. Spiritus dař ꝓsonaliter cū suoꝝ donorū distributione. Et ꝓbať sic. Jta spūssanctus mittiť ꝛ dař sicut in sacra scꝑtura ꝑm expositionē sanctoꝝ doctoꝝ mitti et dari manifeste affirmať. sed in sacra scꝑtura manifeste affirmať dari cū donis. igiť ꝓpositio vera. Tenet argumentū ꝛ maior. sed minorē ꝓbans mgr̄ in litera: dicit quosdam errantes dixisse spūsanctū nunq̄ ꝓsonaliter dari hoīb⁹. sed tm̄ gratiā ꝛ dona ei⁹. Quod oñdit eē falsum: inducēs ad hoc autoritates b. Augustini ꝛ Ambrosij. quibus apte oñditur quō spūssanctus tertia ꝓsona in diuinis ꝙ se in suis gratiarū donis hoīb⁹ mittiť ꝛ dař. Tertia ꝓpositio ē hec. Spūssanctus a nulla creatura quantacūq̄ fulgeat sanctitate conferri pōt: nisi instrumētaliter. Et ꝓbatur sic. Si aliqua creatura quantūcūq̄ sancta ꝛ p̄lata possz spūsanctū conferre sequereť creatorē a creatura ꝓcedere. Patz hec seq̄la ꝙ hoc ꝙ spiritus sancti datio non ē aliud q̄ eius ꝓcessio. vt dicit p̄ma ꝓpositio. Sz consequēs est falsuz ꝛ impossibile. igitur illud ex quo sequiť. sz hoc ē oppositū huius propositionis. igiť hec vera. Jtam rationē mgr̄ insinuans in lr̄a querit. An viri sancti p̄nt dare spūsctm̄. Et dicit ꝙ nō. qz si sic: tunc spūssanctus ꝓcederet a creatura. quod confirmat ꝑ hoc ꝙ nullibi legiť in p̄mitiua eccl̄ia: quādo viri erant sanctiores. ꝙ dediſſent spūsanctuz. sz legunť bñ oꝛasse ꝓ aliquibus vt illi quibus manus imponebant: reciperēt spūsanctū. Et iō soluit obiectionē quandā: quam x̄ba apostoli vidēt̄ sonare ad Gal. iij. Qui tribuit vobis spūsanctū. ꝛ opatur virtutes in vobis. vbi videtur apl's dicere se spūsanctū tribuisse. quod mgr̄ soluit dicēs: ꝙ ad eius p̄dicationē datus fuit spūssāctus. ꝛ hoc non ē nisi instrumētaliter. vñ relinquiť ꝓpositio tanq̄ vera.

Utruz spiritussanctus a seipso detur. a

DI. XV b

Hic cōsiderā-dum est: cum spūssanctus detur hominibus a patre ꝛ filio quod est ip̄m tēpoꝛaliter ꝓcedere ab vtroq̄ vel mitti. vtrum etiam a seipō deť: Si dař a se. ꝛ ꝓcedit vel mittitur a se. Ad quod dicimus. qz spūssanct⁹ ꝛ deus est: ꝛ donū siue datū. ꝛ ideo dat ꝛ dař. Dat quidē inq̄tum deus. et dař inq̄tum donū. Cū autē donatio siue datio spūssancti sit opatio dei. ꝛ cōmunis sit et indiuisa opatio trium ꝓsonarū. donař itaq̄ spūssanctus nō tm̄ a patre ꝛ filio. sed etiaz a seipō. Uñ Aug. i. xv. li. d̄ tri. dicit. ꝙ seip̄m dat. Sicut inquit corꝑus carnis nihil ē aliud q̄ caro. sic donū spūssancti nihil est aliud q̄ spūssanctus. Intā tū ergo donū dei est: inq̄tum dař eis quibus dař. Apud se autē deus est. ꝛ nemini dař. qz deꝰ erat patri ꝛ filio coeternus anteq̄ cuiq̄ daretur. nec qz illi dant ꝛ ipse dař: ideo minor est illis. Jta em̄ dař sicut dei donū. vt etiam se ip̄m det sicut deus. Nō em̄ dici pōt nō esse siue ptātis. de quo dictū ē. Spūs vbi vult spirat. Ecce apte dicit ꝙ spūssanctꝰ seip̄m dat. Si em̄ spūssanctus seip̄m dare nō potest. ꝛ eū pater dare pōt ꝛ filius. potest ita q̄ pater aliquid ꝛ filius: quod non potest spūssanctus. Jtem. Si pater ꝛ filius dant spm̄sanctum. nec ip̄e dat aliquid. ergo patur ꝛ filius: quod nō opatur spūssanctus. Dat ergo spūssanctus seip̄m. Si autem seip̄m dat. tunc ꝛ a seipso ꝓcedit ꝛ mittiť. Quod vtiq̄ verꝝ est. Nam ꝓcessio tēporalis spūssancti vel missio ip̄ius est donatio: ꝛ ip̄a dei opatio. ꝓcedit ergo spiritussanctus tempaliter a se: et mittiť a se. qz dař a se.

Augusti.

Nō ē mirꝝ si spūssanctus dicit̄ mitti vel ꝓcedere a se. cū etiā filius dicatur mitti a se. b

Ne autem mireris

ꝙ spūssanctus dicitur mitti vel ꝓcedere a se. Nam ꝛ de filio dicit Aug. in. ij. li. de trini. ꝙ non tantū a patre missus est: sed etiaz a seipso ꝛ a spūsctō. querēs quō fil⁹ vel spiritussanctꝰ sit missus. cū vterq̄ sit vbiq̄ tā q̄ deus: Nā vterq̄ inquit Aug. legiť missus. De spūsctō em̄ legiť. Que mittet p̄r in noie meo. Et iterꝝ. Si abiero mittā eū ad vos. Et filius de se dicit. Exiui a p̄re: ꝛ veni in mundū. Et apl's dicit. Misit deus filiū suū. In ꝓpheta autē scriptū est ex ꝓsona dei. Celū ꝛ terrā ego impleo. Jtaq̄ vbiq̄ deus est. vbiq̄ ergo est filius. vbiq̄ etiam est spūssanctus. Illuc ꝑ missus ē filius ꝛ spūssanctus vbi erant.

Augusti.

Quomodo intelligenda sit missio vtriusq̄z. c

Aug. pri⁹ d missione filij

Quocirca queren
dum est quomõ intelligatur missio filij vel
spũssancti. Pater em̃ solus inquit Aug. i
eodẽ nusq̃ legit̃ missus: sed filius ⁊ spũssã
ctus. Et de filio p̃mo videamus quõ mis/
sum eũ apostolus dicat. Misit deus filiũ
suum factuz ex muliere. vbi satis ostendit
eoipso missum filiũ quo factuz ex muliere
Proinde mitti a patre sine spũsancto non
potuit. quia pater intelligitur misisse eum
cum fecit ex femina. quod vtiq̃ nõ fecit si
ne spũsancto. Ecce hic dicit filium missum
a patre ⁊ spũsancto.

Q̃ a spũsancto filius sit missus au-
toritatibus confirmat̃. d

Et q̃ a spiritusan-
cto filius sit missus. vt ait Aug. in eodem.
autoritatibus confirmat̃. Ipse xp̃s dicit
p Esaiam. Nunc misit me dñs ⁊ spũs ei⁹
Ambros. De hoc Ambro. in lib. ij. de spũsancto ita
ait. Quis ẽ qui dicit. Me misit dñs ⁊ spi-
ritus eius: nisi qui venit a patre vt saluos
faceret pctõres. i. xp̃s. g̃ ⁊ pater filium mi-
Idẽ i eodẽ. sit ⁊ spũssanctus. Idẽ in eodẽ. Datus ẽ a
patre vt Esa. dicit. Puer natus ẽ nobis. ⁊
filius datus ẽ nobis. Datus ẽ audeo dice-
re ⁊ a spũ. q̃ ⁊ spũ missus est. Dicit em̃ fili
us dei. Spũs dñi sup me. ꝓpter quod vn
xit me. euãgelizare paupibus misit me. p̃/
dicare captiuis remissionẽ ⁊c̃. Quod cum
de libro Esaie legeret: ait in euãgelio. Ho
die completa ẽ hec scp̃tura in aurib⁹ vr̃is.
vt de se dictũ esse signaret. Bene autem di
xit sup me. q̃ quasi filius homis ⁊ vnctus
ẽ ⁊ missus ad p̃dicandũ. Nam s̃m diuini-
tatem non sup xp̃m est spũs sed in christo
Ecce his verbis ostendit Ambro. filiũ eẽ
missum et datum nobis. non tm̃ a patre: s̃
etiã a spũsancto.

Q̃ fili⁹ sit datus etiã a seipso. e

Deinde ostẽdit eẽ
datum etiam a seipso. ita dicens in eodem
li. Cum nõ diffinitũ fuerit p ꝓphetã a quo
datus ẽ filius. ostendit̃ datus gr̃a trinita-
tis. vt etiã ipse fili⁹ se dederit. Ecce hic di
cit q̃ filius se dedit. q̃ trinitas eum dedit.
Si aũt filius a se datus ẽ. a se g̃ missus ẽ. et
a se ꝓcessit. Et hoc vtiq̃ verꝫ ẽ ⁊ ꝯcedi op-
tet. cũ eius missio sit diuina opatio.

Q̃ filius sit missus a se. f

Q̃ autez a se mitta
tur: Aug. astruit in li. ij. de tri. dicẽs. For/ Augusti.
te aliquis cogat vt dicamus etiaz a seipso
missum esse filiũ. q̃ ⁊ Marie conceptus ⁊
partus opatio trinitatis est. Sed inq̃t ali-
quis. quõ pater eum misit: si ipse se misit?
Cui rñdeo querens vt dicat. quõ eum pa
ter sãctificauit. si ⁊ ip̃e se sctificauit. Utrũ-
q̃ em̃ dñs ait. Quez pater inquit sanctifi-
cauit ⁊ misit in hũc mundũ. Et alibi. Ego
ꝓ eis sanctifico meipsum. Itẽ quero quo-
mõ pr̃ eũ tradidit: si ip̃e se tradidit. Utrũ-
q̃ em̃ legit̃. Credo q̃ rñdebit si ꝓbe sapit
quia vna voluntas est patris ⁊ filij. ⁊ inse
pabilis opatio. Sic igit̃ intelligat illaz in-
carnationẽ ⁊ ex virgine natiuitatẽ: in qua
filius intelligit̃ missus. vna eademq̃ opa-
tione patris ⁊ filij insepabiliter esse factaz
nõ inde sepato spũsancto. ergo a pr̃e et fi/
lio missus est idem filius. q̃ a patre ⁊ ver/
bo eius factũ est vt mitteret̃. i. incarnatus
homĩbus appareret. Non em̃ missus ẽ mu
tando locũ. q̃ i mundo erat. Quapropter
⁊ pater inuisibilis vna cũ filio secuz inuisi-
bili: eundẽ filiũ visibilẽ faciẽdo misisse euz
dictus est. qui si ita visibilis fieret: vt cum
patre inuisibilis eẽ desisteret. i. si substan/
tia inuisibilis verbi in creaturaz visibilem
mutata ⁊ trãsiẽs ꝟteretur. ita missus a pa
tre intelligeret̃ filius: vt tm̃ missus nõ eti-
am mittens cum patre inueniret̃. Cum ꝟo
sic est accepta forma s̃ui: vt maneret incõ-
mutabilis forma dei. manifestũ est q̃ a pa
tre et filio nõ apparentibus factũ sit. quod
apparet i filio. i. ab inuisibili patre cũ inuisi
bili filio. idẽ ip̃e filius visibilis mitteret̃.

Summatim colligitqu eex predi-
ctis astruunt̃. g

Ex p̃dictis aperte
monstratur q̃ filius missus est a patre ⁊ a
spũsancto. ⁊ a seip̃o. ⁊ que sit ip̃a missio. s.
incarnatio. i. q̃ factus ẽ homo. p quod vi-
sibilis apparuit. quod est opus ꝯmune pa
tris ⁊ filij ⁊ spũssancti.

Questio cur dicit a meipso non ve
ni. h

Bzad hoc opponi
d

tur. Si filiꝰ a seipo missus ē. cur ḡ ait. a me
Solutio. ipo nō veni. Ad hoc aug. rñdet i. ij. lib. de
tri. dicēs: hoc dictum esse ꝟm formā serui.
ꝟm quā nō fecit vt mitteret. i. nō ē opatus
incarnationē. sed ꝟm formā dei.

Utrum semel tantum missus sit fi
lius. an sepe. i

Hic queritur vtrū

semel tm̄ missus sit filius: an sepe mittat̄?
Si em̄ missio filij ipsius tm̄ incarnatio est.
cum semel tm̄ incarnatus sit ⁊ semel tm̄ vi
det̄ missus. Ac si sepe mittit̄. est ⁊ alia eius
missio q̄ incarnatio. Sed que ē illa? Nun-
quid eterna genitura missio eiꝰ dicēda est.
an etiā alia missio querenda est.

Q̄ duobꝰ modis dr̄ filiꝰ mitti. k

Ad quod dicimus

q̄ duobus modis dicitur filius mitti pre/
ter illam eternam genituram que ineffabi/
lis est. ꝟm quam etiam missus posset dici:
vt videtur quibusdam. sed melius ac veri
us ꝟm eam dicit̄ genitus. Preter eam er/
go duobꝰ modis dicit̄ mitti. s. vel cum visi
biliter mundo apparuit carne indutus. vel
cū se in animas pias sic transfert: vt ab eis
ꝑcipiatur ac cognoscat̄. Hos duos missio
nis modos apte Aug. distinguit in. iiij. li/
Augusti. bro de tri. dicens. Nō eo ipso q̄ de pr̄e na-
tus est missus: dicit̄ filiꝰ. sed vel eo q̄ appa
ruit huic mūdo: verbū caro factū. Vñ di-
cit. A patre exiui: ⁊ veni in mundū. vel eo
q̄ ex tempore cuiusdaz mente ꝑcipit̄. sicut
dictum est de sapientia. Emitte illam d̄ ce
lis sanctꝰ tuis. ⁊ a sede magnitudīs tue: vt
mecū sit ⁊ mecū laboret. i. doceat me labo-
rare. Et tunc vnicuiq̄ mittit̄ cum a quoq̄
cognoscit̄ atq̄ ꝑcipitur. quantū cognosci
⁊ ꝑcipi potest: ꝑ captu vel ꝓficiētis in deū
vel ꝑfecte in deo anime rationalis.

Q̄ ꝟm alterꝫ semel. ꝟm alterū sepe
sit missus. ⁊ ꝟm alterꝫ vt sit homo
⁊ ꝟm alterꝫ vt sit cū hoīe. l

Ecce distincti sunt

duo modi missionis filij. ⁊ ꝟm alterꝫ semel
tm̄ missus ē dei filiꝰ. ꝟm alterū sepe missus
ē. ⁊ mittit̄ quotidie. Nā ꝟm alterꝫ missus ē
vt sit hō. qd̄ semel tm̄ factū est. Scd̄m alte
rū ꝟo mittit̄ vt sit cū hoīe. quomō quoti-
die mittit̄ ad sanctos: ⁊ missus est etiaz añ
incarnationē ⁊ ad om̄s sanctos q̄ ante fue
runt. ⁊ etiam ad angelos. Unde aug. d̄ fi/ Augusti.
lio. i. de sapientia patris loquens in. iiij. li
bro de trini. ait. Aliter mittitur sapiētia vt
sit cū homine. aliter missa est vt sit homo.
In animas em̄ sanctas se transfert. ⁊ ami/
cos dei ⁊ ꝓphetas constituit. sicut implet
etiā sanctos angelos. Sed cū venit pleni/
tudo tpis: missa est non vt impleret ange/
los. nec vt eēt angelus. nec vt eēt cum ho-
mibus vel in homibꝰ vt antea in patribus
erat ⁊ in ꝓphetis. sed vt ipsum verbuz fie-
ret caro. i. homo.

Q̄ ꝟm alterꝫ modū dicit̄ missus in
mundū. ꝟm alterꝫ nō. m

Preterea notādū

est. q̄ cū his duobꝰ modis mittat̄ filiꝰ. ꝟm
alterum dicit̄ missus in mundū. ꝟm alterū
ꝟo non. Eo em̄ modo missus dicit̄ i mun/
dum quo visibilis mundo apparuit. Unde
aug. in eodem lib. ait. Cum ex tpe cuiusq̄ Augusti.
mente ꝑcipitur. mitti quidē dicit̄. sed non
in hunc mundū. Non em̄ sensibiliter appa-
ret. i. corporeis sensibꝰ p̄sto est. Naz ⁊ nos
ꝟm q̄ mente aliq̄d eternū capimꝰ: nō in h̄
mundo sumus. ⁊ oīm iustoꝝ spūs etiaz in
carne viuentiū inq̄tum diuina sapiunt nō
sunt i hoc mūdo. Ex p̄dictis liquet: q̄ pre
ter ineffabilē genituram duobus modis mit
tit̄ filius. s. cū visibiliter apparuit: vel inui-
sibiliter ꝑcipit̄ mente.

Cur pat̄ nō dicit̄ missus cū ab ali/
quo cognoscit̄ vt filius. n

Hic queritur cur

pater nō dicit̄ missus: cū ex tempe a quo/
q̄ cognoscit̄ sicut filiꝰ? Ad qd̄ dicimꝰ. q̄a i
eo est p̄ncipij autoritas: que nō hz de quo
sit. a quo filiꝰ est et spūssanctꝰ. Pater em̄ ē
vt ait aug. in eodem lib. principiū totiꝰ di- Augusti.
uinitatis. vel si melius dicitur deitatis. qz
principium est filij ⁊ spūssancti. Nā vt ait
aug. in eodem. Si voluisset etiam deꝰ pa/
ter ꝑ subiectam creaturā visibiliter appare
ret. absurdissime tamen aut a filio quē ge/
nuit. aut a spūsancto qui d̄ illo ꝓcedit: mis
sus diceret̄. Cōgruenter aūt ille missus di
cit̄ q̄ in carne apparuit. misisse aūt ille qui i
ea nō apparuit.

Dutauerunt quidã filium ⁊ spiritumsanctuz minozes fuisse pr̃e. ꝙz missi dicuntur. o

Ideoqz putauerunt quidaz heretici: cum pater nõ sit missus. sed filius ⁊ spũssanctus. patrẽ esse maiozẽ: ac filiũ minozẽ esse ⁊ spiritumsanctũ. atqz patrẽ quasi maiozẽ misisse vtrũqz q̃si minozẽ. Quod aug. improbat in. iiij. li. de trinitate illis contradicens. Non iõ inquit arbitrandũ est minozẽ esse filiũ ꝙ missus est a patre. nec ideo minozem spmsanctũ. ꝙ et pater eum misit ⁊ filius. Siue em ppr̃ visibilẽ creaturã: siue potiꝰ ppter ꝑncipiũ auctẽ vl̃ ꝓmẽdatiõz. nõ ppr̃ ineq̃litatem vel imparilitatẽ vel dissimilitudinẽ sb stantie in scripturis hec posita intelliguntur. Nõ ergo ideo dicit̃ pater misisse filiuz vel spũmsanctuz ꝙ ille esset maioz ⁊ illi minozes. sed maxime ppter autozitatẽ ꝑncipiũ cõmendandã. et quia in visibili creatura nõ sicut ille apparuit. Ecce ostensũ est q̃ sit missio filij. ⁊ quibus modis mittat̃.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

Jsta est distinctio quidecima. In qua magister postq̃ egit de principio temporalis processionis. s. qua datur a patre ⁊ filio. et suo modo a viris sanctis. Hic inquirit vtz a seipso detur vl̃ mittat̃. Et circa hoc tria facit. Nã primo inquirit vtruz spũssanctus a seipso mitti dici debeat. Scõo qualit̃ mitti a filio conuenit: determinat. Tertio patrẽ non posse dici missum insinuat. Primuz facit a principio vsqz ibi. Quocirca querendũ est. Secundũ ab inde vsqz ibi. Hic queritur cur pater. Tertiuz ab inde vsqz ad finẽ distinctionis. Et hec est snĩa magistri ĩ generali. In speciali snĩa magistri stat in tribus ppositionibus. quarũ prima est. Spũssanctus sanctificando creaturam nõ solum a patre ⁊ filio. sed etiaz a seipso tempaliter mittit̃ ⁊ procedit. Et pbatur sic. Opera trinitatis. s. patris ⁊ filij ⁊ spũssancti adextra sũt indiuisa. sed ꝓcessio ⁊ missio ad sanctificandũz creaturã est opus trinitatis adextra. ergo est a tota trinitate. ⁊ per consequens non solum a patre ⁊ a filio sed etiam a spiritusancto. s. a seipso: vt dicit ꝓpositio. Huius rationis sententiã magister explicat ĩ textu querendo. an spũssanctus etiam mittit̃ ⁊ datur a seipso. Et dicit ꝙ sic. Nam ipse spũssanctus deus est ⁊ donũ est. ⁊ ideo dat ⁊ dat̃. dat in q̃tum deus. ⁊ datur in q̃tum donũ est. Et postea confirmat sententiam. s. ꝙ spũssanctus mittatur ⁊ detur a seipso tripliciter. Primo ꝑ hoc ꝙ opera trinitatiz adextra sũt indiuisa. Secũdo ꝑ hoc ꝙ quicquid põt facere vna ꝑsona adextra potest ⁊ alia. si ergo põt pater dare ⁊ mittere spm̃sanctũ. sequit̃ ꝙ ipse spũssanctus etiã seipm̃ potest mittere ⁊ dare. Tertio per simile de filio. de quo dicit beatus Aug. in ij. de trinita. ꝙ nõ tm̃ missus a patre ⁊ filio. sed etiam a seipso. igit̃ ⁊c. Secunda ꝓpositio est hec. Licet filius solum semel in carnẽ a tota trinitate mittat̃. frequenter tamen ĩ castas mentes mitti nullatenus negat̃. Prima huiꝰ conclusionis partez mgr̃ ꝓbat in textu. Et primo ꝙ solum semel missus sit in carnẽ. ⁊ hoc autozitate beati Augustini dicẽtis. ꝙ ꝑter generationẽ eternam: quam quidã generationẽ appellant. duobus modis missus est. s. visibiliter in carnẽ. ⁊ inuisibiliter ĩ mentem. Et hos modos missionis ponit Augꝰ. Et differt vna missio ab alia. Nam missio in carnem semel facta est. missio vo in mentẽ pluries. hec ille. Et ꝙ ĩ carnem sit missus a tota trinitate ꝓbatur. Nam primo ꝙ sit missus a patre ⁊ spũsancto per illud Esaie. vbi ꝓphetam xp̃s dicit. Nunc misit me dñs ⁊ spiritus eius. Et ꝙ sit missus a seipso: patet autozitate beati Augustini dicẽtis. ij. de trinitate. ꝙ Marie cõceptus ⁊ partus opus trinitatis est. Secũda huius conclusionis pars patet, ꝑ beatũ Augustinũ vbi supra. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Nec filius nec spũssanctꝰ est minoz patre. nõ obstante ꝙ pater non potest dici missus: qualitercunqz etiã mundo appareat. Et ꝓbatur sic. Ille nunq̃ cõuenienter missus dici poterit qui nunq̃ ab alio ꝓcedit. sed omnis ꝓcessionis ẽ autoz ⁊ ꝑncipiũ. sed ex quo talis est pater in diuinis: patet veritas ꝓpositionis. Jstam rationẽ explicans magister querit. quare pr̃ nõ dicit̃ missus. Et rñdet ꝙ ꝓpter autozitatẽ fm̃ quã pater a nullo est. iõ nec mitti potest. Et ꝑ hoc excludit errorẽ quorundã hereticorum dicentium filium ⁊ spũmsanctũ esse minores patre. eo ꝙ illi duo mittunt̃ ⁊ pr̃ nõ. Quod ꝓbat esse falsum autozitate beati Augu. Et sic terminatur snĩa huius distinctionis.

De missiõe spũssctꝰ que fit duobꝰ modis. visibilit̃ ⁊ inuisibilit̃. a

Dnc de spũsancto videndũ est ꝑter illaz ineffabilẽ ⁊ eternam ꝓcessionẽ qua ꝓcedit a patre ⁊ filio. ⁊ nõ a seipso: que sit eius temporalis ꝓcessio que dicit̃ missio siue datio. Ad qõ dicimus: quia sicut filius duobus modis dicitur mitti. vno quo visibiliter apparuit. altero quo inuisibiliter castis mentibus ꝓcipit̃. Jta ⁊ spũssctũs a pr̃e ⁊ filio ac a seipo duobus modis ꝓcedere siue mitti siue dari dicit̃. vno visibilit̃. altero inuisibilit̃. Datus ẽ em̃ visibil̃ creature demõstratiõe. sic ĩ die pẽthecostes. alijsqz vicibꝰ. ⁊ dat̃ quotidie inuisibilit̃ illabẽdo mẽtibus fideliũ. DI. XVI

Dzius de illo mõ missionis q̃ fit visibiliter agit. b

Et primo agamus de illo missionis modo qui fit visibili specie. De hoc Augustinus in. ij. lib. de trinita. ita ait. In ꝓmptu ẽ intelligere de spũsancto: cur missus ⁊ ipse dicat̃. Facta ẽ em̃ q̃dã creature spẽs ex tpe in qua visibilit̃ oñderet̃ spũssanctus. siue cũ ĩ ipm̃ dñm corꝫ

porali specie columbe descēdit, siue cum i die pēthecostes factus ē subito de celo sonus q̄si ferret flatus vehemēs. ⁊ vise sunt illis lingue diuise sicut ignis. q̄ ⁊ insedit super vnumquēq; eor. Hec opatio visibiliter exp̄ssa. ⁊ oculis oblata mortalib⁹: missio spūssancti dicta est. nō vt appareret eis ipsa substantia. qua ⁊ ipse inuisibilis ⁊ incōmutabilis est: sicut pater ⁊ filius. ꝑ vt exterioribus visis corda hoim cōmota a temporali manifestatione venientis: ad occultā eternitatē semp p̄ntis conuerterent. Ecce his verbis apit Aug. illum modū missionis qui visibiliter exhibet. cuz tamē ipse spūs in sui natura nō videat. qui nec in illis creaturis magis erat q̄z in alijs. ꝑ ad aliud. Jn illis em̄ erat vt p eas ad homies veniens: ostenderet esse in illis ad quos ille creature veniebant. Non eni spūssanctus temporali motu tūc venit vel in homines descendit. sed p temporalē motū creature significata est spūalis ⁊ inuisibilis spūssancti infusio. Et vt apertius dicam. p illum modum missionis spiritussancti corporaliter exhibitum: monstrata est spūalis ⁊ interior missio sanctispiritus. siue donatio ꝺ qua agendum est.

Cū filius sit minor p̄re ꝼm formaz creatā in q̄ apparuit. cur nō ⁊ spūs sanctus similiter. c

Sed prius querē-

dum est. cū filius dicatur minor patre ꝼm missionē qua in forma creata aparuit. cur ⁊ spūssanct⁹ nō dicatur similiter minor patre: cum in forma creata aparuit? Nam de filio q̄ minor sit patre ꝼm formam qua missus aparuit. aperte ostendit Augustinus in. iiij. li. de trinita. dicens. Misit deus filium suum factum ex muliere. factum sub lege. vsq; adeo paruū vt factū. eo itaq; missuz: quo factum. Fateamur ergo factum minorē. ⁊ intātuz minorē inquantum factum. ⁊ intantū factum inquantuz missum. Ecce habes: quia filius inquantū est missus id ē factus. minor est patre. Cur ergo spiritussanctus non dicitur patre minor: cum et ipse creaturam assumpserit in qua aparuit. Or aliꝗ spūs assumpsit creaturam in qua aparuit. aliter filius. Naz filius accepit p vnionem. spūs vero non. Filius enī accepit hominē ita vt fieret hō

De filio probat. Augusti.

Spūs ꝙo sanct⁹ nō ita accepit columbā vt fieret colūba. De hoc aug. i. ij. li. de tri. ita ait. Jdeo nuscz̄ scriptū ē q̄ deus p̄ maior sit spūsancto: vel spūssāctus minor p̄re. qz nō sic ē assumpta creatura i qua appareret spūssanct⁹. sicut assumpt⁹ ē fili⁹ homis. i q̄ forma ipsius dei verbi p̄sona p̄ntaret. nō vt haberet verbū dei sicut alij sancti sapiētes. sed q̄ ipm verbū erat. Aliud est em̄ ꝙ bū in carne. aliud verbū caro. i. aliud ē ꝙbum in homine. aliud verbū hō. Caro em̄ p homine posita est in eo q̄ ait. verbū caro factū ē. Nō g̃ sic assumpta ē creatura in qua apparuit spūssāct⁹: sicut assumpta ē caro illa ⁊ hūana forma ex ꝙgine maria. Nō eni columbā vel illū flatū vel illū ignē beatificauit. sibiꝗ in vnitatē p̄sone ꝓiunxit in eternū. Ex p̄dictis apte ostēsum ē ꝼm q̄d filius dicat minor patre. ⁊ quare filius dicat minor patre. ⁊ nō spūssanctus.

Q̄ filius ꝼm q̄ homo fact⁹ est non modo patre. sed spūsancto. ⁊ etiā seipso minor est. ꝺ

Notandum autez

q̄ filius ꝼm q̄ hō factus ē: nō tm̄ p̄re: sed spūsancto ⁊ etiaz seipso minor dicit. Et q̄ etiā seipso minor dicat ꝼm formā serui: au guſt. oñdit in. j. li. de tri. dicēs. Errauerūt homines ea q̄ de xp̄o ꝼm hominē dicta sūt ad eius ſubam que sempiterna ē trāsferentes. sicut illud qd̄ ipse dñs ait. Pat maior me est. quod ppter formā serui veritas dicit. ꝼm quē modū etiā seipso minor ē filius Quō em̄ nō etiā seipso minor factus est q̄ seip̄m exinaniuit formā ꝼui accipiēs. Nō em̄ sic accepit formā serui: vt amitteret formā dei. in qua erat equalis p̄ri. Jn forma g̃ dei vnigenitus p̄ris equalis est p̄ri. Jn forma serui etiā seipso minor est. Nō g̃ immerito scriptura dicit vtrūq; s. ⁊ equalez patri filiū. ⁊ patrē maiorē filio Jllud em̄ p pter dei formā. hoc aūt ppter formā serui intelligit. De hoc eodē in. ij. li. de tri. aug. ait. Dei fili⁹ ē equalis patri ꝼm dei formā in qua ē. ⁊ minor patre ꝼm formā ꝼui quā accepit. in qua non mō patre: sed etiā spūsancto. nec hoc tm̄: sed etiā seip̄o minor inuētus est. Propter qd̄ vt idē in li. j. Maximinū ait. Nō tm̄ patre: sed etiā seipso et spūsctō minor factus est. ⁊ etiā minoratus paulominus ab angelis. Est g̃ dei fili⁹: vt ipse ait in. j. li. de tri. deo p̄ri natura equal⁹

Augusti.

Augustū.

Augusti.

habitu minoꝛ.i.in forma ſerui quam acce/
pit. His autoꝛitatibus oſtendit apte filiꝰ
ſm formã ſerui minoꝛ patre. ⁊ ſeipſo ⁊ ſpi
rituſancto.

Hilariꝰ alit dicit.ſ.q̃ pr̃ ſit maioꝛ
nec filius tamẽ minoꝛ. e

Hylarius aũt dice

re videt: q̃ pater ſit maioꝛ filio. nec tamen
filius minoꝛ patre. Pater eñ dicit maioꝛ
ꝓpter autoꝛitatez. quia in eo eſt autoꝛitas
generationis: ſm quaz dicit. pater maioꝛ
me ẽ. Et apl̃us. Donauit ei nomẽ quod ẽ
ſup omne nomen. Cũ ergo ait. Pater ma
ioꝛ me eſt. hoc ẽ ac ſi diceret. donauit mihi
nomen. Si ergo inquit Hylarius in. ix. li.
de trinitate. donãtis autoꝛitate pater ma/
ioꝛ ẽ. nũquid ꝑ doni confeſſionẽ filius mi/
noꝛ eſt. Maioꝛ itaq̃ donans ẽ. ſed minoꝛ
iã non ẽ: cui vnũ eſſe donat. Ait eñ. Ego
⁊ pater vnũ ſumus. Si nõ hoc donat ieſu
vt confitendus ſit in gloꝛia dei patris: mi/
noꝛ patre ẽ. Si autẽ in ea gloꝛia dei donat
eſſe qua pater ẽ. habes ⁊ in donãtis autoꝛi
tate. q̃ maioꝛ ẽ. ⁊ in donãtis confeſſiõe. q̃
vnũ ſunt. Maioꝛ itaq̃ pater filio ẽ. ⁊ pla=
ne maioꝛ. Cui tantũ donat eſſe quantus ẽ
ipſe. cui innaſcibilitatis eſſe imaginẽ ſacr̃o
natiuitat] impartit. quã ex ſe in forma ſua
generat. Audiſti lectoꝛ q̃d ſup h̃ dicat hy=
larius. cuius ꝛba vbicũq̃ occurrerint: di=
ligenter nota. pieq̃ intellige.

Iſta eſt diſtinctio ſedecima. In q̃
magiſter poſtq̃ egit de ꝓceſſione ſpũſſancti tempo=
rali. incipit agere de miſſione eius viſibili. Et circa
hoc tria facit. Nam ꝑmo oſtendit ſpũmſanctũ eſſe vi
ſibiliter miſſum. Secũdo ſubdit qualit viſibiles miſ
ſiones filij ⁊ ſpũſſancti ſe habeant ad inuicem. Ter=
tio ſubiungit qualiter filius et ſpũſſanctus ſm iſtas
miſſiones ſe habeant ad patrẽ. Primũ facit a princi
pio diſtinctionis vſq̃ ibi. Sed prius querendũ eſt.
Secundũ ab inde vſq̃ ibi. Hylarius autẽ dicere vi
det. Tertiũ ꝺo ab inde vſq̃ ad finẽ diſtinctiõis. In
ſpeciali ꝺo ſnĩa mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus.
quaꝝ prima eſt hec. Spũſſanctus ad modũ filij eſt
miſſus dupliciter. ſ. viſibiliter et inuiſibiliter. Et ꝓ
bat ſic. Spũſſancti tpalis miſſio ẽ creature ſanctifi=
catio. ſed creature ſanctificatio dupliciter fit. aliq̃n=
do cum apparentia alicuius viſibilis ſigni. quando
q̃ ꝺo effectu ſoluz interioꝛi ſine viſibili ſigno. igitur
miſſio ſpũſſancti eſt duplex. ſ. viſibilis ⁊ inuiſibilis.
Iſtam rationẽ intendit magiſter in textu. vnde ꝓpo
nit prima. Sicut filius dupliciter eſt miſſus. ſ. in car
nem viſibiliter. ⁊ in caſtas mentes inuiſibiliter. Sic
ſpũſſanctus viſibiliter apparuit in die penthecoſtes
in ſpecie linguarum ignearum. aliſq̃ vicibus in ſpe
cie columbe. ⁊ quotidie illabitur mentibus fidelium
inuiſibiliter. Et ſubdit poſtea: q̃ illa viſibilis ſpũſſ̃
cti miſſio nõ fuit niſi quedam ipſius apparentia vel
manifeſtatio in coꝛpali creatura tanq̃ in ſigno mani
feſtationis: vt magiſter inducit in textu ex autoꝛita=
te beati Auguſtini. Secunda ꝓpoſitio ẽ hec. Spũs
ſanctus nõ dicit minoꝛ realiter tota trinitate ꝓpter
ipſius viſibilẽ miſſionẽ: ſicut filius ꝓpter ſuam. Hãc
ꝓpoſitionẽ mgr̃ inſinuans querit. Quare ſpũſſan=
ctus rõne ſue viſibilis miſſionis nõ dicit minoꝛ pr̃e.
ſicut filius rõne ſue incarnationis ſeu viſibilis miſſi
onis dicit minoꝛ tota trinitate. Et reſpondet q̃ ſpi=
ritusſanctus non aſſumpſit columbã vt eſſet colũba.
ſed vt in ea appareret. ⁊ vt ꝑ eam deſignaret inuiſi
bilis miſſio. Filius autẽ aſſumpſit humanã naturaz
nõ ſolum vt in ea appareret. ſed etiam vt eẽt homo.
Et ideo filius ſm illã ſuam viſibilẽ miſſionẽ dicit mi
noꝛ non ſolũ patre: ſed etiam ſeipſo ⁊ angelis. vt pa
tet ibi. Minuiſti eũ paulominus ab angelis ⁊c. Ad
quod magiſter adducit multas autoꝛitates. vt patz
in ſ̃a. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Pater autoꝛitate do
nationis eſt maioꝛ filio ſibi eſſentialiter equali. Hãc
ꝓpoſitionẽ ꝓbat magiſter autoꝛitate Hylarij. ix. ꝺ
trinitate dicẽtis. Donantis autoꝛitate pater eſt ma=
ioꝛ. nunq̃d ꝑ doni confeſſionẽ filius ẽ minoꝛ. Maioꝛ
itaq̃ donans ẽ. ſed minoꝛ iã nõ eſt. cui vnũ eẽ donat
Añ patet hanc ꝓpoſitionẽ eſſe veram.

De miſſione ſpiritusſancti qua in/
uiſibiliter mittitur. a

IAm nunc ac DI. XVII
cedamus ad aſſignãdã miſ=
ſionẽ ſpũſſancti qua inuiſibi
liter mittit in coꝛda fidelium
Nam ipſe ſpũſſanctus qui deus eſt: ac ter
tia in trinitate ꝓſona vt ſupꝛa oſtenſuz eſt.
a patre ⁊ filio ac ſeipſo tpaliter ꝓcedit. id ẽ
mittit ac donatur fidelibus. ſz que ſit iſta
miſſio ſiue donatio. vel quomõ fiat conſi/
derandum eſt.

Premittitur quiddã ad hãc oſtẽ=
ſionem neceſſarium. ſ. q̃ ſpiritus/
ſanctus eſt charitas qua diligim?
deũ ⁊ ꝓximũ. b

Hoc autẽ vt intel=

ligibilius doceri: ac plenius ꝓſpici valeat
ꝑmittendũ eſt quiddã ad hoc valde neceſ
ſariũ. Dictũ quidẽ eſt ſupꝛa: ⁊ ſacr̃ auto/
ritatibus oſtenſũ. q̃ ſpũſſanctꝰ amoꝛ ẽ pa/
tris ⁊ filij quo ſe inuicem amãt ⁊ nos. His
aũt addendũ ẽ: q̃ ipſe idẽ ſpũſſãctꝰ ẽ amoꝛ
ſiue charitas: q̃ nos diligim? deũ ⁊ ꝓximũ
q̃ charitas cũ ita eſt in nobis vt nos faciat
diligere deũ ⁊ ꝓximũ. tunc ſpũſſanctus di
cit mitti vel dari nob. ⁊ q̃ diligit ipſã dile=
ctionẽ qua diligit ꝓximũ. in eoipſo deũ di
ligit. q̃ ipſa dilectio deus ẽ. i. ſpũſſanctus

Autoritatib⁹ ita esse ꝓfirmat. c

¶Ne autẽ in re tãta

aliquid de nostro influere videamur. sacrl autoritab⁹ qđ dictuz ẽ corroborem⁹. Be hoc aug. in. viij. li. de trinitate ait. Qui p/ primũ diligit: ꝛ sequẽs est vt ipsã p̃cipue dilectionẽ diligat. Deus autẽ dilectio ẽ. con sequẽs ergo est vt p̃cipue deũ diligat. Itẽ in eodez. Deus dilectio ẽ. vt ait Johãnes apls. Ut qđ ergo imus ꝛ currimus i sublimia celoꝝ. ꝛ ima terraꝝ querẽtes euz q̃ est apud nos: si nos eẽ apud eũ velimus. Nemo dicat. nõ noui qđ diligaz. diligat frem ꝛ diligat eandẽ dilectionẽ. Magis. n. novit dilectionẽ qua diligit: q̃ fratrẽ quẽ diligit. Ecce tã potes notiorẽ deũ hr̃e q̃ fratrẽ. ¶Plane notiorẽ qz p̃fẽtiorẽ. qz iteriorẽ qz certiorẽ amplectere dilectionẽ deum. et dilectione amplectere deũ. Ipsa ẽ dilectõ que oms bonos angelos: ꝛ oms dei suos cõsociat vinculo sanctitatis. Quãto ergo saniores sumus a tumore supbie: tanto sumus dilectione pleniores. et quo nisi deo plenus ẽ q̃ plenus ẽ dilectiõe. His vbis satis ostendit Aug. q̃ dilectio ipsa qua diligimus deum vel primũ deus est. Sed ad huc apertius in eodem libro subdit dicẽs. Dilectionẽ quã cõmendat Johãnes apostolus attendamus. Qui diligit inq̃t fratrẽ in lumine manet. ꝛ scandalũ in eo nõ ẽ. Manifestum ẽ q̃ iusticie p̃fectionẽ in fratris dilectione posuerit. Nã in quo scãdalum nõ est: vtiq; p̃fect⁹ est. Et tamẽ videtur dilectionẽ dei tacuisse. quod nunq̃ faceret nisi qz in ipsa fraterna dilectiõe vult intelligi deuz Apertissime em̃ in eadẽ epistola paulopost ait. Ita dilectissimi diligamus inuicẽ. qz dilectio ex deo est. ꝛ omnis qui diligit ex deo natus ẽ: et cognouit deum. Qui nõ diligit nõ cognouit deum. quia deus dilectio est. Ista cõtextio satis aperte declarat eandem ipsaz fraternã dilectionẽ. Nam fraterna dilectio ẽ qua diligimus inuicem. non solum ex deo. sed etiam deum esse tanta autoritate p̃dicari. s. Johannis. Cũ ergo ꝺ dilectione diligim⁹ fratrẽ. ꝺ deo diligimus fratrẽ. nec fieri potest vt eandẽ dilectionẽ nõ p̃cipue diligamus qua fratrẽ diligimus. qm̃ deus dilectio ẽ. Itẽ q̃ nõ diligit fratrẽ: non ẽ in dilectione. ꝛ qui nõ est in dilectiõe: nõ ẽ i deo. qz deus dilectio ẽ. Ecce apte dixit fraternã dilectionẽ deum esse.

Augusti.

Idem.

q̃ fraterna dilectio cum sit deus. non est pater vel filius. sed spũs̃ãctus tantũ. ꝺ

¶Cũ autez fraterna

dilectio sit deus. nec pater est nec filiꝰ. sed tm̃ spũssanctus. q̃ ppzie i trinitate dilectio vel charitas dicit. Eñ Aug. i. xv. li. ꝺ tri. Si in donis dei nihil ẽ maius charitate. ꝛ nullũ est maius donũ dei q̃ spũssanct⁹. qđ ꝛsequẽtius est q̃ vt ipse sit charitas q̃ dicit ꝛ deꝰ ꝛ ex deo. Ita em̃ ait Johes. Dilectio ex deo est. Et paulopost. Deꝰ dilectõ est. Ubi manifestat eã se dilectionẽ dixisse deũ quã dixit ex deo. deus q̃ ex deo ẽ dilectio. Itẽ in eodez. Johãnes volẽs de hac re aptius loq̃. In hoc inq̃t cognoscim⁹: qz in ipso manemus: ꝛ ipse i nobis. qz de spũ suo dedit nobis. Spũs itaq; sãctꝰ de q̃ dedit nob facit nos i deo manere. ꝛ ip̃m i nobis. hoc aũt facit dilectio. Ip̃e ẽ q̃ deꝰ dilectio. Ip̃e igit significat vbi legit. deꝰ dilectõ est. Ex his apparet q̃ spũssanctus charitas est. Augusti.

q̃ nõ ẽ dictũ p cãm illud. deꝰ charitas ẽ. sicut illud. tu es patientia mea ꝛ spes mea. e

¶Sed ne forte alí-

q̃s dicat illud esse dictũ p exp̃ssionẽ cause deus charitas ẽ. s. q̃ charitas sit ex deo. ꝛ non sit ipse deus. sicut dicit. deus nr̃a patiẽtia ẽ ꝛ spes. non q̃ ipse sit ista. sed qz ista ex deo sũt: Occurrit augustinus ostendẽs hoc nõ esse dictũ p causam sicut illa in. xv. lib. de trinitate ita dicens. Non dicturi sumus charitatẽ nõ p̃opterea esse dictã deum: q̃ ipsa charitas sit vlla substãtia que dei digna sit nomine. sed q̃ donũ sit dei sicut dictũ ẽ deo. Tu es patientia mea. Nõ vtiq; ideo dictuz est. tu es patiẽtia mea. q̃ dei substãtia est nostra patiẽtia. sed q̃a ab ipso nobis ẽ. Eñ alibi. Ab ipso ẽ patiẽtia mea. Hunc em̃ sensũ facile refellit scriptu raruz ipsa locutio. Tale est em̃. Tu es patiẽtia mea. quale est. Domine spes mea. ꝛ deus meus miscõia mea. et multa similia. Nõ est autem dictum. Bñe charitas mea aut tu es charitas mea. aut deus charitas mea. Sed ita dictum est. deus charitas ẽ. sicut dictum est. deus spũs est. Hoc q̃ non discernit intellectũ a domio: nõ expositio-

Predicte autoritatis colligit summã

nē querat a nobis. Nō aptius quicq̄ possumus dicere. deus ergo charitas est. Ex p̄dictis clarescit q̄ spūssanct⁹ charitas ē: qua diligimus deū ⁊ ꝓximū. vñ facili⁹ est nobis ostendere quō spūssanctus mittat̄ siue detur nobis.

Quō spūssanctus mittatur vel detur nobis. f

Tunc enī mitti vel dari dicit̄: cuz ita ī nobis est: vt faciat non diligere deum ⁊ ꝓximū. ꝑ quod manem⁹ ī deo. ⁊ deus in nobis. Unde Augus. hunc missionis modū insinuans in. xv. li. d̄ trini. ait. Deus spūssāctus qui ꝓcedit ex deo cum datus fuerit homī: accendit eū ad diligendū deum ⁊ ꝓximū. ⁊ ipse dilectio est. Nō em̄ habet homo vñ diligat deū nisi ex deo. Ecce quomō dat̄ vl̄ mittit̄ nobis spiritussanctus. s̄m q̄ dicit̄ datū siue donuz Quod donū cōmendat Augus. explanās aptius quō detur in eodem li. Dilectio inquit dei diffusa est in cordibus nostris. vt ait apl̄us ꝑ spūmsanctū qui datus ē nobis Nullū ē isto dono dei excellentius. Solū ē quod diuidit inter filios regni ⁊ filios ꝑditionis. Dant̄ et alia ꝑ spūm munera. s̄ sine charitate nihil ꝓsunt. Nisi ergo tātuz impartiat̄ cuiq̄ spiritussan ctus: vt eū dei ⁊ ꝓximi faciat amatorez. a sinistra non transfert̄ ad dexterā. Neq̄ spūssanctus ꝓprie dicit̄ donū nisi ꝓpter dilectionē. quaz qui nō habuerit: ⁊ si loquat̄ omnibus linguis. ⁊ habuerit ꝓphetiā ⁊ omnē sciam et omnē fidē. ⁊ distribuerit sub̄am suā. ⁊ tradiderit corpus suū ita vt ardeat: nō ei prodest. Quantū ergo bonū ē: sine quo ad et̄naz vitā neminē tanta bona ꝑducūt. Ip̄a v̄o dilectio vel charitas: nā vnius rei uomen ē: vtrunq̄ ꝑducit ad regnū. Dilectio ergo que ex deo est. ⁊ deus ꝓprie spūssanctus est. ꝑ quē diffundit̄ in cordibus nr̄is deus charitas. ꝑ quaz nos tota inhabitat trinitas. Quocirca rectissime spūssanctus cū sit deus: vocat̄ etiaz donū dei. Qd̄ donū ꝓprie q̄d nisi charitas intelligendū ē q̄ ꝑducit ad deum. ⁊ sine qua quodlibet aliud dei donū nō ꝑducit ad deum. Ecce hic apitur quod supra dictū erat. s. q̄ charitas sit spūssanctus: ⁊ donū excellentius. ⁊ quomodo hoc donuz. i. spūssanctus det̄ nobis. s. cū ita impartit̄ alicui. i. ita habet esse in aliquo: vt eum faciat dei ⁊ proximi amatorē. Quod cū facit: tūc aut dari dicitur siue mitti alicui. ⁊ tunc ille dicit̄ ꝓprie habere spm̄sanctum.

Augusti.

Quō spūssāctus det̄: hic notatur.

Predicte autoritatis colligit summā

Utrꝫ ꝯcedendū sit q̄ spūssanctus augeat̄ in hoīe. vel magis vel minus habeat̄ vel detur. g

Hic queritur si charitas spūssanctus est: cum ipsa augeatur ⁊ minuat̄ in homine. ⁊ magis ⁊ minus ꝑ diuersa tēpa habeat̄. vtrum concedendū sit q̄ spūssanctus augeatur vel minuat̄ in homine. ⁊ magis ⁊ minus habeat̄? Si em̄ in homine augeret̄. et magis vel minus dat̄ ⁊ habet̄: mutabilis esse videt̄. deus autez om̄ino immutabilis videt̄. Uidet̄ ergo q̄ vel spūssanctus nō sit charitas. vel charitas nō augeat̄ vel minuat̄ in homīe. Itez charitas ⁊ nō habenti dat̄ vt habeat. ⁊ habenti vt plenius habeat. Si ergo spūssanctus charitas est. ⁊ nō habenti dat̄ vt habeat. ⁊ habenti vt pleni⁹ habeat. Sz quomō dat̄ non habenti. cum ipse vt deus sit vbiq̄. ⁊ in om̄ibus creaturis tot⁹. Et quō pleni⁹ dat̄ vel habet̄ sine sui mutatione.

An spūssance⁹ detur habenti et non habenti.

Respōsio ad p̄mā questionē. h

His ita respondemus dicentes. q̄ spūssāctus siue charitas penitus immutabilis est. nec in se auget̄ vl̄ minuit̄. nec in se recipit magis vel minus. sed in homine. vel potius homī augetur ⁊ minuit̄. ⁊ magis vel minus dat̄ vel habetur. sicut deus dicit̄ magnificari ⁊ exaltari ī nobis. q̄ tamē in se nec magnificat̄: nec exaltat̄. Uñ ꝓph̄a. Accedat hō ad cor altum: ⁊ exaltabit̄ deus. Sup quē locuz ait autoritas. Deus non in se sed in corde hominis grādescit. Sic ergo spūssanctus homini datur. ⁊ datus amplius datur. i. augetur. ⁊ magis ⁊ minus habetur. ⁊ tamen immutabilis existit.

Hic ponit illi⁹ dubij solutionem.

Responsio ad secundam. i

Cunqz vbiqz sit. ⁊ ī omni creatura totus. sunt tñ multi q̄ eū non habent. Non em̄ omnes spūmsanctū habent ī quibus est. alioquin ⁊ irrationabiles creature haberent spm̄sanctū. quod fidei pietas nō admittit.

Autozitate confirmat vtrãqz re-
ſponſionem. k

Hic ponit cõ firmatiõez p̃ dicte ꝯclusio nis.

Vt autẽ certius ſi-

at qđ diximus autozitate cõfirmamus. Q̃ ſpũſſanctus magis ac minus ꝓcipiaſ̃ ꝛ homi augeaſ̃. ꝛ nõ habenti deſ̃. et habẽti vt plus habeaſ̃. Aug⁹. oſtendit ſup Joh. di/cens. Sine ſpũſancto cõſtat nos xp̃m non diligere. ꝛ eius mãdata ſeruare nõ poſſe ꝛ id nos poſſe atqz agere tãto minus quãto illũ ꝓcipimus min⁹. Tãto ꝝo ampli⁹ q̃nto illũ ꝓcipimus amplius. Jõqz nõ ſolũ non habẽti. verumetiã habẽti nõ incaſſũ p̃mittiſ̃. Nõ habenti q̃dem vt habeaſ̃. habenti aũt vt amplius habeaſ̃. Nã ſi ab alio minus. ꝛ ab alio amplius nõ haberet: ſanct⁹ Helyſe⁹ ſãcto Helye nõ diceret. Spũs q̃ ẽ i te duplo ſit i me. Ex̃po autẽ q̃ eſt dei filius nõ ad menſurã datus eſt ſpũs. Neqz em̃ ſine gr̃a ſpũſſancti eſt mediator dei et hoim hõ xp̃s. Q̃ em̃ ẽ vnigenit⁹ dei filius eq̃lis p̃ri: nõ eſt gr̃e ſed nature. Q̃ autẽ i vnitatẽ p̃ſone vnigeniti aſſumptus ẽ homo: gr̃e ẽ nõ nature. Ceteꝛ autẽ ad menſurã daſ̃. et datus addiſ̃: donec vnicuiqz ꝓ mõ ſue p/fectõnis ꝓꝓria mẽſura compleaſ̃. Ecce ex p̃ſe habes q̃ ſpũſſanct⁹ magis ꝛ min⁹ daſ̃ vel accipiſ̃. ꝛ homi datus augeſ̃. ꝛ hñti et nõ hñti daſ̃. q̃ ſpũſſanctus eſt charitas q̃ nõ habenti daſ̃. ꝛ i habente augeſ̃ ꝛ ꝓficit Immo vt verius ꝛ magis ꝓꝓrie loq̃r: homo i ea ꝓficit. ꝛ deficit aliq̃n. ꝛ tunc ipſa dicitur ꝓficere vl̃ deficere. que tñ nec ꝓficit nec deficit i ſe. q̃ deus ẽ. Vñ Aug⁹. i omel. ix. ſup epl̃am Joh. ait. Probet ſe q̃ſqz q̃ntum i illo ꝓfecerit charitas. vel potius q̃ntum ipſe i charitate ꝓfecerit. Naz ſi charitas de⁹ ẽ. nec deficit nec ꝓficit. Sic ergo inte ꝓficere dicit̃ charitas. q̃ tu i ea ꝓficis Ecce quomõ intelligendũ ſit: cũ dr̃ ſpũſſanct⁹ augeri i nobis. q̃ nos i eo. ſ. ꝓficim⁹. ſic ꝛ alia hmõi.

Augusti.

Q̃ aliqui dicunt ſpũm ſanctum nõ eſſe charitatem q̃ diligimus deuz ꝛ ꝓximũ. l

Supra dictum eſt

q̃ ſpũſſanctus charitas ẽ patris ꝛ filij q̃ ſe inuicẽ diligunt ꝛ nos. ꝛ ipſe idem ẽ charitas que diffunditur in cordibus noſtr̃: ad diligendũ deum ꝛ ꝓximũ. Horum alteruz omnes catholici cõcedunt. ſ. q̃ ſpũſſanct⁹ ſit charitas patr̃ ꝛ filij. Q̃ autẽ ipſe idẽ ſit charitas qua diligimus deũ ꝛ ꝓximum: a pleriſqz negaſ̃. Dicunt em̃. Si ſpũſſanct⁹ charitas ẽ patris ꝛ filij ꝛ noſtra. eadẽ ergo charitas eſt qua deus diligit nos. ꝛ q̃ nos diligimus eũ. Hoc autẽ ſanctoꝝ autozitates negare videnſ̃. Dicit em̃ Aug⁹. in li. de ſpũ ꝛ lr̃a. Unde eſt dilectio niſi vñ ꝛ ipſa fides. i. a ſpũſancto. Non eſſet em̃ in nobis niſi diffunderet in cordibus ꝓ ſp̃m. Charitas autẽ dei dicta eſt diffundi q̃ i cordib⁹ noſtris. nõ qua nos ipſe diligit. ſed qua nos facit dilectores ſuos. Sicut iuſticia dei dicit̃: qua nos iuſti eius munere efficimur. ꝛ dñi ſalus qua nos ſaluat. et fides xp̃i qua nos fideles facit. His ꝝbis videt̃ mõſtrari diſtinctio inter charitatem qua nos de⁹ diligit. ꝛ q̃ nos diligim⁹. Et ſicut iuſticia noſtra dr̃ dei. nõ q̃ ipſe ſit ea iuſtus. ſed q̃ ea nos iuſtos facit. Sic̃ ꝛ fides ꝛ ſalus. ſic videt̃ dicta dei charitas que ẽ i nob. nõ q̃ ipſe ea diligat. ſed q̃ ea nos diligere facit. Augusti. De hoc etiã idẽ Aug⁹. in li. xv. de trini. ait Cum Joh̃es ꝓmemoraſſet dei dilectionẽ. nõ qua nos eũ: ſed qua ipſe dilexit nos. et miſit filiuz ſuũ libatorẽ ꝓ pctis noſtr̃. Ecce ꝛ hic videt̃ manifeſte diuidere dilectõz qua nos diligimus deũ ab ea qua ipſe diligit nos. Si ergo inquiunt ſpũſſanctus dilectio eſt qua de⁹ diligit. ꝛ qua nos diligim⁹: duplex dilectio eſt. immo duo diuerſa eſt. quod abſurdũ ꝛ a veritate longe ẽ. Nõ eſt q̃ dilectio qua diligimus. ſed q̃ de⁹ tm̃ diligit nos.

Ex ꝝbis autozitatuz ꝓgumẽtando ꝓcedit.

Respõ

Reſponſio ad p̃dicta determinãs autozitates. m

His reſpõdemus

p̃dictaꝝ autozitatũ ꝝba determinantes h̃ mõ. Charitas dei dicta ẽ diffundi in cordibus nr̃is. nõ q̃ ipe nos diligit. ſ̃ q̃ nos diligere facit ꝛc̃. His ꝝbis nõ diuidit̃. nec diuiſa oñdit̃ charitas qua de⁹ nos diligit ab ea qua nos diligimus. ſed potius cum ſit vna ꝛ eadẽ charitas. ꝛ dicaſ̃ ipſa dei charitas. ꝛ diuerſis ꝺ cauſis ꝛ rõnib⁹ dei charitas apellari in ſcꝑtura oſtendit̃. Dr̃ em̃ dei charitas. vel q̃a de⁹ ea diligit nos. vel q̃ nos ea ſui dilectores facit.

Determiatio prime autozitatis. n

Cum ergo ab apostolo dicit̃ charitas dei diffundi ĩ cordib⁹ nostris: nõ est dicta charitas dei qua diligit nos. sed qua facit nos diligere. i. nõ ibi appellat̃ charitas dei eo ꝙ deus nos ea diligit ꝫ eo ꝙ nos ea sui dilectores fac̃. Et ꝙ ea ratione possit dici charitas dei. q̃a nos ea diligere facit: ex simili genere locutiõis ostendit. sicut dr̃ iusticia dei qua nos iustificat. ⁊ dñi sal⁹ qua nos saluat. et fides xp̃i qua nos fideles facit.

Determinatio secunde. o

Similiter et aliam exponimus autoritatẽ. vbi ait dilectionẽ dei cõmemorari. nõ qua nos eũ: sed q̃ ipse dilexit nos. ac si diceret. cõmemorat. dilectionẽ dei. nõ ꝫm ꝙ ea nos diligim⁹ deũ. ꝫ ꝫm ꝙ ipse ea diligit nos.

Aliud obijciunt. p

Sed aliud ẽ inquiunt quod magis vrget. dixit em̃ supra august. ꝙ dilectio est a spũsãcto: a quo fides Sicut g̊ fides nõ est spũssanctus a quo est ita nec charitas. Quõ g̊ spũssãctus ẽ si ab ipso ẽ. Nam si ab ipso ẽ. ⁊ ipse est. g̊ spũssãctus a seipso ẽ. Ad quod dicim⁹. Spũssanct⁹ q̃dem a seipso nõ est. sed tñ a seipso dat̃ nobis. vt supra dictũ est. Dat em̃ seipm nobis spũssanct⁹. Et ex hoc sensu dictum ẽ: ꝙ charitas ab ipso ẽ ĩ nobis. et tñ ipsa spũssanct⁹ ẽ. Fides autẽ ẽ a spũsancto ⁊ nõ est spũssanct⁹. qꝛ donũ vel datum solummõ ẽ. nõ deus dans.

Respõsio

Q alias inducunt rõnes ⁊ autoritates ad idẽ ꝓbãdum. q

Alias quoqꝫ inducunt rationes ad idem ostendenduꝫ. scꝫ ꝙ charitas non sit spũssanct⁹. quia charitas affectio mentis est ⁊ motus animi. spũssanctus vero non est affectio animi vl̃ motus mentis. qꝛ spũssanct⁹ immutabil̃ ẽ ⁊ increat⁹. Non est g̊ charitas.

Q charitas est motus vel affectio animi. r

Q autez charitas sit affectio animi ⁊ mot⁹ mentis: autoritatibus ꝯfirmãt. Dicit em̃ Aug. in. iij. lib. d̃ doctrina xp̃iana. Charitatem voco motũ animi ad fruendũ deo ꝓpter ip̃m. ⁊ se ac ꝓximo ꝓpter deũ. Idẽ in li. d̃ morib⁹ eccl̃ie catholice: tractans illud verbũ apostoli. Nec mors nec vita pot̃it nos separe a charitate dei. Charitas dei inq̃t dicta ẽ virt⁹ q̃ animi nostri rectissima affectio ẽ. q̃ ꝯiungit nos deo q̃ eũ diligimus. Ecce his v̄bis exp̃mit̃: ꝙ charitas ẽ affectio ⁊ motus animi. ac ꝑ hoc nõ videt̃ esse spũssanctus.

Augusti.

Responsio determinans autoritates. s

Ad quod dicimus ꝫ ita dictũ esse sicut dr̃. deus est spes nr̃a ⁊ patia nr̃a. qꝛ facit nos sperare ⁊ pati. Ita charitas dr̃ esse mot⁹ siue affectõ animi. qꝛ ꝑ eã mouet̃ ⁊ afficit̃ anim⁹ ad diligẽdũ deũ Nõ aũt mirer̃ si charitas cũ sit spũssãctus dicat̃ mot⁹ mẽtis. cũ etiã ĩ li. Sap̃. dicat̃ d̃ spũ sapie: q̃ attingit a fine vsqꝫ ad finẽ. q̃ ẽ actus mobil̃. cert⁹. incoinq̃nat⁹. Qd̃ nõ iõ dicit̃ ꝙ sapia sit mobile aliq̃d vl̃ act⁹ aliq̃s ꝫ qꝛ sui immobilitate oĩa attigit. nõ locali motu. ꝫ vt vbiqꝫ sp̃ sit. et nusq̃ꝫ inclusa teneat̃. Sic g̊ charitas dr̃ mot⁹ animi: nõ ꝙ ipsa sit mot⁹ vel affectio vel v̄tus animi. ꝫ qꝛ ꝑ eã q̃si esset v̄tus: afficit̃ mẽs ⁊ mouet̃ Sed si charitas spũssanct⁹ ẽ q̃ opat̃ ĩ singulis ꝓut vult. cũ ꝑ eũ mens hoĩs afficiat̃ et moueat̃ ad credẽdũ vel sp̃anduꝫ ⁊ hmõi. sicut ad diligendũ. Quare nõ sic dicit̃ charitas mot⁹ vel affectio mẽtis ad credendũ vl̃ sperandũ sicut ad diligendũ? Ad qd̃ sane dici põt. qꝛ alios act⁹ atqꝫ motus v̄tutũ opat̃ charitas. i. spũssanctus mediãtibus v̄tutibus quaꝝ actus sunt. vtpote actum fidei. i. credere fide media. et actum spei. i. sp̃are media spe. Per fidẽ em̃ ⁊ spem p̃dictos opatur actus. Diligendi v̄o actum ꝑ se tm̃: sine alicuius virtutis medio opatur id est diligere. Aliter g̊ hunc actũ opat̃ q̃ꝫ alios virtutũ actus. Jõqꝫ different̃ d̃ hoc ⁊ d̃ alijs loquit̃ scriptura. que istũ specialiter charitati tribuit. Est ergo charitas vere spũssanctus. Vñ aug. p̃missum verbuꝫ apostoli tractãs in eodẽ li. charitatẽ dicit esse bonũ quo nil melius est. ⁊ ꝑ hoc ipsaꝫ

Augusti.

esse deū significat dicens. Si nulla res ab eius charitate nos sepat. q̄d esse nō solum melius: sed etiaz certius hoc bono potest: Ecce dicit qz charitate nihil meli⁹ ē. Charitas ergo spūssanctus ē qui est de⁹: z donū dei siue datum. qui diuidit singulis fidelibus dona. nec ipse diuidit: sed indiuisus singlis dat. Vñ aug. Vbi Jobes. dicit. nō ad mensurā xp̄o dari spūm ait. Celeteris ꝯo diuidit. nō quidez ipse spūs: sed dona eius.

An concedendum sit q̄ p donum dentur dona. t

Hic queritur cum

spūssanctus p quez diuidunt dona ipse sit donum. vtrum concedendū sit q̄ p donuz diuidant ac dent dona: Ad quod dicim⁹ qz p donū quod est spūssanctus: singulis ꝓpria diuidunt. z ipsum ꝯmuniter oēs boni habent. Unde Aug. in. xv. lib. d̄ trini. ait. ꝑ donū quod ē spūssanctus i cōmune omnibus mēbris xp̄i: multa dona q̄ sunt q̄busq; ꝓpria diuidūt. Nō eni singuli quiq; hñt oīa. sed hi illa. alij alia. q̄uis ipm donū a quo cuiq; ꝓpria diuidunt omnes habeant. i. spūmsāctū. Apte dicit p donum dona donari.

Augusti.

Jsta est distinctio decimaseptima

In qua magister post q̄ egit de missione spūssācti visibili sub spēbus creatis. agit de missione eius inuisibili p infusionem charitatis. Et tria principaliter facit. Primo eā ostendit quid charitas ꝑm essentiā dicat. Secundo subdit quomodo in nobis augeat. Tertio concludit quomō actum dilectionis i nobis operat. Primuz facit vsq; ibi. Hic querit si spūssanctus charitas est. Secunduz ab inde vsq; ibi. Supra dictum est q̄ spūssanctus est charitas. Tertium ꝯo vsq; ad finez distinctionis. z hec in generali. In speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaz prima est. Spūssanctus existēs charitas: quando deum z primū diligimus: tunc nobis inuisibiliter mittitur vel datur. cum talem dilectionem in nobis efficit vl opatur. Et ꝓbatur sic.. Sola charitas que facit nos in deo manere: z deum in nobis. est maximū dei donum. spūssanctus qui est maximū dei donum facit deum esse in nobis: z nos manere i deo. igitur solus spūssanctus est charitas. Hanc sñiaz magister ponens in lra dicit. q̄ spūssanctus qui tpaliter missione dat inuisibili: est charitas qua deum z primuz diligimus. Et tunc inuisibiliter mittitur vel datur: cum huiusmodi dilectione dei z proximi in nobis occulte operatur.. Et hoc probat magister beati Augusti. autoritate. Postea magister excludit instantiam qua posset dici deum esse charitatez. z hoc debere intelligi p causalitatem sicut etiam dicitur. deus est patientia nostra et spes nostra. quia patientiam z spem in nobis operatur et causat. sic etiam dici debeat deum esse charitatem. id est charitatez i nobis causans. sed hoc remouet magister. z dicit q̄ hoc nomen consonat sacre scripture in qua bñ repit Deus patiētia mea z spes mea. sed nullibi inuenitur dictū Deus charitas mea. vel aliquid taliuz. sed simplicit dicit. Deus charitas est. quod nō fieret nisi eēntialiter charitas esset. Secunda ꝓpositio est hec. Spūs sanctum qui charitas est in nobis augeri vel minui ꝑm q̄ in ipso ꝑficimus vel deficimus: nullatenus catholice est negandum. Et ꝓbatur sic. Illud catholice de deo non negat quod conuenienti similitudie i sacra scr̄ptura ꝓcessum cōmuniter reptur. sed spūs sctū in nobis augeri vel minui ꝑm q̄ i ipso ꝑficim⁹ vl deficimus est hmōi. igit illud catholice nō negatur Argumentū apparet euidēs z maioz. sed minoz ꝓbationē mgr̄ ponit in textu. vbi objcit ꝓtra sñiam i ꝓma ꝓpositione. s. q̄ spūssanctus sit charitas. sequitur q̄ sicut charitas augeret in homine. z non hñti daret vt eā habeat: z hñti vt plen⁹ eā hēat. sic etiā spūssanctus augeret z minueret in homīe. et daret nō habenti. que omnia sunt incōuenientia: vt appareret: eo q̄ videret ponere mutationē in deo. z ipsum nō eēvbiq;. Ad quā mgr̄ rñdet di. spūscūs qui charitas: sine oñi mutatiōe augeri vel minui: z dari nō hñti dicit. qz nō recipit magis aut min⁹ i se eēntialit sed i hoīe. z nō auget neq; minuit sibi. sed poti⁹ ipsi homī: vel in ipso hoīe a quo magis vel min⁹ habet. sic dicit etiā in nobis magnificari vel exaltari. licz tñ i se magnificet vel exaltet. Dicit etiā dari nō habenti. nō q̄ alicubi veniat vbi ꝑus nō fuit. quod esse nō potest cū sit vbiq;. sed qz alio mō alicubi esse incipit qualiter ibi p⁹ nō fuit. Postea adducit ꝓtes autoritates quibus ꝓbat spūmsanctū ab aliquibus magis et ab aliquibus minus haberi. exemplificans illud p Helyseū ꝓphetā: qui duplicē Helye petijt spūm. Per alias etiā auctes ꝓbat: q̄ xtus dicit ꝑficere. eo q̄ hō in ea ꝑficit. Tertia ꝓpō ē. Spūscūs actū diligēdi p seipm sine xtute media in nobis opatur. Et ꝓbatur sic. Et eodē argumento arguit ꝓtra p⁹ius dicta. s. q̄ spūssanct⁹ dicit charitas. z arguit sic. Dilectio qua nos diligimus deū nō est dilectio q̄ deus diligit nos. igit charitas q̄ nos diligim⁹ deū nō ē spūssanct⁹. ꝯsequētia tenet ꝑ tanto q̄ dilectio q̄ nos diligit de⁹ ē spūssanct⁹. z ergo illa qua nos diligim⁹ deū: nō est illa q̄ deus diligit nos. sequit nostrā charitatē nō esse spūmsanctū. Assumptū ꝯo patet p autoritatē. b. Augustini: que habet. ix. ca. hui⁹ distinctionis. Ad argumentū respondet magister: negando añcedēs. Ad autoritatē. b. Augustini rñdet magister. q̄. b. Aug. noluit dicere illis xbis q̄ alia eēt charitas q̄ deus diligit nos. z alia q̄ nos diligimus deū. Sed voluit dicere: q̄ nomē charitatis cōuenit deo. nō solū qz ipse diligit nos. sz etiā qz nos p ipsū sui dilectoz facit. Secūdo objcit ꝓtra idē. Nihil ē a seipso. sed charitas est ab ipso spūsancto. igit charitas nō est ipse spūssanctus. Minoz ē ꝓbat mgr̄ autoritate Augustini dicentis. q̄ dilectio qua deū diligimus est a spūsancto: sicut fides qua in deū credimus. Ad quod rñdet mgr̄ dicēs q̄ nō ē incōueniēs idē esse a seipso nō simpliciter. sed qz a seipso dat nobis. Et q̄tū ad hoc dicit. b. Aug. q̄ charitas a spūsancto est. z ipsa charitas est spūssanctus. Fides autem qz nō ē deus dans. sed aliq̄d a deo datum. Tertio objcit. Nulla affectō ē eēntialr spūssctūs. sz charitas q̄ nos deū diligim⁹ ē affectio animi. igit non est spūssctūs. Minoz est. b. Aug⁹. dicētis. Charitatem voco motū animi tē. Et respōdet magister dicēs. q̄ charitas ideo dicit motus animi. qz nos ad diligendū effectiue mouet. Nec mirū est q̄ charitas q̄ spūssanctus est dicit motus animi. cum de ipsa diuīa sapientia dicatur q̄ sit nobilioz omnibus mobilibus. Jstis autē sic positis magister soluit duas quelliōes

Quarum vna sumit ex responsione iaz vltimo dicta Nam exquo charitas mouet mentē ita bene ad credendū ⁊ ad sperandū sicut ad diligenduz: quare nō ita bene dicit affectio mentis ad credendum: ad sperandū sic ad diligendū. Respondet magister ꝙ hoc nō potest fieri ideo. quia charitas siue spūssanctꝰ alios actus ⁊ motus virtutū operatur mediātibus habitibus infusis. vtpote credere mediante habitu fidei. sperare mediante habitu spei. sed actū diligēdi ꝑ se sine quocūqꝫ habitu opatur. Alia questio. Utꝝ ꝑ donū quod est spūssanctus dent alia omnia dona. Et rn̄det ꝙ sic. ⁊ tn̄ non omnes qui habent spm̄sanctum habent omnia dona. sed aliqui illa. aliqui ista. ⁊ sic de alijs. Et p̄dicta opinio magistri nō tenetur. nec debite soluit obiectionē. igitur ⁊c̄.

Utrum eadem ratione spiritussanctus dicatur donum ⁊ datum siue donatum. a

DI.XVIII

Preterea diligenter considerandū est cum spūssanctus dicat donum et datum. vtrum eadem ratiōe vtrūqꝫ nomen ei conueniat: quod vtiqꝫ videri potest.

Quare ita esse videtur. b

Cum enim idez sit spūmsanctum dari: ⁊ spūmsanctum donari. ex eadem ratione videt spūssanctus dici datum et donum. Hoc etiaz videt Augusti. significare in. xv. lib. de trini. cū ait. Spūssanctus intantū donum dei ē inquātum dat eis quibus dat. apud se autē deus ē ⁊ si nemi dat. Ecce apte dicit spm̄sanctū donū appellari. qꝛ dat. Si aūt ex eo tātum appellat donū qꝛ dat. nō ab eterno fuit donū. qꝛ nō dat nisi ex tpe.

Augusti.

Respōsio quare datum siue donatum dicat spūssanctus. c

Ad quod dicimus qꝛ spūssanctꝰ ⁊ donū dicit ⁊ datū siue donatū. sed datū siue donatū ex eo tm̄ dicit. qꝛ dat vel donat. qđ habet tm̄ ex tpe.

Hic quare donum. d

Donum vero dicitur nō ex eo tm̄ ꝙ donet. ꝑ ex ꝓpetate quā habuit ab eterno. vn̄ ⁊ ab eterno fuit donum. Sēpiterne. n. donū fuit. nō qꝛ daret. ꝑ q̄a ꝓcessit a pre ⁊ filio. Un̄ aug. i. iiij. li. de tri. ait. Sicut natū esse ē filio a pre eē. ita spūisancto donū dei esse: ē a pre ꝓcedere ⁊ a filio. Hic apte on̄dit ꝙ spūssanctꝰ eo donuz ē ꝙ ꝓcedit a pre ⁊ a filio. sicut filius eo est a pre ꝙ natꝰ ē ab eo. Nō. n. idē ē filio eē a patre ⁊ spūisancto. i. non ea ꝓprietate filiꝰ dr̄ eē a pre qua spūssanctꝰ. Nā filius dr̄ esse a pre. qꝛ genitus ē ab eo. Spūssāctus ꝟo dr̄ eē a pre ⁊ a filio. qꝛ spūssanctus ē donū patris ⁊ filij. i. qꝛ ꝓcedit ab vtroqꝫ. Eo em̄ dicit spūs quo donū. ⁊ eo donū quo ꝓcedēs Un̄ Aug. i. v. li. de tri. ait. Spūssanctus q̄ nō ē trinitas ꝑ i trinitate intelligit. in eo ꝙ ꝓprie dr̄ spūssanctus: relatiue dr̄. cuz ⁊ ad patrē ⁊ ad filiū refert. qꝛ spūssanctꝰ ⁊ patri ⁊ filij spūs est. sed ipsa relatio nō apparet in hoc nomie. Apparet autē cum dicit donum dei. donū est em̄ pr̄is ⁊ filij. qꝛ ⁊ a patre ꝓcedit et a filio. Ecce his verbis apte ostendit eadē relatiōe dici spūmsctm̄ ⁊ donum. Donū autē qꝛ ꝓcedit a patre ⁊ filio. Proprietas ergo qua dr̄ spūssāctꝰ vel donū: ꝓcessio ipsa ē. de q̄ post pleniꝰ agemus cum alijs. Cū ḡ ab eterno ꝓcesserit ab vtroqꝫ: ⁊ ab eterno donū fuit. Nō ḡ spūssanctꝰ eo tm̄ dr̄ donū: qꝛ donat. Nā ⁊ an̄ fuit donū q̄ꝫ donaret. Un̄ aug. i. v. li. đ tri. Semper spūssāctus ꝓcedit. ⁊ nō ex tpe ꝑ ab eternitate ꝓcedit. Sed qꝛ sic ꝓcedebat vt esset donabile: iaz donū erat anteq̄ꝫ esset cui donaretur. Aliter. n. intelligit cum dicit donum. aliter cum dicit donatum. Nam donum potest esse etiam anteq̄ꝫ det. donatū autē nisi datū fuerit: nullo modo dici potest. Sempiterne ergo spūs est donū. temporaliter autē donatū. His verbis aperte ostendit: ꝙ sicut spūssanctꝰ ab eterno ꝓcedit. ita ab eterno donuz est. nō qꝛ donaret a pre filio. vel a filio patri. sed qꝛ ab eterno ꝓcessit donabilis.

Augusti. Quid sit filio esse a pre ⁊ spūisctō.

Augusti.

Eo dr̄ spūssāctꝰ quo donū. ⁊ eo donuz quo ꝓcedens.

Augusti. Qꝛ semp ꝓcedit spūssanctus.

Querit cui donabilis. e

Sed queritur cui donabil vtꝝ pr̄i ⁊ filio. an tm̄ nobis q̄ nondū eramus? Si autē nō erat donabilis pr̄i ⁊ filio sed tm̄ nobis. ⁊ ex eo donuz erat. q̄a sic donabilis ꝓcedebat. videt ꝙ filiꝰ semp eadē ratiōe donū fuerit. qꝛ ab eterno ꝓcessit a patre donabilis nobis in tempe. Nā ⁊ đ filio legitur ꝙ datus est nobis. Ad qđ dicimus. qꝛ spūssanctꝰ nobis tm̄ non patri

vl' filio donabilis ꝓcessit. sicut ⁊ nobis tm̄ datus ē. Et filius vere datus est nobis. et ab eterno ꝓcessit a pr̄e. nō vt donabilis tā tum: sed vt genitus qui ⁊ donari posset.

Q̄ filius ꝓcessit vt genitus ⁊ donabilis. spūssāct⁹ v̄ro vt donum ⁊ donatum. ⁊ quia procedit ab vtroq̄. ⁊ q̄a dōabilis est.

Processit ergo vt genitus ⁊ donabilis sed spūssanctus non procedit vt genitus. sed tm̄ vt donum. Donum autez semp̄ fuit. non solum quia donabilis. sed quia ab vtroq̄ processit. ⁊ q̄a donabilis fuit. Unde Aug. i. v. lib. de trini. ait. Eo ipso q̄ daturus erat eū deus: iā donū erat etiā anteqū daret̄. Et ideo donabilis est. ꝫ aliter donabilis q̄ filius. Nam ⁊ aliter datus ⁊ aliter processit q̄ filius. Filij em̄ processio genitura est vel natiuitas. Spiritussancti vero processio natiuitas non est. vtraq̄ vero ineffabilis est.

Q̄ sicut filius nascendo accepit nō tantū vt esset filius. sed etiaz essentia. ita ⁊ spūssanctus ꝓcedēdo accepit non tantū vt esset donū. sed etiā vt esset essentia. f

Et notandum q̄ sicut filius nascendo accepit nō tm̄ vt filius sit. sed om̄ino vt sit. ⁊ vt ipsa substantia sit ita ⁊ spūssanctus a pr̄e ⁊ filio ꝓcedēdo accepit. nō tm̄ vt spūssanctus sit vel donū. ꝫ etiā vt om̄ino sit. ⁊ vt substātia sit. qd̄ vtiq̄ nō accepit ex eo quo dat̄. Nā cuz nō detur nisi ex tp̄e. si hoc haberet ex eo q̄ dat̄. accepisset ergo ex tempore vt esset. Unde

Augusti. Aug. in. v. libro de trinitate. Filius non h̄ tm̄ habet nascendo vt sit filius. sed omnino vt sit. Queritur ergo: vtrū spūssanctus eo q̄ datur: habeat non tm̄ vt donum sit. sed omnino vt sit? Quod si nō est nisi quia datur. i. si nō habet esse: nisi eo q̄ dat̄. Sicut filius nascēdo habet nō tm̄ vt sit filius quod relatiue dicit̄. sed omnino vt sit ipsa substantia. quomodo iam spiritussanctus erat ipsa substantia: cum non prius daret̄ q̄ esset cui daretur. Non ergo eo q̄ datur sed procedendo habet vt sit donum: et vt sit essentia. sicut filius nō eo q̄ datus ē. sed nascendo accepit: non tantū vt sit filius. ꝫ

Augusti. vt sit essentia. Unde Augustinus i. xv. libro de trinitate ait. Sicut filio prestat eēntiam sine initio temporis. sine mutabilitate nature de patre generatio. Ita spiritui sancto p̄stat essentiam sine vllo initio temporis. sine vlla mutabilitate nature d̄ vtroq̄ ꝓcessio.

Questio ex predictis videtur q̄ filiꝰ nō tantū sit filiꝰ natiuitate sz etiam essentia. de simili ⁊ spiritussanctus processione. g

Hic oritur questio

Si filius nascendo habet: nō tm̄ vt sit filius. sed vt sit eēntia. ⁊ spūssanctus ꝓcedendo: non tm̄ vt sit donū. sed vt sit eēntia. ergo ⁊ filius natiuitate eēntia est. ⁊ spūssāct⁹ ꝓcessione est essentia. cū alibi dicat̄ q̄ nec pater eo pater est quo deus. nec filius eo filius quo deus. nec spūssanctus eo donum quo deus. Quia vt ait Aug. in. vij. li. d̄ trini. His nomibus relatiua eorum ostendūtur: non essentia. vnde post pleniꝰ agemꝰ. Ad quod breuit̄ rn̄dentes dicimus. q̄z nec filius natiuitate essentia est. sed tm̄ filius. Nec spūssanctus ꝓcessiōe eēntia ē. sed donū tm̄. ⁊ tn̄ vterq̄. ⁊ ille nascēdo. ⁊ iste ꝓcedendo accepit vt eēt eēntia. Nō em̄ vt ait Hylarius in. v. li. de trini. p̄ defectiōz aut ꝓtensionē aut deriuationē ex deo deus ē. sed ex virtute nature in naturam eandem natiuitate subsistit filiꝰ. ⁊ ex virtute nature in naturā eandē ꝓcessione subsistit spūssanctus.

Augusti. Respōsio Hylarius

Exponit verba Hylarij. h

Quod ita intelligi potest. Ex patre qui est virtus ingenita: naturam quam habet eandem filius natiuitate, id est nascendo. ⁊ spiritussanctus ꝓcessione. id est procedendo habet. Un̄ ip̄e idem apertius eloquens: qd̄ dixerat aperit dicens. Natiuitas inquit dei nō potest non eam de qua profecta est tenere naturam. Non em̄ aliud q̄ deus subsistit quod non aliunde q̄ de deo subsistit. Ecce his verbis aperitur quomodo intelligendum sit illud. de patre generatio prestat essentiam filio. ⁊ de vtroq̄ processio prestat essentiam spirituisācto. Nō quia ille essentia sit filius. ⁊ iste essentia sit spiritussanctus. immo ꝓprietate p̄sonali. sed quia ⁊ ille nascēdo: ⁊ iste ꝓcedendo essentiaz habet eandē ⁊ totam que in patre est.

Q̄ spiritussanctus dicitur donum ⁊ donatum ꝫm duos p̄dictos modos ꝓcessionis. i

Ex ꝓdictis patet q; spūssanctus sempiterne donū est. ⁊ tpāliter datum vel donatū. Ex quo apparet illa distinctio geminę ꝓcessionis: de qua supra egimus. Naz ſm alteram ꝓcessionem dicit donatum vel datum. ſm alteram ꝙo dicit donum.

Scōm hoc q; donum est referr ad prem ⁊ filiū. ſm q; datū ad eum q; dedit. ⁊ ad eos q̄bus dedit. k

Et secundum hoc q; sempiterne donū est: referr ad p̄em ⁊ filiū. ſm hoc ꝙo q; dicit datū vel donatū. ⁊ ad eū qui dedit referr. ⁊ ad eos q̄bus dat ⁊ ei⁹ dicit esse qui dat. ⁊ illoz quibus dat. Unde Aug⁹. in. v. lib. de trini. ait. Quod datū est: ⁊ ad eū qui dedit referr. ⁊ ad eos quib⁹ dedit. Itaq; spūssanctus nō tm̄ patris ⁊ filij qui dederunt. sed etiā noster dicit q̄ accepimus. Spūs g̃ ⁊ dei est q̄ dedit ⁊ noster q̄ accepimus. ille spūs noster quo sumus. q; ipse est spūs homis qui in ipo ē q̄uis ⁊ illum spm̄ qui hominis dicit vtiq; accepimus. sed aliter iste. aliter ille noster dr̄. Aliud est em̄ qđ accepimus vt essemus. aliud quod accepimus vt sancti essemus. Q; autem spūssanctus noster dicatur: scriptura ostendit. Scriptum est em̄ ō Johāne q; in spū Helye veniret. Ecce dictus est Helye spūs quē accepit Helyas. scz spūssanctus. Et Moysi ait dominus. Tollam de spū tuo: ⁊ dabo eis. i. dabo illis de spūsancto quem iam dedi tibi. Ecce ⁊ hic dictus est spūs Moysi. Patet igitur q; spūssanctus noster dicitur spūs. sed q; nobis datus. ⁊ datus vtiq; ad hoc vt sancti essemus. Spūs ꙩo creatus ad hoc ē datus vt essemus.

Augusti. Rspō Hylari

Ds alit spiritusctūs dr̄ nr̄. alit naka lis.

An filiꝰ cū sit nobis datꝰ possz dici noster vt spūssanctus. l

Hic quer̄itur vtrū ⁊ filius cū sit nobis datus. dicat vel possit dici noster? Ad quod dicimus. q; filius dicitur noster panis. noster redēptor ⁊ hmōi sed non dicitur noster filius. quia filius dicitur tm̄ relatiue ad eum qui genuit. Et iō noster filius non potest dici: sed patris tantum. In eo autem q; dicit datus. ⁊ ad eum qui dedit. ⁊ ad eos quibus datus est refertur. vt spūssanctus qui etiam cū in scriptura: vt supra dictū est dicat spūs noster. vl̄ spūs tuus. vel illius. vt de Moyse ⁊ Helya dictū est. nusq; tamē i scriptura occurrit ita dici: spūssanctus noster vel tuus. vl̄ illius. sed spūs noster. vel tuus. vel illius. quia spūssanctus eo dicitur quo donuz. et vtrunq; relatiue dicit ad patrē ⁊ ad filiū. ⁊ hoc sempiterna relatione. Si tamen aliquādo dicit donuz nostr: accipitur donū ꝓ donato vel dato. Cum ꙩo donū accipitur eo mō quo spūssanctus donū patris et filij dicit: non homis. Ita ⁊ filius sub hac apellatione nō potest dici noster. vt dicatur filius noster. sicut nec dicit spūssanct⁹ noster. ⁊ tamen de filio dicit panis noster. ⁊ de spū spiritus noster. Ille noster panis q; nos reficit nobis datus. iste noster spūs q; nobis inspirat a p̄re ⁊ filio. ⁊ i nob spirat sicut vult. Uñ aug. in. v. lib. de tri. ait. Qđ de p̄re natū est: ad patrē solū refertur cū dicit filius. Et ideo filius patris ē. ⁊ nō nr̄. Dicimus tm̄ ⁊ panē nostr: da nobis. sicut dicimus spūm nostrum.

Augusti.

Ds non dr̄ spūssctūs nr̄ sed spūs nr̄.

Utrum spiritussanctus ad seipsū referatur. m

Post hec quer̄itur vtrum spūssanctus ad seipsum referatur. hoc em̄ videtur ex predictis posse ꝓbari. Si em̄ quod datur: refertur ad eum q̄ dat ⁊ ad eum cui datur. ⁊ spūssanctus datur a seipso: vt predictū est. ergo refertur ad seipsum. Huius questionis determinatiōnē in posterꝝ differimus: donec tractem⁹ de his q̄ relatiue dicunt ō deo ex tpe. in q̄bus datū ⁊ donatū continent.

Hec questio nō soluit hic sed differt i sequētibus.

Ista ē distinctio deciaoctaua. In qua mgr̄ post q; tractauit de ꝓcessione spūssācti tpali tam visibili q; invisibili. Agit ō ꝓprietate ſm quā q̄uenit spūssancto tēpaliter ꝓcedere. s. de ꝓprietate doni. Et circa hoc tria facit. Nā ꝑmo ostēdit q; spiritussanct⁹ donū ⁊ datū dicat. Scōo subdit vñ ipm donū esse singulariter sumat. Tertio excludit q; ſm rationes doni ⁊ dati diuersimode referat. Primuz facit a principio distinctionis vsq; ibi. Et notandū. Scōm ab inde vsq; ibi. Et ſm hoc q; sempiterne. Tertiū ab inde vsq; ad finē distinctionis. Et hoc in generali. In speciali sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est. Spūssanctus dicit donū ex sua eterna ꝓcessione. ⁊ datuz ex tempozali. Et ꝓbatur sic. Illud ꝓprie de spūsancto dicit ex eterna ꝓcessione quod sibi conuenit ante oēm creaturam.

ꝛ illud ex tempali quod ꝓnotat vel ꝯegit creaturarum exñtiam. ſed eſſe donũ conuenit ſibi añ omniuz creaturaꝝ exñtiam. igitur pars concluſionis ꝓban de vera. Iſtam rationẽ inueſtigat magiſter in textu querẽdo. An ſpũſſanctus eadẽ rõne dicaꝫ donum ꝛ datũ. Et arguit q̃ ſic. q̃ donũ ꝛ datum ſunt eiuſdẽ rõnis. eo q̃ vtrunq; eorum dicit̃ a datione. Et rñdet magiſter q̃ ſpũſſanctus alia rõne dicit̃ donũ. ꝛ alia rõne dicit̃ datũ. Nam dr̃ donuz: eo q̃ ab eterno fuit donabilis nobis: q̃ futuri eramus in tempe. Et dicitur datus ſeu datũ ab actuali datione: eo q̃ tempali ter nobis datur. Ex iſtis mouet dubiũ. Quare etiã filius nõ dicatur donũ vel datũ: cum etiam ab eterno ꝓceſſerit vt donabilis nobis. qõ patet ex hoc q̃ temporaliter datus ẽ nobis. Juxta illud Eſa. Filꝰ datus eſt nobis. Ad quod rñdet. Licet filius tempoza iter ꝛ etertaliter ꝓceſſit vt donabilis nobis. non tamen dicit̃ donũ. q̃ filius non ſolum ꝓcedit vt donabilis. ſed etiam vt genitus. Spũs x̃o ſanctus ꝓcedit vt donabilis: ꝛ nõ vt genitus. Secũda ꝓpoſitio ẽ hec. Nõ ex q̃cunq; ꝓceſſione hz ſpũſſctũs q̃ ꝓprie dicitur donũ: ſed ſoluz a ꝓceſſione eterna qua ꝓprie ꝓcedit a patre ꝛ filio. Et ꝓbat ſic. Sicut filius ſe habet ad natiuitatẽ. ita ꝛ ſpũſſanctus habet ſe ad ꝓceſſionẽ. ſed filius eternaliꝫ naſcẽdo a pr̃e recepit q̃ ſit filius. igit̃ ſpũſſanctus recepit eternaliꝫ ꝓcedẽdo a patre ꝛ filio q̃ ſit ſpũſſanctus. Cũ igit̃ ſpũſſanctus exinde habeat q̃ ſit donũ vñ habet q̃ ſit ſpũſſanctꝰ. hoc nõ habet ex quacũq; ꝓceſſione. ſed tm̃ de ꝓceſſione eterna: qua ꝓceſſit a patre ꝛ filio. igitur ex eodem habet q̃ ſit donum. Tercia ꝓpoſitio ẽ hec. Q̃ ſpũſſanctus ſm̃ q̃ datũ eſt poſſeſſiue referꝫ tam ad patrẽ q̃ ad filiũ q̃ etiã ad nos. ꝛ ſicut dicit̃ ſpũſſanctꝰ patris ꝛ filij: ſic etiam dicit̃ ſpũſſanctus noſter. Hãc ꝓpoſitionẽ ꝓbat mgr̃ in. ix. ca. huius diſt. ſic dicẽs q̃ ſpũſſanctus ſm̃ hoc q̃ ſempiterne donũ eſt refertur ad patrẽ ꝛ filiũ. ſm̃ hoc x̃o q̃ dicit̃ datũ vel donatũ referꝫ ad eũ qui dedit: ꝛ ad eos quibus datur Hec confirmat magiſter autoꝛitate beati Aug. li. v. de trí. que patent in textu. igit̃ ꝛc̃.

Hic de equalitate triũ ꝓſonaꝝ. a

DI. XIX

In poſtquã

n coeternitatẽ triũ ꝓſonaꝝ ꝓ modulo facultatis noſtre inſinuauimus. iam de earundez equalitate aliq̃d eloqui ſupereſt. Fides em̃ catholica ſicut coeternas: ita ꝛ coequales tres ꝓſonas aſſerit. Equalis eſt em̃ in omnibus patri filius. ꝛ patri et filio ſpũſſanctꝰ. Quia vt ait Aug. i li. de fide ad Petꝝ. breuiter apiens quõ intelligaꝫ equalitas docet. Nullꝰ horum aliũ aut p̃cedit eternitate. aut excedit magnitudie. aut ſupat poteſtate. q̃ nec filio nec ſpũiſancto q̃tum ad nature diuine vnitatez ꝓtinet. aut anterioꝛ aut maioꝛ eſt pater filio. nec filius ſpũſancto. Eternum quippe et ſine initio eſt: q̃ filius de natura patris extitit. ꝛ eternũ ac ſine initio eſt: q̃ ſpũſſanctus de natura patris filiꝫq; ꝓcedit Ob hoc ergo tres vnũ recte credimꝰ ꝛ dicimus deum. quia vna ꝓrſus eternitas vna immenſitas. vna naturaliter eſt triuz ꝓſonarũ diuinitas. Ecce breuiter aſſignauit Auguſtinus: in quo trium ꝓſonarũ cõſiſtat equalitas. ſ. quia alia aliam nõ excellit: aut eternitate. aut magnitudie. aut poteſtate.

Q̃ eternitas ꝛ magnitudo et poteſtas in deo ſunt vnum, licet ponãtur quaſi diuerſa. b

Cunq; enumeren

tur iſta quaſi diuerſa. in deo tñ vnũ ꝛ idez ſunt. ſ. eẽntia diuina ſimpleꝛ ꝛ incõmutabilis. Añ aug. in. vij. lib. de tri. Non alio magnus alio deus ẽ. ſed eo magnus q̃ deus. quia nõ eſt illi aliud magnũ eſſe. aliud deũ eſſe. Eadẽ quippe eius magnitudo eſt que virtus. ꝛ eadẽ eſſentia q̃ magnitudo. Augusti.

Pater g̃ ꝛ filius ſiꝫ vna eſſentia et vna magnitudo. Ita etiã et potẽtia dei eſſẽtia diuina eſt. Unde Aug. in. vij. li. confeſſionũ. Voluntas ꝛ potẽtia dei deus ipſe eſt. Eternitas quoq; dei eſſentia diuia ẽ. Añ aug. oſtẽdit ſup illũ locũ pſal. In generatiõe ꝛ generationẽ anni tui. Eſt generatio generationũ que nõ trãſit collecta de oñibus generationibus. i. ſancti. In illa erũt anni dei qui nõ tranſeunt. i. eternitas dei. Nõ eñ aliud ſunt anni dei. aliud ipſe. ſed anni dei eternitas dei eſt. Eternitas vero ipſa dei ſuba eſt nihil habẽs mutabile. Incõcuſſe g̃ teneamus q̃ vnum ꝛ idẽ eſt. ſ. eſſentia diuina. dei eternitas. potentia. magnitudo. ꝛ tamen conſueuit ſcriptura hec ꝛ his ſimilia quaſi diſticte ponere. In his ergo verbis trium ꝓſonarum equalitatez breuiter complexus eſt auguſtinus. q̃ alius alium nec eternitate. nec magnitudine. nec potentia ſuperat. Q̃ autem eternitate aliqua trium ꝓſonaꝝ aliam non excedat ſupza oſtenſũ eſt. vbi coeternitas triũ ꝓſonarum inſinuata eſt.

Augusti. Q̃ m agnitudo eſt dei ſentia.

Augusti. Q̃ potentia dei deus ei

Q̃ eternitas dei deus

Supza oſtenſũ de etnitate

Hic de magnitudine q̃ ea aliqua ꝓſonaꝝ aliã nõ excedit. c

Nunc igitur ſuper

eſt oſtendere q̃ magnitudine vel potentia alius alium non excedat. ꝛ prius ꝺ magnitudine videamus.

Q̃ non est maior vna persona alia nec maius aliquid due q̃ vna. nec tres vel due q̃ vna. d

Sciendũ est ergo quia pater nõ est maior filio. nec pater vel filius maior spũsancto. nec maius aliquid due ꝑsone simul sunt q̃ vna. nec tres simꝫ maius aliquid q̃ due. nec maior est eẽntia in tribus q̃ in duabus. nec in duabus q̃ i vna. quia tota est in singulis. Vñ Johan. damascenus ait. Confitemur deitatis naturam omnẽ ꝑfecte esse in singula suarum hypostaseon. i. ꝑsonarum. omnẽ in patre omnẽ in filio. omnẽ in spũsancto. Ideoq; ꝑfectus deꝰ pater. ꝑfectus deꝰ filius. perfectus deꝰ spũssanctus.

Jo. dam̃.

Quõ dicit̃ esse deus pater i filio. ⁊ filius in pr̃e. ⁊ spũssanctus i vtroq;. ⁊ singulus in singulis. e

Et inde est q̃ pater dicit̃ eẽ i filio. ⁊ filius i patre. ⁊ spũssanctꝰ i vtroq;. ⁊ singulus in singulis. Vñ augl. i lib. de fide ad Petr̃. Propter vnitatem naturalẽ totus pater in filio ⁊ spũsancto ẽ totus q̃ spũssanctus in patre ⁊ filio ẽ. Nullus hoꝝ extra quemlibet ipsorum est propter diuine nature vnitatẽ. Ecce hic aperit aliquatenus. Non em̃ plene põt tm̃ ab homine reserari archanũ: ex qua intelligẽtia dicat̃ singula ꝑsonarum tota eẽ i alijs. Unde etiã Hylarius ista interius perquirens in li. iiij. de tri. ait. Affert plerisq; obscuritatẽ sermo dñi cum dicit. Ego in pr̃e ⁊ pater in me ẽ. nec immerito. Natura em̃ intelligẽtie humane rationẽ dicti huiꝰ non capit. nec exemplũ aliqd̃ rebus diuis comꝑatio hũana p̃stabit. Sed quod nõ intelligibile est homi: deo possibile est. Cognoscendũ itaq; atq; intelligenduz est quid sit illud: Ego in patre ⁊ pater in me est. Si tñ comp̃hendere hoc ita vt est valebimus. vt quod natura rerum pati non posse estimatur: id diuine veritatis ratio consequatur Patrẽ ergo in filio: ⁊ filiuz in patre eẽ. plenitudo in vtroq; diuinitatis ꝑfecta est. q̃ plenitudo diuitatis i filio. quod i patre ẽ: hoc ⁊ i filio ẽ. quod i ingenito ẽ: hoc in genito. alter ab altero. ⁊ vterq; vnũ: Js. s. q̃ est nihil habens quod non sit etiam in eo a quo ẽ. nõ duo vnus. sed alius i alio. q̃ nõ aliud in vtroq;: vt vnuz sint in fide nostra vterq; nõ vnus. nec eundẽ vtrũq;. nec aliud confitemur. quia deum ex deo natum. nec eundez natiuitas. nec aliud esse ꝑmittit. Eandẽ ḡ in vtroq; ⁊ virtutis similitudinẽ. ⁊ deitatis plenitudinẽ cõfitemur. q̃a veritas dicit. Ego in patre: ⁊ pater i me ẽ. Om̃ia em̃ filius accepit a patre. Nã si partẽ eiusdẽ qui genuit accepit. neuter ergo ꝑfectus est. deest em̃ ei vñ decessit. nec plenitudo in eo erit qui ex portione constiterit. Neuter ergo ꝑfectus est: si plenitudinẽ suam ⁊ q̃ genuit amittit. nec qui natus ẽ consequit̃. Fateamur ḡ q̃ pater est i filio. ⁊ filius in patre. ⁊ deus in deo. vt idẽ Hylarius ait i. vij. li. d̃ tri. Nõ ꝑ duplicẽ cõueniẽtiuz generꝝ coniunctionẽ. nec ꝑ insitiuã capatioris sub̃e naturã: sz ꝑ nature vnitã sil̃itudinem. ꝑ natiuitatẽ viuentis ex viuente natura dum res nõ differt. dũ naturaz dei nõ degenerat natiuitas. dũ nõ aliud aliq̃d ex deo q̃ deus nascit̃. dum nihil in his nouũ ẽ. nihil alienũ. nihil seꝑabile. Ecce his verbis prout humana ꝑmittit infirm̃itas: aꝑitur ex quo sensu xp̃s dixerit se esse i patre: ⁊ patrẽ in se. Ex eodẽ etiã sensu intelligitur spũssanctus esse in vtroq;. ⁊ singula ꝑsonaꝝ in singulis. q̃. s. in singulis est eadẽ plenitudo diuinitatis. ⁊ vnita sil̃itudo nature. q̃ nõ est maior diuina natura i aliqua haꝝ ꝑsonaꝝ. sed vnius ⁊ indifferẽtis nature sunt he tres ꝑsone. Ideoq; altera i altera esse dicit̃: vt predictũ est. Vñ Ambro. p̃dictoꝝ verboꝝ sniam nobis aꝑiens sup epl̃am. ij. ad Corl. ait. Per hoc intelligit̃ pater esse in filio. ⁊ filius in pr̃e. q̃ vna est eoꝝ sub̃a. Ibi em̃ ẽ vnitas vbi nulla diuersitas. Ecce tribus illustriũ viroꝝ testimonijs. s. Augl. Hylarij. Amb. in idẽ concurrẽtibus: reuelatõe spũssancti i eis loq̃ntis: pie credere volẽtibus ostendit̃: tñ q̃si ꝑ speculũ ⁊ in enigmate: qualiter accipiendũ sit cũ dicit̃ pater in filio esse: vel filius i patre. vel spũssanctus in vtroq;.

Augusti.

Hylarius

Hylarius hec v̄ba diligẽt̃ attẽde

Ambros.

Ad id quod ceperat redit. scilicet vt ostendat q̃ magnitudine alius aliũ non suꝑat. f

Sed iam nunc ad propositum redeamus. ceptoq; insistamꝰ ostendentes q̃ magnitudine nulla trium

ꝑsonarum aliã suꝑat. qꝛ nulla maioꝛ alijs nec maius aliquid sũt due q̃ꝫ vna. nec tres q̃ꝫ due. nec maioꝛ deus q̃ꝫ singl'i hoꝝ. quia singulus hoꝝ ꝑfectus est. nec est quo crescat illa ꝑfectio.

Q nulla ꝑsonaruꝫ pars est in trinitate. g

Nec ẽ aliqua triũ ꝑsonaruꝫ pars dei vel diuine eẽntie. quia singula harum verus ⁊ plenus deus est ⁊ tota ⁊ plena diuina eẽntia est. ⁊ ideo nulla istaꝝ in trinitate ꝑs est. Vñ Aug⁹. in li. ij. contra Maximinũ hereticuꝫ sic ait. Putas deũ patrẽ cum filio ⁊ spũsancto vnum deũ esse nõ posse. times em̃ ne pater sit ꝑs vnius dei q̃ cõstet ex tribus. Noli hoc timere. Nulla em̃ fit ꝑtiũ in deitatis vnitate diuisio. vnus ẽ deus pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanctus. i. ipsa trinitas. vnus ẽ de⁹. Ergo inquis deus pater est ꝑs dei. absit? Tres em̃ ꝑsone sunt pater et filius ⁊ spũssanct⁹. ⁊ hi tres qꝛ vnius sube sunt vnum sunt. ⁊ summe vnũ sunt. vbi nulla naturaꝝ nulla est diuersitas voluntatum. Si em̃ natura vnũ eẽnt ⁊ consensione nõ essent: nõ summe vnũ essent. Si ꝟo natura dispares essent: ñ sũme vnũ eẽnt. Hi ḡ tres qꝛ vnũ sũt ꝓpter ineffabilẽ coniunctionẽ deitat] qua ineffabiliter copulant̃ vnus de⁹ est. Pars ḡ trinitatis eẽ nõ potest quicunqꝫ vn⁹ ẽ in tribus. In trinitate ergo que deus ẽ ⁊ pater deus est. ⁊ filius deus est. et spũssanct⁹ deus est. ⁊ simul hi tres vn⁹ de⁹. Nec huius trinitat] certia ꝑs est vnus. nec maius aliquid duo q̃ꝫ vnus est ibi. nec maius aliquid sunt omnes q̃ꝫ singuli. qꝛ spũalis nõ coꝛꝑalis est magnitudo. Qui põt cape capiat. qui autem nõ potest: credat. ⁊ oꝛet vt quod credit intelligat. Verum ẽ em̃ quod ꝑ ꝓphetã dicit̃. Nisi credideritis nõ intelligetis. His verbis apte ostendit indifferẽtem magnitudinẽ triũ ꝑsonaꝝ. Itez in eodem. Tu nempe dixisti vnũ deũ non ex ꝑtibus esse compositũ. et hoc de patre tm̃ vis intelligi. Ille inquis virtus est ingenita simplex. ⁊ tñ in hac simplici virtute multa videris ꝯmemoꝛare cũ dicis. Deus deum genuit. bonus bonũ genuit. sapiens sapientẽ. clemens clementẽ. potens potentẽ Nunq̃d ergo bonitas ⁊ sapia ⁊ clementia ⁊ potẽtia: ꝑtes sunt vnius virtutis quam simplicẽ esse dixisti? Si dixeris ꝑtes sunt.

Augusti.

Argumẽtatio Augustini contra hereticos qua ostendit patrẽ ⁊ filiuꝫ et spm̃s ctm̃ nõ esse partes ĩ trinitate.

Simplex ḡ virtus ex ꝑtibus ꝯstat. Et simplex ista virtus te diffiniente vnus est de⁹ ergo deum ex ꝑtibus compositũ eẽ dicis. Nõ dico inquis. nõ sunt ꝑtes. Si ergo in vna ꝑsona patr] et illa inuenis q̃ plura vident̃. ⁊ ꝑtes nõ inuener]. qꝛ vna virt⁹ simplex est. Quanto magis pater ⁊ fili⁹ ⁊ spũssanctus. ⁊ ꝓpter indiuiduã deitatẽ vn⁹ deus. ⁊ ꝓpter vniuscuiusqꝫ ꝓpꝛietatẽ tres ꝑsone sũt. ⁊ ꝓpter singuloꝝ ꝑfectionẽ ꝑtes vnius dei nõ sunt. Virtus est pater. ꝟtus est filius. virtus est spũssanctus. Hoc veꝝ dicis. Sed q virtutẽ de virtute genitã. et virtutẽ de virtute ꝓcedentẽ: nõ vis eandẽ habere naturã. hoc falsum dicis. hoc contra fidẽ rectã ⁊ catholicã dicis. His verbis apte docetur: q tres ꝑsone ille nõ sunt ꝑtes dei vel diuine eẽntie. Nullaqꝫ illarum trinitatis ꝑs dicẽda ẽ. nec vna maioꝛ alijs

Cum dicimus tres ꝑsonas eẽ vnã essentiã. nec vt genus de speciebꝰ. nec vt speciem de indiuiduis ꝑdicamus. quia non est essentia gen⁹ ⁊ ꝑsona species. vel essentia spẽs ⁊ ꝑsone indiuidua. h

Hic adijciendũ est q tanta est equalitas triũ ꝑsonaꝝ atqꝫ indifferens magnitudo: q cũ dicamus tres ꝑsonas vnã esse eẽntiam vel substantiam. neqꝫ vt genus de speciebus. neqꝫ vt speciem de indiuiduis ꝑdicam⁹. Nõ em̃ essentia diuina genus est. ⁊ tres ꝑsone species. vel eẽntia diuina species: ⁊ tres ꝑsone indiuidua. Quod Aug. rationibus ꝓbabilibus atqꝫ irrefragibilibus apte demõstrat in li. vij. de trini. dicẽs. Si eẽntia genus ẽ. spẽs aũt ꝑsona: vt nõnulli sentiũt. oportꝫ appellari tres substãtias: vt appellant̃ tres ꝑsone. Sicut cũ sit aĩal genus ⁊ equ⁹ species. appellant̃ tres equi idemqꝫ tria animalia. Non em̃ ibi species pluraliter dicit̃ et genus singulariter. vt si diceret̃: tres equi sunt vnũ animal. ꝫ sicut tres equi speciali nomine. ita tria aĩalia nomine generali dicunt̃. Cum ergo tres ꝑsonas vnam fateamur esse eẽntiaꝫ: non tres eẽntias. cũ tres equi tria animalia dicant̃ nõ vnũ. Patet nomine eẽntie nõ significari genus. nec nomine ꝑsone speciem.

Augusti. Prius ꝓbat q nõ illud dicit̃ vt genus de spẽbus.

Hic ꝓbat q nõ dicit̃ vt species de indiuiduis. i

Bivero dicunt nomine psone nõ speciẽ significari. sed aliq̃d singulare atq; indiuiduũ. ⁊ nomine essẽtie speciẽ intelligi: vt psona nõ dicaẽ sicut hõ sed quomõ dicit hic homo. velut abraaz. Isaac. Jacob. vel quis alius q̃ etiam digito pñs demonstrari possit. Sic quoq; illos eadẽ ratio confutabit. Sicut eñ dicũtur. abraaz isaac. iacob. tria indiuidua. ita tres hoies ⁊ tria animalia. Cur g̃ pater et filius ⁊ spũssanctus. s. si ꝑm genus ⁊ spẽm ⁊ indiuiduũ ista differimus. nõ ita dicunt tres eẽntie vt tres psone.

Alio modo, pbat idem. k

Augusti. Alio quoq; modo idẽ pbat Aug. s. q; essentia diuina nõ ẽ genus. nec psone spẽs. vel essentia nõ est species. nec psone indiuidua. Una inquit eẽntia nõ habet spẽs: sicut vnũ animal nõ habet spẽs. Pater ergo ⁊ filius ⁊ spũssanct⁹ nõ sunt tres species vnius essentie. Diuia g̃ essentia genus nõ est. sed nec spẽs ẽ essentia diuina. ⁊ psone indiuidua: sicut homo spẽs est. Indiuidua aũt. abraã. isaac ⁊ iacob. Si eñ essentia spẽs ẽ vt hõ. sicut non dr̃ vnus hõ esse abraam. isaac ⁊ iacob. ita nõ dicet vna eẽntia eẽ tres psone. Nõ ita q; ꝑm gen⁹ ⁊ spẽs ista dicimus.

Nec ꝑm materialẽ cãz dicũt tres psone vna essentia. l

Idem. Notandũ etiam q; essentia diuina nõ est materia trium personarum: vt Augustinus in eodem libro docet: tanq; ꝑm cõmunẽ eandemq; materiaz tres psone dicant esse vna essentia. sicut ex eodem auro si fierẽt tres statue. dicerem⁹ tres statuas vnũ auz. Nõ autẽ sic trinitatẽ. i. tres psonas dicimus vnã essentiam ⁊ deum vnũ tanq; ex vna materia tria quedam subsistant. In statuis eñ equalibus plus auri est tres simul q; singule. et min⁹ auri est vna q; due. In illa vo essentia trinitatis nullo mõ ita est. Non ergo ꝑm materialem causam tres psonas vnam dicimus esse subam vel essentiaz. sicut tres statue dicunt vnũ aurum.

Nec ita dicunt tres psone vna essentia. vt tres homines vna natura vel vnius nature. m

His quoq; addendum est q; tres psonas nõ ita dicimus esse vnã essentiã. vt Augustinus in eodem ait vel vnius essentie. sicut dicimus aliquos tres homines eiusdẽ sexus. et eiusdẽ temperationis corpis. eiusdemq; animi: vnã esse naturã vel vnius nature. Nam in his rebus non tantũ est vnus homo quantuz tres homies simul. ⁊ plus aliq̃d sunt homines duo q; vnus homo. sicut in statuis esse diximus. ac in deo nõ est ita. Non eñ maior essentia est pr̃ ⁊ filius simul q; solus pater vel solus filius. sed tres simul ille psone equales sunt singulis. Ex ꝑmissis patet q; tres psone dicuntur diuina essentia. nec ꝑm materialem causam vt tres statue vnũ auruz. nec ꝑm complexionis similitudinez: vt tres homines vnius nature. nec vt genus ꝑdicaẽ de spẽbus. vel vt spẽs ⁊ indiuiduis. i. continens de contẽtis. mai⁹ de minoribus. Augusti.

Que vident aduersari ꝑdictis. n

His aũt videntur aduersari: que q̃dam sacre scripture tractatores catholici i suis scriptis tradiderunt. In q̃bus significare vident q; essentia diuina sit quoddã ꝯmune et vniuersale velut species. tres vo psone sunt tria particularia. tria indiuidua nũero differẽtia. Unde Johãnes damascenus inter doctores grecoꝝm maximus: in libro quẽ de trinitate scripsit. quem ⁊ papa Eugenius trãsferri fecit: ait. Cõmunia ⁊ vniuersalia predicant de subectis sibiꝑsis particularib⁹. Cõmune ergo substãtia est. particulare vero hypostasis. id ẽ psona. Particulare autem dicitur non q; partẽ nature habz. sed particulare numero. vt athomus. id est indiuiduum. Numero eñ ⁊ non natura differre videntur hypostases. Item in eodẽ. Substantia significat cõmunem ⁊ circumplexiuam speciem homoydeon. i. similiũ specie. hypostaseon. id est personaruz. vt puta deus homo. Hypostasis autem indiuiduum demonstrat. s. patrem. filiuz ⁊ spiritumsanctum. Petrum. Paulum. ⁊ huiusmodi. Ecce aperte dicit substantiã esse Jo. dam.

e

vniuersale.hypostasim vero particulare. ⁊ q deus est species vt homo. ⁊ q pater ⁊ filius et spūssanctus sunt indiuidua: sicut ℙetrus ⁊ paulus:eo q numero differūt.

Uerba augustini tenenda dicit.

que premisse sententie augustini penit⁹ cōtradicere videtur.Quid ergo dicemus ad hec? ℍoc vtiq; dicere possum⁹ atq; debemus.q ea q̄ aug. tradidit supius:sine omni hesitatione tenenda sunt.

Q sane pñt intelligi q̄ iohānes dicit.⁊ quō ostendit. o

Hec autez que hic

dicūtur:licet in sermonis superficie aliq̄d a fide alienum resonare videātur. sane tamen intelligi queunt.piumq; lectorem atq; intellectorem plurimuz efflagitant. In quorum explanatiōe mallem silens alios audire: q̄ loquēdo maliuolis detrabēdi occasionē prestare Videtur tamē mihi ita posse accipi:cum ait.Substātia est cōmune.⁊ hypostasis ē particulare. Nō ita hoc accepit cum de deo dicātur vt accipiūtur i philosophica disciplina.Sz p similitudinem eorum que a philosophis dicūtur locutus ē.vt sicut ibi cōmune vel vniuersale dicitur quod p̄dicatur de pluribus.particulare vero vel indiuiduū quod de vno solo.ita hic essentia diuīa dicta est vniuersale.quia de oībus psonis simul: ⁊ ō singulis sepatim dicitur. ℙarticulare vero singula quelibet psonarū. quia nec ō alijs communiter:nec de aliqua aliarum singulariter predicatur. ℙropter similitudinem ergo predicationis substātiam dei dixit vniuersale.et psonas particularia vel indiuidua.℘ropter hoc idem etiam eandem diuinam essentiam dixit esse speciem communē ⁊ circumplectiuam similiū specie personaruz. Quia sicut hec species homo de suis predicatur indiuiduis.velut ō ℙetro ⁊ paulo ⁊ alijs.nec ista specie differunt:sed conueniunt. Ita deus de tribus predicatur psonis:q̄ in diuinitate nō differūt.sed p oīa cōueniunt.℔hāc ergo similitudinem inter res sempiternas ⁊ res temporales perpendēs Johānes:vniuersalitatis ⁊ particularitatis nomia:que rebus temporalibus ppie cōueniūt: ad res eternas trāstulit. Aug. vero maiorē videns dissimilitudinem q̄ similitudinem inter res predictas.ab excellētia trinitat⁹ p̄dicta nomina remouit.

Ex quo intellectu dixerit q substantia dei sit spēs. vel vniuersale ⁊ psone indiuidua.

Ex quo sensu dixerit personas differre numero. p

Q aūt Johannes

dicit hypostases differre nūero nō natura ℑn eo q nō differre natura ait. verissime ⁊ sine scrupulo loquit̄.Q vero dicit differre numero:cauēdū ē quō intelligat̄. Biūsis em̄ modis dicunt̄ aliq̄ differre numero.

Quibus modis dicantur differre numero.⁊ ꝑm quē modum possit ꝯuenire psonis. q

Dicuntur enī ali-

qua differre numero: qñ ita differūt. vt ℔ nō sit illud nec aliq̄d quod illud ē: vl i ipo est.qualiter differūt Socrates et plato. et hmōi:que apud plos dicūtur indiuidua vl ꝑticularia. Juxta quē modū nō possūt dici tres psone differre numero. Dicūtur q̄ differre numero:que i enumeratiōe siue computatiōe nō sibi adiūgunt̄:sed a se inuicem discernūtur. vt cuz de aliq̄bus reb⁹ loquētes dicim⁹. vna. due. tres. ⁊ ꝑm hūc modū forte dixit Johānes:hypostases.i. psonas differre numero. ℙossum⁹ em̄ dicere.pater ē vnus.⁊ pater ⁊ fili⁹ sūt duo.⁊ pater ⁊ filius ⁊ spūssāctus sūt tres. Et itē. ℍec psōa ē vna.⁊ ℔ ⁊ illa sūt due.⁊ ℔ ⁊ illa ⁊ alia sūt tres. Cōueniētius tñ tres ille psone ℘prietatibus tñ distigui dicunt̄. de quarū distinctiōe ꝑm ꝑprietates i sequēti tractabit̄. Nūc ꝛo ad inceptū redeamus: que dicta sūt repetētes: vt sepius ꝛsando familiarius innotescāt.

Q vna psona nō ē maior alia. nec nec tres simul q̄ vna.⁊ hoc ratiōe ostēdit catholica. r

Sciendus est ergo

tantā equalitatē esse i trinitate: vt ait aug. i. viij.li. de trini. vt nō solū pater nō sit maior q̄ fili⁹.sed nec pr̄ ⁊ filius simul maiꝰ aliquid sunt q̄ spūssāct⁹. aut quelibet psona minus aliq̄d sit q̄ ipsa trinitas. Q aūt ita sit :aliquo mō si fieri pōt demonstrandū ē Quantū ḡ ipse creator adiuuat attēdam⁹ Inquit Aug. i eodē. quomodo in hac trinitate due vel tres psone:non sunt maius aliquid q̄ vna earum.

Augusti.

Ratione vtiḋ subtilissima ad ostẽ dendũ q̄ ita sit. s

Quod ibi magnũ

dicit: aliunde magnũ nõ est. q̄ eo quo ve/re est. ḋa ibi magnitudo ipsa veritas ẽ. et ꝟitas eẽntia. Nõ ḡ ibi maius ẽ quod veri us nõ ẽ. Non autẽ verius est pater ⁊ filius simul q̄ pater solus vel filiꝰ. Nõ ergo maius aliq̄d vtrũq; simul q̄ singulis eoꝝ. Et qꝛ eque vere est etiã spũssanctus. ideo pater ⁊ filius simul nõ sunt aliq̄d maiꝰ q̄ ipse qꝛ nec verius sunt. Itẽ in essentia verita/tis hoc est veꝝ esse quod ẽ esse. ⁊ hoc ẽ esse quod ẽ magnũ esse. Hoc est ergo magnuꝫ esse quod veꝝ esse. Quod igiṫ ibi eque ve rũ est: ⁊ eque magnũ est. Quod ḡ ibi plus veritatis nõ habet. nõ habet plus magnitudinis. Plus aũt veritatis nõ habet: qõ verius nõ ẽ. Nõ est aũt verius vna perso-na q̄ alia. vel due q̄ vna. vel tres simul q̄ singula. Nõ ḡ plus veritatis habet vna q̄ alia. vel due q̄ vna. vl̃ tres simul q̄ singu la. Sic ḡ ⁊ ipsa trinitas nõ est maius aliq̄d q̄ vnaquecꝫ ibi ꝓsona. ꝫ tã magnũ q̄ sin/gula. Nõ em̃ ibi maioꝛ est que verioꝛ nõ ẽ vbi ipsa veritas est magnitudo. Ecce mo-do ꝙueniẽti ⁊ ratione catholica ostensum ẽ: quõ indifferens sit magnitudo triũ ꝓso-na ꝙ. qꝛ nec vna maioꝛ ẽ alia. nec due vna nec tres simul maius aliq̄d q̄ singula.

Iterũ aliter idem ꝓbat.

Qꝛ deus nõ est dicendus triplex sꝫ trinus. t

Preterea cũ deus

dicatur trinus. non tamen debet dici tri/plex. Ibi em̃ non est triplicitas vbi sum/ma est vnitas. ⁊ indifferẽs equalitas. Un de Augustinus in lib. vj. de trini. ait. Nõ quoniã deus trinitas est: ideo triplex pu/tandus est. alioquin mioꝛ esset pater solus vel filius solus q̄ simul pater ⁊ filius. Cũ ita q̄ tantus est pater solus: vel solus fili/us. vel solus spiritussanctus: quantus ẽ si mul pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus. nullo modo triplex dicẽdus ẽ deus. Nõ em̃ pa-ter cum filio ⁊ spũsancto maioꝛ deus est q̄ singuli eoꝝ. quia nõ est quo crescat illa perfectio. Perfectus autẽ ẽ ⁊ pater et fili-us ⁊ spũssanctus. ⁊ ꝓfectus dicit deus sin gulus coꝝ. Et ideo trinitas potius q̄ tri-plex dici debet.

Augusti.

Qꝛ nõ est ita in rebus coꝛporeis vt in trinitate. v

In rebus coꝛpoꝛe

is nõ tãtũ ẽ vna quantũ tres simul. ⁊ plus sunt due q̄ vna res. In trinitate ꝙ sũma tantũ ẽ vna ꝓsona q̃ntũ tres simul. et tan-tũ sunt due quantuꝫ vna. et i se infinite sũt qꝛ nõ ẽ finis magnitudinis eaꝝ. Ac ꝙ hoc apiṫ quod supius dictũ ẽ. quõ singula sũt i singul. ⁊ oia i singul. ⁊ singla i oibꝰ ⁊ oia i oibꝰ. et vnũ i oñibus est: ⁊ vnũ oia. Ecce iaꝫ ostẽdimus sufficiẽter: qualiṫ i trinitate aliã ꝓsona aliã nõ supet magnitudine.

Jsta est distinctio decianona. In

qua magister postq̄ egit de diuinaꝝ ꝓsonarũ distinctione ⁊ oꝛigine. hic incipit agere de earundẽ equalitate. Et tria circa hoc facit. Nã primo ostendit q̃d req̄raṫ ad equalitatẽ in cõmuni. Secũdo subdit ap plicationes illoꝝ ad ꝓsonas diuinas. Tertio infert ex illis conclusionem intentam. Primũ facit a princi pio vsq; ibi. Sed iam nunc ad ꝓpositum. Secundũ ab inde vsq; ibi. Sciendum est ergo. Tertiuꝫ ab in-de vsq; ad finẽ distinctionis. In spãli ꝙ sniã magi-stri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima ẽ hec Persone diuine quo ad eternitatẽ. magnitudinez ⁊ potentiam sunt equales. Et ꝓbaṫ sic. In illis ꝓsone diuine sunt eq̃les i q̃bus se inuicẽ nullatenus sũt ex-cedẽtes. hmõi sunt eternitates. magnitudo ⁊ potẽ-tia. ergo in his tribus sibi persone diuine sunt eq̃les vt dicit ꝓpositio. Argumentũ ẽ euidẽs ⁊ maioꝛ. sed minoꝛẽ. ſ. q̄ i his tribus: eternitate. magnitudine et potentia: persone diuine nõ sunt se inuicem exceden tes: ꝓbat per hoc. ſ. q̄ ista tria. ſ. eternitas ⁊c. sunt in diuinis personis vna essentia. licet sint diuersimo de nominata. ꝓpter quã etiã vnitatem ⁊ consubstã tialitatem vna persona dicit esse in alia. vt magister ꝓbat diuersis sanctoꝝ autoꝛitatibus. igiṫ. Secun-da ꝓpositio est hec. Diuine persone sunt nulliꝰ essen tialis diuersitatis. Quã ꝓbat sic. Persone diuine sic sunt idem in diuina essentia: q̄ nec differũt situa-liter vt partes integrales in toto integrali. nec loca liter vt partes subiectiue in toto vniuersali. nec ma-terialiter: sicut diuerse aque ꝙmunicãt in vna mate ria. Nec foꝛmaliter: sicut que ꝙueniunt i foꝛma. igiṫ nulla est inter eas essentialis diuersitas seu differẽ-tia. ꝙsequentia tenet ex sufficiẽti diuisione. Sed ma gister ãcedens in textu ꝓbat ꝓ oꝛdinẽ. Et ꝑmo q̄ i diuinis nõ sit diuersitas partiũ sicut i toto integra-li: ꝓbat per hoc q̄ i diuinis est summe nature vni tas: cui repugnat qualiscunq; partiũ diuersitas. Se cundo ꝓbat q̄ ibi nõ sit diuersitas pluriuꝫ sicut i ali quo toto vniuersali. Nam si talis diuersitas eẽt ibi. illa attenderet penes compationẽ essentie ad perso nas. vt si essentia esset quasi quoddã totuꝫ vniuersa le respectu personaꝝ. quod nõ est veꝝ. Quod ꝓba tur sic. Nã vbi est totũ vniuersale: pluraliṫ ꝑdicãt de pluribus partibꝰ suis. ⁊ nõ ẽ idẽ numero i eis. Naꝫ bõ ẽ quoddã vniuersale totũ respectu sortis ⁊ plato nis. ⁊ ꝑdicãt pluraliṫ de eis dicẽdo. Sortes ⁊ plato sunt boies. ⁊ etiã hũanitas nõ est eadẽ numero i sor te ⁊ platone. Cũ ergo eẽntia diuina nõ ꝑdicãt plura liṫ de diuinis personis. qꝛ hec ẽ falsa. pater ⁊ filius sũt eẽntie. Nõ ẽ. qꝛ eẽntia ẽ vna ⁊ eadẽ i eis ambo-

bus. ideo essentia diuina nō habet se vt totū vniuersale i diuis. Tertio ꝓbat q tres ꝓsone diuie nō ꝓueniūt i vna eētia sicut i toto materiali. ita q vna eētia sit materia triū ꝓsonaꝝ: sicut auꝝ multoꝝ vasoꝝ Et arguit sic. Illa q̄ ꝓueniūt i vna matia: plus ē de materia i pluribus eoꝝ q̄ i vno. sicut plus ē in anulis q̄nq̄ de auro q̄ vno: saltē si anuli sunt i pondere eq̄les. Cū ergo nō plus sit de essentia diuina in trib⁹ personis q̄ i vna tm̄. patet q eētia nō hz se ad ꝓsonas sicut totū materiale. Quarto oñdit q due persone nō ꝓueniūt i eētia sicut i ꝓprietate formali. sicut ꝓueniūt multi hoīes i vna cōplexione. q̄ etiā propter hoc dicunt vnius nature. Nā in tali ꝓprietate formali duo sunt aliq̄d magis q̄ vnū. z tres q̄ duo. In diuinis aūt tres persone i eētia ꝓueniētes: non sunt aliq̄d magis q̄ due. z due nō magis aliquid q̄ vna. z p ꝓsequēs nō ꝓueniūt in eētia vt plura. Cōtra hec postea obiecit autoritate Damas. di. q diuia essentia ē vniuersalis z ꝓmunis. sed tres persone sūt tria particularia. Postea rñdet magister ad hoc. et dicit q verba Damas. nō ꝓprie sed similitudinarie sūt intelligēda. sunt em̄ aliqua ibi q̄ similitudinē tenent rei ꝓmunis. z aliq̄ rei particularis. Similitudinē q̄ dē rei ꝓmunis tenet eētia. z rei particularis similitudinē tenēt persone. vñ dicit ꝓsonas numero differre sicut particularia alicuius nature cōmunis. Ad qō rñdendū est: q aliqua differūt numero dupl'r. Uno mō sic q vnū nō sit aliud. seu aliq̄d aliud ab alio. sicut sortes z plato dicunt numero differre. qz sortes nō est illud qō est plato. Et taliter diuine ꝓsone nō dicunt differre numero. q̄a vna est illud quod alia. Alio mō dicunt differre numero que in enumeratione seu cōputatione a se inuicē discernunt. vt cū nūeram⁹ aliq̄s res dicim⁹: vna. due. tres. z sm̄ hūc modū diuine ꝓsone dicunt differre numero. qz possum⁹ catholice dicere. pater ē vnus. z pater z filius sunt duo. z pater z filius z spūssanctus sunt tres. Tertia ꝓpositio ē hec. Qz omnes persone diuine simul non sunt maioris deitatis q̄ vna. z vna non maioris nec minoris q̄ oēs. Et ꝓbat sic. Oēs persone diuine sunt eq̄lis magnitudis z veritatis. ita q oēs tres nō sunt maioris magnitudinis nec minoris veritatis q̄ vna. ex quo magnū esse z vex esse in diuinis sūt idē Patet qz sicut oēs ꝓsone diuine sunt equal' magnitudinis z veritatis. ita etiā sūt equalis deitat̄. Nō ꝓbat magister autoritate. b. Augustini. que etiā vlterius ꝓcludit: q̄ q̄uis deus sit trinus. nō tm̄ pōt dici triplex. eo q triplicitas ineq̄litatē pādit. Nā vbi ē triplicitas: ibi tria sūt aliq̄d magis q̄ duo. z duo aliq̄d magis q̄ vnū. hec Aug. igit̄ z̄c.

Ostenso q̄ aliqua personaruꝝ aliam nō superat magnitudine. nūc ostendit q̄ alia non excedit aliā potentia. a

DI. XX

Nunc ostēde re restat quomō aliqua harū ꝓsonaꝝ aliā nō excellat potētia. vt sicut vna et indifferēs ē magnitudo triū. ita vna z indifferēs mō stretur potentia trium. Sciendū est ergo qz non ē potētior pater filio. nec filius vel pater spūsancto. Nec maiorē potentiam habent duo vel tres simul q̄ singulus eoꝝ.

quia nec plus pōt pater simul z filius q̄ solus spūssanctus. Nec hi tres simul pl⁹ possunt q̄ singulus eoꝝ. quia omnipotentiaz quā habet pater. z filius accepit nascēdo. z spūssanctus ꝓcedendo. Quod Aug. rōnibus z autoritatibus ꝓbabiliē astruit i libro ꝓtra Maximinū. q̄ dicebat patrē meliorē ac potentiorē filio. Augusti.

Q̄ nō pōt minus filio q̄ pr̄. b

Nihil iquit patre minus habet ille qui dicit. Oia que habet pater mea sunt. Nam si minus habet i potestate aliq̄d q̄ pater. nō sunt eius oia que habet pater. Sz eius sunt omnia que habet pater. tantā ergo habet potestatē filius quantā pater. Equalis ergo ē pr̄i. Nō em̄ pōt qui accipit inequalis esse ei qui dedit. Tu autē hoc de potentia sapis: q̄ potens sit filius. sed potētior pater. vt ꝑm doctrinam vestram potens potentē potuerit generare vel gignere. z nō omnipotēs omnipotentē. Habet g̃ pater omnipotentiaz quā nō habet filius. z si hoc ē: falsū est qō ait filius. oia que habet pater mea sunt. Vic pōt sam tradi nē hereti.

Hoc vex fatebat heretic⁹ ex quo ꝓgrediebat ad falsa. c

Sedinquis. pater a nemine potentiā accepit. filius aūt a pr̄e Fatemur z nos filiū accepisse potentiam ab illo de quo natus est potēs. patri vero potentiā nullus dedit. qz nullus eū genuit. Gignēdo em̄ dedit pr̄ potentiā filio. Sicut oia q̄ hz in suba sua: gignendo dedit ei quē genuit de suba.

Si autez pr̄ nō potuit vt nō voluit gignere eq̄lē filiū: infirmus vel inuid⁹ inuenitur. Augusti.

Questio August. qua arguat hereticum. d

Vic solut obiectionem.

Bz queritur vtrū ei tantam: quanta ipsi est potētia pater filio dederit an minorē? Si tm̄ nō solū potētem. sed etiam omnipotentē genuisse omnipotēs intelligit. Si no minorē. quomō omnia que habet pater filij sunt? Si patri omnipotētia filij nō ē. nō oia ꝓculdubio q̄ habet pater filij sunt. At oia filij sunt. omnipotentia g̃ patris etiā est filij. Nō est g̃ pater potentior filio.

Aliter ꝓbat filiū equalē patri. e

Itē alio modo ꝓbat filiū equalē patri ꝓtra Maximinū ita dicēs. Tu dicis q̄ pater genuit filiū minorē seipso. i quo ꝛ patri derogas. q̄ si filium vnicū minorez genuit. aut nō potuit. aut nō voluit gignere equalem. Si dicis q̄ nō voluit. eū inuidū esse dixisti. Si aūt nō potuit: vbi ē omnipotētia dei patris. Prorsus ad hunc articulū res colligit. vt deus pater equalē sibi gignere filiū: aut nō potuerit aut noluerit. Si nō potuit: infirm⁹. Si noluit. inuidus inuenit. Sed vtrunq̄ hoc falsū est. Patri q̄ filius verus equalis ē. Genuit q̄ pat sibi equalē filiū. ꝛ ab vtroq̄ ꝓcedit vtriq̄ equalis spūssanct⁹. Si. n. formā suā: vt ait Aug. ꝓtra eundē. pater i vnico filio plenā gignere potuit. nec tamē plenā genuit: sed minorē. cogimi pīez inuidū dicere. Plenū q̄ deuz: ꝛ equalē sibi genuit filium.

Si autez pr nō potuit vl nō voluit gignere eqlē filiū: infirmus vel inuid⁹ inuenitur.

Augusti.

Per simile ostēdit q̄ nō minorez pater filium genuit. f

Hoc autē per similitudinē humanā ita esse demōstrat: inquiens. Hō pater si potuisset: equalē filiū genuisset. Quis q̄ audeat dicere: q̄ hoc omipotēs nō potuit. Addo etiā. Si posset homo maiorem meliorēq̄ seipso gigneret filium. Sz maius vel melius deo quicq̄ esse nō potest. deus q̄ cur nō equalē vt ais filium genuit. cui nec anni necessarij fuerunt. q̄ quos adimplet equalitas. nec omipotētia defuit. An forte noluit: q̄: qđ abfit: inuidit. Sz nō inuidit. equalē q̄ genuit filiū. Credamus ergo filiū ei esse equalē.

Opinionem heretici ponit vt destruat. g

Dic soluit obiectionem.

Sed forte dices eo ipso pater ē maior filio. q̄ de nullo genit⁹. genuit tamen equalē. Ad quod cito respō debo. immo ideo non est pater maior filio quia equalē genuit. Originis em̄ questio est ista. q̄s de quo sit: Equalitas autē qualis aut quātus sit. quod est dicere. Ad originē ptinet questio qua querit. q̄s de quo sit. ad equalitatē vo illa qua querit. qual aut quātus q̄s sit. Nec cū dicit filius a patre genitus: ostendit inēqlitas substātie: sz ordo natute. nō quo alter prior eēt altero. sz quo alter est ex altero. Nō ergo sm hoc q̄ pater genuit: ꝛ filius genitus ē. vl spūssanctus ab vtroq̄ ꝓcedit: equalitas vl inequalitas ibi existit. q̄ nō sm hoc alia pso na alij equalis vel inequal dicit. Ecce eqlitas trinitatis: ꝛ vna eadēq̄ suba. quātū breuiter potuimus demōstrata est in supiorib⁹. qualiter. s. aliqua triū psonaꝝ quā libet aliā nec eternitate. nec magnitudine. nec potētia excellat.

Ista est distinctio vicesima. In q̄ magister ostensa equalitate magnitudinis diuinarū personaꝝ in eēndo: ostendit equalitatē ptātis earūdē in operādo. Et diuidit in tres ptes sm tres rationes quibus ꝓbat intentuz. Prima pars est a principio distinctionis vsq̄ ibi. Item alio modo ꝓbat. Secundū ab inde vsq̄ ibi. Hoc autē per similitudinem Tertium ꝺo vsq̄ ad finem distinctionis. In specialissima magistri stat in vnica ꝓpositione. Patrem ꝛ filium ꝛ spūmsanctū in omnipotētia coequari tribus rationibus potest catholice ꝓbari. Quarū rationū prima fundat sup autoritate euangelica. Secūda super diuina diuisione immediata. Tertia super similitudine in generatione humana. Prima ratio fūdatur super autoritate Johannis. xvij. vbi dicit. Omnia dedit mihi pater. i. quicquid pater habet dedit mihi. sed pater habet omnipotentiā. igit dedit eam filio. ꝛ per ꝓsequens persone sunt equalis potentie ita q̄ omnes tres nō sunt plus q̄ quelibet earū per se. Secunda ratio fundatur super diuisione imediata sic. Si pater non generasset filium sibi equalez in omni potentia. aut ergo hoc esset. q̄ potuit: sed noluit. aut q̄ voluit: sed nō potuit. sed vtrūq̄ istoruz ē falsum. igitur illud ex quo seq̄tur. Et hoc est oppositū ꝓpositionis p̄misse. igit ꝓpositio p̄missa ē vera. Tenet argumentum ꝛ maior. Sed minorem ꝓbat magister in textu sic. Nam si deus potuit filiuz genera re sibi equalem ꝛ noluit: tunc inuidus fuit nō dando filio quod naturalis ꝓprietas requisiuit. si voluit ꝛ non potuit: tunc ipse pater infirmus fuisset ꝛ nō omnipotens. sequitur ergo q̄ pater voluit ꝛ potuit immo generauit filium in omnipotentia sibi equalē Tertia ratio fundat sup similitudine in generatiōe naturali reperta. ꝛ est ista. Deus pater est. ꝛ non minus cōmunicatiuus generando filium deū q̄ homo generando filiū hominē. sed hō pater si potuisz: eq̄lem sibi filium genuisset. igitur deus qui summe potuit: equalē sibi filiū genuit. igit ꝛc.

Querit quō posset dici sol⁹ pater vel sol⁹ filius. vl solus spūssanct⁹ cū sint inseparabiles. a

DI. XXI

Hic oritur questio trahens originem ex predictis. Dictum est em̄ supra q̄ tātus est solus pater. vel solus filius. vel solus spūssanctus: quantū simlilli tres. ꝛ q̄

Augusti. dueꝝ trés pſone ſimul nō ſunt maiꝰ aliq̄d q̄ vna pſona ſola. Jō querit augl. i. vj. li. de trin. Quō hec ſane dici poſſint. cū nec pr̄ ſit ſolus. nec filius. nec ſpūſſāctꝰ. Sz ſp ⁊ inſepabiliter. ⁊ filius cū pr̄e. ⁊ pr̄ cū filio ⁊ ſpūſſanctus cū vtroq̄. Jnſepabiles em̄ ſunt he tres pſone. Ad quod ita rn̄det aug. in eodē. Solū deū patrē dicimus. nō qz ſepaꝝ a filio vel a ſpūſctō. ſed hoc dicentes ſignificamꝰ. qz illi ſimul cū eo nō ſūt pr̄ Soluſ. n. pr̄ pr̄ ē. qō nō dr̄ qz ipe ſit ſolꝰ. i. ſine filio vel ſpūſancto. ſed p hoc filius vel ſpūſanctꝰ a pr̄nitatis ꝓſortio excludūtur. Jta ⁊ cuz dr̄. ſolus filius filiꝰ eſt. vel ſolus ſpūſanctꝰ ſpūſanctꝰ ē. nō diuidiꝝ filiꝰ a patre. vel ſpūſanctus ab vtroq̄. ſed a cōſortio filialis ꝓprietatis excludunꝝ pr̄ ⁊ ſpūſanctꝰ. ⁊ a ꝓſortio ꝓceſſibilis ꝓprietatꝫ: pr̄ ⁊ filiꝰ. Cū ḡ dicit. tātus ē ſolus pr̄: quātū ſimul illi tres. ꝑ hoc q dr̄ ſolus: nō ſeparaꝝ pr̄ ab alijs. ſed hic ē ſenſus. Solꝰ pr̄ id ē pr̄ q̄ ita pr̄ ē. q nec filius nec ſpūſāctꝰ tātus ē ⁊c. Sil'r intellige cū dr̄. ſolus ē filius. vel ſolus ē ſpūſanctꝰ. Solus ḡ paꝝ dicit| vt ait aug. in eodē. qz nō niſi ipſe ibi pater ē. ⁊ ſolus filius. qz nō niſi ipſe ibi filius ē. et ſolus ſpūſanctus. qz non niſi ipſe ibi ſpūſanctus eſt.

Reſpōſio Auguſti.

Utꝝ poſſit dici. ſolus pr̄ eſt deus ſolus filius ē deus. vel ſolus ſpūſāctꝰ ē deus. vel pr̄ eſt ſolus deus vel filius ē ſolus deus. vel ſpūſſā/ctus ē ſolus deus. b

Poſt hec queritur

Utꝝ ſicut dicit. ſolus pr̄ eſt pr̄. vel ſolus filius ē filius. ita poſſit dici. ſolus pr̄ ē deus vel ſolus filiꝰ ē deꝰ. ita et de ſpūſācto. Aut pr̄ ē ſolus deꝰ. filius ē ſolus deꝰ? Ad qō dicimus. qz pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſanctꝰ dicit etiā vnꝰ deus. ⁊ hec trinitas ſil' ꝓprie dicit eſſe ſolus deus: ſicut ſolꝰ ſapiēs. ſolus potens Sed nō videt debere dici a nobis verbis nr̄is vtētibꝰ: niſi vbi ſermo autoritatibꝰ occurrit. ſolus pr̄ ē deus. vel pr̄ ē ſolus deꝰ. ita de filio ⁊ ſpūſancto dicimꝰ. Añ aug. in vij. li. de tri. ait. Añ oſtēdimus quō poſſz dici ſolus pr̄ vl' ſolus filius: ꝓſideranda eſt illa ſnia qua dicit. Nō eſſe ſolū patrē deū vez ſolū. ſed patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſanctū. Ecce hēs qz nō ſolus pater dicēdus ē eſſe verus deꝰ. Jtē in eodē. Si q̄s interrogat. pr̄ ſolꝰ vtꝝ ſit deꝰ? Quō rn̄debimus nō eē. ni ſi fortе dicamꝰ ita eſſe quidē pr̄em deū. ſed nō eū eſſe ſolū deū. Eſſe aūt ſolū deū dicamus pr̄em ⁊ filium ⁊ ſpūmſanctū. Ecce ⁊ hic habes. qz pater nō debet dici ſolꝰ deus atq̄ hoc ſolū in ꝓte ſubiecti tm̄ accipe qui dā volunt. Jn ꝓte ꝙo ꝓdicati ſi ſic ꝙcedūt q pater ē ſolus deꝰ. Sed ex ꝙbis augl. videt oſtendi: q ꝓprie ſolus deꝰ dici debeat tota trinitas. Et hec trinitas vt ait auguſ. ꝙtra Maximinū. intelligiꝝ cū apl's dicit. Beatus ⁊ ſolus potēs. et ibi. Soli ſapiēti deo. ⁊ ibi. Jnuiſibili ſoli deo. Nō em̄ ꝺ ſolo pr̄e hec accipiēda ſunt. vt ꝙtēdebat maximinus ⁊ alij heretici. ꝑ de trinitate. Sic̄ ⁊ illud. Solus habet immortalitatē. quia ꝑm rectā fidē ipſa trinitas ē vnus ſolus deus. btūs. potens. ſapiens. inuiſibilis. Añ aug. in eodē. Cū vnus deꝰ ſit trinitas. hec ſit nobis ſolutio queſtiōis: vt intelligamꝰ ſolū deū ſapientē. ſolum potentē. pr̄ez ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſanctū. q̄ ē vnus ⁊ ſolus deus. Auguſti

Augusti.

Qz nō dr̄ ſolus pr̄ deꝰ ē.

Qz pr̄ nō eſt idē ſolꝰ deus ſz trinitas.

Quō dicit trinitas ſolus deꝰ. cuz ipa ſit cum ſpiritibus ⁊ animabus ſanctis. c

Sed iterum queritur

quō ipſa trinitatē dicimus ſolū deum cū ſit cū ſpiritibꝰ ⁊ animabꝰ ſāctis? Ad qō rn̄det aug. in. vj. lib. de tri. ita dicens. Trinitatē dicimꝰ deū ſolū: q̄uis ſp ſit cū ſpiritibus ⁊ animabus ſanctis. ſed ſolū dicimꝰ qz nō aliud q̄ ipſa trinitas deꝰ ē. Nō em̄ illi cū illa deus ſūt vel aliq̄ alia. ſed ipſa trinitas tm̄. nō illi vel alia deus ē. Auguſti

Et ſi de pr̄e ſolo ꝓdicta dicerētur. nō tamen excluderet filius ⁊ ſpiritus ſāctus. d

Verūtamē vt ait

aug. ⁊ ſi de ſolo patre ꝓdicta dicerent: nō tamē excluderet filius vel ſpūſſanctus. qz hi tres vnū ſunt. ſicut in Apocal'. de filio legit. q habet nomen ſcriptuz qō nemo ſcit niſi ipſe. Nō em̄ inde ſepaꝝ pater vel ſpūſanctus. Et cū dicit. Nemo nouit patrem niſi filius. non inde ſepaꝝ pater ⁊ ſpūſanctus: qz inſepabiles ſunt. Aliquādo etiaz nominātur pater ⁊ filius. ⁊ tacet ſpūſanctus. vt veritas ad patrē loquens ait. Vt cognoſcant te ⁊ quē miſiſti Jeſuz xp̄m eſſe vnū vez deum. Cur ergo inquit auguſti- Auguſti

Augusti. mus: tacuit d spūsancto? Quia consequēs est vt vbicūq; nominat vn⁹: sicut pr̄ ⁊ filius. tanta pace vni adherens intelligat etiam ip̄a pax. q̄uis nō ꝯmēoret. vno ḡ isto rū noiato etiā reliqui intelligunt. qd̄ i pluribus scp̄ture locis occurrit.

Ista est distinctio vicesima prima

In qua quidē distinctione magister postq̄ declarauit equalitatē magnitudinis diuinaꝝ personarū i essendo. ⁊ similiter equalitatez potestatis in opando. Cōsequēter declarat qualiter dictiones exclusiue dicunt de deo. Et tria circa hoc facit. Nam primo inq̄rit an termini ꝑsonales de ꝑsonalibus cuz dictiōe exclusiua dicant. Scd̄o an termini essentiales de ꝑsonalibus cū exclusione vere dicant. Tertio dat quendā modū generalē: quō p̄dicta sanius intelligantur Primuz facit vsq; ibi. Post hec querit. Scd̄m vsq; ibi. Uerūtamē vt ait Aug⁹. Tertium vsq; ad finem distinctionis In speciali sn̄ia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est. Cōcedende sunt ꝓpositiones in q̄bus termini ꝑsonales de personalibus termīs cū dictione exclusiua sumptis p̄dicant. Istaz ꝓpositionē mgr̄ ꝓbando inq̄rit. Cum dictū sit q̄ tātus sit solus pater vel solus filius: quāti sūt illi tres. quomō est intelligendū cū dicit solus pater. vel sol⁹ filius. cū nō sit pater sine filio. nec filius sine patre. Rn̄detur q̄ ꝑ hoc nō excludit vna ꝑsona ab alia. sz ꝓprietas relatiua notat ibi ꝯuenire vni. ita q̄ nō alteri. Uñ sensus est. Solus pater. i. qui ita ē pater q̄ nō filius. Similiter solus filius. i. q̄ ita ē fili⁹ q̄ nulli alteri ꝯuenit filiatio diuina. Secūda ꝓpositio ē hec Negāde sunt ꝓpositiones ī quibus de terminis ꝑsonalibus termini essentiales cū exclusione affirmant. Hanc ꝓbans querit de istis ꝓpositionib⁹. solus pr̄ est deus. vel spūssanctus ē solus deus. nec etiaz ista est concedēda. Pater ē sol⁹ de⁹. vel filius ē solus deus. qz esse solū deū toti cōuenit trinitati. ⁊ nō solum vni ꝑsone. Tertia ꝓpositio est hec. Persone diuine sunt tāte coherētie q̄ vna eaꝝ nō exprimit: nisi alie cointelligant. Hanc ꝓpositionē ꝓbat mgr̄ autoritate. b. Augstini. igit ⁊c.

De noīm dr̄ntia quib⁹ vtimur loquentes de deo. a

DI. XXII

Post predicta nobis disserendū videt d nominū diuersitate: quibus loquētes de vnitate ac trinitate ineffabili vtimur. Deinde demonstrandū est quibus modis de ea aliquid dicat. Illud ergo p̄cipue teneamus: quedam esse nomina distincte ad singulas ꝑsonas ꝑtinentia. vt ait aug. in. ix. lib. de trini. que de singulis tm̄ dicunt personis. Quedaz vero vnitatem essentie significantia sūt: que ⁊ de singulis singilatim. ⁊ de omnibus cōmuniter dicunt. Alia vero sunt que trāslatiue ac ꝑ similitudinez de deo dicunt. Uñ ambros. in. ij. lib. de trini. ait. Quo puri⁹ niteat fides: triptita videt deriuāda distinctio. Sunt em̄ nomina quedā que euidenter ꝓprietatē ꝑsonamq; deitatis ostendūt Et sūt quedā que ꝑspicuā diuine maiestatis exp̄mūt veritatē. Alia vero sunt q̄ trāslatiue ⁊ ꝑ similitudinē de deo dicunt. Proprietatis itaq; indicia sunt: generatio. fili⁹ verbū. ⁊ hmōi. Unitatis vero eterne sapia. virt⁹. vitas ⁊ hmōi. Sil̄itudinis vero splēdor. character. speculū. ⁊ hmōi.

Augusti: Ambros.

Premissis addit q̄dā esse nomīa que tēporaliter deo conueniunt ⁊ relatiue dicūtur. b

His adijciendum

est quedā etiā nomina esse: vt aug. ait. i. v. li. de tri. que ex tpe deo ꝯueniūt. ⁊ relatiue ad creaturā dicunt. quoꝝ quedā de omnibus dicunt ꝑsonis. vt dn̄s. creator. refugiū. Quedā autē nō de omnibus. vt donatus. datus. missus.

Augusti.

De hoc nomīe trinitas addit. c

Preterea ē vnum

nomen quod de nulla ꝑsona singilatim dicit. sed de om̄ibus simul. i. trinitas. quod nō dicit s̄m sub̄am. sed quasi collectiuum pluralitatē designat ꝑsonaꝝ.

De alijs nominibus que temporaliter deo congruunt. ⁊ nō relatiue dicunt. d

Sunt etiā quedaz

nomina que ex tpe deo ꝯueniūt. nec relatiue dicūtur. vt humanatus. incarnatus. et hmōi. Ecce sex nominū dr̄ntias assignauimus: quib⁹ vtimur loquētes de deo. de q̄bus singulis agendū est.

Q illa nomina que ad singulas ꝑtinet ꝑsonas ꝓprie relatiue dicūtur ea vero que vnitatē essētie significāt ad se dicunt. ⁊ de singulis ⁊ d omnib⁹ cōmuniter dicunt personis. et singulariter nō pluraliter ī summa accipiunt. e

Scienduz est ergo q illa que ꝓprie ad singulas ꝑsonas pertinēr: relatiue ad inuicez dicunt. sicut pater ⁊ filius. et vtriusq donum spūssanct⁹. Ea ꝙo que vnitatem essentie significant ad se dicunt. ⁊ ea que ad se dicunt: substātialiter vtiq dicunt. ⁊ de oībus cōmuniter. ⁊ de singulis singilatim dicunt ꝑsonis. et singulariter nō pluraliter accipiunt i summa. vt deus. bonus. potens. magn⁹. ⁊ huiusmodi. Que aūt relatiue dicunt: substā-
Augusti. tialiter nō dicunt. Ūñ Aug. in. v. li. de trini. ait. Quicquid ad se dicit: ꝑstantissima illa ⁊ diuina sublimitas substātialiter dicitur. Quod aūt ad aliq̄d dicit nō substātialiter dicit sed relatiue. Tāta q̄ est vis eius dē substantie i patre ⁊ filio ⁊ spūsancto. vt quicq̄d ō singulis ad seipsos dicit: nō pluraliter in summa: sed singulariter accipiatur. Dicimus em̄. pater est deus. ⁊ filius ē deus. ⁊ spūssanctus ē deus. quod ꝑm substantiā dici nemo dubitat. Nō tamen dicimus hanc trinitatē esse tres deos: sed vnū deū. Ita dicit pater magn⁹. filius magn⁹. ⁊ spūssanctus magnus. nō tres magni sed vnus magnus. Ita etiā omnipotēs pater omnipotēs filius. oīnipotens spūssanct⁹. Nō tñ tres oīnipotētes: sed vnus oīnipotēs. Quicq̄d ergo ad seip̄m dicit deus. et de singulis ꝑsonis similiter dicit. et simul de ipsa trinitate: nō pluraliter ꝟ singulariter dicit. Et qm̄ non ē aliud deo esse. ⁊ aliud magnū esse. sed hoc idē ē illi esse: quod ē magnū esse. Ꝓpterea sicut nō dicimus tres eēntias: sic nō dicim⁹ tres magnitudines. ꝟ vnā essentiā ⁊ vnā magnitudinē.

Q⁹ de⁹ magn⁹ ē ea magnitudine q̄ de⁹ ē. sic de bonitate ⁊ de oīb⁹ que ꝑm substātiā dicūtur. f

Deus enīz non est magnus ea magnitudine que nō ē qđ ipse vt q̄si ꝑticeps eius sit. alioq̄n maior eēt illa magnitudo q̄ deus Deo aūt nō ē aliq̄d maius. ea ģ magnitudine magnus ē q̄ ipse ē. Ideoq̄ nec tres magnitudines dicim⁹: ꝟ vnā magnitudinē. nec tres magnos: sed vnū magnū q⁹ nō ꝑticipatōe magnitudis de⁹ magn⁹ ē. ꝟ seip̄o mag̃ magn⁹ ē. q⁹ ipse ē sua magnitudo. Ita ⁊ de bonitate ⁊ eēnitate ⁊ oīpotētia dei dicēdū ē. ⁊ de oīb⁹ oīno q̄ de deo pñt ꝓnūciari substātialiter. q̄bus ad seip̄m dicit. nō trāslatiue ac ꝑ similitudinē. ꝟ ꝓprie. si tñ de illo ꝓprie aliq̄d ore hois dici pōt. Ecce apte docuit q⁹ noīa vnitatē diuine maiestatis significātia. ⁊ ad se dicunt de deo. i sine relatione. ⁊ de oīnibus ꝑsonis ꝯmuniter. ⁊ de singulis diuisim dicuntur. nec pluraliter sed singulariter i summa accipiunt. Illa ꝙo noīa que ꝓprie ad singulas ꝑtinēt ꝑsonas: relatiue nō substātialiter dicunt. Q⁹ em̄ ꝓprie singula in trinitate ꝑsona dicit. vt ait aug. in eodē. nullo mō ad seipsam. sed ad aliā inuicē vl ad creaturā dicit. Et ideo relatiue: nō substātialiter dici manifestū est. Augusti.

Jsta est distinctio vicesima secunda. In qua mgr̄ pacto tractatu de diuis rebus: incipit agere de diuis nomibus. Et circa hoc duo facit Nā ꝓmo ponit dñtias diuinoꝝ noīm. Secundo subdit regulas ꝓdicationis eoꝝ. Primū facit a ꝓncipio distinctōis vsq ibi. Sciendū ē ergo. Scōm ab inde vsq ad finē distinctionis. In speciali ꝙo sīia magistri stat i vna ꝓpositiōe. cui mgr̄ annectit duas regulas. Propositio ē hec. Noīa de deo dicta inueniunt in septuplici dñtia. Hanc mgr̄ deducit exemplarit dicēs. q⁹ quedā sunt noīa notionalia: seu ꝓprietates ꝑsonales exꝑmētia. vt generatio. verbū. donū. pat. filius. spūssanctus. Quedā eēntialia seu vnitatē eēntie referentia. vt deus. deitas. sapīa. potētia. bonitas. magnitudo. ẋtus ⁊ substātia. Quedā transsūptiua. i. ꝑm similitudinē de deo ꝓdicata. vt splēdoꝝ. cādoꝝ. lux. speculū. leo. agnus. ⁊ similia. Quedā tpalia seu deo solū ex tpe ꝙueniētia. ⁊ hoc duplr. vel in respectu ad creaturā relatōne extrinseca. vt dominꝰ creatoꝝ. refugiū. redemptoꝝ. saluatoꝝ. ⁊ huiusmodi Vel in respectu ad creaturas. relatione tamē intrinseca. vt incarnatus. humanatus. Et est aliud nomē quod solū de oīnibus ꝑsonis simul ⁊ ō nulla singulatim dicit. quod ꝑm relationē dicit intrinsecā. q⁹ iusse claudit terminos sue relatiōis. vt hoc nomen trinitas. Hmōi nominū diuinoꝝ septuplicē dñtiaz ponit mgr̄ in textu. vt dicit ꝓpositio ꝓdicta. quā veraz esse repyto Prima haꝝ regulaꝝ est q⁹ nomīa ꝓpria ad singulas personas pertinētia: nō substātialit sed relatiue dicunt. Patet. q⁹ nō potest dici. pater est filius. aut filius est pater. aut pater ⁊ filius sunt spūssanctus. ⁊ ecōuerso. que ē ꝓdicatio absolute eēntial⁹ ⁊ substātiua. Sed bñ dicit. pater est filij pater. filiꝰ est patris filius. que ē ꝓdicatio relatiua. Scōa regula est. q⁹ nomina ad vnitatez essentie spectātia. vt sapientia. bonitas. potentia. virtus. magnitudo. et hmōi. de singulis ꝑsonis singillatim. ⁊ de omnibus simul. nō relatiue sed substātialiter in singulari ⁊ nō in plurali affirmantur. Nam bene dicitur. Pater ē deus. sapientia. potentia. bonitas. magnitudo. virtus. Et similiter de filio ⁊ spiritu sancto. et de omnibus simul. Unde bene dicitur. Pater. filius et spiritussanctus sunt de⁹. sapientia. potentia ⁊c. Non autem pluraliter dici potest. Pater ⁊ filius et spiritussāctus sunt dij. sapientie. potētie. bonitates. virtutes igit ⁊c.

De hoc nomine quod est persona quod cum ꝑm substantiā dicatur tamē pluraliter nō singulariter in summa accipit. a

DI. XXIII.

Predictis ad ꝺicienꝺum est: q cū oia noīa q̄ ꝑm substam de deo dicunt. singulariter ⁊ nō pluraliter de oibus i summa dicant psonis: vt supra ostē sū ē. Est tñ vnū nomē. s. psona. qđ ꝑm substantiā dicit de singul' psonis. ⁊ pluraliter nō singulariter i summa accipit. Dicim⁹ em pater est psona. filius ē psona. spūssanct⁹ ē persona. ⁊ hoc ꝑm substantiaz dicit. Nec tñ dicit. pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹ sunt vna psona: sed tres psone. Hoc ergo nomē excipit a p̄dicta regla nominū: que ꝑm substantiā de deo dicunt. qz cum hoc ad se dicat. ⁊ ꝑm substam. pluraliter tñ nō singulariter in summa accipit.

Augus

Autoritas q psona ad se dicat. et ꝑm substātiā. b

Q autem persona ꝑm substam dicat Aug. ostendit in. vij. li. ꝺ trini. dicēs. Nō est aliud deo esse. aliud psona esse. sed omnino idē. Itē in hac trinitate cū dicimus psonā patris: nō aliud dicim⁹ q̄ substam p̄ris. Quocirca vt substa tris ipse pater est. nō quo p̄ est. ꝑ quo est. Ita ⁊ psona patris nō aliud q̄ ipse p̄ est Ad se q̄pe dicit psona. nō ad filiū vl' spūm sanctū. sicut ad se deus dicit. ⁊ magnus. ⁊ bonus. ⁊ iustus ⁊ hmōi. Et quēadmodū hoc illi est esse quod deū esse. qđ magnū eē qđ bonū esse. ita hoc est illi esse qđ psonaz esse. Ecce exp̄esse habes q psona ꝑm substantiā dicit. vt cum dicit. p̄r ē psona. hic sit sensus. Pater ē diuina eēntia. Silr cuz dicit. filius ē psona. spūssanctus est psona id ē essentia diuina.

Augusti.

Q ꝑ nō co ⁊ p̄r quo est.

Cur p̄r ⁊ filius ⁊ spūssāctus nō dicātur vna psona ⁊ vna substātia ⁊ vnus deus. c

Jō oritur hic questio difficil' quidē: ꝑ nō inutil'. qua queritur. Cur nō dicant hi tres vna psona sicut vna eēntia: ⁊ vn⁹ deus: Quā questionē Augl. diligēter tractat atq; grue explicat i. vij. li. de tri. ita di. Cur nō hec tria simul vnaz psonā dicim⁹ sicut vnā essentiā ⁊ vnū deū ꝑ dicim⁹ tres psonas: cū tñ tres deos: aut tres eēntias nō dicam⁹. Quia volum⁹ vel vnū aliquod vocabulū seruare huic significatiōi q̄ intelligit trinitas. ne oino tacēm⁹ interrogāti: qđ tres eēnt. cū tres eē fateamur. Cū g̃ queritur qđ tres. vt ait Aug. i v. li. de trini. Magna. p. sus inopia hūanū laborat eloquiū. dictū est tñ tres psone nō vt illud diceret. ꝑ ne taceret oino. Nō em rei ineffabil' eminētia h̄ vocabulo explicari valet. Ecce oñdit q necitate dicat pluraliter psone. vicz vt hoc vno noīe querē/tibus de tribus respondeamus.

Augusti.

Solutio.

Qua necessitate dictū sit tres psone a latinis. ⁊ a grecis tres hypostases vel substātie. d

Qua necessitate nō solū a latinis ꝑmo: sed etiā grecus eadē pene sup hac re laborās nominū penuria coartat. Un Augl. quid a grecis vel latinis necessitate de ineffabili trinitate dictuz sit: apiens in. vij. li. de tri. ait. Loquēdi cā de ineffabilibus vt fari aliquo mō possemus dictuz est a grecis. vna eēntia: tres sube. i. vna vsia: tres hypostases. Aliter em greci accipiūt substam q̄ latini. A latinis aūt dictū ē vna essentia vel substātia: tres psone qz nō aliter in sermone nostro. i. latino eēntia q̄ suba solet intelligi. Et vt intelligat saltē in enigmate: placuit ita dici. vt cū q̄reret qđ tria sint. aliqđ diceret: q̄ tria eē fides vera pnūciat. Cū ⁊ patrē nō dicit eē filiū: ⁊ spūmsctm. s. donū dei. nec p̄ez dicit eē nec filiū. Cū g̃ queritur qđ tria vel qđ tres? ferimus nos ad inueniendū aliqđ nomē quo cōplectamur hec tria. Neq; occurrit aīo. qz supeminētia diuinitatis vsitati eloquij facultatē excedit. Verius em cogitat deus q̄ dicit. ⁊ verius ē q̄ cogitat.

Augusti.

Q deꝰ verius cogitat q̄ dicat. ⁊ verius ē q̄ cogitat.

Quid hoc noīe tres significat. e

Pater ergo et filius ⁊ spiritussanctus. s. quoniaz tres sunt. quid tres sunt queramus. qđ cōmune habeāt: Non em possunt dici tres patres. qz tantum pater ibi pater est. nec tres filij: cū nec pater ibi sit filius nec spūssanctus. nec tres spūssancti. quia spūssct⁹ ppria significatiōe qua ⁊ donū dei dicit. nec pater est nec filius. Quid g̃ tres: Si tres psone esse dicunt. cōmune ē eis id qđ psona ē. Certe em quia pater ē psona. ⁊ filius ē psona. et

spũssanctus est ꝑsona. ideo tres ꝑsone di/
cunt̃. Propterea ḡ dicimus tres ꝑsonas.
qꝛ cõmune est eis id quod ꝑsona ẽ. Ex
p̃dictis apte intelligi potest: qua necessita
te dictũ sit a latinis tres ꝑsone cum ꝑsona
ꝟm subam dicat̃. Uñ et tribus ꝯmune est
id qd̃ ꝑsona est. i. hoc nomen ꝑsona.

Quare nõ dicimus tres deos esse
patrem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctũ
vt dicimus tres personas. cum id
quod deus est sit eis ꝯmune. quia
pater est deus. ⁊ filius est deus. et
spũssanctus ẽ deus. f

Sed queritur hic
cum dicamus patrem ⁊ filium ⁊ spũmsan
ctuꝫ esse tres ꝑsonas. qꝛ cõmune est eis qd̃
ꝑsona ẽ. i. quia pater ẽ ꝑsona. ⁊ filius est ꝑ
sona. ⁊ spũssanctus est ꝑsona. cur nõ dica=
mus similiter tres deos. cum ⁊ pater sit de
us. ⁊ filius sit deus. ⁊ spũssanctus sit deꝰ?
Qꝛ. s. illud scriptura cõtradicit. hoc aũt et
Augusti. si nõ dicit. nõ tñ contradicit. Unde Aug.
hanc mouẽs questionẽ atqꝫ diffiniẽs in li.
vij. de trinita. ita ait. Si ideo dicimus pa=
trem ⁊ filium ⁊ spũmsanctũ esse tres perso
nas: quia cõmune est eis id quod ꝑsona ẽ.
cur nõ etiam tres deos dicimus? Certe vt
p̃dictum est: quia pater est ꝑsona. et filius
est ꝑsona. ⁊ spũssanctus est ꝑsona. iõ tres
ꝑsone dicunt̃. Quia ḡ pater est deus. ⁊ fi/
lius deus. ⁊ spũssanctus deus. cur nõ dicã
tur tres dij. Ecce ꝓposuit hanc questionẽ.
Attẽde quid respondeat subdẽs. An ideo
nõ dicuntur tres dij: qꝛ scriptura nõ dicit
tres deos. Sꝫ nec tres ꝑsonas alicubi scri
pture textus ꝯmemorat. An ideo licuit lo=
quẽdi disputãdiue necessitate tres ꝑsõas
dicere. nõ qꝛ scriptura dicit. sed qꝛ scriptu
ra nõ contradicit. Si autẽ diceremus tres
deos: contradiceret scp̃tura dicens. Audi
isrl̃. deus tuus deus vnus est. Ecce abso/
lutõ questionis: quare potius dicamꝰ tres
ꝑsonas q̃ꝫ tres deos. qꝛ. s. illud nõ cõtradi
cit scriptura.

Alia questio cur nõ dicimus tres
essentias vt tres ꝑsonas. cum scri
ptura nõ ꝯtradicat. g

Verum et hic alia
emergit questio quam Aug. consequẽter Augusti.
annectit dicens. Cur inquit ⁊ tres essenti=
as nõ licet dicere. quod sil̃r scriptura sicut
nõ dicit: ita nõ cõtradicit? At si dicis q̃ ꝓ=
pter vnitatẽ trinitatis nõ dicuntur tres es
sentie: sed vna essẽtia. quero: cur nõ ꝓpter
eandẽ vnitatem trinitatis dicat̃ vna ꝑso=
na ⁊ nõ tres ꝑsone? Ut em̃ est illis ꝯmune
nomen essentie. ita vt singulus quisqꝫ dica
tur essentia. sic illis cõmune est ꝑsone vo/
cabulum. Quid igitur restat: vt fateamur
loquendi necessitate a grecis ⁊ latinis par
ta hec vocabula aduersus insidias vel er=
rores hereticoꝝ. Cunqꝫ conaret̃ humana
inopia loquẽdo ꝓferre ad hominũ sensus
quod in secretario mentis de deo tenet. si=
ue ꝑ piam fidem. siue ꝑ qualemcunqꝫ intel
ligentiã: timuit dicere tres essentias. ne in=
telligeretur in illa sũma equalitate vlla di
uersitas. Rursum nõ poterat dicere nõ eẽ
tria quedã. Quod qꝛ dixit sabellius in he
resim lapsus ẽ Quesiuit ergo: quid tria di
ceret? ⁊ dixit tres ꝑsonas: siue tres substã=
tias ꝟm grecos.

Sicut nos dicimꝰ tres ꝑsonas ita
greci tres substantias quas dicũt
hypostases. aliter accipientes sub
stantiam q̃ꝫ nos. h

Quod enĩ de perso
nis ꝟm nostrã. hoc de substãtijs ꝟm ꝯsue/
tudinẽ grecoꝝ oportet intelligi. Sic em̃ il=
li dicunt tres sunstantias vnam essentiam
id est tres hypostases vnam vsiam. quẽ=
admodum nos dicimus tres ꝑsonas vnã
essentiam vel substantiam. Quanq̃ꝫ et illi
si vellent sicut dicunt tres substãtias tres
hypostases. possent dicere tres personas
tria prosopa. Illud autem maluerunt di/
cere. qꝛ fortasse ꝟm lingue sue ꝯsuetudinẽ
aptius dicit̃.

Qꝛ ĩ trinitate nõ est diuersitas nec
singularitas vl̃ solitudo. sed vni
tas ⁊ trinitas ⁊ distinctio ⁊ idem/
ptitas. i

Iam sufficiẽter vt
puto ostẽsum ẽ: q̃ nẽcitate dicamꝰ tres ꝑso
nas. ⁊ quare nõ sil̃r tres deos vel eẽntias.
qꝛ. s. ĩ altero obuiat scp̃tura. ĩ alt̃o diũsita=
tis intelligẽtia. q̃a ibi nulla penitus est di=

uersitas. sicut nec singularitas vel solitu/
Augusti. do. sed vnitas ꝛ trinitas. Unde Augustinus in libro. vij. de trinitate ait. Humana inopia querẽs quid diceret tria. dixit tres psonas vel substantias. Quibus noibus non diuersitatem voluit intelligi. sed singularitatem noluit. vt nõ soluꝫ ibi vnitas intelligatur: ex eo q̃ dicitur vna essentia. sed trinitas ex eo q̃ dicuntur tres persone
Hylarius Hylarius quoq; ī libro. vij. de trinita ait. Dominus dicit. Qui me videt: videt ꝛ patrem. Cum hoc dicitur: excluditur singu/laritas. atq; vnici. id est solitarij intelligentia. Nam nec solitarium sermo significat. ꝛ indifferentem tamen naturam professio docet. Visus est enim in filio pater p natu/re vnitam similitudinem. Unum sunt enim natus ꝛ generans. vnum sunt neq; vnus. Nõ itaq; solitarius filius est. nec singularis. nec dispar. Item in eodẽ. Sicut in patre, ꝛ filio credere duos deos impiũ est. ita patrẽ ꝛ filiũ singularẽ deum predicare sacrilegum est. Nihil in his nouuꝫ. nihil di/uersum. nihil alienũ. nihil separabile est De
Augusti. hoc etiam Augustinus in libro questionũ veteris ac noue legis ait. Unus est deus.
Ambros. sed nõ singularis. Item ambrosius ī libro de trinitate ait. Quod vnius est substantie separari nõ potest. ꝛ si nõ sit singularitatis sed vnitatis deus vnus cum dicitur: nequaq; deitatis trinitatem excludit. Et ideo nõ quod singularitatis: sed quod vnitatis est predicatur. Ecce ex p̃dictis ostenditur: quia nec singularis. nec diuersus. nec vnicus vel solitarius confitendus est deus. quia singularitas vel solitudo psonarum pluralitatẽ excludit. ꝛ diuersitas vnitatẽ essẽtie tollit. Diuersitas inducit separationem diuinitatis. Singularitas admit
Ambros. distinctionẽ trinitatis. Ideo ambro. ī primo libro ꝺ trinitate ait. Nõ est diuersa nec singularis equalitas. Nec iuxta sabellianos patrẽ filiũq; ꝛ confundẽs. Nec iuxta arrianos patrẽ filiũq; ꝛ secernẽs. Pater em ꝛ filius distinctionẽ habent. separationẽ vo nõ hñt. Itẽ in eodẽ. Pater ꝛ filius diuinitate vnũ sunt. nec est ibi substãtie dñtia. nec vlla diuersitas. Alioq̃n quomodo vnum deũ dicimus. diuersitas em plures facit.
Diuerse dicũ tur aliq̃n p̃sone. i. distincte Constat ergo ex p̃dictis: qꝛ ī trinitate nulla ẽ diuersitas. si tamẽ aliq̃n ī scp̃tura inuenit dictũ tres diuerse p̃sone et hmõi. diuꝰsas dicit distinctas.

Qꝛ nõ ꝺz dici deꝰ multiplex. k

Et sicut in trinita=

te nõ est diuersitas. ita nec multiplicitas. ꝛ ideo nõ est dicendus deus multiplex. ꝟ trinus ꝛ simplex. Uñ ambro. ī p̃mo lib. de tri. ait. Est ī patre ꝛ filio nõ discrepãs: sed vna diuitas. nec confusũ quod vnũ ẽ. nec multiplex esse põt qꝺ indifferẽs ẽ. Multiplex itaq; deus nõ est. Ambros.

Jsta est distinctio vicesimatertia

In qua magister postq̃ egit de nomibus diuinis generaliter. agit de hoc nomine p̃sona ꝑ specialiter. Et tria circa hoc facit. Nam p̃mo excipit hoc nomen p̃sona de regula predicta que de his que substantialiter predicantur dabatur. Secundo ostendit q̃ hoc nomen p̃sona nõ singulariter: ꝫ pl'alit ꝺ oiꝰ p̃sonis p̃dicaẽ. Tertio concludit: q̃ ī diuinis nec diuersitas essentialis nec singularitas p̃sonalis. p̃prie dicatur. Primũ facit vsq; ibi. Ideo ozitur. Secunduꝫ ab inde vsq; ibi. Jam sufficienter. Tertiũ ꝟo ab inde vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus p̃positionibus. quarum prima est hoc nomen persona non p̃sonaliter: sed substantialiter dicitur de diuinis. Probatur sic. Omne nomẽ quod de diuinis predicatur: nõ relatiue sed absolute. hoc est non personaliter: sed substantialiter dicitur. sed hoc nomen persona est huiusmodi. igit̃ p̃predicatur non personaliter sed substantialiter. Tenet argumentũ ꝛ maiꝛ. sed mnoꝛẽ ꝓbat magister in textu: excipiens hoc nomen p̃sona a regula p̃ius dicta. Secunda p̃positio est hec. Hoc nomen p̃sona de omnibus diuinis p̃sonis simul: nõ singulariter. ꝫ pluraliter p̃dicatur. Et per hoc excipitur a regula data superius in p̃cedente distinctione de nominiꝫ que substantialiter dicuntur in diuinis: vbi dicebat q̃ nomina que substantialiter dicuntur in diuis. vel que spectant ad vnitatem essentie. de qualibet persona singilatim: ꝛ de omnibus simul dicuntur in singulari: vt sic dicendo. pater ꝛ filius ꝛ spũssanctꝰ sũt tres persone. que est vera. Sed hec est falsa. pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus sunt persona. Tertia p̃positõ est hec. In diuinis nec diuersitas substantialis: nec singularitas personalis est ponenda ꝛ concedenda Et probatur ratione sic. Illa in diuinis non sũt concedenda quibus concessis tolleretur essentie vnitas ꝛ personarum diuersitas. Sed diuersitas substantialis ꝛ singularitas personalis sunt huiusmodi. igitur non sunt in diuinis concedenda: vt dicit p̃positõ ꝓbanda. Argumentum tenet. et p̃missas ꝓbat magister in textu. igitur ꝛc̃.

Quid significet his nomiꝫ vnus vel vna. duo vel due. tres vl' tria. trinꝰ vel trinitas. plures vel pl'alitas. distinctio vel distincte. cũ his vtimur de deo loquẽtes. a

DI. XXIIII.

Hic diligẽter

h inq̃ri oporꝛz. cũ ī trinitate nõ sit diuersitas vl' singularitas. nec mltiplicitas vl' solitudo.

quid significet his nomibus. scz vnus vel vna. duo vel due. tres vel tria. trinus vel trinitas. plures vel pluralitas. distincte vl distinctio. cum dicit vnus deus. due psone vel tres psone. plures psone distincte sunt psone. vel cum dicit distinctio psonarum. pluralitas psonarum. trinitas psonarum. et hmõi: Videmur em hoc dicentes numeroz quantitates z rez multitudinez vel multiplicitatẽ in deo ponere. Quid g ista ibi significẽt: ipso de quo loq̃mur apiente insinuare curemus.

Magis illa dicunt ad excludendum ea que non sunt in deo q̃ ad ponendũ aliqua. b

Si diligenter prẽmissis auctoritatuz verbis intendimus. vt dictoz intelligentiã capiamus. magis videtur horum verboz vsus introduct ratione remouẽdi atq excludẽdi a simplicitate deitatis que ibi non sunt: q̃ ponendi aliqua.

Quid p vnũ significet cum dicit vnus deus. c

Cum enim dicitur vnus deus: multitudo deoz excludit. nec numeri quantitas in diuinitate ponit tanq̃ diceret. deus est. nec multi sunt vel plures dij. Vñ Ambro. i lib. de trini. ait. Cuz vnũ dicimus deũ: vnitas excludit numez deoz. nec quãtitatẽ i deo ponit. q nec numerus nec quantitas ibi est.

Ambros.

Quo sensu dicit vn est pater. vel vnus est filius. d

Similiter cuz dicitur. vnus est pater. vel vnus ẽ filius: z huiusmodi. ratio dicti hec est. q nõ sunt multi patres vel multi filij. ita z de similibus.

Item cũ dicimus plures esse personas: singularitatẽ atq solitudinẽ excludimus nec diuersitatẽ nec multiplicitatẽ ibi ponimus. quasi diceret. Sine solitudine ac singularitate psonas confitemur. Vñ Hylarius in. iiij. lib. de trini. sic ait. Dixit deus Faciamus hominẽ ad imaginẽ z similitudinẽ nostrã. Quero nunc: an solum deum sibi locutũ existimes. an hunc sermonẽ ei intelligas ad altez extitisse: Si solũ fuisse

Ex qua intelligẽtia dicãt psone plures.

Hylarius

dicis: ipsius voce arguueris dicentis. Faciamus et nostrã. Sustulit em singularitatl ac solitudinis intelligentiã pfessio consortij. q aliquod consortiũ esse nõ potest ipsi solitario. neq solitudo solitarij recipit faciamus. nec alieno a se diceret nostrã. Attende lector his verbis z vide. q nomine consortij pluralitatẽ significauit. Professio ergo consortij est pfessio pluralitatis: quã pfessus est dicens. Faciamus z nram pluraliter em vtrũq dicit. Sed hac pfessione pluralitatis nõ diuersitatẽ vel multitudinẽ posuit. sed solitudinẽ z singularitatẽ negauit. Sic ergo cũ dicimus plures psonas vel pluralitatẽ psonaz. singularitatis z solitudis intelligentiã excludimus.

Quid p ternariũ significet cuz dicit tres psone. e

Ita etiam cuz dicimus tres psonas. nomine ternarij nõ quãtitatẽ numeri in deo ponimus: vel aliquã diuersitatẽ sed intelligentiam. non ad alium nisi ad patrẽ z filium z spũmsanctũ dirigendã significamus. vt sit huius dicti intelligentia. Tres psone sunt. vel tres sunt pater z filius et spũssanctus. id est. nec tm pater. nec tm filius. nec tm pater z filius i deitate sunt. sed etiam spũssanctus. et non alius ab his. Similiter non tm est ibi hec psona. vel illa. vel hec z illa. sed hec et illa z illa. z nõ alia. Et hoc fere ita intelligendum Aug. satis ostendit vbi dicit. q illo nomine nõ diuersitatẽ intelligi voluit. sed singularitatẽ noluit.

Augus

Quid p duo cuz dicit due psone. vel pater z filius duo sunt. f

Similiter cum dicitur. duo sunt: pater z filius. nõ dualitatl quantitatem ibi ponimus. sed hoc significamus: q nõ est tm pater. nec tantum filius. sed pater z filius. z hic nõ est ille. ita z de alijs hmõi. Ita etiaz cum dicimus. pater z filius sunt due psone. hoc significam q nõ tantũ pater est psona. nec tm filius ẽ psona. sed pater est psona. z filius est psona. z hec nõ est illa.

Isidorus

Ex quo sensu dr in psonis distinctõ vel psone distincte. g

Cū autez dicimus distincte sunt psone. vel distinctio est in psonis. confusionē atq; pmixtionē excludimus. z hanc nō esse illam significam⁹. Cūq; addimus. distincte sunt psone ppzietatibus: siue differētes ppzietatibus. aliam esse hanc psonam. z aliā illā suis ppzietatibus significam⁹. Et cū dicimus aliā z aliā nō diuersitatem vel alienationez ibi ponimus. ꝫ confusionē sabellianā excludimus.

Quomodo ibi accipiatur discretio. h

Ita etiā dicuntur discrete persone. vel cum dicitur discretō in personis esse: eandem intelligentiam facimus. Eodem em̄ modo ibi accipitur distinctio quo discretio. Et congrue dicitur ibi esse discretio vel distinctio: nō diuersitas vel diuisio siue sepatio. Ūñ ambro. in j. li. de tri. Nō ē ipse pater q̄ filius. ꝫ inē patrē z filiū exp̄ssa distinctio est.

Ambroꝫ.

Quō trinitas ibi accipiat. i

Cum vero dicitur trinitas: id significari videt quod significat cū dicit tres persone. vt sicut non pōt dici. pater ē tres psone: vel filius ē tres psone. ita nō debet dici. pater ē trinitas. vel filius est trinitas.

Aug

Hoc videtur contrarium esse predictis. k

Hic non est pretermittendū. q̄ cū supza dictum sit deum nec singularem. nec multiplicem esse confitendum. id q̄ sanctoz autozitatibus sit confirmatū. In ꝓtrariū videt sentire Isido. dicens. Distinguendum est inter trinitatem z vnitatem. Est em̄ vnitas simplex z singularis. trinitas vero multiplex et numerabilis. quia trinitas est trium vnitas. Ecce vnitatem dicit esse singularem. z trinitatem multiplicem z numerabilem. Sed ad hoc dicim⁹: q̄ singularē accepit sicut z alij accipiunt vnū. multiplicē vo z numerabilē sicut alij dicunt trinū.

Isidoꝛus

Ista est distinctio vicesimaquarta. In qua magister ostensa significatione huius nomis psona, put sumit̄ per se: agit de significatōe ciusdē, put sumit̄ cū termis numeralibus sibi adiunctis Et circa hoc tria facit. Nām p̄mo ostēdit q̄ p termios numerales i diuinis excludit̄ multiplicitas substātialis. Secundo q̄ per ipsos remouetur solitudo personalis. Tertio q̄ per eozum distinctionez excludat̄ confusio personalis. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. Item etiam cuz dicimus. Secundū ab inde vsq; ibi. Cum autem dicimus distincte. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ i generali. In speciali sn̄a magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ p̄ma est hec. In diuinis p nomīa numeralia ad vnitatē essentie spectantia solaz multiplicitatem excludimus. Hanc magister inuestigat querendo: q̄d per terminos numerales z nomina pertinentia ad pluralitatē seu multitudinē seu distinctiōz i diuinis significet. Nam si vera dicunt̄ de deo: videtur suum significatū ponere in deo. Ad q̄ respondens magister dicit. q̄ significatio taliū nominū vel terminoz nō admittitur in diuinis ad aliquid ponēdum. sed potius remouendū. quod declarat exēplo. Nam cum dicimus deus vnus: vnus pater tm̄. per illum terminū numeralē vnus: nulla quantitas vl numerus in deo ponit̄: sed tm̄ deoz aut altoz excludit̄ pluralitas. Secunda ꝓpositio est hec. Per nomina numeralia pluralitatē exp̄imētia i diuinis: singularitatem z solitudinē excludimus personalē. Hāc magister ꝓbat per hoc q̄ dicit. q̄ cū dicit̄ pluralitas psonaꝝ: nō multitudo ponit̄. sed singularitas z simul tudo excluditur seu tollitur. Cum em̄ dicimus tres negamus ibi esse solum duas. Et cuz dicimus duas negamus ibi esse solum vnaz. Tertia ꝓpositio ē hec Cum em̄ personas diuinas distinctas esse dicimus: tunc eaꝝ confusionē et permixtionē contra Sabellianū excludimus. Hanc ꝓpositionē magister ꝓbans dicit. q̄ in nomine trinitatis z discretionis nō diuersitas in deo ponit̄. sed cōmixtioz confusio negatur. igitur z̄c.

Quid significat cū dicit̄ pluralit̄ tres psone vel due psone. a

Preterea con DI. XXV

siderandum est cum hoc nomen psona: vt predictum est ꝫm substantiam dicatur. que sit intelligentia dicti: cum pluraliter prōfertur tres persone: vel due persone. z cuz dicit̄. Alia est psona patris. alia est persona filij. alia est persona spūssancti: Si em̄ i his locutionibus persone vocabulū essentie intelligentiaz facit: plures essentias cōfiteri videmur: z ita plures deos. Si vero essentie significationez ibi non tenet. Alia est huius nominis ratio cum dicit̄. ꝑpater est persona. vel filius est psona. z alia cum dicit̄. ꝑpater z filius z spūssāctus sūt tres persone. z cum dicit̄. Alia est psona patris. alia filij. z hmōi.

f

Qz videtur ſm eſſentiam dici. alia eſt ꝓſona patris. alia filij. ſiue treſ ꝓſone. vt cum dicit. pater eſt ꝓſona. filius eſt ꝓſona. b

Perſona enim vt

Auguſti. ſupra ait Aug. ad ſe dicit. 7 idē eſt deo eſſe ꝓſonam quod eſſe. ſicut idez ē ei eſſe quod deū eſſe. Vñ manifeſte colligitur q̄ eſſentiā diuinaz ꝑdicamus dicētes. Pater ē ꝓſona. filius eſt ꝓſona. ſpūſſanctus eſt ꝓſona. i. eſſentia diuina. 7 oñino vnū et idem ſignificat nomine ꝓſone. i. diuina eſſentia cū dicit. pater eſt ꝓſona. 7 filius eſt ꝓſona quod ſignificat noie dei cum dicit. pater eſt deus. filius ē deus. Ita etiā idē ſignificatur cum dicit. Deus ē deus. 7 deus ē ꝓſona. Utroq̄ em̄ nomie eſſentia diuina intelligit. q̄ vtrūq̄ ſm ſubſtantiā dicitur.

Q̄ noie ꝓſone id ſignificat cū dr. pr ē ꝓſona. qđ ſignificat nomie dei cū dr pr ē deus.

Cū ꝙro dr. pater 7 filius 7 ſpūſſanctus ſ cūt tres ꝓſone. quid noie ꝓſone ſignificam⁹? an eſſentiā? Hoc em̄ videt ſi ſupra poſita verba Aug⁹. diligēter ſcrutem⁹ur. Supra em̄ dixit q̄ ideo tres ꝓſonas dicimus. qa id quod ꝓſona ē: ꝯmune ē tribus. Et item quia pater eſt ꝓſona. et filius eſt ꝓſona. et ſpūſſanctus eſt ꝓſona. ideo tres ꝓſone dicunt. Videt ḡ eandē tenere ſignificatōem hoc nomē ꝓſona cū dicit tres ꝓſone. qđ habet cū dicit. Pater eſt ꝓſona. filius ē ꝓſona. ſpūſſanctus eſt ꝓſona. Quia vt oſtēdit Aug. hoc dicit. i. tres ꝓſone ꝓpter illd q̄ id quod ꝓſona eſt: ꝯmune eſt eis. Id ergo quod ꝯmune ē eis. i. patri 7 filio 7 ſpūſancto. videt ſignificari noie ꝓſone: cū dicit tres ꝓſone.

Aliter etiā videt poſſe oſtendi. q̄ ſm eſſentiā dicat. etiā cū pluraliter ꝓfertur c

Aliter etiam vide=

tur poſſe oſtendi: q̄ ibi noie ꝓſone ſignificet eſſentia cū dicit tres ꝓſone. Ut em̄ ſupra dixit Aug. Ea nccitate dicim⁹ tres ꝓſonas vt reſpōderem⁹ querentib⁹. qđ tres vel qđ tria. Cū ergo quer. qđ tres vl qđ tria? ꝙueniēter rndetur cū dicit tres ꝓſone. At cū quer. qđ tres vel qđ tria. Per quid de eſſentia quer. Nō em̄ inuenitur quid illi tres ſint niſi eēntia. Si ḡ queſtiōi recte reſpondemus. oportz vt rndendo eſſentiam ſignificemus. alioquin nō oſtendimus qđ tres ſint. Si ꝙo rndentes eſſentiā ſignificamus: ipſaz eſſentiā ꝓſone nomine intelligimus: cum dr tres ꝓſone.

Opīnio quorundā qui putāt eēntiā ſignificari nomie ꝓſone cū dicimus tres ꝓſonas. d

Quibuſdam vide

tur q̄ nomine ꝓſone ſignificet eſſentia: cū dicit tres ꝓſone. Propterea quia Aug⁹. dicit ideo dici tres ꝓſonas. q̄ cōmune eſt eis id quod ē ꝓſona. vt ſit talis intelligentia. Pater 7 filius 7 ſpūſſanctus ſunt tres ꝓſone. i. ſunt tres id habentes cōmune qđ eſt ꝓſona. i. tres ſunt quoz quiſq̄ eſt ꝓſona. i. eſſentia. Sed quō iuxta hanc intelligentiā dicetur. alia ē ꝓſona patris. alia filij. Et hoc etiā ita volunt intelligere. ſ. alia ē pater. 7 alius ē filius. id tñ cōe hñtes qđ ē ꝓſona. Et hoc ꝓfirmāt autoritate Aug. q̄ in. vij. lib. de trini. ait. Tres ꝓſonas eiuſdem eſſentie. vel tres ꝓſonas vnā eſſentiā dicimus. Tres autē ꝓſonas ex eadē eſſentia nō dicimus: quaſi aliud ibi ſit qđ eſſentia eſt. aliud quod ꝓſona eſt. Hac autoritate 7 ꝑmiſſis conant aſſerere in ꝑdictis locutionibus nomen ꝓſone eſſentiā ſignificare. Sed quid reſpondebūt ad id quod ipſe Aug. in lib. de fide ad Petz dicit. ſ. q̄ alius eſt pater in ꝓſona ſiue ꝓſonaliter. alius ꝓſonaliter filius. alius ꝓſonaliter ſpūſſanctus. Quō em̄ alius ꝓſonaliter pater. alius ꝓſonaliter filius. alius ꝓſonaliter ſpūſſanctus. ſi ineſſe ꝓſonā oñino cōueniūt. i. ſi ꝓſona eēntie tm̄ intelligentiā facit. Ido nobis videt alit hoc poſſe dici ꝯgruētius iuxta catholicoz doctoz autoritates.

Q̄ hoc nomen perſona tripliciter i trinitate accipitur. 7 hec eſt vtilis 7 catholica doctrina de perſona 7 perſonis. e

Sciēduz eſt igitur

q̄ hoc nomē ꝓſona multiplicē intelligentiā facit nō vnā tm̄. Et vt Hylari⁹ ait in li. iiij. de tri. Intelligentia dictoz ex cauſis ē aſſumēda dicendi. q̄ nō ſermoni res. ſ rei ſermo ſubiectus ē. Diſcernētes ḡ dicendi cās hui⁹ nomis. ſ. ꝓſona: ſignificationē diſtinguim⁹ dicētes. q̄ hoc nomen. ſ. ꝓſona

ppꝛie ꝼm ſubam dicit. ⁊ eſſentiam ſignifi cat. ſicut ſupꝛa oſtendit Aug. cum dicitur Deus eſt pſona. pater eſt pſona. Quadaꝛ tñ nc̃itate vt ſupꝛa dixit Aug. trãſlatuꝫ ẽ hoc nomen: vt pluraliter diceꝛet tres pſo ne cũ quereꝛet. q̃d tres vel q̃d tria. vbi nõ ſignificat eẽntiã. i. naturaꝫ diuinã q̃ ꝯmunis ẽ tribus pſonis. ſed ſubſiſtẽtias vl hy poſtaſes ꝼm grecos. Greci quippe (vt ſupꝛa dixit Aug.) aliter accipiunt ſubſtantiam. i. hypoſtaſim. aliter nos. Nos em̃ ſubſtantiã dicimus eẽntiã ſiue naturã. ꝑſonas autẽ dicimus ſicut illi dicunt ſubas. i. hypoſtaſes. Si ergo nos ita accipim⁹ pſonas: vt illi accipiũt ſubas vel hypoſtaſes At illi alit accipiũt hypoſtaſes q̃ nos ſbſtantiã. aliter ergo nos accipimus pſonas q̃ ſubam. Cũ ergo dicimus tres pſonas: nõ ibi pſone nomine eẽntiã ſignificamus. Quid ergo dicimus? Dicimus qꝛ tres pſone ſũt. i. tres ſbſiſtẽtie. ſ. tres entes. p̃q greci dicũt tres hypoſtaſes.

Oſtẽdit verba Auguſtini conuenire huic ſnie. f

Et hic ſenſus adiuuat

ex verbis Aug. p̃miſſis ſi interi⁹ intelligant. Quia em̃ pater eſt pſona. i. eẽntia. ⁊ filius eſt pſona. ⁊ ſpũſſanctus perſona. Jdeo dicunt tres pſone. i. tres ſubſiſtẽtie tres entes Nõ em̃ p̃t dici tres ſubſiſtẽtie vel entes. niſi ſingulus eoꝝ eẽt pſona. i. eſſẽtia. Quia ḡ eis cõe ẽ id qđ ẽ pſona. i. eſſentia Jdeo recte dicunt tres pſone. i. ſubſiſtentie vl ſubſiſtẽtes. vt ſicut eẽntia q̃ eis eſt ꝯmunis: vere ac ppꝛie ẽ. ita illi tres vere ac ppꝛie ſubſiſtẽtie vl entes intelligant Jdeoq̃ Aug. cauſas dictoꝝ diſcernẽs. dicit tres pſonas eẽ vnã eẽntiã vel eiuſdem eẽntie. nõ ex eadẽ eſſentia: ne aliud intelligaꝫ ibi eſſe pſona. aliud eẽntia. Tres em̃ pſone. i. ſubſiſtẽtie: vna ſunt eẽntia ⁊ vnius eẽntie. Nõ aũt ſunt vna pſona vel vnius pſone. licet pſona ꝼm ſubſtantiã dicaꝫ aliq̃n. Nam ſi hoc diceꝛet: confuſio fieret in pſonis.

Auguſti.

Obiectõi illoꝝ hic rñdet qua nitũtur p̃bare pſonas ꝼm eẽntiaꝫ accipi. qꝛ rñdemus querẽtib⁹ q̃d tres vel quid tria. g

Ad hoc autẽ quod illi dicũt: cũ queriꝫ q̃d tres vel q̃d tria. de eſſentia queriꝫ. qꝛ non inueniꝫ q̃d illi tres ſint niſi eẽntia. p hoc volẽtes nos inducere: vt nomie pſone eẽntiã intelligamus: cũ rñdemus tres pſonas. ita dicimus. Jndubitabiliter veꝛ ẽ: qꝛ nõ inueniꝫ vnũ aliq̃d quod illi tres ſint niſi eẽntia. Unuꝫ em̃ ſũt illi tres. i. eſſentia diuina. Uñ veritas ait. Ego ⁊ pater vnũ ſumus. Uerũtamẽ cum queriꝫ: q̃d tres vel q̃d tria. Nõ ꝺ eẽntia. q̃ritur. nec ibi q̃d ad eẽntiã referꝫ. Sed cũ fides catholica tres eẽ p̃fiteꝛet. ſicut Johãnes i epiſtola canonica ait. Tres ſunt qui teſtimoniũ p̃hibẽt i celo. querebaꝫ q̃d illi tres eſſent. i. an eſſent tres res. et que tres res. ⁊ quo noie ille tres res ſignificareꝫ? ⁊ ideo loquẽdi nc̃itate inuẽtuꝫ eſt hoc nomen pſona ad reſpõdẽdum. et dictum eſt tres pſone.

Quid tres res ⁊ quid vna res hic dicitur. h

Nõ autẽ te moueat

q̃ dixim⁹ tres res. Nõ em̃ hoc dicentes diuerſaꝫ reꝫ numeꝫ ponim⁹ i trinitate. ſꝫ ita tres res dicimus vt eaſdẽ eẽ vnã quandã ſummã rẽ confiteamur. Uñ Aug. in. ſ. liꝺ. de doc. xp̃iana ſic ait. Res quib⁹ fruẽdum eſt nos beatos faciunt. Res ergo q̃bus fruẽdum eſt: ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus. Eadẽq̃ trinitas vna quedã ſumma res eſt. ꝯmuniſq̃ fruẽtibus ea. ſi tamẽ res ⁊ non rerum omniũ cauſa ſit. Non em̃ facile poteſt iueniri nomẽ quod tãte excellẽtie cõueniat. niſi quod melius dicit trinitas hec vnus deus. Sicut ergo tres res dicũtur. et he ſunt vna res. ita tres ſubſtãtie dicũtur. ⁊ he ſunt vna eẽntia. Ecce oſtẽſũ eſt que ſit intelligẽtia huius nomis pſona cũ dicimus tres pſonas. Auguſti.

Ex quo ſenſu dicaꝫ. alia eſt pſona p̃ris. alia filij. alia ſpũſſcti. i

Nũc inſpiciamus vtꝫ ꝼm eãdem rõem ⁊ cãm dicaꝫ. alia ẽ pſona patris. alia filij. alia ſpũſſãcti. Quod vtiq̃ ſane intelligi poteſt. vt ſit ſenſus talis. Alia eſt ſubſiſtentia vl hypoſtaſis patris. alia ſubſiſtentia filij. alia ſubſiſtentia ſpũſſancti. Et alia ſubſiſtentia pater. alia filius. alia ſpũſſanctus.

Quomodo hec intelligantur. alius in psona pater. alius filius. alius spūssāctus. k

Deinde queritur vtꝝ ꝑm eandē rationē accipiat cū dr̄. Alius est pater in psona. alius in psona filius alius in psona spūssanctus. siue alius psonaliter pater. alius psonaliter filius. alius psonaliter spūssanctus? Ad quod dicimus. quia et si possit eodem modo accipi. congruentius tamen ex ratione dicti alia variatur intelligentia. vt hic psone nomine pprietas psone intelligatur. vt sit sensus talis. Alius est in psona vel psonalit pater. i. pprietate sua pr̄ alius est q̄ filius et filius pprietate sua alius q̄ pr̄. Pr̄nali em̄ pprietate distinguit hypostasis patris ab hypostasi filij. ⁊ hypostasis filij filiali pprietate discernit a patre. ⁊ spūssāctus ab vtroq; pcessibili pp̄etate distinguit.

Q aliꝫ h accipit psōa q̄ supra. h p pprietate accipitur.

Q ꝑm hūc modū etiā ī p̄dictis locutionibus pōt accipi. l

Hoc etiaz mō sane pōt accipi psona in p̄missis locutōibus cū dicit. Alia ē psona pr̄is. alia filij. i. alia est pp̄etas q̄ pr̄ ē pr̄. alia qua filius ē filiꝰ. alia qua spūssāctus ē spūssāctꝰ. Ita etiā noīe psone q̄dā pp̄etates intelligere volūt cū dicunt tres psone. ꝑ melius ē vt subsistētias vel hypostases intelligamus cuz dicimus tres psonas. Ex p̄dictis colligit q nomē psone ī trinitate triplicē tenet rationē. Est em̄ vbi facit intelligentiam eēntie. ⁊ ē vbi facit intelligentiā hypostasis. et ē vbi facit intelligentiā pp̄etatis.

Sūmā dictorū colligit.

Autoritatibus sāctorum ostendit quod dixit. m

Q aūt sz̄m substātiaz dicat ⁊ essentiā aliqn̄ significet. supra ex dictis Aug. apte ostendimus. Q vo p hypostasi atq; pp̄etate accipiat: ex autoritatibus sanctoꝝ ostendi oportet: ne coniecturis nostris aliq̄d ausi dicere videamur De hoc Hierony. in expositione fidei catholice ad Alippium et Aug. epos ita ait Non est prsus aliquis ī trinitate gradus. nihilq; quod inferius supiusue dici possit sed tota diuinitas sui pfectione equalis ē vt exceptis vocabulis que pp̄etatem indicant psonaruz. quicquid de vna psona dicit: de tribus possit dignissime intelligi. atq; vt confutantes Arrium vnam eandemq; trinitatis dicimus esse essentiā vel substātiā. ⁊ deū vnū ī tribus psonis fatemur Ita etiā impietatē Sabellij declinantes: tres psonas exp̄ssas sub pp̄etate distiguimus. nō ip̄m sibi patrē. ip̄m sibi filiū. ip̄m sibi spm̄sanctū esse dicētes. sed aliā patris aliā filij. aliā spūssancti esse p̄sonā. Nō em̄ noīa tm̄modo: ꝑ etiā noīm pp̄etates. i. psonas: vt greci exp̄munt hypostases. i. subsistētias ꝯfitemur. Nec pr̄ filij vl spūssancti psonā aliqn̄ excludit. Nec filius vl spūssāctus pr̄is nomē psonāq; recipit. sz pat sp pr̄. ⁊ filius sp filius. ⁊ spūssanctꝰ sp spūssāctus. Itaq; suba vnū sūt. ꝑ psonis ac noībus distinguūt. Ecce h apte dicit Hiero. pp̄etates eē psonas. ⁊ psonas eē subsistētias. Un̄ manifestū fit qd diximꝰ. s. psone noīe significari ⁊ hypostasim ⁊ pp̄etatem Joh. etiā dam̄. psonas dicit esse hypostases ⁊ eas dicit entes: ita inquiēs. In deitate vnā naturā ꝯfitemur ⁊ tres hypostases ꝑm veritatē entes. i. psonas.

Hierony.

Jo. dam.

Ista est distinctio vicesimaquinta. In qua magister postq̄ egit de noībus significātibꝰ vnitatē ⁊ pluralitatē ī diuinis. incipit agere de quodā noīe qd hoꝝ recipit additōnem. s. de hoc nomīe psona. Et circa hoc tria facit. Nā p̄mo ostendit q̄d significet cum dr̄ tres psone: vel due psone. Secūdo q̄d importat p hoc cū dr̄. alia persona patris. alia filij. alia spūssācti. Tertio q̄d denotet cū dr̄. Alius ē ī persona pr̄. aliꝰ filiꝰ ⁊c̄. Primū facit a p̄ncipio distictōis vsq; ibi. Hinc incipimꝰ. Scd̄m ab inde vsq; ibi. Deinde querit vtꝝ. Tertiū vo vsq; ad finem distictōis. In spāli snīa mgr̄i stat ī tribus ppositōibus. quaꝝ p̄ma ē hec. q hoc nomē psona qn̄q; stat id ē supponit p eēntia. Hanc ppositiōem mgr̄ inuestigans querit cū dr̄ pluralit. pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssanctꝰ sunt tres psone. vel cū dr̄ singularit. Alia ē persona pr̄is. alia persona filij. ⁊ alia persona spūssācti. quid ibi significet nomē persone. Si em̄ essentiā significz igit variat significatō psone ī singulari ⁊ in plurali. quod videt inusitatum. Postea obijcit ad alteram partē dicendo: q tā ī singulari q̄ plurali essentiam significet. Q autē ī singulari essentiā significat: pbat ex his que iam dixerat. Et q ī plurali essentiā significet: pbat duabus rōnibus. Prima est. b. Aug. dicentis. Cū dicimus tres personas: significamus illd quod cōmune est patri ⁊ filio ⁊ spūisancto. sed nihil est cōmune eis nisi essentia. igit nomīe psone pluraliter sumpto significat essentia. Secūda ratio talis ē Quid querit de essentialibus interrogātibus. q̄d est essentia. respōdemus tres psone. igit hoc nomē psona in plurali significat essentiam. Scd̄a ppositio est hec. Hoc nomen persona capit qn̄q; p hypostasi vl subsistentia. Hanc magister pbat ponēdo opinionē propriam di. q licet nomen persone de se significet

substantiã. tñ trãsferr̃ qñq; ꝓpterpenuriã vocabulorũ: ad significandũ suppositũ vel hypostasim. vñ sensus ẽ. Pater filius ⁊ spũssanctus sunt tres psone .i. tres hypostases vel tres subsistentes. Tertia pposicio est. q hoc nomen persona multotiens supponit ꝑ ppꝛietate personali sub eius differentia. Hãc magister pulcre pꝛobat in textu per autoꝛitates ⁊ exẽpla. igitur ⁊c.

De ppꝛietatibus psonaꝝ. ⁊ primo de hoc noie hypostasis. a

DI. XXVI

Hiero.

Hunc de pꝛopꝛietatibus psonaꝝ: q̃s frequenter in hoc tractatu ꝓme moꝛauimus: aliq̃d loqui nos oꝑtet. Sed pꝛimũ audiamus q̃d de hoc nomine hypostasis hiero. dicit. Ait em̃ sb hoc nomine venenũ latere. ꝫ hoc dicit ꝑm q̃ heretici eo vtebant̃ vt simplices seducerent. s. ꝑ psona ⁊ ꝑ essentia. vt siue diceretur vna tm̃ hypostasis. siue tres. min⁹ pꝛitos ad inconueniẽs deducerẽt. cũ nõ eꝛat hoc nomen ita apud catholicos vulgatũ. nec ita ei⁹ significatio determinata vt mõ Et ideo Hiero. dicit hoc nomine nõ vtendum foꝛe sine distinctiõe vel expositione. tunc. s. q̃n cum hereticis contendebat̃: ita scribẽs de fide catholica ad Damasuꝝ papam. Ab arrianoꝝ põsule hypostasion nouellum nomẽ a me homine romano exigitur. Interrogam⁹: q̃d tres hypostases arbitrent̃ intelligi: Tres psonas subsistẽtes aiunt. Respõdemus nos ita credere. Nõ sufficit eis sẽsus. Ip̃m nomẽ eꝛflagitãt. q⁹ nescio q̃d veneni i syllab latet. Clamam⁹? Si q̃s tres hypostases. i. tres subsistentes psonas nõ cõfitẽt: anathema sit. Si quis aũt hypostasim vsiã intelligẽs. nõ tribus psonis vnã hypostasim indicit. alienus a xp̃o ẽ. qui. s. tres hypostases dicẽs sub nomine pietatis tres naturas conat̃ asserere Sufficiat nobis dicere vnã substantiam ⁊ tres psonas perfectas equales. taceamus tres hypostases si placet. Nomẽ hoc non bone suspitionis est: cum in eodẽ ꝝbo sensus dissentiunt. Aut si rectuꝝ putatis: tres hypostases cum interp̃tationibus suis debere nos dicere nõ negamus. Sꝫ mihi credite. venenũ sub melle latet. Transfigurat em̃ se angelus sathane in angelũ luc. Hiis verbis nõ negat vtendũ esse nomie hypostasis. sed hereticos eo pꝛaue vsos ostẽdit contra quos cautela opus eꝛat i distinctione significatiõis. alioq̃n sibi ꝓtradiceret q̃ supꝛa tres hypostases confitet.

De ppꝛietatibus psonaꝝ ⁊ de noibus eaꝝ relatiuis. b

Jã de pꝛopꝛietatibus psonarum videamus: que etiã notiones sine relationes in scꝛiptura plerũq; dicunt̃. In illa sancta trinitate: que i õ ano/bis repetit̃. vt coꝛdi nostro tenaci⁹ infiga/tur. ait Aug. in lib. õ fide ad ꝑetrũ. aliud est genuisse q̃ natum esse. aliud q⁹ ꝑcedere q̃ genuisse vel natum esse. Unde manifestum ẽ q⁹ alius ẽ pater. alius filius. alius spũssanctus. Et ẽ ppꝛium solius patꝛ̃. nõ quia non ẽ natus ipse. sed qꝛ vnum filium genuerit. ppꝛium q⁹ solius filij. non qꝛ ipe nõ genuit. sed quia de patris eẽntia natus ẽ. Pꝛopꝛium ꝝo spũssancti. non quia nec natus est ipse nec genuit. sed quia solus õ patre filioq; ꝑcedit. Ecce bꝛeuiter assignauit tres ppꝛietates trium psonarum: quarum vna nõ ẽ alia. Hoc em̃ significauit cũ dixit. Aliud ẽ genuisse q̃ natuꝝ esse. aliud q⁹ ꝑcedere. i. alia ppꝛietas siue notio ẽ generatio. ⁊ alia natiuitas. alia ꝑcessio. que alijs nomibus dicuntur paternitas'. filiatio. Has ppꝛietates designãt nomia psonaꝝ. s. pater. filius. ⁊ spũssanctus: q̃ relatiua sũt. ⁊ ad se inuicẽ dicunt̃. qꝛ notãt relatiões q̃ nõ sunt deo accidẽtales. ꝫ i ipsis psonis ab eterno sunt immutabilit̃. vt nõ mõ apellatiões relatiue. ꝫ etiã relatões siue notiões i rebus ipsis. s. in psonis sint.

Augustꝰ.

Quid sit ꝓ pꝛiuꝝ patris

Quid sit ꝓ pꝛium filij.

Quid sit ꝓ pꝛiũ spũssctꝰ

Hic de nomibus ꝛlatiuis q̃ notãt ipas relationes.

Qꝛ nõ omnia que de deo dicuntur ꝑm substãtiã dicunt̃. quedã enim ꝑm relationẽ dicũtur. nihil tñ ꝑm accidens. c

Quocirca sciendũ est: non oñe quod dicit̃ de deo dr̃ dici ꝑm substantiam. quia quedaꝝ dicuntur ꝑm relationem qui non est accidens. quia non ẽ mutabilis. Unde Aug. in. v. lib. de trini. ait. Nihil in deo ꝑm accidẽs dicitur. quia nihil ei accidit. Nec tamen omne quod dicitur: ꝑm substantiã de deo dicit̃. In reb⁹ creatis atq; mutabilibus quod nõ ꝑm substantiã dicit̃: restat vt ꝑm accidens dicat̃. In deo aut̃ nihil quidẽ ꝑm accidens dr̃. quia nihil in eo mutabile ẽ aut amissibile.

Augustꝰ.

Nec tñ omne quod dicit ſm ſubſtantiã dicit. Dicit eñ ad aliquid ſicut pater ad filium: ⁊ filius ad patrẽ. quod nõ eſt accidẽs qz ⁊ ille ſemp eſt pater. ⁊ ille ſemp eſt filiꝰ. ⁊ ita ſp. qz ſemp natꝰ ẽ filius. nec cepit vnq̃ eſſe filius. ℞ ſi aliq̃ndo eſſe cepiſſet. aut aliq̃n deſineret eſſe filiꝰ. ſm accidens dicere tur. Et qz pater nõ dicit pater niſi ex eo q̃ eſt ei filius. ⁊ filius nõ dicit filius niſi ex eo q̃ habet patrez. non ſm ſubſtantiã hec dicunt: ſed ad inuicez iſta dicunt. nec tñ ſm accidens. qz ⁊ q̃ dicit pater: ⁊ q̃ dicit filiꝰ. ⁊ eternũ atq̃ incõmutabile ẽ eis. Ecce apte his verbis oſtendit quedã dici de deo ſm ſubam. quedam ſm relationẽ. nihil tamẽ ſm accidens. Oſtendit etiam ꝓprietas patris eſſe q̃ habz filiũ. ⁊ ꝓprietas filij q̃ habet patrẽ. Ideoq̃ cum dixit eternum ⁊ incõmutabile eſſe quod pater dicit ⁊ qõ filius dicit: ita intelligi voluit. i. ꝓprietas qua pater ẽ pr̃. ⁊ ꝓprietas q̃ filiꝰ ẽ filius: eterna ẽ ⁊ incõmutabilis. qz ⁊ pr̃ ſemp pr̃. ⁊ filius ſp filius. Vñ ⁊ Hylarius ꝓprietates ꝑſonaꝝ aſſignãs in. xij. li. de tri. ait Si ſp pr̃i ꝓpriũ ẽ q̃ ſemp ẽ pr̃. neceſſe ẽ ſp filio ꝓpriũ eſſe vt ſp ẽ filius. Vbi eñ ſemp pr̃ ẽ: ſp ⁊ filius ẽ. q̃ qui nõ ſemp pr̃ ẽ. nõ ſp genuit. Itẽ in eodẽ. Nato deo: manifeſtũ ẽ ꝓpriũ eſſe quod filius ẽ.

Hylariꝰ ꝓprietates patris ⁊ filij determinat.

Quare dicat eſſe ꝓprium vnigeniti q̃ eſt filius dei. cuz etiã homies ſint filij dei. D

Hic queritur quomodo dicatur ꝓprium nato deo q̃ eſt dei filius vel genitus ex deo. cum etiam homines filij dei dicantur ⁊ ſint: ſm illud. Filij excelſi omnes. Et ad Oboyſen de populo iſrael dñs ait. Filius meus primogenitus iſrael. Sed magna eſt diſtantia. Homies eñ filij dei ſunt factura: nõ natiuitatis ꝓprietate. Deꝰ autẽ filius originis ꝓprietate filius eſt: ⁊ veritate natiuitatis. nõ factura vel adoptione. ⁊ illi quidẽ añ ſũt q̃ filij dei ſunt. Fiunt eñ filij. non naſcuntur filij dei. Vnde Hylarius ſolum deum natum originis ꝓprietate dei filiuz oſtendẽs inter ipſum ⁊ homines filios dei euidentiſſime diſtinguit in. xij. li. de trinitate ita dicens. Vero deo patri qui ex deo naſcit vere filius ẽ. ⁊ nos quidẽ filij dei ſumus: ſed ꝓ facturã. Fuimus eñ aliq̃n filij iracũdie. ſed filij dei ꝓ adoptionem effecti ſumꝰ poti

Hilarij autoritate confirmat ſolutõez

Vera diſtinctio inẽ deuz filiũ. ⁊ hoim filios. qz ille natꝰ filiꝰ. hi facti filij.

us q̃ naſcimur. ⁊ qz omne quod fit anteq̃ fiat nõ fuit. Nos cum filij nõ fuiſſemꝰ: efficimur. Ante eñ filij nõ eramus. ſed ꝓ gratiam facti ſumus: nõ nati neq̃ generati. ſ acquiſiti. Acq̃ſiuit eñ nos deꝰ ſibi. ⁊ per hoc dicit nos genuiſſe. Genuiſſe eñ deuz filios: nunq̃ cuz ꝓprietatis ſignificatione cognoſcimus dici. Ex adoptione eñ homo factus eſt filius dei: nõ ex generatione neq̃ ei ꝓprietas ẽ: ſ nũcupatio. ac ꝓ id nõ vere filius ẽ. qz nec ꝓprie natꝰ dicit. nec ſp fuit filius. Vnigenitus autẽ deus nec fuit aliq̃n nõ filius. nec fuit aliq̃d anteq̃ filius nec quicq̃ ipſe niſi filiꝰ. Atq̃ ita q̃ ſp ẽ filius. naſcibilitatis ꝓprietate ac veritate filius eius ẽ ſolius q̃ genuit. ⁊ ille tñ q̃ genuit pater ipſius ẽ. qz ſicut ille filius origine. ita ille pater generatione.

Q hõ dicit filius trinitatis. ⁊ trinitas põt dici pr̃ hoim. E

Homo vero qui filiꝰ dei eſt factura: nõ tñ patris. ſed ⁊ filij ⁊ ſpũſancti filius ẽ. i. totius trinitatis. ⁊ trinitas ipſa pater eius dici põt. Vñ Augl. i v. libro de trinitate dicit. Non põt dici trinitas pater: niſi forte trãſlatiue ad creaturã ꝓpter adoptionẽ filioꝝ. Quod eñ ſcriptũ ẽ. Audi iſrl. dñs deus tuus deꝰ vnus eſt. Non vtiq̃ excepto filio aut ſpũſancto oportet intelligi: quẽ vnũ dñm deũ noſtr̃ recte dicimus. etiam patrẽ noſtrũ ꝓ gratiam ſuã nos regenerantẽ. De hoc etiã Hylarius in ſexto libro de trinita. ait. Omnibus per fidem deus pater eſt. quibus ẽ pater. per eam fidem Jeſum chriſtum dei filium confitemur. Ecce oſtenſuz eſt quare ꝓprium dicatur eſſe dei nati q̃ filius eſt. ꝗa ſcz ipſe ſolus natus ꝓprie dicitur. Vñ hylarius in lib. iij. de trini. ait. Dñs dicẽs clarifica filium tuum. non ſolo nomine conteſtatus ẽ ſe eſſe filiuz. ſed ⁊ ꝓprietate. Nos filij dei ſumus. ſed nõ talis hic filius. Hic eñ verus ⁊ ꝓprius eſt filius origine: nõ adoptione. veritate nõ nuncupatione. natiuitate nõ creatione.

Augusti.

Hylarius

Augusti.

Quid ſit ſpiritus ſanctus

Q ſpiritusſanctus ꝓprie dicitur donum dei. qz ꝓprietate eſt donum. vt filius natiuitate. ⁊ vtroq̃z modo dicitur relatiue ⁊ ſm eãdem relationem. F

Jta etiaz de spũsã-
cto dicendũ ẽ qui ꝓprie dicit̃ donum dei.
cum tamẽ ꝛ alia plura sunt dona dei. Sed
spũssanctꝰ ita ꝓprietate mutabili et eterna
donũ ẽ. sicut filius ꝑpetate ẽ filiꝰ. Eo. n. di
cit̃ donũ quo spũssanctus. et vtroqz vtiqz
noie relatiue dr̃. Eadẽqz relatiõe dr̃ spũs-
sanctus ꝛ donũ. licet ipa relatio nõ appare
at i hoc noie spũssãctꝰ: sic̃i hoc noie donũ.

Augusti. Vñ Aug. i. v. lib. de tri. ait. Spũssanctꝰ q̃
nõ ẽ trinitas: ꝙ in trinitate intelligit̃. in eo
qꝺ ꝓprie dr̃ spũssanctꝰ relatiue dicit̃. cuz et
ad patrẽ ꝛ ad filiũ refert̃. qz spũssanctus ꝛ
pr̃is ꝛ filij spũs ẽ. Sed ipa relatio nõ appa
ret i hoc noie. Aparet aũt cũ dr̃ donũ dei

Quid sit spi rituss anctus Bonũ ẽ em̃ patris ꝛ filij. qz ꝛ a patre ꝓce-
dit ꝛ a filio. q̃ spũssanctꝰ ineffabilis quedã
patris filijqz ꝯmunio est. Et iõ fortasse sic
apellat̃ vt iaz diximus. nec iterare piget.
qz patri ꝛ filio põt eadẽ apellatio ꝯuenire
Nã hoc ipse ꝓprie dr̃: qꝺ illi cõiter. Quia
etiã pater spũs. ꝛ filius spũs. ꝛ pr̃ sanctꝰ.
ꝛ filius sanctꝰ. Ut q̃ ex noie qꝺ vtriqz con
uenit vtriusqz cõmunio significet̃. vocat̃
donũ ambozꝫ spũssanctus. Ecce hẽs qua-
re spũssanctꝰ ꝓprie dicat̃ donũ. ꝛ ꝙ relati
ue dr̃. siue donũ. siue spũssanctꝰ. Et ꝙ no-
mẽ sibi ꝓpriũ tenet: qꝺ cõiter pr̃i ꝛ filio cõ
uenit. sed diuisim. Et ẽ sciendũ: qz cuz pa-
ter vel filius dr̃ spũs siue sanctꝰ. neutꝫ re-
latiue dr̃. sed ꝑm subam.

An pr̃ vel filius vel trinitas ipsa
possit dici spũssanctus. §

Hic queri põt vtꝫ
pater vel filius: vel etiaz ipsa trinitas pos-
sit dici spũssanctus. sicut disiunctim dicit̃
Augusti. ꝛ ipũs ꝛ sanctus. Be hoc Aug. in. v. li. de
trini. sic ait. Trinitas nullo mõ põt dici fi-
lius. spũs ꝺo sanctus põt quidẽ vniuersa
liter dici ꝑm id qꝺ scriptũ ẽ. qm̃ deꝰ spũs ẽ
Jtaqz pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus. quoni-
am vnus deus ẽ. ꝛ vtiqz deus sanctꝰ ẽ. po
test apellari trinitas ꝛ spũssanctꝰ. Sed tñ
tunc spũssanctꝰ relatiue nõ dicet̃. ꝑ ꝑm eẽn
tiã. qz ꝓprie spũssanctus q̃ nõ ẽ trinitas. ꝑ
i trinitate dicit̃ relatiue.

Quidã putãt spũmsanctuz nõ di-
ci relatiue ad patrem et filiũ. quia
non vicissim respondent sibi voca
bula sed falso. h

Quidam tamẽ pu
tant spm̃sanctũ vel donũ non dici relatiue
ad patrẽ vel ad filiũ. Si em̃ inq̃unt hec re
latiue ad se dicunt̃: suis inuicẽ sibi respon
dent vocabulis. vt sicut dicit̃ pater filij pa
ter. ꝛ filius patris filiꝰ. ita dicat̃ pater spi-
ritussancti vel doni pater. ꝛ spũssanctꝰ vel
donũ patris spũs vel donuz. Sed nõ ita ẽ
in omnibus relatiuis. Non em̃ oia que-
relatiue dicuntur: suis ad se inuicez respõ
dent vocabulis. Unde Augustinus hoz̃ Augusti.
elidens opinionem in. v. libzo de trinitate
Nõ te moueat inquit quoniã dixim⁹ spi-
ritumsanctum nõ ipsam trinitatẽ: sed eum
qui est in trinitate relatiue dici. licet non ei
respondeat vicissiz vocabulũ eius ad quẽ
refertur. Dicimus em̃ spũmsanctuz patri
sed non vicissim dicimus patrẽ spũssancti
ne filius eius intelligat̃ spũssauctus. Jtez
dicimus spũmsanctũ filij. sed nõ dicim⁹ fili
um spũssancti. ne pater eius intelligat̃ spi
ritussanctꝰ. Jn multis em̃ relatiuis hoc cõ
tingit: vt non inueniatur vocabulum quo
sibi vicissim respondeant. Cum ergo dici-
mus donũ patris ꝛ filij. nõ quidẽ possum⁹
dicere patrẽ doni aut filiũ doni. Sz vt hec
vicissim rñdeant: dicimus donũ donatorꝫ
ꝛ donatozem doni. qz hic potuit inueniri
vsitatũ vocabulũ. illic nõ potuit. Bonũ q̃
donatozis: ꝛ donatoz doni cũ dicimus: re
latiue vtrunqz ad inuicez dicimus. dona-
toz tñ non fuit deus nisi ex tpe. cũ spũssan
ctus sit donũ etiam ab eterno.

Jsta est distinctio vicesima sexta.

In qua magister peracto tractatu de diuinis nomi
nibus: incipit agere de ꝓprietatibus ipsarum perso
narũ: a quibus nomina imponunt̃. Circa quod tria
facit. Nam primo ostendit ꝓpositu. s. que sit illa ꝓ
prietas. Secundo monet questionẽ quandam circa
dicta ꝛ soluit eam. Tertio ꝓponit aliam questionez
quam discutit. Primũ facit a principio distinctionis
vsqz ibi. Dic queritur quomodo. Secundũ ab inde
vsqz ibi. Dic q̃ri potest. Tertium ꝺo ab inde vsqz ad
finem distinctionis. Jn speciali snia magistri stat in
tribus ꝓpositionibus. quarum ꝑma est. Nomina ꝓ
prietates personales significantia nunq̃ accidental
ter: sed tñ relatiue predicantur. Huiusmodi ꝺo no
mina sunt paternitas. filiatio. ꝓcessio: genuisse. na-
tum esse. generatio. natiuitas. pater. filius ꝛ spũss
ctus. ꝛ huiusmodi. Dane propositionẽ magister ꝓ-
bans: premittit primo q̃ hoc nomen hypostasis ꝑ
mitius ecclesia a catholicis illibenter in vsum de di-
uinis assumebatur. non quia diuinis non conuenie-
bat. sed quia sumptũ ꝓ supposito subsistente in na-
tura diuina optime congruit. sed eo qz heretici abu
tebant̃: sumentes ipsum ꝓ essentia. ꝛ sic simplices ꝙ
ipsum decipiebant. Secundo subdit que sint ꝓprie-
tates personales de quibus vult agere dicens. q̃ qz
nõ est ꝓprietas patris inq̃tum pater q̃ ipse non sit

f 4

natus. sed certe q generat. Et ppietas filij ē nō q non generat. sed certe q sit generatus vel genitus Et ppietas spūssancti est non q ipse sit natus vel q generat. sed q a patre ⁊ filio procedat. Unde ppietas psonalis patris est generare. filij generari. spiritussancti pcedere vel spirari. Ue autem ppietates sunt relationes quedaz: quibus persone adse inuicem relate distinguunt. ⁊ illis nomibus nominant paternitas. filiatio. spiratio. ⁊ nomina psonaz sicut pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūssanctꝰ a seipsis sumunt. Tertio oñ dendo nomen p̄dicationis hoz nominū: subiūgit p bationē ppositionis p̄dicte dicens. q hmōi tm̄ relatiue ⁊ non accidentaliter p̄dicant. eo q semp ad aliquid eterne et incōmutabiliter dicunt. Et hoc probat magister autoritate beati Aug. que habet. iij. ca. huius distinctionis. Secūda ppositio ē hec. Sola secunda persona in deitate ppie dicit filius dei. ⁊ tertia ppie dicit donuz dei. Hanc ppositionē magister insinuans in textu querit. Quō hoc sit verum q esse filium dei solū sit ppriū secunde in deitate persone: cum tū sepius inueniat in scriptura q homies nominent filij dei. Ad quod rūdet magister. q liez inueniat scriptū q homines sunt filij dei. hoc tamē nō est nisi p gratiā vel p gratuitā adoptionē. ⁊ nō p generationē naturalē. vt homines sunt filij solū per temporalē factionē: nō p generationē. sicut est secū da psona in deitate. Et est etiā alia dūtia. Nam cuz dicit q homo sit filius dei. ibi ly deus nō supponit solū p psona patris. Siliter dicit ō spūsancto. q cē donum sit spūssancti ppriuꝫ. q̄a licet multa sint dei dona. nulli tamē illoꝝ conuenit esse donū eternū. sicut spūsancto bñ ꝓuenit: q̄ est donū dei eterna pcessione: sicut filius dei eterna generatiōe. ⁊ sicut filiꝰ p generationē refert ad patrē. ita spūssanctus p pcessionē refert: seu relatiue dicit ad patrē ⁊ filium. q̄ quidē relatio licet nō apparet apte in hoc nomīe. s. spūssctūs. manifeste tū apparet i hoc nomīe donuz. Tertia propositio ē hec. Quāuis hoc nomen. s. spt ritussanctus tertie psone diuine specialiter appropꝫ tur. eo tamē omnes tres psone q̄q̄ ꝓmuniter nominātur. Hanc ppositionē probās magister querit Utꝫ sicut quelibet personaꝫ pōt dici spūssanctus. an etiam ita tota trinitas pōt dici spūssanctus. Et rūdet ad hoc autoritate. b. Aug. dicentis. q tam pater q̄ filius q̄ etiā tota trinitas posset dici spūssanctꝰ. cuz quelibet ustarum sit spūs ⁊ sanctus. ⁊ etiā tota trinitas sit spūs ⁊ sancta. Sed q̄ū aut pater aut filiꝰ aut tota trinitas dicit spūssanctus. tunc spūssanctus nō est nomen ppriuz personale neq relatiuū. Pro quo notandū q spūs potest accipi duplr. Uno modo ꝓut dicit a spiritualitate. ⁊ tunc dicit essentialiē. ⁊ cōuenit cuilibet psone: ⁊ etiā trinitati. Alio mō vt dicitur a spiratione. ⁊ tunc dicit relatiue. ⁊ conuenit solū tertie persone. Similiter ly spūssanctus potest accipi pro duabus distinctionibus distinctis. ⁊ tunc cōuenit tam patri q̄ filio ⁊ spūsancto. ⁊ etiā toti trinitati. Uel pōt accipi pro vna sola dictione. ⁊ sic cōuenit soli tertie persone in trinitate. Ultimo magister excludit errorez quorundam dicentium: q̄ isti termini spūssanctus et donum non sunt nomina psonalia tertiam personam in diuinis significantia. eo q non dicerentur relatiue ad hos terminos. s. pater ⁊ filiꝰ Quod probant p hoc. q non potest dici. pater est spūssancti pater. ⁊ similiter nō potest dici. filius ē spiritussancti filius. quia alꝫ sequeret spūmsanctū filium genuisse. quod falsū est. Magister respondet nō obstante q pater ⁊ spūssanctus seu donū sibi inuicē nō respondēt vocabulis. nihilominus dicunt relatiue. quia i his oportet magis accipere vocabula ꝫm sensuz relationis q̄ ꝫm sonū vocis. vt sic dicat. Spi

ritussanctus ē spiratoꝝ spūssanctus. ⁊ donū est datoꝝ donū. sicut etiā dicit in creatis. caput ē capita caput. ⁊ ala alati ala. igit ⁊c.

An easdē ppietates assignēt Augustinus ⁊ hylarius. ⁊ an iste sint que dicuntur paternitas ⁊ filiatio ⁊ pcessio. a

Hic queri potest. vtrum ppietates quas hylariꝰ supra assignauit. scz q pater semp est pater. ⁊ filius semp est filius: sint ille eedem ppietates quas Augus. superius distinxit dicēs ppriū esse patris q genuit filium. ⁊ pprium filij q genitus est a patre. ⁊ spūssancti q ab vtroq procedit. ac deinde: vtrum ⁊ iste sint ille que dicunt paternitas. filiatio pcessio? Uidet q non sint eedem ppietates quas ponit hylarius. ⁊ ille quas ponit Augus. Si em̄ eedem sunt. idē ē ergo patri esse patrē: ⁊ genuisse filium. quod vti q quidam concedunt. Si autez hoc ē: cui ergo conuenit vt sit pater: ei conuenit genuisse filium. Natura ergo diuina si pr̄ est genuit filiū. Si vo nō genuit: pater nō est Sed quis audeat dicere. aut q ipsa genuit filium. aut q ipsa pater nō sit. Si autem ipsa pater est: nec filiuz genuit. Non est ergo idem dicere aliquid esse patrē. ⁊ gignere filium. Et ita nō videtur vna eademq esse ppietas.

DI. XXVII

Qz nō videtur eedē ppietates q ponit hylarius ⁊ ab.

Responsio ubi ostendit easdē esse ppietates. b

Ad quod sine prēiudicio aliōꝝ dicimus. q easdem ppietates notauit vterq. licet diūsis verbis. Ad em̄ hylarius ait ita intelligi debet. Ppriū patris est q semp pater est. id ē ppietas patris est qua semp pater ē. Semp vo pater est. quia semp genuit filiū. Ita ⁊ ppriū filij est q semp filius est. i. ppietas filij est qua semp filius est. Filius vo semp est. qz semp genitꝰ est. Ergo ppietas qua pater pater est. est qz semp genuit. Et hec eadem dicit paternitas vel generatio. Et p prietas qua filius semp est filius. q̄a semp genitus est a patre. ⁊ hec eadem dicit filiatio vel genitura. vel natiuitas. vel origo. vel nascibilitas. Dic ⁊ ppietas qua spiri-

Quō sit intelligēda dicta hylarij.

russanctus est spūssanctus vel donum. est qz procedit ab vtroqz. et hec eadem dicit processio In p̄missis g̃ locutionibus eedē significate sunt ꝓprietates.

Quō non est omnino idem dicere esse patrē z genuisse vel habere filium. ita z de alijs. c

Nec tamē videtur nobis omnino esse idez dicere aliquid esse patrē z genuisse filiū. vel aliquid esse filiū: z habere patrē. vel esse spūmsanctū z procedere ab vtroqz. alioq̄n pater nō esset nomē hypostasis. id est psone. sed ꝓprietatis tm̄. similiter filius z spūssanctus. Et ita nō p tria noia significarent tres psone. Jdeoqz dicimus: qz patris nomen non tm̄ relationē notat. sed etiam hypostasim. i. subsistentiā significat. ita z filius et spiritussanctus. Relationuz vero vocabula. s. paternitas. filatio. processio. vel gignere. vel gigni. ꝓcedere. ipsas tm̄ relationes: nō hypostases significant. siue habere filiū. z habere patrē. vt verbi gratia. Cum dicimus deus est pater. nomine patris et relationē notamus. et diuinā hypostasim significamus. vt sit intelligētia talis. Deus vel diuina essentia est pater. id est ille qui genuit. i. hypostasis que habet filiū. Silr deus ē filius. i. hypostasis genita vel habēs patrē. Jta etiā deus est spūssanctus: id ē hypostasis procedens ab vtroqz. siue ille qui procedit. Cū ꝙo nomina relationū ponimus in p̄dicatis: notiones ipsas tm̄ significamus. nō hypostases. vt cū dicim⁹. deus genuit. i. habet filiū. z deus genitus est id ē habet patrē. Et tunc oportet intelligi i subiectis hypostases tm̄. nō essentiā que illis ꝓprietatibus determinant.

Nec noia p̄ z fili⁹ z spūs spnct⁹ nō tm̄ relationes. sz etiā hypostases significāt

Relationum ꝙo vocabla sūt p̄nitas. filiatio ꝓcessio. nec psonas significant.

Quid intelligāt cū dr̄. s. deus ē p̄r z deus ē filius. et deus ē spūssanctus.

Quid intelligāt cum dr̄ deus genuit. z deus genitus est

Qz ꝓprietates determinant hypostases. non substantiam. id est naturā. d

Jlle enim ꝓprietates singule singulis ꝓprie conueniunt personis. z per eas persone determinātur et a se inuicem differunt. sed a se non secedunt. Unde Johānes damascenus. Nō differunt ab inuicem hypostases ſm substantiam: sed ſm characteristica idiomata. id ē determinatiuas ꝓprietates. Characteristica ꝙo. i. determinatiua sunt hypostaseon: z non nature. etem̄ hypostases determinant. Jtem esse quidem intemporaliter z eternaliter dicimus diuinā verbi hypostasim simplicem: omnia habentez que habet pater. vt eius homousion. i. consubstantialem: natiuitatis modo z habitudine a paternali hypostasi differentē. nunqz ꝙo a paternali hypostasi secedentē. Jdez aptius exprimens psonales ꝓprietates in eodem ait. Differentiam hypostaseon. id est psonarum: in tribus ꝓprietatibus. id ē paternali z filiali z ꝓcessibili recognoscim⁹. Insecessibiles autē ipsas hypostases z indistabiles inuicem. et vnitas quidē inconfusibiliter. Tres em̄ sūt z si vnite. diuisas autem indistanter. Etem̄ singula pfecta ē hypostasis. z ꝓpriam ꝓprietatem. s. existētie modum ꝓprium possidet. sed vnite sūt substantia. z nō distant neqz secedunt a paternali hypostasi. Ecce hic hēs distinctas tres illas ꝓprietates: que supra diuersis significate sunt modis.

Hic distinguūtur ꝓpetates aperte.

Qz sunt alia noia psonaz easdē ꝓprietates notātia. s. genitus. genitor. verbū. imago. e

Hic nō ē ꝓtermittē dum: qz sicut pater z filius z spūssanct⁹ nomina psonarum sunt. z ꝓprietates psonales designāt. ita etiā sunt z alia nomina psonarum. i. que ipsas psonas significāt. et earum ꝓprietates denotāt. z easdē quas z nomina p̄dicta. Unde et relatiue dicunt. scz genitor. genitus. verbum. imago. Unde Aug. in. v. lib. de trini. ait. Uidendum est inquit hoc significari cum dicit genit⁹. quod significatur cū dicit filius. Jdeo enī filius. quia genitus. z quia filius vtroqz genitus. Sicut autē filius ad patrē. sic genitus ad genitorem refertur. z sicut pater ad filium. ita genitor ad genitum. Idem in sexto libro de trinitate. Uerbum quidem solus filius accipitur. non simul pater z filius tanqz ambo sint vnum verbuz. Sic em̄ verbum dicitur quomodo imago. nō aūt pater z fili⁹ simul ambo imago. sed filius solus est imago patris: quemadmodū z filius. Idem in. vij. lib. de trinita. Uerbuz ſm qd sapientia est z essentia. hoc ē qđ pater. ſm qd verbuz: non hoc est quod pater. quia verbum non est pater. z verbum relatiue dicitur, sicut filius. Jtez in eodē.

Augusti.

De noie ꝙbi z imaginis.

Jo. dam̄.

Q non eo ꝟbū dicit quo sapiētia.

Sicut filius ad patrem refert. ita ⁊ verbum ad eum cuius est verbū refert cū dicitur verbū. Et ꝓpterea nō eo verbū quo sapientia dicit. quia verbū nō ad se dicit. sed tm̄ relatiue dicit ad eum cuius est verbum. sicut filius ad patrē. Eo quippe ē filius quo verbū. ⁊ eo est verbum quo filius. Sapiētia ꝟo quo essentia. ⁊ ideo qꝛ pater ⁊ filius sunt vna essentia ⁊ vna sapientia. Itē in eodē. Nō est pater ipse verbū: sicut nec filius nec imago. Quid aūt absurdius q̄ imaginē ad se dici. Idē in. v. Dicit relatiue filius. relatiue etiā dicit verbū ⁊ imago. ⁊ in om̄ibus his vocabulis ad pr̄ez refert. Nihil aūt hoꝝ pater dicit.

Quo dicitur verbū. ⁊ quo filius.

Breuiter summā colligit intelligētie p̄dictoꝝ. f

Apte ostensum est q̄ sicut filius vel genitus relatiue dicit ad patrē. ita verbū ⁊ imago. Et q̄ eo dicit ꝟbum siue imago quo filius. i. eadē ꝓprietate siue notione dicit verbum ⁊ imago qua filius. sed nō eo quo verbum dicit sapientia vel essentia. quia nō notione qua dicit verbū dicit sapia. Nā sapia dr̄ ꝟm essentiam. non ꝟm relationē.

Generalis regula eoꝝ que ad se. ⁊ eoꝝ que relatiue dicunt. q̄cq̄d eni ad se simul ambo dicunt. sed non ita in p̄dictis relatiuis. g

Et est hic aduertēda quedam generalis regula eoꝝ que ad se. ⁊ eorum que relatiue dicuntur de patre ⁊ filio. Quicquid em̄ ad se dicuntur. vt ait Augl. in. vj. libro de trinitate. non dicitur alter sine altero. id est quicquid dicuntur quod substantia eorum ostendat: ambo simul dicunt. Ergo nec pater ē deus sine filio. nec filius sine patre. sed ambo simul deus. sed nō ambo simul pater. non ambo simul filius: vel verbū vel imago.

Augusti:

An ꝟm substātiā dicatur deus de deo. ⁊ huiusmodi. h

Hic queritur cum dicitur. deꝰ de deo. lumen de lumine. ⁊ huiusmodi. vtruꝫ dicant ꝟm substantiā? Nā ꝟm relationē constat ista nō dici. Si vero ꝟm substantiā dicunt simul ambo. s. pater ⁊ filius. possunt dici deus de deo. lumē de lumine ꝟm predictam regulam. Ad qd dicimus. qꝛ licet deus ꝟm substantiā dicatur. ⁊ lumen. ⁊ sapientia. ⁊ hmōi. et nunq̄ relatiue accipiant. aliquādo tamē ꝓ relatiuis. i. ꝓ personis. sed nō relatiue accipiuntur. vt cū dicitur. deus genuit deum. alterum ꝓ patre. alteꝝ ꝓ filio ponimus. similiter cum dicit. deus de deo. lumen de lumine. In alijs q̄ locutionibus sepe repiunt nomina essentie ad significationē ꝑsonarū deducta. vt cum dicit. deus natus. deus mortuus. deus passus. vbi filius tm̄ significat. Ita ⁊ de solo filio intelligit. cum dicit deus de deo. ⁊ hmōi. Unde Aug. querens quomō hm̄ōi dicant in. vij. li. de trini. ait. Quomodo deus de deo. lumen de lumie dicit? Nō em̄ simul ambo deus de deo. sed solus filiꝰ de deo. s. patre. Nec ambo simul lumen de lumine. sed solus filius de lumine patre.

Respōsio vbi noia substantie dicunt aliq̄n poni pro ꝑsonis.

Augusti.

Q tantum ꝟm nomen substātie dicitur illud de illo. nō ꝟm nomina ꝑsonarum. i

Et est sciendum q̄ ꝟm nomina sub̄e tm̄ dicit illud de illo. licꝫ ibi illa nomina sub̄aꝫ nō significēt. Scd̄m ꝟo eadē nomina ꝑsonaꝝ: nunq̄ dicitur illud de illo. sicut verbū de verbo. vel filius de filio. qꝛ hmōi noia diuersis ꝑsonis ꝯuenire nō p̄nt. Quod Augꝰ. licet obscure in eodē li. ita dicit. Hoc solū d̄ eis dici nō potest illud de illo qd̄ simul ambo nō sunt. i. illo solo noie nō possumꝰ vti ad oñdenduꝫ vnū de vno. qd̄ simul ambobꝰ nō cōuenit. Sicut verbū de ꝟbo dici nō pōt. quia nō simul ambo verbū. nec imago de imagine nec filius de filio. qꝛ nō simul ambo filiꝰ vl̄ imago. Et sicut noia sub̄e aliq̄n intelligentiā ꝑsonaꝝ distincte faciunt. ita etiā int̄dū totiꝰ trinitatis simul. Un̄ Augl. in eodē li. ait. In patris noie ipse pater ꝑ se ꝓnūciat. In dei ꝟo noie ⁊ ipse pater ⁊ filiꝰ ⁊ spūssāctus. vt cū dicit. Nemo bonus nisi solꝰ deus. qꝛ trinitas ē vnus deus.

Augusti.

Q noia substantie aliq̄ trinitatis intelligentiā significant.

Ista est distinctio vicesima septima. In qua magister postq̄ egit de tribus ꝓpetatibus ꝑsonalibus. s. paternitate. filiatione ⁊ spiratōe

ℓm q̄ significantur nominibus ꝓpꝛijs. agit de eisdē ℓm q̄ significanꝯ nomibus alienis Et tria circa hoc facit. quia primo agit de his ꝑut significāt terminis equiualentibus personalibus. Secundo agit de eis ꝑut significanꝯ termis essentialibus. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi. Hic nō est p̄tereundū Secundū vsq̄ ibi. Et est hic aduertenda. Tertium ab inde vsq̄ ad finez distinctionis. In speciali vero sn̄ia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Omnia vocabula alicui persone ꝓpꝛia significant nisi vnā ꝓpꝛietatez ex parte rei qua illa p̄sona ꝓpꝛie distinguiꝯ ab alijs personis deꝛmiatiue. ꝛ ꝓbaꝯ sic. Eadē est ꝓpꝛietas que significatur istis nomibus. pater. paꝛnitas. generatio actiua respectu patris. Et istis filius. filiatio. generatio passiua respectu filij. Et istis spūssancti spiratio passiua ꝛ p cedere ab vtrisq̄ respectu spūssancti. Sz istis ꝓpꝛietatibꝫ persone ꝓpꝛie distinguuntꝯ ab inuicē deꝛmiatiue igiꝯ oꝫa vocabula alicui p̄sone ꝓpꝛia ꝛc. Istā sententiā mgr̄ ponēs querit: an eadē ꝓpꝛietas sit q̄ importatur nomine patris. paꝛnitatis. generatōis actiue Et sil'r an eadē sit, que importaꝯ noīe filij ꝛ filiatiōis generatiōis passiue. Quā questionē mgr̄ ponēs sub his ℞bis querit. Utrꝫ sit idē esse patrē ꝛ genuisse filiū. Et vtrū idē sit esse filiū ꝛ natum a patre. Ad qđ magister rn̄dens dicit. q̄ licet eadē ꝓpꝛietas significeꝯ istis nominibꝫ. s. esse patrē ꝛ genuisse filiū. seu pater ꝛ paternitas. hoc tn̄ ē sub diuersis rōnibꝫ. Nam nominibus personaꝝ cuiusmodi sunt pater. filius ꝛ spūssanctus: significaꝯ non ꝓpꝛietas tn̄ sz hypostasis. Sed nominibus ꝓpꝛietatū cuiusmodi sunt paꝛnitas ꝛ filiatio: significanꝯ ipse ꝓpꝛietates ℓm se vel actus ipsaꝝ ꝓpꝛietatuz. vt generare. nasci vel generari. Secūda ꝓpositio est hec. Hec nomina. genitꝫ. verbū. imago: nō subst̄antialiter ex parte rei seu ad se sed ad patrē dicūtur relatiue. Et ꝓbatur sic. Illa noīa q̄ ꝓpꝛie filio ꝙueniūt: ꝛ eius personalē ꝓpꝛietatē p̄cise exp̄imūt: nō subst̄antialiter sz respectiue respectu patris dicti p̄nt. sz ista noīa verbū. imago. genitus: sunt hmōi. ergo nō subst̄ātialiter ex parte rei seu ad se dicūtur. sed relatiue ad patrez. Argumentū tenet ꝛ maiꝛ. Sed minꝛ ꝓbatur in textu autoritate. b. Aug. que dicere intendit q̄ genitus dicāꝯ genitꝛis genitus. ꝛ verbū dicentis verbum. ꝛ imago imaginati imago. q̄ oīa soli filio ꝙueniunt respectu patris. ergo minꝛ vera. ꝛ ꝙ ꝙsequēs ꝓpositio ꝓbā da. Tertia ꝓpositō ē hec. Solū essentialia de pl'ibꝫ simul ꝛ de seipsis affirmanꝯ. Et patz ꝙ hoc q̄ bñ potest dici. Pater ꝛ filiꝰ ꝛ spūssanctꝰ sunt deꝰ. vel potentia diuina. scia ꝛ bonitas diuīa sunt deus. Sed non p̄ōt dici pater ꝛ filius sunt pater vel sunt filius. Unde patet q̄ solū essentialia p̄nt simul ꝛ pluribus dici vt dicit ꝓpositio ꝓbanda. etiā illa solum dicunt ōse vt lumē de lumine. deus de deo. qđ non p̄ōt dici de nomibus relatiuis. non ēm p̄ōt dici pater de patre. aut filius de filio. Quod ꝓbat auc̄te. b. Augꝰ. vj. de tri. c. v. dicētis. Hoc solū de eis dici nō potest. illud de illo. quod simul ambo nō sunt. i. illo noīe non possumus vti ad ostendendū vnū de vno. quod simꝫ ambobus nō conuenit. sicut verbū de verbo. qđ nō simul ambo verbū. nec filiū de filio: qđ nō simul ambo. Et subiungit magister: q̄ sicut illa essentialia nomina aliq̄ intelligentiā distinctionū p̄sonaꝝ faciunt ita ꝛ interdū totus ℞ba simul. qđ ꝓbat autoritate Aug. li. de tri. ca. iij. dicētis. In patris noīe ipe p̄ꝛ ꝓnunciaꝯ ꝙ se. In dei aūt noīe ꝛ ipse ꝛ filius ꝛ spiritussanctus. vt cum dr̄. nemo beatus nisi solus deꝰ q̄ trinitas est vnus deus. Et hec est sn̄ia magistri in hac distinctione in speciali.

Q̄ non tantum tres predicte ꝓpꝛietates sunt in personis. sed etiam que alijs significātur nomibꝫ vt ingenitus.

DI. XXVIII

Preterea consideꝛari oportz q̄ nō tm̄ tres p̄dicte ꝓpꝛietates siue notiones i p̄sonis sunt. verumetiā alie q̄ alijs notanꝯ nomibus. Nā etiaz hoc nomē ingenitus relatiue dicīꝯ de patre tm̄ ꝛ aliam designat notionē q̄ pater vel genitoꝛ. Non est ēm idem esse patrē ꝛ esse ingenitū. i. nō ea notione pater dicīꝯ q̄ ingenitus. Pater ēm vt p̄dictū est dicīꝯ ℓm ꝓpꝛietatē generationis. Ingenitus aūt ℓm ꝓpꝛietatē innascibilitatis. Differt ḡ pater a filio autoꝛitate generatiōis. differt etiā ꝓpꝛietate innascibilitatis. i. q̄a ingenitus. Aug. Uñ Aug. distinguēs inter ꝓpꝛietatē q̄ pater dicīꝯ. ꝛ illā qua dicīꝯ ingenitus. in. v. li. de trini. sic ait. Nō est hoc dicere ingenitū quod est patrē dicere. quia et si filium non genuisset: nihil ꝓhiberet dicere eū ingenitū. Et si gignat q̄sq̄ filiū: nō ex eo ipse ē ingenitus. quia geniti homines gignunt alios. Nō ergo ideo dicīꝯ pater: quia ingenitus. Ideoq̄ cū de deo patre vtrūq̄ dicaꝯ alia notio ē qua itelligīꝯ genitoꝛ. alia qua ingenitus. Genitoꝛ ēm dicitur ad genituz id ē filium. Cum ꝙo ingenitus dicitur. nō quid sit. sed q̄d nō sit ostendīꝯ. Hoc exemplis planum faciendū est. Q̄ dicitur ingenitus: hoc ostendīꝯ q̄ nō sit filius. ꝑ genitus ꝛ ingenitus ꝙmode dicuntur. filius autē latine dicīꝯ. Sed vt dicaꝯ infilius. nō admittit loquendi consuetudo. nihil tm̄ intellectui demīꝯ: si dicaꝯ nōfiliꝰ. quēadmodum etiā si dicatur nōgenitus. ꝓ eo quod dicitur ingenitus nihil aliud dicīꝯ. Jō nō est in rebus considerandū: q̄d vel sinat vl' nō sinat dici vsus ser monis nostri. sed q̄s rerum ipsaꝝ intellectus eluceat. Non ḡ iam tantū dicamus ingenitū: sed etiaz nō genitū. qđ tm̄ valet. Nunq̄d ḡ aliud dicimus q̄ nō filiū? Negatiua pozro partícla nō id efficit: vt qđ sine illa ꝛlatiue dicīꝯ. ea dez ꝓposita subst̄ātialiter dicaꝯ. sed id tm̄ negatur quod sine illa aiebaꝯ sicut in alijs predicamētis. cum dicimus homo ē. substantiam designamus. Qui ḡ dicit nōhomo est. nō aliud genus predicamēti enūciat. sed tm̄ illud negat. Sicut ḡ ℓm subam

De ingenito plana assīg tio. s. qđ relatiue dr̄ ꝛ alia est notio qua dr̄ ingenitꝰ. alia q̄ pater.

Exēplis vtiꝯ ad hoc ostendendū.

Q̄ tm̄ valet nō genitꝰ q̄n tū ingenitꝰ ꝛ tantundē nō filius.

nio. homo ē. sic ꝑm subam nego cum dico non homo ē. At si tantū valet quod dicit genitus. quantū valet quod dicitur filius Tantundē ḡ valet quod dicit nōgenitus: qnantū valet qd dicit nō filius. Relatiue autē negamus dicendo nōgenitus. Ingenitus porro quid ē nisi nōgenitus. Nō ergo recedit a relatiuo p̄dicamento cum ingenitus dicit. Sicut em̄ genitus non ad se dicit. sed ꝙ ex genitore sit. ita cū dicitur ingenitus: non ad se dicit. sed ꝙ ex genitore nō sit ostendit. Utrūq; tñ relatiue dicitur Qd aūt relatiue ꝓnunciat: nō indicat substantiā. Quāuis ergo diuersuz sit genitus ⁊ ingenitus. tñ non indicat diuersam substantiam. quia sicut filius ad patrē. ⁊ nonfilius ad nōpatrez refertur. ita genitus ad genitorem. ⁊ nōgenitus ad nōgenitorē referatur: necesse ē. Ecce euidenter ostendit ꝙ ingenitus relatiue dicitur. ⁊ de solo patre accipitur. Aliaq; notio ē qua dicitur ingenitus. alia qua pater. Atq; tantū valet cum dicitur ingenitus: quantū nōgenitus vel nōfilius.

Nota ꝙ om̄e ingenituz ē nō genitū. sz nō ecōuerso.

An sicut solus pater dicitur ingenitus. dici debeat nōgenitus. vel nōfilius. b

Ideo solet queri vtrum sicut solus pater dicitur ingenitus ita ipse solus debeat dici nongenitus: vel non filius. vt nec etiam spiritussanct⁹ possit dici nonfilius vel nongenitus. Quibusdam videtur ꝙ pater solus debeat dici nongenitus vel nonfilius. Spiritus vero sanctus sicut non dicitur ingenitus. ita inquiunt nō est dicendus nongenitus vel nōfilius. Debet quidem dici ⁊ credi spiritussanctus nō esse genitus vel nō esse fili⁹. sed nō debet dici esse nōgenitus vel nonfilius. Alijs autem videtur: ꝙ cum spiritussanctus nō possit dici ingenitus. potest tamen dici nōgenitus vel nōfilius. Q̄ autem augustinus supra ait: tantum valere cum dicitur ingenitus quantum cuz dicit nōgenitus vel nōfilius: ethymologiaz nomis ostēdendo eum hoc dixisse dicūt. non ratione p̄dicationis.

Opinio quorundam.

Aliorū opinio.

Que sit ꝓprietas ꝑm quā dicit pater ingenitus. c

Si autem vis scire que sit ꝓprietas ꝑm quam dicitur pater ingenitus. audi Hylarium ipsam vocantem innascibilitatem in. iiij. lib. de trinitate ita aientem. Est vnus ab vno. s. ab ingenito genitus. ꝓprietate videlicet in vnoquoq; ⁊ originis ⁊ innascibilitatis. Significata ergo i scripturis personarum intelligētia ⁊ distinctio innascibilitatis natiuitatisq; (sensu) solitarius deus nō est opinandus. Discretio ergo vel distictio personarum i scripturis posita est. in nullo aūt nature distinctio.

Hylarius

Arriani nitebātur ꝓbare alterius substātie p̄rem. alterius filiū. qz ille ingenit⁹. iste genit⁹. q̄b⁹ rñdēs Ambrosi⁹ dixit se hoc nomē i scripturis nō legisse diuinis. d

Illud etiam taceri nō oportet. ꝙ arriani ex eo ꝓbare nitebantur alterius substantie esse patrē. alterius filiū. quia ille ingenitus. ⁊ iste genit⁹ dicit. cum diuersum sit esse ingenitū ⁊ esse genitum. Unde ambro. eorum questioni respōdēs: dicit se i diuinis scripturis hoc nomē scz ingenitus nō legisse. ita inquiēs in. iiij. lib. de spūsancto. Cum dudum audierint quidam dicentibus nobis filium dei q̄ generatus est patri qui generauit inequalez esse nō posse. q̄uis ille generat⁹ sit. iste generauit. quia generatio est nature. aduersus quidē illam questionē vocem sibi arbitrātur acclusam. sed i tergiuersatione damnabili i eodem loco vestigiū vertūt. vt putēt mutationē fieri questiōis mutatiōe sermonis dicētes. Quomodo possūt esse ingenitus ⁊ genitus vnius nature atq; sube Ergo vt respōdeam mihi ꝓposite questioni: primo oīm in diuinis scripturis ingenitus nusq̄ iuenio. nō legi. nō audiui. Cui⁹ ḡ mutabilitatis sūt hoies hmōi. vt nos dicāt ea vsurpare q̄ nō sūt scp̄ta. cū ea q̄ sunt scripta dicamus. ⁊ ipsi obijciāt qd scriptū nō sit. Nonne ipsi sibi aduersantur. ⁊ autoritatem calumnie sue derogant. Attēde lector qm̄ hoc nomine ingenitus nolebat vti ambrosius ꝓpter hereticos. Ita ⁊ nos subticere q̄dā oportet ꝓpter calumniātiuz insidias: q̄ catholicis ac pijs lectoribus secure credi possunt. Sunt etem̄ quedā que

Ambros.

Augusti.

nõ tãte sunt religionis et autoritatis. vt eis nos oporteat sp ꝯfitẽdo ac recipiẽdo inseruire. verũ silẽtio aliqñ ꝑteriri queunt. nec illi⁹ tñ sũt peruersitatis. q̃n cũ oportunũ fuerit: eis vti liberꝫ habeamus.

An diuersum sit esse patrem ⁊ esse filium. e

Preterea queri socũ supra dictũ sit. qꝛ aliud ẽ dicere ingenitũ. aliud patrẽ. Et ꝙ diuersũ sit genitus ⁊ ingenitus: vtrũ silr diuersũ sit esse prem ⁊ esse filiũ. an idem? Ad quod dicimus qꝛ ex eodẽ sensu quo dicit diuersũ genitus ⁊ ingenit⁹. ⁊ quo dicit nõ esse idẽ dicere genitũ ⁊ ingenitũ. Põt dici nõ esse idẽ. ꝫ diuersũ esse patrẽ ⁊ esse filiũ. vel esse spm̃sanctũ. qꝛ nõ ea notiõe pater est pater qua filius ẽ filius. vel qua spũssãctus ẽ spũssãct⁹. Ideoq; ex hoc sensu ꝑcedimus. ꝙ aliud ẽ esse patrẽ. ⁊ aliud ẽ esse filiũ. qꝛ alia notio ẽ qua pater ẽ pater. alia qua filius ẽ fili⁹. Sꝫ si trãsponas: vt dicas. aliud ẽ patrẽ eẽ. aliud filiũ esse. variat intelligẽtia. ⁊ ideo nõ ꝯcedit. Est em̃ sensus talis: ac si dicat. aliud ẽ quo pater nõ quidẽ pater. sed est. aliud quo filius est. nõ quidẽ filius. sed ẽ. qđ penitus falsum ẽ. Eo em̃ pater est quo pater deus ẽ. i. per essentiã vel naturã. Ac filius eo deus ẽ quo pater est deus. Eo ergo filius est quo pater ẽ. Et ita idẽ ẽ prem esse ⁊ filiũ esse. sed nõ est idẽ eẽ patrẽ ⁊ eẽ filiũ. Vñ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Quãuis diuersũ sit eẽ patrẽ ⁊ eẽ filiũ. nõ ẽ tamẽ diuersa suba. quia nõ hoc ꝫm substantiã dicit: sed ꝫm relatiuũ. quod tñ relatiuũ non ẽ accidens. qꝛ non ẽ mutabile. Ecce diuersum eẽ dicit eẽ patrẽ ⁊ eẽ filiũ. quod iuxta rõem ꝑdictam accipi oportet. qꝛ. s. alia notio ẽ qua ẽ pater. alia qua ẽ filius. Nõ em̃ ꝫm essentiã pater dicit pater. vel filius filius. sed ꝫm relationem.

Rñsio vbi dicit esse diuersũ eẽ prez et esse filiũ. sꝫ ñ patrez esse ⁊ filiũ esse.

Augusti.

Quomodo dicatur sapiẽtia genita vel nata. an ꝫm relationẽ an ꝫm substantiã. f

Sciendum quoqꝫ est: ꝙ sicut solus filius dicitur verbuꝫ vel imago. ita etiam ipse solus dicitur sapientia nata vel genita. Et ideo queritur vtrũ hoc relatiue dicatur. ⁊ si relatiue dicitur: an ꝫm eandem relationem qua dicitur ꝟbum ⁊ imago? De hoc Augustinus i. vij. libro de trinitate ita ait. Id dici accipiam⁹ cum dicitur verbum: ac si dicat nata sapientia: vt sit filius ⁊ imago. Et hec duo cuꝫ dicunt. i. nata sapientia: in vno eorum. eo ꝙ est nata ⁊ verbuꝫ ⁊ imago ⁊ filius intelligatur. Et in his omnibus nomĩbus non ostendatur essentia. quia relatiue dicũtur At in altero quod est sapientia: etiam eẽntia demonstret. quoniã ⁊ ad se dicitur. seipsa em̃ est sapiens. Et hoc ẽ eius eẽ quod sapere. Unde pater ⁊ filius simul vna sapientia: quia vna essẽtia. Caue lector qualiter hoc intelligas quod hic dicit augustinus. Uidetur em̃ dicere ꝙ cum dicitur nata sapientia: ibi sapientia essentiam significet. ⁊ nata relationem notet. Quod si ita ẽ cogimur dicere essentiam diuinã eẽ nataꝫ quod supiorib⁹ repugnat. Sed ad hoc dicimus: ꝙ in altero. i. in eo ꝙ nata est: eadem notio intelligatur. que notat cum dicitur verbum ⁊ imago. In altero ꝟo. s. sapientia: demonstrat essentia. i. demonstratur ꝙ filius sit essentia. quia sapientia ꝫm essentiã dicit. Et ideo cum dicit nata sapientia: intelligatur ꝙ ipse qui natus ẽ: eẽntia ẽ. ibi tamen sapiẽtia non ꝑ eẽntia. sed ꝑ hypostasi facit intelligentiã. vt sicut quãdo dicit verbum vel filius. intelligit hypostasis cũ sua ꝓprietate. Item cum dicitur nata sapientia: idem intelligitur. i. genita hypostasis. Ideo vigilanter ait idem esse intelligendũ cum dicit verbũ. ⁊ cũ dicitur nata sapientia. i. eadem relatio: eadẽ ꝙ hypostasis cui inest illa ꝓprietas. Et ex hoc adiuuat illud quod supius diximus. scꝫ cum dicit pater vel filius vel spũssãct⁹ nõ tm̃ ille ꝓprietates significant cũ dr̃ paternitas filiatio. sed etiam hypostasis cum suis ꝓprietatibus.

Augusti.

Qualit intelligẽda sint ꝑmissa verba augustini.

Quõ dicat sapĩa genita vel nata ⁊ an ꝫm relatiõeꝫ an ꝫm substãtiam.

Q imago aliquando dicitur ꝫm essentiam. g

Illud etiam sciri oportet: qꝛ cũ supra dictũ sit imaginẽ relatiue dici de filio sicut verbũ vel fili⁹. interdũ tamẽ repitur ꝫm subam dici. Vñ Augus. in libro de fide ad Petrũ dicit. ꝙ vna est sancte trinitatis essentialit diuinitas ⁊ imago: ad quaꝫ factus est homo. Hylari⁹ etiã in. v. lib. de trini. ait. Homo fit ad cõ-

Augusti.

Hylarius

munē imaginē. Nomē nō discrepat. natura nō differt. Una est em̄ ad quā hō creatus est spēs. Ex his vbis ostendit̄ q imago aliqñ essentie intelligentiā facit. ⁊ tunc ad se dicit̄ ⁊ nō relatiue.

Jsta ē distinctio vicesimaoctaua.

In qua magister postq̄ actū est ō pprietatibus personalibus: incipit agere de pprietatibus nō psonalibus. Et tria circa hoc facit. Primo ostēdit quō se habeat hoc nomē ingenitus ad alias notiones. Secundo subdit quomō ista duo se habeāt ad inuicem. scz patrē esse ⁊ filiū esse. Tertio ostendit quō hoc nomen imago quandoq̄ tenetur essentialiter. quando q̄ psonaliter. Primū facit a p̄ncipio huius distinctionis vsq̄ ibi. Preterea queri solet. Secundus ab inde vsq̄ ibi. Illud etiā tacere nō oportet. Tertius ab inde vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ de snīa magistri in hac distinctione in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionibus. quarū prima est hec. Ingenitus est notio solus patris. alia tamen a paternitate qua pater referт̄ ad filiū. Hanc ppositionē ꝓbans ꝓponit. q p̄ter tres pprietates psonales. s. paternitatē. filiationē ⁊ pcessiōz. sūt alie pprietates alijs nominate nomīb⁹. de quorū nūero est hoc nomen ingenitus quod spectat ad p̄rem. ⁊ importat aliam pprietatem q̄ hoc nomen paternitas. quod ꝓbat̄ ꝓ hoc. q esse ingenitum nō est ō ratione patris eo q aliquis potest esse pater absq̄ hoc q sit ingenitus. q multi geniti genuerunt. Secūda ppositio est hec. Idem est patrē ee qđ ⁊ filium esse. Quis esse patrē ⁊ esse filiū careant idēptitate. i. nō sunt idem. Quod ꝓbat ꝓ hoc q sensus ppositionis scz patrē esse sit idem quod filium esse est iste. i. idem est quo pater est. ⁊ id quo filius est. quia. s. vna diuina essentia est id quo vterq̄ ipsorūz est. ⁊ iste sensus est verus. Sed termīs transpositis sic dicēdo. Esse patrē est idē qđ esse filiū. tunc sensus est. Eadē est pprietas qua pater est pater. ⁊ qua filius est filius. ⁊ iste sensus est falsus. quia paternitate pater ē pater ⁊ filius filiatione est filius. Tertia ppositio est hec. Hoc nomen imago relatiue dicit̄ de solo filio. sed essentialit̄ de tota trinitate. Quā ꝓbat magister quo ad secundā eius partē sic. Imago quādoq̄ essentialiter accipit̄. vt qñ accipit̄ ꝓ ipso exēplari natūre diuine: ad cuius imaginem factus est homo. et hoc ꝓbatur auctoritate Augustini ⁊ Hylarij quo ad p̄mā partem sententia probata fuit Et hec ē magistri sententia in speciali.

Be p̄ncipio qđ relatiue dr̄. ⁊ multiplicē notat relatōem. a

DI. XXIX

Augusti:

Et preterea aliud nomen multiplicez notans relationē. s. p̄nciptum Dicitur em̄ p̄ncipium semper ad aliquid. ⁊ dicitur pater p̄ncipiuz. ⁊ filius p̄ncipium. ⁊ spūsanctus p̄ncipiū. sed differenter. Nam pater dicitur p̄ncipium ad filium ⁊ ad spūmsanctum. Unde Augustinus in. iiij. libro de trini. ait. Pater est p̄ncipiuz totius diuinitatis. vel melius dicitur deitatis. q ipē est a nullo. Non em̄ habet de quo sit: vel de quo procedat. sed ab eo ⁊ filius est genitus. ⁊ spūsanctus procedit. Nō ergo dicit̄ p̄ncipium totius deitatis. q vel sui vel diuie essentie p̄ncipium sit. sed quia p̄ncipiū est filij ⁊ spiritussancti. in quibus singulis tota diuinitas est. Filius ad spiritumsanctum dicitur p̄ncipium. Spūs vero sanctus nō dicitur p̄ncipiū nisi ad creaturas. ad q̄s pater etiam dicitur p̄ncipium ⁊ filius. et trinitas ipsa simul. ⁊ singula personarum principium dicitur creaturaruz. Pater ergo p̄ncipium est sine p̄ncipio. Filij p̄ncipiū de p̄ncipio. Spūssanctus p̄ncipium de vtroq̄. i. de patre ⁊ filio.

Quō p̄ p̄ncipiū tot⁹ diuitatis dr̄.

Quō filius ad qđ dicat̄ p̄ncipium. ⁊ spūssanct⁹ et etiā trinitas

Q ab eterno pater est p̄ncipiuz ⁊ filius. sed spūssanctus nō. immo cepit esse p̄ncipium. b

Et pater ab eterno

p̄ncipium est filij. ⁊ pater ⁊ filius p̄ncipium spūssancti. quia filius est a patre. ⁊ spiritussanctus ab vtroq̄. Spūs vo sanctus non ab eterno p̄ncipium est. sed esse cepit quia non dicitur p̄ncipium nisi ad creaturas. Cum ergo creature esse ceperunt. ⁊ spiritussanctus esse cepit p̄ncipiuz earū. Ita etiaz pater ⁊ filius esse cepit cum spiritusancto vnum p̄ncipium creaturarum. quia creature esse ceperunt a patre ⁊ filio ⁊ spūsancto. ⁊ dicuntur hi tres non tria: sed vnum p̄ncipium omniū creaturarum. q̄ vno eodemq̄ modo p̄ncipium rerū sunt Non enim aliter sunt res a patre. et aliter a filio. sed penitus eodē modo. Ideo apostolus intelligens hanc trinitatez esse vnū p̄ncipium rerum ait. Ex ipo. p ipsum. et in ipso sunt omnia. Cum vero audiui/mus omnia esse ex deo. vt ait Augustinus de natura boni. omnes vtiq̄ naturas intelligere debemus. ⁊ oīa que naturalia sūt Non enim ex ipso sunt peccata: que naturam non seruant: sed viciant. que ex volūtate peccantiū nascunt̄. Omniuz ergo que naturaliter sunt: vnū p̄ncipium ē pater cum filio ⁊ spūsācto. ⁊ hoc eē cepit. Ab eterno autem pater p̄ncipiū est filij generatione. ⁊ pater ⁊ filius vnū p̄ncipiū spūsancti. Unde Aug. in. v. libro de trinitate

Quō hi tres sūt creature p̄ncipium.

Quō accipiendus sit d esse ex deo.

Q p̄ ab eterno ē p̄ncipiū filij. ⁊ p̄ ⁊ filius spūssancti.

Augusti. ita ait. Dicit relatiue pater. idemq; relatiue dicit principiũ. Sed pater ad filiũ dicitur. principiũ vero ad omnia que ab ipo sũt Et principiuz dicit filius. Cum em̃ diceret ei. Tu quis es? respondit principiũ qui ⁊ loquor vobis. Sed nũquid patris principiuz ẽ. immo creatorem se voluit ostendere: cum se dixit esse principium. sicut ⁊ pater p̃ncipiũ ẽ creature. q̃r ab ipso sunt oĩa.

Hic adiũgit de spũsctõ q̃ ipse principium sit.

Cũ vero dicimus: ⁊ patrẽ principiũ ⁊ filium pricipiũ: nõ duo principia creature dicimus. q̃r pater ⁊ filius simul ad creaturaz vnũ principiuz est: sicut vnus creator. Si autẽ quicq̃d in se manet ⁊ gignit vel opat aliquid: principiũ est eius rei quã gignit: vel eius quam opatur. non possumus negare etiam spũmsanctũ recte dici principium. quia nõ euz sepamus ab appellatione creatoris. quia scriptũ est de illo q̃ opet. ⁊ vtiq; in se manẽs opatur. Non em̃ i aliquid eorum que operatur ipse mutatur ⁊ vertit. Vnũ ergo principiũ ad creaturam cũ patre ⁊ filio est spũssanctus. nõ duo vel tria principia. Ecce apte ostendit Aug⁹. patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spũmsanctũ esse vnũ principiũ reruz creataꝝ. i. vno eodẽq; modo esse principiũ. et illũ modũ satis aperuit. q̃r. s. opantur omnia. ⁊ q̃r similiter opantur hi tres. ideo vnũ principiũ esse dicunt.

Hic ostẽdit quomõ pater sit principium filij. ⁊ ipe ⁊ filius p̃ncipiuz spũssancti. c

Deinde in eodẽ libro ꝯtinue ostendit quõ pater dicat p̃ncipiũ ad filiũ. ⁊ ad spm̃sanctũ ipse filius. dicẽs ideo esse patrez p̃ncipiũ filij. q̃r genuit eũ. ⁊ patrẽ ⁊ filiũ esse p̃ncipium spũssancti q̃r spũssanctus ꝓcedit vel datur ab vtroq; Ait em̃ ita. Si gignens ad id quod gignit p̃ncipiũ est: pater ad filiũ principiũ est. q̃a genuit eum. Vtrum aũt ⁊ ad spũmsanctũ p̃ncipiũ sit pater. quia dictũ est de patre ꝓcedit. nõ parua questio est. Quod si ita est nõ iam p̃ncipium eius tantũ erit rei quam gignit vel facit. sed ⁊ eius quaz dat. ⁊ que procedit ab ipo. Si ergo quod datur vel quod ꝓcedit: p̃ncipiuz habet a quo datur vel ꝓcedit. fatendum est patrez vel filium vnum p̃ncipiuz esse spũssancti. nõ duo p̃ncipia. Sed sicut pater ⁊ filius ad creaturã relatiue vnus creator ⁊ vnus dñs dicitur. sic relatue ad spũmsanctum vnum p̃ncipium. Ad creaturam vero pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus vnum principiuz: sicut vnus creator ⁊ vn⁹ dominus. Ecce habes q̃ pater p̃ncipinm filij dicit. q̃r genuit eũ. Quaꝝ notione est pater: ea p̃ncipium filij dicit id est generatione. s̃m quaz etiaz dicit auctor filij. Vñ Hylarius i. iiij. li. de trini. ita ait. Ipso quo pater dicit eius quẽ genuit auctor ostendit. id nomẽ habẽs quod neq; ex alio ꝓfectuz intelligatur. ⁊ ex quo is q̃ genitus est substitisse doceat. Nouit ecclesia vnũ innascibilẽ deuz. Nouit vnigenitũ dei filiũ. Confitet patrẽ ab origine liberꝝ. cõfitet ⁊ filij originẽ ab initio. nõ ipm ab initio: sed ab initiali. nõ ꝑ seipm: sed ab eo qui a nemine est natum ab eterno. natiuitatem. s. ex paterna eternitate sumentẽ. Edita est hic fidei ꝓfessio. sed ꝓfessiõis ratio nondum exposita ẽ. ⁊ ideo querẽda. s. quõ intelligendũ sit q̃ ait filij originez esse ab initio. ⁊ nõ ipm esse ab initio: sed ab initiabili. Hoc vtiq; subdens: determinauit quõ accepit initium. inquiens originem filij esse ab initio. Ac si diceret. Nõ ita intelligas originẽ filij esse ab initio: quasi ipe filius habeat initiũ. sed q̃r ipe est ab initiabili. i. a patre a quo sunt omnia. Nã licet filius sit p̃ncipiũ de p̃ncipio. nõ est tamẽ cõcedẽdũ q̃ filius habeat p̃ncipiũ. Cũq; filius sit principium de principio. ⁊ pater p̃ncipiuz nõ de p̃ncipio. Nõ est p̃ncipium de p̃ncipio: p̃ncipiuz sine p̃ncipio. sicut filius non est pater. Neq; tamen duo p̃ncipia. s̃ vnum. sicut pater ⁊ filius nõ duo creatores. sed vnus creator.

Exhis colligit q̃ pr̃ eo ẽ p̃ncipiũ filij quo pr̃ generatione. s. et eodẽ etiã auctor filij.

Hylarius

Nota q̃ dic̃ filiũ nõ eẽ ab initio sed ab initiabili.

Apit ex quo sensu illa dixerit hylari⁹

Cum pater ⁊ filius sint vnũ principium spũssancti. querit an eadez notione. d

Vnum autez principium sunt pater ⁊ filius. non tantum creaturarum: vt dictum est supra: sed etiã spiritussancti. Ideo queri solet vtrum eadez notione pater sit principium spiritussancti ⁊ filius. an sit alia notio qua pater dicatur p̃ncipium spũssancti. ⁊ alia qua filius?

Respõsio

Ad quod dicimus. cum pater dicatur principium spiritussancti ⁊ filius: quia spiritussanctus ꝓcedit vel datur ab vtroq;. nec aliter ꝓcedit vl' dat a pr̃e q̃ a filio. Sane intelligi potest patrẽ ⁊ filiũ eadem rela-

tione vel notione ꝓncipiū dici ſpūſſancti

Querit que ſit notio qua pr̄ & filius dr̄ ꝓncipiū ſpūſ ſancti.

Si vo queritur que ſit illa notio quam ibi notat ꝓncipiū? Nomen eius nō habemus. ſed nō eſt ipſa paternitas vel filiatio immo notio quedā que pr̄is ē & filij. qz ab eterno pater & filius vnū ꝓncipiū ē ſpūſ/ſancti. Donatoz autē vt p̄dictū eſt dicitur pater vl̄ filius ex tempoze. ſicut ſpūſſanct⁹ donū vel donatum.

Iſta eſt diſtinctio viceſimanona.

In qua mgr̄ poſtq̄ egit de innaſcibilitate. put ſignificatur hoc nomine ingenitus. Agit de cōmuni ſpiratione. put ſignificatur hoc nomine ꝓncipiuz. Et diuidit in tres partes. In quaz ꝓma oſtendit qualiter tota trinitas per hoc nomen ꝓncipiū ſe habet ad creaturas. In ſecunda ſubdit quō per idē nomē ſcz ꝓncipiū: perſone ſe habeant ad inuicez. In tertia ſubiungit concludendo. q̄ non ſit aliquod cōmune nomen quo exp̄imatur relatio patris & filij & ſpūſ ſancti. ſicut p nomē ꝓncipiū exp̄imit relatio patrⁱ ad ſpūſanctū. Primū facit a ꝓncipio diſtinctionis vſq; ibi. Deinde in eodem libro. Secunduz ab inde vſq; ibi. Unū autē ꝓncipiū. Tertium facit ab inde vſq; ad finē diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitiōibus. quaz p̄ma eſt hec. Pater & filius & ſpūſſanctus ſunt vnuz ꝓncipiū creaturaz tpaliter. Hanc ꝓpoſitionē magiſter ꝓbans dicit. q̄ hoc nomen ꝓncipiū ſm q̄ relatiue dicit: in diuinis importat tm̄ relationē dei ad creaturas. vel relationē perſonaz ad inuicē. Et poſtea dicit q̄ quelibet pſona & tota trinitas dicit̄ ꝓncipium creaturaz & eoz que naturaliter eſſe habēt nō aūt peccatoz. qz naturā viciant. & hoc eſt ratiōe creationis. ꝓpter quam creationem relatio intelligitur inter deū & creaturas. Sunt em̄ oēs pſone vnū ꝓncipiū reſpectu creature. & hoc ex tēpoze non ab eterno. ꝓptera dicit q̄ vna perſona eſt ꝓncipium alterius. Nam pater eſt ꝓncipiū filij. quia ipſuz genuit. & pater & filius ſunt ꝓncipiū ſpūſſancti. & hoc nō ex tempoze & eſſentialiter: ſed notionaliter. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Pater eſt ꝓncipiū filij. pater & filius ſunt vnū ꝓncipiū ipſius ſpūſſancti. Hoc magiſter declarat autoritate. b. Auguſtini que ſententialiter p̄miſſa eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Relatio qua pater & filius referunt̄ ad ſpūmſanctū nō habet aliquod nomen ꝓpriū vſualiter. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ꝓbans querit. vtz pater & filⁱ⁹ ſūt eadem notione vnum ꝓncipiū ſpūſſancti. Et reſpō det q̄ ſic. licet non habeamus nomen illam notionē exp̄imens. Nam nomen illud. ſ. cōmunis ſpiratio: quo doctoꝛes illam notionē nominant temporibus magiſtri nōdum fuit in vſu. nec adhuc inuentū. Poſtremo notandum eſt. q̄ hoc nomen ꝓncipiū tranſiens in p̄dicationem diuinoz nō ſemp ſumitur vniformiter. Nam quandoq; accipitur perſonaliter. vt cum dicitur ꝓncipiuz de ꝓncipio. & quandoq; notionaliter. vt cum dicitur. Pater & filius ſunt vnum ꝓncipiū ſpūſſancti. quādoq; eſſentialiter. vt cū dicitur. Pater & filius & ſpūſſanctus ſunt vnū ꝓncipium creature. Et tm̄ in ſpeciali.

De his que tpaliter d̄ deo dicunt & relatiue ſm accidēs qd̄ non deo ſed creaturis accidit. a

DI. XXX

Sunt ei que dam que ex tpe de deo dicūtur. eiq; tpaliter conueniunt ſine ſui mutatione. & relatiue dicunt ſm accidēs. nō qd̄ accidit deo: ſed quod accidit creaturis. vt creatoꝛ. dn̄s. refugiū. datum vel donatū. & hmōi. De his Aug. in. v. li. de trini. ait. Creatoꝛ relatiue dicit ad creaturā ſicut dn̄s ad ſeruū. Jtez nō aliquē moueat q̄ ſpūſſāctus cū ſit coet̄nus patri & filio. dicit̄ tm̄ aliquid ex tpe. veluti hoc ip̄m quod donatū diximus. Naz ſempiterne ſpūſſanctus eſt donū. tempaliter autē donatū Et ſi dn̄s nō dicit̄ niſi cuz habere incipit ſeruū. etiā iſta appellatio relatiua ex tpe eſt deo. Non em̄ ſempiterna creatura eſt: cuius ille dn̄s eſt. ergo dominū eſſe nō ſempiternū habet. ne cogamur etiam creaturam ſempiternaz dicere. qz il le ſempiterne nō dominaret̄: niſi etiaz iſta ſempiterne famularet̄. Sicut aūt non p̄t eſſe ſeruus q̄ non habet dn̄m. ſic nec dn̄s q̄ nō habet ſeruū.

Augusti.

Oppoſitio q̄ nō ex tpe ſit domin⁹ quia eſt dn̄s temporis quod non ē ex tempoze. b

Sed hic aliquis dicet q̄ nō ex tempoze competit deo hec appellatio qua dicit̄ dn̄s. quia nō eſt tm̄ dominus rez que ex tempoze ceperunt. ſ̄ etiam illius rei que nō cepit ex tēpoze. i. ipſius tempoꝛis. Quod nō cepit ex tpe. quia nō erat ante tēpus q̄ incipet. Et ideo non cepit eſſe dn̄s ex tpe. Ad quod dici poteſt. quia licet nō ceperit ex tempe dn̄s eſſe tempoꝛis. cepit tm̄ eſſe dn̄s tpis. qz nō ſemper fuit tempus. & ipſius homis ex tpe cepit eſſe dn̄s. De hoc Aug. in eodē lib. continue ita ait. Quiſq; extiterit qui eternuz deū ſolum dicat. tempa vo nō eſſe eterna ꝓpter varietatē & mutabilitatē. ſed tamē ipſa tempoꝛa nō in tpe eſſe cepiſſe. qz non erat tēpus anteq̄ tēpa inciperēt. Et ideo nō in tempe acciderit deo vt dn̄s eſſet. q̄a ipſoz̄ tempoz̄ domin⁹ erat. que vtiq; nō in tempoze eſſe ceperūt. Quid reſpōdebit de homine qui in tpe factus eſt. cuius vtiq; dn̄s non erat anteq̄ eſſet. Certe vt dn̄s homis eſſet ex tempe accidit deo. & vt omnis amoueat̄ controuerſia: certe vt tuus dn̄s eſſet vel meus qui mō eſſe cepim⁹: ex

Augusti.

Quō intelligendū sit nihil dici ō deo ſm accidēs. ⁊ q̄ sunt accidentia relatiua.

tēpe habuit. Quomō ergo obtinebim⁹ nihil ſm accidens dici deū. nisi q⁊ ipsi⁹ nature nihil accidit quo mutet: vt ea sint accidētia relatiua. que cū aliqua mutatōe reruz de quibus dicunt accidunt. sicut amicus relatiue dicit. Non em̄ amicus esse incipit: nisi cuz amare cepit. Fit ergo aliqua mutatio volūtatis vt amic⁹ dicat. Numus ꝙo cum dicit p⁊ecū: relatiue dicitur nec tamen mutatus est cum esse cepit p⁊ecium. nec cum dicitur pignus. ⁊ huiusmodi.

Per similitudinem oñdit q̄ potest de⁹ dici qō añ ñ dicebatur sine sui mutatiōe vt numus dr̄ p⁊ecium.

Si ergo numus potest nulla sui mutatione totiens dici relatiue: vt neq̄ cū incipit dici. neq̄ cū desinit aliquid i eius natura vel fo⁊ma qua numus est mutationis fiat. quāto facilius ō illa incōmutabili dei ſuba debemus accipe q̄ ita dicat relatiue aliquid ad creaturā. vel q̄uis tpaliter incipiat dici. nō tamen ipsi ſube dei accidisse aliquid intelligat. sed illi creature ad quā dicit. qualiter etiā refugiuz nostrum dicitur. Refugiū em̄ nostr̄ dicit deus relatiue. ad nos em̄ refert. ⁊ tunc refugium nostrum fit cū ed eū refugimus. Nunq̄d tunc fit aliquid i eius natura quod anteq̄ refugeremus ad eū nō erat? In nobis ergo fit aliqua mutatio: qui ad cum refugiendo efficimur meliores. In illo autez nulla. Sic ⁊ pater noster esse incipit: cum p eius gratiam regeneramur. qui dedit nobis potestatez filios dei fieri. Substantia ḡ nostra mutat in melius: cuz filij ei⁹ efficimur. Similiter ⁊ ille pater noster esse incipit. ſ nulla sue cōmutatione ſubstantie. Q⁊ ergo tēporalit dici incipit deus: quod antea non dicebat: manifestū est relatiue dici. nō tamē ſm accidens dei q̄ aliquid ei acciderit sed plane ſm accidens eius. ad qō dici aliq̄d de⁹ incipit relatiue.

Q⁊ de⁹ dr̄ refugiū relatiue ⁊ ex tpe sine sui mutatione.

Q⁊ pr̄ dr̄ relatiue.

Ex his apte ostēdit: q̄ quedā de deo tpaliter dicunt relatiue ad creaturas sine mutatione deitatis. ſ nō sine mutatione creature. ⁊ ita accidens est in creatura nō in creato⁊e. ⁊ apellatō q̄ creatura dicit relatiue ad creatorē: relatiua ē. ⁊ relationē notat que ē in ipsa creatura. Apellatio ꝙo illa q̄ creato⁊ relatiue dr̄ ad creaturā: relatiue quidē est. sed nullam notat relationē que fit in creato⁊e.

ūmatim p̄ ictor⁊ intelzentiā peringit.

Hic soluit questio qua querebat vtr̄ spūssanctus dicat datū relatiue ad se cū ipse det se. c

Hic pōt solui que-

stio supius ꝓposita: vbi querebat cū spūs sanctus datum dicat vel donatuz. Quod autem datur refertur ad euz qui dat. ⁊ ad illum cui datur. et spūssanctus det seipm. vtrum ad seipsum relatiue dicatur cū dicitur dari vel donari? Cui questiōi respōdentes: dicimus spūmsanctum dici datuz vel donatum relatiue. ⁊ ad dantē ⁊ ad illū cui datur. Dans autem siue donato⁊ ē pater cum filio ⁊ spūsancto. Nec tamen dicimus spūmsanctum referri ad se. sed apellatio dati vel donati refert ad dantez ⁊ ad recipientē. quia nō potest aliquid dici datum nisi ab aliquo ⁊ alicui det. Cum autē spūssanctus dari a se vel datus a se dicitur relatiue quidē dicit ad illum cui datur. et est apellatio relatiua. ⁊ in illo cui dat mutatio fit nō in dante.

Solutio.

Jsta est distinctio tricesima huiꝰ

primi libri. In qua magister postq̄ egit de innascibilitate ⁊ ꝓmuni spiratione. agit incidentalit̄ de q̄busdā relationibus que ꝓueniunt deo ex tempe Et tria facit. Nam ꝓmo ostendit deū ad creaturam ex tempo⁊e referri. Sc̄o subdit deū per talē relationē nō mutari. Tertio exēplificat hoc per spūmsctm ⁊ dr̄ tēporalit̄ dari. Primū facit a ꝓncipio distinctiōis vsq̄ ibi. Quō ergo obtinebiꝰ. Sc̄oz ab inde vsq̄ ibi Hic pōt solui. Tertiū ab indevsq̄ ad finē distinctōis. Et hec est smia huius distinctōis i generali. In speciali smia mgr̄i stat i tribꝰ ꝓpositōibus. quaꝝ ꝓma ē hec. Cōstat deū ad creaturas ex tpe referri. Hāc ꝓpositionē mgr̄ ꝓbans dicit. q̄ illa q̄ dicunt ō deo relatiue tpaliter dicunt de ipso ſm accidēs. nō ſm accidens qō in deo sit: sed qō i creaturis ē. et exēplificat hoc per hmōi noīa. creato⁊. dñs: refugiū. ⁊ silia. que nō pūt deo ꝓuenisse ab eterno. cum ab eterno nō habuit creaturā ad se refugientē seu seruuz. sed incepit hr̄e ex tpe. Cōtra quā mgr̄ obijciēs dicit. q̄ deꝰ non incepit esse dñs tpis q⁊ nō incepit in tpe nec ex tempo⁊e Ad qō mgr̄ rndens dicit. q̄ deus incepit eē dñs tē po⁊is: qñ tps incepit esse. Un sicut tps nō incepit eē i tēpo⁊e seu ex tēpo⁊e. ita deꝰ nō incepit esse dñs tempo⁊is i tēpo⁊e seu ex tēpo⁊e. sed cuz tēpo⁊e. Sc̄da ꝓpositio ē hec Deus per relatōz qua refert ad creaturā nō mutat. Duius ꝓpositōis ratiōez Ysitatis mgr̄ assignat di. q̄ ipsa relatio ē solū i creatura realit̄ sed tm̄ eius appellatio est in deo respectu creaturarum. Quod exemplificans dicit. q̄ sicut numus fit p⁊ecium seu incipit esse p⁊eciuz sine sui mutatione. ita deꝰ sine sui mutatione fit creato⁊. Tertia ꝓpositio ē hec q̄ spūssanctus sine sui mutatione puris mētibꝰ datꝰ Hac ꝓpositionē mgr̄ ꝓbat soluēdo questionē suam quā superiꝰ distinctiōe .xviij. reliq̄rat insolutā. Utr̄ sez spūssanctus dans seipm possit referri ad seipm. Et rndet q̄ cū spūssanctus dicit datus vel missus a se: tunc relatiue dr̄ ad eū cui datur. ⁊ est relatio ſm nomen. ⁊ nō ſm rē. ⁊ fit mutatio in illo cui dat nulla mutatiōe facta i ipso donāte. Et tm̄ de smia mgr̄i in hac distinctione i speciali.

Quomodo dicatur filiꝰ eccl̄is p̄ri an ſm substātiā. an ſm relationez ita ⁊ similis. a

DI.XXXI

Deterea considerari oportet: cum tres psone coequales sibi sint. vtr relatiue hoc dicat: an fm sb/stantiam: r si relatiue. vtruz fm relationē an fm essentiam consideranda sit equalitas: Deinde quid sit ipsa equalitas: Ad quod dicimus quia sicut simile nihil sibi ē Similitudo em vt ait hylari⁹ sibijpsi nō est. ita et equale aliquid sibi nō dicit. acp hoc sicut simile. ita r equale relatiue dicit Dicit ergo relatiue filius equalis patri. r vtricz spūssanct⁹. Est tamē equalis patri filius. r vtricz spūssanctus ppter summaz simplicitatem essentie r vnitatē. Equalis est ergo filius patri fm substantiā .nō fm relationē. Unde Aug⁹. in quinto libro de trinit. ait. Querimus fm quid equalis sit patri filius. non fm hoc q ad patrem dicitur filius equalis est patri. Restat ergo vt fm id equalis sit q ad se dicitur. Quicqd autem ad se dicitur: fm substantiā dicitur Restat ergo vt fm substantiā sit equalis. Eadem ergo ē vtriusqz substantia. Item in. vj. lib. Satis est videre nullo modo filium equalem esse patri. si in aliquo. s. quod ptineat ad significandā eius substantiā inequalis inuenit. In omnibus ergo equal⁹ est patri filius. r est eiusdem substātie. Eq̄lis est etiam spūssanctus. r i omnib⁹ equalis ppter summā simplicitatē illius substātie. Ex his pspicuum fit q fm substantiaz filius est equalis patri. r vtricz spūssāct⁹. r appellatio tm̄ relatiua est. Equalitas ergo patris r filij non est relatio vel notio sed naturalis vnitas r idēptitas.

hylarius

Augusti.

Quid sit eq̄litas.

Hic quomodo dicat̄ similis r q̄d sit similitudo. b

Hoc idem etiam dicimus de simili r similitudine. Cum enim dicitur filius similis patri: relatiue quidez dicitur. sed similis est patri propter vnitatem essentie. Est ergo appellatio tantum relatiua. Similitudo vero indifferens essentia. Unde quibusdam non indocte videt nomine equalitatis vel similitudinis non aliquid poni: sed remoueri. vt ea ratiōe dicatur filius equalis patri. quia nec maior est eo nec minor. r hoc propter vnitatez essentie. Ita r simil⁹ dicitur. quia nec diuersus: nec alienus. nec in aliquo dissimil⁹. Et hoc ppter essentie simplicitatem. Non ergo fm q filius est genitus a patre: equalis vel inequalis est patri. nec similis vel dissimilis. sed equalis r similis fm substātiam.

Quibusdaz videt q̄ noie eq̄litatis vel silitudis nō ponit aliq̄d: sz remouet.

De snia sācti hylarij q̄ in trinitate psonaz ppria ostendit. c

Non est igitur hic pretermittendum q vir illustris hylarius proprietates psonarum assignās: dicit in patre esse eternitatem. speciem in imagine. vsuz in munere. Que tāte difficultatis sunt verba: vt in eorum intelligentia atqz explanatione vehementer laborauerit augustinus. vt ipse ostendit in. vj. lib. de trinita. ita dicens. Quidam cuz vellet breuissime singularum in trinitate personaruz insinuare ppria. Eternitas est inquit i patre. species in imagine. vsus in munere. Et q̄a non mediocris autoritatis in tractatione scripturarum r assertione fidei vir extitit. hec em̄ hylarius i libris suis posuit. horum verborz. i. patris r imaginis r muneris eternitatis speciei r vsus abditaz scrutatus intelligentiam: quantum valeo non eum secutum arbitror in eternitatis vocabulo. nisi q pater non habet patrē de quo sit. filius autem de patre est vt sit. atqz vt illi coeternus sit. Imago em̄ si perfecte implet illud cuius imago est: ipa coequatur ei. non illud imagini sue. i qua imagine speciem nominauit. Credo propter pulcritudinem vbi tanta est congruentia et prima equalitas r prima similitudo nulla i re dissidens. r nullo modo inequalis. r nulla ex parte dissimilis. sed ad idemptitatē respōdens ei cuius imago est. vbi est prima r sūma vita. cui nō est aliud viuere r aliud eē. sed idem r primus ac summus intellectus cui non est aliud viuere r aliud intelligere sed idem hoc est vnum tancz verbum pfectum: cui non desit aliquid. et ars quedaz omnipotentis r sapientis dei. plena omnium rationum viuentium incōmutabiliū. r omnes vnum in ea. sicut ipsa vnū ō vno cuz quo vnū. ibi nouit omnia deus que fecit p ipsam.

Hic de spiritusācto quare vsus dicatur. d

Est aũt ineffabilis quidã ꝓplexus pr̃is ⁊ imagis q̃ nõ est sine pfruitione. sine charitate. sine gaudio. Illa ḡ dilectio delectatio. felicitas vel beatitudo. si tñ aliqua hũana voce digne dicĩ vsus ab illo apellata est breuiter. ⁊ ẽ in trinitate spũssanctus: nõ genitus. ꝫ genitor⁊ genitiq̃ suauitas. igeniti largitate atq̃ vbertate pfundẽs oms creaturas ꝓ captu eaꝝ Itaq̃ illa tria ⁊ a se inuicẽ determinari videnĩ. ⁊ i se infinita sunt. Qui videt ꝫ vl ex parte: vel ꝓ speculũ i enigmate: gaudeat cognoscẽs deũ ⁊ gr̃as agat. Qui ꝫo nõ videt tẽdat ꝓ pietatẽ ad videndũ. nõ ꝓ cecitatẽ ad calumniãdũ. qm̃ vnus ẽ de⁹. ꝫ tñ trinitas. Ecce hẽs q̃liter ꝫba Hylarij p̃missa accipienda sunt. licet tante sint pfũdita tis: vt etiaz adhibita expositione vix aliq̃tenus ea intelligere valeat human⁹ sensus cũ ⁊ ipsa eoꝝ explanatio quã hic August. edidit: plurimũ in se habeat difficultatis ⁊ ambiguitatis.

Qꝝ fm hanc expositionem non distinguuntur ibi ꝓprietates personaꝝ tres. e

Nõ enĩ sz m premissam expositionez distinguunt hic tres ille ꝓprietates supius assignate. ꝫ ipse hypostases distincte ab inuicẽ mõstrant. Eternitatis tñ noie eadẽ videt designata⁹ ꝓprietas: quaz notat hoc nomẽ ingenitus. Sz videam⁹ q̃d sit qd̃ ait. Imago si pfecte implet cui⁹ imago ẽ. ipsa coequat ei. nõ illud sue imagini. Videt em̃ dicere qꝝ filius qui ẽ imago patris: patri coequat. nõ pr̃ filio. cũ ⁊ fili⁹ dicat equal pr̃i i scriptura. ⁊ pr̃ filio. ꝫ fili⁹ ꝫ hẽt a pr̃e vt sit ei equal. pr̃ autẽ nõ ꝫ a filio. ⁊ tñ fili⁹ plene ac pfecte eq̃lis ẽ pr̃i. i. imago ei cuius ẽ imago.

Quare dicat hylari⁹ ꝓpria psonarũ assignasse ĩ ꝫbis p̃dictis. cu ibi nõ sint expsse ꝓprietates. f

Propria ergo personaꝝ in p̃dictis ꝫbis assignasse dicit Hylarius. qꝝ relatiua noia psonaꝝ posuit. sczpatris imaginis ⁊ muner⁊. que relatiue dicunt de psonis. ⁊ ꝓprietates notant q̃bus distinguunt psone. Ita em̃ dicit spũssanctus munus relatiue sicut donũ. Uerũta/men ipsas ꝓprietates alijs tribus nomib⁹ nõ significauit: iuxta pdictã Augustini expositionẽ: nisi solo nomie eternitatis. quo nõ ipsã paternitatẽ. sed eã voluit intelligi notionẽ qua dicit ingenitus.

Qꝝ earundẽ psonaꝝ distinctõz notat Aug. alijs ꝫbis sine expssione triũ ꝓprietatũ. g

Illud etiã sciri optet qꝝ earundẽ trium psonaꝝ distinctionez Aug. ostendere volens. sine expressione illarum triũ ꝓprietatum supius ꝓmemoratarũ in ꝓmo lib. de doctrina xp̃iana sic ait. In pr̃e ẽ vnitas. in filio equalitas. in spũsancto vnitatis equalitatisq̃ ꝓcordia. Et hec tria vnũ omnia ꝓpter patrez. equalia omnia ꝓpter filiũ. ꝓnexa omnia ꝓpter spiritumsanctũ. Itaq̃ pater ⁊ filius ⁊ spũssanctus: ⁊ singulus quisq̃ hoꝝ deus est. ⁊ simul omnes vnus deus. ⁊ singulus quisq̃ hoꝝ plena substantia ẽ. ⁊ simul oms vna substantia. pater nec filius est nec spũssanctus. et filius nec pater ẽ nec spũssanctus. Spũssanctus nec pater ẽ nec filius. sed pater tm̃ pater. ⁊ filius tm̃ filius ⁊ spũssanct⁹ tm̃ spũssanct⁹. Eadẽ tribus eternitas. eadẽ incõmutabilitas. eadẽ maiestas. eadẽ potestas. In his ꝫbis apte insinuat psonarũ triũ distinctio.

Quare pr̃i attribuat vnitas. ⁊ filio equalitas. h

Ꝫz plurimos mouet qꝝ patri attribuit vnitatẽ. filio equalitatẽ. Cum em̃ vnitas dicat fm substam. non tm̃ in patre est: sed etiã in filio ⁊ in spũsancto. ⁊ equalitas vna est pr̃is ⁊ filij ⁊ spũssancti. Cur ergo patri attribuit vnitas. ⁊ filio equalitas. Forte eadem ratione attribuit patri vnitas fm Augustinũ. qua supza eidem eternitas fm Hylariũ. quia vicz pater ita est: vt ab alio nõ sit. Et quia filiũ genuit vnũ secum deũ. ⁊ spũssanctus ab eo procedit vnus cum eo deus. Unitas ergo i patre esse dicitur. quia nec ẽ aliquid aliud a quo sit. Non em̃ ab alio est. nec ab eo aliquis vel aliquid ẽ ab eterno. quod vnũ cũ eo nõ sit. filius. n. ⁊ spũssanctus vnum sũt cuz patre. Unde veritas ait. Ego ⁊ pater vnum sumus.

Hyla. i li. de synodis. Si q̃s inascibilẽ ⁊ sine initio dicat filiũ q̃si duo sine principio. et duo inascibilia. ⁊ duo inata. dicẽs duos facĩat deos: anathẽa sit. Caput. n. qs ẽ ꝓncipiũ oĩm fili⁹. Caput aũt qs ẽ ꝓncipiuz xp̃i de⁹. Sic eĩ ad vnũ initiabile oĩn. initiũ ꝓ filiũ vniuersa referri⁹ filiũ inascibilẽ ꝓfiteri impissimũ ẽ Jã eniz non erit vn⁹ de⁹. q. de um vnũ p̃dicari nata vnius innascibil⁹ dei exigit Cũ ergo de⁹ vn⁹ sit duo inascibilesse ẽ ñ pũt cũ idcirco deus vn⁹ sit cũ ⁊ pr̃ de⁹ sit. ⁊ filius dei de⁹ sit. qz innascibilitas sola penes vnũ sit. filius aũt idcirco deus. qz ex innascibili eẽntia natus existat Caput ei oĩz fili⁹ ẽ sz caput filij deus ẽ. ⁊ ad vnũ deuz oĩa hoc ḡdu. ⁊ hac ꝓfessiõe referũt cũ ab eo sumãt vniuersa ꝓncipium. cũ ipe ꝓncipiũ sit. Jdẽ i eodẽ. Sib⁹ creaturis substãtiã voluntas dei attulit. sz naturã dedit filio ex innascibili ac ñnata substantia pfecta natiuitas. Talia em̃ cũcta creata sunt q̃lia de⁹ eẽ voluit. fili⁹ autẽ

natus ex deo subsistit talis ꝗlis deus ē. Nec dissimilem sui edidit natura naturā. ſz ex substantia dei genit⁹ nāe ꝑm originē attulit. nō ꝑm creaturas voluntatis essentiam

Quare pater et filius dicātur esse vnū vel vnus deus sed nō vn⁹. ꝙ res eiusdē nature recte possūt dici vnū simplr eē. cū adiectōe. Res vo diuerse nature nō pñt dici vnū nisi dicat quid vnū. i

Hic dici oportet ꝙ pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus recte dicūt eē vnū ⁊ vn⁹ deus. ſz nō vnus. Res em̄ due vl plures recte pñt dici vnū esse: si sint vnius eēntie. ⁊ eaꝝ vna sit natura. Un⁹ autez vel vna nō pōt dici de diuersis rebus nisi addat q̄d vn⁹ vel vna. Quo addito recte pōt dici de rebus ⁊ vnius ⁊ diuerse sube Añ Aug⁹. in. vj. lib. de tri. sic ait. Nescio vtꝝ inueniat in scꝑturis dictū vnum sunt quoꝝ ē diuersa natura. Si aūt ⁊ aliq̄ plura sunt eiusdē nature et diuersa sentiāt. nō sunt vnū inq̄tū diuersa sentiunt. Cū ꝙ sic dicit vnū: vt nō addatur q̄d vnū. ⁊ plura vnū dicunt eadē natura atq̄ essentia: non dissidēs neq̄ dissentiēs significat. Unde paul⁹ ⁊ apollo. q̄ ⁊ ambo hoies erāt ⁊ idez sentiebāt: vnū esse dicunt cū dicit. Et qui plātat ⁊ q̄ rigat vnū sunt. Cū vo additur q̄d vnū. potest significari aliquid ex pluribus vnū factū. q̄uis diuersa natura. sicut aīa et corpus nō possunt vtiq̄ dici vnum. Quid em̄ tā diuersum nisi addat vel subintelligat quid vnū. i. vnus hō. Añ apostolus. Qui adheret inq̄t dño: spūs vnus est. Nō dixit vn⁹ ē vel vnū sunt. ꝑ addidit spūs. Biūsi sunt em̄ natura spūs homis ⁊ spūs dei. sed inherēdo fit spūs homis vn⁹ spūs cū deo. qz pticeps fit veritatis ⁊ beatitudinis illius. Si ꝙ de his que diūse substantie sunt: recte dicit q̄ sint vnus spūs. quāto magis qui vnius sube sunt: recte dicunt vnus deus esse. ¶Pater ꝙ ⁊ filius vnū sunt vtiq̄ ꝑm vnitatē essentie ⁊ vnus de⁹. In quo ⁊ arriana heresis damnat. q̄ pr̄ez ⁊ filiū ⁊ spūmsanctū (vt ait Aug. i li. de heresi) nō vult esse vnius eiusdēq̄ sube atq̄ nature. vel vt exp̄ssius dicat eēntie. q̄ grece dr̄ vsia. sed filiū eē creaturā. Necnō ⁊ sabelliana q̄ (vt ait Aug. in eodē li.) dicebat xp̄m eundem ipsum ⁊ patrem ⁊ spūmsanctum esse: vt esset trinitas nominū sine subsistentia ꝓsonarum. Utranq̄ pestē (vt ait Augustinus sup Joh.) elidit veritas dicens. Ego ⁊ pater vnū sumus. Utrūq̄ audi ⁊ aduerte ⁊ vnū ⁊ sum⁹. ⁊ a caribdi et a scilla liberaberis. Q̄ em̄ dixit vnum. libe-

Hylari⁹ li. ō synodis. Minus forte exp̄sse videt de indifferenti similitudīe patris et filij fides locuta esse. cū de patre et filio et spūsancto ita senserit significatam in nominibus ꝓpriā vniuscuiusq̄ nominatoris subām ⁊ ordinē ⁊ gloriam vt sunt q̄dem ꝙ subām tria ꝙ ꝓsonantiaz vovnuz. Volens ergo cōgregata sanctorum synodus impietatem eaz ꝓmere que vnitatem patris et filij ⁊ spūssancti nominum numero illuderet. vt non subsistēte causa vniuscuiusq̄ nomis triplex nūcupatio obtineret sub falsitate noīm vnionē ⁊ pater solus atq̄ vn⁹ idez ⁊ ip̄e haberz ⁊ spūssācti nomē ⁊ filij. Id circo tres substantias esse dixerūt. subsistentiaz personas. ſz per subst̄ātiā edo

rat te ab Arrio. ꝙ dixit sumus: liberat te a Sabellio. Si vnū: ꝙ nō diuersū. si sumus ergo pater ⁊ filius. Sumus em̄ non dicere/ret de vno. nec vnū de diuerso. Erubescāt ꝙ sabelliani q̄ dicunt ipsum esse p̄rem q̄ est filij⁹: ꝓfundentes ꝓsonas. q̄ ⁊ dicti sunt patripassiani. q̄ dicunt patrē fuisse passū. Arriani vo dicunt aliud patrē esse. aliud filium. nō vnā subam sed duas. patrē maiorē. filiū minorē. Noli hoc dicere tu catholice. In medio ꝙ nauiga. vtrūq̄ piculosuz latus ocuita ⁊ dic. ¶Pater p̄r est. ⁊ filius filius ē. Alius pater. alius filius. sed nō aliud. immo hocip̄m. qz vn⁹ deus. Ecce ostē sum est quare vnitas in patre esse dicat: cū tres vnum sint.

Quare dicit esse eq̄litas i filio. cū sit vna equalitas triū. k

Nunc videamus quare eq̄litas dicat esse i filio. cū vna ⁊ sūma equalitas sit triū. Hoc ido forte dictū ē. qz filius genitus ē a p̄re equal⁹ gignēti et dono q̄d ab vtroq̄ ꝓcedit. et ideo illa tria dicunt esse equalia. ꝓp̄t filiū. Filij⁹ em̄ habet a patre vt sit ei equalis ⁊ spūisancto. et spūssanct⁹ ab vtroq̄ habet: vt sit equalis vtriq̄. Hoc aūt sine assertionis supcilio ⁊ maiori intelligētie ꝑiudicio dicimus. malētes in aptiōe tā clausoz sermonuz ꝓitiores audire q̄ aliquid alijs influere.

Quare i spūsācto dicit esse vtriusq̄ ꝙcordia vel ꝙnexio. l

Q̄ autē in spiritu- sancto dicit esse vtriusq̄ ꝙcordia. et ꝑ euz omnia ꝙnexa: facilioz est intelligentia. nobis p̄missa ad mentē reuocātibus. Supra em̄ ꝑm auctoritates sanctoz dictū est q̄ spiritussanctus amor ē quo pater diligit filiū ⁊ filius patrē. Recte ꝙ spūssanctus dr̄ connexio vel ꝙcordia patris ⁊ filij. ⁊ ꝑ eū omnia ꝙnexa. Unde Aug. in. v. li. de tri. Cō munio quedā ꝙsubalis patris ⁊ filij ē amboz spūssanctus. Idē i. vij. li. ō tri. Spūssanctus est summa charitas vtrūq̄ ꝙiungens nosq̄ subiūgens.

Ista est distinctio tricesimaprima hui⁹ p̄mi libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de ꝓprietatibus ꝓsonaz. ꝓprijs. incipit agere de appropriatis. Et tria facit. Nam primo ostendit quedā noīa ꝯmunia appropriabilia aliq̄bus ꝓsonis. In scdo ostēdit significationē quorundā nominū ꝯmuniū. ſz appro-

cētes stantis tris uersis similis tie sc Quāctū ei quide stantie p conc No vno habet niaz. q Glosato rin. A to con tie pos essentie milium subsiāt dicam vnitate Jtē in Cum tē p̄ ⁊ ꝓp liuz ꝓ ⁊ inter uoztum rum sit glosa non p natur ferentiū men in rens nō esse i ē generz quoꝝ nomen cet cō ñ ei rō vnitate nis q̄ rens n re essen stituit geūca essēt ca cōi ris di tia p nomiē gat: cu usq̄ c noīm de⁹. d screte q̄ natu dissimi stantiā cetur.

priabiliū ſm Hylariū. Tertio aſſignat rōem approprietatoꝝ ꝓpus dictoꝝ. Primū facit vſq ibi. Nō ē pter eundū. Scōmvſq ibi. Hic dici oportet. Tertiū vſq ad finē diſtinctionis. Et hec eſt ſnīa magiſtri ī generali. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitiōibus. quaꝝ prīma ē hec. Eq̄litas ⁊ ſimilitudo ſunt in diuinis relatiōes tm̄ ſm rōnes. Et magiſter hanc ꝓpoſitioꝝ ꝓbans querit tres queſtiōes Et ꝑma eſt. Utꝝ hoc nomē equale ī diuīs dicat ſubſtantiaz vel relationē. Et rn̄det q relatiue dicit. eo q ſicut nihil ꝓprie dicit ſibiꝑſi ſimile. ita etiā nō poteſt dici equale ꝓprie. Scōo querit. Utꝝ equalitas ſm eſſentiaz vel relationē attendat. Et rn̄det q ſm eſſentiā non ſm relationē. Qō ꝓbat autoritate. b. Aug. dicentis. Querimus ſm quid ſit equal patri filius. nō ſm hoc q ad patrē dicit filius equal ē patri. Reſtat ergo q ſm hoc equalis ſit qō ad ſe dicit q̄cq̄d aūt ad ſe dicit ſm ſubſtantiā dicit. reſtat ergo q ſm ſubſtantiā eſt equalis. Tertio querit quid ſit ipſa equalitas in diuinis. Et rn̄det q ſit quedaz relatio ſm nomē ſolū. i. relatio rationis. ⁊ realiter nihil aliud eſt q̄ ideptitas virtutis diuinarū ꝑſonarū Et addit q idē dicendū eſt de ſimilitudine ī diuinis. ſcz q dicat ⁊ attendat ſm ſubſtantiaz ſeu vnitatē eſſentie. Et q ſit relatiuū ſm nomē. Et poſtea ex prie dictis approbat opinionē quorundā dicentiū. ſ. q ſimile ⁊ equale in diuinis nō dicunt poſitiue: ſed negatiue. eo q equalitas excludit differentē magnitudinē. Similitudo aūt excludit omnē diuerſitatē. Secunda ꝓpoſitio ē hec. In diuīs ſm appropriationē affirmant de patre eternitas ⁊ vnitas. de filio imago ⁊ equalitas. de ſpūſancto amboꝝ nexus ⁊ charitas. Hanc magiſter inſinuat exverbis Hylarij. atq reddēs rōem ex dictis. b. Aug⁹. q̄ dicit eternitatem patri appropriari. qz cum eternitas ꝓuenit principium. ideo cōuenit patri: qui ꝓpter ꝓncipij ꝓpriatioz innaſcibilis affirmat. Imaginē. equalitatē. ſpeciē ⁊ pulcritudinē dicit appropriari filio: ꝓpter pfectam ⁊ ꝓportionatā repūtationē patris. Repūtat em̄ filius cū ſumma ſimilitudine ⁊ equalitate. Munus autē ⁊ nexū charitatis ⁊ vſuz aſcribit ſpūiſancto. eo q ꝑ ipm̄ ⁊ ab ipſo omnia nobis donant ⁊ infundunturad noſtram vtilitatē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis pater ⁊ filius ⁊ ſpūſanct⁹ vnū ſunt. nō tm̄ dicī dūt vn⁹. niſi cū additione vt dicat. vn⁹ de⁹. vn⁹ creator. Cuius rō eſt. qz neutruz genus refert ad eſſentiam. ideo cum dicit pater ⁊ filius ⁊ ſpūſanct⁹ ſunt vnum. intelligit eſſentialiter. vel aliquid taliuz. Maſculinū vo genus refert ad ꝓſonam ſeu hypoſtaſim. ⁊ non cum dicit. pater ⁊ filius ⁊ ſpūſanct⁹ ſunt vnus. niſi fieret additio vt diceret vnus de⁹ vel vnus potens vel vnus ſciens. tolleret diſtinctio ꝓſonarū vel poneret ipſarum confuſio. Et tm̄ de ſententia in ſpeciali.

Utrum pater vel filius ſpirituſancto diligat cum diligere idem deo ſit quod eſſe. a

DI. XXXII

Horitur queſtio ex p̄dictis deducta. dictum eſt em̄ ſupra atq ſanctoꝝ autoritatib⁹ oſtēſum q ſpūſanctus eſt cōmunio patris ⁊ filij ⁊ amor quo pater ⁊ filius ſe inuicem diligūt. Ideo queritur Utrum pater vel filius ꝑ ſpūmſanctum diligat: Qō vtiq videt oportere dici ſm autoritates ſupraoſitas. quib⁹ oſtendit ſpiritumſanctū eſſe quo genit⁹ a gignente diligit. genitoremq ſuū diligat. Sed econtra ſi pater vel filius dicat diligere ꝑ ſpūſanctū: videt eſſe ꝑ ſpūmſauctū. qz non eſt aliud deo eſſe ⁊ aliud diligere. ſed idem. qz vt ait Aug⁹. in. xv. li. de tri. Quicquid ſm Auguſti. qualitates in illa ſimplici natura dici videtur ſm eſſentiaz ē intelligēdū. vt bon⁹. magnus. imortalis. ſapiēs. diligens. ⁊ hmōi. Ideoq ſi pater vel fili⁹ diligit ꝑ ſpūmſanctum. ꝑ ipſum ſpūm eſſe videt. neq tantū eſſentia ſua diligit. ſed etiam dono.

Hec queſtio inſolubilis eſt. humanum ſupans ſenſum in qua autoritates ſibi occurrunt. b

Huic queſtioni cū altitudinē nimie ꝓfunditatis ꝓtineat id ſolum reſpondem⁹ qō aug⁹. ſignificare videtur. ſ. q pater ⁊ fili⁹ ſe diligant ⁊ vnitatez ſeruēt. nō ſolum eſſentia ſua. ſed ſuo dono ꝓprio. qō licet ſupra poſituz ſit. iterare tm̄ Auguſti. nō piget. qz ſic expedit Ait ḡ Aug⁹. in. vj. li. de tri. ita. Manifeſtū ē q nō aliqs duorum eſt quo vterq ꝓiungit quo genitus a gignente diligat genitoremq ſuū diligat. ſintq nō ꝓticipatōne. ſed eſſentia ſua neq dono ſupioris alicui⁹. ſed ſuo ꝓprio ſeruā Apte dicit q pater ⁊ filius eēntia ⁊ dono ſuo diligūt ſe et pacē ſuāt. tes vnitatē pacis. Ecce hic dicit q eſſentia ſua ⁊ dono ſeruāt vnitatē. Idez in. xv. li. de tri. ait. In illa trinitate q̄s audeat dicere patrē nec ſe nec filiuz nec ſpūmſanctū diligere. niſi ꝑ ſpūmſanctū. Hic apte oſtēdit patrē nō tantū ꝑ ſpūmſanctū diligere. Nō aūt ſimpliciter dicit patrem nō diligere ꝑ ſpūmſanctum.

Utrum pater ſit ſapiens ſapientia quam genuit. ſicut diligit amore qui ab ipſo procedit. c

Preterea diligēter inueſtigari oportet vtruz pater ſapiens ſit ſapiētia quaz genuit que tm̄ filius eſt: Qō videt a ſimili poſſe ꝓbari. Si em̄ pater diligit amore qui ab ipſo ꝓcedit. cur nō ⁊ ſapientia vel intelligentia quā ipſe genuit ſapit vel intelligit: Hanc queſtionez vrgere videt. vt ait Aug⁹. in. vj. li. de tri. qō ſcripſit ap̄lus dicens chriſti dei vtutem et dei ſapientiam. Ubi querit. vtrū ita ſit pat ſapientie ⁊ virtutis ſue. vt hac ſapia ſapiēs

sit quã genuit. ꝛ hac virtute potens quam genuit? Sz absit vt ita sit. quia si hoc ẽ ibi esse qđ sapere. nõ ꝑ illam sapientiam quaz genuit sapiẽs dicit̃ pater. alioqn non ipsa ab illo sed ille ab ipsa est. Si em̃ sapien/cia quã genuit causa ẽ illi vt sapiẽs sit. etiã vt sit ipa illi causa est. qđ fieri non põt. nisi gignendo eũ aut faciẽdo. ꝫ nec genitricem nec ꝓditricẽ ꝑis v.lo mõ q̃sq̃ dixerit sapiencią. Quid em̃ est insani? Ergo pat̃ ipsa sapia est q̃ sapiẽs est. Filius ꝙo dicit̃ sapiencia patris. ꝛ ꝙtus ꝑis. nõ qz pat̃ ꝑ eum sit sapiẽs vel potens. sz quia filius sapia ꝛ virtus est de ꝑe sapia ꝛ virtute. Ex his ꝫ patet q pat̃ nõ est sapiẽs sapiẽtia genita. sed seipo sapia ingenita.

Hic determinat dicẽs patrẽ nõ esse sapiẽtem sapia quã genuit.

Aug⁹. i li. lxxxiij. questi. Cum sapiens de⁹ dr ꝛ sapientia sapiens dicit̃ sine qua eum vel fuisse aliqñ. vel esse posse nephas ẽ credere. nõ ꝑticipatiõe sapiẽtie sapiẽs dr. sicut aĩa q̃ ꝛ esse ꝛ nõ eẽ sapiẽs põt. sz qđ ipse eã genuerit qua sapiens dr sapientiaz. Aiaduerte lector patrez dici sapientẽ genita sapia. qđ em̃ aliis obuiat testimonijs. Uex hoc augustin⁹ cozrigit in li. retracta. inquiens Dixi in li. lxxxiij. q̃stionũ. de ꝑre. q eaz genuit qua sapiens dr sapientiam. Sed melius istã questionẽ i li. postea de trini. tractaui.

Utrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita. D

Posthec queri solz a q̃busdam vtrũ filius sit sapiens sapiẽtia genita vel ingenita? Si em̃ nõ est sapiens sapiẽtia genita. nec seipo sapiẽs est. Si ꝙo sapia genita sapiens est. nõ videt̃ sapiens esse sapientia ingenita. et ita nõ videt̃ esse sapiẽs a ꝑre. cum a ꝑre habeat omnia. Ad quod dicimus qz vna est sapiẽtia patris ꝛ filij ꝛ spũsc̃ti sicut vna essẽtia. quia sapia in illius nature simplicitate est essẽtia. ꝛ tm̃ filius tm̃ est sapiẽtia genita. et pater tm̃ est sapia ingenita. vel a sapientia igenita. Et cum ipẽ sit ibi esse quod sapiẽtem esse. reliquitur vt sapia genita sit sapiẽs de sapia igenita. Non ꝫ filius dicit̃ sapiẽtia dei tãq̃ ipe solus intelligẽs sit vel sapiẽs sibi ꝛ ꝑri ꝛ spirituisãcto. qz vt ait aug⁹. in. xv. lib. ꝺ trini. Si solus ibi filius intelligit et sibi et ꝑri et spũisancto. ad illã redit̃ absurditatẽ vt pat̃ non sit sapiens de seipso. sed de filio Nec sapia sapiam genuerit. ꝫ ea sapia pat̃ dicat̃ sapiẽs eẽ quã genuit. Ubi em̃ nõ est intelligẽtia nec sapia põt esse. Jdeoq̃ si ꝑ non intelligit ipe sibi. sed filius itelligit ꝑri ꝓfecto filius patrẽ sapientẽ facit. Et si hoc est deo esse quod sape. ꝛ ea illi est essentia q̃ sapia. non filius a patre quod verũ est. sed a filio poti⁹ ꝑ habet essẽtiã. qđ absurdissimũ atq̃ falsissimũ est. Est ꝫ deus pat̃ sapiens ea que ipe est sua sapiẽtia. ꝛ fili⁹ sapia patris est sapiẽs de sapia que ẽ pat̃. ꝺ quo est genitus filius. Jta ꝛ pater ẽ intelligẽs ea que ipe est sua intelligẽtia. Nõ em̃ esset sapiens q̃ nõ esset intelligẽs. Filius aũt intelligẽtia patris. de intelligentia genit⁹ est que est pat̃. de qua ꝛ itelligẽs ẽ. Proinde pater ẽ sapia. ꝛ filius sapia. ꝛ vterq̃ vna ẽ sapiẽtia. ꝛ tm̃ solus pat̃ est igenita sapia. ꝛ filius solus genita sapia. nec tm̃ alia sapientia pat̃. alia sapia filius. sed vna eadẽq̃ est sic̃ pat̃ est deus ingenitus. ꝛ filius est deus genitus. neq̃ deus genitus est de⁹ igenit⁹ non ideo tm̃ alius deus est pat̃ alius filius. sed vnus deus vterq̃. nõ aũt vnus. Alius est em̃ genitus. alius igenitus. sed nõ alius de⁹. imo vterq̃ vnuz siue vnus deus. Jta nõ est sapientia genita sapientia ingenita. sed alia est sapientia genita. alia ingenita. non tm̃ est alia sapientia. sed vna eadem q̃ sapientia.

Pr̃ est sapiẽs ea sapia qua ipse est ꝺ ea fili⁹ est genit⁹ ꝛ sapiens illa ingenita hec vna tm̃ sapia.

An filius sit sapiens seipso vel per seipsum. E

Ex p̃dictis constat q filius nõ est sapiens a se. neq̃ de se. ꝫ de patre ꝛ a patre. Queri aũt solet. vtruz fili⁹ sit sapiens seipso vel ꝑ seipsum? Quidã dicunt multiplicem hic fieri intelligentiaz ꝛ ideo distinguendum foze ita. vt cum dicit filium esse sapientem seipso vel ꝑ seipsum. Si sui natura ꝛ essentia sapiẽtẽ intelligas verus sit intellectus. Si ꝙo a seipso vel de seipso sapiẽtem esse intelligas. falsitati subiectam habes intelligentiam. Alij vero simpliciter ꝛ absq̃ determinatõne ꝙcedũt hmõi ꝙcutionel. filius est sapiens ꝑ se. sed nõ a se vel de se. ꝛ filius est deus per se. ꝛ ẽ per se. sed nõ a se vel de se. Hoc cõfirmãtes verbis Hilarij qui filium nõ a se. sed per se agere in lib. ix. de trini. ait. Nature inquit cui contradicis heretice hec vnitas est. vt ita per se agat filiius ne a se agat. et ita nõ a se agat. vt per se agat. Jntellige filium agentem. ꝛ per eum patrem agentem. Nõ a se agit. cum pater in eo manere monstrat Per se agit: cum ꝫm natiuitatem filij agit ipse que placita sunt. Infirmus sit nõ a se agẽdo nisi a deo ipse agit. nõ sit ꝙo in vnitate nature si que agit. et in quibus placet non per se agit. Sicut ergo inquiũt. filius per se agit. sed nõ a se. Jta ꝛ filius debet dici sapiens ꝑ se. sed nõ a se. Sic ꝛ ipse per se deus est vel esse dicendus est. vt aiunt sed non a se vel de se.

Solutio quorũdam

Alia determinatio.

Hylarius

An vna tantum sit sapientia patris. F

Quo nitunt quidam ꝓbare ꝙ non vna tm̄ est sapientia patris

Post hec a quibus dam queri solet. vtrum vna tantū sit sapiētia patris? Quod nō esse nitunt ꝓbare hoc modo. Filius inquiūt est sapientia patris genita. qua pater sapiens non est. Est igit aliqua sapientia patris qua sapiēs non ē. Est autem ⁊ sapiētia patris ingenita. ⁊ ea pater sapiens est. Est ergo quedam sapiētia patris qua sapiens est. ⁊ ipsa nō est illa sapientia patris qua pater sapiens nō est. Non est ḡ vna tantū sapientia patris. Itē sapientia ingenita est sapientia patris. ⁊ sapientia genita est sapientia patris. Nō est autem sapientia ingenita sapiētia genita. Non est igitur vna tantum patris sapientia. Hec ⁊ his similia tanq̄ sophistica ⁊ a veritate longinqua. cunctisq; in theologia peritis patentia abijcimus. responso indigna aduertētes. Id tamē adijcientes quia vna est tantū sapientia patris. sed nō vno modo dicitur. Nam sapientia patris dicitur illa quam genuit. ⁊ sapientia patris dicit ea qua sapiens est. Diuersa est ḡ ratio dicti. Illa em̄ dicit patris. quia eam genuit. ⁊ ea dicit sapientia patris. quia ea sapit. Una est tn̄ sapiētia patris. qꝛ sapientia genita est eadē sapiētia ⁊ ea qua sapiēs ē. siue ea q̄ sapiēs ē intelligat ꝑsona p̄ris siue eēntia p̄ris. qꝛ ꝑsona patris q̄ intelligit cum dicit sapiētia ingenita. ⁊ persona filij que significat cum dicit sapientia genita: vna eademq; sapientia est. que essentia diuina intelligit cōmunis tribus ꝑsonis.

Ꝙ rn̄sione indig̃ sint hec ⁊ his similia

Ꝙ in trinitate est dilectio que est trinitas ⁊ tamen spūssanctus ē dilectio que nō est trinitas. nec ideo due sunt dilectiones. ita et de sapientia. g

Et sicut ī trinitate dilectio est. que est pater. filiꝰ et spūssanctꝰ que est ipsa essentia deitatis. ⁊ tn̄ spūssanctus dilectio est. que nō est pater vel filius nec ideo due dilectiones sunt in trinitate. qꝛ dilectio que ꝓprie spūssanctus est. ē dilectio que trinitas est. non tn̄ ipsa trinitas est. sicut spūssanctus est essentia que trinitas est. non tn̄ ipse trinitas est. Ita in trinitate sapientia est que est pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus. que est essentia diuina. et tn̄ filius est sapiētia que nō est pater vel spūssanctus. Nec ideo due sapientie ibi sunt. quia sapientia que ꝓprie est filius: est sapientia que est trinitas. ipsa tn̄ non est trinitas sicut filius est essentia que est trinitas. ipse tn̄ non est trinitas.

Qua ratione pater non dicit sapiens ea sapientia quaꝫ genuit eadē videtur debere dici ꝙ non sit diligens pater vel filiꝰ dilectione qua ab vtroqꝫ ꝓcedit. h

Preterea diligēter notādum est ꝙ ea ratione qua pater nō dicitur sapiens ea sapiētia quā genuit. videtur fore dicendum ꝙ pater nō diligat filiū vel filius patrē ea dilectōne que ab vtroq; ꝓcedit. s. que ꝓprie spūssanctus est. Sicut enim idem est deo sapere quod esse. ita est ei idem diligere quod esse. Ideoq; sicut negatur pater esse sapiens sapientia quam genuit. q̄ si ea diceret sapiēs. nō ipsa ab eo ꝫ ipse ab ea intelligeret esse. Ita videt nō debē ꝯcedi ꝙ pater vel filiꝰ diligat dilectione que tantū spūssanctus est. quia si ea. diligit pater vel filius. non spūssanctus videtur esse a patre ⁊ filio. sed pater ⁊ filiꝰ a spiritusancto. quia idem est ibi diligere quod esse. At supra dictū est. atq; autoritate Augustini sancitū. ꝙ in trinitate tria sunt vnꝰ diligēs eum qui de illo est. ⁊ vnus diligēs eū de quo est. ⁊ ipsa dilectio. ⁊ nō est aliq̄s duorum quo genitus a gignente diligitur ⁊ genitorem suum diligit. Quibus verbis aperte significatur patrem filium. ⁊ filium patrem diligere. ea scꝫ dilectione que non est aliquis eorum. sed tantū spiritussanctꝰ Cum idem ergo sit ibi diligere qd̄ esse. quo modo dicit pater vel filius non esse ea dilectione qua alter alteruꝫ diligit. Cum ideo pater negetur sapere sapientia quā genuit ne ea esse intelligat.

Ꝙ et hec questio inexplicabilis est que excellit infirmitatem hominis. i

Difficilem mihi fateor hanc questionem precipue cum ex predictis oriatur que similem videtur habe-

Hilarius.

re rationem. quod mee intelligentie attendens infirmitas turbatur. cupiens magis ex dictis sanctorum referre q̄ afferre. Optimus em̄ lector est inquit Hilarius in. j. libro de trini. q̄ dictorū intelligēciaz expectet ex dictis potius q̄ imponat. z retulerit magis q̄ attulerit. neq̄ cogat id videri dictis contineri quod ante lectionē p̄sūpserit intelligendum. Cū ergo de rebus dei sermo est. concedamus deo sui cognicioēz dictisq̄ eius pia veneracione famulemur Inuestiget ergo diligenter pius lector rationē dictorū si forte dictorū aliquā valeat reperire causā q̄ nota ipsa p̄missa questio aliquatenus explicari valeat. Ego autem hanc questioem non absoluens. sed errorē excludens ꝓfiteor nō esse dictum patrem diligere filiū vel filiuz patrem. ea dilectōe que abvtroq̄ ꝓcedit. q̄ nō est aliquis eoq̄ sed tm̄ spūssanctus tanq̄ ea dilectiōe pat̄ sit vel filius. Sz sic ea pater diligit filium z filius patrē vt eciā pater p se ea que ipse est dilectōe diligat. sic z fili⁹. non aūt sic vt pater p se nō diligat z fili⁹. ꝟ p eam tantū Quis hec i illa trinitate inc̄t aug⁹ opinari vel affirmare p̄sūmat. Eaz tm̄ questionem lectoruz diligencie pleni⁹ diiudicandā atz absoluēdam relinquimus ad ꝟ minus sufficiētes.

Hec est distinctio tricesima se

cunda huius p̄mi libri. In qua magister post q̄ assignacionez quorūdam appropriatorū determinauit. quasdam dubitatōnes ex assignatione hm̄oi emergentes determiat. Et tria facit. Nā p̄mo determiat qualiter persone cōpar̄ hm̄ ꝓprīū z appropriatum .ss. Secundo quomodo circa ap ꝓpatū filij. Tertio quomodo circa vtrūq̄ simul. Primū facit a p̄ncipio distinctōnis vsq̄ ibi. Preterea diligenr̄ est inue. Secundū abinde vsq̄ ibi. Preterea diligēter ē notādū Tertiū ꝟo ab inde vsq̄ ad finē distin. Et tm̄ de sententia huius distinctōnis in generali. In speciali sētentia mgri stat in tribus ꝓpositōnibus quaꝝ p̄ma est hec Pr̄ z filius diligūt se mutuo .ss. ab ipsis p cedente. Hanc mgr̄ ꝓbās querit. An pater z filꝰ diligūt se .ss. ab ipis ꝓcedente Et arguit q̄ nō. Nā diligere z esse i diuinis sūt idē. si ergo pr̄ z filius diligūt se .ss. zc. vidr ipos hr̄e esse p spūmsanctū. qđ absurdū est. Et mgr̄ respondet q̄ pr̄ z filius diligūt se capiendo diligere notionaliter .s. put idem est qđ cōis spiratio. z sic differt diligere ab essentia hm̄ ratōez z p ꝟsequēs factū argumentū .p illa parte nō ꝟcludit

Secunda ꝓpositio est hec. Nec pr̄ nec filius sapit sapientia genita vel nascēte. Hāc ꝓpositioēz magr̄ ꝓbans tres determiat q̄stiones. Prima est. Utrū pr̄ dicit̄ sapiēs sapiencia quā genuit Et arguit q̄ sic. q̄ pat̄ diligit amore q̄ ab ipo ꝓcedit ideo videt̄ q̄ eciā sapit sapientia eadē quā genuit. Et respōdet q̄ ista non est̄ concedenda. pater sapit sapiētia genita. seu pater sapit per illam sapientiam quā genuit. ne fili⁹ qui est sapientia genita videat̄ esse causa sapiētie in patre. z hoc ꝟfirmat autoritate beati Augusti. Secunda questio est. Utrum fili⁹ sit sapiens sapiētia genita vel ingenita. Et rñdet magister dicens. q̄ filius debet dici sapiēs sapia ingenita. eo q̄ ipse sit sapiēs sapientia genita sicut pater. Circa qđ notandum q̄ iste due ꝓpositiones .s. pater est sapiens sapiētia ingenita z fili⁹ est sapiēs sapiētia ingenita. sunt ambe ambe vere. sed differūt hm̄ q̄ bi ablatiui in eis positi diuersimode construi possunt. Uno modo in habitudine p̄ncipij formalis. z hm̄ illum moduz pater est sapiens sapientia ingenita. z huius ꝓpositionis est sensus. quia sapientia ingenita est ipse pater. z sic se ipso sapiens est formalr̄. cuz sit idē sibi esse z sapere z hm̄ istum sensum intellect⁹ est falsus. filius est sapiens sapientia ingenita. q̄ designat filium formaliter esse sapientem patre. z p ꝟsequens patrem formaliē esse filium ꝓpter idemptitatē sapientie z esse in filio Alio modo pōt ille ablatiuus construi in habitudine p̄ncipij effectiui. z sic ista est falsa. pater est sapiens sapientia ingenita. q̄ significat patrem esse de sapientia ingenita. z sic esset a seipso qđ falsum est. Illa ꝟo filius est sapiens sapientia ingenita isto modo est vera. q̄ sensus est q̄ filius sit de sapientia ingenita. ad illum intellectum concedit̄ a magistro in lr̄a. Tertia questio. Utrū fili⁹ possit dici sapiēs sapia genita seu seipso qđ idem est. Et rñdet q̄ aliqui concedunt istam ꝓpositionem. filius est sapiens sapientia genita vel seipso. nō tñ filius est sapiens a seipso. qđ intelligi debet fili⁹ est sapiens sapiētia genita vel a seipso quod idem est. verum est formaliter: sed nō effectiue Tertia ꝓpositio est hec. Tantū vna z eadem est sapientia patris ingenita z genita hm̄ rem. z differūt solum hm̄ rationem. Hanc magister ꝓbans querit. Utrū tantū vna sit sapientia patris z filij. Et arguit q̄ nō. quia alia est sapiētia genita z ingenita. z ergo non est tantū vna. Et magister respondet argumentum nō valere. eo q̄ ibi cōmittitur fallacia figure dictionis. quia qū̄ sapientia sumit̄ cuz his terminis genita z ingenita trahit̄ ad standum ꝓ persona. Sed qū̄ simpliciter stat sine additiōe tūc supponit p essentia. Et subdit. sicut in deitate est dilectio que ē pater z filius z spūssanctus .s. ipsa diuina essentia. z tñ spiritussanct⁹ est dilectio que nec est pater nec filius. nō tñ sunt due dilectiones in deo sed vna tantū. Sic in deo est sapientia que est pater z filius z spūssanctus sez diuina essentia. z sapientia genita que nec est pat̄ nec spūssanctus sed filius. nō tñ sunt plures sapiētie sed vna tm̄. z p consequēs sapientia ingenita dicat̄ sapientia patris. eo q̄ p eam formaliter sapit. sapientia etiam genita dicit̄ sapientia patris nō tñ q̄ ea formaliter sapiat. sed q̄ eam genuit. nō tñ sequit̄ q̄ sint due sapiētie. sed tm̄ vna que est diuina essentia. Secunda questio est. Cur pater non dicat̄ sapere sapiētia genita vel ab ipso ꝓcedēte. sicut dicit̄ diligere dilectione ab ipso ꝓcedente. cum tñ idem est ibi sapere z esse. et similiter idez diligere z esse. Ad qđ respondet magister q̄ diligere pōt capi essentialiter. z tunc tam hm̄ rem q̄ etiam hm̄ moduz significandi absolute diligere non est aliud q̄ esse z q̄ diuina essentia. z capiendo diligere. pater nullo modo potest se diligere spūsancto seu amore ꝓcedēte a se. Allio modo potest capi notionaliter ꝓ spiratione passiua. z licet sic nō est aliud q̄ essentia diuina hm̄ rem. non tñ hm̄ modum significandi est idem qđ essentia diuina seu esse quia essentia seu esse dicit̄ absolute. diligere autē relatiue. Et ideo non sequit̄ pater spūssancto vel amore diligit. igit̄ spūssanctu vel amore procedente est̄. Sicut nō sequit̄ pater paternitate est pater. ergo pater paternitate est. Sic nō sequit̄ homo diligit hominem amore ab ipso procedente. igitur homo amor est. Cum ergo sapere in diuinis semp̄ sumatur essen-

tialiter ⁊ nunq̄ notionaliter sicut diligere. igit̄ pr̄ez sapia genita sape: sequeret̄ ip̄m esse sapiam genitā Ad diligere aūt nō semp̄ sequit̄ diligere dilectōe ꝓducta. ⁊ per ꝯns licet pr̄ nō dicat̄ sape sapia genita pōt tn̄ dici diligere dilectōe ꝓcedēte seu ꝓducta. Et hec est snia mgr̄i in speciali.

Utrum proprietates personaruz sint ipse persone vl̄ deus. id est diuina essentia. a

DI. XXXIII

Post supra dicta interi⁹ ꝯsiderari atq̄ subtilit̄ inq̄ri oportet. Utr̄ ꝓp̄etates ꝑsonarū q̄bus ip̄e ꝑsone determinant̄ sint ip̄e ꝑsone. ⁊ sint deus id ē diuīa essentia. an ita sint in ꝑsonis: vt nō sint ꝑsone. ac ꝑ hoc nec diuīa essentia? Q̄ em̄ in ꝑsonis sint ꝓprietates: nemo inficiari audet. cū apte clamat autoritas q̄ in ꝑsonis ē ꝓprietas ⁊ in eēntia vnitas. Superi⁹ q̄ multis sctōrū testimonijs astruximus ꝑsonas ꝑ ꝓp̄etates distingui atq̄ determinari. ipsasq̄ ꝓp̄etates tres. s. ꝓprijs exp̄ssim⁹ vocabul̄. Cuz ḡ ꝓp̄etates ipse ab eterno fuerint: q̄bus ip̄e ꝑsone determinant̄ ⁊ differūt. quō eēnt si in eis nō essent ⁊ quō i eis eēnt. et ipse ꝑsone nō eēnt quin ibi eēt multiplicitas. Quo circa sicut ꝓprietates esse i ꝑsonis. ita ⁊ eas ꝑsonas eē ꝯfitemur. sicut supra auc̄te Hiero. vt nō pigeat reuocare ad mentē: ꝓtestati sum⁹ i expositiōe fidei ita dicētis. Sabellij heresim declinātes: tres ꝑsonas exp̄ssas sub ꝓprietate distinguim⁹. Nō em̄ noīa tm̄mō. ꝫ etiam noīm ꝓp̄etates. i. ꝑsonas. vel vt greci exp̄munt hypostases h̄ ē subsistētias ꝯfitemur. Ecce apte dicit ꝑsonas ꝓp̄etatib⁹ distigui. ⁊ ip̄as ꝓp̄etates eē ꝑsonas. cui⁹ hic ꝟba ꝑstringim⁹. q̄z supra latius posuim⁹.

Q̄ ꝓp̄etates sint ꝑsone.

Hiero. breuiter tāgit q̄ supra posita sūt vt aliud addat.

Q̄ ꝓp̄etates sint diuīa eēntia. b

Cunq̄z de simplicitate deitat̄ supra dissererem⁹ auc̄tib⁹ sctōr̄ s. Aug. hyla. Isid̄. necnō ⁊ Boetij. euidēt̄ mōstrauim⁹ deū hoc eē oīno qd̄ i se hz. excepto q̄ pater habet filiū: nec est fili⁹. ⁊ fili⁹ hz pr̄ez: nec ē pr̄. ⁊ sic eē i natura triū: vt q̄ hz hoc fit qd̄ hz. ⁊ totū qd̄ ibi est vnuz esse vnā vitā esse. qd̄ mō nō iteram⁹: ne fastidium lectori ingeram⁹. Si ḡ ꝓp̄etates ibi sunt: singula eaꝝ est id in quo est: ⁊ vnū ea dēq̄ vita singule sunt. Fateamur ḡ ⁊ ꝓp̄etates esse in tribus ꝑsonis. ⁊ ipsas esse ꝑsonas atq̄ diuinam essentiam.

Ex predictis cōcludit ꝓp̄etates esse ꝑsonas et vnam essentiam.

Autoritate astruit q̄ ꝓprietas sit natura. c

Q̄ enim ꝓprietas etiā diuina natura sit: ostendit Hylari⁹ dicēs natiuitatē filij eē naturā. Un̄ i. vij. li. d̄ tri. ait. Utriusq̄ natura nō differt. vnū sūt pater ⁊ filius. Habet ḡ hoc sacr̄i natiuitas vt ꝯplectat̄ i se ⁊ nomē ⁊ naturā ⁊ ptātem q̄z natiuitas nō pōt nō esse ea natura vnde nascat̄ filius. Idē i. vj. Natiuitas ꝓp̄etas ē. ꝟitas ē. Idē i. vij. dicit. q̄ nature natiuitas sit intelligenda esse in natura dei. Supra enim dixit q̄ ꝓprium patris est q̄ semper pater est. ⁊ ꝓprium filij est q̄ semp̄ filius est. significans q̄ ꝓprietas patris ē pater. et proprietas filij est filius. His alijsq̄ pluribus autoritatibus aperte significari videtur. q̄ proprietas filij filius sit. sic ⁊ deus. ita ⁊ proprietas patris ⁊ ꝓprietas spiritussancti..

Hylarius

Quidam negant scz proprietates esse personas ⁊ diuinam naturam ⁊ quare. d

Hoc autem aliqui negant: dicentes quidē proprietates i personis esse. sed non esse ꝑsonas ipsas. quia ita dicunt esse in personis vel in essentia diuina: vt non sint interius sicut ea sunt que ꝫm substantiam dicuntur de deo. vt bonitas. iusticia. sed extrinsecus affixa sunt. atq̄ ita esse rationibus probare contendunt

Si em̄ inquiunt proprietates sunt ꝑsone: non eis persone determinātur. Contra quod dicimus. quia etiam seipsis persone differunt. sicut supra Hiero. loquens d̄ patre ⁊ filio ⁊ spiritusācto dicit. Substantia vnū sunt: sed ꝑsonis ac nominibus distinguunt̄. Sed iterum addūt. Si ꝓprietates ipse diuina essentia sunt. cum essentia non differant tres ꝑsone. nec ꝓprietatibus differunt. Quo modo enim differt pater a filio: eo q̄ diuina essentia est cum in essentia vnum sunt.

Obiectio eorū p̄ma q̄ volūt ꝓbare ꝓp̄etates nō eē personas.

Secunda obiectio.

Respōsio ad premissa autoritate nitens. e

Hoz doctrinis no uis ⁊ humanis ꝓmentis verbo Hylarij re ſpondeo. Immenſum eſt quod exigiſ ⁊ in cõprehenſibile: extra ſignificantiã ẽ ſermo nis. extra ſenſus intẽtionẽ. nõ enũciaſ. nõ attigiſ. nõ teneſ. verboꝝ ſignificantiã rei ipſius natura conſumit. Senſus ꝓtemplationẽ inſpicabile lumẽ obcecat. intelligẽtie capacitatẽ qđ fine nullo continẽ: excedit. Sibi ergo in ſenſu labes ẽ. in intelligentia ſtupor eſt. In ſermone vo nõ iã infirmitatẽ: ꝙ ſilentiũ confitebor. piculoſũ nimis eſt de rebus tãtis actam recõditis aliquid vltra ꝓſcriptũ celeſte ꝓferre: vt vltra ꝓfinitionẽ dei ſermo đ deo ſit. forma fidei certa eſt. Non ergo aliquid addendũ eſt. ꝙ modus conſtituendus audacie. quicqđ vltra querit nõ intelligiſ.

Quomodo improbi hereticí inſiſtant alia addentes. f

Ceterũ hereticoꝝ improbitas inſtinctu diabolice fraudulentie excitata nondũ quieſcit. ſed in tãta rerũ queſtione addit. Si paternitas ⁊ filiatõ in deo ſiue in diuina eſſentia ſunt. eadẽ ergo res ſibi pater eſt ⁊ filius. Nã in quo paternitas eſt: pater eſt. ⁊ in quo filiatio eſt: filius eſt. Si ergo vna eademqꝫ res habet in ſe paternitatẽ ⁊ filiationẽ. ipſa generat ⁊ generaſ. quod dicentes in ſabellianã hereſim ꝓtrahunſ. extendentes patrẽ in filium cũ ipſũ ſibi filiũ: ipſũ ꝓponãt ⁊ prẽz. Si vo negauerint in vna dei eſſentia paternitatẽ eſſe ⁊ filiationẽ. quomõ ergo dicunt eẽ deum. His atqꝫ alijs argumentoꝝ aculeis vtunſ in ſue opinionis aſſertione: vt veritatis formã diſſecent.

Obiectio tertia.

Reſponſio ꝓtra hãc eoꝝ opiniõẽ vbi tradit ꝙ ꝓprietates nõ penit⁹ ita eſſe i dei ẽẽntia ſicut in hypoſtaſibus dicunt. g

Quorũ audacíe reſiſtentes atqꝫ ignorantie prouidentes audebimus aliquid ſup hoc loqui. ſ paternitas ⁊ filiatio non ita eſſe omnino in diuina ſubſtantia dicuntur: ſicut in ipſis hypoſtaſibus. i quibus ita ſunt ꝙ eas determinãt vt ait Joh. damaſ. Caracteriſtica idiomata ſunt. i. determinatiue ꝓprietates hypoſtaſeos ⁊ nõ nature. etẽ hypoſtaſim determinant ⁊ nõ naturã. Ideoqꝫ licet paternitas et filiatio ſint in diuina eſſentia. cũ eaꝫ non determinẽt. nõ ideo poteſt dici: ꝙ diuina eſſentia et generet et generẽ. Vel ꝙ eadẽ res ſit ſibi pater ⁊ filius. Ita eñ ꝓprietas determinat ꝓſonam: vt hac ꝓprietate hypoſtaſis ſit generãs. ⁊ illa alia hypoſtaſis ſit genita. ⁊ ita non idẽ generat ⁊ generaſ. ſed alter alteꝫ.

Queritur quomodo ꝓprietateſ poſſunt eſſe in natura. nec eam determinent. h

Qualiter re nascãtur ꝺba ꝺnoꝝ ad ſuaꝝ ꝺnitatem.

Bed forte queres cum he ꝓprietates nõ poſſunt eſſe in perſonis q̃n eas determinẽt: quomõ in diuĩa eſſentia eſſe poſſint: ita vt non eam determinent? Reſpondeo tibi ⁊ hic cum Hylario Ego neſcio non requiro. ⁊ conſolabor me tamẽ. archangeli neſciũt. angeli non audierunt. ſecula non tenent. ꝓpheta non ſenſit. apoſtol⁹ nõ interrogauit. filius ipſe nõ edidit. Ceſſet ergo dolor querelaꝫ. nõ putet homo ſua intelligentia generationis ſacramentuꝫ poſſe conſequi. Abſolute tamẽ intelligendus eſt pater ⁊ filius et ſpiritus ſanctus. Stat in hoc fine intelligentia verboꝝ. Eſt filius a patre qui ẽ vnigenitus ab ingenito. ꝓgenies a parẽte. viu⁹ a viuo nõ natura deitat⁹ alia ⁊ alia. qꝫ ambo vnũ. Hoc credẽdo incipe. ꝓcurre. ꝓſiſte. ⁊ ſi nõ ꝓſequeris. ſciam. tamẽ gratulabor ꝓfectuꝫ Qui eñ pie infinita ꝓſequiſ. ⁊ ſi nõ cõtingat. aliqñ tamen ꝓficiet ꝓdeundo. Sed ne te inſeras in illud ſecretum ⁊ archanũ inopinabilis natiuitatis ne te immergas ſummã intelligentie compẽdere ꝓſumẽs. ſed intelligе incompẽhenſibilia eſſe. His alijſ qꝫ multis euidenter oſtendiſ nobis nullatenus licere maieſtatẽ ꝓſcrutari. ius ponere poteſtati. modũ circũſcribere infinito.

Quibus autoꝛitatibus opiniõꝫ ſuam. ſ. ꝙ ꝓprietas patris vl filij nõ ſit deus muniãt. i

Veruntamẽ non dum deſiſtunt impatientie ſpũ agitati. ſed opinionẽ ſuam etiam ſanctoꝝ autoꝛitati-

bus munire conant qubus ostendere vo/
lunt ꝓprietatē qua pater ē pater. et ꝓprie-
tatē qua filius ē filius: nō esse deuz. ad hoc
inducētes ꝟba Aug̃l. sup illū locum psal.
Et nō ē substantia. ita dicentis. Deus em̄
quedam suba ē. Unde etiam in fide catho
lica sic edificamur. vt dicamus patrem ⁊ fi
lium ⁊ spūmsanctuz vnius eē sube. Quid
ē vni⁹ sube? Quicquid ē pater quod deus
ē. hoc ē filius. hoc ē spiritussanct⁹. Cū au-
tem pater ē. non illud ē quod vel quo est.
Pater enim non ad se sed ad filium dicit.
ad se autem deus dicitur. Eo igitur qō vl
quo deus ē: substantia ē. Et quia eiusdez
substantie ē filius. ꝓculdubio ⁊ filius est
deus. At vero quod pater est. quia nō sub
stantie ē ꝙ refert ad filiū. nō sic dicim⁹ filiū
patrē esse sic dicim⁹ filiū deū eē. Ex his ꝟ/
Qualiter re bis significari dicunt. q ꝓprietas pris vel
ꝓquēt ꝟba ꝓprietas filij non sit deus vel essentia di
aug. ad suaz uina. Cum enim dicit. eo q deus est sub/
ꝓpositatem. stantia ē. sed q pater ē: substantia non est.
aperte inquiunt ostendit id esse substan-
tiam quo deus ē. Jd vero quo pater ē: nō
esse substantiam. Item cum ait. pater non
illud ē quod ē. ostendit eum non esse prem
eo q substantia ē. Non em̄ simpliciter di-
xit. Pater non ē illud quod ē. sed ait. Cuz
pater ē: nō illud est quod ē. significās quo
pater ē non esse illud quo est. i. essentiam.
Hec illi ita exponentes sua cōmenta sim-
plicibus ⁊ incautis vera videri faciunt.

Nos autem aliter foze ista intelligenda
De aliē intel dicimus. Dicens em̄ eo q deus ē: substan
ligēda sūt il- tia ē. sed q pater ē: substantie non ē. hoc in
la ꝟba q di telligi voluit: quia eēntia deus ē. ⁊ deitate
cunt. suba ē. Eo. n. suba ē q de⁹ ē. ⁊ ecōuerso. cu
ius ea est deitas que ē substantia. ⁊ substā
tia que deitas. sed q pater est non ē substā
tie. id ē non quo pater ē eo substantia est.
quia ꝓprietate generatōnis pater ē qua
substantia non est. Ipsam tamen ꝓprie-
tatem substantiam esse nō negauit. Ita etl
am illud intelligendum est quod ait. Cum
pater est: non illud est quod est. id ē non il
lo pater est. quod vel quo ipse ē. id ē essen-
tia. sed notione.

Alijs etiam verbis Augustini vtū
tur. vt asserant quod dicunt. scili
cet ꝓprietates psonarum non esse
dei substantiā. k

Item illis verbis
Augustini vehementer insistunt superius
positis. scz q verbum ꝼm q sapientia ē et
essentia. hoc est q pater ꝼm q verbuz nō
hoc ē quod pater. Si inquiunt verbuz nō
est hoc quod pater ꝼm hoc q est verbum.
Jd ergo quo verbū est non est illud quod
pater ē. Proprietas ergo quo verbum ē:
non ē id quod pater est. non est igitur diui
na essentia? Ad quod dicimus. quia licet
ꝼm q verbum non sit: hoc quod pater ē.
ea tamen ꝓprietas qua verbum ē. est id
quod pater. id ē diuina essentia. sed non ē
hypostasis patris.

Respō

Jsta est distinctio tricesimatertia
huius primi libri. In qua magister post q egit de p
prijs ⁊ appropriatis. incipit agere de differentia cō
muniū ⁊ propriorum. Et tria facit. Nam primo de
terminat vnitatem. Secundo respondet ad contra-
rias rationes. Tertio ad ꝓtrarias autoritates. Pri
mum quidem facit a principio distinctionis vsq ibi.
Hoc autem aliqui negant ⁊c. Secundum ab indevs
q ibi. Ueruntamen non desistunt. Tertium ad finē
In speciali sententia māgistri stat in tribus proposi-
tionibus. quarum prima est hec. Proprietates per
sonales sunt idem cuz personis ⁊ natura diuia. Hāc
magister probans querit. Utrum proprietates sint
ipse persone. ⁊ vtrum sint ipsa diuina essentia. Po-
stea soluit dicens. q ꝓprietates tripliciter sunt ī per
sonis. iuxta illud beati Grego. in prefatione dicētis
Et in personis proprietas. et in essentia vnitas. p
prietates em̄ fuerunt ab eterno. ⁊ non potest dici q
fuerunt sine subiecto. igitur videtur foze dicendum
q fuerunt in personis. Secundo ostendit q proprie-
tates sunt ipse persone. Nam proprietates sunt in p
sonis. sed in personis nulla est diuersitas. igit ꝓprie
tates sunt ipse persone. Et hoc confirmat autozita-
te beati Hiero. Tertio oñdit q ꝓprietates sunt ipa
diuina essentia seu natura. quod probat sic. Propt
diuinam simplicitatem deus est quicquid habz vbi
non repugnat relatiua oppositio. sed diuina eēntia
habet ꝓprietates. ergo ꝓprietates sunt diuina eēn-
tia seu natura. Hanc rōem magister confirmat autozi
tatibus diuersoꝝ autozum: que patent in textu. Se
cunda ꝓpositio est hec. Errant qui ex hoc q ꝓprie-
tates psonales sunt diuia eēntia inferūt diuinā eēn
tiā posse generare. Hanc pbans magister ponit er
rorē quozundā dicentiū. q licet sint ꝓprietates in p
sonis nō tñ sunt ipse psone. sed sunt quasi extrinsec⁹
affixe. Postea ꝼm hunc errorē inducūt tres ratōes
Quaꝝ ꝑma talis ē. Si ꝓprietates sint psone. ergo
nō distinguūt neq; determināt psonas. Consequentia pa
tet ex hoc q nihil distinguitur neq; determiatur se
ipso. Respondet magister negando consequentiam
Ad pbationē dicit nō esse incōueniens idē distīgui
seu determinari seipso. quod pbat autozitate. b. Hie
ronymi. Secundo sic. Si ꝓprietates sunt diuia eēn
tia. ergo sicut persone dicuntur conuenire in essen
tia. ita etiam debet dici personas conuenire in ꝓpri
etatibus. quod falsum ē. Respōdēdo magister dicit
istam materiā ꝓpter nimiam sui altitudi. em huma
num excedere intellectuz. quod pbat autozitate Hy
larij. Tertio sic. In quocūq; est paternitas ī diuis:

hoc generat. sed ī essentia ē paternitas. ergo generat Et simlīt arguit de filiatōe. Et rñdet mgr̄ p distictionē dicens. q̄ ppietates esse in aliquo pōt intelligi dupliciter. Uno modo illud ī quo sunt determinādo ⁊ distinguēdo. Et isto mō sunt ī personis. ⁊ in quocunq; isto modo est paternitas hoc potest generare Alio mō illud ī quo sunt nō determinādo neq; distinguendo. ⁊ sic dicūtur esse in diuina essentia. ⁊ in quo cunq; sic est paternitas: illi nō ꝓuenit generare. nec illi in quo sic est filiatio conuenit generari. cū ergo p ꝓprietates sunt ī diuina eēntia nō determinando eam patet argumentū ad ꝓpositū nō ꝓcludere. Cōtra solutionē magister insistit querēdo. Si ꝓprietates nō pūt esse in personis nisi eas determinēt. quomō tūc pūt esse in essentia eā nō determinādo. Et rñdet q̄ hoc exp̄mere est super intellectū humanū. quod confirmat magister autoritate. b. Hylarij. Tertia ꝓpositio ē hec. Fallunt̄ qui ex idemptitate paternitatis ⁊ essentie arguunt seu ꝓcludunt paternitate patrē esse deum. Huius ratio est. q̄ ppietates sunt ī diuīs vt determinantes ⁊ distinguentes. cuiusmodi sunt ī personis. Et confirmat̄ autoritate. b. Aug⁹. Et tm̄ de sntia mgr̄i huius distinctionis in speciali.

Opinio quorundā nō idē esse pso/nā ⁊ essentiā vel naturā dicentiū ⁊ eādē eēntiā nō posse esse patrē ⁊ filiū ⁊ spūmsanctū. a

DI. XXX IIII

Redictis au

adjiciendū est. q̄ quidā puer si sensus homines in tantā p silierunt insaniā. vt dicerent nō idē esse naturā dei ⁊ psonaz siue hypostasim. dicentes eandē essentiā nō posse eē patrē ⁊ filiū sine psonaz cōfusione. Si em̄ inquiūt ea essentia que pater ē: filius ē. idē sibi pater est ⁊ filius. Si hanc rem dicis eē patrē: aliā quere quā dicis esse filiū. Si vero aliā non quesieris: sed eandē dixeris. idē genuit ⁊ genitus est. ꝓpter hec ⁊ hmōi inter naturā ⁊ psonam diuidunt ita. vt nō recipiant vnā deitatis naturā ⁊ simplicem esse tres psonas. Idq; testimonio Hylarij defendere nitunt̄: qui in. vij. lib. de trinit. querens. vtrum aplus spūm dei nominās ⁊ spm̄ xp̄i: idem significauerit. vtroq; verbo inquit ita. Gentiū ꝓdicator volens nature vnitatē ī patre ⁊ filio docere ait. Spiritus dei in vobis est. Si quis autē spūm xp̄i nō habet: hic nō est eius. Si autē spūs eius qui suscitauit Jesuz ⁊c. Spūales omnes sumus si in nobis ē dei spūs. sed ⁊ hic spūs dei est ⁊ spūs xp̄i. Et cuz xp̄i spūs in nobis est. eius spūs in nobis est q̄ suscitauit xp̄m in nobis est spūs. ⁊ spūs in nobis ē xp̄i. Nec tamen nō dei est spūs qui in nobis est. Discerne ergo o heretice spūm christi a spiritu dei. ⁊ excitati a mortuis spūm xp̄i. a spiritu dei xp̄m a mortuis excitantis. Cū qui habitat in nobis spūs xp̄i: spiritus dei sit. et spūs xp̄i a mortuis excitati spūs dei tm̄ sit xp̄m a mortuis excitantis. Et quero nunc in spū dei. vtrum naturam an rē nature significata existimes? Non est em̄ idē natura quod res nature. sicut nō idem est homo: ⁊ quod homis est. nec idem ē ignis ⁊ quod ipsius ignis est. ⁊ fm̄ hoc nō ē idē deus ⁊ quod dei est. Huius dicti occasione p̄fati heretici dogmatisauerunt non idem esse personā ⁊ naturā dei: asserentes naturaz dei nō esse tres psonas. Intelligētes in his p̄missis verbis Hylarij p rem nature personā. ⁊ nomine nature diuinaz naturā. Et ideo dicūt Hylariū interrogasse hereticū. vtrum p spiritū dei putaret significatā esse naturā an rē nature. vt sic ostenderet distinguendū esse inter naturam ⁊ rē nature. i. psonam.

Autoritatez q̄ p eis facere videt̄ ponit de li. Hylarij.

Quetio larij. vtr spū dei ra vt res ture sig cata sit

As nō tura qđ nature. Ostēdit sensū tr ex ill

Hic docet quomō eis obuiat ipsi scripture circūstātia. ⁊ q̄liter ꝓdicta intelligi debeāt ⁊ q̄ spūssanctus ē res vnius nature p̄is ⁊ filij ⁊ ē ipsa natura. b

Hoc quidez dicūt

nō intelligētes pia diligentia scripture circumstantiā. qua considerata ꝓcipi potest quō p̄missa dixerit Hylarius. Subsequēter em̄ in eadez serie ostendit in spū dei aliquādo significari patrē. vt cuz dicit. Spiritus domini sup me. aliquādo significari filiū: vt cum dicit. In spū dei ejcio demonia. nature sue potestate se demones ejcere demonstrans. aliquādo spūmsanctū vt ibi. Effundam de spiritu meo super omnē carnem. Quod dicit cōsummatū fuisse: cū apostoli spūsancto misso. omnibus liguis locuti sunt. Deinde quare hanc distinctionē fecerit. ⁊ q̄ in supioribus ꝓ verba apostoli idem spūssanctus significatus sit. ⁊ q̄ ipse sit res vnius nature patris ⁊ filij: apte ostendit inquiens ita. Hec idcirco sunt demōstrata: vt quacūq; parte heretica falsitas se contulisset. finibus veritatis ꝓcluderet. Habitat em̄ in nobis christus. quo habitante habitat deus. ⁊ cum habitat in nobis spiritus christi: nō aliud habitat q̄z spūs dei. quod si p spūmsanctū christus i nobis intelligit̄ esse. hūc tamē ita spm̄ dei vt spiritū christi esse noscendū est. ⁊ cuz p

Uerba hyla rij ponit q̄s p̄missoz int ligētia ap

natura dei natura ipsa habitat i nobis. indifferēs natura filij credit esse a patre. cuz spiritussanctus qui est spiritꝰ christi ⁊ spiritus dei: res nature demonstretur vnius Quero nūc ergo quomodo non ex natura vnū sunt? A patre procedit spūs vitatis. a filio mittit ⁊ a filio accipit. Sz oīa que habet pater filij sunt. Idcirco qui ab eo accepit: dei spūs est. et idem spūs christi est. Res nature filij est. sed ⁊ eadem res et nature patris est ⁊ dei excitantis christum a mortuis spūs est. et idem spiritꝰ christi ē a mortuis excitati. In aliquo differt christi ⁊ dei natura. ne eadē sit si p̄stari potest. vt spūs qui dei est: non sit etiaz christi. Est ergo in nobis spūs dei. ⁊ est in nobis spiritꝰ christi. ⁊ cum spūs xp̄i ineſt: ineſt spiritus dei. Ita cū quod dei est ⁊ christi ē. ⁊ quod xp̄i est dei est. nō potest quid aliud diuersum christus esse q̄z deus est. Deus igitur christus est vnus cum deo spūs. p̄m illud. Ego ⁊ pater vnū sumus. In quo docz veritas vnitatem esse natare. non solitudinē vnionis. Ecce si hec verba diligenter attē das. inuenis spūmsanctum rem nature dici patris ⁊ filij. ⁊ eundem dici esse naturaz dei: vbi dicitur ꝙ naturam dei natura ipsa habitat in nobis: si per spūmsanctum christus est in nobis. Itaq; in trinitate non ita distinguendū est inter naturam ⁊ rē̄ nature. sicut inrebus creatis. quia vt ait Hylarius. compatio terrenoz ad deum nulla est. ⁊ si qua compationū exempla interdū afferunt: nemo ea existimet absolute in se rationis pfectionē continere. Nō em̄ hūano sensu de deo loquendū est.

Secutit p̄di-
a xba. ⁊ ñ
esse distin
ctē̄dū i trini
te sicut in
creaturis.

Q; ppter res creatas illud dixerit. nō idē ē natura ⁊ res nature. c

Ad naturam ergo

rerum creatarum respiciens: inquit. Non idem est natura quod res nature. subijci/ens exemplaꝝ ipsis creaturis. Inde ostē dens errozis esse sub mensūra creaturaruz metiri creatozem. addit ⁊ p̄m hoc nō idem ē deus et quod dei est. ac si diceret. Si ad instar creaturarum ꝺ creatore sentis. cogeris fateri q; nō idē est deus ⁊ quod dei est. quod dicere impiū ē. cū spūs dei deus sit. ⁊ dei filius sit deus.

Q; nō aliud ē deus ⁊ que sua sunt.

ita vt insint. alia enī sunt que insūt alia que nō insunt. ꝺ

Non ergo sm corporales modos:

vt in eadem subdit serie. accipienda sūt hec que de deo dicunt. vbi euacuans opinionē eoꝝ qui ita putant aliud deum esse. et aliud quod dei ē. aliud q; naturam dei ⁊ rem nature. vt est in creaturis. Aperte docet non aliud esse deum ⁊ que sua sunt. ita vt insint illi sic dicēs. Homo aut aliquid ei simile cū alicubi erit: alibi non erit. quia id quod est: illic continet vbi fuerit in forma. vt non vbiq; sit qui insistens alicubi sit. Deus autem immēse ꝑtutis viuens potestas. que nusq; non assit nec desit vsq;. que se omnē per sua edocet. ⁊ sua nō aliud q; se eē significat. vt vbi sua insint ipse esse ꝑ sua intelligatur. Non autem corporali modo cum alicubi sit. nō etiam vbiq; esse credat. cum ꝑ sua in omnib⁹ esse non desinat. Non autem aliud sunt q; qđ ē ipse que sua sunt. Et hec propter nature intelligentiam dicta sunt. His verbis aperte significatur. si tamen intelligis hereticē. quia diuina natura nō aliud ē ab his que sua sunt: ita vt insint. ⁊ ꝑ illa in omnibus suis est que non insunt. Sua em̄ sunt etiam que non insunt. id est omnes creature. ⁊ sua sunt que insunt vt tres ꝑsone que sunt eiusdem nature ⁊ eadem natura sicut supra Augustini testionio firmauim⁹. dicentis tres personas esse eiusdē essentie vel eandem essentiam. sed non ex eadem essentia. ne aliud intelligatur essentia. aliud ꝑsona. Non tamen diffitemur aliquam distinctionē habendaz fore p̄m intelligentie rationem cum dicit hypostasis. ⁊ cum dicitur essentia. quia ibi significat quod ē cōmune tribus. hic vero non. Est tamen hypostasis essentia. et econuerso. Fateamur ergo vnū atq; idem esse tres personas p̄m essentiam. differentes autem proprietatibus. Unde Augustinus super locum pretaxatum psal. ait. Queris quid sit pater? respondetur deus. Queris quid sit filiꝰ? respondetur deus. Queris quid sit pater ⁊ filius? respondetur deus. Be singulis interrogatus deum responde. Be vtroq; interrogatus. non deos sed deum responde Non sic in hominib⁹. Tanta em̄ est ibi substantie vnitas vt equalitatē admittat. pluralitatem non admittat. Si ergo tibi dictū fuerit cū dicis filiū esse quod pater est. ꝑ/

Q; aliq̄ ē in rōe intelligē. tie distinctio cuz dr̄ hypostasis. et cuz dr̄ eēntia.

Aug⁹. super psal.

fecto filius pater ē. Responde ſm ſubſtā-
tiam tibi dixi: hoc eſſe filium quod pater ē
nō ſm id quod ad aliud dicitur. Ad ſe. n.
dicitur deus. ad patrē dicitur filius. Rur
ſumq; pater ad ſe dicitur deus. ad filium
dicit pater. Quod pater ad filium dicitur
non eſt filius. quod dicitur filius ad patrē
nō ē pater. Quod dicit pater ad ſe. filiꝰ ad
ſe. hoc ē pater ⁊ filius. i. deus.

Utrum ita poſſit dici deus trium pſonarum vel tres pſone vniꝰ dei vt dicit. vna eſſentia triū pſonaꝝ ⁊ tres pſone vnius eſſentie. e

Hic conſiderandū eſt. cum deus ſit diuina eſſentia. ⁊ ita dica
tur vnus deus eſſe tres perſone: ſicut vna
eſſentia dicitur tres perſone. vtrum ita va
leat ſane dici. vnus deus trium perſona/
rum. vel tres perſone vnius dei. ſicut di/
citur. vna eſſentia trium perſonarū. ⁊ tres
perſone vnius eſſentie? In his locutio-
nibus ſcripture vſus nobis emulandus vi
detur: vbi frequenter reperitur ita dictuz.
Una ē eſſentia triuz. ⁊ tres ſunt pſone vni
us eſſentie. nuſq; autē occurrit legiſſe vnū
deum trium perſonarum. vel tres perſo-
ne vnius dei. Quod ideo puto ſanctos
doctores vitaſſe. ne ita forte acciperetur i
diuinis perſonis. vt accipitur cum de crea-
turis ſimile quid dicitur. Dicitur em̄ de-
us Abraam Iſaac et Jacob. et deus om-
nis creature. Quod vtiq; dicitur propter
principium creationis vel gratie priuile-
gium. ⁊ creature ſubiectionem vel ſerui/
tutem. Cum ergo in trinitate nihil ſit crea
tum vel ſeruiens vel ſubiectuz. non admi-
ſit fides in trinitate talem locutionis mo/
dum. Ita etiam econuerſo non dicitur de
dei eſſentia: q ipſa ſit eſſentia Abraā Iſa-
ac ⁊ Jacob: vel alicuius creature. ne crea-
toris vel creature naturam confundere vi
deamur.

Vſuz ſcriptu re ī his ſeq̄n dū tradit.

Quare ñ cō ſueuerat ſcri ptura dicere vnū deū triū pſonaꝝ ⁊ ecō uerſo. cuz di eat vnā eſſen tiaz triū pſo narum.

Q licet potētia. ſapiētia. bonitas. de deo ſm ſubſtantiam dicantur in ſcriptura. tamen ſolent hec no/mina diſtincte ad perſonas inter-dum referri. f

Ex predictis con-
ſtat q ſicut eſſentia. ita potentia. ſapiētia.
bonitas de deo dicuntur ſm ſubſtantiam
Que autem ſm ſubſtantiam de deo dicū
tur: tribus perſonis pariter conueniunt.
Una eſt ergo potentia. ſapientia. bonitas
patris ⁊ filij et ſpiritusſancti. et hi tres ea/
dem potentia. eadem ſapientia. eadem bo
nitas. Unde aperitur in trinitate ſumma
eſſe perfectio. Si em̄ ibi deeſſet potentia:
vel ſapientia: vel bonitas. nō eſſet ſummū
bonum. Sed quia ibi eſt perfecta potētia
infinita ſapientia. incomprehenſibilis bo-
nitas. recte dicitur et creditur ſummū bo-
num. Cuncq; vnum ⁊ idem penitꝰ ſit ī deo
potentia. ſapientia. bonitas. in ſacra tamē
ſcriptura frequenter ſolent hec nomina di
ſtincte ad perſonas referri. vt patri poten
tia. filio ſapientia. ſpirituſancto bonitas
attribuatur. quod quare fiat: non eſt ocio-
ſum inquirere.

Quare id fiat. ſ. q pr̄i potentia. filio ſapiētia attribuat. g

Id ergo ſacri elo-
quij prudētia facere curauit. ne dei imme/
ſitatem ſimilitudine creature metiret. Ti
xerat enim ſcriptura ſacra. Quia deus pa
ter eſt. ⁊ q deus filius ē. ⁊ audiuit hoc ho-
mo qui hominem patrem viderat: deum
patrem non viderat. et cogitare cepit ita
eſſe in creatore: vt viderat eſſe in creatuꝛe.
a quibus hec nomina tranſlata ſunt ad cre
atorem. In quibus pater eſt prior filio. fi-
lius eſt poſterior patre. ⁊ ex antiquitate in
patre defectus. ex poſteritate in filio imp-
fectio ſenſus ſolet notari. Ideo occcurrit
ſcriptura dicens patrem potentem. ne vi/
deatur prior filio: ⁊ ideo minus potens. et
filiū ſapientē. ne videat poſterior patre: et
ideo minus ſapiens.

Quare ſpirituiſancto bonitas attribuatur. h

Dictus eſt etiam
ſpirituſſanctus deus. et dictus eſt habere
ſpiritum deus. ⁊ videbatur hoc quaſi no-
men inflationis et tumoris. Unde huma-
na conſcientia ad deum pro rigore ⁊ crude
litate accedere metuit. Ideo ſcriptura tē-
perauit ſermonem ſuum ſpiritum bonum
nominans: ne crudelis putaret qui mitis

erat. nō q̄ pater solus sit potens vel magl potēs. ⁊ filius solus sapiens vel magis sapiēs. ⁊ spūssanctus solus bonus vel magl bon⁹. Una ē ergo potētia. sapia. bonitas. triū sic̄ vna eēntia. Jdeoq̄ sic̄ dicit filio homousios. id ē consubstantialis patri. ita ⁊ coomnipotēs.

Be hoc nomine homousion. vbi i autozitatem receptum sit. et quid significet.

Hic non est preter-

mittendū quod Augustin⁹ in libro secundo contra Maximinū dicit de hoc nomine homousion: quo latini tractatores frequenter vtunt. Pater inquit ⁊ filius vnius sūt eiusdēq̄ substātie. Hoc ē illud hōusion. quod i concilio niceno aduersus hereticos arrianos a catholicis patribus veritatis autozitate firmatum est. Quod postea in concilio arimenēsi ꝓpter nouitatez verbi minus q̄ potuit intellectam. quā tamen fides antiqua peperat multis paucorum fraude deceptis. heretica impietas sb heretico impatore Constantino labefactare temptauit. Sed post nō longū tempus libertate fidei catholice prevalente. postq̄ vis verbi sicut debuit intellecta est. homousion illud catholice fidei sanitate lōge late q̄ defensum est et diffusum. Quid. n. est homousion nisi vnius eiusdemq̄ substantie. Quid est inquā homousion nisi ego et pr̄ vnū sum⁹. Nō g̃ inter pphanas vocum nouitates hoc vitandū est.

Be nomibus q̄ trāslatiue ⁊ p similitudinē de deo dicunt. k

Preterea sciendū

est q̄ in assignatione distinctōnis nominū inter alia que supra diligenter executi sumus. quedam diximus translatiue ⁊ p similitudinem de deo dici. vt speculū. splendor. character. figura ⁊ huiusmodi. de quibus pio lectori breuit̄ trado qō sentio vt. s. rōe silitudinis ꝓsiderata. ex causis dicēdi dictoꝝ intelligētiā assumat. ⁊ catholicā.

Nihil dignum excellētia ineffabilis trinitatis se tradidisse dicit ad alia trāsiturus. l

De sacramēto vnitatis atq̄ trinitatis sūmc: ⁊ ineffabil̄: multa iā diximus. Nihil tñ eius ineffabilitate dignū tradidisse ꝓfitemur. sed potiꝰ ex nobis mirificam eius scientiam. nec potuisse nos ad illam puenire.

Jsta est distinctio tricesimaquarta hui⁹ pmi libri. In qua postq̄ egit de ꝓpatiōe ppietatū ad psonas. agit de ꝓpatione ppietatū ad eēntiā. Et tria facit. Nā pmo agit de persone ⁊ essentie diuersitate. Scdo tractat ō eēntie ad psonas causalitate. Tertio recapitulat de attributoꝝ ꝓgruitate. Primū facit a pncipio hui⁹ dis. vsq̄ ibi. Hic ꝓsiderā dū ē. Scdm vsq̄ ibi. Ex p̄dictis ꝓstat. Tertiū ab inde vsq̄ ad finē dist. Et tm̄ ō snia i generali. Jn speciali snia ma. stat i tri. ppo. quaꝝ pma est hec. Nos catholici tenemur psonas diuias asserere eē idē cuz diuina eēntia. ⁊ eas solū rōne differre. Hāc ppositiōnā mgr̄ pbans ppenit pmo: quō quidā heretici diꝛerūt eēntiā ⁊ personā nō esse idē. qz si esset eadez essentia pr̄ q̄ filius. ergo eadē res generat ⁊ generat̄ Et istud confirmat auct̄e Hylarij dicē. q̄ res nature ⁊ natura nō sunt idē. sed psona diuina ē res diuine nat̄e. eēntia aūt dicit̄ ipsa nat̄a. ergo differt Rñdeo q̄ ꝛbū Hylarij i creaturis intelligendū ē nō i diuis vbi natura ⁊ res rature sunt idē. qō pz auct̄e Hylarij di. q̄ deus nō ē aliud ab his q̄ insūt. i. attributis ⁊ psonis. Postea mgr̄ rñdet ad rōem di. q̄ ꝑm rōez differūt eēntia ⁊ hypostasis. ⁊ dicit q̄ generās ⁊ generatū ꝓueniūt in substātia. nō tñ ꝓueniūt i personalitate. Scda ꝓpositio ē hec. Quāuis tres personas vnius eē eēntie debeam⁹ dicere. nō tñ vnū deū triuz personaꝝ vsitata locutiōe debem⁹ asserere. Hanc ꝓpositionē mgr̄ pbans querit. Ex quo deus sit diuina eēntia. vtꝝ ita dicat̄ vnus deus tres psone. ⁊ vtruz ita valeat sanc dici. vnus deus triū psonaꝝ. vl̄ tres persone vni⁹ dei. sicut dr̄ vna eēntia triū personarū ⁊ tres persone vnius eēntie. Et rñdet q̄ non. q̄a sic deus significaret i aliqua habitudine pncipij respectu psonaꝝ Nec ē simile de eēntia. qz alius ē mod⁹ significādi noīe dei. ⁊ alius noīe eēntie. Cui⁹ ratio est qz ly deus significat i ratōe pncipij effectui. essentia vo nō. Tertia ꝓpositio ē hec. Attribuam⁹ pr̄i potētiā. filio sapiam. ⁊ spūisancto bonitatē nō obstāte q̄ oīnibus eque eēntialiter sine distinctiōe simul ꝓueniunt. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit. q̄ attribuam⁹ patri potentiā. eo q̄ i creaturis pr̄ibus ineſſe ꝓsueuit debilitas. Sciam filio. eo q̄ i creaturis filij solēt eē ignari Et bonitatē spūisancto. eo q̄ i creaturis spūs tumorē ⁊ inflationē importat. Postea dicit q̄ hoc nomen hōusion ab antiq̄s pmo fuit ꝓcessum. tandez ꝓpter malū vsum hereticoꝝ fuit damnatū ⁊ ꝓhibitū. Sz finaliter ꝓpter veritatem rei iterato fuit receptū. Deinde dicit de nomibus translatiue. ⁊ nō vult aliud dicere nisi q̄ assignāda ē rō ꝑm quā trāsferunt̄. Et tm̄ de snia huius distinctionis in speciali.

Be quibusdā que ꝑm substantiam ō deo dicunt. que spāle efflagitat tractatū. s. de scia ⁊ pscia ⁊ puidētia. ⁊ dispositiōe. ꝓdestinatōe. voluntate ⁊ potentia. a

DI.XXX. V

c Quaz supza diſſeruerimus ac plura diſſeruerimus de his ꝓmuniter que ꝑtinent ſubſtantiã de deo dicunt. eoꝝ tamen quedam ſpecialẽ efflagitant tractatũ. de quibus ammodo tractandũ eſt. i. de ſciẽtia. ꝓſcientia. puidentia. diſpoſitiõe. ꝓdeſtinatione. volũtate ⁊ potentia. Sciendũ ergo eſt. q̃ ſapientia vel ſcientia dei: cum ſit vna ⁊ ſimplex. tamen ꝓpter varios rerum ſtatus: ⁊ diuerſos effectus. plura ac diuerſa ſortiũt nomina. Dicit em̃ non tm̃ ſciẽtia. ſed etiam prescia vel puidentia. diſpoſitio. ꝓdeſtinatio et puidentia. Et eſt prescientia ſiue puidentia nõ de futuris tm̃. ſ de omnibus. de bonis. ſ. ⁊ ꝺ malis. Diſpoſitio vo de faciendis. Predeſtinatio ꝺ omnibus ſaluandis: ⁊ de omnibus bonis. q̃bus ⁊ hic liberant ⁊ in futuro coronabuntur. Predeſtinauit em̃ deus ab eterno homines ad bona eligẽdo. et ꝓdeſtinauit eis bona ꝓparãdo. Q̃ homines ꝓdeſtinauit: aplus oſtendit dicẽs. Predeſtinauit q̃s ꝓſciuit fieri ꝯformes imaginis filij ſui. ⁊ alibi. Elegit nos añ mũdi ꝯſtitutionẽ: vt eſſemus ſancti ⁊ immaculati. Q̃ aũt bona eis ꝓparauerit: ꝓpheta Eſaias oſtẽdit dicẽs Oculus non vidit deus abs te q̃ ꝓparaſti diligẽtibus vel expectãtibus te. Ergo ab eterno ꝓdeſtinauit quoſdã futuros bonos ⁊ beatos. i. elegit vt eſſent boni et beati. et bona eis ꝓdeſtinauit. i. ꝓparauit. Prouidentia aũt eſt gubernando ꝝ. que vtiq̃ eo dez modo videt accipi quo diſpoſitõ. Interdũ tamen puidentia accipit ꝑ ꝓſciẽtia Sapientia vo vel ſcientia que de oĩbus eſt. ſ. bonis ⁊ malis. ⁊ de pñtibus. ꝓteritis ⁊ futuris. ⁊ non tm̃ de tempalibus. ſ etiaꝫ de eternis. Non. n. ita ſcit deus iſta tpalia vt ſeipm̃ neſciat. ſed ipſe ſolus ſeipm̃ ꝑfecte nouit. cuius ſcie compatione oĩs creature ſcia imꝑfecta eſt.

Q̃z ſapia dei cũ ſit vna. tñ ꝓpt̃ varios ſtat⁹ rez̃ plã ſortiũt vocabula.

De q̃b⁹ ſit ꝓſcia vel puidentia.

De q̃bus diſpoſitio.

De q̃b⁹ ꝓdeſtinatio.

Q̃z hoies ꝓdeſtinant ad bona. ⁊ bõa hominibus.

De q̃bus puidentia.

De ſapia vel ſcia. et de q̃bus.

Utz ſcia vel ꝓſcia. vel diſpoſitio. vel ꝓdeſtinatio potuerit eſſe i deo ſi nulla fuiſſent futura. b

Hic cõſiderari oportet: vtrum ſcia vel ꝓſcientia vel diſpoſitio vel ꝓdeſtinatio potuerit eſſe i deo ſi nulla fuiſſent futura: Cũ em̃ ꝓſcia ſit futuroꝝ. ⁊ diſpoſitio faciendoꝝ. ⁊ ꝓdeſtinatio ſaluãdoꝝ. ſi nulla eſſẽt futura. ſi nihil eſſet factum deus. vel aliquos ſaluaturus. nõ videtur potuiſſe in deo eſſe ꝓſcientia vel diſpoſitio vel ꝓdeſtinatio. Potuit aũt de⁹ nulla ꝓſcire futura. potuit nõ creare aliquid vel nõ ſaluare aliquos. Potuit ergo i deo nõ eſſe ꝓſcientia vel diſpoſitio vel ꝓdeſtinatio. Ad hoc autẽ ita a quibuſdam opponitur. Si inquiunt potuit ꝓſcientia dei non eſſe in deo ab eterno. ⁊ potuit non eſſe. Si vo potuit non eſſe cũ ꝓſcientia dei ſit eius ſcia. ⁊ ſcia ſit eius eſſẽtia. Potuit ergo nõ eſſe ab eterno: id quod eſt diuina eſſentia. Ita ⁊ ꝺ diſpoſitione ⁊ ꝓdeſtinatione que eſt diuina eſſentia obijciunt. Addunt q̃ ⁊ alia ita loquẽtes. Si potuit deus nõ ꝓſcire aliqua: cũ idez ſit deo ꝓſcire quod ſcire. ⁊ ſcire quod eſſe. potuit ergo nõ eſſe. Itez Cum idẽ ſit deuz ꝓſcium eſſe: ⁊ deũ eſſe. ſi potuit nõ eſſe ꝓſcius. potuit nõ eſſe deus. Potuit autẽ non eſſe ꝓſcius: ſi potuit nulla ꝓſcire. At potuit nulla ꝓſcire. q̃a potuit nulla facere.

Oppoſitio

Rñſio q̃ ꝓſcia ⁊ diſpoſitio et ꝓdeſtinatio q̃ſi relatiue dicunt ad futuras res vel faciendas. c

Ad hoc iuxta modulũ noſtre intelligentie ita dicimus. Prescientia ⁊ diſpoſitio vel ꝓdeſtinatio ad aliquid dici vident. Sicut em̃ creator ad creaturã relatiue dicit. ita ꝓſcientia vel ꝓſcius ad futura referri videt. ⁊ diſpoſitio ad facienda. ac predeſtinatio ad ſaluãda. Ceruntamẽ creator ita relatiue dicit: vt eſſentiam nõ ſignificet. Prescientia vo vel prescius. ⁊ in reſpectu futuroꝝ dicit. ⁊ eſſentiam deſignat. Ita etiam diſpoſitio ⁊ predeſtinatio. Ideoq̃ cum dicit. Si nulla eẽnt futura: nõ eſſet in deo ꝓſcientia. vel nõ eſſet deus ꝓſci⁹. Quia varia eſt ibi cauſa dicendi: diſtingui oportet rationẽ dicti. Cũ ergo dicis. Si nulla eſſent futura: nõ eſſet in deo ꝓſcientia. vel non eſſet ꝓſcius. Si i dicendo hanc cauſam attendis. ſ. quia nulla eſſent ſubiecta eius ꝓſcientie. vnde ipſa poſſit dici prescientia vel ipſe prescius. q̃d vtrunq̃ dicitur propter futura: verus eſt intellectus. Sin autem ea ratione id dicis q̃ non ſit in eo ſcia qua prescit futura. vel q̃ ipſe non ſit deus qui eſt futuroꝝ prescius: falſa eſt intelligẽtia. Similiter ⁊ ille locutiones determinande ſunt. Potuit non

esse ꝓscientia dei. vel potuit non esse prescius. ⁊ potuit deus nō ꝓscire aliqua. id ē potuit esse ꝙ nulla futura subiecta essēt eius scientie. ⁊ ita non posset dici prescius vel ꝓscire. vl scientia eius ꝓscientia. nō tamē eo minus ipse esset: vel eius scientia. Sz non posset dici prescius vel prescire vel ꝓscientia. si eius scientie futura nulla forent subiecta. Similiter de dispositiōe ⁊ ꝓdestinatione vel prouidentia. Hec. n. vt dictum ē ad temporalia referunt. et ō temporalib⁹ tm̄ sunt.

Qꝫ scia dei nō tantū est de tpalibus sed etiā de eternis. d

Scientia vero vel sapientia non tantū de temporalibus. sed etiam de eternis est. Ideoqꝫ ⁊ si nulla fuissent futura. esset tamen in deo scientia eadem que modo est. nec minor esset qꝫ modo. nec maior est qꝫ essz. Sciuit ergo deus ab eterno eternū. ⁊ omne quod futurꝫ erat ⁊ sciuit immutabiliter. Scit quoqꝫ non minus preterita ⁊ futura qꝫ ꝓntia. ⁊ sua eterna sapientia ⁊ immutabili: scit ipse omnia que sciuntur. Omnis em̄ ratio superne et eterne sapientie (vt ait Ambrosius) in eo est. quia omnē sapientiam ⁊ scientiam capit sua immensa sapientia.

Quare omnia dicantur esse ī deo ⁊ quod factum est. habet vitā esse in eo. e

Propterea omnia dicūntur esse in deo ⁊ fuisse ab eterno. Un de Auguſt. sup Geñ. Hec visibilia inquit anteqꝫ fierēt non erant. quomodo ergo nota deo erant q̄ non erant? Et rursus. Quo modo ea faceret que sibi nota non erant? non em̄ q̄cqꝫ fecit ignorans. Nota ergo fecit. non facta cognouit. Proinde anteqꝫ fierent ⁊ erant ⁊ non erant. Erant ī dei sciētia. non erant in sua natura. Ipsi autē deo non audeo dicere alio modo innotuisse cū ea fecisset: qꝫ illo quo ea nouerat vt faceret Apud quem non est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ecce hic habes ꝙ hec visibilia anteqꝫ fierent in dei sciētia erant. Ex hoc ergo sensu omnia dicunt eē in deo. ⁊ oñe quod factum ē dicit vita eē in ipso. non ideo ꝙ creatura sit creator. vl

Augusti. sup Geñ.

qꝫ ista tpalia eēntialiter sint in deo. ꝙ quia in eius scia semp sunt q̄ vita ē.

Qꝫ eadē ratōne dicuntur omnia ei pntia. f

Inde est etiam ꝙ omnia dicūtur ei pntia esse. non solum ea que sunt. sed etiam ea que ꝓterierunt. ⁊ ea que futura sunt. ꝟm illud. Qui vocat ea q̄ non sunt tanqꝫ ea que sūt. Quia vt ait ambrosius in libro ō trinitate. Ita cognoscit ea que non sunt vt ea que sunt. ⁊ hac ratione omnia dicunt esse in eo vel apud eum siue ei pntia. Unde Augu. sup illuz locū psal. Et pulcritudo agri mecuz ē. Jō inqt mecum ē. quia apud deum nihil ꝓterit. nihil futurum est. Cum illo sunt omnia futura. ⁊ ei nō detrahunt iam ꝓterita. Cum illo sunt omnia cognitione quadā ineffabili sapiētie dei. Ecce hic apit Aug. ex qua intelligētia accipiēda sunt hmōi ẏba. omnia sunt deo pntia. in deo sunt oia vel cū deo. vel apud deū. vel in eo vita. qꝫ ineffabilis oim cognitio in eo est.

Ambros. Augusti.

Jsta est distinctio triceſima quinta huius primi libri. In qua magister postqꝫ egit de deo ⁊ conditionibus eius que ipsum concernunt in essendo. incipit agere de ipso ꝟm conditiones q̄ ipm respiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nā primo ostendit quomodo multipliciter accipiat sciētia dei. Secundo inquirit an scientia dei depēdet a rebus scitis. Tertio inquirit que sint a deo scita ⁊ q̄liter. Primum facit a principio vsqꝫ ibi. Hic considerari oportet. Secundū vsqꝫ ibi. Propterea oīa dicunt. Tertium ẋo vsqꝫ ad finē distinctionis. Et hec est sīa magistri in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima ē hec. Unica ⁊ inuariabilis est dei scientia. que ꝓpter varios rerum status diuersis nominat vocabulis. Hanc magister ꝓbans dicit: ꝙ scientia dei q̄ est vna de attributis essentialibus: specialē requirit tractatum. ⁊ non solum scientia. sed etiaz ꝓscientia. dispositio. ꝓdestinatio ⁊ prouidentia. Prescientia em̄ dicit respectu omniū futuroꝝ: siue bonorum siue malorꝝ Dispositio ẋo respectu fiendorū. Predestinatio est de hominibus saluandis. ⁊ de bonis quib⁹ hic a malo liberant. ⁊ in futuro coronabunt. Prouidentia ē de gubernādis. ⁊ similiter dispositio. sed differunt. qꝫ dispositio ad fieri ⁊ esse rei. prouidentia autē spectat ad bñ habentē ⁊ ad rei conseruationē. Inducz tm̄ prouidentia accipit ꝓ pscientia. Scientia ẋo siue sapientia dicit respectu omniū vniuersaliter: siue ꝓsentiū. ꝓteritoꝝ. futurorum. bonorū ⁊ malorū. ⁊ nō solum respectu tpalium. sed etiam respectu eternoꝝ Secūda ppositio ē hec. Qꝫ si nulla essent futura. tūc respectiue ī deo scīa nō diceret. Hāc ppositiōz mgr inuestigās ꝙrit. Utꝫ si nulla eēnt vel fuissēt futura: an adhuc pscia. dispositio. ꝓdestinatō ī deo fuissent Et arguit primo ꝙ nō. Nā oīa ista dicunt ꝙ respectuz ad futura. ergo si nulla eēnt vel fuissēt futura: ista in deo locū nō habuissēt. Jn ꝙrariū arguit sic. Pre-

destinatio dei dispositio ⁊ ꝓscia sunt idē qꝫ scia dei. sed scia est idē qꝫ essentia. ergo a ꝑmo ad vltimū ꝓ= sciētia dei est idē qꝫ essentia. Sed eēntia dei esset da tꝫ etiā qꝫ nullū futurꝫ esset. ergo ꝓscientia dei fuisset i deo circūscripto omni futuro. Et respondet magi ster. qꝫ si nulla fuissent futura: tolleret ꝓscientia dei ꝙtum ad respectū ⁊ añcessionem quam importat ad futura. sed non ꝙtum ad essentiaz que tali respectu subijcitur. prescientia eñ sciam dicit cum respectu. ablato ꝝo respectu scia manet: q̄ deo ab eterno cō petit. ⁊ ꝓpter creaturarū existentiā vel differentiaz in nullo augeť vel minuiť. Tertia ꝓpositio est hec. Deus omne ꝓteritum ⁊ omne futurū vt sibi ꝓntia in tuetur. Et ꝓbatur sic. Omne illud deus tanꝫ ꝑs intuetur quod in eius essentia actualiter cōtinetur. sed omnia ꝓterita. ꝓntia ⁊ futura sunt ⁊ fuerunt ab eterno in dei eēntia. ergo deus omne ꝓteritū ⁊ futu rū tanꝫ sibi actualiter ꝓntia iutueť. ꝓsequētia tenet sed maior ⁊ minor sunt magistri in textu. ergo ꝓpo sitio vera. Et tñ de sententia ⁊c.

Utrum concedēdū sit omnia esse i dei essentia vel in eo ꝑ essentiam. vt omnia dicunť esse in dei cogni= tione vel ꝓsentia. a

DI.XXX= VI

s Solet hic que ri cū omnia dicanť esse in dei cognitiōe seu ꝓntia vel i deo ꝑ cognitionē. ⁊ eius cognitō vel ꝓntia sit diuina essentia. vtꝫ concedeti duz sit omnia esse in diuina essentia: vel in

Respōsio deo ꝑ essentiam: Ad quod dicimus. qꝛ dei cognitio eius vtiꝫ eēntia ē. ⁊ eius ꝓn tia in qua sunt omnia: ipsius cognitio est. nec tamē omnia que sunt in eius ꝓntia vel cognitione: i eius essentia esse dici debent. Si eñ hoc diceret: intelligerenť esse eiuſ/ dē cū eo eēntie. In deo eñ dicit esse ꝑ eēn tiam quod ē diuina eēntia qō est deꝰ. Ha/ bet ergo deus apud se in ꝓntia sua: que nō

Augº. habet i sui natura. Añ Augus. de verbis apli ita ait. Elegit nos añ mūdi ꝯstitutōꝫ Quis sufficit ꝟ explicare. Eligunť q̄ ñ sūt nec errat q̄ eligit. nec vane eligit Elegit tñ ⁊ habet electos quos creaturus est eligen dos. quos habuit apud semetiꝑm: nō i na tura sua. sed in ꝓntia sua nondū erant qui= bus ꝓmittebať. sed ⁊ ipsi ꝓmissi sunt q̄bus ꝓmittebať. Ecce hic apte dicit deū apud semetiꝑm habere electos añ mundū. nō in natura sua: sed in ꝓntia sua. cū tñ eius ꝓn= tia nō aliud sit q̄ eius natura. qꝛ ipsius ꝓ/ sentia eius est noticia. Potest tamē ad ele ctos referri cū ait. In natura sua. id ē illo= rum: illos quippe habuit ab eterno apō se. nō in natura sua. id est illoꝝ. quia non/ dum erant. sed in sua ꝓsentia. quia eos ita nouit ac si essent.

Utruꝫ mala debeant dici eē i deo vbi sunt omnia bona. cuꝫ vtraqꝫ sint in eius cognitōne ⁊ ꝓntia. om nia .n. cognoscit. b

Que intel gāt eē i de

Qꝛ nō dr ita cogno de⁹ mal bona. q la tñ ꝑ bōa ꝝo ꝑ batiōez placitum.

Ambrosiº

Post ꝓdicta queri tur. cū oia dicanť esse in deo nō ꝑ essentiā nature: sed ꝑ cognitionē sciētie. ⁊ deus sci at bona ⁊ mala. vtꝫ cōcedendū sit simpli= citer mala esse in deo. siue esse in deo ꝑ co/ gnitionē: Scit eñ deus ⁊ sciuit semp oia. tam bona q̄ mala: etiā anteq̄ fierent. ⁊ ꝓ/ sciuit ab eterno ea futura. Ideoq̄ cuz om nia bona diximus esse in deo ꝓpter ꝓsenti am cognitionis. eadē ratione videť dicen dum omnia mala esse in eo: cū ea semp no uerit. ⁊ ꝑ cognitionē ei ꝓntia fuerint. Pre cognouit eñ deus ab eterno quosdā futu ros malos ⁊ eoꝝ malicia (vt ait Aug.) pre sciuit. sed nō ꝓparauit. Cuz ꝙ peccata om niū sciat. nunquid intelligendū ē ea inclu= di in illa generalitate locutiōis. qua dixit apostolus omnia esse in deo. Ex ipō inq̄t. ⁊ ꝑ ipm ⁊ in ipso sunt omnia. Sed quis ni si insanus dixerit mala esse in deo: Illa eñ esse in deo intelligunť: que ex ipso et ꝑ ipsuz sunt. Eaꝝo ꝑ ipm sunt ⁊ ex ipō quo rū auctor est. ꝟ nō est auctor nisi bonorum Non ꝙ ex ipō ⁊ ꝑ ipm sunt nisi bona. ita ꝙ nō in ipō sunt nisi bona. Non ꝙ mala i deo sunt. qꝛ licet ea noscat. nō tamen ita omni/ no nosćit vt bona. mala quasi de longe co gnoscit: vt ait ꝓpheta. Et alta a longe co/ gnoscit. i. supbiā. Et alibi ad deuz loquēs de malis ait. Be absconditi tuis adimple= tus est vēter eoꝝ. Qō exponēs Aug. Ab= scondita inquit pctā sunt: que a lumie tue veritatis abscōdunť. Sed quō peccata a lumine veritatis diuine abscondunť cuz a deo sciank. Si. n. nō sciret. quō de illis iu= dicaret. et ꝑ illis malos dānaret: Alibi ꝓ/ pheta. Quia neq̄ ab oriente neq̄ ab occi/ dente deest. Quod exponens Cassiod: in quit. Neq̄ a bonis neq̄ a malis deest de/ us. sed omnibus ꝓns ⁊ cognitor ē. Cogno scit ergo deus ⁊ bona ⁊ mala ꝑ scientiam. sed bona cognoscit etiam ꝑ approbationē ⁊ ꝑ beneplacitū. mala vero nō. Unde Cas siodorus sup psal. dicit. Peccata abscōdi ta deo sunt. quia nō nouit. i. nō approbat. Et ex eo sensu Augus. dixit ea abscondita a lumine dei. Qui etiā in li. ad Heluidiuz

insinuat cognitionē dei varijs modis accipiendam inquiens. Si ad scientiā referas nō ignorat deus aliquos vel aliqua. q̄ tamē in iudicio q̄busdā dicet. Nō noui vos sed eoꝝ improbatio hoc verbo insinuata ē Ecce nō cognoscere dicit deus que nō approbat. que ei nō placēt. Apparet itaq; verū esse quod diximus. s. qz quodammō cognoscit deus bona quo nō cognoscit mala Pariter quidē vtraq; eodēq; mō nosci q̄tum ad noticiā. sed bona etiā approbatōne z bñplacito cognoscit.

Hic apit quare bona tantū dicantur esse i deo z nō mala. c

Et inde est q̄ bona tm̄ dicunt esse in deo non mala. et illa ppe hec longe. qz licet in deo aliqua dicant eē ppter cognitionis pñtiam. z deus bona z mala cognoscat. mala tm̄ nō cognoscit nisi p noticiam. bona vo nō solū p scientiaz. ꝫ etiā p approbationē z bñplacitū. Et ob talē cognitionē aliqua dicunt esse in deo. scz qz ita ea scit vt etiā approbet et placeant. i. ita scit vt eoꝝ sit auctor.

Q̄ idem est omnia esse ex deo. et p ipsum z i ipso. d

Proinde si diligenter inspiciamus: idē videt esse omnia eē ex deo. z p ipm̄ z in ipso. Unde Ambro. i. ij. li. de spūsancto. Hec tria ex ipso et p ipsuz z in ipso sunt omnia vnum esse supra diximus. Cū dicit p ipsum esse oīa. nō negauit in ipso esse omnia. Eandē vim hñt omnia hec. s. cuz ipso z in ipso z p ipm̄. z vnū in his atq; consimile: nō contrariū intelligitur. Ecce habes qz ex eadē intelligentia scriptura dicit omnia esse in ipso. z p ipm̄. z ex ipso vel cū ipso. Cū ergo ex eadē ratione omnia dicant esse ex deo vel p̄ ipsum. nō solum qz scit: sed etiā quia eoꝝ auctor ē consequit vt eadē ratione ita esse i deo dicant. s. qz scit z eorum auctor esse dicit. q̄a i illo viuimus z mouemur z sumus. q̄a eo auctore sumus. mouemur z viuimus. Cū ergo nō sit auctor nisi bonorū. merito sola bona i eo esse dicunt sicut ex ipso z p ipm̄ Cum ergo in eius cognitione vel presentia sint omnia. s. bona et mala. in eo tamen nō dicunt esse: nisi bona quorū auctor ē. Ambrosi

de Aug. in lib. de natura boni. Cum audimus inquit ex deo z p ipsum z in ipso esse omnia. oīes vtiq; naturas intelligere debemus. z omnia que naturaliter sunt. Ne q; em̄ ex ipso sunt peccata que naturā non seruant. sed viciant que ex voluntate peccantiū nascunt omnia. Hic aperte dicitur q; in illa generalitate locutiōis bona tm̄ cō tinentur. Augusti.

Q̄ omnia ex patre z per patrem z i patre sunt. ita de filio z de spūsancto est dicēdum. licet ppter personas fiat distinctio. e

Preterea sciēdum est. q; licet ibi indicet distinctio psonaz cū dicit ex ipo z p ipm̄ z in ipso. omnia tamē ex patre. z p patrē z in patre sunt. Silr de filio z spūsancto accipiendū est. Vñ Aug. in. j. li. de trini.. Nō cōfuse inquit accipiēdum est qđ ait ap̄lus. ex ipso z p ipm̄ z in ipso. Ex ipso dicens ppter patrē. p ipsum ppter filium. in ipso ppter spūmsanctum: Vigilanter aūt attende: ne quia patrē volēs intelligi dixit ex ipso. sic intelligas omnia esse ex patre: vt neges omnia esse ex filio vel ex spūsancto. cum ex patre et p patrē et in patre omnia esse sane dici pñt. silr z de filio z de spūsancto dicendū est. Augusti.

Q̄ nō oia que ex deo sunt etiam de ipso sūt. sed ecōuerso. f

Illud etiam hic annectendum est. q; non omnia que dicūtur esse ex deo: etiam de ipso esse dici debeant Quia vt ait Augustinus in libro de natura boni. Non hoc significat penitus ex ipso quod de ipso. Quod enim de ipso est potest dici esse ex ipso. sed nō omne quod ex ipso est: potest dici esse de ipso. quia nō est de sua substantia. Ex ipso enim sunt celum z terra. quia ipse fecit ea. non autem ō ipso. quia non de substantia sua. sicut aliquis homo generat filiuz vel faciat domū Ex ipso est filius. ex ipso est z domus. sed filius de ipso. domus vero de terra z ligno nō de ipso. Augusti.

Que dicta sunt summatim colligit. g

Ex premissis apertum est q̄ in dei cognitione siue p̄ntia sunt omnia. s. bona et mala. sed nō omnimō sūt ibi mala quo bona. ⁊ q̄ in deo bona tantū sunt. sicut ex ipso ⁊ p ipm. nō mala. Et ex quo sensu hec accipiēda sint: assignatū est Et q̄ de ipso nō dicit esse ppie quod aliud est ab ipso. Ex ipō autē esse dicunt omnia que eo auctore sunt.

Ista est distinctio tricesimasexta huius primi libri.

In qua magister post q̄ egit ō scientia dei fm se. agit de compatione rex scitax ad scientez. Et tria facit. Nam primo ostendit q̄ non omnia sunt in dei essentia sicut sunt in dei scientia. Secundo subdit qualiter se habeat scientia dei ad bona et mala. Tertio concludit q̄ non omnia que sunt ex deo patre possunt dici de ipso. Primus facit a p̄n cipio distinctionis vsq; ibi. Post p̄dicta querit. Secundum vsq; ibi. Illud etiam hic aduertendū. Tertium vero vsq; ad finē distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Q̄ licet omnia sint in dei sciētia non tamen omnia sunt in eius essentia. Hanc magister p̄bat respondens ad hanc questionem. Utrum omnia que deus cognoscit possunt dici esse in eius essentia: sicut dicuntur esse in eius scientia. que idem est q̄ō sua essentia. Et respondet q̄ non omnia que sunt in essentia diuina sunt eiusdem nature cū deo. Ea autem que sunt in eius scientia: non sunt eiusdē nature cum deo. Ideo omnia cognita a deo possūt dici esse in diuina scientia. licet non possunt dici esse in eius essentia. Secunda propositio ē hec. Stat deum aliqualiter cognoscere bona qualiter non cognoscit mala. Hanc magister probans querit. Utrū mala que cognoscuntur a deo possunt dici esse i deo Et respondet q̄ non. quia illa solum dicuntur esse i deo ad que deus se habet in ratione principij. non autē sic se habet deus ad mala. Tertia propositio ē hec. Licet omnia que sunt de deo possunt dici ex ipso nō ec conuerso omnia q̄ sunt ex ipso possunt dici de ipo. Hec propositio patet per hoc. q̄ esse de deo dicitur ab ipso fm substantialitatem. Sed esse ex deo denotat generalem principationē. Unde patet q̄ nihil de deo ppie dicitur: nisi quod est de eius substantia. Sed ex deo dicuntur esse omnia que quouis modo sunt ab ipso principiata. Si ergo omne illud quod ē ex deo dicitur esse de deo. omnes creature dicerent esse substātiales ipsi deo. quod falsum ē. sed solū pso ne filij ⁊ spūssancti que sunt de patre p̄nt dici ipsi cō substantiales. Et tm̄ in speciali.

Quibus modis dicatur deus esse i rebus. a

DI.XXXVII

Et quoniam demonstratū ē ex parte: quo mō omnia dicant esse in deo addendū videt hic: q̄bus modis dicatur deus esse in rebus. si tamen id humana mēs: vel ex parte digne valeat cogitare. vel lingua sufficit eloqui. Scien dū ergo est q̄ deus incōmutabiliter semp in se existens. p̄sentialiter. potentialiter. essentialiter est in omni natura siue essentia sine sui diffinitione. ⁊ in omni loco sine circūscriptione. ⁊ in omni tempe sine mutabilitate. Et p̄terea in sanctis spiritibus ⁊ animabus ē excellētius. s. p gratiā inhabitās. ⁊ in hoie xp̄o excellentissime. i quo plenitudo diuinitatis corpaliter habitat. vt ait ap̄s. In eo. n. deus habitauit nō p gratiā adoptionis. sed p gratiaz vnionis.

Q̄ deus in omni est essentia potentia. i sanctis per gratiam. in homine per vnionē. sone.

Ne autē ista q̄a capacitatē humane intelligentie excedūt: falsitatis arguere aliq̄ p̄sumant. sanctoz autoritatibus muniēda mihi videntur. Beatus Grego. sup cantica canticoz inquit. Licet deus omnipotēs omnibus rebus insit p̄ntia. potētia. substantia. familiariori mō p gram dicit esse i illis qui mirificentiā opez dei acutius ⁊ fideli? p̄siderant. De hoc em̄ eodē Aug. ad Bardanū in li. de p̄ntia dei ait. Cū deus sit natura incorpea ⁊ incōmutabiliter viua. et na stabilitate in seipo manēs: totus adest rebus oīb̄us. ⁊ singulis totus. sed in quibus habitat: habēt eū p sue capacitatis diuersitate. alij amplius. alij minus. quos ipe sibi dilectissimū templū gratia sue bonitatis edificat. Hylarius q̄z in. viij. li. ō trini. aptissime docet deū vbiq̄ esse. Deus inquit immēse virtutis viues potestas q̄ nusq̄ nō assit. nō desit vsq̄z. se omnē p sua edocet vt vbi sua sint ipe eē intelligat. Nō autē corporali mō cū alicubi sit. non etiā vbiq̄ esse credat. cum ⁊ in omnibus esse nō desinat. Ambro. in li. j. ō spūsancto. Spūmsanctū p̄bat nō esse creaturā. quia vbiq̄ ē. quod est ppriū diuinitatis ita dicēs. Luz omnis creatura certis nature sue sit circūscpta limitibus. quō quis audeat creaturā appellare spūmsanctum. qui nō habeat circumscriptā determinatāq̄ virtutē. q̄ ⁊ in oībus ⁊ vbiq̄ sp̄ est. quod vtiq̄ diuinitatis ⁊ dominationis est ppriū. Idē in eodez. Bñi ē oīa ꝓplere. qui dicit. Celū ⁊ terraz ego cōpleo. Si g̃ dñs ē q̄ celū ꝓplet ⁊ trā. quis g̃ pōt spmsctm̄ iudicare dñationis ⁊ diuine ptātis exortē q̄ repleuit orbē? Et qō pl? est repleuit ⁊ iesū totius mundi redemptorē.

Aug. Ambros. Augusti. Grego. Hylarius

Ex his alijsq̄ pluribus autoritatib? apte mōstrat. q̄ de? vbiq̄ ⁊ i oi creatura eēntialiter. p̄ntialiter. potētialiter est.

Q̄ sanctis nō mō est. sed etiā habitat qui nō vbicūq̄ est habitat. b

In sãctis vero etiam habitat in quibus est ꝑ gratiã. non em̃ vbicũq; ẽ ibi habitat. vbi ꝟo habitat ibi ẽ In solis bonis habitat: qui sunt tẽplũ ei⁹ ⁊ sedes eius. Unde ꝑ Esaiã dñs ait. Celũ mihi sedes est. terra autẽ scabelluz pedum meoꝝ. qꝛ in electis qui sũt celũ habitat deus ⁊ regnat. qui eius voluntati deuoti obtemperãt. Malos ꝟo q̃ sunt terra: iudicij districtione calcat. Uñ ⁊ in li. Sap̃. dicit̃. Thronus sapientie aĩa iusti. qꝛ i iust̃ speci alius est q̃ in alijs rebus: i quibus tñ om̃ibus totus ẽ. Quẽadmodũ aĩa (vt ait aug. in epl̃a ad Hiero. de origine aĩe) ꝑ om̃s ꝑticulas corꝑis tota adest simul. nec minor in minoribus. nec maior i maioribus. ꝫ tamẽ in alijs intẽsius. i alijs remissius opat̃ cũ in singulis ꝑticulis corꝑis essentialiter tota sit. Ita ⁊ deus cũ sit in om̃ibus eẽntialiter ac totus. in illis tñ plenius esse dicit̃ quos inhabitat. i. i quibus ita est vt faciat eos templũ suũ. ⁊ hi tales cũ eo sunt iaz ex parte. sed i btitudine ꝑfecte. Mali ꝟo ⁊ si ibi sint vbi ipse ẽ qui nusq̃ deest. nõ tamẽ sunt cũ eo. Uñ Aug. sup Joh. Nõ sat̃ fuit dicere vbi ego sum ⁊ illi sint. sed addidit mecũ. qꝛ ⁊ miseri p̃nt esse vbi ⁊ ille est: qui nusq̃ deest. Sz bti sũt cũ illo. qꝛ nõ sũt beati nisi ex eo q̃ cũ illo sunt. q̃ fruũt̃ eo. ⁊ vident illũ sic̃ est. Mali ꝟo nõ sũt cũ illo. vt ceci in luce nõ sũt cũ luce. nec boni ita nũc sunt cũ eo vt videant ꝑ speciẽ. ⁊ si sunt aliquo mõ cum eo ꝑ fidem. Quõ aũt deus habitet in bonis: ex illis aliquatenus intelligere valebis que supra dicta sunt. cuz de spiritussancti processione temporali agere tur. vbi licet ex parte exponitur. ex ꝑte. n. cognoscimus ⁊ ex parte ꝓphetamus: quõ spũssanctus habitet in nobis. qui non sine patre ⁊ filio inhabitat.

Augusti.

Si vis intelligere quõ habitet: req̃re ꝑ dicta de spiritusancto.

Ubi erat vel habitabat deus anteq̃ esset creatura. c

Si aũt queris vbi habitabat deus anteq̃ sancti essent? Dicimus qꝛ in se habitabat. Uñ Aug. in li. cõtra Maximinũ. In templo inquit suo habitat deus. s. in sanctis qui sũt templũ dei mõ ꝫm fidẽ ambulãtes. et templũ dei erũt aliqñ ꝫm speciẽ. qualiter etiã nũc templuz dei sunt angeli. Sed dicet aliq̃s. anteq̃ faceret deus celũ ⁊ terrã. anteq̃ faceret sanctos vbi habitabat? In se habitabat de⁹. apud te habitat. ⁊ apud se est. Non ḡ sãcti sic sunt dom⁹ dei: vt ea subtracta cadat deus. Immo sic habitat deus in sanct̃. vt si ipse discesserit: cadant.

Augusti.

Multa hic breuiter docet que cõfirmãt ꝑdicta. d

Sciendũ est etiam qꝛ vt ait Aug. in li. ad Dardanũ. Dici nisi stultissime nequit. spũmsanctũ nõ habere locũ in nostro corꝑe: qd̃ totũ anima nostra impleuerit. Stultius etiã dicit̃ angustijs alicubi impediri trinitatẽ. vt pater et filius ⁊ spũssanctus alicubi simul esse non p̃nt. Ueꝝ illud est multũ mirabilius: q̃ cũ deus vbiq; sit totus. nõ tñ in om̃ib⁹ habitat. Quis porro audeat opinari: nisi inseparabilitatẽ trinitatis penit⁹ ignoret. q̃ in aliquo possit habitare pater ⁊ filius i quo nõ habitet spũssanct⁹. Aut in aliquo spũssanctus i quo nõ habitet pater ⁊ fili⁹. Fatendũ ẽ ḡ vbiq; esse deũ ꝑ diuinitat̃ p̃ntiã sed nõ vbiq; ꝑ inhabitatõis gratiã. Propter hanc em̃ habitationẽ gr̃e nõ dicimus pater noster qui es vbiq;. cũ ⁊ hoc veꝝ sit sed q̃ es in celis. i. in sanctis: in quibus est quodã excellentiori mõ.

Aug⁹.

Q deus habitator ẽ quorũdaz nõdũ cognoscentiũ deũ. ⁊ nõ quorũdã cognoscẽtium. e

Illud quoqz mirabile ẽ. Quia vt ait aug. i eodẽ. De⁹ ẽ inhabitator quorũdã nõdũ cognoscẽtiũ deũ. ⁊ nõ quorundã cognoscẽtiũ deũ. Illi em̃ ad templũ dei nõ ꝑtinẽt: q̃ cognoscẽtes deuz nõ sicut deũ glorificãt. Ad templũ dei ꝑtinẽt ꝑuuli sctificati sacr̃o xp̃i ⁊ remunerati spũsctõ: q̃ nondũ valẽt cognoscere deum. Ergo quẽ potuerunt illi nosse nec hr̃e. isti potuerũt hr̃e anteq̃ nosse. Btissimi autez sunt illi q̃bus ẽ deũ hr̃e qd̃ nosse. Hic aliq̃tenus apit Aug. quõ de⁹ habitet i aliquo. id ẽ habeat̃. cũ vicz ita est in aliquo vt ab eo cognoscat̃ ⁊ diligat̃.

Augusti.

Quomõ deus totus vbiqz sit per essentiam. non potest intelligi ab humano sensu. f

Ex predictis patet

q̄ deus vbiq̄ totus est p essentiā. ⁊ in sanctis habitat p gr̄am. Cunq̄ supius licz tenuiter ostensum sit: q̄ rōne dicat̄ habitare in quibusdaz. ef flagitaret ordinis ratio id etiā assignari quomō vbiq̄ p essentiā ⁊ totus sit. nisi hui⁹ considerationis sublimitas atq̄ immēsitas humane mētis sensū omnino excederet. Ut eñ ait Chryſ. sup epl̄az ad Hēb. Sicut multa de deo intelligimus q̄ loq̄ penitus nō valem⁹. ita multa loquimur q̄ intelligere nō sum⁹ idonei. Verbi g̃ tia. Q̄ vbiq̄ deus ē: scimus ⁊ dicim⁹. quō aūt vbiq̄ sit: intellectu nō capimus. Item Q̄ ē incorpea quedā ⁊tus: que oīm ē cau/sa bonoz scimus. quō aūt vel que ista sit: penitus ignoramus.

Chryſ.

Quozūdā opinio q̄ p̄sumūt ostendere quō deus vbiq̄ sit p essentiā potētiam. ⁊ p̄ntiam. ℊ

Quidaz tamen im

mēsa ingenio suo metiri p̄sumētes. hoc ita foze intelligendū tradiderūt. q̄ de⁹ vbiq̄ p essentiā eē dicit̄. nō q̄ dei essentia ꝓpriesit in oñi loco ⁊ oñi creatura. sed q̄ oñis natura atq̄ oñe qđ naturaliť ē: in quocūq̄ loco sit p euz habet esse. ⁊ omnis locus i quo illud est. Idē etiaz dicunt ideo deum vbiq̄ dici esse p p̄ntiam vel p potentiā. q̄ cuncta loca sunt ei p̄ntia. ⁊ que in eis sunt. nec in eis aliq̄d opari cessat. Nam ⁊ ipa loca: ⁊ quicq̄d in eis est. nisi ipe cōseruet manere nō p̄nt. Jn eis ℊ p substantiā de⁹ esse dicit̄ vt aiūt. q̄ p virtutē ꝓprie substantie sue facit. vt etiam loca sint ⁊ omnia que in eis sunt. Sed licz hec vera sint que asserūt in explanādis intelligētijs p̄dictoz. Jn illis tñ verbis q̄bus dicit̄ deus vbiq̄ esse p essentiā. plus ꝓtineri credendū ē. qđ hō viuēs capc nō valet.

Q̄ de⁹ cū sit i oībus reb⁹. nō tñ soz/dibus rex inquinat̄. h

Volet etiam ab eis

dem queri. quō deus subaliter insit oībus rebus: ⁊ corpaliū sordiū inquinationibus nō ꝓtingat̄: qđ tā friuolū est: vt nec respōsione sit dignū. cuz etiā spūs creat⁹ sordib⁹ corporeis etiā leprosi vel q̄ntūcūq̄ polluti inq̄nari nō possit. Sol q̄q̄ radios suos sine sui pollutiōe effundit sup loca ⁊ corpa. nō solū munda: ꝝ etiā immūda. ac sordib⁹ fetētia. quoz ꝓtactu hoies ⁊ alie quedam res inficiunt̄. Solis vo radij impolluti et incōtaminati ea cōtingentes existūt. Nō ē ergo miranduz: si essentia diuina omnino simplex ⁊ incōmutabilis omnia replet loca. ⁊ omnibus creaturis essentialiter inest nec tamen cuiusq̄ rei sordibus contaminatur vel contingat̄. Unde Augusti. in lib. de natura boni. Luz in deo inquit sint oia q̄ condidit. nō tamē inquinat̄ eū illi q̄ peccant. De cuius etiā sapiētia que attingit a fine vsq̄ ad finem fortiter: dicit̄. Attingit omnia ꝓpter suam mundiciā. ⁊ nihil inquinatum in eaz incurrit. Postremo respondeant. quid potius de deo respōdendum existiment. vel q̄ nusq̄ p essentiā sit. vel vbiq̄. vl̄ q̄ alicubi ita q̄ nō vbiq̄: Sz quis audeat dicere q̄ nusq̄ diuina essentia sit. vel q̄ alicubi ⁊ nō vbiq̄ sit. Si eñ ita est alicubi q̄ nō vbiq̄. ergo localis est. Est ℊ vbiq̄ tota que continet totū. ⁊ penetrat totū. que nec p sui simplicitate diuidi nec p sui puritate macl̄ari. nec p sui immēsitate vllo mō ꝓphendi pōt. Uñ Augusti. Deus vbiq̄ est. cui nō locis sed actiōibus ꝓpinquamus.

Per silen/nus ostēdu.

Aug. de ag/ne xp̄iano c. ment q̄dam fieri non p/scz ne hūa/carne ⁊ vita/ substātia de/ inq̄net. et i/ p̄dicāt ista/ sibilē solē/ dios suos pe/ oñes feces/ sordes spā/re. et eos m/ dost sincer/ suare. Si e/ ergo visibi/ mūda a vi/ lib⁹ immūdi/ ꝓtingi p̄n/ nō inquina/ q̄nto mag⁹/ uisibil ⁊ im/ murabilis/ ritas.

Augusti.

Per incom/niēs ostē/deū vbiq̄

Q̄ deus vbiq̄z sit ⁊ in omni tempore. noa tamen localis est. non circumscriptibilis. nec loco nec tempore mouetur. i

Cunq̄z diuina na=

tura veraciter ⁊ eēntialiter sit i oñi loco: ⁊ in oñi tpe. nō tñ mouet̄ p loca vel p tempora. nec tempalis nec localis ē. Localis nō est. q̄ penitus non circumscribit̄ loco. quia nec ita est in vno loco q̄ nō sit in alio Neq̄ dimensiōz habet: sicut corp⁹ cui ſm locū assignat̄ p̄ncipiū. mediū ⁊ finis. et añ ⁊ retro. dextra ⁊ sinistra. sursum ⁊ deorsū. quod sui interpositione facit distantiā circumstantiuz. Quobus nāq̄ his modis dicit̄ i scriptura aliq̄d locale siue circūscriptibile ⁊ ecōuerso. s. vel q̄ dimensiōz capiens lōgitudis. altitudis ⁊ latitudis distantiā facit in loco. vt corpus. vel q̄ loco diffinit̄ ac determinat̄. quoniā cuz sit alicubi nō vbiq̄ inuenitur. quod non solum corpori. sed etiam omni creato spiritui cōgruit. Omne ℊ corpus omnimodo locale est.

Quib⁹ mo/ aliq̄d dicat̄/ locale vel/ cūscriptibile.

De spũ creato q̃ ꝑm alterũ modũ nec locat̃ nec circũscp̃tibil̃ ẽ. ꝑm alterꝝ ꝟo est. corpꝰ ꝟo oĩno locale ⁊ circũscp̃tibile. deꝰ illocal̃ ⁊ incircũscriptibilis.

Spũs ꝟo creatus quodammõ ẽ localis. ⁊ quodammõ nõ est localis. Localis quidẽ dicit̃. qꝛ diffinitiõe loci terminat̃. qm̃ cum alicubi pñs sit totus: alibi nõ inuenit̃. Nõ autem ita localis est: vt dimensionez capiens distantiã in loco faciat. Diuina ḡ sola essentia omnino illocalis ⁊ incircũscriptibilis est. que nec locis mouet̃ aliquo mõ. s. vel determinatiõe finita. vel dimensiõe suscepta. nec temporibus. s. affectu ⁊ cognitione. His. n. duobus modis. s. loco vel tẽpore fit mutatio creature: que lõge ẽ a creatore. Unde Aug. sup Geñ. Deus inquit omnipotẽs incõmutabili eternitate. volũtate. veritate semp idẽ mouet p tempꝰ creaturam spũalez. mouet etiã p tempus ⁊ locũ creaturã corpalem. vt eo motu naturas quas cõdidit administret. Cum ergo tale aliquid agit: nõ debemus opinari ciꝰ substantiã qua deus est tempibus locisq̃ mutabilẽ. siue p tempora ⁊ loca mobilez. cum sit ipe ⁊ interior omni re. qꝛ in ipo sũt oĩa. ⁊ exterior omni re. qꝛ ipe est sup omnia. et antiquior omnibus. qꝛ ipe idẽ est añ om̃ia ⁊ nouior omnibus. quia ipe idẽ ẽ post omnia. s. post omniũ initia. Ecce hic aperte ostendit̃: q̃ nec locis nec temporibꝰ mutat̃ vel mouet̃ deus. Spũalis autem creatura p tempus mouet̃. corpalis ꝟo etiã p tempus ⁊ locum.

Augusti.

Q̃ deꝰ ẽ interior. antiq̃or ⁊ nouior omnibus.

Quid sit mutari ꝑm tẽpus. k

Mutari autez p tẽpus ẽ variari ꝑm qualitates interiores vl̃ exteriores q̃ sunt in ipsa re que mutat̃. vt qñ suscipit vicissitudinez gaudij. doloris. scie. obliuionis. vel variationẽ forme. siue alicuius qualitat̃ exterioris. Hec em̃ mutatio que fit ꝑm tp̃us: variatio est qualitatũ que fit in corpali vel spũali creatura. et ideo vocat̃ tempus.

Opinio quorundam qui dicũt spiritus creatos nõ moueri loco. nec esse locales. l

De mutatiõe vero loci magna inter conquirẽtes disceptatio versatur. Sunt eni qui dicunt nullum spiritum aliquo modo posse mutari loco. ab omni spiritu locum vniuersaliter remouere volentes. quoniam ꝑm dimensionẽ tantum ⁊ circumscriptionem locum constare asserunt. atq̃ id solum esse locale. vel in loco esse dicunt quod dimensionez recipit ⁊ distantiã in loco facit. Et hoc dicũt Aug. sensisse mutatiõez temporis tantum spirituali creature tribuentem. loci ꝟo ⁊ tẽporis corporee.

Aug. ꝟba p̃dicta. p se facere dicunt.

Hic respondet̃ eis. m

Sed vt supra diximus: dupliciter dicit̃ res esse localis vl̃ circumscriptibilis. s. vel quia dimensiõz recipit ⁊ distantiã facit. vel quia loci termino diffinit̃. quorum vtrunq̃ conuenit corporee creature. alterum ꝟo tm̃ spũali. Nã vt supra diximus corpalis creatura ita est localis vel circũscriptibil̃ q̃ determinat̃ diffinitiõe loci. ⁊ q̃ dimensiouẽ recipiens distantiã facit. Spũalis ꝟo tantũ diffinitiõe loci concludit̃. cũ ita sit alicubi q̃ nõ alibi. Sz nec dimensionem recipit. nec distantiam in loco facit. quia si multi essent spiritꝰ hic: nõ eo coangustarent locum. q̃ minus de corpibus contineret. Ideoq̃ August. attribuit mutationem loci corpi. nõ spiritui. quia licet spũs transeat d̃ loco ad locũ nõ tamẽ ita vt dimensionibus circumscriptus: interpositiõe sui faciat distantiã circumstantiũ sicut corpus.

Cõclusio ex p̃dictis q̃ spũs creati sũt locales ⁊ circũscp̃tibiles quodammõ. Spũs vero dei omnino incircumscriptibilis. n

Sũt ergo spiritus creati in loco. ⁊ transeunt de loco ad locũ. ⁊ quodammõ locales et circũscp̃tibiles. ꝑ nõ om̃i eo mõ quo creature corpee. Spiritus aũt increatus q̃ deus ẽ: in loco quidez ẽ. ⁊ in omni loco. sed om̃ino illocalis ⁊ incircũscriptibilis. Vñ Beda sup Luc̃. ait. Cũ ad nos angeli veniunt: sic exterius implent ministerium. vt tamen ante deũ interius p contemplationem assistant. quia et si angelus ẽ spũs circumscriptus. summꝰ tamẽ spũs q̃ deus ẽ: incircũscriptus est. intra quẽ currit angelus quocũq̃ mittatur. Ecce hic dicit̃. qꝛ spũs angelicus circũscriptus ẽ. Spũs aũt q̃ deus ẽ incircũscriptꝰ. Alibi etiã Amb. distantiã ostendens inter spũm increatum ⁊ spũm creatuz dicit sera-

Beda.

Ambros.

phin de loco ad locū transire inquiēs ita i li. de tri. Dixit Esaias. ḟa missus ē ad me vn⁹ de seraphi. Et spūs quidē sanctus dr̄ missus. sed seraphin ad vnuz. spūs ꝯo ad omnes. Seraphin mittit in misterio. spirirus opaṫ misteriū. Seraphin d̄ loco ad locū transit. Nō. n. complet omnia. ꝫ ipse replet a spū. Hic apte ostēditur ꝙ angeli quodammodo locales sunt.

Cum repetitione supiorum confirmat autoritatibus deuz esse vbiqz sine locali motu. o

Fateamur itaqz diuinam naturaz p immensitate sui nusqz deesse. eāqz solā omnino illocalē: et oīno incircūscriptibilē: nullo ꝙcludi loco. sed a fine vsqz ad finē attingere. non tñ spaciosa magnitudine: nec locali motu. ꝫ immēsitate atqz immobilitate sue eēntie. Vñ Aug⁹. ad Bardanū ait. Nō q̄si spaciosa magnitudine opinemur deū p cūcta diffundi. sicut fum⁹ aut lux ista diffundit. ꝫ potius sicut in duobus sapiētibus: quoꝝ alter altero coꝛpe grādioꝛ ē. ꝫ sapiētioꝛ nō est. vna sapia ē. nec ē i maioꝛe maioꝛ. nec in minoꝛe minoꝛ. nec minoꝛ i vno q̄ i duobus. ita deus sine laboꝛe regēs ꝛ ꝙtinēs mundū: i celo totꝰ ē. i terra totꝰ. ꝛ i vtroqz totꝰ. ꝛ nullo ꝙtētus loco. ꝫ i seipō vbiqz totꝰ. Jdē q̄ super psal. ait. Ad ꝯbū dei ptinet nō eē i pte ꝫ vbiqz esse p seipm. Hec em̄ ē sapia dei q̄ attingit a fine vsqz ad finē fortit̄. nō tñ motu locali: ꝫ immobilitate sui. velut si moles aliq̄ saxea impleat aliquē locū. dicit̄ ꝙ attingit a fine illiꝰ loci vsqz ad finē. cū tñ alterū nō deserat alteꝝ occupādo. Nō ḡ habz motū localē verbū illud. ꝛ sapia illa solida ē ꝛ vbiqz. Ex p̄dictis innotescit. ꝙ deus ē ita vbiqz p essentiā. ꝙ nec spaciosa magnitudine diffundit̄. nec vno deserto loco alium occupat. qꝛ localē motū nō hz. Jō ꝯ Aug. volēs p̄scidere a dei puritate oēz localē motū ꝛ localē circūscp̄tōez. potiꝰ dicit oīa esse i illo q̄ ipm̄ eē alicubi. nec tñ ipsuz eē locū q̄ nō ē in loco. in li. lxxxiij. q. ita inquiēs. Deꝰ nō alicubi ē. qđ alicubi ē ꝙtinetur loco. qđ ꝙtinet̄ locoꝝ coꝛpꝰ ē. Deꝰ autē nō ē coꝛpꝰ. nō ḡ alicubi ē. et tñ qꝛ ē ꝛ i loco nō ē. i illo sūt potiꝰ oīa q̄ ille alicubi. nec tñ ita i illo vt ipe sit locꝰ. Locꝰ ei i spacio ē: qđ lōgitudine ꝛ latitudie ꝛ altitudine coꝛporis occupat̄. nec deꝰ tale aliq̄d ē. ꝛ oīa ḡ

i ipso sunt. et locus nō ē. nec i loco ē. Locꝰ tñ dei ꝫ impꝛopꝛie dicit̄ templū dei. non q̄ eo ꝙtineat̄. Jd aūt nihil meliusqz aia mūda intelligit̄. Ecce hic dicit deū nō eē in loco. ꝫ intelligendū est eū nō esse in loco localiter. s. qꝛ nec circumscriptionē. nec localē motū habet.

Oppositio qua videt̄ pbari q̄ deus mutet̄ loco. p

Ad hoc autez solet opponi sic. Quotidie fiūt creature q̄ añ nō erāt. ꝛ i eis deus ē: cū añ nō esset i eis. est ḡ vbi añ nō erat. ideoqz mutabil̄ esse videt̄. Sed licet quotidie incipiat eē in creatur̄ i quibus ante nō erat. qꝛ ille nō erāt. hoc tñ fit sine sui mutatione. qualiter in mūdo cepit esse quē fecit. tñ sine mutabilitate. ꝛ silr desinit eē i q̄bus añ erat sine sui mutatiōe. nec tñ ipe deserit locū. ꝫ locus desinit esse.

Epilogꝰ vbi exponit̄ quare in p̄dicta venerit disceptationē. q

Jaz sufficienter demonstratū esse videt̄: quomō omnia dicatur esse in deo. et deus in omnibus. quam disceptationē quasi incidenter suscepimꝰ quia id videbatur postulare res: circa quā noster versabatur sermo. Dixerebamꝰ em̄ de scientia siue sapientia dei. et cum doceremus deum scire omnia. quesitū est vtrū pꝛopter cognitionē quam de omnibus habet: dicent̄ omnia esse in deo. an alia ratione hoc diceret scriptura. Huius ḡ q̄stiōis occasio i p̄missā nos deduxit disputatōz.

Jsta est distinctio tricesimaseptima bukꝰ primi libri. In qua magister postꝫ egit quomodo res sint in deo. hic incipit agere quomodo deus est in rebus. Et tria circa hoc facit. Nam primo ostendit modos veros quibus deus est i rebus. Secundo remouet falsos modos quibus non est i ipsis Tertio ostendit qualiter de nouo incipit esse: ꝛ desinit esse in creaturis. Primum facit a principio distinctionis vsqz ibi. Cunqz diuina natura. Secundu ab inde vsqz ibi. Ad hoc autem solet. Tertium vsqz ad finem distinctionis. Et tantū in generali. Jn speciali sententia magistri stat in tribus pꝛopositionibus. Quarum pꝛima est hec. Quāuis deus sit in omnibꝰ creaturis pꝛesentialiter. potentialiter ꝛ essentialiter in solis iustis est tanq̄ in ꝓpria habitatiōe. Hāc magister ꝓbans ꝓponit deum esse in omnibus rebus. Uno mō ꝙmuniter p potentiā. pꝛesentiā ꝛ essentiā. In omni natura ꝛ eēntia sine sui distinctiōe. In omni loco sine sui circūscp̄tiōe. In oīi tpe sine mutabilitate sui. Alio mō specialiter est in sanctis. quos p

gratiã inhabitãs templũ suũ ipsos ẽ efficiens. Tertio mõ dicit spãlissime esse in homie xpo. in quo plenitudo diuinitatis corpaliter habitat per grãz vnionis. z hũc tertiũ modũ mgr dimittit. eo q pertineat ad tertiũ libz̃ sñarum. Postea magister p̃dicta affirmat per autoritates. Et subdit postmodũ. q ꝙuis deus sit in rebus oĩbus. nõ tñ credendũ est diuinã puritatẽ quouis mõ posse maculari. p hoc q in rebus immũdis pñs extitit. sicut nec spũs humanus per vnionẽ ipsi⁹ ad corpus leprosũ inquinat. nec sol qñ suis radijs feda attigit defedat. Et iustos inhabitare dicit deus. qñ tpaliter z ad nos ĩ eos pcedit

Secunda ppositio ẽ hec. Deus solus vbiq̃ existẽs: nõ variat qualicũq̃ loco vel tpis mutatione. Hec ppositio pponit p̃mo. q diuina natura sit ĩ loco. non tñ circũscribit vel diffinit a loco. Scd̃ ostendit p hoc q duplex mutatio inuenit ĩ natura Creatura. n. corpalis loco diffinit z circũscribit. spũalis aũt solum diffinit. Itẽ corpalis creatura per tps z locũ mouet. spũalis autẽ per tps. aut p̃m tps mutari potest p̃m affectiões tẽpori subiacentes. Postea quritur. Utr̃ mutari per locũ ꝓueniat spũi. Et rñdet q transire de loco ad locũ: ita q diffiniat z nõ circũscribat hoc cõuenit spiritibus. sed trãsire de loco ad locum circũscr̃ptiue eis nõ ꝓuenit. Deinde addit q locabile z circũscriptibile z mutabile deo nõ conuenit. Tertia ppositio est hec. Deus sine sui mutatione de nouo incipit vel desinit esse in creaturis. Ista ppositio patet in textu in penul. ca. huius dist. circa finez. Et tñ in speciali.

Hic redit ad ppositũ. repetens superi⁹ dicta vt addat alia a

DI. XXXVIII

Nunc ergo ad ppositũ reuertentes: cepto insistamus. Supra dictũ ẽ q p̃scia dei futuroꝝ tm̃ est. sed oĩm tã bonorũ ꝙ malorꝝ. Scia ꝺo vel sapia nõ mõ de futuris. sed etiã ꝺ p̃ntibus z futuris. nec tm̃ de tpalibus: sed etiã de eternis. q3 seipsuz nouit de⁹.

Questio an scia vel p̃scia sit cã rerꝝ. vl̃ res sint cã p̃scientie.

Hic ozit questio nõ dissimulãda. vtr̃. s. scia vel p̃scia sit causa rerũ. an res sint cause scie vel p̃scie dei? Videt em̃ p̃scientia dei causa esse eoꝝ que ei subsunt ac necessitatẽ eueniẽdi eis facere. q3 nec aliqua futura fuissẽt: nisi deus ea p̃sciss̃. nec p̃t nõ euenire: cum deus ea p̃sciuerit. Si aũt impossibile ẽ ea nõ euenire: q3 prescita sunt. videt g̃ ipsa p̃scia q̃ p̃scita sunt eis eẽ causa eueniẽdi. Impossibile ẽ ea nõ euenire cũ p̃scita sint. q3 si nõ euenirent cũ p̃scita sint: fallerẽt dei p̃scia. At dei p̃scia falli nõ põt. Impossibile ẽ g̃ ea nõ euenire cuz p̃scita sũt. Sic g̃ p̃scia causa eozũ eẽ videt q̃ p̃scita sũt. Hoc idẽ z de scia dicit. s. q q3 de⁹ atiq̃ nouit ideo sint.

Aug. auctes ponit que videt hoc asserere.

Cui sñie Aug̃. attestari videt in. xv. li. de tri. sic di. Non ista ex aliquo tpe cognouit deus: ꝙ futura oĩa tpalia atq̃ ĩ eis etiã q̃d z qñ ab illo pertituri fueram⁹. z quos z de q̃bus rebus vl̃ exauditurus vel non exauditur⁹ esset. sine initio añ p̃sciuit. Uniũsas autẽ creaturas z spũales z corpales. nõ q3 sunt ideo nouit sed ideo sunt q3 nouit. nõ em̃ nesciuit q̃ fuerat creaturus. q3 g̃ sciuit: creauit. nõ quia creauit: sciuit. nec aliter sciuit creata q̃ creanda. Non em̃ eius sapie aliq̃d accessit ex eis. sed illis exñtibus sicut oportebat ille: z qñ oportebat: mãsit vt erat. Uñ in ecclesiastico. Anteq̃ crearent̃: oĩa nota sunt illi sic z postq̃ ꝓsummata sunt. Ecce his verbis videt Aug̃. innuere sciam vel p̃sciaz dei causã esse eoꝝ que fiũt: cũ dicit ideo ea esse. q3 deus nouit. Idẽ q̃ in. vj. lib. dicere videt. Cũ inquit decedãt z succedãt tẽpora: nõ decedit aliq̃d vel sucedit scie dei, i qua nouit oĩa que fecit p ipsã. Nõ. n. hec q̃ creata sunt ideo sciunt̃ a deo q3 facta sũt ꝙ potius ideo facta sunt. q3 immutabiliter ab eo sciunt̃. Et hic etiaz significare videt dei sciam cãm eoꝝ esse que fiunt. dicẽs nõ ideo deũ ea nouisse: q3 facta sunt. ꝙ ideo facta sunt. q3 nouit ea deus. Ideoq̃ videt dei scia vel p̃scia cã esse eoꝝ que nouit.

Inconuenientia ostendit que seq̃rent̃ si diceret̃ scia vel p̃scia causa oĩm rerꝝ que ei subsunt. b

Quod si ita est. est ergo causa omniũ malorũ. cum omnia mala sciant̃ et p̃sciantur a deo. quod longe est a veritate. Si em̃ dei scientia vel p̃sciẽtia causa esset malorũ. esset vtiq̃ deus auctor malorꝝ. quod penitus falsum est. Nõ ergo scientia vel p̃scientia dei causa est omniũ que ei subsunt.

Q3 res future nõ sunt causa scie vl̃ p̃scie dei. c

Neq3 etiaz res future cã sunt dei p̃scie. licet em̃ nõ essent future nisi p̃scirent̃ a deo. nõ tñ iõ p̃sciũt̃. q3 future sunt. Si em̃ hoc eẽt: tunc ei⁹ q̃ ꝺ eternũ est aliquid existeret causa ab eo alienũ. ab eo diuersum. z ex creaturis pẽderet scientia creatoris. z creatum causa esset increati. Origenes tñ sup epistolaz ad Romanos ait. Nõ ppt̃ea aliq̃d erit. q3 id scit de⁹ futuꝝ. sed q3 futuruz est. ideo scitur a deo

Hoc p̃dictis videt cõtrarium.

añq̄ fiat. Hoc videt̄ p̄missis verbis aug. obuiare. Hic em̄ significari videt̄ q; res future cā sint p̄scientie. Ibi vo q; p̄sciētia cā sit rer futuraꝝ.

Quid ex p̄dictis tenēdū sit cū determinatione autoritatū. d

Hāc igitur que vi=

detur repugnantiā de medio tollere cupientes. dicim⁹ res futuras nullaten⁹ cām eē p̄scie vel scie dei. nec ideo p̄sciri vel sciri: qz future vel facte sunt. ita exponētes qđ ait Orig⁹. qz futuꝝ eū. ido scit a deo anteq̄ fiat. i. qđ futuꝝ ē scit a deo añq̄ fiat. neq̄ sciret nisi futuꝝ esset: vt non noteꝝ ibi cā. nisi sine qua nō fieret. Ita etiaz dicimus sciam vel p̄sciam dei nō esse cām eoꝝ q̄ fiunt. nisi talē sine qua nō fiunt. si tm̄ sciam ad noticiam tm̄ referam⁹. Si vo noīe scie includit etiā bñplacitū atq̄ dispositio. tūc recte potest dici cā eoꝝ q̄ deus facit. His. n. duob⁹ modis: vt supius p̄taxatū ē: accipit cognitio vel scia dei. s. p noticia sola. vel p noticia simul et bñplacito. Hoc mō forte accepit Aug. dicēs. Ideo sūt qz nouit. i. qz scienti placuit. z qz sciēs disposuit. Et hic sēsus ex eo adiuuat̄. qz de bonis ibi tm̄ agit Aug. s. de creaturis. de his q̄ deus facit. q̄ oīa nouit. nō solū scia: sz etiaz bñplacito ac dispositōe. Sic g̈ ibi accipit dei cognitō vt nō mō noticiā. sed etiā bñplacitū dei significet. Mala vo scit de⁹ z p̄scit anteq̄ fiant. ꝑ sola noticia: ñ bñplacito. Prescit. n. de⁹ z p̄dicit etiā q̄ nō ē ipse factur⁹. sicut p̄scit z p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ. ꝑ nō fecit. Nec iō qz p̄scit: ad pctm̄ infidelitatis eos coegit. nec p̄sciisset vl' p̄dixisset eoꝝ mala: nisi eēnt ea habituri. Vñ Aug⁹. sup Joh. De⁹ in q̄t futuroꝝ p̄sci⁹: p pphetaz p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ: ꝑ nō fecit. neq̄ p̄sciisz mala eoꝝ nisi ea hr̄ent. Nō. n. iō quē q̄ ad peccandū cogit. qz futura hoīm pctā p̄nouit. Illoꝝ. n. p̄sciit pctā non sua. Jōq̄ si ea q̄ ille p̄sciit ipsoꝝ nō sunt. nō vera ille p̄sciit. Sz qz illius p̄scia falli nō pōt: sine dubio nō ali⁹: ꝑ ipsi peccāt quos de⁹ pctōres eē p̄sciit. Et iō si nō malū ꝑ bonū facere voluissent. non malū facturi puniderētur ab eo q̄ nouit q̄d sit q̄sq̄ facturus. His vbis apte oñdit: si diligent attendam⁹ p̄sciam deinō esse causam maloꝝ q̄ p̄scit. qz non ea p̄scit tanq̄ factur⁹. nec tanq̄ sua. ꝑ etiā illoꝝ q̄ sunt ea facturi vel habituri. Prescit sciuit g̈ illa sola noticia: nō bñplacito autoritatis. Vñ dat intelligi q; de⁹ ecōuerso p̄scit bona tanq̄ sua: tanq̄ ea q̄ facturus est vt illa p̄scienda simul fuerint ipsius noticia z autoritatis bñplacitū.

Augusti.

Cōtra hoc qđ dictuz ē p̄sciētiā dei nō posse falli. oppositio. e

Ad hoc aūt quod

supra dictū est. s. p̄sciam dei falli nō posse: solet a quibusdaz ita opponi. Be⁹ p̄sciuit hunc lectuꝝ vel aliq̄d hmōi. sed pōt esse vt iste nō legat. ergo pōt aliter esse q̄ deus p̄sciuit. ergo pōt falli dei p̄scia. quod omnino falsū est. Potest equidē nō fieri aliq̄d. z illud tamē p̄scitū est fieri. Nō ideo tamē potest falli dei p̄scia. ḳa si illud non fieret. nec a deo p̄scitū esset fieri. Sed adhuc vrgent questionē dicentes. Aut aliter pōt fieri q̄ deus p̄sciuit. aut nō aliter. Si nō aliter. g̈ necessario cūcta eueniūt. Si vo aliť pōt ergo dei p̄scia falli vel mutari. Sz potest aliter fieri. ḳa potest aliter fieri q̄ fiat. Ita autē sit vt p̄scitū ē. aliť ergo pōt fieri q̄ p̄scitum est. Ad quod dicimus illam locutionem multiplicē facere intelligentiā scz aliter potest fieri q̄ deus p̄sciuit. et huiusmodi. vt potest nō esse quod deus p̄sciuit. z impossibile est nō esse quod deus p̄sciuit. z impossibile est non esse p̄scita omnia que fiunt. et huiusmodi. Possunt em̄ hec coniunctim intelligi: vt cōditio sit implicita. z disiunctim. Si em̄ ita intelligas nō potest aliter fieri q̄ deus p̄sciuit. i. non potest vtrūq̄ simul esse. s. qz deus ita p̄sciuerit fieri z aliter fiat: verum intelligis. Si autem p disiunctionē intelligas. vt dicas hoc aliter nō posse euenire q̄ euenit: quomodo futurū deus p̄sciuit: falsum ē. Hoc em̄ aliter potest euenire q̄ euenit. z tamen deus hoc modo futuꝝ p̄sciuit. Similiter z alia determinatio. s. impossibile ē illud nō euenire quod deus p̄sciuit. vel cum deus prescierit. Si coniunctim intelligas: verum dicis. Si disiunctim: falsum. Ita etiā z illud. Impossibile est non esse prescitū omne quod fit. id est non potest esse vtrūq̄ simul. scz vt fiat z nō sit p̄scitum. hic sensus verus est. Si vero dicis deum non potuisse non prescire omne quod fit: falsū ē. Potuit em̄ facere vt nō fieret. z ita non esse p̄scitum.

Oppo

Respō

Jsta est distinctio tricesimaocta/ua huius primi libri. In qua magister post̄ egit de scientia dei ꝼm se. ⁊ de compatione rerum scitarum. incipit agere de compatiõe scientie ad res scitas. Et tria facit. Nam primo querit. Utrum scientia dei sit causa rerum scitarum. Secundo subdit determinationem questionis mote. Tertio mouet et soluit dubitationem ex determinatiõe questionis mote emergentem. Primuꝫ facit a principio distinctionis vsq; ibi. Hanc ergo que videtur. Secundum ab inde vsq; ibi. Ad hoc autem quod supra dictum est. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ õ sententia in hac distinctione in generali. Jn speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarũ prima est hec. Deus scientia appropriationis nõ est causa simpliciter omniũ futuroꝝ contingentiuꝫ. sed tm̄ bonorum. Hanc magister ꝓbans querit. Utrum scia dei vel p̄scientia sit causa rerum scitaꝝ vel econuerso. Et ꝓbat q̄ p̄scientia dei sit causa reꝝ. q̄a nec aliqua futura essent nisi deus p̄sciuisset. ⁊ que p̄scisuit: impossibile ẽ ea nõ euenire. Et ad hoc ꝓbandum magister adducit multas autoritates: que patent in textu. Postea obijcit in contrariũ sic. Si scia dei eẽt cã reꝝ scitaꝝ: sequeret deũ esse cãz maloꝝ. eo q̄ mala sunt ab eo scita ⁊ p̄scita. sed illud ꝓsequẽs est falsũ ergo ⁊ ꝓlusio ex qua sequit. Nec etiã res sunt causa scie dei. q̄ sic tpale ⁊ creatũ esset cã eterni. q̄ fiare nõ p̄t. Et rñdet mgr̄ q̄ res scite a deo nullatenꝰ sunt cã scie vel p̄scie dei: nisi forte causa sine qua nõ. ⁊ sic etiã intelligẽde sunt sanctoꝝ autoritates: q̄bus opposituꝫ dici videt. vicz q̄ res nõ sunt aliter cã prescie dei: nisi cã sine qua nõ. i. sine q̄bus nõ diceret p̄scia. Et ꝓsequẽter notat talẽ distinctiõez de scia dei q̄ scia dei vel cognitio dei p̄t accipi ꝓ sola simplici noticia. Et dr̄ scia simplex noticie. ⁊ sic accepta nullius rei ꝓprie est causa: nisi forte causa sine qua non Nõ em̄ deus quẽq; cogit peccare p̄ hoc q̄ p̄scit eum peccaturũ. Vel p̄t accipi ꝓ noticia simul ⁊ bñplacito. ⁊ sic accepta est causa rerũ. Ex his patet solutio ad argumentũ. s. de malo. Nam deus nõ nescit malũ: nisi scientia simplicis noticie. Cum ergo ex hac cognitionẽ nõ sit causa reꝝ: vt patet ex p̄dicta distinctione. ergo non valet argumentũ cuꝫ arguitur. Deus cognoscit malum. ergo est causa mali. Ex predictis simul sumptis ⁊ signanter ex distinctone predicta infero secundam propositionem que est. Jneffabilis dei prescientia est causa sine qua non omnium bonorum ⁊ malorum. Et patet ex premissis. Tertia propositio est hec. Cum ineffabili dei prescientia stat indifferens vel libera futurorum effectuuꝫ contingẽtia. Hanc magister inuestigãs arguit. q̄ scientia dei sit fallibilis. ⁊ hoc sic. Futuꝫ contingens est prescitum a deo. vel ergo potest aliter euenire q̄ p̄scitum est vel nõ. Si nõ. ergo scientia dei rebus scitis necessitatem imponit. ⁊ ꝓ consequens contingentiam tollit. Si ergo potest aliter euenire q̄ p̄scituꝫ est. ponatur in esse qõ aliter eueniat. ⁊ sequitur statim scientiam dei esse fallibilem ⁊ incertaꝫ. Jstud magister soluit p̄ sensum compositum ⁊ diuisum dicens. q̄ ſ tales propoſitio. impossibile est nõ euenire quod deus prescisuit euenturum. et possibile est non euenire qõ deus p̄sciuit euentuꝫ. ⁊ consimiles intelligantur cõiunctim in sensu composito: tunc sunt falsę. Jdeo q̄ impossibile sit p̄scientiam dei esse õ aliqua re euenẽte simul cum contrario euentu. Si autem tales ꝓpositiones intelligantur diuisim vel ī sensu diuiso. tũc vere sunt ⁊ possibiles: ꝑut cõsiderant̄ sine respectu ad dei p̄sciam. ⁊ tm̄ in speciali.

Utrũ scia dei possit augeri vel minui. vl̄ aliquo mõ mutari. vtrũq; eni videt posse ꝓbari. a

DI.XXXIX

Ꝓterea que ri solet: vtrum sciẽtia dei possit augeri vel minui: vtrunq; enim videtur posse ꝓbari. Q̄ diuina sciẽtia possit augeri vel mutari. hoc modo ꝓbatur. quia potest deus scire quod nunc̄ scit. Est. n. aliquis qui non ẽ lecturus hodie. ⁊ tamen potest esse vt legat hodie. p̄t. n. hodie legere. Nihil autem potest fieri quod non possit a deo sciri. Potest ergo deus scire hunc lecturum hodie. potest ergo aliquid scire quod non scit. ergo potest eius sciẽtia augeri vel mutari. eadem̄q; videtur posse minui. Est. n. aliquis hodie lecturus quem deus scit lecturuꝫ. Ät potest eẽ vt nõ legat. ergo potest deus non scire hunc lecturuꝫ. potest ergo non scire aliquid quod scit. ergo potest minui eius scientia vel mutari. Ad quod dicimus. quia dei scientia omnino immutabilis ẽ. nec augeri potest vel minui. Nã vt ait Augustinus in. xv. libro de trinitate. Scientia dei est ipsa sapientia. ⁊ sapiẽtia ẽ ipsa essentia siue substantia dei. quia in illius nature simplicitate mirabili non est aliud sapere ⁊ aliud esse. sed quod ẽ sapere: hoc est ⁊ esse. Jdeoq; nouit omnia verbum que nouit pater. sed ei nosse de patre est sicut esse. Nosse enim ⁊ esse ibi vnuꝫ est Et ideo patri sicut esse non ẽ a filio: ita nec nosse. Proinde tanc̄ seipsum dicẽs. Pater genuit verbum sibi equale per omnia. Non enim seipsum integre perfecteq; diſſisset: si aliquid minus aut amplius essꝫ in eius verbo q̄ in seipso. Hoc ẽ ergo omnino verbum quod pater. non tamen est pater. quia iste filius. ille pater. Sciunt ergo inuicẽ pater ⁊ filius. sed ille gignendo. iste nascendo. Et omnia que sunt in eorum scientia. in eorum sapientia. in eoruꝫ essentia vnusquisq; eorum simul videt. non particulatim aut singulatim velut alternãte cõspectu hinc illinc ⁊ inde. huc ⁊ rursum inde. vel inde ī aliud atq; aliud: vt aliqua videre non possit nisi non vidẽs alia. sed omnia simul videt: quorum nullũ ẽ quod non semp videat ⁊ sciat. Eius itaq; sciẽtia inamissibilis ⁊ inuariabilis ẽ. Nostra vo scia ⁊ amissibilis et receptibilis ẽ. quia nõ hoc ẽ nobis esse quod scire. Propter hoc sicut

Rñsio cñ determinatõe.

nostra scientia illi scientie dei dissimilis ē. sic ⁊ nostr̄ verbum quod nascitur de scientia nostra: dissimile ē illi verbo quod natū ē de patre scientia. Ex hac autoritate clare ostenditur scientiā dei omnino inuariabilem esse: sicut ipsa essentia dei oīno inuariabilis est. ⁊ q̄ pater ⁊ filius cum spiritu sancto simul omnia sciunt ⁊ vident. Sicut ergo non potest augeri vel minui diuina essentia. ita nec diuina scientia. et tamē conceditur posse scire quod non scit. ⁊ posse nō scire quod scit. quia posset aliq̄d esse subiectū eius scientie quod non ē. ⁊ posset non esse subiectū aliq̄d q̄ est sine ꝓmutatione ipsius scientie.

Oppositio an deus possit nouiter vel ex tempore scire vl̄ prescire aliquid. b

Hic opponitur a quibusdā ita. Si deus pōt aliq̄d scire vel p̄scire q̄ nunq̄ sciuit nec p̄sciuit. Potest ergo ex tempore aliquid scire vel prescire.

Respō Ad quod dicim⁹. Potest q̄dem de⁹ scire vel p̄scire: omne quod potest facere. et pōt facere q̄ nunq̄ fiet. Potest ergo scire vel p̄scire q̄ nūq̄ fiet. nec est nec fuit. nec illud scit vel nesciuit. neq̄ p̄scit vel prescivit. quia scientia eius nō ē nisi de his que sunt vel fuerūt vel erūt. ⁊ p̄scientia non est nisi de futuris. Et licet possit scire vel prescire q̄ nunq̄ est vl̄ erit. non tñ pōt aliq̄d scire vl̄ p̄scire ex tempore. Pōt vtiq̄ scire vel p̄scire quod nunq̄ ē nec erit. nec illud scitū vel prescitū ē ab eterno. Nec tamē potest incipe scire vel p̄scire illud. sed ita potest modo scire vl̄ p̄scire: sicut pōt scisse vl̄ prescisse ab eterno. Si em̄ dicas eū modo posse scire vel p̄scire. quod ab eterno non sciuit vel p̄sciuit. id est ita q̄ ab eterno nō sciuerit vel prescierit quasi vtrūq̄ simul esse possit: falsum est. Si vo dicas eum posse mō scire vel p̄scire quod ab eterno non sciuit vel p̄sciuit. i. habere potētiam sciendi vel p̄sciēdi ab eterno ⁊ modo aliq̄d. nec tamē illud p̄scitū est vel futur̄. vel ē. Nō potest ergo nouiter vel ex tēpore scire vel p̄scire aliquid. sicut non potest nouiter vel ex tēpore velle aliq̄d. ⁊ tamen potest velle quod nūq̄ voluit.

Utrum deus possit scire plura q̄ scit. c

Item a quibusdā dicit deus posse plura scire q̄ sciat. q⁊ potest scire omnia que scit. ⁊ potest aliqua facere que nunq̄ erunt. ⁊ illa potest scire. nō em̄ aliqua icognita facere pōt. Si vo omnia essent que modo sunt. ⁊ alia quedā faceret que nō sunt nec erunt. ⁊ illa oīa sciret. Procerto plura sciret q̄ mō sciat. nec tamē eius scientia augeri potest. quia hoc totū fieri posset sine mutabilitate scie. Cōstat ergo dei sciam omnino esse immutabilē. nec augeri posse vl̄ minui. ꝑ ei subiecta.

Quod videtur aduersum illi sententie qua supra dictū est deū sp ⁊ simul scire omnia. d

Ei vero quod predictū est. s. q̄ deus omnia semp videt ⁊ simul. videt obuiare quod ait Hiero. in expositione Abachuc. Absurdū ē inquit ab hoc deducere dei maiestatē: vt sciat p momēta singula quot culices nascant. quot ve moriant. quota pulicum ⁊ muscarū sit multitudo. quot ve pisces natēt in aquis. ⁊ similia. Non simus taz fatui adulatores dei: vt dum puidētiam eius etiā ad ima retrudim⁹: in nosipsos iniurios simus. eam dē irrationabiliū ⁊ rationabiliū puidentiam esse dicētes. Hic videt dicere Hieronymus: q̄ deus illoz minimoz sciētiam siue prouidentiaz non habeat. q̄ si hoc est. tunc nō omnia simul scit ⁊ semp. Ex tali itaq̄ sensu illud dictū esse nouerimus vt deū illa alternatim vel particulatim scire neget. nec p diuersa tempoz momēta sic illa cognouit. sicut p varia momēta illoruz quedā deficiūt. quedā incipiūt. Neq̄ illis alijsq̄ irrationabilibus ita puidet quemadmodū rationabilibus. Nūquid em̄ (vt ait apostol⁹) cura ē deo de bobus. et sicut non est cura deo de bobus. ita nec de alijs irrationabilib⁹ Dicit tñ scriptura. q⁊ ipsi ē cura de omnibus. Prouidentiā ergo ⁊ curā vniuersaliter de cūctis que cōdidit habet. vt habeat vnūquodq̄ q̄ sibi debet ⁊ cōuenit. Sz specialē puidentiā atq̄ curaz habet de rationabilibus q̄bus p̄cepta tradidit. eisq̄ recte viuendi legē p̄scripsit. ac p̄mia p̄misit. Hanc puidentiā ⁊ curam de irrationabilib⁹ non habet. Ideo dicit apostol⁹. q⁊ nō est cura deo de bob⁹. puidet tñ

Hiero.

Quō p̄ma ꝝba Hie. sint intelligenda.

onibus ⁊ curat. i. gubernat oīa. qui oīi bus solem suuz facit oriri. ⁊ pluuiam dat. Scit itaqꝫ deus q̄ta sit multitudo pulicū culicū ⁊ muscarū ⁊ pisciū. ⁊ quot nascant quot ve moriant. sed non scit hoc p̄ momenta singula. imo simul ⁊ sp̄ omnia. Neqꝫ ita scit. vt eandē habeat p̄uidentiā irrationabiliū ⁊ rōnabiliū. id ē. vt eodē penit⁹ modo p̄uideat irrōnabilibus ⁊ rationabilibus. Rationabilib⁹ em̄ ⁊ p̄cepta dedit ⁊ angelos ad custodiā delegauit.

Breuis summa p̄dictorum cum additione quorūdam. e

Simul itaqꝫ ⁊ īmmutabiliter scit deus oīa que fuerunt ⁊ sunt ⁊ erunt. tam bona q̄z mala. p̄scit q̄z oīa futura tam bona q̄z mala.

Ista est distinctio. xxxix. In qua magister postq̄ ostensum est qualiter scientia dei se habeat causaliter respectu rerū creatarū consequenter agit de ipsius scientie īmutabilitate. Et tria facit. Nam primo inquirit an scientia dei possit augeri vel minui. Secūdo īquirit an deus possit scire quod modo nescit. Tertio quandā obiectionē ⁊ eius solutionem adducit. Primū facit a principio distinctiōis vsq̄ ibi. Hic opponit. Scōm ab inde vsq̄ ibi. Si vero quod p̄dictū est. Tertiū vero vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ est de sententia huius distinctionis in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus p̄positionib⁹ quarū prima est hec. Deus vnica ⁊ inuariabili scientia scit simul p̄sentia omnia p̄terita ⁊ futura. Hanc magister p̄bans querit an scientia dei possit augere vel minui. ⁊ p̄ consequens mutari. Et arguit q̄ sic. Nā deus potest hodie aliquid scire q̄d nunq̄ ante sciuit. s. aliquem legere vel mori qui nunq̄ ante legit vel moriebat. ⁊ per consequēs eius scientia potest augeri vel minui. Similiter scit hodie aliquid quod nunq̄ postea sciet. quia scit hodie aliquē legere quē nunq̄ post hoc sciet legere. ergo scientia eius p̄t minui. ⁊ p̄ consequens mutari. Respondet magister ad hoc scientiam dei omnino esse īmmutabilem. Cuius ratio est quia scientia dei nihil aliud ē q̄ diuina essentia que variari nō p̄t. ergo scientia dei etiam variari nō potest. Attū aliquid potest esse subiectū scientie dei quod p̄ius nō fuit ei subiectum quia nō fuit. Et potest esse iam aliq̄d subiectū scientie dei quod postea nō erit subiectum. eo q̄ postea non erit. Ex hoc non sequit aliqua augmentatio vel diminutio seu variatio fieri in scientie. cum sic de⁹ potest scire que nescit. ⁊ i. escire que scit. Secunda p̄positio est hec. Deus scientia visionis. licet nō ex tempe potest scire plura q̄ scit. atqꝫ paucioza. Hanc magister p̄bans sic arguit. Si aliquid potest esse subiectum diuine scientie quod p̄ius nō fuit sibi subiectuz. ergo deus potest aliquid scire de nouo ex tempore. Ad quod magister rūdens. dicit deum posse scire quod nescit. ⁊ quod non vult p̄t velle absqꝫ mutatione facta in ipso. Et addit q̄ iste p̄positiōes deus potest scire quod nescit ⁊ consimiles possunt intelligi vel coniūctim vel diuisim. Coniunctim intellecte sunt false. Nam ista. deus potest scire quod nescit sic intellecta. designat deū aliquid posse scire q̄d nunc nō scit vel ante nō sciuit. Diuisim vo intellecte sunt vere. vnde ista. deus potest scire quod nescit. in isto sensu sumpta est vera. quia designat deum libertatem ⁊ potentiā habere oīa sciendi vel non sciendi: sicut habuit ab eterno. ⁊ hoc loquendo de sciētia ap̄ p̄batiōis. p̄m quā oēs res sūt scibiles ⁊ ñ scibiles. Postea dicit p̄m opinionē quorundā dicentiū quod deus potest plura scire q̄ scit ⁊ econuerso paucioza p̄t scire q̄ scit. saltem p̄m scientiā visionis. Nam de⁹ potest multa facere que nunq̄ facturus est. ⁊ si illa faceret plura q̄ scit scientia visionis sciret. Similiter multa que facit posset nō facere. que si nō faceret paucioza q̄ scit sciret scientia visionis: Sed illud nō habet veritatem de scientia simplicis intelligentie. quarum differentia patebit in conclusione.

Tertia p̄positio est hec. Dei simplici p̄uidentia gubernant̄ simul omnes creature. Hanc magister. p̄bans p̄ponit quandam autoritatem beati Hieronymi sup̄ Abacuc. in qua videtur dicere q̄ deus nō scit oīa ⁊ q̄ sua p̄uidentia nō sit omniū. Et respōdet magister q̄ beatus Hieronymus non vult dicere q̄ deus aliquid nesciat. sed q̄ sua scientia non mutat p̄ temporū momenta. ⁊ quod nō equaliter p̄uideat rationabilibus ⁊ irrationabilibus. quia rationalia ordinat ad vitam eternam. bruta vero nō. Et tm̄ in speciali.

Quid sit p̄destinatio. ⁊ in q̄ differat a p̄scientia. a

Predestinatio vo de bonis salutarib⁹ ē. ⁊ de hoīb⁹ saluandis. vt em̄ ait Aug⁹. in li. de p̄destinatione sanctorū. p̄destinatio ē gratie p̄paratio. que sine p̄scientia esse nō p̄t p̄t aūt sine p̄destinatiōe esse prescientia p̄destinatione quippe deus ea p̄sciuit q̄ fuerat ipse facturus. sed p̄sciuit ea de⁹ etiam que nō est ipe facturus. id ē. oīa mala. p̄destinauit eos quos elegit. reliqs vo reprobauit. id est. ad mortem eternā p̄sciuit peccaturos. DI. XL.

An aliquis p̄destinatorū possit damnari vel reproborū saluari. b

Predestinatorum nullus videt̄ posse damnari. nec reproborum aliquis posse saluari. Vñ Aug⁹. in li. de correctione ⁊ gra. In Apocal. inq̄t dr̄. Tene q̄d habes ne alius accipiat coronaz tuam. Si alius nō est accepturus nisi iste p̄diderit: certus est electorū numerus. id ē nō p̄t augeri vel minui. Ad hoc aūt obiiciunt quidā nitētes p̄bare numerū electorum posse augeri et minui sic. Posset deus nō aponere grām quib⁹ aponit. ⁊ posset subtrahere quib⁹ nō subtrahit. quod si Augusti. Oppositio

faceret vtiqz damnarenť. Possent ḡ damnari isti qui tamen saluabunť. Posset ita/qz minui electorũ numerus. Ita etiã possz augeri. quia posset apponi gr̃a quib⁹ nõ apponiť p quã saluarenť. Possent ergo saluari habita gr̃a. qui tñ sine ea damnabũť. posset itaqz augeri numerus electorz. Quibus rñdemus ex ea ratione dictũ esse. z verum esse numerũ electorũ nõ posse augeri vel minui. quia nõ põt vtrũqz simul esse. s. vt aliquis saluetť z nõ sit p̃destinatus. vel vt aliquis p̃destinatus sit z damnetť. Intelligentia em̃ cõditionis implicite. veritatem facit in dicto: z impossibilitatẽ in ꝝo. Si vero simpliciť itelligať. impossibilitas nõ admittiť. vt cũ dicit. p̃destinat⁹ potest vel nõ põt damnari: z reprobus potest saluari. In his em̃ z hmõi locutionib⁹ ex ratione dicti dijudicanda est sentẽtia dictionis. Alia nãqz fit intelligẽtia. si p coniũctionem hec accipianť dicta. atqz alia si p disiunctionẽ. vt supra cũ de p̃scientia agebaťp̃taxatum est. Si em̃ cũ dicis p̃destinatus nõ põt damnari intelligas ita. i. nõ põt eẽ vt p̃destinat⁹ sit z damnetť. verũ dicis. quia cõiunctim intelligis. falsuz aũt si disiuncti vt si intelligas istũ nõ posse damnari quez dico p̃destinatum. potuit em̃ nõ eẽ p̃destinatus. z ita damnaretť.

Reſpõſio

Qũo adhuc instant questioni. c

Verũtamẽ adhuc

instant. z hm̃ cõiunctionẽ argumentando ita ꝓcedunt. Nõ em̃ inquiũt põt esse vt aliquis p̃destinat⁹ sit z damnetť. Utrũqz istorum simul eẽ nõ põt. sed alterũ horũ nõ potest nõ esse. s. q̃n iste sit p̃destinatus. ab eterno em̃ p̃destinatus est. z nõ põt modo non esse p̃destinatus. Cũ ergo impossibile sit simul vtrũqz esse. z impossibile sit alterũ nõ esse. videť nõ posse alterũ esse. s. vt damnetur. Quod si est. ḡ nõ põt eẽ. vt nõ saluetť.

Solutio in q̃ vellet magis alios audire q̃ docere.

In hui⁹ questionis solutiõe. mallẽ alios audire qz docere. Dicim⁹ tñ de p̃scientia silem posse moueri questionẽ. Jõqz taz hic qz ibi vnã facimus responsionẽ dicẽtes deťminandũ foze illud cui innitiť tota hec questio. s. impossibile est alterũ istorũ nõ eẽ scz quin iste modo sit p̃destinat⁹. ab eterno em̃ iste p̃destinat⁹ est. Distinguenduz em̃ est cũ ait. Iste nõ põt modo nõ esse p̃destinatus. vel nõ põt modo eẽ q̃n sit p̃destinatus. hoc em̃ cõiunctim z disiunctim intelligi põt. Nõ em̃ põt esse vt ab eterno sit p̃destinatus. z modo nõ sit p̃destinat⁹. nec põt esse simul vt sit p̃destinatus z non sit p̃destinat⁹. sed tñ potuit esse ab eterno q nõ esset p̃destinat⁹. z potuit ab eterno nõ eẽ p̃destinatus. Et sic ab eterno de⁹ potuit eũ nõ p̃destinare. ita cõcedit̃ a quibusdã q z modo põt de⁹ eum nõ p̃destinasse ab eterno ḡ potest deus nõ p̃destinasse euz. ḡ põt iste nõ fuisse p̃destinatus. Si vero nõ fuisset p̃destinatus nec modo esset p̃destinat⁹ ḡ modo põt nõ esse p̃destinat⁹. Jta z de p̃scientia z de p̃scitis dicũt. qõ in actiõibus vel in opationib⁹ dei z hoim nullatenus cõcedunt. Ex quo em̃ aliquid factũ ẽ vel dictũ nõ cõcedũt q possit nõ esse vt nõ fuisse. imo impossibile ẽ nõ esse. vel nõ fuisse quod factũ ẽ vel dictũ. referẽtes possibilitatem vel impossibilitatẽ ad naturã rei existentis. Cũ vero de p̃scientia vel de p̃destinatione dei agit̃. possibilitas vel impossibilitas ad potentiã dei referť. que semp eadẽ fuit z ẽ. q p̃destinatio. p̃sciẽtia. potẽtia. vnũ in deo est.

Quid sit reprobatio dei. z in quibus consideret. z quis sit predestinationis effectus. o

Cunqz predestinatio sit gr̃e prepatio. i. diuina electio q̃ elegit quos voluit ante mũdi cõstitutionẽ. vt ait aplus. Reprobatio ecõuerso intelligenda ẽ p̃scientia iniquitatis quorũdã z prepa ratio damnatiõis eorundẽ. Sicut em̃ p̃destinationis effect⁹ illa gr̃a est. qua in p̃senti iustificamur atqz ad recte viuenduz z in bono pseuerandũ adiuuamur z illa qua i futuro beatificamur. Jta reprobatio dei q̃ ab eterno nõ eligẽdo q̃sdã reprobauit. hm̃ duo considerať. quorũ alteruz p̃scit z non p̃parat. i. iniquitatem. alterũ p̃scit z p̃parat. s. eternam penã. Vñ Aug⁹ ad psperũ z Hilariũ. Hec inquit regula incõcusse tenenda est: pctõres in peccatis p̃scitos eẽ nõ preparatos. penam aũt esse preparatã. Preparauit em̃ deus (vt ait Aug⁹. in lib. de bono perseuerantie) in p̃sciẽtia sua q̃bus voluit bona sua. z quibuscũqz donat proculdubio se donaturum esse p̃sciuit. Preparauit etiam deus (vt ait Fulgentius) malis ignem eternum. illis vtiqz quos iuste preparauit ad luenda suplicia. nec tamen preparauit ad facienda peccata. Pre

Hic dicit q̃ fit p̃distinationis effectus

Hic hm̃ q̃ consideret reprobatio.

Augustin.

Fulgent.

parauit eñ deus quod diuina equitas red deret. nõ quod humana iniquitas admitte ret. Nõ eñ sicut preparauit sanctos ad iu sticiam pcipiẽdam. sic preparauit iniquos ad iniusticiam amittendam. quia prauita- tis preparator nunq̃ fuit. Sicut ergo pre- destinatio dei ꝓprie est prescientia ⁊ p̃pa- ratio beneficiorum dei quibus certissime li beranꝫ quicunq̃ liberanꝫ. ita reprobatio dei est prescientia malicie in quibusdã non finiende. ⁊ p̃paratio pene nõ terminande. Et sicut p̃destinationis effectus est gr̃e ap positio. ita reprobationis eterne quodam modo effectus esse videꝫ obduratio. Nec obdurat deus (vt ait Augustinus ad Six tum) impartiendo maliciam. sed nõ impar tiendo gratiam sicut nec digni sunt. Quib⁹ eñ nõ impartiꝫ. nec digni sunt nec merent- tur. potius vt non impartiatur: hoc digni sunt hoc merentur. Unde apostolus ait. Cuius vult misereꝫ deus. ⁊ quẽ vult indu rat. misericordiam appellans predestinati- onem ⁊ precipue p̃destinationis effectum. id est. gratie appositionẽ. obdurationem ve ro gratie priuationem. Nõ eñ (vt ait Au- gustinus ad Simplicianum) intelligendũ est q̃ deus ita induret. quasi quenq̃ pec- care cogat. sed tamẽ quibusdã peccatorib⁹ misericordiam iustificationis sue nõ largiꝫ ⁊ ob hoc eos indurare diciꝫ. quia non eor̃ miseretur. nõ quia impellit vt peccẽt. Eo- rum autem nõ misereꝫ. quibus gratiã non esse p̃bẽdam equitate occultissima ⁊ ab hu manis sensibus remotissima iudicat. quaꝫ nõ aperit sed miraꝫ aplus dicẽs. O altitu- do diuitiarũ sapiẽtie ⁊ sciẽtie dei.

Augu. in li. de bono ꝑ- seuerantie

Obduratio qũo effect⁹ sit reprobatiõis Aug. qũo dicaꝫ de⁹ obdu rare

Jsta est distinctio .xl. hui⁹ primi li bri.

In qua magister postq̃ agit de scientia dei in ge nerali. Nic incipit agere de quadã eius specie. s. de p̃destinatione in speciali. Et tria circa hoc facit. Nã primo ostẽdit quid sit p̃destinatio. Scõo subdit cõ- parationem predestinationis ⁊ predestinatorũ. Ter tio subiungit quis sit effectus tam predestinationis q̃ reprobationis. Primum facit a principio hui⁹ di- stinctionis vsq̃ ibi. Predestinatorum nullus videꝫ posse damnari. Scõm ab inde vsq̃ ibi: Cunq̃ prede stinatio. Tertiũ vero vsq̃ ad finem distinctionis et tñ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Diui- na predestinatio est tam gratie q̃ glorie preparatio. Hãc magister ꝓbat autoritate beati Augustini qua etiam ostendit qũo predestinatio se habeat ad prescl entiam dicens. q̃ predestinatio presupponit prescien tiam. sed non ecõuerso. Cuius ratio est. quia de⁹ ni hil predestinauit nisi quod ipse scit esse facturũ. igiꝫ oñis predestinatio p̃supponit prescientiã. sed nõ ecõ uerso. oñe quod deus prescit est facturus. q̃ oñia mala prescit. tñ nunq̃ est ea facturus. igiꝫ nõ omnis ꝑscientia est predestinatio: sed magis econuerso. Et subdit predestinationẽ esse solũ respectu saluandorũ prescientiã ꝛo esse respectu reprobandorũ seu dam nãdorũ. Scda ꝓpositio est hec. Numerus prede stinatorũ non potest augeri vel minui. Hanc mgr̃ ꝓ bans dicit numerũ predestinatorũ esse ideo certum. quia nullus damnandus potest saluari. neq̃ quicun q̃ p̃destinatus potest damnari. quod ꝓbat autori- tate. b. Augr̃. Deinde obijcit contra predicta sic. De us potest dare gr̃am illis quib⁹ non dat. ⁊ subtrahe re illis quib⁹ dat. quia alꝫ nõ esset liber. ergo videꝫ q̃ numerus predestinatorũ augeri possit vel minui. ⁊ p̃ consequẽs nõ est certus. Ad quod mgr̃ respon- dens dicit q̃ iste ꝓpositiones. predestinatus potest damnari prescitus potest saluari. ⁊ alie consiles pro positiones possunt intelligi coniunctim vel diuisim. coniunctim si intelligantꝫ. tunc sunt false. quia desi- gnant illum posse saluari quẽ de⁹ preuidit damnan- dum. que nunq̃ possunt simul stare vere ratione cer titudinis diuine ꝓuidentie. Si intelligantꝫ diuisim. vel si p̃destinatus considereꝫ non vt predestinatus. sed vt hic homo absolute. ⁊ sic oñes tales sunt vere quia nihil aliud denotãt nisi q̃ talis homo possit dã nari ⁊ talis saluari. q̃ verũ est quocũq̃ homine de notato. eo q̃ quilibet inq̃tuz in se est nõ magis se ha beat ad vnũ q̃ ad reliquũ. Illud consequẽter magis declarat dicens. q̃ p̃destinatus inq̃tum predestina- tus nunq̃ potest damnari. ⁊ p̃scitus inq̃tũ prescitus nunq̃ põt saluari. Unde hoc additum est inq̃tuz ꝓ- positionem verã facit impossibilem. ⁊ falsam reddit verã. Postea obijcit. Si predestinatus inq̃tum pre destinatus nõ possit damnari. igiꝫ cum quilibet p̃de stinatus non possit nõ esse predestinatus. videꝫ certe q̃ nullo modo concedendũ sit p̃destinatũ posse dam nari. Ad quod rñdens magister dicit q̃ p̃destinat⁹ ñ põt nõ esse p̃destinat⁹. Nec coniunctim intellecta est vera. quia eius sensus est q̃ ille qui ab eterno est p̃- destinatus. postea nõ potest nõ eẽ p̃destinatus. Cui⁹ opposito dato sequereꝫ scientie diuine mutatio. Sz diuisim ipsam intelligendo ẽ falsa. quia designat q̃ predestinatũ quẽ deus ab eterno potuit nõ p̃destina re iam nõ posset nõ predestinare. quod est falsuz. qr cũ actus diuinus nõ transeat in preteritũ. Jõo sicut quẽlibet predestinatum potuit ab eterno non prede stinare. ita põt quẽlibet modo p̃destinatum nõ pre- destinare. sed in actibus hominũ qui transeunt in p̃ teritum talis distinctio locũ nõ habet. Tertia pro positio est hec. Effectus p̃destinationis est saluatio. ⁊ reprobationis damnatio. Hanc probat magister diuersis sanctorũ autoritatib⁹. que patent in lr̃a. Et tñ in speciali.

Utrũ aliquod sit merituz obdura tionis ⁊ misericordie.

a

SJaũt queri mus meritũ obdurationis ⁊ misericordie. obduratio nis meritũ inuenimus. mi sericordie aũt meritũ nõ in uenim⁹. qr nullũ est miseri cordie meritũ. ne gratia vacuꝫ si nõ grat i doneꝫ. ſ meritꝫ reddiꝫ. Misereꝫ itaq̃ ſm gr̃am q̃ gratis daꝫ. obdurat aũt ſm iudici um qõ meritis reddiꝫ. Uñ daꝫ itelligi. vt

DI.XLI.

Hic summatꝫ colligit predi cta vt addat alia

sicut reprobatio dei ē nolle misereri. ita obduratio dei sit nō misereri. vt nō ab illo irrogeť aliquid quo fit homo deterior. ꝺ tm quo fit melior nō erogeť. Ex his apte ostē dit quid misericordiā. quid obdurationez intellexerit aplus. ⁊ quia misericordia nullum aduocat meritū. obduratio vo non ē sine merito ⁊ misericordie verbo. hic accipitur predestinatio. ⁊ p̄cipue predestinationis effectus. obdurationis vo nō ipa dei eterna reprobatio. quia eius nullū est meritum. sed gratie p̄uatio siue sb̄tractio. quo quodāmodo est reprobationis effect⁹. Accipitur tm aliqñ reprobatio p obdurationem sicut ⁊ p̄destinatio p suo effectu. qui ē gratia aposita. Gra em que apponit effect⁹ est p̄destinationis. Cum ergo gratie que apponit homini ad iustificationez nulla sint merita. multominus ⁊ ipsius p̄destinationis qua ab eterno elegit deus quos voluit: aliqua possunt existere merita. Ita nec reprobationis qua ab eterno quosdā p̄sciuit futuros malos ⁊ damnādos. sicut elegit iacob. ⁊ reprobauit esau. quod nō fuit p meritis eorū que tunc haberēt. quia nulla habebant. qm̄ nec ipi existebant. nec ꝓpter futura merita q̄ p̄uideret vt vel illū elegit vel illum reprobauit.

Exemplū ponit de iacob ⁊ esau dicēs q nec illum elegit nec illū reprobauit dē p meritis.

Opinio quorūdam in qua fuit aliquādo Augustinus. sed postea retractauit. b

Opinati sūt tamē quidā deū ideo elegisse iacob. quia talē futurum p̄sciuit. qui in eum crederet ⁊ ei seruiret. qđ aliqñ Aug⁹. se sensisse dicit i lib. retractationū vbi apte ostēdit. q si ꝓpter futura merita electus eēt. iaz nō ex gratia eēt electio. Nō ergo ideo electus ē a deo. qz talis futurus erat. ꝺ ex electione talis ē fact⁹ ita dicens. Disputans quid elegerit deus in nōdum nato. cui dixit seruiturū eē maiorem. ⁊ quid in eodem maiore similiter non duz nato reprobauerit: ad hoc pduxi ratiocinationē vt dicerē. Nō q̄ elegit de⁹ opa cuiusq̄ in p̄scientia que ipse dat⁹ est. sed fidem elegit in p̄scientia. ⁊ quē sibi crediturum eē p̄sciuit. ipm elegit cui spm̄scm̄ daret. vt bona opando etiam eternam vitā cōsequereť. Ecce hic apte dicit nō ꝓpter opa eū elegisse. sed ꝓpter fidem qua eū preuidit crediturū. sed quia ⁊ in fide meritum ē sicuti ⁊ in opibus. hoc retractauit dicens

Aug⁹. i ll. retracta.

Explanat sēntiā predictorū v̄borū

Noudū diligētius quesiuerā nec adhuc inueneram qualis sit electio gr̄e. de q̄ dic apl's Reliquie p electionem gratie salue fient. q̄ vtiq̄ nō ex gratia si ex meritis p̄cedit. vt iam quod dat̄. nō ꝼm gr̄am. sed ꝼm debitum sibi reddat̄ potius cū meritis. q̄ donetur. Perinde quod ⁊tinuo dixi. Dic enim idem aplus. Jdē deus q̄ opat̄ oīa in omnibus. Nusq̄ aūt dictū ē. Deus credit' omnia in oīb̄us. ac deinde subiunxi. Nō ergo credimus nostrū ē. quod vo bonū operamur illius ē qui credentib⁹ dat spm̄scm̄. p̄fecto non dicerē si iam scirē etiam ipsam fidem inter dei munera repiri que dat̄ in eodem spiritu. Utrūq̄ ergo nostrū ē ꝓp̄ arbitriū voluntatis. ⁊ vtrūq̄ datū est per spiritū fidei ⁊ charitatis. Et q̄ paulo post dixi. Nostrū em̄ est eū credere ⁊ velle. Illius aūt dare credentibus ⁊ volentibus facultatem bene opandi p spm̄scm̄. p quem charitas dei diffundit̄ in cordibus nostris Verum est quidez. sed eadem regula est ⁊ vtrūq̄ ipsi⁹ est. quia ipe p̄parat volūtatē. ⁊ vtrūq̄ nostrum. quia non fit nisi volēti/bus nobis. ergo ⁊ meritum fidei de misericordia dei venit. Non ergo ꝓpter fidem vel aliqua merita elegit deus aliquos ab eterno. vel aposuit gr̄am iustificatōnis in tempe. sed gratuita bonitate sua elegit vt boni essent. Unde Aug⁹. in li. ō p̄dest. san. Non quia futuros nos tales esse p̄scisciuit ideo elegit. sed vt essemus tales p ipam electionē gratie sue. qua gratificauit nos i dilecto filio suo.

Retract.

Augus.

His videť cōtrariū quod alibi ait Augustinus. c

His tamen aduer- Augus

sari videť qđ dicit Aug⁹. sup Malachiā pphetam vbi scriptū ē. Jacob dilexi. esau aūt odio habui. Cui vult inquit miseretur deus. ⁊ quē vult indurat. sed hec volūtas dei iniusta eē nō pōt. Venit em̄ de occultissimis meritis. quia ⁊ ipsi peccatores cū p̄pter generale pctm̄ vnā massam fecerunt. tm̄ nōnulla inter eos diuersitas. Precedit ergo aliquid in peccatoribus. quo quāuis nōdum sint iustificati. digni efficiant iustificatione. Et item p̄cedit in alijs pctōribus quo digni sunt obtusione. Ecce hic videť Aug⁹. dicere. q ⁊ ipa dei volūtas qua alios elegit alios reprobat ex meritis puenat. sed occultissimis. i. quod p merit alios

Aug. ad Rō. ꝓ. 9. retracta.

voluerit eligere. alios reprobare. ⁊ qđ pro meritis alijs apponit̃ gr̃a iustificatiõis alijs nõ. vnde obtundunt̃. Sed quid intelligere voluerit ignorat̃. nisi forte hoc dicat̃ intellexisse qđ supra diximus eũ retractasse. Nã ibidem etiã quedã alia continue sb̃dit q̃ in lib. retracta. apte retractat. qđ vtrũq; legenti patebit. Añ verissimile ẽ in premissis etiã hoc retractasse. Quidaz tñ ex eo sensu accipiunt forte dictũ. nõ quia aliquis p̃destinet̃ p meritis vel iustificationis gratiam mereat̃. sed quia aliqui nõ adeo mali sunt vt mereant̃ sibi gr̃am nõ ipartiri. Nullus em̃ dei gr̃am mereri põt p quam iustificat̃. potest tñ mereri vt nõ apponat̃. vt penitus abijciat̃. Et q̃dẽ aliqui in tñ pfundum iniquitatis deuenerũt vt hoc mereantur. vt hoc digni sint. alij vo ita viuunt. vt ⁊ si nõ mereant̃ gratiã iustificationis. non tñ merent̃ oñino repelli ⁊ gr̃am sibi sb̃trahi. Jdeoq; dixit in quibusdã p̃cedere q̃ digni sint iustificatione. ⁊ in alijs q̃ digni sint obtusione. sed h̃ friuolum ẽ.

Põt dici hoc retractasse

Põt tñ ex tali sensu dictũ intelligi.

Opinio quorũdam falsa de occultis dei differentiũ carnaliter. d

Augu. de vbis apostoli

Multi vero de isto

pfundo querẽtes reddere rõnem atq; fm cõiecturas cordis sui inscrutabilem altitudinẽ iudiciorũ dei cogitare conãtes. in fabulas vanitatis abierũt dicẽtes. ex aie sursum in celo peccãt. ⁊ fm peccata sua ad corpora p meritis dirigunt̃. ⁊ dignis sibi quasi carceribꝰ includunt̃. Jerũt hi tales post cogitationes suas. ⁊ volẽtes disputare de dei pfundo. vbi sunt in pfundum. dicẽtes animas in celo ante cõuersatas. ⁊ ibi aliq̃d boni vel mali egisse. ⁊ p meritis ad corpora terrena detrusas eẽ. Hocaũt respuit catholica fides ppter euidẽtẽ apostoli sentẽtiam qua ait. Cũ nondũ nati essent. aut aliquid boni vl̃ mali egissent. ⁊c. Melior ẽ ergo fidelis ignorantia q̃ temeraria scientia Elegit ergo q̃s voluit gratuita misericordia. nõ quia fideles futuri erãt. sed vt fideles essent. eisq; gr̃am dedit. nõ quia fideles erant. sed vt fierẽt. Ait em̃ aplus. Miseri cordiam cõsecutꝰ sum. vt fidelis essem. nõ ait. quia fidelis erã. dat̃ quidẽ ⁊ fideli. h̃ data est etiã pri⁹ vt esset fidelis. Jta etiam reprobauit quos voluit. nõ ppter futura merita que p̃uideret. vitate tñ rectissima et a nostris sensibꝰ remota.

Augu. in li. retracta.

Questio. e

Sed queri̇t vtruz

sicut dicit̃ elegisse quosdã vt boni fierent ⁊ fideles. ita etiã cõcedi debeat reprobasse q̃sdam vt mali essent ⁊ infideles. ⁊ obdurare vt peccẽt: Quod nullaten⁹ cõcedi oportet Nõ em̃ reprobatio ita ẽ causa mali sicut p̃destinatio ẽ causa boni. neq; obduratio ita facit hoiem malũ: quẽadmodũ misericordia facit bonũ.

Respõsio

An ea que semel scit deus vel prescit semp sciat. prescia. ⁊ semp sciet vel prescierit. f

Preterea cõsidera

ri oportet. vtrũ ea oñia q̃ semel scit vel prescit de⁹ sp sciat ⁊ scierit. ac p̃sciat ⁊ p̃scierit an olim scierit vl̃ p̃scierit qđ mõ nõ scit vel p̃scit: De p̃scia p̃mo rñdem⁹ dicẽtes mlta eũ p̃sciasse q̃ mõ nõ p̃scit. cuz em̃ ei⁹ p̃sciẽtia nõ sit nisi de futuri. exq̃ illa q̃ futura erãt p̃sentia fiunt vl̃ ptereunt. sb̃ dei p̃sciẽtia esse desinũt. sb̃ scia vo sp sunt. Prescisuit g̃ de⁹ oia ab eẽrno q̃ futura erãt. neq; p̃scire desinit nisi cũ futura esse desinũt. Neq; cũ p̃scire desinit aliq̃ q̃ añ p̃sciebat min⁹ ea noscit q̃ añ cognoscebat. Non em̃ dr̃ ex defectu sciẽtie dei q̃ aliqua p̃scierit aliq̃n que mõ nõ p̃sciat. h̃ ex rõne vbi qđ ẽ p̃sciẽtia. Prescire em̃ ẽ añ scire aliq̃d q̃ fiat. Jõq; ñ pot dici de⁹ p̃scire. nisi ea q̃ futura sunt.

De p̃scia p̃us rñdet dicens deum nõ semper prescire q̃ olim p̃sciuit

Hic de scientia dicẽs deũ semper scire que semel scit. g

De scientia autem

alit̃ dicim⁹. Scit em̃ de⁹ sp oia q̃ aliq̃n scit oẽm em̃ sciaz quã aliq̃n hz sp habuit. ⁊ habet ⁊ habebit. Ad h̃ aũt opponit̃ ita. Olim sciuit hunc hoiem nasciturũ q̃ nat⁹ ẽ. mõ ñ scit eũ nasciturũ. Sciuit g̃ aliq̃d qđ mõ nõ scit. Jtẽ sciuit mũdũ eẽ creandũ mõ nõ scit eũ eẽ creandũ. aliq̃d g̃ sciuit qđ mõ nõ scit. ⁊ alia hmõi infinita dici p̃nt. Sz ad h̃ dicimus q̃ idẽ de natiuitate hui⁹ hois ⁊ mũdi creatiõe nũc etiã scit qđ sciebat añq; fierẽt. licz tũc ⁊ nũc hãc sciam ei⁹ diuĩsis exp̃mi vbis oportet. Nã qđ tũc futurũ erat nũc p̃teritũ ẽ. Jõq; vba cõmutãda sũt ad ip̃m designãdũ. Sic diũsis tpib⁹ loq̃ntes eandem diẽ. mõ p h̃ adũbiũ cras designam⁹ dũ ad-

Oppositio

Solutio.

huc futura est. mō p hodie dū pñs ē. mō p heri dū pterita ē. Jta añq̄ crearet mūdus sciebat de⁹ hūc creādū. postq̄ creat⁹ ē scit eū creatū. nec ē hoc scire diūsa. ꝟ oīno idez de creatiōe mūdi. Sic antiq̄ pres crediderūt xp̄m nasciturū ⁊ moriturū. nos aūt credimus eū natū ⁊ mortuū. nec tñ diūsa credimus nos ⁊ illi. ꝟ eadem. Tpa em̄ (vt ait Augustin⁹) variata sunt. ⁊ ideo ꝟba sunt mutata nō fides. Jndubitanter ḡ teneamus deū sp oīa scire q̄ aliq̄n scit.

Augusti.

Jsta est distinctio. xlj. huj⁹ primi libri. In qua magister postq̄ egit quid sit p̄destinatō ⁊ quis sit effectus eius. Jnquirit de causa ipsius Et tria facit. Nam p̄mo ponit sententiā veritatis. Secundo elidit falsitatē. Tertio cōcludit q̄ nulla mutatio sit in scientia deitatis. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi. Opinati sunt tñ q̄dam. Secūdū ab inde vsq̄ ibi. Preterea considerari oportet. Tertium vsq̄ ad finē distinctionis. Et tñ in generali In speciali sententia mḡri stat in trib⁹ ꝓpositionibus q̄rum prima ē hec. Predestinatio nō cadit sub merito sicut obduratio. Hanc mḡr ꝓbans dicit q̄ obdurationē cadere sub merito. ibi noīe obdurationis nō intelligit ipsam diuinā prescientiā que ab eterno ē. isto nullā p̄t habere causam. sed intelligit p eam subtractionē vel carētiā gratie quā quidē suis peccatis merent: qualiter nō est de p̄destinatiōe que nec quo ad illud quod in eo eternū est. s. diuinam electionē. nec quo ad illud quod in ipsa tempale est. s. gratie appositionē p̄t mereri. saltem intelligēdo quo ad p̄mam gr̄am. que sub ꝓprio merito nō existit. Scōa propositio est hec. De⁹ ꝓpter nulla futura merita vl̄ demerita sed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hāc mḡr ꝓbans ponit opinionē quorūdā qui opinati sūt q̄ ꝓpter futura merita aliqui p̄destinant vel reprobant a deo. Et ad hoc inducit autoritates beati Augustini. quib⁹ videt dicere q̄ futura fides in iacob fuit causa sue p̄destinationis. sed vt dicit mḡr hoc btūs Aug⁹. postea retractauit. Et postremo addit q̄ reprobatio dei nō est causa peccati. sed predestinatio eius est causa boni. ⁊ in. viij. ca. ponit exp̄sse sententiā hui⁹ ꝓpositionis. Tertia ꝓpositio est hec. Q̄ licet deus oīa sciat que p̄t⁹ sciuit. nō tñ p̄scit que p̄sciuit. Hanc ꝓbans mḡr querit. an scientia dei possit diminui. Et rñdet q̄ p̄scientia p̄t diminui sed nō sciētia. Multa em̄ deus p̄sciuit que modo nō p̄scit quia nō sunt futura. sz qđ sciuit scit. Postea obijcit i cōtrariū sic. De⁹ sciuit me nasciturū ⁊ mūdū creandū ⁊ hoc modo nescit. ergo nō oīa q̄ sciuit scit. Et respondet q̄ oēm rem quā de⁹ sciuit scit. Et argumētū ꝓcedit diuersimode quo ad modū sciendi q̄ importatur p enunciabilia. Et tñ in speciali.

De omnipotentia dei vbi prius cōsideratur quare dicatur omnipotens. a

DI. XLII.

In hac de omnipotentia dei agendū ē. vbi p̄ma cōsideratio occurrit qūo ꝟe de⁹ dicat oīpotens: an q⁹ oia possit. an tātuz q⁹ ea possit q̄ vult: q⁹ em̄ de⁹ oia possit plu

rib⁹ autoritatib⁹ cōprobat. Ait em̄ Aug⁹. in lib. questi. veteris ac noue legis. Oīa q̄dem p̄t de⁹ ꝟ nō facit nisi qđ cōuenit ꝟitati ei⁹ ⁊ iusticie. Idē in eodē. Potuit de⁹ cūcta facē simul. ꝟ rō phibuit. i. volūtas. Rōnem nempe ibi volūtatē dei appellauit. q̄a dei volūtas rōnabilis est ⁊ equissima. Fatendū est ergo deū oīa posse.

Augusti.

Qūo dicatur de⁹ omnia posse. cū nos multa possumus que ipse non potest. b

Sed queritur qūo oīa posse dicat. cū nos quedā possim⁹ q̄ ipe nō p̄t: Nō p̄t em̄ ambulare. loqui. et hmōi. q̄ a natura diuinitatis sunt penitus aliena. cū horū instrumēta nullaten⁹ habere queat incorporea ⁊ simplex suba. Quibus id rñdendū arbitror q⁹ hmōi actiones ambulatio. s. ⁊ locutio ⁊ hmōi a dei potentia aliene nō sunt. ꝟ ad ipam ptinēt. Licet em̄ hmōi actiones in se de⁹ habere nō possit. nō em̄ p̄t ambulare vel loqui ⁊ hmōi. eas tñ in creaturis p̄t opari. facit enim vt hō ambulet ⁊ loquat. ⁊ hmōi. Nō ḡ p istas actiones diuine potētie detrahit aliq̄d. q⁹ ⁊ hoc p̄t facere oīpotens.

Resp.

De alijs obijcitur. c

Sed sunt alia que dam q̄ de⁹ nullaten⁹ facere p̄t vt peccata Nō em̄ p̄t mētiri. nō p̄t peccare. sed non ideo oīpotentie dei in aliquo detrahitur vel derogat si peccare nō posse dr. q⁹ non eēt ꝟ potētie ꝟ infirmitat. Si em̄ ꝟ posset. oīpotēs nō eēt. Nō ḡ impotētie ꝟ potentie imputandū ē q̄ ista nō p̄t. Vñ Aug⁹. in. xv. lib. de trini. Magna inq̄t dei potentia ē nō posse mētiri. Sūt em̄ q̄dā q̄ in alijs rebus potentie deputāda sunt. in alijs ꝟo minime. Et q̄ in alijs laudabilia sūt. in alijs ꝟo reprehensibilia sunt. Nō ḡ ideo de⁹ min⁹ potēs ē q⁹ peccare nō p̄t. cū oīpotēs nullaten⁹ possit esse q̄ hoc p̄t.

Soluit. Augusti.

Jtem de alijs opponit. d

Sunt etiam ⁊ alia q̄dā q̄ de⁹ nō p̄t. vñ videt nō oia posse. nō em̄ p̄t mori vel falli. Vñ Aug⁹. in lib. de simbolo. De⁹ oīpotēs nō potest mori. ñ p̄t falli. nō p̄t miser fieri. non p̄t vinci.

Augusti.

Hec vtiqz ⁊ hmõi absit vt possit oipotẽs. Si eñ hmõi passiõib⁹ atqz defectib⁹ ꝟbiici posset. oñipotẽs minime foret. Et ide mõstrat oñipotens. qz ei ꝟ propinquari non valent. põt tñ ꝟ in alijs opari.

Qz omnipotentia dei fm duo consideratur. e

Hic ergo diligẽter cõsiderãtib⁹ oñipotẽtia eius fm duo apparet. ſ. q oñia facit que vult. ⁊ nihil oñino patit. fm vtrũqz de⁹ oñipotens verissime p̃dicat. quia nec aliq̃d ẽ qõ ei ad patiendũ corruptionẽ inferre valeat. nec aliq̃d ad faciendũ impedimentũ afferre. Manifestũ est itaqz deũ oñino nihil posse pati ⁊ oñia facere posse. p̃ter ea sola quib⁹ ei⁹ dignitas ledereť. eiusqz excellẽtie derogareť in quo tñ nõ ẽ min⁹ oñipotens. Hoc enim posse nõ esset posse sed nõ posse. Nemo ergo deũ oñipotentẽ in aliquo dicere p̃sumat. qui oñia põt q̃ posse potẽtie ẽ. ⁊ inde ꝟe dicit oñipotens.

Quibusdam autoritatibus traditur q dicit omnino omnipotẽs quia põt quicquid vult. f

Ex quibusdam tamen autoritatib⁹ tradit ideo vere dici oñipotens. qz q̃cq̃d vult põt. Vñ Aug⁹. in enchi. Nõ ob aliõ veraciter vocat oñipotẽs nisi qm̃ quicq̃d vult põt. nec voluntae cuiuspiam creature voluntatis oñipotentis impedit effectus. Idem in lib. de spũ ⁊ lra Nõ põt deus facere iniusta. quia ipse ẽ sũma iustitia ⁊ bonitas. Oñipotens ꝟo est. nõ q posſit oñia facere. sed quia põt efficere quicq̃d vult. ita vt nihil valeat eius voluntati resistere q̃n cõpleat. aut aliq̃ modo impedire eãdẽ. Joh. Chryſ. in omel. quadam de expositione simboli ait. Oñipotẽs dr̃ de⁹. qz posse illi⁹ nõ põt inuenire nõ posse dicẽte ꝓpheta. oia q̃cũqz voluit fecit Ip se ẽ q oñipotẽs. vt totũ qõ vult possit Vñ apls. Ei⁹ inquit volũtati quis resistit. His autoritatib⁹ videt oñdi q de⁹ ex eo tm̃ dicat oipotẽs q oia põt q̃ vult. nõ qz omnia possit.

Augusti.

Johãnes. Chryſ.

Determinatio p̃missarũ autoritatum. g

Sed ad hoc potest dici q Aug⁹. vbi dicit. Oñipotẽs nõ dr̃ q oñia possit ⁊c̃. tam ample ⁊ generaliť accepit oñia. vt etiã mala includeret q̃ de⁹ non põt. nec vult. Nõ q negauit eũ posse oia q̃ cõuenit ei posse. Sil'r cũ dic̃. nõ ob aliõ veraciter dicit oipotẽs nisi qm̃ quicquid vult põt. nõ negat eũ posse etiã ea q̃ nõ vult. sed adũsus illos qui dicebant deũ multa velle q̃ nõ poterat: affirmat eum posse quicquid vult. Et ex eo ꝟe dici oipotẽtẽ nõ ob aliud qz põt quicquid vult. Sz caue qõ intellegas. põt quicquid vult. An quicquid vult se posse. an quicquid vult facere. an quicquid vult fieri. Sz em̃ dicas ideo oipotẽtẽ vocari. qz põt quicquid vult se posse. ergo ⁊ petr⁹ siliter oipotẽs dici põt. vl' quilibet sc̃oz btõrũ. qz põt quicquid vult se posse. ⁊ põt facere quicquid vult facẽ. Nõ enim vult facẽ nisi qõ facit. nec posse nisi qõ põt ꝟ nõ põt facere quicquid vult fieri. Vult em̃ saluos fieri qui saluandi sunt: verum tñ eos saluare non valet. De⁹ autẽ quicquid vult fieri potest facere. Si em̃ vult aliquid fieri p se. potest illud facere p se. ⁊ per se facit. sicut celum ⁊ terram p se fecit. quia voluit. Si autem vult fieri per creaturam et p eam opatur. sicut per homines facit dom⁹ ⁊ huiusmodi artificialia. ⁊ deus quidez ex se ⁊ p se potest. Homo autem vel angelus quãtũcunqz beatus est non est potẽs ex se vel per se.

Quo intelligendũ sit q̃d vult.

Oppositio. h

Sz forte dices nec dei filius potest a se. nec spiritussanctus. ꝟ solus pater. Ille enim potest a se qui est a se. filius autem quia nõ est a se sed a patre. nõ potest a se sed a patre. ⁊ spiritussanctus ab vtroqz.

Solutio

Ad quod dicimus quia licet filius nõ possit a se. nec opet a se. põt tamẽ ⁊ opat p se. sic ⁊ spũsscũs. Vñ Hilari⁹ i li. ix. de trĩ. Nate inquit cui ꝺicit heretice hec vnitas ẽ. vt ita p se agat fili⁹. ne a se agat. ⁊ ita nõ a se agat vt p se agat. Per se aũt dr̃ agr̃ ⁊ potẽs eẽ qz naturalẽ hz potẽtiã eandem quã ⁊ pater qua potens est ⁊ opatur. ꝟ quia illã habet a patre. nõ a se. ideo a pr̃e nõ a se dicit posse ⁊ agẽ. Hõ aũt vl' angel⁹ gratuitã habet potentiam qua potens est.

Hilarius

Jdeo ergo vere ac ꝓprie deus tinitas oñipotens dicit. quia p se. id est. naturali potentia potest quicq̃d vult fieri. ⁊ q̃cquid vult se posse. Nihil em̃ vult fieri qõ nõ posſit facere p se. vel p creaturã. ⁊ nihil vult se

Hic plene ostendit q̃re de⁹ oipotens dicat

posse qđ nō possit. ⁊ oīe qđ vult fieri vult se posse. sed nō oīe q vult se posse vult fieri. Si eī vellet fieret. quia voluntati ei⁹ nihil resistere potest.

Ista est distinctio. xlij. huius pmi

libri. In qua magister postq egit de sciētia dei. incipit agere de potētia eius. Et tria facit. Nā primo inquirit an de⁹ sit oīnipotens. ⁊ vnde oīnipotēs dicat. Secūdo subdit determinationē q̄stionis mote. Tertio soluit inducta ⁊ cōfirmat sententiā prius datam. Prima duo facit in primo ca. Tertiū vo in sequentibus. Et tm̄ i generali. In speciali sentētia mgr̄i stat in trib⁹ ppositionib⁹ quarū prima est hec. De⁹ dicit oīnipotēs. quia oīa que possunt eē potest efficere.

Secūda ppositio ē hec. Aliquē posse oīa q̄ vult sc posse nō videt ad rationē oīnipotentie sufficere.

Tertia ppositio est hec. Deus simpliciter pōt efficere quicq̄d est factibile. Has ppositiones magister oīes pbat determinādo hanc questionē. s. vtrū de us dicat oīnipotens. s. ideo aut quia potest oīa simpliciter. aut quia pōt oīa tm̄ que vult. Et q nō dicat oīnipotens eo q oīa pōt simpliciter. arguit ex hoc q nō potest ambulare. loqui. vinci. falli ⁊ peccare. Et q dicat oīnipotens. quia pōt oīa que vult: arguit diuersis autoritatib⁹ doctorū. Et respondet q nō est dicēdus ideo oīnipotens. quia potest oīa que vult. quia si hoc sufficeret tunc quilibet sanctus in celo posset dici oīnipotēs. eo q quilibet talis pōt quicq̄d vult. sed ideo de⁹ dicēd⁹ est oīnipotens quia pōt oīa simpliciter que cadūt sub potentia actua. Ad argumētū primū de ambulatione ⁊ locutione dicit. q ista potentiā dei nō euacuant. quia licet illa deus nō possit oīa p se. pōt tm̄ illa in nobis. ⁊ p nos. De peccare mētiri ⁊ mori dicit hmōi nō arguere potentiā in deo. eo q talia facere nō sit potentie. sz magis infirmitatis ⁊ insufficiētie. Ad scām argumētuz sez ad autoritates quibus pbat ideo deum dici oīnipotentem. quia potest oīa que vult dicit q nō ideo deus debeat dici oīnipotens. quia si hoc sufficeret. tunc quilibet beatus in celo posset dici oīnipotēs. cū possit quicq̄d velit. Et ille autoritates nō aliud dicere intendunt. nisi q voluntas dei nō possit impediri. Et subdit postea q licet solus pater dicat oīnipotēs a se. quia a nullo habet oīnipotentiā. filius ⁊ spūssanctus nō possunt dici oīnipotētes a se. eo q oīnipotētiam ab alio acceperūt. possunt tm̄ dici oīnipotentes p se. quia p suā naturā sunt oīpotētes. Et tm̄ in speciali.

Opinio quorundam dicentiū deū nil posse nisi quod facit. a

DI. XLIII

Quidam tamē de suo sensu gloriantes. dei potentiā sub mensura coartari conati sunt. Cū em̄ dicunt: hucusq̄ pōt deus ⁊ nō amplius. quid hoc est aliud q̄ ei⁹ potentiā que infinita est cōcludere ⁊ restringere ad mēsurā. Aiunt em̄ nō potest de⁹ aliō facere q̄ facit. nec meli⁹ facere id quod facit nec aliquid pretermittere de his que facit. Istā q̄ primā suā opinionē verisimilib⁹ argumētis cauſisq̄ cōmentitijs necnon ⁊ sacrarū autoritatū testimonijs munire conā-

tur dicētes. Nō potest de⁹ facere nisi quod bonū et iustum est fieri. nō est aūt iustum ⁊ bonū fieri ab eo nisi quod facit. Si em̄ aliō iustum est ⁊ bonū eum facere q̄ facit. nō ḡ facit oīe quod iustū est ⁊ bonū eum facere. sed quis audeat hoc dicere. Ratio illo- prima.

Secunda ratio. b

Addunt etiam nō potest facere nisi quod iusticia eius exigit. sed nō exigit eius iusticia vt faciat nisi qđ facit. nō ḡ potest facere nisi quod facit. Eadem q̄ iusticia exigit. vt ⁊ id non faciat qđ nō facit. nō aūt pōt facere cōtra iusticiā suā nō ergo potest aliq̄d eo⁹ facē que dimittit

Responsio ad prius dictum. c

His autem respondemus duplicē verborū intelligentiā aperiētes ⁊ ab eis iuoluta euoluētes. sic. Non pōt de⁹ facere nisi qđ bonū ē ⁊ iustū. i. non pōt facere nisi illud qđ si faceret bonū ⁊ iustum esset. vez ē. ꝑ mīta pōt facē q̄ nō bona sunt nec iusta. qz nec sunt nec erūt nec bñ fiunt. nec fiēt. qz nunq̄ fiēt. Itē qđ scđo p positū fuit nō pōt facere nisi qđ iusticia sua exigit. ⁊ nō pōt id facē qđ iusticia sua exigit vt nō fiat. Dicim⁹ qz exactiōis vbū de deo ꝓgrue nō dr̄. nec ppie accipit. ⁊ in ill⁹ locutiōib⁹ duplex ē sensus. Si em̄ itelligas nō pōt facere nisi qđ sua iusticia exigit. id ē nisi qđ volūtas sua iusta vult. falsuz dicis. Justicia em̄ ipsi⁹ dei eq̄ssima volūtas accipit. q̄lit accipit Aug⁹. illa vba dñi i Gen. loq̄nti ad loth (Nō possū q̄cq̄ facē donec illo itroeas (exponēs. nō posse inq̄t se dixit. qđ sine dubio poīat p potētiā. ꝑ nō poīat p iusticiā. q̄si poīat qđē. ꝑ nō volebat. ⁊ illa volūtas iusta erat. Si vo p ꝑ vba itelligis eū nō posse facē. nisi illō qđ si fieret iusticie ei⁹ ꝙueniret. vez dicis. Sic̄r distingue illud. Nō pōt facē qđ sua iusticia exigit vt ñ faciat. i. nō pōt facē id qđ ipe q̄ ē sūma iusticia nō vult facere. falsū ē. Si aūt his vbis itelligas eū ñ posse facere id qđ iusticie ei⁹ ꝙuenire nō pōt. verum dicis. Responsio ad hoc ⁊ ideo facē nisi nabilia eū nō p

Tertia illorū ratio. d

Addunt quoq; et alia dicētes. Nō pōt de⁹ facē nisi qđ dz. nō aūt dz facē nisi qđ fac. Si em̄ dz alia facē. nō ḡ fac oē qđ dz. Si vo fac oē qđ dz. nec pōt facē nisi qđ dz. ñ ḡ pōt facē nisi qđ fac. Itē aut dz dimittēq̄ dimittit ne faciat. aut nō dz. Si nō dz. nō recte dimittit. Si vo dz di- Quartillo- rō ratio Ad hunc ad- dunt questio- nem Responsio dicit rat qua facit dimittit. est equiſſ tit que v pter eam faceret. ret. vel c tera tiōe tere. Li facit ⁊ tionē ⁊ mittit. re q̄ fac rō ē eū cit. Itē nō pōt ita nō p

mittere.ergo nō debet facere.Si aūt nō debet.nec decet.nec oportet eū facere.⁊ si nō decet nec oportet eum facere.ergo non pōt facere.nō ergo potest facere nisi quod facit.nec pōt illud dimittere quod facit quin faciat.quia debet illud facere.⁊ quod debet facere nō potest illud dimittere. Sz vt mihi videt hoc verbum debet venenuz habet.Multiplicem em̄ ⁊ inuolutam continet intelligentiam.nec deo ꝓprie competit qui nō est debitor nobis:nisi forte ex ꝓmisso.Nos vero ei debitores sum⁹ ex promisso.Ut aūt venenū euacuet distinguendi sensus.Non potest deus facere nisi qd debet:id ē.nisi qd vult:falsum est.Sic em̄ potest ipe dici debere aliquid quia vult illud.Si aūt dicat nō potest nisi quod debz id ē.nō potest nisi illud qd si faceret ei bene cōueniret:verū est. Addūt quoq; illi dicentes.Nihil facit aut dimittit nisi optima ⁊ rationabili causa.licet nobis occulta sit.Sm̄ quā oportet eū facere aut dimittē q̄ facit vel dimittit.Ratio em̄ penes eum est qua illa facit ⁊ illa dimittit.que ratio eterna est ⁊ semp manēs.ꝓter quā nō potest aliquid facere vel dimittere.Illa ergo manēte ñ potest quod facit dimittere.nec quod dimittit facē.⁊ ita nō potest facere nisi qd facit. Et ad hoc respondem⁹ ambiguitatem locutionis determinantes.Cum enim dicit ratio vel causa optima penes deuz ē qua facit cūcta que facit.⁊ dimittit ea que dimittit.verū quidē est.qz in eo voluntas est equissima ⁊ rectissima.que facit ⁊ dimittit que vult.cōtra quā facere non pōt..nec ꝓter eam facere potest.Nec vtiq; cōtra eā faceret.nec ꝓter eaz. si ea que facit dimitteret.vel que dimittit faceret.s eadem manēte ratiōe ⁊ cā:alia potuit facere ⁊ ista dimittere.Licet ergo ratio sit penes eū qua alia facit ⁊ alia dimittit.pōt tñ sm̄ eandem rationē ⁊ dimittere que facit ⁊ facere que dimittit. Ipsi aūt addūt.Ratio ē eū facere q̄ facit.⁊ nō alia.⁊ nō pōt facere nisi qd rō ē eū facere.⁊ ita nō pōt facere nisi qd facit.Itē rō est eum dimittere que dimittit.⁊ nō pōt nō dimittere qd rō ē eū dimittere.⁊ ita nō pōt non dimittere qd dimittit. Et ad hoc dicimus locutiones ambiguas eē.⁊ ideo determinādas.Si em̄ cū dr̄ nō pōt facē nisi qd rō ē eū facē itelligas eū ñ posse facē nisi ea q̄ rōnabilia sūt.⁊ ea q̄ si fierēt rōnabilia eēnt. ver⁹ ē sensus.Si aūt itelligas eū nō posse facē alia rōnabilia ⁊ bona.nisi ea q̄ vult ⁊ facit.falsus ē intellect⁹. Itez aliud adiūgūt dicētes.Si pōt de⁹ aliud facere q̄z facit.pōt ꝑ facē qd non prescit.⁊ si pōt facē q̄ nō ꝓsciuit:pōt sine ꝓscientia opari.qz oē qd facturū se ꝓsciuit facit.nec facit aliq̄d qd nō ꝓsciuit.Qd si ꝓter scientiam ei⁹ aliq̄d fieri ipossibile ē.oē ꝑ qd ꝓscitū est fieri nccē ē.ꝑ aliud fieri q̄z sit nulla rōne possibile ē. nō ꝑ potest a deo fieri nisi qd fit.

Hec aūt questio de ꝓscientia facile determinari pōt p ea que supius dicta sunt. cuz de ꝓscientia ageret.

Hec q̄stio ex predictis facile determinat

Autoritatibus vtunt in assertionem sue opinionis.

His aūt illi scrutatores q̄ defecerūt scrutātes scrutinia scōz annectunt testimonia.Dic em̄ Aug⁹. in li. Augusti. de simbolo.Hoc solū potest de⁹ quod non vult.p quod videt nō posse facere aliquid nisi quod vult.ꝑ non vult nisi qd fac.et ita videtur non posse nisi quod facit. Illud aūt ita intelligendū ē.Id solū nō pōt deus qd nō vult.s.se posse.Idē in. vij.li. ꝓfessi. ad deū loquēs ait.Me cogerī inuit⁹ ad aliq̄d.qz volūtas tua nō ē maioz q̄z potentia. eēt aūt maioz.si teipo tuipe maioz eēs.Ex ꝫ videt ꝙ de⁹ nō possit plura q̄z vult.sic ñ vult plura q̄z pōt.Sic em̄ volūtas non est maioz potētia.ita nec potentia maioz ē voluntate.Jōq; sic̄ plura non vult q̄z pōt.ita eū nō plura posse q̄z velle dicūt. Sz ad ꝫ dicim⁹.qz nec volūtas potētia.nec potentia volūtate maioz ē.qz vna ⁊ eadē res est potētia ⁊ volūtas.s.ipe de⁹.q̄ eēt maioz se ipso si volūtas maioz eēt potētia.vl̄ potentia volūtate.. Nec hac autoritate negatur deū plura posse q̄z velle.qz plura sunt sbiecta ei⁹ potētie q̄z volūtati.Fateamur itaq; deū plura posse facere q̄ nō vult.⁊ posse dimittere que facit. Qd vt certius firmiuſ q̄z teneat scripture testimonijs asseramus deū plura posse facē q̄z faciat.Veritas ipa sm̄ Mat.ait.An putas qz nō possum rogare pr̄em meū.⁊ exhibebit mihi mō plusq̄.xij.legiones angelorū.Ex qb⁹ vbis patēter inuit.qz ⁊ fili⁹ poterat rogare qd nō rogabat.⁊ pr̄ exhibē qd nō exhibebat.Uter q̄z ꝑ potat facē.qd nō faciebat.Aug⁹. ctiā i ench.ait.Si potētl volūtas mlta pōt facē q̄ nō vult nec fac̄.potuit em̄ facē vt.xij.legiones āgelorz pugrēt ꝫ illos q̄ xp̄m ceperūt. Itē i eodē.Cur apd qsdā ñ fcē sūt vtutes.

Alia illoz rō

Nō intelligenda sit auctoritas.

Respōsio

Autoritatib⁹ cōfirmat deū plura q̄z facit facere posse

Aug⁹. i ench

Quartaillorū ratio

Adhunc addunt questionem

Respōsio

Respōsio

que si facte fuissent. egissent illi homines pniam. ⁊ facte sunt apud eos q̄ nō erāt credituri. tūc nō latebit qō nūc latet. Nec vtiq̄ iniuste deus noluit saluos fieri. cū possent salui esse si vellēt. Tūc in clarissima sapientie luce videbit. quod nūc piorū fides habet anteq̄ manifesta cognitione videat q̄ certa ⁊ inmutabilis ⁊ efficacissima sit voluntas dei. que multa possit ⁊ nō velit. nihil aūt quod nō possit velit. Idem in li. de natura ⁊ gratia. Domin⁹ lazarū suscitauit in corpe. Nūquid dicendū est. non potuit iudaz suscitare in mēte? Potuit quidē sed noluit. His autoritatibus alijsq̄ multis apte doceat. q̄ deus mlta possit facere q̄ nō vult. quod etiā rōne pbari pōt. Nō enim vult de⁹ omes hoies iustificare. ⁊ tm̄ quis dubitat euz posse. Pōt ergo deus aliud facere q̄ facit. ⁊ tm̄ si aliud faceret. alius ipse nō eēt. Et potest alio velle q̄ vult. ⁊ tamē eius voluntas nec alia nec noua. nec mutabilis aliq̄ modo pōt esse. Q ⁊ si posiit velle qō nunq̄ voluit. nec tm̄ nouiter. nec noua voluntate. sed sempiterna tm̄ voluntate velle pōt. pōt em̄ velle quod ab eterno pōt voluisse. habet em̄ potentiā volendi ⁊ nūc ⁊ ab eterno. quod tm̄ nec mō vult nec ab eterno voluit.

Q̄ sine mutabilitate potē tie vel voluntatis pōt de⁹ ⁊ alia velle ⁊ alia facere q̄ vult vel facit

Jsta est distinctio .xliij. huius primi libri. In qua magister ostēso vnde dicit omnipotens deus ostendit q̄ta possit. Et tria facit primo adducit quasdam rationes erroē quendam affirmantes. Secundo subdit autoritatē. Tertio concludit veritatem. Primū facit a principio huius distinctionis vsq̄ ibi. His aūt illi scrutatores. Scōm ab inde vsq̄ ibi. Fateamur itaq̄ deum. Tertium vo vsq̄ ad finē distinctionis. Et tm̄ de sententia huius distinctōnis in generali. In speciali sentētia magistri stat in trib⁹ ppositionibus quarum prima est hec. Deus potest alia facere ⁊ omittere que facit. ⁊ omittit sine preiudicio sue iustitie ⁊ bonitatis. Hanc ppositionem p. bans mgr̄ respondet ad quasdā rationes ⁊ autoritates que vident omipotentiam diuinā limitare. Prima ratio est ista. Deus non pōt facere nisi quod bonum ⁊ iustum est fieri. sed nihil est bonū ⁊ iustum fieri nisi quod facit. ergo nō potest facere nisi qō facit. ⁊ p consequens sua potentia limitat. Secunda ratio talis est. Deus non potest facere nisi quod sua exigit iusticia. sed iusticia non exigit nisi quod facit ergo ⁊ Et respondet magister dicens istas ppositiones duplicem habere sensum. vnum vt iusticia ⁊ iustum referant ad tempus pns̄ens. sub hoc sensu non pōt de⁹ facere nisi quod iustum est modo vl̄ quod iusticia sua exigit modo. ⁊ sic sunt false. vel possunt referri ad tē pus confusuz. sub hoc sensu nō potest deus facere nisi quod iustū est modo. vel. i. quod nisi iustum eēt nō faceret. ⁊ sic sunt vere. Tertia ratio est. Deus nō potest facere vel dimittere nisi quod debet facere vl̄ dimittere. Rñdet magister dicens. q̄ verbū debiti in diuinis non habet locum. Secunda ppositio est hec. Stat deum plura posse q̄ velle absq̄ inequalitate potentie ⁊ voluntatis. Hanc magister probat respondendo ad quādā obiectionē que est quia voluntas dei ⁊ potentia eius sunt equales. ergo non potest nisi quod vult. Et rñdet q̄ licet idem sint in deo potentia ⁊ voluntas. ⁊ quo ad hec dici possunt equalia tñ plura subsunt potentie q̄ voluntati in presenti.

Tertia ppositio est hec. Et si deus alia vellet et faceret q̄ vult ⁊ facit. ex eo non sequerek in eius volū tate mutabilitas. Hāc magister pbat p scōrū autoritates. Et tm̄ de sententia in speciali.

An deus possit facere aliquid melius q̄z facit. a

In hac distinctione tria facit. Primo ponit illud rem stat discutiendum. vtrū melius aliquid possit facere q̄ facit? Solēt em̄ illi scrutatores dicere. q̄ ea que facit de⁹ non pōt meliora facere. quia si posset facere ⁊ ñ faceret: inuidus esset ⁊ nō summe bon⁹. Et hoc ex simili astruere conant. Ait em̄ Aug⁹. in lib. lxxxiij. q. Deus quē genuit. q̄ meliorem se generare non potuit. nihil enim deo melius debuit equalem. Si enim voluit ⁊ non potuit: infirmus est. Si potuit ⁊ noluit: inuidus. Exquo conficitur equalē genuisse filium. A simili volūt dicere. q̄ si potest deus rem meliorē facere q̄ facit. inuidus est. Sed nō valet hui⁹ similitudinis inductio. quia filium genuit de substantia sua. Jdeoq̄ si posset gignere equalez ⁊ nō gigneret: inuidus esset. alia vo que non de substantia sua facit. meliora facere potest.

Illi dicūt posse

Augustinus.

Questio qua illi artant. b

Verum hic ab eis responderi deposco. cur dicunt rem aliq̄m siue etiam rerum vniuersitatem in qua maior consummatio expressa est non posse eē meliorem q̄ est. siue ideo. quia summe bona est. ita vt nulla omnino boni perfectio ei desit. siue ideo. quia maius bonuz quod ei deest capere ipsa non valeat. Sed si ita summe bona dicitur. vt nulla ei perfectio boni desit. iam creatura creatori equatur. Si vero iam non potest melior esse. quia bonum amplius quod ei deest capere ipsa non valet. iam hoc ipsum non posse defectionis est. non consummationis. ⁊ potest eē melior si fiat capax melioris boni. qō ipe pōt qui eam fecit. Pōt ergo deus meliorem rē facē q̄ facit. Vñ Aug. sup Gen̄. Talē po-

Respōsio

tuit de⁹ hoiem fecisse. qui nec peccare posset nec vellet. ⁊ si talem fecisset. quis dubitat eum meliorē fuisse? Ex predictis cōstat q̄ pōt deus ⁊ alia facere q̄ facit. ⁊ que facit meliora ea facere q̄ facit.

Utrum alio vel meliori modo possit facere q̄ facit. c

Post hec considerandū est vtrū alio modo vel meliori q̄ facit possit ea facere que facit? Si mod⁹ operationis ad sapientiā opificis referat. nec alius nec melior modus esse pōt. Non em̄ potest facere aliquid aliter vel meli⁹ q̄ facit. id ē. alia sapiētia vl maiori sapiētia. Nihil em̄ sapientius pōt facere q̄ facit. Si vo referat mod⁹ ad rem ipam quā facit de⁹. dicimus. quia ⁊ alius ⁊ melior pōt esse mod⁹ Et ꝟm hoc cōcedi pōt. quia ea que facit potest facere melius ⁊ aliter q̄ facit. quia potest quibusdam meliorē modū existendi pstare. ⁊ quibusdaz alium. Unde Aug⁹. in xiij. lib. de trini. dicit. Q̄ fuit ⁊ alius mod⁹ nostre liberationis possibilis deo. qui omnia potest. sed nullus alius nostre miserie sanande fuit cōuenientior. Pōt ergo deus eoꝝ que facit quedā alio modo meliori. q̄dam alio modo eque bono. quedā etiā minus bono facere q̄ facit. Ut tamē modus referat ad qualitatem opis. i. creature. nō ad sapientiā creatoris.

Respōsio. Augusti.

Utrū de⁹ semp possit omne quod olim potuit. d

Preterea queri solet vtrū deus semp possit ōme quod olim potuit? Nō q̄busdā nō videt dicētib⁹ Potuit de⁹ incarnari. ⁊ potuit mori. ⁊ resurgē ⁊ alia hmōi. q̄ mō nō pōt. Potuit ḡ q̄ modo nō pōt. ⁊ ita habuit potentiam quā modo nō habet. vnde videtur potentia ei⁹ imminuta. Ad quod dicimus. quia sic̄ omnia semp scit que aliq̄n sciuit. ⁊ semp vult que aliq̄n voluit. nec vnq̄ aliquā scientiā amittit vel voluntatē mutat quā habuerit ita oīa semp potest que aliq̄n potuit. nec vnq̄ aliqua potentia sua priuat. Nō est ḡ priuat⁹ potentia incarnādi vel resurgendi licet nō possit modo incarnari vel resurgere. Sicut em̄ potuit olim icarnari. ita ⁊ potest modo incarnat⁹ esse. in quo eiusdē rei potentia monstrat. Ut em̄ olim sciuit se resurrecturū. ⁊ modo scit se resurrexisse. nec est alia scientia illud olim sciuisse. ⁊ ꝫ modo scire. sed eadem oīno. Et sicut voluit olim resurgere ⁊ modo resurrexisse. in quo vnius rei voluntas exprimit. Ita potuit olim nasci ⁊ resurgere. ⁊ modo ipe potest natus fuisse ⁊ resurrexisse. ⁊ est eiusdē rei potentia. Si em̄ posset modo nasci ⁊ resurgere: nō esset idem posse. Uerba em̄ diuersoꝝ temporū. diuersis ꝓlata tempibus ⁊ diuersis adiuncta aduerbijs eundem faciunt sensum. vt modo loquentes dicimus Iste pōt legere hodie. cras aūt dicim⁹. iste potest legisse. vel potuit legere heri. vbiq̄ vni⁹ rei monstrat potentia. Si aūt diuersis tempibus loquētes eiusdem temporis ꝟbis ⁊ adūbijs vtamur dicētes hodie. iste potest legere hodie. ⁊ dicētes cras. iste potest hodie legere. non idem sed diuersa dicimus eum posse. Fateamur ḡ deum semp posse quicquid semel potuit. i. habere omnem illā potentiā quā semel habuit. ⁊ illi⁹ oīs rei potentiā cui⁹ semel habuit. sz nō semp posse facere oīe illud quod aliquādo potuit facere. potest quidē facere aut fecisse quod aliq̄n potuit. Similiter quicq̄d voluit ⁊ vult. i. oīem quā habuit volūtatem. ⁊ modo habet. ⁊ cuiuscūq̄ rei voluntatem habuerit. ⁊ modo habet. nō tñ vult esse vel fieri oīe quod aliq̄n voluit eē vel fieri. sed vult fuisse vel factū esse. Ita ⁊ de sciētia dei dicēdum est.

Ista est distinctio. xliiij. hui⁹ ꝑmi libri.

In qua magister post q̄ ostendit quanta deus possit. ostēdit qualia possit. Et tria facit. Naz primo inquirit an deus possit facere res meliores q̄ fecit. Secundo an possit eas facere meliori modo q̄ fecit. Tertio an modo possit oīa q̄ olim potuit. Primum facit a ꝓncipio distinctionis vsq̄ ibi. Post hec considerandū. Scōm ab inde vsq̄ ibi. Preterea q̄rit solet. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et tantū in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Deus pōt totum vniuersum seu mundū facere meliorem. Hāc ꝓbans recitat quō quibusdam videbat deū nō posse facere res meliores q̄ fecit. quia si potuit ⁊ nō fecit. inuidus fuit. confirmantes opinionem suam auctoritate bti Augustini. qua supra magister ꝓbauit patrem filiū genuisse sibi coequalē. ⁊ ibidem dicit q̄ si potuit filiū sibi coeq̄lem generare ⁊ nō fecit. tūc inuid⁹ fuit. ⁊ sic in ꝓposito. Et rñdet mgr̄ q̄ nō est sile eo q̄ fili⁹ sit de substantia patris ⁊ nō creatura. Postea ꝓbat. q̄ de⁹ pōt facere res meliores q̄ fecerit. ⁊ hoc sic. Nā si nō posset. aut hoc eēt qz creatura ē summe bona qō falsuz ē. qz tūc creatura creatori cōparis eēt. Aut qz creatura nō ē capax talis meliorationis. ⁊ hoc iterū nō obstat. qz de⁹ posset dare creature meliorē capacitatē. ⁊ ita posset facere meliores q̄ facit. Scōa ꝓpositio ē hec. Ex pte rerū ⁊ nō ex pte sui de⁹ pōt facere quālibet rē meliorē. Hāc ꝓbat mgr̄ qrēs. vtrū de⁹ possit facere meliori mō res q̄ fecit. Et respondet q̄ si mod⁹ ad scientiam artificis referat. tūc nō pōt de⁹ meliori mō facere mōm. Si vo

modus faciendi ad rem factā referat̄ tunc de⁹ potest eque bona ⁊ minus bona ⁊ meliora facere Tertia ꝓpositio est hec. Diuina potentia nō est magis nūc limitata ad faciendum om̄ia q̄ vnq̄ fuit. Hanc probans magister querit. An deus posset quicq̄d potuit. Et arguit ꝙ nō: quia potuit nō incarnari ⁊ nō nasci. que modo nō potest. Et respondet: sicut omnem scientiam quā habuit habet modo. non tamen eodē modo. Ita respectu cuiuscūq; rei potentiam quā habuit habet ⁊ modo. non tamē ista potentia eodē mō se habet semꝑ. vnde semꝑ potentia dei se extendit ad carnis assumptionem que cum semel assumpta ē non potest de nouo iterū acquiri. sed ꝑ eandem potētiam ꝑ quā potuit incarnari potest modo incarnatus fuisse. sicut ꝑ eandem potentiā homo potest hodie legere ⁊ heri legisse. Et tm̄ in speciali.

De voluntate dei que essentia dei vna ē ⁊ eterna. ⁊ de signis eius. a

DI.XLV. Iam de volūtate dei aliquid ꝓ sensus nostri imbecillitate dicendū est Sciendū est ergo. quia volūtas siue volens de deo ꝟm essentiam dicit̄. Nō est em̄ ei aliđ velle ⁊ aliđ esse. sed om̄ino idem. Et sicut idem ē ei esse bonū quod esse deū. ita idē est ei esse volētem qđ esse deū. Nam volūtas qua semꝑ volens ē. nō affectus vel motus ē q̄ in deū cadere nō valet. ꝟ diuina vsia q̄ volēs est deus ⁊ hmōi.

Q̄ licet idem sit deo velle quod eē nō tm̄ potest dici deus esse omnia que vult. b

Et licz idem sit deo velle quod esse. nō tm̄ dicendū est deum eē om̄ia que vult. Quod quidam de dei voluntate nō recte sentiētes. nobis obijciunt dicētes. Si idem est deo velle quod esse. ḡ cū dicimus deū velle om̄ia que facit. dicimus eū esse om̄ia que facit. alioq̄n nō ibi illo v̄bo idem significat̄. quod significat̄ h̄ v̄bo esse. cuz de deo dicit̄. Et si ita ē. nō sꝑ dicit̄ de deo velle ꝟm essentiā. Si v̄o ꝟm essentiam nō dicit̄ aliquādo. qūo ḡ dicitur de deo? Relatiue em̄ nunq̄ dicit̄. Ad qđ dicimus. quia licet idem penit⁹ sit deo velle qđ esse. nō tm̄ pōt dici om̄ia q̄ vult. sic̄ idē est deo esse quod scire. nec tm̄ sicut dicit̄ scire om̄ia. ita q̄ pōt dici eē om̄ia.

Obiectō quorundam

Rn̄sio plenā ꝯtinens solutionem

Quis sit sensus horū v̄borū deus scit vel deus non vult. Item deus scit omnia vel vult aliquid ⁊ quid de deo in his predicet̄. c

At vbicūq; deus dicit̄ scire vel sciens. vel velle vel nolens: hec de eo ꝟm essentiā dicunt̄. Cum em̄ dr̄ deus scit vel de⁹ vult. siue deus est sciens vel volens: essentia diuina p̄dicat̄. ⁊ deus esse enunciat̄. Cum aūt addit̄ om̄ia vel aliquid vel aliqua. ⁊ dicit̄ deus scit om̄ia vel vult aliquid vel aliqua: essentia quidē diuina p̄dicat̄. nō simpliciter ⁊ absolute. sed ita vt scientie que ipse ē om̄ia subiecta mōstrent̄. ⁊ voluntati que ip̄a eadē est aliq̄d vel aliqua subiecta esse dicant̄. vt talis fiat sensus. deus scit om̄ia. id est. de⁹ ē cuius sciētie que ipsius essentia est. om̄ia subiecta sunt. Similiter de⁹ vult hec vel illa. id est. de⁹ est cui⁹ volūtati que ip̄e est hec siue illa subiecta sunt. Uolens ergo siue velle dicit̄ deus ꝟm essentiā. cui⁹ voluntas eēntia est sempiterna ⁊ imutabilis. licet ea varientur ⁊ trāseant que ei subiecta sunt. que nō pōt eē iniusta vel mala. q̄z deus est.

Q̄ dei voluntas summe bona est omniū que naturaliter sunt cuius causa nō est querēda. q̄z nullaz habet cum sit eterna. d

Hec itaq; sūme bona voluntas causa ē omniū que naturalit̄ fiunt vel facta siue futura sunt que nulla p̄uenta ē causa. quia eterna ē. Ideoq; cā ipsius querēda nō est. Qui em̄ ei⁹ causam querit aliquid maius ea querit. cū nihil ea maius sit. Unde Aug⁹. in lib̄. octuagintatrium questionū. Qui querit quare voluerit deus mūdū facere. cām querit volūtatis dei. Om̄is aūt causa efficiēs maior ē eo quo efficit̄. Nihil aūt maius est voluntate dei. Nō ergo eius causa querēda est. Idē in libro cōtra manicheos. Si qui dixerint quid placuit deo facere celum ⁊ terrā? Respondendū est eis. qui voluntatē dei nosse desiderāt. causas ⁊ voluntatē dei scire querunt. ꝙ voluntas dei omniū que sunt ipsa sit causa. Si em̄ habet causam voluntas. est aliq̄d quod antecedit volūtatē dei. qđ nephas ē credere. Qui ergo dicit quare fecit de⁹ celum ⁊ terrā. respondendū ē illi q̄z vult. volūtas em̄ dei causa ē celi ⁊ terre. ⁊ ideo maior est volūtas dei q̄z celū ⁊ terra. Qui aūt dicit. quare voluit facere celuz ⁊

Hic dicit ei⁹ causa ... renda ... Augu...

terrã. maiꝰ aliquid querit q̃ ē volũtas dei nihil aũt maiꝰ inueniri põt. Cõpescat se ergo humana temeritas. ⁊ id qđ nõ ē ñ q̃rat ne id qđ ē nõ inueniat. Ecce his autoritatibus apte insinuat̃ ꝙ volũtat dei cã nulla ē ⁊ ideo querẽda nõ est.

Q volũtas dei prima ⁊ summa cã est omnium. e

Augusti.

Volũtas ergo dei (vt ait Augꝰ. in tertio libro de trinitate) p̃ma ⁊ summa cã ē omniũ specieꝝ atq; motionũ. Nihil em̃ fit quod nõ de interiori atq; intelligibili aula summi impatoris egrediatur ſm ineffabilez iusticiam. Ubi em̃ non opat̃ quod vult dei om̃ipotẽtis sapientia. que ptingit a fine vsq; ad finẽ fortiter. ⁊ disponit om̃ia suauiter. ⁊ nõ solũ facit ea q̃ p seuerantia consuetudinis admiratione nõ admittunt. sed etiã ea que ppt̃ raritatez ⁊ insolitũ euentum mira vident̃. vt sunt defectus luminariũ ⁊ terremotus ⁊ monstruosi animantiũ ptus ⁊ his similia. quoruz nihil fit sine voluntate dei. sed plerisq; non apparet. Jõq; placuit vanitati phorũ etiaz causis alijs ea attribuere. cum om̃ino videre nõ possent supiorem ceteris om̃ibꝰ cãm. id ē. voluntatẽ dei. Itaq; nõ nisi dei volũtas causa p̃ma est sanitatis egritudinis. p̃miorũ atq; penarũ gratiaꝝ ⁊ retributionũ Hec ergo sola est vñ ortũ est quicq̃d ē. ⁊ ipsa nõ est orta sed eterna.

Quibus modis accipitur dei voluntas. f

Que vere et ꝓpe dicit̃ dei volũtas et ea r̃ bñplacitũ

Hic non est preter eundũ nobis ꝙ sacra scriptura de volũtate dei varijs modis loqui cõsueuit. ⁊ tamẽ nõ est dei volũtas diuersa. sed locutio diũsa est de volũtate. quia noĩe voluntatis diuersa accipit. Nam volũtas dei vere ac ꝓprie dicit̃ que in ipso ē ⁊ ipsiꝰ essentia est. ⁊ hec vna ē. nec multiplicitatem recipit. nec mutabilitatẽ que inexpleta eẽ nõ põt. de q̃ ꝓpheta ait. Om̃ia quecũq; voluit dñs fec̃ Et apl̃s. Volũtati eiꝰ quis resistet. Et alibi. Ut probetis q̃ sit volũtas dei bona ⁊ beneplacens ⁊ pfecta. Et hec voluntas recte appellat̃ bñplacitũ dei siue dispositio.

Q ſm figurã dicitur voluntas dei pceptio. ꝓhibitio. cõsiliũ. permissio. opatio. ⁊ ideo pluraliter dicit scriptura voluntates. g

Aliquãdo vo ſzm quãdã figurã dicẽdi volũtas dei vocat̃. ꝙ ſm ꝓprietatẽ nõ est voluntas eiꝰ vt preceptio. ꝓhibitio. cõsiliũ. necnõ pmissio ⁊ operatio. Jõq; pluraliter aliquãdo scriptura volũtates dei ꝓnũciat. Vñ ꝓpheta. Magna opa dñi exquisita in om̃es volũtates eiꝰ. cũ nõ sit nisi vna volũtas dei que ip̃e ē. pluraliter tñ dicit volũtates. quia volũtas dei varijs modis ac ꝓ diuersis accipit̃ vt dictũ ē. Ita etiã idẽ ꝓpheta ꝓpter multos effectus misericordie ⁊ iusticie pluralit̃ dicit. Misericordias dñi in eternũ cantabo. Et alibi. Justicie dñi recte letificantes corda. cũ tñ in đo vna sit misericordia. vna iusticia. ⁊ vna eadẽq; sit misericordia que iusticia. s. diuina vsia.

Quare preceptio ⁊ ꝓhibitio ⁊ cõsiliũ dicant̃ dei volũtas. h

Ideo autem preceptio ⁊ ꝓhibitio atq; consilium cũ sint tria. dicit̃ tñ vnũquodq; eorum dei voluntas. quia ista sunt signa diuine volũtatis. quẽadmodum ⁊ signa ire dicunt̃ ira. ⁊ dilectionis signa dilectio appellant̃. ⁊ dicit̃ iratꝰ deus. ⁊ tñ nõ est ira in eo aliqua. sed signa tm̃ que foris sunt. quibus iratus ostendit̃ ira ipsius nominat̃. ⁊ est figura dicendi ſm quam non est falsum quod dicitur. sed verum quod dicitur sub tropi nubilo obumbratur. Et ſm hos tropos diuerse voluntates dei dicunt̃. quia diuersa sunt illa que ꝑ tropũ volũtas dei dicunt̃.

Ubi voluntas dei pro precepto et consilio accipiat̃. i

Pro p̃cepto dei atq; consilio põt accipi volũtas. vt ibi. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra. Et alibi. Qui facit volũtatẽ patris mei qui in celis est. ip̃e frater meus ⁊ soror ⁊ mater est. Et cõtra hanc volũtatẽ multa fiunt. Unđ Augꝰ. in libro de spũ ⁊ lr̃a. Infideles inq̃t cõtra volũtatem dei faciunt. cũ eiꝰ euangelio nõ credunt. Augusti.

Q deus non vult ab hominibꝰ fie- k

ri omnia que precepit. vel non fie/ k
ri que prohibet.

Etsi illa tria dicun=
tur dei voluntas ideo quia signa sunt diui
ne voluntatis. nō est tñ intelligendū deum
oīe illud fieri velle qđ cuicūq; p̄cepit. vel
nō fieri quod ꝓhibuit. Precepit eñ abrae
imolare filiū. nec tñ voluit. nec ideo prece=
pit vt id fieret. ꝫ vt abrae ꝓbaret̄ fides. Et
in euāgelio p̄cepit sanato ne cui diceret: il=
le aūt p̄dicauit vbiq; intelligēs deū nō id̄o
ꝓhibuisse ān vellet opus suū p̄dicari. ꝫ vt
daret formā homini laudē humanā decli=
nandi.

De pmissione ⁊ operatione vbi di
cant̄ dei voluntas. l

Permissio quoq;
dei ⁊ opatio voluntas dei apellant̄. quali
Aug⁹. i ench ter accipit Aug⁹ in ench. dicēs. Nō fit ali=
quid nisi oīpotēs fieri velit. vel sinendo
vt fiat. vel ipe faciēdo. Nec dubitandū est
deum facere bene. etiam sinendo fieri, que=
cūq; fiunt male. nō eñ hec nisi iusto iudicō
dei sinit. ⁊ ꝓfecto bonū est oīe qđ iustum
est. Ecce hic manifeste habem⁹ dei volun/
tatē apellari ipsi⁹ opationē vel pmissionē
cū dicit nō fieri aliquid nisi oīpotēs fieri
velit. vbi includit ⁊ bona ⁊ mala oia q̄ fiūt.
Jōq; apte distinguit qūo deū velle dixerit
ne eadē rōne intelligeret̄ velle bona ⁊ ma=
la subdens. vel sinēdo vt fiat. hoc q̄tuz ad
mala dicit. vel ipe faciendo. hoc q̄tum ad
bona. Mala eñ sinit fieri. ꝫ nō facit. bona
vo ipse facit. Jōq; dixit eū velle. quia ⁊ vo
lens mala sinit. ⁊ volēs bona opat̄. ⁊ ob hc
pmissio ⁊ opatio volūtas dei dicunt̄.

Quinq; supra sunt ꝓposita q̄ di=
cūtur ꝑm tropū. ⁊ ideo distinguat
lector vbiq; pro quo eorū accipia
tur voluntas. m

Quiq; ergo supra
posita sunt que dicunt̄ ꝑm tropū dei volū=
tas. quia signa sunt diuine voluntatis que
vna est ⁊ īmutabilis. s. dei bñplacitū. Jōq;
diligenter distinguat lector vbi de volū
tate dei scriptura cōmemorat iuxta quem
modū accipi oporteat. s. ꝓ bñplacito dei.
an pro aliq̄ signorū eius. Magna eñ ē ad
hibenda discretio in cognitione diuine vo

luntatis. quia ⁊ beneplacitū dei est volun/
tas eius. ⁊ signū bñplaciti eius dicit̄ volū
tas eius. Sed bñplacitū eius eternum est.
signū vero beneplaciti nō. Et cōsonat re⁊
effectibus beneplacitum ipsius. ⁊ ipsi effec=
tus rerū ab illo nō discordant. Fit eñ om
ne quod bñplacito vult fieri. ⁊ oīe quod
ñ vult fieri. nequaq̄ fit. Nō ita aūt est de si
gnis. quia precepit deus multis ea que nō
faciunt. ⁊ prohibet que nō cauent. ⁊ consu
lit que nō implent.

Jsta est distinctio. xlv. huiꝰ primi
libri. In qua magister postq̄ egit de scientia dei ⁊ de
eius potentia. incipit iam agere de eius volūtate. Et cir=
ca hoc tria facit. Nam primo ostēdit quid sit volun=
tas dei. Scdo quid possit. Tertio quot modis accī=
pitur. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi.
His itaq; summe. Scdm ab inde vsq; ibi. Hic nō est
ptermittendū. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. Et
tñ in generali. In speciali sententia mgri stat in tri=
bus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Quāuis vo
luntas dei sit idem q; deus vel diuina eentia. non tñ
est illa que sibi. i. voluntati subditur. Hanc probās
magister ꝓponit q; voluntas sit idē q; diuina eentia
realiter. ⁊ differens ab ipsa solū rōne sicut ⁊ scientia
ꝓpter quā diuersitatez aliqua attribuunt̄ voluntati
dei que nō attribuunt̄ eentie. vñ dicit̄. deꝰ vult oīa.
nō tñ pōt dici. deus ē oīa nō obstante idemptitate
voluntatis ⁊ essentie. Scda ꝓpositio ē hec. Non
ē querēnda causa voluntatis diuine cū ipsa sit causa
omniū que ꝓducunt̄ in tpe. Hanc ꝓbans mgr dicit
q; volūtatis dei cuusa querēda nō est. quia sic ipa nō
esset causa prima ⁊ haberet aliquid maiꝰ se. quod ē
falsum. sed ipsa est causa vniuersalis omniū nō solū
que fiunt ꝑm cursum nature sed etiā mirabiliter.

Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis volūtas dei bñ
placiti in se sit nisi tñ vna. tñ volūtas signi ꝓ quinq;
signa distinguit̄. Hanc magister ꝓbans dicit q; volū
tas dei multipliciter nominat̄. Aliq̄ñ accipit̄ ꝓprie
ꝑm q; est ipsa diuina essentia. Aliq̄ñ vero accipit̄ pro
p̄cepto. ꝓ ꝓhibitione. consilio. pmissione ⁊ opatiōe
volūtatis diuine. que oīa dicunt̄ volūtates dei. iō
quia sunt signa voluntatis dei. nō aūt sunt ita signa
q; deus velit hmōi oīa fieri. sed q; ad modum vo=
luntatis se habēt. Et subdit q; prima volūtas dr̄ vo
luntas bñplaciti. Alie volūtates dicunt̄ voluntates
signi. Et differūt in hoc. q; volūtas bñplaciti ē eēna.
relique vo sunt temporales. Et volūtas bñplaciti sem
per implet. Alie vo nō. Et tantū de sententia hui⁹
distinctionis in speciali.

Illi sententie qua dictū ē dei volū
tatē nō posse cassari q̄ ipse ē. q̄dam
vident̄ obuiare. a

Dist. xl.

Horitur que
stio. Dcm ē eñ i supioꝛib⁹ ⁊ au=
toꝛitatib⁹ cōmunituz q; volūtas
dei q̄ ipe ē. vocat̄ q; bñplacitū ei⁹ cassari nō
pōt. q⁊ illa voluntate fec̄ q̄cūq; voluit in ce
lo ⁊ in terra. cui teste apostolo nihil resistit
Queritur ergo qūo accipiendū sitq; apls
de dño ait. Qui vult oēs homines saluos

fieri. Cū em̃ nō oēs salui fiant. sed damnen
tur. videt vtiq; nō fieri quod deus vult fi=
eri. humana. s. voluntate impediente volū
tatem dei. Dns quoq; in euangelio impiā
ciuitatē compellans. Quotiēs inquit vo/
lui cōgregare filios tuos sicut gallina con/
gregat pullos suos sub alis & noluisti. Jta
hec dicunt̃ tanq; dei volūtas supata sit ho
minū voluntate. & infirmissimis nolēdo im
pedientibus. nō potuerit facere potentissi/
mus quod volebat. Ubi est ergo illa oīni=
potentia. qua in celo & in terra ꝯm ꝓphe=
tam. oīa quecūq; voluit fecit & quo volū
tati eius ꝯm ap̄m nihil resistit. si colligere
filios hierusalē voluit & nō fecit. Hec enim
ꝓdictis plurimū obuiare vident̃.

Solutio quo intelligendū sit illud volui cōgregare & noluisti. b

Sed audiamus so
lutionē. ac primū quo accipiēdū sit illō qđ
dns ait: videamus. Nō enī ex eo sensu illō
Aug⁹. i ench dictū ē. vt ait Aug⁹. in ench. ꝓdictā questi=
onē soluēs. quasi dns voluerit cōgregare
filios hierusalē. & nō sit factū qđ voluit. qz
ipsa noluerit. sed potiꝰ ipa quidē filios su=
os ab ipso colligi voluit. qua tñ nolēte fili=
os eius collegit. ipe oēs quos voluit. qz in
celo & in terra nō quedā voluit & fecit. que=
dam vero voluit & nō fecit. ſ omnia quecū
q; voluit feē. vt sit sensus. Quotiēs volui
congregare filios tuos & noluisti. i. quotđt
cōgregaui mea voluntate sem ꝓ efficaci. te
nolēte feci. Ecce in euidēti positū est q; illa
dñi ꝟba supioꝝ nō repugnāt.

Quo intelligendū sit illud. q vult oēs hoies saluos fieri. c

Nūc videre restat
qūo etiā premissa ꝟba apostoli ꝓdictis nō
cōtradicāt. qui de deo loquēs ait. vult om
nes hoies saluos fieri. Quoꝝ occasione ꝟ
borum multi a ꝟitate deuiauerunt dicētes
deum multa velle fieri que nō fiunt. Sz nō
est intelligendū ea ratione illud esse dictuz
quasi deus vellet aliquos saluari & nō salu=
entur. Quis enī tam impie desipiat. vt di
cat deū malas hominū voluntates q̄s vo=
luerit & q̄n voluerit & vbi voluerit in bonū
nō posse cōuertere. Nō est vtiq; verū qđ i
ps. dicit̃. Quecūq; voluit fecit. si aliq̄ vo=
luit & nō fecit. & qđ ē indign⁹ ideo nō fecit.
quoniā ne fieret quod volebat oipotēs. vo
luntas hoīs impediuit. Jōq; cū audimus
& in sacris lr̄is legimus q; velit oēs hoies
saluos fieri. nō tñ ideo debem⁹ oipotentissi
me dei volūtati aliquid derogare. sed ita i=
telligere qđ scriptū est. Vult oēs hoies sal
uos fieri. tanq; diceret̃ nullū hoiez fieri sal
uum nisi quē saluū fieri ipe voluerit. nō q;
nullus sit hoīm nisi quē saluū fieri velit. sed
q; null⁹ fiat salu⁹. nisi quē velit saluari. & iō
rogādus ē vt velit. quia necesse ē fieri si vo
luerit. Nō est enī credēdus omnipotēs ali=
quid voluisse fieri qđ factū nō sit. Sic etiā
intelligit̃ illud. Jlluminat oēm hoiem ve=
nientē in hunc mundū. nō quia nullus ho=
minū est qui nō illuminet̃. sed qz nisi ab ip=
so nullus illuminat̃. ꝓpōt & alio mō illud i
telligi. dū tñ credere nō cogamur oipotēn=
tem aliquid fieri voluisse. factū q; non esse.
qui sine vllis ambiguitatibus sicut in celo
& in terra: sicut veritas cantat oīa quecūq;
voluit fecit. profecto facere nō voluit que/
cūq; nō fecit. Ex his apte ostendit̃ q; deus
ea volūtate que ipe ē nō vult aliq̄d fieri qđ
nō fiat. neq; nō fieri qđ fiat.

Quo intelligitur illud Jlluminat oēm hoiem venientē &c.

Utrum mala dei voluntate fiant an eo nolente. d

Jdeoq; cum con=
stet oīa bona que fiunt eius fieri voluntate
que fieri nollet nullatenus fierēt. recte que
ri solet. Utrū & mala oīa que fiunt. i. pecca
ta dei fiant volūtate. an nolente eo fiāt: Su
per hoc diuersi varia sentiētes sibi ꝓdicere
inueniunt̃. Alij enī dicūt q; deus vult ma
la esse vel fieri. nō tñ vult mala. Alij vero q;
nec vult mala esse nec fieri. in hoc tñ cōueni
unt & hi & illi. q; vtiq; fatent̃ deū mala non
velle. Utriq; ꝟo rationib⁹ & autoritatibus
innitunt̃ ad munieudā suā assertionem.

Que sup hoc a diuersis dicunt.

Alij dicūt deum velle mala eē vel fieri alij nō

Quare dicunt quidam deuz velle mala esse vel fieri. e

Qui enim dicūt de
um mala velle esse vel fieri. suam his mōis
muniunt intentionē. Si enī inquiunt mala
nō esse vel nō fieri vellet. nullo modo eēnt
vel fierēt. qz si vult ea nō eē vel nō fieri. & ñ
pōt id efficere scz vt nō sint vel nō fiant. vo
luntati ei⁹ & potētie aliq̄d resistit. & nō ē oi=
potēs. qz nō pōt oē qđ vult. ſ ipotēs ē sicu
ti & nos sum⁹ q̄ qđ volum⁹ qñq; nō valem⁹

Prima ratio illoꝝ q̄ dicūt deū velle mala fieri

sed quia omnipotēs est ⁊ in nullo impotēs certū est nō posse fieri mala vel esse. nisi eo volente. Quo em̄ inuito eo ⁊ nolēte posset ab aliquo malum fieri. cū scriptū sit. voluntati eius quis resistet. Supra etiā dixit Augustin⁹. quia necesse est fieri si voluerit. Sz vult mala fieri aut nō fieri. Si vult nō fieri nō fiunt. fiunt aūt. vult ergo fieri. Jtez bonum ē mala esse vel fieri. alioq̄n summe bonus nō p̄mittēt ea fieri. Añ Aug⁹. i ench. Quāuis ea inquit que mala sunt inq̄tum mala sunt nō sunt bona. m̄ vt nō solum bona sed etiā sint ⁊ mala bonū est. Nā nisi eēt hoc bonum. vt essent ⁊ mala. nullo modo esse sinerēt ab om̄ipotēti bono. cui p̄culdubio q̄ facile est qđ vult facere. tam facile est qđ nō vult esse nō sinere. Hec nisi credamus p̄clitat nostra cōfessio qua nos in patrē om̄ipotentē credere confitemur. Ecce hic apte habes q bonū est mala esse. omnis aūt boni deus auctor ē qui vult oē bonum eē quod est. Cum ergo bonū sit mala fieri vel esse. q̄ ⁊ mala vult fieri vel eē. His atq̄ alijs hmōi rōnibus ⁊ autoritatib⁹ vtūtur qui dicūt deū velle mala eē vel fieri.

Scōa ratio

Tertia ratio

Aug⁹. i ench

Hic ponit rationes illorum qui dicunt dei voluntate non fieri mala vel non eē. f

Illi vero qui dicūt

dei volūtate mala nō fieri vel nō esse. inductionib⁹ p̄missis ita rn̄dent. dicētes deum nec velle mala fieri nec velle nō fieri vel nolle fieri. ꝫ tm̄ nō velle fieri Si em̄ vellet ea fieri vel esse: faceret vtiq̄ ea fieri vel esse. Et ita eēt auctor malorū. Nō ē aūt auctor malorum. vt sanctorū p̄testant auctoritates. ñ ꝯ eius voluntate fiunt mala. Jtem si nolet mala fieri vel vellet nō fieri. ⁊ tm̄ fierent. om̄ipotens nō eēt. cū eius volūtas humane voluntatis effectu impediret. Jōq̄ nō cōcedunt deū velle mala fieri. ne malorum auctor intelligat. nec cōcedunt eum velle mala nō fieri. vel nolle fieri. ne impotēs eē videat. sed tm̄ dicūt eum nō velle mala fieri vt nō auctor sed p̄missor malorū mōstretur. Añ ⁊ euangelista vbi ostēdit deum auctorē esse omniū bonorū dicens. Omnia p ipsum facta sunt. Consequēter malorū auctorem eē negat di. Et sine ipso factū est nihil. i. p̄tm̄. Nō dixit p eum factū esse vl eo nolente ⁊ inuito. sed tm̄ sine eo. i. sine eius volūtate. quia nō ei⁹ voluntate fit peccatū nō ergo deo volente vel nolēte. sed non volente fiunt mala. Quia nō subest dei voluntati vt malum fiat vel nō fiat. sed vt fieri sinat. quia bonū est sinere mala fieri. ⁊ vtiq̄ volens sinit nō volens mala. sed volens sinere vt ipsa fiāt. Quia nec mala sunt bona vel ea fieri vel eē bonū est.

Quare nō sit vex deū velle mala fieri

Hic queritur an sit verū deum velle non fieri mala vel nolle fieri

Q⁹ verum sit deū non velle mala fieri.

Q⁹ nō deo volente vel nolēte sz nō volēte fiant mala

Quo intelligendū sit illud Augustini mala fieri bonū est. g

Quod vero Augu

stin⁹ ait. Mala fieri bonū est. nec sinerent mala ab om̄ipotēti bono fieri. nisi ꝺ eēt bonum vt ea essent. ea rōne dictū esse asserūt. quia ex malis que fiunt deus bona elicit. nec ipe p̄mitteret ea fieri nisi de eis bñ aliquid faceret. Añ Aug⁹. in eodē lib. ench. apte indicans p̄dictorū ⁊ bonorū talē eē intelligentiam ait. Deus om̄ipotēs cui rerū est summa potestas cū summe bonus sit. nullo modo sineret aliq̄d mali eē in opibus suis nisi vsq̄ adeo esset om̄ipotēs ⁊ bon⁹. vt bñ faceret etiam de malo. Jtem in eodem. Melius iudicauit deus de malis bona facere q̄ mala nulla p̄mittere. Ex hoc itaq̄ sensu dictū est ac verū bonū est mala fieri. quia ex malis que fiunt. bonis (qui ſm p̄positū vocati sunt sancti (accidit bonitas. id ē. vtilitas. Talib⁹ em̄ (vt ait apostolus) in bonū coopant om̄ia etiā mala. quia eis p̄sunt. que alijs facientibus obsunt. Añ etiam aliq̄n in scriptura legit malum appellari bonū. vt Hieronym⁹ sup Abarcum. Malū inquit iude bonū fuit. s. nobis. nec si bonū est illi vel illi: inde sequit q̄ simpliciter bonū sit. ppie em̄ ac simplicit bonū ē qđ in se ⁊ facienti bonū est.

Augusti. Confirmat illū sensuz alia autozitate eiusdem

Quadriptita boni acceptio. h

Est enī aliquid qđ

in se bonū ē ⁊ cui fit. sed nō ē bonū facienti. vt cū subuenit paupi. ꝫ nō ppter deum. ⁊ aliquid boni in se ⁊ facienti. ꝫ nō ei cui fit. vt cū veritas ppter deū alicui nō obedienti p̄dicat. ⁊ aliq̄d in se ⁊ facienti ⁊ ei cui fit bonum. vt cū vitas p̄dicat ppter deū credēti. Añ ap'lus. Bon⁹ odor sumus deo. alijs odor vite. alijs odor mortis. Est aūt aliud qđ nec in se bonū est. ⁊ facienti nocet ⁊ damnat nisi peniteat vt malū. valet tamē ad aliquid. Ut em̄ ait Aug⁹. in ench. A summe ⁊ eq̄liter ⁊ imutabiliter bona trinitate creata

sunt omia. nec summe. nec equalit. nec mutabiliter bona. sed tñ bona etiã singula. Simul ẏo vniuersa valde bona. Quia ex omnibus cõsistit vniuersitat admirabilis pulcritudo. Jn qua etiã illõ qõ malũ dicitur: bñ ordinatum ⁊ loco suo positum: eminentius cõmendat bona. vt magis placeant et laudabiliora sint dum compant malis.

Q mala vniuersitati valent ⁊ faciẽtibus sua ꝓpria vel patientib⁹ aliena prosint electis tantũ. i

Hinc patz q ex malis que fiunt aliqõ ꝓuenit bonũ dum bona magis placẽt. ⁊ laudabiliora existunt. Ipsis etiã faciẽtibus ex malis que faciunt. interdũ bona ꝓueniunt si fm ꝓpositũ vocati sunt sancti. Talib⁹ eñ vt ait Aug⁹. in li. de correctiõe ⁊ gratia. vsq adeo de⁹ omia coopat in bonũ. vt si qui horuz deuiant et exorbitãt: etiã hoc ipm eis faciat pficere i bonũ: quia humiliores redeunt atq docti ores. vt ꝑetrus. Illa etiã mala que ab iniquis fideles pie pferunt. vt vt ait Aug⁹. in lib. de trini. ipis vtiq ꝓsunt. vel ad delenda peccata. vel ad exercendã ꝓbandamq iustictã. vel ad demõstrandã hui⁹ vite miseriam. Jõq ⁊ Job dei manũ ⁊ apl⁹ sathane stimulũ sensit. ⁊ vterq bñ ꝓfecit. q malum bñ portauit.

Augusti.

Ex predictis concludit ostendens esse bonum fieri mala multis modis. k

Si quis igitur dili genter attendat que scripta sunt. facile ẽ ei pcipe ex malis bona ꝓuenire. ⁊ ex ea rõne dictũ esse q bonũ est mala fieri vel eẽ. nõ q malũ sit bonũ. vel quia bonũ sit malũ fieri. Nõ est eñ bonũ malum fieri ab aliquo. ꝗa nõ est bonũ vt aliquis faciat malũ. Si eñ hoc esset bonũ. pfecto hui⁹ deus auctor esset: qui est auctor omis boni. Q si hui⁹ de⁹ auctor est. eo ꝑ auctore hõ agit mala. ⁊ ita eo auctore homo fit deterior. Et si eo auctore homo fit deterior. tunc eo volẽte homo fit deterior. Jdem ẽ eñ dicere aliquid fieri deo auctore: qõ deo volente. Deo aũt auctore nõ fit homo deterior. ꝑ nõ deo volente. vt Aug⁹. in lib. lxxxiij. q̃stio. apte astruit a minore dicẽs ita. Nullo sapiente homine auctore fit hõ deterior. Tãta eñ est ista culpa que in sapientẽ hoiem cadere nequit Est aũt deus omi hoie sapiẽte prestantior. Multominus ergo deo auctore fit hõ deterior. Multo eñ ẽ pstantior dei volũtas q̃z hois sapiẽtis. Illo aũt auctore cũ dicit: illo volente dicit. ergo est vitiũ volũtatis humane quo ẽ hõ deterior: quod vitium si longe abest a dei voluntate vt ratio docet. a quo sit querẽdũ ẽ: Ecce apte dicit Aug⁹. deo auctore vel volẽte hoiem nõ fieri deteriorem. sed vitio volũtatis sue. Nõ ẽ ergo deo auctore q malum fit ab aliq. ⁊ ita deo volente mala nõ fiunt.

Q in deo nõ est causa vt sit homo deterior. l

Deinde idẽ Augustinus querẽs quid sit causa vt hõ sit deterior. in deo nõ esse asserit in eodẽ lib. sic dicens. Ut sit hõ deterior. aut in ipso ẽ. aut i alio. aut in nihilo. Si in nihilo: nulla cã est. Si in alio: aut in deo. aut in alio q̃libet homine. aut in eo qui neq⁹ de⁹ neq⁹ homo sit. Sz nõ in deo: Bonorũ eñ deus tm̃ causa ẽ ergo aut in homine ẽ. aut in eo qõ neq⁹ de⁹ neq⁹ hõ. aut in nihilo. Et ex his apte ostendit q nõ est bonũ vt sit homo deterior. ꝗa nõ est deus ei⁹ rei causa qui tm̃ causa bonorũ ẽ. Et si nõ ẽ bonũ vt homo fiat deterior. nõ ẽ ergo bonũ vt ab eo fiat malũ. nõ ergo vult deus vt ab eo fiat malũ.

Aliter probat q deo auctore nõ fiunt mala. m

Item aliter etiã oñdit q deo auctore. i. volẽte non fiunt mala quia ipse nõ ẽ causa tendẽdi ad nõ eẽ. Tendere eñ ad nõ esse malũ est. Jpe autem auctor mali nõ est. Tendit ẏo ad nõ esse qui opat malũ. nõ ꝑ deo auctore est q aliquis opat malũ. Nõ ẽ ꝑ bonũ q aliqs opat malum. q tm̃ boni de⁹ auctor ẽ. Hoc aũt Augusti. i eodẽ li. apte explicat ita dicẽs. Qui oim q̃ sunt auctor ẽ. ⁊ ad cui⁹ bonitatẽ id ptinet vt sit omne qõ ẽ. boni tm̃mõ cã ẽ. Quo circa mali auctor nõ est. ⁊ ideo ipse summũ bonum est. a quo in nullo deficere bonum est. ⁊ malum est deficere. Nõ ẽ ꝑ cã deficiẽdi. i. tẽdẽdi ad nõ eẽ q vt ita dicã eẽndi cã ẽ q: oim q̃ sũt auctor ẽ. q̃ inq̃tũ sũt. bona sũt Ecce apte habes q deficẽ a deo q̃ sũmũ est bonũ. malũ ẽ. Mala ꝑ facere malũ ẽ. nõ ꝑ

deo auctore vel volēte mala fiunt.

Obiectio quorundaz sophistica q̄ probare nitunt ex deo esse q̄ mala fiant. n

Jā sufficiēter ostē=sum est. q̄ deo auctore nō fiunt mala. Quidaz tñ sophistice incedētes. ꝛ ideo deo odibiles ꝓbare conant ex deo auctore esse q̄ mala fiūt ꝺ mō. Q̄ mala fiunt verū ē. oīme aūt verū qđ ē. a ꝟitate ē q̄ deꝰ ē. A deo ḡ ē q̄ mala fiūt. Q̄ aūt oīme verū a deo sit ꝓfirmant autoꝛitate Aug⁹. in lib. lxxxiij. questionū ita dicētis. Oīme verū a ꝟitate verum ē. Est aūt ꝟitas deꝰ. Beū ḡ habet auctorē oīme verū. Est aūt verū q̄ mala fiūt vl̄ sunt Beo ḡ auctore ē q̄ sunt vel fiunt mala.

Responsio vbi cōcedit oē verū eē a deo. ꝛ sophisma apit. o

Quiꝺ facile ē nobis rñdere. ꝑ indignū rñsione videt qđ dicunt. Oīme nāq; verū a deo ē. vt ait Augꝰ. cui consonat Ambꝺ. q̄ tractans illud ꝟbum apl̄i. Nemo pōt dicere dñs iesus. nisi in spiritu scō. dicit. Q̄ oīme verū a q̄cūq; dr̄ a spiritu scō ē. Cū itaq; verū sit q̄ mala fiūt. hoc verū qđ dicit illa locutiōe. ſ. mala fiūt. a deo ē. ꝑ nō inde sequit q̄ a deo sit vt mala fiant Si eīm ꝺ diceret. auctor malorū deꝰ esse intelligeret. qđ ex silī manifeste falsum ostēderet. Beꝰ ꝓhibet furtū fieri. ꝑ furtū fieri verū ē. ḡ ꝓhibet verū. nō sequit.

Per sile ostē dit illō eē falsum.

Partem questionis approbat illorum. qui dicunt deū non velle mala fieri. p

Hec igit̄ et alia huiusmodi inania reliquētes. p̄misse questionis pti saniori fauentes q̄ scōꝝ testimonijs pleniꝰ approbat̄. dicamꝰ deū non velle mala fieri nec tñ velle non fieri. neq; nolle fieri. Oīme ḡ qđ vult fieri. fit. ꝛ oē qđ vult nō fieri. nō fit. Fūt aūt mlta que nō vult fieri. vt omnia mala.

Jsta ē distinctio. xlvj. huiꝰ primi libri. In qua postq̄ ostensum ē quid tenenduz sit de voluntate dei ſm se. Consequēter ostendit mgr̄ quid tenendum sit de volūtate ꝗtū ad ipsum effectum. Et tria facit. Nam p̄mo oñdit effectū diuine voluntatis respectu bonorū. Scōo facit idem respectu malorum Tertio subdit determinationē quarundā autoritatū

Primū facit a principio huiꝰ distinctiōis vsq; ibi. Jō q; cū constet. Scōm vsq; ibi. Q̄ ꝟo Augꝰ. Tertiuz ꝟo ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tñ in generali Jn speciali sententia mgr̄i stat in tribꝰ ppositionibꝰ quarū prima est hec. Bñplacitū diuine voluntatis in oīnibus impleť. Hanc mgr̄ inuestigans q̄rit Utrū deus aliquid voluerit quod factum non fuerit Et arguit q̄ sic. quia voluit immo vult omnes hoīes saluos fieri hoc tñ factū nō ē nec fit. Silr̄ voluit filios isr̄l cōgregare. qđ etiam nō est factū. ergo nō oīa que deꝰ voluit sunt facta. Et rñdet mgr̄ q̄ hmōi duplici obiectione nō obstante volūtas dei semp ipleť. Et obiecta sic habent intelligi q̄ quicūq; hoīes saluāntur vel qui de filijs isr̄ael congregantur. sola dei voluntate saluantur ꝛ congregantur. sicut etiā Joh. j. dicit. Jlluminat oēm hoīem venientem in hūc mundum. Hoc nō habet intelligi q̄ oīnes ab ipso illuminant̄ qui in hunc mundū venerint. sed q̄ nullus veniens in hunc mundū illuminat̄ nisi ab ipso. Scōa ppositio est hec. Deꝰ neq; vult neq; nō vult q̄ malū culpe oriat̄. Hanc ꝓbans mgr̄ querit. Utrū mala fiant deo volente. Circa cuiꝰ questionis materiaz due sunt opiniones quarū prima est. q̄ deus vult malum nō fieri. Scōa est q̄ deus vult mala fieri ꝛ hi inducūt rōnes ꝓ sua opinione. quarū prima est. Potētie oī potentis resisti nō pōt. sed si deus nollet mala fieri. cū tñ fiunt. eius potentie posset resisti. sed hoc esset incōueniens. quia iam nō esset oīnipotēs. ergo incōueniens est̄ deū ponere velle mala nō fieri. ergo deꝰ vult mala esse vel fieri. Scōa ratio talis est. Deꝰ aut vult mala fieri aut nō vult fieri. sed nō vult ea nō fieri. ergo vult ea fieri. Minoꝛ patet q̄ hoc. quia si vellet nō fieri nunq̄ fierent: cum volūtati eiꝰ nihil posset resistere. Tertia ratio est. Deus vult oīne bonum. ſz bonum ē mala fieri. nisi eīn esset bonum mala fieri nūq̄ ꝑmitterent̄ a deo fieri. ergo deus vult mala fieri Ad has rōnes rñdens mgr̄ ad duas. p̄mo quia non ē cōcedendum. q̄ deus velit mala fieri. quia sic esset iniquus. nec q̄ vult nō fieri mala que ē scōa opinio. q̄a sic mala nunq̄ fierēt. Sed est dicendū q̄ nō vult ea fieri. ꝛ q̄ arguit̄ tertio q̄ mala fieri est bonum. dicendum est q̄ non est bonum simplicit̄. sed est bonū inq̄tum ex malis pōt elici bona. vbi etiam incidentaliter dicit q̄ aliquid est bonum in se ꝛ facienti ꝛ ei cui fit. vt p̄dicare fidelibus ꝓpter deum. Aliquid est bonū in se ꝛ facienti. vt dare elemosynam paupi. sed nō ꝓpter deum. Aliquid ꝟo in se est malum ꝛ facienti. ſz ex eo accidentaliter ꝓueniunt aliqua bona vt mala q̄ fiunt ad pulcritudinem vniuersi. Probat postea magister opinionem. ſ. q̄ deus non vult mala fieri. q̄ si deo volente fierēt mala. igit̄ fierent deo auctore. ꝛ ꝗs deꝰ eēt auctor illi⁹ qđ fieret deterioꝛ qđ nō ē dicēduz. vt ꝓbat auctoꝛitate b. Aug. Postea arguit ꝑ quosdā. Oīne verum est a deo. sed mala fieri est verū ergo ipa factio mali est a deo. Et rñdet q̄ ꝟitas que est in hoc dicto est a deo sed ex hoc nō sequit q̄ ipsa res dicta. ſ. malum sit a deo. Tertia ꝓpositio est. Nullum malum fit quod a deo fieri nō ꝑmittit̄. patz quia quicquid fit ꝗdeus ꝑmittit fieri. Et tātum in speciali.

Q̄ volūtas dei semp impleť de homine quocūq; se vertat. a

Volūtas quiꝑ DI.
pe dei sp efficax est vt fiat oē qđ velit. ꝛ nihil fiat qđ nolit. q̄ đ homine sp impleť q̄cūq; se ꝟtat. Nihil ei (vt ait Augꝰ) in libero arbitrio ꝗstitutū supat

volũtatẽ dei. ⁊ si faciat ꝯ eiꝰ volũtatẽ. tñ ꝯ eiꝰ volũtatẽ que ipe ẽ nihil putãdũ ẽ ita fieri. tanꝯ velit fieri ⁊ nõ fiat. vl nolit fieri ⁊ fiat. Illa eñ volũtas (vt ait Augꝰ. in ench.) sp iplet. aut de nob. aut a nob. De nob impleꝫ. ꝫ tñ nõ iplemꝰ eã qñ peccamꝰ. A nob iplet qñ bonũ faciꝰ. iõ ei faciꝰ qz scimꝰ placẽ deo. Ita ⁊ de hoie sp deꝰ iplet suã volũta/tem. qz nihil facit hõ de q̃ deꝰ non opaꝫ qđ vult. Nõ eñ vult deꝰ vt peccet hõ q̃libet. Si aũt peccauerit: penitẽti vult pcere vt viuat. in pctis ꝺo pseuerantẽ punire vt iusticie potẽtiã cõtumax no euadat. Sicut ali/os ab eterno ꝓparauit ad penã. ita alios pz=parauit ad gl̃iam. ⁊ h̃ sunt magna opa dñi exquisita in oẽs volũtates eiꝰ. Et tã sapiẽ/ter exquisita vt cũ angelica ⁊ humana creatura peccasset. idest nõ qđ ille. sed qđ voluit ipa fecisset. etiã p eandẽ creature volũtatẽ qua fcm ẽ qđ creatoꝛ nõ voluit. replet ipe qđ voluit. bñ vtẽs etiã malis tanꝯ sũme bonꝰ. ad eoꝝ damnationẽ q̃s iuste predestinauit ad penã. ⁊ ad eoꝝ salutẽ q̃s benigne ꝓdestinauit ad gr̃az. Qtũ eñ ad ipsos attinet q deus noluit fecerũt. q̃tuz ꝺo ad oip̃otentiã dei nullo mõ id facẽ valuerũt. Hoc q̃pe ipso. q ꝯ eiꝰ volũtatẽ fecerũt: de ipsis facta ẽ volũtas eiꝰ. Preterea nanꝯ magna dñi sunt opa exq̃sita in oẽs volũtates eiꝰ. vt miro ⁊ ineffabili mõ nõ fiat pter eiꝰ volũtatẽ. qđ etiã fit ꝯ eiꝰ volũtatẽ. qz ñ fieret. si nõ sineret. nec vtiq̃ nolẽs sinit. sed volẽs. nec sineret bonꝰ fieri male. nisi oip̃otens ⁊ de malo posset facere bonũ bñ. Hiis verbis euidẽter monstraꝫ q voluntas dei eterna sp impleꝫ de hoie. etiã si faciat hõ ꝯ dei voluntatẽ. Sed attendendũ ẽ diligenꝫ qũo in supioꝛibꝰ dicit fieri aliq̃d cõtra dei volũtatẽ. qđ tñ nõ fit pter eã. ⁊ q̃liꝫ itelligẽ dũ sit illud. q̃tũ ad se fecerũt. qđ deꝰ noluit. q̃tũ ꝺo ad oip̃otentiã dei nullo mõ id facere valuerũt. Videnꝫ eñ ista supioꝛibus obuiare. vbi dictũ ẽ volũtati eiꝰ nihil r̃sistẽ

Inquirit sen sus predicto=um ꝺoꝛuz

Hic aperit diuersis mõis supra accipi dei voluntatem. b

Verũ vt supra di

ximus voluntas dei diuꝛsis modis accipit q̃ diuꝛsitas in ꝓdict ꝺis si diligẽter notet. nihil ibi ꝯ dictiõis repit. Ubi eñ dicit non fieri pter eiꝰ volũtatẽ etiã qđ fit ꝯ eiꝰ volun tatẽ. diꝛsiliter accepit volũtatẽ. ⁊ nõ ipsam volũtatẽ. q̃ deꝰ ẽ ⁊ sempiterna ẽ. ꝫ eiꝰ sig̃ ꝓdictis ꝺis itelligi voluit. i. phibitionez sine pceptionẽ ⁊ pmissionẽ. Multa eñ fiunt ꝯ dei pceptũ vel phibitionẽ q̃ tñ nõ fiũt pter eiꝰ pmissionẽ. Ipiꝰ nãq̃ pmissiõe oia fiunt mala. q̃ tñ pter eiꝰ volũtatẽ sempiternã fiũt Sicut Augꝰ. dicit sup illũ locũ ps. vt non loquaꝫ os meũ opa hoim. Opa eñ hoim dicit ea q̃ mala sunt. que pter dei volũtatẽ fiunt. que ipse est. sed nõ pter eiꝰ pmissiõez q̃ ipe nõ ẽ. Appellaꝫ tñ ipa dei volũtas. q̃a deꝰ volẽs sinit mala fieri. Fiunt ⁊ ꝯ eiꝰ pceptionẽ vel phibitionẽ. sed nõ ꝯ eiꝰ volũtatẽ que ipe ẽ. nisi dicaꝫ ꝯ eã fieri: qz pter eã fiunt. Cõtra eã q̃pe nihil ita fit. vt velit fieri qđ nõ fiat. vel nolit fieri ⁊ fiat. qđ eui/dẽter ibi Augꝰ. notauit. vbi ait. Quãtum ad ipos attinet qđ deꝰ noluit fecerũt. q̃tuz ꝺo ad oip̃otẽtiã dei. nullo mõ id facere valuerũt. Ac si diceret. fecerũt ꝯ dei pceptuz qđ appellaꝫ volũtas. ꝫ nõ fecerũt ꝯ dei voluntatẽ oip̃otentẽ. qz h̃ nõ valuerunt. illud valuerũt. ⁊ ita p h̃ q fecerũt ꝯ dei volũtatẽ. i. pceptũ de ipsis facta ẽ volũtas eiꝰ. id ẽ. impleta ẽ volũtas eiꝰ sempiterna qua eos dãnari volebat. Uñ Gregꝰ. sup Geñ. Grego. Multi voluntatẽ dei pagũt vñ mutare cõtendũt. ⁊ cõsilio eius resistẽtes obsequunꝫ qz h̃ eiꝰ dispositioni militat. qđ p humanũ studiũ resultat. Hic apte oñdit qz dũ mali cõsilio ac pcepto dei resistũt qđ voluntas dei appellaꝫ. ea faciũt vñ volũtas eiꝰ q̃ ipe ẽ impleꝫ. que dispositio vel bñplacitũ vocaꝫ. Nã vt ait Augꝰ. in ench. quante libet sint volũtates angelorũ ⁊ hoim. bonorum vel malorũ. vl illoꝝ qđ deꝰ vl aliꝝ volẽtium q̃ deꝰ. oip̃otẽt volũtas sp inuicta ẽ. q̃ mala eẽ nunq̃ pot. etiã dũ mala irrogat: iusta est. et profecto que iusta est: mala non est. Deꝰ g̃ omnipotẽs siue p miꝛicordiaz cuius vult miserꝫ. siue p iudiciũ quẽ vult obduret. nec inique aliq̃d facit. nec nisi volẽs q̃cq̃ facit. ⁊ omnia quecũ q̃ vult facit.

Ex quo sensu q̃dã dicuntur fieri circa dei voluntatẽ q̃ tñ nõ fiunt pter eius voluntatem. Et ex quo sensu veruz sit nihil fieri ꝓtra eiꝰ voluntatem.

Summatim perstringit sententiã predictorum addens quare deꝰ ꝓcepit omnibus bona facere ⁊ mala vitare. cum non velit hoc ab omnibus impleri. c

Ex predictis liquet

q voluntas dei que ipe ẽ sp inuicta est, nec in aliquo cassaꝫ. sed p oia impleꝫ. Cõsiliuz vero eiꝰ ⁊ pceptio siue prohibitio nõ ab oibus implenꝫ quibus ꝓposita ⁊ data sunt. Neq̃ ideo pcepit omnibꝰ bona. vel prohi=

buit mala. vl' ꝓsuluit optima q̄ vellet ab oi bus bona q̄ p̄cepit fieri. vel mala q̄ ꝓhibuit vitari. Si em̄ vellet: vtiq; ꝛ fierēt. q̄ in nul lo p̄t ab hoīe supari vel īpediri ei' volun tas. ꝑ vt iusticiā suā hoīb' oñderet. ꝛ mali eēnt inexcusabiles. Beniq; vt boni ex obe dientia gl'iam. mali ex inobedīētia penā sof tirenť. sīc vtrisq; ab eť no p̄parauit. Ea ḡ q̄ oīb' p̄cepit. vel ꝓhibuit a q̄busdā voluit fi eri vel vitari. ꝑ nō ab oīb'. ꝛ q̄dā psonalit̄ p̄cepit ꝛ in veteri ꝛ in noua lege. q̄ ab eis q̄ bus p̄cepit fieri noluit. vt abrae de imolati one filij. ꝛ in euāgelio q̄busdā curati q̄b' p̄ cepit ne cui dicerēt.

Jsta est distinctio. xlvij. huj' pri= mi libri. In qua magister post̄ egit de quibusdam que diuine voluntatis effectū videnť impedire. Agit de diuine voluntatis efficaci adimpletiōe. Et tria fa cit. Nam p̄mo ostendit q̄ volūtas dei semp impletur. Scōo subdit q̄ etiam implet̄ quo ad eos a quibus p uerse impugnať. Tertio concludit qūo deus diuersi mode ꝑm eaz p̄cipit. Primū facit a principio distincti onis vsq; ibi. Multa em̄ sunt contra eius preceptiōz. Scōm ab inde vsq; ibi. Ex predictis liquet. Tertiuz xo ab inde vsq; ad finē distinctionis. Et tm̄ de sentē tia in generali. In spāli sen. ma. stat in tri. ꝓpo. q̄rū p̄ma ē hec. Diuina volūtas efficaciter in oīb' sp ꝓsū mať. Hāc mgr̄ ꝓbans ꝓponit p̄mo q̄ voluntas dei sp ē efficax ꝛ nihil ē ꝑtra eā. multa tm̄ fiunt p̄ter eam. Et ostendit q̄ volūtas dei sp implet̄ aut de creatura aut a creatura. A creatura implet̄ qñ creatura bene facit. De creatura aūt qñ deus ordinat de mala facie ente vt vult. Postea mgr̄ mouet dubitationem q̄ndā qūo possit aliquid fieri p̄ter dei voluntatē: qō Aug' videť dicere. cū tm̄=ei' voluntati nihil resistat. Item qūo illud qō ē cōtra volūtatē dei nō ē p̄ter eā. Et re= spondet mgr̄ dicēs q̄ hoc apparet distinguēdo volū= tatē. Nā volūtas dei aliq̄n noīat ipam diuinā eēntiaz p̄cepta vel ꝓhibitionis diuine volūtatis. Aliq̄n etiā pmissionē. Contra ipsaz diuinā volūtatem que ē met ipsa diuinr essentia nihil sit. Contra p̄cepta ꝛ phi bitionis que sunt signa voluntatis dei bn̄ p̄t aliq̄d fieri vt mala. ꝛ tm̄ nihil fieri p̄t p̄ter eius pmissionez Scōa ꝓpositio est hec. Diuina volūtas efficaciť im= pleť ꝛ cōsummať quo ad eos a quib' puerse ipugna tur. Hanc ꝓbat mgr̄ autoritatibus sanctorū que vi= denť dicere q̄ mali voluntati diuine resistentes ei ob sequunť. Tertia ꝓpositio est hec. Non oīa que deus p̄cepit vel ꝓhibuit ita fieri voluit. Nec patz ex eo q̄ deus aliq̄n ex aliqua rōne aliq̄ fieri nō voluit. sed ad modum volentis habuit. vt ptz de imolatiōe. Jsaac ꝛ hmōi. Et tm̄ in speciali.

Q aliq̄n hō bona voluntate aliud vult q̄z de'. ꝛ aliq̄n mala id quod de' bona volūtate vult. a

DI. XL VIII

Sienduz quo= q̄ ē q̄ aliq̄n mala ē volūtas ho/ minis idē volēti q̄d de' vult fieri ꝛ aliq̄n bona ē volūtas hois aliō volēti q̄z de'. Ut em̄ bona sit hois volūtas oportet attēdere q̄d ꝓgruit ei velle ꝛ q̄ fine. Tm̄ ei inest inť volūtatē dei ꝛ volūtatē hois vt i

q̄busdā aliō cōgruat deo velle aliō hoi' Aū Aug'. in ench̄. Aliq̄n bona voluntate hō vult aliq̄d q̄d de' nō vult. bona multo am= plius multoq; certi' volūtate. Nā illi' ma= la volūtas eē nūq; p̄t Tāq; si bon' fili' pa trē velit viuere quē de' bōa volūtate vult mori. Et rursus fieri p̄t vt h̄ velit hō vo= luntate mala. q̄d de' vult bona. velut si ma lus filius velit mori p̄rem. velit etiā h̄ deus Nēpe ille vult q̄d nō vult de'. iste vero id vult q̄d vult ꝛ de'. ꝛ tm̄ bone dei voluntati pietas illius potí' ꝓsonat. q̄uis aliud vo= lenti q̄z hui' idē volētis. ipietas. Multuz em̄ interest q̄d velle hoi. q̄d deo congruat. ꝛ ad quē finē suā quisq; referat volūtatē vt approbeť vel improbeť. Pōt em̄ velle bo= num q̄d nō cōgruat ei velle. ꝛ p̄t velle bo= num q̄d ꝓgruit. ꝑ nō refert ad finē rectū. et ideo nō ē bona volūtas.

Augustin. De fz dos sideraē b voluntas minis

Q bona dei voluntas mala homi= num voluntate impleť vt in passi= one christi cōtigit vbi quoddaz fa= ctum ē quod de' bona ꝛ iudei ma la voluntate voluerunt. voluerūt tm̄ ꝛ aliq̄d quod deus nō voluit. b

Illud quoq; nō ē p̄termittendū q̄ aliq̄n dei volūtas bona p malā hois volūtatē ipleť. vt in crucifixiōe xp̄i fcm̄ ē quē de' bona volūtate mori vo= luit. Judei xo ipia volūtate eū crucifixerť Et volebāt iudei mala volūtate q̄ddā q̄d de' voluit bona. volebat. s. vt xp̄s patereť mozereť. ꝑ volebāt ꝛ aliq̄d aliō q̄d de' no lebat. s. occidē xp̄m q̄d fuit mala actio ꝛ pec catū. Actū q̄ppe iudeoz nō voluit de'. pas sionē xo xp̄i voluit. sīc ꝛ in ipo ps̄. xp̄s ad p̄rez ait. Tu cognouisti sessionē meā. i. vo= luisti. ꝛ approbasti passionē meā. tibi ei pla= cuit. Voluit itaq; tota trinitas vt xp̄us pa tereť. nec tm̄ voluit vt iudi occiderēt. q̄ vo luit penā xp̄i. ꝑ nō uoluit culpā iudeorum. nec tm̄ noluit. si eū noluissēt. nec fuissēt.

Oppositio c

Bed ad hoc oppo= nit sic Si voluit de' vt xp̄s patereť Voluit vtiq; vt patereť a iudeis vl' nō. Si voluit vt nō patereť a iudeis. cū passus sit: factū ē itaq; q̄d voluit de' nō fieri. Si āt voluit eū pati a iudeis q̄ voluit eū occidi a iudis Vo luit itaq; vt iudei occiderēt eū Ad q̄d rn̄ dētes dicim' simpliciter concedendū eē q̄ de' voluit christū pati. mori. q̄ eius passio bonum fuit ꝛ cā nostre salutis. Cum autez

Respō

dicit volebat eū pati vel occidi a iudeis. ħ distinguēdum ē. Si eī intelligit sic. volebat eum sustinere passionē siue crucifixiōz a iudeis illatā. verū ē sensus. Si vo intelligit sic. volebat vt iudei occiderēt eum: falsum est. Nō eī volebat deus actionē iudeozū que mala erat. ſ volebat passionē bonam. ⁊ hec volūtas p malas iudeozū volūtates impleta ē. Vñ Aug⁹. in ench. Deus quasdaz volūtates suas vtiqz bonas iplet p malozū hoim volūtates malas. sic p maliuolos iudeos bona volūtate patris christus p nobis occisus ē. Nō tm bonū fuit vt ap̄ls petr⁹ qñ id fieri nolebat. sathanas ab ipso qui occisus est diceret. Ecce manifeste habes magnū bonū fuisse q̄ christus occisus ē. ⁊ hoc bonū. q⁊ petr⁹ nolebat. iō redargutus est.

ch

Utrū placuerit uiris bonis q̄ christus pateret ⁊ mozeretur. placuit quidem intuitu nostre redemptionis. sed nō ipsius cruciatus. d

Ex quo soluit̄ questio q̄ qri solet. vtrū vir sanct̄ placere debuerit q̄ xp̄us pateret vel occideret: Debuit em̄ eis placere intuitu nr̄e redēptiōis. ſ nō intuitu ip̄i⁹ cruciat⁹. Voluerunt ergo ac vehemēter cupierūt xp̄m mori ppt̄ liberationē hois ⁊ impletionē diuine volūtat̄ ſ nō voluerūt delectatiōe ipsi⁹ afflictionis Be eodē g̃ letabant̄ ⁊ tristabant̄. ſ ob aliud gaudebāt ⁊ ppt̄ aliud dolebāt. Volebant g̃ xp̄m mori p hois redēptiōe. ⁊ tñ ō morte ipsi⁹ diuers decausis corda eorū variemouebant̄.

Qñō sentiendū sit de passionibus sanctozum an velle an nolle debeamus. e

**Si vero queritur vtrū eodē mō sentiendū sit de passionib⁹ ⁊ martirijs scōz⁹: Dicim⁹ aliquā eē dr̄az int̄ passionē capitis ⁊ mēbrozū. Christi nāq̄ passio cā ē nr̄e salut̄. qđ nō ē passio alicui⁹ sancti. Nulli⁹ em̄ passiōe redēpti sum⁹ nisi xp̄i Profuerūt qđē nō mō eis q̄ passi sūt. vez etiā alijs fidelib⁹ ipsoz̄ passiones. Verūtñ nr̄a redēptio nō sunt. ħ em̄ passio illi⁹ sola potuit q̄ de⁹ ē ⁊ hō. Illi⁹ g̃ passionē credētiū pie mētes voluerūt ⁊ optauerūt fieri sicut futurū credebāt. Passiōes vo scōzum possum⁹ velle ⁊ nolle. ⁊ vtrūq̄ bona volūtate si rectos nobis ꝓponamus fines. Cui eni placuit pauli passio eo fine. q⁊ p̄miū ei⁹ p ħ auctū ⁊ pactū cernebat. bonā videt habuisse volūtatē. que volūtati eius cōgruebat qua cupiebat dissolui ⁊ esse cū christo. Qui aūt voluit eum declinare passionē. et effugere man⁹ iniquozū cōpassiōe pietatis ⁊ ille habuit bonā voluntatē. Vñ Aug⁹. i ench. Bone aparebāt volūtates piozū fideliū qui nolebant ap̄lm Paulum hier̄m pgere. ne ibi pateret mala q̄ Agab⁹ ꝓphet̄a p̄dixerat. ⁊ tñ ħ illū de⁹ pati volebat p̄o anūcianda fide xp̄i exercēs martyrē christi neq̄ ip̄e bonā volūtatē suā ipleuit p christi anozū volūtates bonas. ſ p iudeozum malas. ⁊ ad eū poti⁹ ptinebāt qui nolebāt qđ volebat. q̄ illi p q̄s volētes factū ē qđ volebat. q⁊ idipsum mala volūtate fecerūt qđ deus bona voluntate voluit. Ita ⁊ in passione xp̄i factū est. qđ eni de⁹ voluit. ħ idez iudas ⁊ diabolus. ſ illi mala volūtate. de⁹ vo bona volūtate. s. vt xp̄s mozeret. Verūtamē illi actum voluerunt quem de⁹ nō voluit.

Q passiones scōz̄ possum⁹ velle ⁊ nolle ⁊ vtrunq̄ bona voluntate

Ista est distinctio. xlviij. huius pri-
mi libri seu vltima. In qua magister post̄ egit qūo volūtas dei semp efficaciter adimplet̄. Hic cōsequenter agit qūo se habeat volūtas nr̄a in compatione vel in cōformitate ad diuinā. Et tria facit. Nam p̄mo ondit q⁊ voluntas nr̄a bona nō semp cōformat diuine voluto. Scōo subdit qūo aliqñ volūtas nr̄a ꝓformat diuine volūtati in volito. Tertio subdit q⁊ aliquādo siue culpa possim⁹ idem volitū diuersis respectibus velle ⁊ nolle. Primū ⁊ scōm facit a principio distinctionis vsq̄z ibi. Ex quo soluit̄ questio. Tertiū vo vsq̄z ad finē distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹ quarū prima est hec. Nō oīs volūtas nō volens qđ de⁹ vult est mala. Hanc magister ꝓbans ponit exemplū in p̄mo cap̄. hui⁹ distinctionis dicēs. vt si bon⁹ filius patrē suū velit viuere. quē deus bona voluntate vult mori. Ibi volūtas fili; materialiter nō vult qđ deus vult nō tm̄ ē mala. Scōa ꝓpositio est hec. Nō oīs volūtas que vult qđ deus vult ē bona. Hāc mgr̄ ꝓbans ꝓponit q⁊ aliqñ ē mala volūtas hois volentis idem quod deus vult. sicut volūtas mali filij volētis mortē p̄ris quā tñ de⁹ vult. Nēpe ille p̄m⁹ vult quod nō vult de⁹. Iste vo scōs idē vult q⁊ deus. ⁊ tñ bone volūtati illi⁹ dei pietas potiꝰ ꝓsonat. q̄uis aliud volentis q̄ hui⁹ qđ de⁹ volentis impietas. Tertia ꝓpositio est hec. Idem volitū diuersis respectib⁹ sine q̄cūq̄z culpa possum⁹ nolle ⁊ velle. Hāc ꝓbās ꝓponit mgr̄ q⁊ volūtas dei bona per volūtates malas hoim adimplet̄. sicut fuit in morte xp̄i. volebat enim deus xp̄m mortē sustinere. ſ nō iudeos inferre. Et postea dicit q⁊ passio xp̄i deo placebat. nō in q̄tū fuit penalis ſ in q̄tū fuit salutifera. Et siliter passiones scōz̄ p̄nt diuersis causis sanctis placere ⁊ displicere quo ꝓbat̄ ꝓpositio p̄dicta. Et tm̄ in speciali.

Finit p̄m⁹ liber de mysterio trinitat̄.

Sequũt pro blemata bea-

ti Thome sup scom libz̃ sententiarũ.

DI. I

Utrũ sit vnũ ꝓncipiũ tm̃.
Utrũ a primo ꝓncipio res ꝑ terminationem effinxerunt.
Utrũ tm̃ ab ipso ꝑ creationẽ ꝓdierũt res. an etiã ab aliquibus ꝓncipijs scois.
Utrũ aliq̃d creatum possit eẽ alio quolibet modo causa alterius.
Utrũ res ab eterno create fuerint.
Q̃o sit intelligendũ q̃ dicit in principio creauit de⁹ celum ⁊ terrã.
Utrũ deo cõueniat agere ꝓpter finẽ.
Utrũ dei bonitas sit finis omniũ.
Utrũ oĩa sint ꝓpter hoĩem facta.
Propter quid hõ ex corpe ⁊ aĩa cõstituitur.
Utrũ tali corpi aĩa vniri debuerit.

DI. II

Utrũ euũ ab eternitate vel tpe differat.
Utrũ sit tm̃ vnũ euum vel plura.
Utrũ euum mẽsurans durationẽ angeli añ temp⁹ incepit.
Utrũ celũ empireũ sit corp⁹.
Quale sit corpus.
Utrũ habeat influentiam sup alia corpora.

DI. III

Utrũ tanta sit angeli simplicitas q̃ nõ sit compositus ex materia ⁊ forma.
Utrũ in angelis sit psonalitas.
Utrũ in eis sit aliquis numerus ⁊ q̃s est ille.
Utrũ omnes sint eiusdẽ speciei.
Utrũ oẽs sint saltẽ vni⁹ generis.
De oña angeli ⁊ aĩe rõnalis.
Utrũ angelus in principio sue creationis fuerit mal⁹ vel esse potuerit.
De naturali cognitione angelorũ vtrũ cognoscant ꝑ spẽs.
Utrũ inferioz⁹ sint spẽs magis vl̃es
Utrũ cognoscant ꝓticularia.
Utrũ possint simul plura intelligere.
Utrũ angel⁹ dilectione naturali dñm dilexerit sup celos ⁊ sup oĩa.

DI. IIII

Utrũ angeli in principio creatiõis sue fuerint beativel miseri.
Utrum beatitudinẽ vel miseriam suam ꝑsciuerint.
Utrũ ꝓfecti in gratia sint creati.

DI. V

Utrũ angel⁹ peccare potuerit.
Quid appetendo peccauit.
Utrũ bonis angel' fuerit apposita aliqua gr̃a ad cõuersionem.
Utrũ ꝑ illam gratiam beatitudinẽ suã meruerint.

DI. VI

De quo ordine fuit suppzem⁹ angelus qui peccauit. i. lucifer.
Utrũ peccatũ primi angeli fuerit alijs angelis occasio peccandi.
De loco angelis post peccatũ debito.
Utrum inter demones sit prelationis gradus.
De pugna malorũ angelorũ ꝓtra nos

DI. VII

Utrũ boni angeli possint peccare ⁊ nõ sint confirmati.
Utrũ mali angeli possint bene facere ⁊ nõ sint obstinati.
Utrũ demones vigeant acumine scie.
Utrũ ꝑ demones possit diuinatio fieri
Utrũ demones possint aliquos veros effectus opari in creatura corpali.
Utrũ eorũ consilio ⁊ auxilio vti liceat sine peccato.

DI. VIII

Utrũ angeli habeant corpora sibi vnita naturaliter.
Utrũ aliqñ assumãt corpa.
Utrũ corpa assumant.
Quas opationes in corpib⁹ assumptis exerceant.
De prestigijs.
Q̃o corpa hoĩm intrent vel aĩas.
Q̃o de⁹ in formis corpalib⁹ patrib⁹ apparuit.

DI. IX

Quid sit hierarchia.
De distinctione hierarchiarũ ⁊ ordinum angelorũ.
De ordinatione ordinũ distinctorũ.
Utrũ oẽs angeli eiusdem ordinis sint equales.
Utrũ oẽs hierarchie sint cõnexe.
Utrũ distinctio ordinũ sit a natura vl̃ gratia.
De restauratione ruine angelorũ ꝑ homines facta vel fienda.

DI. X

Utrũ oẽs angeli deo assistant.
Utrũ oẽs deo ministrẽt an nõ.
Qui assistũt ⁊ qui ministrant.
Utrũ illi qui ministrãt ꝑ ministeriuz a cõtemplatiõe retardenẽ.

DI. XI

Utrũ angeli hoĩb⁹ ad custodiã deputẽtur.
Cuius ordinis sit custodire.
Quorũ hoĩm sit custodiri.
Utrũ angeli custodes semp custodiãt homines quib⁹ deputanẽ vel aliquã do eos derelinquãt
Utrum angeli de ꝓditione hoĩm tristenẽ sicut de ipsorũ salute letanẽ.
Utrũ angeli ꝓficiant in cognitiõe dei qui ẽ p̃mtũ essentiale.
Utrũ ꝓficiant in cognitiõe aliarũ rex ꝑ superiorũ illuminationẽ.
Utrũ accrescat eis aliqua cognitio ꝑ mutuã locutionẽ.
Utrũ mysteriũ incarnationis ꝑ homines didicerint.
Utrũ inter eos sit ponenda ꝓtradictõ
Utrũ ordinũ distinctio maneat post iudicium.

DI. XII

Utrũ omniũ corpaliũ sit vna materia
Utrũ corpa sint simul creata in suis distincta.
Q̃o accipiẽdi sunt dies de quib⁹ in principio Heñ. si simł distincti.
De numero q̃tuor crcã dierũ.
Utrũ materia ꝓma fuerit informis non.

DI. XIII

De ope distinctionis ꝑ differentias aliꝫs opibus.
Utrũ lux ꝓprie in spũalib⁹ inueniat.
Utrũ lux corpalis sit substancia accidens.
De ꝓductione lucis.
Q̃o pater dicit ꝑ filiũ opari.

DI. XIIII

Utrũ supra firmamentũ sint aque.
Cuius nature sit firmamentũ.
A quo firmamẽtũ. moueat:
De numero celorũ.
De ope tertie diei.

DI. XV

De ꝓductiõe stellarũ.
Utrũ stelle habeant aliquẽ effectum in corpa inferiora.
Utrũ habeant aliquẽ effectũ in ea ꝓcedunt ex libero arbitrio.
Utrũ aliqua aĩalia facta sint ex vel ex aquis vt dr̃ in Heñ.
Utrũ cõueniẽter ornat⁹ triũ eleñ ꝑm tria genera aĩaliũ describatur.
Utrũ de⁹ die sexta vel septima cessauerit op⁹ suum.
Q̃o dicat de⁹ die septima ab ope quieuisse cũ lassari nõ possit.
De sanctificatiõe diei septime q̃o telligenda.
Utrũ in aliqua creatura imago deus ueniri possit.

DI. XVI

In quibus creaturis inueniat.
Utrũ equaliter sit in oĩb⁹ in q̃b⁹ inuenit vel ꝑm magis et minus.
De differẽtia imaginis ⁊ silitudinis.

DI. XVII

Utrũ aĩa humana sit de eẽntia diuina.
Utrũ aĩa sit de aliq̃ materia.
Utrũ sit vna aĩa vel intellect⁹ oĩm minũ quasi quedã substãtia separata oĩa corpa influens.
Si sũt plures vtrũ sint create in corpore vel extra corp⁹.
De q̃ natura corp⁹ hois cõpositũ sit.
Utrũ paradisus in q̃ adã posit⁹ fuit locus corpalis vel spũalis.

DI. XVIII

Utrũ corp⁹ mlieris ꝺ costa viri fcm̃ sit
Q̃o differãt res primordiales.
Que opera debẽt dici miracula.
Utrũ aĩa rõnalis sit extraduce.
Utr̃ creat immediate vl̃ mediatib⁹ ãgel
Utrũ aĩa sensibil' vel vegetabil' sit ꝛ duce.

DI. XIX

Utrũ aĩa hois sit imortal' ⁊ incorrupti bilis.
Utrũ hõ in statu innocẽtie ꝑm corpus fuerit imortalis.

Utrũ in isto statu fuerit impassibilis.
Utrũ illa immortalitas vel impassibilitas fuerit ei p gram vel p naturã.
Utrũ illa imortalitas sit eadẽ cũ imortalitate resurgentiũ.

DI. XX

An generatõ fuisset in statu innocẽtie
Quis fuisset modꝰ generatiõis vtruz p coitum vel sine coitu.
U. nati statim oẽm pfectionẽ hũissent
U. nati mox pfecti i cognitiõe fuissent
Utrũ nati fuissent pfecti in gratia.

DI XXI

Cuiꝰ sit temptare.
Utrum ois tẽptatio passiua sit cũ pctõ
Utrũ tẽptatio sit appetenda.
Qualis fuit ꝓgressus tẽptatiõis ade
Utrũ pctm ade fuerit grauꝰ oibꝰ alijs
Utrũ adã in primo statu potuit peccare venialiter.

DI XXII

Qꝫ fuerit primũ pctm hois vel genus
Quid homo peccando appetijt.
Quis plꝰ peccauit vtrũ vir vel mlier.
An ignorãtia sit pctm.
An ignorãtia pctm excuset.
Utrũ deꝰ ꝓferre potuit alicui creature vt ñ possit peccare ex nake ꝓditiõe

DI XXIII

Utrũ deus debuerit dimittere hoiem peccare ꝛ temptari. =tiam vidit.
Utrũ adã in primo statu dim p essen=
Utrũ scientiã oim rerũ habuerit.
Utrũ falli potuit vel decipi.

DI XXIIII

Utrũ libex arbitriũ sit potẽtia vl habitꝰ
Si ẽ potẽtia vtrũ vna vel plures.
Si ẽ vna vtꝝ distincta a rõe. ꝛvolũtate
Utrũ p libex arbitriũ hõ in primo statu potuerit pctõ resistere.
Quid sit sensualitas.
Utrũ supioꝝ rõ ꝛ inferioꝝ sit vna potẽtia vel plures.
Quid sit synderesis.
Quid sit conscientia.
Quid sit motꝰ sensualitatis rõnis inferiozis ꝛ supiozis.
Utrũ motꝰ sensualitatꝭ possit eẽ pctm
Utrum dilectio rõnis inferiozis possit aliquo modo esse pctm mortale.
U. i rõe supioꝝ possit eẽ pctm veniale
U. vẽiale aliquõ possit mortale fieri.

DI XXV

Jn quibꝰ inuenit liberũ arbitrium.
Utrũ liberũ arbitriũ cogi possit.
Utrũ liberũ arbitriũ ad oia humana opa se extendat.
Utꝝ libex arbitriũ augeat vl minuat
De distinctõe triplicis libertatis scõm triplicẽ statũ.

DI XXVI

Utrum gra ponat qd creatũ in anima
Utrũ sit substãtia vel accidens.
Utrũ sit in essentia aie vel in potentia
Utrũ gra sit xtus. =sic in subiecto.
De diuisioneꝰ gre in opantẽ ꝛ cooperantẽ ꝛ puenientẽ ꝛ subsequẽtẽ.

DI XXVII

Jn quo genere sit vrtuz vel in genere actꝰ vel habitus.
De illa diffinitione aug. xtꝰ ẽ bona qlitas mentis ꝛc.
Utrũ ex actu virtutis vl gre cõtingat mereri vitã eternã ex cõdigno.
Utrũ aliqs possit sibi mereri gram.

DI XXVIII

U. hõ sin gra possit aliqd bonũ facere
Utrũ homo gra possit vitare pctm.
Utrũ gra possit mandata legis iplere
Utrũ sine gra gratis data possit se hõ ad gram preparare.
U. sine gra possit hõ sciam xpi ꝛ hre

DI XXIX

An hõ i statu innocẽtie gra idiguerit
An hõ in primo statu gram habuerit
Utrũ gra scie fuisset maioꝝ qꝫ modo sit si adam pstitisset.
Utrũ actꝰ bũani fuissent efficaciozes ad merendũ qꝫ modo sint.
De pena hoiem ꝓ prima trãsgressiõe cõsecuta. s. de ipsiꝰ eiectiõe de paradiso
Utrũ defectꝰ quos sentimꝰ sint i nobis qdã pena ꝓ pctõ primi hois inflicta.

DI XXX

Utrũ aliqs defectꝰ in nos p originẽ veniens rõnem culpe hre possit.
Quid sit originale pctm.
U. alimtũ i xtute hũane nakẽ quertak
Utrũ ex alimẽto semen decidatur.

DI XXXI

Utrũ p traductionẽ carnis originale pctm traducatur.
Utrũ in oẽs hoies sit necessariũ originale pctm trãsire.
Utrũ originale sit i eẽntia aĩs vel i aliqua eius potentia sicut in subiecto.
Utꝝ generatiua ꝓ alijs viribꝰ sit ifecta

DI XXXII

U. culpa originalis p baptis. soluak.
Utrũ pena originalis p baptismum remanere debeat.
Utrũ originalis ꝓcupia vel fomes in qbusdã sit maioꝝ in quibusdã minoꝝ
Utrũ infectio originalis sit a deo.
Utꝝ diuinã sapiam deceat qꝫ aĩa infecto corpi vniak.
Utrũ aie ex creatiõe sint eqles.

DI XXXIII

Utrũ ex ꝓxis pentibꝰ aliqs cõtrahat maculã originalis.
Utrũ culpa ꝓxioꝝ pentũ in filios redundat qtũ ad penã.
Utrũ originale pctm sit vnũ vl mlta.
Utrũ decedẽtibꝰ cũ originali tm debeatur pena sensibilis.
Utrũ pueri nõ baptizati spualẽ in aĩa sentiãt penã post mortẽ.

DI XXXIIII

An malũ sit. Quid malũ sit.
Si bonũ ẽ causa mali.
Si malũ ẽ in bono sic in iusto.
Utrũ p malũ totũ bonũ corrũpak.

DI XXXV

De diuisione mali in culpã ꝛ penam.
De differẽtia peccati vel culpe.
Si oẽ pctm i actu ꝓsistat
Utrũ cõsistat in actu iteriori vl exteriori
Utrũ p pctm corrũpanẽ potẽtie anie.

DI XXXVI

Utrũ pctm possit eẽ cã peccati.
Utrũ passio possit eẽ pctm.
Utrũ pctm possit eẽ pena peccati.
Utrũ ꝓ pctõ ois pena infligak hoi.
De dra triplicis boni ꝑm Aug.

DI XXXVII

Utrũ pctm sit subã vl nlla vl res qdã
Utꝝ oẽ ens quocũqz mõ sit a deo.
U. boni deꝰ sit cã simplicit. =ꝓsistit
Utꝝ sit cã actõis i qꝫ deformitas culpe
U. deꝰ sit cã pene. =vl ecõuerso
Utꝝ malũ ꝓ ꝓdicak õ clpa qꝫ õ pena

DI XXXVIII

U. oim rectaꝝ volũtatũ sit tmn vnꝰ finis
Quid sit finis rẽe volũtatis.
Quid sit intẽtio. =bis qsũt ad finẽ
Utꝝ eadẽ sit volũtas qꝫ de fine ẽ ꝛ de=
U. volũtas ex fine recta sit iudicãda.

DI XXXIX

U. i volũta. possit eẽ pcti puersitas l fi
U. i actibꝰ aliaꝝ potẽtiaꝝ possit eẽ pctm
Utrũ. hõ velit bonũ nak l ꝛ malũ.
U. supioꝝ scintilla rõnis possit extingui
U. ꝓscia possit errare. U. ꝓscia errãs

DI XL =liget

U. malũ ꝛ bonũ sint specifiẽ dre actõis
U. ex volũtate actõ idicatia sit bõa vl
U. actꝰ exteriꝝ aliqd addat de mala. bonitate vel malicia supra bonitatẽ vel maliciã voluntatis.
U. eadẽ actio possit eẽ bona ꝛ mala.
U. aliqꝫ actio bũana possit eẽ idifferẽs

DI XLI ita qꝫ nec bõa nec mala

Utrũ fides intẽtionẽ dirigat.
U. aliqs actꝰ ifideꝰ possit eẽ bonus.
U. oẽ pctm sit ũolũtariũ. Utꝝ oẽ

DI XLII pctm sit i volũtate

U. volũtas ꝛ actꝰ exteriꝝ sit vnũ pctm.
U. trãseũte actu remãcat pena reatꝰ.
De diuisiõe pcti in veniale ꝛ mortale.
De dra venial ꝛ mortal.
U. mortale differat a veniali. qz mortale mereꝝ penã eternã. veniale ãt tpalẽ
De distinctiõe pctõꝝ penes radices sũ
De distinctione pctõꝝ actu. =pta.
De distinctiõe capitaliũ vitiozũ.
De distictiõe spẽꝝ supbie U. oĩa pctã

DI XLIII =sint pta.

An sit pctm in spmscm. s. ꝛ qd sit.
U. sit distictũ ab alijs pctis
De spẽbus pcti in spmscm.
U. istũ pctm sit remissibile
U. istũ pctm pexigat alia pctã. Quibꝰ

DI XLIIII ꝓuenit i spms. peccare

U. potẽtia peccãdi sit bona ꝛ a deo.
U. oĩs platio sit a deo U. i statu nake
instituta fuisset plato vl diniũ sic ꝛ nũc.
U. obediẽtia sit xtꝰ. ꝛ si ẽ xtꝰ vtꝝ sit
xtꝰ spal vl gnal. =cularibꝰ ꝛ tyrãnis.
U. xpiani teneank obedire ptãtibꝰ se=
U. ꝓfitentes obediẽtiã teneank prelatis suis in omnibꝰ obedire.

Sequunt rubrice libri scdi

Que ad mysteriuz

diuine vnitatis atqꝫ trinitat̃ licet ex ꝑte cognoscendũ ꝑtinere noscunt̃ q̃ꝫtuz valuim⁹ diligẽter executi sumus. Nũc ad cõsideratione̅ creaturarũ transeamus.

DI.I. Ꝗ vnũ ẽ principiũ rerũ ⁊ nõ pl'a.
Quid sit creare. q̃d facere.
Scd̃m quã ratione̅ dicunt̃ de deo hmõi v̄ba agere facere.
Quare rõnalis creatura facta sit. i. homo vel angelus.
Qũo dicit̃ hõ fact⁹ ꝓpter repationem angelici casus.
Quare ita homo sit institutus vt vnita sit anima corpori.

DI.II. De angelis qñ facti sunt.
Ꝗ nihil factũ est añ celum ⁊ terram.
Ꝗ simul cũ tempe ⁊ cũ mũdo cepit spũalis creatura ⁊ corpalis.
Vbi angeli mox creati fuerint.
Ꝗ simul creata ẽ visibiliũ materia ⁊ inuisibiliũ natura ⁊ vtraqꝫ informis.
Qũo dixit lucifer ascendã in celum.

DI.III. Quales facti fuerint angeli.
An om̃es ãgeli fuerint equales in essentia sapientia ⁊ libertate arbitrij.
Que cõmunia ⁊ eq̃lia habuerũt angeli.
An boni vel mali creati sint. ⁊ an aliq̃ mora fuerit inter creationẽ ⁊ lapsum.
De triplici sapiẽtia angelorũ añ casum vl' cõfirmationem.
An aliquã habuerũt dei dilectionẽ vel sui añ casum.

DI.IIII. An ꝑfecti ⁊ beati creati sint. an miseri ⁊ imꝑfecti.

DI.V. De cõfirmatione ⁊ cõuersiõe stãtium. ⁊ auersione ⁊ lapsu cadentium.
De libero arbitrio breuiter tangit̃.
An aliquid datum fuerit stantib⁹ quo conuerterentur.
Qua gr̃a indigebãt angeli ⁊ qua nõ.
An lapsis sit imputãda auersio.
Vtrũ beatitudinem quã acceperunt in cõfirmatione stantes meruerunt ꝑ aliquam tũc appositam gr̃am.

DI.VI. Ꝗ de maioribus ⁊ minoribus q̃dam ceciderunt inter quos vn⁹ fuit celsior scz lucifer.
Vnde ⁊ qũo deiecti sunt.
Quare nõ ẽ eis concessum habitare in celo vel in terra.
De p̃lationibus demonũ.
An om̃es demones sint in hoc aere caliginoso. vel aliqui in inferno.
De ptãte luciferi.
An demones semel victi a sanctis. vltra accedant ad ipsos vel ad alios.

DI.VII. Vtrum boni angeli peccare vl' mali recte viuere possint.
Ꝗ cũ vtriqꝫ habeãt liberꝫ arbitriũ nõ tamẽ ad vtrũqꝫ flecti possunt.
Ꝗ boni post cõfirmationẽ liberius habent liberũ arbitriũ q̃ꝫ ante.
An possunt ex natura peccare sicut ante.
Quib⁹ modis angeli mali noscãt v̄itatem tempalium rerum.
Ꝗ magice artes v̄tute ⁊ sciẽtia diaboli valent que est eis a deo.
Ꝗ malis angelis nõ seruit ad meritũ materia visibiliũ rerum.
Ꝗ nõ sunt creatores licz ꝑ eos magi ranas ⁊ alia fecerũt sicut nec boni. ⁊ si ꝑ eorum mysterium fiunt creature.
Ꝗ sol⁹ deus sic opat̃ creationẽ rerũ sic̃ iustificationẽ mentis.
Ꝗ angeli mali multa possunt ꝑ nature vigorem que nõ pñt ꝓpter dei ꝓhibitionẽ.

DI.VIII. Vtrũ oẽs angeli corpei sint.
De formis q̃bus apparuit de⁹. ⁊ de illis in q̃bus angeli apparẽt.
Ꝗ de⁹ in specie q̃ de⁹ ẽ nunq̃ꝫ apparuit mortalibus.
Qũo dicunt̃ demones intrare in homies.

DI.IX. De ordinum distinctione.
Quid appellet̃ ordo. ⁊ que sit ratio cuiuscũqꝫ nominis.
Ꝗ noia illa sumpta sunt a donis gr̃e nõ ꝓpter se sed ꝓpter nos eis data.
Vtrũ hi ordines ab initio creatiõis distincti fuerint.
Vtrũ oẽs angeli eiusdẽ ordinis sint eq̃les.
Qũo dicat scriptura decimũ ordinẽ cõpleri debere de hominibus.
Vtrũ homines assumant̃ iuxta numerum stantiũ vel lapsorum.

DI.X. An omnes celestes spũs mitttãt̃
An michael gabriel ⁊ raphael sint nomia ordinum vel spirituum.

DI.XI. Ꝗ singule anime habẽt angeluz bonũ ad custodiã. malũ v̄o ad exercitiũ.
Vtrum angeli proficiant in merito ⁊ p̃mio vsqꝫ ad iudicium.

DI.XII. De distinctione operꝫ sex dierꝫ
Ꝗ alij senserunt om̃ia simul facta in materia ⁊ forma. alij per interualla temporum
Quomodo per interualla temporũ res corporales condite sint.
Quo sensu tenebre dicant̃ esse aliquid. et q̃ dicant̃ non esse aliquid.

Quare illa materia confusa sit dicta informis ⁊ vbi ad esse ꝓdijt ⁊ q̄tūcūq; in altuz ascenderit.
De quattuor modis diuine opationis.
DI.XIII. De ꝓmo distinctiōis ope.
De luce facta ꝓmo die si spūalis an corpal' fuerit.
Quibus modis accipit' dies.
De naturali ordine cōputatiōis dierū. ⁊ ō illo q̄ ꝓ mysterio introduct' ē.
De intelligētia horū vborū dixit deus.
Ex q̄ sensu pater dicit' opari in filio vl' ꝓ filium vel in spūsancto.
DI.XIIII. De ope secūde diei. q̄ factum est firmamentū.
Qō celū tunc factū debet intelligi.
De qua materia factū sit.
Qūo aque possunt esse sup celū. ⁊ quales sint.
De figura firmamēti.
Quare tacuit scriptura de bñdictiōe opis huius diei.
De ope tertie diei qñ aque cōgregate sunt in vnū locū cū m'lta sint maria ⁊ flumina.
De ope q̄rte diei q̄ facta sunt luminaria.
Qūo accipiendum sit illud. sint in signa et tempora.
DI.XV. De ope q̄nte diei qua facta sūt natatilia ⁊ volatilia.
De ope sexte diei qua creata sunt aialia ⁊ reptilia terre.
De venenosis ⁊ noxijs animalibus.
Utrū minima aialia tunc creata fuerūt.
Quare post oīa fact' est hō.
De sententia illorū q̄ simul oīa facta esse contendunt.
Qūo intelligēda sit req̄es dei.
Qūo accipiēdum sit q̄ dicitur de' cōplesse opus suum septima die cū tūc q̄euerit.
Qūo oīa facta a deo dicant' valde bona
De sanctificatione septime diei.
DI.XVI. De hominis creatione.
Qualis fact' sit homo.
De imagine ⁊ similitudine ad quam fact' est homo.
Quare hō dicit' imago ⁊ ad imaginē. filius vero nō ad imaginē.
DI.XVII. De creatione anie: an de aliq̄ facta sit.
De inspiratiōe ⁊ insufflatiōe dei qñ facta fuerit anima an in corpe vel extra.
In qua etate factus est homo.
Quare hō extra paradisum creat'. in paradisum sit positus.
Quibus modis paradisus accipiat'.
De ligno vite.
De ligno scientie boni ⁊ mali.
DI.XVIII. De formatione mulieris.
Quare de latere viri ⁊ nō de alia pte corporis formata sit.
Quare dormiēti viro ⁊ nō vigilāti subtracta sit costa.
Q̄ de costa m'tiplicata in se sine additamēto extrinseco facta fuerit.
De causis supioꝝ ⁊ inferioꝝ.
De causis que in deo sunt simul ⁊ in creaturis. ⁊ de his q̄ in deo tm̄ sunt.
De aia mulieris que nō ē ex aia viri. q̄ aie nō sunt extraduce.
DI.XIX. De statu hois an peccatū qualis fuit ꝑm corp'. ⁊ q̄lis post pctm̄.
Qūo dicit' hō factus in aiam viuentē.
Corp' homis añ pctm̄ mortale imortale erat. post pctm̄ mortuum.
Utrū imortalitas quā tūc habuit fuerit de cōditione nature an ex gr̄e bñficio.
Si posset hō viuere sp vtens alijs lignis ⁊ nō de ligno vite deo nō mandante vt de illo ederet.
De imortalitate corporis.
DI.XX. De modo ꝓcreationis filioꝝ si nō peccassent primi hoies.
Quare in paradiso non coierunt.
De modo translationis in melius si nō peccassent.
Utrū in pfectione state ⁊ vsu mēbroꝝ ꝓcrearent' filij.
Utrū etiā in sensu puuli nascerent'.
De duobus bonis altero hic dato altero ꝓmisso.
DI.XXI. De inuidia diaboli qua ad tēptandum accessit.
De forma in qua venit.
De calliditate serpentis.
Utrum elegerit serpentē vt ꝑ eum tempta ret diabolus.
De modo temptationis,
De duplici specie temptationis.
Quare pctm̄ hominis ⁊ non angeli remediabile sit.
Q̄ nō soli viro p̄ceptū fuit datum.
DI.XXII. De origine illi' peccati.
De mulieris elatione.
De viri elatione.
Quis magis deliquerit vir aut mulier.
De ignorantia excusabili vel inexcusabili.
An volūtas p̄cesserit illud pctm̄.
DI.XXIII. Quare de' ꝓmisit hoiem tēptari quē sciebat casurū.
Qualis fuerit ꝑm aiam hō ante pctm̄.

De triplici scientia hoīs añ lapsum.
Utrū homo p̄scius fuerit eoruz que sibi futura erant.
DI.XXIIII. De gratia hominis ⁊ potētia ante casum.
De adiutorio homini in creatione dato. q̄ stare poterat.
De libero arbitrio.
De sensualitate.
De ratione ⁊ ꝑtibus eius.
De simili ordine peccādi in nobis ⁊ in p̄mis parentibus.
Q̄ in nobis est vir ⁊ mulier ⁊ serpens.
De spūali cōiugio viri ⁊ mulieris in nobis
Qualiter ꝑ ista tria in nobis cōsummetur temptatio.
Qñ mulier māducat sola cibum vetitum.
Qñ etiam vir māducat.
Qñ sit veniale vel mortale pctm̄.
Quibus modis accipitur sensualitas i scriptura.
DI.XXV. Diffinitio liberi arbitrij ꝟm philosophos.
Qualiter in deo accipit̄ liberū arbitriū.
Q̄ angeli ⁊ sancti libeꝝ habēt arbitriū.
Q̄ liberius erat liberū arbitriū qñ peccare nō potuerunt.
De differentia libertatis liberi arbitrij ꝟm diuersa tempa.
De quatuor statib⁹ liberi arbitrij.
De corruptioe liberi arbitrij ꝑ pctm̄.
De trib⁹ modis libertatis liberi arbitrij a necessitate. a pctō. a miseria.
De libertate que est ex gr̄a ⁊ q̄ ex natura.
DI.XXVI. De gr̄a opante ⁊ coopante
Quid sit voluntas.
Que sit gr̄a volūtatē bonā p̄ueniens.
Q̄ bona valūtas que p̄uenit̄ gr̄a quedam dei dona p̄uenit.
Q̄ cogitatio boni p̄cedit fidem.
Q̄ intellect⁹ ⁊ cogitationē boni ⁊ delectationem p̄uenit.
An ꝑ liberum arbitrium bonum opat̄ homo sine gratia.
Utrū vna ⁊ eadē gratia sit que dicit̄ operans ⁊ cooperans.
Qūo gr̄a meret̄ augeri.
De tribus generib⁹ bonorū.
In q̄bus bonis sit liberū arbitriū.
DI.XXVII. De v̄tute quid sit ⁊ q̄d act⁹ eius.
De gratia que liberat voluntatem si virt⁹ est vel non.
Qūo ex gr̄a incipiant bona merita. ⁊ de q̄ gr̄a hoc intelligat̄.
Q̄ bona voluntas gratia principaliter est.
Qua ratione dicitur fides mereri iustificationem.
De muneribus virtutū ⁊ de gr̄a que non ē sed facit meritum.
Q̄ idē est vsus v̄tutis ⁊ liberi arbitrij ꝟ virtutis principaliter.
Quidā putāt v̄tutes bonos vsus esse liberi arbitrij. i. actus mentis.
DI.XXVIII. De heresi pelagiana.
Qūo pelagiani dictis Augustini vtunt̄ in testimoniū sui erroris.
Qūo Aug⁹. illa v̄ba determinet in retractationibus.
De heresi Jouiniani ⁊ manichei quas collidit Hieronymus.
DI.XXIX. Utrū hō ante pctm̄ eguerit gr̄a opante ⁊ coopante.
Si hō añ lapsum v̄tutes habuerit.
De eiectione hominis de paradiso.
Qūo intelligendū sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ viuat in eternū.
De flāmeo gladio añ padisum posito.
An ante peccatum homo comederit de ligno vite.
DI.XXX. Q̄ ꝑ adam pctm̄ ⁊ pena transijt in posteros.
Utrū illud pctm̄ qd̄ transijt fuerit originale vel actuale.
Quidā putant fuisse actuale.
Qūo assignāt illud intrasse in mundū.
Q̄ originale peccatū vere fuit quod trāsit in posteros.
Quid sit originale pctm̄.
Q̄ originale pctm̄ est culpa.
Q̄ originale pctm̄ dr̄ fomes peccati. i. cōcupiscentia.
Quid nomine cōcupiscentie intelligit̄ que fomes est peccati.
Q̄ ꝑ adam originale pctm̄ intrauit in oēs. id ē cōcupiscentia.
An sit originale pctm̄ in q̄ om̄es peccauerunt.
Ex quo sensu dictū est ꝑ inobedientiā vni⁹ multi sunt cōstituti peccatores.
Q̄ originale pctm̄ in adā fuit ⁊ in nobis est
Qūo oēs dicunt̄ in adā fuisse. qñ peccauit ⁊ ex eo descendisse.
Q̄ nihil extrinsecū cōuertat̄ in humanam substantiā que est ex adam.
DI.XXXI. Qūo originale pctm̄ a p̄ribus trāseat in filios. an ꝟm aīam. an ꝟm carnē.
Q̄ ꝑ carnē introducit̄ pctm̄ ⁊ qūo ostēdit.
Carnis corruptionis causam ostēdit ex q̄

pctm̃ fit in anima.
Quare dicit pctm̃ esse in carne.
Utrũ causa originalis peccati q̃ est in carne sit culpa vel pena.
Quare dicit originale pctm̃.
DI.XXXII. Qũo originale pctm̃ dimittitur in baptismo.
Utrũ feditas quã ex libidine trahit in baptismo diluat.
Utrũ illius ꝯcupiscẽtie deus sit auctor.
Quare illud pctm̃ imputet anime.
Utrũ illud pctm̃ sit necessariũ vel voluntarium.
Quare de⁹ iungit aiam corpori sciens eaz inde maculari.
An aia sit talis qualis a deo creatur.
An anime ex creatione sint in donis naturalibus equales.
DI.XXXIII. An peccata omniũ p̃decedentium patrũ puuli originaliter trahãt vt pctm̃ ade.
Qũo in illo p̃imo vno peccato plura ꝛepe riuntur.
An pctm̃ ade sit grauius ceteris.
An illud pctm̃ sit p̃mis pentib⁹ dimissum.
Qũo ꝓpter parentũ visitent in filios. ⁊ non visitentur.
DI.XXXIIII. De pctõ actuali.
Que fuerit origo ⁊ causa p̃ma peccati.
Que fuit secũdaria causa malorũ.
Q nõ nisi in bona re sit malum.
Q in his fallit dialeticorũ regula de ꝓ̃ijs.
DI.XXXV. Quid sit pctm̃.
Utrũ malus actus inq̃tũ pctm̃ est sit corꝛuptio vel p̃uatio boni.
Qũo peccatum possit corꝛumpere bonum cũ nihil sit.
Qualiter se hõ elongat a deo.
An pena sit p̃uatio boni.
DI.XXXVI. Q q̃dã simul sunt peccata ⁊ pena peccati. q̃dã peccata ⁊ causa peccati. Alia ꝺo pctã ⁊ causa ⁊ pena peccati.
An peccatũ sit causa peccati inq̃tũ pctm̃ ẽ
Q nõ oñe pctm̃ ẽ pena peccati.
Utrũ pctã aliq̃ essentialiter sint pene pcti.
Q cũ pctm̃ sit pena pcti. pctm̃ ẽ ab hoie. pena a deo
De q̃busdã q̃ indubitant sunt pctã ⁊ pene ⁊ inq̃tũ eas patimur pctã nõ sunt.
DI.XXXVII. Q aliq̃ putãt malos act⁹ nullo modo esse a deo.
Ex quo sensu dictũ sit de⁹ nõ ẽ mali auctor
DI.XXXVIII. De volũtate ⁊ ei⁹ fine.
Quid sit bonus finis. s. charitas.

Q oñes bone volũtates vnũ finẽ hñt. ⁊ tñ q̃daz diuersos fines sortiunt.
De dña voluntatis ⁊ intentiõis ⁊ finis.
DI.XXXIX. Quare volũtas dñ peccatum cũ sit de naturalib⁹ quorũ nullũ aliꝺ pctm̃ est.
Quare act⁹ volũtatis sit pctm̃. si act⁹ aliarũ potentiarũ nõ sunt pctã.
Ex quo sensu dicit naturaliꝭ oñis hõ velle bonum.
DI.XL. An ex fine oñes actus pensari debeant.
Ex q̃ affectu vel fine oẽs sint boni vꝫ mali.
DI.XLI. An oñis intẽtio ⁊ actio infidelium sit mala.
Quibus modis dicat bonum.
Qũo intelligat illud. peccatum adeo ẽ voluntarium.
Et illud. nusq̃ nisi in volũtate peccatũ est.
Et item. nõ nisi in volũtate peccat.
Q mala volũtas est volũtariũ pctm̃.
DI.XLII. An volũtas ⁊ actio mala ī eodem ⁊ circa idẽ sint vnũ pctm̃ vel plura.
Si pctm̃ ab aliquo cõmissum in eo sit. vsq̃ quo peniteat.
Quibus modis accipiat reatus.
De modis peccatorum.
Quo differãt delictum ⁊ pctm̃.
De septẽ p̃cipalibus vitijs.
De superbia
Qũo supbia dicat radix oim malorũ ⁊ cupiditas. cũ supbia nõ sit cupiditas.
DI.XLIII. De pctõ in spm̃scm̃.
DI.XLIIII. De potẽtia peccandi. an sit homini vel diabolo a deo.
An aliq̃ resistendũ sit potestati.

INcipit liber secundus de rerũ creatione ⁊ formatiõe corꝑaliũ ⁊ spũaliũ. ⁊ alijs pluribus eis pertinentibus.

Unum esse rerum principium ostē dit non plura. vt quidam putaue runt. a

DI. 1 Beda

Creatio=

c

nem rerū insinuās scriptura: deum eē creatorē initiumq; temporis atq; omnium visibiliū vel inuisibiliū creaturarum in p̄mordio sui ostēdit dicens. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. His etē ꝓ his Moyses spiritu dei afflat⁹ in vno p̄ncipio a deo creatore mūdū factū refert: elidens errorē quorundam: plura sine p̄ncipio fuisse p̄ncipia opinantium. Plato nāq; tria initia estimauit. deū scz exemplar ⁊ materiam. ⁊ ip̄am increatā sine principio ⁊ deum q̄si artificē non creatorē. Creator em̄ est qui de nihilo aliquid facit. Et creare p̄prie est de nihilo aliq̄d facere. Facere vero nō modo de nihilo aliquid operari. sed etiā de materia. Vñ ⁊ homo ⁊ angelus dicit aliqua facere ꝑ nō creare. vocatq; factor siue artifex. ꝑ nō creator. Hoc em̄ nomen soli deo ꝓprie congruit. qui ⁊ de nihilo quedā ⁊ de aliquo aliqua facit. Ip̄e ē ergo creator ⁊ opifex ⁊ factor. sed creationis nomen sibi ꝓprie retinuit. alia ꝓo etiaz creaturis cōmunicauit. In scriptura tamē sepe creator accipit tāq; factor. ⁊ creare tāq; facere: sine distinctione significationis.

Plato dixit tria p̄ncipia esse

Ex q̄ rōne ꝓprie dr̄ creator. ⁊ quid sit creare. ⁊ q̄d facere.

q̄ hec verba scilicet agere ⁊ facere ⁊ huiusmodi non dicuntur de deo ꝑm eam rationem qua dicūtur de creaturis. b

Verūtamen sciendum est. hec ꝓba scz creare ⁊ facere ⁊ agere ⁊ alia hmōi de deo nō posse dici ꝑm eam rationē qua dicunt̄ de creaturis. Quippe cū dicimus eū aliq̄d facere: non aliquem in opando motum illi ineſſe intelligimus. vel aliquā in laborando passionem. sicut nobis solet accidere. sed eius sempiterne voluntatis nouū aliquē significamus effectum. id ē eterna eius voluntate aliquid nouiter existere. Cum ḡ aliquid dicitur facere tale est. ac si dicat iuxta eius voluntatem vel p ei⁹

Ex quo sensu dr̄ de⁹ aliquid facere.

voluntatem aliquid nouiter contingere vt esse. vt in ipso nihil noui contingat. sed nouum aliquid sicut in eius eterna voluntate fuerat fiat. sine aliqua motione vel sui mutatione. Nos vero operando mutari dicimur. quia mouemur. Non enim sine motu aliquid facimus. deus ergo aliquid agere vel facere dicit. quia causa est rerum nouiter existentium. dum eius volūtate res noue esse incipiunt que ante non erant: absq; ipsius agitatione. vt actus ꝓprie dici nō queat. cum videlicet actus omnis in motu consistat. in deo autem motus nullus ē. Sicut ergo ex calore solis aliqua fieri contingit. nulla tamē in ipso vel in eius calore facta motione vel mutatione. Ita ex dei voluntate noua habent esse sine mutatiōe auctoris qui est vnum ⁊ solum ⁊ omniū p̄ncipium. Aristoteles ꝓo duo posuit p̄ncipia. scz materiam ⁊ speciem. ⁊ tertium operatorium dictum. mundum quoq; semp esse et fuisse.

Quod catholicum est docet. c

Horū ergo et simili

um errorem spūssanctus euacuans veritatisq; disciplinam tradens. deū in principio temporū mundū creasse. ⁊ ante tempa eternaliter extitisse significat. ipsius eternitatē ⁊ omnipotentiam cōmendans. Cui voluisse facere est. quia vt prediximus ex ei⁹ voluntate ⁊ bonitate res noue existunt. Credamus ergo rerum creatarum celestiū terrestrium. visibilium vel inuisibiliū causam non esse: nisi bonitatez creatoris. qui est deus verus vnus. Cui⁹ tanta est bonitas. vt summe bonus beatitudinis sue qua eternaliter beatus est: alios velit esse ꝓticipes. q̄m videt ⁊ cōmunicari posse ⁊ minui omnino nō posse. Illud ergo bonū quod ipse erat ⁊ quo beatus erat: sola bonitate non necessitate alijs cōmunicari voluit. quia summe boni erat prodesse velle. ⁊ omnipotentissimi nocere non posse.

Quo distincta sit rōnalis creatura.

Per hoc dit.

Strabo⁹ sototeles.

Quare rationalis creatura facta sit. d

Et quia non valet

eius beatitudinis ꝓticeps existere aliquis nisi p̄ intelligentiaz. que quātomagis intelligitur tāto plenius habet: Fecit deus rationalem creaturam que summum bonum in-

intellectuō est vio dei: qua inuisibilia ꝓcipit et Corporalia creata Cognoscit

telligeret. ⁊ intelligendo amaret. ⁊ amãdo
possideret. ac possidendo frueret. Eamq
hoc modo distinxit. vt pars in sui puritate
pmaneret. nec corpori vniret. s. angeli. ps
corpi iungeret. s. anime. Distincta ẽ itaq
rõnalis creatura in incorpoream ⁊ corpore
am. ⁊ incorporea quidẽ angelus. corporea
vero homo vocat ex anima rationali ⁊ car
ne subsistens. Conditio ergo rõnalis crea
ture primã causam habuit dei bonitatem.

Quo distincta sit rõnalis creatura.

Quare creatus sit homo vel angelus. e

Ideoq; si querat quare creat⁹ sit homo vel angelus? Breui sermone responderi potest ppter bonitatẽ eius. Unde Aug⁹. in lib. de doctrina xpiana. Quia bon⁹ est deus sumus. ⁊ inq̃tũ sumus: boni sumus.

Ad quid creata sit rationalis creatura. f

Et si queritur ad qd creata sit rationalis creatura? Respondet ad laudandum deum. ad seruiẽdum ei. ad fruendu⁹ eo. in quibus proficit ipsa: nõ deus. Deus em pfect⁹ ⁊ summa bonitate plenus. nec augeri potest nec minui. Ex g̃ rationalis creatura facta est a deo. referendus est ad creatoris bonitatẽ ⁊ ad creature vtilitatem.

Breuissima responsio cum queritur quare vel ad quid facta sit rationalis creatura. g

Cur ergo queritur quare vel ad quid facta sit rationalis creatura? Breuissime respõderi potest propter dei bonitatem ⁊ suam vtilitatem. Utile nẽ pe ipsi est seruire deo ⁊ frui eo. Factus ergo angelus siue homo ppter deum dicitur esse. nõ quia creator deus ⁊ summe beatus alterutrius indiguerit officio qui bonoru⁹ nostrorũ nõ eget. sed vt seruiret ei ac fruer/retur eo. cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiens: nõ ille cui seruit.

Sicut factus est homo vt seruiret deo. sic mundus vt seruiret homini. h

Et sicut factus est homo ppter deum. i. vt ei seruiret. ita mũdus factus est ppter hominẽ. s. vt ei seruiret. Positus ẽ ergo homo in medio vt ⁊ ei fuiretur: ⁊ ipe seruiret. vt acciperet vtriq; ⁊ refluere⁊ totũ ad bonũ hominis. ⁊ qđ accepit obsequiũ ⁊ qđ impẽdit. Ita em voluit deus sibi ab homine seruiri. vt ea seruitute nõ deus sed homo seruiẽs iuuaretur. et voluit vt mũdus seruiret homini. ⁊ exinde similiter iuuaret homo. Totũ ergo bonu⁹ hominis erat ⁊ quod factum est ppter ipsum: ⁊ ppter quod factus est ipse. Omnia em (vt ait apostolus) nostra sunt. s. superiora ⁊ equalia ⁊ inferiora. Supiora quidez nostra sunt ad perfruendum vt deus trinitas. Equalia ad cõuiuendũ. s. angeli. Qui ⁊ si nob modo supiores sint. in futuro crũt equales: qui ⁊ modo nostri sunt. q; ad vsũ nobis sunt. Sicut res dominorũ dicunt eẽ famulorum non dominio. sed quia sunt ad vsum eorum. Ipsiq; angeli in quibusdam scripture locis nobis seruire dicunt. dum ppter nos in ministeriũ mittunt.

Augusti. Quo oia nra sunt.

Quo dicit aliquando in sciptura homo factus est propter reparationem angelici casus. i

De homine quoq; in scriptura interdũ repitur q factus sit pter repationem angelice ruine Quod nõ ita est intelligendum quasi nõ fuisset hõ factus si nõ peccasset angelus. sed quia inter alias causas sc̃z p̃cipuas. hec etiaz nõnulla causa extitit. Nostra ergo sunt superiora ⁊ equalia. nra etiã sunt inferiora. q; ad vtiendum nobis facta.

1 Cor: iij Ca

Quare ita sit homo institutus vt anima sit vnita corpori. k

Volet etiam queri cũ maioris dignitatis esse videt ania si absq; corpe pmansisset. cur vnita sit corpori? Ad quod p̃mo dici põt quia de⁹ voluit. et voluntatis ei⁹ causa querẽda nõ est. Scõ dicit põt dici q; ideo deus voluit eã corpori vniri. vt in hũana ostẽderet ꝓditõne nouũ exemplũ beate vnionis que est inter deum ⁊ spiritum in qua diligit ex toto corde. et videt facie ad faciẽ. Putaret em creatura se nõ posse vniri creatori suo tanta ppinq;tate. vt eũ tota mente diligeret ⁊ cognosceret. nisi videret spirituz q̃ ẽ excellentissima

Prima causa

Scõa causa

creatura tam infime. id est carni. que de terra est in tanta delectatione vniri. vt nō valeat artari ab hoc vt velit eam relinquere. sicut ostēdit aplus dicens. Nolum⁹ corpore expoliari sed supuestiri. p quod ostenditur spm̄ creatum spiritui increato ineffabili amore vniri. Pro exemplo ergo future societatis que inter deum ⁊ spm̄ rōnalē in glorificatione eiusdē pficienda erat. animam corporeis indumētis ⁊ terrenis mālionib⁹ copulauit. luteamq; materiā fecit ad vite sensum vegetare. vt sciret homo q; si potuit deus tam disparē naturā corporis ⁊ anime in federationē vnā ⁊ in amicitiā tam tam coniungere. nequaq; ei impossibile futurū rationalis creature humilitatē. licz lōge inferiorē. ad sue glorie pticipatiōez sublimare. Quia ergo p exemplo rōnalis spiritus in pte vsq; ad consortiū terreni corporis humiliatus est. ne forte in hoc nimis depressus videret. addidit dei ꝓuidentia vt postmodū cū eodē corpe glorificato ad cōsortium illorū qui in sua pmanserūt puritate sublimaret. vt quod minus ex dispensatione creatoris sui acceperat condit⁹. postmodū p gram eiusdem acciperet glorificatus. Sic ergo cōditor deus rationales spiritus varia sorte p arbitrio voluntatis sue disponens. illis quos in sua puritate reliq̄rat sursum in celo mansionē. illis vero sqs corpibus terrenis solicitauerat. deorsuz in terra habitationē constituit. vtrisq; regulā imponēs obedientie. quatenus ⁊ illi ab eo vbi erant nō caderent. ⁊ isti ab eo vbi erāt ad id vbi non erāt ascenderēt. Fecit itaq; deus hominē ex duplici substantia. corpus de terra cōponens. aiam vero de nihilo faciens. Ideo etiam vnite sunt anime corporibus. vt in eis deo famulātes maiorē mereant coronam.

Post sacramentum trinitatis de creatura tripartita agendum ē. ⁊ prius de digniori. i. angelica.

Ex premissis appa ret rōnalem creaturā in angelicam ⁊ humanam fuisse distinctam. quarum altera ē tota spūalis. id est angelica. Altera ex parte spūalis ⁊ ex pte corporalis. i. humana. Cū itaq; de his tractandum sit. s. de spirituali ⁊ corpali creatā. de rationali ⁊ ō nō rationali. Primo de rationali ⁊ spūali. id est. de angelis agendū videt. vt a contuitu creatoris ad cognitionem creature dignior⁊ ratio nostra intendat. deinde ad considerationem corporee tam illius que est rōnalis q̄ illius que nō est rōnalis descendat. vt trinitatis increate sacramentū triptite creature eiq; concretorū atq; cōtingentiū sequatur documentum.

Hic incipit secundus liber sentē tiarum. In quo postq̄ magister egit de rebus fruibilibus. id est. diuinis psonis. agit de rebus vtilib⁹ scz creaturis. Et duo facit. Nā primo agit de creatione vniuersi in generali. Scō de ptibus eius in speciali. Primū facit in prima distinctione. Scōm incipit facere in principio secunde distinctionis ibi. De angelica itaq; creatura. In prima ergo distinctione tria facit. Nam primo agit de exitu creaturarum a suo pncipio. Secūdo de ordine earum ad finem. Tertio incidentaliter determinat quare anime humano corpi sunt vnite. Primum vsq; ibi. Credamus ergo. Secūdum vsq; ibi. Solet etiam queri. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Deus in principio tempis creauit celum ⁊ terram preter sui mutationem. Hec ꝓpositio insinuat deum esse principium creatiuum tam visibilium q̄ inuisibilium creaturarum. Et probat eaz magister p illud Hen̄. In principio creauit de⁹ celum ⁊ terram. Ex quo infert sanctū Moysen Platonis ⁊ Aristotelis interemisse errores. Nam Plato tria pncipia posuit fuisse ab eterno ⁊ increata. seu sine pncipio. s. deum exemplar ⁊ materiam primam. ⁊ p consequens non posuit deum esse creatorem mundi. sed opificem seu factorem. quod patet ex hoc q̄ nō ꝓduxisset mundum ex nihilo. Unde creare est aliquid ex nihilo facere. facere autem est aliquid ex preiacenti materia producere. Unde aliquis creationem mundi credat in deo temporalem ponere mutationem. Ideo dicit q̄ verba tēporalia de deo dicta cuiusmodi sunt creare facere ⁊ agere ⁊ gubernare nullam significant seu ponunt in deo nouitatem seu mutationem. sed solū nouum effectum cōnotant circa creaturam. quare etiam opatio dei nō ꝓprie debet dici act⁹ eo q̄ agens p eam nō agitatur seu mouet. immo sicut ex caloze solis aliqua noua fiunt nulla facta mutatione in ipso caloze. ita ex dei voluntate creature esse incipiunt sine ipsius dei immutatione. Et subdit Aristotelem etiam posuisse plura principia scz materiam formam ⁊ principium efficiens. ⁊ tm̄ posuit mundum fuisse ab eterno. Nos oēs errores dicit magister p ꝓdictam autoritatem Genesis fore elisos. Secunda ꝓpositio est hec. Deus non pro sui sed pro ipsa⁊ vtilitate fecit specialiter rationales creaturas ad pticipandum sue diuinitatis fruitionem. Hanc probās dicit q̄ causa creationis rerum est sola bonitas creatoris cōmunicare potens ⁊ volens ⁊ minui non potens. Tertia propositio est hec. Deus humanā animam corpi vniri voluit. nō solum vt p talem vnionem beatificam fruitionē sibi possibilem crederet. sed etiā vt glorificationem sibi acquireret p anime in corpore exercitationem. Hanc ꝓpositionē ꝓbat p hoc q̄ assignat triplicem rationem quare anima rationalis corpori vnit. Prima est. quia sic deo placuit fieri. Secūda est. quia hoc fieri conuenit in signum future beatitudinis. vnio aūt spūs cum carne repzesentat ⁊ ostēdit esse possibilem quandā vnionem scz deuz vniri cū anima humana. Tertia ratio quia anima corpi mortali vnita potest ꝓficere ad maius meritū q̄ si separata

manſiſſet. His premiſſis concludit magiſter q̄ circa triplex genus nature in iſto ſecundo libro ſua intentio verſat. ſ. circa creaturam ſpūalem corpi nō vnitā cuiuſmodi eſt angelica. z circa ſpūalem corpi vnitam cuiuſmodi eſt aīa rōnalis. z circa corporeā naturam tm̄. Et hec eſt ſententia in ſpeciali.

Que conſideranda ſunt de angelica natura. a

DI II

De angelica ita

q̄ natura hec primo conſideranda ſunt qm̄ creata fuerit z vbi et qualis facta ſit dum primū cōderetur. Deinde qualis effecta auerſione quorundaz z conuerſione quorundam. De excellētia q̄z z ordinibus z donorū differentia z de officijs ac nominib⁹ alijſq̄ pluribus aliqua dicenda ſunt.

Quādo facti ſunt angeli prius dicit in quo videnť ſibi obuiare autoritates. b

Quedam autorita

tes videnť innuere q̄ ante oīem creaturā creati ſunt angeli. Unde illud. In primo omniū creata eſt ſapientia. qđ intelligiť de angelica natura que in ſcriptura ſepe vita. ſapientia z lux dicit. Nā ſapientia illa q̄ de⁹ eſt creata nō eſt. Fili⁹ em̄ ſapiētia patris ē genita. non facta nec creata. z tota trinitas vna ſapientia eſt. que nō facta nec creata ē nec genita vel ꝓcedens. De angelica ergo vita illud accipiendū eſt. de qua dic̄ ſcriptura. qm̄ facta ē ſcz ꝑmo omniū. Sed rurſum alia ſcriptura dicit. In ꝓncipio creauit deꝰ celum z terrā. Et in ꝓpheta. Initio tu dñe terram fundaſti. z opa manuū tuarū ſūt celi. z videť cōtrarietas quedā oriri ex aſſertionibus iſtis. Nam ſi primo omniū creata eſt ſapientia. oīa poſt ipſam facta videnť z ita poſt ipam facta videnť celum z terra. z ipſa facta ante celū z terrā. Itē ſi in principio creauit deus celū z terrā. nihil factuz eſt añ celū z terrā. nec ipa ſapiētia facta eſt añ celū z terrā. Cū ergo hec ꝯtraria videā tur. nec in diuina ſcriptura phas ſit ſentire aliquid eē ꝯtrarietatis. req̄ramus intelligē tiam veritatis.

Quid tenēdū ſit docet ꝑmiſſas autoritates determinādo. c

Videť itaq̄ hoc

eſſe tenēdū q̄ ſimul creata ē ſpiritualis creatura. i. angelica. z corpalis. ſm qđ pōt accipi illud Salomonis. Qui viuit in eternū creauit oīa ſimul. i. ſpūalem z corporalez naturā. z ita nō prius tempe creati ſunt angeli q̄z illa corpalis materia quatuor elemētorum. z tm̄ primo omniū creata eſt ſapientia. quia z ſi nō tempe p̄cedit tm̄ dignitate. Q̄ Aūt ſimul creata fuerit corpalis ſpiritualiſq̄ creatura Aug⁹. ſup Geneſ. apte oīdit dicens: p celum z terram ſpūalē corporalemq̄ naturā intelligi. z hec creata ſunt i ꝓncipio ſcz temꝑis. vel in ꝓncipio quia primo facta ſunt.

Q̄ ſimul creata fuerit corꝑal' z ſpūal' creata autoritate firmat

Q̄ nihil factum eſt ante celuz z terram nec etiam tempus. cum tempore enim creata ſunt ſed nō ex tēpore d

Antea enī nihil fa

ctum eſt. nec etiā temp⁹ factū eſt ante ſpirtualē. ſ. angelicā naturā. z añ corpalem. ſ. materiā illā quatuor elementorū confuſaz. Illa em̄ cum tempe creata ſunt. nec ex tempore. nec in tempe. Sicut nec tps in tempe creatum ē. quia nō fuit tps anteq̄ eſſet celum z terra. Añ Aug⁹. in lib. de trinitate dicit. Q̄ deus fuit dñs anteq̄ tempus eſſet z nō in tempe cepit eſſe deus. quia fuit dominus tempis quādo cepit eſſe temp⁹. nec vtiq̄ tempus cepit eſſe in tpe. q̄ nō erat tēpus anteq̄ inciperet tempus.

Q̄ ſimul cum tempore z cum mundo cepit corporalis z ſpūalis creatura. e

Simul ergo cuz tē

pore facta eſt corpalis z ſpūalis creatura z ſimul cū mundo. nec fuit ante angelica creatura q̄z mūd⁹. quia vt ait Aug⁹. Nulla creatura creata eſt añ ſecula. ſed a ſeculis cum quibus cepit. Hieronym⁹ tm̄ ſup epl'am ad Titum aliud videť ſentire dicens. Sex milia necdum noſtri temꝑis implenť annorū. z quātas prius eternitates. quāta tempa. quātas ſeculorū origines fuiſſe arbitrādū eſt. in quib⁹ angeli throni dominatiões ceteriq̄ ordines ſeruierunt deo abſq̄ temporum vicibus atq̄ menſuris z deo iubēte ſtiterunt. His verbis quidam adherentes dixerunt cum mundo cepiſſe tempus ſeculare. ſed ante mundum extitiſſe tēpus eternū

Hiero. cōtra dicere videť q̄ſi angeli fuerunt añ tpus

sine mutabilitate. ⁊ in eo immutabiliter ⁊ in temporaliter astruunt angelos deo iubēte substitisse eiq; seruisse. Nos aūt quod pri⁹ dictum est ꝑ captu intelligentie nostre magis approbamus. salua tñ reuerentia secretorum in quibus nihil temere asserendū est ⁊ illud Hieronymum dixisse nō ita sentiendo sed aliorum opinionem referendo arbitramur.

Ubi angeli mox creati fuerunt in empireo scz quod statim factuz repletum est angelis. f

Jam est ostensum qñ creata fuerit angelica natura. Nunc autem attendendū est vbi facta fuerit? Testimonijs quarūdam autoritatū euident mōstrat angelos ante casum fuisse in celo ⁊ inde corruisse quosdam ꝓpter supbiam. alios vero qui nō peccauerunt illic perstitisse Unde dñs in enangelio ait. Uidebā sathanam tanq̄ fulgur de celo cadentem. nec appellatur hoc celum firmamentū quod secūda die factum est. sed celum splendiduz qđ dicit empireū. id est. igneum a splēdore nō a calore. quod statim factum angelis est repletum quod est supra firmamentū. ⁊ illud empireum quidam expositorum sacre scripture nomine celi intelligi volunt vbi scriptura dicit. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terram. Celum inquit Strabus nō visibile firmamentū hic appellat. sed empireū. id est igneum vel intellectuale. quod nō ab ardore sed a splendore dicitur. quod statim factū repletū ē āgelis. Uñ Job. Ubi eras cū me laudabant astra matutina ⁊c. De hoc quoq; Beda ita ait. Hoc supius celum qđ a volubilitate mundi secretum est. mox vt creatum est sanctis angelis impletum est. quos in principio cum celo ⁊ terra cōditos testat dñs dicens. Ubi eras cuz me laudabant astra matutina. ⁊ iubilarent om̄es filij dei. Astra matutina ⁊ filios dei eosdem angelos dei vocat. Celum em̄ in quo posita sunt luminaria. nō in p̄ncipio sed secūda die factum est. Ex his liquet q̄ in empireo om̄es angeli fuerunt ante quorundam ruinaz. simulq; creati sunt angeli cū celo empireo. ⁊ cum informi materia omnium corporalium.

Strabus.

Job

Beda

Q̄ simul creata est visibiliū rerum materia ⁊ inuisibiliū natura ⁊ vtraq; informis ꝑm aliquid ⁊ formata ꝑm aliquid. g

Simul ergo visibilium rerum materia ⁊ inuisibilium natura condita est. ⁊ vtraq; informis fuit ꝑm aliquid: ⁊ formata ꝑm aliquid. Sicut em̄ corporaliū materia confusa ⁊ ꝑmixta que ꝑm grecos dicta est chaos: in illo exordio cōditionis primarie ⁊ formā confusionis habuit. ⁊ non habuit formā distinctiōis ⁊ discretionis. donec postea formaret. atq; distinctas reciperet species. ita spiritualis ⁊ angelica natura in sua conditione ꝑm nature habitum formata fuit. ⁊ tamē illam quam postea per amorem ⁊ conuersionem a creatore suo acceptura erat formam non habuit. sed erat informis sine illa. Unde Aug⁹. multipliciter exponens premissa verba Genesis. per celum dicit intelligi informem naturam vite spiritualis sicut in se potest existere non conuersa ad creatorem in quo formatur. per terram corporalem materiam sine omni qualitate q̄ apparet in materia formata.

Augusti.

Quō dicat lucifer ꝑm Esaiā. Ascēdam in celum ⁊ ero similis altissimo. cū eēt in celo. h

Hic queri solet si in celo empireo fuerunt angeli q̄ statim facti sunt. quomodo vt legit in Esaia dicit lucifer. Ascendam in celum ⁊ exaltabo solium meum. ⁊ ero similis altissimo? Sed ibi celū vocat dei celsitudinem. cui parificari volebat. ⁊ est tale. Ascendam in celum. i. ad eq̄litatem dei.

Hic incipit secunda distinctio hui⁹ secundi libri. In qua magister postq̄ egit de creatione vniuersi in communi. Incipit agere de partibus eius in speciali. Et primo de cratura spūali corpori nō vnita. s. angelo. Unde in presenti tria circa hoc facit. Nam primo dat ordinem in presenti materia procedendi. insinuans angelos esse creatos. Secundo tractat de loco creationis eorum asserens eos in celo empireo eē creatos ⁊ collocatos. Tertio agit de qualitate eorum. affirmans eos informes productos. Primum istorum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Jam ostensum est. Secundū ab inde vsq; ibi. Simul ergo visibilium Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec. Angelica natura non tempore sed dignitate nature ante om̄ia corporalia est producta. Q̄ aūt angeli sunt primo producti. patet ex illo

Ecc̃i.j. Omniũ primo creata est sapientia. id est. angelica natura. quia illud non potest intelligi de sapiẽtia eterna vel increata. cuiusmodi est filius in diuinis vt deducit in lra. Huius oppositum magister arguit per illud Heñ.j. In principio creauit deus celum et terram. Per hanc t similes autoritates videt probare q celum t terra sunt prius creata ꝙ angelica natura. Hanc controuersiam magister soluit dicens q angelica natura t oñia corpalia simul sunt creata. qꝫ ꝓbat p illud Ecc̃i. xviij. Qui viuit in eternum creauit oñia simul. Et idem cõfirmat autoritate bti Augustini. que habetur in textu. Et postea inducit alias autoritates quibus probat angelicam naturaꝫ celum empireum tempus t materiam quattuor elemẽtorum confusam simul fore creata tempore. t vnum alterum tempis duratione non precessisse. Licet angelica natura prius bene dicat creata dignitate nature. Scda propositio est hec. Q tam visibilis. id est. corpalis ꝙ inuisibilis. id est. spũalis creatura fuit quodãmodo informis producta. Quod patet. ꝗa visibilium materia t inuisibiliuꝫ natura fuerũt simul condita. t vtraqꝫ informis. sed tñ aliter t aliter. Naꝫ corporalium rerũ materia dicitur informis creata. ideo quia habuit formam confusionis prius ꝙ fuisset formata t distincta p species. vt infra distinctiõe duodecima clarius patebit. Spũalis ideo dicit informis ꝓducta. quia licet fuerit formata in sua conditione ſm habitum nature. fuit tñ informis ſm habitũ gratie. per quem habuit perfici t informari. Postea magister querit. Si omnes angeli fuerunt in celo creati vt predictum est. quod t quale fuit tunc celum in quod lucifer ascendere volens peccauit. dicendo illi Esa. xiiij. Ascendam in celum t similis ero altissimo quod soluens magister dicit. q per celum non debet intelligi quodcũqꝫ corporale. sed diuina celsitudo. vt sensus autoritatis sit. Ascẽdã in cela. i. ad equalitatẽ dei. Et tñ in speciali.

Quales facti fuerint angeli. et q quattuor eis attributa sunt in ipo initio sue conditionis. a

Ece ostensum

III e est vbi angeli fuerint mox vt creati sunt. Nunc consequẽs est inuestigare quales facti fuerint in ipso ꝓmordio sue conditionis. t quatuor quidem angelis videnꝫ eẽ attributa in initio subsistẽtie sue. s. essentia simplex. id est. indiuisibil t immaterialis. t discretio ꝓsonalis. t p rationem naturaliter insitã. intelligentia. memoria t volũtas siue dilectio. liberũ quoqꝫ arbitriũ. i. libera inclinãde volũtis siue ad bonum siue ad malum facultas. Poterant em̃ p liberũ arbitrium sine violentia t coactione ad vtrumlibet propria volũtate deflecti.

An omnes fuerint equales angel in tribus scz in sapia i essentia in libertate arbitrij. i b

Hic considerandũ

est. vtrũ in sua substantia spirituali t sapientia rationali t libertate arbitrij que oñibus inerant oñes equales fuerint. vt sit ꝓma consideratio de substantia. secunda de forma. tertia de potestate. Persona quippe substantia est. sapientia forma. arbitriũ potestas. t ad substantiam quidem pertinet nature subtilitas. Ad formam vero intelligentie perspicacitas. t ad potestatẽ rationalis voluntatis abilitas. Ille ergo essentie rationales que persone erant. t spiritus erant. naturaqꝫ simplices t vita imortales differentem essentie tenuitatem. t differentem sapientie perspicacitatẽ. atqꝫ differentem arbitrij libertatem t abilitatẽ recte habuisse intelligunt. Dic̃ in corpibus nõnulla differentia est ſm eẽntiam ac formam et pondus. Quedam em̃ alijs meliorem ac digniorẽ eẽntiam t formã habẽt. t alia alijs leuiora atqꝫ agiliora sunt. Ad hunc q modum credendum est illas spũales naturas cõueniẽtes sue puritati t excellentie. t in essentia t in forma t in facultate differẽtias accepisse in exordio sue cõditõis. quib' alij inferiores alij superiores dei sapientia constituerent. alijs maiora. alijs minora dona ꝓstantis. vt q tũc p naturalia bona alijs excellebãt. ipsi etiã post p munera gre eisdem ꝓessent. Qui em̃ natura magis subtiles et sapia ampli' perspicaces creati sunt. hi etiaꝫ maiorib' gre munerib' ꝓditi sunt. t dignitate excellẽtiores alijs ꝓstituti. Qui vo natura minus subtiles. t sapia minus perspicaces cõditi sunt. minora gre dona habuerũt inferioresqꝫ ꝓstituti sunt sapiẽtia dei equo moderamine cũcta ordinatis. In ipa facultate arbitrij differẽtia animaduertẽda est ſm differentẽ nature virtutẽ t differentem cognitionis t intelligẽtie vim. Et sicut differẽs vigor t subtilitas nature infirmitatẽ nõ adducit. minoraqꝫ cognitõ sapiẽtie ignorantiã non ingerit. sic libertas inferior nullam arbitrio necessitatis volũtatẽ iponit.

Hic dicit differentes erãt in illis

Per similitudinem corporuꝫ ita esse ostendit

Scõm qõ est ꝓsiderãda differentia arbitrij.

Quod nec minor tenuitas infirmitatem nec mior cognitio sapientie ignorantiam nec inferior libertas necessitatẽ inducit.

Que cõmunia t equalia habuerũt ãgeli. c

Et sicut i predictis

angeli differebãt. ita t qdã cõia t eqlia habebãt q spũs erãt. Q idissolubiles t imortales erãt cõmune oib' t eqle erat. In subtilitate vero essentie t intelligentia sapientie

⁊ libertate voluntatis differẽtes erant. Has distinctiones intelligibiles inuisibiliuz naturarum ille solus comp̃hendere potuit et ponderare q̃ tũc cuncta fecit in pondere numero ⁊ mensura.

An boni vel mali iusti vel iniusti creati sint angeli. et an aliqua mora fuerit inter creationem ⁊ lapsuz d

Illud quoqz inuestigatione dignũ videt̃ quod etiã a pluribus queri solet. Utrũ boni vl̃ mali. iusti vl̃ iniusti creati sunt angeli. ⁊ an aliqua mora fuerit inter creationem ⁊ lapsum. vel sine mora in ipso creationis exordio ceciderũt?

Opinio quorundã dicentiũ angelos in malicia creatos. ⁊ sine omni mora ruisse.

Putauerunt enim quidam angelos qui ceciderũt creatos esse malos ⁊ nõ libero arbitrio in maliciam declinasse. sed etiã in malicia a deo factos eẽ. nec aliquã fuisse morã inter creationẽ ⁊ lapsum. sed ab initio apostatasse. alios vero creatos fuisse plene beatos. Qui opinionẽ suam muniunt autoritate Augustini super Geñ. ita dicẽtis. Nõ frustra putari põt ab initio tempis diabolum cecidisse. nec cum sanctis angelis pacatum aliquãdo vixisse ⁊ beatum. sed mox apostatasse. Unde dñs ait. Ille homicida erat ab initio. ⁊ in veritate nõ stetit. vt intelligamus quia in veritate nõ stetit. ex quo creat⁹ est qui staret. si stare voluisset. Idem in eodem. Non frustra inquit putandum est ab ipso initio temporis vel conditionis sue diabolum cecidisse ⁊ nunq̃ in veritate stetisse. Uñ quidã in hanc maliciam libero arbitrio non esse inflexum. sed in hac q̃uis a deo putant eẽ creatum. s̃m illud beati Job. Hoc est inq̃t initium figmenti dei quod fecit de⁹ vt illudat̃ ei ab angelis eius. Et ꝓpheta ait. Draco iste quẽ formasti ad illudendum ei. tanq̃ p̃mo factus sit malus inuidus ⁊ diabolus. nec volũtate deprauatus. His alijsq̃ testimonijs vtunt̃ qui dicunt angelos qui ceciderũt creatos fuisse malos ⁊ sine mora corruisse. eos vero qui ꝑstiterunt ꝑfectos ⁊ beatos fore creatos astruunt autoritate Augustini qui sup̃ Genes. dicit: per celũ significari creaturam spiritualem que ab exordio quo facta est et perfecta et beata ẽ semper.

Aliorum sententia probabilis qui dicunt omnes angelos creatos eẽ bonos. ⁊ aliquã morulã fuisse int̃ creationem ⁊ lapsum. e

Alijs autem videt̃ om̃es angelos creatos esse bonos. ⁊ in ip̃o creationis initio bonos extitisse. i. sine vitõ iustosq̃ fuisse. id ẽ. innocẽtes sed nõ iustos id est virtutum exercitium habẽtes. Nondum em̃ prediti erant virtutibus que stantibus apposite fuerunt in confirmatione ꝑ gratiam. alijs vero per liberũ arbitrium superbientib⁹ ⁊ ideo cadentibus: aliquã etiã fuisse morulam aiunt inter creationem ⁊ lapsum ⁊ confirmationem. ⁊ in illa breuitate temporis om̃es boni erant. non quidem ꝑ vsum liberi arbitrij. sed per creationis bñficium. ⁊ tales erant qui stare poterant. id ẽ. non cadere per bona creationis ⁊ cadere ꝑ liberum arbitriũ. Poterant em̃ peccare et non peccare. sed nõ poterãt ꝓficere ad meritum vite. nisi gratia supadderet̃ que addita est quibusdam in confirmatiõe. Et ad hoc confirmandum vtunt̃ testimonio Augustini. qui sup̃ Genes. dicit angelicaz naturam primo informiter creatam ⁊ celũ dictam. postea formatã ⁊ luce appellatam. qñ ad creatorem est conuersa perfecta dilectione ei inherens. vnde pri⁹ dictũ est. In p̃ncipio creauit de⁹ celum ⁊ terrã. ⁊ postea sb̃ditũ. dixit deus. fiat lux. ⁊ facta est lux. q̃a in p̃mo agit̃ de creatione spiritualis nature informis. postea de formatione eiusdem Ratio quoq̃ obuiat illis qui dicunt angelos creatos fuisse malos. Nõ euim potuit creator optimus auctor mali esse. ⁊ ideo totum bonum erat quod ex ipso illis erat. et totum bonum erat quoniaz est ipso totum erat. Hoc modo probatur q̃ boni erãt omnes angeli quando primo facti sunt. sed ea bonitate. quam natura incipiens accepe/rat.

Aug⁹ ... ritate ... firmãt ...

Ratio ... astruit.

Probationem Augustini contra illos inducit qui dicũt angelos factos malos. verba etiam Job determinat que illi pro se inducebãt

Ideoqz Augu. exterminans opinionē eorū qui angelos creatos fuisse malos putant. autoritate ⁊ ratione ꝓbat bonos fuisse creatos. ⁊ v̄ba p̄missa beati Job. que illi pro se inducebāt qūo sint intelligēda apit dicēs sup Geñ. Omnia inquit fecit deus valde bona. Naturā ergo angelorū bonā fecit. Et qꝛ iniustum ē vt nullo merito hic in aliquo quod creauit deꝰ damnet. nō naturam sed voluntatē malam puniendā esse credendum est. nec eius naturam significatā esse cū dicit̄. hoc ē initium figmenti dei. ⁊c̄. Sed corpus aereū qd̄ tali voluntati aptauit deus: vel ipsam ordinationem dei in qua eum initium etiam fecit vtilem bonis vel ipsius angeli facturaz quia ⁊ si p̄sciret deus volūtate malū futurum: fecit tñ eū ꝓuidens quāta de illo sua bonitate esset facturus. Figmentū ergo d̄i dicit̄. quia cū sciret eū deus volūtate malū futurum vt bonis noceret. creauit tñ illum vt de illo bonis prodesset. hoc autem fecit vt illudat̄ ei. Illudit̄ em̄ ei cum sanctis ꝓficit tēptatio eiꝰ. Sicut ⁊ mali homines q̄s deus malos futuros p̄uidēs: creauit tamē ad sanctorum vtilitatē. illudunt̄: cū prestat̄ sanctis eorum temptatione profectus. Sz ip̄e est initium quia precedit antiquitate et p̄ncipatu malicie. Hec aūt illusio fit angelis malis ⁊ hominibus malis ꝑ angelos scōs. quia subdit eis angelos malos ⁊ homines malos: vt nō q̄tum nitunt̄. sed q̄tum sinūtur possint nocere. Ecce apte ostēdit qualiter predicta v̄ba Job intelligenda sint. et angelicā naturam bonā creatā esse asseruit

Quomodo intelligenda sint verba premissa dñi disserit euidenter tradens angelos esse creatos bonos. et post creationem cecidisse. g

Deinde qualiter v̄ba dñi que supra posuit accipiēda sint Augustinꝰ apit. vbi etiam sua que predixit v̄ba determinat euidēter docēs angelos bonos fuisse creatos. ⁊ post creationem interposita aliqua morula cecidisse ita inquiens Qꝛ putat̄ diabolus nunq̄ in veritate stetisse. nunq̄ beatā vitam duxisse. sed ab initio cecidisse. non sic accipiendū est vt malus a bono deo creatꝰ esse putet̄ quasi ab initio nō cecidisse diceret̄. Non em̄ cecidit si talis scz malꝰ factus est. A quo em̄ caderet? Factus ergo priꝰ statim a veritate se auertit. ꝓpria potestate delectatꝰ. beateq̄ vite dulcedinem nō gustauit. quā acceptam non fastidiuit. sed nolendo accipe amisit. Sui ergo casus p̄scius esse nō potuit. quia sapientia fructꝰ est pietatis. Cōtinuo autem vt factus est cecidit nō ab eo qd̄ accepit. sed ab eo quod acciperet. si deo sb̄di voluisset. Ecce hic apte declarat āgelos bonos creatos fuisse. ⁊ post creationem cecidisse. ⁊ fuit ibi aliqua morula licet breuissima. Quod Origenes confirmat sup Ezech. di. Serpens ē hostis contrarius veritati. non tamē a p̄ncipio nec statim supra pectus ⁊ ventrē suū ambulauit. sicut Adam ⁊ Eua non statim peccauerūt. ita ⁊ ꝑpēs aliqñ fuit nō serpēs cum in paradiso delitiarū moraret̄. deꝰ em̄ maliciam non fecit. Ecce apte dicit post creationem interposita morula cecidisse. Ideoq̄ illa verba sic accipienda vident̄. homicida erat ab initio vel mendax. i. statim post initium qñ sibi equalitatē dei promisit ⁊ se ipsum occidit. qui homo dicit̄ in euāgelio nec in veritate stetit. qꝛ in ea non fuit. sz ab initio tempis. id est. statim post initiū temporis apostatauit. Potest etiam ⁊ sic accipi illud. ab initio homicida fuit vel mēdax id est. ex quo homo fuit conditus quem ꝑ inuidiaz in mortem p̄cipitauit et fallaciter seduxit. Ex predictis ergo liquet angelos bonos omnes esse creatos. ⁊ post creationem quosdam cecidisse a bono: qd̄ habuissent si ꝑstitissent.

Qꝛ triplex fuit sapientia in angelis añ casum vel confirmationē. h

Hic īquiri solet q̄m sapientiam habuerūt ante casum vel cōfirmationē? Erat i eis triplex nat̄al̄ cognitio q̄ sciebāt q̄ facti erāt ⁊ a q̄ facti erāt. ⁊ cū q̄ facti erant. ⁊ habebant aliquā boni ⁊ mali noticiam. intelligentes q̄d appetendū vl̄ respuendū illis foret.

An aliquā dei habuerint dilectionem vel sui inuicem. i

Solet etiam queri vtrū aliquā dei vel sui dilectionem inuicez habuerint? Ad quod dici potest q̄ naturalem dilectionem habebant. vt memoriam ⁊ intellectum ⁊ ingenium qua deū ⁊ se aliq̄tenus diligebant. per quam tñ non merebantur.

Jsta est distinctio .iij. huiꝰ secūdi ibri. In qua magister postꝙ egit de creatione angelorum quo ad cōditiones extrinsecas . incipit agere de eodem quo ad ꝺditiones eoꝝ intrinsecas. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit conditiones eoꝝ in naturalibꝰ. Secūdo ostendit conditionem eorūꝫ in gratuitis. Tertio facit hoc idem in quibusdam meritorijs. Primum facit a principio distinctiōis vsqꝫ ibi Illud quoqꝫ. Secundū ab inde vsqꝫ ibi. Hic inquiri Tertium vsqꝫ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibus quarū prima est hec. Angeli in principio sue creationis differenter acceperūt essentie ſsimplicitatem. distinctam subsistendi psonalitatem. intelligēdi pspicacitatem ⁊ arbitrij libertatem. Jstam ꝓpositionem magister probans proponit qꝫ quattuoꝝ sunt circa creationem angelorū considerāda. que in p̄ncipio sue creationis acceperunt. quorum duo. prima ptinent ad eorum substantiam. cuiusmodi sunt essentie eorūꝫ. immaterialis simplicitas. ⁊ distinctiōis eorum psonalis diuersitas. Tertiū vero spectat ad eorum formam. ſ. intelligendi perspicacitas. Quartum vo spectat ad eorum potestatem. ſ. volendi libertas Nec quattuoꝝ oīes angeli in sua creatione acceperūt nō tamen equaliter. sed dispares in his creati fuerūt Unde infert qꝫ sicut differentē naturā in angelis seq̄tur differens cognitio. ita etiam differens gratie collatio. ⁊ differens arbitrij libertas. Secunda propositio est hec. Q angeli nulla malicia cuiuscūqꝫ culpe in sua creatione fuerunt depꝛauati. Hanc propositionem magister probans querit. Utrū angeli creati sunt boni vel mali. ⁊ vtrū aliqua moꝛula inter eorūꝫ creationem ⁊ lapsum extiterit. Ad quas quēstiones simul respondens recitat opinionē quorundam dicētium angelos fuisse creatos malos nec fuisse moꝛā inter eorum creationem ⁊ lapsum. quod confirmat autoꝛitate euāgelij Johis. vbi christus dicit diabolum homicidam fuisse ⁊ in veritate non stetisse. Et autoritate Job. xlij. vbi dicit qꝫ diabolus est initiū figmenti dei ad illudendum ei. Cōfirmāt illud autoꝛitate beati Augustini qua etiam probant angelos qui pstiterunt fuisse creatos perfectos ⁊ beatos. Postea recitat aliam opinionem ⁊ prime contrariā que dicit omnes angelos fuisse creatos bonos ⁊ iustos. quantum ad carentiā mali ⁊ inustitie. sed nō q̄tum ad gratiaꝝ consummatam. Et dicit etiam moꝛam fuisse int̄ creationem ⁊ lapsum. Quā opinionem confirmat autoꝛitate beati Augustini. ⁊ ꝓbat eam ratione que stat in hoc. Q cū deus sit optimus non potest mala creatura per ipsum produci. imo si angelum malum creasset nequaq̄ malum ipsius puniret. Deinde soluit autoꝛitates pro alia opinione allegatas dicens. qꝫ diabolus dicit initium figmenti dei. eo qꝫ deus pꝛouidit qñ ipsum fecit quanta bona de eius malicia pꝛeuenirent. cum ad eius temptationes sancti ꝓficerēt. Similiter dicit ip̄m in veritate non stetisse. quia a veritate cecidit a qua nō cecidisset si in veritate creatꝰ nō fuisset. Dicit etiā ip̄m fuisse homicidaꝫ ab initio quia statim post initium temporis apostatauit. ⁊ seipsum occidit. Uel dicit homicida ab initio conditionis hominis quem ꝑ fallaciam seducēdo occidit. Tertia ꝓpositio est hec. Q spiritus angelici creati moꝛ naturali cognitione sui ⁊ creatoꝛis licet non meritoꝛie erant decoꝛati. Hanc magister probans dicit qꝫ omnes angeli a principio sue creationis cognouerūt deum ⁊ se ⁊ ceteras creaturas. Unde intellexerunt q̄d appetendum ⁊ quid respuendum foꝛet. ⁊ tam bonicꝫ mali noticiam habuerunt. Similiter deum ⁊ se naturali dilectiōe quadā sed nō meritoꝛie dilexerūt. quia radix meriti. ſ. gratia eis adhuc non fuit addita. Et

ta ntum in speciali.

An perfectos ⁊ beatos creauit deꝰ āgelos. an miꝭos ⁊ iperfectos a

Dp Ost hec vi= dendum est vtrū pfectos ⁊ beatos creauit deus angelos: an miseros ⁊ ipfectos: DI

Ad quod dici potest qꝫ nec in beatitudine nec in miseria creati sunt. Miseri em̄ ante pctm̄ esse nō potuerunt. qꝛ ex pctō miseria est. Nā si nō fuisset pctm̄ nulla eēt miseria. Beati quoqꝫ nunq̄ fuerūt illi qui ceciderēt quia sui euentus iguari fuerūt. i. peccati et supplicij futuri. Si em̄ lapsum suū pscieēt aut vitare voluerūt sed nō potuerūt. ⁊ ita erant miseri. aut potuerūt sed noluerūt. et ita erant stulti ⁊ maligni. Jdeoqꝫ dicimus quia nō erāt pꝛescij euentus sui. nec eis data est cognitio eorum. que futura erant super eos. Boni vero ⁊ qui perstiterunt foꝛte sue beatitudinis pꝛescij fuerunt. Unde Augꝰ. sup Geñ. Nūo inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atqꝫ suppli/ cij pꝛescius nō fuit. Querit aūt cur nō fuerit: Forte hoc deꝰ reuelare diabolo noluit quid facturus vel passurus esset. Ceteris vero reuelare voluit qꝫ in veritate māsuri essent. His verbis videtur Augꝰ. significare qꝫ angeli qui coꝛruerūt nō fuerūt pꝛescij sui casus. ideoqꝫ beati nō fuerunt. Et qꝫ angeli q̄ pstiterūt beatitudinē sibi affuturā p= sciuerunt. atqꝫ de ea certi in spe extiterunt. vnde quodāmō iam beati erant. Et reuera si fuisset. posset illos dici aliq̄ mō fuisse beatos. alios vero nō. qui nescierunt euentum sunm.

Q nō fu… mali ang… scij sui ca… boni Nō … fuerūt p… futuri bo…

Q opinando hoc dixerit nō asserēdo. ſ. qꝫ angeli qui pstiterunt p̄scij fuerunt futuri boni. b

Bz hoc magis opinando ⁊ querēdo dicit Augꝰ. q̄z asserendo Augu… Uñ ⁊ huic opinioni opponēs ꝓsequent sb= dit. Sz q̄re discernebāt illi a ceteris: Ut deꝰ ist= q̄ ad ip̄os ptinerēt ñ reuelaret. Alijs vo reuelaret. cū nō pꝛius sit ip̄e vltoꝛ q̄z aliquis pctoꝝ. nō em̄ dānat ip̄e inocētes. Hic videt inuere qꝫ nec peccaturis futurū maluꝫ nec pmansuris futurū bonū reuelauerit. Jōqꝫ nec illi qui ceciderūt vnq̄z nec illi q̄ perstiterunt vsqꝫ ad consummationem beati fuerunt. quia beati non poterant esse. si de beatitudine certi non erāt. vel si damnatiōis

Augusti. incerti erãt. Vñ Aug⁹. in eodẽ. Dicere inquit d̃ angelis ꝙ in suo genere beati eẽ pñt damnationis vel salutis incerti. quib⁹ nec spes esset ꝙ mutãdi essent in melius nimia p̃sumptio est. Qũo em̃ beati esse pñt. q̃bus est incerta sua beatitudo.

Summam colligit predictorũ confirmans omnes angelos añ cõfirmationem vel lapsum nõ fuisse beatos nisi per beatitudinez accipiat illum statũ innocentie in quo fuerunt ante casum. c

Ex predictis consequitur ꝙ angeli qui corruerũt nunq̃ beati fuerũt. nisi beatitudinẽ aliquis accipiat illum statum innocentie in quo fuerũt ante pctm̃. Illi vero qui ꝑstiterunt aut suã beatitudinem futurã deo reuelante p̃scierunt. ⁊ ita spei certitudine aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterũt sue beatitudinis ⁊ ita aliter beati nõ fuerunt q̃ reliq̃ qui ceciderunt. Mihi aũt qd̃ posterius dictum est ꝓbabilius videt̃.

Responsio ad id quod querebat̃. an angeli essent creati perfecti aut imꝑfecti. ⁊ dicit̃ ꝙ ꝑfecti fuerunt ꝟm aliquid. ⁊ imperfecti ꝟm aliquid. d

Ad hoc aũt ꝙ querebat̃ vtrum perfecti vel imperfecti fuernit creati. dici potest quia quodammodo ꝑfecti fuerunt. ⁊ quodãmodo alio imperfecti. Nõ em̃ vno modo aliq̃d dicit̃ ꝑfectũ sed pluribus.

Ꝙ tribus modis dicitur perfectuz ꝟm tempus. ꝟm naturã. ⁊ vniuersaliter perfectum. e

Dicitur nanqz perfectum trib⁹ modis. Est em̃ ꝑfectũ ꝟm tꝑs ⁊ ẽ ꝑfectũ ꝟm naturã. ⁊ ẽ vniuersaliter ꝑfectum. Scd̃m tꝑs ꝑfectũ ẽ qd̃ habz q̃cquid tꝑs req̃rit ⁊ cõuenit ꝟm tꝑs haberi. ⁊ hoc modo angeli erãt ꝑfecti añ ꝯfirmationẽ vl̃ lapsum. Scd̃m naturã ꝑfectũ est qd̃ habet quicquid debitũ est. vl̃ expedit nature sue ad glorificationẽ. ⁊ hoc modo ꝑfecti fuert̃ angeli post cõfirmationẽ. ⁊ erũt sancti post resurrectionẽ. Vniuersaliter ⁊ summe perfectum est. cui nihil vnq̃ deest ⁊ a quo vniuersa ꝓueniunt bona. qd̃ est soli⁹ dei. Prima ergo ꝑfectio est nature condite. scd̃a nature glorificate. tertia nature increate.

Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cõuersione ⁊ auersione. f

Quales fuerũt angeli in creatione ostensum est. boni. s. ⁊ non mali. iusti. id est. innocẽtes ⁊ ꝑfecti quodã modo. Alio v̄o modo imꝑfecti. Beati v̄o non fuerunt vsq̃ ad confirmationem. nisi beatitudo accipiatur vt iam dictum est: ille status innocentie et bonitatis in quo cõditi sunt.

Ista ẽ distinctio. iiij. hui⁹ secundi libri. In qua magister postq̃ egit de conditionibus angelorum quo ad statum inchoationis. Agit de cõditionibus eorum quo ad statum continuationis. Et tria facit ꝟm tres questiones quas mouet Primo em̃ inquirit an angeli fuerunt creati beati vl̃ miseri. Secundo an angeli mali sui lapsus fuerunt prescij. Tertio an omnes fuerunt perfecti creati. Primum facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Queritur autẽ cur Secundum ab inde vsq̃ ibi. Ad hoc autem. Tertiũ vero ab inde vsq̃ ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali. autem sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Angeli proprie nec beati nec miseri fuerunt creati. Hãc propositionem magister inuestigans proponit primo Vtrum angeli sunt creati beati vel miseri. perfecti vl̃ imꝑfecti. Et respondet ad primum istorum dicens. ꝙ nulli angeli sunt creati miseri vel beati. ꝙ non miseri patet. quia dato ꝙ sic. hoc videt̃ maxime verum esse de malis angelis. sed illi non fuerunt miseri creati. quia non fuerunt creati in peccato. quod quidem peccatum solum miseria consequit̃. ꝙ etiam ipsi demones non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ non habuerunt certitudinem sui status nec suum casum p̃sciuerunt. Ꝙ etiam beati angeli non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ ante lapsum nulla fuit distinctio bonorum angelorum a malis. ⁊ tam boni q̃ mali fuerunt incerti sui status. licet dicat Aug⁹. bonos suum statum p̃sciuisse. ⁊ non malos. quod tamen magister dicit beatum Augustinum plus dixisse inquirẽdo q̃ asserendo. Ex predictis infero secundam ꝓpositionem que est. Ꝙ angeli videlicet mali suum casum ⁊ boni suam confirmationem non presciuerunt. Patet ista ꝓpositio ex predictis. Tertia ꝓpositio est hec. Ꝙ angeli tam boni q̃ mali ante confirmationem bonorum et lapsum malorum omnem perfectionem pro illo tempore eis congruentem habuerunt. Hanc propositionem probat respondendo ad questionem talem. s. vtrum angeli sint creati perfecti vel imperfecti Pro cuius euidẽtia magister ponit triplicem ꝑfectionem. Quarum prima attendit̃ ꝟm temp⁹

Secunda ſm naturam. Tertia ſm vniuerſalem omniũ bonorum abundantiam. Primã habuerũt omnes angeli mox creati. quia nihil pfectionis conueniebat eis p illo tempe quod nõ habuerũt. Scdam q̃ includit omne illud cui⁹ natura capax eſt nõ habuert mox creati ſed ſtãtes in gra acceperũt illã pfectionez in gratia cõfirmati. Tertiã vo nemo habet nec habere poteſt preter ſolũ deũ. Ex qua diſtinctione magiſter cõcludit angelos quodãmodo fuiſſe pfecte creatos. ſ. quo ad pfectionem tpis illius. z quodãmodo nõ pfectos. ſ. quo ad pfectionem nature. ſed nullo modo pfectos quo ad tertiã pfectionem vniuerſalem que includit omnium bonorum abundantiã. Et tñ in ſpeciali.

De conuerſione z confirmatione ſtantium z auerſione z lapſu cadẽtium. a

DI. V

POſt hec conſideratio adducit inquirere quales effecti ſint. dũ diuideret auerſione z cõuerſione. Poſt creationez nanq̃ mox quidã cõuerſi ſunt ad creatorẽ ſuum quidã auerſi. Cõuerti ad deũ fuit ei charitate adherere. auerti odio hre vel inuidere Inuidie nãq̃ mater eſt ſuperbia. qua voluerunt ſe parificare deo. In cõuerſis quaſi in ſpeculo relucere cepit dei ſapientia qua illuminati ſunt. Auerſi vo excecati ſũt. Et illi quidẽ cõuerſi ſunt z illuminati a deo gra apoſita. Iſti vo ſunt excecati nõ imiſſione malicie ſed deſertione gre a qua deſerti ſũt nõ ita q̃ prius dedita ſubtraheret. ſ. q̃ nũq̃ eſt apoſita vt cõuerterent. Hec ẽ g̃ conuerſio z aũſio qua diuiſi ſunt q̃ natura boni erant. vt ſint alij ſupra illud bonũ per iuſticiam boni. alij illo corrupto per culpam mali. cõuerſio iuſtos fec. z auerſio iuſtos. Utraq̃ fuit volũtatis. z volũtas vtriuſq̃ libertatis.

De libero arbitrio breuiter tangit docens quid ſit. b

Habebant enĩ omnes libez arbitriũ quod eſt libera poteſtas z abilitas volũtatis rõnalis. Poterãt em̃ voluntate eligere qõlibet z rõne iudicare. id eſt diſcernere in quib⁹ cõſtat liberum arbitriũ. nec creati ſunt volẽtes auerti vel cõuerti. ſed abiles ad volendum hoc vel illõ z poſt erectionem ſpontanea volũtate alij elegerunt malum. alij bonum. z ita diſcreuit deus lucem a tenebris. ſicut dic̃ ſcriptura. i. bonos angelos a malis. z lucẽ appellauit die. noctẽ vo tenebras. quia bonos angelos gratia ſua illuminauit. malos vo excecauit.

Poſt creationem aliquid datum eſt ſtantibus per quod conuerterẽtur. nec merito aliquo ſcilz gratia cooperans. c

Bi autez queritur vtrũ poſt creationẽ cõuerſis aliquid collatum ſit p quod cõuerterent. i. diligerẽt deum: Dicimus quia eſt eis collata gratia cooperans ſine qua nõ poteſt pficere rõnalis creatura ad meritũ vite. Cadere em̃ poteſt p ſe. ſed pficere non poteſt ſine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus et qua non. d

Non indigebat angelus gratia p quam iuſtificaret. q⁹ malus nõ erat. ſed qua ad diligendũ deũ pfecte z obediendũ adiuuaret. Operãs quidẽ gratia dicit qua iuſtificat impius. i. de impio fit pius. de malo bonus. Cooperans vero gratia qua iuuat ad beniuolendũ efficacit z deum p omibus diligendũ z ad operandũ bonũ. z ad pſeuerandũ in bono z hmõi de quibus poſtea plenius dicemus. Data eſt ergo angelis qui perſtiterunt cooperãs gratia per quam conuerſi ſunt vt deum pfecte diligerent. Conuerſi ergo ſunt a bono quod habebant non perdito: ad maius bonum quod nõ habebant. z facta eſt iſta cõuerſio p gratiam cooperantem libero arbitrio. que gratia alijs qui ceciderunt apoſita non fuit.

Que ſit g operãs z cooperans

An ſit imputandum illis qui auerſi ſunt. e

Ideoq̃ a quibuſdam dici ſolet nõ eſſe imputandum illis q̃ auerſi ſunt z non conuerſi. quia ſine gratia conuerti non poterant. Sed illa nõ eſt eis data. nec culpa illorum fuit q̃ non eſt data quia in eis nulla culpa adhuc preceſſerat. Ad quod dici pot qm̃ quibus apoſita eſt ipſa gratia non fuit ex meritis eorũ. alioq̃n iaz non eſſet gratia. ſi ex merito qõ eſſet añ gratiam daretur.

Qua culpa gratia nõ est data eis qui ceciderunt. f

Q vero alijs non est data: culpa eorũ fuit. quia cuz stare possent noluerũt quousqz gr̃a apponeret̃. sicut alij ꝑstiterunt donec illis cadentib⁹ ꝑ supbiam eis gratia apposita ẽ. Aperte ḡ cadentiũ culpa in hoc dep̃hendi põt. quia licet sine gr̃a nequirẽt ꝓficere quã nõdũ acceperant. ꝑ id tñ qđ eis collatũ erat in creatiõe poterant nõ cadere. i. stare. quia nihil erat quod ad casum eos cõpelleret. sed sua spõtanea volũtate declinauerũt. qđ si nõ fecissent. quod datum est alijs vtiqz daretur et istis.

Q angeli in ipsa confirmatione beati fuerunt. sed vtrum eam meruerunt per gratiã tunc sibi datã ambiguum est. de hoc enim diuersi diuersa sentiunt. g

Hic q̃ri solet vtruz in ip̃a cõfirmatõe beati fuerint angeli. ⁊ an ipsaz beatitudinẽ aliquo modo meruerint? Q in ip̃a cõfirmatiõe beati fuerunt: plures cõtestant̃ autoritates. ⁊ ideo ꝓ constãti habendũ est. Utrũ vero ꝑ gr̃am tunc sibi datam ipsam beatitudinem meruerunt ambiguum est. Quibusdam em̃ placet q eã meruerunt ꝑ gr̃am quã in confirmatione ꝑceperunt. simulqz in eis meritũ ⁊ p̃mium fuisse dicunt. nec meritũ p̃cessisse premiũ tempore sed causa. Alijs aũt videt̃ q beatitudinem quã receperũt in cõfirmatiõe ꝑ gratiam tuuc appositã nõ meruerunt dicentes tunc nõ fuisse eis collatam gratiam ad merendum sed ad beate viuendum. nec tunc eis datuz esse bonũ quo mererent̃. sed quo feliciter fruerent̃. Q aũt tunc in p̃miũ acceperunt ꝑ obsequia nobis exhibita. ex dei obedientia ⁊ reuerẽtia mereri dicunt. ⁊ ita p̃mium p̃cessit merita. ⁊ hoc mihi magl placere fateor.

Ista est distinctio. v. hui⁹ secundi libri. In qua magister postq̃ egit de angelorum communi creatione. incipit modo agere de eorum cõuersione ⁊ auersione. Et tria facit. Nam primo agit de modo conuersionis ⁊ auersionis. Secundo de gratia supaddita ad actum conuersionis. Tertio de vsu gr̃e. s. de merito confirmationis. Primum facit a p̃ncipio distinctionis vsqz ibi. Si autem querit̃. Secundum ab inde vsqz ibi. Hic queri solet. Tertium ab inde vsqz ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarũ p̃ma est hec. Sicut aliqui angeli ꝑ supbaz auersionem effecti sunt mali ⁊ excecati. ita alij ꝑ charitatiuã cõuersionẽ facti sunt boni ⁊ illuminati. Hãc ꝓpositionem magister probans dicit q quidam angelorum post eorum creationem ad deum conuersi ⁊ sibi ꝑ charitatem adherentes illuminati sunt ꝑ gratiam. Alij v̄o auersi ⁊ deum odio habentes excecati fuerunt. nõ quidem ex malicie immissione sed gratie subtractione. que quidem conuersio iustos fecit et auersio iniustos. Et subdit q tam causa conuersiõis q̃ auersionis fuit libertas arbitrij ꝑ quam quidaz ipsorum bonũ alij vero malum elegerunt. Secunda ꝓpositio est hec. Q boni angeli sua cõuersione gratiam nõ opantem sed cooperantem meruerunt. Hãc magister ꝓbans querit. Utrũ angelis bonis ad hoc vt conuerterent̃ apposita fuit gratia. Et respondet q eis fuit apposita gratia cooperans. sed non opans quia gratia opante que est idem q iustificatio impij nõ indigebant eo q mali non erant. Sed indiguer̃t gratia cooperãte seu ꝓmouente eos ad conuertendum se ad deum. ⁊ hec gratia iuuat ad bonum perficiendum. Et subinfert q q̃uis ipsa gratia cooperãs in potestate cadentiũ angelorũ nõ fuit. tñ imputatur ipsis ad culpam. quia ipsam non recipientes auersi sunt. eo q ipsam habere poterant ⁊ apposita eis fuisset si ꝑstitissent Tertia ꝓpositio est hec. Angeli ꝑ cooperantem gratiam eis in conuersione appositam non antecedenter sed consequenter. beatitudinẽ meruerunt. Hanc magister ꝓbans querit. Utrum angeli boni in ipsa sua confirmatiõe beati fuerũt. ⁊ vtr̃ in ipsa rorum conuersione beatitudinem meruerunt Primum istorum quesitorum magister simplicit̃ concedit. Et circa secundum recitat opiniones dicens quosdam dicere angelos suam beatitudinem in ipsa eorum conuersione ad deum meruisse. ita q meritũ ⁊ p̃mium simul ⁊ semel in eis fuerunt. Alios autem dicit opinantes fuisse q beatitudinem quam in ipsa sum conuersione acceperunt ꝑ obsequia que hominibus p̃stiterunt ⁊ prestant. meruerunt ⁊ merẽtur. ita q p̃mium non p̃cessit meritum. Et istã opinionem videtur magister fouere. Et tm̃ in speciali.

Q de maioribus ⁊ minoribus quidam ceciderunt. inter quos vnus fuit celsior. s. lucifer. a

DI. VI

Preterea sciri oportet. qm̃ sicut de maiorib⁹ ⁊ de minorib⁹ quidã ꝑstiter̃t. ita de vtroqz gradu q̃daz corruerũt. Inter quos vn⁹ fuit om̃ib⁹ alijs cadentib⁹ excellentior. nec int̃stantes aliq̃s eo fuit dignior sicut testimonijs autoritatũ monstrat̃. Ait em̃ Job. Ip̃e p̃ncipium viarũ dei. Et in Ezechiele legit̃. Tu signaculum similitudinis plenus scientia ⁊ ꝑfectione decor⁹ in delitijs paradisi dei fuisti. Qđ Gregorius exponens ait. Quanto in eo sb̃tilior est natura. eo magis in illo imago dei similius insinuatur impressa. Item in Ezechiele legitur. Omnis lapis preciosus

Job
Ezechiel

operimentũ ei⁹.i.om̃is angelus quasi ope
rimentuz eius erat.quia vt dicit Greg⁹.in
aliorum compatiõe ceteris clarior fuit. vñ
vocatus est lucifer.sicut testat̃ Esa .Quõ
inquit cecidisti lucifer qui mane oriebaris.
⁊c̃.qui nõ vnus ordo sed vn⁹ spũs accipiẽ
dus est.qui teste Isidoro postq̃ creatus ẽ
eminentiã nature ⁊ ꝓfunditatẽ scientie sue
ꝑpendens in suũ creatorem suꝑbiuit intm̃
ꝙ etiam deo se equare voluit.vt in Esaia
dicit̃. In celum ascendam suꝑ astra celi .et
exaltabo solium meũ.⁊ ero similis altissi/
mo.Similis quidem deo esse voluit non ꝑ
imitationẽ.s̃ ꝑ equalitatẽ potentie.

Unde ⁊ quo deiectus fuerit meri
to sue suꝑbie. b

Et tante suꝑbie me
rito de celo.i.de empireo in quo cũ alijs fu
erat deiectus ẽ in istũ caliginosum aerez cũ
om̃ibus sue prauitatis cõsortibus. Naz vt
Johes ait in Apocal'.Draco de celo cadẽs
secum traxit tertiã ꝑtem stellarũ.quia luci=
fer ille alijs maior nõ solus cecidit. sed cuz
eo alij multi qui ei in malicia consenserunt
eosq̃ cadẽtes hui⁹ caliginosi aeris habita=
culum recepit. Et hoc ad nr̃am ꝓbationez
factũ est.vt sit nobis exercitationis causa.
Uñ apl'us.Colluctatio est nob̃ adũsus p̃n
cipes ⁊ ptãtes mũdi hui⁹ ⁊ aduersus recto
res tenebrarũ .cõtra spũalia nequicie i cele
stibus.quia demones qui sunt spirituales
⁊ neq̃ in hoc turbulento aere nobis ꝓpin=
quo qd̃ celũ appellat̃ habitãt.Uñ ⁊ diabo=
lus p̃nceps aeris dicit̃.

Qnõ est concessum eis habitare in
celo vel in terra. c

Nõ enim est eis cõ=
cessum habitare in celo.quia clarus loc⁹ est
⁊ amenus.nec in terra nobiscũ ne homies
nimis infestarẽt.Sed iuxta apl'i Petri do
ctrinam in epl'a canonica traditam: in aere
isto caliginoso qui eis quasi carcer vsq̃ ad
tps iudicij deputat⁹ est. Tunc autẽ detru=
dent̃ in baratrũ inferni.s̃m illud. Ite ma=
ledicti in ignem eternũ qui paratus est dia
bolo ⁊ angelis eius.

Qdemones alij alijs presunt ⁊ ha
bent etiam alias prelationes. d

Et sicut ĩter bonos
angelos alij alijs p̃sunt. ita ⁊ inter malos
alij alijs prelati sunt ⁊ alij alijs subiecti.q̃/
diu durat mũdus.angeli angelis. demões
demonibus.hoies hoĩbus presunt. Sz in
futuro oĩs euacuabit̃ p̃latio vt docet apl's.
Habent quoq̃ s̃m modũ scientie maioris
vel minoris p̃lationes alias maiores vl' mi
nores.Quidã em̃ vni ꝓuincie alij vni ho=
mini.aliqui vni vitio presunt. Unde dicit̃
spũs suꝑbie.spũs luxurie.⁊ hmõi.quia de
illo vitio maxime põt homies temptare a q̃
nominat̃ Inde etiã est ꝙ nomine demonis
diuitie vocant̃.s.mãmona. Est em̃ mam=
mon nomen demonis.quo nomine vocan
tur diuitie s̃m syram linguã.Hoc autez nõ
ideo est ꝙ diabol⁹ in ptãte habeat dare vel
auferre diuitias cui velit.sed quia eis vtit̃
ad hominũ temptationẽ ⁊ deceptionem.

An omnes demões sint in hoc ae=
re caliginoso.an aliqui sint in in=
ferno. e

Solet autez queri
vtrũ omnes in isto aere caliginoso sint. an
aliqui iam sint in inferno? Qꝛ in inferno q̃ti
die descendant aliqui demonũ verisimile ẽ
quia animas illuc cruciandas deducunt.⁊
ꝙ illic aliqui semꝑ sint alternatis forte vici
bus.nõ procul est a vero.qui illic animas
detinent atq̃ cruciant.Qꝛ aũt anime malo=
rum illic descendant atq̃ illic puniant̃ . ex
eo constat ꝙ xp̃us ad inferos descendit vt
iustos qui ibi tenebant̃ educeret.Si enim
iusti illuc descendebant.multomagis in iu
sti.⁊ sicut tradit autoritas cũ iustos eduxit
iniquos ibi reliquit.Momordit em̃ ĩfernũ
nõ absorbuit.

Quidam putant luciferum esse in
inferno religatum ex quo tempta=
uit christum ⁊ victus fuit quez di=
cunt primum hominem temptasse
⁊ vicisse. f

De lucifero antem
quidã opinant̃ ꝙ ibi religatus sit ⁊ ad nos
temptandos nũc accessum nõ habeat.qꝛ in
Apocalipsi legit̃ . Cum consummati fu/
erint mille anni .soluetur sathanas de car=
cere suo ⁊ exiet ⁊ seducet gẽtes.quod erit
nouissimo tempore antichristi qñ erit tanta

tribulatio. vt etiã si fieri potest moueantur electi. Quẽ ibi religatum dicũt ab eo ꝑtẽpore quo temptauit christuz in deserto vel in passione ⁊ victus fuit ab eo. Ipsum putãt primũ hoiem temptasse ⁊ vicisse. ⁊ secũdo deũ. sed ab eo victum esse. ⁊ ideo in inferno religatum. Alij aũt putant ex quo cecidit ꝑ peccati sui magnitudine illuc fuisse dimersum.

Q lucifer nõ habet ptãtem quã habebit tempe antichristi g

Sed siue in ifernũ dimersus sit siue nõ. credibile est eum non habere potestatem accedendi ad nos quaz habebit in tempe antichristi. in quo fraudulenter ac violenter opabit. ⁊ ideo forte dicit tunc soluendus. quia tunc dabitur ei potestas a deo temptandi hoies quam modo nõ habet.

Q demões semel victi a sanctis nõ accedũt amplius ad alios. h

Alijs quoqz qui a sanctis iuste ⁊ pudice viuẽtibus vincunt potestas alios temptãdi videt adimi. Ãn Origenes. ꝓputo iquit sane quia sancti repugnãtes aduersus istos incentores ⁊ vincentes minuãt exercitũ demonuz. vel vt ꝙ plurimos eorũ interimãt. nec vltra fas sit illi spiritui qui ab aliquo sancto caste ⁊ pudice viuẽdo victus est impugnare iterũ alium hoiem. Hoc autem putant quidam intelligendũ tm̃ de illo vitio in quo supatus est. vt si de supbia aliquẽ virũ sanctũ temptat ⁊ vincit. vlteriꝰ nõ liceat illi illũ vꝝ alium de supbia temptare.

Ista ẽ distinctio. vj. huiꝰ secundi libri. In qua magister postꝙ tractauit de auersione ⁊ conuersione bonorum ⁊ malorum angelorum. Incipit agere de consequentibus auersionem malorum ꝙtum ad casum localem. Et tria facit. Nam primo determinat de proiectione ipsorum in hunc aerem caliginosum. Secundo de descensu eorum ad infernũ. Tertio de confusione ipsorum cũ vincũt in tẽptationibus hominum. Primum facit a principio distinctionis vsqz ibi. Et sicut inter. Secundum ab inde vsqz ibi. Alijs quoqz. Tertium vero vsqz ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali aũt sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum ꝑma hec est. Lucifer supremus angelus ⁊ sibi de singulis ordinibus assentientes supbe dei equalitatem appetendo corruerunt. ⁊ in isto caliginoso aere sunt incarcerati. Hanc propositionem magister insinuãs ꝓponit ꝙ angeli peccantes de singulis ordinibus ceciderunt. inter quos primus peccans ⁊ maioris dignitatis credit fuisse lucifer. qui considerans eminentiã sue dignitatis in supbiam elatus est. Et istam sentiaz ꝓbat magister per beatum Grego. Et subdit ꝙ merito ꝓ tanti peccati malicia in hunc caliginosuz aerẽ cum sociis suis est detrusus. Nam locus celestis propter sui claritatem eis non competebat. nec terra nos nimis infestarent. sed sunt in aere caliginoso in signum tenebrarum peccati quod est in eis. ⁊ ob exercitium nostrum vt nos temptent. Post diem vero iudicij simpliciter detrudent in infernum. Secũda ꝓpositio est hec. In malis angelis ⁊ bonis vsqz ad finem mundi sunt ꝑmanentia officia prelationis ⁊ subiectionis. Hanc magister ponens dicit. ꝙ inter angelos tam bonos ꝙ malos vsqz in diem iudicij est ordo prelationis. quia qui maioris sunt scientie inter eos maiorem habent prelationem. ⁊ a tali prelatione qñ ꝙ denominant. vt qui preest vni prouincie dicitur ꝑnceps prouincie. qui vero preest vni homini dicit angelus hominis illius qui vero vni vitio. vtpote quia de illo maxime temptare ꝑmittitur ab illo denominatur. vt aliquos dicimus spiritus supbie. alios ꝝo spiritus luxurie. Postea querit. Utrum aliqui demões sint iam in inferno ꝑm illud Apocal. Cum consũmati fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo ⁊ exiet ⁊ seducet gentes. vnde dicit aliquos fuisse opinatos ꝙ lucifer temptauit ⁊ vicit primos parentes. Sed postꝙ christum in deserto ⁊ in passione tẽptans extitit victus ⁊ in infernum religatus fuit. Tempore vero antichristi iterum exiturus. Alij autem dicunt ꝙ statim cum peccauit ꝓpter peccati sui magnitudinem in infernum detrusus fuit. ⁊ tempore antichristi dicitur soluendus. quia tunc dabitur ei potestas temptandi quam modo non habet. Tertia propositio est hec. Demones amittunt temptandi facultatem i his vitijs in quibus a sanctis hominibus pudice viuentibus semel fuerit perfecte supati. Hanc propositiõez magister ponens dicit eam forte intelligendam de eodem vitio. ⁊ non simpliciter saltem ꝑm opinionez aliquorum. vt videlicet diabolus victus ab eo quẽ temptabat de luxuria. nunꝙ postea suum victorem de luxuria temptabit. Et tm̃ de sententia huius distinctionis in speciali.

Q boni angeli adeo sunt confirmati per gratiaz vt peccare nõ possint ⁊ mali ita obdurati in malo vt bñ viuere nequeant a

Supra dictum DI VII **est ꝙ angeli qui perstiterũt per** gram̃ confirmati sunt. ⁊ qui ceciderunt a gratia dei deserti sunt. Et boni q̃dem intantum confirmati sunt per gratiam ꝙ peccare nequeunt. Mali vero ꝓ malicia adeo sunt obstinati ꝙ bonam voluntatem habere siue bene velle non valent. et si bonum sit quod aliquando volunt. Volũt em̃ aliquãdo aliquid fieri quod deus vult fieri. ⁊ vtiqz illud bonum est ⁊ iustum fieri. nec tm̃ bona volũtate illud volũt.

Q vtriqz liberum arbitriuz habẽt nec tamen ad vtrumqz flecti pos-

m

sunt. b

Sed cum nec boni peccare possint nec mali bene velle. vel bñ opari. videt q̄ iam nō habeant liberum arbitriū. quia in vtranq; partē flecti non possunt: cū liberū arbitriū ad vtrūq; se habeat

Hiero. Unde Hieronym⁹ in tractatu de prodigo filio dicit. Solus deus est in quē peccatum cadere non potest. cetera cū sint liberi arbitrij in vtrāq; ptem flecti possunt. Hic videtur dicere q̄ oīs creatura in libero arbitrio constituta flecti potest ad bonum ⁊ ad malū. Quod si est. ergo ⁊ boni angeli ⁊ mali ad vtrūq; flecti possunt. ergo ⁊ boni possunt fieri mali ⁊ mali boni. Ad qđ dicimus quia boni tanta gratia cōfirmati sunt vt nequeant fieri mali. ⁊ mali in malicia adeo obdurati sunt vt nō valeant fieri boni. ⁊ tamē vtriq; habent liberū arbitriū. quia ⁊ boni non aliqua cogente necessitate sed propria ac spontanea volūtate p gratiam quidē adiuti. bonum eligunt ⁊ malū respuunt. ⁊ mali similiter spontanea voluntate a gratia destituti bonū vitant ⁊ malū sequunt. ⁊ mali habent liberū arbitrium sed depssum atq; corruptum q̄ surgere ad bonum non valent.

Q̄ boni post cōfirmationē liberius arbitriū habent q̄ ante. c

Boni vero arbitrium habent multo liberius post ꝯfirmationem q̄ ante. Ut em̄ Aug⁹ tradit in ench̄. Nō ideo carēt libero arbitrio quia male vt le nō possunt. multo quippe liberius est arbitrium quod non potest seruire peccato. Neq; culpanda est voluntas. aut volūtas nō est. aut libera dicenda nō est. quia beati esse sic volunt. vt esse miseri nō soluz nolint sed nec prorsus velle possint. Non possunt itaq; boni angeli velle malum vel velle esse miseri. neq; hoc habent ex natura ꝫ ex gratie beneficio. Añ gratie nāq; cōfirmationez potuerunt peccare angeli. ⁊ quidā etiā peccauerunt ⁊ demones facti sunt. Uñ Aug⁹ in lib̄. cōtra maximum. Creaturarum natura celestium mori potuit. quia peccare potuit. Nam angeli peccauerunt ⁊ demones facti sunt. quoz diabolus est princeps ⁊ q̄ nō peccauerunt peccare potuerūt. ⁊ cuicūq; creature rationali p̄statur vt peccare nō

Augusti.

possit. nō est hoc nature ppzie sed dei grē. Ideoq; solus deꝰ est qui nō gratia cuiusq; sed natura sua nō potuit. nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuatur q̄ angeli ante confirmationem peccare potuerunt. ꝫ post confirmationem nō possunt. ⁊ q̄ potuerunt fuit eis ex libero arbitrio: quod ē eis naturale. Q̄ vero modo nō possunt peccare nō est eis ex natura. id ē. libero arbitrio. sed ex gratia ex qua gratia etiam est vt ipsum liberū arbitrium iaz nō possit peccato seruire.

Q̄ post cōfirmationē angeli nō possunt ex natura peccare sicut ante. nō q̄ debilitatum sit eozum liberū arbitriū sed confirmatū. d

Nō ergo potest cōfirmationem angeli de natura sicut añ peccare potuerunt. non q̄ liberum arbitrium eozum debilitatum sit per gratiam ꝫ ita potius confirmatum vt iam per illud non possit bonus angelus peccare. quod vtriq; nō est ex libero arbitrio. sed ex gratia dei. Q̄ ꝫ Hieronymus ait. Cetera cum sint liberi arbitrij possunt flecti in vtrāq; partem. accipi opoztet ꝫm statū in quo creata sunt. Talis eniz et homo ⁊ angelus creatus est qui ad vtranq; flecti poterat. sed postea boni angeli ita per gratiā sunt confirmati vt peccare non possint. ⁊ mali ita in vitio obdurati vt bene viuere nequeant. Similiter etiaz illud Ysidozi intelligendum est. Angeli mutabiles sunt natura. immutabiles sunt gratia. quia ex natura in primordio sue conditionis mutari potuerunt ad bonuz siue ad malum. sed post per gratiam ita bono addicti sunt vt inde mutari nequeant. Ad ꝫ em̄ repugnat gr̄a: nō natura.

Q̄ angeli mali viuacem sensum non perdiderunt ⁊ quibus modis sciant. e

Et licet mali angeli ita per maliciam sint obdurati viuaci tamē sensu non sunt penitus priuati. Nam vt tradit Ysidozus triplici acumine scientie vigent demones scilicet subtilitate nature. experientia temporum. reuelatione supnoꝝ

ſuſti. ſpirituũ. De hoc etiam Aug⁹. ait. Spirit⁹ mali quedam vero de temporalibus reb⁹ noſcere pmittunt. partim ſbtilitate ſenſus. ptim experientia temporum callidiores p pter tam magnam longitudinem vite. par tim ſanctis angelis quod ipſi ab oĩpoten ti deo diſcunt iuſſu eius ſibi reuelantibus. Aliqñ idẽ nefandi ſpũs ⁊ q̃acturi ſunt ve/ lut diuinãdo p̃dicunt.

Q magice artes virtute ⁊ ſcientia diaboli valent. que virtus ⁊ ſcien tia eſt ei data a deo vel ad falledũ malos. vel ad monẽdũ vel exercẽ dum bonos. f

Quorũ ſcientia at=

q̃ virtute etiam magice artes exercentur. quibus tñ tam ſciẽtia q̃ poteſtas a deo da ta eſt. vel ad fallendum fallaces. vl ad mo nendum fideles. vel ad exercendã p̃oban dam q̃ iuſtorum patientiam. Unde Aug⁹ in lib. iij. de trinitate. Uideo inquit ifirme cogitationi quid poſſit occurrere. cur ſcilz iſta miracula etiam magicis artibus fiant. Nam ⁊ magi pharaonis ſerpentes fecerũt ⁊ alia. ſed illud eſt amplius ammirandum qũo magorum potentia que ſerpentes fa/ cere potuit. vbi ad muſcas minutiſſimas ſcilicet cinifes ventum eſt. oĩno defecit. qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt magi dicentes. digit⁹ dei eſt hic. vnde intelligi dat nec ipſos quidez tranſgreſſores ãgelos ⁊ aereas poteſtates in imam iſtam caliginem tanq̃ in ſui gene= ris carcerem ab illius ſublimis etheree pu= ritatis habitatione detruſos. per quos ma gice artes poſſunt quicquid poſſint. nõ au tem aliquid valere poſſunt. niſi data deſu= per poteſtate. Dat aũt vel ad fallendũ fal= laces ſicut in egyptios. ⁊ in ipſos etiã ma= gos data eſt. vt in eorum ſpirituum opati= one viderẽtur ammirãdi a quibus fiebant damnandi. vel ad monendũ fideles ne tale aliquid facere p̃o magno deſiderent. p̃o= pter quod etiam nobis in ſcriptura ſunt p̃= dita. vel ad exercẽdam p̃bandã manifeſtã dãq̃ iuſtorũ patientiã.

Q tranſgreſſoribus angelis nõ ſer uit ad nutum materia rerum viſi= bilium. g

Nec putãdum eſt

iſtis tranſgreſſoribus angelis ad nutũ ſui= re hanc viſibilium rerum materiam ꝑ deo poti⁹ a quo hec p̃tas dat q̃tũ incõmutabi= lis iudicat.

Q non ſunt creatores licet per eos magi ranas ⁊ alia fecerint. ſed ſol⁹ deus. h

Nec ſane creatores ſ

illi mali angeli dicendi ſunt. quia per illos magi ranas ⁊ ſerpentes fecerunt. nõ em̃ ip ſi eas creauerunt. Omniũ quippe rerum q̃ corporaliter viſibiliterq̃ naſcuntur occul/ ta quedam ſemina in corporeis mũdi hui⁹ elementis latent que deus originaliter eis indidit. Ipſe ergo creator eſt oĩm rerũ qui creator eſt inuiſibilium ſeminum. quia que cunq̃ naſcendo ad oculos noſtros exeunt. ex occultis ſeminibus accipiunt progredi= endi hic primordia ⁊ incremẽta debite ma= gnitudinis diſtinctiones q̃ formarũ ab ori= ginalibus (vt ita dicam) regulis ſumunt.

De ſeminib⁹ oĩm corporũ quorum crea tor ipſe ſolus creator eſt

Sicut parentes non dicuntur cre= atores filiorum nec agricole fru= gum. ita nec boni angeli nec mali. ⁊ ſi per eorum miniſterium fiant cre= ature. i

Sicut ergo nec pa=

rentes dicim⁹ creatores hominuz. nec agri colas creatores frugum quãuis eorum ex/ trinſecus adhibitis motibus iſta creanda dei virtus interius operetur. ita non ſoluz malos. ſed nec bonos angelos fas eſt puta re creatores. Sed p̃o ſubtilitate ſui ſenſus ⁊ corporis ſemina iſtarum rerum nobis oc cultiora nouerunt. ⁊ ea per congruas tem= perationes elementorum latenter ſpargũt atq̃ ita ⁊ gignendarum rerum ⁊ acceleran dorum incrementorum p̃ebent occaſiões. Sed nec boni hoc niſi quãtum deus iubet nec mali hoc iniuſte faciunt. niſi quãtum iu ſte ipſe permittit. Nam iniqui malicia vo= luntatem ſuam habet iniuſtam. poteſtatem autem non. niſi iuſte accipit. ſiue ad ſuã pe nam. ſiue ad aliorum. vel penã malorũ vel laudem bonorum.

Iniquus ha= bet a ſe volũ= tatem malam a deo ℣o po= teſtatem iuſte accipit.

Sicut iuſtificationem mentis ita creationem rerum ſolus deus ope ratur. licet creatura extrinſec⁹ ſer= uiat. k

Sicut ergo mentē nostram iustificando formare nō potest nisi deus. predicare autem extrinsecus euangelium etiam homies possunt: nō soluz boni per veritatē sed etiam mali per occasionem. ita creationem rerū visibilium deꝰ interius opatur. Exteriores autē opationes atq; contempationes siue occasiones ab angelis tam bonis q̄ malis vel etiam hominibus adhibent̄. Sed hec ab hominibus tāto difficilius adhibent̄: quātuz eis desunt sensuum subtilitates. ꝛ corporuz mobilitates in membris terrenis ꝛ pigris. Uñ qualibuscūq; angelis vicinas causas ab elemētis contrahere quāto facilius est. tanto mirabiliores in hmōi opibus eorum existunt celeritates. sed nō est creator nisi qui p̄nci paliter ista formar. nec quisq̄ hoc pōt. nisi vnus creator deus. Aliud est em̄ ex intimo ac summo causarum cardine cōdere ac ministrare creaturam. quod facit solus creator deus. Aliud aūt p distributis ab illo viribus ac facultatibus aliquā opationem forinsecus admouere. vt tunc vel tunc. sic vel sic. exeat quod creatur. Ista quippe originaliter ꝛ primordialiter in quadaz textura elementorum cūcta iam creata sunt. sed acceptis oportunitatibus postea ꝓdeunt.

Q̄ angeli mali multa possunt p nature vigorem que non possunt propter bonorum angelorum ꝛ dei ꝓhibitionem. id est. quia nō permittuntur.

Illud quoq; sciendum est q̄ angeli mali quedaz possunt per nature subtilitatem: que tm̄ nō possunt propter dei vel bonorū angelorū ꝓhibitionez id est. quia nō pmittunt̄ illa facere a deo vt̄ ab angelis bonis. possent vtiq; fecisse cinifes qui ranas serpētesq; fecerunt. Quidaz vero nō possunt facere. etiam si pmittātur ab angelis supioribus. quia nō pmittit deꝰ Unde Augꝰ. in lib. iij. de trinitate. Ex ineffabili potētatu dei fit. vt quod possent mali angeli si pmitterent̄: ideo nō possunt. q̄a nō pmittunt̄. Neq; em̄ occurrit alia ratio cur nō poterāt facere cinifes qui ranas serpentesq; fecerūt. nisi quia maioz aderat dominatio ꝓhibentis dei p spiritūsanctum. quod etiam magi confessi sunt dicētes. Digitus dei est hic. Quid aūt p naturam possint. nec possint ꝓpter prohibitionem. ꝛ q̄d p ipsius nature sue conditionē facere nō sinant̄: homini explorare difficile est. imo impossibile. Nouimus hominē posse ambulare. ꝛ neq; hoc posse si nō pmittatur. volare aūt nō posse. etiam si pmittat̄. Sic ꝛ illi angeli quedam possunt facere si pmittant̄ ab angelis potētioribus ex imperio dei. Quedam vero nō possunt etiam si abeis pmittātur. quia ille nō pmittit a quo est illis talis nature modus. qui etiam p angelos suos illa plerumq; non permittit. que concessit vt possint.

Augusti. Quare ñ potuerūt ꝓducere cinifes q̄ ranas ꝛ ꝰpētes fecerunt.

Ista est distinctio. vij. huiꝰ secūdi libri. In q̄ magister postq̄ egit de ptinētibus ad cāsū angelorum localem agit de ptinentibus ad corum casum spiritualem. Et tria facit. Nam primo ostendit qualiter liberum arbitrium etiam post lapsum retinuerunt. Secundo qualiter intellectus viuacitatez post casum non amiserunt. Tertio qualiter oīnia que possent ideo quia deus non permisit implere non potuerunt. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi Et licet mali angeli. Secundum vsq; ibi. Illud quoq; sciendum est. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Q̄ licet angeli boni in gratia confirmati non possunt peccare. ꝛ mali in malicia obstinati non possunt benefacere. Hoc tm̄ minime aufert alicui arbitrij libertatem. Hanc magister insinuans dicit q̄ nec mali angeli post peccatum possunt benefacere. nec boni post eorum confirmationem possunt peccare. Cōtra quod dictum obijciens dicit q̄ si boni angeli non possunt peccare. ergo non habent arbitrij libertatem. tenet consequentia p dictum beati Hieronymi dicentis q̄ omnis creatura habens liberum arbitrium est vertibilis in bonum ꝛ malum. Cui obiectioni respōdet ꝛ dicit. q̄ q̄uis boni angeli peccare non possunt nō tamen propterea sunt minus liberi. quia non coacte sed libere ꝛ spontanee immutabiliter bonum eligunt. ꝛ hoc ex gratia non a natura. per quod soluit dictum beati Hieronymi dicentis ipsum loqui de libero arbitrio gratia non confirmato. sed precise in sua natura considerato. Et oppositum arguit ꝛ soluit de demonibus. Secūda propositio ē hec. Quauis angeli mali in quibus est naturalis cognitionis p spicacitas aliqua faciunt mirabilia p hoc nō probat̄ eis inesse creandi facultas. Hanc magister probat dicens demones habere triplicem scientiam. s. vnaz ex subtilitate nature. aliam ex tempore ꝛ diuturnitate. tertiam ex bonorum angelorum relatiōe. Et hoc probat autoritate Isidori ꝛ beati Augustini. Et subdit q̄ demonum scientia ꝛ arte fiūt artes magice. do tamen talia permittere volente ad fallēdum fallaces ꝛ mouendum fideles. seu ad exercitandum iustos et probos. In quibus quidem artibus magicis materia rerum visibilium non seruit demonibus ad nutum. sed solum intantum quantum deus permittit. Et infert q̄ q̄uis demones quādoq; aliqua noua ꝛ mirabilia deo permittente operantur seu faciunt. non tamē ꝓpter hoc dicendi sunt creatores. quia illa noua que producunt non nisi ex rerum virtutibus a deo eis inditis quasi ex quibusdam semnibꝰ educunt eo q̄ ad talium productionem nisi instrumentaliter quodāmodo se habent sicut agricole ad produ-

ctionem fructuum. ⁊ predicatores ad illuminationez mentium. Tertia propositio est hec. Demões multo maiora mala ⁊ plura possent facere q̃ faciunt. nisi deus ⁊ angeli boni eos facere talia ꝓhiberẽt. Hanc magister ꝓbat ꝑ hoc q̃ magi pharaonis ita bñ potuissent ministerio demonũ fecisse cinifes sicut fecerunt ranas si deꝰ talia opari nõ ꝓhibuisset. Et tm̃ de sententia in speciali.

Utrũ angeli omnes corporei sint. quod quibusdam visum ẽ quibus Augustinus consentire videt̃ dicens angelos omnes añ casum habuisse corpora tenuia ⁊ spiritualia sed in casu mutata in deterius malorũ corpora. vt in eis possent pati a

DI VIII

Solet etiam in questione versari apud doctos. vtrũ angeli om̃es boni scz ac mali corporei sint. id est. corpora habeant sibi vnita? Quod aliqui putãt innitentes v̄bis Augustini qui dicere videt̃. q̃ angeli omnes ante confirmationem vel lapsum corpora aerea habuerint de puriori ac superiore aeris ꝑte formata. ad faciendũ abilia nõ ad patiendum. ⁊ angelis bonis qui ꝑstiterunt talia sunt obseruata corpora. vt in eis possint facere ⁊ nõ pati. que tãte sunt tenuitatis vt a mortalibus videri nõ valeant. nisi supuestita aliqua grossiori forma. qua assumpta vident̃ depositaq̃ videri desinũt. Angelis v̄o malis mutata sunt in casu corpora in deteriorẽ q̃litatẽ spissioris aeris. Sic̃ em̃ a loco digniori in inferiorem locũ. id est in caliginosum aerẽ deiecti sunt. ita illa corpora tenuia mutata sunt ⁊ trãsformata i deteriora corpa ⁊ spissiora. in quibꝰ pati possent in supiori elemento. id ẽ. ab igne. Et h̄ Augꝰ. sensisse videt̃ sup Genesim ita dicẽs Demones dicunt̃ aerea animalia. qui corporum aereorũ natura vigent. nec per mortem dissoluunt̃. quia preualet in eis elemẽtum aptius ad faciendum q̃ ad patienduz Ad patiendũ em̃ humor ⁊ humus. Ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinem prebẽt. Transgressores vero angeli cum principe suo nũc diabolo tunc archangelo. nõ mirũ si post peccatũ in hanc caliginẽ detrusi sũt. Neq̃ etiã hoc mirũ est si cõuersi sunt ex pena in aereaz qualitatẽ qua possunt ab igne pati. Caliginosa tm̃ aeris tenere tm̃ ꝑmissi sunt qui eis quasi carcer sit vsq̃ ad tempꝰ iudicij. Ecce his verbis videtur Augꝰ. ita tradere q̃ quidam opinant̃ de corporibus angelorum. Hoc aũt eum alij dixisse astruunt nõ ita sentiendo sed opinionem aliorũ referendo. quod ex ipsius verbis dijudicare volunt. quibus ait. Demones dicuntur aerea animalia: nõ ait sunt. ita em̃ quidã dicebant. De habitatione vero caliginosi aeris in quem detrusi sunt nõ opinando. ꝫ rei veritatem asserendo eum tradidisse dicunt quod ipsiꝰ locutionis distinctio ostendit. Dicunt quoq̃ plurimos catholicos tractatores in hoc cõuenisse atq̃ id cõcorditer docuisse q̃ angeli incorporei sint nec corpora habẽt sibi vnita. Assumunt aũt aliquãdo corpa deo preparante. ad impletionem ministerij sui sibi a deo iniuncti. eademq̃ post expletionem deponunt. in quibus corporibus hominibus apparuerũt atq̃ locuti sũt Et aliquãdo quidez locuti sunt ex persona dei sine distinctione alicuiꝰ persone. Aliq̃ndo ex persona patris vel filij siue spiritus sancti.

Ꝗ deus in corporalibus illis antiquis formis apparuit. b

Nec dubitandum est deũ in corpalibus formis apparuisse hominibus. sicut Augꝰ. in scdo libro de trinitate ostendit cõferens diuersa scripture testimonia. ex quibus deum in corporeis figuris hominibꝰ apparuisse probat. ⁊ aliq̃n ex persona dei sine distinctione. aliquando sub distinctione personaruz sermonem eis factum esse.

De perplexa questione quã ponit Augustinus querens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura noua sit formata an angeli qui ante erant missi. et si ipsi missi sunt. vtruz seruata sui spiritualis corporis qualitate aliquã speciem corporalem de corpulentiori materia assumpserint an proprium corpus suuz mutauerint in speciem actioni sue aptam. c

Sed vbi deum hominibus in corporalibus imaginibus apparuisse asserit. perplexam questionem ꝓponit quam nec absoluit querens. vtrum in i

lis corporalibus apparitionibus creatura aliqua crearet ad illud opus tantū in qua deus hominibus appareret. an angeli q̄ aīerant ita mitterent vt manētes in suis spiritalibus corpibus: assumerent ex corpulēta inferiorum elementorū materia aliquā speciem corpalez: quā coaptatam quasi aliq̄m vestem mutarent in quaslibet species corporales veras quidem. an corpus suum ꝓprium verterent in species aptas actionib⁹ suis ꝑ virtutem sibi a deo datam. Ait enim ita Augustinus in tertio libro de trinitate.

Augusti.

Querendū est in illis antiquis corpalibus formis ⁊ visis: vtrum ad hoc opus tm̄ creatura formata sit in qua de⁹ sicut tūc oportuisse indicauit humanis ostēderet aspectibus. an angeli qui iam erāt ita mittebātur vt ex ꝑsona dei loquerent assumentes corporalem speciem de creatura corporea in vsum ministerij sui. aut ipsum corp⁹ suum cui nō subdunt sed subditum regūt mutantes atq; vertentes in species quas vellent accomodatas atq; aptas actionibus suis ꝓm attributam a creatore sibi potentiā. Sz fateor excedere vires intentiōis mee. vtrū angeli manēte spirituali sui corporis qualitate. per hāc occultius opantes assumāt ex inferioribus elemētis corpulētioribus qō sibi coaptatum quasi aliquam vestem mutent ⁊ vertāt in quaslibet species corpales ⁊ ipsas veras. sicut aqua vera in vinū vertā cōuersa est a dño. An ipsa ꝓpria corpora ⁊ sua trāsforment in id quod volunt accomodatum ad id quod agunt. Sed quod horū sit: qm̄ homo sum. nullo experimēto comꝑhendere valeo. sicut angeli qui hoc agunt. Attende lector quia questionē ꝓpositam nō soluit. sed indiscussam reliquit. vtrū angeli qui mittebant seruatis suis ꝓprijs spiritalibus corporibus supuestirētur aliqua corpulentiori specie in qua possent videri an ipsum corpus mutarent ⁊ trāsformarēt in quamcūq; vellēt speciem in qua possent cerni. In quibus verbis videtur Augustinus attestari angelos esse corporeos ac ꝓpria ac spiritualia habere corpora.

Concedendū ē āgelos mitti sed reliq̄ expediri nō sufficite

Q̄ de⁹ in specie q̄ ē de⁹ nunq̄ mortalibus apparuit. d

Ceteruz hec velut nimis ꝓfunda atq; obscura relinquētes: illud indubitāter teneamus. q̄ de⁹ in specie essentie sue nunq̄ mortalib⁹ apparuit. sicut famulo suo moysi dicit. Nō videbit me homo ⁊ viuet. Et in euāgelio Johis legitur. Deum nemo vidit vnq̄. Visibile em̄ quic q̄ nō est quod nō sit mutabile. Jdo substātia siue essentia dei qm̄ nullo modo mutabilis est. nullo modo per seipsam visibilis ē. Proinde illa oīa que patribus visa sunt cum deus illis p̄sentaretur: ꝓ creaturam facta manifestū est. Et si nos latet qūo ea ministris angelis fecerit deus. per angelos tm̄ facta esse dicimus. Audeo ergo fiducialiter dicere nec deum patrē. nec verbum ei⁹. nec spiritū eius qui est vnus de⁹. per id q̄ō est atq; idipsum est vllo modo esse mutabilem. ac ꝑ hoc multomin⁹ esse visibilem.

Vtrū demones intrēt corpora hominū substantialiter. an illabant mētibus hominū e

Illud etiā considerationē dignissimū videtur. vtrū demões siue corporei siue incorporei sint hominum substātialiter intrēt corpora. eorumq; animabus illabant. an ideo intrare dicnatur. quia malicie sue ibi effectum lexercēt dei ꝑmissione oꝑimēdo atq; vexando eas. vel in peccatum ꝓ volūtate sua trahendo? Q̄ in homies introeāt atq; ab eis expulsi exeant. euāgelium apte declarat cōmemorās demonia in quosdam ingressa. ⁊ per christum eiecta. sed vtrum ꝓm substantiam fuerint ingressa an ꝓpter mali effectum dicantur igressa: nō adeo perspicuum est. Beb aūt Gennadius in diffinitionibus ecclesiasticorū dogmatum ait. Demones per energiam opationem nō credim⁹ substātialiter illabi aīe. ꝑ aplicatiōe ⁊ oꝑessiōe vniri Illabi aūt mēti illi soli possibile ē qui creauit. qui natura subsistēs incorpore⁹ capabilis ē sue sacture. Ecce hic videt insinuari q̄ substātialiter nō illabant demões vel introeāt corda hominū. Beda quoq; sup illuz locū actuū apostolorum vbi Petrus ait ananie Cur temptauit sathanas cor tuū: dic̄ Notandum q̄ mētem hominis iuxta substātiam nihil iplere possit nisi creatrix trinitas. quia tm̄modo ꝓm opatiōez ⁊ volūtatis instinctum animā de his que sunt creata implet. Implet vero sathanas cor alicui⁹ nō quidem ingrediens in eum ⁊ in sensum ei⁹ neq; introiens aditum cordis. siquidē potestas hec solius dei est. sed callida ⁊ frau-

Beda

dulenta deceptiõe animã in effectum malicie trahẽs per cogitatiões ⁊ incẽtiua vitiorum quibus plenus est. Impleuit ergo sathanas cor ananie nõ intrãdo. sed malicie sue vires inserẽdo. Idez spiritus immũd⁹ flãma vtutũ ꝺ cordib⁹ fideliũ expulsus. doctoribus veritatis venenum persecutionis infundit. His autoritatibus ostẽdit ꝙ demones nõ substantialiter intrãt corda hominum. sed ꝑpter malicie effectum. de quibus pelli dicuntur. cum nocere non sinuntur.

Jsta est distinctõ. viij. huius secũdi libri. In qua magister postq̃ egit de angelis quo ad eorũ casum l ocalem ⁊ spũalem. agit deis quo ad corporum assumptionem. Et tria circa hoc facit. Nam primo inquirit an angeli habeant corpa sibi vnita. Secundo ostendit qualiter eis habentibus fiat angeli apparitio. Tertio ostendit qualiter opantur circa animas ⁊ corpora nostra. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Nec dubitandum est. Secundum vsq; ibi. Illud etiam consideratione. Tertium vero vsq; ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Angeli nõ sũt corporales ꝙuis corpora sibi assumunt aerea pro explẽdo circa nos aliquo opere ministeriali. Danc propositionem magister probans querit. Utrum angeli sibi habent corpora naturaliter vnita. Et respondet ꝙ quidam opinati sunt eos habere corpora aerea q̃ in demonibus ante peccatum fuerunt subtiliora ⁊ puriora ⁊ impassibilia. post peccatum aũt facta grossiora etiam ab igne corporali passibilia. ⁊ hoc confirmãt autoritate beati Augustini. Alij vero dicunt eos naturaliter fore incorporeos ⁊ btm̃ August inũ allegatũ in contrariũ asserunt magis fuisse locutum inq̃litiue q̃ determinatiue. Et subdit ꝙ licet angeli incorporei assumunt tamen q̃q; corpa. q̃q; visibiliter alíquid opant circa nos. ⁊ post opis completionem illa deponunt. Uñ in talibus corpibus hominibus plurtes apparuerunt ⁊ locuti sunt aliq̃n in ꝑsona patris. aliq̃n in ꝑsona filij. aliquando in persona spiritussancti. Secunda propositio est hec. ꝙ deus aliq̃n in formis corpalibus apparuit. Hanc probat magister autoritate peati Augustiñ. Uñ mouet questionẽ circa hec. s. Utrum deus corpaliter apparens de nouo semp creauit illud corpus in quo apparuit. Et vtrũ angeli corporaliter apparentes. dato ꝙ sint corporei tm̃ in suis corpibus appareant. vel' alia corpora assumant magis grossa ex visibilium rerum materia ⁊ an illam ad placitum in quamlibet transsumant dispositionem. Jstam magister relinquit in solutam Et postea dicit ꝙ diuina essentia nunq̃ potuit nec potest videri vt est. quia omne visibile mutabile est. Cuz ergo essentia dei sit immutabilis. quid aliud superest ꝙ ꝙ sit etiam inuisibilis. Tertia propositio est hec. Spiritus maligni ꝑ quendam effectum pñt q̃q; illabi hominibus. non illapsu essentiali: Hanc magister ꝓbans querit. Utrum demones siue sint corporei siue incorporei intrent substantialiter corpora hominũ vel solum dominantur in malicie effectum. Et respõdens dicit ꝙ solus deus menti humane illabitur. ⁊ ꝙ diabolus ingredi dicit corpa. hoc est solum ꝑ effectũ malicie. quod ꝓbat autoritatib⁹ Gregorij ⁊ Bede q̃ patent in textu. Et tm̃ in speciali.

De ordinũ distinctione qui ⁊ quot sint

q DI. IX

Post predicta ꝑ supest cognoscere de ordinibus angelorũ quid scriptura tradat. Que in plurib⁹ locis nouẽ eẽ ordines ãgelorũ ꝓmulgat. s. angelos. archãgelos. ꝓncipatus: ptãtes. virtutes. dominationes. thronos. cherubin. ⁊ seraphin. Et inuenitũ tur in istis ordinibus tria terna esse. ⁊ in singulis tres ordines. vt trinitatis similitudo in eis insinuet' impressa. Unde Dionysius tres ordines angelorum esse tradit. ternos in singulis ponẽs. Sunt eñ tres superiores. tres. inferiores. tres medij. Supiores Seraphin. cherubin. throni. Medij dña tiones principatus ptãtes. Jnferiores. virtutes. archangeli. angeli. Dionysi⁹.

Quid appellet ordo. ⁊ que sit ratio nominis cuiusq;

b

Hic considerandũ est quid appelletur ordo. Deinde vtruz ab ipsa creatione fuerit distinctio illorum ordinum. Ordo angelorum dicitur multitudo celestiũ spirituum. qui inter se in aliquo munere gratie similantur. sicut ⁊ in naturalium datorum munere conueniunt. Ut verbi gratia. Seraphin dicuntur qui pre alijs ardent charitate. Seraphin enim interpretatur ardens vel succendens. Cherubin q̃ pre alijs in scientia eminent. Cherubin eñ interpretatur plenitudo scientie. Thronus dicitur sedes. Throni autem vocantur (vt beatus Gregorius ait) qui tanta diuinitatis gratia replentur. vt in eis sedeat deus ⁊ per eos iudicia decernat atq; iformet. Dominationes vocãtur qui principatus ⁊ potestates transcendunt. ꝓncipatus dicuntur. qui sibi subiectis que sunt agenda disponũt. eisq; ad explenda diuina mysteria principantur. ꝓtestates nominantur hi qui hoc ceteris potentius in suo ordine acceperunt vt virtutes aduerse eis subiecte eorum refrenentur potestate. ne homines tantum temptare valeant quantum desiderant. Virtutes vocantur illi per quos signa ⁊ miracula frequenter fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora. Gregorio.

q̄ hec nomina non ꝓpter se sed ꝓpter nos eis data sunt q̄ assumpta sunt a donis gratie q̄ nō habēt singulariter sed excellenter ⁊ a p̄cipuis nominant̄. c

Hec nomīa illis nō

ꝓpter se ꝫ ꝓp̄t nos eis data sunt. Qui em̄ sibi noti sunt cōtemplatione. nobis innotescunt cognominatione. Et nominantur singuli ordines a donis gratiarum. que nō singulariter. sed excellenter data sunt in participatione. In illa em̄ celesti curia vbi plenitudo boni est. licet quedam data sint excellenter. nihil tamē possidet singularit̄. Omnia em̄ in oīb⁹ sunt. nō quidem equalit̄ quia alij alijs sublimius possident. que tamen oēs habent. Cūq; oīa dona gratiarum supiores ordines sublimius ⁊ pfectius pceperint. tamē ex p̄cipuis sortiti sunt vocabula. inferioribus cetera relinquentes ordinibus ad cognominationem. Vt seraphin qui ordo excellentissimus estimat̄. tam dilectionem q̄ cognitionem diuinitatis ⁊ cetera virtutum dona ceteris omnibus sublimius ⁊ perfectius pcepit. ⁊ tamen ab excellentiori dono. id est. a charitate nomē accepit ille superior ordo. Maius em̄ donum est ipsa charitas q̄ scientia. Item maius est scire q̄ iudicare. scientia nāq; informat iudicium. Ideoq; secūdus ordo a secūdo dono. id est. cognitione veritatis appellatus est. s. cherubin. Ita ⁊ de alijs intelligendum est. Assignat̄ ergo excellentia ordinum ꝫm excellentiam donorum. Et tñ sicut Greg⁹. ait illa dona oīb⁹ sunt cōmunia. Oēs em̄ ardent charitate ⁊ scientia pleni sunt. sic ⁊ de alijs. Sed supiores alijs excellentius. vt iam dictū est. ipsa acceperī a quibus ⁊ nominant̄. Unde Greg⁹. In illa summa ciuitate quisq; ordo eius rei censetur nomine. quam plenius accepit in munere.

Questio ex verbis Gregorij orta.

d

Oꝫ oritur hic que-

stio talis. Si quisq; ordo ab illo dono noiatur quod plenius possidet. tunc cherubin i scientia p̄eminet oīb⁹. quia a scientia nominat̄. Sed qui magis diligit pl⁹ cognoscit. Tm̄ em̄ (vt tradit autoritas) cognoscit

ibi quisq; q̄tum diligit. Ita q; seraphin nō solum in charitate sed etiā in scientia p̄eminent. Ideoq; autoritas illa sic videtur intelligenda vt compatio nō referat̄ ad omnes ordines. sed ad quosdā scz inferiores. Ille enim ordo nō plenius seraphin accepit scientiam in munere. sed plenius alijs ordinibus. qui sunt inferiores. Nec nominat̄ ꝗsq; ordo ab oīi re. quā pleni⁹ alijs accepit. sed ab aliqua rerum quas accepit. Uel pōt cōpatio referri nō ad ipsos ordies sed ad alia dona. nec ad oīa alia dona ꝫ ad que dam. Sicut em̄ homines cum plura habeant dona. quedā alijs excellenti⁹ possident Ita forte ⁊ angeli quibusdā muneribꝰ magis pollent. ⁊ alijs quibusdā minus. Expla. li⁹ auctoris. Alia dona nō alia dona.

Utrū ordines ab initio creationis ita distincti fuerint. e

Jam nunc inquíre

re restat. Utrū ⁊ isti ordines a creatiōis initio ita fuerint distincti. q; ita fuerūt distincti a p̄mordio sue cōditionis videt̄ testimonio autoritatis insinuari. que tradit de singulis ordinibus aliquos cecidisse. De ordine nāq; supiori lucifer ille fuit. quo null⁹ dignior condit⁹ fuit. Apl's etiā p̄ncipat⁹ ⁊ potestates tenebrarū. noīat ostēdēs de ordinibus illis cecidisse. q̄ cū in malis ministeriuz exerceant. nō tñ penit⁹ noīb⁹ ordinū suorū p̄uati sunt. ꝫ non videt̄ illud posse stare. Nō em̄ tūc charitate ardebāt nec sapiētia pollebāt. neq; in eis de⁹ sedebat. Si enīz h̄ habuissent ñ cecidissent. Nō g̃ tūc erāt cherubin vel seraphin vel throni. Ad qō dicimus q; añ casum q̄rūdā nō erāt isti ordines q; nōdū habebāt dona in q̄rum pticipationib⁹ cōueniūt. ꝫ quibusdā cadētib⁹ alijs apposita sunt: eisq; q̄ ceciderūt collata fuissent eadē dona si pstitissent. Jō q; scriptura dicit de singulis ordinib⁹ aliqs cecidisse nō q; fuissent in ordinib⁹ ⁊ postea corruerīt. ꝫ q; si pstitissent eorū aliqui in singulis fuissent ordinib⁹. q̄ ⁊ in nature tenuitate ⁊ i forme pspicacitate differētes grad⁹ habebāt sicut illi q̄ pstiterūt. Alij em̄ vt p̄dixim⁹ supiores. alij inferiores conditi sunt. Superiores q̄ nat̄a magis sbtiles ⁊ sapia magis pspicaces. Inferiores q̄ nat̄a min⁹ sbtiles. ⁊ intelligētia min⁹ pspicaces facti sunt. Has ät inuisibiles differentias inuisibilium. sol⁹ ille ponderare potuit q̄ oīa in numero ⁊ mensura et pondere disposuit. id est. in seipso

Qz añ casum quorūdā fuerint isti ordines q; non habebāt dona que q̄dam cadētib⁹ apposita sunt.

qui est mēsura oīm rei modum prefigens. ⁊ numerus omni rei speciem prebens. ⁊ pondus omnem rem ad stabilitatem trahens. id est. terminans et formans et ordinās omnia.

Utrum omnes angeli eiusdem ordinis sint equales. f

Preterea considerari oportet. vtrū oēs angeli eiusdē ordinis equales sint: Ita esse quibusdaz placuit. sed nō est hoc pbabile nec assertione dignum. quia lucifer qui fuit de collegio superioz ipsis etiam dignioz extitit qui alijs excellentiores creati fuerant. Ex quo percipitur q si pstitisset: in ordine supioꝛi fuisset ⁊ alijs eiusdē ordinis dignioꝛ extitisset. Sicut eīm vn⁹ est ordo apostolorū ⁊ alter martyruz. ⁊ tñ in apostolis alij alijs sunt dignioꝛes. similiter ⁊ in martyrib⁹ alij alijs sunt supioꝛes. ita ⁊ in ordinibus angelorū recte credīt esse.

Per hoc ostendit non omēs eiusdez ordis pares esse

Quomodo dicat scriptura decimum ordinem ex hominibus compleri. cum non sint nisi nouem ordines. g

Notandum etiam q decimus ordo legīt de hominib⁹ restaurandus. Sed cum nō sint nisi nouem ordines. nec plures fuissent etiam si illi qui ceciderūt pstitissent. mouent lectoꝛes qūo scriptura dicat decimū ordinem cōpleri ex hominib⁹? Greg⁹. nāq ait homines assumendos in ordine angelorum. quorum alij assumuntur in ordine supioꝛū qui scz magis ardent charitate. Alij in ordine inferiorum q̄ scz minus perfecti sunt. Ex quo apparet nō esse de hominib⁹ formandum decimum ordinem. tanq̄z nouem sint angeloꝛ ⁊ decim⁹ hominum. sed homines pro q̄litate meritorum statuendos in ordinibus angelorū. Q̄ ergo legitur decim⁹ ordo cōplendus de hominibus. ex tali sensu dictū foꝛe accipi pōt quia de hominib⁹ restaurabīt qđ in angelis lapsuz est. de q̄b⁹ tot coꝛruerunt. vt posset fieri decim⁹ ordo. Propt̄ qđ ap̄ls dicit. restaurari oīa in xp̄o que in celis ⁊ q̄ etiā in terris sunt. q⁹ p xp̄m redemptū est gen⁹ humanū. de quo fit repatio ruine angelice tñ nō min⁹ saluaret hō si angel⁹ nō cecidisset.

q hoies assumunt iuxta numerū istantium non lapsoꝛū. h

Nō enim iuxta numerum eorum qui ceciderunt. sed eorum q̄ pmā serūt hoies ad beatitudinē admittūtur. Añ Greg⁹. Supna illa ciuitas ex angelis et hoib⁹ cōstat. ad quā credim⁹ tātos humani generis ascendere quātos illic contigit angelos remansisse. sicut scriptū est in cantico Deutronomij. Statuit t̄minos populoꝛū iux̄ numerū angelorū dei.

Quidam dicunt fm numerum lapsoꝛum angelorum homines reparandos. i

A quibusdā tamē putāt q⁹ homines reparent iuxta numerū angelorum qui ceciderūt. vt illa celestis ciuitas nec suoꝛū ciuiū numero p̄uet nec maioꝛi copia regnet. Ad Aug⁹. in ench. sentire videt. nō asserens de hoib⁹ plus saluari q̄z coꝛrūit de angelis. sed nō min⁹ ita dicēs Supna hier̄m mater nr̄a ciuitas dei. nulla ciuium suoꝛum numerositate fraudabīt aut vberioꝛe etiam copia fortasse regnabit Neq̄z eīm numerū aut sanctoꝛū hominum aut imūdoꝛū demonū nouim⁹. in quorum locum succedētes filij catholice mr̄is. q̄ sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderunt sine vllo tp̄is termino pmanebunt. Sz illoꝛū ciuiū numer⁹ siue q̄ ē. siue q̄ fuit. siue q̄ futur⁹ ē: in cōtemplatiōe ei⁹ artificis ē. qui vocat ea q̄ nō sunt tanq̄z ea q̄ sūt Ecce apte dīc nō min⁹ de hoib⁹ saluari q̄z coꝛruit de angelis. s̄ pl⁹ nō asserit.

Ista est distinctio. ix. huius secundi libri. In qua magister post̄q̄ egit de cōmuni angelorum creatione ⁊ bonoꝛum ⁊ malis distinctione. Incipit tractare spāliť de bonoꝛū dignitate ⁊ cōp atiōe Et tria circa hoc facit. Nā p̄mo agit de nūero ordinū ⁊ noīatione. Scōo tractat de eoꝛ distinctiōe. Tertio tractat de coꝛum ex hominib⁹ repatione. Primū fit a p̄ncipio distinctiōis vsq̄z ibi. Jā iquirere restat. Secūdū ab inde vsq̄z ibi. Notādū etiā q⁹ decim⁹. Tertium x̄o vsq̄z ad finem distinctiōis. In spāli sūia mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpo. qua. p̄ma ē hec. Nouē sūt chori seu ordines āgeloꝛ in trib⁹ hierarchijs fm dona nominatim distinctoꝛū. Hanc mgr̄ insinuās dicit nouez eē ordines angelorū trib⁹ ternarijs quos hierarchias vocam⁹ distinctos. ita q⁹ q̄libet t̄nar⁹ seu hierarchia tres ꝓtineat ordines. quoꝛū ordinū tres sunt superiores. s. seraphin cherubin ⁊ throni. tres sūt medij scz dñatiōes. p̄ncipat⁹ ⁊ ptātes. tres aūt sunt inferiores vtpote x̄tutes. archāgeli ⁊ angeli. Postea declarat quid sit ordo. Et dicit q⁹ ordo sit m̄l̄titudo spirituum celestium qui inter se in aliquo gratie munere assimulāť. sicut qui in donoꝛū naturalium participa-

tione conueniunt. Sicut exempli gratia seraphin cō
ueniunt in charitatis ardore. cherubin in sciētie ple-
nitudine. ⁊ sic oēs qui sunt eiusdem ordinis conue-
niunt in illo quod illi ordini est proprium. Quod aūt
cui⁹ ꝙ ordini sit proprium ostendit autor in hac. Et sub
dit ꝙ angelis conueniunt nomina non ꝓpter eos sed
ꝓpter nos. vt scz per hmōi nomina nobis innotescāt
Unde singuli ordines nominant a donis gratiarum
in quibus supiores inferiores precellunt. quod sic in
telligendum est. non ꝙ ordinem gratie a quo superi-
or denominatur inferior non habeat. sed ꝙ tam ex-
cellenter ipsam non habeat. vnde supiorem ordinez
seraphin a dono charitatis quod est supmum int̄ do
na nominamus. non ideo quia ille ordo solus illō do
num habeat. sed quia ceteris excellentius illud ha-
bet ⁊ ipsum donum charitatis inter dona gratie pri-
mum locum tenet. ordinem autem sequentium. s. che
rubin a plenitudine scientie dicimus. quia donum sci
entie donum charitatis immediate sequitur in ordi-
ne donorum. Contra istam sententiam magister obij
ciens dicit ex ipsa sequi cherubin esse maioris sciētie
ꝙ seraphin. eo ꝙ cherubin a dono scientie nominat.
Et respondet ꝙ non sequitur. Nam seraphin nō no-
minatur a scientia non obstante ꝙ sit perfectioris sci
entie ꝙ cherubin. eo ꝙ digniori seu perfectiori dono
pollet ꝙ sit scientia. s. dono charitatis. et ergo deno
minari debet ab ipso dono. s. charitatis. ⁊ sic de alijs
angelis. Nam quilibet ordo debet denominari ab il-
lo dono quod in eo pre alijs donis fulget. Secun-
da propositio est hec. Angeli ab initio sue creationis
non erant vt nunc sunt in nouem ordies distincti seu
ordinati. qui ordines ordinant̄ ꝑm dona gratuita Li
cet tamen habuerunt tunc donorum naturalium vt
nunc inequalitatem. Hanc magister probans querit
Utrum ordines angelorum ab initio creationis eor
fuerunt distincti. Et arguit primo ꝙ sic. per hoc ꝙ
angelus primus qui cecidit dicitur supior fuisse. ⁊ ꝙ
hoc ꝙ apostolus dicit aliquos de potestatibus ⁊ prin-
cipatibus demones effectos esse. In oppositum ve-
ro arguitur ꝙ hoc ꝙ ordines denominant̄ a donis gra-
tuitis que nec boni nec mali in principio creatiōis ha
buerunt. Et respondens dicit ꝙ non habuerunt ab
initio suc creationis eorum distinctionem ordinum.
sed habuerunt bene diuersitates donorum naturali
um ꝑm que boni stantes diuersa dona gratie recepe-
runt ⁊ ordinati fuerunt. Et demones dicunt̄ cecidis-
se non ideo. quia ipsi quandoq; ordinati fuerunt. sed
si stetissent ꝑm eorum naturalia dona. ꝙ dona gratie
ad illos ordines ptinenti a pcepissent. ⁊ sic in illos or
dines locati fuissent. Deinde querit. Utrū oēs ange-
li eiusdem ordinis sint equales. Et licet quidam hoc
posuerunt. tñ mgr̄ dicit ꝙ nō. Sz sicut in ordine apo
stolorū aut martyrū quidam alijs sunt digniores. ita
consimiliter in ordine angelorū. Tertia ꝓpositio
est hec. Ad singulares ordines angelorū homies sal
uandi assumunt̄ ꝑm numerū beatorū angelorū. Hāc
mgr̄ ꝓbans querit. Cū non sint nisi nouem ordines
angelorū. quare tunc scriptura dicit decimum ordi-
nem ꝙ hoīes saluandos restaurari. Et rñdet ꝙ nō ꝛō
dicit̄ ꝙ decim⁹ ordo sit vel qñcq; fuerit. sed ꝙ tot ho-
mines saluent̄ ꝙ sunt angeli in vno ordine ⁊ ideo di-
cunt decimum ordinē restaurari Et subdit̄ ꝙ opinio
beati Gregorij est ꝙ tot homines saluent̄ quot ange
li ceciderūt. Opinio aūt beati Augustini est ꝙ tot sal
uentur quot ceciderūt. que aūt. verior sit nō determi
natur. Et tñ in speciali.

An omnes spiritus celestes mittā-
tur. ⁊ ponit duas opiniones ⁊ au-

toritates quibus innitunt̄. a

DI. X

Hec etiaz inue-

stigandū ē. Utrū oēs illi celestes spūs ad exteriora nū cianda mit-
tant̄. Quidā putāt alios in illa multitudie
eē ꝙ foras ꝑ officio exeunt. alios ꝙ int̄ sem
per assistūt. sicut scriptū ē in Daniele. Mi
lia miliū ministrabāt ei. ⁊ decies cētena mi- Dionys⁹.
lia assistebant ei. Item Dionysi⁹ in hierar-
chia ꝙ sacer ꝓncipat⁹ dr̄. de plātiōe spiritu
um ait. Supiora illa agmina ab intimis nū
q̄ recedūt. qm̄ ea ꝙ ꝑmanēt vsum exteriōris
officij nūq̄ hnt. His autoritatib⁹ innitunt̄
ꝙ angelos mitti. nisi inferiores inficiant̄.

Obiectio cōtra illos. b

Quibus obijcitur

qđ Esaias ait. Volauit ad me vn⁹ de sera-
phin. qui ordo supior ē ⁊ excellētior. Jōq;
si de illo ordine mittunt̄. nō ē ambigēdū q̄n
etiā ⁊ de alijs mittant̄. Apls q̄ ait. Oēs
sunt administratorij spirit⁹ in ministerium
missi. His testimonijs asserunt ꝙ dā oēs an
gelos mitti. Nec debet idignū vi deri. si eti
am supiores mittant̄. cū ⁊ ille ꝙ creator est
oīm ad hec inferiora descenderit.

Questio si omnes mittuntur. cur
vn⁹ tātū ordo nomine angelorum
censet̄. c

Hic oritur questio

si oēs mittunt̄ ⁊ nūcij dei existūt. q̄re vnus
tñ inter nouē ordines angelorū nomie cen
set̄. Ad qđ quidā dicūt oēs quidē mitti. sz Rñsio quo-
alios sepi⁹ ⁊ q̄si ex officio iniūcto. ꝙ ꝓprie dam.
angeli vel archangeli noiant̄. Alios vero
rari⁹ mitti. s. maiores cā ex̄ cōem dispēsati-
onē obor ta. ꝙ cū angelorū ministeriū susci-
piūt etiā nomē assumūt. Añ in ps̄. Qui fa
cit angelos suos spūs. q̄ illi q̄ natura spūs
sunt. aliq̄ angeli. i. nūcij fiunt.

Putāt quidā michael gabriel ra-
phael de superiori ordie fuisse ⁊ sūt
noia spirituū ⁊ non ordinū. d

Et putāt illi micha

el gabriel raphael de supiori ordine fuisse.
Michael interp̄tat̄ q̄s vt de⁹. Gabriel for
titudo dei. Raphael medicina dī. Nec sūt
ista noia ordinū sed spirituū. Et dicunt ꝙ-
dam singulū horum vnius ꝓprie ac sin-
gulariter spiritus eē nomen. Alij vo nō vni⁹

singulariter ⁊ determinate. sed nunc huius nunc illius esse nomen. ℔m qualitatē eoꝝ ad quē nunciandā vel gerenda mittuntur. sicut ⁊ demonū quedā nomina sunt que q̄dam putāt eē vni⁹ ꝓpria. Alij vo plurib⁹ cōmunia. Diabol⁹ quippe q̄ grece ita vocatur ⁊ criminator interp̄tat vel deorsuꝝ fluens hebraice dicit sathan. id est. aduersarius. Dicit ⁊ belial. id ē. apostata ⁊ absq; iugo. Dicit etiā leuiathan. i. additamentum eorū. ⁊ alia plura repies nomina. q̄ vel vnius spiritus sunt ꝓpria vel pluribus communia.

Quomodo determinent predictas autoritates que videntur aduersari qui dicunt omnes angelos mitti. e

Qui autez omnes angelos mitti asserūt p̄missas autoritates Danielis scz ⁊ dionysij ita determināt. Dicunt supiora agmina deo assistere. ⁊ ab intimis nunq̄ recedere. nō q̄n alioq̄n mittantur. sed quia rarissime ad exteriora prodeūt neq; tunc ab intimis recedunt. sed dei p̄sentie ⁊ contemplationi semper assistūt. quod etiā faciunt q̄ frequēter mittunt.

Quos alij dicant mitti ⁊ quos dicant non mitti cum determinatione autoritatum que videntur sibi aduersari. f

Alij vo dicūt tres ordines supremos. s. cherubin seraphin ⁊ thronos ita creatori assistere q; ad exteriora nō exeunt. Inferiores aūt tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter vtroſq; consistere nōmodo dignitate vel loco. ℔ etiam officio. qz p̄ceptum diuinū a supioribus accipiunt. ⁊ deferūt ad inferiores. Ideoq; cum supremi medijs ⁊ medij imis atq; hij hominibus p̄ceptum dei nuncient. merito oēs angeli nominari debēt. Et ob id forte apostol⁹ ait. oēs spiritus administratores esse filij ⁊ mitti in ministeriū. Vel p omnes nō singulos ordines sed de inferioribus ordinibus singulos angelos cōplexus est. Illud vo qō Esaias ait p verba Dionysij determināt dicentis. hi spūs qui mittunt̄ pcipiunt horum vocabulum. quorum gerunt officium. Uñ dicūt illū angelū q̄ missus ē ad Esaiā. vt mūdaret ⁊ incēderet labia pphete: fuisse de ordine inferiorū. Sed ſdo dict⁹ ē forte de seraphin. qz veniebat in cendere ⁊ ꝓsūmere delicta Esaie.

Ista est distinctio .x. hui⁹ secundi libri. In qua magister post̄q; egit de compatione angelorū ad se inuicē tractat de compatiōe eorū ad deum. Et tria facit. Nā primo facit de quib⁹ ordinibus sunt angeli qui mittunt̄. Scdo quo diuersa nōia ex p prietatib⁹ sortiunt̄. Tertio qualit̄ missi a diuina contemplatiōe nō excludunt̄. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Hic ort̄ questio. Scdm ab inde vsq; ibi. Qui aūt oēs. Tertiū vo ab inde vsq; ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarū p̄ma est hec. Angeli de singulis ordinibus ad extra ad nostrū ministeriū mittunt̄. Hāc ꝓpositionē magr̄ ꝓbās q̄rit primo. Utrū oēs angeli de singulis ordinib⁹ ad exteriora nūciāda mittant̄. Et rñdendo recitat opiniones circa hoc. quarū p̄ma dicit. q; nō omnes mittunt̄. qz supiores sp deo assistunt. Et illa opinio cōfirmat̄ autoritate beati Dionysij ⁊ Danielis q̄bus dicit̄ q; supiora illa agmina ab intimis nunq̄ descendunt. Scda opinio dicit q; oēs mittant̄. qō ꝓbatur p hoc q; seraphin legit̄ missus fuisse ad esaiaz Cū ergo de seraphin q̄ sunt supmi ordinis mittantur videt̄ etiā q; de singulis ordinibus mittant̄. Et cōfirmat̄ p hoc q; filj⁹ dei qui ē supior oīni angelo fuit missus. Scdo p autoritatē apostoli q̄ dicit q; oēs sunt administratorij spūs missi in ministeriū. Deinde obijcit ecōtra opinionē istā dicēs. si oēs mittunt̄ quare tunc nō oēs dicunt̄ angeli. i. nuncij. sed vnus ordo hoc nomen solū sortit̄. Et rñdens ad hoc dicit. q; illi qui sunt de inferiori ordine angeli ꝓprie dicūtur. qz ex ꝓprio eoꝝ officio sepius mittunt̄. Nihilominus tñ ⁊ alij etiam q̄nq; mittunt̄. ⁊ tunc angelorū nomen suscipiunt. ℔m illud ps. Qui facit angelos suos spirit⁹ quia qui naturaliter spiritus sunt quādoq; angeli. i. nuncij fiunt. Et subdit incidentaliter ad hui⁹ secunde opinionis confirmationem q; ista nomina Michael Gabriel Raphael sunt ꝓpria nomina quorundā spirituum a supiori ordine missorum. q̄uis tamē alij dicunt q; sint nomina officiorum. Unde quia Raphael interpretat̄ medicina dei quilibet angelus qui ad medicandum mittitur raphael dici potest. Et sim iliter dicendum est de alijs. Et hoc confirmat per simile in demonibus quibus quedam nomina sunt cōmunia sicut diabolus. sathan ⁊ belial ⁊ similia quorum interpretationem ponit in littera. Nec tamen nomia quandoq; singularibus demonibus ascribuntur specialiter. Postea soluit autoritatem beati Dionysij q̄ p̄ma opinio probatur ⁊ dicit. q; supremi angeli dicuntur assistere. q̄uis raro mittantur. tamen quādo mittuntur a dei p̄sentia non recedunt. sed eius contemplationi eque bene assistunt. quod etiam illi faciunt qui quotidie seu frequenter mittuntur. Ex predictis simul sumptis infero primo q; angeli missi diuersa nomina ℔m varias officiorū ꝓprietates sortiūtur. q̄ ē ꝓpositio scda. Infero scdo q; angeli missi tēpore missiōis ab intimis diuine ꝓtēplatiōis nō excludunt̄ q̄ ē ꝓpositio ktia. Postea mgr̄ ponit tertiā opinionē q̄ dicit q; supiores angeli nūq; mittant̄. i. tres supmi chori sp assistāt. sz q; infimi tres chori sp mittātur. medij aūt chori dicunt̄ assistere ⁊ mitti. inq̄tum mitti accipit̄ ꝓut medij nūciāt inferioribus. i. illuminānt inferiores. Et qz vt sic. supiores medijs nūciāt ⁊ medij infimis. iō supiores dicunt̄ mitti. ⁊ ad illū sensū locut⁹ ē apls dicēs oēs missos ad ministratiōes. Ad autoritatē esaie rñdēdo dicit q; āgel⁹ ad esaiā missus nō fuit ꝓprie de ordine seraphi sz sic denōiat̄ ab effectu ad quē venerat: qz venerat ad iflāmādū cor incēdio amoris dei. Et tm̄ in speciali.

q̄ queq̄ anima habet angelū bonū ad sui custodiā delegatum. ⁊ malum ad exercitium. a

DI. XI

Illud quoq̄ sciendū est q̄ angeli boni deputati sunt ad custodiam hominum. ita vt quisq̄ electorum habeat angelum ad sui profectum atq̄ custodiā specialiter delegatum. Unde in euangelio veritas a pusillorum scandalo prohibens ait Angeli eorum semp vident faciem patris. Angelos dicit eorum esse q̄bus ad custodiam deputati sunt. Sup quem locū Hieronym⁹ tradit. vnāquāq̄ animā ab exordio natiuitatis habere angelū ad sui custodiaz deputatum inquiens ita. Magna dignitas animarū est vt vnaquēq̄ habeat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelum delegatum. Greg⁹. quoq̄ dicit q̄ quisq̄ vnuz bonum angelum sibi ad custodiam deputatum. ⁊ vnū malū ad exercitium habet. Cū eñ oñes angeli boni nostrū bonum velint cōmuniterq̄ saluti omniū studeant. ille tñ qui deputatus est alicui ad custodiam: euz specialiter hortaf ad bonū. sicut legitur de angelo thobie. ⁊ de angelo Petri in actibus apostolorum. Similiter ⁊ mali angeli cum desiderent malum hominū. magis tñ hominē ad malū incitat ⁊ ad nocenduz fortius instat ille qui ad exercitium eius deputatus est.

Hiero.

Grego.

Utrum singulis hominibus singuli angeli an pluribus deputatus sit vnus. b

Volet autem queri. vtrum singuli angeli singulis hominib⁹ an vnus pluribus ad custodiam vel exercitium deputatus sit: Sed cum electi tot sint quot ⁊ boni angeli sunt. plures constat esse oñes simul bonos ⁊ malos homies q̄ boni angeli sint. Et cū tot sint electi quot angeli boni. ⁊ angeli boni plures sint q̄ mali pluresq̄ sint homines mali q̄ boni. non est ambigendum plures esse bonos homines q̄ sint mali angeli. ⁊ plures esse malos homines q̄ sint mali angeli vel boni angeli.

Confirmat vnū angelū pluribus hominib⁹ deputari siue simul siue tēporibus diuersis. c

Ideoq̄ dici oportet vnū eundemq̄ angelum bonū vel malum pluribus hominib⁹ deputari ad custodiam vel exercitium. siue eodez tempore siue diuersis tempibus. Ideo autem dicim⁹ eodem tempe vel diuersis tempibus. quia videt quibusdam q̄ oñes homines q̄ sunt simul in aliquo tempe. singuli singulos angelos habere possunt bonos vel malos. q̄ licet maior sit numerus hominū computatis in vnum oñibus qui fuerunt ⁊ sūt ⁊ futuri sunt q̄ angelorum. tñ quia homies decedentibus hominibus succedunt. Et ideo nunq̄ simul sunt in hac vita. Angeli vero nunq̄ decedunt. sed simul omnes sunt. esse potest vt singuli hominū dum in hac vita sunt singulos habeant angelos bonos vel malos ad sui custodiam vel exercitium destinatos. Ceterū siue ita sit siue nō. nō ē dubitanduz vnūquēq̄ habere angelū sibi deputatum. siue pluribus simul destinat⁹ sit. siue vni singulariter. Necest mirādū vnū angelum pluribus hominib⁹ ad custodiaz deputari. cum vni homini plurium custodia deputef. ita vt eorum quisq̄ suuz dicatur habere dominum vel epiſcopum vl' abbatem.

Utrum angeli proficiāt in merito vel in premio vsq̄ ad iudiciū. d

Preterea illud considerari oportet. Utrū angeli boni in premio vel in merito pficiant vsq̄ ad iudiciū: Q̄ in meritis pficiant atq̄ quotidie magis ac magis mereant quibusdā videtur ex eo quia quotidie hominū vtilitatib⁹ inseruiunt eorūq̄ pfectibus studeant. Quib⁹ etiaz nihilominus videt q̄ ⁊ in pmio proficiant scz in cognitione ⁊ dilectione dei. Licet eñ vt aiunt in confirmatione beatitudinē acceperint eternā atq̄ pfectam. augetur tamen quotidie eorū beatitudo. quia magis ac magis diligunt atq̄ cognoscunt. ⁊ est eoz charitas qua deum ⁊ nos diligunt: ⁊ merituz ⁊ pmiū. Meritum. quia p eam ⁊ obsequia ex ea nobis impensa merent. ⁊ in beatitudine proficiunt. ⁊ ipsa eadem est premium. quia ea beati sunt.

Quibusdā videt q̄ ⁊ in vtroq̄

Autoritatibus confirmant quod dicunt. e

Et q̄ angeli profi-

ciant in cognitiõe ac p̄ b̄ in beatitudine: testimonijs sanctorũ cõfirmãt. Dicit em̃ Esaias ex p̄sona angelorũ christi ascendentis magnificentiã admirantiũ. Quis est iste q̄ venit de edom tinctis vestib⁹ de bosra. Et in p̄s. Quis est iste rex glorie. Ex quib⁹ apparet q̄ mysterium verbi incarnati pleni⁹ cognouerũt angeli post impletionẽ q̄z ante Et sicut in cognitione hui⁹ mysterij profecerunt. ita dicũt eos in deitatis cognitione p̄ficere. Q̄ aũt in hmõi mysterij cognitione p̄fecerint euidenᵗ docet ap̄lus dicẽs. Que sit dispensatio sacrameti absconditi a seculis in deo. vt innotescat multiformis sapiẽtia dei per ecclesiã principib⁹ z p̄tãtibus in celestibus. Sup quem locũ dicit Hiero. angelicas dignitates p̄fatum mysteriũ ad purum nõ intellexisse donec completa est passio christi z apostolorum predicatio p̄ gentes dilatata.

Hiero.

Q̄ in hac sententia videᵗ Augustinus aduersari Hieronymo. f

His autez videtur

cõtradicere Aug⁹. sup eundẽ locum epistole dicens. Non latuit angelos mysteriũ regni celorũ. quod oportuno tempe reuelatum est p̄ salute nostra. Illis ergo a seculis innotuit supra memoratũ mysteriuz. quia oñis creatura nõ ante secula sed a seculis est. Attende lector quia viderũt dissentire in hac sentẽtia illustres doctores. Ideoq̄z vt oñis repugnãtia de medio tollaᵗ predicta verba Haymonem sequẽtes ita determinem⁹. vt illis angelis qui maioris dignitatis sunt. z p̄ quorũ ministeriũ illa nunciata sunt ex pte cognita a seculis fuisse. vtpote familiaribus z nũcijs. Illis vero q̄ minoris dignitatis sunt incognita extitisse dicam⁹. vsq̄z quo impleta sunt z p̄ ecclesiam predicata. z tunc ab oñib⁹ angelis p̄fecte fuerunt cognita. Constat itaq̄z oñes angelos in cognitione diuinorũ mysteriorum p̄m p̄cessum tempis profecisse. Añ nõ incongruenter ipsi dicunt angelorũ scientiã ac beatitudinem augeri vsq̄z ad futurã consummationem quãdo in scientia ac beatitudine ita p̄fectissimi erunt. vt nec augeatur amplius nec minuatur.

Determinatio p̄dictaruz autoritatum

Aliorum opinio qui dicunt angelos in quibusdam predictorũ non profecisse. g

Alij autem dicunt

angelos in confirmatione tanta deitatis dilectione atq̄z noticia fuisse preditos. vt in his vlterius nõ p̄fecerint. nec profecturi sint. Profecerunt tñ in scientia rerum exterior̄ sicut in cognitione sacramẽti incarnationis z hmõi. sed nõ in cõtemplatione deitatis. quia trinitatem in vnitate. atq̄z vnitatẽ in trinitate nõ plenius intelligunt siue intellecturi sunt. q̄z ab ipsa confirmatione perceperunt. Ita etiam dicunt eos in charitate nõ p̄fecisse post cõfirmationẽ. quia eorum charitas postea nõ ẽ aucta. z sic dicunt eos nõ p̄fecisse in meritis. sed hoc q̄tũ ad vim merendi sed nõ q̄tũ ad numerũ meritorum. Plura em̃ bona fecerunt postea que tunc nõ fecerant. sed eorũ charitas ex qua illa p̄cesserunt nõ est aucta ex qua tñ meruerunt anteq̄z ista adderenᵗ q̄tum postea his adiectis. Illud vo qd̄ alij supi⁹ dicũt p̄babilius videᵗ. s. q̄ angeli vsq̄z ad iudiciũ in scientia z alijs p̄ficiant.

Qd̄ sit p̄babilius

Quedã autoritates videnᵗ obuiare p̄babiliori sententie. h

Quibus tamen vi

denᵗ obuiare quorundam autoritatũ vba Ait em̃ Isidorus de sum. bono. Angeli in verbo dei oñia sciunt anteq̄z fiant. sed nec oñes nec oñia p̄fecte angelos scire dixit. z ideo eos in sciẽtia proficere nõ remouit. Grego. Greg⁹. in lib. dialogorum ait. Quid est qd̄ ibi nesciant vbi scientẽ oñia sciũt. Ubi videtur dicere q̄ oñia sciãt angeli z nihil sit quod nesciant. Sed accipiendũ est hoc de his quorũ cognitio btm̃ facit cognitorẽ. vt sunt ea que ad mysteriũ trinitatis z vnitatis p̄tinent.

Ista est distinctio. xj. hui⁹ secundi

libri. In qua magister postq̄ egit de compatione angelorum ad deum tractat de compatione angelorum ad homines. Et tria facit. Nam primo inquirit. an homines angelorum custodiam habeant. Secundo an vnus angelus plures homines custodiat. Tertio an boni angeli etiam meritorie proficiant. Primum facit a principio distinctionis vsq̄z ibi. Solet etiã queri. Secundum ab inde vsq̄z ibi Preterea illud. Tertium vero vsq̄z ad finem distinctionis. Et tñ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Quilibet homo ab initio sue natiuitatis habet angelum malũ ad suum exercitiũ deputatũ. z bonũ ad sui custodiã Hãc propositionem magister probat autoritatibus beati Hieronymi z Gregorij. Et subdit. licet omnes boni angeli bonum nostrum velint z salutem. ille tamen q̄

homini specialiter deputatus ē. specialiter ad bonuz p̄ alijs exhortaī. Similiter licet oīes mali angeli ho minem ad malū exercent ⁊ incitent. magis tñ su⁹ exercitor ad mala ipsum instigat. Secūda ꝓpositio est hec. Stat vnū angelū pluribꝰ hominibꝰ p̄esse simꝫ vel successiue. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Utrū quilibet homo habet suū ꝓp̄riū angelum custodem. aut vnꝰ angelus plures custodiat. Et rñdens dicit q̄ sic̄ vni homini cōmittit̄ custodia multorū. sicut episcopis abbatibꝰ ⁊ p̄rioribus. ita pluriū hominū custodia vel exercitiū cōmittit̄ vni bonorū vel malorū angelorum quā magister suadet sic. quia cuz tot sunt electi quot angeli boni sunt. ⁊ angeli boni sunt plures q̄ mali. ⁊ plures sunt homines mali q̄ boni. nō est ambigēduz plures esse homines bonos q̄ angeli mali sint. ⁊ plures esse homines malos q̄ sint mali angeli vel boni angeli. patet ergo quēlibet malū hoīem nō posse singulariter habere vnū bonū augelum. ⁊ p̄ cōsequens singuli homines tam boni q̄ mali nō habent singulares angelos bonos ad eorū custodiam. vel malos ad exercitium specialiter deputatos. sed vnꝰ bonus angelus custodit plures. ⁊ vnus malus exercitat plures. quod oportet ad minus esse verū ꝑm successionē tempis. in quo homines hominibus succedūt. q̄uis cum hoc stet q̄ singuli homines actualiter existentes singulares habeant angelos ꝑ suo exercitio vel custodia. Tertia ꝓpositio est hec. Q̄ angeli boni in sua beatitudine meritorie proficiunt vsq̄ ad mūdi cōsūmationem. Hanc ꝓbans querit. Utrū boni angeli in merito vel p̄mio proficiant. Et rñdens ꝓponit p̄mo opinionem quorundā dicentium q̄ nō solum proficiant in merito sed etiā in p̄emio scz in cognitiōe et dilectione dei. ita q̄ magis ⁊ magis ipsum cognoscūt ⁊ diligunt. Q̄ autem in cognitione ꝓficiant probat ꝑ hoc q̄ nō plene cognouerunt mysterium incarnationis christi ante passionem ⁊ post apostolorum p̄edicationem. Quod videtur beatus Hieronymus sensisse. Licet beatus Augustinus videtur contrarium dicere. Quorū doctorū magister controuersiam discutiens dicit. q̄ angeli maiores sciuerunt incarnationem christi. etiam anteq̄ fieret. licet tamen nō perfecte. Et minores nō cognouerunt eam. nisi postq̄ facta est. Ex quo concludit q̄ tam maiores q̄ minores in cognitione profecerunt ⁊ ꝓficient in diem iudicij. Postea subdit opinionem aliquorum qui dicunt q̄ in cognitione ⁊ dilectione dei non proficiant. sed solum in quarundā rerum exteriorū cognitione. sicut est incarnatio christi ⁊ similia. Primam aūt opinionē magister approbans soluit autoritates quasdam Isidori ⁊ beati Gregorij. qui videntur dicere angelos i scientia post eorum confirmationem nō ꝓfecisse. affirmantes eos omnia scire. ⁊ dicit q̄ licet sciant omnia non tamen ꝓfecte. vel dicuntur scire omnia ad eorum beatitudinē ꝓtinētia. Et tñ in speciali.

Post consideratione3 de angelis habitā agitur de aliarū rerū creatione. ⁊ p̄cipue de operū sex dierum distinctione. a

DI. XII

Hec de angelice

h

naķ ꝺditōe dicta sufficiāt. Nūc supest de aliarū q̄ rerū creatione. ac p̄cipue de operū sex dierū distinctōe nōnulla in mediū ꝓferre. Cū deꝰ in sapientia sua angelicos cōdidit spiritus. alia etiā

creauit. sic̄ oñdit supra dicta scr̄ptura Gen̄. que dicit in p̄ncipio deū creasse celum. id ē. angelos. ⁊ terram. s. materiā quattuor elementorū adhuc cōfusam ⁊ informē. que a grecis dicta est chaos. ⁊ hec fuit añ omnez diem. Deinde elementa distinxit deꝰ ⁊ species ꝓp̄rias atq̄ distinctas singulis rebus ꝑm genus suū dedit. que nō simul vt q̄busdam sanctorū patrū placuit. sed p interualla temporū ac sex volumina dierū vt alijs visum est formauit.

Q̄ sancti tractatores videntur super hoc q̄si aduersa tradidisse alijs dicentibus omnia simul facta i materia ⁊ forma alijs per iterualla tēporum. b

Quidā nanq3 sanctorum patrum qui verba dei atq̄ archana excellenter scrutati sunt. sup hoc q̄si aduersa scripsisse videnť. Alij quidē tradiderunt omnia simul in materia ⁊ forma fuisse creata. Quod Aug⁹. sensisse videť. Alij vero hoc magis ꝓbauerūt ac asseruerūt. vt p̄ma materia rudis atq̄ informis quattuor elementorū cōmixtionē atq̄ confusionez tenens creata sit. Postmodū vero per interualla sex dierū ex illa materia rerum corporalium genera sint formata ꝑm species ꝓp̄rias. Quā sententiā Greg⁹. Hiero. ⁊ Beda alijq̄ plures cōmendant ac proferunt. Que etiam scripture geneseos: vnde p̄ma hui⁹ rei ad nos manauit cognitio: magis cōgruere videť.

Q̄ō per interualla temporis res corporales cōdite sunt. c

Secundū hanc ita

q̄ traditionē: ordinē atq̄ modū creationis formationisq̄ rerū ī̄spiciamus. Sic̄ supra memoratū est. In p̄ncipio creauit deꝰ celū. id est angelicam naturam sed adhuc informem vt quibusdā placet. Et terram. i. illaz confusam materiā quatuor elementorum. quam noie terre vt Augꝰ. ait contra manicheos. ideo apellauit Moyses. quia terra inter oīa elementa minus est speciosa. ⁊ illa inanis erat ⁊ incomposita ꝓpter oīm elementorū cōmixtionē. Eandē etiā vocat abyssum dicēs. Et tenebre erāt sup faciem abyssi ⁊c. q3 ꝓfusa erat ⁊ cōmixta. specie distincta carens. Eadē etiā materia informis

Augu… Quare… fusa ma… vocetur … abyssus…

cta est aqua sup quã ferebat̃ spũs domi ni. sicut supfert̃ fabricandis rebus voluntas artificis. qꝛ subiacebat bone voluntati creatoris. qđ formãdũ ꝑficiendũqꝫ inchoauerat. qui sicut dñs ⁊ cõditor p̃erat fluitanti ⁊ confuse materie vt distingueret ꝑ spẽs varias qñ vellet ⁊ sicut vellet. Hec ideo dicta est aqua. quia om̃ia que in terra nascũt̃ siue animalia siue arbores vel herbe ⁊ similia ab humore incipiunt formari atqꝫ nutriri. His om̃ibus vocabulis vocata est illa i formis materia. vt res ignota notis vocabulis insinuaret̃ impitioribꝰ ⁊ nõ vno tm̃. Nã si vno tm̃ significaret̃ vocabulo h̃ esse putaret̃ quod cõsueuerãt hoies in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo noibus significata est materia illa cõfusa ⁊ informis. que nulla specie cerni ac tractari poterat. i. nominibꝰ visibiliũ rerũ q̃ inde future erãt ꝓpter infirmitatẽ ꝑuulorũ qui minꝰ idonei sunt inuisibilia cõprehendere. ⁊ tũc erãt tenebre. i. lucis absentia. Nõ em̃ tenebre aliquid sunt. sed ipsa lucis absentia. sicut silentium nõ aliqua res ẽ. sed vbi sonus nõ est. silentiũ dicit̃. Et nuditas nõ aliqua res est ꝫ in copre vbi tegumentũ nõ ẽ. nuditas dr̃. sicut ⁊ inanitas nõ est aliquid sed ianis dr̃ locus esse vbi nõ ẽ corpꝰ. ⁊ inanitas est absentia corporis.

Quo sensu tenebre dicant̃ nõ esse aliquid ⁊ quomodo dicant̃ eẽ aliquid. d

Attende quia hic Augustinus tenebras dicit nõ esse aliquid cum alibi tenebre inter creaturas ponãtur que bñdicunt dñm. Vñ dicit̃. Benedicite lux ⁊ tenebre dño. Ideoqꝫ sciendum est tenebras diuersis modis accipi. s. vel ꝓ lucis absentia. qualiter supra accepit Augꝰ. iux̃ quã acceptionẽ nõ sunt aliquid. Vel ꝓ aere obscurato. siue aeris obscura qualitate. ⁊ ꝫm hoc aliqua res creata sunt. Jõ ḡ dicit tenebras tunc fuisse sup faciẽ abyssi. qꝛ non duꝫ erat lux. que si esset: ⁊ supesset ⁊ supfũderet̃. sed nõdum lucis gratia opus suum deus venustauerat. que postea in p̃mo die formata est.

Duo hic considerãda sunt. quare illa materia confusa sit dicta informis ⁊ vbi ad esse prodijt q̃tumqꝫ in altitudine ascenderit. e

De qua re priusq̃ꝫ tractemus duo nobis discutiẽda occurrũt Primũ quare illa materia ꝯfusa informis dicat̃. an quia om̃i forma caruerit. an propter aliud. Secũdo vbi ad esse prodierit. et q̃tũ in altum ascẽderit. Ad illud ergo qđ p̃mo positũ est breuiter rñdentes dicimꝰ illã primã materiã nõ ideo dictã fore informeꝫ ꝙ nullã om̃ino formã habuerit. quia nõ aliquid corporeũ tale existere potest. qđ nullã habeat formam. sed ideo nõ absurde informem appellari posse dicimꝰ. quia in confusione ⁊ ꝑmixtione quadã subsistẽs nondum pulchrã aptamqꝫ ⁊ distinctã recipet formã qualẽ modo cernimus. Facta est ergo illa materia in forma cõfusionis añ formam dispositionis. In forma confusionis priꝰ omnia corꝑalia materialiter simul ⁊ semel sunt creata. Postmodũ in forma dispositionis sex diebus sunt ordinata. Ecce absolutũ ẽ quod primo in discussione propositũ fuit. scꝫ q̃re illa materia dicat̃ informis.

Ad p̃mũ breuiter rñdet

Hic ad id quod secũdo querebat̃ respondet. f

Nunc supest quod scđo ꝓponebat̃ explicare. vbi scꝫ illa materia substiterit ⁊ q̃tũ in altitudine porrigebat̃. Ad qđ nihil temere asserẽtes dicimus Ꝙ illa p̃ma rerũ omniũ moles qñ creata est ibidẽ ad esse videt̃ prodijsse. vbi nunc formata subsistit. Eratqꝫ terreũ hoc elementũ in vno loco eodem medio subsidẽs ceteris in vna confusione ꝑmixt̃. eisdẽqꝫ circũq̃qꝫ in modo cuiusdam nebule oppressis ita obuolutũ erat vt apparere nõ posset quod fuit. Illa vero tria in vna ꝑmixtione confusa circũquaqꝫ suspẽsa. eousqꝫ in altum porrigebant̃ quousqꝫ nũc sũmitas corporee nature ꝑtingit Et sicut q̃busdã videt̃ vltra locum firmamẽti extendebat̃ illa moles. que in inferiori ꝑte spissior atqꝫ grossior erat In supiori vero rarior ac leuior atqꝫ subtilior existebat. De qua rariori substãtia putant quidã fuisse aquas que sup firmamentum esse dicunt̃. Talis fuit mũdi facies in principio priusq̃ꝫ reciperet formam vel dispositionem.

Ostenso qualis fuit mũdi facies ĩ ipso p̃mordio. incipit ꝓseq̃ operũ sex dierũ distinctionem. g

Nunc supest vt dispositionē illā qualiter pfecta sit ordine prosequamur Sex dieb⁹ sicut docet scriptura geneſis distinxit de⁹. ⁊ in formas redegit prias cūcta; que simul materialiter fecerat. Perfecitq; op⁹ suuz die sexto. ⁊ sic deinde die septimo requieuit ab oīi ope suo. id ē. cessauit nouā creaturā facere. Sex em̄ diebus sex rez genera distinxit. nihilq; postea fecit. qō in aliquo illoz̄ nō cōtineaī. opat⁹ ē tm̄ postea sicut vitas in euāgelio ait. Pat me⁹ opaī vsq; nūc. ⁊ ego operoz illud.

De quattuoz modis diuine operationis. b

Quatuoz enim modis. vt ait Alcuin⁹ sup Geneſ. opaī deus Primo in vbo oia disponēdo. Scōo i materia informi q̄tuoz elemētoz̄ de nihilo eaz creando. vñ. Qui viuit in eternū creauit omnia simul. Omia. s. elementa. vel oīa corpoza materialiter simul creauit. Tertio per opa sex dieruz varias distinxit creaturas. Quarto ex p̄mordialib⁹ seminib⁹ nō incognite oziunt̄ nature. sed note sepi⁹ reformā tur ne pereant.

Ista est distinctō. xij. hui⁹ secundi

libri. In qua magister postq; tractaut de natura pure spūali. s. āgelis. Incipit agere de natura pure corpozali. s. de productione mundi sensibilis. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo ostendit qualiter deus mundum sensibilem primo creauit. Secundo vbi ipsuz p ducens collocauit. Tertio qualiter ipsum distinguēs ordinauit. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. De q̄ re priusq; tractemus. Scōm ab inde vsq; ibi. Nunc supest. Tertium vsq; ad finem distinctiōis Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionibus quarū prima est hec. Deus in principio materiam quatuoz elementoz̄ informem. id est. indistinctam creauit. Hanc ppositionez magister probās pponit q; diuina sapientia simł cū angelica natura materiam in quattuoz elementis cōfusam ⁊ informem pduxit. quam in sex diebus pfecte formauit ⁊ distinxit. Et subdit q; aliqui sancti sez beatus Augustinus ⁊ sui dixerunt oīa simul in materia ⁊ etiam distincta sm̄ formas fuisse producta. Alij vero dixerunt sez beatus Greg⁹. ⁊ Beda q; primo fuit materia rudis atq; informis creata. de qua postmodū p sex dierū interualla res corpales sm̄ p prias species sunt formate. quā opinionem magister approbat ppter plurimoz̄ doctoz̄ sententiā ⁊ sacre scripture autozitatē. Postea dicit q; illa informis materia in p̄ncipio Geñ. vbi eius pductio legit diuerso nomine est vocata. Nominat em̄ primo terra. vt ibi. In principio creauit deus celū ⁊ terram. id est. illaz informē materiam. ⁊ exprimit nomine terre. nō quidem ppter terrestrem substantiam. sed ppter speciositatis carentiam. Secūdo exprimitur ibi nomine

abyssi. ibi cū dicit. ⁊ tenebre erant sup faciem abyssi. ⁊ hoc ppter defectū distinctionis qua distinctiōe carebat. Etiam nominat ibi aqua. cum subdit. Et spiritus dñi ferebat sup aquas. Nam sicut aqua habet multam fluxibilitatem. sic materia illa habet fluxibilitatem ⁊ diuersam potentialitatem ad diuersas formas recipiendas. Dmōi aūt diuersis nominibus fuit materia appellata ne crederetur vnius forme receptiua. si vno nomine fuisset vocata. Ustitatis etiā nominibus est vocata. ppter ruditatez populi cui moyses scripsit ⁊ contulit manuductionem. Et subdit q; etiam in Heū. dicitur sup faciem abyssi. id est illi⁹ nature erant tenebre confuse. id est. lucis absentia. q̄ tenebre nulle res sunt sed tm̄ lucis absentia seu priuatio. Contra quod videtur esse illud Dañ. Benedicite lux ⁊ tenebre dño. vbi tenebre ūter res reales nominant̄. Ad quod respondet q; tenebre qñq; dicunt lucis absentiam. ⁊ sic nihil sunt. qñq; aerem obscurū ⁊ sic sunt aliqua creatura. Secunda propositio ē hec Deus confusam materiam elementoz̄ in eodem loco vbi nunc est creanda collocauit. Hanc ppositionē magister probans dicit adhuc duo de illa materia eē distinguenda. Quoz̄ primum est qūo illa materia dicta sit informis. cum tū oīi forma nō caruit. Ad qō rñdet q; dicitur informis non ppter carentiam omnis forme. sed quia formā confusam habebat ⁊ non distinctam. vel quia formata nō fuit sicut postea formabat. Secūdum est vbi fuerit illa materia creata et tantum spacium occupauit. Et rñdet q; creabatur in illo loco vbi nunc est mundus. ⁊ occupabat spacium cuilibet elementi. ⁊ extendebat etiam sm̄ aliquos vltra locum firmamenti sm̄ q; erat materia illa in p te inferiori spissioz ⁊ grossioz. in pte vero superiori rarioz ⁊ subtilioz. Unde de pte illa rariori aquas q̄ sūt supza firmamentum dicunt esse factas. Tertia ppositio est hec. Deus qui in principio confusam materiā creauit quā in sex diebus pfecte mūdū cōplendo distinxit ⁊ formauit. die septimo ab eius ppagatione cessauit. Hanc em̄ ppositionē magister pbans dicit q; pfecta rerū pductio ⁊ formatio sit expedita in die rum senario. ita q; nihil postmodum est productum. quod in p̄mis creatis aliquo modo nō cōtineret. ⁊ ilia de causa dicit deus septimo die quieuisse. eo q; cessauit nouas creaturas producere. Sed contra hoc obiicit p dictum domini nostri ieſu christi. qui ait patrem suū ⁊ se vsq; modo opari. ergo vt videtur deus nō quieuit ab oīi ope die septimo. Et hoc cōfirmat tali ratione. Si deus die septimo quieuisset ab omni opere. tūc non pduceretur amplius de nouo aliquid in rerum natura. sed hoc est falsum. ergo nō quieuit die septimo. Et q; hoc sit verū patet. Nam quia multa sunt generabilia. nondū tm̄ genita. sed solum in potentia que est ad maximum determinata. ideo in futuro sunt aliqua ad esse specificum in potentia q̄ post ea actualiter erunt. ideo non sunt omnia septimo die diuina virtute creatiua producta. Ad quod respondeos dicit deum quadrupliciter operari ad rerum pductionem. Uno modo eternaliter omnia in verbo disponendo. Secundo temporaliter materiam informem producendo. Tertio modo materiam sex diebus confusam sm̄ species distinguendo. Quarto ex seminibus rebus inditis creata ne pereant reformādo. Et licet deus sm̄ tres primos modos operandi die septimo quieuerat. quo ad quartum modum tm̄ semp opatur. Et de illo intelligi habet dictum christi supius allegatum. Et tm̄ in speciali.

Que fuerit prima distinctiōis operatio. a

DI XIII

p

Prima autē distinctionis operatio fuit formatio lucis. sicut ostendit scriptura Geñ. que cōmemorata rerū informitatate earū dispositionē a luce inchoauit sub dens. Dixit de⁹. fiat lux. ⁊ facta est lux. et diuisit lucē a tenebris. Appellauitq; lucem diem. ⁊ tenebras noctem. Et factum est vespere ⁊ mane dies vnus. Cōgrue mūdi ornatus a luce cepit. vñ cetera q̄ creāda erāt viderent̄.

Qualis fuerit lux illa. corporalis an spūalis. b

Si querit̄ qualis illa lux fuerit corpalis. s. an spūalis? Id respondem⁹ quod legim⁹ traditū. Dicit em̄ Aug⁹. quia lux illa corpalis vel spūalis intelligi potest. Si spūal̄ accipit̄: angelica natura intelligit̄. que prius informis fuit. sed postea formata est. cū ad creatorē cōuersa ei charitate adhesit. Cui⁹ informitatis creatio supius significata est. vbi dictum est. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terraz. Hic v̄o eiusdem formatio ostendit̄ cum ait. fiat lux ⁊ facta est lux. Hec ergo angelica natura prius tenebre. ⁊ postea lux fuit. quia prius habuit informitatē ⁊ impfectionem. deinde formationis pfectionē. ⁊ ita diuisit deus lucem a tenebris. Nam vt ait Aug⁹. super Geñ. Hui⁹ creature informitas ⁊ ipfectio fuit anteq̄ formaret̄ in amore cōditoris. Formata vero est qñ cōuersa est ad icōmutabile lumen verbi. Si v̄o corpalis fuit lux illa quod vtiq; ꝓbabile est. corp⁹ lucidum fuisse itelligit̄. velut lucida nubes. qd̄ nō de nihilo sed de p̄iacenti materia formaliter factū est vt lux esset. ⁊ vim lucendi haberet. cum qua dies prima exorta est. quia ante lucē nec dies fuit nec lux. licet tempus fuerit.

Augusti. De spūali lu-

ugust.

c de corpa ce

Q lux illa facta ē vbi sol apparet q̄ in aq̄s lucere poterat. c

Si autem querit̄ vbi est facta lux illa. cū abyssus om̄em terre altitudinē tegeret? Dici potest ī illis ptibus facta quas nunc illustrat solis diurna lux. Nec mirū lucem in aquis posse lucere. cum etiā nautarū opatione sepius illustrētur. Qui in ꝓfundū mersi. misso ex ore oleo aquas sibi illustrāt. que multo rariores fuerunt in principio q̄ modo sunt. quia nondum cōgregate fuerant in vno loco. Facta ergo lux illa. vicem ⁊ locuz solis tenebat. q̄ motu suo circūagitata noctē diemq; discernebat. Ibi ergo primū lucem apparuisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circūuectus apparet. vt eodē tramite lux circumcurrens. ac primo ad occasum descendens vespam faceret. deinde reuocata ad ortum auroram. i. mane illustraret. ⁊ ita diuisit deus lucē ⁊ tenebras. ⁊ appellauit lucem diē. ⁊ tenebras noctem.

Q dies diuersis mōis accipit̄. d

Hic notandum ē q dies diuersis modis accipitur in scriptura Dicit̄ em̄ dies lux illa que illo triduo tenebras illuminabat. ⁊ dicit̄ dies illuminatio ipsa aeris. Dr̄ etiam dies spaciū vigintiq̄tuor horarū. qualiter accipit̄ cū dicit̄. Factum est vespe ⁊ mane dies vnus. Qd̄ ita distinguendum est. factū est vespere prius. ⁊ postea mane. ⁊ ita fuit dies vnus expletus vigintiquatuor horarū. Dies scz naturalis. q̄ habuit vespam sed nō mane. Mane em̄ dicit̄ finis precedentis ⁊ initiū sequētis diei. quod est aurora: que nec plenā lucem nec om̄ino tenebras habet. Mane ergo primus dies nō habuit. quia nec dies p̄cesserat qui sequētis diei initio terminaret̄ ⁊ eo p̄cipue: quia luce apparēte. mox sup terram plenus atq; preclarus dies extitit. qui nō ab aurora. sed a plena luce inchoauit. et mane sequentis diei consummatus ē. Vñ Beda super Genesim. Decebat vt dies a luce inciperet. ⁊ in mane sequentis diei tēderet. vt opera dei a luce inchoasse. ⁊ in lucem cōpleta esse significarent̄. Reliqui autem dies mane habuerunt ⁊ vespaz. Quorū q̄sq; a suo mane incipiens. vsq; ad alterius diei mane tendebat̄.

Qualit̄ distīgui debeat i lud. Et fem̄ ē vespe ⁊ mane dies vnus

Beda

De naturali ordine cōputationis dierum. ⁊ de illo qui pro mysterio introductus est. e

Hic ē naturalis ordo distinctionis dierum vt distinguantur

atq; cōputēt dies a mãe vsq; ad mane Postea vero in mysterio factum est vt dies cōputētur a vespa in vesperam. ⁊ adiũgatur dies precedenti nocti in computatione. cuz iuxta naturalem ordinem precedēs dies sequēti nocti adiũgi debeat. quia homo a luce per peccatũ corruit in tenebras ignorantie ⁊ peccatorum. deinde per christum a tenebris ad lucem redijt. Unde apostolus. Eramus aliqñ tenebre. nunc aũt lux a dño Primus itaq; dies nō ab aurora sed a plena luce incipiens. ⁊ post vespam paulatim occidente luce excipiens mane sequēt diei expletus ē. Uñ Beda. Occidēte luce paulatim ⁊ post spacium diurne longitudinis: inferiores ptes subeunte: factum est vespere. sicut nunc vsitato cursu solis fieri solet. Factum est aũt mane eadem sup terram redeunte. ⁊ alium diem inchoante. ⁊ dies expletus est vnus vigintiquatuor horarum. Fuitq; nox illo triduo omino tenebrosa. q̄ post creata sidera aliq̄ luce claruit.

Beda

Cur sol factus est si lux illa sufficiebat. f

Solet autem queri. quare factus est sol. si lux illa faciēd diei sufficiebat? Ad quod dici pōt. qm̄ lux illa forte supiores ptes illustrabat. ⁊ ad illuminationem inferiorũ solem fieri oportebat. Uel potius ido. quia facto sole diei fulgur auctus est. Ampliori em̄ multo luce radiauit dies postea q̄ ante. Si aũt queritur q̄d de luce illa factum sit cum modo nō appareat? Potest dici aut de ea corpus solis formatum. aut in ea pte celi esse in qua sol est. nō q̄ ipsa sit sol. sed sic est ei vnita vt discerni nō valeat.

Qũo accipiendum sit illud. dixit deus. an sono vocis id deꝰ dixerit an aliter. g

Preterea iuestigãdum est qũo accipiendum sit quod ait. dixit deus. Utrũ temporaliter. vel sono vocis illud dixerit. an alio modo? Augꝰ. sup Geñ. tradit nec temporaliter nec sono vocis deum locutum fuisse. quia si temporaliter: ⁊ mutabiliter. ⁊ si corporaliter dicatur sonuisse vox dei. nec lingua erat qua loqueretur. nec erat quem oporteret audire ⁊ intelligere. Bene ergo vox dei ad naturaz v̄

Augusti.

bi per quod om̄ia facta sunt refert. Dixit ergo deus fiat. ⁊c. nō tempaliter. non sono vocis. sed in verbo sibi coeterno. id est. verbum genuit intemporaliter in quo erat. et disposuit ab eterno vt fieret in tempe ⁊ i eo factum est.

Qũo accipiendum sit qd̄ dicit pater operari in filio vel per filiũ. vel in spũsancto. h

Hic q̄ri solet quomodo accipiendum sit quod dicit pat opari in filio. vel p filiuz. vel in spũscō? Hoc em̄ scriptura frequēter nobis pponit. vt Omnia in sapiētia fecisti dñe. id ē. in filio. ⁊ In principio. id est. in filio creauit deus celum ⁊ terram. Et illud. Per quem fecit ⁊ secula. Sup illuz quoq; psalmi locum. Uerbo dñi celi firmati sunt ⁊c. dicit Augꝰ. q̄ pater opatur p verbuz suum ⁊ spm̄sanctũ. Quomodo ergo hoc accipiēdũ est? Putauerũt quidam heretici q̄ pater velut auctor ⁊ artifex filio ⁊ spũsancto in rerum opatione q̄i instrumento vteret. Ex p̄dictis verbis errandi occasionē sumētes. quod velut blasphemum atq; sane doctrine aduersum abijcit pia fides. Nō est itaq; intelligendum iō scripturam frequenter cōmemorare patrez operari in filio vel p filiuz: tanq̄ filius non posset facere: si ei nō porrexisset pat dexteram. vel tanq̄ aliquod instrumentũ fuerit patris opantis. sed potius illis verbis patrem intelligi voluit cũ filio ⁊ spũscō opari ⁊ sine eis nihil facere.

Hic a quo s cat pr filio

Contra hanc expositionem surgit hereticus. i

Sed dicit hereticꝰ hac ratione hoc posse dixisse filium opari p patrem vel in patre ⁊ spiritumsanctum cũ vtroq; vel per vtrũq;. quia filius cum patre ⁊ spiritussanctus cum vtroq; operatur Cui breuiter respondetur. Ideo illud dcm̄ esse ⁊ non istud. vt in patre monstraret autoritas. Non enim pater a filio. sed filius a patre operatur. ⁊ spiritussanctus ab vtroq;. Ideoq; etiam filius per spiritumsanctũ legitur operari. quia cuz spiritusancto operatur hocipsum a filio habenti vt operetur.

Alia predictorum expositio k

Potest et aliter illud accipi: vt dicat pater in filio vel p filium opari. quia eũ genuit omniũ opificẽ. sic dicitur pater p eum iudicare. q genuit iudicem. ita t p spm̃sctm̃ dicit opari siue pater siue filius. quia ab vtroq; pcedit spũssan/ctus factor omniũ. Unde Joh. Chryſ. in expoſitione epiſtole ad Heb. ſic ait. Nõ vt hereticus inaniter ſuſpicat tanq; aliqd inſtrumentũ patris extiterit filij neq; p eũ pr̃ dicit feciſſe tanq; ipſe facere nõ poſſet. ſed ſicut dicit pater iudicare p filiũ. quia iudicem genuit. ſic etiã dicit opari p filiũ. quia eum cõſtat opificem genuiſſe. Si em̃ cauſa eius pater eſt: ſm q pater eſt. multo amplius eorũ cauſa eſt q̃ p filiũ facta ſunt. Hec de ope prime diei dicta ſunt.

Johãnes. Chryſ.

Iſta ẽ diſtinctio. xiij. hui⁹ ſecũdi libri. In qua magiſter poſtq; egit de ope creationis quod factũ eſt añ oñem diem. agit de ope diſtinctionis qđ factũ eſt in primo die. ſ. de lucis pductione. Et tria facit. Nã primo agit de lucis actuali pductione. Secũdo de pducẽtis locutiõe. Tertio de cuiuſdam ppoſitionis expoſitione. Primum facit a p̃ncipio diſtinctionis vſq; ibi. Preterea inueſtigandum. Scõm ab inde vſq; ibi. Hic queri ſolet. Tertius vſq; ad finẽ diſtinctionis. In ſpeciali ſententia mgri ſtat i tribus ppoſitionibus quarũ p̃ma eſt hec. De⁹ prima die fecit lucem diſtinguendo tempus in diẽ t noctem. Hanc mgr̃ pbans ponit. q primũ a quo omnium rerũ principiũ incepit fuit lux. t hoc cõgrue q lux cetera habet manifeſtare. Circa qđ vlterꝰ mouet tres queſtiones quarũ prima eſt. Utrũ lux illa prima die diſtincta vel pducta fuerit corpalis vel ſpũalis. Et reſpondet q vtroq; modo accipi pot. Si aũt accipiat p luce ſpũali. tunc ſignificat formationẽ angelice nature p gratiam gratũ facientẽ. que vt ſupra dictum eſt quodãmodo ſub noĩe celi fuit producta. Si aũt p luce corpali accipiat tunc ſupponit pro aliqua nubecula lucida de p̃iacenti materia formata t pducta. Tunc ſeda queſtio eſt. Ubi facta fuerit lux illa. Et rñdet q ibi vbi ſol tam mouet. imo lux illa vicẽ ſolis in tribus primis dieb⁹ tenẽs motu ſuo diẽ t noctẽ faciebat. nec ab aquis impediebat ne luceret. ppter raritatem aquarũ tunc vñ t nunc q̃ p olei im̃iſſionẽ aqua rarificat quodãmodo illuſtrat. quare naute in pfundo maris ſe immergẽtes mittunt ex ore ſuo oleum ad centrum. ſeu profundum maris. t ſic aque clariores fiunt. Et ſubdit ibideem q dies poteſt accipi diuerſimode. ſ. vel p ipſa luce. que in illo triduo tenebras illuminabat. vel p ipſa illuminatione aeris. vel p ſpacio viginti quatuor horarũ. Tertia queſtio eſt. Quare ſol factus eſt quarto die ſi lux illa prima die pducta ſufficiebat ad dies faciendũ. Et rñdet q lux illa tm̃ ſuperiores ptes illuminabat t tm̃ nõ ita clare ſicut nunc ſol. ideo cõgruit ſolem fieri ad lucis clariorꝭ diffuſionem. Et ſubdit q corp⁹ ſolare formatum eſt de illa luce vel inſepabiliter habet eã ſibi conIunctam. Scõa ppoſitio ẽ hec. De⁹ nõ tpali vocis ſono. ſed verbo. ſic ab eterno dixit oñia efficiendo hãc mgr̃ pbãs querit. qualiter deus dixit. fiat lux. ſ. an hoc tempali ſono ptulerit. vel ab aliquo alio modo. Et reſpondens dicit ſm Aug⁹. q nõ tempaliter. ḋato q ſic. tũc de⁹ fuiſſet locutꝰ mutabiliter. nec etiã ſono vocis corpaliter. cũ deus carcat inſtrumẽtis naturalibus quib⁹ talis ſonus habeat cauſari. Sed in verbo ſono ſibi coeterno dixit. fiat lux. i. verbũ genuit intempaliter in quo erat diſpoſitũ ab eterno vt fieret lux in tempe t iam in eo factũ eſt. Tertia ppoſitio eſt hec. Quãuis ſm ſcripturã de⁹ opat⁹ ſit p filium. nõ tñ vt p miniſtrũ. ſed p illum quẽ genuit ſibi coequalem omniũ opificem. Hanc ppoſitionẽ mgr̃ pbans querit. qũo pater dicit opari p filiũ vel in filio. ſicut p miniſtrũ. t quia hoc eſt erroneũ. Ideo dat duplicem intellectũ catholicũ hui⁹ ppoſitionis. Primꝰ eſt q qñ pater dicitur opari per filiũ ſeu etiam p ſpiritũſcm. ſignificat inſepabilis opatio pſonarũ cũ autoritate. t exinde prouenit q pater dicit opari p filiũ ſed non econtra. quia filius nõ habet reſpectu patris autoritatem p̃ncipij. ſicut pater reſpectu filij. Secũdus eſt q pater dicit opari p filiũ. q filiũ genuit opificem. Et tantũ in ſpeciali.

De opere ſecũde diei. quia factuz ẽ firmamentum. a

Dixit quoq; deus fiat firmamentũ i medio aquaruz t diuidat aq̃s ab aquis. Diuiſitq; aquas que erant ſb firmamento ab his que erãt ſup firmamentũ Sciendum eſt q illius celi deſcribitur hic creatio. ſicut ait Beda ſup Geñ. in quo fixa ſunt ſidera cui ſuppoſite ſunt aque in aere t in terra. t ſuppoſite alie. de quibus dicitur. Qui tegis aquis ſuperiora eoꝝ. In medio ergo firmamentum eſt. id eſt. ſidereum celum. quod de aquis factum eſſe credi poteſt. Cryſtallinus enim lapis cui magna eſt firmitas t perſpicuitas de aquis factus eſt Si quem vero mouet. quomodo aque nature fluide t in ima labiles ſuper celum poſſint conſiſtere. de deo ſcriptuz eſſe meminerit. Qui ligat aquas in nubibus ſuis. Qui enim infra celum ligat aquas ad temp⁹ vaporibus nubium retentas. poteſt etiam ſuper celi ſperam non vapozali tenuitate ſed glaciali ſoliditate aquas ſuſpendere ne labantur. Quales autem t ad quid condite ſint. ipſe nouit qui condidit. Ecce oſtenſuz eſt his verbis quod celum factum ſit. ſcz illud in quo ſunt fixa ſidera. id eſt quod excedit aerem. t de qua materia ſcilicet de aq̃s. t q̃les ſint aque q̃ ſup illud celũ ſunt. ſcz vt glacies ſolidate.

Beda q celũ dicit creari.

De q̃ materia ſit factũ illud celum.

Quo aq̃ pñt eſſe ſup celuz et quales ſũt ille aque

Alij putant celum illud eſſe ignee nature quibus conſentit Auguſtinus. b

Quidam vo celuz

Augusti. sup Gen.

quod excedit aeris spacia ignee nature dicunt. asserentes super aerem purum ignem esse. qui dicitur esse celum. de quo igne sidera ⁊ luminaria facta esse coniectant. Quibus Augustinus consentire videtur Utrū vero nomine firmamenti celum quod excedit aerem an ipse aer hic intelligatur. idem Augustin⁹ querit nec soluit. Magis tamē approbare videtur celum illō hic accipi qđ spacia aeris excedit. Aquas autem que super illud celum sunt dicit vaporaliter trahi ⁊ leuissimis suspendi guttis. Sicut aer iste nubilosus exalatione terre aquas vaporaliter trahit ⁊ ꝑ subtiles minutias suspendit ⁊ post corpulentius conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo potest aqua sicut videmus ad tantas minutias peruenire vt feratur vaporaliter super aerem aquis naturaliter leuiorem. Cur non credamus etiaz super illud leuius celum minutioribus guttis ⁊ leuioribus immanare vaporibus. sed quoquo modo ibi sint. ibi esse non dubitamus.

Que sit figura firmamenti. c

Queri etiā solet cuius figure sit celum. Sz spiritussanctus ꝙuis autores nostri sciuerint per eos dicere noluit. nisi quod prosit saluti. Queritē etiā si stet an moueaē celum. Si moueatur inq̄unt q̄modo est firmamentū. Si stat: q̄modo in eo fixa sidera circumeunt. Sz firmamentum dici potest non ꝓpter stationē sed ꝓpter firmitatem vel terminum aquarū intransgressibilem. Si autem stat. nihil impedit moueri ⁊ circūire sidera.

Utruz stet an moueaē celū.

Quare dicaē firmamentuz

Quare tacuit scriptura de opere secunde diei qđ in alijs dixit. d

Post hoc queri solet quare hic non est dictum sicut in aliorum dierum operibus. vidit deus q̄ esset bonum. Sacramentum aliquod hic commēdatur. Ideo eñ fortassis non est hic dictum quod tamen sicut in alijs factum est: quia binari⁹ ꝓncipiū alteritatis est ⁊ signū diuisionis.

De opere tertie diei qñ aque cōgregate sunt in vnū locū. e

Sequit. Dixit de⁹ Congregentur aque in locum vnum ⁊ appareat arida. Tertie diei opus est congregatio aquarum in vnum locum. Cōgregate sunt enim omnes aque celo inferiores in vnam matricez. vt lux que ꝓterito biduo aq̄s clara luce lustrauerat: in puro aere clarioz fulgeat ⁊ appareat terra que cooperta latebat. ⁊ que aquis limosa erat fieret arida ⁊ germinibus apta. Eodem enim die ꝓtulit terra herbam virentem lignumq̄ faciens fructum. Si autem queratur vbi congregate sint aque que totum texerant spacium vsq̄ ad celum: ꝓtuit fieri vt ēra subsidens cōcauas partes ꝓberet vbi fluctuantes aquas reciperet. ꝓtest etiam credi primarias aquas rariores fuisse que sicut nebula tegerent terras. sed congregatione esse spissatas. ⁊ ideo facile in vnum posse redigi locum. Cunq̄ multa cōstet esse maria ⁊ flumina. in vnum tamen locum dicit aq̄s congregatas ꝓpter continuationem omnium aquarum que in terris sunt. quia cuncta flumina ⁊ maria magno mari iungūtur Ideoq̄ cum dixerit aquas cōgregatas in vnum locum. deinde dicit pluraliter. congregationes aquarum ꝓpter multifidos sinus earum quib⁹ oīb⁹ ex magno mari ꝓncipiū est.

Beda

Vbi cōgregate sunt aque

Qño sint in cū cōgregatione cū multa maria sint

Qđ accipiē sit fir qđ ait fiant i signa et tempora

De opere quarte diei qñ facta sunt luminaria. f

Sequit. Dixit de⁹ Fiant luminaria in firmamento celi. ⁊ dini dāt diem ac noctem. In precedenti triduo dispositā est vniuersitatis hui⁹ mundi machina ⁊ partibus suis distributa. Formata enim luce ꝓma die que vniuersa illustraret. duo sequētes dies attributi sunt supreme ⁊ infime parti mundi firmamento. i. aeri terre ⁊ aque. Nam secunda die firmamētum desuper expansum est. Tertia vero aq̄rum molibus inter receptacula sua collecta terra est reuelata atq̄ aer serenatus. Quatuoz ergo mundi elementa illis diebus suis locis distincta sunt ⁊ ordinata. Tribus autem sequentibus diebus ornata sunt illa q̄tuoz elementa. Quarta eñ die ornatum est firmamentum sole ⁊ luna ⁊ stellis. Quinta

Qz tria cedentia est dis ⁊ distinctuoz ꝝ rum ꝑ sequē tus est

aer in volatilibus ⁊ aque in piscibus ornamenta acceperunt. Sexta accepit terra iumenta ⁊ reptilia ⁊ bestias. post q̄ oia fact⁹ ē homo de terra ⁊ in terra. nō tñ ad terrā nec propter terram. sed ad celum ⁊ propter celum.

Hñ alia de ornatu celi agit sicut p̄ us factū est. §

Qua vtilitate facta sūt ei luminaria

Quia ergo celuz ce

teris elementis speciem prestat. priusq̄ alijs factum est. ideo ante alia ornat in q̄rto die quo fiunt sidera. Que ideo facta sūt vt p̄ ea illustret inferior pars ne esset habitantibus tenebrosa Infirmitatiq̄ hominū prouisum est vt circūeunte sole potirentur homines diei noctisq̄ vicissitudine propt̄ dormiendi vigilandiq̄ necessitatem. ⁊ ido ne nox indecora remaneret, sed luna ac sideribus consolarentur homines quib⁹ in nocte operandi necessitas incumberet. ⁊ quia quedam animalia sunt que lucem ferre nō possunt. Quod autem subditur. Et sint in signa ⁊ tempora ⁊ dies ⁊ annos. quomodo accipiendum sit queri solet? Ita enīz dictū videtur quasi quarto die cepissent tempora. cum prius triduum sine tempore non fuerit. Ideoq̄ tempora que fiunt per sidera non spacia morarum sed vicissitudinem aeree qualitatis debemus accipere. quia talia motibus siderum fiunt. sicut dies ⁊ anni quos vsitate nouimus. Sunt enim in signa serenitatis ⁊ tempestatis. ⁊ in tempora. quia per ea distinguimus quattuor tempora anni scilicet. ver. estatem. autumnum hiemem. Vel sunt in signa ⁊ in tempora. id est. in distinctionē horarum. quia priusq̄ fierent. ordo temporum nullis notabatur indicijs vel meridiana hora vel qualibet hora. Hec quarta die facta sunt.

Nūo accipiē dū sit qō ait vt sint ī signa ⁊ tempora

Hsta est distinctō. xiiij. hui⁹ secūdi

libri. In qua magister postq̄ egit de opere prime diei scz de productiōe lucis. incipit agere de opibus subsequentium dierum. scz de productione corporis firmamenti ⁊ elementorum. Et tria facit. Nam primo agit de firmamenti productione. Secundo de aquarum superceleſtium congregatione. Tertio de solis ⁊ lune ⁊ aliarum stellarum collocatione. Primum facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Sequitur dixit Secundum ab inde vsq̄ ibi. Sequitur dixit de⁹ fiant Tertium vero vsq̄ ad finem distinctionis. Et tantuz in generali. Hn speciali autem sententia magistri stat in tribus propositionibus quarū prima est hec. Deus secundo die fecit firmamentum. Id est. celum sidereum in medio superceleſtium ⁊ subceleſtium aquaꝝ Hanc enim propositionem magister probans dicit. q̄ deus secundo die fecit firmamentum: quod ſm Bedam celum sidereum dicitur habens aquas supra se ⁊ infra se. quod non est mirum diuina virtute esse factum. cum videmus aquas vaporabiliter eleuari in celum. Unde ⁊ super firmamentum glaciei soliditate aque suspenduntur ne labantur. Postea querit tres questiones. quarum prima ⁊ vltima omissis secundā ponit. scz Utrum celum stet vel moueatur. Q̄ nō mouetur arguit sic. quia si sic tunc non esset firmamentum. Si autem semper stat tunc non mouentur sidera fixa in eo. quod est falsum. Ad quod respondens neutram partem determinate ponit. sed soluit argumentū dicens. q̄ si moueretur adhuc posset dici firmamentum: propter sui firmitatem in substantia. et non propter stabilitatem in situ. Si autem stat possibile est sidera moueri in eo ipso stante. Secūda p̄ positio est hec. Deus tertia die per aquarum superceleſtium adunationem serenauit aerez ⁊ fecūdauit terram ad productionem arborum ⁊ herbarum. Hanc enim propositionem magister probando dicit. q̄ op⁹ tertie diei sit congregatio aquarum in vnum locum que sub celo sunt. Ex qua congregatione terra ⁊ aer clariora apparuerunt. Unde ⁊ in eodem die herbeviroꝝ ⁊ ligna fructum fecerunt. Si autem queratur vbi sunt congregate aque que totum texerunt spaciū vsq̄ ad celum. Dicit q̄ illa congregatio fieri potuit. vel q: aque concauitates terre subintrauerunt. Uel quia aque que prius erant rariores terram per modum nebule tangentes inspissate fuerunt. ⁊ dicūtur congregate in vnum locum. non obstante q̄ sunt in multis locis. ⁊ hoc propter contiguitatem earum ad inuicem quia omnia flumina ⁊ omnia maria in mari magno ad minus occultis meatibus iunguntur.

Tertia propositio est hec. Deus quarto die sole ⁊ luna ⁊ stellis ornauit firmamentum vt essent in signa horarum ⁊ temporum. Hanc enim propositionē magister probans assumit q̄ in tribus diebus dispositā est vniuersalis mundi machina. ⁊ partib⁹ suis distributa. Quare etiam primo die facta est lux que vniuersa illustrat. Secundo vero die firmamentum seu celum sidereum. Tertia vero die facta est distinctio superioris partis mundi. scz nature elementaris. Unde tres dies que sequuntur spectant ad ornatum eorum que in tribus primis diebus sunt distincta: ḍa quartus dies spectat ad ornatum celi. id est. firmamenti. Quintus ad ornamentum aeris ⁊ aque. Sextus ad ornamentum terre. Celum autem ante alia quarto die ornatur: eo q̄ dignius est omnib⁹ elementis. Imponunturq̄ sibi ad ornamentum sol ⁊ luna ⁊ sidera ad inferiores partis mundi illuminationem. ⁊ etiam ad animalium seu hominum vtilitatem ⁊ noctis ⁊ diei decorem. Et subdit etiam q̄ sunt facta in signa ⁊ in tempora. Hn signa quidem eo q̄ aeris qualitatem vel aeree qualitatis vicissitudinem sicut serenitatem aut tempestatem significant. Hn tempora vero quia partes temporis distinguunt. videlicet veris estatis. autumni. hiemis que sunt quatuor anni tempora. Uel enim sunt in signa ⁊ tempora. id est. in distinctionem horarum ⁊ temporū. quia ante motū ip̄orum ordo temporis nullis notificabatur indicijs. Et tñ in speciali.

Be opere quinte diei quādo creauit deus ex aquis volatilia ⁊ natatilia. a

DI. XV

Dixit etiaz deꝰ
Producant aque reptile anime viuētis ⁊ volatile sup terram ⁊c. Opꝰ q̄nte diei est formatio pisciū ⁊ auiū. quibꝰ duo elemēta ornāt. ⁊ ꝺ eadē makia. i. de aq̄s pisces ⁊ aues creauit. volatilia leuās in aera. ⁊ natatilia remittens gurgiti.

Be ope sexte diei qñ creata sunt aialia ⁊ reptilia terre. b

Sequit. Dixit deus. Producat ⁊ra anima viuētē: iumēta et reptilia ⁊ bestias terre. ſm species suas ⁊c Sexte diei opꝰ describit cū terra suis aialibus ornari dicit.

Utrū post peccatum venenosa animalia noxia facta fuerit. an ꝓpter peccatum nocere ceperint prius facta innoxia. c

Queri solet de venenosis ⁊ pniciosis animātibus. vtrū post peccatū hois ad vindictā creata sint. an potius creata inoxia pctōrib⁹ nocere ceperit? Sane dici pōt. q̄ creata nihil homini nocuissent si nō peccasset. Puniendorū nāq̄ vitiorū ⁊ terrendorū. vel ꝓbande vel pficiende ⁊ pfruende vtutis causa nocere ceperūt Fuerūt ergo creata innoxia. ſ ꝓpter pctm facta sunt noxia.

Utrū minuta animalia tunc creata fuerint. ꝺ

De quibusdam etiam minutis animātibꝰ questio ē. Utrū in p̄mis cōditionibꝰ creata sint. an ex rebꝰ corruptis postea orta sint? Poleraq̄ em̄ de humidorū corporū vitijs vel exalationibꝰ terre siue de cadaueribꝰ gignunt. Quedaz etiā de corruptione lignorū ⁊ herbarum et fructuū. ⁊ deꝰ auctor oim est. Pōt aūt dici q̄ ea q̄ de corpib⁹ aialiū maxime mortuor nascūt: cū aialibꝰ creata ñ fuīt. nisi potētialiter ⁊ materialiter. Ea vero que ex ⁊ra vel ex aquis nascunt vl ex eis q̄ ⁊ra germināte orta sūt. tūc creata fuisse nō incongrue dici potest.

Quare post oia factꝰ ē hō. e

Omnibus autem creatis atq̄ dispositis nouissime factꝰ ē hō tanq̄ dñs ⁊ possessor. q̄ ⁊ oibꝰ ꝓferēdꝰ erat vñ sequit. Vidit deꝰ q̄ eēt bonū. ⁊ ait. Faciam⁹ hoiem ad imaginē ⁊c. Sz anteq̄ de hois creatiōe tractem⁹: q̄ꝺ supra breuit tetigim⁹ pleni⁹ ꝺ sanctes clari⁹ faciamus. In hac em̄ rerū distinctiōe catholici tractatores dissentire vt supra dixim⁹ inueniūtur. Allijs dicentibꝰ res creatas atq̄ distinctas ſm spēs suas ꝓ instualla sex diez. Quoruz sniē. q⁹ lra Geñ. magis insuire videt atq̄ catholica eccl'ia magis approbat. iō hacten⁹ studiose docuim⁹ qūo ex illa cōi materia ꝓ⁹ informit facta postea corpaliū rerū genera p sex diez volumina distinctim sint formata Allijs aūt videt q̄ nō ꝓ instualla tēporū facta sint. ſ simul ita formata ad eē ꝓdierūt. Aug⁹. sup Geñ. plurib⁹ mōis nitit oñ de e. dicēs elemēta q̄tuor ita formata sicut mō apparēt ab initio extitisse. ⁊ celū sideribus ornatū fuisse Quedā vo nō formaliter sed materialiter tunc facta fuisse. Que post per temporis accessum formaliter distincta sunt. vt herbe. arbores ⁊ forte animalia. Dia q̄ in ipo tpis initio facta eē dicunt. ſ q̄dā formalit ⁊ ſm spēs q̄s hr̄e cernimus vt maiores mūdi ptes. q̄dā vo materialit tm̄. Sz vt dicūt: moyses loquēs rudi ⁊ carnali ꝓ'lo locutiōis modū tpauit de deo loquēs a sili hois q̄ ꝓ moras tēporū opa sua pficit. cū ipe simul sua opa fecerit. Ñ Augu. Jō inq̄t moyses diuisim refert deū illa opa fecisse. q⁹ nō potuit simt ab homīe dici qꝺ a deo simt potuit fieri. Itē Potuit diuidere scptura loquēdi tpib⁹. qꝺ deꝰ opandi tpib⁹ nō diuisit. Illi q̄ his autoritatibus ⁊ alijs hmōi inherētes. dicūt q̄tuor elemēta atq̄ celi luminaria ita formata simt eē ⁊ habuisse illos sex dies q̄s scptura cōmemorat sex rerū genera. i. distinctiōes apellāt. q̄ sit facte sunt. ꝓtim formalit. ꝓtim causaliter.

Antēq̄ ... ctura ... agat de ... me ... rerū vi ... breuit ... pleni⁹ ... viri cath ... ei diss ... vident

All⁹ ... bus mūd ... materia ... ma ita ... simt. ali ... ro ꝓ ... la tpm ... ſm q̄ ... tiōm ... usq̄ ... est.

Hic ... opinio ... rū q̄ ... facta ...

Quō intelligendū sit deū reqeuisse ab omni opere suo. f

Jam de septime di
ei reqe aliq̄d nos eloq̄ oportz. Scptuz ē: qꝺ ꝓpleuit deꝰ die septio opꝰ suū. ⁊ reqeuit die septio ab vniūso ope qꝺ patrarat Reqeuisse dr̄ deꝰ die septio nō q̄si opando lassus. ſ ab vniūso ope reqeuit. q⁹ nouā creaturā facere cessauit. Reqescere em̄ cessare dr̄. Ñi Apoc. dr̄. Nō habebāt requiē dicētia Sāctꝰ scūs scūs. i. dicē nō cessabāt. Reqeuisse ergo deꝰ dicit. quia cessauit a faciendis ge-

Gehen aliam ... nihil ibi ... tionis q̄m ... Aug⁹.

neribus creature. qz vltra noua nō cōdidit Vsqz nunc tamen vt ꝟitas in euāgelio ait, opaꝝ pater cū filio. s. aministrationē eozundem generū q̄ tunc istituta sunt. Creatoris em̄ ꝟ causa subsistēdi ē om̄i creature. Ad ḡ dicit ꝓpaꝝ me⁹ vsqz mō opaꝝ: ꝛ ego opero. illud vniuerse creature cōtinuā aministrationē ostendit Die ḡ septimo requieuit vt nouam creaturam vlterius non faceret. cui⁹ materia vel similitudo nō p̄cesserit. sed vsqz nunc opaꝝ. vt qđ cōdidit cōtinere ꝛ gubernare nō cesset.

Qualiter accipiendum sit qđ dicitur deus complesse opus suum septimo die, cū tūc requieuit ab omni opere suo. g

Sed quer̄tur quo

modo septimo die dicaꝝ deus cōplesse op⁹ suum. cū ab om̄i ope illo die req̄euerit. nec aliquod gen⁹ nouū rerū fecerit? Alia translatio habet. Consummauit deus die sexto opa sua que nihil questionis affert. qz manifesta sunt que in eo facta sunt ꝛ omniuz cōsummatio eo die pfecta ē. sicut scriptura ostendit cū ait. Vidit deus cūcta que fecerat ꝛ erant valde bona. Omnia quidem naturaliter bona erāt nihilq̄ in sui natura vitij habentia. ꝛ sunt bona que cōdidit de⁹ etiam singula. Simul vero vniuersa valde bona. quia ex om̄ib⁹ consistit vniuersitatis ammirabilis pulchritudo. in qua etiā illud qđ malū dicit: bn̄ ordinatū ꝛ loco suo positum eminēti⁹ cōmēdat bona. vt magis placeant ꝛ laudabiliora sint dū compant̄ malꝝ Sexto ḡ die facta ē operū cōsummatō. Jō p̄missa oꝛit̄ questio qūo dicaꝝ de⁹ die septimo opus suū cōplesse. qđ hebraica veritas habet. in q̄ tñ nihil nouū creasse dicitur. nisi forte dicaꝝ die septimo cōpleuisse op⁹ suū q̄ ipm̄ bn̄dixit ꝛ sanctificauit sicut subjcit scriptura. Bn̄dixit diei septimo ꝛ sanctificauit illū. Op⁹ em̄ ē bn̄dictio ꝛ sanctificatō sicut Salomon aliq̄d opis fecit cū tēplum dedicauit.

Scōm aliam lram nihil ibi ē q̄stionis q̄m sequit Aug⁹.

Dicredit ad q̄tionē posi-tam. s. qūoverum sit dū septimo die cōplesse op⁹ suū

Que sit bn̄dictio ꝛ sanctificatio septime diei. h

Illum autem diez

sanctificasse ꝛ bn̄dixisse dicitur. quia mistica p̄ ceteris bn̄dictiōe ꝛ sanctificatiōe eum donauit. Unde in lege dicit. Memēto sanctificare diem sabbati. Et inde est q̄ numerando dies. vsqz ad septimū ꝓcedimus et dicimus septem cē dies quoz̄ repetitione omne tempus agit̄. nō q̄n alius sit ab illis dies octauus ꝛ nonus. ꝛ sic de ceteris. Sz quia in sex dieb⁹ rerū genera distincta sūt. ꝛ in septimo licet nō fuerit nouū genus rez̄ institutum. fuit tñ in eo quasi quidā nouus status sanctificationis operū ꝛ requietōis opificis. Potest etiā sic exponi illud. Compleuit deus die septimo opus suum. i. complet̄um ꝛ cōsummatū vidit.

Jsta est distinctō. xv. hui⁹ secundi

libri. In qua quidem distinctiōe magister postq̄ egit de ornatu firmamenti. agit hic cōsequēter de ornatu aeris ꝛ aque. Et tria facit. Nam primo agit de ornatu aeris. ꝛ similiter de ornatu aque. seu etiā de ope re q̄nte diei. Scōo agit de ornatu terre. seu etiam de ope sexte diei. Tertio de septime diei req̄e. Primū facit a p̄ncipio distinctionis vsqz ibi. Sequitur dixit deus ꝓducat. Scōm ab inde vsqz ibi. Jā de septime diei requie. Tertiū vsqz ad finē distinctionis. Et tñ in generali. In speciali aūt sentētia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarū prima est hec. De⁹ q̄nto die volatilibus ꝛ natatilibus de aqua factis aerez ꝛ aquā adornauit. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̄ opus q̄nte diei ē ornatio duoz̄ elemētoz̄. s. aque ꝛ aeris. q̄ volatilia ꝛ natatilia. que de aqua tanq̄ ex materia sui sunt creata. ex quibus aues seu volatilia eleuauit de⁹ in aerem. pisces aquis ad ornatū relinquens.

Scōa ꝓpositio est hec. De⁹ sexto die iumētis. reptilibus ꝛ bestijs terre de terra formatis terrā decorauit. Hanc mgr̄ insinuās dicit q̄ ope sexte die ornata fuit terra iumentis. reptilibus ꝛ bestijs ꝛ alijs cōsimilib⁹. Postea mouet duas questiones quarū p̄ma est. An nociua animalia aut venenosa etiā tunc a deo facta fuerūt. Et rn̄dens dicit q̄ illa animalia creata fuerunt innoxia. sed hoie peccante facta sunt nociua vt p̄ ea vitia punirent̄. ꝛ vt virtus ꝓbaretur.

An nociua animalia

Secūda questio est. An minuta animalia que ex putrefactione nascunt̄ etiā tunc ꝓducta fuerunt. Et respondens dicit. q̄ illa que putrefactiōe nascunt̄ cū alijs animalibus ꝓducta non sunt nisi materialiter. Et subdit q̄ nouissimus omniū animaliū fuit hō tanq̄ omniū dominator. Addens q̄ circa rerū creationem due solennes opiniones fuerunt. quarum p̄ma dicit. q̄ p̄ sex dierum interualla omnia esse formata ꝛ p̄ spūm̄sanctum esse distincta. Alia dicit cūcta simul eē ꝓdita ꝛ distincta. Tertia ꝓpositio est hec. Deus septimo die dicit̄ quieuisse ꝛ opus suum cōpleuisse. q̄ vlterius nouam creaturam non cōdidit que in se materialiter vel in suo simili nō fuerit licet tñ res productas bn̄dixit ꝛ sanctificauit. Hanc ꝓbās querit. Cur deus dicaꝝ cōsummasse opus p̄ requiem die septimo cū tñ cōpleuerit ipsum die sexto. Ad qđ rn̄dens dicē deū opus suū compleuisse ꝛ sexto die ꝛ septimo. sexto quidem. quia tunc om̄ia pfecit. Septimo autem q̄ vltimum opus sanctificatiooem. s. adhibuit. Unde ꝛ septimus dies mistica quadam ratione sanctificatus ꝓsueuit appellari: Et tñ in spectali.

De hominis creatione vbi cōsiderandum est quare creatus sit homo, ꝛ qualiter sit institutus, que duo supꝛa tractata sunt, ꝛ qualis

fact⁹ ⁊ qualiter lapsus. postremo quomodo sit reparatus. que discucienda sunt. a

DI. XVI

Hisexcursis b que supra de hominis creatione p̄misim⁹ effectui mancipare ac⁊ ordine explanare nunc suscipim⁹ vbi h̄ cōsideranda videnť. s. quare creatus sit hō. ⁊ qualiter institutus. ⁊ qualis ⁊ qūo factus. Deinde qualiter sit lapsus. postremo qualiter ⁊ p̄ que sit reparatus. Hoc aūt primo ⁊ secundo posita. i. causam creationis hūane ⁊ modum institutionis supius p̄ modulo nostre facultatis tractauimus. Ideoc⁊ supest vt qualis vel qūo fact⁹ sit discutiamus. In Gen̄. legiť. Faciamus hoiem ad imaginem ⁊ similitudinē nostrā ⁊c. In eo q̄ dicit faciamus. vna opatio triū p̄sonar⁊ ostendiť. in hoc vero q̄ dicit ad imaginem ⁊ similitudinē nostram. vna ⁊ equalis substantia triū p̄sonarum monstrať. Ex persona enim patris hic dicit ad filiū ⁊ sp̄m scm̄. Non vt quidam putant angelis. quia dei ⁊ angelorū nō est vna ⁊ eadē imago vel similitudo.

Beda. Qūo intelligēdū sit. Faciam⁹ hoiem ad imaginē ⁊ silitudinē nostram.

Q̄ imago ⁊ similitudo hic a diuersis accipitur varie. a quibusdaz in creata. ⁊ ab alijs creata ⁊ increata vel essentia trinitatis vel filius et spūssactus. b

Imago autem ⁊ similitudo in hoc loco vel increata intelligiť id est. trinitatis essentia ad quā factus ē homo. vl̄ creata in qua factus est homo. ⁊ ip̄i hoi cōcreata. Increatā em̄ imaginē q̄ de⁹ ē intellexisse videť Beda cū dicit. nō eē vnā imaginē dei ⁊ angelorū. ꝑ triū p̄sonaruz. ⁊ iō p̄sonis nō angelis fit ibi ꝑmo. Im p̄prie tn̄ imago dr̄. q⁊ imago relatiue ad aliud diciť cui⁹ silitudinē gerit ⁊ ad qō repn̄tandū facta ē. sicut imago cesaris q̄ ip̄ius similitudinē p̄ferebat ip̄m quodāmō repn̄tabat Proprie aūt imago dr̄ id ad quod aliud fit Sic exēplū. p̄prie dr̄ qō sumiť ex aliq̄. ⁊ exemplar ex q̄ sumiť aliq̄d. Donať tn̄ ⁊ aliqn̄ abusiue alterū p̄ altero. ita ⁊ min⁹ p̄prie accipiť imago: essentia trinitatis. si tn̄ ea noīe imaginis in h̄ loco intelligiť.

Opinio eozum qui putauerunt filium p̄ imaginem ⁊ similitudinē hic accipi. c

Filius vo proprie imago patris diciť. sicut supra in tractatu de trinitate diximus. Un̄ fuerūt nōnulli q̄ ita distinxerunt vt imaginē in hoc loco intelligerent filiū. hoiem vo nō imaginē. sed ad imaginē factū dicerēt. quos refellit apostolus dicens. Vir quidem est imago ⁊ gloria dei. Hec nāc⁊ imago. id est. homo cū dicitur fieri ad imaginē nō quasi ad filium dicitur fieri. alioq̄n nō diceret. ad imaginem nostrā. Qūo em̄ nr̄am diceret. cū filius sp̄s/lius patris imago sit. Fuerunt autem et alij p̄spicatius hoc tractantes qui p̄ imaginem filium ⁊ p̄ similitudinē sp̄m scm̄ intelligerent. qui similitudo est patris ⁊ filij. Et ideo pluraliter putauerūt dici nostrā id referentes ad similitudinē tm̄. ad imaginē vero subintelligendū esse meā. Hoiem vero ⁊ imaginē esse ⁊ ad imaginē ⁊ similitudinem factū eē tradiderunt. ⁊ imaginez imaginis esse ⁊ similitudinis.

Augustin. in. vij. li. de trinitate

Allocutionio.

Nec hozum scientiaz approbat. sz imaginem ⁊ similitudinem dei in homine querendam ⁊ considerandam docet vt imago ⁊ similitudo creata intelligať. d

Verūtamē hec distinctio licz re p̄babil⁹ penit⁹ nō videať. q̄a de medio mōtiū. i. autozitatib⁹ scō⁹ nō manat. p̄gruēti⁹ i ip̄o hoie imago ⁊ silitudo q̄ rēda ē ⁊ p̄siderāda. Fact⁹ ē g̃ hō ad imaginē dei ⁊ silitudinē ꝑm mētē: q̄ irrōnabilib⁹ añcellit. ꝑ ad imaginē ꝑm mēoriā ⁊ itelligētiā ⁊ dilectiōez. Ad silitudinē ꝑm inocētiaz ⁊ iusticiā. q̄ i mēte rōali nat⁹ alr̄ sūt. Vl̄ imago p̄siderať in cognitiōe vitaľ. silitudo in amoze vtuľ. vl̄ imago i alijs oib⁹. silitudo i eēntia. q⁊ imortaľ ⁊ idiuisibiľ ē. Un̄ Augu. i li. de q̄ntitate aie. Aia fcā ē silis deo. q̄a imortalē ⁊ idissolubilē feť eā de⁹. Imago g̃ ptinet ad formā. silitudo ad naturā. Fact⁹ ē g̃ hō ꝑm aiaz ad imaginē ⁊ silitudinē non p̄ris vel filij vel spūssci. ꝑ toti⁹ trinitaľ. ita ⁊ ꝑm aiam dr̄ hō eē imago dei. q⁊ imago dicitur in eo ē. Sic imago dr̄ ⁊ tabula ⁊ pictura q̄ in ea ē. ꝑ ppť picturā q̄ in ea ē simť ⁊ tabula imago appellať. Ita ppť imaginē trinitaľ etiā illud in q̄ ē imago noīe imaginis vocať

In q̄b⁹ ꝑ rať imago silitudo

Aug⁹. in. li. de trinitate

q̄ homo dicitur ymago ꝛ ad imaginem. filius vero imago nō ad imaginem e

Quo circa homo ꝛ

imago dicit ꝛ ad imaginē. filiꝰ autē imago nō ad imaginē. q̄ natus. nō creatus. equalis ꝛ in nullo dissimilis. homo creatus est a deo nō genitus nō paritate equalis. sed q̄dam similitudine accedēs ei. Aū Augꝰ. in lib. vij. de triuitate. Jn Geñ. legit. Faciamus hoiem ad imaginē ꝛ similitudinē no/ stram. Faciamus ꝛ nostram pluraliter dixit. et nisi ex relatiuis accipi non oportet vt facere intelligant pater ꝛ filius ꝛ spiritꝰ sanctꝰ: ad imaginē patris ꝛ filij ꝛ spūssancti vt subsisteret homo imago dei. Sed q̄ nō omnino equalis fiebat illa imago tanquā non ab illo nata sed ab eo creata: Jdeo ita imago dicit q̄ ꝛ ad imaginē. quia nō equatur paritate. sed accedit quadā similitudine. Filiꝰ aūt est imago. sed nō ad imaginez q̄ equalis patri. Dictꝰ est ḡ hō ad imagiez ꝓpter imparē sili'tudinē. Et ideo nostrā. vt imago trinitatis esse hō intelligat. nō trinitati equalis. sicut filiꝰ patri. Ecce ostensum est ꝑm quid homo sit similis deo. s. ꝑm animam. Sed ꝛ in corpe quādam ꝓprietatem habet que h̄ indicat. quia est erecta statura. ꝑm quā corpꝰ aie rōnali ꝯgruit. q̄ in celum erectū est.

Augusti.

Q̄ ꝛ ꝑm corpꝰ pōt dici fa ctꝰ ad sili'tudinem dei.

Jsta ē distinctio. xvj. huiꝰ secūdi

libri. Jn qua magister postꝙ egit de creatura pure spūali. s. angelis. ꝛ de creatura pure corpali. Jncipit agere de composita ex spūali ꝛ corpali. s. de hoie Et circa hoc in hac distinctione agit de productione hominis in cōmuni. Et tria facit. Nā primo ostēdit qualiter homo sit factus. Secundo ad cuī imaginez sit productus. Tertio q̄ nō sit imago que oīmino adequat dei filio: Primum facit a principio distinctiōis vsq̄ ibi. Filius quoq̄. Secundum ab inde vsq̄ ibi. Quo circa. Tertiū vero vsq̄ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali Jn speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarū prima hec est.

Deus pater cū dixit. Faciam⁹ hoiem ad imaginē ꝛ similitudinem nostrā loquebat filio ꝛ spiritui sancto ꝛ nō spiritibus quibuscūq̄ creatis. Hanc mgr̄ ꝓbās querit. qualis ꝛ quō factus sit hō. Et rūdens dicē q̄ p verbum dñi ad imaginem ꝛ similitudinē dei sit productus. ꝑm illud Geñ. j. Faciamus hominē ad imaginem ꝛ similitudinem nostrā. in quibus verbis ostē dit vnitas essentie ꝛ trinitas personarū. ꝛ sunt verba patris ad filium ꝛ spm̄scm̄. ꝛ nō ad angelos. vt q̄dam dixerunt q̄ dei ꝛ agelorum non est vna ꝛ eadez imago. sed bene similitudo. Secunda propositio est hec. Homo ꝑm animam factus est ad imaginem non simpliciter vnius diuine ꝑsone sed totius trinitatis. Hanc ꝓpositionem probans recitat duas opiniōes circa intellectum p̄dictorum verborum Geñ. quarum prima dicit in illo textu Geñ. ꝙ imaginem debere solum filiū intelligi. ꝛ nō hoiem. q̄ hō nō est imago dei sed ad imaginē dei factus. sed quia huic opinioni cō trariat illud apostoli vbi dicit q̄ vir sit imago dei et gloria dei. qua ꝓpter magister videt eā reprobare. Alia opinio dicit q̄ filius dei sit ꝓprie imago. ꝛ spūs sanctus similitudo. ꝛ q̄ hō sit factus ad imaginē filij ꝛ similitudinē spūssancti. Hanc opinionē mgr̄ nō approbat. eo q̄ sanctorū autoritatiḇ minime sit fulcita.

Postea dicit magister hoiem esse factū ad imaginem nō cuiuscūq̄ singularis ꝑsone diuine. sed totius trinitatis. ꝛ hoc ꝑm naturalia. i. ꝑm animā ad similitudinem dei factus est hō quātū ad supaddita anime cuiusmodi sūt virtutes. s. innocētia ꝛ iusticia que naturalite in mēte rōnali existunt. Tertia propositio est hec. Hō q̄ est imago dei ad imaginē dei creatꝰ nequit adequari dei filio. qui nō est ad imaginem sz solum imago est patris rōne eterne natiuitatis. Hāc mgr̄ probans dicit q̄ filius dei ꝛ hō dei imago sunt. sz filiꝰ solū imago ꝛ nō ad imaginē q̄ nō creatꝰ sz natus eq̄lis p̄ri ꝛ in nullo dissimilis. hō aūt ē imago et ad imaginē. q̄ creatꝰ nō genitꝰ nō equalis. sz q̄dā similitudine accedēs. Et hāc mgr̄ ꝯfirmat autoritate bt̄i Augu. Et sicut priꝰ dcm̄ ē q̄ nulla imago trinitatꝭ create ē sine magna dissimilitudine imaginis icreate repze sentatiua ꝓpt̄ realē dr̄am q̄ int̄ illas imagines ꝯsideratt̄. ita etiā nec hō ad imaginē dei creatꝰ pōt adeq̄rt filio in diuinis q̄ ē p̄ris imago ꝓpt̄ diuersitatis distā t̄ā int̄ dei filiū ꝛ hoiem. Et tm̄ in speciali.

De cratione anime vtrū de aliquo facta sit vel non. ꝛ quādo facta. ꝛ quā gratiā habuerit in creatiōe a

Hic de origine DI. XVII

h anime ꝓ[illegible] solent. scz vnde creata fuerit. ꝛ quādo. ꝛ quā gratia habuerit in creatione. Sicut hominis formatio ꝑm corpꝰ describit cū dicit. Formauit deꝰ hoiem de limo terre. ita eiusdē ꝑm aiam factura describit cum subdit. ꝛ inspirauit in faciē eiꝰ spiraculū vite. Corpꝰ em̄ de limo terre formauit deꝰ cui aiam inspirauit. Vel ꝑm aliam l̄ram flauit vel sufflauit. nō q̄ saucibus sufflauerit. vel manibꝰ corporeis corpꝰ formauerit. Spūs em̄ deꝰ ē. nec lineamēt̄ mēbrorū compositus. Nō ergo carnaliter putem⁹ deū corporeis manibꝰ formasse corpꝰ vel faucibꝰ inspirasse aiam. ꝑ potiꝰ hoiem de limo terre ꝑm corpꝰ formauit iubendo. volēdo. i. voluit ꝛ verbo suo iussit vt ita fieret. ꝛ inspirauit in faciem eius spiraculum vite. id ē. substantiā aie in qua viueret: creauit. nō de materia aliq̄ corpali vel spūali. sed de nihilo.

Beda. Q̄ nō corporeis ī strumēt̄is formasse t̄ sufflasse deꝰ dr̄

Opinio quorūdā hereticorū q̄ putauerūt aiam eē de substātia dei b

Putauerunt enim quidā heretici deum de sua substātia aīam creasse verbis scripture ꝑtinaciter inherentes. quib⁹ dicit̄ inspirauit vel insufflauit ⁊ c̄ Cū flat inquiunt vel spirat: homo de se flatum emittit. Sic ergo cū dicit̄ de⁹ flasse vel spirasse spiraculū in faciē hominis. ex se spiritū hominis emisisse intelligit̄. i. de sua sb̄stantia. Qui hoc dicūt nō capiūt tropica locutione dictum esse sufflauit vel flauit. id ē. flatū hominis. s. aīam fecit. Flare em̄ ē flatum facere. flatū facere est aīam facere Vñ dñs ꝑ esaiam. Om̄em flatū ego feci. Non sunt ergo audiēdi qui putant aīam eē ꝑtez dei. Si em̄ hoc eēt: nec a se nec ab alio decipi posset. nec ad malum faciendū vel patiēdum cōpelli. nec in melius vel deteri⁹ mutari. Flatus ergo quo hoīem animauit factus est a deo. nō de deo nec de aliqua materia sed de nihilo.

Respōsio

Hic qñ facta sit anima. an añ corpus an in corpore. c

Sed vtrum in corpore vel extra corpus etiā īter doctos scrupulosa questio ē Aug⁹. em̄ sup Geñ. tradit aīam cum angelis sine corpe fuisse creatam postea vero ad corp⁹ accesisse. neq; cōpulsa est incorporari sed naturaliter illud voluit. i. sic creata fuit vt vellet. sicut naturale nobis est velle viuere. Male aūt velle viuere. nō nature sed volūtatis est peruerse. Alij vero dicūt aīam primi hominis in corpore fuisse creatam. ita exponētes verba illa. Inspirauit in faciē eius spiraculum vite id est. aīam in corpe creauit que totū corp⁹ animaret. faciē tñ specialiter exp̄ssit. quia h̄ ꝑs sensib⁹ ornata est ad intuenda supiora. Sz quicq̄d de anima primi hoīs estimetur de alijs certissime sentiēdū ē ꝙ in corpe creent̄. Creādo em̄ īfundit eas de⁹. ⁊ infundēdo creat. Dicēdū ē etiā aīam illā nō sic esse creatam. vt prescia esset operis futuri iusti vel iniusti.

Opinio Augustini

Aliorū snīa

Q aīa illa nō sūt p̄scia operis futuri.

In qua etate deus hominem fecerit. d

Solet etiam queri vtrū de⁹ hoīem repēte in virili etate fecerit an ꝓficiendo ⁊ etates augēdo. sicuc nūc format in matris vtero? Aug⁹ sup Geñ. dicit. Q adā in virili etate cōtinuo factus ē. et h̄ s̄m supiores nō inferiores causas. i. s̄m voluntatē ⁊ potentiā dei. quā nature generibus nō alligauit. qualiter ⁊ v̄ga moysi cōuersa est in draconem. Nec talia contra naturā fiūt. nisi nobis quib⁹ aliter nature cursus īnotuit. deo aūt natura ē qd̄ facit. Nō ergo cōtra dispositionē suā illud fecit deus Erat em̄ in prima creaturarū cōditione sic hoīem posse fieri. sed nō sibi erat necesse vt sic fieret. hoc em̄ nō erat in cōditiōe creature. sed in beneplacito creatoris. cui⁹ voluntas necessitas ē. Hoc eī necessario futurū ē qd̄ vult ⁊ p̄scit. Multa v̄o s̄m inferiores causas futura sunt. sed in p̄sciētia dei futura nō sunt. Si aūt ibi aliter futura sunt. potius futura sunt. sicut ibi sunt vbi p̄scit ille qui nō potest falli. Sic ḡ fact⁹ ē adā nō s̄m inferiores causas. qꝛ nō erat in rerū causis seminalib⁹ vt ita fieret. s̄ s̄m supiores non cōtra naturā opantes. qꝛ in rerū causis naturalib⁹ erat. vt ita posset fieri.

Q homo extra paradisum creatus in paradiso sit positus. ⁊ quare ita factum sit. e

Hominē autem ita formatū tulit de⁹. vt scriptura docet ⁊ posuit in paradiso voluptatis quē plātauerat a p̄ncipio. His verbis apte moyses insinuat ꝙ homo extra paradisum creat⁹ postmodū in paradiso sit posit⁹. Qd̄ ideo factū dr̄. qꝛ nō erat in eo ꝑmāsurus. vel vt nō nature s̄ gr̄e hoc assignaret̄. Intelligit̄ aūt paradisus localis ⁊ corꝑalis in quo hō locat⁹ est. Tres em̄ generales de paradiso sententie sunt. Una eorū qui corꝑaliter intelligi volunt tm̄. Alia eoruz q̄ sp̄ualiter tm̄. Tertia eorū qui vtroq; modo paradisum accipiūt Tertiam mihi placere fateor. vt hō in corporali paradiso sit posit⁹. qui ab illo principio plātatus accipi pōt. quo terrā oēm remotis aquis herbas ⁊ ligna ꝓducere iussit Qui ⁊ si p̄nt̄ eccl̄ie vl̄ fut̄e typuz tenet. ad lr̄am tñ itelligēdū ē eē locū amenissimū fructuosis arborib⁹ magnū. ⁊ magno fonte fecūdū. qd̄ dicim⁹ a p̄ncipio. ātiq̄ trāslatō dic̄ ad oriētē. Vñ volūt ī oriētali ꝑte eē ꝑadisū lōgo int̄iacēte spacio vl̄ mar̄ vl̄ t̄re regionibus q̄s icolūt hoīes secretū. ⁊ ī alto sitū vsq; ad lunarē circulū ꝑtingentē. Vñ nec aq̄ diluuij illuc ꝑuenerūt.

Tres [illegible] paradiso [illegible] que sunt

A quo [illegible] cipio [illegible] tus

Qualis [illegible] cus [illegible] vbi.

De lignis paradisi inter que erat lignum vite et lignum scientie bo

ni ⁊ mali. f

In hoc autem pa=

radiſo erant ligna diuerſi generis. inꝰ que vnū erat quod vocatum eſt lignuz vite. alterū vo lignū ſcie boni ⁊ mali. Lignū autē vite dictum eſt ſicut docet Beda ⁊ Strabꝰ quia diuinitꝰ accepit hāc vim. vt qui ex eiꝰ fructu comederet: corpꝰ eius ſtabili ſanitate ⁊ perpetua ſoliditate firmareꝰ. nec vlla infirmitate vel etatis imbecillitate in deteriꝰ vel in occaſum laberet. Lignū aūt ſcientie boni ⁊ mali. nō a natura hoc nomē accepit. ſed ab occaſione rei poſtea ſecute. Arbor em̄ illa nō erat mala. ſed ſcientie boni et mali ideo dicta eſt. quia poſt ꝓhibitionem erat in illa trāſgreſſio futura. qua hō experiendo diſceret quid eſſet inter obedientie bonum. ⁊ inobedientie malum. Nō ergo ꝺ fructu qui naſceretur inde poſitum eſt illꝺ nomen. ſed de re tranſgreſſionē ſecuta. Cognouit em̄ homo priuſ q̄ tangeret ꝺ lignuz bonum ⁊ malum. ſed bonum per prudentiam ⁊ experientiam. malū vo per prudentiam tantum. Quod etiam p experientiā nouit vſurpato ligno vetito. quia per experiē tiam mali didicit quid ſit inter bonum obedientie ⁊ malum inobedientie. Si vero pri mi parētes obedientes eſſent. nec contra p ceptum peccaſſent. non ideo tñ minus diceretur lignum ſcientie boni ⁊ mali. quia hoc ex eius tactu accideret ſi vſurparetur. Al ligno ergo homo ꝓhibitus eſt quod malū non erat. vt ipſa precepti conſeruatio bonum illi eſſet. tranſgreſſio malum. Nec melius conſideraꝰ q̄tum malum ſit inobediē=tia q̄ hoc modo. cum ſcilicet ideo reus factus eſſe homo intelligitur. quia ꝓhibitꝰ rem tetigit. quam ſi non ꝓhibitus tetigiſſet. nec peccaſſet nec penaz ſenſiſſet. Si em̄ venenoſam herbam ꝓhibitus tetigeris. pena ſequitur. ⁊ ſi nemo ꝓhibuiſſet: ſimiliter proſequeretur. Si etiam ꝓhibetur res tangi que non tangenti tantum ſed ꝓhibenti obeſt. ſicut aliena pecunia. ideo ꝓhibitum eſt peccatum. quia ꝓhibenti eſt damnoſum. Cum vero tangitur. quod nec tangenti obeſt. ſi nō ꝓhibetur. nec cuilibz ſi tāgatur. ideo ꝓhibetur vt per ſe bonū obedientie ⁊ malum inobedientie mōſtreꝰ. Sicut primus homo a re bona ꝓhibitus penam incurrit. vt non ex re mala. ſed ex inobedientia pena eſſe monſtreꝰ. ſicut ex obedientia palma.

Iſta ē diſtinctio. xvij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua magiſter oſtenſa productione hominuz in generali. agit de productione viri in ſpeciali. Et tria facit. Nam primo agit de productiōe anime qua ipſum viuificauit. Secundo de paradiſo in quo ipm collocauit. Tertio de ligno ſcientie quo eundem non vti ſibi precipiens limitauit. Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq; ibi. Solet etiam queri. Secunduz vſq; ibi. In hoc autem paradiſo. Tertiuz vero vſq; ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibꝰ quarum prima eſt hec. Deus qui ade animā non de diuina ſubſtantia nec de aliqua materia creauit ſed ipſam ex nihilo creando eidem inſpirauit. Hanc enim propoſitionem magiſter probans dicit q̄ anime hominis creatio exprimitur in Heñ. vbi dicit. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vite. quam quidem inſpirauit ⁊ fecit non faucibꝰ corporeis. nec de ſua ſubſtantia ipſam a ſe efflauit vt quidā heretici opinant. ſed dicit inſpiraſſe q̄n animam ad modū flatus de nihilo ſpiritualiter creauit. Sed circa hoc tunc mouet vnam queſtionem. Utrum ſcz anima creata ſit in corpore vel extra corpus. Et reſpondens q̄ aliqui opinati ſunt q̄ ſit creata in corpore Alij vero opinati ſūt q̄ ſit creata extra corpus. Sed magiſter de anima p̄mi hominis quo ad hoc nihil determinat. ſed de aliꝰ animabus certiſſime ſciendum eſſe dicit q̄ in corpore creentur Secunda propoſitio eſt hec. Deus q̄ adā in virili etate plaſmauit eundem ab extra in paradiſum collocauit. Hanc cm̄ propoſitionem magiſter ꝓbans querit. Utrum primus homo creatus fuit in virili etate. Et reſpondet q̄ ſic. ſed non virtute cauſarum inferiorum. ſed diuina virtute. quia multa ſunt poſſibilia ſm cauſas ſuperiores que fieri cauſaliter nō poſſunt ſm cauſas inferiores. ⁊ ſic virga Moyſi vertebatur in draconem virtute diuina. nec talia fiūt cōtra naturam. niſi tantūmodo nobis quibus curſus nature aliter non innotuit. Et ſubdit magiſter q̄ hominem vt premittitur in virili etate formatum deus poſuit in paradiſum. Quod ideo dicit magiſter fuiſſe factum. quia non erat in eo māſurus. vel vt cognoſceret q̄ non eſſet nature eius vt in illo loco eſſet ſed gr̄e De quo ſunt tres opiniones. Prima dicit paradiſuz eſſe locum corporalem preciſe. Secunda dicit ipſum eſſe locum ſpiritualem. Tertia que magiſtro placet ponit vtrūq; affirmans q̄ ſpiritualiter gerat tipuz eccleſie preſentis vel future. ⁊ cum ad litteram ſit locꝰ corporalis. longe a terra inhabitabili p̄ homines p̄ interpoſitionem maris vel longo terre ſpatio ſepatꝰ ⁊ ſui ſitus altitudine vſq; ad lunarem circulum ptingens. Tertia propoſitio eſt hec. Adam in paradiſo de fructu ligni ſcientie boni ⁊ mali non a natura ſed ab aduentu futuro ſic dicti guſtando peccauit. Hanc enim propoſitionem magiſter probans ꝓponit ſcz in paradiſo erant ⁊ diuerſa ligna inter q̄ vnuz dicebatur lignum vite. ⁊ huiſmodi virtutem diuinitus acceperat. vt de ſuo fructu comedentes ab infirmitate ⁊ morte conſeruari poterat. Aliud autem dicebatur lignum ſcientie boni ⁊ mali. nō a natura nec ab aliqua virtute ſibi a deo indita. ſz ab aduentu. qz poſt eius guſtum homo exprimētaliter cognouit differentiam inter bonum obedientie ⁊ malum inobedientie. Et ſubdit q̄ eſus illius ligni licitus fuit de ſe. ſed fuit homini interdictus. ⁊ ad oſtendendum q̄tuz malum ſit inobedientia. etiam ſi fiat in his que de ſe ſunt licita. Et tm̄ in ſpeciali.

De formatione mulieris a

DI.XVIII

In eodem quoq; paradiso mlierē formauit deus de substātia viri. sicut p⁹ plātatum paradisum hoiemq; in eo positum. ⁊ post vniuersa animalia ad eum ducta. suisq; nominibus designata. subnectit scp̄tura. Immisit deus soporem in adam. Cūq; obdormisset. tulit vnam de costis ei⁹. ⁊ formauit eā in mulierem.

Quare virū prius. ⁊ postea de viro mulierē creauit. nō simul vtrūq;. b

Hic attendendum est quare nō creauit simul virum ⁊ mulierē sicut angelos. sed prius virum. deinde mulierem de viro. Ideo. s. vt vnum esset generis humani p̄ncipium. q̄ten⁹ in hoc ⁊ superbia diaboli cōfunderet. ⁊ hominis humilitas dei similitudine sublimaret. Diabolus quippe aliud a deo p̄ncipium esse coucupierat. Ideoq; vt eius sup̄bia retunderetur. h̄ homo in munere accepit quod diabolus p̄uerse rape voluit. sed obtinere non potuit. Et per hoc imago dei in homine apparuit. quia sicut deus om̄ibus rebus existit principium creationis. ita homo om̄ibus hominibus principium generationis. Ideo etiam ex vno homine om̄es esse voluit deus. vt dū cognoscerēt se ab vno eē oēs: se quasi vnū amarent.

Alia ratio q̄re ex vno homine oēs homines.

Quare de latere viri nō de alia corporis p̄te formata sit. c

Cum autez his de causis facta sit mulier de viro. nō de qualibet p̄te corpis viri. sed de latere eius formata est. vt ostēderet. q̄ in ꝯsortiū creabatur dilectionis. ne forte si fuisset de capite facta viro ad dominationez videret p̄ferenda. aut si de pedibus ad seruitutē subijcienda. Quia igitur viro nec domīa nec ancilla parabat sed socia. nec de capite nec de pedib⁹ sed de latere fuerat producēda. vt iuxta se ponēdā cognosceret. quā de suo latere sūptam didicisset.

Quare dormienti ⁊ nō vigilāti costa subtracta est. d

Nō sine causa dormiēti quoq; viro potius q̄ vigilāti detracta est costa. de qua mulier in adiutoriū generationis viro est formata. sed vt nullam in eo sensisse penā mōstraret ⁊ diuine simlr potentie opus mirabile ostēderet. que hominis dormientis latus apuit. nec eum tamen a quiete soporis excitauit. In q̄ etiam ope sacramentum christi ⁊ ecclesie figuratum est. Quia sicut mlier de latere viri dormiētis formata est. ita ecclesia ex sacramentis que de latere christi in cruce dormientis profluxerūt. s. sanguine ⁊ aqua quibus redimimur a penis atq; abluimur a culpis

Q̄ de illa costa sine extrinseco additamento facta fuit per dei potentiam sicut quinq; panēs in se multiplicati sunt. e

Solet etiam queri vtrū de illa costa sine adiectiōe rei extrinsece facta sit mulier? Quod quibusdā nō placuit. Ceterum si ad p̄ficiēdū corpus mulieris deus extrinsecū augmētum addidisset. maius illud esset q̄ ipsa costa. Ideoq; potius de illo addito q̄ de ip̄a costa mulier facta deberet dici. d̄ quo plures accepisset sb̄stātie p̄tes. Restat ergo vt de sola ipsi⁹ coste sb̄stātia sine om̄i extrinseco additamēto p̄ diuinam potētiam in semetipsa multiplicata mulieris corpus factum dicatur. eo sane miraculo quo postea de quiq; panibus iesu celesti bn̄dictiōe multiplicatis quinq; milia hominū satiata sūt. Illud etiam sciri oportet q̄ cum āgelorū ministerio facta sit mulieris formatio. nō est eis tamē tribuenda creatiōis potētia. Angeli em̄ nullaz possunt creare naturā. ergo nec formare costā in mulierem nec carnis supplemētum in locum coste. nō q̄ nihil agāt vt aliquid creet sed nō ideo creatores sūt. sicut nec agricole segetū vel arborū. Sol⁹ de⁹. id ē. trinitas ē creator. Facta ē g̊ femīa a deo. etiā si costa ministrata sit p̄ angelos.

Vtrū s̄m superiores an s̄m inferiores causas ita facta sit mulier. id ē an ratio seminalis id haberet vt ita fieret an tantum vt ita fieri posset. sed vt sic fieret in deo tantū eēt causa. f

Sz queritur an ra

tio quam de⁹ primis opibus cõcreauit id haberet vt ꝼm ipsam ex viri latere feminaz fieri necesse foret. an hoc tm̃ vt fieri posset? Ad quod sciendũ est omniũ rerũ causas in deo ab eterno eẽ. Ut em̃ homo sic fieret vt equus ⁊ hmõi. in dei potentia ⁊ dispositione ab eterno fuit. Et he dicunt primordiales cause: quia istas alie nõ precedunt. sed iste alias que sunt cause causarũ. Cũqz vnũ sit diuina potentia dispositio siue volũtas. ⁊ ideo vna omniũ principalis causa. tm̃ propter effectus diuersos pluraliter dicit Augustinus. causas primordiales omnium rerum in deo esse: inducens similitudinem artificis. in cui⁹ dispositione est: qualis futura sit arca. Ideo ⁊ in deo vniuscuiusqz rei future causa precessit. In creaturis vero q̃rundam rerum. sed nõ omniũ cause sunt. vt ait Aug⁹. Ar iseruit de⁹ semiales rõnes rebus: ꝼm quas alia ex alijs ꝓueniunt. vt de hoc semine tale granum. de hac arbore talis fructus. ⁊ hmõi. Et he quoqz dicunt primordiales cause. ⁊ si nõ adeo ꝓprie. ꝙa habent ante se causam eternam: que ꝓprie ⁊ vniuersaliter prima est. Illa vero ad res aliquas dicuntur prime que scz ex eis proueniunt. Ideo etiam primordiales dicunt quia in prima rerum conditione reb⁹ a deo insite sunt. ⁊ sicut creature mutabiles sunt. ita ⁊ he cause mutari possunt. Que aũt in i mutabili deo causa est. mutari nõ potest.

Aug⁹. super Genesim.

De causis reũ latiꝰ dispuat q̃ cause q̃ n deo sunt ꝓ prie dicunt ꝓ mordiales. et ꝑre pluraliter dixit.

Q nõ oim̃ ſq̃ unt cãe sunt creaturis

Q cãe etiã q̃ it i creaturi cz ip̃rope tm̃ icũt ꝓmordiales

Alia rõ quae dicunt ꝓmordiales

Distinctio causarũ rerũ perutilis. scz q̃ quedã in deo ⁊ in creaturis. quedã in deo tantũ sunt. ¶

Omniũ ergo rerũ causse in deo sunt. sed quarundã cause ⁊ in deo sunt ⁊ in creaturis. Quarũdam cause in deo tantũ sunt. ⁊ illarũ rerum cause dicuntur abscondite in deo. quia ita est in diuina dispositione vt hoc vel illõ fiat. quod nõ est in seminali creature ratiõe. Et illa q̃dem que ꝼm causam seminalem fiunt dicũtur naturaliter fieri. quia ita cursus nature hominibus innotuit. Alia vero preter naturam quorũ cause tm̃ sunt in deo. Hec autem dicit Aug⁹. esse illa que per gratiam fiunt vel ad ea significanda nõ naturaliter ꝼ mirabiliter fiunt. Inter que mulieris factura de costa viri ponit ita dicens. Ut mulierem ita fieri necesse foret. nõ in rebus conditum. sed in deo absconditũ erat. Oms creature cursus habet naturales leges. super hunc naturalem cursum creator habet apũ se posse de omnibus facere aliud q̃z eorum naturalis ratio habet. vt scz virga arida repente floreat. fructum gignat. ⁊ in iuuentute sterilis femina in senectute pareat. vt asina loquat. ⁊ hmõi. Dedit aũt natur vt ex his etiam hec fieri possent. nõ vt in natu rali motu haberent. Habet ergo deus in se absconditas quorũdam futurorum causas quas rebus conditis nõ inseruit. easqz implet nõ ope prouidentie quo nature subsistunt vt sint. sed quo illas amministrat vt voluerit quas vt voluit condidit. Omniũ ergo que ad gratiam significandam nõ naturali motu rerum. sed mirabiliter facta sunt abscondite cause in deo fuerunt. quoꝝ vnũ erat q̃ mulier facta est de latere viri dormientis. Non habuit prima rerũ conditio vt femina sic fieret. sed vt fieri posset. ne cõtra causas q̃s de⁹ volũtarie instituit mutabili voluntate aliquid facere putaret.

De gemino ope prudentie.

De anima mlieris que nõ ẽ ex ãia viri. vt quidaz putauerũt dicẽtes animas esse extraduce h

Quẽadmodũ mulieris corpus de viri corpore traductum fuit: ita putauerunt aliqui ipsius animam de viri anima propagatam. ⁊ omnes animas preter primam detraduce esse sicut corpora. Alij autem putauerunt simul oẽs anias ab initio creatas. Catholica autem ecclesia nec simul nec extraduce factas esse animas docet. sed in corporibus per coitum seminatis atqz formatis infundi. ⁊ infundẽdo creari. Unde in ecclesiasticis dogmatib⁹. Animas hominum non esse ab initio inter creaturas intellectuales naturas. nec simul creatas: sicut Origenes fingit dicimus. neqz i corporibus per coitum seminari. sicut Luciferiani ⁊ Cyrillus ⁊ quidam latinorum ꝓsumptores affirmant. Sed dicimus corpus tantum per coniugij copulã seminari. Creationem vero anime solum creatorẽ nosse. Etusqz iudicio corpus coagulari in vulua ⁊ compingi atqz formari. ac formato iã corpore aiam creari atqz infundi vt viuat i vtero homo ex anima ꝓstans ⁊ corpore. ⁊ egrediatur viuus ex vtero: plenus humana substantia. Hiero. etiam anathematis vinculo illos condemnat qui animas extraducere dicunt. Inducẽs autoritatẽ prophete. Qui finxit sigillatim corda eorum. Hoc satis in-

Aliorum opinio q̃ putauerunt oẽs animas simul ab initio creari

32

quit innuit ꝑpheta q̄ non ipsam animam de anima facit deus .ꝫ singillatim animas de nihilo creat.

Ista ē distinctō .xviij. huiꝰ secūdi

libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de ꝓductione viri agit de ꝓductione mlieris. Et tria facit. Nam p̄mo agit de formatione corporis mulieris. Secūdo de materia de qua formabat. Tertio de anima q̄ viuificabatur. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Sz querit. Secundū vsq; ibi. Quēadmodū mulieris corpus. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. Et tantum in generali. In speciali sententia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionibꝰ quarū prima est hec. Deus de costa ade dormientis in paradiso sine alicuiꝰ alterius materie additione formauit corpꝰ eue. Hanc mgr̄ ponens dicit. q̄ plantato paradiso ⁊ adam in eo posito ⁊ animalibus añ eū ductis ⁊ nominibꝰ ꝓprijs eorū p eum assignatis immisit deus soporem in adam. Ipso quoq; dormiente vnā de costis eius tollens formauit eaz in mulierem. Circa quā materiam determinat quattuor questiones quarū prima est hec. Quare deꝰ nō creauit simul feminā ⁊ virum sicut simul creauit āgelos Ad quod respondens asserit duplicem cām. Una ē vt superbia diaboli cōfunderet. Nam diabolꝰ aliud a deo principium esse concupierat. ⁊ ideo vt in hoc cōfunderet accepit homo hoc in munere. s. vt vnus hō esset p̄ncipiū omniū hominū. Alia rō est vt sīlitudo dei magis in homine manifestaret: quia sicut deꝰ omnibus rebus est vnū principiū creationis. sic vnꝰ homo est vnū principiū generationis oīmbus hominibꝰ quod fieri nō potuisset si eos simul creasset. Secūda questio est. quare mulier specialiter facta est de costa ade. ⁊ nō de aliqua alia ptē corporis. Respondet q̄ quia viro nō domina nec ancilla sed socia producebat. ideo nō de capite nec de pedibus fuit ꝓducta. sed de latere. vt iuxta se ponendam eā cognosceret quā de suo latere sumptam didicisset. Tertia questio est. Quare potius de latere viri dormientis q̄ vigilantis sumebat costa ad mulieris formationez Ad qō rūdens assignat tres rationes. Prima est ne vir sentiret dolorem in coste subtractione. Secūdavt deus in hoc ostenderet suā potentiā cum hoīs dormientis latus aperuit. ⁊ ip̄m tamen a soporis q̄ete non excitauit. Tertia vt ꝓfluxio sacramentorū de latere christi in cruce dormiētis figuraret. Quarta ē. an de sola costa sine alicuiꝰ alterius mēbri additione fuit mulier formata. Et respondet q̄ nō fuit ad ipsam aliqua alia materia addita sed solū costa fuit multiplicata diuina virtute ad totiꝰ mulieris formationem. sicut factū fuit de quinq; panibus multiplicatis ad saturationē multorū hominū. Et subdit q̄ licet mulieris formatio facta fuit angelorū ministerio. nō tm̄ propter hoc sunt creatores censendi. Secūda propositō est hec. Corpis eue de costa corpis ade organisatō nō fuit ex aliqua ratione seminali in p̄ncipils a rebus inditis seu creatis. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Utruz in illa costa erat ratio seminalis ad mulieris ꝓductionē Ad quod respondēs ponit differentiā inter causas p̄mordiales ⁊ inter rationes seminales. Nam cause p̄mordiales ab eterno fuerunt in deo. Rationes vero seminales ex tpe indite sunt creaturis: ⁊ nō habent se respectu omniū sicut cause primordiales. sed respectu quorūdā tm̄. Attm̄ rōnes seminales possunt quodammodo dici cause p̄mordiales. cū rebus in prima sua conditione indite sunt. Tū quia sunt q̄si principalia rerum ex ipsis ꝓducendarū principia. Et subdit q̄ quedā sunt que naturaliter ꝓducunt ex rōnibꝰ cō

seminalibus. Alia vero fiunt supnaturaliter quoruz cause sunt tm̄ in deo. Ex his concludit responsuz ad requisitum dicens. q̄ cum mulieris formatio de costa nō fuit naturaliter sed supnaturaliter facta. ꝑns est q̄ illa costa nō fuit rō seminalis ad mulieris ꝓductōnem. Tertia ꝓpositio est hec. Deus animam eue nō de anima ade sed ex nihilo infundendo eam cōdidit. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit q̄ animā mulieris q̄dam posuerunt de anima viri ꝓpagatam. Sed hoc ē falsum. qm̄ anima rationalis est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: solum per actum diuine virtutis creatiū ꝓducibilis. non habēs aliquas ptes quātitatiuas i quas poterit lacerari. qō tm̄ eēt necessariū si vna aia esset ab alia ꝓpaganda. quēadmodū est de materia que si debeat ad diuersarū formarū susceptionem adaptari: necessario in diuersas portiones diuidit ad substandum talibus diuersis formis quibꝰ p virtutem effectiuam ꝓducentis proportionant. Alij vero dixerūt eam ab initio cum ceteris animabus fore creatam. sed ꝑm fidei catholice sententiā ipsa sicut oīes aie rōnales creando infundebat ⁊ infundēdo creabatur. Unde beatus Hiero. excōicat oīes qui dicūt animas extraduci. Et tm̄ in speciali.

De primo hominis statu ante peccatum scilicet qualis fuerit ꝑm corpus ⁊ ꝑm animam. a

Solent queri plura de primo hominis statu ante peccatum. s. qualis fuerit homo priusq̄ peccaret. ⁊ in corpore ⁊ in anima mortalis an immortalis. passibilis an impassibilis? De termino inferioris vite ⁊ de transitu ad superiorem de modo ꝓpagationis filiorū. ⁊ alia multa que nō inutiliter sciuntur. licet aliq̄n curiositate querant. At priusq̄ ad animi qualitatem ptinentia prosequamur. de qualitate eius ꝑm corpus ⁊ modo ꝓpagationis filiorum. ⁊ de alijs quibusdam inspiciamus ꝓmus ergo homo ꝑm naturam corpis terreni ⁊ immortalis fuit quodāmodo ꝑm aliquid. quia potuit nō mori. ⁊ mortalis q̄dāmodo. quia potuit mori. In illo nāq; p̄mo statu habuit posse mori ⁊ nō posse mori Et hec fuit prima humani corpis immortalitas. s. posse non mori. In secundo vo statu post peccatum habuit posse mori. ⁊ non posse nō mori. quia in hoc statu moriendi ē necessitas. In tertio statu habebit posse nō mori ⁊ non posse mori. quia ad illum statuz ptinet moriēdi impossibilitas. quod ex gratia erit nō ex natura. In p̄mo statu fuit corpus homis aiale. i. egens alimonijs cibor

Unde ⁊ homo factus dicitur in animaz viuentem non spiritualem. id est. in animā corpus sensificantem. quod adhuc erat animale. non spirituale quod egebat cibis vt

p animam viueret. Factus est ergo in ani/mam viuentem. id est. vitam corpori dan/tem: tamen per sustentamenta ciborum. et tunc erat corpus mortale ⁊ immortale: ḋa poterat mori ⁊ poterat nō mori. ¶Post peccatum vero factum est mortuum. sicut dicit apostolus. Corpus propter peccatuz mortuum est. id est. necessitatem moriendi in se habet. In resurrectione vero erit spirituale. s. agile ⁊ cibis nō egens. ⁊ immortale. nō sicut in statu primo fuit. s. q possit non mori. sed etiam q nō poterit mori. Añ Aug⁹. sup Geñ. Apostolus ait. Corpus quidem mortuum est ꝓpter peccatum ⁊c. ¶Pri⁹ de limo terre formatū est corpus animale non spirituale cuz quali resurgemus. Renouabitur eñ a vetustate non in corpus aniale quale fuit. sed in meli⁹. id est. spirituale. cuz hoc mortale induet immortale in quod mutandus erat adam. nisi mortem corpori animalis peccando meruisset. Non ait aplus corpus mortale est ꝓpter peccatum ꝥ mortuum. Illud eñ ante peccatum mortale et immortale erat. quia poterat mori ⁊ nō mori. Aliud autem est nō posse mori. aliō posse non mori. Ideo factum est per peccatuz nō mortale quod erat. sed mortuum. quod nō fieret nisi peccaret. Animale eñ non est hoc corpus sicut primi hominis fuit. ꝥ iam deterius est. Habet eñ necessitatem moriē di. Ecce hic euidēter aperit Aug⁹. q corpus hominis ante peccatum mortale ⁊ immortale fuit. sed non qualiter fiet in resurrectione. De hoc eodem Beda sup Geñ. ait. Non est credendum ante peccatum ita fuisse mortua corpora sicut modo. Ait eñ apostolus. Corpus ꝓpter peccatum mortuum est. sed licet fuissent animalia nondū spiritualia. nō tamē mortua. q̄. s. necesse eēt mori.

Corp⁹ homis ñ pctñ mor ale ⁊ imorta- e fuit

Utrū immortalitas quam habuit añ peccatū eēt de cōditione nature an ex gratie bñficio. b

Bolet hic queri cū

homo primus mortale ⁊ immortale corp⁹ habuerit. vtrū ex conditione nature ipsius corporis habuerit vtrūq. an alterum bñficium esset gratie. s. immortalitas. id posse nō mori? Ad quod dici potest. quia alteruz habebat in natura corporis. id est posse mori. Alteruz vero scz posse nō mori erat ei ex ligno vite. s. ex dono gratie. Unde Augu. sup Geñ. Quodāmodo creat⁹ est homo immortalis. quod erat ei de ligno vite. nō de conditione nature. Mortalis erat de conditione corporis animalis. immortalis beneficio conditoris. Nō eñ immortale erat q oñino mori nō posset. qō nō erit nisi cuz fuerit spūale. Apte dicit q nō natura. sed ex ligno vite habebat posse nō mori. ¶Propter hoc aliqui dicunt q nisi illo ligno vite vteret. nō semp viueret. qz peccaret. ¶Peccaret eñ si illo ligno nō vteret. quia preceptū erat ei vt comederet de omni ligno paradisi. nisi de ligno scientie boni ⁊ mali. Sicut ergo peccauit comedendo quod erat ꝓhibitum. ita etiā peccaret si non comederet qō erat iussum.

Aliq̄ dicūt q si nō vteretur adā de ligno vite nō sp viueret. qz peccaret.

Si nō foret preceptum vt de illo ligno comederet ⁊ alijs non illo vteretur. an posset nō mori. c

Sed adhuc queri

si nō cēt preceptuz vt de ligno vite ederet. ⁊ alijs ⁊ nō illo vescereť. nūquid posset nō mori? Si semp viueret nō vtens de illo ligno. nō erat ei ex illo ligno posse non mori. Si vero nō posset semp viuere: id erat ei ex illo ligno posse. Aliqui dicunt q si nō fuisset ei preceptum vesci de illo ligno. ⁊ alijs ⁊ non illo vescereť: viueret semp. Sic determinantes illud quod supra dixit Augustī. erat ei de ligno vite nō de conditione nature tm̄. s. quasi nō ex cōditione nature solū modo erat ei. sed etiam ex illo ligno. Alijs autē videť q ex ligno vite erat ei posse non mori. nō ex natura. Ideo eñ dicit potuisse nō mori. quia poterat vti illo ligno. de quo edens nō moreretur.

Opinio quorundam

Alia opinio

Questio Augustini qūo imortalis factus sit homo. d

De hac vero homi

nis immortalitate qualis fuerit Aug⁹. sup Geñ. questionem mouēs sic ait. Queritur qūo immortalis factus sit homo pre alijs animātibus. ⁊ qūo cum illis cōmunē acceperit alimoniam? Sed alia ē immortalitas carnis quam in adam accepimus. alia quā in resurrectione speramus per christū. Ille factus est homo immortalis vt non posset mori. si nō peccaret. moreretur autem si peccaret. Filij vero resurrectionis nec potuerūt vltra peccare nec mori. Caro nostra

Soluere incipit.

non tunc egebit refectione ciborũ. quia nulla poterit esse defectio. Caro ade añ peccatum ita immortalis creata est. vt p alimoniam adiuta eẽt mortis ⁊ doloris expers. Sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis condita est caro hominis. vt suã immortalitatem ⁊ incorruptionẽ p obseruãtiam mãdatorum dei custodiret. In quib⁹ mandatis hoc cõtinebaſ. vt de illis lignis cõcessis mãducaret ⁊ ab interdicto abstineret. Per horum eduliũ immortalitatis dona conseruaret: do nec corpalib⁹ incremẽtis pductus ad'etatẽ que cõditori placeret multiplicata pgenie ipso iubente sumeret de ligno vite. quo pfecte immortalis factus. cibi alimenta vlterius nõ requireret.

Attẽde q⁹ in pceptis a dõ hoĩ pmo| datis. ⁊ hoc cõtinebatur vbi de oĩni ligno vbi de ligno scientie boni ⁊ mali

Summatim supipsũ verborũ sententiam perstringit. e

Ecce his vbis vi=

detur Aug⁹. tradere q⁹ caro primi homis immortalitatem in se habuerit. que p alimoniam ciborũ conseruareẽ vsq; ad tempus sue translationis in melius. qñ de ligno vite comederet ⁊ fieret omnino imortalis. ita vt nõ posset mori.

Q⁹ ex predictis consequi videẽ homiñẽ de nature sue conditõe quo quo modo fuisse immortalem sed nõ oĩno fieret imortalis nisi participato ligno vite. f

Ideo aliqui dicũt

q⁹ immortalitatẽ de natura habebat q̃ poterat nõ mori. que aliorũ lignorũ esu poterat conseruari. sed nõ poterat consummari nisi p assumptionẽ ligni vite. Quod videtur Aug⁹. sentire sup Geñ. dicens. Hoc q̃ addo talem cibũ illam arborem prestitisse. quo corpus hominis stabili sanitate firmaretur: nõ sicut ex alio cibo sed inspiratione salubritatis occulta. Hic innuere videẽ q⁹ cum alijs cibis posset corpus sustẽtari hoc cibo indeficiente sanitate firmareẽ. Ex quo consequi videtur. q⁹ sicut in natura sua habuit mortalitatem quandã. s. aptitudinem moriẽdi. ita aliquã immortalitatẽ i natura sui habuit. id ẽ. aptitudinẽ qua poterat nõ mori. cibis adiutus. sed si pstitisset: immortalitatis perfectio esset ei de ligno vite. Sz qui hoc tradunt. qũo supioza Augustini dba. quibus dic̃ q⁹ erat immortalis ex ligno vite. huic sententie non contradicãt diligẽter inquirant.

Jsta ẽ distinctio .xix. huj⁹ secundi libri. In qua magister postq̃ egit de productiõe hũane nature agit de ipsius conseruatione. Et tria facit Nam primo ostendit hoĩem immortalem fuisse in statu innocentie. Secũdo inquirit an illã immortalitatẽ habuisset a natura vl̃ ex dono gr̃e. Tertio recitat q̃d clamant de illa imortalitate diuerse opiniones. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Solet etiam queri. Secõm ab inde vsq; ibi. Sed adhuc queritur. Tertiũ vsq; ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali sententia mgr̃i stat in tribus ppositionib⁹ quarũ prima est hec. Adam in paradiso ante statum peccati viguit nõ moriendi ptãte. Hanc pbans mgr̃ dicit q⁹ primus homo ante peccatũ erat quodãmodo mortalis. ⁊ quodammodo immortalis. quia poterat mori ⁊ poterat nõ mori. Postea insinuat triplicem statum hominis. s. añ peccatũ in quo habuit posse nõ mori. post peccatũ in quo habuit necesse mori. ⁊ post resurrectionem in quo habuit impossibilitatem moriẽdi. Et subdit q⁹ corp⁹ humanum erat animale egens alimẽtis. ⁊ ideo erat mortale. habẽs tñ cũ hoc posse non mori post pctm̃ factũ est mortuuz ⁊ necessitatẽ moriendi habẽs. sed in resurrectiõe erit spũale cibis nõ egens ⁊ mori nõ potens. Secũda propositio est hec. Homini imortalitas affuit in statu innocentie. non ex conditione sue nature sed ex ligni vite vsu ⁊ ex bñficio conditoris. Hanc mgr̃ pbans q̃rit. vtrũ posse nõ mori in statu hõ añ pctm̃ nõ habuerit ex dono gr̃e vel ex conditione sue nature. Ad q̃ respondendo dicit. q⁹ nõ habuit hoc ex conditiõe nature sue sed ex dono gratie vicz ex vsu ligni vite. Et hoc pbat autoritate beati Augustini. ⁊ confirmat hoc dicto antiquorũ dicens. q⁹ homo posse nõ mori habuit ex vsu ligni vite quod patet ex hoc quia si nõ fuisset esu ei⁹ vsus peccasset. quia preceptum habuit. vt illo vteretr. ⁊ p cõsequẽs cum mors sequaẽ pctm̃ si homo esu ligni vite vsus nõ fuisset. mortẽ subijsset. ⁊ sic posse nõ mori habuit ex vsu ligni vite. Tertia ppositio est hec. Adã imortalitatẽ habuisse in statu innocentie doctores opinãdo designãt diuersimode. Hãc mgr̃ pbans querit. An dato q⁹ hõ nõ habuisset pceptum de vsu ligni vite ⁊ de alijs. an adhuc habuisset posse nõ mori. h sp viuere si illo ligno vsus nõ fuisset. Et respondens dicit aliquos dicere q⁹ lignũ vite non fuit totalis causa immortalitatis sed coadiuuãs. Nlo tandum q⁹ erat ade datũ triplex pceptũ siue mandatum. Unũ. s. discipline ⁊ tale datũ erat primo homini in q̃tum precipiebaẽ sibi q⁹ nõ ederet de ligno sciẽtie Aliud est nature ⁊ hoc est duplex. s. ad cõseruandu naturã vniuersalẽ. i hoc dictũ fuit sibi. Crescite ⁊ multiplicamini. Aliud ad cõseruãdũ naturã pticularẽ. s. vt comederet de ligno vite. Alij dicunt q⁹ oĩno habuit immortalitatẽ ex vsu ligni vite. Et subdit quasdam autoritates beati Augu. quib⁹ dicit q̃o alia fuit immortalitas ade ab imortalitate beatorũ in eterna patria. si q⁹ immortalitas ade p vsum aliorũ ciborum cõseruata fuisset. ⁊ ad tempus. s. quousq; sumpsisset de ligno vite. ⁊ fieret pfecte immortalis. Quibusdam autem visum fuit q⁹ etiam a natura habuisset quandam immortalitatem sed pfectaz habu isset per vsum ligni vite. Magister aũt sustinet q⁹ etiam p̃maz imortalitatẽ ex vsu ligni vite habuisset. Et tm̃ i spãli.

De modo procreationis filiorũ si nõ peccassent primi parẽtes ⁊ qua-

les nascerent filij. a

DI. XX

Post hec videndum est qualiter primi parentes si nō peccassent filios ꝓcreassent ⁊ quales ipsi filij nascerent? Quidā putant ad gignēdos filios p̄mos homines in paradiso misceri nō potuisse. nisi post pctm̄. dicentes concubitū sine corruptione vel macula nō posse fieri. Sed ante pctm̄ nec corruptio nec macula in homine esse poterat. qm̄ ex pctō hec cōsecuta sunt. Ad qd̄ dicendum est ꝙ si nō peccassent primi hoīes. sine om̄i peccato ⁊ macula in paradiso carnali copula cōuenissent. ⁊ esset ibi thorus immaculatus ⁊ commixtio sine cōcupiscētia. atq; genitalibus mēbris sicut ceteris imparent. vt ibi nullū motū illicitum sentirent. ⁊ sicut alia mēbra corpis alijs admouemus. vt manū ori sine ardore libidinis. ita genitalib⁹ vterent̄ membris sine aliq̄ pruritu carnis. Hec em̄ letal' egritudo membris humanis ex peccato inhesit Genuissent itaq; filios in paradiso ꝑ coitū immaculatum ⁊ sine corruptione. Cur nō credamus primos hoīes ante peccatū genitalibus mēbris ad ꝓcreationem imperasse potuisse: sicut ceteris in q̄libet ope sine voluptatis pruritu vtunt̄. Incredibile enim nō ē deū talia fecisse illa corpa. vt si nō peccassent. illis mēbris sicut pedibus imperarent. nec cū ardore seminarent. vl' cū dolore parerent. sed post pctm̄ motum illum meruerunt quē nuptie ordinant. cōtinentia cohibet. Infirmitas em̄ prona in ruinā turpitudinis. excipit̄ honestate nuptiali. ⁊ qd̄ sanis est officiū. egrotis ē remediū. Emissi q̄dem de paradiso cōuenerunt ⁊ genuerunt sed potuerūt in paradiso eis esse nuptie honorabiles ⁊ thorus immaculat⁹. sine ardore libidinis. sine labore pariendi.

Opinio quorundam

Rn̄sio ꝯtra illorū opinionē

Aug⁹. super Gen̄. li. ix.

Quare in paradiso nō coierūt duobus modis soluit. b

Cur ergo non coierūt in paradiso? Quia creata mlīere mox trāsgressio facta est. ⁊ eiecti sunt de paradiso. Vel quia nōdum deus iusserat vt coirent ⁊ poterat diuia expectari autoritas vbi cōcupiscentia nō angebat. De⁹ vero nō iusserat. quia casum eorū p̄sciebat. de quib⁹ hō ꝓpagād⁹ erat. Ecce exp̄sse habes de modo ꝓpagatiouis filiorū.

Aug⁹. super Gen̄.

De termino illius inferioris vite. vtrū natis filijs per successiones. an simul omnes transferendi eēnt c

De termino vero temporis quo transferrent̄ ad spūalē celestēq; vitaz certū aliq̄d scriptura nō tradit. Et iō ambiguū est vtrū parētes genitis filijs ꝑfectaq; humani officij iusticia ad meliorē statum trāsferrent̄. nō per mortē sed ꝑ aliquā mutationē. an patres ī aliquo statu vite remanerent. ligno vite vtentes. donec filij ad eundē statū ꝑuenirent. ⁊ sic impleto numero oēs simul ad meliora trāsferrent̄ vt eēnt sicut sancti angeli in celis. De q̄ Aug⁹. ambigue disserit sup Gen̄. ita inquiēs. Potuerunt p̄mi hoīes in paradiso filios gignere nō vt morientib⁹ patribus succederent filij sed in aliquo forme statu manētibus. ⁊ de ligno vite vigorē sumētib⁹. ⁊ filij ad eūdem ꝑducerent̄ statū. donec impleto numero sine morte animalia corpa in aliā qualitatez trāsirēt. in qua om̄ino regenti spūi deseruirent ⁊ solo spiritu viuificante sine corpore/is alimētis viuerent. Vel potuerūt parentes filijs cedere. vt ꝑ successionē numer⁹ impleret̄. Qui genitis filijs ꝑfectaq; humani officij iusticia ad meliora trāsferrent̄. non ꝑ mortem sed ꝑ aliquā mutationez. Ecce hic habem⁹ de transitu hominis ad meliora. ꝫ incertum nobis relinquit̄. vtrū simul trāsferant̄ an ꝑ successiones.

Augusti.

Quales ꝓcrearent filios vtrū perfectionē stature ⁊ vsum mēbrorū habentes qualis homo prim⁹ fuit conditus. d

Si vero querit̄ quales si nō peccasset hō filios genuisset: vtꝝ videlicet sicut ipse p̄mus hō ꝫm staturā corporis ⁊ vsus mēbrorū ꝑfectus mox cōdit⁹ extitit. ita etiā eius filij in ipso natiuitat̄ exordio ꝑfecti existerēt. qui ambulare ⁊ loq̄ ⁊ cuncta facere possent? Rn̄deri pōt ꝙ filios ꝑuulos nasci oportebat ꝓpt̄ materni vteri necessitatē. Sz vtrū mox nati ꝑfectionē stature ⁊ mēbrorū vsum haberēt. an ꝑuuli ⁊ ī minori etate cōstituti vti possent mēbrorū officijs. an ꝑ īterualla tp̄m. eo mō quo nūc fit ꝑfectionē stature ⁊ vsum mēbrorū recepturi eēnt. de autorib⁹ diffinitū nō habem⁹

Respōsio vbi vno fine ambiguo posito triptitā subijcit distinctōz

Ambigua augustini verba ponit. vbi tamen videt innuere q filij t paruuli possent membrozuz vti of ficijs. e

Et super hoc Aug⁹

ambigue loquit. Mouet nos inqt si pzimi homines nō peccassent. vtrum tales filios essent habituri qui nec lingua. nec manib⁹ nec pedibus vterent. Nam ppter vteri necessitatem forte necesse erat puulos nasci. Sed cuius exigua ps corpis sit costa. nō ppter hoc puulam viro coniugem fecit. Uñ t eius filios poterat oīpotentia creatoris mox natos grādes facere. Sz vt hoc omittam. poterat certe eis pstare quod multi animalibus pstitit. quozū pulli statim cuius sint puuli. tñ mox vt nascunt currunt t matrem sequunt. Ecōtra homini nato nec ad incessū pedes idonei sunt. nec manus saltē ad scalpendum abiles. t iuxta semāmis positi nascentes magis possunt esurientes flere q̄ fugere. ppterq infirmitati mētis congruit h infirmitas carnis. Ihis verbis videt insinuari q filij etiam paruuli officijs membrozū valerent vti.

Quibus dam non absurde placuit q filij parui nascerent. t per accessuz temporis in statura t i alijs sicut nūc pficerent qō nō eēt vitio imputandū. f

Sed cū Aug⁹. sub

assertione de his nihil tradat. nō irrōnabiliter quibusdam placuit primozū parentum filios nascituros puos. ac deinde p inualla temporū eadē lege qua t nunc natiuitatez humanā ordinatā cernim⁹: statureq incrementum t mēbrozū vsum recepturos vt illis expectaret etas ad ambulandum t loquendū sicut modo in nobis. qō vtiq non esset vitio imputandū. sed conditioni nature. sicut a cibo abstinere penit⁹ non valebāt nec tamē illō erat ex vitio. sed ex natura cōditionis.

Oppositio quozundam volentiuz probare eos posse viure sine alimonia. g

Ad hoc autē oppo

nit ita. Si nō peccarēt nō morerent. sed nō peccarent si nō comederent. Poterāt igit sine alimonia viuere. Leterū sicut supra diximus nō solū peccarent si de ligno vetito ederent. sed etiā si cōcessis nō vterent. q si cut erat eis pceptū nō illo ligno vti. ita alijs vesci. Preterea cōtra naturalem rōnē facerent qua intelligebant de illis esse edenduz qō t naturaliter appetebāt. Itē oponit. Cū fames sit pena peccati. si ñ peccarēt: fame nō sentirent. & sine fame supfluū videretur comedere. Uñ putāt q̄dā eos cibis non indiguisse añ pctm. quia nō poterant esurire si nō peccassent. Ad quod dici pōt. q fames vere defectus est t pena peccati. Est em̄ immoderat⁹ appetit⁹ edendi. cui nō subiacuisset hō si nō peccasset. & pculdubio peccaret nisi hunc defectū cibo pueniret. Habebat em̄ naturalē appetitū t moderatum cui ita satisfaciendū erat ne defectuz famis sentiret. Sicut g̃nō ex vitio sed ex nature cōditione erat q añ pctm hō cibis indigebat. ita nō ex vitio esset. sed de natura: si hominis conditio in pncipio suo. i. in pmo parente a pfecto inchoata in subsequēti ppagatione a modico ad maiora pficeret. vt. s. p interualla tpis statute corpozee incremēta. vsumq mēbrozū susciperet.

Utrū sicut statura corpozis ita etiam sensu mentis paruuli nascerentur. t per accessum tēporis pficerent in sensu t noticia ueritatis. s. an mox nati in his eēnt perfecti. h

Et cum de corpore

humano nō sit absurdum vel incōueniens hoc existimare. q̃ri solet. vtrū de sensu anie t cognitiōe veritatis eodē modo sentiēduz sit. vt. s. hi qui sine pctō nascerent: sensu t intelligētia mētis impfecti existerēt. t p accessum tpis in his pficerēt vsq ad pfectionez an mox conditi p fectionē sensus t cognitionis peiperent? Illi q̃ sentiūt puulos natos in statura corpis t vsu mēbrozum p accessum tpis pfecturos. nō diffitent eosdez in exordio natiuitatis sensu impfectos existere t p interuallum tpis in sensu t cognitione pficere vsq ad pfectū.

Cōtra illozū sententiaz opponunt quidam. i

Ad quod quidam

oponũt dicẽtes. Si mox nati nõ haberent pfectionẽ sensus ⁊ intelligẽtie: ignorantia i eis eẽt. ignorãtia aũt peccati ẽ pena. Sed q̃ hoc dicũt nõ satis diligẽter cõsiderãt. quia nõ oĩs q̃ aliq̃d nescit vel min⁹ perfecte ali q̃d scit. statiz ignorãtiã habere siue in ignorantia eẽ dicendus ẽ. qz ignorãtia nõ dr̃ nisi cum id qõ sciri ⁊ nõ ignorari debet nescit. Talisq; ignorãtia pena peccati est cũ mens vitio obscurat. ne cognoscere valeat ea q̃ scire deberet.

Nõo ignorãrantia dr̃ esse in aliquo

De hois trãslatiõe in meliorẽ statũ ⁊ de duobus bonis altero h̃ dato altero ꝓmisso. k

Talis erat homis

institutio ante peccatum ꝑm corporis conditionem. De hoc autem statu transferrendus erat cũ vniuersa posteritate sua ad meliorem digniorem q; statũ. vbi celesti ⁊ eterno bono in celis sibi parato frueretur. Siẽ eñ ex duplici natura compactus est homo ita illi duo bona conditor a principio ꝓparauit. vnum temporale. alterũ eternũ. vnũ visibile. alterũ inuisibile. vnũ carni. alterũ spiritui. Et qz p̃mum est quod est animale. deinde quod est spirituale. temporale ac visibile bonum prius dedit. Inuisibile autez ⁊ eternũ promisit. ⁊ meritis querendum ꝓposuit. Ad illius autem custodiaz quod dederat. ⁊ ad illud promerendum quod ꝓmiserat. naturali rationi in creatione anime hominis indite qua poterat inter bonum ⁊ malum discernere preceptum addidit obedientie. per cui⁹ obseruantiam datum non perderet ⁊ ꝓmissum obtineret. vt per meritum veniret ad premiũ.

Dr̃onem naturalẽ ⁊ p̃ceptũ dedit deꝰ hoĩ ad huandũ bonuz qõ accepat ⁊ promerendũ qõ ꝓmissuz erat

Jsta ẽ distinctio. xx. huiꝰ secundi

libri. In qua magister postq; egit de conseruatione humane nature per nutrimenti sumptionẽ. agit ō cõseruatione eiusdem ꝑ naturalem generationem. Et tria facit. Primo cũ inquirit an homines in statu innocentie ante peccatum genuissent. Secundo qualeꝫ proles ꝓcreassent. Tertio qualiter ad statum meliorem ptransissent. Primum vsq; ibi. Si vero querit. Secundum vsq; ibi. Talis erat hominis institutio. Tertiũ vsq; ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. Jn speciali sententia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Si primi parentes ñ peccassent generationis officio sine pruritu ⁊ libidie in paradiso expleto sine morte cum oĩbus suis simꝫ vel successiue ad meliorem statum translati fuissent. Hanc mgr̃ insinuans querit. qualiter primi parẽtes filios ꝓcreassent si nõ peccassent Et rndẽs dic̃ quosdam opinatos fuisse q; per concubitum non genuissent. eo q; concubitus sine corruptione non est. que corruptio ante peccatum esse non potuit in homine. Sed magister dicit q; ꝑm veritatẽ concubit⁹ ib i fuisset thorus imaculatus. ⁊ nuptie honorabiles. ⁊ cõmixtio sine concupiscentia. ⁊ vsum membrorum genitalium sine corruptione. immo membra genitalia fuissent homini ad vsum ꝑm volũtatem. sicut homo vtitur alijs membris. Postea magister mouet duas q̃stiones. Prima est. quare non fuit generatio in paradiso facta. Et rñdet q; hoc fuit. vel quia nondum deus preceperat q; generarent. vel quia statim post mulieris formationem peccatũ ⁊ electio de paradiso fuit secuta. Secunda questio est. Qualiter pentes post generationem ad pfectam immortalitatem ⁊ beatitudinem transissent. Respondet q; hoc est dubium. Nam scriptura nihil de hoc ponit. sed tamen fieri potuisset vt pacta generatione statim parentes anteq; filij fuissent ad beatitudinem translati. Vel sic q; parentes ⁊ filij simul vixissent. ⁊ postea completo numero electorum simul ad beatitudinem fuissent transsumpti.

Scõa ꝓpositio ẽ hec. Primi parẽtes si i statu pstitissent innocentie filios non solum in statu puulos. ac pfecto vsu membrorũ destitutos ⁊ alendos genuissent donec corpe ⁊ intellectu ad pfectum pfecissent. Hanc magister ꝓbans mouet ⁊ determinat circa hoc duas questiones. Prima est. Quales filios genuissent i statu innocentie. s. an filios magnos ꝑm corpus ac membrorum suorum vsum habentes sicut primi parentes creati fuerunt membrorum suorum compotes loquẽtes ⁊ opantes seniorum hominũ opationes. Ad qõ respondens dicit q; oportebat nasci paruulos ꝓpter maternorum viscerum artitudinem. Sed quia beatus Aug⁹. hanc questionem mouens ⁊ nihil determinans dicit alter quos fuisse opinatos q; filij nascẽtes eque membrorum vsum ⁊ loquele vsum habuissent. sicut apparet in quibusdam animalibus q; statim imediate post natiuitatem ⁊ matres sequunt. Alijs autem placet. q; tunc sicut modo in statura corpis ⁊ loquela ⁊ in alijs huiusmodi ꝑ temporis momenta ꝓfecissent. quia sicut ex conditione nature in illo statu sine culpa indigebant cibo. sic etiã ex conditione nature in illo statu sine culpa de puulis in magnos profecissent. Secunda questio est vtrũ in alijs que cõcernunt animam. s. in sensu ⁊ intellectu profecissent ꝑm concernentia ipsum corpus. Et respondens dicit sustinendo ipsam primam opinionem supradictam. scz q; ꝓfecissent ꝑm corpus. potest etiam sustineri secunda. s. q; ꝓfecissent ꝑm animã ⁊ in his que ad animam ptinent ad augmentum accepissent. attamẽ ignorantia scientie tunc in paruulis non fuisset penosa sicut modo in hominibus. sed tantum naturalis. eo q; non fuisset respectu eorum que scire tenerentur. q̃ lis solum dicitur pena. Tertia propositio est hec. Talis conditionis erat hominis institutio ante peccatum q; obseruando diuinum preceptum fuisset cuz tota sua posteritate translatus vltimate ad meliorez statum vbi meliozi bono. s. eterno frueretur. Hanc propositionem magister sententialiter ponẽs subdit rationem quare homo de illo bono tempali ad eternum transferret. quia sicut ex duplici natura hõ constabat. ita duplex bonũ deꝰ ei pauerat. Primũ bonũ ꝑm apostolũ est tempale ⁊ visibile. quod scz prepara uit carni in paradiso. Aliud bonũ est spũale eternum ⁊ inuisibile. s. beatitudo eterna. ad qõ mediãte obedientia ⁊ merito ferẽdus fuit. Et tm̃ in speciali.

De inuidia diaboli q̃ad hoiem tẽptandum accessit. a

Dī. XXI

Judēs igitur diabol⁹ hoiem p obedien/tie hūilitatē posse ascēdere vñ ipe p supbiaz corruerat inuidit ei. ⁊ q̄ pri⁹ p supbiā diabolus fuerat. i. deorsum lapsus. zelo in uidie factus ē sathan. i. aduersarius. Und ⁊ mulierē tēptauit in qua minus q̄z in viro rationē vigere nouit. Eius em̄ malicia ad tēptandū vtutē timida. humanā naturā in ea pte vbi debilioz videbat aggressa ē. Ut si forte illic aliquaten⁹ p̄ualeret. postmodū fiduciali⁹ ad alteram q̄ robustioz fuit. pul/sandam vel pti⁹ subuertendam accederet

Quare ad feminā pri⁹ venit

Primū g̃ solitariā feminā explozauit. vt in ea p̄mū omnē sue tēptatiōis vim expireť.

Quare in aliena forma uenit. b

Bed quia illi p vio lentiā nocere nō poterat. ad fraudem se cō-uertit. vt dolo hominē supplantaret. quem vtute supare nequiret. Ne autē fraus illi⁹ nimis manifestareť in sua specie nō venit. ne apte cognosceret ⁊ ita repelleret. Iterū ne nimis occulta foret fraus ei⁹ que caueri nō posset. ⁊ hō simul videreť iniuriam pati si taliter circūueniri pmitteret eū de⁹ vt p-cauere nō posset. in aliena quidē forma ve-nire pmissus ē diabolus. ꝑ in tali in qua ei⁹ malicia facile posset deph̄endi. Ut g̃ in p/pria forma nō veniret. voluntate sua ꝓpa fa ctū est. Ut aūt in forma sue malicie cōgruē ti veniret. diuini⁹ factū ē. Venit g̃ ad ho/minē in serpente. q̄ forte si pmitteret in co-lumbe specie venire maluisset. Sz non erat dignū vt spūs malign⁹ illā formā hoi odio sam faceret. in qua spūsscūs aparitur⁹ erat

Quare nō nisi i forma ser-pentis acces-sit.

Nō g̃ nisi p serpentē tēptare pmissus fu it diabolus. vt p illud q̄ foris erat astutiā temptant⁹ aniaduertere femina q̄ret. Dia-bol⁹ em̄ p serpentē tēptabat in quo loq̃bat

Quare dict⁹ ē serpēs calli dioz cunctis animantibus

Jdeoq̄z serpēs dict⁹ ē eē callidioz cūctis animātib⁹ terre. Quia vt ait Aug⁹. Mali angeli licet supbia deiecti. natura tñ sūt ex-cellentiozes om̄ib⁹ bestijs ꝓpter eminētiā rōnis. q̄uis serpēs nō rōnali ania. ꝑ spiri/tu diabolico possit sapiētissim⁹ dici. Nō est g̃ mirū si diabol⁹ spū suo implēs serpētē si-cut vates implebat sapiētissimū reddidēat oim bestiarū. quē tñ ad tēptandū nō elegit diabol⁹. ꝑ p qd aial pmissus fuit. tēptauit. Uñ Aug⁹. sup Gen̄. Nō ē putandū q̄ dia

Augusti.

bolus serpentē p quē tēptare elegerit. ꝑ cuz decipe cuperet nō potuit. nisi p qd aial pos se pmissus est. Nocēdi em̄ volūtas iest cui-q̄ a se. sed ptās a deo. Sic autem loquebā-tur diabolus p serpentē ignozantem. sicut p energuminos vel p phanaticos loquitur Serpēte em̄ velut ozgano ē vsus mouens naturam ei⁹ ad exp̄mēdū sonos verboꝝ ⁊ signa q̄b⁹ suā monstraret voluntatē Ser pens g̃ nec verba intelligebat. nec rōnalis est factus. callidissimus tñ est dictus ꝓpter astutiā diaboli. Locut⁹ ē aūt sicut asina ba laam. sed hoc diabolicum: illud angelicuz fuit. boni em̄ ⁊ mali angeli similiter opant̃.

Quare mulier nō horruit serpentem

Hic queri solet quare mulier nō horruit ser/pentem? Ut cū nouerit creatū esse. ipsum etiam officium loquendi a deo accepisse pu tauit.

De modo temptationis. c

Temptatio autem hoc modo facta ē. Stās cozā femina hostis supbus. nō audet in vba psuasionis exire metuēs deph̄endi. sed sub interrogatione eā aggrediť. vt ex rñsione colligeret qualiť in malicia p̄cedere posset. Cur inquit p̄cce pit vobis deus. vt nō comederit⁊ de ligno paradisi? Cui rñdit mulier. De fructu ligno-rum que sunt in paradiso vescimur De fru ctu vo ligni q̄d est in medio paradisi p̄cepit nobis deus ne comederem⁹ ⁊ ne tāgerem⁹ ne forte moriamur. Jn q̄ verbo dedit locū tēptandi cum dixit. ne forte moriamur. vñ mox diabolus dixit ad mulierē. Nequaq̄z moriemini. scit em̄ deus q̄ in q̄cūq̄z die co/mederitis ex eo. apient̃ oculi vri. ⁊ eritis si cut dij scientes bonū ⁊ malum. Attende oz dinem ac pgressum hūane pditionis. Pri mo de⁹ dixerat. quacūq̄z die comederit⁊ ex eo morte moriemini. Deinde mulier dixit: ne forte moriamur. nouissime serpēs dixit. nequaq̄z moriemini. De⁹ affirmauit. muli/er q̄si ambigēdo illd̄ dixit. diabol⁹ negauit Que g̃ dubitauit ab affirmāte recessit. ⁊ ne ganti approp̄inquauit.

Terrogat exorsus

Verba se tis

Rñsio mu ris

Addit ma nact⁹ fab ex vbis e eris p vem fal

De versutia diaboli q̄vt facili⁹ per suaderet malū remouit. ⁊ bonū im pollicito duplicauit. d

Qui ad suam psua sionē plenit̃ suffici iendā. i. vt malū q̄d iten debat libē psuadēt. ⁊ malū q̄d mulier timuit negādo remouit. ⁊ re pmissionē addidit Et

vt eius psuasio citius reciperet pmissionē duplicauit. Vnā nempe comestionem suadens. duo in pmio pposuit. similitudinem dei. scientiam q̄ boni ⁊ mali spondēs. Vbi tribus modis hominē temptauit. s. gula. in psuasione cibi cum dixit. Jn quocunq̄ die comederitis. Jnani gloria in pmissiōe deitatis cum dixit. Eritis sicut dij. Auaricia. in pmissione scientie. scientes bonū ⁊ malū Gula ē immoderata cibi auiditas. Vana gloria amor pprie excellentie. Auaricia im moderata habendi cupiditas. que nō ē tm pecunie. sed etiam altitudinis ⁊ sciētie cum supra modū sublimitas ambit.

Q̄ hō tribus modis tēptatus est. Gula Vana gloria Auaricia

De duplici tēptatiōis specie. e

Porro sciēdum est duas esse spēs temptatiōis. interiorē. scz ⁊ exteriorē. Exterior temptatio est q̄n nobis extrinsecus malū visibiliter suggerit̄ verbo vel signo aliquo. vt ille cui fit ad consensum peccati declinet. ⁊ talis temptatio tantū fit ab aduersario. Jnterior vero temptatio ē. q̄n inuisibiliter malū nobis intrinsecus suggerit̄. ⁊ hec temptatio aliq̄n fit ab hoste. aliq̄n a carne. Nam ⁊ diabolus inuisibiliter mala suggerit ⁊ ex carnis corruptione suboritur motus illicitus ⁊ titillatio prauа. ideoq̄ tēptatio que ex carne non est fit sine peccato. Que aūt est ab hoste: nisi ei consentiat̄ non habet peccatum. sed est materia exercende virtutis. Temptatio aūt carnis interior difficilius vincit̄. quia interius oppugnans de nostro contra nos roborat̄. Homo ergo q̄ sola exteriori temptatiōe pulsatus cecidit. tanto grauius plectendus erat quāto leuiori impulsu fuerat prostratus. Et tamē q̄a aliquā licet modicā cadendi occasionē habuit. Jdcirco p dei gratiam iuuari potuit ad veniā. vt qui per alium ceciderat. p aliū erigeret̄. Qui ergo icitatiōe habuit ad malum. nō iniuste repatorem habuit ad bonū Diabolus vero quia sine alicui⁹ temptatione peccauit. p aliū vt surgeret iuuari non debuit. nec per se potuit. Et ideo irremediabile peccatū ei⁹ extitit. pctm̄ vero homis sicut p aliū habuit initium. ita p alium nō incōgrue habuit remediū.

Que sit exterior tēptatio ⁊ a quo fiat

Que sit temptatio interior ⁊ a quo fiat

Quare hō p aliuz surgere potuit ⁊ non diabol⁹ ⁊ hominis pctm̄ remediabile. diaboli vo n

Quare homo non angelus fuit redemptus. f

Preterea angelica natura qm̄ nō tota pierat. sed ex pte pstiterat nō est redempta. humana vero tota pierat. Et ideo ne penitus pderet̄. ex pte ē redempta. vt inde ruina suppleret̄ angelica. Vnde Aug⁹. in euch. Placuit vniuersitatis creatori ⁊ moderatori vt qm̄ n̄ tota multitudo angelorū deū deserēdo perierat. ea que perierat in ppetua pditiōe remaneret. Que aūt cū deo illa deserēte pstiterat. de sua certissime cognita semp felicitate gauderet. At vero creatura rationalis que i hominib⁹ erat. qm̄ peccatis atq̄ suplicijs tota perierat ex pte poterat repari. Vñ angelice societati suppleret̄ qđ ruina illa minuerat. hoc em̄ pmissum ē sanctis q̄ erūt equales angelis dei.

Aug⁹. i ench

q̄ non soli viro preceptum fuit datum. g

Illud etiam notan dum ē q̄ nō soli viro p̄ceptum videt̄ eē datum cū ipsa mulier testat̄ sibi etiam esse mādatum dicens. Precepit nobis de⁹ ⁊c̄. Supra tamen legit̄ ante factam mulierē deum dixisse viro. De ligno sciētie boni ⁊ mali ne comedatis. Non dixit. ne comedas. Forte quia facturus erat mulierē de viro. sic p̄cepit. vt per virum ad mulierē pueniret mandatum. quia mulier que subiecta viro fuit nō nisi mediante viro diuinum debuit accipere preceptum. Vnde apstolus. Si quid discere voluerint domi viros suos interrogent. Si quer̄it qūo loqui potuerunt vl loquentem intelligere qui non didicerāt inter loquētes crescendo vel magisterio? Bicimus quia deus eos tales fecerat qui possent loqui. ⁊ discere ab alijs si essent.

Aug⁹. super Gen̄.

Qūo loq̄ potuerūt ⁊ loq̄m̄ tem itelligere

Jsta est distinctio. xxj. hui⁹ secūdi libri. Jn qua magister post̄ egit de primentibus ad primam hominis istitutionē. agit de pertinētibus ad ei⁹ casum ⁊ destitutionem. Et tria facit. Primo ostēdit qūo contingit primos parentes preuaricari. Secundo subdit quare decuit pctm̄ eorū remediari. Tertio aūt subiungit q̄ preceptum dei p virum ad mulierem debuit derinari. Primum facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Et tamen quia aliquam. Secundum vsq̄ ibi. Jllud etiam. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. Et tantū in generali. Jn speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Homo in paradiso a diabolo tentatus est diuinum preceptum preuaricatus. Hanc propositionem magister probans dicit. q̄ diabolus videns q̄ homo p similitudinē obedientie posset ad gloriā ascēdere celestem a qua ipse p superbiā corruerat ideo inuidens homini eum temptauit. ⁊ vires suas quodammodo in eo expiens. sed in debiliori pte ser⁹. s. i mulierе quā p temptationē aggressus ē. Vñ volens do-

lo supplantare que virtute ꝛ violentia supare nequibat mulieri apparuit nō quidem in sua specie ꝓpria ne cognosceret apte. sed neq; etiam in quacunq; alia specie ꝓmissus fuit apparere. sed tantū in illa in q̄ eꝝ fraus de facile posset comprehendi. s. in specie ſpentis per quem diabolus quasi p quoddam instrumentum locutus est. nec serpens verba intelligebat. sed mouebaꝫ a diabolo. sicut asina Balaaz ab angelo bono. quem serpentem mulier videns loquentem. credidit ipsum loquēdi officiū a deo recepisse. Et subdit q̄ temptatio hoc ordine facta est ꝛ modo q̄ diabolus interrogatiue loquebaꝫ dicens. Quare precepit deꝰ ne de hoc ligno comederetis: vt ex responsione eius disceret qualiter in temptatione procedere deberet. Unde cum mulier statim dubitatiue respondit dicēs Ne forte morte moriamur. Ipe negatiuā addidit citius metum mortis excludēdo ꝛ dixit. Nequaq̄ moriemini. ꝛ ad mulieris maiorem deceptionem ꝑmiuz ꝓmittens ei illa que homo naturaliter appetit scz ꝑmo vitationē ignorantie dicens. Aperientꝫ oculi vr̄i. Secundo excellentiaz dignitatis addens. Et eritis sicut dij. ꝛ perspicacitatem scientie concludens. scientes bonum ꝛ malum. Temptauit quidē ꝑmo ipsam de gula loquens de cibo. Secundo de vana gloria in promissione dignitatis. Tertio de auaricia in sciētie ꝓmissione. In hac eñ triplici ꝓmissione triplici genere peccati diabolus primum hominem temptauit. Subdit etiam duas esse species temptationis quaꝝ vna est exterior. ꝛ fit cū maluz ab extra visibili signo vel ꝙbo suggeritur. Alia quidem est interior que invisibiliter ꝓficiꝫ ab aduersario. ꝛ est duplex. Quia ei q̄ñ ꝙ fit ab hoste tñ. ꝛ sic est sine pctō. Aliq̄n a carne. que nō fit sine peccato. ꝛ quia temptatio interior difficilior est q̄ exterior. ꝛ homo sola temptatione exteriori pulsatus cecidit. ideo tanto grauius plectendus erat. quāto leuiori pulsu fuerat ꝓstratus. Secunda ꝓpositio est hec. Conueniens q̄dem fuit hoiez post lapsum p aliquem redemptorē reformari ꝛ non angelum. Hanc eñ ꝓpositionez mgr̄ ꝓbans asserit rationes quare pctñ hominū fuit remediabile. ꝛ nō peccatum angelorum. Prima eñ est. quia licet homo modicam habuit occasionem ad pctñ. tñ quia p alium seductus cecidit. p alium repari debuit. Diabolus vero quia nullo suadente peccauit pctñ eius irremediabile extitit. Alia ratio est. qr non tota angelica natura preuaricata fuit. vel ꝓierat. humana aūt tota ꝓierat. ideo humana natura magis erat reparanda. immo etiam p humane nature repationē angelorum ruina erat reparanda ꝛ restauranda. Tertia propositio est hec. Congrue sunt diuina precepta per virum ad primam mulierē derivata. Hanc propositionem magister probans dicit Hic esse notandum q̄ nō soli viro datum fuit preceptū de abstinentia ligni vetiti. Quod patet ex hoc quia mulier respondens diabolo dixit. Precepit nobis deꝰ ꝛc. nō obstāte q̄ etiaz ante mulieris formationē dñs viro ꝑceptum dederit. quod per eum ad mulierem debuit deferri. quia viro subiecta debuit nō immediate a deo. sed p medium viri preceptum diuinum recipe. Sicut dicit apostolus ad Corꝝ. x. Si quid discere voluerint mulieres domi viros suos interrogent. Et subdit quomodo vir potuit loqui ꝛ qūo mulier virum loquentez intelligere potuit. Et dicit q̄ responderi potest q̄ tales fuerunt a deo facti. quia poterant loqui. Et tātum in speciali de sententia huiꝰ distinctionis.

De origine illius peccati a

DI. XXII

Hic videt diligenter inuestigandū eē que fuerit origo ꝛ radix illius peccati. Quidā putāt quādā elationem in animo hois precessisse. ex qua diaboli suggestiōi cōsensit. Qō videt Augꝰ. innuere sup Geñ. ita inquiēs. Nō ē putandum q̄ hō deijceret nisi pcessisset in eo quedam elatio cōprimēda. vt p humilitatē peccati sciret q̄z falso de se ꝑsumpserit. ꝛ q̄ nō bñ se habet natura si a faciente recesserit. Item in eodem. Qūo verbis temptatoris crederet mulier deum se a re bona ꝛ vtili ꝓhibuisse. nisi inesset eius menti amor ille p/prie potestatis. ꝛ de se ſupba ꝓsumptio. q̄ p temptationē fuerat conuincenda aut perimenda. Benigq; non contenta suasione serpētis aspexit lignū bonū esu. decorū aspectu. nec credēs se ide posse mori. forte putauit deū alicuiꝰ cā significationis illa dixisse ideo māducauit. ꝛ dedit viro suo fortassis cum aliqua suasione quā scriptura intelligēdā reliquit. Uel forte nō fuit suaderi necesse. cū eā mortuā esse illo cibo nō videret vir. Sic̄ ḡ nō ē ꝓmissus diabolꝰ tēptare feminā nisi p serpentē. ita nec virū nisi per feminā. Ut sicut ꝓceptum dei per virū venit ad mulierē. ita diaboli temptatio p mulierē trāsiret ad virū. In muliere vero que rationalis erat nō est ipse locutus vt in serpente. sed persuasio eius. q̄uis istinctu ad iuuaret interiꝰ qō p ꝙpētē gerebat exteriꝰ. Ex p̄dictis temptationibꝰ modꝰ atq; progressus insinuaꝫ. necnō etiā qō p̄dixim' innui videt. s. q̄ temptationē p̄cesserat aliq̄ elatio ꝛ p̄sumptio in mēte hois.

Opinio quorundā qui dicunt elationē ꝑcessisse i animo hominis

Aug⁹. super Genesim. De alitē loco ē diabolꝰ locutus liere q̄ mulier pente

Obiectio cōtra illos q̄ dicūt elationem precessisse in mente. b

Quod si ita fuit nō ḡ alicuiꝰ suggestiōe pⁿ peccauit cū autoritas tradat iō pctñ diaboli incurabile eē. qr non suggestiōe ꝙ ꝓpa supbia cecidit. homis vo curabile. qr nō p se ꝙ p aliū cecidit. ꝛ iō per aliū resurgē potuit. Quocirca p̄dicta verba Aug⁹. piū ac diligētē lectorē efflagitant q̄ sic itelligē sane q̄m. Nō deijceret hō in actū illiꝰ pcti vt. s. lignū vetitū edēt ꝛ i has miſias p tēptatōez diaboli. nisi elatō cōprimēda p̄cessisset: ñ vtiq; tēptatōez ꝙ opꝰ pcti Talis eñ fuit ordinis ꝓcessus. Diabolꝰ tē ptādo dixit. Si comederitis eritis sic̄ dij scientes bonū ꝛ malum. quo audito statim mēti mulieris surrepsit elatio quedā ꝛ amor pro/

Quo ite da sint illa ba hic dicta

Vide tēptationis ordinē

prie potestatis. ex quo placuit ei facere qd diabolus suadebat ⁊ vtiq; fecit. Suggestione igit̄ peccauit. quia temptatio precessit. ex q̄ in mēte ei⁹ orta ē elatio quā pctm̄ operis secutū ē ⁊ pena peccati.

Que fuit elatio mulieris. c

Et talis quidez elatio in mēte mulieris fuit ꝓ certo qua credidit ⁊ voluit habere similitudinē dei cū eq̄litate quadā. putās esse verū qd diabol⁹ dicebat. Et ideo specialiter mulierē cōmemorat Aug⁹. inquiens. Qūo crederet mulier diabolo nisi esset in mente eius supba presumptio. Et quod ibi sequitur. s. que ꝑ tēptationem fuerat conuincenda vel ꝑimenda. ad mulierē referendum est. vt intelligatur que mulier. nō elatio fuerat ꝑ temptationem ⁊c̄.

Que fuit elatio viri an crediderit ⁊ voluerit qd mulier. d

Solet queri vtruz illa talis elatio ⁊ amor ꝓprie potestatis in viro fuerit sicut in muliere? Ad quod dicimus quia adam nō fuit seductus eo modo quo mulier. Non enim putauit esse verum quod diabolus suggerebat. In eo tm̄ fuisse seductum credi potest ꝙ cōmissum veniale putauerit quod peremptoriū erat. Sed nec prior seductus fuit. nec in eo in quo mulier vt crederet deum illud lignū ideo tangere prohibuisse. qm̄ si tangerēt fierent sicut dij. Verūtm̄ ꝑuaricator fuit adam vt testat̄ apostolus. Poterat em̄ aliqua elatio menti eius inesse ilico post temptationem. ex q̄ voluit lignum vetitum experiri. cum mulierem nō videret mortuā esca illa percepta. Unde Aug⁹ sup Gen. Cum apl̄s adam ꝑuaricatorem fuisse ostendit dicens. In similitudinem preuaricationis ade. seductuz tm̄ negat vbi ait. Adam nō est seductus ꝫ mulier. Unde ⁊ interrogat⁹ nō ait. mulier seduxit me. sed dedit mihi ⁊ comedi. Mulier vero dixit. Serpens seduxit me. Hāc autem seductionem proprie vocauit apl̄us per quam id quod suadebatur cum falsum eēt verum putatum est. scz ꝙ deus lignum illud ideo tāgere prohibuerit. quia sciebat eos si tetigissent sicut futuros deos. tanq̄ eis diuinitatem inuideret. qui eos homies fecerat. Sed ⁊ si virum propter aliquā mētis elationem que deum latere non poterat solicitauit aliqua experiendi cupiditas cū mulierem videret accepta illa esca non esse mortuam. Nec tamen eum arbitror si iam spirituali mente preditus erat nullo modo credidisse qd diabol⁹ suggerebat.

Quid adā nō fuit seduct⁹ sic̄ mulier. scz vt crederet verū qd diabolus suadebat ⁊ tm̄ in aliquo fuit seduct⁹. s. vt veniale putaret pctm̄

Autoritate ꝯfirmat qd dixerat

Quā apl̄us vocauerit seductōnē qua mulier seducta ē nō vir

Quis plus peccauit adam vel Eua. e

Ex quo manifeste animaduerti potest. quis eorum plus peccauerit Adam scz vel Eua. Plus enim videtur peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis equalitatem ⁊ nimia presumptione elata credidit ita esse futurum. Adam vero nec illud credidit ⁊ de penitentia ⁊ dei misericordia cogitauit. dum vxori morem gerens eius persuasioni consensit: nolens eam contristari ⁊ a se alienatam relinquere ne periret: arbitratus illud esse veniale non mortale delictum. Unde Augustin⁹ Apostolus ait. Adam non est seductus. Quod vtiq; ita accipi potest vt intelligatur nō eē seductus prior. s. vt in eo in quo mulier vt scz crederet illud esse verū. Eritis sicut dij sed putauit vtrūq; posse fieri. vt vxori morem gereret. ⁊ ꝑ penitentiam veniam haberet. Min⁹ ergo peccauit qui de penitentia ⁊ dei misericordia cogitauit. Postq̄ enim mulier seducta māducauit eiq; dedit vt simul ederent: noluit eaz contristari quā credebat sine suo solatio cōtabescere. ⁊ a se alienatam om̄ino interire. Nō quidem carnali victus concupiscentia quā nondū senserat. sed amicabili quadam beniuolētia qua plerūq; fit vt offendat̄ deus. ne offendatur amicus. qd eum facere non debuisse diuine sentētie iustus exitus indicauit. Ergo alio quodāmodo ipse etiam decept⁹ est. Inexpertus em̄ diuine seueritatis in eo falli potuit. vt veniale crederet esse cōmissum. sed dolo illo serpentino quo mulier seducta est nullo modo arbitror illum potuisse seduci. Ex his datur intelligi ꝙ mlier plus peccauerit in qua maioris tumoris ꝑsumptio fuit. Que etiam in se ⁊ in ꝓximum ⁊ in deum peccauit. vir aūt tm̄ in se ⁊ in deū. Inde etiam colligit̄ ꝙ mulier plus peccauerit. quia graui⁹ punita est. cui dictū fuit. In dolore paries filios. ⁊c̄.

Aug⁹. super Gen.

In quo adaz ē decept⁹ ⁊ in quo non

Ex pena etiā plus peccasse ꝓbat̄ mlier

Quid predicte sententie aduersari videtur. f

Sed huic videtur contrarium quod Aug⁹. super Geñ. de viro ⁊ muliere peccatum suum excusantibus ait. Dixit adam mulier quam dedisti mihi dedit mihi de ligno ⁊ comedi. nō dicit peccaui. Supbia em̄ habet confusionis deformitatem. non confessionis humilitatē Nec etiam mulier confitetur peccatū. sed refert in alterum dicens. Serpens decepit me et comedi. in impari sexu sed pari fastu. Ecce hic dicit Aug⁹. quia parem fastum habuit mulier cum viro⁹. ℘ariter ergo supbierūt ⁊ pariter peccauerunt. Sed hoc ita determinari potest vt dicam⁹ parem vtriusq; fuisse fastum in excusatione peccati. ⁊ etiaz in esu ligni vetiti. sed dispārē ⁊ in muliere multo maiorē in eo q; credidit ⁊ voluit esse sicut deus. quod nō vir. Uerūtamen et de viro legitur q; voluit esse sicut deus. Dicit em̄ Aug⁹. sup illum locum ps̄. Que non rapui tunc exoluebam. Rapuit adam ⁊ eua p̄sumens vt diabolus de diuinitate. rapere voluerunt diuinitatem. ⁊ pdiderunt felicitatem. Item super illum locum. Deus quis similis tibi. Qui per se vult esse vt deus. puerse vult esse similis deo. vt diabol⁹ qui noluit sub eo esse. ⁊ homo qui vt seru⁹ noluit teneri p̄cepto. sed voluit vt nullo sibi dominante esset quasi deus. Item super illum ep̄le locum. Non rapinam arbitrat⁹ est se esse equalem deo. quia nō vsurpauit quod suum non esset. vt diabolus ⁊ p̄mus homo.

Determinatō p dicte autoritatis

De viro etiaz legit̄ q; voluerit eē sic̄ de⁹

Quorūdam sententia q; adam ambierit esse vt deus. sed nō crediderit possibile. g

Ideo quibusdam videtur q; etiam adam ambierit esse sic̄ de⁹ nō tamē credidit id fieri posse. ⁊ ideo falsuz esse quod diabolus promittebat cognouit. Et licet diuinitatis equalitatem concupierit. nō tamē adeo exarsit. nec tanta est affectus ambitione sicut mulier que illud fieri posse putauit. ⁊ ideo magis illud ambiēdo supbiuit. Uirum autem aliqua forte ambitionis subzeptio mouit. sed non ita vt illud verum vel possibile foze putaret. Alijs autem videtur ideo dictum esse q; adam illud voluerit. quia mulier de eo sumpta illō voluit: sicut inquiunt. ℘eccatum dicitur per vnum hominē intrasse in mūdū. id ē. in humanam naturam. cum tamē mulier antevirum peccauerit. quia per mulierem intraue rit de viro factam. Uel potius ideo per hominem dicitur intrasse. quia etiam peccāte muliere si vir non peccasset: humanum genus minime peccatis corruptū p̄ret. Ubinus g̃ peccauit vir q̃ mulier.

Aliorū sentētiaq; p̄p̄ euā de viro sumptam id dcm̄ putant.

Per silitudinē ostendit

Obiectio cōtra id qđ dictū ē virū minus peccasse. h

His autem oppo- ni solet hoc modo. Tribus modis (vt Isidorus ait) peccatum geritur .s. ignorantia infirmitate. industria. Et grauius est infirmitate peccare q̃ ignorantia. grauiusq; industria q̃ infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccasse. quia seducta fuit. Adam vero ex industria. quia nō fuit seductus vt apostolus ait. Ad quod dicim⁹. quia licet eua in hoc per ignorantiam deliquerit quod putauit verū esse quod diabolus suadebat. non tamē in hoc quin nouerit illud dei esse mandatum ⁊ pctm̄ eē ꝓtra agere. Et ideo excusari a pctō p ignorātiaz nō potuit.

Rñsio q; delict ignorātia eue ē sc̄z ignorāte peccauit in quo

Q ignorantia alia excusat. alia non. i

Est enim ignoran- tia que excusat peccantem. ⁊ est ignorantia talis que non excusat. Est autem ignorantia vincibilis. ⁊ ignorātia inuincibil̄. Excusatio oīs tollit̄: vbi mandatum non ignoratur.

De triplici ignorantia que excusat ⁊ que non. k

Est autem ignorā- tia triplex ⁊ eorū .s. qui scire nolunt cuz possint que nō excusat. quia ⁊ ipsa peccatum ē Et eorum qui volunt. sed non possunt. que excusat. ⁊ est pena peccati nō peccatum Et eorum qui quasi simpliciter nesciunt nō renuentes vel ꝓponentes scire. que neminez plene excusat. sed sic forte vt minus puniatur. Unde Augustinus ad Ualentinū. Eis auferf excusatio qui mandata dei nouerunt quā solēt habere homines de ignorantia. Et licet grauius sit peccare scienter q̃ nescienter. non ideo tñ fugienduz est ad ignorātie tenebras. vt in eis quisq; excusa-

Ubi nō fit cusatio

tionem requirat. Aliud est em̃ nesciſſe. aliud scire noluiſſe. quia in eis q̃ intelligere noluerunt: ipsa ignorantia pctm̃ ē. in eis vo qui nō potuerunt peua peccati. Ignorātia vero que nō est eorū qui scire nolunt. ſ qui tanq̃ ſimpliciter nesciunt. nullū ſic excuſat vt eterno igne nō ardeat. ſed fortaſſe vt minus ardeat. Nō igit̃ mlier excuſationē habuit de ignorātia cū. ꝛ mādatum nouerit. ꝛ pctm̃ esse secus agere nō ignorauerit.

Unde ꝓcesserit consensus illi⁹ peccati cum natura hominis eēt incorrupta. l

Bolet etiam queri cum ſine vitio eſſet natura hominis. vnde conſensus mali ꝓcesserit? Ad quod respō/deri potest quia ex libero arbitrio ꝓprie voluntatis fuit. In ipso em̃ ꝛ in alio causa extitit vt fieret deterior. In alio. quia in diabolo qui ſuasit. in ipso. quia voluntate liberi arbitrij conſensit. ꝛ cum liberū arbitrium ſit bonū. ex re vtiq̃ bona malus ille cōſensus prouenit. et ita ex bono malū manauit. De hoc autem in ſequenti plenius tractabimus cuz origo mali ꝛ in q̃ re coaleſcat inueſtigabit.

An voluntas precesserit illud peccatum. m

Si vero queritur vtrum voluntas illud peccatū precesserit? Dicimus quia peccatū illud ꝛ in volūtate ꝛ in actu conſiſtit. ꝛ voluntas actum p̃ceſſit. ſed ipſam voluntatem alia hominis voluntas mala non precessit. atq̃ ex diaboli ꝑ ſuaſione ꝛ hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt. qua iuſticiam deſeruit ꝛ iniquitatem inchoauit: et ipsa voluntas iniq̃tas fuit.

Iſta est diſtinctō. xxij. hui⁹ secūdi

libri. In qua mgr̃ post q̃ egit de temptatione ex parte temptantis. agit de eadem ex parte temptati. Et tria facit. Nā p̃mo inq̃rit q̃d q̃libz eorū peccādo appetierit. Secūdo quis eorū grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vñ cōſensus quo peccauerunt ꝓcesserit. Primū facit a principio diſtinctionis vsq̃ ibi. Ex quo manifeſte. Scōm ab inde vsq̃ ibi. Solet etiā q̃ri

Tertium vsq̃ ad finem diſtinctionis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali aūt ſententia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Nō adam ſed eua in tanta elatione fuit ſeducta vt per esum ligni vetiti ſe ſimilē fieri deo eſtimauit. Hanc mgr̃ ꝓbans dicit q̃ radix ꝛ origo primi peccati primorū parentū fuit. q̃ in animis eorum preceſſit quedā p̃ſumptionis elatio ex qua diaboli ſuggeſtioni conſenſerunt. p̃mo mulier poſtea vir. Cōtra quod dictū obijciēs dicit q̃ cū ipſo dicto ſequit̃ hoiem nō alterius ſuggeſtione ſz ꝑ ꝓpria ſuperbia peccaſſe vt angelus. ꝛ per conſequens vt angelus corruiſſe. cui⁹ tm̃ contrariū dicebat̃ in p̃cedenti diſtinctione. Ad quod rñdet dicendo q̃ cuz dicebat elationem quandam in peccato primorū parēt̃um preceſſiſſe nō ita intelligebat q̃ illa elatio p̃ceſſerit ſuggeſtionem ſed vt opus peccati. Naz in illo peccato iſte fuit ꝓcessus ꝛ ordo q̃ primo p̃ceſſit diaboli temptatio. ex qua ſecuta est immediate hominis elatio. quā ſecutū est peccatū operis ꝛ vlteri⁹ pena peccati. Et ſubdit q̃ talis elatio fuit aliter in muliere q̃ in viro. quia mulier credidit ſe posse hr̃e dei ſimilitudinem putans verum esse quod diabolus ſuadebat. vir aūt non credebat nec putauit verū esse quod diabolus ſuadebat. aliqua tm̃ elatio in mente ei⁹ per tēptationē extitit. vnde vir aliter fuit ſeductus q̃ mulier. quod diuerſis ſanctorū autoritatibus mgr̃ confirmat. Secunda ꝓpoſitio est hec. Hrauius eua q̃ adam peccauit trāſgrediendo diuinū p̃ceptū in paradiſo. Hanc mgr̃ ꝓbat tripliciter. Primo ex hoc q̃ mulier verū esse credebat quod diabolus ei dixit. qđ nō fecit vir. vt patet ex predictis. Secūdo ex hoc q̃ mulier elata nimis p̃ſumebat ſe posse fieri equalē deo quod nō fecit vir. ſed de penitentia ꝛ miſericordia dicogitans deceptus fuit in hoc q̃ eſtimabat peccatuz esse veniale qđ mortale fuit. Tertio ex hoc q̃ mulier peccauit in deū in ſe ꝛ in primū. vir aūt ſolum in deum ꝛ in ſeipſum. Sed contra illud obijcit tripliciter Primo autoritate Auguſtini dicētis q̃ vtriuſq̃ erat par faſtus. ꝛ per cōſequēs equaliter peccauerūt Ad quod reſpondens dicit. q̃ licet vtriuſq̃ erat par faſtus in excuſatione peccati. quia vir excuſauit ſe per mulierem. ꝛ mulier per ſerpentem. In muliere tamē multo maior faſtus erat. quo ad tria predicta. Secundo obijcit autoritate beati Auguſtini dicentis. q̃ etiam vir voluit esse equalis deo. Ad quod rñdens dicit. q̃ hoc aliqui opinati fuerunt. qui tm̃ cum hoc poſuerūt q̃ vir non tanta ambitione ad hoc exarſit ſicut mulier. Tertio obijcit cōtra idem aſſumens q̃ trib⁹ modis pctm̃ cōmittit̃. ſ. ex ignorantia. ex infirmitate ꝛ ex induſtria. ꝛ grauius est pctm̃ quod cōmittit̃ ex infirmitate q̃ quod cōmittitur ex ignorantia. ꝛ grauius quod cōmittit̃ ex induſtria q̃ quod cōmittit̃ ex infirmitate Cum ergo mulier videt̃ peccaſſe ex ignorantia: qz ſeducta fuit. Adam vero ex induſtria quia non fuerat ſeductus ſm̃ apoſtolū. ergo videtur vir grauius peccaſſe muliere. Et reſpondens mgr̃ dicit. q̃ licet mulier quo ad hoc ex ignorantia peccauit q̃ p diabolum ſeducta credidit esse verū quod ipſe ſuadebat. nō tm̃ quo ad hoc q̃ mādatū dei nō nouerit. cui⁹ oppoſituz diabolus ſibi ſuaſit. ꝛ ideo per ignorantiam excuſari non poteſt: cum ibi ignorantia tollat̃ vbi mandatum non ignorat̃ ꝛ peccatū esse cōtra ipſum mandatū agere nō dubitat̃. Poſtea ſubdit diſtinctionem ignorantie dicens. q̃ ignorantia alia est vincibilis. ꝛ est eorū que nolunt homines ſcire tamen poſſunt ꝛ tenentur. ꝛ illa non excuſat a peccato. ſed potius pctm̃ aggrauat. Alia est inuincibilis ꝛ est eorum que homines volunt ſcire ꝛ non poſſunt. ꝛ illa excuſat ꝛ non est peccatū ſed pena peccati. Et iſta confirmat autoritate Au

gustini. Tertia ꝓpositio est hec. Malus consensꝰ hominis naturaꝫ bonā habentis processit ex proprio libero arbitrio ⁊ suggestione diaboli suadentis. Hāc magister ꝓbans querit Cuꝫ natura hominis eēt sine vitio. vnde ꝓcessit consensus malus. Et respondens dicit. ꝙ processit ex libero arbitrio voluntatis. vnde ex hoc ꝙ homo fiebat deterior hoc fuit a diabolo qui suasit ⁊ a voluntate qua homo suadenti cōsensum dedit. quia liberum arbitrium licet de se fuit bonum. de ipso tamen potuit procedere consensus malus. Querit etiam vtrum voluntas illud peccatum p̄cesserit. Et respondet ꝙ volitiuaꝫ potest dicere potētiam anime. s. potentiam vltimam. ⁊ ſm hoc voluntas peccatum precessit. vel etiam malum actum volūtatis possumus vocare voluntatem. ⁊ ſm hoc voluntas peccatum non precessit. quia ante primam malā voluntatem primi hominis alia mala voluntas hoīs nō fuit. sed prima mala hoīs volūtas ex diaboli persuasione. ⁊ ex hoīs libero arbitrio prodijt. Et tm̄ in speciali.

Quare deus permiserit hominem temptari sciens eum esse casurum. a

DI. XXIII Augꝰ. super Geñ.

Preterea queri solet cur deus hominē temptari ꝑmiserit quē decipiēdū fore p̄sciebat? Sꝫ nō esset laudabile homini si ido bñ viuere posset. quia nemo male viuere suaderet. cum in natura posse ⁊ in potestate haberet velle nō cōsentire suadenti deo iuuante. ⁊ ē gloriosiꝰ nō consentire ꝙ temptari nō posse. Mouētur etiam quidam dicētes. Cur creauit deꝰ q̄s futuros malos presciebat? Quia preuidit quid boni de malis eoruꝫ esset facturꝰ? Sic em̄ eos fecit vt relinqueret eis vñ aliquid facerēt. ⁊ si culpabiliter aliquid facerent. illum de se laudabiliter opantem inuenirent. A se habēt voluntatē malam. ab illo naturā bonam ⁊ iustā penam. Frustra ḡ dicit̄. nō deberet deus creare quos presciebat malos futuros. sciebat em̄ bonis profuturos ⁊ iuste ꝑ mala voluntate punien/dos. Addunt etiam. taleꝫ hominē deberet facere qui nollet om̄ino peccare. Concedimus quidē meliorē naturam esse que omnino peccare nollet. Concedāt ⁊ ip̄i nō eē malam que talis facta est. vt posset nō peccare si vellet. ⁊ iuste punitam que voluntate nō necessitate peccauit. Cū ergo hec bona sit: illa melior: cur nō vtrāq̄ faceret vt vberiꝰ laudaret̄ de vtraq̄. Illa em̄ de sanctis angelis. hec de hominibus est. Item inquiūt Si deus vellet: ⁊ illi boni eēnt. Et hoc quidem concedimus. sed melius voluit. vt qd̄ vellent essent. Et boni quidem nō infructuose. mali vero nō impune essent. Item inq̄/unt. Posset deus voluntatē eorū vertere i bonum. quia om̄ipotens est. posset reuera cur nō fecit? quia noluit. Cur noluit? Ipse nouit. Non debemus plus sapere q̄ oportet.

Quare deus creauit quos p̄sciebat malos futuros

Hic qualis ſm aīam ⁊ agit de sciētia hominis ante peccatū. b

Et quidez sꝫm animam rōnalis fuit homo habēs discretiōeꝫ boni ⁊ mali. Scientiā quoq̄ rerū creatarū ⁊ cognitionē veritatis. que p̄me ꝑfectioni congruebat. mox cōditus nō incōgrue accepisse putat̄. ⁊ ad illam nō studio vel disciplina aliqua ꝑ interualla tempis ꝓfecisse. sed ab exordio sue conditionis diuinitꝰ illā percepisse.

Ꝙ triplicem habuit homo ante lapsum cognitionem scilicet rerum propter se factarum ⁊ creatoris et sui. c

Fuitqꝫ homo primus ante lapsum triplici cognitione preditus. rerum scꝫ ꝓpter se factarū. ⁊ creatoris ⁊ sui. Rerum quippe cognitionē hominem accepisse ꝑspicuum est: cū nō ip̄e creator vl̄ angelus aliquis. sed homo om̄ibus animātibus nomina imposuerit. vt ostenderetur ꝙ singulorū noticiam homo ipse habuerit Que em̄ ꝓpter illum creata erant. ⁊ ab illo regenda ⁊ disponenda erant: horum omnium deus illi ⁊ scientiam tribuit ⁊ ꝓuidentiam atq̄ curam reliquit. Quia vt ait apl̄us nō est cura deo de bobus. Quorū aliorūq̄ animaliū deus homini curā reliquit ⁊ ꝓuidentiā vt dominationi eius subijcerentur ⁊ ratione illius gubernarent̄. vt sciret illis necessaria ꝓuidere a quibus emolimentuꝫ debebat recipe. Hanc autem scientiam homo peccando nō ꝑdidit sicut nec illam qua carnis necessaria prouidentur. Et idcirco i scriptura homo de hmōi non erudit̄. sed d̄ sciētia aīe quā peccando amisit.

De cog[illegible] rerꝫ cr[illegible]

De cognitione cratoris. d

Cognitionem quoq̄ creatoris primus homo habuisse credit̄ Cognouit em̄ a quo creatus fuerat. non eo

modo cognoscendi quo ex auditu solo ꝑcipitur qũo a credentibus absens queritur. ꝫ quadam interiori aspiratione qua dei p̃sentiam cõtemplabat̃. nõ tamẽ ita excellenter sicut post hanc vitam sancti visuri sunt. neq; ita in enigmate qualiter in hac vita videmus.

De cognitione sui. e

Porro sui cognitionem idem homo talem accepisse videtur vt ⁊ quid deberet superiori. ⁊ quid equali ⁊ inferiori nõ ignoraret. Conditionem q̃ꝫ suam ⁊ ordinem scꝫ qualis factus esset ⁊ q̃lit̃ incedere deberet. q̃d agẽ. quid cauere intellexit. Si horum noticiã nõ habuisset. nõ esset reus preuaricationis. neq; seipsum cognouisset.

Vtrũ homo prescius fuerit eorum que sibi futura erant. f

Si autez queritur vtrum homo scientiam habuerit eorũ que circa eum futura erant. id est. si ruinam suam p̃sciuerit. ⁊ similiter prescierit bona que habiturus fuisset si i obediẽtia perstitisset? Responderi potest ꝙ ei magis facienda in dicta sunt q̃ꝫ futura reuelata. Accepit enim scientiam ⁊ preceptum eorum que faciẽda fuerant. sed non habuit prescientiam eoruꝫ que futura erant. Non fuit ergo homo prescius sui casus sicut ⁊ de angelo diximus. Quod Augustinus super Geñ. asserit ratione vtens quam supra posuimus. Hec de scientia hominis q̃tũ ad primũ statum ꝑtinet: dixisse sufficiat.

Rñsio q̃re dr̃ nõ hr̃e futurorũ p̃sciẽtiã

Ista est distinctio. xxiij. hui⁹ secũdi libri. In qua magister postq̃ egit de temptatione primorum parentum ex parte temptati ⁊ temptatoris. agit consequenter de eadem ex ꝑte dei ꝑmittẽtis Et tria facit. Nam primo inquirit quare deus hominem temptari ꝑmisit. Secundo de scientia qua homo illustratus fuit. Tertio an etiam homo statũ futurum presciuit. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Et quidem ꝫm animam. Secundum ab inde vsq; ibi. Si vero queritur. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Deus hominem quem presciuit decipiendum ad laudabilius bonum temptari permisit. Hanc magister insinuans querit quinq; questiones. Prima ẽ cur deus hominem temptari ꝑmisit quem decipiendum presciuit. Et respondens ad hoc dicit ꝙ ad ostẽdendum humane nature dignitatem. quia dignior ẽ conditio posse temptari ⁊ non consentire q̃ꝫ nec posse temptari nec posse consentire. Secunda questio est. cur deus illos homĩes creauit quos futuros malos preuidit. Ad quod respondet dicendo ꝙ propter bonum quod inde venturum nouit. Tertia q̃stio est hec. Cur deus non fecit hominem impeccabilem. Et respondens dicit ꝙ ideo. ꝙ melius esset vtrãq; naturam esse scꝫ eam que non peccare posset sicut in sanctis angelis per gratiam in gloria confirmatis ⁊ eam qua peccare ⁊ non peccare posset si vellet. qualis fuit in hominibus. q̃ꝫ vnius modi solum. Quarta questio est. Cur deus qui sola sua voluntate potuisset eos saluasse a consensu non saluauit eos. Et respondens dicit ꝙ voluit eos nature sue relinquere. vt nec infructuose boni essent. nec impune mali.

Quinta questio est. Cur deus cum sit om̃ipotens non conuertit voluntates eorum ad bonum. Et rñdet ꝙ noluit cui⁹ nolitionis causa vlterius non ẽ querenda. Secunda propositio est hec. Deus mox hominem creatum repleuit omni scientia pertinẽte ad suum statum. Hanc ꝓpositionem magister insinuãs dicit ꝙ primus homo non per interualla siue per successionem temporis sed creatus mox scientiam sibi necessariam ⁊ competentem sibi accepit. vnde triplici cognitione primus parens preditus fuit. Primo cognitione rerum ꝓpter se creatarum. quarum curam erat habiturus. vnde ⁊ eis nomina imposuisse legit̃. ⁊ illam rerum cognitionem ꝑ speciem non perdidit. sed hanc peccato perpetrato retinuit. Secundo dotatus fuit primus homo cognitione sui creatoris. scꝫ dei non quidem enigmatica. sed per quandam ĩteriorem inspirationem. non tamen illa clare sicut in p̃ria ⁊ illam post peccatum non retinuit. Tertio fuit illustratus cognitione sui ipsius sciuit enim quid debuit supiori. quid alijs. quid sibi. ⁊ etiam post peccatum illam retinuit. Tertia propositio est hec. Hõ añ peccatum non presciuit futurum euentum sui status Hanc magister probans querit. Vtrum primus homo habuit scientiam eorum que circa ipsum futura erant. id est. ante presciuerat. qualia bona habuisset si ꝑstitisset. vel etiam ante presciuerit anteq̃ꝫ lapsurus erat. Et respondẽs dicit ꝙ primus homo acceperat scientiam eorũ que agenda ⁊ dimittenda fuerant. alias peccatum fuisset sibi iniuste imputatum. sed nõ fuit sui casus prescius. cuius simile supradictum est de angelis corruentibus. quod cõfirmat autortiate beati Augustini. Et tm̃ in speciali.

De gratia hominis ⁊ de potentia ante casum. a

DI. XXIIII

Nunc diligenter inuestigari oportet quam gratiam vel potentiam habuerit homo ante casuꝫ. Et vtrũ per eam potuerit stare vl̃ nõ? Sciendum est ergo ꝙ homini in creatione (sicut de angelis diximus) datum est per gratiam auxilium et collata est potentia ꝑ

Q̃ in gr̃a creat⁹ fuit i qua potuit stare ꝫ nõ ꝓficere

quam poterat stare. id est. nõ declinare ab eo quod acceperat. sed non poterat proficere intantum. vt per gratiam creationis sine alia mereri salutem valeret. Poterat q̃dem per illud auxilium gratie creatiõis resistere malo. sed non perficere bonum. Poterat tamẽ ꝑ illd̃ bñ viuere quodammodo quia poterat viuere sine peccato. sed nõ poterat sine alio gratie adiutorio spũaliter viuere quo vitam mereret̃ eternam. Vñ Augustinus in ench̃. Sic factus est homo rectus vt ⁊ manere in ea rectitudine posset: nõ sine diuino adiutorio. ⁊ suo fieri peruersus arbitrio. Vtrũlibet horuꝫ elegisset. dei voluntas fieret vel ab illo vel de illo. Et qꝛ suam maluit facere voluntatem q̃ꝫ dei. de illo facta est voluntas dei. Item in eodem. Sic hominẽ prius oportebat fieri. vt ⁊ bñ posset velle ⁊ male. Nec frustra si bene. nec ĩpune si male. Idem quoqꝫ in libro de correctione ⁊ gratia ait. Si hoc adiutoriũ vel angelo vel homini cum primum facti sunt defuisset. quoniam non talis natura facta erat. vt sine diuino auxilio posset manere si vellet. nõ vtiqꝫ sua culpa cecidisset. Defuisset quippe adiutorium sine quo manere non posset. Idem. Dederat deus homini bonã voluntatem. in illa quippe eum fecerat rectum. dederat adiutorium sine quo nõ posset in ea manere si vellet. ⁊ per quod posset Vt aũt hoc vellet: in eius dimisit arbitrio. In eodem. Acceperat posse si vellet. sed nõ habuit velle quo posset. Nam si habuisset perseuerasset. His testimonijs euidẽter monstrat̃ ꝙ homo rectitudinem ⁊ bonam voluntatem in creatione accepit. atqꝫ auxiliũ quo stare poterat. alioq̃n non sua culpa videret̃ cecidisse.

Q̃ etiã poterat ꝑ illã creationis gratiã bene viuere quodammõ.

Augusti.

Qualis fuerat illa rectitudo et bonitas voluntatis in qua creat⁹ est. b

Sed quomõ rectã

⁊ bonam voluntatem habuit homo si ꝑ eã nec mereri vitã valuit nec ĩ ea stare voluit? Quia nec aliq̃d mali ea tunc volebat. ⁊ ad tempus stare voluit. ꝫ non perseuerãter. et ideo recta ⁊ bona fuit tunc voluntas hominis.

Oppositio contra illud quod dictum est hominem non potuisse ꝓficere. c

Ad hoc autẽ quod

diximus hominẽ nõ posse ꝓficere vel mereri ꝑ gratiã creationis: solet opponi sic. Per illud auxilium gratie creationis potuit stare in bono quod accepat. Potuit ergo resistere temptationi. Sꝫ resistere temptationibus atqꝫ suggestionibus malis meritum ẽ ac bonum remunerabile. Om̃e autẽ bonuꝫ meritum: profectus est. Per gratiam ergo creationis proficere potuit sine adiectione alterius gratie. Ad quod dicimus qꝛ resistere malo ⁊ non consentire temptationi nõ fecisset illi meritum ⁊ si non consensisset. quia nihil in eo erat quod ad malũ impelleret sicut angelis qui nõ ceciderunt nõ fuit meritum quod steterunt. id est qd̃ non corruerunt. Nobis autem meritum est aliquando si malum non facimus sed resistimus. ibi dumtaxat. vbi causa subest q̃ nos id facere mouet. quia ex peccati corruptela proni sunt ad lapsum gressus nostri. Vbi autẽ non interuenit causa nos ad malũ impellẽs: non meremur si ab eo declinamus. Declinare em̃ a malo sꝑ vitat penam. ꝫ nõ sꝑ meret̃ palmam.

Respõsio

Q̃ resistere malo aliquando meritum aliqñ non

De adiutorio homini in creatione dato quo stare poterat. d

Hic considerandũ

ẽ quod fuerit illud adiutorium homini datum in creatione quo poterat manere si vellet? Illud vtiqꝫ fuit libertas arbitrij ab omni labe ⁊ corruptela immunis. atqꝫ voluntatis rectitudo. ⁊ omnium naturalium potentiarum anime sinceritas atqꝫ viuacitas

De libero arbitrio. e

Liberum vero ar-

bitrium ẽ facultas rationis ⁊ voluntatis q̃ bonum eligitur gratia assistẽte. vl̃ malum eadem desistente. Et dicitur liberum quantum ad voluntatẽ que ad vtrumlibet flecti potest. Arbitrium ꝟo quãtũ ad rationem cuius ẽ facultas vel potẽtia illa cui⁹ etiam ẽ discernere int̃ bonum ⁊ malum. Et aliq̃ndo quidẽ discretionẽ habẽs boni ⁊ mali qd̃ malum est eligit. aliquãdo ꝟo quod bonũ est. Sed quod bonum est nisi gratia adiuta non eligit. malũ vero ꝑ se eligit. Est em̃ in anima rationali volũtas nat̃alis qua na

turaliter vult bonum: licet tenuiter ⁊ ex/
iliter. nisi gratia iuuet. que aduenientes iuuat
eam ⁊ erigit vt efficaciter velit bonũ. Per
se aũt potest velle malũ efficaciter. Illa er/
go rõnalis anime potentia qua bonum vel
malũ potest velle. vtrũq; discernẽs liberuz
arbitriũ nuncupat̃. qd̃ bruta animalia non
habent. qꝛ rõne carẽt. habẽt tñ sensum ⁊ ap
petitum sensualitatis.

Q̃ bruta animalia nõ hñt libe. ar. sz appetitũ sensualitatis

De sensualitate. f

Est enim sensuali=
tas quedã vis anime inferior ex qua ẽ mo/
tus qui intendit̃ in corpis sensus atq; appe
titus rerum ad corpus ꝑtinẽtiũ. Ratio vero
vis anime est supior. que (vt ita dicamus)
duas habet ꝑtes vel differẽtias. supiorem
⁊ inferiorem. Scd̃m supiorem supernis cõ
spiciendis vel consulendis intendit. Secũ=
dum inferiorem ad temporaliũ dispositio=
nem prospicit. Quicquid ergo in anima no
stra nobis considerantibus occurrit quod
non sit cõmune cum bestijs: ad rationẽ ꝑti
net. Quod autem in ea reperis cõmune cũ
beluis. ad sensualitatem ꝑtinet. Et vbi no=
bis gradatim in consideratione partiũ ani
me progredientibus primũ aliquid occur/
rit quod non est cõmune cum bestijs: ibi in
cipit ratio. Hoc aũt Aug⁹. docet in duode=
cimo lib. de trinitate ita dicens. Uideam⁹
vbi sit quasi quoddã hominis exterioris in
teriorisq; cõfiniũ. Quicq̃d em̃ habemus in
animo cõmune cũ pecore. recte dicit̃ ad ex=
teriorem hominẽ ꝑtinere. Nõ em̃ soluz cor
pus exterior homo deputabit̃. sed adiun/
cta quadam vita sua qua compages corpo
ris ⁊ om̃es sensus vigent. quibus instruct⁹
est ad exteriora sentienda. Ascendentibus
ergo introrsum quibusdã gradibus cõside
rationis ꝑ anime ꝑtes vbi incipit aliq̃d oc=
currere quod non sit nobis cõmune cum be
stijs. ibi incipit ratio. vbi homo interior iaz
possit agnosci. Rationis autem ꝑs superi=
or eternis rationibus cõspiciendis vel con=
sulendis adherescit. Portio inferior ad tẽ/
poralia gubernanda deflectitur. Et illa ra=
tionis intẽtio qua cõtemplamur eterna. sa/
pientie deputat̃. Illa vero qua bñ vtimur
rebus tempalibus scientie deputat̃. Cum
vero disserimus de natura mentis humane
de vna quadam re disserimus. nec eam in
hec duo q̃ com memorauim⁹. nisi ꝑ officia
geminamus. Carnalis autem vl̃ sensualis
anime motus qui in corpis sensus intendi=
tur. nobis pecoribusq; cõmunis est. qui se/
clusus est a ratione sapiẽtie. rõni aũt sciẽtie
vicinus est.

De rõne q̃ hz duas ꝑtes q̃ tũ ad officia

Quid ad rõnem ꝑtinet

Vbi incipit rõ

Q̃ talis est ordo peccandi vel cadẽ
di in nobis qualis fuit in ꝑmis ho=
minibus. g

Illud quoq; pret̃=
mittendum nõ est q̃ talis nunc in vno ho/
mine temptationis est ordo ⁊ ꝓgressio qua
lis tunc in primis ꝑcessit parẽtibus. Ut em̃
tunc serpens malum suasit mlieri ipsaq; cõ
sensit. deinde viro suo dedit. sicq; consum=
matũ est peccatum. Ita ⁊ nunc in nobis ꝓ
serpente est sensualis motus anime. ꝓ mu/
liere inferior portio rationis. ꝓ viro superi
ori rationis portio. Et hic est vir q̃ ꝟm apo
stolum dicit̃ imago ⁊ gloria dei. ⁊ illa ẽ mu
lier que ꝟm eundẽ dicit̃ gloria viri. Atq; in
ter hunc virũ ⁊ hanc mulierez est velut qd̃
dã spũale coniugium naturalisq; cõtract⁹
quo supior rationis portio quasi vir debet
preesse ⁊ dominari. Inferior vero quasi mu=
lier debet subesse ⁊ obedire. Iõ vir ꝟm apo
stolum non debet habere velamen. ꝟ muli
er. Et sicut in cunctis animantibus non est
repertũ homini adiutoriũ simile sibi. sed de
illo sumptum quod ei formaretur in coniu=
giũ. ita in ꝑtibus aĩe quas cum pecoribus
habem⁹ cõmunes. nullũ menti nostre simi
le est adiutoriũ. Unde Aug⁹. in eodem. Il
lud nostrũ quod in actione tempalium tra
ctandorũ ita versat̃ vt nõ sit in nobis com/
mune cũ pecore. rationale est quidem. ꝟ ex
illa rationali mẽte qua subheremus intelli=
gibili ⁊ icõmutabili veritati tanq̃ ductum
⁊ inferioribus tractandis gubernandisq;
deputatum est. Sicut em̃ in om̃ibus peco=
ribus nõ est inuentũ viro adiutorium simi=
le sibi nisi de illo detractum in cõiugiũ for/
maret̃. ita mẽti nostre qua supnam consuli
mus veritatẽ: nullũ est ad vsuz rerũ tempa
lium q̃tum nature hominis satis est simile
adiutoriũ ex anime ꝑtibus quas cõmunes
cũ pecoribus habemus. Ideoq; rationale
nostrũ nõ ad vnitatis diuortiũ sepatum. ꝟ
in auxiliuz societatis quasi deriuatũ in suo
dispartitur officio. Et sicut vna caro ẽ duo
rum in masculo ⁊ in femina. sic intellectum
nostrũ ⁊ actionẽ siue rationẽ ⁊ appetitum ra
tionalẽ. vel si aliquo modo significanti⁹ di/
ci possunt vna mentis natura cõplectit̃. vt
cutsi de illis dictum est. erunt duo in carne

Q̃ in nobis ẽ vir ⁊ mulier ⁊ ꝟpens ⁊ q̃uo

prim Cor: XI cap:

De spũali cõiugio viri et mulieris i nobis.

Testimonio Augu. ita eẽ ostendit

vna,sic de his dici possit.duo in mẽte vna Ecce ex his apte intelligi potest qualiter in anima hominis existat imago illi⁹ coniugij ⁊ qualiter in singulis nostrũ spũaliter sint illa tria.s.vir.mulier.serpẽs.

Consummatur in Temptatio per Tria

Qualiter p illa tria in nobis consũmetur temptatio. b

Nũc superest ostẽdere qũo per hec tria in nobis consummet peccati⁹.Vbi agnosci poterit si diligent intendat quid fit in anima mortale vel veniale peccatum.Ut em̃ ibi serpẽs suasit mulieri.⁊ mulier viro.Ita ⁊ in nobis sensualꝭ motus cum illecebrã peccati conceperit.quasi serpens suggerit mlieri.s.inferiori parti rationis.id ẽ.rationi scientie.que si consenserit illecebre:mulier edit cibum vetitũ.Post de eodem dat viro cum superiori pti rationis id est rationi sapientie eãdem illecebrã suggerit quasi consentit.tunc vir etiam cum femina cibũ vetitum gustat.Si ergo in motu sensuali tãtũ peccati illecebra teneat:veniale ac leuissimũ est peccatũ. Si vero inferior pars rationis consenserit:ita vt sola cogitationis delectatione sine voluntate perficiendi teneat.mulier sola manducauit nõ vir.cui⁹ autoritate cohibet volũtas.ne ad opus vsq; pueniat.Si vero assit plena voluntas pficiendi vt si assit facultas ad effectum pducatur:vir quoq; mãducat.q; superior pars rationis illecebre ꝓsensit.⁊ tũc est damnabile ⁊ graue peccatum.Quando aũt mulier sine viro gustat aliquãdo ẽ mortale.aliquãdo veniale peccatũ.Ut em̃ dictum est tũc mulier sine viro gustat.cuz ita delectatione cogitationis peccatum tenet. vt faciendũ nõ decernat.vt cum quidã terminus ⁊ mensura peccato adhibetur a viro vt nõ liceat mulieri effrenata libertate i peccatum pgredi. Si ergo peccatũ nõ diu teneatur delectatione cogitationis.sed statim vt mulierem tetigit viri autoritate repellat:veniale est.Si vero diu in delectatione cogitationis teneat ⁊ si voluntas perficiendi desit.mortale est.⁊ pro eo damnabitur simul vir ⁊ mulier.id est. totus homo. quia ⁊ tunc vir non sicut debuit mulierem cohibuit. vñ põt dici consensisse.

Pctm̃ sit veniale

Mulier sola manducat cibũ vetitum

An ẽ mortale pctm̃ in gustu mlieris discerne aliquãdo mortale: aliqñ veniale peccatum

Repetit quãdo mlier sine viro gustat vbi oñdit qñ veniale et qñ mortale est

Repetitio summam perstringens i

Itaq; vt breuiter

summam pstringam.quãdo peccatũ ita in anima concipit vt illud facere disponat.vt etiam pficiat.aliud frequẽter.aliud semel. vel etiam quãdo delectatione cogitatiõis diu teneat:mortale est.Cum vero in sensuali motu tantũ est vt prediximus:tunc leuissimum est.quia ratio tunc nõ delectat.Ideo autem supra dixi aliud frequenter.aliud semel.quia quedam sunt que si tantũ semel fiant.vt facienda disponant.damnant. quedam vero non.nisi sepius fiant.vel faciẽda decernantur.vt de ocioso verbo ⁊ hmõi.

Aug⁹. Hec Aug⁹.in.xij.libro de trinitate tradit ita.Sicut in illo cõiugio primoz hominuz serpens manducandũ psuasit.Mulier autem non manducauit sola sed viro suo dedit ⁊ simul manducauerunt.ita ⁊ in q̃dam secreto coniugio quod in vno homine geritur ⁊ dinoscit cum rationi scientie que in rebus tempalibus agendis ratiocinandi vacitate versatur:aialis sensus ingerit quãdam illecebram.tunc velut serpens alloq;tur feminã.Huic aũt illecebre consentire ẽ ligno vetito est edere. Sed iste cosensus si sola cogitationis delectatione ꝓtentus est: supiori vero autoritate ita retinent mẽbra vt nõ exhibeant arma iniquitatis peccato:sic habendum estimo.velut lignũ vetitum mulier sola comederit.Si aũt in consensu illo ita decernitur quodq; peccatum vt si sit potestas etiam ope impleatur.intelligenda ẽ mulier dedisse viro suo simul edẽdum illicitum cibum.Neq; em̃ potest peccatum nõ solum cogitandum suauiter verũ etiam perpetrandum efficaciter mente decerni.nisi ⁊ illa mẽtis intentio penes quam summa potestas est membra in opus mouẽdi vel ab ope cohibendi male actioni cedat

Auctõr a ita cẽpit

Mlier viro manducat

Utrũ sit tale qõ in delectatione tenet cogitationis

Nec sane cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis non quidem decernens eẽ facienda:tenens tamen ⁊ volens libenter que statim vt attigerũt aimũ respui ⁊ ebuerunt:negandũ est esse pctm̃.sed longe minus q; si ⁊ ope statuatur implendũ. Et idõ de talibus quoq; cogitationibus venia petenda est pectusq; pcuciendum ⁊ dicendũ. Dimitte nobis debita nostra. Neq; em̃ si ẽ in illis duobus primis hominibus personam suam quisq; portabat. Et ideo si sola mulier cibum edisset illicitũ.sola vtiq; mortis suplicio plecteretur.ita dici potest i homine vno.si delectationibus illicitis a quibus continuo se deberet auertere cogitatio libenter sola pascatur nec faciẽda decernãtur mala.sed tamen suauiter in recordatio-

ne teneant̃ quasi mulierem sine viro posse damnari. Absit hoc credẽ. Hic quippe vna psona est: vnus homo est. totusq; damnabitur. nisi hec que sine voluntate opandi. ꝫ tñ cum voluntate animum talibus oblectãdi solius cogitationis sentiunt̃ esse peccata per mediatoris gratiam remittantur. Idẽ quoq; in libro contra manicheos de hoc eodem sic ait. Apostolus dicit. Scd̃m principem potestatis aeris hui⁹ spũs qui nũc operatur in filijs diffidentie. Nunquid ergo visibiliter eis apparet aut quasi corporeis loci accedit ad eos ⁊ operatur. Sed miris modis per cogitationem suggerit quicq̃d potest. quibus suggestionibus resistendum ẽ Nõ em̃ ignoramus astutias eius. Quomodo em̃ accessit ad iudam quãdo ei persuasit vt dñm traderet. Nunquid in locis. aut ꝑ hos oculos ei visus est? Sed vtiq; vt dictũ est in cor eius intrauit. Repellit autem illũ homo si ꝑadisum mentis custodiat. Posuit em̃ hominem deus in paradiso vt operaretur ⁊ custodiret. quia sic̃ ecclesie dicit̃ in canticis canticorum. Ortus ꝯclusus fons signatus. quo vtiq; nõ admittit̃ ꝑuersitatis ille persuasor. sed tamen ꝑ mulierem decepit. Non em̃ etiam ratio nostra deduci ad consensionem peccati potest. nisi cum delectatio mota fuerit in illa ꝑte animi qua debet obtempare rationi tanq̃ rectori viro. Etiam in vno quoq; nostrum nihil aliud agitur cum ad peccatum quisq; dilabitur. q̃ tunc actum est in illis tribus serpẽte. muliere. ⁊ viro. Nam primo fit suggestio siue per cogitationem siue ꝑ sensus corporis vl̃ videndo vel tangendo. vel audiendo. vel gustando. vel olfaciendo. Que suggestio cum facta fuerit si cupiditas nostra nõ moueatur ad peccandum. excludit̃ serpentis astutia. Si aũt mota fuerit: quasi iam mulieri persuasum erit. sed aliquãdo ratio viriliter etiam commotã cupiditatem refrenat ⁊ compescit. Quod cũ sit: nõ labimur in peccatum. sed cum aliquãta luctatione coronamur. Si autem ratio consentiat ⁊ quod libido cõmouerit faciendum eẽ decernat. ab omni vita beata tanq̃ de paradiso expellitur homo. Jam em̃ peccatum imputat̃ etiã si non subsequat̃ factũ. qñ rea tenet̃ in consensione cõscientia.

August.

Quare hec de anime partib⁹ dixit. k

Hec de anime partibus interseruimus. vt ipsius anime natura plenius cognosceretur. ⁊ ꝫm quaz sui portionem in ea sit liberum arbitrium: intelligatur. s. ꝫm rationem qua omne peccatuz mortale geritur. sed non om̃e veniale. illud scz qd̃ in solo motu sensualitatis existit.

Q sensualitas sepe in scriptura aliter q̃ supra accipit̃. s. vt etiaz inferior rationis portio eius nomine intelligat̃. l

Non est autem silẽtio pretereundum ꝙ sepe in scriptura noĩe sensualitatis. nõ id solum in anima quod ẽ nobis cõmune cum pecore. sed etiam inferior portio rationis que tempalium dispositioni intendit: intelligitur. Quod diligẽs lector in locis scripture vbi de ipsa fit mentis vigilanter annotet.

Ista est distinctio. xxiiij. hui⁹ secũdi libri. In qua magister postq̃ egit de temptatione primi hominis ꝑ quam cecidit agit de potentia per quam stare potuit. cuiusmodi est liberum arbitrium Et tria facit. Nam primo ostendit ꝙ primis parentibus fuit datum sufficiens adiutorium ad status innocentie tentionem. Secundo subdit ꝙ illud adiutoriũ fuit liberum arbitrium insinuans ad quam ipsum ꝑtineat anime portionem. Tertio subiũgit ꝙ nos peccantes sequimur quodãmodo primorũ parentũ temptationem. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Considerandum est. Scd̃m vsq; ibi Illud quoq; non pretereundũ est. Tertiũ vero vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Prim⁹ homo auxilio gratie a creatione sibi indite potuisset absq; merito cuilibet temptationi restitisse. Hanc mgr̃ probans dicit ꝙ primus hõ ex creatione habuit sibi inditum recte voluntatis auxilium. quo resistere potuit malo. licet nõ ad meritum glorie. Et ratio est qz si tale auxilium non habuisset peccatuz non fuisset sibi iuste imputatum. Sed contra obijcitur dupliciter Primo querẽdo quomodo talis voluntas recta possit dici. quia primus homo nec meruit nec stetit. Et respõdet ipsam fuisse rectam ꝑ mali carentiam. ⁊ quia per hoc eam ad tempus stare voluit. Secundo querit sic Cum resistere malo sit meritorium si potuit in primo statu resistere malo. ergo mereri potuit. Et respondet ꝙ resistere malo in natura corrupta meritorium bene est. in qua est aliquid impellens ad malum. sed non fuit sic in natura integra. in qua fuit auxilium includens rectitudinem omniũ potentiarũ anime. absq; quocũq; impellente ad malum. Secunda ꝓpositio est hec. Auxilium quo homo in statu innocentie potuisset vitasse peccatum est liberum arbitrium ꝑtinens ad supioris rationis portionem Hanc magister insinuans querit. Quid sit illud auxilium quo homo potuisset in primo statu vitasse peccatum. Et respodens dicit ꝙ fuit liberum arbitrium. quod describẽs dicit. ꝙ sit facultas rationis ⁊ voluntatis qua bonũ eligitur cum gratia ⁊ malum sine gratia. ⁊ dicitur liberum quo ad voluntatem. ⁊ dicitur arbitrium quo

ad rationem ad quam spectat potentia discernendi. Et dicitur facultas voluntatis ⁊ rationis eo ꝙ tā ad voluntatem q̄ ad rationem spectat. Ex quo correlarie infert ꝙ liberum arbitrium sit potentia rationalis nature qua potest velle bonum vel malum vtrūq; discernendo. ⁊ ꝑ consequēs bruta animalia eo carēt ⁊ sic tantum sensum ⁊ appetitum qui sensualitas dr̄ habent. Et subdit ꝙ sensualitas ⁊ ratio sunt duc vires anime ab inuicem differentes. Nam sensualitas respicit sensus corporis ⁊ appetitus eorum. Ratō vero est quedam vis anime superior excedens omne illud quod habemus cōmune cum brutis. Cuius quidem rationis duplex est portio. vna inferior que disponit temporalia. Alia supior que eternis bonis cōspiciendis intendit. Et he due portiones non nomināt duas esse potentias anime. sed diuersa esse officia vnius ⁊ eiusdem potentie. Tertia propositio est hec. Tunc mortaliter vel venialiter peccamus dū vel in opus vel in delectationem culpe consensum damus. Hanc magister insinuans dicit ꝙ ad instar primi hominis primi peccati aliquando ꝯtingit nos peccare. Unde sicut in primo peccato primorum parentum inueniebat serpens suadēs mulieri. ⁊ mlier suadens viro. ita ⁊ in nobis sensualitas ꝑ modum serpētis suadet rationi supiori. nam ratio supior ⁊ inferior habet se sicut vir ⁊ mulier. quia sicut vir seductus fuit a muliere sibi data in adiutorium. ⁊ vnum cū ipo existit in carne vna. ita ratio inferior a supiori deducitur ⁊ est ei in adiutorium vnū cuz illa vna mentis natura existens. Et subdit ꝙ motus ad peccandū q̄ solum est in sensualitate est pctm̄ veniale. sed ꝑueniens ad rōnem supiorē est pctm̄ mortale. cōsistens autē in rōne inferioris si nō diu tenet etiam ē veniale. Si vero in ea diu teneat mortale est. Et hec om̄ia ꝓbat autoritate beati Augustini. addens ꝙ ratio inferior etiam qn̄q; sumit ꝓ sensualitate qd̄ dimittit diligenti lectori ꝑscrutandum. igit ⁊c̄. Et tm̄ in speciali de sentētia huius distinctionis.

Redit ad liberi arbitrij considerationem a

DI. XXV

Diffinitio liberi arbitrij

Iam vero ad ꝓpositum redeamus. scz ad liberi arbitrij tractatuz. Quod philosophi diffiniētes dixert liberū de volūtate iudicium. quia potestas ipsa ⁊ abilitas voluntatis et rationis quā supra diximus eē liberū arbitrium. libera est ad vtrūlibet. qꝛ libere pōt moueri ad hoc vel ad illud. Liberum ergo dicit arbitriū q̄tum ad voluntatem. qꝛ voluntarie moueri ⁊ spontaneo appetitu ferri pōt ad ea que bona vel mala iudicat. vl̄ iudicare valet.

Q liberum arbitrium non pertinet nisi ad futurū. nec ad omne futurum. b

Hoc autez sciendū est ꝙ liberum arbitrium ad p̄sens vel ad p̄teritum nō refertur. sed ad futura contingētia. Quod em̄ in p̄senti est. determinatuz ē nec in potestate nostra est vt tunc sit vel nō sit quādo est. potest em̄ nō esse vel aliud eē postea. sed nō pōt nō esse dū ē. vl̄ aliud eē dū id est quod est. sed in futuro an hoc sit vel illud. ad potestatem liberi arbitrij spectat. Nec tamen om̄ia futura sub potestate liberi arbitrij veniunt. sed ea tantū que ꝑ liberum arbitrium possunt fieri vel nō fieri. Si quis em̄ tale quid velit ac disponat facere quod in eius nullatenus sit potestate. vel quia sine ipsius dispositione eque fieret. in hoc ip̄e liberū nō habet arbitriū.

Q supraposita descriptio liberi arbitrij non cōuenit deo nec his qui glorificati sunt. c

Et quidez sz̄m predictam assignationē in his tm̄ videtur esse liberū arbitrium qui voluntatem mutare ⁊ in contraria possunt deflectere. In quoruz videlicet potestate est eligere bonū vel malum. ⁊ vtrūlibet s̄m electionē facere vel dimittere. Scd̄m ꝙ nec in deo nec in his omnibus: qui tanta beatitudinis gratia sunt roborati. vt iam peccare nequeant liberum arbitrium esse nequit. Sed quod de⁹ liberū arbitriū habeat Aug⁹. docet in lib. xxij. de ciuita. dei. ita inquiens. Certe deus ipse nū quid qm̄ peccare nō pōt. ideo liberum arbitrium habere negādus est. Amb. q̄ in lib. de trini. ait. Paulus dicit. quia om̄ia opat vnus atq; idem spūs. diuidens singulis ꝓ ut vult. i. ꝓ libere voluntatis arbitro. nō ꝓ necessitatis obsequio.

Q in deo liberū arbitrium

Ambros.

Qualiter in deo accipit liberū arbitrium. d

Sed aliter accipit liberū arbitrium in creatore q̄ in creaturis Dei etem̄ liberum arbitrium dicitur ei⁹ sapientissima ⁊ om̄ipotens voluntas. que nō necessitate. sed libera bonitate om̄ia facit ꝓ ut vult. Jōq; Hiero. attendēs nō ita esse liberum arbitrium in deo sicut est in creaturis. ab ipso videt liberum arbitriū excludere in omelia quadā de filio prodigo dicens Solus deus ē in quem peccatuz non cadit. nec cadere potest. Cetera cū sint liberi arbitrij in vtrāq; ꝑtem flecti possunt. Dum ait cetera. indicat liberum arbitrium sicut ē in

Hiero.

ceteris nõ ita esse in deo.

Q angeli ⁊ sancti q̃ iam beati sunt habent liberũ arbitrium. e

Angeli vero ⁊ sancti qui iam cum dño feliciter viuũt. atq; ita gr̃a beatitudinis cõfirmati sunt vt ad malum flecti nõ velint. nec possint: libero arbitrio nõ carent. Uñ Aug⁹. in lib. xxij. de ciuitate ait. Sicut p̃ma imortalitas fuit quã peccando adam ꝑdidit posse nõ mori. ita p̃mum liberũ arbitrium posse nõ peccare. nouissimũ nõ posse peccare. Idẽ in ench. Sic oportebat prius hominẽ fieri. vt bene velle posset ⁊ male. Postea vero sic erit vt male velle nõ possit. nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberius erit arbitrium quod om̃ino nõ poterit seruire peccato neq; aut voluntas nõ ẽ. aut libera dicenda non ẽ. qua beati sic eẽ volumus. vt esse miseri nõ solum nolim⁹. sed nequaq̃ prorsus velle possimus. Sicut ergo anima nostra nunc hz nolle infelicitatẽ. ita nolle iniquitatem semꝑ habitura est. Sed ordo ꝑuandus fuit quo deus voluit ostẽdere q̃ bonum sit animal rationale qđ etiã peccare possit. q̃uis sit melius qđ peccare nõ possit. Ecce his v̄bis euidẽter astruit̃ q̃ post beatitudinis confirmationẽ erit in homine liberũ arbitrium quo peccare nõ poterit. ⁊ nũc in angelis est ⁊ in sanctis qui cũ dño sunt. ⁊ tanto vtiq; liberius quanto a pctõ immunius ⁊ ad bonum pronius. Quo em̃ quisq; ab illa seruitute de qua scriptum est. Qui facit peccatum seruus est peccati. longius absistit. tanto in eligendo bonum liberius habet iudicium. Unde si diligenter inspiciatur liberum videt̃ dici arbitriũ. quia sine coactiõe ⁊ necessitate valet appetere vel eligere qđ ex rõne decreuerit.

Augusti.

Q liberius erit arbitriũ qñ peccare ñ poterit

Euidẽs ⁊ sufficiẽs rõ q̃re dicat̃ eẽ liberũ arbitrium

De libertatis arbitrij differẽtia ꝑm diuersa tempora. f

Ex p̃dictis perspicuum fit q̃ maior fuit libertas arbitrij p̃ma q̃ secunda. ⁊ tertia multo maior q̃ scđa vel prima. Prima em̃ libertas arbitrij fuit in q̃ poterat peccare ⁊ nõ peccare. Ultima vero erit in qua poterit nõ peccare. ⁊ nõ poterit peccare. media v̄o in qua põt peccare. ⁊ nõ põt ñ peccare. añ repatiõz etiã mortalit̃. p⁹ repationẽ v̄o saltẽ venialiter.

De quattuor statibus liberi arbitrij. g

Et possunt ĩ homine notari quatuor status liberi arbitrij Añ pctm̃ enim ad bonum nil impediebat. ad malum nil impellebat. Nõ habuit infirmitatem ad malum. ⁊ habuit adutorium ad bonum. Tunc sine errore ratio iudicare et voluntas sine difficultate bonum appetẽ poterat. Post pctm̃ v̄o añ repationẽ gratie p̃mit̃ a ꝯcupiscentia e ⁊ vincitur: ⁊ hz infirmitatẽ in malo. ꝑ non habet gratiam in bono. ⁊ ido põt peccare ⁊ non põt non peccare etiam damnabiliter. Post repationem v̄o añ confirmationem p̃mitur a concupiscentia sed non vincitur. ⁊ habet quidem infirmitatem in malo. ꝑ gratiam in bono. vt possit peccare propter libertatẽ ⁊ infirmitatem. ⁊ possit non peccare ad mortẽ propter libertatem ⁊ gratiam adiuuantẽ. nondum tamẽ habet posse om̃ino non peccare vl̃ non posse peccare propter infirmitatẽ nondum perfecte absorptam. ⁊ ꝓpt̃ gratiam nondũ plene consummatam. Post confirmationẽ v̄o infirmitate penitus consumpta ⁊ gratia cõsummata. nec vinci poterit nec p̃mi. ⁊ tunc habebit nõ posse peccare.

De corruptione liberi arbitrij per peccatum. h

Unde manifestuz ẽ q̃ p̃ter alias penalitates pro pctõ illo icurrit hõ penã in corruptiõe ⁊ dep̃ssiõe liberi arbitrij. Per illđ nãq; pctm̃ naturalia bona ĩ ip̃o hoĩe corrupta sunt. ⁊ gratuita detracta. Hic ẽ em̃ ille q̃ a latronib⁹ vulnerat⁹ ẽ ⁊ spoliat⁹. Vulnerat⁹ q̃dẽ ĩ naturalib⁹ bonis q̃b⁹ nõ ẽ p̃uat⁹. alioq̃n nõ posset fieri reparatio. Spoliat⁹ v̄o gratuitis q̃ ꝑ gratiaz naturalib⁹ addita fũant. Hec sunt data optima ⁊ dona ꝑfecta. Quorũ alia sunt corrupta ꝑ pctm̃. i. naturalia. vt ingeniũ. mẽoria ĩtellect⁹. alia sb̃tracta. i. g̃tuita. quãq̃ ⁊ naturalia ex gr̃a sint. Ad generalẽ đi q̃ppe gratiã ꝑtinẽt. Sepe tñ hmõi fit distictio cũ gr̃e vocabulũ ad spẽm nõ ad gen⁹ refert̃. Corrupta ẽ g̃ lib̃tas ꝑ pctm̃ ⁊ ex ꝑte ꝑdita. Uñ Aug⁹. in ench. Libero arbitrio male vtẽs homo ⁊ se ꝑdidit ⁊ ip̃m. Cũ em̃ libero arbitrio peccaret̃: victore pctõ amissum ẽ ⁊ liberum arbitrium. A quo em̃ q̃s deuictus est

Augusti.

huic seruus addictus est. Ecce liberū arbitriū dicit hoiem amisisse. non quia post peccatum nō habuerit libez arbitriū. sed quia libertatem arbitrij pdidit. nō quidē oīem ꝑ libertatē a miseria ⁊ a peccato.

De tribus modis libertatis arbitrij. i

Est nanqz libertas triplex. s. a necessitate a peccato. a miseria. A necessitate ⁊ añ peccatū ⁊ post eque liberum ē arbitrium. Sic eī tunc cogi nō poterat ita nec modo. Jdeoqz voluntas merito apud deū iudicat̄ que semp a necessitate libera est ⁊ nunq̄ cogi pōt. vbi necessitas ibi nō est libertas. vbi nō est libertas. nec volūtas. ⁊ ideo nec meritū. Hec libertas in oībus est tā in malis q̄ in bonis. Est ⁊ alia libertas a peccato. s. de qua dicit apostol⁹. Ubi spūs dñi ibi libertas. Et vitas in euāgelio. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Hec libertas a seruitute peccati liberat ⁊ seruos iusticie facit. sicut ecōuerso seruitus peccati liberos iusticie facit. Unde apostol⁹. Liberati a peccato serui facti est iusticie. Et item. Cum serui essetis peccati liberi fuistis iusticie. Hanc libertatem peccando homo amisit. Jdeoqz Aug⁹. dic̄. q homo male vtens libero arbitrio: ⁊ se perdit ⁊ ipsum. quia perdita est ꝑ peccatum libertas. nō a necessitate sed a peccato. Qui eī facit pctm̄. seruus est peccati.

De libertate a necessitate

De libertate a peccato

Qui habent hanc libertatem scz a pctō ⁊ per quid. k

Istam libertatem que est a peccato illi soli nunc habent quos filius ꝑ gr̄am liberat ⁊ reparat. nō ita q̄ penitus sint sine pctō in hac mortali carne. ꝑ vt in eis peccatuz nō dñet neqz regnet. Et hec est vera ⁊ bona libertas que bonaz parit seruitutem. s. iusticie. Añ Augustin⁹ in ench. ait. Ad iusticiā faciendam nō erit aliquis liber nisi a peccato liberatus: esse iusticie ceperit seruus. ⁊ ipsa est vera libertas ꝓpter recti facti leticiam. simul ⁊ pia seruitus ꝓpter p̄cepti obedientiam. Ast alia libertas nō vera male seruituti adiuncta. q̄ est ad malū faciēdū vbi ratio dissentit a voluntate iudicans nō esse faciendum qđ voluntas apetit. Ad bonū vero faciendū cōcordat ratio voluntati. ⁊ ido ibi vera libertas est ⁊ pia. De libertate aūt ad malum ⁊ seruitute mala ait Aug⁹. in ench. Serui ad dicti peccato. s. que potest esse libertas nisi q̄n eum peccare delectat. Liberaliter enim seruit qui sui dñi voluntatē libenter facit. ac ꝑ hoc ad peccādū liber ē. qui peccati seruus est.

Questio de libertate ad malum an sit ipsa libertas liberi arbitrij an alia l

Hic queri pōtvtrū hec libertas qua quis liber est ad malu sit libertas arbitrij: Si eī libertas arbitrij est: bonū quidem est. quia libertas arbitrij bonum naturale est. Quibusdā videt̄ q̄ sit ipsa libertas arbitrij. que semp bona est. ꝑ pter peccati seruitutem ad malum fit liberior ⁊ pronior. ⁊ ideo dicit̄ non esse vera libertas. quia ad malum est. Alijs autem videtur q̄ hec libertas ad malum quam supra cōmemorauit Aug⁹. nō sit ipsa libertas arbitrij. sed sit quedā pronitas peccandi et curuitas que ex peccato est. ⁊ mala est.

Respō quosdā

Questio alia de libertate ad bonum. an ipa sit libertas arbitrij an non. m

Similiter etiā queri solet vtrū illa libertas vera que est ad iusticiam faciendam sit ipsa libertas arbitrij: Quidam dicunt illam eandem esse sed reparatam ꝑ gr̄am: qua iuuante libera est ad bonum. sine gratia vero nō est libera ad bonum. Unde Aug⁹. in ench. Jsta libertas ad bene faciendum vnde erit homini addicto ⁊ vendito sub peccato nisi euz redimat qui dicit. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Quod anteq̄ fieri in homine incipiat. qūo quisq̄ de libero arbitrio gloriatur qui nōdū est liber ad opandū bñ. Ecce apte ostēdit liberum arbitrium ꝑ gratiaz liberari. vt ꝑ illud bene opet̄ quis. Jdeoqz dicūt illā libertatē verā q̄ ē ad bñfaciēdum cui⁹ supra meminit Aug⁹: eē libertatē ipam arbitrij gr̄a dei liberatā ⁊ adiutā. Alij vo putant nō eē ipam arbitrij libertatē. ꝑ aliā q̄ndā q̄ ex gr̄a ⁊ libero arbitrio i mēte hois deo opante incipit eē cū repatus ē.

Respō quosdā

Scōm

Certa determinatio vtriusqz questionis qua dicit̄ libertas ad bonū ⁊ ad malū eē libertas arbitrij. n

Verum nobis magis placet vt ipsa libertas arbitrij sit. ⁊ illa qua quis liber est ad malum. ⁊ illa qua ꝙs liber est ad bonum faciendū. Ex causis em̄ varijs sortitur diuersa vocabula. Dicit em̄ libertas ad malum faciēdum anteꝙ p gratiam sit reparata. sed cum per gratiam fuerit reparata dicitur libertas ad bonum faciendum. quia ante gratiam libera est voluntas ad malum. p gratiam vero libera fit ad bonum. Semp ergo voluntas homis aliq̄ modo libera est. sed nō semp bona est. Nō em̄ est bona nisi a peccato liberata. est tm̄ a necessitate libera. Unde Aug⁹. in libro de gratia ⁊ libero arbitrio. Semp in nobis voluntas libera est. sed non semp bona ē. Aut em̄ libera ē iusticie quādo seruit pctō. ⁊ tūc est mala. aut a peccato libera est qm̄ fuit iusticie. ⁊ tūc est bona.

De libertate a miseria. o

Est iteruꝝ libertas a miseria. de qua apls ait. Et ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertatem glorie filiorū dei. Hanc libertatē habuit homo ante peccatum. quia oīm carebat miseria ⁊ nulla tāgebat molestia. ⁊ pleniꝰ habebit in futura beatitudine vbi miser esse nō poterit. Sed in hac vita que ē inter primum peccatum ⁊ vltimā confirmationem: nemo a miseria liber est. qz pena pec cati nō caret.

Repetit de corruptione liberi arbitrij. vt addat alia. p

Ex predictis appareret in quo p peccatum sit imminutū vel corruptum liberū arbitrium. quia añ peccatū nulla erat homini difficultas. nullū ꝙ ipedimentū de lege membrorū ad bonum. nulla impulsio vel instigatio ad maluz. Nunc aūt p legem carnis ad bonum impeditur ⁊ ad malum instigat. vt nō possit velle ⁊ perficere bonū nisi p gr̄am liberet ⁊ adiuuetur qz ait apls. ¶Peccatū habitat in carne Liberū ergo arbitrium cū semp ⁊ in singulis sit liberū. nō est tm̄ piter liberū in bonis ⁊ in malis. ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberi⁹ em̄ est in bonis vbi liberatū. est ꝙ in malis vbi liberatum nō ē. Et liberius ē ad maluz quod p se potest ꝙ ad bonū. quod nisi gratia liberet ⁊ adiuuet: nō potest.

Dz nō ē piter libe. ar. in bonis ⁊ in malis ad bona ⁊ ad mala

De libertate que fit ex gratia ⁊ que ex natura. q

Libertas ergo a peccato ⁊ a miseria p gratiam est. libertas vero a necessitate p naturam. Utrāq̄ libertatem nature. s. et gratie notat apostol⁹ cū ex persona hominis non redempti ait. Velle adiacet mihi. pficere aūt bonum non inuenio. ac si diceret. habeo libertatem gratie Ideo nō est apud me pfectio boni. Naz volūtas homis quā naturaliter habet. nō valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel ope implendum. nisi per gratiaz liberetur ⁊ adiuuetur. Liberet quidem vt velit. ⁊ adiuuet vt pficiat. Quia vt ait apostol⁹ Non est volētis velle neq̄ currētis curre/re. id est opari. sed miserētis dei qui opat in nobis velle ⁊ opari bona. cui⁹ gratiā nō aduocat hominis voluntas vel operatio. sed ipsa gratia voluntatem p̄uenit preparando vt velit bonum. ⁊ preparatam adiuuat vt pficiat.

Quid possit p se bois volūtas. ⁊ qd p gratiam

Ista est distinctō. xxv. huiꝰ secūdi libri. In qua magister postq̄ egit de libero arbitrio put est in omnibus in generali. Agit de eo put est in quibusdam in speciali. Et tria facit. Primo enim ostendit respectu quorum sit liberum arbitrium. ⁊q̄ aliter sit in deo ⁊ aliter in homine ⁊ aliter in angelo. Secundo qūo differenter ad bonum vel malum se habeat in viatoribus. Tertio qualiter ipsum mō debilitatum sit ex peccato. Primum facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Hic queri potest. Secundum ab ibi vsq̄ ibi. Ex predictis apparet Tertium vero vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec.

Liberum arbitrium quod solum respectu futurorum contingentium est in viatoribus aliter in deo. aliter in angelis. ⁊ aliter est in hominibus. Hanc mgr ponens dicit q̄ liberum arbitrium philosophi diffinientes dixerunt hoc esse liberum de voluntate iudiciū eo q̄ libere possit moueri ad hoc vel ad aliud. non āt attendit libertas arbitrij respectu p̄tiū aut p̄teritorū. qz p̄tia ⁊ p̄terita determinata sunt. nec subiacēt nr̄e volūtatis facultati. sed solū respectu futurorū cōtingentiū que solū humane subsunt ptāti. Et subdit q̄ liberū arbitriū dissimiliter est in deo nobis et angelis beatis. Nam in deo est oīmo liberū arbitriuz a seruitute peccati. In angelis beatis cōfirmatū per gr̄am. In nobis aūt est flexibile in bonū vel in maluz Uñ fm q̄druplicē hois statū quadruplex assignat in hoīe fuisse libertas. in statu innocētie erat libertas ī hoīe q̄ potuit peccare ⁊ nō peccare. in statu beatitudinis seu patrie. erat in eo libertas q̄ nullo mō poterat peccare. In isto statu vie post pctm̄ añ repatiōez habuit libertatem qua non potuit nō peccare etiam mortaliter. In statu vo post pctm̄ ⁊ p⁹ repationē ante gloriā habet libertatē qua nō pōt nō peccare venialiter. Arguit hō pōt peccare mortaliter post pctm̄ ⁊ p⁹ reparationem ante statum glorie. ergo illud dictum mgri ñ videt ve ē assumēdū. añcedēs pbat. qz ille potest peccare mortaliter qui habet potētiā ad oppo

sita existentem. Sed homo in illo statu existens habz ad oppositā potentiam inclinatā. ergo potest etiam mortaliter peccare. maioz nota est. Sed minoz patet ex hoc q homo habet in illo statu potentiam rōnalez que est ad oppositā. Solutio satis manifesta est z patet ergo dimittit. Ex quo infert cozrelariū q liberuz arbitrium p pctm est vulneratum z expoliatum. vulneratum quo ad naturalia. expoliatū quo ad gratuita. que duo homo sine gratia nō potest repare. sicut aliquis qui seipsum occideret ille nō posset per se ad vitam redire. qm non ens non potest esse alicuius rei pducibilis principiū. Sed p interfectionem occisus factus est non ens. ideo per se non potest ad vitam redire. licet tamen possibile sit p virtutem diuinam. alias non. sequeret cm q idem esset suipsius principiū productiuum quod contradictionem implicat. Subdit etiam q sit triplex libertas. Prima est a coactiōe z illa semp fuit z manet in hominibus in omni statu. Alia est libertas a miseria z illa habuit liberum arbitrium in statu innocentie. z habebit ipsaz in statu beatitudinis z glozie. Tertia est libertas a peccatis q̄ solum est in hominibus viatoribus qui p̄m gratiam a peccatis liberant. Unde infert q etiam sicut seruus iusticie est liber a peccatis. sic seruus peccati est liber a iusticia non tamen ꝓpter hoc seruus peccati est liber dicendus. eo q libertas a iusticia. s. nō sit vera libertas censenda. Scōa propositio est hec. Quāuis homo solo libero arbitrio mediante non possit pfecte p se in bonū p se tm ipso solo mediāte potest in malum. Hanc magister ꝓbans querit. Utrū in hoīe ad bonum z ad malum faciendum sit libertas arbitrij. Ad quod respondens recitat duas opiniones z postea sententiam suā ꝓpriam. Prima opinio dic q sola libertas arbitrij etiam nullo addito facit hoīem liberum ad bonum vel ad malum faciendum. Secunda dicit q non sola libertas arbitrij efficiat. sed mediante aliquo alio addito ita q pronitas ad peccāduz addito libero arbitrio moueat ipsum ad malum. gratia xo ipsi apposita moueat ipsum ad bonū. Sz magister ponens sententiā suā dicit. q vtrūq sit a libero arbitrio. s. et posse in bonū. z posse in malum. ita q posse in malum habeat homo ex se: posse autem in bonum mediante gratia. sine qua non potest quis in bonum nisi valde debiliter. Et hoc confirmat magister autozitate beati Augustini. Tertia propositō est hec. In hominibus liberum arbitrium est quodā modo per peccatum minutum. Hanc magister probans dicit q ex predictis patet q liberum arbitrium sit in homine per peccatum minutum seu quodāmodo in sua libertate cozruptum. quia ante peccatū homo potuit sine difficultate moueri in bonum. qō post peccatum non potest lege membrozum repugnante. eo q p peccatum recepit difficultatem ad bonum et incitamentum. seu pronitatem ad malum. que aū peccatum non habebat. Et libertas nature. id est. libertas a coactione. quam libertatem nature vocat. eoq p naturam inest z etiam cuilibet non sufficit ad bonū pficiendum. si non assit libertas gratie. id est. libertas a miseria z peccato. ita q per liberum arbitrium nullus potest velle bonum nisi liberatus a seruitute peccati neq pficere bonū nisi adiut gratia assistēte quod probat p illud apostoli. Non est volentis neq currentis sed dei miserentis qui opat in nobis velle z pficere. Et tm in speciali.

De gratia operāte z cooperāte a

DLXXV

Hec est gratia operās z cooperās. Opans em gratia p̄parat hoīs voluntatem vt velit bonū. Gratia cooperās adiuuat ne frustra velit. Un Aug⁹. in libro de gratia z libero arbitrio. Cooperando deus in nobis pficit quod opando incipit. q ipse vt velimus opaī incipiens. qui volentib⁹ cooperatur pficiens. Ut ergo velim⁹ opaī. Cū aūt volum⁹ z sic volum⁹ vt pficiam⁹: nob cooperaī. z tm sine illo. vl opante vt velimus. vel cooperante cū volumus bona pietatis opa nihil valemus. Ecce his xbis satis aperit que sit opans gratia. z que cooperans. Opans em gratia est que p̄uenit volūtatē bonā. ea em liberaī z p̄paraī hominis volūtas. vt sit bona. bonū q̄z efficaciter velit. Cooperās vero gra volūtatem iam bonā sequit adiuuādo. Un Aug⁹ cōtra Julianū hereticū qui bonā voluntatem ex libero arbitrio tm esse dicebat. atq hoiem p liberū arbitriū posse bonū velle z opari sine gra asserebat ait. Aptam de cōmendatione gre apls sententiā ptulit cum ait. Nō ē volētis neq currētis. sed dei miserētis. Hec si attenderes iuliane nō extēderes contra gratiā merita volūtatis humāe Nō em ideo miseret de⁹ alicui⁹ q̄z voluit z cucurrit. ꝑ ideo voluit z cucurrit. q̄z miser⁹ tus ē de⁹. Ꝑparaī em volūtas hois a deo z a dño gressus homis dirigunī. Ideoq cōgrue ait. Nō ē volētis neq currētis. sed miserentis dei. Nō q̄z hoc sine volūtate nostra agaī. sed q̄z volūtas nra nil boni agit: nisi diuinitus adiuueī. Un alibi aplus ait Nō aūt ego ꝑ gra dei mecum. Nō ideo dic q̄z nihil boni agebat. sed q̄z nihil boni agēt si illa nō adiuuaret His testimonijs apte insinuaī: q̄z volūtas hois gra dei p̄ueniī atq p̄paraī vt fiat bona. nō vt fiat voluntas. q̄z z añ gram volūtas erat. ꝑ nō erat bona z recta volūtas.

Que sit gratia operans q̄ cooperans

De pfectione iusticie

Augustinus ad paulū

Quid sit voluntas. b

Voluntatē ipsam

Aug⁹. i li. de duab⁹ aiab⁹ ita diffinit. Volūtas ē ai mot⁹ cogēte nllo ad aliq̄d nō admittēdū vl adipiscēdū. ꝑ āt vt nō admittat malū z adipiscat bonū p̄uenīt z p̄paraī di gra Un apls graz p̄ueniētē z sb̄sequētē cōmendās. i. opantē z coopātē vigilāt dixit. Nō ē volēt neq currēt. ꝑ miserēti di. z ñ econtra. nō ē miserētis dei sed volētis z currētis

De gra operāte z cooperāte z hois voluntate

Rondnob viij No Voluntat

Deus est em q operatur in vob et velle et pficere p bona philip: 2° capi:

Nam si vt quibusdam placuit quod dictū est ita accipiat. Non est volentis neq; currentis sed miserentis dei. tanq; diceret. nō sufficit sola voluntas hominis si non sit etiam misericordia dei. Econtra dicitur non sufficit etiam misericordia dei si non sit etiā voluntas hominis. Ac per hoc si recte dictum est illud. quia id voluntas hominis sola non implet. cur nō etiam a cōtrario recte dicit nō miserentis est dei: sed volentis est hominis. cuz id misericordia dei sola nō impleat. Homo em̄ credere vel sperare nō poterit nisi velit. nec pueníre ad palmaz nisi voluntate currat. Restat ergo vt ido ita recte dictū intelligat. vt totum det deo q̄ hominis voluntatem bonam preuenit z pparat adiuuandam. z adiuuat preparataz nolentem p̄uenit vt velit. volentem subsequitur ne frustra velit. Ecce his verbis et alijs p̄missis euidenter tradit quia voluntas hominis preparat z preuenitur gratia dei vt velit bonum. z adiuuatur ne frustra velit.

Q̄ bona voluntas comitat gratiam. c

Itaq; bona volū tas comitat gratiam nō gratia volūtatem Unde Augustin⁹ ad Bonifaciū papā scribens contra pelagianos inquit. Cuz fides impetrat iustificationem sicut vnicuiq; de⁹ ptitus est mensuram fidei. non gratiaz dei aliquid meriti precedit humani. sed ipa meret augeri. vt aucta mereat z perfici voluntate comitāte: nō ducente. pedissequa: nō preuia. Ecce hic aperte habes q̄ gratia p̄uenit bone voluntatis meritum. z ipsa bona voluntas pedissequa est gratie non preuia.

Que sit gratia volūtatē preueniēs scz fides cū dilectione. d

Et si diligenter intendas nihilomin⁹ ubi monstratur que sit ipsa gratia voluntatē p̄ueniens z pparās. scz fides cum dilectione. Ideoq; Aug⁹. in eodem tractans quō iustificati sumus ex fide. z tñ gratis. vtrunq; em̄ dicit apostolus qui dicit iustificati ex fide. alibi ait. Justificati gratis p gratiam. Hoc em̄ ideo dixit. ne fides ipsa superba sit ne dicat sibi si ex fide iustificati. quō gratis? Quod enim fides meret: cur nō potius reddit q̄ donat? Nō dicat hō ista fidelis. quia cū dixerit habeo fidem vt merear iustificationem. respondet ei. quid habes quod non accepisti. Fides em̄ qua iustificatus es: gratis tibi data est. Hic aperte ostendit q̄ fides est causa iustificationis. z ipsa est gratia z beneficiū quo hominis preuenit voluntas z preparatur Unde Aug⁹. in primo libro retractationū. Voluntas est qua z peccatur z recte viuit Voluntas vero ipsa nisi dei gratia liberet a seruitute qua peccati serua facta est. z vt vitia superet et adiuuetur. recte pieq; viuit a mortalibus nō potest. z hoc beneficiuz q̄ liberatur nisi eam preueniret iam meritū daretur. z nō esset gratia que vtiq; gratis datur. Preuenitur ergo bona hominis volūtas illo gratie beneficio quo liberat et p̄parat. Et illud beneficium fides christi recte intelligit. sicut Aug⁹. in ench. euidēter ostendit dicens. Ipsum arbitrium liberandum est post illam ruinam a seruitute peccati. Nec omnino per seipsum sed p solam dei gratiam que in fide christi posita ē liberatur z volūtas p̄paretur. Ecce aperte dicit gratiam per quā liberat arbitrium et preparat voluntas. sitaz esse in fide christi. Fides enim christi vt in eodez ait impetrat qō lex imperat.

1 Cor iij Cap:

Voluntas est z peccatur et recte viuit?

De beneficio quo volūtas liberat

Q̄ voluntas bona que preuenit gratia quedam dei dona preuenit e

Ipsa tamen eadez voluntas quedam gratie dona p̄uenit Un Aug⁹. in ench. Precedit bona volūtas hominis multa dei dona. sed nō omnia. que autem non p̄cedit: ipsa in eis est z ipsa iuuat. Nam vtrūq; legit in sanctis eloquijs. z misericordia eius p̄uenit me. z misericordia dei subsequet me. Nolentem quippe p̄uenit vt velit. volentem subsequitur ne frustra velit. Cur em̄ ammonemur orare pro inimicis nostris nolentibus pie viuere nisi vt deus in eis opet z velle. Itēq; cur āmonemur petere vt accipiamus nisi vt ab illo fiat qō volumus a quo factū ē vt velimus Inde aplus ait. Nō est volētis neq; currētis s dei miserētis. Ex his apparet q̄ bona hominis volūtas quedā dona dei p̄uenit. quia eam comitatur gra adiuuans. z q̄busdam p̄uenitur. quia eam preuenit gra opans. s. fides cū charitate.

Que predictis videant aduersari scz qd videt dici fidem esse ex voluntate. f

Non ē tamen ignorandum quod alibi Augustinus significare videt q ex voluntate sit fides. de illo vbo apostoli. Corde credit ad iusticiam. ita sup Johannem tractans. Ideo non simpliciter apostolus ait credtur. sed corde creditur. quia cetera potest homo nolens. credere non nisi volēs. intrare ecclesiaz ⁊ accedere ad altare potest nolens sed non credere. Item sup Genesim vbi Laban ⁊ Batuel dixerunt. Uocem⁹ puellam ⁊ queramus eius voluntatem. dicit expositor. quia fides est voluntatis non necessitatis Ad quod respondentes dicimus. nō hec ita accipienda fore vt ex volūtate hominis fides intelligatur prouenire cum ipsa sit proprie dei donum. vt ait apostolus. ⁊ ex ea bona hominis merita incipiant. Per hanc enim vt ait Augustinus super psalmum. lxvj. iustificatur impius. id est. fit de impio pius. vt deinde ipsa fides incipiat per dilectionē operari. vnde omnia bona merita incipiūt Sz potius hec ideo ita dicta sunt. quia nō est fides nisi in eo. qui vult credere cui⁹ bonam voluntatem fides preuenit nō tempore sed causa ⁊ natura. Unde Augustinus supra congruenter dixit. q bona voluntas in eis donis est que non precedit. ⁊ ipsa iuuat. quia ea iuuat quibus preuenit duz eis cōsentit ad effectum boni ⁊ in eis est. quia tempore ab eis nō precedit.

Rñsio cū determinatione

Quedam adhuc addit que grauiorem faciunt questionē. s. q cogitatio boni precedit fidem. g

Ceterum hāc questionem magis acuunt. ⁊ vrgent vba Augustini quibus in libro de predestinatione sanctorum vtitur ptractans illud verbum apostoli. Non q sufficientes simus cogitare aliquid quasi ex nobis. Attendant iquit hic ⁊ verba ista perpendant: qui putant ex nobis esse fidei ceptū. ⁊ ex deo esse fidei supplementum. Cōmendās em̄ istā gr̄am que nō dat ꝑm aliqua merita. sed efficit omnia bona merita inquit. nō q sufficiētes simus cogitare aliquid boni. s. ex nobis. Quis autem nō videat prius eē cogitare q̄ credere Null⁹ quippe credit aliq̄d nisi prius cogitauerit esse credendū. Si ergo cogitare bonū nō ē ex nobis. vt hic aplus tradit: nec credere. quā q̄ ⁊ ip̄m credere nihil est aliud q̄ cū assensione mēt cogitare. Hic videt insinuare q cogitatio bona precedat fidē. ⁊ ita bona voluntas p̄uenit fidem. nō p̄ueniat. qd p̄dictis aduersari videt. Ad hoc aūt dicimus q aliqñ cogitatio bona siue voluntas p̄uenit fidem. sed nō est illa bona volūtas vel cogitatio qua recte viuit. Illa eniz sine fide ⁊ charitate nō est. Nā vt ait Aug⁹ ad Anastasium. sine spiritu nō est volūtas hominis libera. cum cupiditatibus vincat nō ē libera ad bonū nisi liberata fuerit. Nō aūt liberat nisi p spiritū sanctum diffundatur charitas in cordib⁹. nō est libera voluntas. nisi eaz liberet gr̄a p legem fidei. id est. nō est libera sine fide opante p dilectionem ⁊ illa sufficiēter bona est. Nō est em̄ fruct⁹ bonus qui de charitatis radice non surgit. Si vo assit fides opans p dilectionē: fit delectatio boni.

Quid sit credere

Determinatio

De illa cogitatione boni que precedit fidem plene disseritur. h

Illa autem cogitatio siue volūtas que fidem ⁊ charitatē aliasq̄ iustificatiōes p̄cedit nō sufficit ad salutez nec recte ea viuit. Hac volūtate cōcupiscit illa bona volūtas que est magnū bonū. ista vero nō. Alia ergo illa est volūtas siue cogitatio: alia ista. Et sicut illa istam p̄cedit. ita illam preuenit intellectus. Unde Aug⁹ istam distinguens sup illum locū ps̄. Concupiuit aīa mea desi. iu. ait. Cōcupiuit desiderare inquit. nō desiderauit. Uidem⁹ eniz rōne nōnunq̄ q̄ vtiles sunt iustificationes dei. ꝑ infirmitate p̄pediti aliqñ nō desideramus. Preuolat ḡ intellect⁹. sequit tardus aut nullus affectus. Scimus bonū nec delectat agere. ⁊ cupimus vt delectet Sic iste olim desiderare cōcupiscebat. que bona eē cernebat. cupiens eorū habere delectationem quorū potuit videre rationem. Ostendit itaq̄ quibus q̄si gradib⁹ ad eas puenia tur. prius em̄ ē vt videant q̄ sint vtiles et honeste.: deinde vt earum desideriū cōcupiscat. Postremo vt ꝓficiente gratia delectet earum opatio quarū sola ratio delectabat. Attende hunc ordinem gratiarum quem hic distincte assignat Augustinus. qualiter scz intellectus bonorum precedit

Quid sit cogitatio ⁊ mala tatem

Aug⁹

Scdm Augu ordinē nit

concupiscentiam eorundem. et ipsa concupiscentia delectationem que fit per fidem ⁊ charitatem. qua habita vere bona est voluntas qua recte viuit. Ipaq; fidei comes est: nō preuia Qui vba Augustini pmissa sm hanc distinctionē cōsiderat. nullā ibi repugnantiā fore aīaduertit. nō ignorans etiam ante gratiā pueniēntem ⁊ opantez q̄ volūtas bona prepat in homine. precedere quedam bona ex dei gratia ⁊ libero arbitrio. quedā etiam ex solo libero arbitrio q̄bus tn̄ vitam nō meret: nec gr̄am qua iustificat. Illius em̄ gratie pcipiende que volūtatē hominis sanat. vt sanata legem impleat nulla merita precedūt. Ipa est em̄ q̄ iustificatus impius fit iustus. qui prius erat impius. merit aūt impij non gratia sed pena debet. nec ista esset gratia si nō daret gratuita. Datur aūt gratuita. quia nil boni añ feceramus vnde hoc mereremur. Non negamus tn̄ multa ante hanc gr̄az ⁊ pter hāc gr̄am ab homine fieri bona p liberum arbitrium. vt tradit Aug⁹. in rn̄sionib⁹ contra pelagianos. vbi dicit homines p liberū arbitrium agros colere. domos edificare. et alia plura bona facere sine gr̄a coopante.

Q aliqn̄ gr̄a iustificatiōis multa i hoīe pcedūt bona q̄dā ex gr̄a et libertate arbitrij tm̄

Aug⁹. de spiritu ⁊ lr̄a Aug⁹. ad Sixtum

Q ab homīe bona fiūt p liberū arbitriū

Utrum vna eademq; sit gratia que dicit operans ⁊ cooperans. i

Hic considerandū est cum p̄dictum sit p gratiam opantem et preuenientē voluntatem hominis liberari ac p̄parari vt bonū velit et p gratiam cooperantē ⁊ subsequētez adiuuari. ne frustra velit. vtrū vna ⁊ eadez sit gratia. i. vnū munus gratis datum quod opet ⁊ coopet. an diuersa alteruz ⁊ altrū cooperās? Quibusdam nō irrōnabiliter videt q̄ vna ⁊ eadem sit gr̄a. id est. donum: eadem vt⁹ que opatur ⁊ coopat. sed ppter diuersos ei⁹ effectus ⁊ dicit opans ⁊ cooperās. Opans em̄ dicit inq̄tū liberat ⁊ p̄parat voluntatē hominis vt bonum velit. Cooperans inq̄tum eandem adiuuat ne frustra velit. s. vt opus faciat bonū. Ipa em̄ gr̄a non est ociosa. sed meretur augeri. vt aucta mereatur perfici.

Dic dicit q̄ vna sit: sz propter diuersos effect⁹ diuersa sortit noīa

Quid sit ipsa gratia ⁊ qūo meret augeri querit. k

Si vero queritur quomodo ipsa gratia preueniēs mereatur augeri ⁊ perfici. cum nullum meritū sit absq; libero arbitrio. ⁊ q̄d sit ipa gratia an virtus an nō? ⁊ si virtus: an actus vel nō? Ut hoc apte insinuari valeat premittendum ē tria esse genera bonorum. Alia nanq; sunt magna. alia minima. alia media. vt Augustinus ait in primo libro retractationū Virtutes inquit quibus recte viuit magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum sine quibus recte viui potest minia bona sunt. Potentie vero animi sine quibus recte viui non potest media bona sunt Item virtutibus nemo male vtitur. Ceteris autem bonis. id est. medijs ⁊ minimis. non solum bene sed etiam male quisq; vti potest. et ideo virtute nemo male vtitur. q̄z opus virtutis est bonus vsus istorum quibus etiam non bene vti possumus. Nemo autem bene vtendo male vtitur. Non solū aūt magna s etiā media ⁊ minima bona eē p̄stitit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonorum distincta.

Añq̄ soluit p̄mittit de tribus generib⁹ bonorū.

Idē in li. de ibe. ar.

In quibus bonis sit liberum arbitrium. l

Queritur autez in quibus bonis contineatur liberum arbitrium? De hoc Augustinus in primo libro retractationum ita ait. In medijs quidē bonis inuenitur liberum voluntatis arbitriū quia ⁊ male illo vti possumus. sed tamē tale est vt sine illo recte viuere nequeamus. Bonus autem vsus eius iam virtus ē que in magnis reperitur bonis. quib⁹ male vti nullus potest. Et quia bona ⁊ magna ⁊ media ⁊ minima ex deo sunt. sequit vt ex deo sit etiam bonus vsus libere voluntatis qui virtus est. ⁊ in magnis numeratur bonis.

Augusti.

Attende diligenter que dicta sunt ⁊ confer in vnum. Sic em̄ aperietur quod supra querebatur. Dixit equidem opus virtutis esse bonum vsum illorum bonorum quib⁹ etiam non bene vti possumus. id est mediorum in quibus posuit liberum arbitrium. cuius quoq; bonum vsum dixit esse virtutem. Quod si est. non est ergo opus virtutis quod supra dixit. q̄z aliud est vtus aliđ opus eius.

Premissas autoritates ꝯsiderari ⁊ cōferri iubet vt possit soluiq̄đ querebat

Jsta est distinctio. xxvj. huiꝰ secũ di libri. In qua magister postꝙ egit de temptatione p quã homo cecidit. 7 de libero arbitrio per qõ stare potuit. Incipit agere de gra p quã stare debuit. Et tria facit. Nã primo ponit quãdã gratie distinctionẽ Secundo subdit ipsius gratie exꝓssionẽ. Tertio subiungit ptiũ gre mutuã compationẽ. Primum facit vsq ibi. Itaq bona voluntas. Scõm vsq ibi. Hic considerandum. Tertiũ vsq ad finem distinctionis. In speciali sententia mgri stat in tribꝰ ꝓpositionibus. q rum prima est hec. Juuat voluntas humana ad bonum pficiendum opante 7 coopante gra. Hãc magister insinuans ponit duplicẽ esse gram qua liberuz arbitrium hominis iuuat ad bonũ. quarũ prima dr opans ꝓueniens volũtatẽ bonã ea eñ liberat 7 ꝓparat voluntas hominis vt sit bona 7 vt bonum efficaciter velit. Alia est gratia coopans que ad voluntatem bonã 7 ꝓparatã iaz sequit adiuuando ne frustra bonũ velit. sed vt bonũ velit cum effectu. quã sententiam mgr ꝓbat autoritate beati Augustini. Deinde recitat mgr errorem cuiusdam heretici dicentis hominem posse velle bonũ opari ex libero arbitrio sine gratia. quem improbat autoritate apostoli dicentis. Non est volentis neq currentis. sed dei miserentis. Sup quod btũs Augꝰ. ait. Non eñ ideo deꝰ alicuiꝰ miseret. quia voluit 7 currit. sed ideo quis vult et currit quia deus sui miseret. Et subdit descriptionez voluntatis quã ponit btũs Augꝰ. dicens q volũtas est animi motus nullo cogente ad aliquid nõ admittendum vel adipiscendum Annectens q eandem gram quã ipse supza distinxit in opantem 7 coopantem. etiam vocamus ꝓcedentẽ 7 subsequentẽ. Secunda ꝓpositio est hec. Gratia opans que est fides cum dilectione bonam voluntatẽ nõ tpe sed natura 7 causaliter precedens. ab ipsa volũtate nõ acquirit aliquo merito. Hant mgr ꝓbans dicit. Q volũtas vt ꝑficitur p gram ꝓuenientem seu opantem mota ad bonũ tũc dignioz est. i. ipsa voluntas dignioz dñam. id est gram nõ ꝓuenit sed sequit ipsam. quia nullũ meritũ voluntatis precedit gram. sed ipsam graz ordie causalitatis bñ sequit. que quidem gra opans est fides cũ dilectione. Quod ꝓbat p btm̃ Augustinũ. Ex q̃bus verbis manifeste expunit q p fidẽ iustificamur Et p cõsequens gra opans. i. fides ꝓuenit volũtatẽ seu meritũ volũtatis. Cõtra quod obiicit mgr duabus autoritatibus. Tertia ꝓpositio est hec. Hra operans 7 coopans vna existens essentialiter ꝑm diuersos eiꝰ effectus aliter dicit. Hãc eñ ꝓpositionẽ mgr ꝓbans querit. Utrũ gratia opans 7 coopans sint diuerse gratie seu vna gratia diuersis vocabulis designata. Et rñdens dicit q sit vna 7 eadẽ gratia 7 idẽ donũ: tñ ꝓpter diuersos effectus est diuersis noibus vocata. Nã in q̃tũ liberat voluntatẽ a malo dr opans in q̃tũ aũt adiuuat ad bonum vlteriꝰ faciendum dicitur coopans. Et tm̃ in speciali.

De virtute quid sit. 7 quid sit actꝰ eius. a

DI. XX VII

Hic videndũ h est quid sit virtus. 7 quid sit actus vel opus eius? Virtus est (vt ait Augꝰ.) bona qualitas mentis q̃ recte viuit. 7 qua nullus male vtit. quã deus solus in hoie opat. Jdeoq opꝰ dei tantum est. sicut de virtute iusticie Augustinꝰ docet sup illũ locum psalmi. Feci iudiciũ 7 iusticiam. ita dicens. Justicia magna 7tus animi est. quã nõ facit in homine nisi deus Jdeoq cum ait ꝓpheta ex ꝑsona ecclesie. Feci iusticiã. nõ ipam 7tutem quã non facit homo. sed opus eius intelligi voluit Ecce apte insinuat hic q iusticia in homie nõ est opus hominis sed dei. qõ 7 de alijs 7tutibus itidem intelligendũ est. Exemplificat de iust. q de aliis idem intelligendum est

De fide itidem dicit q nõ est ex homine sed ex deo tantũ. b

Nam de gratia fidei Ephesis scribẽs apls. similiter fidẽ non ex homine sed ex deo tm̃ esse asserit iquiẽs Gratia estis saluati p fidem 7 hoc nõ ex vobis: dei eñ donum est. Quod a sanctis ita exponit. hec scz fides nõ est ex vi nature nostre. quia donũ dei pure ẽ. Ecce 7 hic apte tradit. q fides nõ est ex libertate arbitrij siue ex arbitrio voluntatis. quod supioribꝰ consonat. vbi dictum ẽ. gratiã ꝓuenientem vel opantem esse virtutem que voluntatez hominis liberat 7 sanat. Unde Augꝰ. in libro de spiritu 7 littera ait. Justificati sumꝰ nõ p liberam volũtatem. sed p gram christi nõ q sine volũtate nostra fiat. sed volũtas nostra ostendit infirma p legẽ vt sanet gratia voluntatem. 7 sana voluntas impleat legem. Augꝰ. de ritu 7 lit

De gratia que liberat voluntatem que si virtus est. nõ est ex libero arbitrio. 7 sic non est motus mentis c

Si igit gratia que sanat 7 liberat volũtatem mẽtis hominis 7tus est. vel vna vel plures. cum ipsa gratia nõ sit ex arbitrio voluntatis. sed eã potius sanet ac ꝓparet vt bona sit. consequitur vt virtus nõ sit ex libero arbitrio. 7 ita non sit motus vel affectus mentis. Cum omnis motus vel affectus mentis sit ex libero arbitrio. sed bonus ex gratia est 7 libero arbitrio. malus vero ex libero arbitrio tantum Ut eñ ait Augꝰ. in libro retractationum. Homo sponte 7 libero arbitrio cadere potuit. nõ etiam resurgere. Jdem in libro de duabus animabus. Anime si libero ad faciendum 7 nõ faciendum motu animi careãt si ũi q̃ his abstinẽdi ab ope suo. potestas August.

nulla cõcedit̃. earũ peccatũ tenere nõ possumus. Hic apte ostendit̃ q̃ motus animi siue ad bonũ siue ad malum ex libero arbitrio est. Ideoq̃ si gratia vel virtus motus mentis est. ex libero arbitrio est. Si v̄o ex libero arbitrio vel ex pte est. iã nõ sol⁹ de⁹ sine homine eam facit. Propterea q̃daz nõ inerudite tradunt virtutẽ esse bonã mẽtis qualitatẽ. siue formã que animã informat. ⁊ ipsa nõ est motus vel affect⁹ animi. s̃ ea liberũ arbitriũ iuuat̃. vt ad bonũ moueatur ⁊ erigat̃. ⁊ ita ex virtute ⁊ libero arbitrio nascit̃ bonus motus vel affectus animi. ⁊ exinde bonũ opus ꝓcedit exteri⁹. Sicut pluuia rigat̃ terra ⁊ germinet ⁊ fructũ faciat. nec pluuia est terra. nec germen. nec fructus. nec terra germen vel fructus. nec germen fructus. Ita gratis terre mentis nostre. id est libero arbitrio volũtatis. infunditur pluuia diuine bñdictionis. id ẽ. inspiratur gratia q̃d solus deus facit. nõ homo cũ eo. qua rigat̃ volũtas hominis vt germiet ⁊ fructificet. id ẽ. sanat̃ ⁊ p̃parat̃ vt bonuz velit. s̃m quod dicit̃ opans. ⁊ iuuat̃ vt bonum faciat. s̃m q̃d dicit̃ cooperans. et illa gratia virtus nõ incõgrue nominat̃. q̃z voluntatẽ hoĩs infirmaz sanat ⁊ adiuuat.

Hic apit ad q̃d p̃dicta tẽdãt vt innotesceret an v̄t⁹ sit mot⁹ mẽtis vel nõ.

Per simile ostendit. ⁊ ẽ cõparatio iut̃ tria et tria.

l

Ex quo sensu dicunt̃ ex gratia incipere bona merita. ⁊ de qua gratia hoc intelligat̃. d

Cuz ergo ex gratia

dicunt̃ esse bona merita ⁊ incipe. aut intelligit̃ gratia gratis dans. id est. deus. vel potius gratia gratis data. que volũtatem hominis p̃uenit: Nõ em̃ est magnum si hec a deo dicerent̃ esse a quo sunt om̃ia. sed potius eius gratia gratis data intelligit̃ ex qua incipiunt bona merita. que cum ex sola gratia esse dicant̃. nõ excludit̃ liberũ arbitriũ. quia nullũ meritum est in homine q̃d nõ sit ꝑ liberũ arbitrium. Sed in bonis merẽdis cause p̃ncipalitas gratie attribuitur. quia p̃ncipalis causa bonorum meritorum ẽ ipsa gratia. qua excitat̃ liberum arbitrium ⁊ sanatur atq̃ iuuatur voluntas hominis vt sit bona.

Qualit̃ itelligat̃ cũ ex sola gr̃a eẽ dicunt̃.

Q̃ bona voluntas gratie p̃ncipaliter ẽ. ⁊ etiam gratia ẽ. sic ⁊ oẽ bonum meritum. e

Que ipsa etiam do

num dei est ⁊ hominis meritũ. immo gr̃e: quia ex gratia principaliter est ⁊ gratia est. Unde Augustinus ad Sixtum presbyterꝝ Quid est meritum hominis ante gratiam. cum om̃e bonum nostrum meritum non in nobis facit nisi gratia. Ex gratia em̃ vt dictum est que preuenit ⁊ sanat arbitrium hominis. ⁊ ex ipso arbitrio procreat̃ in anima hominis affectus siue bonus motus mẽtis ⁊ hoc est primum bonum hominis meritũ. Sicut verbi gratia ex fidei virtute ⁊ hominis arbitrio generat̃ in mente motus q̃daz bonus ⁊ remunerabilis scz ipsum credere. Ita ex charitate ⁊ libero arbitrio alius quidam motus bonus ꝓuenit scz diligere. bonus valde. Sic de ceteris virtutibus intelligendũ est. ⁊ isti boni motus vel affect⁹ merita sunt ⁊ dona dei quibus meremur. ⁊ ipsorum augmentationem ⁊ alia q̃ ꝯsequẽter hic ⁊ in futuro nobis apponunt̃.

Augusti.

Qualit̃ bonũ meritũ i hoĩe ꝯstituit̃ ⁊ q̃d sit p̃mũ bonũ meritũ

h

Ex qua rõne dicit̃ fides mereri iustificationem ⁊ alia. f

Cũ ergo dicitur fi

des mereri iustificationẽ ⁊ vitã eternam ex ea rõne dictum accipit̃. quia ꝑ actum fidei meret̃ illa. Similiter de charitate ⁊ iusticia ⁊ de alijs accipit̃. Si em̃ fides ipsa virt⁹ preueniens diceret̃ esse mẽtis actus qui ẽ merituz: iam ipsa ex libero arbitrio originẽ haberet. quod quia nõ est. sic dicit̃ esse meritũ quia actus est ei⁹ meritũ. si tñ assit charitas sine qua nec credere nec sperare meritũ est vite. Unde apparet vere quia charitas est spũssanctus. que anime qualitates iformat ⁊ sanctificat. vt eis anima informet̃ ⁊ sanctificet̃. Sine qua anime qualitas nõ dr̃ v̄tus. q̃z nõ valet sanare animã.

De muneribus virtutum ⁊ de gratia que nõ ẽ sed facit meritũ g

Ex muneribus ita

q̃ virtutum boni sumus ⁊ iuste viuimus. ⁊ ex gratia que non est merituz sed facit: nõ tamẽ sine libero arbitrio ꝓueniunt merita nostra. scz boni affectus eorũq̃ ꝓgressus atq̃ bona opa que deus remunerat in nobis ⁊ hec ipsa sunt dei dona. Unde Augustin⁹ ad Sixtum p̃sbyterum. Cuz coronat deus merita nostra. nihil aliud coronat q̃ mune

Exponit quõ itelligẽdũ sit illd̃ bon⁹ vsus liberi arbitrij v̄tus est

q

ra sua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis p̃cedentibus reddit̃. quia ꝛ eadem merita quibus reddit̃ nõ a nobis sunt. sed in nobis facta sunt per gratiam. recte ꝛ ip̃a vita gratia nuncupat̃. quia gratis datur. Nec ideo gratis. quia non meritis dat̃. sed quia data sunt p gratiam ꝛ ip̃a merita: quibus dat̃.

Epilogus vt alia addat. b

Ex premissis iaz in

notescere nobis aliquaten⁹ potest. qualiter gratia p̃ueniens mereꝫ augeri. ꝛ alia. ꝛ q̃d ipsa sit. an ꝟtus an aliud. ꝛ si virtus. an sit actus vel nõ. Ostensum enim est supra ex pte quorundã q̃ ipsa est virtus. quia ꝟtus nõ est actus. sed eius causa. nõ tamẽ sine libero arbitrio. Unde quod supra Aug⁹. dixit bonum vsum liberi arbitrij esse ꝟtutem ita accipi potest. id est. actum ꝟtutis. Alio q̃n sibi contradicere videreꝫ. qui etiaz op⁹ virtutis supra dixit esse bonũ vsum eorũz quibus nõ bene vti possumus. in quib⁹ posuit liberum arbitriũ. Si vero bonus vsus liberi arbitrij opus ꝟtutis est. iam ꝟtus nõ est. Cum ergo bonum vsum eius virtutem esse dixit. nomine virtutis. ipsius vsum significauit.

Q idẽ vsus ẽ virtutis ꝛ liberi arbitrij. sed virtutis principaliꝫ i

Idez nempe vsus

Q gratia p̃ueniens que ꝟtus itelligitur nõ est liar. vsus. sz ea bon⁹ vsus li. ar. ꝛ oĩa bona merita

bonus ex virtute est ꝛ ex libero arbitrio. ꝑ ex virtute principaliter. Et bonus ille vsus in magnis bonis annumerãdus est. Illa ãt gratia p̃ueniens que ꝛ virtus est non vsus liberi arbitrij est: ꝑ ex ea poti⁹ ẽ bonus vsus liberi arbitrij. que nobis est a deo. nõ a nobis. Ãsus vero bon⁹ arbitrij ꝛ ex deo est ꝛ ex nobis. ꝛ ideo bonũ meritũ est. Ibi enim solus deus opat̃. hic deus ꝛ hõ. Hoc meritum ex illa purissima gratia puenit. quod apostolus notauit dicens. Gratia dei sum id quod sum. ꝛ gratia eius in me vacua nõ fuit. Sup quem locum Augustinus ita ait. Recte gratiam nominat. p̃mũ eñ solã gr̃az dat deus. ꝛ nõ nisi gratiam. cum non precedunt nisi mala merita. sed post p gratiaz incipiunt merita bona. Et vt ostenderet etiã liberũ arbitrium. addit. ꝛ gratia eius in me vacua nõ fuit. Et ne ipsa voluntas sine gratia dei putet̃ aliquid boni posse. subdit. Nõ

Aug⁹. ꝺ gr̃a ꝛ libe. ar.

autem ego solus scz sine gratia. sed gr̃a dei mecum. id est. cum libero arbitrio. Plane cum data fuerit gratia incipiunt esse nostra merita bona. p illã tñ. quia si illa defuerit. cadit homo.

Alioz̃ sententia hic ostendit̃ q̃ dicunt virtutes esse bonos vsus libe r. i arbitrij. i. actus mentis. k

Alii vero dicunt ꝟ

tutes esse bonos vsus naturaliũ potẽtiarũ. nõ tñ oñes. sed tñmodo interiores qui in mente sunt. Exteriores vero qui p corpus gerunt̃ nõ virtutes esse dicunt. ꝺ opa ꝟtutum. Et ideo q̃ Aug⁹. dicit opus virtutis esse bonum vsum naturalium potentiarum. de vsu exteriori accipiunt. Q vero dic̃ bonum vsum liberi arbitrij virtutem esse. ꝛ in magnis numerari bonis. de vsu interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud eẽ. q̃ꝫ bonos affectus vel motus mentis asserunt quos deus in hominẽ facit nõ homo. quia licet illi motus sint liberi arbitrij. non tamẽ esse queunt nisi deus ip̃m liberet ꝛ adiuuet gratia sua operante ꝛ coopante. quã dei g̃/tuitam voluntatem accipiunt. quia de⁹ est qui ꝛ operatur in nobis velle et operari bonum.

Qualit̃ ꝓ cta ꝟba gu. huic ẽtie unt

Quibus autoritatibus muniũt q̃ virtutes sint motus mẽtis. l

Q autem virtutes

sint motus mẽtis: testimonijs sanctorũ astruunt. Dicit autem Aug⁹. sup Jobem Quid est fides? Credere quod non vides. Credere aũt motus mentis est. Idem in lib. iij. de doctrina christiana. Charitatem aũt voco motum animi. Si vero charitas ꝛ fides motus animi sunt. virtutes ergo motus animi sunt. Quibus ꝛ alij respondentes p̃missa verba Augustini ita intelligenda fore iñq/unt. Fides est credere quod nõ vides. id ẽ. fides est virtus qua creditur quod nõ videtur. Item. Charitas est motus animi. id ẽ. gratia qua mouet̃ animus ad diligendum. Et q̃ ꝟ ꝛ his similia accipienda sint. ex his conicitur que alibi Aug⁹. ait. Nam in p̃mo libro questionũ euangelij inquit. Est fides qua creduntur ea que nõ videt̃. que ꝓprie dicitur fides. Item in. xiij. li. de trinita. Aliud sunt ea que creduntur. aliud est fides q̃ creduntur. Ex quibus verbis sic argumen

Q̃ad obiecta respondentes dicta determinantes

Determinationez ꝓ sua autoritate

tando procedunt. Aliud est credere. aliud illud quo creditꝫ. ℘dictum aũt est fidem id esse quo creditꝫ. Sic ergo credere nõ est fides. quia credere nõ ẽ id quo creditur. Addunt quoq; virtus opus dei tantũ est. quã ipse solus facit in nob. Ipsa ergo nõ ẽ vsus vel actus liberi arbitrij. sed credere est actꝰ liberi arbitrij. non est itaq; virtus. ℘missis alijsq; rõnibus ac testimonijs innitunt vtriq;. Horũ aũt iudicium diligẽtis lectoꝛi relinquo examini: ad alia ꝓperãs.

Hanc sniazziu dicuz lectori relinquit

Ista est distinctio. xxvij. huiꝰ secũ di libri.

In qua quidem distinctione magister postq; egit ō efficacia gratie liberi arbitrij generaliter. agit de efficacia virtutis specialiter. Et circa hoc tria facit. Nam primo tractat de virtute ostendens qualiter recte capiat. Secundo agit de gratia ostendens q; sine ipsa nemo ꝓprie mereat. Tertio repellit quandã sententiam que nõ recte circa virtutem opinat. Primuz quidem facit a principio distinctionis vsq; ibi. Cuz ergo ex gratia. Scõm ab inde vsq; ibi. Alij vero dicũt. Tertiũ vero vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Virtus que est bona mẽtis q̃litas censenda non est actus neq; motus animi vere dicenda. Hanc eñ ꝓpositionem magister ꝓbans dicit q; quedã sunt magna bona homtnũ. cuiusmodi sunt ℣tutes quibus nemo male vti potest. Quedam aũt sunt bona minima. vt bona tempalia. quedam autez media. vt potentia anime. z illis quidam minimis et medijs bonis tam bñ q; male vti possunt homines inter que media fm btm Augustinũ est liberum arbitrium. cuiꝰ vsum beatus Augꝰ. alicubi nominat opꝰ virtutis. alicubi aũt virtutẽ. z sic sibijpsi contrariꝰ videt. Quã contrarietatem magister soluens adducit rõnom quandam q̃. ꝓpter ipsam virtutem nõ eẽ actũ sed magis qualitatem ꝓbat. sic arguens. Causa virtutis in nobis deus est. z nos ipsi sumus cuiusliz actꝰ nostri. z ꝓ consequens vsus liberi arbitrij qui ẽ actꝰ noster nõ est virtus. z gratia cum sit virtus vel virtuti similis. etiam non est actus noster. Istius argumẽti magister minorem supponit. maiorem aũt multipliciter ꝓbat. s. q; causa virtutis in nobis sit deus. et q; virtus sit bona qualitas mentis qua nulliꝰ male vtitur. primo in cõmuni ꝓ virtutis diffinitionem quã beatus Augꝰ. ponit dicens q; deus in nobis sine nobis operatur virtutem. que est bona mentis qualitas qua recte viuitur z qua nullus male vtit. Secundo ꝓbat eam in speciali de virtute iusticie. de qua beatus Augustinus ait. q; nullus eam in homine efficit nisi deus. Tertio ꝓbat eam specialiter de fide quã fm apostolum solus deus infundit. Et subdit q; omnis motus z effectus mentis ex libero arbitrio est. sz bonus quidem est ex gratia z libero arbitrio simul. motus autem z effectus malus ex libero arbitrio. quod ꝓbat autoritate beati Augustini. Ex qua vna cuz predictis infert. q; virtus non est motus vel affectus animi. sed qualitas animam informans. quod de gratia que etiam virtus dici potest asserit fore censendũ.

Secunda propositio est hec. Quãuis absq; libero arbitrio mereri non possumus. gratia tamen principale merendi erit principiũ. Hanc mgr ponẽs sentẽtialiter dicit. q; huis nullum meritum sit in homĩe qđ non fit per liberum arbitrium. principalis tamen causa merendi est ipsa gratia gratum faciens sed nõ gratis data que est donum dei. qua sanatur z iuuat̃ hominis voluntas. vt sit bona z ꝓducat bonas operationes. z sic ex gratia z libero arbitrio quod est anime potentia procedit primus bonus motus mentis. cui correspondet primum meritum hominis. Ad̃ subdit q; gratia est qua virtutes mereri dicuntur in q; tuz ꝓ actus ipsa meretur. Et infert q; ex actibus ℣tutuz boni sumus z iuste viuimus. Et q; beatus Augustinus in principio huiꝰ distinctionis dicit vsuz liberi arbitrij virtutem esse. ibi sumpsit virtutem pro actu ℣tutis. quia alias sibijpsi contradiceret. Tertia ꝓpositio est hec. Fides z charitas non sunt motus seu affectus mentis. sed virtutes mentem mouentes.

Hanc magister probans recitat quandam opinionez quorundam introductam ex verbis Augustini. quibus vt supra dictum est in prima propositione videt dicere Augꝰ. q; vsus liberi arbitrij sit virtus z vsus virtutis. z dicit quosdam opinatos fuisse q; virtutes essent ꝓprie actus potentiarũ naturalium. nõ tamen omnes sed tm̃modo interiores in mente. quas licz de us faceret. nihilominꝰ liberi arbitrij dicerentur esse. Sed actus exteriores puta qui per corpus geruntur dixerunt esse ꝓprie actus virtutum z non virtutes. vnde dixerunt q; dictum beati Augustini quo dixit vsum liberi arbitrij esse virtutem. intelligi deberet ō motu siue de actu interiori. quem ipsi virtutem dicebant. Quod confirmabant per hoc q; idem beatꝰ augustinus dicit sup Johannem q; fides est credere qđ nõ vides. Cum ergo credere sit motus mentis interior videtur q; virtus fidei sit interior mentis motus. Et similiter dicebant de alijs virtutibus fore iudicãdum. Sed magister illam opinionem remouens dicit beati Augustini autoritates innuẽtes q; fides z charitas sint motus anime seu mentis non esse sic intelligendas vt sonant. sed cum dicit q; fides sit credere quod non vides hoc est ac si diceret. Fides est virtus mouens ad credendum quod non vides. z sic de singulis virtutibus conformiter est. Et tantum in speciali.

℘dicta repetit vt alia addat diffinitam assignationẽ ponẽs de gratia z libero arbitrio contra pelagianos. a

In vero íncõ

DI. XXVIII

cusse z incuntanter teneamus liberum arbitrium sine gratia ꝓueniente z adiuuante nõ sufficere ad salutem z iusticiã obtinendam. nec meritis ꝓcedentibus gratiã dei aduocari. sicut pelagiana heresis tradidit. Nam vt ait Augꝰ. in ꝓmo libro retractationũ. Noui heretici ℘pelagiani liberuz sic asserunt voluntatis arbitriuz. vt gratie dei non relinquant locum. quã fm merita nostra dari asserunt. ℘pelagianorum heresis omniũ recentissima a pelagio monacho est exorta. Hi dei gratie qua predestinati sumus. z qua meruimus de potestate tenebrarum erui. in tantũ inimici sunt. vt ne hac credant hoiem posse facere omnia diuina mandata. Beniq; pelagius a fratri

Aug. in li. 8 heresibus

Que sit heresis pelagianorũ de gra z libero arbitrio

bus increpatus q nihil tribueret adiutorio gratie dei.ad eius mandata facienda. non eam libero arbitrio p̄reponebat.sed infideli calliditate suponebat dicēs.ad hoc eam dari hominibus.vt que facere per liberum arbitrium iubentur.facilius possint implere p gratiam.Dicēdo vtiq facilius possint voluit credi.7 si difficilius: tñ posse homines sine gratia facere iussa diuina.Illā vo gratiam dei sine qua nihil boni possumus facere.nō esse dicunt nisi in libero arbitrio. quod nullis suis p̄cedentibus meritis ab illo accepit nostra natura. ipso ad hoc tm̄ iuuante nos p suam legem atq doctrinam vt discamus que facere 7 que sperare debeamus.Non aūt ad hoc p donum spūssancti.vt que didicerimus esse facienda faciamus.Ac p hoc diuinitus nobis dari scientiam confitentur.qua ignorantia pellitur'. charitatem aūt negant diuinitus dari qua pie viuīt.vt scz sit donū dei scientia que sine charitate inflat.7 non sit donum dei ipa charitas.que vt scientia non inflet.edificat Destruunt etiam orationes quas facit ecclesia siue p̄ infidelibus 7 doctrine dei resistentibus vt cōuertant ad deum.siue p fidelibus vt augeat eis fides 7 pseuerent in ea.Hec quipe nō ab ipso accipe.sed a seipsis homines habere contendūt. gratiā dei qua liberamur ab impietate dicētes ꝑm merita nostra dari.Paruulos etiam sine vllo peccati originalis vinculo asserūt nasci.

Hic ponit ea quibus suū cōfirmāt errorē verbis augu. contra ipsum vtentes. b

Q vero dicūt sine

gratia hominē p liberū arbitriū omnia iussa implere hmōi inductionibus muniūt.Si i quiunt nō pōt ea facere hō que iubent. nō est ei imputandū ad mortem.Sicut tuipse Augusti.in lib.de libero arbitrio asseris. Quis inquis peccat in eo quod nullo modo caueri potest:Peccat autē.Caueri ergo potest.Hoc testimonio Augustini Pelagius vsus ē disputans aduersus eū.imo aduersus gratiam.sicut Aug⁹.in lib. retractationū illud 7 alia hmōi retractans cōmemorat inquiens.In his atq hmōi verbis meis.q gra dei cōmemorata nō est de qua tunc nō agebat.putāt pelagiani suam nostenuisse sententiā.ꝑ fruſtra hoc putāt. Voluntas quipe est qua peccat 7 recte viuit. qđ his verbis egimus.sed ipsa nisi dei gratia liberet 7 vitia supet 7 adiuuet. recte a mortalibus viui nō potest.Ecce apte determinat ex quo sensu illa dixerit inimicos gre refellens.

Testimoniuz augu. in duē pelagi⁹ ꝓse

Retractatio Augustini

Aliud testimoniū augustini ponit quo pelagius pro se vtebat. c

Bimiliter 7 innitebatur pelagius

Hbis augustini cōtra gratiam.que in libro de duabus animabus dic. Peccati inquit reum tenere quēq q nō fecit quod facere nō potuit.summe iniquitatis 7 insanie est.His auditis exilijt pelagi⁹ dicens.Cur ergo puuli 7 illi qui nō habēt gratiam sine qua nō possunt facere mādata diuina rei tenent:Hoc aūt qua occasiōe dixerit.in lib.retractationū pelagio respōdēre capit.Id em̄ cōtra manicheos dixit.qui in hoīe duas naturas esse contendunt. vnam bonam ex deo.alterā malā ex gēte tenebrarum.que nunq bona fuit.nec bonum velle potest.qđ si eēt.nō videret ei imputādū eē si nō bonū faceret.

Aug⁹ de gra. 7 libero arbitrio

Aliud qđ videt contradicere gratie dei addit. d

Alibi etiam Aug⁹.

dicit q huic gratie contradicere videt qua iustificamur.Ait in libro contra adamantium manichei discipulū.Nisi quisq voluntatem suam mutauerit. bonum opari non potest.quod in nostra potestate esse positū dñs docet vbi ait.Aut facite arborem bonam aut fructus eius bonos 7c.Qđ Aug⁹. in retractationibus nō esse contra gratiam dei quam predicamus ostēdit.In potestate quipe hominis est mutare in melius voluntaezt.sed ea potestas nulla est nisi a deo detur.de quo dictum est. Dedit eis potestatem filios dei fieri.Cum em̄ hoc sit in potestate quod cum volumus facimus. nihil tam in potestate q ipa voluntas est.sed p̄paratur a dño volūtas.eo ergo modo dat potestatem.

Aug⁹ de gra. 7 libero arbitrio

Aliud testimoniū eiusdē qđ videt aduersum. e

Hic etiā intelligen-

dum ē quod in eodē ait. s. in nostra potesta te esse vt vel inseri bonitate dei. vel exci: eius seueritate mereamur. Quia in potesta te nostra nō est nisi quod nostrā sequit voluntatem. que cum ꝓparat a dño. facile fit opus pietatis etiā illō qō impossibile ⁊ difficile fuit.

Aug⁹. in li. 8 duab⁹ aiab⁹.

Aliud testimonium f

In expositiõe quo

qꝫ quarūdam ppositionū epl̄e ad Roma. quedā Aug⁹. iterserit. que videnť huic doctrine gratie aduersari. Ait em̄. Quod credimus nostrū est. quod aūt bonū opamur illius est qui credentibus dat spm̄sanctuz. ⁊ paulo post. Nostrū ē credere ⁊ velle. Illius aūt dare credentibus ⁊ volētib⁹ facultatem bn̄ opandi p spm̄sanctū. Que qualiter intelligi debeant Aug⁹. in li. retractationum apit dicens. Verum est quidez a deo esse quod opamur bonū. sed eadem regula vtriusqꝫ est. ⁊ volendi. s. ⁊ faciendi. ⁊ vtrū qꝫ ipsius est. quia ipse ꝓparat voluntatem ⁊ vtrū qꝫ nostrū ē. quia nō fit nisi volentib⁹ nobis. Illa itaqꝫ ꝓfecto nō dixissem. si iam scirem etiā ipsam fidem inter spūssancti munera reperiri.

Aug⁹. ili. retracta. q̄liter hec accipi debeant

Adhuc addit aliud qō videť contrarium. g

Illud etiam diligẽ

ter est inspiciendū qō Aug⁹. in lib. sententiarū ꝓsperi ait. s. quia posse habere fidem. sicut posse habere charitatez. natura ē hoim. habere aūt fidem sicut habere charitatem gr̄a est fideliū. Quod nō ita dictum est tanqꝫ ex libero arbitrio valeat haberi fides vel charitas. sed qz aptitudinem naturalez habet mens hominis ad credenduz vel diligēdum que dei gratia p̄uenta credit ⁊ diligit. quod sine gr̄a nō valet.

Determiatio

Testimonio Hieronymi astruit quid tenendum de gratia ⁊ libero arbitrio. vbi triplex heresis indicatur. s. Iouiniani. Manichei. Pelagij. h

Id ergo de gratia

⁊ libero arbitrio indubitanť teneam⁹ quod Hieronym⁹ in explanatione fidei catholice ad Damasum papā. iouiniani ⁊ manichei ac pelagij errores collidēs docet. Liberum inquit sic cōfitemur arbitriū. vt dicam⁹ nos semp indigere dei auxilio. Et tam illos errare q̄ cū manicheo dicūt hoiem pctm̄ vitare non posse. qꝫ illos q̄ cū iouiniano asserūt hoiem nō posse peccare. Uterqꝫ tollit arbitrij libertatem. Nos ꝓo dicim⁹ hoiem semper ⁊ peccare ⁊ nō posse peccare. vt sp nos liberi cōfiteamur esse arbitrij. Hec est fides quā in catholica ecclesia didicimus. ⁊ quā semp tenuimus.

Pelag.

Ista est distinctõ. xxviij. hui⁹ secũ

di libri. In qua magister ostensa efficienti gratia in libero arbitrio. Hic agit de sufficienti liberi arbitrij sine gratia. Et tria facit. Nam p̄mo exp̄imit pelagianozum errozem. Secundo subdit eozum obiectiones ⁊ obiectionū solutiones. Tertio subiungit veritatis affirmationem. Primum facit vsqꝫ ibi. Qz autem dicunt. Secundum vsqꝫ ibi. Illud etiaz diligenter Tertium vero vsqꝫ ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Et si liberuz arbitrium in merito habeat magnam virtutem. tm̄ sine gratia non sufficit homini ad salutem. Hanc magister insinuans dicit q liberum arbitrium non sufficit homini sine gratia ad salutem. Quis pelagiana heresis oppositum videať sentire. Nam pelagian⁹ monachus a quo talis heresis denominať. intantum de libero arbitrio p̄sumebat q asserebat gratiam dei dari ꝓm eius merita. ⁊ etiam hominem posse implere mandata sine gratia. Unde increpatus a commonachis suis dicentibus. ad quid gratia tunc necessaria esset. si sine gratia possemus adimplere mandata Qui respondit ad hoc vt homo facilius cum gratia mandata dei adimpleri posset. Addidit etiam alia inconuenientia que dicebat ex hoc sequentia. s. orationes quas faciunt etiam nihil conferre his pro quib⁹ fiunt saltem infidelibus ⁊ peccatozibus. quia ex sua ꝓpria voluntate conuertuntur ad deum. ⁊ nō ex nostris oratiōnibus. ⁊ q gratia datur ꝓm merita nostra ⁊ q puuli sine originali peccato nascunť. quod totuz est hereticum. Secunda ꝓpositio est hec licet viatozibus liberum arbitrium sit innatuz. tm̄ sine gratia nullus potest dei adimplere p̄ceptū nec vitare peccatum. Hanc magister insinuans ponit q̄nq rōnes. quibus heretici illi. s. pelagiani suam heresim confirmabant. Quarum prima est talis. Homo per solum liberum arbitrium sine gratia potest vitare peccatuz ⁊ facere bonum. ergo p̄ p solū liberū arbitriuz mereri. tenet consequentia ex hoc. q non imputať homini culpa quod vitare non potest. Assumptum ꝓbāt heretici autozitate beati Augustini. qua dicunt q vo luntas est qua peccať ⁊ qua recte viuitur. Et respondens magister dicit beatum Augustinum illam autozitatem in libzo retractationum glosasse. ⁊ dicit eam cum additione foze intelligendam. scz q voluntas qua peccatur ⁊ recte viuitur. non potest in bonū dirigi. nisi p gratiā dei a pctō mandata iuuať. Secūda est. Si mandata dei sine gratia dei seruari nō possunt. tunc aliqui non seruātes ea non peccant. vt patet de puulis natis in peccato originali. sed ꝓsequēs est falsum. ⁊ consequentia patet autozitate beati Augustini dicentis q nullus debet reputari reus ideo qz non fecit quod facere non potuit. Et respondēs magister dicit beatum Augustinum hoc verbum scripsisse contra manicheos qui posuerunt in homine duas

esse naturas. vnam bonam. aliam malam'. bonam a deo. malam vero a diabolo. quod si ita esset tunc ꝺm illam malam naturam homo non posset facere bona nec vnq̃ posset bonum velle. ⁊ tunc hmõi nõ esset sibi imputandum q̃ non faceret bonum nec etiam q̃ esset malus. Tertia ratio ẽ hõ resurgere potest a peccato sine gratia. igit̃ potest facere bonum sine gratia tenet consequentia. sed assumptum patet autoritate beati Augustini. qua dixit mutare voluntatem est in potestate nostra. Et respondens magister dicit beatũ Augustinũ intellexisse q̃ ꝙuis mutare voluntatez sit in potestate nostra. hoc tñ est a deo ꝓ gratiaz. Quarta ratio est. hõ potest credere in deum absq̃ gratia. igit̃ ⁊c. consequentia tenet. Antecedens patet ꝓ beatum Augustinũ dicentem q̃ credere ⁊ velle ẽ nostrũ. Et rñdet magister dicẽdo q̃ credere ⁊ velle dei ẽ ꝑncipaliter. nostrũ aũt ex consequenti. Quinta ratio est habere fidem ẽ naturale homini. igit̃ homo sine gratia potest credere in deũ ⁊ habere fidem. ⁊ per consequens bene facere. Et rñdet magister dicẽs q̃ habere fidem ẽ naturale homini. ꝓ hoc non plus intendebat nisi q̃ homo esset ꝺm sua naturalia aptus ad credendum ⁊ diligendum. ⁊ nihilominus credere ⁊ intelligere sine gratia esse non possunt. Tertia ꝓpositio est hec. Ex predictis constat omnes hereticos illos errare qui dicunt nos ad bonum dei auxilio non indigere. Hanc eñ ꝓpositionem magister ponens dicit sententialiter illos hereticos errare qui ponũt hominem ꝓpter malam naturam non posse vitare peccatum. cuiusmodi fuerunt manichei. ⁊ etiam alios q̃ ponunt homines non posse peccare ꝓpter naturam bonam. sicut iouiniani. quia ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatem. ꝺm quam vt tenet sententia catholica. homo semper potest peccare ⁊ nõ peccare Et tñ in speciali.

Vtrũ hõ ante peccatũ eguerit gratia operãte ⁊ cooperãte. a

DI.XXIX

Post hec considerandũ est vtrũ homo ante peccatũ eguerit gr̃a opante ⁊ coopante? Ad quod breuiter dicimus. q̃ nõ coopante tm̃: sed etiam opante gratia indigebat. nõ quidem ꝺm omem opandi modũ opantis gratie. Opaꝝ eñ liberando ⁊ ꝓparando volũtatem hominis ad bonũ. Egebat itaq̃ homo ea. nõ vt liberaret voluntatẽ suam que peccati ꝺua nõ fuerat. sed vt prepararet ad volendum efficaciter bonũ quod per se nõ poterat. Non eñ poterat bonũ mereri sine gratia. vt Aug⁹. in ench̃. euidenter tradit. Illam inquit immortalitatez i qua poterat nõ mori natura hũana. pdidit ꝓ liberũ arbitrium. Hanc vero in qua nõ poterat mori acceptura est ꝓ gratiaz. quã fuerat si non peccasset acceptura ꝓ meritum. Quis sine gratia. nec tunc vllum meritũ eẽ potuisset. quia ⁊ si ipsum peccatũ in solo erat arbitrio cõstitutum. nõ tñ iusticie habẽde vel retinẽ de sufficiebat liberũ arbitrium nisi diuinuz

Q̃ opante et ⁊ cooperante eguerit. sed opante ñ eguerit ꝺm omez modũ quo ipsa opaꝝ

Aug⁹. i ench

ꝑberetur adiutorium. Ecce his verbis sanctis ostenditur q̃ ante peccatum homo indigebat gratia operante ⁊ cooperante. Non enim habebat quo pedem mouere posset sine gratie opantis ⁊ coopantis auxilio. habuit tñ quo poterat stare.

Q̃ homo ante lapsum virtutes habuerit. b

Preterea queri solet vtrum homo ante lapsum virtutem habuerit? Quibusdam videtur q̃ nõ habuerit. id ita probare conantibus. Justiciã inquiunt non habuit. quia preceptum dei cõtempsit. nec prudentiam. quia sibi non prouidit. neq̃ temperantiam. quia aliena appetijt. nec fortitudinem. quia praue suggestioni cessit. Quibus respondentes dicimus eum quidem non tunc habuisse has virtutes q̃ñ peccauit. ꝺ ante. ⁊ tũc amisisse. Ad multis sanctorũ testimonijs cõprobaꝝ. Ait eñ Aug⁹. in quadam omelia. Adam perdita charitate mal⁹ inuẽtus ẽ. Itẽ. Princeps vitiorũz dum vicit Adam de limo terre ad imaginem dei factũ pudicitia armatũ. temperantia compositũ. charitate splendidum primos parẽtes illis donis actantis bonis expoliauit. pariter q̃ pemit. De hoc eodez Amb. ad Sabinũ ait. Q̃ñ adam solus erat nõ est ꝑuaricatus. quia eius mens deo adherebat. Sup pš. quoq̃ dicit. Q̃ homo añ pctm̃ beatissimus aurã carpebat etheream Sed qũo sine virtute beatissimus erat? Augustin⁹ quoq̃ sup Geñ. dicit Adã añ peccatum spiritali mẽte ꝑditũ fuisse. Nõ est ergo dubitandũ hominem añ pctm̃ virtutib⁹ fulsisse. sed illis ꝓ peccatũ expoliatũ fuisse.

Testimonia cõprobant hoiem ꝓ habuisse virtutes

Ambr⁹

Aug⁹ super Geñ.

De eiectione hois de paradiso. c

In illi⁹ quoq̃ peccati penã eiect⁹ ẽ de padiso in istũ miseriaꝝ locũ. sicut in Geñ. legit̃. Nũc ergo ne forte mittat manũ suã ⁊ sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternũ. emisit eũ de⁹ ꝺ paradiso voluptatis. His verbis insinuari videt̃ q̃ nunq̃ moreret̃. si postea de illo ligno sumpsisset.

Qũo intelligendum sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat et viuat in eternum. d

Bed quia per pec=
catū iam mortuū corpus habebat. illa ꝝba
ex tali intellectu accipi possunt. Be' modo
irati loquens. de homine supbo ait. Vide=
te ne forte mittat manū suā ꝛc̄. i. cauete vos
angeli ne comedat de ligno vite quo indi/
gnus est. de quo si pstitisset comederet ꝛ vi
ueret in eternum. Sed modo ꝓpter inobe=
dientiam indignus est comere. Et sicut ver
bo dixit ita ope exhibuit. Emisit em̄ eū de=
us de paradiso voluptatis in locū sibi con=
gruum. sicut plerūq; malus cum inter bo=
nos viuere ceperit. si in melius mutari no/
luerit. de bonorum congregatione pellitur
pondere praue cōsuetudinis pressus.

Be flammeo gladio ante paradi/
sum posito. e

Nevo ad illꝝ pos=
set accedere. collocauit de' ante paradisuz
cherubin ꝛ flammeū gladiū atq; versatilez
ad custodiendaz viam ligni vite. Quod iu
xta lr̄am potest hoc modo accipi. Quia per
ministeriū angelorū ignea custodia ibi con=
stituta fuit. Hoc em̄ p celestes potestates i
paradiso visibili factum esse credendum ē.
vt p angelicū ministeriū ibi esset q̄dā ignea
custodia. nō tn̄ frustra. ℔ quia aliq̄d signifi=
cat de paradiso spūali. Cherubin em̄ inter=
pretatur plenitudo scientie. hec est charitas
q; plenitudo legis est dilectio. Gladi' autē
flām̄e' pene tempales sunt. que versatiles
sun. ꝛ q; tempora volubilia sunt. Illa ergo
ad custodiā ligni vite ideo posita sunt ante
paradisum. quia ad vitā nō redit̄ nisi p che
rubin. s. plenitudinē scientie. i. charitatem.
ꝛ p gladiū versatilem. i. tollerantiā passio=
um tempalium.

An hō ante peccatū comederit de
ligno vite. f

Potest autem que
rī. vtrū de ligno vite añ pcm̄ comederit hō
Be' Aug'. in li. de baptis. par. sicait. Re=
cte pfecto intelligunt̄ p̄mi hoies ante mali
gnā diaboli psuasionē abstinuisse a cibo ve
tito. atq; vsi fuisse concessis. His ꝝbis ostē
dit̄ q; de ligno vite añ peccatū sumpserint.
quibus p̄ceptum erat vt de om̄i ligno para
disi comederēt. nisi de ligno scie boni ꝛ mali
comederūt de ligno vite. g

Quare ergo perpe
tua soliditate ꝛ beata immortalitate vestiti
nō sunt. vt nulla infirmitate vel etate in de=
terius mutarent̄? Hanc em̄ virtutem natu
raliter illud lignū habuisse dicit̄. Sed forte
hoc nō conferebat. nisi sepe de illo sumeret̄
Potuit ergo fieri vt de illo sumeret semel ꝛ
nō sepi'. qui p aliquā morā in paradiso fu/
isse intelligit̄. cum scriptura dicat eū ibi so=
poratum fuisse. qñ costa de latere eius assū
pta est. ꝛ inde formata mulier. ꝛ a ialia ante
eū ducta. ꝙb' noia imposuit.

Ista ē distinctō. xxix. hui' secūdi
libri. In qua magister ostensa sufficientia liberi arbi=
trij sine gratia in om̄ibus generaliter. Agit de eius=
dē insufficientia in primis parentibus specialiter. Et
tria facit. Nam primo agit de gratia quam adam in
statu innocentie habuit. Secundo de pena peccati p
quam paradisum amisit. Tertio inquirit an etiam de
ligno vite in statu illo comedit. Primum facit a prin=
cipio distinctionis vsq; ibi. In illius' quoq; pcti. Se=
cundum vsq; ibi. Potest autem queri. Tertium vsq;
ad finem distinctionis. In speciali enim sententia ma
gistri stat in tribus propositionibus. quarum prima
est hec. Primus homo in statu innocentie non indi
guit gratia ad expellendum maliciam sed ꝛ gratia et
charitate indiguit ad exercendum iusticiam. Hāc em̄
ꝓpositionem magister ponens querit duas questio=
nes. quarum prima est hec. Utrum primus homo in
diguit gratia in statu innocentie tam opante q̄ coo=
perante. Et respondet q; indiguit vtraq; gratia. non
tamen indiguit gratia operante ſm omnem opandi
eius modum. Nam illa gratia opat̄ duobus modis.
scz liberando liberum arbitrium a malo. ꝛ seruitute
peccati. ꝛ ſm illum modum videlicet opandi gr̄a ope
rante primus homo in statu innocentie non indiguit.
eo q; sine peccato erat. Alia modo opat̄ illa gr̄a pre=
parando hominis voluntatem ad bonum. ꝛ ſm illam
eius opationem primus homo ipsa indiguit. cum ei'
voluntas per se in bonum efficaciter moueri non po=
tuit. quod probat magister autoritate beati Augu=
stini. Secunda questio est hec. Utrum primus ho=
mo in statu innocentie habuit etiam virtutes. Et re=
spondet q; aliq̄b' videtur q; non habuerit eas. quod
hoc modo ꝓbant. iusticiam non habuit. quia p̄ceptū
dei contempsit. prudentiam non habuit. quia sibi
non prouidebat. nec tēperātiā habuit: quia aliena
petijt. nec fortitudinem quia praue suggestioni nō re
stitit. Sz mgr̄ hmōi psuasioni respondens dicit q; li=
cet adam qñ actualiter peccauit tunc illas virtutes ñ
habuit. nihilominus tū habuit eas ante peccatū qñ
diuersis sanctorum autoritatibus confirmat. Ex cu=
ius questiōis solutione patet q; constat primum ho=
minem in statu innocentie virtutes habuisse q̄s pec=
cando dicitur abiecisse. Secunda ꝓpositio ē hec
Prim' parēs ꝓpter peccati indignitatē fuit de padi
so expulsus ꝛ ꝓhibit' de ligno vite edere ꝓp̄t qō po
terat si pstitisset in et̄nū viuere. Hāc ꝓpositionē mgr̄
insinuās dicit q; p̄m' hō in penā sui pcti exclusus ē a lo
co voluptatis. ꝛ ab esu ligni vite. p cui' vsū in et̄nuz
poterat viuere. non quidē post pcm̄ de ipo edēdo. sz
añ. Ubi soluit autoritatē Beñ. q̄ videt innui q; etiam
p' peccatū si de ligno vite comedisset in et̄nū vixisset

Et dicit q̄ autoritas dicit. videte ne forte manum suam mittat ad lignum vite. ⁊ viuat in eternū. q̄ sic glosanda est. Videte vos angeli ne comedat de ligno vite quo indignus est. De quo si pstitisset, et comedisset viueret in eternū. Et subdit q̄ ad impediēduz reditū hominis in paradisum apposita est angelica ⁊ ignea custodia. s. cherubin ⁊ flammeus gladius atq; versatilis ne post peccatum pateat hominibus illuc accessus. Tertia propositio est hec. Licet sit probabile adam in statu innocentie comedisse de ligno vite. tñ quia frequenter eius vsum non habuit immortalitatem non obtinuit. Hanc magister probans q̄rit Utrū ante peccatum etiam de ligno vite comederit. ⁊ si comederit quare non fuit factus immortalis. Et respōdens dicit q̄ comedit de ipso ante peccatū eo q̄ omnia ligna preter vnum sibi ad vsum fuerunt concessa sed ex hoc non fuit effectus immortalitatis. q̄ nō frequenter de ipso gustauit. Cum lignum illud cōferre ī mortalitatem non potuerat. nisi per frequentem eius vsum. Et tñ in speciali.

Q̄ p adam peccatum ⁊ pena trāsijt in posteros. a

DI. XXX

IN superiorī= bus insinuatū est licet ex pte. nō em̄ pfecte sufficimus exponere qualiter p̄mus hō deliq̄/rit. ⁊ quā p peccato penā sbierit: quib⁹ adj̄ciendū est peccatū simul ac penam p eum transisse in posteros. Sic̄ ap̄s ostendit inquiens. Sicut p vnū hominem peccatū in hūc mundum intrauit. ita i oēs homines mors ptransijt.

Utrū illud peccatū fuerit originale vel actuale. b

Hic primo videndū

est. quod fuit illud peccatū. originale. s. an actuale. ⁊ si de originali intelligat. cōsequēter quid sit originale peccatū. ⁊ quare dicatur originale. ⁊ qūo ptransierit vel ptranseat in oēs diligēter inuestigandum est.

Quidā illud accipiunt de actuali

Quibusdam placuit de peccato actuali ade illud accipere asserētibus hoc apostolum sensisse cū inferius ait. Sicut p inobedientiam vnius hominis pctōres cōstituti sunt multi. ita ⁊c. Euidenter inquiunt etiā ipso nomine exp̄mit apostolus peccatū q̄d p vnū hoiem intrauit in mūdū. s. iobediētiam. Inobediētia vo pctm̄ actuale est.

Qūo intrasse in mūdū dicūt. c

Hoc autem dicunt

intrasse in mūdū nō traductione originis ſ̄ similitudine preuaricationis. oēsq; in illo vno peccasse dicūt. quia oīm̄⁹ ille vn⁹ peccan=

di exemplū extitit. Hoc male senserūt q̄daz heretici qui dicti sunt pelagiani. de quibus Aug⁹. in lib. de baptismo puulorū commemorat dicens. Sciendū est iquit hereticos quosdā qui nominati sint pelagiani dixisse pctm̄ p̄me transgressionis in alios homies nō ppagatione sed imitatione trāsisse. Ñ etiam in puulis nolunt credere p baptismū solui originale peccatū. quod in nascentib⁹ nullum esse oīno contendunt. Sed eis dicitur. quia si apostolus peccatum imitatio/nis nō ppagationis intelligi voluisset. eius p̄ncipem nō adam sed diabolū diceret. De quo in lib. Sapieñ. dicit. Jnuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarū. Et quia nō vult intelligi hoc esse factum ppagatiōe ſz imitatione: ꝓtinuo subiūxit scriptura. Jmitant̄ autem eū qui sunt ex pte ipsius. Jmitant̄ quidem adam quotquot p inobedientiā transgrediunt̄ mandatum dei. Sz aliō est quod exemplum est voluntate peccantibus. aliud quod origo est cum peccato nascentibus. Non est igit̄ accipiēdū peccatuz ade transisse in oīes imitatiōis tm̄ exēplo sed ppagationis ⁊ originis vitio.

Hic aperit illud esse peccatum originale q̄d trāsit in posteros d

Et est illud peccatū

originale. vt aperte Aug⁹. testat̄ quod per adam transiuit in oīes p eius carnem vitiatam ꝓcupiscētialiter generatos.

Quid sit originale peccatuz hic inquiritur. e

Quod diligēter in=

uestigandum est. quid sit: De hoc em̄ sancti doctores sub obscuritate locuti sunt at/q; scholastici doctores varia senserunt.

Quidam enim putant originale peccatū esse reatum pene pro peccato primi homis. id est. debitum vel obnexietatem qua obnoxij ⁊ addicti sumus pene temporali ⁊ eterne pro primi hominis actuali peccato. quia pro illo vt aiunt omnibus debet̄ pena eterna. nisi p gratiam liberentur. Juxta horum sententiam oportet dici originale peccatuz nec culpam esse nec penam. Culpam non esse ipsi fatentur. pena quoq; ſm eos esse non potest. Quia si debitum pene originale peccatum est. cum debitum pene non sit pena. nec originale peccatum est pena.

Quod etiã quidã eorũ admittunt. dicẽtes in scriptura originale pctm̃ sepe nomiari reatum. ⁊ reatũ ibi intelligunt vt dictũ ẽ ob/noxietatẽ pene. ⁊ ea rõne asserunt peccatuz originale dici esse in puulis. quia puuli p illo primo peccato rei sunt pene. sicut p peccato iniqui parẽtis aliquãdo exulãt filij ẽm iusticiã eoꝝ.

Q originale peccatũ est culpa autoritatibus ꝓbat. f

Bz q originale peccatum culpa sit. pluribus sanctorũ testimonijs edocet. Sup Exod. vbi dicit. Primo genitũ asini mutabis oue.

Gregorij.

Greg⁹. ait. Omnes in peccatis nati sumus ⁊ ex carnis delectatione cõcepti culpã originalem nobiscũ traximus. vñ ⁊ volũtate nostra peccati implicamur. Ecce culpam originale dixit nos trahere. Vñ constat originale pctm̃ culpaz esse. Aug⁹. quoꝝ in lib. de natura ⁊ gratia de hoc eodem sic ait. Omẽs (vt ait apl'us) peccauerũt. vtiꝝ vel in seipsis vel in adaz. quia sine peccato nõ sunt. vel qõ originaliter cõtraxerunt. vel qõ malis moribꝰ addiderunt. Pctm̃ em̃ primi hominis nõ soluz ipsum. sed oẽ necauit genus humanũ. q ex eo dãnationẽ simul ⁊ culpã suscepim⁹. Idẽ sup ps̃. l. Qõ de corpe mortuo seminat cuz vinculo peccati originat nascit ⁊ mortl. Jõ igit se in iniqtatibꝰ cõceptũ dicit dauid: qz in oñibꝰ trahit iniqtas ex adã ⁊ vinculum mortl. Nemo em̃ nascit. nisi trahẽs penã et meritũ pene. Meritũ ãt pene pctm̃ ẽ. Dis g̃ q̃ nascit p carnis concupiscẽtiã pctm̃ trahit. Pctm̃ itaꝝ originale culpa ẽ. quã oẽs ꝯcupiscẽtialit ꝯcepti trahunt. Vñ in Eccl. dogmatibꝰ scriptũ ẽ. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites oẽm hoiem q̃ p cõcubituz viri ⁊ mulieris concipit cũ originali pctõ. nasci ipietati sbditũ mortiꝝ sbiectũ. ⁊ ab hñ nata ire nasci filiũ. a q̃ nullꝰ liberat nisi p fidem mediatoris dei ⁊ hoim. Dis ⁊ alijs autoritatibꝰ euidenter oñdit pctm̃ originale culpam eẽ. ⁊ in oibꝰ cõcupiscẽtialiter genitꝰ trahi a parentibus.

In ecclasticis dogmatibus

Quid sit qõ dr peccatũ originale. s. fomes pcti. i. cõcupiscẽtia. g

Nunc superest videre q̃d sit ipm originale pctm̃. Qõ cũ non sit actuale. nõ ẽ actꝰ siue motꝰ aie vl' corpis

Si em̃ actꝰ ẽ aie vl' corpis. actuale vtiꝝ peccatũ ẽ. Sz actuale nõ ẽ. nõ ẽ g̃ actꝰ vel motꝰ Quid g̃ originale pctm̃ dr: fomes pcti. s. cõcupiscẽtia vl' ꝯcupiscibilitas. q̃ dr lex membroꝝ. siue lãguor nature. siue tyrãnꝰ q̃ ẽ in mẽbris nr̃is. siue lex carnis. Vñ Augꝰ. i li. de baptismo puulorũ. Est in nob ꝯcupiscẽtia q̃ nõ ẽ ꝑmittẽda regnare. Sũt ⁊ eiꝰ desideria q̃ sunt actuales cõcupiscẽtie q̃ sunt arma diaboli. que veniũt ex languore nature Languor aũt iste tyrãnꝰ ẽ q̃ mouet mala desideria. Si ergo vis eẽ victor tyrãni atq; in ermẽ inimicũ iuenire. nõ obedias ꝯcupiscẽtie male. Dis ⁊ dis oñdit fomitẽ peccati eẽ concupiscentiam.

Augusti.

Quid noie concupiscẽtie intelligitur que dicit fomes peccati. h

Nomine autem cõcupiscẽtie nõ actũ cõcupiscẽdi. s vtiũ ꝑmũ significauit. cũ ea dixit legẽ carnis. Vñ idẽ in tractatu de ⁊bis apl'i ait. Semp pugnat in corpe mortis hui⁹. quia ipsa concupiscentia cũ qua nati sumus finiri non põt q̃diu viuimus. quotidie minui põt. finiri nõ põt. Que aũt est cõcupiscẽtia cuz qua nati sum⁹? Vitiũ vtiꝝ ẽ q̃ paruulũ abilẽ ꝯcupiscere facit. adultũ etiã concupiscentẽ reddit. Sic em̃ in oculo ceci in nocte vitiũ cecitatis est si nõ apparet. nec discernit inter videntẽ ⁊ cecũ nisi luce veniente. sic in puero vitiũ eẽ nõ apparet donec etatis ꝓuectioris tps occurrat. Ex his dat intelligi q̃d sit originale pctm̃. s. vitiũ cõcupiscẽtie. quod in oẽs cõcupiscentialit natos p adaz intrauit eosq; vitiauit. Vñ Augꝰ. in li. d baptismo puulorũ. Adã ꝓter imitatiõis exemplũ. occulta etiã tabe carnalis cõcupiscẽtie sue. tabificauit in se oẽs de sua stirpe venturos Vñ apl's recte ait. In q̃ oẽs peccauerunt.

Q ꝑ adã orta ginale pctm̃ in oẽs intrauit. i. ꝯcupiscẽtia

Circũspecte ⁊ sine ambiguitate dic hoc apl's. Siue em̃ intelligat in quo homine sit/ue in quo pctõ sanũ est. In adã em̃ oẽs peccauerũt vt in materia. nõ solũ eius exemplo vt dicunt pelagiani. Oñes em̃ ille vnꝰ homo fuerant. i. in eo materialiter erant. Manifestum est itaq; oñes in adam peccasse. q̃ si in massa. Ipse em̃ per peccatum corruptus. quos genuit oñes nati sunt sub peccato. Ex eo igitur sicut cuncti constituti sunt peccatores. ita ⁊ in illo vno peccato quod intrauit in mundum recte omnes dicuntur peccasse. quia sicut ab illo vno homine. sic ab eodẽ vno pctõ imunes eẽ nõ pñt. nisi ab eiꝰ reatu p xpi baptismuz absoluant. Alia

Augꝰ. in li. de baptismo puulorũ quo itelligatur in quo oẽs peccauerunt

Aug⁹. de baptiſ. par.

ergo ſunt ꝓpria peccata in quibus tm̃ peccant quozũ peccata ſunt. Aliud hoc vnum in quo oms̃ peccauerunt. i. ex q̃ oēs pctō/res inſtituti ſunt.

Quod ſit peccatum in quo omnes peccauerunt. ſ. originale quod ex inobedientia proceſſit. i

Hoc ē originale pec=

catum quo peccatozes naſcunt̃ oms̃ concupiſcentialiter geniti. quod ex adā ſiue ex eius inobedientia emanauit ⁊ in poſteros demigrauit. Uñ aplus cōſequēter ꝓ inobedientiam vnius hominis. multos dicit conſtitutos eſſe pctōres. que eſt actuale pctm̃. Cum aũt dixerit ꝓ vnum hoiem pctm̃ intraſſe i mũdũ ⁊ in eo oēs peccaſſe: qđ de originali dictũ eſſe oportet accipi.

Ex quo ſenſu dictũ eſt per inobedientiam vnius multi ſunt conſtituti peccatozes. k

Quod ergo ait per

inobedientiā vnius multi cōſtituti ſunt peccatozes. eo ſenſu dictũ eſſe intelligendũ eſt. quia ex inobedientia ade. ſ. ex peccato actuali ade ꝓceſſit originale peccatum q̃ oms̃ pctōres naſcunt̃ vt ⁊ in illo eſſet. ⁊ in oms̃ tranſiret.

Q̃ peccatũ originale in adam fuit ⁊ in nobis eſt. l

Unde Aug⁹. Juli

ano heretico nullũ pctm̃ in puulis eſſe contendenti rñdens. apte aſſerit pctm̃ originale ex voluntate ade ꝓceſſiſſe. ac ꝓ eius inobedientiam in mundũ intraſſe. Querit em̃

Queſtio iuliani.

Julianus. ꝓ quid pctm̃ inuenit̃ in paruulo. ita inquiens. Nõ peccat iſte q̃ naſcitur. Nõ peccat ille qui genuit. Nõ peccat ille q̃ condidit. Per quas igit̃ rimas inter tot p̃ſidia innocētie peccatum fingis ingreſſum?

Rñſio augu.

Et rñdet ſancta pagina. Per vnũ hominē pctm̃ intrauit in mũdũ. ꝓ vni⁹ inobediētiā ait apl̃s. Quid q̃rit ampli⁹? q̃d q̃rit apti⁹?

Queſtio Juliani

Itē inq̃t Julian⁹. Si ꝓ hoiem pctm̃ intrauit in mũdũ: pctm̃ vel ex volũtate ē vel ex natura ē. Si ex volũtate ē. mala ē volũtas q̃ pctm̃ facit. Si aũt ex natura ē. mala ē natura. Cui rñdeo. ex volũtate pctm̃ ē. Querit forte. Utrũ originale pctm̃ ex volũtate

Rñſio augu.

ſit? Rñdeo prorſus ⁊ originale pctm̃ ex voluntate eē. q̃ ꝑ volũtate ꝓmi hois ſemiatũ ē vt in illo eēt. ⁊ in oēs trāſiret.

Obiectio quozũdā cōtra id quod ſupra dictum eſt omnes in adaz fuiſſe homines. m

Ad hoc autez q̃ di=

xim⁹ in adā fuiſſe oēs homines. q̃dā vbox ſectatozes ſic obj̃ciũt dicētes. Nõ ois caro q̃ ab adā traducta ē. in eo ſimul exiſtere potuit. q̃ multo maior q̃ntitatis ē q̃ fuit corpus ade. In q̃ nec tot etiā athomi fuerunt q̃t ab eo hoies deſcēderũt. Quocirca verũ nõ eē aſſerũt ſubam vniuſcuiuſq̃ in primo fuiſſe parente.

Reſponſio vbi apitur qualiter fuerunt in adā ſm rone ſeminalem. ⁊ q̃ũ ex eo deſcenderint. ſ. lege ꝓpagationis. n

Quibus reſponde

ri põt. q̃ materialit̃ atq̃ cauſalit̃. nõ formaliter dicit̃ fuiſſe in primo hoie: oms̃ q̃ũ i humanis corpib⁹ naturalit̃ ē. deſcēditq̃ a primo parente lege ꝓpagationis ⁊ in ſe auctũ ⁊ multiplicatum eſt nulla exteriori ſuba in id trāſeũte. ⁊ ip̃m in futuro reſurget Fomẽ tũ q̃dē habet a cibis ꝙ nõ cõuertunt̃ cibi in humanā ſubam. que. ſ. ꝓ ꝓpagationē deſcēdit ab adā. Trāſmiſit em̃ adā modicum q̃d de ſuba ſua in corpa filioz q̃ eos ꝓcreauit. i. aliq̃d modicũ de maſſa ſube ei⁹ diuiſum ē. ⁊ ide formatũ corp⁹ filij. ſuiq̃ multiplicatiõe ſine rei extrinſece adiectiõe auctũ ē. Et de illo ita augmētato aliq̃d ide ſepat̃ vñ formant̃ poſterozũ corpa. ⁊ ita ꝓgredit̃ ꝓcreatiõis ordo lege ꝓpagatiõis vſq̃ ad fin̄ hũani gener̄. Itaq̃ diligēter ac ꝑſpicue intelligētib⁹ ptz oēs ſm corpa in adā fuiſſe ꝓ ſeminalē rōnē. ⁊ ex eo deſcendiſſe ꝓpagationis lege.

Quõ ꝓpagatiõe ꝺ dit

Autoritate ⁊ rõne pbat̃ nihil extrinſecũ cõuerti i hũanā ſubstātiā o

Q̃ vero nihil extri

ſecũ i hũani corpis naturā trāſeat. vitas in euāgelio ſignificat dicēs. Oē qđ itrat in os i vētrē vadit ⁊ i ſeceſſũ emittit̃. Nõ etiā rõne oñdi põt b̃ mõ. Puer q̃ ſtati p⁹ortũ morit̃. i illa ſtatura reſurget quā habitur⁹ erat ſi viueret vſq̃ ad etatē triginta annozũ nullo vitio corporis impedit⁹. Unde ergo illa

substantia que adeo parua fuit mortua. i resurrectione tam magna erit. nisi sui i se multiplicatione. Unde apparet q etiam si viueret. nõ aliunde sed in se augmẽtaret illa substantia. Sicut costa de qua facta ẽ mulier. ⁊ sicut panes euãgelici. Non inficiamur tñ q̃n cibi ⁊ humores in carnẽ ⁊ sanguinẽ trãseunt. Sed nõ in vitate humane nature q̃ a primis descẽdit parẽtib⁹. que sola in resurrectione erit. reliqua vo caro. in quam cibi transeunt tanq̃ superflua in resurrectiõe deponẽt. que tñ ciborum aliarũq̃ rerũ fomẽtis coalescit.

Q cibi in carnem transeũt sed nõ in eaz que descẽdit ab adam

Ista est distinctõ. xxx. huiꝰ secũdi libri.

In qua magister egit de peccato primorum parentum quo persona corrumpebat naturam. Incipit agere de peccato puulorum quo natura corrumpit psonam. Et tria facit. Nam primo ostendit eẽ tale peccatum in genere. Secundo manifestat ipsum in spẽ. Tertio respondet questioni ex dictis originate. Primum facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Qõ diligenter inuestigandũ est. Secundum vsq̃ ibi Ad hoc autem. Tertium vsq̃ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionib⁹. quarum prima est hec. Parentum primorum primum originale actuale peccatum fuit mortale. ⁊ ab eis in posteros derivatum. Hanc magister intẽdens ꝓponit q peccatum ⁊ pena peccati in posteros trãseunt. ⁊ tale peccatum dixerunt quidam esse peccatũ actuale ipsius ade. quod ꝓbat autoritate apostoli dicentis. q peccatum quod p vnũ hominem in mũdum intrauit sit inobedientia que videtur esse peccatũ actuale. vt dicit opinio ista. Alij vero sicut pelagiani dixerunt peccatum quod in mundum intrauit p adam etiam esse peccatum actuale. sed non ipsius ade. sed peccatum cuiuslibet hominis quod dicebant p adam in mundum introductum esse. non introductione originis. sed similitudine preuaricationis. eo q illevnus oĩbus exemplum reliquit. Sed illud non videtur bene consonum. quia dato q peccatum originale diceretur solum exemplum peccati presciti ad peccandum. tunc deberet etiam dici q transiret a demone i homines qui primum exemplum peccandi reliquit. Et ipse tanq̃ primus in posteris a peccantibus imitatur. quod quia est inconueniens. ideo dicit mgr eẽ tenendum peccatum ab adam transiuisse in posteros non solum imitationis exemplo. sed propagationis ⁊ originis vitio. quod probat per beatum Augustinum apte dicentem. q originale peccatum transiuit ab adam in omnes p eius carnem vitiatam concupiscentialiter generatos. Secunda propositio ẽ hec Originalis culpa est quedam habitualis ⁊ vitiosa cõcupiscentia excitans in nobis contra rationem õsideria. Hanc magister insinuans dicit q peccatum ꝑmi hominis est ꝺm veritatem culpa a primis parentib⁹ p originem in posteros traducta que culpa nõ ẽ actꝰ hominis. sed quedam habitualis ⁊ vitiosa concupiscentia excitans in homine mala desideria. que quãdoq̃ in sacra scriptura a sanctis doctoribus nominatur languor nature. quãdoq̃ lex membrorũ. quandoq̃ fomes peccati. qñq̃ lex carnis. quãdoq̃ tyrannꝰ. quãdoq̃ concupiscentia vel concupiscibilitas. Postea soluit duas difficultates cuiusdam heretici iuliani sc̃z querentis. Primo qõ peccatum originale subintret puulos. cum nec ipsi genitus. nec generãs pec-

cet. nec conditor. Et respondet ꝺm beatum Augustinum sententialiter dicentem. q odiosa primi parẽtis inobedientia est causa quare in nobis nata est fomes peccati ⁊ concupiscentia. Secundo quesiuit. an illud peccatum sit a natura vel a voluntate. Et respondet sententialiter dicens. q licet peccatum originale sit in nobis necessarium. tamen in primo parente qui ipm traduxit fuit voluntarium. Tertia ꝓpositio ẽ hec Oĩes qui descendunt ab adam ꝓpagatiõis lege fuerunt in lumbis eius seminali seu materiali ratione. Hanc magister probans querit. qõ in adam potuerunt omnes homines ꝺm carnem esse. cum nec tot athomi in ipso esse potuerunt quot homines ab ipso processerunt. Et respondens dicit. q omnes homines materialiter ⁊ causaliter in ipso fuerunt. quia alij quid ab ipso decisum est. a quo sine alterius additione p solam multiplicationem materie in seipsam corpus filij eius generatum ⁊ actum est. ⁊ sic p simile p decisionem factam in posteros genus humanũ multiplicatum est. ita q nihil oĩno exterius aduenies transit in veritatem humane nature. qõ ꝓbat primo autoritate euangelij dicentis. Oĩne quod intrat i os in ventrem vadit. Secundo p hoc q omnes in resurrectione habebũt quantitatem pfectam sine alterius materie additione. Ex istis tñ nõ negat mgr q alimẽtum transeat in carnẽ. sed negat q transeat in humane nature vitatem. Et tñ in speciali.

Qũo peccatũ originale a patribus trãseat in filios. an ꝺm aiam an ꝺm carnem a

DLXXXI

Hunc super est inuestigare qualiter illõ peccatum a patribꝰ traducat in filios. s. an ꝺm solam animã. an ꝺm carnem. siue ꝺm vtrũq̃? Putauerunt quidam ꝺm aiam trahi peccatum originale. nõ solum ꝺm carnem. quia non solum carnem sed ⁊ animaz extraduce esse arbitrati sunt. Sicut enim in generatione prolis de carne paterna substãtialiter trahit caro. ita etiã de gignẽtis anima. animã geniti essentialiter deduci ab his existimabatur. Ideoq̃ sic de corrupta carne caro corrupta semi nat. ita etiã de anima peccatrice aia peccatrix corruptione originali infecta. ab illis trahi dicit.

Opinio quorũdam male credẽtiũ animas eẽ extraduce

Predictã opinionem damnat ⁊ q per carnẽ traducat peccatũ dicit. ⁊ qũo ostendit. b

Hoc autẽ fides catholica respuit. ⁊ tanq̃ veritati aduersum damnat. que nõ animas sed carnem solã sicut supius diximus extraduce esse admittit. Non ergo ꝺm animam sed ꝺm carnem

solam peccatū originale trahit̄ a parētib⁹. Est em̄ peccatū origīale (vt supra diximꝰ) cōcupiscentia nō quidē actus sed vitiū Ipsa cōcupiscentia est lex mēbrorū vel carnis que est morbidus quidam affectus vel languor qui cōmouet illicitum desideriū. id ē. carnalē cōcupiscētiam que lex peccati dicit̄ Que dicit̄ manere in carne. nō quin in anima sit. sed quia per corruptionem carnis in anima sit.

Vñ Aug⁹ ad Ualerium

Quare cōcupiscētia dr̄ eē in carne.

¶ Causam corruptiōis carnis ostēdit. ex qua in anima peccatum fit. c

Caro enim propt̄

peccatū corrupta fuit in adam adeo vt cuz añ peccatū vir ⁊ mulier sine incentiuo libidinis ⁊ cōcupiscētie feruore possent conuenire: essetq; thorus imaculat⁹. iam post peccatum nō valeat fieri carnalis copula absq; libidinosa cōcupiscentia. que semp vitium est ⁊ etiam culpa nisi excuset̄ p bona coniugij. In cōcupiscētia ergo ⁊ libidine cōcipit̄ caro formāda in corp⁹ ꝓlis. Unde caro ipsa que cōcipit̄ in vitiosa cōcupiscētia polluitur ⁊ corrūpit̄. ex cui⁹ cōtactu anima cū infundit̄ maculā trahit. qua polluit̄ ⁊ fit rea. id est. vitium cōcupiscentie. que est originale peccatum.

Q ꝓpter corruptionē carnis que ē causa peccati dicitur peccatum eē in carne d

Ideoq; ip̄m pecca

tum dicit̄ manere in carne. Caro ergo que in cōcupiscētia libidinis seminat̄. nec culpā habet nec actum culpe. sed causam. In eo ḡ qd̄ seminat̄: corruptio est. In eo aūt q nascit̄ concupiscētia. vitiū est. Unde Amb. d̄ vbis apostoli sic ait. Qūo habitat peccatū in carne. cū nō sit substātia. sed priuatio boni? Ecce primi hominis corp⁹ corruptum ē p peccatū. ipsaq; corruptio p conditionem offensionis manet in corpe. robur tenēs diuine sententie date in adam. cui⁹ consortio anima maculat̄ peccato. Per id ergo q facti causa manet. inhabitare dicit̄ peccatum in carne. hec est lex carnis. Idem. Non habitat peccatum in aīa. sed in carne. qꝛ peccati causa ex carne est. nō ex anima. qꝛ caro est ex origine carnis peccati. ⁊ p traducem om̄is caro fit causa peccati. anima vero nō traducit̄. ⁊ ideo in se causam peccati nō habet. Aug⁹. quoq; ex carne peccatū aīam cōtrahere in sermone quodam de verbis apostoli ostēdit dicens. Uitiū concupiscētie est qd̄ anima ex carne cōtraxit. Natura quippe humana nō ope dei cum vitio p̄mit⁹ est instituta. sed ex volūtatis arbitrio priorum hominū veniēti vitio est sauciata. ita vt nō sit in carne bonū. sed vitium quo inficitur anima.

Ambrosi⁹

Augus

¶ De causa originalis peccati que est in carne vtrum sit culpa an pena. e

Hic q̄ri solet vtruz

causa peccati originalis q̄ dicta est eē in carne culpa sit vel pena siue aliquid alid̄? Culpa eē nō potest. quia culpa nō ē in re irrationali. Si em̄ culpa esset in carne añ infusionem anime. actualis esset vel originalis Sz actualis ibi nō est. nec originalis culpa est. quia ipsa causa est originalis peccati. Si āt pena est. que est illa? passibilitas vl̄ mortalitas vl̄ alia corruptio? Hos em̄ defect⁹ carni inesse cōstat.

Qd̄ nō sit pa ꝓbat

Hic apiet̄ q̄d sit feditas tracta ex libidine coeuntiū. que vitium vel corruptio dici pōt. f

Ad quod dici pōt

quia multiplex defectus carnis ⁊ precipue pollutio quedā. quā ex feruore coitus parētum ⁊ cōcupiscētia libidinosa cōtrahit caro dū concipit̄: causa est originalis peccati. q̄ recte vitium siue corruptio carnis appellari pōt. Que feditas maior videt̄ esse in carne cōcupiscentialiter traducta q̄ in ea vñ traducit̄. Et q vitiū vel corruptio sit in carne añ cōiunctionem anime. effectu ꝓbat̄. cum anima infundit̄ que ex corruptione carnis maculat̄. Sicut in vase dinoscit̄ vitiū eē cū vinū infusum acescit.

Inductu similiū ostēdit nō absurde dici filios trahere peccatū a parentibus etiā mūdis. g

Ne autē miremur

⁊ intellectu turbemur audiētes pctm̄ originale filios traducere a parentibus iam per baptismum ab illo peccato mundatis. diuersarum similitudinum inductione id posse fi-

eri insinuat Aug⁹. in lib. de baptismo puu-
lorū ita inquiens. Quo pputiū p circūcisio
nem auferē. manet tñ in eo quē genuerīt cir
cūcisi. Quo etiā palea que ope humano tā
ta diligētia sepaē. manet tñ in fructu qui de
purgato nascīt tritico. ita peccatū quod in
parentibus p baptismū mundaē. manet in
eis quos genuerunt. Ex hoc em̄ gignunt
quod adhuc vetustum trahunt. nō ex hoc
q̄ lex in nouitate pmouit eos inter filios dī
Nō em̄ generant parētes filios fm illā ge-
nerationē qua denuo nati sunt. sed potius
fm illam qua carnaliter ⁊ ipsi primuz sunt
generati.

Quare dicaē originale hic dicitur cum epilogo. h

Jam ostensum est quid sit originale pctm̄. ⁊ qualiter a paren
tibus in filios. ⁊ p carnez in aiam transeat.
Ex quib⁹ etiā innotescit quare dicaē origi-
nale pctm̄. ideo. s. quia ex vitiosa lege origi
nis nostre in qua cōcipimur. s. carnis libidi
nosa cōcupiscentia traducīt vt supra dictū
est. Nō em̄ quia ex carne tracta ab adā con
cepti sumus. ideo pctm̄ traximus. quia et
christi corpus ex eadē carne formatum est.
que ab adam descendit: sed eius cōcept⁹ est
celebrat⁹ nō lege peccati. i. cōcupiscētia car
nis. vñ ⁊ caro eius peccatrix nō fuit. immo
opatione spūssancti. Noster vō pcept⁹ nō
fit sine libidine. ⁊ ideo non est sine peccato.
Aug⁹. ili. de fi. ad pe. Q̄ nō euidenter Aug⁹ ostēdit in libro de fīd
ad petrū dicēs. Quia dū sibi inuicē vir mu
lier q̄z miscenē. sine libidine nō est parentuz
cōcubitus. ob hoc filiorū ex eorū carne na-
scentium non potest sine peccato esse conce
ptus. vbi pctm̄ in puulos nō trāsmittit pro
pagatio sed libido. nec fecūditas humane
nature facit homines cum peccato nasci. ꝑ
feditas libidinis quā homines habēt ex il-
lius iustissima cōdemnatione peccati. Jōb
beatus Dauid ppter originale peccatuz q̄
naturaliē obstricti sunt filij ire. dicit. In ini-
quitatibus cōceptus sum. ⁊ in peccatis con
cepit me maē mea. Ex hoc itaq̄ apparet ex
lege conceptionis traduci originale pctm̄.
quia nisi cōceptio sic fieret in carne. anima
ex carnis cōiunctiōe cōcupiscētie vitiū nō
traheret.

Obiectio quorundam nitentium probare peccatum non traduci ex lege coitus. i

Bedad hoc oppo-

nitur hoc modo. In ipso conceptu vbi dici
tur transmitti pctm̄. ppagaē caro. nec tñ i-
fundīē anima fm philosophos. sed iam effigia-
to corpe. Quod etiā moyses in Exod. aper
te significat. vbi ait de pcussura mulier pre
gnantis. Si quis inquit pcusserit mulierez
pregnantē ⁊ aborsū fecerit. si adhuc infor-
me fuerit puerperiū. mulctabīē pecunia. Si
aūt formatū fuerit. reddat animā p anima
Formatū vero intelligīē ppria anima ani-
matū. ⁊ informe quod nōdum habet aiam.
In ipso ergo conceptu cum caro propaga-
tur nōdum infundīē anima. Quo ergo ibi
peccatū transmittīē. cum peccatum nō pos-
sit esse vbi anima non est? Ad quod dici Rñsio cū so-
potest quia in illo conceptu dicīē peccatum lutione
transmitti. non quia peccatuz originale ibi
sit. sed quia caro ibi contrahit id ex q̄ pctm̄
fit in anima cum infunditur. Et vtrūq̄z vo-
catur conceptus. s. ⁊ cum caro ppagaē for
mamq̄z corporis humani recipit. ⁊ cum ani
ma infundīē. quod aliq̄n etiam dicīē natiui
tas. Unde. quod natum est in te. ꝓprie
aūt natiuitas dr̄ in lucem editio.

Jsta est distinctō. xxxj. huj⁹ secun
di libri. In qua magister postq̄z egit de quiditate pec
cati originalis. agit de ipsius traductione. Et tria fa
cit. Nam primo agit de modo quo transfundīē. Se-
cundo de causa quare traducīē. Tertio de rōne nois
q̄ sortitur. Primū vsq̄z ibi. Hic solet queri. Secūdū
vsq̄z ibi. Jam ostensum est. Tertium vsq̄z ad finem di
stinctionis. In speciali sententia magistri stat in trib⁹
ppositionibus quarū prima est hec. Per carnem
qua vitiosa concupiscentia concipīē ⁊ anime vnitur.
⁊ nō p animā peccatum originale traducīē. Hanc ma
gister insinuans querit: vtrū peccatum originale tra
ducitur a parētibus in filios fm solam carnem vl̄ fm
solam animā. vel fm vtrūq̄z. Et rūdens dicit quosdā
fuisse opinatos. q̄ pctm̄ originale traducīē fm aiam
ponentes aiam ex traductione incipe. exemplum. ita
q̄ sicut in generatione prolis caro filij substātialiter
de carne patris trahīē. ita etiam anima filij. de ania
patris essentialiter generaē. Sed istam opinionē ma
gister respuit tanq̄ fidei catholice cōtrariā. eo q̄ pec
catum nō fm animam sed fm carnem solam a paren
tibus trahīē. Nam in feruore libidinis concipīē caro
in corpus formanda ⁊ incorrupta polluīē. Ex contā-
ctu anima cum infundīē contrahit maculā qua ⁊ ipsa
polluīē. ⁊ sic rea est vitij concupiscentie quod dicīē
peccatuz originale. ⁊ dicīē manere in carne nō quidē
sicut in subiecto proprio cū caro nō possit eē subiectū
culpe. sed sicut in causa seu virtualiter in carne conte
tum. Jstas sententias pbat magister autoritatibus
beati Augustini ⁊ Ambrosij. Secunda ppositio
est hec. Peccatum originale quidā defectus ⁊ fomes
peccati esse asseriē quo anima carni vnita inficīē. Hāc
magister pbans querit. Utrū talis carnis infectio.
sit culpa vl̄ pena. ⁊ q̄ non sit culpa pbat p hoc q̄ est i
subiecto irrationali. in quo culpa esse nō potest. q̄ eti
am non sit pena pbat ex hoc q̄ pepalitatibus cōite.

nõ cõnumerat. Et rñdet dicens. q̃ sit quidã carnis defectus ⁊ pollutio que recte vitium siue carnis corruptio nuncupari potest. que quidem feditas in carne ante coniunctionem anime fore approbat. quod ex hoc patet q̃ anima duz infunditur ex corporis corruptione maculatur. Et subdit non mirum esse filios peccatum originale contrahere a parentibus iaz mũdatis. sicut non miramur q̃ ab homine circumciso nascitur homo preputiatus. ⁊ ex grano depurato crescunt grana paleis circũsepta. Tertia propositio est hec. Igit̃ vocat̃ peccatum originale. quia cõtrahit̃ ĩ ortu ex libidine. Hanc magister probans dicit. q̃ illud peccatũ igit̃ dicit̃ originale. quia ex vitiosa lege originis nostre quo concipimur contrahit̃. s. ex carnis seminali commixtiõe cum feruore libidinis. ⁊ qz sol⁹ xp̃us talẽ libidinẽ nõ habuit ideo sol⁹ pctm̃ originale nõ cõtraxit. Et tm̃ in speciali.

Qũo originale peccatum dimittatur in baptismo. cum ⁊ post sit illa cõcupiscentia que dicit̃ originale peccatum. a

DI XXXII

Quoniam supra dictum est originale pctm̃ esse vitiũ cõcupiscẽtie. assignatumq̃ qũo a parentibus trahatur ⁊ originale dicat̃. supest inuestigare qũo in baptismo dimittat̃. cũ etiã post baptismum remaneat cõcupiscẽtia que añ fuerat. Uñ videt̃ vel pctm̃ originale nõ eẽ cõcupiscẽtia. vl̃ nõ remitti in baptismo. Manet quippe vt ait Aug⁹. in corpe mortl hui⁹ carnalis cõcupiscẽtia. cui⁹ vitiosis desiderijs nõ obedire p̃cipimur. Que tñ cõcupiscentia quotidie minuit̃ in proficientibus ⁊ continentibus. sed licet remaneat concupiscentia post baptismũ. nõ tñ dñat̃ ⁊ regnat sicut ante. imo p gr̃am baptismi mitigat̃ et minuit̃. vt post dominari nõ valeat. nisi q̃s reddat vires hosti eũdo post concupiscentias. Nec post baptismũ remanet ad reatũ quia nõ imputat̃ in peccatũ. sed tantũ pena peccati est. Ante baptismum vero pena est ⁊ culpa.

Aug⁹. ĩ li. de nuptijs ⁊ concupiscẽtia

Q̃ originale peccatũ duobus modis dimittit̃. s. extenuatione sui. ⁊ solutione reatus. b

Duplici ergo ratione pctm̃ originale dicit̃ dimitti in baptismo quia p gr̃am baptismi vitium cõcupiscẽtie debilitat̃ atq̃ extenuat̃. ita vt iam non regnet nisi consensu reddant̃ ei vires. quia ⁊ reatus ipsius soluitur. Unde Aug⁹. in lib. de baptismo puulorum. Gratia per baptismum id agitur. vt vetus homo crucifigat̃. ⁊ corp⁹ peccati destruat̃. nõ ita vt in ipsa viuente carne cõcupiscentia respersa ⁊ innata repente absumat̃ ⁊ non sit. sed ne obsit mortuo que inerat nato. Naz si post baptismum vixerit. in carne habet concupiscentiam cum qua pugnet. eamq̃ adiuuante deo superet. si tñ nõ inuacuum gratiam eius suscepit. Nõ itaq̃ hoc p̃stat̃ in baptismo. nisi forte miraculo ineffabili creatoris. vt lex peccati que est in mẽbris prorsus extinguatur ⁊ nõ sit. sed vt quicq̃d mali ab homine factum. dictũ. cogitatumq̃ est. totũ aboleatur. ac velut factũ non fuerit habeat̃. Ipsa vero cõcupiscentia soluto reatus vinculo. quo p illam diabolus animã retinebat. et a suo creatore sepabat. maneat in certamine

Autoritates de vno mõ remissionis

Ecce hic apte ostendit ea ratione dimitti in baptismo. nõ quia nõ maneat post baptismum. sed quia reatus in baptismo aboletur. Deinde idem ipse ostendit eo modo etiã dimitti. quia baptismi gratia concupiscentia ip̃a mitigat̃ ⁊ minuit̃: in eodem libro ita dicens. Lex carnis quã apostol⁹ appellat pctm̃ cum ait. Nõ regnet peccatũ in vestro mortali corpe. nõ sic manet in membris eorum qui ex aqua ⁊ spũsancto renati sunt. tanq̃ nõ sit ei⁹ facta remissio. vbi om̃ino plena fit remissio peccatorũ. sed manet ĩ vetustate carnis tãq̃ supatũ ⁊ pemptũ nisi illicito cõsensu q̃dãmõ reuiuiscat. ⁊ ĩ regnũ pprium dñationẽq̃ reuocet̃. Hic apte insinuat̃ in baptismo concupiscentiam debilitari. ex quo ⁊ dicit̃ dimitti non soluz ideo qz reatus ibi soluit̃. Quem remissionis modũ alijs etiã plurib⁹ testimonijs scriptura edocet. Ait em̃ Aug⁹. contra Julianum. Lex in membris est. vitium carnis est. quod ex pena peccati ⁊ extraduce mortis prouenit. Sed lex ista q̃ est in membris. remissa est regeneratiõe spirituali. ⁊ manet in carne mortali. Remissa est. quia reatus solutus est sacramento quo renascunt̃ fideles. Manet autem. quia opatur desideria cõtra q̃ dimicant etiam fideles. Idem in sermone q̃dam de concupiscentia carnis. Per gratiam baptismatis ⁊ lauacrum regenerationis solutus est ⁊ ipse cõcupiscẽtie reatus cuz q̃ eras natus. ⁊ quicquid antea cõsensisti male cõcupiscentie. siue cogitatione. siue locutione siue actione. Idem in libro de nuptijs ⁊ cõcupiscentia. Concupiscentia carnis licet in regeneratis iam non deputetur in peccatuz quecunq̃ tamen proles nascit̃. obligata est originali peccato. Item. Dimittitur concu

Autoritates de altero

piscentia carnis in baptismo. non vt non sit sed vt non imputet in peccatum. Hoc ē em nō habere peccatum. non esse reum peccati. Quo ergo alia peccata pretereunt actu ⁊ remanent reatu. vt homicidium ⁊ similia. Ita econuerso fieri pōt vt cōcupiscentia p̄tereat reatu. ⁊ remaneat actu. Ex predicti euidenter monstratur quō pctm̄ originale i baptismo remittat.

De feditate quam caro ex libidine coitus contrahit vtrum in baptismo diluatur. c

Volet autem hic q̄ri. vtrum ⁊ ipsa caro in baptismo ab illa feditate purget. quam in conceptione ex concupiscentia libidinosa contraxit? Quibusdam videtur q̄ sicut anima a reatu purificatur. ita ⁊ caro ab illa pollutione purgatur. Ut sicut duobus completur mysterium baptismi. scz aqua ⁊ spiritu. ita ibi duo purgē tur: anima. s. a reatu. ⁊ caro ab illa cōtagione. quod quidem probabile est. Alij vero putant tantū animā ibi mundari. carnez vero non ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vsq; ad procreationez filiorum que fit in concupiscentia carnis. videtur natura carnis magis ac magis corrūpi. ⁊ magis corrupta videtur caro prolis q̄ parentis. quia de carne pollutionem quam habuit a conceptu retinenti. trahitur polluta. ⁊ in concupiscentia concipitur vnde et polluitur. ⁊ ita ex duplici causa contaminatur. Unde maior videtur pollutio carnis i prole q̄z fuerit in parente. Ad quod illi dicunt. quia licet caro prolis ex carne feda seminetur. ⁊ in concupiscentia concipiatur. non tamen feditatem maiorem trahit q̄z caro vnde seminatur habuerit. Quis etiam si fedior atq; immundior sit caro prolis. et ideo magis corrupta q̄z caro parentis. non inde (vt aiunt) fit preiudicium veritatis. qz nec absurdum esse dicunt. si carnis natura magis in posteriorib⁹ corrupta trahatur. neq; ex ipsa magis corrupta anima magis inficitur.

Quidā dicūt carnē mūdari ab illa pollutiōe alij nō

Addit inconuenientiā cōtra illos q̄ negant

Rñsio illorū.

Ex quo auctore fit illa concupiscē/tia. deo. s. vel alio. d

Preterea queri solet vtrum concupiscentia que post baptismum remanet. ⁊ tantum penalitas est. ante baptismum vero pena erat ⁊ culpa. ex deo auctore sit vel ex alio? Ad quod breuiter respondentes dicimus. quia inquantū pena est. deum habet auctorē. inquātum vo culpa est. diabolum siue hominez habet auctorem.

Qua iustitia anime munde ex creatione illud peccatuz imputet. cū non possit vitare. e

Volet etiam queri qua iustitia teneat illo peccato anima innocens a deo creata. cum non sit in potestate sua illud vitare? Nō em̄ p liberum arbitriū illud committatur. quia non pus est anima q̄z illi peccato est obnoxia. Ad hoc q̄dam dicunt ideo animam ream esse illius peccati licet munda a deo sit creata. quia cum infūditur corpori. condelectatur carni. ex quo peccatum contrahit. Quod si esset. iam nō originale sed actuale diceretur. Potius ergo. ideo recte potest dici imputari animei illud peccatum quod ex corruptione corporis ineuitabiliter trahit. quia vt ait Aug⁹. i libro de ciuitate dei. Nō fuit corruptio corporis q̄ aggrauat animam causa primi peccati. sed pena. nec caro corruptibilis animā peccatricem fecit. ꝫ peccatrix aia carnē corruptibilem fecit.

Rñsio quorūdam falsa

Congrua rñsio⁹ ⁊ p̄ma

Utrū illud peccatū sit voluntariū vel necessarium. f

Illud etiam nō immerito queri potest. vtrum pctm̄ originale debeat dici voluntarium vel necessarium? Et necessarium potest dici. quia vitari non potest. Unde ⁊ propheta dicit. De necessitatibus meis erue me. Et voluntariuz non incongrue appellatur. quia ex volūtate primi hominis processit. vt Aug⁹. in primo libro retractationum ostendit dicens. Illud quod in puulis dicitur originale peccatum cum adhuc non vtantur libero arbitrio voluntatis. non absurde vocatur voluntariū quia ex prima hominis mala voluntate cō tractum. factum est quodammodo heredi/tarium.

Q volūtariū pōt dici ⁊ necessariū.

Quare deus animam corpori iungit sciens eaz inde maculari. ⁊ ideo damnari. g

Si vero queritur

cur deus qui fecit animā ipsam sine macu/
la. ⁊ scit eam ex corpis coniunctione macu=
lam peccati contrahere. ⁊ aliqñ añ baptis/
mum seiungi ab ipso corpe. ⁊ sic damnari.
eam corpori iungit? Rñdemus ex altitudi
ne iudiciorum dei id prouenire. ⁊ nec iniuste
id a deo fieri. Ipse em̄ nō incongrue huma
ne conditionis modū quē a principio instī/
tuit. licz peccata hominū interceſſerint. sine
immutatione continue seruat. Corpora de
materia a p̄incipio sine vitio facta fingens.
animasq; de nihilo creans. eorumq; coniū=
ctione hominem pficiens. Cuz ergo vtraq;
hominis natura a deo sine vitio sit institu/
ta. licet a se peccato sit vitiata. nō ideo im=
tabilis deus humane ꝯditionis p̄maria le=
gem mutare debuit siue ab hoim multipli=
catione desistere.

An anima sit talis qualis a deo creatur. b

Hic a quibusdam queri solet. vtrum anima talis sit añ baptis
mum qualis a deo creatur? Quod non esse
Quīo q̄dā. p̄- bant nō eē ta lem p̄bare conant hoc modo. Anima in corpo=
re creatur. in cui? cōiunctione peccato ma/
culatur. Quācito ergo est. pctm̄ habet. nec
prius fuit q; pctm̄ habuerit. nō est ergo ta=
lis qualis a deo creatur. Creatur em̄ a deo
Solutio innocens ⁊ sine vitio. ⁊ nunq; talis ē Ad
quod dici potest. quia non om̄ino talis est
qualem eam deus fecit. Deus em̄ bonā eā
fecit. ⁊ bonitatem ei sine corruptiōe indidit
Et dicit illa naturalis bonitas quā in crea=
tione a conditore suscepit. quā bonitatez p
pter pctm̄ penitus nō amisit. ꝑ vitiatam ha
buit. quā deus tñ sine vitio fecit. Si em̄ res
bona nō esset anima. in ea malū esse nequi/
ret. cum nō possit malum esse nisi in bono.
vt post diceť. Nō ḡ om̄ino talis est anima
qualis a deo est creata. Sicut quis pollu/
tas habens manus nō tale habuit pomum
quale ego dedi mundis manibus. Ego em̄
dedi mundum.

An anime ex creatiōe sint equales in donis naturalibus. i

Illud quoq; nō in congrue queri solet. Utrū om̄es anime ex
creatione equales sint. an alie alijs excellen
tiores? Pluribus nō irrationabiliter videť
q; ex ipsa creatione alie alijs excellant in na

turalibus donis. vt in essentia. alta alijs sit
subtilior. ⁊ ad intelligendū memorandūq;
abilior. vtpote acutiori ingenio ⁊ pspicatio
ri intellectu p̄dita. Quod nō improbabili
ter dicit cum in angelis ita fuisse cōstet. Et
licet naturalibus donis alie p̄ alijs polleāt.
⁊ tñ añ baptismū a corpe discedētes parez
penam. ⁊ post baptismum statim equalem
coronā sortiunť. q; ingenij acumē vel tardi
tas. p̄miū vel penā in futuro nō collocat.

Ista est distinctō. xxxij. huiꝰ secū/ di libri. In qua magister postq; egit de peccati originalis quiditate ⁊ traductione. agit de eius remissiōe Et tria facit. Nam primo ostendit quomodo peccatū per baptismum remittitur. Secundo qualiter a deo causatur. Tertio qualiter ad voluntatem compatur. Primum vsq; ibi. Preterea queri solet. Secundum vsq; ibi. Illud etiam non. Tertium vero vsq; ad finē distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tri bus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Quā. uis in baptismo remaneat concupiscentia gratia exer citij vt pena eius. tamen potestas libidinis p gratiaz Christi minuitur ne regnet vt culpa. Hanc mgr̄ p̄bās querit duas questiones quarum prima est. Quomo do peccatum originale p baptismum remittatur cum concupiscentia remaneat in baptismo etiam ⁊ post ba ptismum. Et respondens dicit q; hoc est ideo. quia post baptismum concupiscentia minuitur eo q; regna re ⁊ dominari prohibetur. ⁊ reatus per gratiam ba ptismi tollitur. Unde sicut peccata actualia ⁊ similia vt homicidium ⁊ similia. transeunt actu ⁊ remanent reatu. sic econtra est de peccato originali quod i ba ptismo transit q̄tum ad reatum. sed manet actu in q̄ tum concupiscentia manet. Secunda questio est Utrum caro purgetur in baptismo a feditate sua q̄m libidinosa concupiscentia traxit. Et respondet q; ꝑm aliquos non solum anima. sed etiam caro a sua fedita te in baptismo purgatur. eo q; aliq̄ vt dicunt ad illam purgationem ordinantur. ꝑm alios vero solum pur gatur feditas anime. ⁊ non carnis. ⁊ que istarū opi nionum verior sit magister non determinat. sed p̄ce dit in quēstione. Secunda propositio est hec. Pe ne qua iuste punitur post baptismum peccator deus ipse est principalis conditor ⁊ impator. Hanc magi sterp̄obans querit duas questiones quarum prima est hec. Utrum originalis concupiscentie deus sit eā. Et respondens dicit sic. Nam concupiscētia illa que post baptismum est ⁊ pena ⁊ culpa. In q̄tum ergo ē pena est a deo auctore tanq; iuste inflicta. Inquātum aūt culpa est. sic a diabolo est. ⁊ a primo homīe pec cante. Secunda questio est. Quare peccatum ori ginale imputatur anime. que tamen eius contractio nem vitare non potest. Et respondet q; hoc non fit iō quia anima condelectetur carni infecte cui ea infun ditur. quāuis tamen hoc quidam dixerunt. sed p̄ue nit ex peccato primi parentis. Cuius anima pecca trix efficit carnem corruptibilem ⁊ peccatricem. quia si esset ex delectatione anime quando carni vnitur seu infunditur. tunc non esset originale peccatum. sz ma gis actuale. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis ori ginale peccatum sit malum necessarium eo tñ q; a pri ma hominis voluntate pueniſſe tenetur dicitur volū tarium. Hanc magister p̄abans querit quatuor q̄sti ones. Prima est. Utrum peccatum originale sit volū tarium vel necessarium. Et rñdens dicit q; sit necessa

riũ eo q̃ vitari nõ põt. Etiã ẽ volũtariũ eo q̃ a volũta te primi hominis ꝓcessit. Secunda questio est. Quare deus animam carni infundit. ꝑ quam p̃sciuit eam esse maculandam. Et respondet q̃ hoc ideo fecit vt saluetur propagationis humane institutio. Vel dicit q̃ hoc remittendum est diuinorum iudiciorũ altitudini. Tertia questio est. Vtrum anima dũ corpori infunditur sit talis qualis a deo creatur. Et respondet q̃ non sit om̃ino talis quia a deo creat̃ munda. sed ex coniunctione ad carnem maculam contrahit. Quarta questio est. Vtrum omnes anime sint simpliciter equales a deo create. Et respondet q̃ nõ quia inequalia naturalia receperunt in ipsarum creatione. sicut ⁊ angeli. qđ mgr̃ ꝓbat diuersorũ scõruz autoritatibus. Et tm̃ in speciali.

An peccata omnium precedentiũ patrũ ꝑuuli originaliter trahãt vt peccatum ade. a

DI. XXXIII

Predictis adijciendum videt̃ an peccata p̃cedentium patruz ad ꝑuulos trãseãt. sicut illud p̃mi homis delictum in om̃es carnalit̃ genitos diximus redundasse. ⁊ si parentũ trãseunt in ꝑuulos. vtrũ omniũ qui fuerũt ab adam vsq̃ ad ipsos. an aliquorum ⁊ non omnium?

Quid super hoc Aug⁹. in enchiridion dicere videt̃. b

De hoc Aug⁹. in enchiridion. ambigue disserit. videt̃ em̃ approbare peccata parentum p̃cedentiũ imputari ꝑuulis. nõ omniũ tm̃ qui fuerunt ab adam. ne importabili ⁊ nimia sarcina in pena eterna grauarent̃ ꝑuuli. sed tm̃ eorũ parentum qui eos a quarta generatione p̃cesserunt. Quod confirmat illis verbis q̃b⁹ in Exod. dñs ait. Ego sum deus visitans iniquitates patrũ vsq̃ in tertiã ⁊ quartã generationem. quasi peccata parentũ ꝓximorũ tm̃ ꝑuulis imputent̃ ⁊ non alia. qđ ẽ ꝑ moderationẽ diuine miserationis.

Eorũ ponit documenta qui dicũt transire in paruulos parentum delicta. c

Et q̃ non illud solũ primi hominis delictum ꝑuulos teneat sed etiam alia: illi quibus ita videt̃ ex eo cõfirmant. q̃ etiam ꝑuuli nõ modo maiores dicunt̃ baptisari in remissionem peccatorum ꝑ pluralem numerũ nõ ꝑ singularem in remissionem peccati. Et Dauid de legitimo matrimonio ꝓcreatus dicit. In iniquitatibus conceptus sum. ⁊ in peccatis concepit me mater mea. Nõ dicit in iniquitate vl̃ peccato. Unde putant nõ tm̃ illud vnuz pctm̃ originale. sed etiã plura que in peccato ade reꝑiri possunt. ⁊ alia parẽtum peccata ꝑuulis imputari.

Q̃ in illo vno p̃mo peccato plura reperiunt̃ d

Q̃ vero in actuali peccato ade plura notari valeant peccata. Aug⁹. in enchiridion insinuat. Possunt inquit intelligi plura peccata in vna trãsgressione ade. si in sua quasi mẽbra diuidat̃ Nã ⁊ suꝑbia est illic. quia homo in sua poti⁹ eẽ q̃ dei potestate dilexit. Et sacrilegiũ. quia deo nõ credidit. Et homicidium. quia se in mortem p̃cipitauit. Et fornicatio spiritalis quia integritas mentis humane serpentina suasione corrupta est. Et furtum quia cib⁹ prohibitus vsurpatus est. Et auaricia. q̃a plus q̃ sufficere illi debuit aꝑetiuit. ⁊ si q̃d aliđ in hoc vno pctõ inueniri põt. Deinde de parentũ p̃cedẽtiũ peccatis vtrũ ꝑuulis imputent̃: magis opinando q̃ asserẽdo disceptat ita inquiens. Parentũ peccatis ꝑuulos obligari. nõ solũ primorũ hominũ. sed etiam suorũ de quibus ipsi nati sunt nõ improbabiliter dicit̃. Illa quiꝑe diuĩa sententia. reddam peccata patrum in filios. tenet eos ante regenerationem vsq̃ adeo: vt etiam de legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatibus conceptus sum. et in peccatis concepit me mater mea. Nõ dixit in iniquitate vel ĩ peccato. cum ⁊ hoc recte dici posset. Sed iniquitates et peccata dicere maluit. quia ⁊ in illo vno quod ĩ omnes homines ꝑtransijt. atq̃ tam magnũ est vt eo mutaret̃ humana natura. reꝑiunt̃ sicut supra disserui plura peccata. ⁊ alia parẽtum. que non ita possunt mutare naturam. reatu obligant filios. nisi gratia dei subueniat. Sed de peccatis aliorũ parentum quibus ab ipso adam vsq̃ ad patrem suum ꝓgenerationibus suis quisq̃ succedit. nõ immerito disceptari potest. vtrum omniũ malis actibus ⁊ multiplicatis delictis originalibus qui nascit̃ implicet̃. vt tanto pei⁹ q̃to posterius quisq̃ nascatur. An ꝓpterea deus in tertiam ⁊ quartam generationem de peccatis parentum posteris eoruz cõminet̃

De parẽtum pctis an ꝑuulos teneant

Vide opiniones varias

quia iram suam ꝙtum ad progeneratorum culpas nõ extendit vlteriꝰ moderatiõe miserationis sue. ne illi quibus regeneratiõis gratia nõ conferꝝ. nimia sarcina in ipsa eterna damnatione pmerenꝝ. si cogerenꝝ ab ipso initio generis humani. omnium pcedentium parentũ suorum originaliter peccata contrahere. ⁊ penas pro eis debitas pendere. An aliquid aliud de re tanta scripturis sanctis diligentius pscrutatis ac tractatis valeat vel nõ valeat reperiri. temere affirmare nõ audeo. Ecce pspicuum fit lectori Augustinũ supiora dixisse nõ asserendo. ꝫ diuersorũ opiniones referẽdo.

Ostendit augustinũ sibi fore cõtrarium. si id sentiret. e

Alioquĩ sibijpsi cõ

tradicere ostenderet. qui in eodem lib. omnium mitissimam dicit esse penaz paruulorum qui originali tantũ tenenꝝ peccato. his verbis. Mitissima sane pena eorum erit ꝙ pꝛeter peccatum quod originale cõtraxerꝝ nullum insup addiderũt. ⁊ in ceteris ꝙ addiderũt. tanto quisqꝫ ibi tolerabiliorem habebit damnationem. ꝙto hic minorem habuit iniquitatem. Ecce hic apte dicit puulorum penam omnium aliarum penaruz eẽ leuissimam. Quod si est: non ergo peccatis patrum pcedentium obliganꝝ. nisi ade. Si em̃ p peccatis parentuz actualibus eternaliter punirenꝝ ⁊ p suo originali. nõ iam minus. sed forte magis ꝙ ipsorum parẽtes punirentur. Non ergo p peccatis parentum actualibus. nec etiaz pro actualibus primi parentis. sed p originali quod a parentib⁹ trahitur. paruuli damnabunꝝ. p eo nullaz aliam ignis materialis vel cõscientie vinis penam sensuri. nisi ꝙ dei visione carebunt in ppetuum. Uno ergo ⁊ nõ pluribus peccatis puuli obligati sunt. Unde etiam ea ꝙ bus illa opinio muniri videꝝ. s. ꝙ peccata ⁊ iniquitates in puulis aliqñ scriptura esse significat vtens plurali numero. ita determinat Aug⁹. in eodẽ libro. Quia in scriptura p singularem numerũ pluralis numerus sepe significari solet. vt ibi. Ora ergo ad deũ vt auferat a nobis serpentem. non ait serpẽtes quos patiebaꝝ populus. Et econuerso per pluralem significatur singularis numerus. vt in euangelio. Mortui sunt em̃ qui querebant animam pueri. non ait. mortuꝰ est. cum loqueretur de herode. Et in Exo.

Determiatio eoꝝ ꝙ illi opponebãt i munimẽtum sue opinionis

Fecerunt deos aureos. cum vnũ fecerunt vitulum. de quo dixerunt. Isti sunt dij tui israel. Ita ⁊ illud originale vnũ plurali numero significaꝝ. cũ dicimus puulos in peccatorũ remissionẽ baptisari. ⁊ in pctis vt in iniquitatibus concipi.

An actuale peccatũ ade sit grauius ceteris. f

Hic q̃ri solet vtruz

pctm̃ ade transgressionis ex quo ꝓcessit originale. ⁊ in ꝙ plura supius notata sunt peccata. grauius fuerit ceteris peccatis. Quibusdam ita esse videꝝ. quia illud pctm̃ totã humanam naturã mutauit. sicut Augꝰ. dicit in ench̃. Illud vnuz pctm̃ in loco ⁊ habitu tante felicitatis admissum. tam magnum ẽ. vt in vno homine originaliter (vt ita dixerim) radicaliter totum genus humanuz dãnaretur. Idem in libro de ciui. dei. Tanto maiori iniusticia violatum est illud mandatum. quãto faciliori poterat obseruantia custodiri. Nondũ em̃ ipi voluntati cupiditas resistebat quod de pena transgressiõis post ea secutũ est. His alijsqꝫ vtunꝝ autoritatibꝰ qui illud peccatũ ceteris aliorũ hominum peccatis grauiꝰ esse dicunt. Quod etiã ratione ostẽdere laborant hoc modo. Magis nocuit illud pctm̃ ꝙ aliquod aliorum. quia totũ humanũ genus vitiauit. ac morti vticꝫ subdidit. quod nullo alio peccato factũ est. Maiorẽ ꝑ effectũ mali habuit illꝺ pctm̃ ꝙ aliqꝺ aliud.

Quare dicit dã grauis videꝝ cet.

Post aut tates p nes eor

Repsonsio cõtra illos vbi alia peccata ostendunꝝ illo maiora. g

Ad quod dici põt.

qꝛ licet illud pctm̃ humanã naturã mutauerit in necessitatẽ mortis. ⁊ in totũ genus humanum reatum diffuderit. nõ est tamen putandũ grauiꝰ fuisse pctõ in spm̃scm̃. qꝺ neꝙ hic neꝙ in futuro (vt Ꝟitas ait) dimittiꝝ Qꝛ Ꝟo totã humanã naturã corrupit. nõ iõ ẽ qꝛ grauiꝰ fuerit cũctis alijs pctis. ꝫ ꝙa ab hoie cõmissum ẽ. qñ i vno hoie tota humana natura consistebat. ⁊ ideo tota in eo corrupta ẽ. Maiorẽꝙ effectũ mali intulit quã tũ ad multiplices defectꝰ ꝙ ex eo manaueꝝ ꝫ nõ ꝙtũ ad penã eternã. ꝙm grauiorem nõ meruit. quã plures postea meruerũt p alia peccata. imo alios grauiorẽ ꝓmeruisse credimus irã ꝙ adã meruerit.

In quo habuit maiorẽ effectũ mali in quo minꝰ

An illud peccatũ sit primis dimissum parentibus. h

Si vero queritur an illud peccatũ fuerit dimissum p̃mis parentibus? Dicimus eos p penitentiam veniaz consecutos. Vñ Aug⁹. in lib. de baptismo puulorũ ait. Sicut illi primi parẽtes postea iuste viuẽdo credunt p dñi sanguinẽ ab extremo liberati supplicio. nõ tñ i illa vita meruerunt ad paradisum reuocari. sic ⁊ caro peccati etiam remissis peccatis. si hõ i ea iuste vixerit. nõ cõtinuo meretur eam mortez nõ ppeti. quã traxit de ppagine peccati.

Ex pctã parentũ visitant in filios. ⁊ q̃ nõ sunt aduersa que de⁹ dicit i Exodo ⁊ in ezechiele. i

Et licet peccatis parentum nisi ade puuli nõ obligent. nõ est tñ diffitendũ peccata parentũ in filios redũdare. sicut dñs in Exod. ad Moysen ait Ego suz deus fortis zelotes visitãs iniq̃tates patrum in filios vsq̃z in tertiam ⁊ quartam generationẽ his qui oderũt me. His verbis apte insinuatur q̃ deus reddit peccata patrum sup filios tertios ⁊ quartos. Huic aũt videtur aduersari quod dñs ait in ezechiele. Quid ẽ q̃ inter vos pabolam vertitis in puerbium istud dicẽtes. Patres comederunt vuã acerbã ⁊ dentes filiorũz obstupescunt. Viuo ego dicit dñs. si erit vob vltra parabola hec in puerbium in isrl. Ecce omnes anime mee sunt. vt aĩa p̃ris. ita ⁊ aĩa filij mea ẽ. Aĩa que peccauerit ipsa morietur Fili⁹ nõ portabit iniq̃tatẽ patris. ⁊ pat nõ portabit iniquitatẽ filij. Justicia isti sup eũ erit. ⁊ impietas impij erit sup eum. His verbis videt de⁹ corrigere p pphetaz q̃ male dixerit in lege. Si em̃ pctã patruz reddit in tertiã ⁊ quartã generationẽ. iiusticia videtur dei esse vt alius peccet ⁊ alius puniatur Qũo em̃ iustũ est alium peccare. ⁊ aliũ peccata lugere?

Autoritas ezechiel q̃ videtur aduersari legi

Determinatio p̃missarũ autoritatũ cõuenientiã ostendẽs. k

Sed vt ait Hieronym⁹. Ne lex ⁊ pphete. i. Exod⁹ ⁊ Ezechiel imo ip̃e de⁹ q̃ ⁊ h̃ ⁊ ibi locut⁹ ẽ. in sententijs discrepare videant. attẽdam⁹ finem illius autoritatis Exodi. Dicto em̃. reddo iniquitates patrum in filios. addit. his q̃ oderunt me. p quod euident ostẽdit. nõ ido puniri filios. q̃z peccauerũt patres. s̃ q̃z eis similes quodã hereditario malo deũ oderũt Illud ergo quod in Exod. dñs dicit. sicut Hiero. tradit. nõ id sonat quod multi estimant. nec est simile huic puerbio. Patres comederunt vuã acerbã ⁊c̃. Illud em̃ Exodi. Hiero. sup Ezech. et Aug⁹. sup Ps̃. Deus laudẽ meam ne tacueris. de filijs peccata patrũ imitantib⁹ accipienduz censent. sup quos dr̃ deus reddere peccata patrum quia punit eos. eo q̃ imitant peccata patrũ nõ quia p̃res peccauerunt. Non itaq̃z corrigit deus in propheta. qd̃ ante dixerat in lege. sed qũo intelligendũ sit apit. Vñ ⁊ illos q̃ praue intelligebãt arguit q̃ dicebãt. Patres comederũt ⁊c̃.

Quare dixerat in tertiã ⁊ quartaz generationẽ. ⁊ quare patres tãtũ cõmemorauit. l

Veruntamen si de imitatoribus malorum illud accipit. quare tertiam ⁊ quartam generationẽ tm̃ commemorauit. cum in qualibet generatione rei teneantur. qui peccata patrũ imitantur. et q̃re patres cõmemorauit. cum ⁊ illi oẽs mali sint. qui quorũlibet malorũ peccata imitantur? Sed ideo patres specialiter nominauit quia maxime p̃res filij imitari solent. quos precipue diligunt. Et tertiã ⁊ quartam generationem ideo commemorauit. q̃z solent parẽtes interduz tãdiu viuere donec filios tertios ⁊ q̃rtos habeãt. q̃ patrũ iniq̃tates vidẽtes: eorũ impietatis heredes p imitationem efficiuntur. Scd̃m hunc modum recte intelligitur ad litteram quod in Exodo dicitur.

Soluitio

Qũo illud Exodi intelligi debeat s̃m mysterium. m

Quod etiam mystice intelligendũ eẽ ostendit ex eo q̃ pabola dicit. Si em̃ pabola ẽ. vt ait Hiero. alid̃ v̄bis sonat. aliud sensu ꝯtinet. Vñ aliq̃ ita edisserũt. Patrẽ in nob eẽ dicũt: leuẽ pũctũ sensuum. s. primũ motum suggestionis vel cogitationis. Filium vero si cogitatio cõceperit peccatũ in quo notatur consensus et

Hiero.

delectatio mulieris. Nepotem. si quod cogitaueris atq; concepis. ope compleueris. vel complere decreueris. in quo notat consensus viri siue patratio peccati. Pronepotem aut si nō solum feceris sed in eo gloriaris. t hec est quarta generatō. nō quia tres p̄cesserint. sed quarta dicit. quia quarto loco a primo motu qui est quasi pater. enumeratur. Deus ergo primos t secūdos stimulos cogitationū quos greci propatheis vocant. sine quib⁹ nullus hominū esse pōt: nō puniet eternaliter. Sed si cogitata quis facere decreuerit. t que fecit corrigere noluerit. que sunt mortalia peccata t tertia t q̄rta generatio.

Per q̄d ꝓbat q̄ primus mot⁹ nō puniat eternaliter n

Ad probandum vero vt ait Hiero. q̄ p̄mus pulsus cogitationis nō puniat eternaliter a deo. illud ō Genesi afferendum est. Cham em̄ peccauit irridens nuditatē patris. t sententiam nō ipse sed filius eius chanaan accepit. Maledictus chanaan seruus erit fratrū suoꝝ Que em̄ iusticia est. vt pater peccauerit t filius punitus sit: Sed in mysterio illud dictum est.

Ista ē distinctō. xxxiij. hui⁹ secūdi libri. In qua magister post q̄ egit de peccati originalis quiditate traductione t remissione. agit de eius posteros augmentatione. Et tria facit. Nam primo inquirit an omnia peccata parentum paruulis imputātur. Secundo an peccatum ade fuerat grauius ceteris peccatis. Tertio an peccatum parentum etiā puniant in filijs. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. Hic queri solet. Secundum vsq; ibi. Et licet peccatis. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tātum in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarū prima est hec. Quāuis primis parentibus plura possunt peccata assignari. tamen puulis precise vnum peccatum imputatur. t non plura originalia. Hanc magister ꝓbans querit Utrum actualia peccata aliorum parentum imputēt filijs. sicut peccatum primi parentis. Et arguit q̄ sic Primo per auctoritatē Exo. xx. vbi dicit q̄ deus visitat peccata patris in filios vsq; ad tertiam t quartaz generationem. vbi etiam sequi videt q̄ plura peccata contrahunt ab origine vnum. Quod confirmat p illud p̄s. Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus sum. t in pec. tē. Ubi peccatum originale exprimitur pluraliter. Deinde arguit in contrarium. Nam si peccata parentum puuli contraherent ab origine. sequeretur q̄ pena puulorum in hmōi solum morientium non eēt mitissima. Cuius tameo oppositum dicit Augustin⁹. Et magister ad questionem respondens dicit peccata actualia aliorum t etiam primorum parentum nō contrahere puulos ab origine. Et q̄uis quedam autoritates beati Augustini videntur hoc sonare. tamē beatus Augustinus nusq; inuenitur hoc determinatiue posuisse. Nec obstat dictum p̄s. allegatum. quia sm̄ morem sacre scripture aliquando significare exp̄mitur pluraliter t econuerso cui⁹ exempla patent in textu. Uñ patet q̄ nulla peccata parentum filijs imputantur nisi que ab eis p̄ originem contrahuntur.

Secunda propositio est hec. Peccatum inobedientie primorum parentum nō fuit grauissimum omniuz peccatorum. Hanc magister probans querit. Utrum peccatū ade fuit grauius ceterjs pctis. Et reñdet q̄ quis quibusdam sic videatur. eo q̄ totam naturam corrumpebat t maius nocumentum q̄ quodcūq; aliud peccatū inferat. Teneri tñ potest q̄ ceteris omnibus grauius non fuit. eo q̄ non fuit grauius peccatis in spiritū sanctum. Quod patet ex hoc q̄ ade suū peccatum est remissum. sed peccatum in spiritumsanctum non remittitur in hoc seculo neq; in futuro. t q̄ peccatum ade totam naturam corrumpebat hoc non fuit ratione sue grauitatis. sed ideo quia ab homine committebat in quo tota natura simul existebat. intulit etiam plura t maiora mala q̄ alia peccata sequētia nō q̄tum ad penam eternam. sed solum q̄tuz ad multiplices defectus ex ipso plus q̄ ab alijs peccatis secutos. Tertia propositio est hec. Peccata parentum minime in filijs puniunt nisi quibus eos imitando sequunt. Hanc magister probās querit. Quō pecata parentum in filios visitent. Cum tamen dicatur in Ezech. Filius nō portabit iniquitatez p̄ris. Et respondet q̄ solum illa peccata parentum visitantur. i. puniuntur in filijs in quibus filij suos parentes imitātur. Sed in Ezech. solū loquit de his peccatis in quibus filij paterne malicie imitatores non existunt. Et tñ in speciali.

Que de peccato anima duertenda sint. a

Post predicta de peccato actuali diligēti indagine quedam considerāda sunt. s. que fuerit origo t causa primi peccati. vtruz res bona an res mala. Postea in q̄ re sic pctm̄ Deinde q̄d sit pctm̄. t q̄t modis fiat. t de differentia ipsoꝝ peccatoꝝ.

Que fuit origo t cā pcti prima b

Causa t origo primi pcti res bona extitit. q: añ p̄mū pctm̄ ñ erat aliq̄d mali vñ oriret. Cū em̄ originē t cām habuerit. aut ex bono aut ex malo habuit: Sed malū añ nō erat. ex bono g̃ ortuz ē. Pri⁹ em̄ in angelo ortū ē pctm̄ t postea i hoie. Et q̄d erat angelus nisi bona natura dei: Nō ex deo ortum est malum quod fuit in angelo. nō ex alio q̄z ex angelo. ex bono g̃ ortū ē. Uñ Aug⁹. in rn̄sionib⁹ ꝫ iulianū hereticū qui dixerat. Si ex natura pctm̄ ē. tūc mala est natura. ait. Queso vt si potest. respondeat. Manifestuz ē ex volūtate mala

tanꝯ ex arbore mala. fieri oīa opa mala tanꝯ fructus malos. sed ipam malā volun tatem vnde dicit exortā nisi ex bono Si eī ex angelo. quid est angelus nisi bonū opus dei? Si ex hoie. quid erat ipse homo nisi bo num opus dei? Immo q̄d erāt hec duo añꝯ in eis oriret mala voluntas. nisi bonum opus dei ⁊ bona ⁊ laudanda natura. Ergo ex bono orit malū. nec fuit vnde oriri pos set. nisi ex bono. Dico ergo quia voluntatē malam nullum malum p̄cessit. sed ex bono originē habuit. Hic apte dicit p̄mā causam ⁊ originem mali bonā fuisse naturā. Et ni hilomin⁹ ostendit cui⁹ peccati fuerit causa scz male volūtatis.

Q mala voluntas secundaria cau sa fuit malorum. c

Mala autem volū

tas illa angeli ⁊ hominis causa est etiā ma lorum subsequentiū. s. malorū operū ⁊ malarum volūtatū. Añ Aug⁹. in ench. Neq̄ ꝯ dubitare debemus rerū bonaruz que ad nos ptinent causam nō esse nisi bonitatem dei. Malarū vero ab īmutabili bono defi cientem boni mutabilis voluntatem. prius angeli. postea hois. hoc p̄mū ē creature ra tionalis malū. i. prima priuatio boni. Ecce habes p̄mā voluntatē boni mutabilis. id ē. angeli vel hominis deficientem ab immuta bili bono. i. a deo causam esse malarū reruz ad nos ptinentiū. q causa ē tam pctōruz q̄ penarū quib⁹ p̄mit humana natura. Pria g̃ origo ⁊ causa peccati bonū fuit. ⁊ secūda malū q̄d ortū ē ex bono.

Augusti.

In qua re sit peccatuz. an in bona an in mala. ⁊ dicitur quia in bona tantū. d

Ostēsa origine ma

li. supest videre in qua re sit malū. i. an in re bona. an in re mala? Qui recte acuteq̄ sa pit. nō nisi in bono malū esse intelligit. i. in natura bona. Malū eī est corruptio vel p̄ uatio boni. vbi aūt bonū nō est. nō p̄t esse corruptio vel priuatio boni. Pctm̄ g̃ nō po test esse nisi in re bona. Sicut eī morbis ac vulneribus corrumpunt corpa. que (vt ait Aug⁹. in ench) sunt priuationes boni quod dr̄ sanitas. ita ⁊ aiorū q̄cūq̄ sunt vitia. na turalium sunt p̄uationes bonorum. Quid ē eī aliud q̄d malum dicit. nisi p̄uatio bo ni. Bonū eī minui malū ē. q̄uis q̄tūcūq̄ minuat necesse est vt aliq̄d remaneat. si ad huc natura est Nō eī cōsumi p̄t bonū q̄d est natura. nisi ⁊ ipa cōsummat. Cū vo corrumpit. ideo malum est eius corruptio. q̄a eam q̄licūq̄ priuat bono. Nā si nullo bono priuat. nō nocet. Nocet aūt. ad'mit g̃ bonū Quādiu itaq̄ natura corrūpit. in est ei bo num quo priuet. Ac p hoc nullus est q̄d di citur malum. si nullum sit bonū. sed bonum oīno malo carens. integrum bonū ē. Cuz vo inest malum: vitiatū vel vitiosum bonū est. nec malum vnq̄ potest esse vllum. vbi est nullum bonū. Añ res mira cōficit. vt q oīs natura inquātum natura est bonum est. nihil aliud dicī videt. cū vitiosa natura ē mala natura esse dicitur. nisi malum esse q̄d bonum est. nec malum eē nisi quod bonum est. Hac cōtextione euidēter insinuatur ma lum non posse esse nisi in re bona. vbi etiam licet absurdum videat manifeste dr̄ eē ma lum. q̄d bonū est.

Q ex premissis sequitur scz q cum dicitur malus homo. dicit maluz bonum. e

Ex quo colligit ni

hil aliud significari cū dicit homo mal⁹ nisi bonum malum. Unde Aug⁹. in eodez sub dit. Quid est malus homo nisi mala natu ra? Quia homo natura est Porro si homo aliquod bonum est. quia natura est. q̄d ali ud est malus homo. nisi malum bonū. Tñ cum duo ista discernimus. inuenimus nec ideo malum. quia homo est. nec ideo bonū quia iniquus est. Sz bonū quia homo. ma lum quia iniqu⁹. Oīs itaq̄ natura etiam si vitiosa sit. inq̄tū natura est. bona ē. inq̄ tū vitiosa est. mala est.

Q regula dyaleticorum de con trarijs fallitū his scilicz bono ⁊ ma lo f

Ideoq̄ in his con

trarijs que mala ⁊ bona vocantur. illa dya leticorum regula deficit. qua dicūt nulli rei duo simul inesse cōtraria. Null⁹ eī potus aut cibus simul dulcis ē ⁊ amar⁹. Nulluz si mul vbi album ibi ⁊ nigrū. ⁊ hoc in multis ac pene in oīmbus repit contrarijs. vt in vna re simul esse nō possunt. Cum autē bo na et mala nullus ambigat esse contraria.

non solū simul esse possunt. ꝫ mala oīno sine bonis ⁊ nisi in bonis esse non possunt. Et hec duo contraria ita simul sunt. vt si bonū non esset in quo esset. ꝓrsus nec malum esse potuisset. Quia non modo vbi consisteret. sed vnde oriretur corruptio non haberet. nisi esset quod corrumpetur. qm̄ nihil est aliud corruptio. q̄z boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta sunt. ⁊ nisi in bonis non sunt. nec fuit prorsus vnd̄ oriretur vlla mali natura. nisi ex angeli ⁊ homis natura bona. vñ ꝑmit⁹ orta ē volūtas mala.

Epilogū facit ad alia trāsitur⁹. g

Ex his aperitur qd̄ ꝑmo ⁊ secūdo supra inuestigandū diximus scz que fuerit origo mali. ⁊ in qua re sit. Ex bona em̄ re ortum. ⁊ in re bona cōsistere. ꝑ missis testimonijs cōprobat.

Sententie illi qua dictum est bonū esse malum opponitur de prophetia que ait. Ve his qui dicūt bonū malum. h

Ad hoc autē quod dictū est malū esse quod bonū est. quidā sic opponunt. Si bonum malū esse dicim⁹. incidimus in illā sententiā ꝓphetica vbi legit. Ve his qui dicunt bonum malū. ⁊ malum bonū. Igit̄ si hanc maledictionē vitare volumus. nullatenus dicere debemus bonuz esse malum. ⁊ ecōuerso. Hoc aūt Augustinus in eodem libro determinat dicēs. id qd̄ dictum est in ꝓphetia intelligendū esse d̄ ipsis rebus quibus homines mali sunt. nō de hominibus. Unde qui adulterium dic̄ bonum. in eum cadit illa ꝓphetica detestatio. ⁊ in eū qui dicit malum esse bonum vel bonum esse iniquum. Qui em̄ dicit hoiem inquātū homo est malum esse. ⁊ bonitatez eē iniquitatez. opus dei culpat quod ē homo. ⁊ vitiū hois laudat qd̄ ē iniquitas.

Determiatio Augustini

Ista ē distinctō. xxxiij. hui⁹ secūdi libri. In qua magister post̄q̄ egit de peccato actuali primorum parentum quo persona corrumpit naturam ⁊ de peccato originali quo natura corrumpit psonam. Incipit agere de peccato actuali adultorum. quo persona corrumpit seipsam. Et tria facit. Nam primo inquirit a quo sit malum. Secundo in quo sit subiectatū. Tertio infert quoddam sequens corelarium. Primum facit vsq̄ ibi. Ostensa origine mali. Secundum vsq̄ ibi. Ideoq̄ in his contrarijs. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum ꝑma est hec. Malum primum quo deturpatus fuit primus homo non processit neq̄ originabatur nisi a bono. Hanc magister probans dicit sententialiter q̄

creature rationalis primum peccatum proprie nō habuit causam efficiētem. sed voluntatem obliquam cōtra regulam iustitie defectiue eligentem. Nam dic̄ q̄ origo ⁊ causa primi peccati non fuit malum sed tantū natura bona ⁊ incorrupta. sed aliorum malorum. id est peccatorum sequentiū extitit primo voluntas mala. nam iste fuit ordo ingressus mali in mundum quia bona natura fuit causa prime voluntatis male. ⁊ prima voluntas mala causa fuit sequentium prauarum voluntatum ⁊ malorū operū. Uñ patet q̄ origo ⁊ prima causa peccati fuit bonū. proxima aūt ⁊ secūdaria causa fuit mala voluntas que ortū habuit a bono. et hāc ꝓbat autoritate beati Augustini in enchiridion

Secunda propositio est hec. Tam malū culpe q̄ malum pene non pōt esse nisi subiectiue sit in re bona Hanc mgr̄ ꝓbans dicit q̄ subiectū mali non nisi res bona esse pōt. Nā malū nihil aliud est q̄ corruptō boni. cū ergo vbi non est bonum non possit esse priuatio boni. cōsequens est. malum non nisi in bono subiectari. vñ sicut morbi ⁊ vulnera requirunt corpa in quo sunt vt in subiecto. sic malū est in re bona vt in subiecto. Unde concludit q̄ cum dic̄ homo malus. idem est ac si diceret. bonū malum ⁊ hoc confirmat autoritate beati Augustini. Tertia ꝓpositio est hec. Ex quo fallitur dialeticorum regula que dicit q̄ in eadez re non possunt simul ⁊ semel existere contraria. Hāc magister probans dicit q̄ bonum et malum sunt in eodem simul. eo q̄ malum in bono subiectatur. et malum a bono originatur. quod non pōt dici ō alijs contrarijs puta albo ⁊ nigro. dulci ⁊ amaro. Postea soluit quoddā dubiū. nā supi⁹ dictū fuit q̄ dicere hominem malum est dicere bonum malum. ⁊ ꝑ hoc hō īcideret sententiam ꝓphēticam qua dic̄. Ve qui dicitis bonum malum ⁊ malum bonum. Quod soluit ex verbis augustini dicentis q̄ causa qua bonus fit malus puta fornicationem vel aliud hmōi dicere bonaz hoc est incidere sententiam ꝓphete. sed hominez q̄ u natura est bonus dicere malum ꝓpter vitium prophetie non cōtrariat. Et tantū in speciali de sentētia hui⁹ distinctionis.

Quid sit peccatum. a

Post hec vidē dixxxv

Opū ē q̄d sit pctm̄. Pctm̄ ē (vt ait Aug⁹) oīne dictū vel fcm̄ vel ꝯcupitū q̄ fit ꝯtra legem dei. Idē in lib. de duab⁹ aīab⁹ Pctm̄ ē volūtas retinēdi vl̄ ꝯsequēdi. q̄ iusticia vetat. In vtraq̄ assignatiōe d̄ actuali pctō agit̄ ⁊ mortali. nō veniali. Ex ꝑma descr̄ptiōe oīndit̄ pctm̄ eē volūtas mala siue locutio ⁊ opatio prava. i. act⁹ mal⁹ tā iterior q̄z exterior. ex alia ꝑte tm̄ oīndit̄ eē act⁹ iterior. Uolūtas em̄ vt i supioribꝰ dcm̄ est. mot⁹ animi ē. act⁹ g̃ iterior ē. Amb. q̄z i li. d̄ padiso ait. Quid ē pctm̄ nisi legis diuine ꝑuaricatio. ⁊ celestiū iobediētia ꝓceptoꝝ Ergo i ꝑuaricāte pctm̄ ē. ꝫ i mādāte culpa nō est. Nō em̄ cōsistēt pctm̄ si inobedictio nō fuisset. Nō ꝯsistēte aūt pctō. nō solū malicia. ꝫ etiā vt⁹ fortasse nō eēt. Que nisi aliq̄ malicie fuissent semia. vl̄ subsistē vl̄ eminere nō posset. Ecce ꝑuaricationē legis ⁊ iobediētiā diffinit ambrosius esse peccatū.

Aug⁹ ad fustum

Ambros⁹

Diuersorum sententias de pecca/
to ponit. b

Quocirca diuersi=

Triplex opinio de pctis.

tatis hui⁹ verborũ occasione. de pctõ plu/
rimi diuersa senserunt. Alij em̃ dixerũt vo/
voluntatem malã tm̃ esse pctm̃. ⁊ nõ actus
exteriores. Alij voluntatẽ ⁊ actus. alij neu
trum. dicentes oẽs act⁹ cẽ bonos ⁊ a deo

Malũ nihil ẽ

⁊ ex deo auctore esse. Malũ aũt nihil ẽ. vt
ait Aug⁹. sup Jobem. Oẽia p ip̃m facta
sunt. ⁊ sine ipo factũ ẽ nihil. i. pctm̃ qđ nihil
est. ⁊ nihil fiũt hoies cũ peccant. Supra eti
am dixit Aug⁹. q maluz ẽ priuatio boni vl̃
corruptio boni. qui etiã in lib. lxxxiij. q. ait
Sũmũ malũ nullũ modũ habet. caret enim
oẽi bono. At mod⁹ aliquid boni ẽ. nõ igit̃
est. quia nulla specie continet̃. totũ q̃ b̃ no/
men mali de speciei priuatione repertum ẽ.
Item in dogmatib⁹ eccl̃iasticis dicit̃ malũ
vel maliciã nõ esse a deo creatam sed a dia/
bolo inuentã. qui ⁊ ipse bonus creatus est.
Idem etiam in lib. cõtra manicheos q̃d sit
pctm̃ ostẽdit dicẽs. Peccare q̃d aliud ẽ nisi
in vitatis p̃ceptis vel in ipsa veritate erra=
re. Quod si non volũtate faciunt. peccato=
res iniuste iudicant̃. Quid ergo in hac tan
ta varietate tenẽdũ? q̃d dicendũ?

Vera snĩa de pctõ ꝓponit. c

Bene dici potest ⁊

libere tradi debet. pctm̃ esse actũ malũ inte
riorẽ ⁊ exteriorẽ. s. malã cogitationẽ. ⁊ locu
tionẽ ⁊ opationẽ. Precipue tm̃ in volũtate
cõsistit pctm̃. ex qua tanq̃ arbore mala, pce
dunt opa mala. tanq̃ fructꝰ mali.

Traditio quorundam qui dicunt voluntatem malam ⁊ actum inq̃=
tum sunt. esse naturas ⁊ ideo bona inq̃tũ vero mala sunt. esse pctã d

Quidam autem di

ligenter attendentes verba Aug̃. quib⁹ su
pra ⁊ in alijs scripture locis vtit̃. non indo=
cte tradunt voluntatẽ malã ⁊ actus malos
inq̃tum sunt vel inq̃tum actus sunt. bona
esse. inquantum vero mali sunt: peccata
esse. qui voluntatem ⁊ actum quemcunq̃
bonã dei naturam esse dicunt. inq̃tum actꝰ
est vel volũtas. ⁊ ex deo auctore eẽ. inq̃tuz
vo inordinate ⁊ cõtra legez dei fit. ⁊ fine de
bito caret: pctm̃ ẽ. ⁊ ita inq̃tum pctm̃ ẽ. ni=
hil est. Nulla enim substantia est. nulla na=
tura est.

Autoritatibus probant volũtates ⁊ actus omnes esse bona, inq̃tum sunt. e

Q; autẽ voluntas

oẽis ⁊ actio bonũ sit inq̃tum est. ex eo pro
bant quod ait Aug⁹. in lib. de. lxxxiij. que=
stionibus. Deus boni tantũmodo causa ẽ.
quocirca mali auctor; nõ est. quia omniuz q̃
sunt auctor est. que inq̃tũ sunt. intm̃ bona
sunt. Idem ꝓbans nihil casu fieri in mũdo
ait in eodez. Quicq̃d casu fit. temere fit. q̃c
quid temere fit. nõ fit dei ꝓuidẽtia. Si g̃ ca
su aliqua fiunt in mũdo. nõ ꝓuidẽtia vniũ/
sus mundus amministrat̃. Si nõ ꝓuidẽtia
vniuersus mũdus amministrat̃. aliq̃ natu=
ra vel substãtia ẽ que ad op⁹ ꝓuidentie nõ
ptinet. Oẽe aũt qđ est inq̃tũ ẽ. bonum ẽ.
Summũ em̃ ẽ illud bonũ. cui⁹ pticipatiõe
sunt cetera bona. ⁊ oẽe qđ mutabile ẽ. non
p se. sed boni illi⁹ pticipatione inq̃tũ ẽ. bo=
nũ est. qđ diuinã etiã ꝓuidentiã vocamus.
Nihil g̃ casu fit in mundo. His testimonijs
innitunt̃ ad ostendẽdũ oẽe quod ẽ inq̃tũ
est. bonũ esse. Vñ idem Aug⁹. in. j. lib. d̃ do
ctrina xp̃iana ait. Ille summe ac p̃mtrus ẽ.
q̃ oẽino incõmutabilis ẽ. ⁊ cetera q̃ sunt ni
si ab illo eẽ nõ p̃nt. ⁊ intm̃ bona sunt. inq̃tũ
acceperũt vt sint.

Quid ex predictis sequat. f

Ex predictis colli=

git̃ atq̃ inferẽt. qz si mala voluntas ⁊ mala
actio ẽ. inq̃tũ ẽ. bona ẽ. Sz q̃s est q̃ diffitet̃
malã volũtatẽ eẽ ⁊ malã actionẽ? Mala g̃
volũtas siue actio inq̃tũ ẽ. bonũ ẽ. ⁊ inq̃tũ
volũtas ẽ vel actio. bonũ sl̃iter ẽ. ℈ ex vitõ
mala ẽ. qđ vitiũ a deo nõ ẽ. neq̃ aliq̃d ẽ Qđ
Aug⁹. notasse videt̃ in lib. de. lxxxiij. q. di=
cens. Vitium est voluntas quo ẽ homo de

De vitio voluntatis

terior. quod vitiũ longe abest a voluntate
dei. vt ratio docet. Ex hoc loco ꝓbant vo=
luntatem inquãtũ vitiosa est. non esse a deo
⁊ inquãtũ vitiosa est. pctm̃ est. Et peccatũ
est (vt aiunt) inquãtum non habet ordinez
nec finem debitum. Ita ⁊ actio inquantuz
ex malo procedit: ⁊ ordinẽ non habet. ⁊ ad
malum tendit.

Alia ꝓbatio ꝙ omnis actꝰ inq̃tuz est. bonus est. g

Itē ⁊ alter probāt omem actum iteriorē vel exteriorē inq̃tū ē esse bonū. quia non esset actus malꝰ nisi eēt res bona. quia nō ē aliqua res mala. nisi eadem res bona sit. Vñ Augꝰ. in ench. Omnis natura bonū est. nec res aliqua mala esset. si res bona ipsa que mala est. natura nō esset. Nō ergo potest esse malum nisi eēt aliquod bonum. Quod cū dici videat̃ absurde. cōnexio tñ ratiocinationis nos compellit hoc dicere. Ex p̃missis testimonijs asserunt om̃es actus inq̃tuz sunt: esse res bonas. nec aliquid esse malum. id est peccatū. nisi idem quoq; ꝑm aliquid bonū sit. ⁊ omnium que sunt: inq̃tum sunt deū auctorē p̃dicant. ⁊ eiꝰ voluntate om̃ia eē q̃cūq; sunt. que inq̃tū sunt nature sunt.

Augꝰ. i ench

Sūmā predictorū ꝑstrigit

Obiectio contra illos qui dicūt omnes actus inquātū sunt esse bonos. h

Quibus opponit̃

Si om̃ia que sunt inq̃tuz sunt: bona sunt ⁊ nature sunt. ergo adulteriū ⁊ homicidium ⁊ similia inq̃tum sunt. bona sunt ⁊ nature sunt. ⁊ deo volente fiunt. Quod si est. tunc illi qui faciunt illa: bona agunt. quod penitus absurdum est. His ꝟo sic illi respōdent Dicunt equidem adulteriū. homicidium ⁊ hmōi. nō simpliciter actus denotare. ꝑ actuum vitia. Actusq; ipsos adulterij ⁊ homicidij inq̃tum sunt vel inq̃tum actus sunt a deo esse. ⁊ bonas naturas esse. sed nō inq̃tum adulterium ⁊ homicidiū sunt. Et ideo nō sequi dicūt. si actꝰ qui homicidia ⁊ adulteria sunt a deo sunt. ꝙ homicidia ⁊ adulteria a deo sint.

Rñsio illoruz

Alia illorum oppositio contra eosdem. i

Item aliter eis opponit̃. Si aliquid nō est malū quod non sit natura vel res bona. qūo ergo peccata sūt. nō credere in deū. nō ire ad ecclesiā ⁊ hmōi cū ista nō sint nature. imo om̃ino non sint? Nō est em̃ aliquid vel res aliqua nō ire ad ecclesiā. vel non credere ⁊ hmōi. Ad quod dicunt his atq; hmōi dictionibus que vidētur p̃uationes simpliciter notare ⁊ nihil ponere. quia ꝑ negationē dicunt̃. vere aliqua poni actusq; ꝑ eas significari. Nō credere em̃ in christū incredulitatē dicūt. ⁊ nomine incredulitatis malū mentis actū significari Ita etiam cū dicit̃ nō ire ad ecclesiam malum est. non euntis contēptus significat̃. id est. voluntas mala vel ꝓpositum. hoc est em̃ declinare a bono ⁊ ideo malū est. sic ecōuerso declinare a malo bonū est Sicut ḡ declinatio a malo aliquid ponit scz voluntatem ⁊ ꝓpositum vitandi malum. Nō enim potest esse bonum qđ om̃ino nihil est. ita declinatio a bono quod ē. significat scz voluntatem ⁊ ꝓpositum mali. Et ꝑm hoc vera ē ⁊ generalis illa peccati mortalis descriptio quā supra posuit Augꝰ.

Rñsio vbi tradūt q̃ dicūt̃ ꝑ negatiōez aliq̃d ponere vt

credere hmōi

Utrum malus actus inq̃tum peccatum est sit priuatio vel corruptō boni. k

Potest etiam queri ab eisdez. cum peccatū sit (vt supra dictū est (priuatio vl̃ corruptio boni. ⁊ om̃is actꝰ malus sit pctm̃. vtrū sit priuatio vel corruptio boni inq̃tū peccatū ē vel nō?. Si enim inq̃tū pctm̃ ē corruptio boni est. cū corruptio vel priuatio boni pena sit homini. In quātū ḡ pctm̃ ē: pena ē Qđ si est. tūc inq̃tū pctm̃ est. bonū esse videt̃ ⁊ a deo eē. Si aūt nō inq̃tū pctm̃ ē. corruptio ē: querit̃ ḡ ꝑm quid corruptio sit? Si em̃ corruptio ē ⁊ nō inq̃tū pctm̃ est. cum nō sit nisi bonū. p̃terq̃ in eo qđ pctm̃ est. ergo inq̃tum bonum est. corruptio vl̃ p̃uatio boni ē. Ad qđ etiā ipsi dicunt actū malum nō inq̃tum est neq; inquātū bonū est. esse priuationem vel corruptionē boni. sed inq̃tū pctm̃ ē. nō tñ inq̃tū pctm̃ est: pena est. vel aliquid qđ a deo sit. Ut em̃ ex ꝟbis p̃missis Augusti. colligitur pctm̃ dicit̃ corruptio vel priuatio actiue nō passiue. Nā ideo malum vel pctm̃ dr̃ corruptio boni. quia naturā bonā qualicūq; priuat bono. Nā si nō priuat aliq̃ bono. nō nocet. vt supra Augꝰ. ait. Nocet aūt? adimit ḡ bonū. Nō aūt nocet nisi inq̃tū ē. ḡ inq̃tū pctm̃ est priuat bono. Itaq; inq̃tū pctm̃ ē. priuatio ē vel corruptio boni.

Rñsio vbi inq̃tū pctm̃ p̃uatio boni nō tñ pena

Quomodo inquātū peccatum est possit corrumpere bonum cum nihil sit. l

Sed cum nihil sit ī quātū pctm̃ est. qūo pōt bonū corrumpere

Rñsio Aug. ℞ ſſitudinem vel adimere? Aug⁹. te hoc docet in libro de natura boni dicens. Abstinere a cibo nõ est aliqua substãtia. tñ substantia corpis si omnino abstineaĩ a cibo: langueſcit ⁊ frangiĩ Sic nõ est suba pctm̃. eo tñ natura anie corrumpitur.

℣ peccatũ ꝓprie corruptio ẽ aie. ⁊ quo. m

Peccatum vero id est culpa. ꝓprie anime corruptio ẽ. Si autẽ queriĩ in quo possit corrũpi anima? In parabola illi⁹ qui incidit in latrones q̃ eũ vulneravervnt ⁊ spoliavervnt clareſcit. Incidit em̃ homo in latrones. qñ p peccatum in potestatem diaboli trahiĩ. ⁊ tũc p pctm̃ expoliatur gratuitis bonis. i. virtutibus. ⁊ naturalibus bonis vulneraĩ. que sunt ratio ⁊ intellectus. memoria ⁊ ingenium ⁊ hmõi. q̃ p peccatũ obtenebrantur ⁊ vitiantur. ℘er peccatum etiã priuaĩ illo bono cui⁹ participatione cetera bona sunt. q̃ tãto magis priuaĩ quãto magis se ab eo elongat.

Qualiter homo se elongat a deo. scz per dissimilitudinem quã facit peccatum. n

Ab eo autem se elõ gat homo per peccatum non loci distantia. quia vbicz totus ⁊ ꝑsens est oĩbus ⁊ omnia in ipso sunt. vt ait Aug⁹. in lib̃ . de. lxxx iij. questi. ⁊ ipse locus nõ est. Locus tamen dei abusiue dicit templum dei. nõ q̃ eo contineaĩ. sed quod ei ꝓsens sit ⁊ inhabitãs. id aũt anima munda intelligiĩ. ℘er peccatum ergo non ſm locum aliquis longe fit a deo. ⁊ in eo longe fit. q̃ ab eius similitudine recedit. ⁊ tanto longius quãto fit dissimilior. Illa aũt vt ait Aug⁹. in lib̃. de. lxxxiij. q. que participatione similia sunt deo. recipiunt dissimilitudinẽ. At ipsa similitudo nullo modo ex aliqua ꝑte potest esse dissimilis Unde fit vt cum similitudo patris filius sit ex nulla ꝑte patri possit esse dissimilis. cui⁹ ꝑticipatione similia sunt. quecũ q̃z deo similia sunt. ⁊ illa possunt recipe dissimilitudinẽ. Nihil ẽ aũt qõ hominẽ adeo deo dissimilem faciat quẽadmodũ peccatum. Cuz aũt peccatũ sit priuatio vel corruptio boni que est in anima. est etiã priuatio vel corruptio boni corpis. Sicut corp⁹ hominis priuauit bñficio illi⁹ imortalitatl ⁊ ipassibilita tis quã habuit añ pctm̃.

An pena sit priuatio boni. o

Queri antem solet vtrum ⁊ pena sit priuatio vel corruptio boni? Ad quod facile rñderi potest. si ꝓdicta ad memoriam reuocentur. Diximus enim supra priuationẽ vel corruptionẽ boni accipi actiue vel passiue. i. ſm efficientiam vel effectum. Ideo q̃z priuatio vel corruptio boni dicit ⁊ peccatum ⁊ pena. sed peccatũ ſm efficientiam. quia priuat vel corrumpit bonum. ℘ena aũt ſm effectum. i. ſm passionẽ que est effectus peccati. Aliud est em̃ culpa aliud pena. Alterum est dei. i. pena. alterũ diaboli vel hois ẽ. i. culpa.

Ista est distinctõ. xxxv. hui⁹ secũ/ di libri. In qua magister ostensa causa mali seu peccati. agit de ipsius peccati quiditate. Et tria facit. Nã primo ponit secundariam peccati diffinitiouez. Secũdo ostendit diuersam de ipso opinionem. Tertio subdit multiplicem contra veritatem obiectionem. Primum vsq̃z ibi. Quo circa diuersitatis. Secundũ vsq̃z ibi. Quidam aũt. Tertium vsq̃z ad finem distinctiõis In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Peccatũ diuersimode a diuersis doctoribus diffinitur. Hanc ꝓbãs magister ponit tres peccati diffinitiones. Prima est beati Augustini in epistola ad Faustum dicentis. q̃ peccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem dei. Secunda est eiusdem alibi dicentis. Q̃ peccatũ est voluntas retinendi vel consequẽdi qõ iustícia vetat. Quarũ vtraq̃z solum conuenit peccatis actualibus mortalibus ⁊ non venialibus. sed p̃ma harum conuenit peccatis ꝓut tam in exteriori actu q̃ etiam in interiori existunt. Secunda diffinitio peccatis ꝓut solum p actum interiorem cõmittunt. Tertia diffinitio est beati Ambrosij in libro suo de paradiso vbi dicit. q̃ peccatum est preuaricatio legis diuine ⁊ celestium inobedientia preceptorum. Et subdit q̃ p primã ⁊ ẽtiã peccati diffinitiones tã actus interior q̃ exterior ostenditur esse peccatum. sed p secũdã tantũ actus interior ostenditur esse peccatum Secunda ꝓpositio est hec. Quãuis peccatum simul sit tam in actu interiori q̃ exteriori. principalius tamen consistit ⁊ repiĩ in actu interiori. Hanc magister probans dicit diuersas opiniones fore circa hoc. Nã aliqui dixerunt peccatum esse in actu interiori tantum. Alij dixerunt q̃ nec in voluntate interiori nec ĩ actu exteriori consistat. quorũ ratio fuit hec. nam voluntas ⁊ actus eius habent entitatem. cum ergo peccatũ nihil sit ſm beatum Augustinum sup Johem. videĩ q̃ nec voluntas nec actus eius possit ꝓprie dici peccatum. Sed magister dicit q̃ sane credendum sit. q̃ peccatum consistit tam in actu exteriori q̃ interiori. p̃ncipalius tamen in actu interiori. eo q̃ sicut fruct⁹ ex arbore ꝓcedunt. sic mala exteriora ꝓcedunt ex mala interiori voluntate. Tertia ꝓpositio est hec. Hũana voluntas ⁊ eius actus inq̃tum sunt. quedam bona sunt. inq̃tum vero sunt ꝓtra legem dei nihil sunt. Hanc magister probans dicit quosdam beatum Augustinum in hoc fuisse secutos dicendo voluntatem ⁊

eius actum inq̃tum sunt esse quedam bona. inquãtũ vero sunt ꝓtra legem dei nihil esse. Quod probat p hoc. quia omne quod a deo est bonum est. quia alias deus nõ esset summe bonus. cum ergo voluntas ꝛc⁹ actus a deo sint. quia alias casualiter tanꝫ ad dei ꝓ uidentiam non ptinentes contingerẽt. quod est inconueniens. ergo oportet dicere q̃ tam voluntas ꝙ actꝰ eius inq̃tũ sunt bona sunt ꝛ a deo. Postea contra illam sententiam obiecit tripliciter ꝛ soluit. Primo sic. Si omnis actus voluntatis esset a deo. sequeretur ex hoc ꝙ adulterium. homicidium. ꝛ sic de alijs essent a deo. eo ꝙ actus sunt voluntatis. Et respondens ad hoc dicit ꝙ adulterium. homicidium ꝛ hmõi non nominant precise actus quosdam. sed etiam quorũdam actuum deformitates. ꝛ q̃tum ad hoc non sunt a deo Secundo obiecit sic. Peccata omissionis importãt ꝓ uationes ꝛ negationes. sed priuationes ꝛ negatiões non sunt a deo. ergo tales actus non sunt a deo. Et respondet ꝙ in omni peccato ꝺomissionis intelligitur aliquis actus voluntatis positus. sicut declinare a bono ꝛ non velle credere in christum. ꝛ consimilia peccata o missionis que sunt declinationes quedam a bõis ponunt aliquos reales actus. ſ. voluntatem ꝛ ꝓpositum mali. ꝛ ꝙ consequens non sũt oĩno nihil. vt obiectio ꝓdicta tendit Tertio sic pctm̃ inq̃tũ pctm̃ ẽ corruptio penalis. sed oĩs pena est a deo ergo pctm̃ est a deo. Cui obiectioni magister rũdens dicit ꝙ peccatum inq̃tum peccatum est. non est corruptio passiua. cuiusmodi est pena: sed est corruptio actiua que nihil est ꝛ que non est a deo. quia alias sequereꝫ deum eẽ causam mali. Postea declarat hoc a simili ꝙ corruptõ actiua nihil sit. quia abstinentia cibi nihil est. ꝛ tamẽ corrumpit corpus. Similiter sic peccatum nihil est. tamen corrumpit animam spoliando eam a gratuitis ꝛ vulnerat animam in naturalibus. ꝛ hoc tam quo ad animam quam a deo elõgat ꝙ quo ad corpus qõ immortalitate priuat. Unde concludit corruptionem actiuam esse peccati essentiã. passiuã aũt pctĩ effectũ ꝛ penã. Et tm̃ in speciali. ꝛc.

Q̃ quedam simul sunt peccata ꝛ pena peccati. quedam peccata ꝛ causa peccati. alia vero peccata ꝛ causa ꝛ pena peccati. a

DI. XXX VI

Sciendum est tm̃ quedam sic esse peccata. vt sint etiam pene peccatoꝝ. Unde Aug⁹. sup illum locũ ps. lvij. Supcecidit ignis ꝛ non viderunt solem. ait. Ignis superbie ꝛ concupiscẽtie ꝛ ire intelligitur. Istas penas pauci vident. ideo eas maxime cõmemorat apostolus in epla ad Rhoma. ꝛ enumerat multa que peccata sunt ꝛ pene peccati. Itẽ. Inter primũ em̃ peccatũ apostasie ꝛ vltimam penam ignis eterni. media que sunt ꝛ peccata sunt ꝛ pene peccati. Greg⁹ quoq̃ sup Ezechiel. ait. Cõtemnenti qui nõ vult penitere ponit deus offendiculum. vbi. ſ. graui⁹ impingat. Peccatũ em̃ quod p penitentiã citius nõ deletur. aut pctm̃ est ꝛ causa peccati. aut peccatũ ꝛ pena piccati. aut pctm̃ simul ꝛ causa ꝛ pena peccati. Uñ Moyses. Nõ dum sunt completa peccata amorreorũ Et Dauid inquit. Apone iniquitatem sup iniquitatem eorum. Et alius ꝓpheta. Sanguis sanguinem tetigit. id ẽ. pctm̃ peccato additũ est. Paulus quoq̃ ait. Propterea tradidit illos deꝰ in passiones ignominie ꝛẽ Et item. Ut impleant peccata sua semper. Johanni quoq̃ p angelũ dicit. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimonijs colligit pctm̃ aliqõ. ꝛ pctm̃ eẽ ꝛ penam peccati.

Ex predictis questio oritur. scilicz an inquãtum peccatum est sit pena peccati. b

Et ideo merito queritur. vtrũ inq̃tum peccatũ est sit pena peccati? Quod nõ videt. cum oĩs pena peccati iusta sit. Unde Augꝰ. in lib. retractationum. Oĩs pena peccati iusta ẽ ꝛ supplicũ nominat. Si ergo pctm̃ quod est peccatum ꝛ pena peccati. inq̃tum peccatum est: pena peccati est. cum oĩs pena iusta de iusticia dei veniat. videt inq̃tum peccatum est. iustum esse ꝛ a deo puenire. Ad quod illi rñdent peccatum sic dici penam peccati. qꝛ per pctm̃ in quod merito p̃cedentis peccati homo labitur deserẽte deo. corrumpitur bona natura. Sicut ignis eternus dicit pena malorũ. quia ea cruciant. nec tm̃ ipse cruciatus malorũ ignis est. sed p ignem fit i homine. Ita p pctm̃ corrumpit̃ natura ꝛ iminuit̃ bonũ nature. ꝛ est ipa imminutio ꝛ corruptio boni passio ꝛ pena. ꝛ nõ est essentialiter ipsum pctm̃ p quod sit. sed ideo peccatum dicitur vt p̃missum est. quia p peccatũ ilico vt peccat homo fit in homine illa corruptio. que tm̃ fit deo auctore. Illa em̃ pena siue passio que est boni corruptio. a deo est. Illi⁹ tm̃ (vt sic dicam) materia ꝛ causa ẽ peccatum. qõ a deo nõ est. Quod videt Augꝰ notasse. ꝛ iuxta hunc sensum intellexisse. cũ ait in libro de p̃destinatione sanctorũ. Predestinatione deus ea p̃sciuit que fuerat ipe facturus. Sed p̃sciuit deus etiam que non est ipe facturus. id est oĩa mala. quia ꝛ sic sunt quedã que ita peccata sunt vt etiã pene sint peccati. Fm illud apostoli. Tradidit illos deus in passiones. ꝛc. nõ tamẽ peccatum dei est. sed iudicium. ſ. pena. In scptura em̃ sepe nomie iudicij pena intelligitur.

Hic diligẽter intendẽtib⁹ insinuare videtur ea que peccata sunt ⁊ pene peccati. non inq̃tum peccata sunt. sed inq̃tum pene dei esse dicuntur. Nam cum dixisset deum non esse facturum mala aliqua. id est peccata. quia posset ei obijci. quedam peccata eẽ etiam penas peccati. ⁊ pena peccati oñis iu/ sticia est. ⁊ ideo a deo est. quasi determinando ſm quid facit ea. vt ſm q̃d nõ faciat. addidit reliqua. Juxta vero p̃dictam intelligentiã peccata sane dicunt̃ pene. vñ aplus appellat eas passiones ignominie. q⁹ vt ait autoritas. licet quedã peccata sint que delectant. sunt tñ passiones nature noiande. q⁹ p ea corrumpit̃ natura.

Q cum omne peccatum possit dici pena. non tamen omne est pena peccati. c

Et licz ex hoc sensu oñe peccatũ mortale possit dici pena. nõ tamen oñe põt dici pena peccati. Pena enim peccati. vt p̃dictum ẽ: ẽ illud cui⁹ causa est aliud p̃cedens peccatum. Nam peccatũ sic dicit̃ pena peccati respectu p̃cedentis. sicut dicit̃ causa peccati respectu sequẽtis. Quo fit. vt idem pctm̃ ⁊ causa sit ⁊ pena peccati. sed alterius peccati pena. ⁊ alterius causa. vt em̃ Greg⁹. in moralib⁹ ait. Peccatũ q̃d penitẽtia nõ diluit̃ suo pondere mox ad aliud trahit. Unde fit. vt nõ solum peccatum sit. sed ⁊ causa peccati. Ex illo quippe culpa subsequẽs oritur. Peccatũ vero q̃d ex peccato oritur. nõ solum peccatum. sed ⁊ pena peccati est. quia iusto iudicio deus cor peccantis obnubilat. vt p̃cedentis peccati merito etiaz in alia cadat. Quẽ em̃ liberare noluit. deserendo pcussit. Proinde vt Aug⁹. ait. Precedẽtis est hec pena peccati. ⁊ tam̃ etiam ipsa peccatũ est. Judicio em̃ iustissimi dei traditi sunt. vt ait aplus de quibus/ dam. siue deserendo siue alio modo explicabili. siue inexplicabili in passiones ignominie. vt crimina criminibus vindicarent̃. et supplicia peccantiũ nõ tantũ sint tormenta. sed ⁊ vitiorum incrementa. Illa ergo peccata que enumerat apostol⁹. quia de superbia sunt: non solum peccata ſ etiam supplicia sunt. Ecce ex his iam fit pspicuum quedam peccata. etiam penas ⁊ causas peccati esse. ⁊ illud peccatum esse penã peccati. q̃d causam p̃cedentem habet peccatum. atq; illud peccatum esse causam peccati q̃d ẽ meritum sequentis culpe.

Aug⁹. cõtra Julianum

Ex predictis videt̃ significari ipsa eadẽ que peccata sunt esse ⁊ penas peccati. d

Sed cum ait crimina criminibus vindicari. videt̃ insinuare ea ipsa que peccata sunt. essentialit̃ esse penas peccati. i. punitiones peccati. Ad hoc autẽ inquiunt illi. ⁊ similia hec dicta esse ſm rõnem p̃dictam. ⁊ ido intelligenda fore ſm p̃missam expositionem. Intelligẽtia em̃ dictorũ ex causis est assumẽda dicẽdi.

Q non obuiat veritati si quis dicat ipsa peccata eẽ penas peccati essentialiter. e

In nullo tamen p̃iudicium factum veritati putat̃. si quis dicat ipsa eadem que peccata sunt essentialit̃ (vt ita dicam) esse penas. i. punitiones peccatorum p̃cedentium. que iuste sunt ⁊ a deo sunt. nec tamen inq̃tũ pctã sunt: a deo sunt nec inquantum peccata sunt: pene peccati sunt. et tamen inq̃tum peccata sunt: priuationes boni sunt. Sz vt supra dictũ ẽ. causa iter ⁊ actiue dicunt̃ priuationes.

Apte ostendit peccata quedam eẽ penam peccati. ⁊ penam ipsam iustam esse a deo. f

Q autem quedam peccata pene sint. ⁊ ipa pena iusta sit ⁊ a deo sit. euidẽter tradit Aug⁹. in libro retractationũ. j. dicens quedaz necessitate fieri ab homine que mala sunt. ⁊ eadẽ iusta pena peccati sunt. Sunt inquit quedam necessitate facta improbanda. vbi homo vult recte facere ⁊ nõ potest. vnde ⁊ illud apostoli. Nõ quod volo facio bonum. sed quod odi malum hoc ago. Et illud. Caro concupiscit aduersus spiritum. ⁊ spiritus aduersus carnẽ Hec em̃ inuicem sibi aduersantur. vt nõ ea que vultis faciatis. sed h̃ omnia ex illa mortis damnatione sunt. Nam si nõ est ista pena hominis sed natura. nulla ista peccata sunt. Si em̃ non receditur ab eo modo quo naturaliter factus est homo. cum hec facit ea vtiq; facit que debet. Si autem homo q⁹ ita est non est bonus. nec habet in potestate vt sit bonus. siue nõ videndo qualis eẽ debeat. siue videndo ⁊ nõ valendo esse qualẽ

se esse debere videt. penam istam esse quis dubitet? Omnis autem pena si peccati pena ē: iusta est. 7 suplicium nominat. Si autē iniusta est pena quoniam penam esse nemo ambigit. iusto aliquo dominante: homini imposita est. Porro quia de omnipotentia dei 7 iusticia dubitare dementis est. iusta ē hec pena. 7 pro peccato aliquo impenditur Non em̄ quisq̄ iniuste dominās aut surripere hominē potuit velut ignorāti deo. aut extorquere inuito tanq̄ inualidiori. vt hominem iniusta pena cruciaret Relinquitur ergo vt hec pena iusta de damnatione hominis veniat. His atq̄ alijs pluribus testimonijs docet quedā esse pctā 7 penas pcti essentialiter.

De q̄busdā que sine dubio pctā sūt 7 pene. vt ira. inuidia. §

Preterea nullatenus ambigendum est quedam peccata absq̄ vllo scrupulo penas esse. vt inuidia. que est dolor alieni boni. 7 ira. que etiā nō inq̄ntum pene sunt. peccata sunt. Ita etiā de cupiditate 7 timore 7 alijs hmōi sentiendū est Unde Aug⁹. in libro. lxxxiij. questio. ait. Omnis perturbatio passio. omnis cupiditas perturbatio. Omis ergo cupiditas passio. Omis vero passio cum est in nobis: ipa passione patimur. Omis ergo cupiditas cū est in nobis ipsa cupiditate patimur. 7 inq̄ntum cupiditas est patimur ea. Omis autez passio inq̄tum ipsa patimur non est peccatum ita 7 de timore. Non em̄ consequens ē vt si patimur timorē. ideo nō sit peccatum. q7 multa sunt pctā q̄ patimur. sed nō inq̄tū patimur eis.

q7 verbis Augustini premissis quedam sententia Hiero. obuiare videtur. h

Illud autez diligēter est annotandū quod supra positis vbis Augustini dicentis quedam necessitate facta esse improbanda 7 mala. videtur obuiare quod Hieronymus ait in explanatōne fidei. quod licet supra sit positum. tamen vt pfectius sciatur. iterare non piget Execram⁹ inquit eorum blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini a deo esse preceptū 7 mandata dei non a singulis sed ab omnibus in commune posse seruari. 7 paulopost

Et tam illos errare dicimus qui cum manicheo dicunt hominem peccatum vitare nō posse. q̄ illos qui cum Jouiniano asserunt hominē non posse peccare. Ecce Hieronymus dicit errorem esse. si quis dicat hominem vitare peccatum non posse. Qui autez dicit quedā necessitate fieri. quedam dic̄ nō posse vitari. Cum ergo id Aug⁹. dicat. videt aut erroris esse qd̄ tradit. aut nō ē verū qd̄ Hieronymus ait.

Determinatio cōtrarietatē submouens de scōrum medio. i

Ad quod dici pōt. quia Augustinus dicit fm statum hui⁹ mi serie. ad quā ptinet ignorantia 7 difficultas vt idez ait in libro de libero arbitrio. que ex iusta damnatione descenderūt: illud tradidit vbi 7 venialia peccata inclusit. Hieronymus vero tantum de mortalibus peccatis loquitur. que vnusquisq̄ gratia illuminatus vitare valet. vel de homine fm statum liberi arbitrij añ pctm̄ illud ait.

Epilogum facit ad alia transiturus. k

Patis diligēter eorum posuimus scientiam qui dicunt omes actus naturas esse. 7 inquātum sunt. bonos esse. in quo tractatu quedam interseruim⁹. que non ex eorum tantum persona accipiēda sunt. quia ab omnibus catholice sapientibus absq̄ hesitatione tenentur. atq̄ auctoritatum testimonijs 7 rationibus eorum traditionem muniuimus. qui dicunt oēs act⁹ essentia sui. i. inquantum sunt. esse bonos. Quosdam vero inquātum inordinate fiūt. peccata esse. Addunt quoq̄ quosdam non tantum essentia sed etiam genere bonos eē. vt reficere esurientem. qui actus est de genere operum misericordie. quosdam vo actus absolute ac perfecte bonos dicūt. quos nō solum essentia vel genus. sed etiam causa 7 finis commendat. vt sunt illi qui ex bona voluntate proueniunt. et bonum finem metiuntur.

Ista ē distinctō. xxxvj. hui⁹ secū libri. In qua quidem magister recitatis opinionibus diuersis circa peccati quiditatem ostendit quandam peccati diuersitatem. Et inquirit qualiter vnum pec

catum sit pena alterius. Et tria facit. Nam primo tractat opinionem aliorum. Secundo annectit propriaz intentionem. Tertio remouet quandam dubitationē Primū facit a principio distinctionis vsqz ibi. In nullo tamen preiudicium Secundum vsqz ibi. Illud aūt diligenter. Tertium vero vsqz ad finem distinctiōis In speciali ꝙo sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Scriptura vnū peccatum fore penam alterius concedit inquantum ab alio causaliter procedit. Hanc enim propositionez magister ponens dicit quedam peccata esse aliorum peccatorum penas. quod probat vtriusqz testamenti autoritatibus diuersis. inter quas ponit autoritatez beati Gregorij qua dicit peccatum ꝙ cito per penitētiam non deletur aut peccatum aut pena peccati ē. aut peccatum z causa peccati est. aut peccatum aut causa aut pena peccati est simul. Postea mouet circa materiam hanc quandam dubitationem querendo. Utrū peccatum inquantum peccatum. sit pena peccati. Et arguit ꝙ non. Nam ꝑm beatum Augustinum omnis pena peccati iusta est z iuste fit. si ergo peccatum inqz tum peccatum. esset pena peccati. peccatum iuste fieret. quod non est verum. Et respondens dicit ꝙ effectus peccati cuiusmodi est corruptio peccatum seqns est pena peccati. sed non peccatum inquantū peccatū Et subdit. licet oīne peccatum ꝑm istum sensum. eo ꝙ quedam corruptio sit pena. tamen non omne peccatum potest dici pena peccati. sed illud solum dicitur pena alterius peccati quo causatur ab alio cum sol⁹ effectus peccati ꝑm premissa sit pena peccati. Secunda propositio est hec. Ueritati in nullo preiudicat quedam peccata non solum causaliter sed etiam eētialiter eē alioz penas. Hanc enim propositionem magister ponens finaliter el⁹ asserit rationem. quia quedam peccata essentialiter animam puniūt. id est actiue corrumpunt penam infligendo. Qō probat ꝙ beatum Augustinum dicentem. ꝙ rebellio carnis ad spiritum que est peccatum sit pena. Et confirmatur hoc idem per hoc ꝙ quedam spiritualia peccata pena dicunt. z ꝙ penalem passionem habent eis annexam. sicut ira. inuidia. superbia. z similia. Attū dicit ꝙ passio illa eis annexa non debet dici peccatum. Tertia ꝓpositio est hec. Ex scripture traditur ꝟitate aliqua peccata fieri necessitate. Hanc enim ꝓpositionem ꝓbans dicit notandum esse. ꝙ licet beatus Augustinus dicat quedam peccata fieri ex necessitate. Beat⁹ tamen Hieronymus dicit semp esse in hominis potestate posse peccare z non posse peccare. nō tñ sibi inuicem contradicunt. quia beatus Aug⁹. loquitur de peccatis venialibus. Hieronymus vero de peccatis mortalibus. supposito tamen gratie adiutorio. Unde beatus Aug⁹. loquitur ꝑm statum hominis post peccatum. beatus vero Hieronymus loquitur de peccatis hominis ꝑm statum eius ante peccatum. Et subdit recapitulando p̄determinata dicens quosdā act⁹ esse ex suo genere bonos. vt reficere esurientem z cō similes. quosdam autem ex sua causa vel ex finc. vt q̄ procedunt ex bona z ordinata voluntate hominis. et illi pfecte boni iudicantur. Et tñ inspecialī.

Aliorum ponit sententiam qui dicunt malos actus nullo modo esse a deo nec eē bonos siue in eo ꝙ sūt siue alio modo. a

Sunt autez z alij plurimi longe aliter ō peccato z de actu sentientes. asserunt eñ voluntatem malam z actum malū peccata esse. et nulla ratione bona nec ꝑm aliquā rationem ex deo auctore esse. quia sine deo fiunt. Sine eo nāqz (vt ait euangelista) factum est nihil. id est. peccatum. Quod dicit esse nihil. non quia nō sit actio vel volūtas mala. que aliquid est. sed quia a vero esse separat homines. z ad malum trahit. z sic ad non esse deducit. Qui eñ a summi boni participatione recedunt quod solum vere ac ꝓprie est merito nō esse dicunt. Ideoqz Augustin⁹ dicit sup Johannem. peccatum nihil eē nihilqz fieri cum peccant homines. Hac ḡ ratione astruunt peccatum nihil esse. qz a vero esse hominem elongat. Uoluntatēqz malam atqz actionem siue locutionem malam peccatum esse dicunt. quia preuaricatio z inobedientia hec sunt. z contra legem dei fiūt que tamen sunt. sed ab homine vel diabolo non a deo. Nullatenus enim hec a deo esse dicunt. siue inquantum sunt siue alio modo.

Quare pctm nihil eē dr.

Illa quoqz Augustini verba quibus dicit oīne quod est inqz tum est bonuz esse. z deum habere auctorē. de naturis siue de substantijs tantū accipienda fore tradunt. Substantie vero nomine atqz nature. dicunt significari substantias ipsas z ea que naturaliter habent. s. que concreta sunt eis. sicut anima naturaliē habet intellectum z ingenium z voluntatem z hmōi. quod ex verbis Augustini premissis colligitur. vbi bonū hominē appellat bonā naturam. z malum hominem malam naturam. Scōm hanc ergo assertionem vel acceptionem. mali actus non sunt nature vel substantie. nec etiam boni actus. quod vtiqz videtur Aug⁹. innuere in lib. retractationū. distinguens inter substantias siue naturas z bonas actiones siue malas. Apiens enīz qūo intelligendū sit quiddā in lib. de ꝟa religione ab eo traditū ait. De hoc substātijs atqz naturis dictū est. Inde eñ disputaba

Scōm q̄d actus mali non sūt natura vel substantie

Aug⁹. i li. retracta.

tur nō de bonis actionibus atq; peccatis. Apte hic videtur diuidere inter naturas ſiue ſubſtantias ⁊ actiones ſiue peccata. Jōq; aſſerunt pfati doctores. actiones interiores vel exteriores nō eſſe naturas vel ſbſtātias. que ſi male ſūt: peccata ſunt. neq; a deo ſunt. Q; vero mali actus nō ſint nature Auguſtinus videt notare in prima reſponſiōe cōtra pelagianos ita dicens. Opa diaboli que vitia dicunt actus ſunt. nō res. Jdem in quarta reſponſione. Oīe malum natura nō eſt. ſed actus accidens alicui ex defectu boni. Quāobrem quod natura nō ē. deus nō fecit. quia natura eſt oīe quod fecit. Jtē. Oīe qđ natura bonū eſt. deus ex nihilo fecit. nō diabolus.

Scōmhos res alique ſunt que a deo non ſunt quibus homines mali ſunt. c

Ex quo colligit reſ

aliquas eſſe que a deo nō ſunt. eiſq; homines mali ſunt. Qđ nihilomin⁹ ⁊ ipſi concedunt innitētes ꝟbis Aug⁹. ſupius poſiti q̄ in ench. determinans illa ꝟba ꝓphete. De his qui dicūt bonū malum. dicit de ipſis rebus quib⁹ homines mali ſunt. nō de hominibus hoc eſſe intelligendū. Sunt ergo aliq; res quibus hoies mali ſunt. Jd autem quo homo fit deterior a deo nō eſt. quia vt ait Aug⁹. in lib. de. lxxxiij. queſtio. deo auctore nō fit homo deterior. Nō eſt ergo de⁹ auctor rerum quibus homo deterior fit At ſunt alique res vt dictum eſt. quibus homines mali fiunt. Sunt ergo alique res que a deo nō ſunt. quia peccata ipe ſunt. Jdeoq; ſcriptura in pluribus conteſtat locis deum nō eſſe auctorem malorū. id eſt. eorum que peccata ſunt.

Testimoniis Augu. ſuam munūt aſſertionem.

Expte eorum premiſſe opponitur ſententie in illo verbo deus auctor malorum nō eſt. d

In hoc autem ver

bo ſupiorum ſententie recte opponit. q̄ dicūt deum non eſſe auctorē eorū que mala ſunt inq̄tum mala ſunt. ſed inquātū ſunt. ⁊ inq̄tum mala ſunt: dicunt ea nihil eſſe. Quid g̃ mirū. ſi deus dicit nō eſſe auctor eorum inquātū nihil ſunt. cū nihili nullus auctor exiſtere queat. Jdeoq; cum dicit deus eſſe auctor omniū que ſunt. bonorū iſti ſubintelligi volunt. Bona aūt illa eſſe dicunt que naturaliter ſunt. Ea vero naturaliter eſſe dicunt nō ſolum que ſubſtantie ſunt vel concreta ſubſtantijs qualiter ſupra acceperunt ſed ⁊ oīa que naturā nō priuant bono. Et ita ꝟm eoſdem multiplex in ſcripturis fit intelligentia. vbi de natura ſiue de ſubſtātia vel de his que naturaliter ſunt. ꝟmo occurrit. Sed ſup illū locū ps̄. Nō eſt ſubſtantia ita Aug⁹. de ſubſtantia diſſeruit. vt premiſſe ſententie videat conſentire dicens. Subſtantia intelligitur illud qđ ſumus q̄cq̄d ſumus. homo. pecus. terra ſol. oīa iſta ſubſtantie ſunt. eoipſo quo ſunt nature ipe. ſubſtantie dicunt. Nam qđ nulla eſt ſubſtātia nihil oīno eſt. Subſtātia ergo eſt aliquid eſſe. Deus fecit hoiem ſubſtantiā: ſed p iniquitatē lapſus ē homo a ſubſtātia in q̄ fact⁹ eſt. Jniquitas q̄pe ipa nō eſt ſuba. Nō em̄ iniquitas eſt natura quā formauit de⁹. ſed iniquitas eſt perſio quā fecit hō. Nature oīes p ipſum facte ſunt. iniquitas p ipſum facta nō eſt. quia iniquitas nō eſt ſubſtātia Jn illo hymno triū puerorū vniuerſa creatura laudans deum cōmemorat. Laudant em̄ oīa deum. ſed que fecit deus. Laudat ibi ſerpens deum. ſed nō auaricia. Oīa reptilia ibi nominata ſunt. ſed nō aliqua vitia Vitia em̄ ex nobis ⁊ ex noſtra volūtate habemus. ⁊ vitia nō ſunt ſubſtantia. Intēdat diligenter his ꝟbis p̄miſſa; aſſertores ſententiarū. ⁊ pcipere poterunt rationē ⁊ cauſam dictorū. vbi ſcriptura de natura vel ſbſtantia mentionē facit. Jllarū vero ſententiarum iudicium. prudētis lectoris cui vtriuſq; ſententie noticiam plenarie dedimus. arbitrio relinq̄m⁹. ad ea que adhuc nob ſuperſunt tractanda feſtinātes.

Q; de peccato non de pena intelligitur cū dr deus nō eſt auctor mali e

Lum igitur in hoc

oīes cōſentiant catholici tractatores. ſ. q; deus nō eſt auctor malorū. Cauendum eſt tñ ne malorū nomine penas ſic peccata generaliter includas. Penarū em̄ de⁹ auctor ē. ſicut ipe p ꝓphetā ait. Nō eſt malū in ciuitate qđ dñs nō fecerit. Jtē alibi ex perſona ſua ait. Ego ſum de⁹ creans malū ⁊ faciens bonuz. Ecce hic dicit creaſſe et feciſſe malum. ſed mali nomine pena intelligit nō pctm̄. ſicut econuerſo cum dicit deus nō ē auctor malorū. nomine mali peccata intelliguntur. Jdeoq; Aug⁹. qui dixerat in libro

de.lxxxiij.questio.q deus auctor mali non fit.in ꝓmo libro rẽtracta.qũo id intelligendum sit apit dicens. Videndũ est ne male intelligaꝫ qõ dixi.deus auctor mali nõ est.q̃ z omniũ que sunt auctor est. quia inquãtũ sunt:itantũ bona sunt.z ne hinc putet̃ non ab illo esse penã malorũ que vtiq; malũ est his qui puniuntur.sed hec ita dixi sicut dictum est.deus mortẽ nõ fecit.cum alibi scriptum sit.mors z vita a dño est. Malorum ergo pena que a deo est.malũ ẽ quidẽ mal'. ꝑ in bonis dei opib' ẽ.qm̃ iustum ẽ vt mali puniant̃.z vtiq; bonum est oñe quod iustũ ẽ.Sic ergo dicit̃ deus non fecisse mortẽ. qz non fecit illud ꝓ quo mors infligitur .id est peccatum. Audisti lector causam dictorum ex qua sana intelligentia sumatur.cum dicitur:deus nõ est auctor mali.z deus mortez non fecit

Q pena malorũ ẽ a deo

Quo dictum sit deꝰ mortez nõ fecẽ

Jsta est distinctõ.xxxvij. hꝰ secũ/ di.libri. In qua quidem distinctione magister ostenso quomodo vnum peccatum sit pena alterius.inquirit hic consequenter qualiter auctor malorum sit deꝰ. Et circa hoc tria facit. Nam primo ponit quandam opinionem.Secundo eiusdem opinionis confirmationẽ Tertio reddit ad sue intentionis oppressionem. Primum facit vsq; ibi. Ex quo colligitur. Secundũ vsq; ibi. Cum igitur in hoc omnes. Tertium vsq; ad finez distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Aliq̃ volunt asserere voluntatem malam.z actum eiꝰ malum nullatenus a deo procedere. Hanc magister ponens dicit vt supra dictum fuit quosdam opinari . q voluntas mala z actus eius nec bona sunt nec a deo sunt etiam quacũq; ratione confirmantes dictum suum ꝓ illud Job.j. Sine ipso factum est nihil .i. pctm̃ Ratio autem contrarium opinantium .s. Augusti. fuit ista.vt supra dictum est.q si talia a deo essent inquantum sunt.eo q inquantum sunt bona sunt. Hoc soluentes dicunt.q ista propositio.Omnia que sunt inquantum sunt bona sunt.solum habet veritatez in his que naturale z substantiale esse habent.quale eẽ peccata non habent. Secunda propositio est hec. Nihili cuiusmodi sunt peccata deus idebite ponitur esse causa. Hanc magister probat duabus rationibꝰ. quarum prima est hec. Illud ꝓ quod homo fit deterior nõ est a deo.sed ꝓ peccata homo fit deterior.ergo ꝛẽ. Item sic. Nihili deus nõ est auctor.cum ergo peccatum sit nihil.vt dicit̃ Joh.j.ergo ipsum nõ ẽ a deo vt dicit opinio. Et magister vtrã q; opinionem.s. illã que dicit peccatum esse a deo inq̃tum est actus quidam.z illam que dicit peccatum nullo modo eẽ a deo reliquit indeterminatam.committens ipsas diligẽtie lectorum. Tertia propositio est hec. Scõm concordem sanctorum doctorum sententiam hereticũ est dicere deum per se causam alicuiꝰ mali culpe . Hanc magister ponens dicit deum tm̃ posse esse causam mali pene. Unde Amos tertio dicit̃. Non est malum in ciuitate quod non fecit dñs. Et Esa.xlv. Egoſũ dominus creans malum.z faciens bonum que ꝓpositio nes veritatem non haberent.nisi deus eẽt auctor mali pene. Contra quam sententiam magister arguit ꝓ illud Sapiẽ.j. Deus mortem non fecit.que tamẽ ẽ quoddam malum pene. Ad quod respondens dicit q illam scripture autoritatem esse intelligendã.q deus pctm̃ illud non fecit.scz malum culpe quod est causa mortis.ita q nomine effectus significet̃ ibi causa Et tm̃ in speciali.

De voluntate z fine ex quo et ipsa iudicatur. a

DI. XXX VIII. Quid sit bonus finis

Post predicta de volũtate eiusq; fine disserẽdum ẽ. Sciendũ g̃ est q ex fine suo (vt ait Augˢ) volũtas cognoscit̃ vtrũ recta an prava sit. Finis aũt bone voluntatis beatitudo ẽ. vita eterna.ipse deus. Male vero finis est aliud.s.maledictio vel aliq̃d aliud in q̃ non debet volũtas quiescere. Finẽ bonũ insinuat ꝓpheta dicens. Oñis cõsũmationis vidi finẽ z̃ẽ. Charitas g̃ cuiꝰ latum mãdatũ ẽ finis oñis cõsummationis ẽ.i. oñis bone voluntatis z actionis ad quã oñe ꝑceptuz referendũ ẽ. Unde Augˢ.in ench. Oñia ꝑcepta diuina referunt̃ ad charitatẽ. Ue q̃ dicit apl's. Finis ꝑcepti ẽ charitas de corde puro z cõscientia bona z fide nõ ficta. Dis ita q ꝑcepti finis charitas ẽ.i.ad charitatẽ referr̃ oñe ꝑceptũ. Nõ vo ita fit vltimo re/ ne vel aliqua intentione carnali vt nõ referatur ad charitatẽ que ẽ dilectio dei z proximi.nõdũ fit quẽadmodũ oportet fieri: quãuis fieri videat̃. Tũc em̃ recte fiunt que mãdat deus z que consilio monet.cum referũtur ad dilectionẽ dei z ꝓximi. Ihis vbis aperte insinuat̃ qs sit rectus finis voluntatis siue actiõis bone.s.charitas q̃ z deꝰ ẽ. vt supra ostendimus.

Qz deus ẽ finis omnis bone actiõis quia charitas ẽ. nec tãtũ spũssctũs sed etiã christus z pater. nec hi sũt tres fines sed vnus. b

Qui ergo charitatẽ sibi ponit finẽ. deũ sibi ponit finẽ. vnde z xp̃m finẽ legis ad iusticiã dicit ap'ls eẽ oi credenti. Et recte dr̃ xp̃s finis legis ad iusticiã qz vt ait Augˢ. in lib. sniarũ ꝓsperi. in xp̃o lex iusticie nõ cõsumit̃ ꝑ impleꝫ. Oñis em̃ pfectio ex ipo z in ipso ẽ. z vltra quẽ nõ est q̃ spes se extẽdat. Finis fideliũ xp̃s est. ad quẽ cũ puenerit currentis intẽtio. nõ habz q̃ amplius possit venire. ꝑ hz id i q̃ debeat p/manere. Finis g̃ rectꝰ atq; suprem' deꝰ pr̃ ẽ z filiꝰ z spũssanctꝰ. nec hi tres sũt tres fines. ꝑ vnꝰ finis. qz nõ tres dij. ꝑ vnꝰ deus.

Q oēs bone voluntates vnum habent finē. ⁊ tñ quedaz bone diuersos fines sortiunt. c

Sz queritur vtrū omēs bone voluntates vnum tm̄ habeant finem? De hoc Aug⁹. in. xj. lib. de trinitate ita ait. Alie atq; alie volūtates suos ꝓprios fines habent. qui tamē referunt ad finē illius voluntatis qua volumus beate viuere. ⁊ ad eam ꝑuenire vitā que nō referatur ad aliud. sed amanti ꝑ seipsaz sufficiat. quē admodū voluntas videndi finem habet visionem. ⁊ voluntas videndi fenestram. finē habet fenestre visionē. Altera vero est voluntas per fenestram videndi transeuntes. cui⁹ itē finis ē visio transeuntiū. Ad qd̄ etiam predicte referuntur voluntates. Item recte sunt voluntates ⁊ omēs sibimet religate. si bona est illa ad quam cuncta referunt. Si aūt praua est. praue sunt omēs. ⁊ ido rectarum voluntatum cōnexio: iter quoddaz est ascendentiū ad beatitudinem. quod certis velut passibus agitur. Prauarum autē ⁊ distortarum voluntatum implicatio. vinculum est quo alligabit qui hic agit vt ꝓijciatur in tenebras exteriores. His autoritatum testimonijs euidenter mōstrat plures in fidelibus rectas esse voluntates. proprios ac diuersos fines habentes. ⁊ tñ vnū eūdemq; . quia omēs referuntur ad vnū q̄ ē finis finiū. de quo pauloante diximns. Ita ecōuerso forte est in malis.

Augusti.

Quedam huic sententie videntur aduersari. d

Verumtamen huic sententie qua dictum est fideliū quasdam rectas voluntates diuersos fines sortiri. et tamē ad vnū referri. videt obuiare qd̄ alibi Aug⁹. āmonet ne. s. nob duos fines ꝯstituamus. ita inquiēs in li. de ser. dñi in monte. Nō debem⁹ iō euāgelizare vt māducemus ꝑ iō māducare vt euāgelizem⁹. vt cib⁹ nō sit bonū qd̄ appetit. ꝑ necessariū qd̄ adijcit vt illud ipleat. Querite primū regnū dei. et h oia adijcient vob. Non dixit p̄mū q̄rite regnum dei. ⁊ deinde q̄rite ista q̄uis sint necessaria. Sed ait h omia adijcient vob. i. h cōsequent si illa querat. ne cū ista queritis. illinc auertamini. aut ne duos fines ꝯstituatis. vt ⁊ regnū ꝓpt se appetat. ⁊ ista necessaria ꝓpt illd. Ergo ꝓpt regnū dei tm̄ d̄bemus opari omia. nō solā vel cum regno dei mercedē corꝑalē meditari. Eccce h aperte dicit ne duos fines nob ꝯstituam⁹. ꝑ vnum tm̄. i. regnū dei. cū supra dixerit bonas volūtates alias ⁊ alias ꝓprios hr̄e fines.

Augusti.

Hic ostendit qūo licet videantur nō repugnēt predicta. e

Hec autem sibi nō repugnare animaduertit qui verbis p̄missis simplici oculo diligenter intendit. Qui em̄ dixeit ne duos fines nobis constituam⁹ sed omia ꝓpter regnū dei faciamus. ipse p̄misit q̄ debem⁹ māducare vt euāgelizem⁹ Cum aūt hoc ita facimus. actionis illius finē euāgeliū ꝯstituim⁹. ꝑ ⁊ hūc finē ad regnū dei referim⁹. Māducam⁹ em̄ ꝓpt euāgelium. ⁊ māducam⁹ ⁊ euāgelizam⁹ ꝓpt regnū dei. Duos igit fines nob in māducādo cōstituim⁹. Sz ista faciētes nunq̄d peccam⁹? absit. Nā ⁊ ipe sic facere suadet si diligēter ei⁹ v̄ba inspiciam⁹. Cū ḡ ait. ne duos fines nob ꝯstituā⁹. fines in diuisa tēdētes itelligi voluit. s. q̄rū alter ad alterū nō referat Ita ⁊ cū dicit ꝓpter regnū dei tm̄ omia agēda. nec cū ipo mercedē tꝑalem meditādā. ita intelligendū ē. vt nō meditemur appetēdo cuz regno mercedē tꝑalē. ita q̄ nō ꝓpt regnum ꝑ ꝓpt se. vt. s. regnū ꝓpt se appetam⁹. ⁊ ista ꝓpt illud. sicut ipse docet. Si em̄ petim⁹ vitaz eternā. petimusq; etiā tꝑalia a deo. si ea petim⁹ ꝓpt vitā et̄nā. nō offendim⁹. neq; sinistra tūc scit q̄d faciat dextra. qz mercedez tꝑalē nō ꝓpt se meditamur. ꝑ ꝓpt regnum dei. vt sit leua sub capite ⁊ dextera ī āplexu Alioq̄n si h tꝑalia ꝓpter se querim⁹ sic eterna. miscetur dextre sinistra. Jōq; cū dñs dixerit. Attēdite ne iusticiā vr̄am faciat corā hominibus vt videamini ab eis. Alibi ait. Sic luceant opa vestra bona corā hominibus vt glorificent patrē vestrū qui in celis ē. Propter deum ergo omia faciēda sunt. vt omnia que facimus omniūq; fines ad eū referamus.

Qūo intelligendū sit ne duos fines nobis cōstituamus

De differentia voluntatis ⁊ intentionis ⁊ finis. f

Solet etiam queri q̄d distet int volūtatē ⁊ intētionē ac finem? Ad qd̄ dici pōt int volūtatē ⁊ finē certo atq; euidēti mō distinguit. qz volūtas ē qua

Quid sit voluntas

volumus aliquid. Finis vero voluntatis ē vel illud quod volumus. p quod implet ip sa voluntas. vel potius aliud ꝓpter quod illud volumus. Intentio vero interdum p voluntate. interdum p fine voluntatis accipitur. que diligens ac pius lector in scꝑtu ra vbi hec occurrunt discernere studeat Finis vero voluntatis est delectatio bona vel mala. ad quā nititur quisq; puenire. Unde Aug⁹. super illum locum ps̄. Scrutās cor da ⁊ renes. sic ait. Deus solus scrutator cor da. id est. quid quisq; cogitet. ⁊ renes. i. q̄d quēq; delectet. Quia finis cure ⁊ cogitatio nis est delectatio. ad quā cura ⁊ cogitatiōe nititur quisq; puenire. ⁊ paulopost. Ope ra nostra que sunt in dictis ⁊ factis possunt homines videre. sed quo aio fiant. ⁊ q̄ veni re cupiant. solus deus videt. qui cuz videt cor eē in celo. ⁊ nō delectari nos in carne sz in dño. i. cū bone sunt cogitationes ⁊ earuz fines. dirigit iustum. Idem sup alteri⁹ ps̄. locū illum. s. In laqueo isto quē absconde rūt cōprehensus est pes eor. dicit ꝓpes aie amor ē. q̄ si prau⁹ est: dr̄ cupiditas vel libi do. si rectus: dicit charitas. Eo mouet ani ma quasi ad locum quo tendit. id ē. ad dele ctationē bonā vel malaz. quo se puenisse p amorē letat̄ Finis ḡ volūtat̄ vt p̄missū ē dr̄ ⁊ illō q̄ volum⁹ ⁊ illō ꝓpt̄ q̄ volum⁹. ⁊ i tentō ad illō respicit ꝓpt̄ q̄ volum⁹. ⁊ vo luntas ad illud q̄ volumus. vt ꝙbi gratia Si velim esurientē reficere vt habeā vitam eternam. volūtas ē qua volo reficere esurie tem. cui⁹ finis est refectio esurientis. Inten tio vero est qua sic ad vitā puenire volo Fi nis ꝙo sup̄mus est ipsa vita. ad quā ⁊ ali⁹ fi nis refert.

Intentō q̄o accipit

Quid sit finis

Augusti.

Repetit p̄dicta subdēs exemplum

An illa intentio sit voluntas. §

Bz queritur vtrū

intentio talis sit voluntas? ⁊ si voluntas ē. an in hoc ope sit vna eadēq; voluntas. qua volo reficere esurientem. ⁊ qua volo habere vitā eternam? Videt nempe talis intētō voluntas esse. vt em̄ voluntas est qua volo reficere paupem. ita ⁊ volūtas ē qua p illō volo habere vitam. Et alia quidē videtur volūtas esse qua volo habere vitam. ⁊ alia qua paupi subuenire volo. Sed ista ad illā referr̄. Nam ⁊ si hoc ita placeat vt in eo cuz aliqua delectatione volūtas acquiescat. nō duz ē tm̄ illud quo tendit. sed hoc ad illō re-

Utrū alia volūtas hec ab alia sit

ferr̄ vt illud deputet̄ tanq; patria ciuis. istō ꝙo tanq; refectio vel mansio viatoris. Et sunt iste voluntates affectus siue mot⁹ mentis quibus quasi gressibus vel passib⁹ tenditur ad patriam. Sicut ergo altera est voluntas videndi fenestras. vt supra docēte Aug⁹. didicim⁹. altera que ex ista nectit̄ voluntas. s. p fenestras videndi transeuntes. Ita nōnullis alia videtur esse voluntas elemosynas dandi paupi. alia voluntas habē di vitam. Alij aūt putant q̄ vna sit voluntas ⁊ hic ⁊ ibi. sed ꝓpter subiectorū multiplicitatem. diuersitas memorat̄ voluntatū Ceterū quolibet horū verū sit. illud nulli in ambiguum venit. q̄n voluntas ex suo fine penset̄. vtrū recta sit an prꝛaua. peccatū an gratia. ⁊ q̄n noie intētiōis aliq̄n finis. aliq̄n voluntas intelligat̄.

Jsta est distinctō. xxxviij. h⁹ secū/

di libri. In qua magister post̄q egit de peccato actuali fm se. incipit agere de peccati radice. s. de voluntate que est radix peccati. Et tria circa hoc facit. Nam primo agit de voluntatis rectitudine ⁊ puersitate. Secundo de voluntatis ⁊ intentionis diuersitate. Tertio de voluntate finis ⁊ eorum que sunt ad finem idē titate. Primum vsq; ibi. Solet etiam queri. Secū dū vsq; ibi. Sed queritur vtrum. Tertium vsq; ad finez distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Ex bono vel malo fine perpenditur rectitudo vel peruersitas voluntatis humane. Hanc magister ponens dicit q̄ voluntas humana rectitudinem vel peruersitatem habet a fine bono vel malo. Unde bon⁹ finis voluntatis est charitas. beatitudo ipsa vita eterna deus ipse fm Augustinum. quod ꝓpter charitatem nō fit recte non fit. Qui quidem voluntatis finis. s. charitas ad finem vlteriorem ordinat̄. s. ad deum. Malaq; vero voluntatum finis est mala delectatio in actu vitioso. Et subdit q̄ tam bone q̄ male voluntates possunt habere plures fines inter medios. qui sunt quasi iter quoddam ⁊ via ad vltimum finem puenienti. Contra quod magister obiecit autoritate beati augustini qua dicit q̄ non possumus duos fines constituere simul. Et respondens dicit q̄ hoc verum sit. vbi fines sic se habent q̄ vnus non sit sub alio contentus. vel q̄ vnus non sit ad alium ordinatus. ⁊ nō vbi vn⁹ ad alium refert. sicut est in proposito. Secunda ꝓpositio est hec. Voluntatem ⁊ intentionem omnino fore idem congruo negatur. eo q̄ ꝓ voluntatem ⁊ non ꝓ intentionem potentia affectiua nominatur. Hanc magister probans querit. Utrum voluntas ⁊ intētio sint idem. Et respondet q̄ non omnino sint idem. q̄a voluntas nominat potentiam volitiuam. intentio aūt non. quod ex verbis beati Augustini declarans dicit q̄ voluntas est potentia qua volumus. finis vero est illud quod volumus. Intentio ꝙo est illa interior motio qua p voluntatem in finem tendimus. sicut ex gratia. si velim esurientem reficere vt habeam vitam eternam tunc volūtas est potētia q̄ volo reficere esurientē cui⁹ finis medi⁹ē refectio esurientis. Ultim⁹ ꝙo finis est vita eterna. Intentio vero ē mot⁹ quo ad finē puenire volo. Unde patet ista tria nō esse omnino idem.

Tertia propositio est hec. Satis cōstat ꝓbabile q̄

Quid sit voluntas

aliquis eodem velle velit finem. ⁊ illud quod ad peũ est referibile. Hanc magister probans querit. Utruz sit idem actus voluntatis quo vult finem ⁊ ea q̃ sunt ad finem. Et respondens dicit q̃ aliquibus videtur q̃ non sit idem actus sed plures. sicut non est idẽ actꝰ videre fenestram ⁊ videre p fenestram transeũtes in via. Aliquibus vero placet q̃ sit idem actus voluntatis qui solum ſm diuersitatem volitorum sit diuersificatus. ⁊ q̃ istarũ opinionũ sit verior mgr̃ relinquit indeterminatũ. Et tm̃ in speciali.

Cum volũtas sit de his que homo naturaliter habet, quare peccatuz fore dicatur cum nullum aliud naturale peccatũ sit. a

DI. XXX IX b

Hic autem ori tur questio satis necessaria ex superioribus causam trahens. Dictum ẽ em̃ supra voluntatem ineſſe naturaliter homini sicut intellectus ⁊ memoria. Que aũt homini naturalia sunt. q̃tumcũ q̃ vitientur. bona tamẽ esse nõ desinunt. quia non valet vitium bonitatem in qua deus eam fecit penitus consumere. vt verbi gratia. Intellectꝰ vel ratio ⁊ ingenium ac memoria ⁊ si vitijs ac peccatis obnubilent̃ ⁊ corrumpant̃. bona tamen sunt. nec peccata nominant̃ sicut Augꝰ. de ratione que est imago dei in qua facti sumus euidenter ostendit in. xv. li. de trinitate. Hec est iquit imago in qua homines sunt creati. qua ceteris animalibus prẽ sunt. que creatura in rebus creatis excellentissima est. cũ a deo iustificat̃. a deformi forma in formosam mutatur formaz. Erat em̃ iter vitia natura bona. hec aũt imago ratio est vel intellectus. Cum ergo voluntas de naturalibus sit. quare ipsa nõ semp bonuz est. ⁊ si aliquãdo vitijs subiaceat? Ad ꝟ facile respondent qui dicunt omnia que sunt in q̃tum sunt bona esse. quia ⁊ ipsam volũtatem in q̃tum bona est vel in q̃tum voluntas est vt supra posuimus bonum esse asserunt. sed in q̃tum inordinata est: mala est et peccatum. Ubi potest ab eis rõnabiliter q̃ri. Si voluntas inquãtũ inordinata est. peccatum est. quare ergo intellectus. ratio ⁊ ingenium ⁊ hmõi. cum inordinata sunt: peccata non sunt? Inordinata vero sunt sicut voluntas cũ ad rectum finem nõ tendunt. eorumq̃ actus ꝓuaricatiões existunt. Ad qd̃ illi dicunt volũtatis nomine aliquãdo vim seẓ naturalem potentiam volendi. aliquando actũ ipsius vis significari. Uis autez ipsa naturaliter anime insita nunq̃ petm̃ est. sicut nec vis memorandi vel intelligẽdi Sz actus huiꝰ vis qui ⁊ volũtas dicitur: ttunc pctm̃ ẽ q̃n inordinatꝰ est.

Respõsio ſm quosdam

Quare actus voluntatis sit peccatum, si actus aliarum potentiaruz non sunt peccata. b

Sed adhuc queritur. quare huiꝰ naturalis potentie actꝰ peccatum sit. si aliarum potẽtiarum actus peccata non sunt. s. potentie memorandi. cuiꝰ actus est memorare. ⁊ potentie intelligendi cuiꝰ actus est intelligere? Ad quod ⁊ ipi dicunt. quia alterius generis est actus ille voluntatis. q̃ actus memorie vel intellectus. Hic em̃ actus est ad aliquid adipiscenduz vel non admittendum. qui non potest eẽ de malis q̃n sit malus. Uelle em̃ mala malum est. Sed intelligere vl̃ memorari mala. malum non est. Quis etiam hos actus malos esse interdum non improbe asserant. Memorat em̃ interdum quis malum vt faciat. ⁊ querit intelligere verum vt sciat ipugnare. Ecce qualiter soluitur premissa questio ab his qui tradunt omnia esse bona inquãtum sunt. Qui vero dicunt voluntates malas peccata esse ⁊ nullo modo bona. breuiꝰ respondent dicentes actum voluntatis nõ esse de naturalibus. sed vim ipsam ⁊ potentiam volendi que semper bonũ est. ⁊ in omnibus est. etiam in puulis in q̃bus nondum est eiꝰ actus.

Respõsio ſm quosdam

Quomodo intelligendum sit illõ ⁊ homo etiã qui seruꝰ ẽ peccati naturaliter vult bonũ. c

Preterea queri solet quomodo intelligendum sit qd̃ ait Ambrosius exponens illud verbum apostoli. Non quod volo illud ago. sed qd̃ nolo illd̃ facio. Dicit em̃ q̃ homo subiectus peccato facit quod non vult. quia naturaliter vult bonum. Sed voluntas hec semp caret effectu. nisi gratia dei adiuuet ⁊ liberet. Si homo subiectus peccato est. vult quidem malum ⁊ optatur. quia seruus est peccati ⁊ eiꝰ voluntatem. sicut supra dixit Augustinꝰ. libenter facit. qũo ergo naturaliter vult bonum? An est eadem voluntas. id est. idem motus quo libenter peccato seruit. et quo naturaliter vult bonum? Sed non est ea/dem voluntas. que ergo istaruz est. qua cũ homo iustificatur a seruitute peccati libe/

An eadẽ voluntate velit hõ naturaliter bonũ ⁊ libenter pctõ fuiat vel non

ratur. Ut em̃ disseruim⁹ supius gr̃a dei vo luntatem hominis liberat ⁊ adiuuat. q̃ vo luntatem hominis p̃parat adiuuandam et adiuuat p̃paratam. Sed que est illa volun tas: an illa que naturaliter vult bonum: an illa que libēter seruit peccato: si tñ due sunt voluntates: ꝓposita est questio ꝓfunda que varia diuersis expositione determinat̃

Propositam q̃stionē exeq̃t p⁹ sm illos q̃ dicūt duos esse motus

Alij em̃ dicunt duos esse motus. vnuz quo vult bonū naturaliter. Quare naturaliter. ⁊ quare nat̃alis dicit̃: Quia talis fuit mo tus nature humane in prima conditione in qua creati sine vitio sumus. que ꝓpꝛie na tura dicitur. Fuit em̃ homo creatus in vo luntate rectus. Un̄ in ecclesiasticis dogma

Bignadi⁹

tibus scriptū est. Firmissime tene p̃mos ho mines bonos ⁊ rectos esse creatos cum libe ro arbitrio quo possent si vellent ꝓpꝛia vo luntate peccare. eosq̃ nō necessitate. sed ꝓ pꝛia voluntate peccasse. Recte ergo dicit̃ homo naturaliter velle bonum. quia in rec ta ⁊ bona voluntate conditus est. Supioꝛ em̃ scintilla rationis que etiam (vt ait Ihie ronymus) in chain nō potuit extingui. bo num semp vult. ⁊ malū semp odit. Aliū au tem dicunt motum esse mentis quo mēs re licta supioꝛum lege subijcit se peccatis. eis q̃ oblectat̃. Iste mot⁹ (vt aiunt) anteq̃ as sit alicui gratia. dñat̃ ⁊ regnat in homine. alterū q̃ deprimit motum. vter q̃ tamen ex libero arbitrio est. Ueniente aũt gratia. ille malus motus elidit̃. ⁊ alter naturaliter bo nus liberat̃ ⁊ adiuuat̃ vt efficaciter bonuz velit. Ante gratiam vero licet natural̃ ho mo velit bonū. nō tñ absolute concedi opoꝛ tet bonam habere voluntatem. sed potius malam. Alij aũt dicunt vnam esse volunta tem. id est vnū motum quo naturaliter vult homo bonum. ⁊ ex vitio vult homo malū. eo q̃ delectat̃. ⁊ in q̃tum vult bonum natu raliter bonus est. inquātū malum vult. ma lus est.

Rñsio sm alios

Ista ē distinctō. xxix. huiꝰ secū

dī libri. In qua magister ostenso in precedente distinctione vnde sit rectitudo ⁊ vitium in voluntate. inquirit qualiter in voluntate sit peccatum. Secundo qua re actus voluntatis potius dicitur peccatum q̃ actus aliarum potentiarum. Tertio an idem actus volūtatis sit quo vult naturaliter bonum ⁊ quo respuit malum. Primum facit vsq̃ ibi. Sed adhuc querit̃. Secundum vsq̃ ibi Preterea queri solet. Tertium vsq̃ ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec.

Quāuis voluntas humana de sua natura sit bona ⁊ recta creata. tñ dicitur denominatiue mala in q̃tuz est mala ⁊ inordinata. Hanc magister ꝓbans querit vtrum voluntas possit esse mala. cum tamen habeat naturalem bonitatem sicut ⁊ cetere potentie naturales. que q̃tūcūq̃ depꝛauent̃ bone manent sicut ratio ingenium. ⁊ consimilia. que quādocūq̃ vitijs depꝛauentur. nunq̃ tamen ꝓpter hoc dicunt̃ mala sicut vo luntas mala pcm̃ appellatur. Et dicit sm opiniones illoꝛū qui oīa qui fiunt bona dicunt esse. Ad qđ re sponderi possit q̃ voluntas non dicit̃ mala seu peccatum in q̃tum est quedā naturalis potentia. sed inquā tum ꝓ actū suum deordinat̃ dicit̃ peccatum. Sed tūc dicit magister q̃ adhuc queri potest quare cetere vi res. vtpote ratio ⁊ memoria. ingenium etiā nō dicun tur peccata cum tamen ⁊ ipse in actibus suis quan doq̃ deordinentur sicut voluntas. Et respondet q̃ il la deordinatio non est in voluntate sed in actib⁹ eius qualiter nō est in actibus aliarum potentiarū. Se cunda ꝓpositio est hec. Nullus actus aliarum virtuz nisi actus voluntatis malus iudicatur. licet tamen ho mo quādoq̃ ipsis abutatur Hanc magister ꝓbans querit quare hmōi actuum deordinatio non sit ita be ne in actibus aliarum potentiarum sicut in actib⁹ vo luntatis. Et respondens dicit q̃ hoc ideo. quia non sunt eiusdem generis cum actibus voluntatis. eo q̃ non ordinantur ad aliquid concupiscendum. adipiscē dum. vel non admittendum. sicut actus voluntatis. Aliquando tamen actibus aliarum potentiarum vi tiose homo abutitur. Tertia propositio est hec. Non est idem actus quo voluntas bonum eligit ⁊ ma lum respuit. Hanc magister probans querit. Utrum eadem sit voluntas que naturaliter vult bonum ⁊ re pugnat malo. Et respondens dicit duas circa hoc eē opiniones. quarum vna dicit non esse eandem volun tatem vtrobiq̃. quia vtrolibet non est idem mot⁹ vo luntatis. Unus em̃ est naturalis quo naturaliter vult bonum. ⁊ ille competit homi a natura seu a sui condi tione. Alius vero quo repugnat malo est voluntari us non pure naturalis. sed competens homini in q̃ tum est ꝑ gratiam a seruitute peccati liberatus. Alia est opinio que dicit q̃ sit idem motus voluntat⁹ vtro biq̃. sed magr̃ nullam harum opinionum p̃ alia de minat. Et tūc in speciali.

An ex fine omnes actus pensari de beant. vt simpliciter boni vel mali dicantur. a

Post hec de ac tibus adijciendum videtur. vtrum ⁊ ipsi ex fine sicut volū tas pensari debeant boni vel mali: Licet em̃ sm quosdam oīes boni sint in q̃tuz naturaliter sunt. nō tamen absolute dicendi sunt omnes boni. nec omnes remunerabiles. sed quidam sim pliciter mali dicuntur. sicut ⁊ alij boni. Nā simpliciter ac ꝛe sunt boni illi actus q̄ bonā habent causam ⁊ intentionē. i. q̄ voluntatē bonam comitant̃. ⁊ ad bonum finē tendunt Mali vero simpliciter dici debent. q̄ puer sam habent cām ⁊ intentionem. Un̄ Amb.

DI. XL

Qui act⁹ sim pliciter boni dicēdi sunt

Qui simpli citer mali

Ambꝛosi⁹

it. Affectus tuus opi tuo nomen imponit. Et Aug⁹. sup ps. xxxj. Nemo cõputet bona opa sua ante finẽ. Jta em̃ videt̃ mihi eẽ vt magne vires ⁊ cursus celerrim⁹ p̃ter viã quia vbi ipsa fides nõ erat. bonũ opus non erat. Bonũ em̃ opus intentio facit. intentionem fides dirigit. Nõ valde attendas q̃d homo faciat. sed quid cũ facit attẽdat. quo lacertos optime gubernatiõis dirigat. His testũnonijs ilsinuari videt̃ ex affectu ⁊ fine opa bona esse vel mala. Quibus consonat quod veritas in euangelio ait. Nõ põt arbor bona fructus malos facere. neq; arbor mala fructus bonos facere. Nomine arboris nõ natura humane mentis sed volũtas intelligit̃. que si mala fuerit. nõ bona ꝫ mala opa facit. Si vero bona fuerit. bona nõ mala facit opa.

Utrum oĩa opera hominis ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala. b

Bz queritur vtruz

oĩa opa hominis ex affectu ⁊ fine sint bona vel mala: Quibusdã ita videt̃ esse q̃ dicunt oĩes actus esse indifferẽtes. vt nec boni nec mali p̃ se sint. Sed ex intentiõe bona bonus. ⁊ ex mala mal⁹ sit oĩis act⁹ Scõm quos quilibet actus põt esse bonus. si bona intentione gerat̃. Alijs aũt videt̃ q; quidam actus in se mali sint. ita vt non possint esse nisi peccata. etiã si bonã habeant cãm. Et q̃dã in se boni. ⁊ si malã habeãt causam nõ tñ boni esse desinant. Quod testimonio Aug̃. cõfirmant. qui dicit bonũ aliquando nõ bñ fieri. Quod em̃ quis inuitus vel necessitate facit: nõ bene facit. quia ñ bona facit intentione. vt ait Aug⁹. sup Joh. Seruilis inquit timor nõ est in charitate. in quo q̃uis credat̃ deo. nõ tñ in deum. ⁊ si bonuz fiat. nõ tñ bene. Nemo enim inuitus bene facit. etiam si bonum est quod facit. Ecce habes q; aliquis nõ bñ facit illud quod bonum est. Facit ergo quod bonũ est intentione nõ bona. Jdeo asserunt illi quedã opera esse talia que sic bona sunt. q; mala eẽ nõ possunt quocũq; modo fiant. sicut ecõuerso quedaz sic sunt mala. vt nõ possint eẽ bona quacũq; ex causa fiãt. Alia aũt esse opa que ex fine vel ex causa bona sunt vel mala ⁊ ad illa referunt sanctorũ testimonia. quibus ex affectu vel intentione iudicium operum pensari dicũt. Triptitã edunt isti differentiam actuum.

Opinio quorũdã q̃ dicũt oẽs act⁹ idifferẽtes

Alloꝛopinio q̃ trifariã dicũt dr̃az actuum

Aliter Aug⁹. sentire videtur qui dicit opera hominis esse bona vel

mala ex intentione ⁊ causa. p̃ter quedam que per se peccata sunt. c

Bed aug⁹. euiden-

tissime docet in libꝛo contra mendaciũ omnes actus ꝑm intentionẽ ⁊ cãm iudicãdos bonos vel malos. p̃ter quosdam qui ita sũt mali vt nunq; possent esse boni. etiam si bonam videantur habere causam. Jnterest inquit plurimum. qua causa. quo fine. qua intentione quid fiat. Sed ea que constat esse peccata. nullo bone cause obtentu. nullo quasi bono fine. nulla velut bona intẽtione facienda sunt. Ea quipe opa hominum si causas habuerint bonas vel malas nunc sunt bona. nunc mala. que nõ sunt per seipsa peccata. sicut victũ p̃bere paupibus bonum est. si fit causa misericordie cum recta fide. ⁊ concubit⁹ coniugalis q̃n fit causa generandi. si ea fide fiat vt gignant̃ regenerandi. Hec rursus mala sunt si malas habeant causas. velut si iactantie causa pascitur paup. aut lasciuie causa cum vxore concubitur. aut filij generant̃ nõ vt deo ꝫ vt diabolo nutriant̃. Cum vo opa ipsa p̃ se peccata sunt. vt furta. stupꝛa. blasphemie. quis dicat causis bonis esse facienda. vel peccata nõ esse. vel quod est absurdius iusta peccata esse: Quis dicat furemur diuitibus vt habeamus quid demus pauperibus. aut falsa testimonia pferam⁹. nõ vt inde innocẽtes ledant̃ sed potius saluẽtur. Duo em̃ bona hic sunt. vt inops alat̃. ⁊ innocens nõ puniat̃. Aut quis dicat adulteriũ esse faciẽdum vt p̃ illã cum qua fit homo de morte liberet̃. Testamenta etiã vera cur nõ suppr̃imimus ⁊ falsa suponimus. ne hereditates habeant qui nihil boni agunt. sed hi potius qui indigentes adiuuant. Cur nõ fiant illa mala ꝓpter hec bona. si ꝓpter hec bona nec illa sunt mala: Cur nõ ab immũdis meretricibus que ditãt stupꝛatores. rapiat diuitias vir bonus. vt indigentibus eas largiat̃. cum nullum malum sit si p̃ bono fiat: Quis hoc dicat nisi qui res humanas moresq; conat̃ ⁊ leges subuertere? Q; em̃ facinus nõ dicat̃ recte fieri posse. nec ipune tñ verum etiam glorioſe. vt in eo nõ timeatur supplicium. sed speretur ⁊ premium. si semel consenserimus in malis actibus. non quid fiat. sed quare fiat est querendum. vt quecũq; p̃ bonis fiunt causis. nec ipsa mala eẽ iudicentur. At iusticia merito punit eum qui dicit se subtraxisse superflua diuiti vt p̃be-

Augusti.

Nõ tñ q̃rend⁹ etiã q̃d fiat ꝛ tendendũ est

ret paupi. ⁊ falsariũ qui alienũ corrupit testamentuz. vt is esset heres qui faceret elemosynas largas. nõ ille qui nullas. ⁊ euz q̃ se fecisse adulteriũ ostẽdit. vt p illã cuz qua fecit hominẽ de morte liberet. Sz dicẽt aliquis. ergo equand⁹ ẽ fur quilibet furi q̃ voluntate misericordie furat̃? Quis hoc dixerit? Sed horũ duorũ nõ ideo quisq̃ ẽ bon⁹ quia peior est vn⁹. ꝑ Peior em̃ ẽ qui cõcupiscendo q̃z qui miserando furat̃. Sz si furtũ oñe pctm̃ est. ab oñi furto abstinendũ est. Quis em̃ dicat esse peccandũ etiã si aliõ sit graui⁹. aliud leui⁹ peccatũ? Nunc aũt querimus q̃s actus peccatũ sit vel nõ? Non qõ grauius sit vel leuius. Intende lector propositis verbis tota mẽtis ꝯsideratiõe. q̃ nõ inutilẽ habẽt exercitationẽ. ⁊ dinosces q̃s actus sit peccatũ. q̃. s. malã habeat causam nec ille tm̃. quia sunt nõnulli actus q̃ ⁊ si bonam habeãt causam. tm̃ peccata sunt. vt supra positũ est. Ex quo cõsequi videt qz nõ semp ex fine iudicat̃ volũtas siue actio mala. sicut in illis que per se peccata sunt. Illa em̃ cũ quis gesserit ꝓ aliqua bona causa bonum videt̃ habere finem. nec ex fine voluntas est mala. nec ex voluntate actio fit mala sed ex actione voluntas fit prava. In q̃bus aliq̃ ponũt actũ iudeoruz qui crucifigendo xp̃m arbitrant̃ se obsequiũ p̃stare deo. q̃a bonũ finem dicunt eos sibi posuisse. scz dei obsequiũ. ⁊ tm̃ voluntatẽ eorũ ⁊ actionẽ peruersam fore asserũt. De bonis aũt nulla fit exceptio in p̃missis verbis Augustini. quin ois volũtas bona ex fine fit bona. ⁊ ex fine ⁊ voluntate oñis actio bona. bona ẽ. Sed nõ oñis mala voluntas ex fine mala ẽ. nec oñis mala actio ex fine ⁊ ex voluntate mala ẽ. ⁊ oñis que habet malã causam mala ẽ sed nõ oñis que bonam causam habet bona est. Ideoq̃ cũ ex affectu dicit̃ nomẽ imponi opi. in bonis opibus generaliter vera ẽ hec regula. sed in malis excipiuntur illa q̃ p se mala sunt. Oñia ergo hominis opera ꝑm intentionẽ ⁊ causam iudicant̃ bona vel mala. exceptis his que p se mala sunt. i. q̃ sine p̃uaricatione fieri nequeunt.

Peior q̃ cõcupiscendo q̃z q̃ miserãdo furatur — Aug

Quidã dicunt predicta nõ posse fieri bono fine. d

Quetamen quidã

contendunt nunq̃z hr̃e bonã causam. Qui em̃ aliena furat̃ vt paupib⁹ tribuat. nõ pro bono (vt aiunt) furat̃. Nõ em̃ bonuz ẽ alienã paupib⁹ erogare. Qui em̃ de rapina sacrificium deo offert. idem facit. Vt ait autor tas. ac si filium in cõspectu patris victimet vel sacrificium carnis deo offerat. Abominabilis nempe deo est impiorum oblatio. Ita etiam ⁊ hominem p adulterium a morte liberare. malum esse dicunt. Et si em̃ bonum sit hominẽ a morte liberare. tm̃ sic hominez liberare. malum fore asserunt. Ideoq̃ Augustinũ in supioribus dicunt tempasse sermonem cauteq̃z locutum vbi ait. Ea q̃ constat esse peccata. nullo quasi bono fine. nulla velut bona intentione facienda. Nõ enim̃ simpliciter dixit bono fine ⁊ bona intentiõe sed addidit quasi ⁊ velut. quia talia nõ fiũt bono fine ⁊ bona itentiõe ꝑ intẽtiõe q̃ videt̃ bona. ⁊ fine qui putat̃ bonus sed non est. Necideo excepit Aug⁹. ista vt aiunt quin causas habeant malas. Sz quia causas habent que vident̃ bone. sunt tm̃ male.

no fine notat̃ ex verbis Augusti. p̃missis

Jsta est distinctio. xl. hui⁹ secundi libri.

In qua magister post q̃ egit de peccato actuali in se ⁊ quo sit in voluntate sicut in sua radice. Incipit agere de vitio ramorum ex radice procedente. id est. de vitio operum existentium a voluntate. Et tria circa hoc facit. Primo em̃ inquirit an actus iudicandi sint boni ex fine. Secundo an oñes actus iudicandi sint boni ex fide. Tertio an mali excusant̃ per hoc q̃ fiunt boni finis intentione. Primum a principio vsq̃z ibi. Sed querit̃ vtrum. Secundum vsq̃z ibi. Que tamen quidam. Tertium vsq̃z ad finem distinctionis Et tm̃ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec.

¶ Licet exteriores actus in q̃tum sunt boni reputent̃ tamen moraliter boni vel mali iudicant̃ ꝑm q̃ ex recta voluntate vel inordinata oriunt̃. Hanc propositionem magister ponens dicit. q̃ licet oñes actus exteriores sint boni in q̃tum sunt. tamen iudicantur moraliter boni vel mali ꝑm q̃ ex bona vel mala intentione ꝓcedunt. ita q̃ illi simpliciter boni vel mali dici debent: qui bonam ⁊ rectam habent causam seu intentionem. id est. ad bonum finem tendunt. Mali vo simpliciter dici debent qui ex peruersa intentione procedunt. quod probat autoritate beati Ambrosij: ⁊ per illud euangelij. Non potest arbor bona malos fructꝰ facere. nec econuerso arbor mala bonos fructus facere. Secunda propositio est. Non oñes actus humani p bonam voluntatem sunt rectificabiles. Hanc mgr̃ ꝓbans querit. Utrum vniuersaliter sit verũ q̃ oñes actus habent exteriorem maliciam vel bonitatem a voluntate. Et respondens dicit de hoc esse varias opiniones. Nam quidam contendunt q̃ omnes actus exteriores sint de se indifferentes. ⁊ ergo generaliter capiunt suam bonitatem vel maliciam a voluntate ex qua producuntur. Alij vero dicunt non omnes fore indifferẽtes: sed aliquos esse de se bonos. et illos dicunt nõ recipe absolute suã bonitatẽ a volũtate. ⁊ dicũt etiã tales absolute nõ posse recipe maliciã suã a volũtate. Aliquos vero ecõuerso in se eẽ malos dicũt q̃ etiã suã maliciã nõ habeãt a volũtate. ⁊ tales etiã dicũt suã bonitatẽ nõ posse recipe a voluntate. Aliquos dicũt eẽ indifferẽtes. ⁊ tles solũ dicũt q̃ recipiunt suã maliciã seu bonitatẽ a volũtate. Tertij aũt q̃ bꝰ mgr̃ videt̃ ꝓsentire dicũt oẽs actꝰ exteriores a voluntate posse recipe bonitatẽ vl̃ maliciã. solũ illꝫ exceptis q̃ de se sũt mali. qz tles p volũtatẽ fieri boni non pñt.

Nõ fiãt bona

t

Tertia propositio est hec. Malum pia intentiõe ꝓductum nequaq̃ iudicat̃ bonũ. Hanc mgr̃ ponens dicit actus de se malos nunq̃ posse habere bonam causam. Ad quod adducit plura exempla quibus cõcludit q̃ furtum factum vt pauperi subueniat̃ vel rapĩa facta vt deo offeratur aut adulterium perpetratũ vt homo a morte liberet̃. ⁊ alia hmõi. hi actus licet causas habeant que videntur esse bone. sunt tamen mali. Et tm̃ in spãli.

An omnis intentio vel actio eorũ qui carent fide sit mala. a

DI XLI

Quidã dicũt oẽs actiones hoĩs sine fide eẽ malas q̃ in fide bone sũt

Aug⁹. in lib. sniarũ ꝓsperi

Autoritatib⁹ muniũt suam opinionem

Q̃ sine charitate nõ custodiũt mãdata

Quinq̃ intentio vt supra dictũ ẽ bonũ op⁹ faciat. ⁊ fides intentionẽ dirigat. nõ immerito queri potest vtrũ om̃is intentio. om̃eq̃ illorũ opus malũ sit qui fidem nõ habẽt? Si em̃ fides intentionẽ dirigit. ⁊ intentio bonũ opus facit. vbi nõ est fides: nec intentio bona. nec opus bonum esse videt̃. Quod a q̃busdam nõ irrationabiliter astruit̃ qui dicunt om̃es actiones ⁊ volũtates hominis sine fide malas eẽ. que fide habita bone existunt. Unde apostol⁹ ait. Om̃e qd̃ nõ ẽ ex fide peccatum est. Qd̃ exponẽs Aug⁹. ait. Om̃is infideliũ vita peccatũ est. ⁊ nihil bonum est sine summo bono. vbi deest agnitõ eterne veritatis. falsa virtus est etiã in optimis moribus. Et Jacobus in epl̃a canonica ait. Qui offendit in vno. s. in charitate: factus est omniũ reus. Qui ergo fidem ⁊ charitatem nõ habet. om̃is ei⁹ actio peccatũ ẽ. quia ad charitatẽ nõ refert̃. Quod enim ad charitatẽ nõ refert̃ (vt supra meminit Augustin⁹) nõ fit quẽadmodum fieri oportet. Ideoq̃ malum est. Nõ ergo mandata custodit qui charitate caret. quia sine charitate nullũ mandatorũ custodit̃. Vñ Aug⁹. super epl̃am ad Gall̃. ait. Custoditionem legis dicit apostolus. nõ inebriari. nõ occidere. non mechari. ⁊ alia hmõi ad bonos mores ꝑtinẽtia que sine charitate fide ⁊ spe impleri nõ possunt. Nullum ergo mandatum implet. nullũ bonũ opus facit. qui fidem et charitatem nõ habet. Impossibile est enim vt ait apl̃s sine fide aliq̃d placere d̃o Que ḡ sine fide fiũt bona nõ sunt. q̃ om̃e bonũ placet deo.

Que premisse sententie obijciunt̃ ex verbis augustini. b

His aũt obiicit̃ qd̃ supra dixit Aug⁹. s. q̃ in seruili timore. ⁊ si bonũ fiat. nõ tñ bñ. Nemo em̃ inuit⁹ bñ facit etiã si bonũ est qd̃ facit. Hic em̃ dicit bonum fieri. sed nõ bñ ab illo q̃ charitatẽ non habet. Qui em̃ seruiliter timet: charitate vacuus nõ ẽ. de quo tamẽ hic dicit. quia bonũ facit. sed nõ bñ. Qui etiã sup illũ locum ps̃ Turtur inuenit sibi nidũ vbi reponat pullos suos. dic̃ q̃ iudei heretici ⁊ pagani opera bona faciunt. quia vestiunt nudos et pascunt paupes ⁊ hmõi. sed nõ in nido eccl̃ie. id est. in fide. ⁊ ideo cõculcant̃ pulli eorum. Quibus illi respondẽt dicentes bona opa appellari hmõi que sine charitate fiunt. nõ quia bona sint qñ sic fiunt. quod euidenter supra Aug⁹. docuit. sed quia bona essent si aliter fierent. que etiã sui genere sunt bona. ꝫ ex effectu fiunt mala.

Qualiter hec illi rñdeant

Aliorũ sententia de premissa questione qua querebat̃ si omnis actõ eorum mala est qui fidem non habent. c

Alii vero qui triphariam distinctionem actuum faciũt. opa cũcta que ad nature subsidiũ fiunt semp bona esse astruunt. Sed qd̃ Aug⁹. mala esse dicit si malas habeant causas. nõ ita accipiendũ ẽ quasi ipsa mala sint. sed quia peccãt ⁊ mali sunt qui ea malo fine agunt. Item ⁊ illud aliud. s. bonum opus intentio facit. ⁊ intentionem fides dirigit. determinant dicentes ibi bonum vocatũ quod remunerabile ẽ ad vitã. nõ q̃ illud sit solũ bonũ op⁹ imo etiaz alia plura. licet nõ ea ratione q̃ illud. sint bona. Bonũ em̃ multiplicit̃ accipit̃. s. ꝓ vtili. ꝓ remunerabili. ꝓ signo boni. ꝓ specie boni. ꝓ licito ⁊ alijs forte modis. Solaq̃ illa intẽtio remunerabilis ẽ ad vitã quã fides dirigit. sed nõ illa sola bona est. vt aiũt. Nã si q̃s iude⁹ vel mal⁹ xp̃ian⁹ necessitatẽ ꝓximi releuauerit naturali pietate duct⁹. bonũ fecit. ⁊ bona fuit volũtas q̃ illud fecit.

Determinat dicta vbi augustini.

Quib⁹ mõ dicat̃ bona

Hic ponit quedã augustini capitula que retractauit. nõ quasi praue dicta. sz q̃ sensu dixerit ĩsinuãs d

Post hec inuestigari oportz q̃lit̃ itelligẽdũ sit qd̃ Aug⁹. ait i li. de v̄a religione. Usq̃ adeo inq̃t pctm̃ voluntarium malum est. vt nullo mõ sit pctm̃ si nõ sit voluntarium. Huius dicti rationẽ Aug⁹. apiens in libro retractationũ dicit.

Capl̃m p̃

Retractatio gemina continens determinationem

Potest videri falsa hec diffinitio. ꝙ si diligenter discutiat inueniet eē verissima. pctm ꝙpe illō cogitandū ē. qō tm̄ mō pctm̄ ē. ñ qō est etiam pena peccati. s. pctm̄ primum hominis quod fuit peccatum ⁊ causa peccati. sed nō pena. Quāuis ⁊ illa que nō voluntaria peccata nō inmerito dicunt. quia vel a nescientibus vel a coactis ppetrant. nō omnimodo possunt sine voluntate cōmitti. qm̄ ⁊ ille qui peccat ignorans: voluntate vtiq; facit. quod cum faciendū nō sit. putat esse faciendum. ⁊ ille qui concupiscente aduersus spm̄ carne. nō ea que vult facit: cōcupiscit q̄dem nolens. ⁊ in eo nō facit quod vult. sed si vincit concupiscētie consentit volēs. ⁊ in eo nō facit nisi quod vult. ⁊ illud qō in puulis est originale peccatū. ex prima hois voluntate mala cōtractum ē. Nō itaq; falsum est qō dixi. vsq; adeo pctm̄ voluntariū ē. ⁊c

Ecce qualiter accipiendū sit illud. s. vel de primo peccato hois vel de oīb⁹ generaliter peccatis mortiferis. quoꝝ licet quedam dicant nō voluntaria. que. s. p ignoātiam vel p infirmitatem fiunt. Eadē tamen ea ratione possunt dici voluntaria. qr sine volūtate nō cōmittunt.

Aliud capitulum. e

Illius etiam intelligentia pquirēda ē qō in lib. de duab⁹ aiabus edidit inquiēs. Nusq; nisi in voluntate pctm̄ ē. Nō etiā in libro retractationum plane determinat dicens. Pōt putari ista falsa esse sentētia qua dixim⁹ nusq; nisi in voluntate esse pctm̄. cum apostolus dicat. quod nolo hoc facio. ⁊c Sed pctm̄ qō nusq; est nisi in voluntate. illud pcipue intelligendum est. quod iusta damnatio cōsecuta est id est primū hois peccatū. In eodē quoq; libro de duabus aiab⁹ aliud tradidit cōsideratione dignum. ait em̄. Nō nisi voluntate peccaī. ipsamq; voluntatem diffinit dicens. Voluntas est animi mot⁹ cogente nullo ad aliq̄d vel nō admittendum vel adipiscendum. Hui⁹ dicti causam apiens ⁊ intelligentiam pandens in lib. retractationū ait Hoc pptera dictū est. vt hac diffinitione volens a nolēte discerneret. ⁊ sic ad illos referret intentio qui in paradiso fecerūt originem mali nullo cogente peccando. id ē. libera voluntate. quia ⁊ scientes cōtra pceptuz fecerūt. ⁊ ille temptator suasit vt hoc fieret. nō coegit. Nam qui nesciens peccauit, non incongruenter nolens peccasse dici potest. q̄uis ⁊ ipe quidem nesciens fecit. volēs tm̄ fecit. Ita nec tale peccatū sine voluntate eē potuit. sed volūtas facti ibi fuit. nō peccati volūtas. quod tm̄ factum fuit peccatū Hoc em̄ factum est quod fieri non debuit. Quisquis aūt sciens peccat. si potest cogenti ad peccatum sine peccato resistere: nec tm̄ facit vtiq; volens peccat. quia qui potest resistere nō cogitur cedere. qua ppter peccatum sine voluntate esse non posse verissimum ē. Ex his liquet qualiter supiora accipienda sint.

Nō sp voluntas facti qō pctm̄ ē. volūtas pcti ē. ḥa vult ḥs quod pctm̄ ē. nō tm̄ peccatum.

Retractatio

Aliud capl̄m

Retractatio

Qr mala voluntas est voluntariuz peccatum. f

Si autē omne peccatum mortale voluntarium est. cum volūtas mala peccatum sit mortale. constat ipaz esse voluntarium peccatū. Quid enī vt ait Aug⁹. tam in voluntate q̄ ipsa volūtas sita est. Volūtas itaq; mala recte voluntariū dicit peccatum. quia in voluntate consistit Voluntas quipe vt ait Aug⁹. in eodē ē p̄ima causa peccandi. aut nullum peccatū est prima causa peccandi. nec ē cui recte imputetur peccatū nisi peccanti. Nō ergo est cui recte imputet nisi voluntati. Hoc autez de peccato actuali ⁊ mortali intelligendum ē. Neq; his verbis aliud voluit ostēdere Augustinus. vt ipse ait in retractationibus. nisi quia voluntas est qua peccatur ⁊ qua recte viuit.

Aug⁹. in li. s libe. ar.

Ista est distinctio. xlj. hui⁹ secundi libri. In qua mgr ostensa rectitudine ⁊ vitio hūanoꝝ actuum ex pte finis ordinantis. facit idē ex pte principij mouentis. Et tria facit. Primo inquirit an oīs actus non recta intentione factus sit peccatum. Secundo an oīe peccatū debeat dici voluntarium. Tertio ex predictis concludit quoddam correlarium Primum vsq; ibi. Post hec inuestigari oportet. Secūdum vsq; ibi. Si aūt omne peccatum. Tertiū vsq; ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionib⁹ quarū prima est hec. Et si fideles q̄q; faciant bona opa exteriora. non tm̄ agūt bene ⁊ ideo non sunt meritoria. Hāc magister ponēs querit. Cum fides intentionem dirigat. ⁊ actus tā interior q̄ exterior ab intentione maliciam aut bonitatē habeat. Utrum ergo oīus actus infidelium qui fide non diriguntur peccatum existat. Et arguit primo q̄ sic. Tum quia apostolus dicit. Omne quod non ex fide est peccatum est. Tum quia actus infidelium ad finem que est charitas dei ⁊ primi nō referūt. In oppositū vo arguit autoritate beati Augu. dicētis. Infideles multa bona opa opari. Quā viā mgr sequēs dicit infideles multa bona opa opari. s. bona de suo ge

nere. licet ꝙ talia non possunt mereri. Addens bonū dici multipliciter. Nam aliqñ bonū dicit illud quod ē licitum. ⁊ aliqñ illud quod est vtile. Aliqñ dicitur illd est signum boni. vel quod habet speciem boni. Aliqñ dicitur illud quod est remunerabile. vel illud quod ē remuneratione dignum. Primis tribus modis possunt infideles bonum opari. sed quarto modo nō. eo ꝙ non carent fide. Secunda ꝓpositio est hec. Nullum peccatum est demeritozium quod non sit quodā modo voluntariū. Hanc magister ponēs querit. Utrū oīne peccatum sit voluntarium. ⁊ dicit ꝙ sic. Nam in pctō originali ⁊ in peccatis ex ignorantia factis ⁊ in omni peccato actuali seu venitali seu mortali aliquo modo voluntas concurrit. quod confirmat autozitate beati Augustini. Tertia ꝓpositio est hec. Intm̄ libere ⁊ voluntarie quis opatur quod etiam ipsa mala voluntas qua peccat. peccatum nominat. Hāc mgr ponens dicit pctm̄ adeo esse voluntariū ꝙ nō solum actus peccati pctm̄ dicit. sed ipsa voluntas etiaz qua actualiter peccat pctm̄ appellat. quod ꝓbat per btm̄ Augu. Et tm̄ in speciali.

An voluntas ⁊ actio mala in eodē homine ⁊ circa eandē rem sint vnū peccatū an plura. a

DI. XLII

Quaūt voluntas mala ⁊ opatio sint peccatum. queri solet vtrū in eodem homine ⁊ circa eandē rē hec duo vnū sint peccatū vel diuersa: vt si quis voluntate furat. volūtatē habuit malam que peccatum est. ⁊ actū malum q̄ item peccatum est. Hec aūt duo diuersa sunt. scz voluntas ⁊ actio. Sed nunq̄d diuersa sunt peccata an vnū: Quidā dicunt vnū eē peccatum. alij vero dicunt diuersa esse peccata Quia cū constet hec duo eē diuersa. aut diuersa duo peccata dicunt. aut duo diuersa nō pctā. Quib⁹ alij rñdent. ꝯ duo diūsa eē peccata nō plura. Nō em̄ plura pctā sunt ꝑ pctm̄ vnū: qz vna ꝓuaricatio vel inobediētia in vtroq̄ admittit. siue qñ vult. siue qñ agit. ⁊ vn⁹ est ibi cōtempt⁹. ꝑ minoz cū i voluntate solū pctm̄ contineat. Maioz vo cuz voluntati etiam opatio addit. ⁊ ideo maiꝰ fit peccatū sed nō plura. cum voluntas opi mancipat.

Opinio ⁊tra illos q̄ dicunt vnū eē pctm̄.

Responsio

Alia cōtra eosdem oppositio. b

Sed adhuc eisdez obijcit. Si vnū tm̄ illa duo peccata sunt. cū quis voluntate mala ꝓus concepta deinde opus patrauerit. nō ꝓ aliquo reus ē. nisi ꝓ quo ante opus reus erat. cuz adhuc in sola voluntate pctm̄ cōsistebat. Nullus em̄ reꝰ ē eterne mortis nisi ꝓ peccato. ꝑ pctm̄ aliud nō est admissum actione q̄ prius admissum erat voluntate. Non g̃ ꝓ aliquo alio iste fit damnabilis actu peccando q̄ ante fuerat. cum sola voluntate delinquebat. Ad ꝯ etiam ⁊ illi respondent dicentes. ꝓpter peccatum quidem tantū illum furem reum cōstituis eius volunt as ⁊ actio vnum sint peccatum. ꝓ alio tamen reus factus ē actu peccando q̄ prius erat sola voluntate deliquendo. qz ꝓ actu qui est aliud q̄ volūtas licet nō aliud pctm̄.

Responsio

Alia aduersus eosdē obiectio. c

Item ⁊ adhuc questioni instant dicētes ꝯ duo ideo diuersa eē peccata. quia diuersoz legis mandatoz ꝓuaricationes sunt. Alio em̄ mandato legi prohibet actio furti. s. non furaberis. alio furandi volūtas. s. non concupisces rem ꝓximi tui. Cum autem hec duo diuersa mandata sint quib⁹ illa duo ꝓhibent. patet illa duo diuersas esse ꝓuaricationes. diuersa esse peccata. Ad quod etiam illi dicunt diūsa quidem esse mandata. quibus illa duo distinctim ꝓhibentur. vt Aug⁹. docet super Exod. Uerūtamen in illis non obseruatis vna tantū ꝓuaricatio incurritur vnū q̄ contrahitur peccatum. licet duo diuersa illis ꝓhibeant. Sicut econuerso duo sunt mādata charitatis quibus duo ꝓcipiuntur diligi. vna tamen in eis: nobis cōmendat charitas.

Responsio

Si peccatū ab aliquo admissum in eo sit quousq̄z peniteat. d

Preterea solet queri. cum ab aliquo perpetrato volūtate peccato voluntas id agendi ⁊ actio transierit. nondū tamen vera habita penitentia. vtrū illud peccatum vsq̄quo peniteat sit in eo: Quod nō esse videtur. quia voluntas illa q̄ prius fuit non est neq̄ actio. quia neq̄ vult illud. vel agit. quod ante voluit ⁊ egit. Sz non est ignorandum peccatum duob⁹ modis dici esse in aliquo ⁊ transire. s. actu ⁊ reatu. Actu est in aliquo dum ipsum peccatū est. vt actio vel voluntas in peccāte sē. Reatu vero cum ꝓ eo siue transierit siue assit. mens hominis polluta est ⁊ corrupta. totusq̄ homo supplicijs obligat⁹ ꝑpetuis. nec vn q̄ est in aliquo pctm̄ actu ꝑter originale q̄n sit etiam reatu. sed est reatu interdū postq̄ transit actu.

Rñsio quēstionis determinatiua.

Quib⁹ modis dicit in scriptura reatus. e

Reatus in scriptura multipliciter accipit. s. p culpa. p pena. p obligatione pene tempalis vl eterne. Si em mortale est: obligat nos pene et ne. si veniale obligat nos pene tempali. Duo enim sunt genera peccatoꝝ. mortalium. s. et venialiū. Mortale ē p quod homo morte eternam meret. Crimen em (vt ait Aug⁹) ē qđ est dignū accusatione et damnatione. Veniale est qđ hoiem vsq; in reatū ppetue mortis nō grauat. verūtn penam meret. sed facile indulgetur.

Quid sit mortale peccām

Quid sit veniale

De modis peccatoꝝ qui multipliciter assignant. f

Modi autez peccatorum varias in scriptura habent distinctiones. in qua dicit peccatum duob⁹ modis cōmitti. scz cupiditate et timore. vt Augustinus tradit sup illum locum ps. Incensa igni et suffossa. His em duob⁹ modis dic omnia peccata mortalia icludi. Et icensa ea dicit que ex cupiditate male incedente oriunt Suffossa vero que ex timore male humiliāte pueniunt. quod ē quando quis cupit nō cupienda. vel timet nō timenda. Alibi vero dicit peccatū fieri tribus modis. s. cogitatu verbo et ope. Un Hieronym⁹ sup Ezech. Tria generalia delicta sunt quib⁹ humanū subiacet gen⁹. Aut em cogitatione. aut sermone. aut ope peccamus. His aliq̄n etiam addit quartus modus. s. cōsuetudinis qđ in quadriduano Lazaro significatū est Br quoq; homo peccare in deum. in se. et in pximū. In deum cū de deo male sentit. vt hereticus. vel que dei sunt vsurpare psumit. indigne pticipando sacramētis. vel q̄n nomen dei peierando contemptibile facit. In pximū peccat. cū pximū iniuste ledit. In se vo cum sibi et nō alij nocet.

Prima distinctio

Scda distinctio.

Dicto.

Tertia distinctio

Quo differāt delictum et peccatū. g

Variaz quoqz appellationē habet. Br em pctm etiā delictū. Et delictu fortasse est (vt ait Aug⁹. in questionib⁹ leuitici) declinare a bono. peccatuz est facere malū. Aliud est em declinare a bono. aliud est facere maluz. Peccatū g̃ est ppetratio mali. delictū ōsertio boni. quod et ipsum ostendit nomen. Quid em aliō sonat delictum nisi derelictū. et qui delinqt. qđ derelinquit nisi bonū. Vel delictū est qō ignoranter fit. peccatum quod scienter cōmittit Indifferēter tamen et peccatum nomine delicti. et delictum nomine peccati appellat.

De septem principalib⁹ vitijs. h

Propterea sciēdū est septem esse vitia capitalia vl principalia vt Greg⁹. sup Exod. ait scz inanem gloriaz iram. inuidiam. accidiā. vel tristiciam. auariciam. castrimargiā. luxuriam. Que vt ait Johānes Cryſ. significata sunt in septē populis qui terram pmissionis israeli promissam tenebant. De his quasi septē fontibus cuncte animarū mortifere corruptele emanant. Et dicunt h capitalia quia ex eis oriuntur oīa mala. Nullum em malum ē qō etiā nō ab aliq̄ horū originē trahat.

De ḡtuor spēbus supbie

De cupiditas ē radix omnium malorum

De superbia que est radix omnis mali. i

Ex superbia tamē omnia mala oriunt et hec et alia. quia vt ait Greg⁹. Radix cuncti mali est supbia. de q̄ dicit. Initiū oīs peccati ē supbia. que est amor pprie excellentie. Cui⁹ quattuor sunt spēs vt Greg⁹. ait. Prima est cū bonuz qō habet quis sibi attribuit. Secūda cū credit a deo esse datum. sed tñ p suis meritis Tertia cū se iactat habere qō nō habet Quarta cū ceteris despectis singulariter vult videri. Merito ergo radix oīs mali dicit superbia. Huic aūt videt obuiare qō apl's ait Radix omniū malorū est cupiditas. quia si radix omniū malorū ē cupiditas. g̃ supbie. Quō g̃ supbia radix ē et initiū ois peccati?

Quo sensu vtrūqz radix dicat omniū malorū. s. et superbia et cupiditas. k

Sed vtrumqz recte dictum esse intelligit. Si genera pctorum singulorū. nō singula generū vtraq; locutione includi intelligant. Nullū quipe gen⁹ peccati ē. qō interdū ex supbia nō pueniat Nullū etiā qō ex cupiditate aliq̄n non descendat. Sunt em nonnulli hominū qui ex cupiditate fiunt supbi. et aliqui ex superbia sint cupidi. Est em vt ait Aug⁹. homo qui

Augusti.

t 3

nō esset amator pecunie. nisi p hoc putaret se excellentiorē esse. Ideoq; vt excellat diuitias cupit. Tali homini ex supbia oritr cupiditas. z est aliquis qui nō amaret excellere. nisi putaret p hoc diuitias maiores habere. Ideo ḡ excellere laborat. quia diuitias habere amat. Huic innascit supbia. id ē amor excellentie ex cupiditate. Patet ḡ q; ex supbia aliqñ cupiditas. et ex cupiditate aliqñ supbia orit. z ideo de vtraq; recte dr q; sit radix omis mali.

Jsta ē distinctio .xlij. hui⁹ secundi libri.

In qua quidem distinctione magister ostenso qualiter ex simplici intentione vel voluntate actus exterior hab et maliciam vel bonitatē. Determinat q̄ stiones quasdam circa predicta. Et circa hoc tria facit. Primo eñ inuestigat actus exteriorīs cum peccato conuenientiam. Secundo ostendit qualiter actus peccati transiens relinquit post se quandam reat⁹ obligationem. Tertio assignat variorum peccatorū distinctionem. Primum facit a principio distinctiōis vsq; ibi. Preterea queri solet. Secūdum vsq; ibi. Modi aūt peccatorum. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In speciali vero sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Quāuis voluntas z actus exterior sunt duo actus distincti realiter. vno tamen numero conformitate vel disconformitate boni vel mali dicunt moraliter. Hanc eñ ppositionem magister ponens querit. Utruz volūtas mala interior z opatio mala exterior sint duo peccata vl vnum. Et respondens dicit. q; quidam dixerunt. q; sint nisi vnum peccatū. Alij dicunt q; sint diuersa peccata. qui suam opinionem contra primam tribus rationibus probant. Primo sic. voluntas interior z act⁹ exterior sunt diuersa. aut ergo sunt diuersa peccata. aut diuersa non peccata. sed non sunt non peccata. quia vtrūq; est peccatum. ergo diuersa sunt peccata. Et respondet magister primam opinionem soluēs dicens. q; licet sint duo actus. sunt tñ vnum peccatum. quia ambo vnum contemptum faciunt. Secundo sic Si illi duo actus sint tñ vnū peccatum z nō diuersa. igit nō magis debent puniri qui peccant actu exteriori z interiori simul. q; qui peccant interiori tñ. quod est inconueniens. Ubi magister respondens dicit q; q̄ peccat ambobus actibus simul plus punit q; qui peccat interiori tñ. non ideo q; illi duo actus sint peccata diuersa. sed ideo quia ex pluribus factum est peccatū. Tertio sic diuersis mādat⁹ phibet act⁹ z volūtas interior z act⁹ exterior. ergo sūt diuersa peccata. Et respondens magister dicit. ex diuersitate mandatorum quibus illi duo actus phibent nō posse argui q; sint diuersa peccata. quia sicut vna charitas dei et proximi diuersis mandatis precipitur. sic etiam diuersi actus vnū peccatum facientes diuersis mandatis p hiberi possunt absq; hoc q; sint diuersa peccata.

Secunda ppositio est hec. Anima per peccatum sua pulchritudine destituta post transitum interiorū z exteriorū actuum manet corrupta z polluta. Hanc eñ ppositionem magister phans querit. Utrum expleto z transeunte actu tam interiori q; exteriori remaneat peccatuz. id est. reatus culpe in homine. Et arguit q; non. quia voluntas illa mala pacto actu vitioso nō est. neq; actus exterior ē. neq; homo vult postea quod ante volebat. neq; agit quod antea egit Et respondet magister q; non sit dubitandum quin peccatum transeat actu. licet tñ maneat reatus. id ē. obliget hominē ad penam. siue eternam siue temporalē

Tertia propositio est hec. Peccatum ẽm quod per compationem ad diuersa varie accipit diuersimode distinguitur. Hanc propositionem magister ponens dicit. q; peccatum diuiditur quātū ad eius radicez in duo. quod phat p beatū Augustinū dicentem super illud ps. Incensa igni z suffossa rc. quod ex duobus peccatur. s. ex cupiditate male incēdente. z ex timore male humiliante. ad que duo oīa peccata mortalia reducunt. Nam oīs peccans. aut appetit nō appetenda aut timet nō timenda. Alio modo diuiditur peccatum quātuz ad eius actum sup btm Hiero. sup Ezechielē dicentē. q; tripliciter peccat. aut cogitatione. aut locutione. aut ope. Et tribus bis modis addit beatus Hieronym⁹ quartū. s. aut consuetudine. Tertio diuidit pctm quo ad eius obiecta. ẽm q; dici consueuit q; peccatur qñq; in deum. vt cū aliqs male sentit de deo p heresim. vel in alijs que dei sunt. qñq; in primum. vt cum eum in se vel in suis iniuste ledit. Qñq; tm in semetipsum. vt cum sibi z nō alteri nocet Quarto diuidit peccatum quo ad nomen quo nominatur. quia dicitur peccatum ẽm beatum Augu. ratione male actionis. vel quia scienter cōmittitur. delictum vero dicitur ratione significationis boni. qz in quolibet peccato bonum describitur. z malum operat. vel etiam quia ignoranter committitur. Jstis enim p̄missis magister enumerat septez peccata mortalia capitalia ideo sic dicta. qz oia alia cetera pctā ex istis septem peccatis mortalibus oriunt. que significantur p septem gentes qs dns expulit p filios isrl de terra promissionis. Et tm in speciali.

De peccato in spiritumsanctuz qō dicit etiam peccatū ad mortē. a

Et preterea quoddā peccati genus ceteris grauius z abominabilius qd dicit peccatū in spiritumsanctū. De quo in euāgelio veritas ait. Qui peccauerit in spiritū sanctuz nō remittet ei neq; hic neq; in futuro. Et Johes in epla canonica. Est peccatum ad mortez. non p eo dico vt quis oret. Qui eñ peccat in patrem remittet ei. et qui peccat in filium remittetur ei. qui aūt blasphemauerit in spm̄scm̄ nō remittet ei. neq; hic neq; in futuro. Sed queritur quid sit illud peccatum in spiritumsanctum vel ad mortem? Quidam dicunt illud peccatuz ee desperationis vel obstinationis. Obstinatio est indurate mentis in malicia pertinatia per quam homo fit impenitens. Desperatio est qua quis diffidit penitus de bonitate dei. estimās suam maliciam diuine bonitatis magnitudinem excedere Sic chayn qui dixit. Maior est iniquitas mea q; vt veniam merear. Utrū q; vero dicitur peccatū in spiritumsanctum. quia spiritussanctus ē amor patris z filij. z benignitas qua se inuicem z nos diligunt. que tanta est cui⁹ finis

Dt. xl.iij

Quid sit dictum pctm

Quotuplex opinio Quid sit dictum pctm

non est. Recte ergo in spiritumsanctum delinquere dicuntur. qui sua malicia dei bonitatem supare putant. ⁊ ideo penitentiã nõ assumunt. ⁊ qui iniquitati tam ptinaci mente inherent vt eã nunq̃ relinquere ꝓponãt ⁊ ad bonitatem spũssancti nunq̃ redire. patientia dei abutentes. ⁊ de misericordia dei nimis p̃sumentes. quibus placet malicia propter se. sicut pijs bonitas. Jsti nimia ptinacia ⁊ p̃sumptione peccant autumãtes deum nõ esse iustum. Jlli desperatione, deum nõ bonum existimant. tollentes in hoc turbulentissimo iniquitatum mari portum diuine iusticie. quo se recipiant fluctuantes. Atq̃ ipsa desperatione addunt peccata peccatis dicentes misericordiam nullã esse. ⁊ q̃ sup pctõres necessaria damnatio debeꝫ.

Aug⁹. de verbis dñi.

Vtrũ omnis obstinatõ sit peccatũ in spiritumsanctum. b

Ꝟz queritur vtrũ

omnis obstinatio mentis in malicia obdurate omnis q̃ desperatio sit peccatum in spiritũ sanctum. Quidã dicunt omnem obstinationem ⁊ omnem desperationem esse peccatum in spiritumsanctum. Quod si est. aliquando illud peccatum remittitur. quia multi etiam obstinatissimi ⁊ desperatissimi conuertuntur. vt Aug⁹. ait sup illum locum ℘s. Conuertam in profundum maris. id ẽ. eos qui erant desperatissimi. ⁊ ibi. Quittit cristallum suam sicut buccellas. id est. obstinatos facit aliorũ doctores. Talium conuersio ibi etiam euidẽter ostendit vbi ait. Qui educit vinctos in fortitudine. Similit ⁊ eos qui exasperãt qui habitãt in sepulcris. Secũdũ istos illud peccatũ dici irremissibile nõ quin aliquãdo dimittat. sed quia vix ⁊ raro ⁊ difficulter remittitur. Non em̃ soluitur cristallus nisi vehementi spirit⁹ impetu. Alij vero tradunt nõ qualibet obstinationem vel desperationem appellari peccatum in spiritumsanctum. sed illam tantũ quã comitat impenitentia. qui etiam impenitentiam dicunt esse peccatũ in spiritũ sanctum. Sed quia Aug⁹. dicit impenitentiaz esse peccatum in spiritumsanctum. cum sic obstinatus est aliquis vt non peniteat. discuti oportet. an aliud sit obstinatio: aliud impenitentia sit in eo peccatum: an idem sed diuersis modis cõmissum: Scõm istos peccatum illud dicitur irremissibile eo q̃ nũq̃ dimittat. Unde Aug⁹. etiã dicit q̃ hoc solum peccatum veniam mereri non põt. Et

Opinio quorundam

Aliorũ sñia

Hiero. q̃ taliter peccans digne penitere nõ potest. Et ideo recte Jobes dicit. vt non p eo oret quis. quia qui sic peccat. orationib⁹ ecclesie hic vel in futuro iuuari non potest. habens cor induratum tanq̃ lapis. sicut de diabolo legitur. Post hanc vitam qui valde mali sunt. meritis ecclesie iuuari non possunt.

Qualiter accipit peccatũ in spiritumsanctum. c

Est etiam alia huj⁹

peccati assignatio: Hoc em̃ peccatũ Aug⁹. diffiniens in lib. de ꝟmone dñi in monte alt Augusti. Peccatum ad mortẽ est cũ post agnitionez dei p̃ gratiam christi oppugnat aliquis fraternitatem. ⁊ aduersus ipsam gratiam qua reconciliatus est deo: inuidie fauc⁹ agitat. quod fortasse est peccare in spm̃scm̃. q̃ peccatum dicit nõ remitti. nõ q̃z nõ sit ignoscẽdũ peccãti si peniteat. ꝫ q̃z tãta ẽ labes peccati illi⁹. vt depcandi humilitatẽ subire nõ possit. etiã si pctm̃ suũ mala cõscia agnoscere ⁊ enũciare cogat. vt iudas cũ dixit. peccaui. facil⁹ desperãs cucurrit ad laqueum. q̃ humilitate veniã peteret. q̃ ꝓpter magnitudinẽ peccati. iam ex damnatione peccati tales habere credendũ est. Ecce q̃dam assignatio peccati in spm̃scm̃ vel ad mortez ꝫ posita ẽ. q̃ illud pctm̃ eẽ tradit oppugnatio fraternitatis post agnitionẽ. ⁊ inuidentia gratie post reconciliationem. q̃ spẽs q̃daz Augusti. obstinationis intelligi põt. Jllã tm̃ diffinitionem aug⁹. in li. retractationum remẽorãs aliq̃d adijciendum ibi fore. nec asserendo se dixisse aperit. ita dicẽs. Q̃ q̃dẽ nõ ꝓfirmaui. qm̃ ꝫ putare me dixi. Sz tm̃ addendum fuit si in hac scelerata mentis puersitate finierit hãc vitã. Qm̃ de quocunq̃ pessimo in hac vita cõstituto: nõ est desperandũ. nec p illo imprudẽter orat de q̃ nõ desperat. Jhis ℣bis ꝟsinuat pctm̃ p̃missa diffinitiõe descriptum. tũc solũ debere dici ad mortez vel in spm̃scm̃. cũ nõ hz comitẽ penitẽtiaz. nec de aliq̃ pctõre desperandũ ẽ in hac vita. ⁊ idoꝓ omi eẽ orandũ. Qm̃ illõ Joh. nõ p̃ eo dico vt q̃s oret. sic accipiendũ videt. vt p aliq̃ peccãte ad mortẽ vel in spm̃scm̃ post q̃ finierit hãc vitã nõ oremꝰ. Cũ aũt in hac vita est. nec pctm̃ illi⁹ iudicare. nec de illo desperare. sed p illo orare debemꝰ. Qm̃ Aug⁹ de ℣bis dñi de ipenitentia q̃ ẽ blasphemia i spm̃scm̃ sic ait. Jsta impenitẽtia vel cor impenitẽs. q̃diu q̃sq̃ in hac carne viuit non

põt iudicari. De nullo em̃ desperandũ est. q̃diu ad penitẽtiã patiẽtia dei adducit. ꝑ ganus ẽ hodie. iudeꝰ infidelis ẽ hodie. hereticus est hodie. scismaticus est hodie: q̃d si cras amplectaꝫ catholicã pacẽ. ⁊ sequatur catholicã ꝛitatẽ? Quid si isti q̃s in q̃cũq; genere erroꝛis notas. ⁊ tanq̃ desperatissimos damnas. anteq̃ finiant istã vitã agũt penitentiam. ⁊ inueniũt verã requiẽ ⁊ vitam in futuro. Nolite g̃ añ tempꝰ iudicare quicq̃. Ex his ostẽdit ꝓ singulis pctoꝛibꝰ in hac vita esse oꝛandũ. nec de aliquo eẽ diffitendum qꝛ cõuerti põt dũ in hac vita est. Quia non põt sciri de aliquo vtrũ peccauerit ad moꝛtem vel in spm̃scm̃. nisi cũ ab hac vita discesserit. nisi foꝛte alicui ꝓ spm̃scm̃ mirabiliꝫ reuelatũ fuerit. Ex p̃dictis aliquatenus capi potest. qũo accipiaꝫ pctm̃ in spm̃scm̃. s. in/uidentia gratie fraternitatẽ ipenitẽtis oppugnans. que vtiq; obstinatio eẽ videꝫ. ⁊ oĩs ipenitẽtis obstinatio atq; desperatio. Nota/tandũ ꝛo ẽ q; nõ oĩs q̃ nõ penitet impenitens dici põt. qꝛ impenitẽtia ꝓꝛie obstinati ẽ. ⁊ vt q̃dã volũt etiã desperati.

Alia assignatio peccati in spiritum sanctum.

De hoc quoq; peccato in spm̃scm̃ Amb. in lib. de spũscõ dis/serens diffinitã assignationẽ tradit dicens.

Ambroſi⁹

Cur dñs dixerit. q̃ blasphemauerit i filium hominis dimittet ei. qui aũt blasphemauerit in spm̃scm̃ neq; hic neq; in futuro dimittet ei? Diligẽter aduerte. nunq̃d alia est offensio filij. alia spũssancti? Sicut vna dignitas. sic vna iniuria. Sed si q̃s coꝛpis specie deceptus humani. remissiꝰ aliquid sentit d̃ xp̃i carne q̃ dignũ ẽ. hz culpã. nõ ẽ tm̃ exclusus a venia. Si q̃s ꝛo sanctispũs dignitatẽ maiestatẽ ⁊ ptãtem abneget sempiternã. ⁊ putet nõ in spũ dei eĳci demonia ꝙ i beelzebub nõ põt ibi exhoꝛtatio eẽ venie vbi sacrilegij plenitudo ẽ. Satis h̃ apte explicaꝫ q̃d sit peccatũ in spm̃scm̃. Nõ illi Augustini descriptioni cõgruere videꝫ. q̃ illud pctm̃ d̃ eẽ iuidentia gr̃e oppugnãs fraternitatẽ. Qui em̃ pꝰ cognitionẽ ꝛitatis sanctispũs ꝛitatem negat. eiusq; opa dicit eẽ beelzebub. ptãti. bonitati ⁊ gr̃e dei iuidere nõ dubitaꝫ. Nõ vtiq; distinctio illa ꝛboꝝ sic accipiẽda ẽ quasi triũ psonarũ diuise sint offense. ꝙ ibi pctoꝝ genera distincta sunt. q̃ pctm̃ em̃ in p̃ez id intelligiꝫ q̃d fit ꝓ infirmitatẽ. qꝛ p̃ri scriptura frequẽter attribuit potẽtiã. q̃ pctm̃ in filium q̃d fit ꝓ ignoꝛantiam. qꝛ sapiã filio attribuiꝫ. Tertium expositũ est. Qui g̃ peccat ꝓ infirmitatẽ vel ꝓ ignoꝛãtiã. facile veniã adipiscit. ꝙ nõ ille q̃ peccat in spm̃scm̃. Cũ aũtẽ vna sit potẽtia. sapia. bonitas triũ. q̃re p̃ri potẽtia. filio sapientia. spũiscõ bonitas sepius assigneꝫ? supius dictũ ẽ.

Ista ẽ distinctio .xliij. huiꝰ secũdi libri.

In qua mgr̃ ostensa diuisione pctoꝝ in generali. tractat de quodam peccato ceteris gꝛauioꝛi i speciali. s. in spm̃scm̃. Et tria facit. Nam p̃mo ꝓponit ĝuitatem ⁊ illius remissionem. Secũdo asseritvariaz ipsius descriptionem. Tertio remouet quandam dubitationẽ incidentẽ. P̃mũ facit a p̃n. vsq; ibi.. Sed queritur quid sit. Secundum vsq; ibi. Diligẽter aduertendum. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tm̃ in generali. In speciali ꝛo sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum p̃ma est hec. Pctm̃ in spm̃scm̃ omnium peccatoꝝ gꝛauissimum d̃r quia neq; hic neq; etiã in futuro seculo remittitur. Hanc magister pꝛobat p̃mo ꝙ dictum christi in euãgelio scz qui peccat in spm̃scm̃ nõ remittet ei. neq; h neq; in futuro. Scõo ꝙ illud Job. xij. cap̃. dicentis. q̃ peccat in p̃rem vel in filium remissionem pene percipiet. sed non qui blasphemauerit in spm̃scm̃. quia illud pctm̃ est ad moꝛtẽ ⁊ pꝛo illo nõ est oꝛãdũ Scõa ꝓpositio est hec. In spm̃scm̃ peccare est ex ꝓposito vtilia ad salutem refutare. vel supne gr̃e oppugnare vel scienꝫ spm̃scm̃ blasphemare. Hanc magister insinuans querit. Quid sit peccatum in spm̃scm̃ ponens triplicẽ eius descriptionẽ. P̃ma est q̃ pctm̃ in spiritũscm̃ sit obstinatio. i. obduratio in malicia. ꝙ quã cõtemniꝫ diuina iusticia. Desperatio est diffidentia bonitatis diuine ꝙ quã sperniꝫ dei bonitas ⁊ miꝛicoꝛdia Vñ q̃rit incidentaliꝫ. Vtrũ oĩs obstinatio ⁊ desperatio sit pctm̃ in spm̃scm̃. Et rñdens dicit aliquas fuisse opiniones q; tic. sed quia multi obstinati ⁊ desperati cõuertunꝫ. ideo illi cõmuniter dicunt q; pctm̃ in spiritũscm̃ nõ sit simpliciter irremissibile. sz ideo qꝛ difficulter remittiꝫ. Alios ꝛo dicit fuisse opinatos q; non oĩs obstinatio vel desperatio sit pctm̃ in spm̃scm̃. sz tm̃ illa quã concomitaꝫ finalis impenitẽtia Et illi etiam dicũt tale pctm̃ simpliciter esse irremissibile. Secũda descriptio pctĩ in spm̃scm̃ est. q; sit inuidẽtia seu oppugnantia fraẽne ⁊ supne gr̃e. q̃ ideo nõ d̃r remitti. qꝛ taliter delinquẽtes humilitatẽ petẽdi veniã subire nõ pñt. Et subdit q; talis inuidentia seu oppugnãa nõ ẽ pctm̃ in spm̃scm̃ nisi cũ finali impenitẽtia. Et videtur mgr̃ hic accipe finalẽ impenitẽtiã nõ solum ꝓut negat actũ penitẽdi. sed etiã ꝓpositũ. Tertia assignatio peccati in spm̃sanctũ ẽ q; sit peccatũ ꝓtra bonitatẽ ⁊ ꝛtutẽ spũssancti cõmissum. quã ponit mgr̃ ex ꝛbis beati Ambꝛo. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Peccatum q̃d in spiritũsanctũ cõmittiꝫ d̃r sic nõ q; absq; offensione aliarũ diuinarũ psonarũ. s. p̃ris ⁊ filij cõmittiꝫ. Hãc mgr̃ ponẽs dicit diligenꝫ esse aduertẽduz q; eũ d̃r aliq̃d peccatũ in spiritũsanctũ cõmitti. non esse sic intelligendũ. q; sit alia offensio qua offendiꝫ spũscũs ⁊ alia q̃ offendunꝫ alie psone. imo offensa vnius ẽ offensa oĩm. Sz qꝛ in sacra scriptura p̃ri attribuiꝫ potẽtia. ideo peccatũ q̃d cõmittiꝫ ex infirmitate dicitꝫ fieri ꝓtra p̃rem. Filio ꝛo sapiẽtia. ideo pctã q̃ cõmittunꝫ ex ignoꝛantia dicunꝫ fieri cõtra filiũ. Spũiscõ bonitas seu clementia. ideo peccata cõmissa ex maliꝫ dicunꝫ fieri ꝓtra spiritũsanctũ seu in spiritũsanctũ atiñ psone simul quolibz hoꝝ offendũt. Et tm̃ i spãli

De potentia peccandi. an sit homini vel diabolo a deo. a

DIXLIIII

Post predicta consideratõne dignũ occurrit Utrũ peccandi potẽtia sit nobis a deo. vl' a nob? Putãt q̃dã potentiã recte agendi nobis eẽ a deo. Potentiã ꝟo peccãdi nõ a d̃o sed a nobis vel a diabolo esse. sicut mala voluntas nõ a deo nob̃ est. sed a nobis ⁊ a diabolo. Bona aũt a deo tm̃ nobis ẽ. Bone nãq; volũtatis ⁊ cogitationis initiũ nõ homini ex seipso nasci. sed diuinit⁹ parari ⁊ tribui in eo deus euidẽter oñdit. q̃ nec diabolus nec aliquis angelo⁊ eius ex quo in hãc caliginẽ sunt detrusi. bonã potuit vel poterit resumere voluntatẽ. Quia si possibile foret vt humana natura postq̃ a deo auersa bonitatẽ ꝑdidit volũtatis: ex seipsa rursus eam habere potuisset. multo possibili⁹ h̃ natura haberet angelica. q̃ q̃ntomin⁹ grauat̃ terreni corꝑis pondere. tãtomagis hac eẽt predita facultate. Nõ g̃ hõ vel angelus a se voluntatẽ bonã hr̃e põt. s̃ malã. Sil'it̃ et de potentia inquiunt ꝑ similitndinẽ voluntat̃ boni vel mali disserẽtes q̃ illa sit a deo. non ista.

Opinio quorundã q̃ sit a deo: sed falsa ꝑ sil'e

Nõ ad ꝓbãdũ q̃ bona voluntas nõ sit hoĩ nisi ex d̃o Aug⁹. ĩ li. de fide ad petr̃

Autoritatib⁹ astruit potentiã peccandi esse a deo. b

Sed pluribus sanctorũ testimonijs indubitanter mõstrat̃. q̃ ptãs mali a deo est a quo ẽ oĩs ptãs. ait em apl's. Nõ est ptãs nisi a deo. Qd̃ nõ de potestate boni tantũ. sed ⁊ mali intelligi oportet. Cũ pilato etiam ꝟitas dicat. Nõ haberes in me ptãtem nisi datum esset tibi desuper. Malicia nempe hoĩm (vt ait Aug⁹.) cupiditatem nocẽdi ꝑ se habet. ptãtem aũt si ille nõ dat. nõ habet. Ideoq; diabol⁹ añq̃ aliquid tolleret Job dicebat dño. Mitte manũ tuã. i. da potestatem. quia etiã nocentium ptãs nõ est nisi a deo. sicut sapiẽtia ait. Per me reges regnant ⁊ tyranni ꝑ me terram tenent. Uñ Job de dño ait. Qui facit regnare hypocritam ꝓpter peccata ꝑpl'i. Et de populo israel dicit deus. Dedi eis regem in ira mea. Nocẽdi em̃ volũtas potest eẽ ab hoĩs animo. ptãs aũt nõ ẽ nisi a deo.

Aug⁹. super ps. lxxxv.

Aug⁹. super Gen̄.

⁊ hec abdita aptaq; iusticia. Nam ꝑ ptãtez diabolo datam iustos deus facit suos. De hoc etiam Greg⁹. in moralibus ait. Tumoris elatio nõ potestatis ordo in crimine est. Potentiam deus tribuit: elationem ꝟo potentie malicia nostre mentis inuenit. Tollamus ergo quod de nostro est. quia nõ potentia iusta. sed actio praua damnat̃. His autoritatibus alijsq; pluribus euident̃ ostẽditur quod non est potestas boni vel mali cuicunq; nisi a deo equo. ⁊ si te lateat equitas.

Gregori⁹.

An aliquando resistendum sit potestati. c

Hic oritur questio nõ transilienda silentio. Dictum est enim supra q̃ potestas peccandi vel nocendi nõ est homini vel diabolo nisi a deo. Apostol⁹ autem dicit q̃ qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Cuz ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatione. eius potestati nõ esse resistendum videtur. Sed sciendũ est apostolum ibi loqui de seculari potestate. scz rege ⁊ principe ⁊ hmõi. quibus non est resistẽdum in his que iubet deus eis exhiberi. s. in tributis ⁊ huiusmodi. Si vero princeps aliquis vel diabolus aliquid iusserit. vl' sua serit contra deum. tunc resistendum ẽ. Uñ Augustinus determinans qualiter resistendum sit potestati in lib. de natura boni ait. Si aliquid iubeat potestas quod non debeas facere. hic sane contemne potestatẽ timẽdo maiorem potestatem. Ipsos humanar̃ rerum gradus auerte. Si quid iusserit procurator. nunquid faciendum est. si contra ꝓconsulem iubeat? Rursus si quid ipse proconsul iubeat. ⁊ aliud iubeat impator. nunquid dubitatur illo contempto illi esse seruiendum? Ergo si aliud impator. aliud iubeat deus. contempto illo obtemperandum ẽ deo. Ptãti g̃ diaboli vel hoĩs tũc resistim⁹ cum aliquid contra deum suggesserit. ĩ quo dei ordinationi non resistimus. sed obtemperamus. Sic em̃ deus p̃cepit vt in malis nulli ptãti obediamus.

Ramo 13 Qui potestati

Ex aliq̃ñ resistendũ ẽ ptãti

Jam nunc his intelligendis atq; pertractãdis: que ad verbi incarnati mysterium pertinent: integra mentis consideratione intendamus. vt de ineffabilibus vel modicũ aliquid fari deo reuelante valeamus.

Ista est distinctio. xliiij. ⁊ vltima huius scdi libri. In q̃ mgr̃ postq̃ determinauit de pctõ q̃tũ ad ipsius actũ. agit de potentia peccãdi. Et tria facit. Nã p̃mo recitat opinionẽ falsam quorũdã. Scdo determinat v̄itatẽ. Tertio remouet incidentẽ dubitationẽ. Primũ facit a p̃ncipio distinctionis vsq; ibi. Sz plib⁹ scõrũ. Scdm vsq; ibi. Hic orit̃ q̃stio. Tertium vsq; ad finẽ distinctiouis. In speciali snia magr̃i stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹. quarũ p̃ma ẽ hec. Quãuis ꝟm aliquos a d̃o sit oĩs ptãs ĩq̃tũ est potẽtia operandi. nõ tñ ẽ ab eo inq̃tũ potẽtia peccãdi. Hãc mgr̃ ponẽs q̃rit. Utrũ potẽtia peccãdi sit a deo. Et rñdet quosdã opinatos fuisse ꝙ potẽtia peccãdi nõ sit a deo sz ꝙ bona ⁊ recta volũtas tm̃ inest nobis a deo. mala aũt volũtas a nobismetipsis ⁊ a diabolo. sic peccãdi potẽtia nõ inest nobis a deo. sz a nobisipsis ⁊ diabolo Uñ mgr̃ tenẽs oppositũ dic̃ ꝙ oĩs ptãs etiã ptãs peccandi sit a deo. Et hoc ꝯfirmat autoritatib⁹ scõrum.

Scda ꝓpositio ẽ hec. Uerisimili⁹ ẽ oẽm potẽtiam eẽ a deo. nõ solũ bñ opandi. sz etiã potẽtiã peccandi. Hec ꝓpositio patet ꝑ autoritates q̃s mgr̃ allegat ꝓ sua opinione. Tertio ꝓpositio ẽ hec. Quãuis potestati bñ ãministrate sit sp ꝟm regulaz sacre scp̃ture obediendũ abusui tñ ei⁹ ꝟm rectã rõnẽ ẽ q̃nq; resistẽdũ. Hãc em̃ ꝓpositionẽ mgr̃ ponẽs querit. Utrũ q̃libet resistẽs ptãti sp peccet. cũ oĩs ptãs sit a deo. Et rñdens dicit ꝙ sp obediendũ ẽ ptãti nisi cõtra deum aliq̃d p̃cipiat. ita tñ ꝙ si diuerse ptãtes diuersa preciperent. supiori obediẽdũ ẽ. ⁊ ideo null⁹ inferior deo d̃bet p̃cipe aliq̃d qd̃ sit cõtra deũ. qd̃ si fecerit subdit⁹ nõ tenet̃ sibi obedire. Ultimo. s. cõtinuando dicta dicendis dicit. ꝙ in sequẽti libro vicz tertio dicẽdũ sit d̃ his q̃ q̃dem ad v̄bi incarnati spectãt mysterium ⁊c̃.

Explicit liber secundus de rerũ creatione ⁊ formatione: corpaliũ ⁊ spũaliũ. ⁊ alijs pluribus ad ea ꝑtinentibus.

Sequunt̃ titulí questio=

num sancti Thome sup tertiũ libꝝ sententiarum.

DI I

Utrũ possibile fuit deum carnem as=sumere.
Utr̃ cõgruũ fuerit deũ incarnari.
Utrũ deꝰ incarnatꝰ fuisset si hõ nõ ce cidisset.
Utrũ debuit icarnatio intr̃m differri
Utrũ vna ꝓsona potuerit assumere. carnẽ alia nõ assumẽte.
Utrũ magis cõueniens fuerit filium incarnari ꝙ patrẽ vel spiritũsanctũ
Utrũ pr̃ potuerit assuemere carnem
Utrũ pr̃ ⁊ spũscũs possunt assumere ea cã naturã humanã.
Utrũ vna ꝓsona possit assumere duas naturas humanas.

DI II

Utrũ natura hũana magis sit assumptibilis ꝙ irrõnalis creatura.
Utrũ ãgelica natura sit assumptibil.
Utr̃ totũ vniuersũ sit assumptibile.
Utrũ filius dei debuerit assumere naturã hũanã in oibꝰ suis suppositis.
Utrũ ꝑ aliquo de stirpe adaꝫ debuerit assumere humanã naturã.
Utrũ in ipso adam.
Utrũ filius dei assumpserit carnem.
Utrũ carnẽ ⁊ aiam.
Utrũ assumpserit formã totiꝰ.
Utrũ assumpserit carnẽ mediãte aia
Utrũ assumpserit aiam mediãte spũ
Utr̃ assũpserit totũ mediã tibꝰ ptibꝰ
Utrũ natura hũana assumpta sit mediante gratia.
Utrũ mediãte spũscõ.
Utrum vnio cadat media inter naturam humanã ⁊ diuinã
Utrũ caro fuerit cõcepta postꝙ assumeretur.
Utr̃ caro fuerit assũpta priꝰ ãm aia
Utrũ aia fuerit assumpta priꝰ ꝙ corpori vnita.

DI III

Utr̃ beata virgo sanctificata fuerit añ conceptionẽ carnis.
Utr̃ ante infusionẽ aie.
Utr̃ añ natiuitatẽ ex vtero.
Utruꝫ in sanctificatione fuerit totaliter mũdata ab originali.
Utr̃ fuerit ĩmunis ab oĩ culpa actuali.
Utr̃ in ꝯceptione filij fuerit cõfirmata in bono.
Utrũ btã virgo in ꝯceptione filij dei aliq̃d fuerit opata actiue.
Utr̃ generatio xp̃i ex virgine fuerit naturalis.
Utruꝫ oportebat virgini annunciari saluatoris cõceptionẽ.
Utr̃ annunciatio fuerit ꝑ modũ corporalis visionis.
Utrũ illa ãnũciatio debuit fieri ꝑ ãgelũ

Utrũ angelꝰ annũciãs fuerit de supioribus ordinibus.
Utrũ caro xp̃i i antiq̃s pr̃ibꝰ fuerit peccato corrupta.
Utr̃ caro xp̃i fuerit in pr̃ibꝰ ꝺm aliq̃d demõstrabile signata.
Utrũ aliq̃s de stirpe abrae in ipo fuerit decimatus.
Utrũ xp̃s in eo fuerit decimatus.
Utrũ solũ ex puris sanguinibꝰ beate ỽginis fuerit corpꝰ xp̃i decimatuꝫ.
Utr̃ ꝯceptio xp̃i fuerit subito.
Utrũ xp̃s fuerit sanctificatus.

DI IIII

Utr̃ efficacia conceptionis debuerit appropriari alicui ꝓsone.
Utrũ debuerit appropriari patri.
Utrum filio.
Utrũ spiritui sancto.
Utrũ btã ỽgo possit dici mr̃ illiꝰ hoĩs.
Utrũ possit dici mater dei.
Utr̃ icarnatiõnẽ mcruer̃t pr̃es ãtiq̃
Utr̃ gratia fuerit naturalis illi hoĩ.

DI V

Utrũ vnio duarũ naturaꝝ sit vna naꝰa
Utr̃ sit magna vel pua.
Utr̃ differat ab assumptione.
Utrũ vnio illa facta sit in natura.
Utr̃ tm̃ vna ꝓsona sit in xp̃o.
Utr̃ ꝓsone cõueniat assumere.
Utrũ naꝰa cuꝫ circũscꝑtis ꝓsonis possit assumere.
Utrũ natura humana sit assumpta.
Utrũ aĩa separata sit ꝓsona.
Utrũ ꝓsona hoĩs sit assumpta.

DI VI

Utr̃ in xp̃o sint due ypostases.
Utr̃ in xp̃o sint duo suppositi idiui=dua.
Utrũ sint ibi due res nature.
Utrũ filiꝰ dei assumpserit hoĩem
Utrũ hõ dicit̃ cõpositũ ex duabꝰ substãtijs.
Utrũ xp̃s sit duo neutraliter.
Utrũ in xp̃o sit tm̃ vnũ esse.
Utrũ ꝓsona verbi ꝑ incarnationẽ sit composita.
Utrũ in xp̃o sit cõpositio aĩe ⁊ corpis.
Utr̃ humana natura sit accidentaliter vnita verbo.

DI VII

Utrũ hec sit vera deꝰ ẽ hõ.
Utrũ xp̃s possit dici hõ dñinicꝰ.
Utrũ hec sit vera deꝰ factꝰ ẽ hõ.
Utrũ hec sit vera hõ factꝰ ẽ deꝰ.
Utrũ hõ xp̃s sit predestinatꝰ filiꝰ dei.
Utrũ filiꝰ dei ꝑdestinatꝰ sit eẽ hõ.
Utrũ filiꝰ dei ꝑdestinatꝰ sit eẽ filiꝰ dei
Utrũ hec sit ỽa filiꝰ dei ẽ ꝑdestinatus.

DI VIII

Utrũ natiuitas sit viuẽtiũ tm̃modo.
Utr̃ hũana natura in xp̃o sit nata.
Utrũ diuina natura in xp̃o sit nata.
Utrũ in xp̃o sint due natiuitates.
Utrũ in xp̃o sint due filiationes.

DI IX

Utrũ latria sit virtus.
Utr̃ sit virtꝰ generalis vel cardinal.

Utrũ virtꝰ theologica ad q̃m cardinaliũ reducaꝫ.
Utrũ hũanitati xp̃i sit latria exhibẽda.
Utrũ imaginibꝰ xp̃i cultꝰ latrie sit exhibendus.
Utrũ latria sit exhibẽda carni.
Utr̃ viris sanctis sit exhibẽda latria
Utrũ alicui creature possit latria exhiberi sine peccato.
Utr̃ latria exhibita deo dicaꝫ vnioce cum idolatria.
Utrũ latria debeaꝫ deo rõne potẽtie
Utrũ alia latria debeaꝫ pr̃i alia filio
Utrũ hõ debeaꝫ exhiberi latria ꝺm corporales ritus.
Utr̃ dulia idẽ sit ꝙ latria.
Utr̃ habeat diuersas spẽs.
Utrũ pctõres debeãt adorari dulia.

DI X

Utr̃ xp̃s ꝺm ꝙ hõ sit deus.
Utr̃ xp̃s ꝺm ꝙ ille hõ sit deꝰ.
Utr̃ xp̃s sit ꝑdestinatꝰ ꝺm ꝙ hõ.
Utrũ xp̃s ꝺm ꝙ hõ sit ꝓsona.
Utrũ xp̃s ꝺm ꝙ hõ sit indiuiduũ.
Utrũ deo ꝓueniat aliq̃d adoptare i filiũ
Utrũ adoptare soli patri ꝓueniat.
Utrũ ꝙ solũ filiũ fiat adoptio.
Utrum oibus creaturis ꝓueniat adoptari.
Utrũ xp̃s possit dici filiꝰ adoptiuꝰ.
Utrũ ꝑdestinatio xp̃i sit ꝓsona vel eẽntia
Utrũ eiꝰ ꝑdestinatio sit ꝓformis ꝑdestinationi nostre.
Utrũ eiꝰ ꝑdestinatio sit cã nostre.

DI XI

Utrũ possit dici ꝙ filiꝰ dei sit creaꝰa.
Utrũ xp̃s sit creatura.
Utrũ xp̃s possit dici creatura ꝺm ꝙ hõ
Utrũ ea q̃ sũt hũane nature possint dici de filio dei.

DI XII

Utrũ hec sit ỽa demõstrato xp̃o hõ ille incepit esse.
Utr̃ xp̃s potuerit peccare.
Utr̃ habuit potentiã peccãdi.
Utrũ debuerit aliquẽ sexũ assumere.
Utrũ debuerit assumere sexũ femineuꝫ
Utrũ debuerit assumere carnẽ ab vtro ꝙ sexu.
Utrũ debuerit assumere corpꝰ de viro tantũ.

DI XIII

Utrũ i xp̃o fuerit gr̃a singularis ꝓsone
Utr̃ habuit plenitudinẽ gratie.
Utr̃ gr̃a eiꝰ fuerit infinita.
Utrũ gratia eiꝰ potuerit augmẽtari.
Utrũ xp̃s ꝺm ꝙ hõ sit caput ecclesie.
Utrũ ꝺm ꝙ hõ sit caput angelorũ.
Utr̃ sit caput oĩm hoĩm.
Utr̃ sit caput animarũ tantũ.
Utrũ gr̃a vnionis sit creata.
Utr̃ gr̃a vnionis sit idẽ ꝙ gratia capitis.
Utrũ gratia vnionis p̃cedat gratiaꝫ singularis ꝓsone vel ecõuerso.

DI XIIII

Utrum in christo fuerit aliqua scientia creata.

Utrũ cognitio creata in xp̃o sit habitus vel actꝰ tantũ.
U.aĩa xp̃i mediãte aliquo habitu cognouerit verbum.
Utꝝ eodẽ habitu cognoscat verbum ⁊ res in verbo.
U.aĩa xp̃i videẽdo verbũ cõprehẽdat
Utꝝ in verbo cognoscat oĩa que cognoscit verbum.
Utꝝ cognoscat oĩa limpido sicut deꝰ
Utꝝ oĩa videat vno intuitu.
Utꝝ aĩa xp̃i sciat oĩa in ꝑpria natã.
Utrũ cognitionẽ rerũ in ꝑpria natura habuit minorẽ.
U.habuerit sciam p̃ modum collationis.
U.hec scia fuerit diuisa p̃ ples habitus.
Utrũ ꝓfecerit in ista scia.
Utrum ab angelis accepit hãc sciẽtiam.
Utrũ aĩa xp̃i habuit oĩpotentiã sicut omniscientiam.

DI XV

Utrũ debuit assumere humanã naturam cũ defectibus.
U.debuerit assumere oẽs defectꝰ p̃ter peccatum.
Utꝝ ꝓtraxerit illos defectus.
Utrũ omne corpꝰ sit passibile.
Utrũ aĩa sit passibilis.
Utrũ xp̃i passa fuerit.
Utrũ in xp̃o fuerit tristicia.
Utrũ in xp̃o fuerit ira.
Utrũ in xp̃o fuerit timor.
Utrũ in xp̃o fuerit verꝰ dolor ĩ sensu
Utꝝ ille dolor puenerit ad supiorem ptem rõnis.
Utꝝ ex se senserit oẽs dolores p̃tes

DI XVI

Utrũ necessitas moriẽdi insit hoĩbus ex peccato tantũ.
Utꝝ in xp̃o fuerit necessitas moriẽdi
Utrũ necessitas patiẽdi vel moriẽdi subiecta fuerit in xp̃o voluntati humane.
U.claritas quã oñdit xp̃s in trãsfiguratione vera fuerit an imaginaria.
Utrũ claritas illa fuerit gloriosa.

DI XVII

Utꝝ in xp̃o sit tm̃ voluntas diuina.
Utrũ in xp̃o sit tm̃ volũtas rõnis voluntatis humane.
Utrũ in xp̃o fuerint volũtates rõnis
Utrã volũtas hũana in xp̃o semp cõformaret voluntati rõnis.
Utrum volũtas in xp̃o aliqñ sibijpsi cõtrariatur.
Utrũ xp̃s orauerit.
Utrũ orauerit ꝑ se.
Utrũ oratio qua orauit ꝑ se sit actꝰ sensualitatis.
Utrũ fuerit exaudit⁹ in oĩ oratione sua
Utrũ xp̃s ꝑm q̃ hõ dubitauerit.

DI XVIII

Utꝝ in xp̃o fuerit tm̃ vna actio.
Utrũ xp̃s meruit.
Utꝝ.potuerit mereri in instanti sue ꝯceptionis.
Utꝝ meruerit ĩmortalitatẽ corporis
Utrũ meruerit ĩpassibilitatẽ aĩe.
Utrũ meruerit exaltationẽ.
Utrũ meruerit p̃miuꝫ essentiale vel dei fruitionez.
Utꝝ xp̃s meruerit sibi.
Utrũ xp̃s meruerit nobis.
Utꝝ xp̃s meruerit nobis ianue aptionem.
Utrũ p̃ passionẽ meruerit ianue aptionem.

DI XIX

Utrũ p̃ passionẽ xp̃i liberati sumus a peccato.
Utꝝ oĩa pctã passione eiꝰ sint deleta
Utꝝ p̃ eiꝰ passionẽ liberati sumus a diabolo.
Utrũ p̃ passionẽ liberati sumꝰ a pena eterna.
Utrũ a pena tempali.
Utrũ rõne p̃dicte liberatiõis debeat dici xp̃s redemptor.
Utꝝ solus xp̃s sit redemptor
Utrũ recõciliauerit nos deo p̃ mediatoris officium
Utrũ sit mediator.

DI XX

Utrũ natura humana fuerit repanda vel debuerit repari
Utrũ debuerit repari p̃ satisfactiõez
U.necesse fuerit eam repari p̃ satisfactionẽ.
Utrũ aliq̃ pura creatura potuerit satisfacere p̃ humanam naturam.
Utꝝ illa satisfactio ꝺbuit fieri p̃ passionẽ xp̃i.
Utrũ aliꝰ modꝰ satisfactionis fuerit possibilis.
Utrũ deꝰ pr̃ tradidit xp̃m p̃ passionẽ
Utrũ eiꝰ passio fuerit bona.

DI XXI

Utrũ in morte fuerit diuinitas a carne sepata.
U.diuinitas tũc sepata fuerit ab aĩa
Utrũ corpꝰ xp̃i post mortẽ debuerit dissolui vel incinerari.
Utrũ xp̃s vel filꝰ dei dici debuit mortuus.
Utrũ necessariũ fuerit xp̃m resurgere.
U.resurrectõz suã argumẽtꝫ ꝓbauit
Utꝝ argumẽtũ ex visibili ostẽsione fuerit cõueniẽs.
Utrũ debuerit se passibilẽ exhibere.
U.debuerit p̃ cicatrices passionẽ suam ostendere.
U.p̃ mãducationẽ debuit eã cõprobare.

DI XXII

Utꝝ xp̃s in triduo fuerit hõ.
Utꝝ xp̃s vbiqꝫ fuerit hõ.
Utrũ xp̃s descẽderit ad infernũ.
U.descẽderit ad infernũ dãnatorumz.
Utꝝ in limbo morã fecerit.
U.limbũ patrũ illuminauerit
U.aĩas de iferno dãnatorꝝ liberauerit.
U.liberauerit eos q̃ erãt i limbo patrum.
U.liberauerit eos q̃ erãt in purgatorio.
Utrũ xp̃s ascenderit.
U.motus ascẽsionis eius fuerit violentus.
U.motus ascensiõis eiꝰ fuerit subitꝰ
U.stati pꝰ resurrectõz eiꝰ debuit ascẽdere.
U.sup oẽs celos ascẽderit.
U.ascẽderit ad dexterã patris.
U.sedere ad dextrã patris soli filio cõueniat.

DI XXIII

Utrũ indigenꝰ habitibꝰ in operibus humanis.
U.habitꝰ in nobis exñtes possint cognosci.
U.oĩs virꝰ in nobis sit habitꝰ
U.habitꝰ speculatiui possint dici virtutes.
Utrũ theologice virtutes debeãt ab alijs distingui.
De numero virtutũ theologicarum
Quid est fides.
De eiꝰ actu p̃mo q̃d est credere.
U.ples sint actus fidei.s.credere in deũ rẽ.
De certitudine actꝰ fidei.
U.fides sit ĩ volũtate sicẽ in subiecto.
U.ptineat ad intellectũ practicum.
U.sit virꝰ intellectualis.
Utꝝ fides sit virtus.
U.sit vna virtus.
U.fides sit prior alijs virtutibꝰ.
U.fides formeꝫ p̃ charitatẽ.
U.fides informis sit virꝰ.
U.fides informis ⁊ formata differãt specie.
U. fides informis sit donũ dei.
U.fides informis sit in demonibus.
U.fides informis maneat i hereticis
U.fides informis euacuet aduentente charitate.
U.maneãt eiꝰ actꝰ charitate habiti.
U.fides informis possit eẽ formata.

DI XXIIII

U.obiectũ fidei sit verũ increatũ.
U.eiꝰ obiectũ sit cõplexũ.
U.fidei possit subesse falsum.
U.fides possit esse de visis.
U.possit eẽ de scitis.
U.ea de q̃bꝰ fides sint eq̃ ignota.
U.necesse sit hoĩ credere aliq̃ de quibus nõ habet sciam vel naturalem rõnem.
U.credere hec q̃ nõ videmꝰ sit meritoriũ.
U.rõ humana diminuat rõnẽ meriti ipiꝰ fidei.

DI XXV

Quid ẽ articulus.
U.articulꝰ debeat diuidi per formatum ⁊ informẽ.
U.articuli debeãt tolli in symbolo.
U.fidẽ eẽ explicatã sit de necessitate salutis.

Ū.q̄libet causak hře fidē explicitam
Utr̄ꝫ.maiores magis q̄ minores debeant hře fidem explicitā.
Ū.minores habeāt fidē implicitā in fide maiorū.
Ū.fides ꝓficiat p successionē tpm.
Ū.sp oportuerit hře fidē explicitam de redemptore
Utrū explicite oportuerit credere ō redemptore.
Ū.sp oportuerit hře fidē explicitam de trinitate.

DI XXVI

Utrū spes sit passio.
In qua vi anime sit spes.
Ū.differat ab alijs passionibus.
Utr̄ꝫ spes sit principalis passio.
Ū.spes possit esse in virtute intellectiua.
Ū.spes sit x̄tus.
Utrū sit x̄tus theologica.
Ū.spes sit x̄tus distincta ab alijs.
Utrū possit esse informis.
Ū.habeat certitudinē in suo actu.
Utr̄ꝫ spes fuerit in xp̄o
Utrū sit in angelis.
Ū.pr̄es in limbo habuerint spem
Ū.dāpnati ⁊ demões habeāt spem

DI XXVII

Quid ē amor vel charitas.
Ū.amor tm̄ sit in cōcupiscibili.
Ū.sit p̄ma ⁊ suprema inter alias affectiones aie.
Ū.cognitio sit altior amore.
Ū.charitas sit idē q̄ ꝓcupiscētia.
Utrū charitas sit x̄tus.
Quid ē subiectū charitatis.
Utr̄ꝫ charitas sit vna virtus.
Utr̄ꝫ sit distincta ab alijs virtutibus
Utrū sit forma aliarū virtutū.
Ū.charitas possit esse informis.
Utrū deꝰ possit charitate amari a nobis in statu vie.
Utrū deꝰ possit totaliter diligi.
Ū.dilcō q̄ diligimꝰ deū habeat modū
Ū.modꝰ ille q̄ in p̄cepto iplicak possit in via implicari.

DI XXVIII

Ū.x̄tutes sint dilgēde ex charita te
Ū.creake irr̄onales sint diligende ex charitate.
Ū.angeli sint ex charitate diligēdi.
Ū.possumꝰ hře charitatē ad malos homines.
Ū.demões ex charitate sint diligēdi
Ū.hō seip̄m debeat diligere ex charitate.
Ū.corpa nr̄a sint ex charitate diligēda.

DI XXIX

Utrū charitas habeat ordinē.
Utr̄ꝫ ordo charitatis attendendꝰ sit ꝑm affectū vel effectū.
Utr̄ꝫ deꝰ sit supra oīa diligēdus.
Utr̄ꝫ i dilectiōe dī possit hr̄i aliq̄s respectus ad aliq̄m mercedem.
Utr̄ꝫ hō ex charitate debeat se magis q̄ ꝓximū diligere.
Utr̄ꝫ ex charitate debeat magis diligere ꝓximos q̄ extrancos.
Utr̄ꝫ pr̄ inter ꝓpinquos maxime sit diligendus.
De distinctione graduū charitatis.
Ū.oēs ad charitatē pfectā teneanꝫ.
Utr̄ꝫ hūtes charitatē pfectā teneanꝫ ad oia q̄ sunt pfectionis.

DI XXX

Utr̄ꝫ oēs teneanꝫ oñdere signa amicitie inimicis.
Utr̄ꝫ maioris pfectionis sit inimicuꝫ q̄ amicū diligere.
Utr̄ꝫ diligere ꝓximū sit meritorium magis q̄ diligere deū.
Utrū meritoriū constet ex charitate principaliter.

DI XXXI

Ū.hūs charitatē possit eā amittere.
Utrū liber vite sit q̄d creatū.
Utr̄ꝫ liber vite sit respectu dei.
Ū.aliq̄d ibi scriptū possit inde deleri
Ū.q̄libet charitas possit resistere cuilibet tēptationi.
Ū.hō sp resurgat in miori charitate
Ū.resurgat in maiori.
Utr̄ꝫ sp resurgat in equali.
Utr̄ꝫ fides euacuek.
Utrū spes euacuek.
Utr̄ꝫ aliq̄d de habitu spei vel fidei remaneat.
Utr̄ꝫ charitas vie euacuek.
Utr̄ꝫ ordo charitatis qui ē in viaf uerit in christo.
Ū.ille ordo fuek in p̄ria.
Quē dilexit plꝰ petrū xp̄s vel iohēz
Ū.scia q̄ mō habuit totaliter tollak.

DI XXXII

Ū.deo ꝙueniat amare creaturam.
Utr̄ꝫ deꝰ diligat oēm creaturā.
Ū.deꝰ ab eterno dilexerit creaturas
Utr̄ꝫ deꝰ diligat oīa equaliter.
Utr̄ꝫ diligat plꝰ iustū p̄scitū q̄ pctōrē p̄destinatū.
Ū.magis diligat innocētem q̄ pctōrem penitentem.
Ū.magis diligat hoīem q̄ angelum.
Ū.magis diligat hūanū genꝰ q̄ xp̄m

DI XXXIII

Ū.x̄tutes morales distignāt ab alijs
De distinctiōe moraliū inter se.
Ū.virtutes morales insint nobis a natura.
Utr̄ꝫ possint acq̄rī ex actibꝰ
Ū.x̄tutes morales sint infuse.
Ū.infuse dr̄ant specie ab acq̄sitis.
Ū.x̄tutes morales cōsistāt i medio.
Ū.in iusticia sit inuenire mediū rei
Ū.in itellectualibꝰ x̄tutibꝰ sit mediū
Ū.theologice x̄tutes habeāt mediū
Ū.x̄tutes cardiales maneāt i p̄ria.
De noīe cardinaliū virtutū.
Ū.morales x̄tutes debeāt dici cardinales.
De numero x̄tutū cardinaliū
Ū.alie debeāt dici magis cardinales q̄ iste.
De ptibꝰ prudētie.
De ptibus tpantie.
De ptibus fortitudinis.
De ptibꝰ iusticie.
Utr̄ꝫ alie q̄ x̄tutes cardinales reducunk ad prudētiā sicut ad principale ⁊ ad causam.
Ū.prudētia habeat aliq̄m cām spālē
Utr̄ꝫ passiōes sint materia tpantie ⁊ fortitudinis.
Ū.iusticia sit circa opatiōes.
Ū.prudētia habeat distinctū ab alijs x̄tutibus.
Ū.tpantia ⁊ fortitudo sint i irascibili
Utr̄ꝫ iusticia sit in irascibili
Utrū sit in rōnali

DI XXXIIII

Utr̄ꝫ dona sint virtutes.
De numero donorū
De dona maneant in p̄ria
Ū.btitudines r̄ndeāt singulis donis
Utr̄ꝫ fructꝰ r̄ndeat donis
Ū.petitiones r̄ndeant donis.
De diffinitione timoris
Utr̄ꝫ debeat inter dona cōputari
Ū.timor buil tollak aduenīēte charitate
Utr̄ꝫ timor castꝰ sit idē in substātia cū seruili.
Ū.initiak dr̄at in substātia a casto
Ū.castꝰ demak charitate cessante
Ū.tior castꝰ euacuek gr̄ia aduenīēte
Utr̄ꝫ fortitudo donū differat a fortitudinis x̄tute
De actu fortitudinis in via
De actu fortitudinis in p̄ria.
Utr̄ꝫ pietas sit donū
De actu pietatis in via
De actu eiꝰ in p̄ria.

DI XXXV

Utr̄ꝫ vita ꝙuenienter diuidak in actiuam ⁊ ꝓtemplatiuā
Ū.vita ꝓtēplatiua ꝙsistat tm̄ i actu.
Ū.ꝙsistat in opatiōe rōnis
Ū.oīs actꝰ itellectual ptineat ad vitam actiuam.
Ū.vita actiua ꝙsistat p̄ncipalit̄ in his q̄ sunt ad alterum
Ū.cognitio ptineat ad actiuā
Utrū vita actiua possit eē simul cum ꝓtemplatiua
Que istarum vitarum sit nobilior
Que ē magis meritoria.
Ū.ꝓtēplatiua sit diuknior q̄ actiua.
Utr̄ꝫ sapiētia sit donū.
Utr̄ꝫ sapiētia sit de diuinis
Ū.sapia sit in itellectu vel affectu
Utr̄ꝫ intellectꝰ sit donū
De actu eiꝰ in via
De dr̄a intellectꝰ ⁊ sapientie
Ū.donū scie tm̄ sit de humanis.
Ū.scia doni sit speculatiua vel practica
Ū.in scia hūanorū sit aliq̄d noxie curiositatis
Utr̄ꝫ cōsiliū sit donū
Ū.ꝙsilium differat a dono scientie
Utr̄ꝫ actus cōsilij maneat in p̄ria.

DI XXXVI

U. virtutes politice sint cõnexe
Utꝝ virtutes gratuite sint cõnexe.
Utrũ dona sint cõnexa
Utꝝ virtutes sint equales
Utꝝ vitia sint cõnexa
Utrũ modꝰ charitatis sit in p̃cepto.

DI XXXVII

Utrũ sit necesse legẽ scriptã tradi.
De assignatione p̃ceptorũ decalogi.
U. oĩa p̃cepta legis reducãt ad decalogum
U. p̃cepta decalogi sint dispẽsabilia
U. ꝯueniẽs fuerit p̃cipe obꝑuationẽ sabbati.
U. p̃ceptũ de sabbato obꝑuando debuerit cessare adueniẽte gr̃a.
Utꝝ vsuras accipe sit pctm̃

DI XXXVIII

De diffinitiõe mendacij.
U. oẽ mendaciũ sit peccatũ
U. oẽ mẽdaciũ sit pctm̃ mortale
De gradibꝰ mẽdaciorũ assignatoruꝫ in lr̃a.

DI XXXIX

Utꝝ iurare sit deum testẽ inuocare.
U. iuramẽtũ sit ꝑ se appetẽdũ
De comitibꝰ iuramẽti.
U. iuramẽtũ incautũ sit obligatoriũ
U. iuramẽtũ obliget ꝑm intentione recipientis. 3
De diffinitione ꝑiurij.

DI XXXX

De assignatione duorũ p̃ceptorũ vltimorum.
U. lex moysi debeat cohibere solam manũ in omni actione
U. lex vetꝰ iustificaret aut occideret
Utrũ lex vetus ꝓmitteret tm̃ tꝑalia aut etiam eterna.
U. differat a noua ꝑ radicẽ timoris.
Utrũ lex vetꝰ fuerit magis honorosa q̃ noua.

Expliciunt Tituli questionũ seu ꝓblemata sancti Thome sup tertiũ librũ mgr̃i Sententiarũ numero.cccl.

Huius voluminis continentia perstringitur sub compendio.

Scenī ratio nis ordo postulat vt qui i ꝑmo libro de inexplicabili mysterio summe trinitatis: irrefragabili sanctoꝝ attestatiõe aliq̄d diximus. ac deinde in secūdo libro ꝓditionis reꝝ ordinē hoisq̄ lapsū sub certis autoritatis regul' insinuauimus. de eius repatiõe ꝑ gr̄az mediatoris dei et hoīm ꝑstita. atq̄ hūane redēptiõis sacramentl q̄bus contritões hois alligantur ac vulnera pctoꝝ curant. cõsequēter i tertio ⁊ in quarto libro disseramus. vt samaritanus ad vulneratū. medicus ad infirmū. gratia ad miseꝝ accedat.

Incipiunt rubrice tertij libri.

DI. I Quare filius carnē assumpsit non pater vel spūssanctus.
Utꝝ pr̄ vel spūssanct⁹ potuerit incarnari.
An filius qui tm̄ carnē accepit aliq̄d fecerit quod nō pater vel spūssanctus.
DI. II Quare totā humanā naturā accepit. ⁊ quid nomine nature intelligitur.
De vnione verbi et carnis mediante aīa.
Q̄ simul assumpsit aīam ⁊ carnē verbum. nec caro prius est ꝓcepta q̄ assumpta.
DI. III De carne assūpta qual'añ fuerit
Q̄ nullus est sine pctō ꝓ excepta virgine.
Quare xp̄s non fuit decimatus in Abraam sicut leui.
Quare caro christi nō dicta est peccatrix sed similis.
DI. IIII Quare spūisancto tribuatur incarnatio. cū sit opus trinitatis.
Quare dicat̄ xp̄s conceptus et natus de spiritusancto.
Quare apostolus dicit xp̄m factum quez nos fatemur natum.
DI. V Si ps̄ona vel natura ps̄onā vl̄ naturā assūpsit. ⁊ si natura dei sit icarnata.
An diuia natura debeat dici caro facta.
Quare non accepit ps̄onam hominis cuz assumpserit hominē. quod quidā proba/ re nituntur.
DI VI De intelligentia haꝝ locutionū deus est homo. deus factus ē homo ⁊c. tres sententias ponit.
Prima est eoꝝ qui dicunt in incarnatõne hominē quendam ex anima ⁊ carne constitutum. ⁊ illum hominē esse factum deum. ⁊ deuz illum hominē. ⁊ autoritates quibus ita esse asserunt ponit.
Secunda est eoꝝ qui dicunt hominē illuz ex tribus substantijs vel duabus naturl constare. ⁊ hunc fatenť vnam esse ps̄onā ante incarnationem simplicez tm̄. sed in incarnatõne cõpositā. ⁊ autoritates quibus se muniunt ꝓponit.
Tertia est eoꝝ qui non solū ps̄onaz ex naturis compositā negant. sed etiā aliquez hoiez. vel aliquā substantiā ibi ex anima ⁊ carne compositā diffitēť. et sic duo illa scz carnē et animā verbo vnita dicūt. vt nō ex illis aliqua substātia vel ps̄ona cōponereť. sed illis duobus velut indumēto deus vestireť. vt mortalibus ocul' appareret. qui ratōnē incarnatiōis ꝑm habitum accipiunt.
Deinde autoritates inducit q̄bus hec sententia roborat̄.
Quatuor species habitus distinguunť.
DI. VII Deinde que singulis sentētijs aduersari videnť ponit.
Ex quo sensu dr̄ xp̄s ꝑdestinatus.
Q̄ nō debet dici homo dominicus.
DI VIII An diuina natura dici debeat nata de virgine.
De gemina natiuitate xp̄i q̄bus natus ē.
DI. IX De adoratione exhibenda hūanitati christi.
DI. X An xp̄us ꝑm q̄ homo sit adoptiuus filius.
An ps̄ona vel natura ꝑdestinata sit.
DI. XI Utꝝ xp̄s sit creatura vel factus
De ꝑfidia ⁊ pena arrij.
DI. XII An homo ille semp fuerit.
An deus aliū sumere potuerit vel aliūde q̄ de genere ade.
Si homo ille potuerit peccare. vel nō esse deus.
Si deus potuerit assumere hominē i sexu muliebri.
DI. XIII De sapientia ⁊ gratia xp̄i homis an in eis ꝓficere potuerit.
DI. XIIII Si aīa xp̄i habuit sapiam parem cū deo. ⁊ si omnia scit que deus.
Quare deus nō dedit illi anime potentiā omniū vt scientiā.
DI. XV De hominis defectibus q̄s assumpsit christus.
De ꝓpassiõe ⁊ passiõe timor| vel tristicie.
De quibusdam capitulis Hylarij obscuris. quibus a carne xp̄i dolores passiōis submoueri videnť.
De tristicia xp̄i ⁊ eius cā. ꝑm eundem.

A

DI. XVI An in xp̄o fuerit nccitas pati-
endi ⁊ moriēdi. q̄ est defectus generalis.
De statibus hominis ⁊ quid xp̄s d̄ singu
lis accepit.
DI. XVII Si omnis xp̄i oratio vel vo/
luntas impleta sit.
De voluntatibus xp̄i s̄m duas naturas.
De capitulis quibusdā Ambrosij ⁊ hyla-
rij vbi de dubitatōe ⁊ timore xp̄i agit̄.
DI. XVIII Si xp̄s meruit sibi ⁊ nobis.
⁊ quid sibi ⁊ quid nobis.
Q̄ a conceptu meruit xp̄s sibi idem qd̄ ꝑ
passionem.
De eo quod scriptū est donauit illi nomē
quod est sup̄ omne nomen.
Si xp̄s sine om̄i merito habere valuit qd̄
merito obtinuit.
De cā passionis ⁊ mortis christi.
DI. XIX Qualiter a diabolo ⁊ a pecca-
to redemit nos xp̄s ꝑ mortem.
Cur deus homo ⁊ mortuus.
Quomodo a pena nos redemit xp̄s.
Quō penā nostrā portauit.
Si solus xp̄us redemptor ⁊ mediator de-
bet dici.
De mediatore.
Scd̄m quā naturā sit mediator.
DI. XX Q̄ alio mō potuit liberare.
Quare isto modo potius.
Qua iusticia sit victus diabolus.
De causa inter deū ⁊ hoiem ⁊ diabolū.
De traditōne xp̄i facta a Juda. a deo. ⁊ a
iudeis.
Utꝝ xp̄i passio sit opus dei vel iudeoꝝ.
DI. XXI Si i xp̄i morte sep̄ata fuit ani/
ma vel caro a verbo.
Qua ratione dr̄ xp̄s mortuus vel passus.
DI. XXII Si xp̄s i morte fuit homo.
Si xp̄s vbicunq̄ ē sit homo.
Q̄ xp̄s vbiq̄ totus ē. sed nō totum. vt to-
tus est homo vel deus sed nō totū.
Si ea que dicunt̄ de deo vel filio dei pos/
sint dici de hoīe illo. vel de filio homis.
DI XXIII. Si xp̄s habuerit fidem. spez
⁊ charitatem.
Quid sit fides.
Quot modis dicit̄ fides.
Quid sit credere deum. vel deo. vel in de
um.
De informi qualitate mentis que in malo
xp̄iano est.
Quomō dicatur vna fides.
Q̄ fides est de his que non vident̄ ꝓprie.
ipsa tn̄ videt̄ ab eo in quo ē.
Descriptio fidei.
Quare sola fides dicit̄ fundamentū.
DI. XXIIII Quō intelligat̄ quod scri/
ptum ē. cū factū fuerit credatis.
Si Petrus habuit fidē passionis qn̄ vidit
illum hominē pati.
Si aliqua sciunt̄ que credunt̄.
DI. XXV De fide antiquoꝝ.
De fide simplicium.
Que an̄ aduentū credere sufficiebat.
De fide Cornelij.
De eq̄litate fidei. spei ⁊ charitatis ⁊ op̄is
DI. XXVI. De spe quid sit.
De quibus sit spes.
Quō differant fides ⁊ spes.
Si in xp̄o fuerit fides vel spes.
Si iusti i inferno fidē ⁊ spem habuerunt.
DI. XXVII De charitate dei ⁊ ꝓximi. q̄
in xp̄o ⁊ in nobis est.
Quid sit charitas.
Si eadē charitate diligit̄ deus ⁊ ꝓximus
Quare dicunt̄ duo mādata charitatis.
De modo diligendi.
De impletione illius mādati. Diliges de
um ex toto corde.
Q̄ alteꝝ mandatū in altero ē.
Qua charitate diligenda sint.
DI. XXVIII Si iubemur totū ꝓximum
diligere ⁊ nos totos.
Q̄ i dilectōe ꝓximi includit̄ dilectio ange
lorum.
Quis sit ꝓximus.
Quibus modis dicit̄ ꝓximus.
DI. XXIX De ordine diligendi. q̄d pri
us. quid posterius.
An om̄s hoīes pariter diligendi sint.
De gradibus charitatis.
DI. XXX Si melius est diligere inimi-
cos q̄ amicos.
DI. XXXI Si charitas sel̄ hīta amittat̄
Quare fides. spes ⁊ scīa dicunt̄ euacuari
⁊ nō charitas. cum ⁊ ipsa sit ex parte.
Si xp̄s ordinē diligēdi s̄uauit quē nos.
DI. XXXII De charitate dei.
Quō dicit̄ deus magis diligere vel min⁹
hunc vel illum.
Q̄ dupl̄r inspiciēda ē dilectio dei.
Si quis magis vel min⁹ diligit̄ a deo vno
tempe q̄ alio.
Si deus ab eterno dilexit reprobos.
DI. XXXIII De. iiij. v̄tutib⁹ p̄ncipalib⁹
Utꝝ he v̄tutes i xp̄o fuerit ⁊ i angel̄ sint.
De vsibus earum.
DI. XXXIIII De. vij. donis spūssācti.
Utꝝ sint virtutes ⁊ sint in angelis.
Utꝝ in xp̄o fuerint.

Si in Morte
xp̄i sep̄ata caro
a verbo fuit

De timor distinctione.
De timore casto r seruili. r initiali.
Quō differāt cast⁹ r seruilis vel initialis.
Q⁹ timor seruilis r initialis dicunt initiuz sapientie. sed differenter.
Quō castus timor pmanet in eternū.
Si timor pene qui fuit in xp̄o fuit seruilis vel initialis.
DI. XXXV De sapia r scia q̄ differāt.
In quo differat sapiētia ab intellectu.
Utz intellect⁹ r scia q̄ inter dona numerā-tur sint illa que naturaliter habet homo
DI. XXXVI De ꝓnexione virtutū q̄ nō sepant. an cuncte virtutes pares sint in quocunqz sunt.
Quō i charitate tota lex pendet.
DI. XXXVII De decē mādatis quō cō tineant in duobus.
Quare idolū nihil esse in mundo dicit.
Quare in spūsancto ꝓprie dicit fieri remis sio peccatorum.
De sensu spūali r carnali legis.
De furto.
De mendacio.
DI. XXXVIII De ēplici genē mēdacij.
De octo speciebus mendacij.
Quid sit mendacium.
Quid mentiri.
Q⁹ omne mendacium peccatū sit. siue ꝓfit siue non. r quare.
In q̄bus rebus cū piculo errat. vel nō.
DI. XXXIX De periurio.
An sit piuriū quod nō est mendaciū.
De triplici modo piurij.
An iuratio sit malum.
De iuramento qō fit p creaturas.
Que iuratio sit grauior. an que fit p deuz an que fit p creaturas vel p euangelium
Quid sit dicere p deum.
De illis qui iurant p falsos deos.
Q⁹ iuramentū vel ꝓmissio contra deum fa cta non est tenenda.
Si ē piurus q̄ nō facit qō incaute iurat.
De illis qui verboz calliditate iurant.
De illo qui cogit aliquē iurare.
DI. XL Quare lex dicit cōpmere ma num non animū.
Que sit litera occidens.
De legis r euangelij distantia.

Incipit liber tertius de incarna tione verbi.

QVm ve DI. I.

nit igitur plenitu/do tempis: vt ait ap̄lus: misit deus filiū suum factū ō muliere. factū sub lege. vt eos qui sb lege erant redime ret: vt in adoptiōem filioz dei recipemur. Tempus aūt plenitudinis dicit tempus gratie. quod ab aduentu saluatoris exor/diuz sumpsit. Hoc est tps miserēdi r ann⁹ benignitatis: in quo gratia r veritas p ie-sum christum facta est. Gratia. qz p charitatē implet quod i lege ꝓcipiebat. Veri/tas. qz p christi aduentū exhibet atqz pfi-cit humane redemptiōis sponsio facta ab antiquo. Filij ergo missio est ipsa incarna tio. Eo em̄ missus est. q⁹ i forma hominis mundo visibil⁹ apparuit. de quo supra suf ficienter dictum est.

Quare filius carnez assumpsit nō pater vel spūssanctus b

Diligēter vero an

notandū est quare filius nō pater vel spūs sanctus ē incarnat⁹. Solus nāqz filius ho minē assumpsit. Qō vtiqz cōgruo ordine atqz alto dei sapientia fecit ꝓ filio. vt de⁹ q̄ Prima rō in sapiētia sua mundū ꝓdiderat. Im illud Dia in sapientia fecisti dñe que in cel⁹ sunt r que in terris: restauraret in eadē. Hec ē mulier euangelica que accendit lucernam r dragmā decimā que pdita fuerat reper-rit. sapientia. s. patris que testaz humane infirmitatis lumine sue diuinitatis accen-dit. pditumqz hoiem repauit nomine regi r imagine insignitū. Ideo etiā filius mis/ Scda rō. sus est r nō pater. qz congruētius mitti de bebat qui est ab alio q̄ qui a nullo est. fili/us autem a patre est. pater ꝓo a nullo est. Ut. n. ait Aug. in libro de trinitate. Non Augusti. em̄ habet de quo sit. Sicut ergo pater ge-nuit. filius genitus est. ita ꝓgrue pater mi sit. filius missus est. Ab illo em̄ conuenien ter mittit dei verbū: cuius ē verbū. Ab il-lo mittit ō quo natū est. Mittit quod ge-nitū est. Pater ꝓo qui misit a nullo ē. Jō-qz pater missus nō ē. ne si mitteret ab alio esse putaret. Missus ē g̊ p̄mo fili⁹ q̄ a so/lo patre est. Deinde etiā spiritussanctus q̄ est a patre r filio. s filius solus in carne mis sus est. non spiritussanctus sicut nec pater

Tertia rō

Quod ideo factū est vt qui erat in diuinitate dei filius: in humanitate fieret hoīs filius. Nō pater vel spūssāctus carnē induit. ne alius in diuinitate esset filius. alius i humanitate. Et ne idē esset pater ⁊ filiꝰ. si deus pater de homine nasceret. Vñ in ecclesiasticis dogmatibus. Nō pater carnez assumpsit. neqꝫ spūssanctus. sed filius tm̄. vt qui erat in diuinitate dei filius. ipse fieret in homīe homis filius: ne filij nomē ad altez transiret qui nō esset eterna natiuitate filius. Dei ergo filius homis factus est filiꝰ. natus ꝺm veritatez nature ex deo dei filius. ⁊ ꝺm veritatē nature ex homine homis filius: vt ꝫitas geniti. nō adoptione. nō appellatione. sed i vtraqꝫ natiuitate filij nomen nascendo haberet. vt esset verꝰ deus ⁊ verus hō vnus filius. Nō ergo duos christos. neqꝫ duos filios. sed deū ⁊ hoiez vnū filiū. quē ꝓpter ea ⁊ vnigenitū dicimꝰ manentē in duabus substātijs. sicut ei nature veritas contulit nō confusis naturis neqꝫ immixtꝫ sicut thimotheani volūt. sed societate vnitis. Ecce habes q̄re filius nō pr̄ vel spūssanctus carnē assumpserit.

Aug⁹. in ecclesiastic⁊ dogmatibus.

Vtrū spūssāctꝰ vl̄ pater potuerit incarnari vel possit. c

Si vero queritur

vtꝫ pater vel spūssanctus incarnari potuerit. vel etiā modo possit. sane ꝛ̄deri possit. ⁊ potuisse olim ⁊ posse nunc carnem sumere ⁊ hoiez fieri tam patrē q̄ spm̄sanctū Sicut eī filiꝰ homo factus ē. ita pater vel spūssanctus potuit ⁊ potest.

An filius qui tantū carnem accepit aliquid fecerit quod nō pater vel spūssanctus. d

Sz forte aliqui dicent. cū indiuisa sint opa trinitatis si filius carnē assumpsit. tunc pater ⁊ spūssnactus qꝫ si filiꝰ carnē assumpsit. nec hoc fecit pater vel spūssanctus. nō omne quod facit filius: facit ⁊ pater ⁊ spūssanctus. At oīa simul pater ⁊ filius amboꝫ spūs pariter ⁊ ꝯcorditer operanꝫ. Ad quod dicimus ḳa nihil opatur filius sine patre ⁊ spūsancto. sed vna ē hoꝫ trium opatio indiuisa ⁊ indissimilis. ⁊ tamen filius nō pater vel spūssanctus carnē assumpsit. Ipsam tamē carnis assumptionez trinitas operata est. sic̄ Aug. dicit in lib. de fide ad ꝓetꝫ. Recō/ciliati sumus ꝓ solum filium ꝺm carnē. sed non soli filio ꝺm deitatem. Trinitas enim nos sibi reconciliauit. ꝓ hoc q̄ solum verbum carnem ipsa trinitas fecit. Trinitas ergo carnis assumptionē fecit: sed verbo. non patri vel spirituisancto. Si eī pater sibi. ⁊ filius sibi. vel pater filio. ⁊ filius patri carnis assumptionē operatus esset. iaz non eadem esset operatio vtriusqꝫ sed diuisa. Sed sicut inseparabilis et indiuisa ē vnitas substantie trium. vt ait Augusti. i libro de trinitate. ita ⁊ operatio. non tamē eandem trinitatem natā de virgine. crucifixam ⁊ sepultam catholici tractatores docuerunt. sed tm̄modo filium. nec eandē trinitatem in specie columbe descendisse super Jesum. sed tantū spiritum sanctū. nec eandem dixisse de celo. tu es filius meus. sed tm̄ patris vocem fuisse ad filium factā q̄uis pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sicut inseparabiles sunt: ita ⁊ inseparabiliter operentue. Hec ⁊ mea fides ē. quoniā quidez hec ē catholica fides. Licet ergo solus filiꝰ carnē assumpserit. ipsam tamē incarnationez cū patre ⁊ spūsancto opatus est.

Augusti.

Respōsio

Hic incipit textiꝰ liber sententiarū

In quo magister postq̄ egit de deo ꝺm se seu ꝺm rōnē sue naturalis pfectionis. s. in primo. ⁊ ꝺm q̄ eius potentia relucet in effectu mundane creationis. puta in secundo libro. Agit consequenter de eo in q̄ntum eius sapientia resplendet in effectu mūdane restaurationis. Et diuidit iste tertius liber in tres tractatus principales. In primo agit ō verbi eterni incarnatione. ⁊ ille extenditur a principio libri vsqꝫ ad decimam quintā distinctionē. In secundo tractat de eiusdem verbi incarnati passione. ⁊ protēditur a decimaquinta distinctione vsqꝫ ad vicesimātertiam distinctionem. In tertio determinat de donoꝫ ⁊ virtutum perfectione. ⁊ hoc a vicesimatertia distinctione vsqꝫ ad finez libri. In prima inquā distinctione primi tractatus tria facit. Primo eī ostendit quid sit incarnatio. Secundo qualiter specialiter filium incarnari decuit: deducit. Tertio an pater ⁊ spūssāctus incarnari potuerunt: inquirit. Primuz facit a principio distinctionis vsqꝫ ibi. Diligenter xo. Secundum xo subiungit abinde vsqꝫ ibi. Si xo queritur. Tertium autem subiungit vsqꝫ ad finem distinctionis. In speciali eī magistri sententia stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Visibilis dei filij missio est ipsa xbi incarnatio. Hanc eī ꝓpositionez magister probat autoritate apostoli dicentis. q̄ in tempore plenitudinis. scilicz in tempore gratie quod initium habuit ab aduentu saluatoris nostri. pater misit filium suum antiquis patribus ꝓmissum in lege. cuius quidem filij visibilis in carnem missio dicitur esse ipsa incarnatio. Secunda ꝓpositio est hec. Licet etiam a qualibet persona diuina potuit humana natura assumi. nulla tamen personarum ita congrue humanari potuit sicut persona verbi. id est filij. Hanc quidem ꝓpositionez magister ꝓbat triplici ratione. Quarum quidez rationum prima sumitur ex appropriato filij s. sapiētia. Nam consonum fuit. vt deus qui in sapientia om-

nia condidit. per sapientiam etiam omnia restaura ret. ⁊ hoc confirmat parabola euangelica de mulie re querente et inueniente dragmam perditam Luce. xv. Secunda ratio sumitur ab origine ipsius filij. Nam origo filij est esse ab alio. congruum igitur fuit vt primo mitteretur ille qui est a solo patre. et deinde spiritussanctus qui est a patre ⁊ filio. Et hãc rationem confirmat autoritate beati August. iiij. libro de ciui. ca. j. Tertia ratio ad idem colligitur ex pprio filij. Nam pprium filij est esse filium. cum ergo congruum fuit vt qui in deitate erat dei filius. i humanitate fieret hominis filius. ne duos filios estimaremus decuit personam filij precipue incarnari. Hanc rationẽ confirmat autoritate Augustin in ecclesiasticis dogmatibus. ca. ij. Tertia propositio ẽ hec. Quãuis pater ⁊ spiritussanctus incarnari posset si vellent aut voluissent. ad solum tamen filiuz carnis assumptio terminata est. Hanc probat p hoc q vna ⁊ eadẽ est diuinaz psonaz potẽtia. si igit ex illa potentia vna potuit incarnari. ⁊ omnes potuerunt incarnari. Postea magister obijcit contra superius dicta scz q solus filius sit incarnatus. Et arguit sic. Opera trinitatis adextra sunt indiuisa. si igitur filius assumpsit naturam humanam. ⁊ pater ⁊ spiritussanctus assumpserunt. Alioquin aliquid faceret vna persona quod non faceret alia. ⁊ sic opera trinitatis adextra essent diuisa. Ad quam obiectionez magister dicit. q Quis tota trinitas incarnationẽ christi sit operata. eo q opera trinitatis ad extra sint indiuisa. sola tamen persona filij est incarnata. eo q assumptio nature humane ad ipsum terminatur. quod exemplificat de tribus puellis vni ỗ ipsis tunicam induentibus. que omnes operantur ad iudutionem. ⁊ tamen vna sola est induta. Et tm̃ in speciali.

Quare totam humanam naturã accepit. et quid nomine humanitatis vel humane nature intelligẽdum sit. a

DI. II

ET quia i homine tota humana natura vitio corrupta erat. totã assumpsit. id est animã ⁊ carnez. vt totam curaret ⁊ sanctificaret. Q autez humane nature siue humanitatis vocabulo: anima ⁊ caro intelligi debeant. aperte docet Hieronymus in expositione catholice fidei dicens. Sic confitemur i christo vnã filij esse personã. vt dicamus duas perfectas ⁊ integras esse substantias. id est deitatis ⁊ humanitatis que ex anima continetur ⁊ corpore. Ecce aperte ostendit humanitatis nomine animã ⁊ corpus intelligi. q̃ duo assumpsisse dei filius intelligitur vbi hominẽ siue humanitatẽ vel humanã naturã accepisse legitur. Errant ergo qui nomine humanitatis non substantiam sed pprietatem quandam a qua homo nomniatur significari contendunt vbicũq humanitas christi memoratur. Ait em̃ Johannes damascenus. Sciendum quidẽ est q deitatis ⁊ humanitatis nomen substantiarum. s. naturarum est repsentantium. Natura em̃ non sic accipitur in christo. vt cuz dicitur vna natura esse omniũ hominum. quod euidenter idem Johannes ostendit differentẽ rationem dicti assignans. cũ natura humana i christo nominat. ⁊ cuz vna dicitur natura omniũ hominũ. Ait enim. Cum vnaz hominũ naturam dicimus sciendum est q non considerantes ad anime ⁊ corporis rationez hoc dicimus. Impossibile em̃ est vni⁹ nature dicere domini corpus ⁊ animã ad inuicez compata. Sed q plurime persone hominũ sunt. omnes autem eandem suscipiunt rationem nature. omnes em̃ ex anima ⁊ corpe cõpositi sunt ⁊ omnes naturas anime participãt. ⁊ substantiam corporis possident. cõmunẽ speciem plurimaz et differentium psonarum vnam naturam dicimus vniuscuiusq scz persone duas naturas habentis. ⁊ in duabus perfecte naturis anime scz ⁊ corporis existentis. In domino autem iesu christo non est cõmunẽ speciem accipere. neq em̃ factus est nec est. nec aliquãdo fiet alius. Sed christus ex deitate ⁊ humanitate est. i deitateq ⁊ humanitate deus factus est idem ⁊ homo pfectus. Totaz ergo hominis naturam. id est animã ⁊ carnẽ ⁊ horum pprietates sine accidentia assumpsit deus. non carnẽ sine anima nec animã sine ratione: vt heretici voluerunt: sed ⁊ carnẽ ⁊ animam cum sensibus suis. Unde Jo/ Jo. dam̃. hannes damasce. ait. Omnia que in natura nostra plantauit de⁹. verbũ assumpsit scz corpus ⁊ animam intellectualem ⁊ horum idiomata. Totus em̃ totũ assumpsit me. vt toti mihi salutem gratificet. Quod em̃ inassumptibile est: incurabile est.

Hieron.

Errorẽ quorundam tangit qui hũanitatez male accipiunt.

Jo. dam̃.

De vnione verbi et carnis mediãte anima. b

ASSũpsit ergo dei filius carnem ⁊ animam. sed carnem mediante anima. vnitum est carni per medium intellectum verbum dei. Tante em̃ subtilitatis atq simplicitatis est diuina essentia. vt corpori de limo terre formato vniri nõ congruerit. nisi mediante rationali essentia. Illa autem vnio inexplicabilis ẽ adeo vt etiam Johannes ab vtero sanctificat⁹: se non esse dignum fateatur soluere corrigiam calciamenti Jesu. quia illius vnionis modum inuestigare: alijsq explicare

non erat sufficiens. Non sunt ergo audiē/di. qui non verum hominē filiū dei susce/pisse dicunt. neq; natum ō femina. sed fal/sam carnem ⁊ imaginem corporis simula-tam ostendisse videntibus. In quem erro rem prumpūt. quia timent qō fieri nō pos sit. scilicet ne humana carne veritas ⁊ sub stantia dei inquinetur. ⁊ tamen predicant istum visibilē solem radios suos per om/nes feces spargere. ⁊ eos mundos ⁊ since ros seruare. Si ergo visibilia munda visi bilibus imūdis ꝓtingi pñt ⁊ nō coinq̄nari q̄ntomagis incōmutabil' ⁊ inuisibilis veri tas p spirituz animā. ⁊ p animā corpus su scipiens: totum hominē sine sui cōmutati one assumpsit. et ab omnibus infirmitati/bus liberauit. Ecce hic dicit dei sapientiā p spiritum assumpsisse animā. ⁊ p animaz corpus. Spiritus em̄ sanctus pars anime superior. ⁊ maiori similitudine deo ꝓpin/quat q̄z anima. scilicet ipsa eadem ſm infe riorem partē. et anima magis q̄z corpus. et ideo non incongrue aia dicit assūpta p spm̄. ⁊ corpus p animā.

Q verbum simul assumpsit carnē et animā. neq; caro prius est cōce pta q̄z assumpta. c

Si autez queritur

vtz verbū carnem simul ⁊ animā assum/pserit. an prius animā q̄z carnem. vel car-nem q̄z animā. ⁊ vtrum caro illa prius fue rit in vtero virginis concepta. ⁊ postea as sumpta. Uerissime ⁊ absq; vlla ambigui tate dicitur. quia exquo deus hominez as sumpsit: totum assumpsit. simulq; sibi vni uit animā ⁊ carnem. nec caro prius fuit cō cepta ⁊ postmodū assumpta. sed in conce-ptione assumpta. ⁊ in assumptione concep-ta. Unde Augustinus in libro de fide ad Petrū. Firmissime tene. ⁊ nullatenus du bites non carnem christi sine diuinitate cō ceptam in vtero virginis prius q̄z susci/pere a verbo. sed ipsum verbum deū sue carnis acceptione conceptū. ipsam q̄z car/nem verbi incarnatione conceptam. Idē in libro ō trinitate. Non esset dei hominū q̄z mediator. nisi esset idem deus idem ho mo in vtroq; vnus ⁊ verus. quam serui/lem formam a solo filio susceptam. tota tri nitas cuius vna est voluntas et operatio fecit. Non autem in vtero virginis prius caro susceptа est. ⁊ postmodum diuinitas venit in carnem. sed mox vt verbum ve/nit in vterum. seruata veritate ꝓprie natu re. factum est caro ⁊ perfectus homo. ⁊ in veritate carnis ⁊ anime natus est. Be hoc etiam Gregorius in moralibus ait. Angelo nunciante ⁊ spiritu adueniente. mox ō verbum in vtero. mox intra vterum verbuz caro. Gregor

Formissime Augusti. tene.

Jsta est distictio secūda huius ter tij libri. In qua magister postq̄ egit de persona car nem assumente. tractat de modo assumendi. Et tria facit. Primo em̄ ostendit q̄ verbum totam naturaz humanam assumpsit integre. Secundo q̄ ordina-te assumpsit carnem scilicet mediante anima. Ter-tio q̄ animam et carnem simul assumpsit tempore. Primum facit a principio distinctionis vsq; ibi. As-sumpsit dei filius. Secundum vsq; ibi. Si autē que ritur. Tertium vsq; ad finem distinctionis. In spe-ciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Filius dei cum sibi humanaz naturam vniuit: totam naturaz. s. corporis ⁊ anime simul assumpsit. Hanc magister ꝓbans dicit senten tialiter. q̄ quia p peccatum primox parentum tota natura humana corrupta fuit. ideo dei filius totaz naturam assumpsit que constat ex corpore ⁊ anima. vt totam naturaz curaret ⁊ sanctificaret. In christo em̄ vna persona fuit ⁊ due substantie seu nature. sci licet diuina ⁊ humana. Si igitur habuit et assūpsit humanam substantiam: assumpsit tā corpus q̄ ani-mam ⁊ p consequens naturam totam ⁊ integrā. cuz nomine humanitatis corpus ⁊ anima simul intelli-gantur. Postea excludit errorem quorundam dicē tium. q̄ filius dei carnem humanam vel humanita tem non assumpsit ſm substantiā ipsius nature. sed solum ſm quandaz ꝓprietatem. a qua ꝓprietate ho minis denominationem accepit. Et fuerunt isti for-te de opinione illorum hereticorum qui christū ſm q̄ homo dicebant non esse quid ſz aliqualiter se ha-bens. ponentes humanitatem eē in christo vt habi tum. Uel de opinione Platonis ponētis formas vl' res in actu extra animam vt sic ꝓprietate particip-ta christus homo diceretur. Sed hunc errorem ma gister excludens dicit filium dei assumpsisse carnem ⁊ animam ⁊ omnes ꝓprietates ipsas sequentes. Et hoc confirmat autoritate Johannis damasceni. Se cunda ꝓpositio est hec. Quāuis vtranq; scz carnez ⁊ animā assumpserit dei filius. tamē carnem assum psit mediante anima. Hanc magister ponens ratio nem huius addit dicens. q̄ decebat simplicissimam diuinitatis eēntiam corpori terreno nō vniri nisi me diante rationali eēntia. que quidem vnio ab huma no intellectu inuestigari non potest. in qua vnione non corpus fantasticum. sed verum corpus natum de muliere christus assumpsit. quod tamen quidaz hereticorum negabant. estimantes verbum dei ve ram carnem non posse assumere sine sui inquinatiōe quorum erroris vesaniam dicit elidi per radios so lares: quos super immunda ⁊ feda diffundi videm⁹ ⁊ tamen non inquinari. Tertia ꝓpositio est hec. In assumptione perfecte humanitatis inter conceptio nem ⁊ animationem ⁊ vnionem non fuit ordo tēpo ralis posterioritatis vel prioritatis. Hanc magister insinuans querit. Utrum verbuz simul assumpserit carnem ⁊ animam. vel prius carnem q̄ animaz aut econtra. Et rñdendo dicit q̄ simul ⁊ semel carnem ⁊ animā assūpsit mediante spūssancti opatione. nec vnū prius assūpsit alio. Et ꝓbat hoc autoritatibus btōz. s. Aug. ⁊ Grego. Et tm̄ in speciali.

De carne quam verbum assumpsit qualis ante fuerit. et qualis assumpta sit. a

DI. III

Queritur etiam de carne verbi. an prius quam concipetur obligata fuerit peccato. an ⁊ talis assumpta fuerit a verbo? Sane dici potest ⁊ credi oportet. iuxta sanctorum attestationis conuenientiam: ipsam prius peccato fuisse obnoxiam sicut reliqua virginis caro. sed spiritussancti operatione ita mundatam: vt ab omni peccati cōtagione immunis vniretur verbo. Pena tantū non necessitate. sed voluntate assumentis remanente. Mariam quoq; totam spiritussanctus in eam preueniens a peccato prorsus purgauit. ⁊ a fomite peccati etiam liberauit. vel fomitem ipsum penitus euacuando: vt quibusdam placet: vel sic debilitando ⁊ extenuando. vt ei postmodum peccādi occasio nullatenus extiterit. Potentiam quoq; generandi absq; viri semine virgini preparauit. Ita em̄ verba euangelij docent. vbi angelus virginem alloquens ait. Spiritussanctus superueniet in te: et virt⁹ altissimi obumbrabit tibi. Et quod nascetur ex te sanctum vocabitur fili⁹ dei. Cui sacra virgo respōdit. Ecce ancilla domini: fiat mihi ꝟm verbum tuum. Quod exponens Johānes ait. Post consensum autem sancte virginis. spiritussanctus p̄uenit in ipsam. ꝟm verbum domini quod dixit angelus purgans ipsam. et potentiam deitatis verbi receptiuam preparans simul autem et generatiuam. Et tunc obumbrauit ipsam dei altissimi per se sapientia ⁊ virtus existens. id est filius dei patri homousios. id est consubstātialis sicut diuinum semen. Et copulauit sibijpsi ex sanctissimis ⁊ purissimis ipsius virginis sanguinib⁹. nostre antique conspersionis carnem animatam anima rationali ⁊ intellectiua. non seminans sed per spiritumsanctum creans. quare simul caro. simul dei caro. simul caro animata. rationaliq; ⁊ intellectu. simul dei verbi caro animata rationali ⁊ intellectiuo. Ex his perspicuum fit quod ante diximus. carnem scz verbi simul conceptam et assumptam. eandemq; immo totam virginem spiritusancto preueniente ab omni labe peccati castificataz

Q. non solū illa caro sed etiā sacra virgo ab oī peccato. a spiritusancto fuit mundata.

Jo. dam̄.

Cui collata est potentia nouo more generandi. vt sine coitu viri. sine libidine concipientis in vtero virginis celebraret̄ conceptus dei ⁊ hominis. Illa em̄ caro quaz deus de virgine sibi vnire dignatus est sine vitio concepta. sine peccato nata ē. hāc tamen carnem non celestis. nō aeree. non alterius cuiusq; putes esse nature. ꝟ ei⁹ cuius est omniū hominū caro.

Autoritate firmat extūc fuisse virginē immunē a peccato. b

Quod autez sacra virgo extunc ab om̄i peccato immunis extiterit: Augustinus euidenter ostendit in libro de natura ⁊ gratia inquiens. Excepta sancta virgine maria. de qua ꝓpter honorem domini. nullam prorsus cum d̄ peccatis agitur haberi volo questionem. Inde em̄ scimus q̄ ei plus sit gratie collatuz ad vincendum ex omni parte peccatuz q̄ concipere ac parere meruit. quam constat nullum habuisse peccatum. Hac ergo virgine excepta: si omnes sancti ⁊ sancte congregari possent. ⁊ quereret̄ ab eis an peccatum haberent. quid responderetur nisi quod Johannes ait. Si dixerimus quia peccatum non habemus nosipsos seducimus. Illa autem virgo singulari gratia p̄uenta est atq; repleta. vt ipsuz haberet vētris sui fructum quez ex initio habuit vniuersitas dominum. vt illud quod nascebatur ex propagine primi hominis: tantummodo generis. non criminis originez duceret.

Augusti.

Quare non fuit christus decimatus in abraam sicut Leui. cū caro quam acceperit in eo fuit peccato obnoxia. c

Cum autem illa caro cuius excellentia singularis verbis explicari non valet. anteq̄ esset verbo vnita obnoxia fuerit a peccato in maria ⁊ i alijs a quibus propagatione traducta est. non immerito videri potest in Abraam peccato subiacuisse. cuius vniuersa caro peccato subiacebat. Unde queri solet quare leui decimatus dicatur in Abraaz ⁊ nō christus. cum i lumbis abrae vterq; fuerit ꝟm materialem rationē quando abraam deci-

matus est. ⁊ decimas dedit melchisedech

Qua intelligentia Leui decimat⁹ dicat in abraã

Tunc eñ apostolus Leui decimatum dicit in abraam tanq̃ in materiali cã. Quia ea decimatione sicut Abraã minor Melchisedech ostenditur: cui psonaliter decimas soluit. ita ⁊ leuiticus ordo qui i abraam ſm rationẽ seminalẽ erat: ⁊ ex eo p cõcupiscentiã carnis descẽdit. xp̃s autẽ non est decimatus. qz licet ibi fuerit ſm carnẽ. nõ tamẽ descẽdit ſm legẽ cõmunẽ. ſ. p carnis libidinẽ. sicut etiam in adam oñs peccauerunt. sed non xp̃s. Unde Aug. super Geñ.

Aug. sup Geñ.

Sicut Adam peccãte qui i lumbis eius erant peccauerũt. sic Abraam dante decimas qui in lũbis ei⁹ erãt decimati sũt Sz ẽ nõ sequit i xp̃o: licet in lũbis Ade ⁊ abrae fuerit. qz non ſm concupiscentiam carnis inde descendit. Cũ ergo leui ⁊ xp̃s ſm carnem essent in lumbis abrae qñ decimatus est. ideo pariter decimati non sunt qz ſm aliquem modũ nõ erat ibi xp̃s quo erat ibi leui. Scõm rationẽ quipe illaz seminalem ibi fuit leui. qua ratione p concubitũ venturus erat in matrẽ. ſm quã rationẽ nõ erat ibi christi caro q̃uis ſm ipsaz ibi fuerit Marie caro. Ille ergo decimatus est in Abraam. qui sic fuit in lũbis abrae. sicut ille fuit in lumbis patris sui. id ẽ qui sic est natus de patre abraã. sicut ille de p̃re suo natus ẽ. ſ. p legem carnis ⁊ inuincibilẽ concupiscentiã.

Scõz aliquẽ modũ ibi fuit leui q̃ non christus.

Qua ratiõe caro christi dicta ẽ in scriptura nõ fuisse peccatrix sed similis. quo aperit̃ quare obligata pctõ non fuit in xp̃o. d

Quo circa primiti

am nostre masse recte assũpsisse dicit̃ christus. qz non carnem peccati sed similitudinem carnis peccati accepit. Misit. n. deus filiũ suũ: vt ait apls: in similitudinẽ carnis peccati. Assumpsit. n. verbũ carnẽ peccati simile i pena ⁊ nõ in culpa. ⁊ ideo non peccatricẽ. Cetera vo hoim ois caro peccati ẽ. Sola illius nõ ẽ caro peccati. qz nõ eũ mater concupiscẽtia. sed gratia ꝯcepit. habet tñ similitudinẽ carnis peccati p passibilitatez ⁊ mortalitatẽ. qz esurijt. sitijt. et hmõi. Licet ergo eadẽ caro sit que ⁊ nr̃a. non tñ ita facta est in vtero sicut nr̃a. Est eñ sanctificata in vtero. ⁊ nata sine peccato. ⁊ nec ipse in illa vnq̃ peccauit. Jn pena ẽ similis ẽ nostre. nõ i qualitate pcti. qz pollutione que ex ꝯcupiscẽtie motu concepta est oñino nõ habuit. nec ex carnali delectatione nata est. Uenit ergo ad corpus imaculatũ. qđ p̃ter libidinis ꝯcupiscentiã fuit ꝯceptũ. nec illud in se habuit vitiũ quod i alijs est causa peccati. nec in eo peccauit. Jdeoq̃ vere dicit̃ verbi caro nõ fuisse in xp̃o obligata pctõ.

Hieron.

Tres causas ponit

Quidã vident̃ aduersari illi sententie qua dictũ ẽ carnẽ xp̃i nõ pi⁹ conceptã q̃z assumptã. e

Illi autẽ sñie qua

supra diximus carnẽ verbi nõ añ fuisse cõceptã q̃z assumptã: videt̃ obuiare qđ aug. ait sup Joh. vbi legitur. Soluite templũ hoc ⁊ in tribus dieb⁹ excitabo illud. Dixerunt ergo iudei. xl. ⁊. vj. annis edificatũ ẽ hoc templũ. ⁊ in tribus dieb⁹ excitabis illud. Hic inq̃t numerus pfectioni dñici corporis ꝯuenit. qz vt dicũt phisici tot dieb⁹ forma humani corpis pficit̃. Hoz occasione verboz quidã dicere p̃sumpserũt domici corpis formã tot dieb⁹ ad modũ aliorũ corpoz pfectã. ⁊ membroz lineamẽti distinctã. ⁊ moz verbũ dicit̃ sibi vnisse carnẽ ⁊ aiam. ⁊ hoc modo dicunt illũ numez pfectioni dñici corpis cõuenire. Sed alia rõ illius dicti extitit ex qua sane orit̃ intelligẽtia verbi. Nõ. n. ideo illud dixit Aug. qui moz vt caro illa ope spũssancti sanctificata. ⁊ a reliqua sepata fuit verbo dei cũ anima vniret̃. vt pfectus ⁊ verus de⁹ esset pfectus et ver⁹ homo. Sed quia membroz rũ illius dominici corpis distinctio in ipo momẽto conceptionis ⁊ vnionis dei ⁊ hominis adeo tenuis erat ⁊ parua: vt humano visui vix posset subijci. dieb⁹ aũt quos Aug. memorat pfecta est ⁊ notabilis facta Incarnatũ est ꝯ verbũ: vt ait Jo. damas. ⁊ a ppria incorpalitate nõ recessit. ⁊ totuz incarnatũ est. ⁊ totũ ẽ incircũscriptũ. Hi norat̃ corpaliter ⁊ contrahit̃. ⁊ diuine est incircũscriptũ. non coextẽsa carne eius cũ incircũscripta diuinitate. Jn oñibus igit̃ qui sup omnia erat. ⁊ in vtero sancte genitricis existebat. sed i ipso actu incarnatõis

Aug. ⁊ verbis apostoli

Joh. damas. quõ ihc erat in ma

Jsta est distinctio tertia huius tertij libri. Jn qua quidem distinctione postq̃ magister egit de persona carnem assumente ⁊ modo assumendi: agit hic consequenter de qualitate nature assum

pte. Et tria facit. Nam primo inq̃rit qualis fuit christi caro in agente primo. scilicet virgine beata. Secundo qualis fuit in antiquis patribus: puta an fuit in Abraam decimata. Tertio qualiter fuit in virginali utero formata. Primum vsq; ibi. Cum autem illa caro. Secundum vsq; ibi. Illi autem sententie. Tertium vsq; ad finem distinctionis. Et tantum in generali. In speciali sententia magistri stat i tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec. Caro christi anteq̃ esset de virgine separata materialiter sicut reliqua caro Marie fuit peccato obligata. Istam magister ponens ꝓponit duas questiones. quarum prima est. Utrum caro christi fuerat peccato obligata ante sui conceptionem videlicet anteq̃ a carne virginis separabatur. Secunda questio est. Utrum adhuc caro christi fuerat peccato obligata: quando a verbo assumebatur. Ad primũ respondet ꝑm communem sanctorum doctorum attestationem. q̃ caro ante sui conceptionem fuerit peccato obligata sicut reliqua beatissime virginis caro. Ad secundã questionem respondet dicens. q̃ caro illa ad hoc q̃ vniretur verbo spiritussancti operatione immunis redderetur ab omni peccato. remanente tamẽ i ea possibilitate patiendi. & hoc non ex aliqua necessitate: sed ex libera voluntate ipsam assumentis. Et q̃ spiritussanctus preueniens virginez in conceptione: ipsam ab omni labe purgauit. extinguendo in ipsa fomitẽ peccati. ita q̃ extunc non posset ei existere occasio vel inclinatio ad malum. Ipsiq; virgini nouã generandi potentiam absq; virili semine & absq; vitio tam concipientis q̃ etiam nati contulit. Qui natus ex ꝓpagine primi hominis originem tantum generis & non crimina duxit. Et omnes has sententias probat magister autoritatibus doctorum scilicet Augusti. & Damasceni. que patent in textu. Secunda ꝓpositio est hec. Quamuis christus de semine abrae ꝑm corpulentam substantiam sit natus: non tamen est in eo vt Leui decimatus: eum ab ipso non sit ꝑm culpam propagatus. Hanc magister probans querit. Quare christus non dicit decimatus in lumbis Abrae vt Leui: cum tamen uterq; eorum fuit in abraã quando ipse Melchisedech decimas dedit. Ad quod respondens dicit. q̃ licet uterq; ipsorum fuerit in Abraam & ab eo descenderit. tamen Leui i eo fuit ꝑm rationem seminalẽ: & descendit ab eo ꝑm legem communẽ aliorum hominũ. Unde dici potest q̃ licet christus in Abrahã fuerit quando decimas solvit. decimatus tamen non exibit. sicut dicitur q̃ omnes peccauerunt. & tamen christus non peccauit in eo qui etiam in eo fuit. Et subdit q̃ caro christi fuit talis qualis fuit in statu innocentie primitus instituta. & ideo dicit sumpsisse primitiua nostre masse. unde caro eius fuit similis nostre non i culpa: sed i humanis penalitatibus. Unde licet eadem sit caro xp̃i & aliorum hominũ ꝑm materiã. tamẽ christi caro fuit p̃ gratiam concepta & sanctificata & nata. qđ aliorum hominũ caro non habet. & ꝓpter hoc caro xp̃i non fuit obligata. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Caro xp̃i in principio sue conceptionis fuit simul debita membrorum distinctione formata. animata & assumpta. Licet tamen i quadragintasex diebus membra corporis christi ad tantam quantitatez qua distincte discerni possent sunt adaucta. Hãc magister insinuãs obijcit contra superius dicta. scilicet q̃ caro christi non fuit prius concepta q̃ assumpta. & hoc p verbum beati Augustini super illo verbo Johannis. Soluite templum hoc & in tribus diebus reedificabo illud. Hic numerus dicit beatus Augustinus perfectioni dominici corporis conuenit. quia vt dicunt phisici tot diebus forma humani corporis perficit. Ex quibus verbis patet carnem christi per successionem dierum fuisse formatam sicut ceterorum hominum. & p consequens non in primo sue conceptiõis animatam seu assumptam. Ad quod respondens dicit beatum Augustinum verba illa non ideo dicere: q̃ caro christi p aliquot dies fit formata anteq̃ animata seu assumpta. sed ideo quia distinctio membrorum corporis quod verbum animatum in principio conceptionis assumpsit tam tenuis & parua erat q̃ vix discerni potuisset. que quia i quadragintasex diebus tantum increuit q̃ perfecte discerni potuit. ideo dicit numerum tot dierum dominici corpis perfectioni conuenire. Quod confirmat autoritate damasceni. Et tñ in speciali.

Quare in scriptura sepius tribuatur incarnatõ que est opus trinitatis spũisancto. et de ipso etiã cõceptus et natus dicat. a

QUoniam in primo dI. IIII carnatio verbi sicut in supioribus tractatũ est: operatio vere sit patris & filij et spũssancti. inuestigatione dignũ nobis videtur quare i scriptura spirituisancto hoc opus sepius tribuatur. & de ipso christus conceptus & natus memoretur. Non em̃ ideo operatõ incarnatiõis spũisancto sepius tribuitur. q̃ eaz ipse solus sine patre ac filio fecerit. sed quia spũssanctus est charitas & donuz patris & filij. & ineffabili dei charitate verbuz caro factum est. & ineffabili dei dono filius dei sibi vniuit formaz serui. Non ergo frequens denominatio spiritussancti ab illo opere patrem vel filium secludit. sed potius vno nominato tres intelliguntur. sicut fit sepe in alijs operibus. Unde Augusti. sup hoc mouens questionem in hunc modum. eandẽ determinat i enchi. ita inquiens. Cũ illam creaturã quam virgo concepit & peperit: cuius ad solam ꝑsonam filij ptinentẽ: tota trinitas fecerit. neq; em̃ separabilia sunt opera trinitatis. cur i ea facienda spũssanctus solus nominatus est. An etiam quando vnus triũ i aliquo opere nominat: vniuersa opari trinitas intelligit. ita vere est & exemplis doceri potest Audistis ꝓpositã questionẽ. eiusdẽq; solutionẽ vel expositionẽ. Augusti. Solutio.

Quo sensu dicat xp̃s conceptus et natus de spũsancto. b

Bed non ẽ in hoc diutius immorandum. Illud enim mouet quomodo dictus est christus nat' de spũ-

sancto. cum filius nullo modo sit spiritus/ sancti. Nunquid dicturi sumus patrē hominis christi esse spiritumsanctū. vt deus pater verbuz genuerit: spiritussanctus hominem. ex qua vtraqz substantia christus vnus esset. ⁊ dei patris filius ꝟm verbum et spiritussancti filius ꝟm hominē. ꝙ eum spiritussanctus tanq̄z pater eius de matre virgine genuisset. Quis hoc dicere audebit: cum hoc ita sit absurdum vt nulle fidelium aures id valeant sustinere. Proinde cum fatemur christum natum de spiritu/ sancto ex Maria virgine. quomodo non sit filius spiritussancti ⁊ sit filius virginis: cū ⁊ de illo ⁊ de illa sit natus explicare difficile est. Proculdubio non sic de illo vt ꝺ patre. Sic autem de illa vt de matre natus est. Non est autem concedenduz quicquid de aliqua re nascitur continuo eiusdem rei filium nuncupanduz. Ut eni omittam aliter de homine nasci filium. aliter capillum. aliter pediculum et lumbricuum. quorum nihil est filius. Ut ergo hec omittam. quoniam tante rei deformiter comparantur. certe qui nascuntur ex aqua ⁊ spiritusancto: non aque filios eos recte quispiam dixerit. sed dicuntur filij dei patris. ⁊ matris ecclesie. Sic ergo de spiritusancto natus est christus. nec tamen filius est spiritussancti. Sicut econuerso nō omnes qui dicuntur alicui⁹ filij. consequens est vt de illo etiam nati esse dicantur. vt illi qui adoptantur. Dicuntur etiam filij gehenne. non ex illa nati. sed in illam preparati. Cum itaqz de aliquo nascatur aliquid: et non ita vt sit filius. nec rursus omnis qui dicitur filius ꝺ illo sit natus cuius dicitur filius. Profecto modus iste quo natus ē christus de Maria sicut filius: ⁊ de spiritusancto non sicut fili⁹. insinuat nobis gratiaz dei qua homo nullis meritis precedētibus in ipso exordio nature sue quo esse cepit. verbo dei copularetur in tantā persone vnitatē: vt idem esset filius dei qui filius hominis. et filius hominis qui filius dei. ⁊ sicut in nature humane susceptione fieret quodammodo ipsa gratia illi homini naturaliter qua nullum possit admittere peccatum. que gratia ideo ꝑ spiritumsanctum est significata. quia ipse ꝓprie sic est deus vt sit etiam dei donum. Per hoc ergo ꝙ de spiritusancto esse natiuitas xp̄i dicit̄. quid aliud q̄z ipsa gratia dei demōstrat̄ qua homo mirabili et ineffabili modo verbo dei est adiunctus atqz ꝯnexus.

Q̄ non quicquid de aliq̄ re nascit̄ ei⁹ filius dicit̄.

Non om̄s q̄ dicunt̄ alicuius filij de illo nati sunt.

⁊ diuina gratia corꝑaliter repletus.

Alia ratio quare dicatur nat⁹ de spiritusancto. c

Potest etiam dici christus ꝟm hominem ideo natus de spiritusancto. quia eum fecit. Inq̄ntum enim homo est. ⁊ ipse factus est: vt ait apostol⁹ Conceptus ergo ⁊ natus de spiritusancto esse dicitur. non ꝙ spūssanctus fuerit virgini ꝓ semine. non em̄ de substantia spiritussancti semen partus accepit. sed quia ꝑ gratiam dei et operationem spūssancti de carne virginis est assumptum quod verbo est vnituz. Et in euangelio ꝟm hanc intelligentiā legit̄ de maria ꝙ inuenta est in vtero habens de spiritusancto. Cuius dicti rationem Ambrosius insinuans in tertio libro de spiritusancto: ait. Quod ex aliquo est. aut ex substantia. aut ex potestate eius est. Ex substātia sicut filius. qui a patre vl' ex patre. ⁊ spiritusancto qui a patre ⁊ filio procedit. Ex potestate autem sicut ex deo omnia. Quomodo ergo ī vtero habuit Maria ex spiritusctō? Si q̄si ex substantia. ergo spiritus in carnem ⁊ ossa conuersus est. non vtiqz? Si ꝟo quasi ex operatione et potestate eius virgo concepit: quis neget spiritumsanctū domice incarnationis auctorem?

Aug. i enchiridion

Ambro. lex positione fidei catholice.

Quare apostolus dicat christum factum cum nos eū esse fateamur natum. d

Sed queri potest cum nos saluatorem natuz ꝓfiteamur cur apostolus eum factum dicat ex semine dauid. ⁊ alio loco factum ex muliere. cuz aliud sit fieri. aliud nasci. Aliquid ergo significauit hoc dicto. Quia em̄ non ab hūano semine ꝯgregata est caro dn̄i in vtero ꝟginis. ⁊ corpus effecta. sed effectu et virtute spiritussancti. ideo apostolus dicit factuz non natum. Aliud est em̄ semine admixto et sanguinis coagulo generare. Aliud est non ꝑmixtione. sed ꝟtute ꝓcreare. possūt em̄ homines generare filios sed nō facere Ecce quare dicit apostol⁹ factū ⁊ non natum. ne eius. s. natiuitas que fuit sine virili semine: nr̄e sil'is putaretur que cōficitur seminū commixtione. Ideo autez cum factū diceret: apostol⁹ addidit. ex semie da-

uid. ꝛ quia si nō intercessit semen homis i cōceptione virginis. tñ qz ex ea carne christus formatus est que constat ex semie: recte dicit quia factus est.

Ista est distinctio quarta huiꝰ ter

tij libri. In qua magister postꝫ egit ō qualitate nature assumpte: agit de auctore assumptiōis. Et tria facit. Nam primo inquirit quare opus incarnatiōis potius attribuat spūisancto ꝙ toti trinitati. Secundo quare xp̄us sit conceptus de spiritusancto cū tamen nō sit filius spūssancti. Tertio quare apostolꝰ dicit potius xp̄m de muliere fieri ꝙ nasci. Primum facit vsqz ibi. Sed non est in hoc. Secundū ab inde vsqz ibi. Sed queri potest. Tertium vsqz ad finē distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quarum prima est hec Licet opus carnalis incarnationis frequenter attribuatur spiritui sancto. ab hoc tamē nō excludit patris ꝛ filij cooperatio Hanc magister ꝓbans querit. quare opus incarnationis spūisancto specialiter attribuit in scripturis. cum tamen vt supra dictum est tota trinitas ipsam incarnationē operata sit. ꝛ respondet scripturam hoc facere: nō ideo qz spūssanctus solus sit incarnationē operatus. sed qz verbum dei factuz ē caro ex ineffabili charitate et inestimabili dei dono et bonitate. q̄ quia spūisancto appropriant. ideo opus incarnatiōis sibi specialiter attribuitur. nec ꝓ hoc ab ipso opere incarnationis pater ꝛ filius excludūtur. quia in actionibus essentialibus sub vna persona cetere subintelligunt. cum opera trinitatis adextra sunt indiuisa. Quam sniam magister confirmat autoritate beati Aug. in enchiridion. Secunda ꝓpositio est hec. Licet filius dei dicatur natus de virgine vt de matre. tamen de spūisancto non est natus vt de patre. Hanc magister insinuans querit. Cum christus sit natus de spiritusancto an debeat dici filius spiritussancti. Et arguit primo qz non. Nam ex quo pater eum genuit ꝑm qz est verbū. si ergo spūssanctus eū genuisset ꝑm qz est homo. christus ex duabus naturis ſ. diuina ꝛ humana compositus esset ꝛ ꝑm vnam esset filius vnius. et ꝑm aliam eēt filius alterius quod est absurdum. In oppositum arguit sic. Nam quia christus natus est de beata virgine dicitur filius beatevirginis. igitur a simili quia natus est a spiritusancto debeat dici filiꝰ spiritussancti. Ad quod respondens magister dicit. qz filius dei nō potest dici filius spiritussancti. quia nō est natus de ipso vt de patre. Sed bene potest dici filius beate virginis. eo qz natus sit de ipsa vt de matre. Quaz sententiam confirmat ꝓ hoc qz multa ō aliqua re nascūtur. que tamen nō dicuntur filij eius. vt pili de capite. ꝛ etiam hi qui nascunt ex aqua ꝛ spūsancto in baptismate: nō dicuntur aque filij sed ecclesie. Et ecōuerso multi aliquorum filij dicunt. qui tamē ō ipsis nō nascuntur. vt filij adoptiui ꝛ filij gehenne qui tamen de ipsis nati nō sunt. Et subdit etiam magister duas rationes quare christus specialiter dicat natus de spiritusancto. Quarum prima est. quia. ſ. hutusmodi incarnatio est donum dei. ad designandum ergo qz nullis precedentibus meritis. sed ex solo dei dono: copulatio nature humane cum persona diuina sit expleta. Et ꝑm hoc cum christus dicit natus de spiritusancto. ly de denotat rationem operis. Secūda est qz christus dicitur natus de spūsancto. qua ꝛ virtute ꝛ potestate spiritussancti illud scriptum ē de virgine qz verbo vnitum est. non sic qz spūssanctus fuerit seminalis materia. sed qz fuerit efficiens causa. ꝛ sic cum christus dicitur natus ō spiritusancto. ly de denotat habitudinem cause efficientis. sicut omnia dicuntur esse ex deo non substantialiter sed potestatiue seu effectiue. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis christus natus sit de virgine. potius tamen dicit factus ꝙ natus. cum non sit conceptus ex virili semine. Hanc magister insinuans querit. Cur apostolus ad Romanos primo. dicat christum factuz ex semine Dauid. et alibi dicit ipsum factum ex muliere. cū tamen nos dicimus christum natum. ꝛ aliud est nasci. ꝛ aliud est fieri. Ad qō respondens dicit qz apostolus tñ dixit christum factū ex muliere ad ostendēdam differentiā conceptionis sue a cōmuni hominū conceptione. Nam christus ratione sue singularꝭ cōceptionis habet tam nati ꝙ facti rationem. ex eo qz sola operatione spūssancti in vtero virginis formabatur. Ceteri autem homines habent solam ratiōez nati ꝛ non facti. quia caro eorum virtute virilis seminis formatur in vtero. quare etiam homines dicūt filios generare ꝛ nō facere. Et subdit qz apostolus dicit christum factum ex semine. non ideo qz semen hominis eius conceptioni interuenit. sed qz ex carne virginis que ex semine dauid venit caro xp̄i formata fuit. Et tñ in speciali.

Si persona vel natura psonaz vel naturā assumpsit. et si natura dei incarnata sit. a

DEterea in- DI. V

quiri oportet cum ex premissis constet verbū dei carnē ꝛ aiam simul assūpsisse i vnitatem psone. q̄d hoz potius concedendū sit scz qz psona psonā. vel natura naturā. vel psona naturā. vel natura psonā assumpserit. Et an ita cōueniat dici diuinā naturaz esse incarnatā sicut deus incarnatus ꝛ verbū incarnatū sane dicit. Hec inq̄sitio siue querēdi ratio. iuxta sacraz autoritatū testimonia ptiz implicita atqz pplexa. ptim vo explicita est ꝛ apta. Certuz ē em̄ ꝛ sine ambiguitate vez qz nō natura psonā. nec psona psonam. sed psona naturam assumpsit. quod sanctoz subditis comprobat testionijs ꝛ astruit documētis. Ait em̄ aug. in libro de fide ad ꝑetz. Deus vnigenitꝰ dū concipetur veritatem carnis accepit ex virgine. ꝛ cum nasceret integritatē virginitatis seruauit i matre. ꝛ paulo post. Sic deus humanā naturā in vnitatē psone suscepit. qz se humiliās ꝓ misericordiā incorrupte virginis vterū ex ea nasciturus impleuit. Formā ergo serui. id est naturā serui in suam accepit ille deus psonam. Jtez Deus verbū nō accepit psonaz hominis sed naturaz. Jtē. Dei filius vnigenitus vt carnē homis animāqz mūdaret susceptōe carnis animeqz rationalis incarnatus est His alijsqz pluribus autoritatibus euidēter ostendit. non naturā personā. nec pso-

Q̄ illa questio apta est.

Augusti.

nã personam. sed personam naturam acce
pisse. De quarto vero questionis articulo
vtrum scilicet natura naturam assumpse/
rit: scrupulosa etiam inter doctos que/
stio est. Quia ⁊ in hoc plurimũ dissentire
videntur. qui autoritate preclari. alijs do
ctiores in sacra pagina extiterunt. nec tan
tum alij ab alijs. verumetiã idem a seipsis
dissonare videntur sicut subiecta capitula
docent. Legitur enim i concilio toletano
viij. traditum sic. Solum verbum caro fa
ctum est: ⁊ habitauit in nobis. et cum tota
trinitas operata sit formationem suscepti
hominis. quoniaꝫ inseparabilia sunt ope-
ra trinitatis. solus tamen filius accepit ho
minẽ in singularitatem persone. nõ in vni-
tatem diuine nature. id est quod est ꝓpri/
um filij non quod ꝯmune est trinitati. Itẽ
in concilio. xj. toletano. Unius substantie
credimus deum patrem et filium et spiri/
tum sanctum. non tamen dicimus vt hu/
ius trinitatis vnitatem Maria virgo ge-
nuerit. sed tantum filium qui solus natu/
ram nostram in vnitatem sue persone as/
sumpsit. Incarnationeꝫ quoqꝫ huius filij
dei tota trinitas operata esse credenda est
Solus tamen filius formã serui accepit in
singularitatem ꝑsone. His insinuari vide
tur ꝙ persoua tantũ naturam. non natura
naturam assumpserit. Si em̃ quod cõmu-
ne est trinitati nõ accepit hominẽ. ergo nõ
natura diuina que ꝯmunis est tribus ꝑso
nis. Cui videtur obuiare quod Aug. ait i
libro de fide ad Petꝝ. Nec diuinitas inq̃t
xp̃i aliena est a natura patris. ꝟm illd̃. In
principio erat verbuꝫ. nec humanitas ei⁹
aliena est a natura matris. ꝟm id ꝙ verbũ
caro factum est. Illa em̃ natura que semꝑ
genita manet ex patre naturam nostraꝫ si-
ne peccato suscepit vt nasceret̃ ex virgine
Hac autoritate videt̃ tradi ꝙ diuĩa natu
ra humanã suscepit. Ubi vehemẽter mo-
ueri possumus ꝙ eam genitam eternaliter
ex patre dicit. nisi forte natura pro ꝑsona
hic accipiat̃. alioquin si dixerim⁹ naturaꝫ
tribus ꝑsonis communẽ genitam esse: oc-
currunt nobis ex aduerso que in tractatu
de trinitate disseruimus. vbi diximus nõ
naturam naturam. sed ꝑsonam ꝑsonã ge-
nuisse. Quia si natura genuisset naturam
cum vna eademqꝫ sit natura trinitatis. ea
dem res seipsam genuisset. Quod Aug. fi
eri posse negat. Sed alibi certũ reꝑim⁹ do
cumentũ. quo naturã naturã assumpsisse
monstrat̃. Ait em̃ August. in primo libro
de trinitate. Etiam seipso christus factus

De ꝑte questionis ꝓplexa.

De toletano ꝯcilio hic ponit ea q̃bus innui videt̃ naturam nõ accepisse naturam.

Hic poĩt ea quibus ꝓbatur non accepisse naturã

est minor formã serui accipiens. Neqꝫ em̃
sic accepit formã serui vt amitteret formã
dei. in qua erat equalis patri. vt ⁊ i forma
serui ⁊ in forma dei idem ipse sit vnigeni-
tus filius patris. q̃a forma dei accepit for
mã serui. Si autem forma dei formam ser
ui accepit. sine dubio natura naturaꝫ acce
pit. Forme em̃ nomine natura significat̃.
vt Augustinus euidenter docet in libro d̃
fide ad Petrũ. Cum inquit de christo au-
dis. qꝛ in forma dei erat. oportet te agno/
scere firmissimeqꝫ tenere in illo forme no/
mine naturalẽ plenitudinẽ debere intelli-
gi. In forma dei ergo erat. qꝛ i natura dei
patris semꝑ erat de quo natus erat. Hyla
ri⁹ quoqꝫ in. xij. libro de trini. ita ait. Esse
in forma dei non alia intelligentia est q̃ꝫ in
dei manere natura. Didicisti nomine for-
me itelligẽtiã fieri nature. at audisti ꝙ for-
ma dei formã serui suscepit. vnde conse/
quens est ꝙ natura diuina naturã huma-
nã suscepit. Quod etiã Hiero. in explana
tione fidei euident̃ insinuat inquiẽs. Pas
sus est filius dei nõ putatiue sed vere. ꝟm
illud. passus ẽ qd̃ pati poterat. i. non ꝟm il
lã substantiã que assumpsit. sed ꝟm illaꝫ q̃
assumpta est. Ex quo apparet diuinã sub
stantiã assumpsisse humanã. Ex v̄bis aũt
Augustini superius positis adhibita dili
gentia innui videt̃ solum verbũ carneꝫ fa
ctum. ⁊ naturam solum suscepisse huma/
nam ⁊ diuinam naturam eandem accepis
se. Ait em̃ Trinitas nos sibi reconciliauit
ꝑ hoc ꝙ solum verbum carnem ipsa trini
tas fecit. In quo sic veritas incõmutabi-
lis manet diuine humaneqꝫ nature. vt si/
cut vera semper est eius diuinitas quam
de patre habet. ita vere semꝑ ⁊ incõmuta
bilis eius sit humanitas quam sibi vnitaꝫ
summa diuinitas gerit. Ecce ⁊ solum ver
bum dixt carnem factum. et humanitateꝫ
diuinitati vnitam. Idem quoqꝫ superius
dixit seruilem formam a solo filio susce/
ptam quam tota trinitas fecit. Iam faci-
le est agnoscere q̃ꝫ diuersa ⁊ multiplicia su
per questione proposita autores tradide-
runt. Ideoqꝫ posteriores ea legentes vari
as atqꝫ contrarias ex p̃dictis occasionem
sumentes ꝓmunt sententias.

Quid forme noĩe intelligatur.

Hylarius

Hierony.

Quid de hoc tenendũ sit. b

Nos autez omnis
mendacij et contradictionis notam a sa-
cris paginis secludere cupiẽtes. orthodo
xis patribus atqꝫ catholicis doctoribus

nulla prauе intelligentie ſuſpitione nota/
tis conſentimus dicentes. ⁊ pſonaz filij aſ
ſumpſiſſe naturā humanā. ⁊ naturā diui/
nā humane nature in filio vnitā. eamqz ſi/
bi vniſſe vel aſſumpſiſſe. Unde ⁊ vere in/
carnata dicit. Qz ꝙo dicit ſolus filius for/
mā ſerui accepiſſe. ꝓ hoc non excludit di/
uina natura ab acceptione ſeruilis forme.
ſed alie due pſone pater. ſ. ⁊ ſpūſſanctus.
Determinatio autoritatum.
Quidā noie magistri.
Item ⁊ illud aliud. ſcz id quod eſt ꝓpꝛiuz
filij nō quod commune eſt trinitati: homi
nem accepit. ſic oportet intelligi. id eſt pꝛo
pꝛie in hypoſtaſi filij. non in tribus cōmu/
niter perſonis. diuina natura humanā na
turā ſibi vniuit. Qui ſenſus ex verbis Jo
Hyla
Jo. dam̄.
hannis damaſceni confirmatur qui totaz
diuinam naturam in vnaz hypoſtaſim in/
carnatam eſſe euidenter aſſerit dicēs. In
humanatione dei verbi aimus omnē ⁊ ꝓ/
fectam naturaz deitatis in vna eius hypo
ſtaſeon incarnatā eſſe. id eſt vnitam huma
ne nature ⁊ non partē parti. Omni. n. hu/
mane nature aimus eſſe vnitaz omnē dei/
tatis naturam vel ſubſtantiā. Itē. Eadē
eſt natura in ſingula hypoſtaſeon. id eſt p
ſonarum. ⁊ quando dicimus naturaz ver
bi incarnatam eſſe ꝟm beatos ſcilicet ꝟm
Athanaſium ⁊ Cyrilluz. deitatem dicim⁹
eſſe vnitam carni. ⁊ vnam naturā dei ver
bi incarnatā confitemur. Uerbū aūt et qō
cōmune eſt ſubſtātie poſſidet. ⁊ qō ꝓꝛie/
tatis eſt habens hypoſtaſeos .i. perſone.
Ex his manifeſte oſtendit qꝫ natura diui/
na incarnata ē. Uñ ⁊ eadē vere dicitur ſu
ſcepiſſe humanā naturam.

An diuina natura debeat dici ca/ro facta. c

Ꝫz queritur vtrū

eadem diuina natura debeat dici caro fa/
cta ſicut verbum dicit caro factuz. Si em̄
idē eſt incarnari qō eſt carnez fieri: videri
poteſt ita vebere dici qꝫ ſit caro facta ſicut
Reſpō
dicitur incarnata. Ad quod dicimus qꝛ ſi
illud dictum in ſacra ſcriptura repiretur:
ex eadem intelligentia acciperet qua cum
dicitur incarnatata. Sed qꝛ illud autoꝛi/
tas ſubticuit. atqꝫ locutionis modus nimi
am videretur facere expꝛeſſionem: ſi na/
tura diuina diceretur caro facta. melius
ſilere hoc puto vel negare qꝫ temere aſſere
re. ne ſi illud dicatur conuertibilitas natu
re in naturā ſignificari putet. Ex p̄miſſis
idubitabilit̄ ꝟſtat qꝫ pſō ꝟbi ſiue natura
homis naturā. ſ. carnē et aiam aſſūpſit. ⁊
nō pſonam homis. Si aūt natura diuina
naturā homis accepit. quare non dicit̄ fa
cta homo vel eſſe homo ſicut verbuz dei?
Ad qō dici pōt qꝫ dei filius dicit̄ fact⁹ hō
Reſpō
vel eſſe hō. nō ſolū qꝛ hoiem aſſūpſit. ⁊ qa
ipſum in vnitatē ⁊ ſingularitatē ſui ⁊ pſo
ne accepit. Natura aūt diuina hominē q/
dem accepit. i. hominis formā ſibi vniuit
ſed nō in ſingularitatē ⁊ vnitatē ſui. Ser/
uata em̄ ꝓꝛietate ac diuerſitate duaꝝ na
turarum pſone ſingularitas extitit. Jdeo
qꝫ nō ſic dicit̄ diuina natura eſſe homo. vl̄
facta homo: ſicut dei filius. Quidaz tñ in
differenter vtrūqꝫ concedunt.

Quare non accepit pſonā homis cū hominē acceperit. d

Ideo vero non p=

ſonam homis aſſumpſit. qꝛ caro illa ⁊ ānima illa nō erant vnita in vnā pſonā quaz aſſumpſerit. quia non ex illis conſtabat p
ſona quando illis vnitum verbū eſt. Naz ſibi inuicem ſunt vnita ſimul cum verbo
Altera tamen vnione inuicem vnita ſunt illa duo. ſcilicz anima ⁊ caro. alia vniōe ꝟbo vnita ſunt. Quia alia eſt vnio anime illius ad carnē. ⁊ alia eſt vnio verbi ad ānimā illā ⁊ ad carnē. Nō ergo accepit ꝟbuz dei pſonam homis ſed naturā. qꝛ nō erat ex carne illa ⁊ anima illa vna compoſita pſona quā verbū accepit. ⁊ accipiendo vniuit ⁊ vniendo accepit.

Contra hoc opinio qua probare quidam volunt pſonam accepiſſe perſonam. e

Hic a quibuſdam

opponit̄ qꝫ pſona aſſumpſit pſonā. Per/
ſona em̄ ē ſubſtātia rōnalis indiuidue na
ture. ⁊ aūt ē anima. Ergo ſi animā aſſum
pſit. ⁊ pſonam. quod ideo nō ſequit̄. quia
anima non eſt pſona quādo alij rei vnita
eſt pſonaliter: ſed quādo ꝓ ſe eſt. abſoluta
em̄ a coꝛpoꝛe pſona eſt ſicuti angel⁹. Illa
autē anima nunqꝫ fuit q̄n eſſet alij rei con
iuncta Jdeoqꝫ nō ea aſſumpta. pſona ē aſ
ſumpta. Aliter quoqꝫ nituntur pbare ꝟbuz
Alia pba=
tio.
dei aſſumpſiſſe pſonā qꝛ aſſumpſit aliquē
hoiem. Aſſumpſit em̄ Jeſum chriſtū. ergo
aliquē hominē. Qꝛ autem hominē Jeſum
chriſtum aſſumpſerit: Auguſtin⁹ i expoſi=
tiōe ſymboli ſub anathemate tradit dicēs

Si quis dixerit atq; crediderit hoiez Jesuz xp̃m a filio dei assumptū nō fuisse anathema sit. Qui etiaz i plurib⁹ scp̃ture locis hmōi vtiḳ locutiōibus. Jlle hō a v̄bo dei est assumptus. Jlle hō factus est xp̃s. Et ꝓpheta de homine xp̃o loquens deo ait. Beatus quē elegisti ⁊ assumpsisti ⁊c. Ex quibus consequi videḳ. q; aliquis homo assumptus sit a verbo. et ita psona a pso/na sit assumpta. Sed qz hoc nephas ē di/cere aut sentire. p̃misse locutões eisq; simi les fm hāc intelligentiā sane accipi debēt vt homo xp̃us siue homo ille siue quidaz homo dicatur assumptus a verbo siue vni tus verbo. nō qz hominis psona sit assum pta vel vnita verbo. sed qz illa anima ⁊ ca ro illa assumpta sunt ⁊ vnita verbo. i qui/bus subsistit psona dei ⁊ homis. vt ad ho mis naturā nō ad psonā respicias: cū assū ptū vel vnitū. vel quendā vel aliquem in hmōi locutōnibus scriptura cōmemorat. Quocirca cū querit sine ꝓposita autoritate. an aliquis vel quidā sit assumptus a v̄bo vel vnitus verbo. sine distinctiōe intelligētie nō est hic reddenda responsio. quoniam multiplex p̃missa ē questio. sed instā tie querentis ita determinato. si de homi/nis psona queris. respondeo nō. si de ho/minis natura. dico est.

Respōsio de terminās p̃missas locutiones.

Jsta ē distinctio quinta huius ter tij libri. in qua magister postq; egit de psona assumē te. de qualitate nature assumpte. et auctore assumptionis. mouet ⁊ determinat quasdā dubitationes. Et circa hoc tria facit. Primo eñ determinat quasdā questiões p̃ncipales. Secō soluit questiões q̃sdā incidētes. Tertio remouet impugnātes. Primū vsq; ibi. Sed queriḳ. Secundū vsq; ibi. Jdeo v̄bo nō psonā. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. In speciali sn̄ia magistri stat in tribus ꝓpositiōibus. quaꝝ p̃ma ē hec. Persona psonā vel naturā naturā assum psisse nullus ꝓcedit catholice. Hanc mgr̄ ponens q̃rit quadrimembrē questionem. quaꝝ prima ē hec. Utr̄ psona assumpsit personā. Secūda est. vtrum natura assumpsit personā. Tertia est. vtrū persona assumpsit naturam. Quarta est. vtrum natura assū psit naturā. Et rñdendo dicit ad primos tres articulos q; certū est q; psona nō assūpsit personaz. nec natura personā. sed psona naturā. Sz ad q̃rtū articulū. s. an natura assumpsit naturā maxime difficile ē rñdere. scz cū p̃clari doctores sn̄ias quasi ꝓtrarias de hoc videnḳ tenuisse. Nā q; natura nō assūpsit naturā hoc videḳ sentire autoritas ꝓcilij toletani dicens. q; q̃uis incarnatōnem tota trinitas sit opata cū opa trinitatis adextra sint indiuisa sicut ei⁹ substātia. sol⁹ tñ filius carnē vel naturā assūpsit hūanā. Q; aūt natura naturā assumpserit: hoc videḳ sentire beatus Aug. in de fide ad Petrū dicens. q; ista natura que sp manet genita ex p̃re naturā assūpsit humanā. vbi. b. Aug. exp̃sse dicit naturā assūpsisse naturā. Et confirmat idē p. b. Aug. in de fide ad Petr̄ dicentē. q; cū persona sit idē qō natura. videtur certe Augz. velle naturā naturā assūpsisse. Qō

mgr̄ iteꝝ confirmat autoritatibus sanctoꝝ Hyla. ⁊ Hiero. quā difficultatē tādē soluēs dicit eē tenēdū. q; diuina persona assūpsit humanā naturā. ⁊ q; natura diuina humane nature i persona filij sit vnita. ⁊ q; natura diuīa incarnata sit. Et q̃uis dicaḳ q; solus filius naturā seu formā accepit. ab hac tū exceptione nō excluditur natura diuina. sed hoc dicit q; hmōi assūptio in psona p̃ris vel spūsc̄acti nō ē facta vñ cum dicit q; ꝓpriū sit filij q; naturaz humanā assumpsit talis sensus exp̃imi intendit q; in ꝓpria hypostasi filij ⁊ nō i tribus psonis deus sibi humanaz naturā vniuit. p cuius euidētia magister allegat autoritatē Dama s. que pz in textu. Secūa ꝓpositio est hec. Licet sit ꝓcedendū q; diuina natura etiā persona filij sit incarnata. nō tū est affirmanduz simpl̄r q; eadem sit caro facta. Hanc magister ponēs q̃rit. Cū natura diuina possit dici incarnata an etiā sit cōcedendū q; sit caro facta. sicut rōne incarnatōis dicit q; verbū caro factū est. Et rñdet q; si hmōi locutio: natura diuina est caro facta: in scriptura inueniatur. intelligenda est vt idē sit q; incarnata. sed tamē melius dicit simpl̄r ē negāda. ne puteḳ q; natura diuina sit in carnē ꝓuersa. qz iste modus locutionis nimiā videḳ facere exp̃ssionē. Et subdit querendo. Cū natura diuina assumpsit naturā humanā. q̃re rōne illius assumptiōis natura diuina nō posset dici facta eē hō. vel esse homo. sicut verbū dei dicit factū esse hō. ⁊ esse homo ratione illius assumptionis. Et rñdet hoc eē ideo. qz natura diuina nō vniuit sibi naturā humanā in vnitatē nature. sicut verbū dei vniuit sibi naturā humanā in vnitate psone. Tertia ꝓpositio ē hec. Sic ꝑuenit verbū dei corporis ⁊ aie vnionē q; nō assūpsit aliquā homis psonā. Hanc mgr̄ insinuās dicit q; verbū nō assumpsit personam homis. qz caro humana ⁊ anima que v̄buz assumpsit nō fecerūt aliquā personā añ assumptiōz sui. Sed contra istud obijcit dupl̄r. Primo sic. Verbum assumpsit animā. sed ex quo illa sit persona cuz rōnalis nature individua substantia verbū videḳ assumpsisse personā. Secō sic. Scōm. b. Aug. in expositiōe symboli. verbū assumpsit hoiem. sed cū homo sit persona videḳ verbū assumsisse psonā. qō est ꝓtra p̃dicta. Ad primā obiectionē rēspondet magister dicens. q; anima carni vnita nō habet rōez persone. sed tm̄ a corpore sepata. cum igitur verbuz nō assumpsit aīam sepatam sed coniunctā. videtur vt pus nō assumpsisse psonā. Et in hoc q; magister dicit animā eē psonā nō tenetur a modernis doctoribus Ad scōm dicit: cum dicit verbū assumpsisse hoiem. ly homo accipiendū est vt est exp̃ssiuū nature. ⁊ non vt significat personā. Et tm̄ in speciali.

persona

De intelligentia harū locutionuz deus factus est homo. deus ē hō. an his locutiōibus dicaṫ deus factus esse aliquid. vel esse aliquid. vel non esse aliquid.

Ex premissis DI. VI. autez emergit questio plurimum continēs vtilitatl. sed nimiū difficultatl atq; pplexitatl. Cū. n. ꝓstet ex p̃dictis ⁊ aliȝ pluribus testimonȝ. oēs q; catholici vnanimiter fateanṫ deum factū esse hominē. ⁊ xp̃m verum deum esse.

ꝛ vez hoiem. queriꝫ an his locutõibꝰ deꝰ factus ẽ hõ. filius dei factus est filius hominis. deus est homo. ꝛ homo ẽ deus. dicaꝫ deus factus esse aliq̃d. vl esse aliquid vel aliq̃d dicaꝫ esse deus. ꝛ an ita ꝓueniat dici. hõ factus ẽ deus. ꝛ filius hominis factus ẽ filius dei. sicut ecõuerso dicit. et ex his locutõnibus nõ dicit deus factus esse aliq̃d. vel esse aliquid. Que sit intelligentia hꝫ locutionũ ꝛ siliũ. Jn huius pfũdi tati reseratõe ꝛ scrupulose questiõis expositõe plimũ differre inueniunt sapientes.

Hꝫ in huius questiõis expõsitõe differunt sapiẽtes.

Quozundã sententiam refert. b

Alij enim dicunt ĩ

ipsa verbi incarnatõe hoiez quẽdã ex anima rõnali ꝛ humana carne ꝓstitutũ. Ex q̃bus duobus ois verus hõ ꝓstituit. et ille hõ cepit esse deus. nõ quidẽ natura dei. ꝙ psona verbi ꝛ deus cepit esse hõ ille. Cõcedunt etiam hominẽ illum assumptũ a ꝟbo ꝛ vnitũ verbo ꝛ tamen esse verbum. et ea ratione tradunt dictũ esse deum factuꝫ hominẽ vel esse hominẽ. qz deus factus ẽ id est cepit esse quedã substãtia ex aia rationali ꝛ hũana carne subsistẽs. ꝛ illa sbstãtia facta est. id ẽ cepit esse deus. nõ tamen demigratiõe nature in naturã. sed vtriusq̃ nature seruata ꝓprietate factũ ẽ. vt deus esset illa substãcia. et illa substãtia esset deus. Undevere dicit deus factus est homo. ꝛ homo factus est deus. ꝛ deus ẽ homo. ꝛ homo deus. ꝛ filius dei filius hominis ꝛ ecõuerso. Cũq̃ dicunt illũ hominez ex anima rationali ꝛ humana carne subsistere. nõ tamen fatent ex duabus naturis esse compositũ. diuia scz ꝛ humana. nec illius partes esse duas naturas. sed animã tm̃ ꝛ carnem.

Autozitates ponit quibus muniunt suam sententiam. c

Et ne de suo sensu

tm̃ loqui putent. hanc sniaꝫ pluribus muniunt testimonijs. Ait. n. Augustꝰ. in libro de trinitate. Cum legit verbũ caro factũ est. in verbo intelligo verũ dei filiũ. in carne agnosco vez hominis filiũ. ꝛ vtrũq̃ simul vnã psonam deum et hominẽ ineffabilis gratie largitate coniunctũ. Jdem in ench. Christus iesus deus de deo est. homo autez natus est de spũsancto ex maria virgine. Utraq̃ subꝫ diuina ꝛ humana filius ẽ vnicus dei patris omnipotẽtis. de quo ꝓcedit spũsanctus vtrunq̃ vnus. sed aliud ꝓpter verbum. ꝛ aliud ꝓpter hominẽ. nõ duo filij deus ꝛ homo. sed vnus dei filius. Deus sine initio. homo a certo initio. Jdez in eodẽ. Quid natura humana in christo homine meruit vt in vnitatẽ psone vnici filij dei singulariter assumpta esset. Que bona voluntas. que bona opera pcesserunt. quibus mereret iste hõ vna fieri psona cũ deo? Nũquid antea fuit homo. ꝛ hoc ei singulare bñficium pstitum ẽ vt singulariter ꝓmereret deuꝫ. Nẽpe ex quo homo esse cepit: non aliud cepit eẽ homo q̃ dei filius ꝛ hic vnicus. ꝛ propterea dei verbuꝫ. quia est ab illo suscepta caro. facta est vtiq̃ deus. vt quẽadmoduꝫ vna ẽ psona quilibet homo anima. s. ratiõalis ꝛ caro. ita sit xp̃s vna psona verbũ ꝛ homo. Jdẽ sup Jobem. Agnoscamus geminã substãz xp̃i diuinã. s. qua equalis est patri. ꝛ humanã qua minoꝛ ẽ patre. vtrunq̃ aũt simul nõ duo sed vnus ẽ xp̃s. ne sit q̃ternitas nõ trinitas deus. Ac ꝓ hoc christus ẽ deus. anima rõnalis et caro. Jdem quoq̃ ĩ libro de ꝓdestinatiõe sanctoꝝ. Ille hõ vt a verbo patri coeterno i vnitatez psone assumptus filius dei vnigenitꝰ esset. vñ hoc meruit? qõ bonũ eiꝰ ꝓcessit? vt ad hanc ineffabilem excellẽtiaꝫ pueniret. Faciẽte ac suscipiente deo verbo. ipse homo ex quo esse cepit filius dei vnicꝰ esse cepit. Jtẽ homo quicũq̃ ita gr̃a fit xp̃ianus. sicut gratia homo ille ab initio factꝰ est christus. Jdem in libro. xiij. de trinit. Gracia dei nobis in homie xp̃o ꝓmendat. Quia nec ipse vt tanta vnitate deo vero cõiunctus: vna cũ illo psona filius dei fieret. vllis est ꝓcedentibus meritis assecutus. sed ex quo homo esse cepit. ex illo est et deus. Vñ dictũ ẽ. verbũ caro factũ est. Hylarius quoq̃ in. x. libro d̃ trinita. ait. Christũ nõ ambigimus esse deum verbũ. neq̃ rursus filiuꝫ homis ex anima ꝛ corpe constitisse ignoramꝰ. His alijsq̃ autozitatibus vtunt. qui hominẽ quẽdaꝫ ex anima rationali ꝛ carne compositũ dicunt deũ factũ sed gratia. nõ natura. Sola. n. gr̃a habuit ille homo. non meritis vel natura. vt esset deus siue dei filius. vt haberet omnẽ sciẽtiã et potentiã quã habet verbũ. cũ quo ẽ vna psona. Nec tm̃ in supioribus legit q̃ hõ ille sit vna psona cũ verbo. ꝛ sit ipsum verbũ. sed etiã q̃ aia rationalis ꝛ caro eadem psona sit. ꝛ xp̃s sit: ꝛ deus.

Hylarius

Augusti.

Aliorum sententia. d

Būt aūt et alíj qui

istis in pte consentiunt. sed dicūt hoiem illū nō ex aia rationali ⁊ carne tm̄. sed ex humana ⁊ diuina natura. i. ex trib⁹ substātijs diuinitate. carne ⁊ aia ꝓstare. ⁊ hunc iesū xp̄m fatenť ⁊ vnā psonā tm̄ esse. añ incarnationē ꝙo solummō simplicē. ꝟ incarnatione factā ꝓpositā ex diuinitate ⁊ hūanitate. Nec ē ideo alia psona q̄ p̄us. sed cuz p̄us esset dei tm̄ psona. i incarnatiōe facta est etiā hois psona. nō vt due essent psone sed vt vna ⁊ eadē esset psona dei ⁊ homis Persona ḡ que p̄us erat simplex ⁊ in vna tm̄ natura exñs. i duabus ⁊ ex duabus sb̄ sistit naturis. et psona que tm̄ de⁹ erat. facta est etiā ver⁹ hō. subsistēs nō tm̄ ex aia ⁊ carne. ꝟ etiaz ex diuinitate. nec tm̄ psona illa debet dici facta psona. q̄uis dicať facta psona homis. Facta est igiť illa psona (vt q̄busdā placet) q̄ddam subsistens ex aia ⁊ carne. sed nō est facta psona vel substantia vel natura. ⁊ inq̄tum est illa subsistens: ꝓpositā est. Inquantum autē verbum est: simplex est.

Autoritates etiā ponit que hanc probant sententiam. e

Deboc Aug⁹. in lí-

bro sentē. pspi ait. Quodis oībus approbare ꝓtendimus sacrificiū ecclie duob⁹ cōstare. duobus ꝓfici. visibili elemento ⁊ specie. ⁊ inuisibili dñi nostri Jesu xp̄i carne ⁊ sanguine. sacramento ⁊ re sacr̄i. i. corpore xp̄i. sicut xp̄i psona constat ⁊ ꝓficiť ex deo ⁊ hoie. cū ipse xp̄s verus sit deus ⁊ verus homo. Quia omnis res illa ⁊ rerum naturam ⁊ veritatē in se continet ex q̄bus cōficiť. De hoc eodē Joh. damascen⁹. In domio nr̄o Jesu xp̄o duas quidem naturas cognoscim⁹. vnā autē hypostasim ex vtrisq̄ compositā. Incarnatus est ergo xp̄us ex virgine assumēs p̄mitiā nr̄e masse. vt ipa extiterit i carne hypostasis. que dei ꝟbi hypostasis ꝓpositā ⁊ facta fuerit: q̄ prius simplex erat verbi hypostasis. Cōposita ꝙo ex duabus pfectis naturis. deitate ⁊ humanitate. ⁊ ferat ipsa diuine ꝟbi dei filiationis characteristicū et determinatiuū idioma. ſm qō diuisa est a patre ⁊ spū sancto. ⁊ carnis characteristica ⁊ determinatiua idiomata. ſm que differat a matre

Jo. dam.

⁊ reliquis homibus. Jtez. Vnā hypostasim filij dei confitemur in duabus naturis pfecte se habentib⁹ deitatis et humanitatis ⁊ icarnatā esse eādē hypostasim. ⁊ has duas naturas custodiri ⁊ manere i ipso post vnionē non seorsum ⁊ ſm ptes ponentes singulā. sed vnitas inuicē in vnā compositam hypostasim. substantialē. n. inquim⁹ vnionē. s. verā ⁊ nō ſm fantasiā. substantialē aūt nō duabus naturis pficientibus alterā. s. vnā compositā naturaz. ꝟ vnitas inuicē i vnā hypostasim cōpositā filij dei ⁊ manere eandē substantialē dr̄iam determinamus. Q̄ creabile mālit creabile. ⁊ q̄ increabile increabile. ⁊ mortale mortale ⁊ immortale imortale. ⁊ circūscrptibile circumscriptibile. ⁊ incircūscriptibile incircumscriptibile. ⁊ hoc quidē refulget miraculis. De hoc etiā Aug. in libro de trinita te ait. Quemadmodū ſm deitatē vna est patris filiiq̄ natura. ita etiaz iuxta humanitatē. eadem est matris ⁊ filij vna natura Ex vtraq̄ ergo ſuba ⁊ diuinitatis ⁊ humanitatis vnus atq̄ idē est deus. dei ⁊ hois filius Jesus xp̄s. vt verus deus ita etiaz homo verus. Jdē etiā in lib. xiij. de trinitate. Sic deo ꝓiūgi potuit humana natura. vt ex duabus substātijs fieret vna psona. Ac ꝙ hoc iā est ex tribus. deo. anima ⁊ carne His alijsq̄ pluribus autoritatib⁹ se muniūt qui dicunt psonā xp̄i ꝓpositā esse vel factā siue constantē ex duabus naturis siue ex tribus substantijs.

Aug.

Tertia aliorum sententia. f

Buntetiā alíj qui

i incarnatione verbi nō solū psonaz ex naturis ꝓpositā negant. verūetiā hoiem aliquē siue etiā aliquā substantiā ibi ex aia ⁊ carne compositā vel factā diffitenť. Sed sic illa duo. s. aiam ⁊ carnē verbi psone vl̄ nature vnita esse aiūt. vt nō ex illis duob⁹ vl̄ ex his tribus aliqua natura vel psona fieret siue componereť. sed illis duob⁹ velut indumento verbū dei vestireť. vt mortaliū oculis ꝓgruenter appareret. Qui iō dicit verus factus hō. q⁹ veritatē carnis ⁊ aie accepit. Que duo etiā i singularitatē vl̄ vnitatē sue psone accepisse legiť. nō quia illa duo vel aliqua res ex illis cōposita sit vna psona cū verbo. vel sit verbū. sed q⁹ illis duobus accedētibus ꝟbo: nō ē psonarū numer⁹ auct⁹ vt fieret quaťnitas i trinitate. ⁊ ꝙa ipsa psona verbi que p̄us

erat sine indumẽto. assumptõne indumẽti nõ ẽ diuisa vel mutata. ꝫ vna eadẽq; inu/tata pmansit. Qui ſm habitũ deũ ⁊ hoiez factũ dicũt. Accipiẽdo em̃ hoiem dictus ẽ deus. factus est hõ. ⁊ ꝓpter acceptũ homi nẽ dicit deus vere esse hõ. ⁊ ꝓpter assumẽ tem deũ dicit homo esse deus. Nã si essen tialiter inquiũt illi deus esse hõ. vel homo esse deus intelligeret. tunc si deus assum/psisset hoiem i sexu muliebri. ⁊ mulier eẽ tialit deus esset. ⁊ ecõuerso. At potuit de-us assumpsisse hoiem in sexu muliebri. po tuit ergo mulier esse deus ⁊ ecõuerso.

Autoritates inducit quib⁹ hec sen tẽtia roborat. §

Ne autez et isti de

suo sensu influere videant: testimonijs in mediũ ꝓductis: quod dicũt cõfirmãt. Ait em̃ August. in libro ð gratia noui testamẽ ti. Sicut nõ auget numerus ꝑsonaꝝ. cum caro accedit anime vt sit vnus hõ. sic non auget numerus ꝑsonaꝝ cum homo acce/dit verbo vt sit vnus homo xp̃s. Legitur itaq; deus homo. vt intelligamus hui⁹ p-sone singularitatẽ. nõ vt suspicemur i car/nẽ mutatã diuinitatẽ. Idẽ quoq; tractãs illud verbũ apostoli. Habitu inuentus est vt hõ. manifeste oñdit deũ dici factuz esse hoiem. vel esse hoiem ſm habitũ. in libro lxxxiij. questionũ: ita inquiẽs. Multi mo dis habitũ dicim⁹. vel habitũ animi sicut disciplineꝫ ceptiõem vsu firmatã. vl habi tũ corꝑis. sicut dicim⁹ aliũ alio validiorez vel habitũ eoꝝ que membr̃ accomodant extrinsecus. vt cũ dicimus aliquẽ vestituz vel calciatũ. ⁊ hmõi. ¶ In omnib⁹ generib⁹ manifestũ est in ea re dici habitũ que acci/dit vel accedit alicui. ita vt eã possit etiam nõ hr̃e. ¶ Hoc aũt nomen ductũ est ab illo ꝟbo qð est hr̃e. ¶ habitus g̃ in ea re dicit que nobis vt habeat accidit vel accedit. Ve/rũtamen hoc interest. qz quedã eoꝝ q̃ acci dunt vel accedunt: vt habitũ faciãt nõ mu tant. sed ipsa mutant in se integra ⁊ incon cussa manẽtia. sicut sapia accedens homi nõ ipsa mutat. sed hominẽ mutat. quez de stulto sapientẽ facit. Quedaz ꝟo sic acce/dunt vel accidunt vt mutent ⁊ mutent. vt cibus qui amittẽs speciẽ suã in corꝑus ver titur. ⁊ nos cibo refecti: ab exilitate atq; lã guoze in robur atq; valentiam mutamur. Tertiũ genus est cũ ea que accidunt vl ac cedũt. nec mutant ea quibus accidunt nec ab eis ipsa mutant. sicut ãnulus positus i digito. qð genus rarissime repitur. Quar tũ genus est cũ ea que accidũt vel accedũt mutant nõ a sua natura. sed aliã speciem ⁊ formã accipiunt. vt est vestis que deiecta atq; deposita nõ habet eã formã quam su-mit induta. Induta. n. membr̃ accipit for mã quam nõ habebat exuta. quod genus congruit huic compationi. Deus em̃ filiꝰ semetip̃m exinaniuit nõ formã suã mutãs sed formã serui accipiens. neq; conuersus aut transmutatus in hominẽ amissa incõ-mutabili stabilitate. sed in similitudine ho minũ factus est ipse susceptor veꝝ homi/nẽ suscipiendo habitu inuentus est vt hõ. id est habendo hoiem inuentꝰ est vt homo nõ sibi sed eis quibus i hoie apparuit. Q aũt dicit vt homo veritatẽ exp̃mit. nomie g̃ habitus satis significauit apl̃s qualiter dixerit in similitudinẽ hoim factus. qz nõ transfiguratiõe in hoiem. sed habitu factꝰ est. cũ indutꝰ est hoiem quẽ sibi vniẽs qõ-ammodo atq; conformans immortalitati eternitatiq; sociaret. Non g̃ oportz intelli gi mutatũ esse verbũ susceptiõe homis. si-cut nec mẽbra veste induta mutant. q̃uis illa susceptio ineffabiliter susceptũ suscipi enti copularet. His ꝟbis apte innuere vi-det aug. deũ dici factũ hominẽ ſm habi/tum. Qui etiam ipsius incarnationis mo-dũ volens exp̃rimere querentibus in. iiij. li. de trinit. ait. Si querit ipsa incarnatio quomõ facta sit? ipsuz verbũ dei dico car-nem factũ. i. hoiem factũ. Non tamen in ꝺ q; factuz est conuersũ atq; mutatũ. sed car ne vt carnibus congruent apparet indu tũ. Ita sane factũ vt ibi sit nõ tm̃ ꝟbũ dei ⁊ homis caro. sed etiã rõnalis homis aia. Atq; hoc totũ ⁊ deus dicat ꝓpter deuz. ⁊ homo ꝓpter hominẽ. Quod si difficile in-telligit. mens fide purget a peccatis absti nendo ⁊ bona operando. difficilia em̃ sunt hec. Idem in li. de fide ad ꝑetr̃. Dei filiꝰ cũ sit deus eternus ⁊ verus. ꝓ nobis factꝰ est homo verus et plenus. In eo verꝰ. q̃ a verã habet deus ille humanã naturã. In eo vero plenus. qz ⁊ carnem humanaz su/scepit ⁊ animã rationalẽ. Item. Nõ aliud fuit illa dei summi susceptio vel exinanitõ nisi forme seruilis. i. nature humane susce ptio. vtraq; ergo est in christo forma. quia vtraq; vera ⁊ plena est in christo substan/tia. diuina. s. ⁊ humana natura. Idem i li-bro ꝯra Maximinũ. Cum esset ꝓ seipsũ inuisibilis. visibilis in homine apparuit. quem ð femina suscipere dignatus ẽ. Idẽ

Augusti.

Prima spẽs habitus.

Secunda

Tertia.

Quarta spe cies cõgruit huic compa tioni.

Augusti.

De modo in carnationis

in eodē. Nos xp̄m dn̄m verū hominē su/
scepisse credimus. ⁊ in ipso visibiliter inui
sibilem hominibus apparuisse. In ipso in=
ter hoīes cōuersatū fuisse. In ipso ab ho/
minibus humana ptulisse. In ipso homi/
nes docuisse. Hylarius quoq; in .x. lib. de
Hylarius trini. ait. Quomodo dei filius nat⁹ ex ma/
ria est nisi q verbū caro factū est. scz q fili
us dei cum in forma dei esset: formam ser=
ui accepit. Unuz tamen eundemq; nō dei
defectione sed hominis assumptione p̄fite
mur, ⁊ in forma dei ꝓpter naturā diuinaz:
⁊ in forma serui ex concepttone spūssancti
ſm hois habitū repertū fuisse. nō fuit ha/
bitus ille tm̄ homis. sed vt hominis. neq;
caro illa caro peccati. sed i similitudie car=
nis peccati. Audistī tres ſm diuersos po=
sitas sententias. ⁊ pro singulis inducta te=
stimonia.

Jsta est distinctio sexta huius ter
tij libri. In qua magister postq; egit ō filij dei incar
natione. s. de conditionibus constituentibus actum
vnionis: incipit agere de conditionibus actum vnio
nis consequentibus. Et circa hoc tria facit in hac ⁊
in se. distin. Nam primo ponit quinq; questiones. Se
cundo recitat varias opiniones. Tertio dat questi=
onum motaq; solutiones. Primū facit vsq; ibi. Alij
autē dicunt. Scōm abinde vsq; ad finē distinctōnis
Tertium xp̄o facit per totā sequentē distin. In spec
ali snia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ
prima est hec. Ad hmōi questiones. scz an deus fa=
ctus ē homo vel homo factus sit deus ⁊ consimiles:
difficulter possunt dari responsiones. Hanc magister
ꝓbans dicit. q ex dictis p̄cedentibus emergūt que
stiones difficiles ⁊ dubie. Quaꝝ prima est hec. Cū
dicit filius dei factus est homo. ⁊ deus est homo. ⁊
homo est deus. Utrum deus factus est aliquid. vel
aliquid dicat esse deus. Secunda est. Utrum bene
possit dici. Homo factus est deus. sicut bñ dr̄ econ=
uerso. Deus homo factus est. Et respondet dicens
q difficile est ad hmōi questiones respōdere: cū mul
ti doctores videant in eaꝝ solutionibus discordare.
⁊ sic dimittit eas absq; vlteriori responsiōe vsq; ad
distinctionē sequentē. Scōa ꝓpositio est hec. Tres
sunt antiquorū opiniones de eterni x̄bi incarnatio
ne. Has magister recitans nō discutit. sed earuz di
scussiones legentibus derelinquit. Quarum opinio
nū prima dicit. q aīa ⁊ corpus xp̄i ordine non tpis:
sed nature prius fuerunt ad inuicē vnita ad constitu
endū hominē. ⁊ sic homo ex eisdē constitutus fuit a
verbo assumptus. ⁊ q: homo est nomē suppositi. iō
opinio dicit duo suppositā esse in xp̄o. vnū creatum
quod ē homo subsistens i natura humana. aliud in=
creatum verbum subsistens i natura diuina. ⁊ q̄uis
sic in ehristo ponat duo suppositā. in ipso tamen nō
ponit nisi vnam psonam. q: suppositum creatum. s.
homis non dicit esse psonam. illa de causa q psona
dicit suppositum ad dignitatez ptinens. Cū igit̄ sup
positum creatū i ehristo sit vnituz suppositō diuino
seu digniori: psoneitas in xp̄o solum accipienda est
a suppositō digniori. s. diuino ⁊ nō humano. Item
ista opinio dicit. q ꝓprietas vnius suppositi in xp̄o
nō dicit de altera absolute: sed tm̄ cum quadā redu
plicatione. Jta ſm istam opinionē tales ꝓpositiōes
non sunt concedende. Iste homo demonstrato xp̄o
est eternus. nisi addatur inc̄tum deus. ⁊ simili ista
Iste homo est mortuus demonstrato eodem. nisi ad
datur inc̄tum homo. Itē opinio hec dicit. q perso
na verbi non fuit magis composita post incarnatio=
nem verbi q̄ añ. cum homo assumptus ſm ipsaz nō
pertineat ad vnitatē persone diuine. Ista omnia p=
bat magister particulatim octo doctorū autoritatib⁹
Secunda opinio quā magister recitat: ponit p̄mo:
q corpus ⁊ anima xp̄i fuerunt prius natura: ⁊ non
tempore vnita. non tm̄ ad constitutionē supposit:
sed tm̄ ad constitutionem nature humane. ⁊ sic a x̄bo
simul fuerunt assumpta. Secūdo ponit q in chri
sto non est nisi vnum suppositum seu vna psona sub=
stans duabus naturis. Tertio ponit q ꝓpter vnio=
nem suppositi in duplici natura possint de xp̄o vere
p̄dicari nomina significantia ꝓprietates vtriusq; na
ture. vt dicēdo. Deus est passus. iste homo est eter=
nus. ⁊ sic de alijs. Quarto ponit q persona verbi
post incarnatōem facta est composita: que p̄us erat
simplex. ita intelligendo q persona verbi que añ in
carnationē subsistebat tm̄ in vna natura: post incar=
natōem substitit in duabus. Et ista omnia magister
ꝓbat diuersis sanctorū autoritatibus. Tertia opi=
nio ponit primo: q anima christi ⁊ corpus christi di
uisa ab inuicē sine vlla compositione inter se verbo
fuerunt vnita seu a verbo assumpta. ita q ſm eam
cum dicit filius dei assumpsit naturam. locutō intel
ligenda est materialiter vt sit sensus. filius dei assū=
psit naturam humanā. i. assumpsit ptes humane na
ture: que dicunt humana natura sicut partes dom⁹
dicunt domus. Secundo ponit q anima ⁊ corp⁹ fue
runt x̄bo vnita solū accidētaliter p modū extrinseci ha
bitus. sicut vestis vnit corpori. Tertio ponit q ani
ma xp̄i ⁊ corpus non ptineant ad personalitatē x̄bi
sed extrinsece se habent ad illam: sicut indumentuz
ad hominē. Quarto consequenter ponit. q i christo
sit vna psona tam simplex post incarnatiōz sicut añ
⁊ ista omnia fultiunt autoritatibus doctoꝝ que pa=
tent i textu. Et subdit postea quatuor genera habi
tuū: eliciens exinde qualiter verbū dei sit in carne ⁊
i aīa quasi habitu indutū.

Ꝓpositis sentētijs ꝓbatisq; testio
nijs intelligētias ꝓpositarū locu=
tionū exequitur ſm singulas sen=
tētias. et prius ſm primā. a DI. VII

Secundū pri=
mā xo dicit deus factus hō
et homo factus deus. q: de=
cepit esse quedā substātia ra=
tionalis que añ nō fuerat. ⁊ illa suba cepit
esse deus. ⁊ hoc gratia nō natura vel meri
tis habuit. Uñ recte dicit xp̄s inc̄tū ho/
mo p̄destinatus esse filius dei. Huic autē Que oppo
snie opponit. Si illa substantia cepit esse nantur hue
deus. ⁊ deus illa. Quedā ergo substantia sententie.
est deus que nō semp fuit deus. ⁊ quedaz
substātia est deus que non est diuina sub/
stantia. ⁊ deus est aliquid quod nō semp
fuit. Quod ⁊ illi concedunt Origenis te= Sup. eplam
stimonio innitentes qui ait. Fact⁹ est sine ad Romāos

dubio id quod prius nō erat. sed addidit ſm carnez. Scōm deū vo erat prius. ⁊ nō erat qñ nō erat. Alijs quoq; pluribus modis illi ſentētie pōt opponi. quibus ſupſedemus exercitationis ſtudiū lectori relinquētes. ⁊ ad aliam pperantes.

Hic explanat ſecundā ſniam et earū locutionū ſenſus. b

In ſecunda vero

ſnia huius diſtinctionis talis videt rō: vt cū dicit deus factus ē hō. intelligat cepiſſe eſſe ſubſiſtens ex duabus naturis vt tribus ſbſtātijs. ⁊ ecōuerſo hō factꝰ eſt deus. qz ſubſiſtēs in duabus naturis cepit eē deus. vel potius hō factꝰ eſt deus. ⁊ ecōuerſo dicit. qz deus aſſumpſit hoiem: ⁊ hō aſſumptus ē a deo. Añ Aug. dicit in lib. de trini. Talis fuit illa ſuſceptio que hoiez faceret deum. ⁊ deuz hoiem. Variat aūt intelligentia cū dicit. deus ē hō. ⁊ hō ē deꝰ. Dicit em̄ deus eſſe pſona ſubſiſtēs in duabus: ⁊ ex duabus naturis. et pſona ſubſiſtēs i duabus ⁊ ex duabꝰ natur dicit eē deus. i. verbū vel natura diuina. Pōt em̄ pdicari pſona ſimplex vel natura de pſona ꝓpoſita. Nō eſt aūt vt ait Joh. dama. idē dicere naturā vel pſonam.

Augusti.

Q nō ē idez dicere naturam vel perſonam.

Ex quo ſenſu dicunt chriſtum predeſtinatum. c

Iſti dicūt chriſtuz

pdeſtinatū inc̄tum ē hō. i. inc̄tū eſt ſubſiſtens ex duabus ſubſtātijs. ſ. anima ⁊ carne. Nam c̄tū ad naturā diuinitatis non ē ipſe pdeſtinatus. Nō g̃ inc̄tum in ea vel ea ſubſiſtit pdeſtinatus ē. ſed inc̄tū ſubſiſtit in alijs duabus ſubſtātijs. i. in anima ⁊ carne: hoc eſt inc̄tū eſt homo.

Qualit exponūt autoritates ꝓme q̃ſti videtur obuiare ſnie. d

Determinant etiā

autoritates q̃ prime cōueniūt ſnie. ⁊ huic vident ꝓtradicere. vt cū legit. hō ille aſſūptus a verbo in ſingularitate pſone. vt factus vna pſona cū verbo. de natura hūana intelligat: que vbo vnita eſt in ſingularitatē pſone. i. ita q eadē pſōa q̃ prius erat ⁊ ſimplex erat. ſine incremēto nūeri pſonaꝝ etiā imutata pmānſit licet ꝓpoſita. Cōpoſitionis vo huius aliā dicunt eſſe rōnem c̄tū ſit in alijs homibus. qz huius ex tribꝰ. alioz̄ ex duabus ſubſtātijs eſt compoſitio. Negant quoq; naturā humanā eſſe pſonā vel dei filiū. et ſicut vnū eundēq; dicūt eſſe hominē ⁊ deū. ⁊ filiū homis ⁊ filiū dei ita vnū ⁊ idem non aliud ⁊ aliud. ſicut nec aliū ⁊ aliū.

Quedam ponit q̃ pmiſſis videt aduerſari. e

Sed his videntur

aduerſari que ſubditis coutinent capitul Auguſti. Ait. n. Aug. ſup Joh. Aliud eſt vbū dei. aliud homo. ſed verbū caro factū eſt. i. hō nō itaq; alia verbi. alia eſt homis pſona. qm̄ vtrūq; xp̃s ⁊ vna pſona. Idē ad Felicianū. Aliud dei filius. aliud homis filiꝰ. ſ nō aliꝰ. Itez. Dei filiꝰ aliud de pr̃e. aliud de mr̃e. Idē in lib. j. d trini. Cū filiꝰ ſit ⁊ deus ⁊ hō: alia ſubſtātia deus. alia hō.

Qualit his reſpondeant. f

Hecautez in hunc

modō determināt. qz cū dicit. aliud vbuz dei. aliud hō. ſiue alia ſuba deus. alia homo. alterius nature ſignificat xp̃s eſſe inq̃tum eſt homo. ⁊ alterius inq̃tū eſt deꝰ. ⁊ aliud natura qua eſt hō. aliud natura q̃ eſt deus. Ut em̄ ait Joh. dama. Incōuerſe ⁊ inalterabiliter vnite ſunt ad inuicē nature. neq; diuina diſtante a ppria ſimplicitate. neq; humana aut cōuerſa in deitatis naturā. aut in nō exiſtentiā diuiſa. neq; ex duabus vna facta compoſita natura. Cōpoſita em̄ natura neutri eaꝝ ex q̃bus ꝓponit natur: homouſia. i. ꝓſubſtantialis eſſe pōt ex alteris pficiēs alteꝝ. vt corpus ex q̃tuor elemētis ꝓpoſitū. nec ignis nominat nec aer. nec terra. nec aqua. nec hoꝝ alicui homouſion dicit. Si g̃ ſm hereticos xp̃s vnius ꝓpoſite nature poſt vnionē extitit. ex ſimplici natura ꝓuerſus eſt i ꝓpoſitā. ⁊ neq; pri ſimplic nature exñti. neq; mri eſt homouſios. ⁊ neq; deꝰ neq; hō denoiabit ſ xp̃s ſolū. ⁊ erit hoc nomē. ſ. xp̃s nō pſone ipſius natura. ſ vnius ſm ipſos ꝓpoſite nature. Nos aūt xp̃m non vniꝰ ꝓpoſite nature dogmatizamꝰ. ⁊ hoc nomen. ſ. xp̃s pſone dicimꝰ. nō monotropos. i. vno mō dictū. ſ duaꝝ naturaꝝ eſſe ſignificatiuū. ſ. deitatis ⁊ humanitatis. Ex deitate aūt ⁊ humanitate deū pfectū ⁊ hoiem pfectū eun-

Jo. dam.

dem ⁊ esse ⁊ dici. ex duab⁹ ⁊ in duabus naturis confitemur: Sic ergo dicit̃ aliud eē filius dei. aliud filius homis. q⁊ alterius ē substantie vel nature inq̃tuz est filius dei. alterius inq̃tum est filius hominis. nō q̄ ipse filius dei ⁊ hominis sit duo illa diuersa. i. due diuerse nature.

Autoritate confirmat determinationem. g

Apte enim Hylarius in. ix. lib. de trini. ait. Cuz non aliud sit filius homis. neq̄ aliud filius dei. verbuz em̄ caro factū est. ⁊ cū ille qui filius dei est ipse ⁊ homis sit filius. requiro q̄s in hoc filio hominis glorificatus sit? Euidēter dicit non aliud esse filiū dei. ⁊ aliud filiū hominis. Ex quo p̄missa roborat̃ ⁊ approbatur determinatio.

Alia etiam verba autoritatum annotat vt determinet. h

Quod etiam dictū est vtrūq̄ xp̄s ē: ⁊ vna p̄sona. mouere potest lectorē sicut ⁊ illud quod Aug. dicit i j. li. de trini. Quia forma dei formaz serui accepit. vtrūq̄ deus. vtrūq̄ hō. Sz vtrūq̄ deus: ꝓpter accipientē deū. ⁊ vtrunq̄ hō ꝓpter acceptū hoiem. Et illud qd̄ idez ait in lib. de bono p̄seuerātie. Qui fidelis ē: i eo verā naturā humanā credit suscipiente deo verbo ita sublimatā. vt q̄ suscepit ⁊ qd̄ suscepit vna esset in trinitate p̄sona. assumptione illa ineffabiliter faciente p̄sone vnius in deo ⁊ hoie veritatē. Si autez qui suscepit. ⁊ qd̄ suscepit vna est p̄sona. g̊ natura humana cū verbo vna est p̄sona Sed hec oīa ex tali sensu dicta fore tradūt vt vtrūq̄ dicat̃ esse christus ⁊ vna p̄sona q⁊ in vtroq̄ vnus christus ⁊ vna persona subsistit. Ita etiā susceptū cū suscipiēte dicit̃ vna p̄sona. q⁊ susceptuz suscipienti est sociatū in vnitate p̄sone. ⁊ ita q̄ vnitas p̄sone p̄mansit. nō ita vt caro ⁊ aīa sint vn⁹ deus. q⁊ vt ait Hiero. verbū est deus non caro assumpta. Et Ambro. in li. iij. de spū sancto ait. Aliud est qd̄ assumpsit. ⁊ aliud qd̄ assumptū est.

Auugsti.

Et hic autoritate vtit̃ vt ꝯfirmet determinationem

Hic quandam ponit autoritatem que multum videtur huic sn̄ie opposita. i

Est autem et aliud quod huic sentētie plurimū videt̃ obuiare. Ait em̄ Aug. in lib. j. ꝯtra Maximinū Christus vna p̄sona est gemine substātie. q⁊ ⁊ de⁹ est ⁊ hō est. nec tn̄ deus vel hō p̄s huius sube dici pōt. alioquin filius dei deus anteq̄ suscipet formā serui: nō erat totus. ⁊ creuit cū hō diuinitati eius accessit. Ecce deū dicit non esse partē illius p̄sone Vn̄ videt̃ illa p̄sona nō constare ex deo ⁊ homine. Ad qd̄ etiā illi dicunt illā p̄sonaz nō ita ꝯstare ex deo ⁊ hoie: quasi totuz ex p̄tibus. Ita em̄ p̄tes alicuius totius ꝯueniūt: vt ex illis qd̄ nō erat cōstituat̃. Non aūt sic hūana ⁊ diuina natura in xp̄o vniunt̃. Inexplicabilis em̄ ē istius vnionis q̄ nō est p̄tiū rō. Quidā tn̄ noie dei ibi p̄sonā significari putāt. q⁊ de tribus agebat p̄sonis: quaꝝ nullā trinitatis p̄tē esse dicebat: sicut p̄s istius p̄sone nō est deus. Qd̄ si de p̄sona intelligat̃: manifestū est q⁊ p̄sona non est p̄s p̄sone. Posita est diligenter sn̄ia scd̄a ⁊ eius explanatio. cui i nullo vel in modico obuiāt autoritates i tertia sn̄ia inducte que iā consideranda est.

Rūsio eorū cū determinatione.

Tertia sententia que sit p̄missarū ꝓpositionū intelligētia. k

In hac ergo sentētia sic dr̄ deus factus hō. q⁊ hoiem accepit. sic dicit̃ esse hō. q⁊ hoiem habet. vl̄ q̄a ē habens hoiem. ⁊ hō factus deus: q⁊ assumptus est a deo. ⁊ hō esse de⁹. q⁊ habēs hoiem est deus. Cū g̊ dicit̃ deus ē homo. vel habitus p̄dicat̃ vel p̄sona sed humanata. Et q̄ p̄sona humanata p̄dicet̃: cassiodorus ostendere videt̃ dicēs. Factus est vt ita dixerim humanatus deus: q̄ etiā in assumptiōe carnis: de⁹ esse nō destitit. Qd̄ tn̄ varie accipi pōt vt dicat̃ deus fact⁹ humanatus. vel xp̄s factus de⁹ humanatus vtrūq̄ em̄ sane dici pōt. Cū ergo dicit̃ factus est deus hō. multiplex s̄m istos fit intelligentia: vt naturā humanaz accepisse. vel humanatū verbū esse incepisse intelligatur. Nec tn̄ si incepit esse humanatū v̄bum. ideo sequit̃ q̄ inceperit esse verbum nec si deus factus est humanatū verbum: sequit̃ q̄ factus sit verbuz. sicut de aliquo dicit̃. Hodie iste cepit esse bonus hō vl̄ factus est bon⁹ homo. nec tn̄ hodie cepit eē hō: vel factus est homo.

Cassiod.

Quo sensu ꝺm istos dicat ꝑdestinatus christus. l

Secundū istos dicit xps ꝺm q hō ꝑdestinatus esse filiꝰ dei. qz est ꝑdestinatuz a deo ab eterno. ⁊ i tpe collatū est ei p gr̃am: vt ipse ens hō sit filius dei. hoc.n. nō semp habuit. sed in tpe p gr̃am accepit. Nō videt Aug. notasse i li. ad pspez ⁊ hylari. dicēs. Predestinatus ē Jesus: vt q̄ futurꝰ erat ꝺm carnē filiꝰ dei. Hi etiā cū dicitur xp̃us minor pr̃e ꝺm q hō. ꝺm habitū hoc intelligunt dictū. i. inq̄tū hēt sibi hominē vnitū. Uñ Aug. in. j. li. ō trini. Deꝰ filius deo patri natura ē equal. habitu mior. In forma eñ serui minor est patre. In forma dei equalis est patri. et qz ꝺm habitū accipienda ē incarnationis ratio. ideo deū humanatū: nō hoiem deificatū dici tradunt. Uñ Joh. dam. Nō hoiem deificatū dicimus. sed deū hoiem factū.

Augusti. Autoritate cōfirmat expositione.

Augusti.

Jo. dam.

Qz nō dz dici hō dominicus. m

Et licet dicatur homo deus. nō tñ congrue dicit hō dñicus. Uñ Aug. in li. retractationū. Non video vtz recte dicat hō dñicus: q̄ est mediator dei ⁊ hoim xps Jesus. cū sit vtiq̄ dñs. et hoc quidē vt dicerē apud quosdā legi catholicos tractatores. Sz vbicūq̄ hoc dixi: dixisse me nollē. Postea quippe vidi nō esse dicendū: q̄uis nōnulla posset idē rōe defendi. Scōm istos etiā dicit psona filij i duabꝰ ⁊ ex|duabꝰ existere natur|ꝺm adherentiā vel inherentiaz. Altera eñ inheret ei. altera inest.

Augusti.

Qz ꝑdicta nō sufficiunt ad cognoscendā hanc questionē. n

Satis diligēter iuxta diuersoz sniam supꝛapositaz absq̄ assertione ⁊ p̄iudicio tractauimus questiōz Ueruntñ nolo in tāta re: tanq̄ ad cognoscendū difficili putare lectorē: istā sibi nostrā debere sufficere disputationē. ſ legat ⁊ alia forte melius cōsiderata atq̄ tractata. et ea q̄ hic mouere pñt: vigilātioze atq̄ intelligētioze si pōt mente discutiat. Hoc firmiter tenēs q̄ deꝰ hoiez assūpsit. hō i deum trāsiuit. nō nature ꝟsibilitate. ſ dei dignatiōe. vt nec deꝰ mutaret i hūanā sbam assumēdo hoiem. nec hō i diuinā glorificatus esse i deū. qz mutatio vel ꝟsibilitas nature: diminutionē ⁊ abolitionē subefacit.

Jsta ē distinctio septima huiꝰ tertij libri. que ꝓtinet sniam tertie opiniōis que est hec Scōm doctoꝝ diuersoꝝ opiniōes varie dāde sunt rñsiones q̄ ponunt superius i ꝓma ꝓpositiōe. Hanc mgr̃ insinuans exponit ꝓmo ꝓmā ꝓpositiōz ꝓpositā i ꝓma ꝓncipali ꝓpositioe p̄cedētis distinctōis vicz istā. Deus hō factus ē. q̄ valet tñ sicut ista. Deꝰ incipit esse substātia rōnalis que ꝓius nō erat. Et ex hoc ad istā questionē cū dr̃. deus hō factus ē. an deus dicat factus aliud. Scōm ꝓmā opinionē dicit rñdendū eē affirmatiue dicēdo q̄ deus factus ē aliq̄d. sz substantia q̄ eē cepit. Concedendū etiā ē ꝺm istaz opinionē. q̄ xps ē ꝑdestinatꝰ dei filiꝰ. sed nō inq̄tuz hō. Sed ꝓtra hoc arguit sic. Si deus incepit eē aliqua substātia: verꝝ ē dicere q̄ deus ē aliq̄d q̄ nō sp fuit. Ad q̄ rñdens dicit: q̄ ista opinio bñ ꝓceditur nō tñ simplr̃ sed cū determinatiōe. dicēdo ꝺm carnē factus ē aliq̄d q̄ ꝑus nō fuit. Scōm scōam opinionē ponit duplicē intellectū dictarū ꝓpositionū. quorū vnus ē. cū dr̃ factus est hō. sensus ē. q̄ deus incepit eē subsistēs in duabus naturis. Alius ē. q̄ deus humanā naturā assumpsit: ꝺm quaz hō dr̃ esse a deo assumptus. Et subdit q̄ ly hō pōt teneri p psona vel p natura. ⁊ ꝺm hoc diuersimode i diuersis ꝓpositiōibus accipit. Subiūgit etiā postea solutiōes autoritatū diuersoꝝ que videnē dicere q̄ hō sit assūptus. ⁊ q̄ xps sit duo. ⁊ q̄ psona xp̃i nō sit cōposita que oīa p̄me opinioni videnē ꝓsonare. ⁊ scōe opinioni obuiare. ⁊ ille solutiōes patēt in lr̃a. Scōm tertiā opinionē ponit intellectū dictarū ꝓpositionū. q̄ cū dr̃. deus factus ē hō. ⁊ deus ē hō. p ꝑdicatuz sz ly hō denotat solus habitꝰ. vt sit sensus. deꝰ hēt hoiem. vel ē persona hūanata. ⁊ q̄uis istā ꝓcedant. q̄ deus ē humanatꝰ. nō tñ ꝓcedūt q̄ hō est deificatus Silr̃ licet bñ dicat homo ē deus. nō tñ pōt dici hō est dñicus. q̄ hoc dtō Aug. nō placuit. imo post q̄ frequētius hoc dixerat primo retrac. ca. xix. hoc ipsū retractauit. ⁊ sic vltimo oīa ista i duabus distinctiōibus istis disputatiue dicta mgr̃ nō discutit. sed lectoris iudicio discutiēda derelinq̄t. Pro aliquali ꝑdictoꝝ euidētia notandū ē. q̄ p̄cedētes opiniōes in q̄tuor p̄ctis ꝓueniūt ⁊ i quatuor differūt. Conueniūt eñ ꝓmo i hoc: q̄ ponūt in xp̃o vnā psonā. cōtra hereticū Nestoriū: q̄ ponit in xp̃o duas. Scōo i hoc: q̄ ponūt in xp̃o duplicē naturā. s. diuinam ⁊ humanam ꝓtra errorē Eutichij q̄ posuit post incarnatōem in xp̃o ex diuina ⁊ hūana natura vnā naturaz factā ⁊ in hoc q̄ ponūt tres substātias in christo. s. corpꝰ. aiam ⁊ deitatē. ꝓtra errorez Appollinaris q̄ posuit aiam nō esse a verbo assumptā: sed deitatē esse loco aie. Tertio ꝓueniūt in hoc q̄ ponūt veram carnez ⁊ veram aiam verbū assumpsisse: ꝓtra errorē Manichei. q̄ posuit christuz hr̃e nisi carnem fantasticam. Quarto i hoc ꝓueniūt: q̄ corpꝰ christi ⁊ aia nō fuerūt ꝑus tpe q̄ assumpta fuerūt. ⁊ cōtra errorē quorundam dicētiū: q̄ ꝑus intellectus fuit assumptus ⁊ postea hō. quos narrat Dam̃. libro. lij. errasse. Similiter i quatuor p̄ctis differūt p̄dicte q̄tuor opiniones. Primo i hoc q̄ ꝓma opinio ponit duo suppositā in christo. Scōa aūt ponit tñ vnū suppositū i eo qō q̄dē idē suppositū ponit subsistere duabꝰ naturis Tertia vo opinio lz ponat tñ vnū suppositū i xp̃o. tñ hoc i vna ipsaꝝ naturarū ponit mū per accidens

subsistere. dicit. n. q̄ q̄uis corpus xp̄i ⁊ aīa ad rōem xp̄i pertineant. nō tn̄ suppositū xp̄i i eisdez subsistit cū illo supposito solū ab extrinseco vt testes q̄dā ad ueniunt. Scō differunt q̄tum ad hoc q̄ prima opinio dicit hominē assumptū. scōa humanitatē. tertia ℞o nec ꝓprie hominē nec hūanitatē nisi solū p sinodochen. s. capiēdo ptes diuersas p toto. Tertio differūt q̄tum ad hoc q̄ prima ponit corpus ⁊ aīam assumptas vel ptes hois assumpti ⁊ nō psone assumētis. Añ dicit q̄ psona assumēs mō sit eque simplex. scz post assumptionē vt añ fuit. Scōa opinio econuerso ponit eas assumptas vt psone assumētis. ⁊ nō hois assumpti. qz ꝑm illā opinionē nō hō. sed humanitas assumpta fuit. Añ dicit q̄ persona q̄ antea fuit simplex facta ē ꝯposita qōammodo. Tertia autē ponit eas assumptas: nō vt ptes homis assūpti. nec vt partes persone assumētis. sz solū vt quēdam habitū exteriorē. Quarto differūt i hoc: q̄ prima opinio ponit q̄ xp̄s est aliq̄d ꝑm q̄ est hō. qz ponit eum fore quoddā suppositū a verbo assumptū. sed secunda dicit q̄ sit aliquid ꝑm q̄ natura humana. qz natura hūana quā assumpsit p̄dicat de eo ꝯcretiue. Tertia ℞o ponit q̄ xp̄s nō sit aliud ꝑm qō ē hō. sed tn̄ aliquo mō se hns. si ēhō induⁿ aliter se habet q̄ nudus. Añ ꝑm primā opinionē qñ dicit: filius dei ē hō tunc sensus ē q̄ filius dei ē aliq̄d homis suppositum sibi vnitū. Nam ꝑm istā opinionē xp̄s ꝑm q̄ hō vnū est ⁊ aliq̄d est. s. suppositū. sed nō ē vnus vel aliquis Cuius rō ē. qz neutr̄ genus significat supposituz in forme. masculinū ℞o genⁿ personā. Añ ꝯsequenē dici habet: q̄ xp̄s ē duo neutraliē. s. suppositū. ⁊ nō nisi vnū masculine. qz nisi vna persona. ꝑm secundam opinionē qñ dicit. filius dei ē hō: tūc sensus ē. filius dei ē suppositū hois hns hūanitatē sibi vnitaz. ⁊ sic ꝑm istam opinionē xp̄s ꝑm q̄ ē hō etiam ē aliq̄d. q̄a ē ꝯpositū ex aīa ⁊ corpe ꝯstitutū. ⁊ ē etiaz vnⁿ ⁊ vnū vnū eñ est. s. suppositū in vtraq̄ natura subsistens. ⁊ vnⁿ ē. qz vna psona. Scōm tertiā opinionē. cū dr̄ filius dei ē hō. tūc sensus ē. filiⁱ dei ē humanitate indutⁿ. ⁊ sic ꝑm opinionē istam xp̄s nō ē aliq̄d ꝑm qō ē hō. sed tn̄ aliquo mō se hns. ⁊ sic etiam xp̄s ē vnū ⁊ vnus i vtraq̄ natura. nō tn̄ per se sed p accidens. Prima istarū opinionū a modernis doctoribus dicitur falsa ⁊ erronea. Scōa ℞o catholica. Tertia ℞o ē simpl̄r heretica. vt patz extra de here. li. v. pagrapho. Cū christus. vbi Alexander tertiⁱ simpl̄r anathematizauit oēs dicētes xp̄m ꝑm q̄ est hō nō esse aliquid. Et tn̄ in speciali.

An diuina natura debeat dici nata de virgine. a

DI. VIII

Post p̄dicta

q̄ri debet. vtr̄ ō natura diuina ꝯcedendū sit: q̄ de ℣gine sit nata. sicut dr̄ i ℣gine incarnata? Et videt vtiq̄ nō debere dici nata ō ℣gine: cum nō sit nata ō p̄re. Que eñ res nō ē ō p̄re genita nō dr̄ ō mre nata. nec res aliq̄ filiatōis nomē habeat i hūanitate q̄ illud nō teneat i diuitate. Videt tn̄ posse ꝓbari: q̄ sit nata de ℣gine. qz si hoc ē nasci deū de ℣gine. s. hoiem assumere i vtero ℣ginis. cū natura diuina supⁱ dicta sit hominē assūpsisse, videt debē dici nata. Be B aūt Aug. i li. de fi. ad petr̄ sic ait. Natura eⁱna atq̄ diuīa nō posset tpaliē ꝯcipi et nasci ex natura hūana. nisi ꝑm susceptōez vitat hūane verā tpaliē ꝯceptōz ⁊ natiuitatē ineffabil'i se diuitas accepisz. Sic est deⁱ eternⁱ veracit ꝑm tp̄s ⁊ cōceptⁱ ⁊ natⁱ ex ℣gine. Ista aūcte videt insinuari q̄ natura diuia sit nata et ꝯcepta de ℣gine. Sz si diligenter notent verba: potⁱ de psona agi intelligit q̄ sine dubitatiōe ⁊ de p̄re et de matre nata esse dici debet. Augusti.

De gemina xp̄i natiuitate quibus natus est. b

Quēri etiam solet vtr̄ debeat dici xp̄s bis genitⁱ vt dr̄ dei ⁊ hois filius? Ad qō dici pōt xp̄m bis natū eē. duasq̄ natiuitates habuisse. Añ Aug. i li. de fi. ad petr̄. Pater deⁱ de sua natura genuit filiū deū sibi coequalē ⁊ coeternū. Idē q̄z vnigenitⁱ deus scō natⁱ ē ex p̄re semel. ex mre semel. Natus ē eñ de p̄re dei ℣bū. Natⁱ ē de mre ℣bū caro factū. vnⁱ q̄ atq̄ idē dei filius natⁱ ē añ secula. ⁊ natⁱ in seculo. ⁊ vtraq̄ natiuitas vniⁱ ē filij dei. diuina. s. ⁊ hūana. De hoc etiā Joh. da. ait. Duas q̄ xp̄i natiuitates veneramur. vna ex p̄re añ secula q̄ est sup cām ⁊ rōez ⁊ tp̄s ⁊ naturā. ⁊ vna q̄ i vltimis tēpibus ꝓpter nos ⁊ ꝑm nos ⁊ sup nos. ꝓpter nos. qz p/pter nr̄az salutē. ꝑm nos. qz natus ē hō ex muliere: ⁊ tpe ꝯceptiōis. s. nouē mensium Sup nos. qz nō ex semine: sed ex spūsancto ⁊ sancta ℣gine supza legē ꝯceptionis. Ex his manifeste aparet xp̄i duas esse natiuitates. eundēq̄ bis natū fore. Augusti. Joh. dam.

Ista ē distinctō octaua huius tertij libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de ꝯditōibⁱ sequētibus actū vniōis quo ad effectū ex ipsa seq̄ntez. agit de eisdē ꝯditōibus quo ad naturaz vniētē. Et tria circa hoc facit i istis duabⁱ distinctiōibⁱ sequētibⁱ. Nam inq̄rit p̄mo: an natura diuina in xp̄o possit dici nata. Scōo an rōne duplicis nature xp̄s possit dici bis natus. Tertio an xp̄i caro sit adoranda eadem adoratiōe qua verbū. Primū facit vsq̄ ibi. Queri etiaz solet. Scōm vsq̄ ibi. Preterea inuestigari oportet. vbi incipit nona distinctio. Tertiū subiūgit p totā sequentē distinctōz. In spāli sn̄ia mgr̄i i duabⁱ sequētibⁱ distictōibⁱ stat i tribⁱ ꝓpositōibⁱ. q̄rū ꝑma ē hec. Natura diuia p ℣bi psona ō ℣gine pōt dici nata. Hanc mgr̄ exequēs q̄rit. Utr̄ natura diuina posset dici nata sic i p̄cedētibⁱ pōt dici incarnata. Et nō arguit ex hoc q̄ ipsa nō dr̄ nata de p̄re natiuitate eterna. ⁊ iō multominⁱ doz dici nata de ℣gine natiuitate tpali. In oppositū arguit sic. Naturā hūanā i vtero ℣gis assumere ē nasci ō ℣gine. sz natura diuia assū

pſit humanã i vtero ỽginis. ergo ipſa ẽ nata de ỽ gine. Et rñdet q capiẽdo naturã ꝓ pſona põt dici q nata diuina ſit nata de ỽgine. ſz capiẽdo naturã ꝓ eẽntia: mĩme dz dici nata: ſiue de pr̃e eternaliṫ: ſiue de mr̃e tpaliter. Añ vbicũq; inueniṫ dictũ q natura diuina ſit incarnata: ſiue nata de pr̃e vel mr̃e: tũc ꝓ naturã ſp dz intelligi perſona: ⁊ nõ abſolute eẽntia. Scõa ꝓpoſitio ẽ hec. Propter duaꝝ naturaꝝ i xp̃o ꝓpietates: ponunṫ eiuſdem diſtincte natiuitates. Hãc mgr̃ ponẽs q̃rit. Utrũ xp̃s debeat dici bis natus ſicut dr̃ filiꝰ dei ⁊ hoĩs. Et rñdet q ꝓpter ꝓpietates duarũ naturarũ i xp̃o: xp̃s põt dici bis natus ſeu hr̃e duas natiuitates. Añ hz eternã natiuitatẽ a pr̃e: ẽm quã ẽ patri coeternꝰ. ⁊ añ ſecula geuitus ⁊ natiuitatẽ tpalem: qua ẽ a mr̃e in ſeculo natus. ⁊ iſta ꝓfirmat magiſter autoritatibus beati Auguſ. ⁊ Joh. damaſ.

De adoratiõe hũanitatis xp̃i. an eadem ſit adoratõ humanitati et deitati exhibenda. a

DI. IX

Preterea iue

ſtigari oportet. vtꝝ caro xp̃i ⁊ aĩa vna eadẽq; cũ ỽbo debeat adoratõe adorari illa. ſ. q̃ latria dr̃. Si em̃ aie vel carni exhibeṫ latria q̃ intelligiṫ ſeruitꝰ ſiue cultꝰ ſoli creatori debitꝰ. cũ aia xp̃i vl caro creatura tm̃ ſit creature exhibeṫ quod ſoli creatori debeṫ qõ faciẽti i idolatriã deputaṫ. Jõ q̃busdã videṫ nõ illa adoratiõe q̃ latria ẽ carnẽ xp̃i vel aiam xp̃i eſſe adorandã. ſ illa q̃ eſt dulia. cuiꝰ duas ſpẽs vel modos eſſe dicunt. Eſt em̃ cuiuſdã modi dulia q̃ creature cuilibet exhiberi põt. ⁊ ẽ quedã ſoli hũanitati xp̃i exhibẽda nõ alĩ creature. qz xp̃i humanitas ſup oẽm creaturã ẽ veneranda ⁊ diligẽda. Nõ tñ adeo vt cultꝰ diuinitati debitꝰ ei exhibeaṫ. q̃ cultꝰ i dilectiõe ⁊ ſacrificij exhibitõe atq; reuerẽtia ꝓſiſtit: q̃ latine dr̃ pietas. grece aũt theoſebia. i. dei cultꝰ. vel euſebia. i. bonus cultus.

Quidam dicunt non illa adoratione adorandam eſſe.

De ſpecieb⁹ dulie.

Aliorũ ſnĩa qua vnã adoratione vtriq; exhibendã tradunt. b

Aliis autez placet

chriſti humanitatẽ vna adoratione cuz ỽbo eſſe adorandaz. nõ ꝓpter ſe ſed ꝓpter illũ cuius ſcabelluz eſt cui eſt vnita. Neq; ipſa humanitas ſola vel nuda. ſed cũ verbo cui ẽ vnita. nec ꝓpter ſe: ſed ꝓpter illuz cui ẽ vnita ẽ adorãda. Nec q̃ hoc facit idolatrie reus iudicari põt. qz nec ſoli creature. nec ꝓpter ipſã. ſed creatori cũ hũanitate. ⁊ i hũanitate ſua ſeruit. De hoc Jobes dam. ita ait. Due ſunt nature xp̃i. ratiõe ⁊ mõ differentes. vnite ỽo ẽm hypoſtaſim. Unus ergo xp̃s eſt deus ꝑfectus ⁊ homo ꝑfectus: quẽ adoramus cũ patre ⁊ ſpiritu vna adoratione cum incõtaminata carne eius. Non inadorabilẽ carnem dicentes. Adoraṫ em̃ i vna ỽbi hypoſtaſi. q̃ hypoſtaſis generata eſt. Nõ creature veneratiõnẽ ꝑbentes. Non g̃ vt nudam carnẽ adoramus. ſed vt vnitã deitati in vnam hypoſtaſim dei verbi duabus reductis naturis Timeo carbonem tangere ꝓpter ligno copulatuz ignẽ. Adoro chriſti dei mei ſimul vtrãq; naturã: ꝓpter carni vnitã deitatẽ. Nõ em̃ quartã appono pſonã in trinitate. ſed vnã pſonã cõfiteor verbi ⁊ carnis eiꝰ. Hiis verbis inſinuari videṫ xp̃i hũanitatẽ vna adoratiõe cum verbo eſſe adorandã. De hoc etiã Aug. ait ex ſer. dñi vbi dicit. Non turbeṫ cor vr̃m: ita dicit. Dicunt heretici filiũ nõ natura eſſe deũ ſ creatuz. Quibus rñdendũ eſt. q̃ ſi filius nõ ẽ deus natura ſ creatura. nec colẽdus ẽ oĩno. nec vt deus adorãdus. dicẽte apl̃o. Coluerũt ⁊ ſeruierũt potiꝰ creature q̃ creatori. Sed illi ad hoc replicabũt ⁊ dicẽt. Quid eſt q carnẽ eius quã creaturã eſſe non negas ſimul cuz diuinitate adoras. ⁊ ei nõ minꝰ q̃ diuinitati deſeruis. Ego dñicã carnẽ imo ꝑfectã in xp̃o humanitatẽ ideo adoro. q a diuinitate ſuſcepta et deitati vnita eſt. vt nõ aliũ ⁊ aliũ. ſed vnũ eundẽq; deũ ⁊ hominẽ filiũ dei eſſe ꝓfitear. Beniq; ſi hominẽ ſepaueris a deo. illi nunq; credo nec ſeruio. velut ſi quis purpurã vel diadema regale iacens inueniat. nunquid ea conabiṫ adorare. Cum vero ea rex fuerit indutus: piculũ mortis incurrit. ſi ea cum rege adorare q̃s contempſerit. Jta in chriſto domino humanitatẽ nõ ſolã vel nudã. ſed diuinitati vnitã. ſ. vnũ filiũ deũ vez ⁊ hominẽ vez ſi quis adorare contempſerit: eternaliter morietur. Jdẽ ſup ps̃. xcviij. vbi dicitur. Adorate ſcabellũ peduz eius qm̃ ſanctũ eſt. Sciendũ qz in xp̃o terra eſt. id ẽ caro que ſine impietate adoraṫ. Suſcepit. n. de terra terraz. qz caro de terra ẽ. ⁊ de carne Marie carnẽ accepit. hec ſine impietate a ỽbo dei aſſumpta adoraṫ a nobis. q̃ a nemo carnẽ eius mãducat niſi pius adoret ſed qui adorat non terram intuetur. ſed illum potius cuius ſcabellũ eſt ꝓpter quem adorat. Hiis autoritatibus p̃miſſe inueſtigationis abſolutio explicaṫ.

Jo. dam.

Augusti.

Tertia ꝓpositio ẽ hec. Caro chri
sti inq̃tum verbo vnita: ẽ adoratiõe latrie adorãda.
Hanc mgr̃ insinuans q̃rit. vtrũ hũana natura i chri
sto debeat eadẽ adoratiõe adorari cũ verbo cui vnita ẽ. Et rñdet circa hoc fore duas opiniões. q̃z vna dicit q̃ nõ. qr adoratiõe latrie: q̃ est cultꝰ deo debitꝰ vt creatori. ⁊ qui nulli creature exhiberi debet: ipse solus deus adorari debet. Cũ igit̃ caro vel aĩa x̃bo vnita sit vt creatura. patet q̃ eadẽ adoratione cũ x̃bo nõ est adoranda. Est tñ ꝑ ceteris creaturis rationalibus simplicit̃ ⁊ ꝑcipue adoranda seu venerãda non tñ vt honor diuinitati exhibitꝰ ei ꝑ se attribuat̃ qui quidẽ cultus exhibẽdus ꝓsistit i amore ⁊ cordis dilectiõe. ⁊ bonorũ tꝫaliũ ⁊ sacrificiorũ ⁊ mẽbrorum exhibitiõe: ⁊ oñimoda reuerẽtia que sibi mime exhibet̃. Alia opinio que ꝓmunior ẽ ⁊ verior apparet dicit. q̃ humana natura vnita diuine ꝑsone eadem adoratiõe qua diuina persona adorat̃: ẽ pie adoranda. ꝓsiderando sp naturam humanã vt verbo vnitã ⁊ nõ ab ipso separatã. Nam q̃ eã sic adorat non peccat. qr eam nõ adorat vt creaturã: sed vt vnitam diuine persone. Et istam opiniõz mgr̃ ꝓfirmat autoritatibus Aug. ⁊ Dama. Et tñ in speciali.

An xp̃us ꝼm q̃ homo sit persona vel aliquid. a

DI. X

Argumentatio de vtraq̃ ꝑte q̃stionis

Solet etiaz a
q̃busdã inquiri. vtz xp̃s ꝼm q̃ hõ sit ꝑsona vel etiã sit aliquid. Ex vtraq̃ ꝑte huiꝰ que stiõis argumẽta ꝓcurrũt. Q̃ eñ ꝑsona sit his disserũt rõibus. Si ꝼm q̃ hõ aliq̃d est vel ꝑsona. vel suba. vel aliud ẽ. Sz aliud nõ. g̃ ꝑsona vel suba. Si suba ẽ. vel rõnal. vel irrõnalis. sed nõ ẽ irrõnalis suba. g̃ rõnalis. Si x̃o ꝼm q̃ hõ ẽ rõnalis suba. g̃ ꝑsona. qr hec est diffinitio ꝑsone suba rõnalis indiuidue nature. Si g̃ ꝼm q̃ hõ. est aliquid. ⁊ ꝼm q̃ homo ꝑsona est. Sz ecõuerso. si ꝼm q̃ hõ ꝑsona est. vel tertia i trinitate. vel alia. sed alia nõ. ergo tertia i trinitate ꝑsona. At si ꝼm q̃ hõ ꝑsona ẽ tertia in trinitate. g̃ deus. ꝓpter hec incõueniẽtia ⁊ alia. quidã dicunt xp̃m ꝼm hominez nõ esse ꝑsonã. nec aliquid nisi forte. ꝼm. sit exp̃ssiuũ vnitatis ꝑsone. Scõm eñ habet multiplicẽ rõem. Aliq̃ eñ exprimit cõditionẽ. vel ꝓprietatẽ diuine nature vel humane. aliq̃ vnitatẽ ꝑsone. aliq̃ notat habitũ. aliq̃ cãm. Cuius distinctõnis rõem diligenter lector animaduertat. atq̃ i sinu memorie recõdat. ne eius ꝓfundant̃ sẽsus cũ de xp̃o sermo occurrerit.

Et si xp̃s ꝼm q̃ hõ dicat̃ substãtia rõnalis. nõ in de tamẽ sequit̃ q̃ ꝑsona sit ꝼm q̃ homo. b

Illud tamen nõ se
quit̃ qõ in argumentatione ſupiori indu/ctũ est. Q̃ si xp̃s ꝼm q̃ hõ est suba rationalis. ergo ꝑsona. Nã ⁊ modo aia christi est substantia rõnalis. nõ tñ ꝑsona. qr non est ꝑ se sonãs. immo alij rei ꝓiũcta. Illa tñ ꝑsone descꝓtio nõ ẽ data ꝑ illis tribꝰ ꝑsonis

Alia ꝓbatio q̃ xp̃s sit ꝑsona. c

Sed adhuc aliter
nituñ ꝓbare xp̃m ꝼm hoiem esse ꝑsonam quia christus ꝼm q̃ homo predestinatus est vt sit dei filius. Sed illõ est qõ vt sit ꝑdestinatus est. ergo si ꝑdestinatus est ꝼm q̃ hõ vt sit filius dei. ⁊ ꝼm q̃ hõ ẽ filiꝰ dei. Ad qõ dici põt xp̃m esse id qõ vt sit ꝑdestinatus ẽ. Est eñ ꝑdestinatꝰ vt sit filiꝰ dei ⁊ ipse vere est filius dei. sed ꝼm hoiem ꝑdestinatus est vt sit filius dei. qr ꝑ gratiã habet hoc ꝼm hominẽ. nec tamẽ ꝼm hominẽ est filius dei: nisi forte ꝼm vnitatis persone sit expressiuũ. vt sit sensus. Ipse qui est hõ ẽ dei filiꝰ. vt aũt ipe ens hõ sit dei filiꝰ ꝑ gr̃am hẽt. sed si cã notet̃ falsũ est. Non eñ quo homo est. eo dei filius est.

An xp̃s sit adoptiuus filiꝰ ꝼm q̃ homo vel alio mõ. d

Si vero queritur
an christus sit adoptiuus filius ꝼm q̃ homo siue alio modo: respondemus christũ nõ esse adoptiuũ filiũ aliquo mõ. ꝼ tñ naturalẽ. qr natura filius dei est. nõ adoptionis gr̃a. Nõ autẽ sic dicit̃ filius natura vt dicit̃ deus natura. Non eñ eo filiꝰ est quo deus est. qr natiuitate diuinitatis filius ẽ. ⁊ cum dicit̃ natura vel nature filius. quia naturaliter est filiꝰ: eandẽ. s. habens naturam quam ille qui genuit. Adoptiuus autem filius nõ est. qr ꝓius non fuit. ⁊ postmodũ adoptatus est in filiũ. sicut nos dicimur adoptiui filij. Quia cuz nati fuerimꝰ ire filij: ꝑ gratiam facti sumus filij dei. christus vero nunq̃ fuit non filius dei. ⁊ ideo nõ est adoptiuus filius.

Quare non sit adoptiuꝰ filius.

Opinio q̃ sit adoptiuꝰ filius. e

Bz ad hoc opponi
tur sic. Christus filiua hominis est. i. vir/

ginis aut gratia aut natura. vl' vtroq; mō Si ℣o natura: aut diuia aut humana. sed diuina non. ergo aut humana natura. aut nō natura est filius homis. Si nō natura: ergo gratia tantū. ⁊ si etiam natura humana nō. ideo mīº p gratiā. Si ergo gratia: filius homis. ē adoptiuus filius esse videtur. vt idē sit naturalis filius patris. ⁊ adoptiuº filius ℣ginis. Ad qō dici pōt xp̄m filiū virginis esse ⁊ natura vel naturaliter ⁊ gratia. nec tamen adoptiuus filius virginis est. qz non p adoptionē: sed p vnionē filius virginis esse dicit. Filius eñ ℣ginis dicit. eo q in ℣gine hominē accepit in vnitatē p̄sone. ⁊ hoc fuit gratie ⁊ nō nature. Unde Aug. sup Joh. ait. q vnigenitº est equalis patri: non ē gratie sed nature. Q aūt in vnitatē p̄sone vnigeniti assūptº est hō: gratie ē nō nature. Chr̄istº ergo nec dei nec hois ē adoptiuº filius. sed dei naturaliter. ⁊ homis naturaliter ⁊ gratia filius Q ℣o naturaliter sit homis filius: Augº. ostendit in libro de fide ad ꝑetr. Ille scz deus factus ē naturaliter homis filiº. qui ē naturaliter filius vnigenitº dei patr̄. Q aūt nō sit adoptiuº filius. ⁊ tamē gratia sit filiº: ex subditis ꝓbatur testimonijs. Hieronymus sup epistolam ad Ephesios ait. De xp̄o Jesu scriptū est. qz semp cum p̄fuit. ⁊ nunq; eū vt esset voluntas patna p̄cessit. ⁊ ille quidē natura filius est. nos vero adoptione. Ille nunq; non fuit filius. nos anteq; essemus p̄destinati sumº. ⁊ tūc spm̄ adoptionis accepimº qñ credidimus filiū dei. Hylarius quoq; in libro tertio de trinitate ait. Bñs dicens clarifica filiū tuum. nō solo nomine ꝓtestatº est se esse filiū dei. sed etiā ꝓprietate. Nos sumº filij dei: ℈ nō talis hic filius. Hic eñ verus ⁊ ꝓpriº est filius origine: nō adoptione. veritate: non nuncupatione. natiuitate: non creatione. Aug. etiam super Johannē ait. Nos sumus filij gratia nō natura. vnigenitº autem natura nō gratia. an hoc etiā in ipso filio ad hominē referendū ē. Ita sane: Ambro. quoq; in. j. libro ō trini. ait. Chr̄istus filius est nō p adoptionē sed p naturam. p adoptionem nos filij dicimur: ille p veritatem nature est. Ex his euidenter ostendit q xp̄s non sit filius gratia adoptionis. Ila eñ gratia intelligit cū Aug. eum nō esse gratia filiū asserit. gratia eñ sed non adoptionis. immo vnionis filius dei est filius homis ⁊ econuerso.

Rūsio.

Aug. super Johannem.

Aug. de fide ad petr.

Hiero⁹. sup epistolaz ad Ephes.

Hylarius contra nestorium. cōtra sabelliū. contra arrium.

Aug. sup Joh.

Ambros.

Utrūm p̄sona vel natura p̄destinata sit. f

Deīde si quer̄itur

vtr̄ p̄destinatio illa quā cōmemorat apl's sit de p̄sona an ō natura: Sane dici pōt ⁊ p̄sonā filij que semp fuit esse p̄destinatam ℈m hoiem assumptū: vt ipsa. s. ens hō esset dei filiº. ⁊ naturā humanā esse p̄destinatā vt ℣bo patris p̄sonaliter vniret.

Ista ē distinctio decima tertij libri. In qua magister postq; egit de ꝑditionibus cōsequētibus actūvniōis quo ad naturā vnientē ⁊ vnitā. Agit de ꝑditiōibus eiusdē quo ad p̄sonā i q̄ dicimus vnionē esse factā. Et tria facit. Primo. n. agit de p̄sonalitate q̄ ptinet ad dignitatē nature. Scōo ō adoptiōe q̄ pertinet ad dignitatē gr̄e. Tertio de p̄destinatiōe q̄ attinet dignitati glorie. Primū vsq; ibi Si ℣o querit. Scōz vsq; ibi. Deinde si querit. Tertiū vsq; ad finē distinctiōis. In speciali sn̄ia magistri stat in tribus ꝓpositiōibº. quar̄ prima ē hec. Quāuis xp̄s vt homo sit humane nature individua substantia. idē tū ℈m q hō nō est aliqua p̄sona. Hāc insinuans magister querit. Utr̄ xp̄us ℈m q homo persona sit. Et q sit persona arguit sic. Nam xp̄s ℈m q homo ē aliq̄d. aut igit ē substātia aut aliud. non aliud: ergo substantia. sed nō substantia irrationalis: ergo rationalis. cū ergo oīs substātia rational' sit persona. qz ℈m Boctiū. p̄sona ē rōnalis nature individua substātia. sequit xp̄m ℈m q hō esse p̄sonā. In ctrariū arguit sic. Si xp̄s ℈m q homo eēt persona: ipsa esset tertia p̄sona i trinitate ⁊ nō alia. sz cū illa sit deus: sequit xp̄m ℈m q homo esse deū. consequens est falsū. igit illud ex quo sequit seu infertur. sed hoc est assumptū. ergo ⁊c. Et respondēs magister dicit nō esse cōcedendū xp̄m ℈m q hō esse personam. qz dato q sic. tunc verbū non naturam. sed personā assumpsisset. qō ē falsuz. ideo xp̄s ℈m q homo nō est dicēdus p̄sona vel aliq̄s. nisi forte ista p̄positio ℈m exp̄sse denotaret vnitatē p̄sone. ⁊ hoc patet in l'ra vbi etiā ponit multiplicē acceptionē hui⁹ p̄positionis. Postea magister soluit argumentū factū in oppositū: dicens istā consequentiā nō valere. xp̄s est substātia rationalis: ergo ē p̄sona. qz persona dicit quasi res per se sonans ⁊ nō alteri cōiuncta. qō nō est vez de natura humana in xp̄o. Ex alio etiam dicit consequentiam illā nō valere. qz diffinitio p̄sone in argumento allegata nō cōuenit diuinis personis. licet alijs bñ ꝓueniat. ⁊ sic relinquit nō fore cōcedendū q xp̄s ℈m q homo sit persona. Cōtra hoc iterū opponit sic. Chr̄istus ℈m q hō est p̄destinatus vt sit filius dei. sed ℈m q ē filius dei est p̄sona. igit ℈m q est homo est p̄sona. Et respōdens magister dicit añcedens esse multiplex. qz ly ℈m cū reduplicatione pōt cadere. vel super p̄destinationem: ⁊ sic assūptum est verum. sed argumentū nō valet. vel potest cadere super filiationē. ⁊ sic argumentū est bonum sed assumptum est falsum. Secūda ꝓpositio est hec Filius virginis temporalis non est dei filius adoptiuus sed naturalis. Hanc magister ꝓtendens querit Utrum chr̄istus ℈m q homo sit filius adoptiuus. Et respondet chr̄istū esse filium non adoptione: sed natura. non tamen sic dicit filius natura: sicut dicitur deus natura diuinitatis. filius vero naturaliter ꝓprietate natiuitatis. vel dicit deus natura forma-

liter. ⁊ filius natura originaliter. Et q̄ nō ē filiꝰ adoptiuus patet. qz prius nō fuit nō filius. ⁊ postea ī filiū adoptatus: sicut homines in filios adoptant. sed semp fuit filius. ergo nō adoptiuus. Sed ꝓtra hoc arguit sic. Christus ē filius dei natura: ⁊ filius virginis p generatiōem. cum igit esse filiū per gr̄am sit eē filiū adoptione: videtur certe q̄ ꝑm q̄ homo sit filiꝰ adoptiuus. Et respondet q̄ licet sit filius virginis: simul per naturā ⁊ gratiam vnionis. ex hoc tamen non pōt dici filius adoptiuus. cum nō sit filius virginis per gr̄am adoptionis. et hoc ꝓbando magister allegat sanctoꝝ autoritates. Tertia ꝓpositio ē hec. Filius dei qui ꝑm q̄ deus ē. p nostra salute tpalit incarnatus. ⁊ ꝑm q̄ hō eternaliter p̄destinatus. Hāc magister insinuās querit. Utz natura vel persona ī xp̄o fuit p̄destinata. Et rñdendo dicit q̄ vtrūq̄. nā persona fuit p̄destinata: vt. s. ens hō fieret filius dei ⁊ silr natura vt vnirē verbo dei in vnitate persone Et tm̄ de sn̄ia huius dist. in speciali.

Utrū xp̄s sit creatura siue creatꝰ vl factus. a

DI. XI

Dolet etiam s queri vtz debeat simpliciter dici atq̄ concedi xp̄m esse factū vel creatū: vel creaturaz. Ad qđ dici pōt. hoc simpliciter ⁊ absq̄ determinatōe minꝰ ꝓgruenꝫ dici. Et si qñq̄ brevitatꝭ cā simplr denūciet. nunq̄ tm̄ simpliciter debet intelligi. Quia vt Augꝰ. i. j. li. de trini. ait. Cum ō xp̄o loq̄mur q̄d ꝑm q̄d ⁊ ꝓpter quid dicat: prudēs ⁊ diligens ac pius lector intelligere debet. Qui xp̄m vel dei filiū nō esse factū vel creaturā. in p̄mo libro de trini. ostendit ita inquiēs. In p̄ncipio erat verbū. ⁊ verbū caro factū ē. ⁊ oia p ipsum facta sunt. Neq̄ dicit om̄ia nisi que facta sunt. i. omnē creaturaz. Uñ liq̄de apparet ip̄m factū nō esse. p quē omnia facta sunt. ⁊ si factus non est: creatura nō est. Si aūt creatura nō est. eiusdē cū patre substātie ē. Om̄is em̄ suba que deꝰ nō est: creatura est. ⁊ que creatura nō est: deꝰ est. Sed si filius nō est eiusdē sube cuiꝰ pater. ergo facta substātia est. ⁊ si facta suba est: non oia p ipsum facta sunt. At oia per ipsum facta sunt. facta ergo suba non est. ꝙ vna cū patre infecta suba est. Itē in eodē. Si vel filiū fecit pater quē nō fecit ipse filius. nō omnia p filiū facta sunt. At omnia p filium facta sunt. Ipse ergo factꝰ nō est: vt cū patre faceret om̄ia que facta sūt Idē in libro. lxxxiij. questionū. Dicit creatura quicquid fecit pater deus p filium. quī nō pōt appellari creatura. qm̄ p ipsum facta sunt oia. Ambro. in. j. lib. de trinita. Probemus inq̄t creaturā non esse dei filium. Audiuimus. n. in euāgelio dn̄m mandasse discipulis. Predicate euangeliū vniuerse creature. Qui vniuersā creaturā dicit nullam excipit. ⁊ vbi sunt qui creaturā xp̄m appellant? Nā si creatura eēt: sibi mā daret euangeliū predicari. ⁊ subiectus eēt vanitati. qz testante apostolo. oīs creatura vanitati subiecta est. Non ergo xp̄s creatura est sed creator. qui docēde creature discipulis mandat officium.

Augusti.

Ambros.

De pfidia et pena Arrij. b

Arrij hec fuisse perfidia legit vt xp̄m creaturā fateret. Ideo effusa sunt Arrij viscera atq̄ crepuit medius pstratus in faciē. ea quibus christū negauerat feda ora pollutꝰ. His alijsq̄ pluribꝰ testimonijs instruimur nō debere fateri simpliciter xp̄m esse factuz vel creaturā. ꝙ addita determinatiōe recte dici pōt. vt si dicat factꝰ ꝑm carnē vel ꝑm hoiez. vt factura humanitati: nō deo attribuat. Ut em̄ ait Ambro. in primo lib. de trini. Non deus factus est. sed deus dei filius natus est. postea ꝙ ꝑm carnē hō factus ex Maria est. Nisi sit em̄ deus filium suum factuz ex muliere. factum sub lege. Filiuz inquit suum. s. non vnum de multis. cuz dicit suum: generationis eterne ꝓprietatem signauit. Postea factū ex muliere asseruit. vt factura nō diuinitati sed assumptioni corporis ascriberet. Factuz ergo ex muliere dicit: ꝓpter carnis susceptionē. sub lege: ꝓpter obseruantiā legis. generatio generationi nō p̄iudicat nec caro diuinitati. Deus em̄ eternus incarnationis sacramentū suscepit. nō diuiduꝰ ꝙ vnus. ⁊ i vtroq̄ vnꝰ scz diuinitate ⁊ corpe. Non em̄ alter ex patre. alter ex virgine. sed idem aliter ex patre. aliter ex virgine: qui factus est ꝑm nostre susceptiōz nature. nō ꝑm eterne ꝑstātiā vite. quē legimus primogenituz ⁊ vnigenituz. Primogenitum: quia nemo ante ipsum. Unigenitū: quia nemo post ipsuz. Ex his euidenꝫ tradit q̄ intelligentia accipiendū sit cū dicit christus factus. vl simplicit vel cū additamēto: vt factura. s. vel creatura nō ad assumentē deū. sed ad assūptū hoiez referat. In deo em̄ creatura eē nō pōt: vt Ambro. ait. j. lib. de trini. Nunquid dicto factus est xp̄s? Nunq̄d mādato creatus est christꝰ? Quomodo aūt creatura esse in deo potest. Eteñ deus nature

Ambros.

simplicis est nō ꝓiuncte atq; cōpositē. cui nihil accidat: sed solū qđ diuinū est i natura habeat sua. Et si ergo christꝰ ꝑm hoiem dicit creatura. nō tñ simplicit ꝑdicandꝰ ē creatura. Nec ex eo q; xp̄s ꝑm hoiez dr̄ eē creatura pōt quis ꝓgredi sic argumētādo Si ꝑm q; homo xp̄s est creatura. vel rationalis vel nō. vel que est deus vel non. nitens ꝓ hoc ꝓbare xp̄m esse aliquid non diuinū. quia quod ipse est ꝑm hominē ipse ē. Et ideo si ꝑm hominē est aliqua substātia nō diuina: est vtiq; aliq̄d non diuinū. Sz ex tropicis locutiōibus nō est recta argumentationis ꝓcessio. Illa autē locutio tropica est qua xp̄s dicit creatura. vel simpliciter vel cū adiūctione.

Ista ē distinctio vndecima tertij

libri. In qua magister postq; egit de conditionibus consequētibus ex actu vnionis ad dignitatē persone pertinētibus: agit de conditiōibus ad defectum spectātibus. Et circa hoc tria facit. Primo ostēdit xp̄m nō debere dici creaturā simplr̄ ⁊ absolute. Secundo oñdit q; pōt dici creatura cū certa tñ determinatione. Tertio autē excludit obiectionē que posset fieri i contrariū. Primū vsq; ibi. His alijsq;. Secū dū vsq; ibi. Et si ergo xp̄s. Tertiū vsq; ad finem distinctionis. In speciali sentētia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Licet psona ꝟbi sit hypostatice in humana natura. absolute tñ loquendo xp̄s nō est creatura. Hanc magister insinuans querit. vtr̄ sit cōcedendū q; christus debeat dici factus vel creatus vel creatura. Ad quaz questionez respondendo dicit. q; nullo modo simplr̄ debeat dici q; sit factus vel creatꝰ vel creatura. qđ diuersis sanctoꝝ autoritatibus ꝓbat in lr̄a. quorum quidam dicunt. Exquo ꝓ ipsum facta sunt oīa: non potest dici factus. ⁊ ꝓconsequēs nec creatura. Alij ꝟo dicunt. Si ipse fuisset creatura: mandatum sibi fuisset euangeliū ꝑdicare: cum in euangelio dicat. Predicate euangeliū omni creature. Alij ꝟo asserunt. Si eēt creatura esset subiectus vanitati. cū apostolus dicat omnē creaturaz vanitati eē subiectā. q̄ omnia absurda sunt. ⁊ per consequēs simplr̄ loquēdo xp̄s non est creatura. Secūda ꝓpositio ē hec. Quāuis simplr̄ loquendo nō sit ꝓcedendum. xp̄us est factus vel creatura. pōt tñ hec ꝓpositio concedi cuz determinatione sumpta. s. dicendo sic. xp̄us ꝑm naturā assumptā est creatura. vel xp̄s ꝑm q; homo incepit eē. Quod ꝓbat diuersis sanctoꝝ autoꝝ. Tertia ꝓpositio est hec. Quāuis sit ꝓcedēdū q; xp̄s ꝑm humanā naturam sit factus vel creatura. ex hoc inferri non debet q; sit creatus simpliciter: cum ibi argueretur a locutione in tropi figura. Hec ꝓpositio patet ꝓ hoc q; arguitur sic. Christus ꝑm q; hō ē creatura: igitur xp̄s est creatura. q: arguit̄ a ꝓpositione seu locutione que est in figura tropi. vbi videlicz illud quod est partis attribuit̄ toti. qualis modus arguendi non valet. Et tñ in speciali.

An homo ille semp fuerit vel ceperit esse. a

DOst predicta DI. XII querit̄. vtr̄ hō ille cepit esse. vel sp fuerit. sicut simplr̄ enūciamus xp̄m vel dei filiuz sp fuisse. nec cepisse. De hoc Aug. ita inq̄t super Joh. Habuit aliq̄n dei filius qđ nōdū habuit idē ipse hō dei filius. q: nōdū erat hō. Itē idē in eodē. Priusq; mūdus esset nec nos eramꝰ. nec ipse mediatoꝝ dei ⁊ hominū hō xp̄s Jesus. Idē sup ps̄. Christꝰ noster ⁊ si forte hō recens ē. tñ ē eternꝰ deus. Alibi ꝟo legit̄ q; puer ille creauit stellas. Et xp̄us dicit se esse p̄ncipiū: ⁊ esse añ Abraā. His g̃ alijsq; autoritatibꝰ in nullo resultātes dicimꝰ hoiez illū inq̄tum hō est cepisse. inq̄tū verbuz est semp fuisse. Hic em̄ absq; distinctione nō est referenda respōsio. Nā ⁊ ipse Augꝰ. hmōi vtit̄ distinctiōe in pluribus locis: dicēs ꝓ xp̄m oīa esse facta inq̄tū verbū est. Scōm illud ꝟo q; hō ē. ipsuz esse factū ⁊ glorificatū. Si g̃ ad psonā respicias: ꝓfidenter dic hoiez illū sp fuisse. Si ꝟo ad naturā homis: cōcede eum cepisse.

Aug. sup Johannē

Aug. sup psal.

Si deꝰ aliū hoiem assumere potuit vl̄ aliunde q̄ de genere Ade. b

Volet etiam queri

vtrum aliū hominē vel aliunde q̄ ō genere illius Adam deus assumere potuerit: Ad quod sane dici potest ipsum aliā animā ⁊ aliā carnem potuisse assumere. quia gratia tantū assumpta est anima illa et caro a verbo dei. Ut em̄ ait Augustinꝰ. In rebus ꝓ tempus ortis illa summa gratia est. q; homo in vnitate psone cōiunctus ē deo. Potuit ergo deus aliā animā ⁊ aliaz carnem sumere. ⁊ carnem vtiq; aliunde q̄ de genere Adam. Unde Augustinus i libro. xiij. de trinitate. Potuit itaq; deꝰ hominem aliunde suscipere: in quo esset mediatoꝝ dei ⁊ hominū. non de genere illius Adā qui peccato suo obligauit genus humanum. sicut ipsum quem primo creauit. non de genere alicuius creauit. Poterat g̃ vel sic vel alio quo vellet mō creare vnū aliū de quo vinceret victoꝝ p̄ris. Sz melius iudicauit ⁊ de ipso qđ victū fuerat genere assumere hoiem ꝓ quē hois vinceret inimicū. ⁊ tamen ex virgine cuius conceptum spūs nō caro: fides nō libido p̄uenit nec interfuit carnis ꝓcupiscētia qua cete-

Respōsio

Augusti.

Augusti.

ri concipiunt qui originale trahunt peccatum. sed credendo non concumbendo facta est fecundata virginitas. Ex his aperte ostenditur ꝛ aliuz ꝛ aliunde hominē deum assumere potuisse.

Si homo ille potuit peccare vl̄ nō esse deus. c

Ideo non immerito querit. Utrum homo ille potuerit peccare vel non esse deus. Si.n. potuit peccare: ꝛ potuit damnari. Si potuit damnari: potuit non esse deus. ergo si potuit peccare: potuit non esse deus. quia esse deum et posse velle iniquitatem simul esse nequeūt Hic distinctione opus est: vtrum de persona an de natura agit. Si.n. de persona agitur manifestū est qz peccare non potuit. nec deus nō esse potuit. Si ẏo de natura: discutiendū est vtrum agat de ea vt ẏbo vnita. an de ea tanꝝ nō vnita verbo ꝛ tñ enti. i. an de ea ſm q̄ fuit vnita verbo. an de ea ſm q̄ esse potuit ꝛ nō vnita ẏbo. Non est em̄ ambiguū animā illā entē vnitam verbo peccare nō posse. ꝛ est sine ambiguitate vez eandē si esset et nō vnita ẏbo: posse peccare.

Quorundā opinio q̄ potuerit etiam vnita deo peccare. d

Quidā tamē pbare conant etiā eā vnitā verbo posse peccare. qz libez arbitriū habet. ꝛ ita pōt flecti i vtrāqz partē. qđ friuolū est. cū ꝛ angeli libez arbitriū habeāt. ꝛ tñ gr̄a adeo sūt confirmati vt peccare nequeāt. Quātomagis ḡ ille homo cui spūs est datus sine mēsura Inducūt quoqz autoritatē ad pbandum idez. Scriptū ē em̄ in lib. Sap̄. Qui potuit transgredi ꝛ non est transgressus. facere malū ꝛ nō fecit. Sed hoc accipienduz ē ſm mēbra. vel ptim de capite. ptim ō mēbris. De capite. nō est trāsgressus. ꝛ nō fecit malū. De membris. potuit transgredi: ꝛ facere malum.

Autoritate videt ad idē

Si deus potuerit assumere hominē in sexu muliebri. e

Volet etiam quidā curiose a nonnullis. si deus humanā naturaz potuit assumere ſm muliebrē sexum. Quidā arbitrant eū potuisse assumere hominē in femineo sexu vt assumpsit in virili. Sed opportunius atqz conuenientius factū est: vt de femina nasceret ꝛ vir assumeret. vt ita vtriusqz sexus liberatio ostenderet. Unde Aug. in li. xxxiij. questionū. Homis liberatio in vtroqz sexu debuit apparere. ergo quia vir oportebat suscipere: qui sexus honorabilior est. consequens erat ꝛ feminei sexus liberatio. Hic apparet qz ille vir de femina natus est. Sapientia ḡ dei que dicit vnigenitus filiꝰ homine suscepto in vtero ꝛ ō vtero virginis liberationē homis indicauit. Augusti.

Ista est distinctio duodecima huius tertij libri. In qua magister postq̄ inquisiuit an christus debeat dici creatura: inquirit an in ipso fuerunt defectus quos natura habet sibi ꝓmunit̄ annexos. Et tria facit. Nam primo inquirit an assumpsit defectus omnē naturā creatam cōmuniter seq̄ntes. Scōo an assumpserit defectus naturā humanā consequētes specialiter. Tertio an naturā assumere in sexu muliebri potuerit. Primū facit vsqz ibi. Solet etiam queri. Secundū vsqz ibi. Solet etiam queri q̄uis. Tertiū vsqz ad finē distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus. quaꝝ prima est hec. Quāuis concedendum sit christum ſm hominē tpaliter incepisse. tenendū est tñ ipsuz ſm ẏbum eternaliter fuisse. Hanc magister ponens querit. vtrum. s. iste ho. s. christus initiū habuit vl̄ semper fuit. sicut filiuz dei dicimus semp fuisse. Et q̄ eē incepit arguit sic. Christus esse acquisiuit quod aliquando nō habuit. quia non semp homo fuit. igit̄ eē incepit. In oppositū arguit sic. De xp̄o puero in scriptura legit̄. q̄ manus eius creauerunt stellas. quod quia in principio mundi fuit. igit̄ christus fuit ante mundū. ꝛ p consequēs nō incepit eē. Unde ad questionē istam respondēs p distinctionē dicit. q̄ si questio querit de psona: tunc fuit ab eterno. Si ẏo querit de natura humana: tunc initiū habuit. Secūda ꝓpositio est hec. Aliūde q̄ de materia Ade xp̄s potuit carnez assumere: q̄uis peccādo non potuit se polluere. Hanc magister ponens querit. vtz verbū potuit alium hominē q̄ assumpsit assumere. qui videlicet non fuisset de primi hominis genere. Et rūdet q̄ sic. quia sicut primum hominē de terra ꝛ non alterius homis genere formauit. sic ꝛ nouo mō potuisset hominē formasse et assumpsisse. congrūtamē erat vt de genere Ade assumeret̄ homo. vt per eundem per quē homo fuit victus: diabolus victor vinceret̄. Postea querit an iste homo. s. christus potuit peccare. Et arguit q̄ nō. qz si peccare potuisset: dānari potuisset. ꝛ sic non fuisset deus. Rūdendo dicit q̄ persona christi peccare nō potuit. nec natura humana. nec anima si considerent̄ ꝓut sunt verbo vnita. Si autez considerent̄ ꝓut si eēnt vel esse possent nō vnita verbo sed separata ab eo: potuit vl̄ posſz peccare. Sed contra illud obijcit dupliciter. Primo sic Natura humana verbo vnita habuit libez arbitriū ideo potuit peccare. Ubi rūdendum est: q̄ non omnes habentes libez arbitrium pūt peccare. qz angeli beati habent libez arbitrium. ꝛ tamen nō possūt peccare. ꝛ multo minus ipse xp̄s. Unde patet argumentū nō valere. Scōo obijcit p autoritatē scripture que dicit vir beatū qui potuit trāsgredi ꝛ nō ē trās-

gressus. Et respondendo dicit q̄ illa autoritas tota intelligenda est de membris xp̄i. ⁊ nō de capite. scz xp̄o. vel ptim de mēbris xp̄i ⁊ ptim de xp̄o. vt videlicet ly potuit transgredi intelligat dictū de mēbris et ly nō trāsgressus de xp̄o. Tertia ꝓpositio est hec Quamuis sit concedendum q̄ christus potuit assumere sexum femineum. est tamen tenendum q̄ sexus virilē assumere de femina est magis cōgruum. Hāc magister insinuans querit vtrum deus potuit assumere sexū muliebrem. Respondēdo autē dicit q̄ sic sed fuit magis ꝓuenies et cōgruū. vt assumeret naturā in sexu virili ex semina. vt p hoc oñderet vtriusq̄ liberationē p xp̄m esse ſiendā. quod ꝓfirmat autoritate beati Aug. Et tm̄ in speciali.

Si christus ſm naturam hominis in sapientia et gratia ꝓficere potuit vel ꝓfecit. a

DI. XIII

Deterea sciē dū est. christū ſm hominem ab ipa conceptione gr̄e plenitudinem recepisse. cui spirit⁹ datus est nō ad mensuram et in quo plenitudo diuinitatis corꝑaliē habitat. Ita vero habitat vt ait Aug. ad dardanum. q̄ omni gratia plenus est. Nō ita habitat in sanctis vt in nostro corꝑe inest sensus singulis membris. sed nō q̄tū in capite. Ibi em̄ ⁊ visus est. ⁊ auditus. ⁊ olfactus ⁊ gustus. ⁊ tactus. In ceteris autē solus est tactus. Ita in xp̄o habitat ois plenitudo diuinitatis q̄ ille est caput in quo sunt omnes sensus. in sanctis ꝙo quasi solus tactus est. quibus datus est spirit⁹ ad mensurā cū de illius plenitudine acceper̄t Acceperūt aūt ꝺ illius plenitudine nō ſm essentiam sed ſm similitudinē. q̄ nunq̄ illam eandez essentialiter. sed similē acceperunt gratiā ¶Puer ḡ ille plenus sapientia ⁊ gratia fuit ab ipa cōceptiōe. Unde hiere. recte dicit Nouū faciet dñs sup terrā. mulier circūdabit virū. q̄ in vtero virginis p fectus vir extitit. non solū ꝓpter animā et carnem. sed etiam ꝓpter sapientiā ⁊ gratiam qua plenus erat.

Quō dr̄ plenitudo diuinitatis habitare in xp̄o.

Quō intelligat de plenitudine ei⁹ acceptimus.

Autoritatem ponit que videt̄ obuiare. b

De terminatio autoritatis.

Huic autem sentētie videt̄ obuiare. qꝺ in luce euangelio legitur. Jesus ꝓficiebat sapientia ⁊ etate et gratia apud deū et homines. Si em̄ ꝓficiebat sapientia ⁊ gratia. nō videt̄ a cōceptione habuisse plenitudinē gratie sine mēsura Ad qꝺ sane dici pōt ipm̄ ſm hoiem tam a ꝯceptiōe accepisse sapientie ⁊ gratie plenitudinem vt de⁹ ei plenius cōferre nō potuerit. ⁊ tñ vere dicit̄ ꝓfecisse sapientia ⁊ gratia. nō quidē in se. sed in alijs q̄ de ei⁹ sapientia ⁊ gratia ꝓficiebāt. dū eis sapientie ⁊ gratie munera ſm ꝓcessum etatis magis ac magis patefaciebat. Un̄ Grego. in quadā omel. ait. Juxta hois naturā ꝓficiebat sapientia. nō q̄ ipe sapientior esset ex tpe. q̄ a prima cōceptionis hora spū sapiētie plenus ꝑmanebat. sed eandē qua plen⁹ erat sapientiā ceteris ex tpe paulatim demonstrabat. Juxta hois naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutē. Juxta hominis naturaz ꝓficiebat gratia. nō ipe qꝺ nō habebat p accessum tpis accipiēdo sed pandēdo donū gratie qꝺ habebat. Apud deū et homines ꝓficiebat. q̄ quātū ꝓficiente etate patefaciebat homib⁹ dona gratie q̄ sibi inerant ⁊ sapientie. tm̄ eos ad laudem dei excitabat. ⁊ sic deo patri ad laudē dei. ⁊ hominibus ad salutē ꝓficiebat. In alijs ergo nō in se ꝓficiebat sapientia ⁊ gratia. Un̄ in eodē euangelio. puer ille sapiētia plenus et gratia ꝓhibet̄. Sic ergo dicitur ꝓfecisse sapientia ⁊ gratia vt aliq̄s rector ecclesiasticus dicit̄ ꝓficere in cura sibi tradita. cū p eius industriā alij ꝓficiunt.

Gregori⁹

¶Predictis videtur aduersari qꝺ Ambrosius ait. c

Alibi tamē scriptū reperit̄ q̄ ſm sensum hominis ꝓfecerit sicut etate hominis ꝓfecit. Ait em̄ Ambrosi⁹ in li. iij. de spiritu sancto sic. Deus ꝓfectionē nature suscepit humane. Suscepit sensum hois. sed non sensu carnis fuit inflat⁹ Sensu hois anima dixit cōturbatā. sensu hominis esuriuit ⁊ rogauit. sensu hois ꝓfecit sicut scriptū est. Jesus ꝓficiebat etate. ⁊ sapientia ⁊ gratia. Quō ꝓficiebat sapientia dei: ¶Profectus etatis. ⁊ ꝓfect⁹ sapientie. non diuine sed humane nature ē. Ideo etatē cōmemorauit. vt ſm hominez crederes dictū. Etas em̄ nō diuinitat̄ sed corꝑis est. Ergo si ꝓficiebat etate hom̄is ꝓficiebat sapiētia hois. Sensus autē ꝓfecit. q̄ sensus iō sapientia. Quis sensus ꝓficiebat: Si humanus ergo suscept⁹ est ip se. Si diuinus. q̄ mutabilis p ꝓfectū. Qꝺ em̄ ꝓficit mutat̄ in melius. sed qꝺ diuinū est nō mutat̄. Qꝺ ergo mutat̄: nō est diuinū. Sensus ergo ꝓficiebat human⁹. Sen-

Ambrosi.

De duobus sensibus xp̄i scz gemia sapientia.

sum ergo suscepit humanuz. Nec poterat cõfortari virtus dei. nec crescere deus nec altitudo sapiẽtie dei impleri. Que ḡ implebaṫ nõ erat dei sed nostra sapientia. Nam quomodo implebaṫ. q̃ vt oia impleret descendit. ℙDer quem aũt sensum dixit Esai. q̃ patrem nesciebat puer aut matrẽ. Scriptum est em̃. ℙriusq̃ sciat puer patrẽ aut matrem accipiet spolia samarie. Sapienti am em̃ dei futura et occulta non fallũt. Ex pers aũt agnitionis infantia. p humanaz vtiq̃ imꝓudẽtiã qõ adhuc nõ didicit ignorat. Sed verendũ est inc̃ ne si duos p̃n cipales sensus aut geminã sapiam xp̃o tribuimus. xp̃m diuidamus. Nunq̃d cum ꝛ diuinitatem eius ꝛ carnem adorамus: cristum diuidimus: Nũquid cũ in eo imaginẽ dei crucẽq̃ veneramur. diuidimus eũ: Apl's certe q̃ de eo dixit. Aṁ et si crucifix⁹ est ex infirmitate nostra viuit tñ ex virtute dei. Jp̃e dixit q̃ nõ diuisus est xp̃s. Nunquid etiam cũ dicimus. q̃ animam rõnalẽ ꝛ intellectus nostri suscepit capacẽ: diuidimus eũ. Nõ em̃ ipe deus verbũ p̃ ania rationali ꝛ intellectus capaci in carne sua fuit. sed animã rationalez ꝛ intellectus capacem. ꝛ ipam humanam ꝛ eiusdẽ substãtie. cuius nostre sunt anime ꝛ carnez nr̃e silem eiusdẽq̃ cuius caro est nostre substãtie suscipiens pfectus etiã hõ fuit.

De intelligentia premissorum verborum. d

Hec verba ambro

sij pia diligentia inspicienda sunt q̃ ex parte hominis ignorantiam instruũt ꝛ illuminant. ex parte errandi fomitẽ male intellecta ministrant. Jhis etem̃ euidenter tradiṫ duos in xp̃o esse p̃incipales sensus siue geminã sapientiã. Neq̃ ideo vnitas ꝛ singularitas p̃sone diuidiṫ. Sed iuxta duas naturas. duas habet sapientias. vnã nõ cretã sed genitã. que ipe est. alterã nõ genitaz sed creatã. ꝛ p̃ gratiã ei collatã. Nã esaias de eo ꝓtestatur. Requiescet sup eũ spirit⁹ sapientie ꝛ intellectus ꝛc̃. Spiritu ergo sapientie ꝛ intellectus. i. sapientia ꝛ intelligẽtia p̃ spiritum sanctũ gratis data. xp̃s erat sapiens f̃m aiam. Scõm deũ ꝟo sapiens erat sapientia eẽna que deus est. Et sic̃ inquãtũ de⁹ est. bonus est bonitate naturali q̃ ipe est. ꝛ iustus iusticia naturali que ipe est. ita sapiens sapientia naturali que ipse est. Anima ꝟo ei⁹ sicut bona est et iusta bonitate vel iusticia gratis data. que ipse vel ipsa non est. ita est sapiens sapientia gratis data. que ipsa non est. Et licet gemina in xp̃o sit sapientia vna tñ eademq̃ p̃sona est. que inquãtũ deus est: ꝛ inquantuz natura diuina est. sapiens est sapientia ingenita. s. sapientia eterna que est pater. ꝛ sapientia que non est ingenita q̃ communis est tribus p̃sonis. nõ tñ gemina sapientia. q̃ non est alia ꝛ alia sapientia sapientie ingenita. que tantũ filí⁹ est. ꝛ sapientia q̃ cõmuniter pater est. ꝛ filius ꝛ spiritussanct⁹. Inquãtũ ꝟo eadem p̃sona est homo. i. f̃m hominem acceptum. vel inquantũ est subsistens ex anima et carne sapiens est sapiẽtia gratuita. Sapiẽs ergo est humano sensu et diuino.

De gemina xp̃i sapiẽtia genita ꝛ creata.

Quomodo intelligenduz sit illud sensus p̃ficiebat humanus. e

Sed ex qua causa

illius dicti intelligentia. s. sensus p̃ficiebat humanus: assumẽda est. Aperte em̃ videtur Ambrosius innuere q̃ f̃m humanum sensum christus p̃fecerit. ꝛ q̃ infantia ei⁹ expers cognitionis fuerit. ꝛ patrem et matrez ignorauerit. quod nec ecclesia recipit nec p̃missse autoritates patiuntur sic intelligi. Sed ita sane põt accipi vt c̃tũ ad visum hominum ꝛ sui sensus ostensionẽ xp̃s p̃fecisse dicaṫ. ℙroficiebat ergo human⁹ sensus in eo f̃m ostensionem ꝛ aliorum hominum opinionem. Jta etiam patrẽ ꝛ matrem dicitur ignorasse in infantia. q̃ ita se habebat ꝛ gerebat ac si agnitionis expers esset.

Jsta est distinctio tredecima huius tertij libri. In qua magister postq̃ egit de conditionibus consequentib⁹ ex actu vntõis. Jncipit tractare de donis nature assumpte in ipso actu vnionis collatis. Et tria facit. Nã primo ostendit plenitudinem p̃fectionis xp̃i quãtũ ad gratiã affectus ꝛ scientiam intellectus. Secũdo obijcit in cõtrariũ p̃ autoritatẽ canonis et soluit. Tertio r̃plicat p̃ autoritates sanctorum quas exponit. Primũ vsq̃ ibi. Huic autẽ sententie. Secundũ vsq̃ ibi. Alibi tamen scriptum. Tertiũ vsq̃ ad finẽ distictõis. In spãli snĩa magistr̃ stat ĩ trib⁹ ꝓpositiõib⁹ q̃rũ ꝑma ẽ hec. Ab hora sue ꝛceptiõis fuit in xp̃o gr̃e ꝛ scientie plenitudo. Hanc magister insinuans ꝓponit. q̃ christo fuit dat⁹ spiritus non ad mensuram. vt dicitur Johis. iij. Et apostolus ad Collossẽ. ij. dicit plenitudinez diuinitatis temporaliter habitasse in christo. Et subdit q̃ ꝑ̃uis alij sancti dicaṫ etiaz fuisse pleni gratia seu perfecti in scientia secus tamen in christo ꝛ de eis. Quod oñdit per simile. Nã sicut in capite humani corpis sunt omnes sensus. Jn ceteris autem membris est solum

sensus tactus. sic in xpo est plenitudo gratie sicut in omniu capite. Jn alijs vo sanctis est gratia sic sensus tactus in membris sub capite. qz de plenitudine xpi omes quod habent receperunt. nō tn illā gratiā essentialiter que in xpo est sed quodāmodo cōsimilē Secūda ꝓpositio est hec. Christus ꝓfecisse sapiētia nō dicitur nisi solū ꝙtū ad exteriorē effectus sapientie ostensionē. Hāc magister ponens obijcit contra ꝓdicta sic dicens. Si xps ab initio sue conceptōis tantā habuit donoꝝ plenitudinē scientie z grē. quomodo tunc verū est q ꝓficiebat sciētia. etate. z gratia. vt dic scriptura. Et rndet q xps ab initio sue cōceptionis tantā habuit donoꝝ plenitudinē q amplius recipe capax nō fuit. Scriptura tamen que ipm sapientia etate et gratia ꝓfecisse asserit. nō vult dicere q sapientia z gratia ꝑm tpis ꝓcessum sunt aucte in xpo. sed dicere intendit q sicut xps tpaliter in etate ꝓficiebat. ita dicta dona in initio sue ꝯceptionis sibi collata ad salutē hominū ostendebat. vñ patet q ꝓficiebat alijs z nō sibi. sicut rector ecclesiasticus dicit ꝓficere in cura sibi tradita alijs ꝓficientibus ꝓ ipm. Tertia ꝓpositio est hec. Scōm duplicez quā xps habuit scientiā nō ꝓfecit nisi solū ꝑm hoim opinionē seu exteriorē apparentiā. Hanc magr insinuans abijcit cōtra ꝓdicta cuius modi fuit q xps in hmōi donis non ꝓfecit. z ꝓ autoritatem Amb. d. in xpo fuisse duplicem sensum seu sapientiā. s. creatā et increatā. z q xps sapiētia creata seu sensu hominis ꝓfecit sicut etatis incremētū sumpsit. hoc ꝓbat etiam ꝓ hoc qō in Esa. dicitur. Et puer antequ nosceꝛ patrem vel matrem accepit spolia samarie. Sed magister respondendo dicit q autoritas b. Amb. qua dixit xpm ꝓfecisse sensu hominis nō est aliter intelligenda. q q ꝓfecerit ꝑm opinionē. z q dicit patrez z matrē ignorasse. dicit non aliter esse intelligendum nisi q similitudinarie ad modū ignorantis se habuit z sic nō ꝓfecit nisi ꝑm exteriorem apparentiam. Et tantū in speciali.

Si anima christi habuerit sapientiam parem cuz deo. et si omnia scit que deus. a

DI. XIIII

h Hic queri opꝰ est cum anima xpi esset sapiens sapiētia gratuita. vtrum habuerit sapientiam equalez deo siue omnium rerū scientiam habuerit vel habeat. id est vtrū omnia sciat que deus scit? Quibusdā placet q nec parem cuz deo habeat scientiā nec oia sciat q deꝰ. qa in nullo creatura equat creatori. Cū ergo anima illa creatura sit. in nullo equat creatori. ergo nec in sapientia. Nō ergo habet equalem cum deo sapientiā nec scit omnia que deus. Jtem si anima illa equalem habet cum deo sapientiā. non ergo deꝰ in omni bono maiorem habet sufficientiā q̄ eius creatura. Jnducunt etiam autoritates ad idem ꝓbandum. Ait em ꝓpheta ex ꝑsona hominis assumpti. Mirabilis facta ē sciētia tua ex me et nō potero ad eā. Quod ex ponens Cassiodorus ait. Veritas humane conditionis ostendit. qa assumptus homo diuine substantie nō pōt equari vel in scientia vel in alio. Apostolꝰ etiā ait. Nemo nouit que sunt dei nisi spiritus dei. qui solus scrutatur oia etaz ꝓfunda dei. Jhis alijsq pluribus rationibus z autoritatibꝰ nituntr qui animam christi asserunt nec parem cum deo habere scientiā. nec omia scire q̄ deꝰ scit. Quia si oia scit que deꝰ. Scit ergo creare mūduz. scit etiā creare seipam Cassio.

Responsio questionis diffinitiuā continens sententiam. b

Quibus respondētes dicimus animam christi ꝓ sapientiam gratis dataz in verbo dei cui vnita est. qd etiam ꝓfecte intelligit omnia scire que deꝰ scit. sed nō omnia posse que potest deꝰ. nec ita clare z pspicue oia capit vt deus. z idō nō equatur creatori suo in sciētia. Et si oia sciat que et ipe. nec est eius sapientia equalis sapiētie dei. qz si illa multo est dignior. digniusq z ꝓfectiꝰ omnia capit q̄ illiꝰ anime sapientia. ergo z in scientia maiorē habet sufficientiā deus q̄ anima illa que dignior est omni creatura. Jllud vero apostoli quod inducunt Nemo nouit que dei sūt nisi spiritus dei qui solꝰ scrutat omnia. ꝓ nobis facit. Nox em addidit apl̄us. nos aūt spiritū dei habemꝰ. vt ꝓ spm dei quez habebat ꝓfunda se scire ostēderet. Sz anima illa pre omnibus spiritū dei habuit cui spiritus non est datus ad mensuraz. vt ait Johannes euangelista. Bona ergo spiritussancti sine mensura habuit. ergo z sapientiam. Omnia ergo sciuit anima illa. Si em quedam sciuit quedam non. nō sin mēsura scientiam habuit Sz sine mensura scientiam habuit. Scit ergo omnia. Fulgentius etiam in sermone quodaz multa inducit quibus asserit animam illam reruz omnium scientiā habere vtēs autoritate apostoli dicentis. Jn quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Nō etiā ratione potest ꝓbari sic. Nihil scit aliquis quod eius anima ignorat. Sed christꝰ ꝑm omnium cōcessionem omnia scit. ergo anima eius omnia scit. Ad id vo quod dicūt si omnia scit. ergo scit creare mundum vl̄ se ipsam. Respondemus q scientiam habet mundum creandi. sed non potentiaz z creandi animam z scit quomodo deus seipm creauit. habet ergo scientiam sui create. sz Fulgēti⁹.

Opinio quorundam. Respōsiones inducunt.

nō sui creande. qr nō est creanda ꝫ creata.

Quare deus non dedit ei potentiam omnium vt scientiā. c

Si vo qritur quare deus non dederit ei potentiaz faciendi omia vt scientiam: Respōderi potest. ḋa naturaliter capax est scientie. ⁊ ideo id cōgrue ei datū est sine mensura. cuius ipa naturaliter capax est Nō est autem ei datum posse omnia facere que deus facit. ne omnipotens et per hoc deus putaretur. Ceruntamē forte nec potentiam faciendi omnia ei deus pstare potuit. ⁊ si potentiaz faciendi aliqua que non facere potest. Scit ergo anima christi omnia que deus scit in verbo dei. quod liquidius et psentiꝰ omni creatura ptemplatur vt ei vnita. in quo etiā angeli. ⁊ que dei sunt ⁊ que futura sūt cognoscunt.

Quō intelligenda sint quedā verba Ambrosij sup Lucam. d

Sed si illa aīma nō habet tantam potentiam. quantā ⁊ deus. nec homo assumptus tantam potentiā q̄ntam et deus. quomodo ergo intelligitur illud Ambrosij super Lucam vbi angelus de nascituro filio virginis ait. hic erit magnus. ⁊ filius altissimi vocabitur. Nō ido inquit erit magnus. q̄ ante partum virginis magnus nō fuerit. sed quia potentiam quā dei filius naturaliter habz homo erat ex tempore accepturus. vt vna sit persona homo et deus. Ecce aperte dicit. q̄ homo erat accepturus ex tempore potentiā. quā dei filius habuit naturaliter. Sed si homo accepturus erat illam potentiam. ergo vel psona. vel natura hominis. Sz psona nō: quia semper habuit ⁊ habet. ergo natura. Si natura: ergo anima Nam de carne cōstat q̄ accipe non posset. Ad quod dicimꝰ illud esse accipiendum de persona sed non inquātum est dei. immo inquantū est psona hominis. Una est em̄ persona dei ⁊ hominis. ⁊ filij dei ⁊ filij hominis. Que iquātum dei persona est. semper ⁊ naturaliter omnipotentiam habuit. sed inquātum est hominis: nō semper fuit. Illa ergo persona que semp fuerat dei. futura erat hominis persona. ⁊ sm hoc q̄ futura erat hominis persona: acceptura erat ex tempore potentiam quā naturaliter est semper habuerat inquantum dei persona. Scōm hanc distinctionem. illud ⁊ similia sane possunt accipi Que distinctio in pluribus questionuz articulis est necessaria aduersus quorūdam perplexam verbositatem. Sed cum de rebus cōstat. in verbis frustra hr̄ cōtrouisia.

Ista est distinctio decimaquarta huius tertij libri. In qua magister postq̄ egit ō plenitudine per fectionis christi q̄tum ad gratiam ⁊ scientiam. compat pfectionem inquātū est hominis ad diuinam. Et tria facit. Nā primo inquirit an christi anima sciat omnia que scit deus. Secūdo quare anima christi non habeat omnipotentiaz sicut habz omniscientiam. Tertio excludit quandā obiectionez in contrariū factam. Primū facit vsq; ibi. Si vo quaritur. Scōm vsq; ibi. Sed si anima illa. Tertium vsq; ad finē distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Licet pater dedit xp̄o sm animam omnē scientiā eisdem tamen cōmunicare nō potuit omnipotentiam. Hanc magister ponens querit. Utrum anima christi habeat scientiam seu potentiaz equalem deo. ⁊ vtrū anima christi scit omnia que scit deus. Et respondē do dicit q̄ sm quorundā opinionē anima x̄pi nō habet equalem sapientiā cum deo nec scit omnia q̄ scit deus. eo q̄ anima x̄pi sit creatura. ⁊ nulla creatura sit equalis deo. vel possit equari deo. Et confirmat hoc autoritate cassiodori qua dicit. q̄ si anima christi sciret omnia que scit deus. sequereť q̄ sciret seipsam immo totū mundū creare. cum hoc sciat deus. sed hoc est absurduz. ergo ex quo sequiť. Postea ponit magister opinionē ꝓpriā di. animam x̄pi per sapientiam sibi gratis collatā in verbo cui vnita est scire omnia que scit verbuz. i. deus. Et subdit q̄ quis sciat omnia que deus scit. non tamen potest omnia que deus potest. Ex ista tñ omniū scientia anima christi non equaľ scire dei. qr anima x̄pi nō ita clare scit oia sicut deus. Et etiā licz equaľ scientie dei quo ad numerū scito ⁊. nō tamen equaľ sibi in modo sciendi Quod aūt aplus dicit. nemo nouit que sunt dei nisi spiritꝰ dei. istis dictis nō obstat. immo arguit ꝓpositum. qr intelligit de spiritu qui datus est x̄po nō admensurā. Etiā magister ꝓbat ꝓpositū suū tali ratōne. Nullus aliquid scit qō aīa eius ignorat. sed christus sm oēs doctores scit oia. igitur eius anima scit oia. Ad argumentū opposite oppositiōis quo dicť q̄ si anima x̄pi sciret oia. sciret creare mūdū ⁊ seipaz Respondet etem̄. q̄ anima x̄pi habet scientiā creandi. sed non potentiā. qr scit quō mūdus est creatus ⁊ se esse creatā ⁊ nō creandā. Scōa ꝓpositio est hec. Cōcedimꝰ catholice x̄pi animā nō habuisse omnipotentiā. Hec ꝓpositio est scōa ps ꝓpositionis p̄misse quā magister insinuans querit. Cur aīa x̄pi nō habz potētiā oia faciēdi sic potētiā oia cognoscēdi. Et rñdet q̄ hoc ē iō. qr fuit naturaliť capax oīs scie: nō tñ oīs potentie. Tertia ꝓpositio est hec. Mgr̄ cōcedit q̄ dei filiꝰ sm q̄ hō omipotentiā q̄ncq; accepit. Hanc magister insinuat autoritate Ambrosij dicentis sup illo x̄bo Luc̄. j. Hic erit magnꝰ ⁊ filiꝰ altissimi vocabiť. diē magnꝰ erit. qr potētiā quā filiꝰ dei naturaliť hz. homo erat ex tpe accepturus. Ex ista autoritate arguit sic. Si homo erat illam potentiam acceptur⁹ vel igitur psona vel natura. non psona. quia illa habet ⁊ semp habuit sapientiā illam. igitur natura. ⁊ p consequens anima. cum caro talis potentie nō sit ca-

pax. Et rñdet q̄ ly hō in autoritate illa supponit ꝓ ꝑsona xp̄i nō inquātuz est ꝑsona dei sed hoīs. que tñ vna et eadē est. sed sicut dicitur ꝑsona filij dei que sꝑ fuit homo. ꝑsona ī tempore esse cepit. Si cꝑsona filij inquātum erat futura ꝑsona hoīs. erat potentiā illā ex tpe acceptura. tamen naturaliter semꝑ habuit. et persona christi omnipotentiam quodammodo accepit. Et tm̄ in speciali.

De hoīs defectib⁹ quos assumpsit xp̄s in humana natura. a

DI. XV

i Illud quoqz ꝑtermittendū non est q̄ dei filius naturā hominis accepit passibilē. animam passibilem carnem passibilem ⁊ mortalem. Ut enim ꝓbaretur verū corpus habere: suscepit defectus corꝑis. famem. sitim. ⁊ hmōi. Et vt veram animā ꝓbaret̄ habere: suscepit defectus anime. s. tristiciā. timorē. dolorē. et hmōi. Omnis aūt sensus anime est. Non em̄ caro sentit. sed anima vtens corꝑe velut instrumento. Uñ Augu. sup genesim ī li. xij. Non corpus sentit sed anima ꝑ corpus quo velut nuncio vtitur ad confirmādū in seipsa qd̄ extrinsecus nūciat̄. Sicut ergo anima quod foris est ꝑ corpus tanq̄ꝫ ꝑ instrumentū videt ⁊ audit. ita etiā ꝑ corpus quedā sentit mala que sine corꝑe non sentiret. vt famen ⁊ sitim ⁊ hmōi. Uñ non immerito defectus corporis dicunt̄. Quedā aūt ꝑ corp⁹ immo etiā sine corꝑe sentit. vt est timor ⁊ hmōi. Sentit ergo anima dolores. sed quosdā ꝑ instrumentū corporis quosdā ꝟo non. Suscepit aūt xp̄s sicut veram naturam hominis ita ⁊ veros defect⁹ hominis sed non omnes. Assumpsit enim defectus pene sed non culpe. Nec tamen omnes defectus pene. sed eos om̄s q̄s homini eū assumere expediebat ⁊ sue dignitati nō derogabat. Sicut em̄ ꝓpter hoīem homo factus est. ita ꝓpter eū hominis defectus suscepit. Suscepit em̄ de nr̄o vt de suo nobis tribueret vt nostrū tolleret defectum. Suscepit em̄ nostrā vetustatē vt suam nobis infunderet nouitatē. Simplam ille accepit vetustatē. i. pene. vt nostrā duplam cōsumeret. i. pene et culpe.

Aug. ī li. de tri. de hominis d̄ fectib⁹ quos assumpserit xp̄us in hūana natura.

Qualiter accipiendū sit illud qd̄ ait Leo papa. b

Tradit autoritas q̄ dñs noster in se suscepit oīa infirmitatis nostre. ꝑter peccatū qd̄ nisi accipiat̄ de ill' tm̄ q̄ eū sumere ꝓ nobis oꝑtuit nec dedecuit. falsum esse ꝓbabit̄. Non em̄ assūpsit ignorantiā aliquā. cum sit ignorantia q̄dā que defectus est nec pctm̄ est. s. ignorantia inuincibilis. Nā vincibilis peccatū est. Si tñ de his est que nobis expedit scire Sunt em̄ quedā quoꝝ scientia nō affert vel ignorantia nō impedit salutē. ⁊ forte taliū rerū ignorantia defectus nō est. Cōstat aūt nobis esse ignorantiā atqꝫ difficultatē volēdi vel faciendi bonū. que ad miseriā nostram ꝑtinēt. Uñ Aug. in li. iij. d̄ libero arbitrio Approbare inquit falsa ꝓ veris vt erret inuitus ⁊ resistente atqꝫ torquēte dolore carnalis vinculi nō posse a libidinosis oꝑibus tꝑare. nō est natura īstituti hoīs. sed pena damnati Ex qua miseria peccantib⁹ iustissime inflicta liberat dei gratia. qꝛ spōte hō libero arbitrio cadē potuit. nō etiā surgere Ad quā miseriam ꝑtinet ignorantia ⁊ difficultas quā patit̄ oīs hō ab exordio natiuitatis sue. nec ab isto malo quisq̄ꝫ nisi gr̄a dei liberat̄. Ecce euidēter dicit h̄ Aug⁹. ignorantiā qua quisqꝫ inuitus falsa ꝓ veris approbat. ⁊ difficultatē qua ñ pōt se tꝑare a malo. ad miseriā nostrā ꝑtinere. ⁊ penaꝫ eē hoīs. Hec aūt xp̄s nō habuit. Nō ergo accepit om̄s defectus nostre infirmitatis ꝑter peccatum.

Augusti.

Qd̄ ignorantia talis et difficultas non sit peccatū. c

Sed forte aliquis dicet illa esse peccatū. Cui obuiat illud qd̄ Aug. tradere videt̄. h̄. s. deū inculpabilit̄ añ pctm̄ in exordio ꝯditōis hoī potuisse indere vt essent ei naturalia. Ita in lib. retractionū inquiens. Ignorātia ⁊ difficultas. etiā si essent hoīs ꝑmordia naturalia. Nec sic esset culpandus deus: sed laudandus. Sꝫ si hoc hō in ꝑmordio naturalit̄ habuisset. nūq̄d essent in eo defect⁹ ⁊ pene? Si defectus vel pena ei indita fuisset añ pctm̄. iniuste cū eo agi videret̄ si añ culpaꝫ sentiret penā. Ob hoc sane dicimus illa non fuisse defectus vel penas si naturalit̄ hoī in fuissent. sicut nō fuit hoī añ pctm̄ nōdū gr̄am adepto defectus siue pena nō posse ꝓficere. Sed postq̄ꝫ gratiā recepit. ꝑ quā ꝓficere potuit ⁊ ad tp̄s ꝓfecit. eāqꝫ cl̄pa sua p⁹ amisit. simulqꝫ ꝓficiendi facultatē ꝑdidit. defect⁹ fuit ei ⁊ pena non posse ꝓficere. scꝫ malū declinare ⁊ bonū facere. Omnes ergo defect⁹ nr̄os suscepit xp̄s ꝑter pctm̄ q̄s

Augusti.

ei ꝯueniebat suscipe. ⁊ nobis expediebat. Sūt em̄ plura egritudinū genera ⁊ corporis vicia. a quib⁹ omnino immunis extitit Quos em̄ defectus habuit. vl' ad oñsionē vere humanitatis vt timorē ⁊ tristiciā. vel ad impletionē opis ad qd̄ venerat vt passibilitatē ⁊ mortalitatē. vl' ab immortalitatis despatiōe spem nostrā erigēdā vt mortem suscepit. Hos aūt defectus nō ꝯditionis sue necessitate. ꝑ miseratiōis volūtate suscepit. Ueros quidē habuit d̄fect⁹ sicut ⁊ nos ꝑ nō eadē cā. Nos em̄ ex pctō origi|nali hos defectus trahimus sic̄ apl's isinuat dicens. Corpus quidē ꝓpter pctm̄ mortuū est. i. necessitatē moriendi habuit in se. Christus aūt nō ex pctō hmōi habuit defectus qꝛ sine pctō est ꝯceptus ⁊ natus et in terris ꝯuersatus. Sed ex sola miseratiōis voluntate de nostro in se transtulit veram infirmitatē sicut accepit verā carnē quā sine omni infirmitate assumere potuit sic̄ absqꝫ culpa eandem suscepit.

Quia sola volūtate hos defect⁹ suscepit nō necessitate conditionis.

Autoritatibus probat christū ꝑm hominez vere dolores sensisse ⁊ timuisse ꝯtra q̊sdā hoc negātes. d

Sed qꝛ nonnulli d̄ sensu in passione humanitat̄ xp̄i male sensisse inueniunt̄ asserentes similitudinez atqꝫ imaginē passionis ⁊ doloris xp̄m hominem ꝑtulisse. sed nullū omnino dolorē vel passionē sensisse. Autoritatuz testimonijs eos ꝯuincentes indubitabile faciamus qd̄ supra diximus. Propheta Esaias di. Uere languores nr̄os ip̄e tulit. ⁊ dolores nostros ip̄e portauit. Et veritas ip̄a in euāgelio ait. Tristis est anima mea vsqꝫ ad mortē. vbi etiā legit̄. Cepit Jesus pauere ⁊ tedere. Propheta etiā ex ꝑsona xp̄i ait. Repleta est malis aia mea Qd̄ exponēs aug. inq̄t. Non vitijs ⁊ pctis ꝑ humanis malis id est doloribus repleta fuit aia xp̄i q̄b⁹ ipsa cōpatit̄ carni. Nō em̄ dolor corpis pōt esse sine aia. Dolere aūt aia etiā nō dolente corpe pōt. Hos aūt humane infirmitat̄ affectus. sicut ip̄am carnē ac mortē nō ꝯditionis necessitate. sed miserationis voluntate suscepit. Ambro. etiā in li. iij. d̄ tri. ait. Scriptū est. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Timet ḡ xp̄s. ⁊ dū Petrus nō timet xp̄s timet. Petrus dixit. Animā meā ponā ꝓ te. Christus dicit anima mea turbat̄. Utrūqꝫ verū est ⁊ rationis plenū

Ambrosi.

qꝫ et ille qui est inferior nō timet. ⁊ ille q̄ superior est gerit timentis affectū. Idē in eodem. Ut homo turbatur. vt hō flet. vt homo crucifigitur. ꝑ naturā hominis ⁊ tediauit ⁊ resurrexit. Nō turbatur eius virtus Nō turbatur eius diuinitas. sed turbatur anima. ꝑm humane fragilitatis assumptionem turbatur. Nā qui suscepit animā. suscepit etiam anime passionē. Non eniz eo quod deus erat aut turbati aut mori. Idē in eodem. Suscepit tristiciaz meā. confidēter tristiciā nomino qui crucem p̄dico. Ut homo habuit tristiciam quā in eo suscepit affectu. mihi cōpatitur. mihi tristis est. mihi dolet. Ergo ꝓ me ⁊ i me doluit qui pro se nihil habuit quod doloret Doles igitur domine Jesu vulnera mea nō tua. quia tu non pro te sed pro me doles Hieronymus quoqꝫ in explanatione fide ait. Nos ita dicimus hominem passibilē a deo filio susceptum vt deitas impassibil' ꝑmaneret Passus est em̄ filius dei non putatiue. sed vere omnia que scriptura testatur ꝑm illud qd̄ pati poterat. s. ꝑm sb̄am assumptā. Licet ḡ ꝑsona filij susceperit passibilē hominez. ita tamen eius habitatione ꝑm substantiā suā nil passa est. vt tota trinitas quā impassibilem necesse est confiteri. His alijsqꝫ autoritatibus ꝑ spicuum fit xp̄m vere passibilem assumpsisse hominez. atqꝫ in eo defectus ⁊ affect⁹ nostre infirmitatis suscepisse. sed voluntate nō necessitate conditionis.

Hierony.

Hic ponit que predictis aduersari videntur. e

Quedaz tamen reperiuntur in sanctorum tractatibus que p̄missis aduersari videntur. Nā sup illū locū psalmi. Clamaui ⁊ non exaudies. Aug. tradere videt̄ xp̄um nec vere timuisse. nec vere tristatum esse dicens sic. Quomō hic dicit. qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. sed de nobis corpore suo hoc dicit. Corporis eniz sui id est ecclesie gerebat personam. sicut ⁊ alibi cum dicit. Trāseat a me calix iste. ꝓ nobis loquitur. nisi forte putatur timuisse mori. sed nō vere timebat domin⁹ pati tertia die resurrecturus. cum arderet Paulus dissolui et esse cum christo. Nō enim fortior est miles q̄ imperator. Miles eniz coronand⁹ gaudet mori. ⁊ domin⁹ coronatur⁹ timet mortem. Sed infirmitatem nostrā representās ꝓ suis infirmis q̄ timēt mori h̄ dixit. Uox

Augusti.

Hiero. sup euangeliū. illorum erat. Hiero. etiam ait. Erubescāt qui putant saluatorē timuisse mortē ꝛ passiōis pauore dixisse. trāseat a me calix iste

De terminatio autoritatū. f

Ne aūt in sacris literis aliqua aduersa diuersitas esse putet harū autoritatū verba in hunc modū accipienda dicimus. vt nō veritatē timoris et tristicie vel ꝓpassionē sed timoris et tristicie necessitatē et passionem a christo remouisse intelligantur. Habuit em̄ xp̄s veruz timorem ꝛ tristiciam in natura hominis. ꝑ non sicut nos qui sumus mēbra ei⁹. Nos em̄ causa peccati nostri his defectibus necessario subiacem⁹. ꝛ in nobis sunt isti defectus p̄m ꝓpassionē ꝛ passionē. sed in christo nō nisi p̄m ꝓpassionē. Sicut em̄ in peccatis gradus quidā notant ꝓpassio ꝛ passio. ita ꝛ in his penalibus affectibus. Afficit em̄ q̄s interdū timore vl̄ tristicia ita vt mentis intellectus nō inde moueat a rectitudine vel dei cōtemplatione. ꝛ tunc propassio est. aliquādo v̄o mouetur ꝛ turbat tunc passio est. Christus v̄o nō fuit ita turbatus in anima timore vel tristicia vt a rectitudine vel dei cōtemplatione aliquatenus declinaret. p̄m quē modū intelligitur cum dicitur non timuisse vel tristis fuisse.

De passiōe ꝛ ꝓpassiōe timoris et tristicie.

Hieron. sup Matth. Unde Hiero. sup math. vbi legitur. Cepit cōtristari ꝛ mestus eē. At veritatē inq̄t p baret assumpti hominis vere contristar⁹ ē sed nō passio eius dominatur animo. vez ꝓpassio est. Unde ait. Cepit ꝛ tristari. aliud est em̄ contristari. aliud incipere cōtristari Quod est. aliter contristatur quis p ꝓpassionem. aliter per passionez. Ideoq̄ p̄m hanc distinctionez aliquando dicitur xp̄s nō ꝛe timuisse aliq̄n vere timuisse. qz vez timorē habuit ꝛ tristiciā. ꝑ nō p̄m passionē. neq̄ ex necessitate conditionis. Un̄

Aug⁹. sup Iohannem Aug. ex his causis volens assumi dictoz intelligentiam. dicit xp̄m nō vere timuisse vel tristatum eē et incontinenti veram tristiciam habuisse. Ih̄s verbis infirmos in se p̄signans domin⁹ ait. ℙater si fieri potest. transeat a me calix iste. Non em̄ vere timebat domin⁹ pati tertia die resurrecturus. cum arderet paulus dissolui ꝛ esse cū christo. Iste gaudet cozonandus. ꝛ tristis est dominus cozonaturus. Ecce hic videtur tristiciam ꝛ timorem a christo remouere. Continuo autem subiunxit. sed tristiciam sic assumpsit quomodo carnem. Fuit em̄ tristis sicut euangeliū dicit. Si em̄ tristis nō fuit cū euangeliū dicat tristis ē anima mea ꝛc̄. ergo ꝛ quando dicit dormiuit Iesus. Non dormiuit. vel q̄n̄ dicit mandu casse. non manducauit. et ita nihil sanum relinquit vt dicat etiaz qz corpus nō erat verū. Quicquid ergo de illo scriptum est verum est et factum est. Ergo ꝛ tristis fuit. sed voluntate tristiciam suscepit veraz quomodo voluntate carnem verā. Apte noscis eundem sibi in his verbis contradicere. nisi varias dictorū discerneret causas. Ex quibus intelligentia verboz assumenda est. Si em̄ discernatur intelligētie causa predictorum verborū nihil occurrit contradictionis.

De quibus dā hilarij capitulis val de obscuris que videntur cōmuni sententie obuiare. g

Verū tamē magis mouent ac difficiliorē afferunt questionez verba hylarij. q̄bus videtur tradere. ict⁹ et vulnera. ꝛ hmōi. sic in xp̄m incidisse vt passionis dolorem nō incuterēt. sicut telū tractū p aquam vel ignem vel aera ea facque et cū trahit p corpa animata. q̄a pforat ꝛ cōpungit. nō tamē dolorē ingerit. qz nō sunt ille res doloris capaces. Ita ꝛ corpus christi sine sensu pene vim pene accepisse dicit. qz sicut corpus nostrū non habet talem naturā. vt valeat calcare vndas ita corpus christi dicit non habuisse naturam nostri doloris. qz non habuit naturā ad dolendū. Ait em̄ sic in .x. libro. Unigenitus deus hominem verū p̄m similitudinem nostri hominis non deficiens a se do sumpsit. In quo q̄uis aut ictus incideret aut vulnus descenderet. aut nodi concurrerent. aut suspensio eleuaret. afferrent q̄dem hec impetū passionis. nō tamen passionis dolorē inferrent vt telū aliq̄ō aquā pforans vel ignem compūgens. vel aera vulnerans. omnes q̄dem has passiōes nature sue infert. vt pforet. vt compūgat vt vulneret. sed naturā suā in hoc passio illata nō retinet. dū in natura non est vl̄ aquā forari vel pungi. ignem vel aera vulnerari. q̄uis nature teli sit ꝛ vulnerare ꝛ compungere ꝛ forare. ℙassus q̄dem xp̄s est dū cedit. dū suspendit. dū mozit. sed i corpus irruens passio. nec nō fuit passio. non tñ naturā passionis exercuit. duz ꝛ penali

Hilarius

misterio pena deseuit. et virtus corporis sine sensu pene vim pene in se deseuientis excepit. Habuit sane illud dominicū corpus doloris nostri naturā. Si corpus nostrum id nature habet. vt calcet vndas et fluctus desup eat. nec clause dom⁹ obstaculis arceat. At vero si dominici corporis solū ista natura sit vt ferat in humidis et stat in liquidis. ⁊ structa trāscurrat. quid p naturā humani corpis carnem ex spiritusancto conceptā iudicam⁹? Caro illa de celis est. ⁊ homo ille de deo est. habēs ad patiendū corpus et passus est. Sed naturam nō habens ad dolēdū. Idē in eodem videam⁹ an ille passionis ordo infirmitatem in dño doloris pmittat intelligi. dilatis em̄ causis ex quibus metū dño heresis ascribit. res ipas vt geste sunt ꝓferamus. Nec ei fieri pōt vt timor eius significetur in verbis: cuius fiducia cōtinuat in factis Timuisse ergo heretico passionē videtur. Sed ob ignorātie hui⁹ errorē petrus ⁊ sathanas ⁊ scandalū est. An ne timuit mori qui armatis obuius pdijt. ⁊ in corpe eius infirmitas fuit. Ad cuius occursum ꝓsternata psequentiū agmina supinatis corporibus conciderūt. Quā ergo infirmitatez dominatā hui⁹ corpis credis cuius tantā habuit natura virtutem. Sed forte dolorem vulnerū timuit Quē rogo o tu dñice infirmitatis assertor penetrātis carnē clauī habuit terrorem. q̄ excisam aurē solo restituit attactu. ꝓducens hec aurez manus clauū dolet. ⁊ sentit vulnus qui alteri dolorē vulneris nō relīqt. ꝓpungēdi carnis metu tristis est cuius attactu caro postcedē sanatur. Item collatis ergo dictorū gestorūq; virtutib⁹ demonstrari nō ē ambiguum in natura corpis eius infirmitatē corpee nature nō fuisse. ⁊ passionē illā licz corpi illata sit. nō tñ naturā dolendi corpi intulisse. qz licz forma corpis nostri eēt in dño. nō tñ vicios infirmitatis nostre forma erat in corpe quod ex cōceptu spiritus sancti virgo pgenuit. Audisti lector verba hyla. q̄bus dolorē excludere videt. Sed si excussa sensus ⁊ impietatis hebetudine premisisti diligenter intendas atq; ipsius scripture circūstantiā inspicias dictorum rationē atq; vtutē pcipe vtcūq; poteris ⁊ intelligentiam arguere nō attēptabis Intelligitur em̄ ea rōne dixisse dolorē passionis in xp̄m nō incidisse. ⁊ virtutē corporis xp̄i excepisse vim pene sine sensu pene. q̄a doloris causam et meritū in se nō habuit. qđ videtur notasse vbi ait. Nō habēs naturā ad dolendū. ⁊ ideo nō iudicanda est caro illius ꝑm naturā nostri corpis. nec in eo etiā dñium habuit passio. Ita etiā non habuit naturā ad timendū vel tristanduz qz nō habuit talez naturā in qua esset causa timoris vel tristicie. Itaq; necessitas timendi nō fuit in eo sicut est in nobis. Nec natura doloris fuit in eo sicut est in nobis Tristiciam tñ in eo fuisse cōsequenter asserit. sed causam eius extitisse: nō suā mortē sed defectū petri ⁊ alioꝝ apl̄oꝝ. Dicit em̄ xp̄m nō ꝓpter mortē. sed vsq; ad mortem tristem fuisse. His verbis. Interrogo q̄d sit xp̄m tristē esse vsq; ad mortē. ⁊ tristē eē ꝓpter mortē? Nō em̄ eiusdē significatōis est tristem esse ꝓpter mortē. ⁊ vsq; ad mortem. Quia vbi ꝓpter mortē tristicia est. illic mors cā tristicie est Ubi vo tristicia vsq; ad mortē est. Mors nō tristicie causa ē sed finis. Adeo aūt nō ꝓpter mortē suscepta est tristicia. vt sic destituta p mortē Nō ergo sibi tristis est. sed illis q̄ in scādalo p infirmitatē carnis erant futuri. q̄s monet orare ne inducant in temptationez. q̄ ante pollitici erant se nō scandalizari.

De tristicia christi ⁊ eius cā ꝑm cūdē.

Hylarius in li. ō synodis Cū hec passionū genera infirmitatez carnis afficiant. deus ūbuz caro factū nō potuit ad se demutabilis esse patiendo. Ubuz em̄ qz caro factū ē lz se passioni subdideritñ tñ demutatū est passibilitate patiēdi Nā pati potuit ⁊ passibilis esse potuit. qz passibilitas nature infirmē significatoē. passio aūt eorum est q̄ sūt illata pcpes sio.

Jsta est distinctio. xv. hui⁹ tertij

libri et scōs tractatus hui⁹ libri. In quo quidē tractatu postq; magister egit de eterni verbi incarnatōne. Agit de eiusdē verbi incarnati passione. Et tria facit in psenti disti. in qua agit de defectibus a xp̄o assumptis. Nam primo ostendit quos defectus verbum cū humana natura assumpsit. Scōo rōnez huiusmodi assumptionis reddit. Tertio circa hoc quorundā errorē repellit. Primū facit vsq; ibi. hos autem defectus. Scōm vsq; ibi. Sed qz nōnulli. Tertiū vsq; ad finem dist. In speciali magistri sententia stat in tribus ꝓpositionib⁹. quarū prima est hec. Filius dei carnē passibilē ⁊ animā ꝓ nobis assumpsit ⁊ omnes defectus quos sue dignitati ⁊ nostre saluti congrue novit. Hanc magister insinuans ꝓponit primo q; filius dei naturam humanam passibilem tam quo ad corpus q; quo ad animam assumpsit. et vt ꝓbaret habere verū corpus ⁊ veram animā. assumpsit cū natura ipius defectus nature. vt famen sitim tristiciā timorē ⁊ hmōi. quoꝝ quidā dicunt defectus anime vt tristicia et timor. Alij corpis vt fames sitis ⁊ hmōi. Ūn vlterius concludit. q; verbum assumpsit defectus pene. sed tm̄ illos quos ipse ꝓ redemptione generis humani cōgruebat assumere et suā dignitatem decebat. Et subdit q; si in scriptura inuenitur. q; filius dei oēs nostras infirmitates assūpserit ꝓter peccatū. hoc intelligendū est ō defectib⁹ que sue dignitati nō derogant non em̄ assumpsit ignorantiam que q̄nq; solum est pena seu defectus et nō culpa. neq; assumpsit difficultatē ad bene operandum. qđ tamen spectat ad nostram miseriā ⁊ defectū et per consequens nō assumpsit omnes penales defectus anime. Similiter etiā nō assumpsit oēs defectus corpis. quia non assumpsit plures egritudines ⁊ vicia corpis. Unde tandē cōcludit q; oms defectus assumpsit quos eum decebat ⁊ nobis cōuenichat ip

sum accipere. quos quidē accepit. vel ad ostensionē vere humanitatis vt timorem vel tristiciā vel ad impletionē operis ad quod venit. s. humane redemptionis. ppter quod assumpsit passibilitatem corporis vel ad erectionem nostre spei in gloriā immortalitatis vt mortem corpis. Scōa ꝓpositio est hec. Christus nostras infirmitates non accepit coacta necessitate. sed sue miserationis spontanea volūtatē. Hāc magister insinuans dicit christū hmōi defectus nō assumpsisse sicut talib⁹ necessitate subiacem⁹. sed ex miseratione sue voluntatis spōte eos assumpsit. nā nos ex peccato originali eos cōtrahimus. imo vitare nō possumus. Christus aūt peccatum hmōi non contraxit nec actuale cōmisit. ideo ex debito seu necessitate sue conditiōis ipos habere nō debuit. Tertia ꝓpositio est hec. Ut heretici humanā naturam i christo passibilitatī fore subiectā negant sic ipm christum ꝟm carnem impassibilē fore asserunt. Cōtra magister ostendit esse falsum diuersis sacri canonis et sanctorum autoritatibus que patēt in textu Et subdit postea quorūdā autoritatū ōclarationē. s. Aug⁹ et Hiero. que videntur dicere q xp̄s nō timuit nec tristatus extitit. i. nec tristatus fuit. dicens eos velle dicere q xp̄s non timuit nec tristatus fuit coacta necessitate sicut nos qñq; timemus vel tristamur. sz spontanea et libera voluntate. Vel volunt dicere christum nō timuisse vel tristatū fuisse ꝟm passionē sicut nos q vicz p hmōi passiōis a sua rectitudie mēs deijcitur et in dei contēplatione impedit. sed q timuit et cōtristabat solū ꝟm ꝓpassionē que est qñ sic tristicia quis mouet q tñ rō a sua rectitudine minime deijcitur et nec mens a cōtemplatione diuina declinet Nam xp̄s fuit immunis a peccato. ideo non habuit cām hmōi sustinendi nisi sponte vellet. et tñ i spāli.

An in christo fuerit necessitas patiendi et moriendi que est defectus generalis. a

DI. XVI b

Hoc autē questio ex predictis ducens originez. Dictū est em̄ supra q xp̄s in se nostros defect⁹ suscepit. ꝓter peccatū Est autē homis q̄daz generalis defectus. qui pcipm̄ nō est. s. necessitas patiendi vel moriendi. Uñ corp⁹ nostrū nō tm̄ mortale. ꝟ etiam mortui dicitur q nō tm̄ aptitudinē moriendi sed etiā necessitatem habet. Idcirco queritur vtrū necessitas talis in xp̄i carne fuerit? De aptitudine em̄ moriendi q i eo fuerit ambiguum non est. que etiā ān pcipm̄ in hoie fuit. qñ aliqs in eo nō fuit defectus. nec ḡ mortalitas illa tūc in eo fuit defectus q natura ei erat. Uñ etiā quidā talē mortalitatez in nobis nō esse defectum nō improbe tradūt. sed necessitatē moriendi vel patiendi que etiaz mortalitas dicit vel passibilitas Dicit em̄ homo nūc passibilis vel mortalis. non modo ꝓpter egritudinē. sed etiaz ꝓpter necessitatē. Sed nūquid hic ꝺfect⁹ fuit in christi carne? Anima q̄z ei⁹ cū passibilis extiterit ān mortē. nūquid necessitatem patiēdi habuit? Si em̄ necessitas patiendi vel moriendi fuit in xp̄o. nō videt sola volūtate miseratiōis defect⁹ nostros accepisse. Ad qđ dici pōt. xp̄m voluntate nō necessitate sue nature hos defect⁹ sicut alios suscepisse. s. necessitatē patiēdi i anima. simul aūt patiendi et moriendi i carne Uel ex hanc necessitatē nō habuit ex necessitate sue cōditiōis. q a peccato immunis sed ex sola voluntate accepit. ꝺ nostra infirmitate ponens tabernaculū suū in sole. s. sub temporali mutabilitate et labore. Uñ sup epistolā ad hebreos autoritas dic̄. q sicut hominib⁹ alijs iure et lege nature statutū est semel mori. ita et xp̄s eadē necessitate et iure nature semel oblatus est et non sepe Nec ideo dicit iure nature q ex natura sue cōditōnis hūc defectū traxerit. quia etiā nō puenit nobis ex natura ꝟm qđ prius est instituta. sed ex ea peccato viciata. et ideo ꝺr̄ ꝺfect⁹ naturalis. q quasi pro natura inoleuit in omnib⁹ diffusis.

An ala christi habuit necessitatez ꝓpatiendi.

An illa mortalitas ān peccatū nō fuit in hoie defect⁹

An illa mō sit in nobis.

De statibus hois et quid de singulis xp̄s accepit. b

Et est hic notandū xp̄m de omni statu hois aliquid accepisse q̄ oēs venit salutare. Sūt em̄ q̄tuor status hois. p̄m⁹ ān pcipm̄. scōs post pcipm̄ et ante gr̄am. terti⁹ sub gratia. quartus in gloria. De p̄mo statu accepit immunitatē peccati. Uñ Aug⁹. illud iohis euāgeliste exponens. Qui desursum venit sup oēs ē. Dicit xp̄m venisse desursum. i. de altitudine humane nature ān peccatū. q de illa altitudine assūpsit verbū dei humanam naturam dū nō assumpsit ipsam cl̄pam cui⁹ assumpsit penā. Sed penā assumpsit ꝺ statu scōo et alios defect⁹. De tertio ꝺo gratie plenitudinē. De quarto non posse peccare. et dei pfectā cōtemplationē. Habuit em̄ simul bona vie quedā et bona patrie: sicut et quedā mala vie.

Aug. super Johānē euāgelistam.

Ista est distinctio .xvj. huius tertij libri. In qua magister postq̄ egit de christi patientis passibilitate. Agit de patiendi necessitate. Et tria circa hoc facit. Nam primo questionem quandam ꝓponit. Secundo eam soluit. Tertio solutionis ꝓfirmationē adiūgit. Primū vsq; ibi. Ad qđ dici pōt. Scōm vsq; ibi. Et est hic notandum. Tertiū vsq; ad finem distin. In speciali tē. quarū prima est hec. Christus oēs defectus nostros assumpsit q̄ nil latenus culpam vel peccatum includunt. Hec ꝓpositio supra ꝓbata est. igit̄ suppono eā verā. cuz igit̄

necessitas moziendi sit defectus quidam ꝛ nō culpa dubitari pōt nō immerito an xp̄s etiā talē defectum assumpsit. s. necessitatē mozīdi. De aptitudine moriendi nō est dubiū. qz illa etiā in hoīe a natura fuit ante peccatū qñ nullus defectus in eo fuit. quia illa fuit in homine ante a natura añ pctm̄. ꝛ rñdēdo ponit sententiā scōe ꝓpositiōis. Scōa ꝓpositio ē hec Christus qui immunis fuit a peccato suscepit necessitatē moziendi sola spontanea volūtate et nulla coacta necessitate. Ratio huius est qz vt supradictum est xp̄s assumpsit naturā talem qualē hō habuisset ī statu innocentie in quo statu nō fuisset necessitas moriendi. Nā necessitas moziendi non cōpetebat homini ex natura sue cōditionis ꝑm q natura primitꝰ fuit instituta. sed solū ꝑm q postea fuit ꝓ peccatū vitiata. sed talē naturā xp̄s non assumpsit. ergo licet necessitatez moziendi nō assumpsit sponte tamē moziebatur. Tertia ꝓpositio est hec. Christus qui ꝺz naturā humanā redimisse de quolibet statu homis dinoscitur aliquid assumpsisse. Hanc magister ponēs dicit quadruplicē esse statū hominis quoꝝ primus fuit ante pctm̄. s. statꝰ innocentie. Scōs fuit pꝰ peccatum ante gratiā. s. ante mortem xp̄i. Tertius fuit post pctm̄ et sub gratia qui iam currit. Quartꝰ erit in gloria expers omnis miserie. De p̄mo statu accepit xp̄s peccati immunitatez. De scōo penales defectus. De tertio gratie plenitudinē. De quarto ñ posse peccare ꝛ deū pfecte cōtemplari. Cū igit̄ ihs venit in hunc mundū tanq̄ vniuersalis redemptoz omnes saluaturus naturā humanā assumens de quolibet hoꝝ quatuoꝛ statuū aliq̄d assumpsit. ꝛ ista cōfirmat magister autoꝛitate beati Aug. Et tm̄ ī spāli.

Si omnis xp̄i oratio vel volūtas expleta sit. a

DI. XVII

Post predicta cōsiderari oportet. vtꝝ xp̄us aliquid voluerit vel oꝛauerit quod factū nō sit? Hoc ei estimari p̄t ꝙ hoc quod ipe ait. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Veruntm̄ nō qđ ego volo sed qđ tu vis. Hic nanq̄ voluntatem suaz a patris volūtate discernere videtur.

De voluntatibus christi ꝑm duas naturas. b

Quocirca ambigē dū non est. diuersas in xp̄o fuisse voluntates iuxta duas naturas. diuinā. s. volūtatem ꝛ humanā. Et humana voluntas est affectus rationis vel affectus sensualitatis ꝛ alius est affectus anime ꝑm rationē aliꝰ ꝑm sensualitatez. vterq̄ tm̄ dicit humana voluntas. Affectu aūt ratōnis id volebat quod voluntate diuina. s. pati ꝛ mori. sed affectu sensualitatis nō volebat. imo refugiebat. nec tm̄ in in eo caro contra spiritu vel deū cōcupiscebat. Quia vt ait Augꝰ. nonnullū est vitiū cum caro cōcupiscit ad

uersus spiritū. Caro aūt dicta est cōcupiscere qz hoc ꝑm ipam agit aīa sicut anima ꝙ aurez audit ꝛ ꝙ oculum videt. Caro em̄ nihil nisi ꝙ animam concupiscit. Sed concupiscere dicit cū aīa carnali cōcupiscētia spiritui reluctat habens carnalē delectationē de carne ꝛ a carne aduersus delectationē quā spiritus habet. Ipsius aut̄ carnalis cōcupiscentia causa non est in aīma sola. nec in carne sola. Ex vtroq̄ em̄ fit. qz sine vtroq̄ delectatio talis non seq̄t. Talis ergo rixa taliscq̄ ꝯcertatio in anima christi nullatenus esse potuit. qz carnalis concupiscentia ibi esse nequiuit. Dei etiā voluntas erat ꝛ rationi placebat vt illud ꝑm carnem vellet. quatinus veritas humanitatis in eo ꝓbaret. Nam qui hominis naturam suscepit. que ipsius sunt subire debuit. Ideoq̄ sicut in nobis duplex est affectus: mentis. s. ꝛ sensualitat̄. ita ꝛ in eo debuit esse geminus affectus. vt mentis affectu vellet mori. ꝛ sensualitatis affectu nollet. sicut in viris sanctis fit. Petro em̄ ipa veritas dicit. Cum senueris extendes manus tuas. ꝛ alius precinget te. ꝛ ducet te: quo tu non vis. s. ad mortem. Quod exponens Augꝰ. dicit ꝙ Petrus ad illā molestiam nolens est ductus. nolens ad eā venit. sed volens eaz vicit. ꝛ reliquit affectū infirmitatis quo nemo vult mori. q̄ adeo est naꝝalis vt eū petro nec senectus abstulerit. Unde etiam dominꝰ ait. Transeat a me calix iste. sed vicit euz vis amoris. Ergo ꝛ in christo ꝑm humanitatē ꝛ in in membris eius geminus est affectus. vnus ratōnis charitate informatus. quo propter deum quis mori vult. alter sensualitatis carnis infirmitati propinquus et ei coniunctus quo moꝛs refugitur. Ut em̄ Augu. ait. Paulus mentis ratōe cupit dissolui ꝛ esse cum christo. sensu autem carnis refugit ꝛ recusat. hoc habet humanus affectꝰ. qm̄ diligit vitam odit mortē. Scōm istuz affectum christus mori noluit. nec obtinuit quod ꝑm istum affectū petijt.

Autoritatibus ꝓbat diuersas in christo voluntates. c

Ex affectu ergo humano quem de virgine traxit volebat nō mori ꝛ calicē trāsire oꝛabat. Unde Beda. Beda
Oꝛat transire calicez. qz homo erat dicēs Pater trāseat a me calix iste. Ecce habes volūtatē humanā exp̄ssaz. Vide iā rectū

cor. Sz nõ quod ego volo sed quod tu vis Unde. Non veni facere voluntatem meã quam. s. temporaliter sumpsi ex virgine. sz voluntatem eius qui me misit. quam scilz eternus habui cuz patre. Hic aperte dicit duas in christo fuisse volũtates ꝟm quas diuersa voluit. Hiero. quoqz sup illum locum. Spiritus promptus est. caro autẽ infirma. dans intelligi ħ duas volũtates exprimi ita ait. Hoc cõtra euticianos qui dicunt in christo vnam tm̃ voluntatem. Hic autem ostendit humanam que ꝓpter infirmitatem carnis recusat passiouem. ⁊ diuinam que prompta est ꝑficere dispensationem. Augusti. etiaz duas in christo asserit voluntates dicens. Quantum distat deus ab homine. tm̃ voluntas dei a volũtate hominis. Uñ hoiem xp̃s gerens ostẽdit priuatam voluntatez quandã hominis. in qua ⁊ suam et nostram cõfigurauit. qui caput nostrum est. ⁊ ad eũ sicut membra pertinemus Pater inquit si fieri põt transeat a me calix iste. Hec humana volũtas erat ꝓprium aliquid et tanq̃ priuatũ volens. Sed qꝛ rectũ vult esse hominẽ. ⁊ ad dominũ dirigi. subdit. Non quod ego volo sed qđ tu vis. Ac si diceret. Uide te in me. q̃a potes aliquid ꝓpriũ velle. vt deus aliđ velit. Cõcedit̃ hoc humane fragilitati. Idez alibi. Christ⁹ in passiõe duas expressit voluntates in se ꝟm duas naturas. Ait enim Pater si fieri põt transeat a me calix iste. Ecce habes hoĩs voluntatem. quã ad diuinã cõtinuo dirigens ait. Uerũtamen nõ sicut ego volo sed sicut tu. Ambrosi⁹ etiam in li. iij. de trini. Scriptum est. Pat̃ si possibile est transfer a me calicem hunc. Uerba christi sũt. sed quõ ⁊ in qua forma dicãtur aduerte. Hominis substãtiã gerit hominis assumpsit affectũ Nõ ḡ quasi deus. sed quasi hõ loquit̃. Suscepit quidem voluntatem meã. Mea est voluntas quã suam dixit cũ ait. Nõ sicut ego volo sed sicut tu vis. Cũ aũt dixit omnia que habet pat̃ mea sunt. qꝛ nihil excipit̃: sine dubio quaz pater habet. eandẽ ⁊ filius habet volũtatẽ Eadẽ est xp̃i voluntas que paterna. Una ergo volũtas est patris et filij. Sed alia voluntas hoĩs alia dei. vt scias vitã in volũtate esse homĩs. passionẽ aũt xp̃i in voluntate diuina. vt pateret̃ ꝓ nobis. His testimonijs euidenter docet in xp̃o duas fuisse voluntates. quod quia negauit Macharius archiep̃s in metropolitana sinodo cõdemnatus ẽ. Et ex affectu humano sensualitatis quidem non rationis illud voluit et petijt quod non impetrauit. Nec ido petijt vt impetraret. quia sciebat deum nõ esse facturũ illud. Nec illud fieri volebat affectu rationis vel voluntate diuinitatis. Ad quid ergo petijt? Ut membris formaz preberet imminente turbatione clamandi ad dominum. et subijciendi voluntatez suam diuine voluntati. vt si pulsante molestia tristentur pro eiusdem ammotiõe orẽt Sed si nequeunt vitare dicant quod ipse christus. Nõ ergo ad insipientiam fuit ꝙ christus clamans non anditur ad salutem corporalem. Bonum quidẽ petijt. s. vt nõ moreretur. sed melius erat vt moreret̃. qđ et factum est.

Hierony.

Aug. super psal. xxxj.

Ambrosi.

De eo qđ Ambrosi⁹ dicit xp̃m dubitasse affectu humano. d

Ceterum non paꝝ nos mouẽt verba Ambrosij quibus significare videtur christum ꝟm humauuz affectum de patris potẽtia dubitasse. sic dicẽs in li. iij. đ trini. De quo dubitat? de se an đ patre. De eo vtiqz cui dicit transfer dubitat hominis affectu. Naz deus de patre nõ dubitat. nec đ morte formidat. Propheta etiam nõ dubitat qui nihil deo esse impossibile asserit. Num infra homines cõstitues deum. ꝓpheta nõ dubitat. ⁊ filium dubitar̃ tu credis Ut homo ergo dubitat. vt homo locutus est. His verbis innui videt̃ ꝙ xp̃s nõ inq̃tũ deus est vel dei filius. sed inq̃tũ homo dubitauerit affectu humano Quod ea ratione dictum accipi põt. nõ qꝛ ip̃e dubitauerit sed qꝛ modũ gessit dubitãtis. ⁊ hominibus dubitare videbat̃.

Uerba hilarij lõge diuersaz exprimentia sentẽtiã a p̃missa. e

Illud etiaz ignorãdum non est quod Hylari⁹ asserere videt̃ christũ nõ sibi sed suis orasse. cũ dixit transfer a me calicẽ hũc. sic̃ nec sibi ꝟ suis timuit Nec eũ timuisse vt sibi nõ esset passio. ꝟ vt a suis trãsiret calix passiõis ita inq̃ens. Si passio honorificatura eũ erat. sic̃ iuda exeunte ait. nũc honorificat⁹ est fili⁹ hoĩs. quõ tristem eũ met⁹ passiõis effecerat. Nisi forte tã irrationabilis fuerit vt pati mortẽ timuerit q̃ patientẽ se glorificatura esset. Sz

forte timuisse vsq; eo estimabatur vt transferri a se calicez deprecatus sit dicēs. pater transfer calicem hunc a me. Quomodo ei per patiendi metū transferri depcaretur a se. quod p dispensatōnis studiū festinaret implere. Nō em̄ conuenit vt pati nollit qui pati venit ⁊ cum pati eum velle cognoscereres religiosius fuerat hoc cōfiteri. q̄ ad id impie stulticie prumpere. vt eum assereres ne pateretur orasse. quez pati velle cognosceres. Non ergo sibi tristis. neq; sibi orat transire calicē. sed discipulis. ne in eos calix passionis incumbat. quem a se transire orat. ne in his. s. maneat Non em̄ rogat ne secum sit sed vt a se trāseat. Deinde ait. nō sicut ego volo sed sicut tu vis. Humane in se sollicitudinis significans consortiū. sed non discernens sententiam sibi communis cum patre voluntatis Pro hominibus ergo vult transire calicem p quem omnes discipuli erant tēptandi. ⁊ ido pro Petro rogatur ne deficiat fides eius. Sciēs ergo h omnia post mortez suam desitura: vsq; ad mortem tristis est. ⁊ scit hunc calicem non posse transire nisi biberit Ideo ait. Pater mi si non potest transire calix iste nisi bibā illum. Fiat voluntas tua. Sciens in se cōsummata passione metum calicis transiturum. qui nisi eum bibisset trāsire nō posse. nec finis terroris nisi consummata passiōe terrori succederet. q̄ post mortē eius p virtutum gloriā apostolice infirmitatis scandaluz pelleret. Intende lector his verbis pia diligentia ne sint tibi vasa mortis.

Dyla. i. r. libro ō trini.

Ista est distinctio decimaseptima

huius tertij libri. In qua magister post̄ egit de patiendi xp̄i necessitate. Agit de patientis voluntate. Et circa hoc tria facit. Nā p̄mo questionē circa hoc ꝓponit et soluit. Scōo solutionis confirmationē adiūgit. Tertio dubitationes quasdā circa hoc excludit. Primū vsq; ibi. Ex affectu autē. Secundū vsq; ibi. Ceteris non parū. Tertiū vsq; ad finē dis. In specialī sententia magistri stat ⁊c. Non quodlibet q̄ xp̄us orando a patre petijt obtinuit. Hāc magister ponēs ꝓponit talem questionē. vtrū xp̄s aliquid orauerit. vel petierit q̄ factū nō fuit. quod quidē videt verū p hoc q̄ petebat a se trāsferri calicē passionis q̄ tm̄ factū non fuit. in oratione etiā videbat a patris volūtate discordare. Pro cuius questionis solutione dicit q̄ xp̄s ſm̄ duplicem naturā quā habuit. s. diuinā et humanam. etiā duplicē habuit volūtatē. s. diuinā ⁊ humanā. qui humana etiā duplex fuit. s. sensualitatis ⁊ rationis. voluntate diuina pati ⁊ mori voluit ⁊ idem volebat rationis affectu. ⁊ tm̄ affectu sensualitatis pati nolebat seu pati refugiebat. ꝓpter hoc tm̄ dicit q̄ nō fuit rebellio carnis ad spiritum. quia talis non est nisi in illis in quibus est carnis concupiscentia que in christo nō fuit. fuit tamen in eo sensualitatis affectus vt humanitatis veritas probaretur. vnde concludit q̄ sicut in mēbris christi. i. in nobis. ita ⁊ in christo fuit gemin⁹ affectus humanitatis. s. mentis quo mori volebat ⁊ sensualitatis quo mori recusabat. Scda propositio est hec. Scōm doctores Christus duplicem voluntatem habuit ſm̄ quarum vnaz pati voluit ⁊ ſm̄ aliam noluit. Hanc magister ponēs dicit hoc esse contra hereticos in concilio Metropolitano condemnatos qui ponebant in christo tantuz vnā voluntatem. vbi addit q̄ christus aliquid petijt quod non impetrauit puta translationez calicis a se immo sciebat deū patrem hoc nō facturū. nō tamen inuanum orauit. sed ad hoc orauit. vt suis membris imminente perturbatione orandi ⁊ clamandi ad deuz ⁊ volūtatem suam voluntati diuine subdēdi exēpluz daret. Tertia ꝓpositio est hec. Christus in orto de patris pīāte nō dubitauit. sed ad modū dubitātis se habuit. Hanc magister ponens dicit quodā dubiū fuisse exortū ex dictis beati Ambrosij. q̄videlicet dicere q̄ xp̄s ſm̄ humanā naturā de patris potentia dubitauit. q̄s sic dicit esse intelligendū nō q̄ xp̄s dubitauerat inquātū deus ⁊ dei filius. neq; etiā inquantus hō. sed q̄s dicat dubitasse. q̄ modū gessit dubitātis ⁊ hominibus dubitare videbat. Ultimo magister inducit quedā ꝟba hilarij quibus videt dicere q̄ xp̄s nō sup se timuit nec ſm̄ se tristatus fuit. nec ꝓ se orauit sed ꝓ suis. que dicit magister a lectore pia diligētia esse intelligenda. Et tm̄ in speciali.

Si xp̄s meruit sibi et nobis ⁊ quid sibi ⁊ quid nobis. a

DI. XV. III

De merito etiā christi pretermittenduz non est. de quo quidam dicere solent. q̄ non sibi sed membris tm̄ meruerit. Meruit quidē mēbris redēptionem a dyabolo. a pecato. a pena. et regni reserationē vt amota ignea romphea libere pateret introit⁹. sed ⁊ sibi meruit impassibilitatis ⁊ immortalitatis gloriā sicut ait ap̄lus. Christus factus est p nobis obediens vsq; ad mortem. mortem autem crucis. ꝓpter quod ⁊ deus exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen q̄s est sup̄ omne nomē. Apte dicit ap̄ls christū ꝓpterea exaltatū p impassibilitatis gloriā quia est h umiliatus p passionis obedientiaz. Humilitas ḡ passionis meritum fuit exaltatiōis. ⁊ exaltatio premium humilitatis. Unde Aug⁹. exponens p̄missum cap̄m ait. Ut xp̄s resurrectione clarificaretur. p̄us humiliat⁹ est passione. humilitas claritatis est merituz. claritas humilitatis est premiū. Sed hoc totum factum est in forma serui. In forma ei dei semp fuit ⁊ erit claritas. Itez Ambro. idem capitulū tractans ait. Quid ⁊ quātū humilitas mereat. hic ostendit. His testimonijs euidens fit. q̄ christus p humilitatem ⁊ obedientiam passionis meruit clarificationē corpis. nec id solū. ſ etiā impassi-

Augusti.

Ambros.

bilitatem anime Anima eñ ipſius añ mor
tem erat paſſibilis. ſicut caro mortalis. ſed
poſt mortem merito humilitatis et anima
impaſſibilis facta eſt. et caro immortalis.
Q3 aïma cri ſti ſit facta ĩ paſſibilis. Utruz aũt anima ſit facta impaſſibilis qñ
caro facta eſt immortalis. ſ. ipo reſurrectõ
nis momẽto: de autoritate nobis certũ nõ
eſt. Sed vel mox poſt carnis ſeparationez
anima impaſſibilitate donata eſt. aut in re
ſurrectione qñ caro refloruit.

Qõ a cõceptu meruit ſibi xp̃s hoc quod p paſſionem. b

Nec ſolum hoc me

ruit chriſtus qñ patri obediens crucẽ ſub-
iit. ſed etiam ab ip̃a conceptione ex quo ho
mo factus eſt p charitatem ⁊ iuſticiã ⁊ ali-
as virtutes. in quarũ plenitudine fuit ꝑm
hominem conditus: ſibi tm̃ meruit quãtũ
poſt p martirũ tolerantiaz. Tanta eñ ple
nitudo ſpiritualiuz cariſmatũ in eo fuit q̃
in eis ꝓficere non potuit. ⁊ ideo melior ip̃i
us anima fieri nõ potuit. q̃ ab inito ſue cõ
ditionis extitit. q2 ꝓficere in meritis ñ va-
Ergo Greg⁹. luit. Ut eñ Greg⁹. ait. Non habuit omni
no xp̃s iuxta anime meritũ quo potuiſſz p
ficere Jn membris aũt que nos ſumus q̃ti
die ꝓficit. Nõ ergo plus meruit ſibi p cru-
cis patibulũ q̃ a cõceptione meruit p gra-
tiam virtutũ. Non ergo ꝓfecit ꝑm aïe me-
ritum q̃tũ ad virtutẽ meriti. ꝓfecit tamen
q̃tũ ad numerũ meritoz ¶Plura eñ habu
it merita in paſſione q̃ in conceptione. ſed
maioris virtutis non extiterunt in meren
do plura q̃ ante fuerant pauciora ¶Meru
it ergo a conceptione nõ mõ gloriã impaſſi
bilitatis et immortalitatis corporis ſed eti
am impaſſibilitatẽ anime. ¶Per q̃d: p obe-
dientiam ⁊ voluntatem ꝓfectam quã non
tunc primo habuit nec maiorẽ cum pati ce
pit ⁊ mori. Obediens eñ ꝓfecte et bonus
extitit ꝑm hoiez ex quo fuit homo. ¶Habu-
it ergo anima illa aliquod bonuz in ſe poſt
mortẽ quod nõ habuit ante. Non ergo be
atior vel melior fuit q̃ ante. Abſit q̃ melio
r fuerit. quia nõ ſanctior. nec gratia cumu
latior. Nec etiã beatior fuit in dei contem
platione. in quo precipue beatitudo conſi
ſtit. ¶Poteſt tñ dici in ꝫ beatior fuiſſe. quia
ab omni miſeria immunis Ex quo nequit
inferri ſimpliciter q̃ beatior fuerit.

De eo q̃ ſcriptũ ẽ donauit illi no-
men q̃ eſt ſup omne nomen. c

Nec tantũ gloriaz

impaſſibilitatis et immortalitatis meruit.
ſed etiam donari ſibi nomen quod eſt ſup
omne nomen. ſez honorificentiam. quod
vocat deus. hoc tamẽ ante mortẽ habuit.
¶habuit eñ hoc nomẽ dei filius. inquãtuz
deus eſt ab eterno p naturam. inquãtũ ho
mo factus eſt habuit ex tempe per gratiã.
Aug⁹. in li. cõtra maxi minum. Uerũtamen Aug⁹. dicit homini donatuz
eſſe illud nomen. non deo. q2 illud nomen
habuit cũ in forma dei tantũ erat. Sed cũ
dicitur ꝓpter quod illũ exaltauit. ⁊ dona-
uit illi nomen q̃ ẽſt ſup omne nomen. ſatl
apparet ꝓpter q̃d exaltauerit. i. ꝓp̃t obe-
dientiã ⁊ in q̃ forma exaltatus ſit. Jn qua
Q3 nomẽ illi datũ ẽ homi ni ⁊ nõ deo. cñ forma crucifixus eſt. in ea exaltatus ẽ.
in ea donatũ eſt ei nomen vt cũ ipſa forma
ſui nominet vnigenitus filius dei. hoc illi
donatũ eſt vt homini. q̃ iã habebat idem
ip̃e deus. ¶hoc g̃ p gratiam accepit vt ipſe
ens homo vt ſubſiſtens in forma ſerui. i. in
anima et carne nominet. ⁊ ſit deus. Sz nũ
quid hoc meruit. ſupra ei dictũ eſt. q2 hoc
tantũ bonũ homo ille non meruit. q̃modo
ergo hic dicitur ꝓpter obedientiã donatũ
eſt ei hoc nomẽ. Scõm tropũ illum in ſcri-
ptura creberrimum hoc capiendũ eſt. quo
dicitur res fieri quãdo innoteſcit. ¶Poſt re
ſurrectionez vero quod ante erat in euidẽ-
ti poſituz eſt vt ſcirent homines et demo
nes. ¶Manifeſtationem ergo illius nomi-
nis donauit ei deus poſt reſurrectionem.
ſed illam meruit per obedientiam paſſio-
nis. qui eo q̃ obediuit patiendo: exaltatuſ
eſt reſurgendo. et per hoc manifeſtatuz eſt
nomen. ¶Hoc eodem tropo vſus eſt etiã p̃
reſurrectionem dicens. Data eſt mihi om
nis poteſtas in celo et in terra. non q̃ tunc
primo acceperit. ſed quã ante habebat. tũc
manifeſtata eſt poteſtas. Ceterũ Ambro. Ambroſius q̃ datuz fuit deo ⁊ nõ hoi dicit. nomen illud donatum eſſe deo non
homini. ⁊ videtur ſecus verborum ſuper-
ficiem oppoſitus Augu. Sed intelligentia
non obuiat licet diuerſum ſapiat. Nã Am
broſius. de naturali donatione id dictum
intelligit. qua eternaliter pater generãdo
dedit filio nomen quod eſt ſuper omne no-
men. ſez eſſe deum. per naturaz. quia genu
it ab eterno filium plenum et ſibi equalem
deum. Quod tamen nomen apoſtolus ꝓ-
pter paſſionis obedientiam chriſto dona-
tum dicit. Sed premiſſo locutionis modo
accipiendum eſt.

Si christus siue omni merito illa habere potuit. d

Si vero queritur vtrum christus illam immortalitatis ⁊ impassibilitatis gloriam ⁊ nominis dei manifestationē sine omni merito habere potuerit? Sane dici potest quia humanam naturam ita gloriosaz suscipere potuit. sicut in resurrectione extitit. Nomenq; suuz et aliter hominibus manifestare potuit. Sz hō passibilis esse nō potuit sicut fuit. ⁊ ad illā gloriam sine merito peruenire. Potuit q̄dem peruenire ad illam sine merito passionis. quia potuit cōsumpta mortalitate immortalitatis gloria vestiri. sed non sine merito iusticie ⁊ charitatis aliarumq; virtutum. Non enim christus homo esse potuit in quo plenitudo virtutum et gratie nō fuit. Nec virtutes ei in esse potuerunt cilicio mortalitatis induto quin ꝑ eas mereretur Habens ergo has virtutes ſm hominem passibilem ac mortalem nō potuit nō mereri gloriam immortalitatis. Nō ergo potuit factus mortalis sine merito gloriam impassibilitatis ⁊ immortalitatis. ac manifestationem dei nominis cōsequi Potuit tamen hoc assequi sine merito passionis. q̄a per passionem nil sibi meruit. quod nō ante ꝑ virtutes meruerit.

De cā mortis et passionis xp̄i. e

Ad quid ergo voluit pati ⁊ mori si ei virtutes ad merenduz ille sufficiebant? Pro te. nō ꝓ se. Quomodo ꝓ me. vt ipsius passio ⁊ mors tibi esset forma. et causa. Forma virtutis ⁊ humilitatis. causa glorie et libertatis. Forma d̄o vsq; ad mortē obediendi. ⁊ causa tue liberationis ac beatitudinis. Meruit em̄ nobis ꝑ mortis ac passionis tolerantiā. qd̄ ꝑ p̄cedentia nō meruerat. s. aditum paradisi. et redemptionem a peccato. a pena. a dyabolo. ⁊ ꝑ mortem eius hic nō adepti sum⁹ scz redemptionem ⁊ filiorum glorie adeptionem. Ipse em̄ moriendo factus est hostia nostre liberationis. Sed quomodo ꝑ mortem nos a dyabolo et a peccato redemit et aditum glorie aperuit? Decreuerat de⁹ in ministerio vt ait Ambrosius. ꝓpter p̄muz peccatum non intromitti hominem in paradisum id est ad dei contemplationē non admitti. nisi in vno homine tanta existeret humilitas. que omnib⁹ suis proficere posset. sicut in primo homine tanta fuit superbia que omnibus suis nocuit. Non est autem inuentus inter homines aliquis quo id posset impleri. nisi leo de tribu iuda qui aperuit librum. et soluit signacula implendo in se omnem iusticiaz. id est consummatissimam humilitatem qua maior esse non potest Nam alij homines debitores erant ⁊ vix vnicuiq; sua virt⁹ sufficiebat ⁊ hūilitas. Nullus ergo eorum hostiam poterat offerre sufficientem reconciliationi nostre Sed christus homo sufficiens ⁊ ꝑfecta fuit hostia. qui multo amplius est humiliat⁹ amaritudinem mortis gustādo q̄ ille adā superbijt per esum ligni vetiti noxia delectatione perfruendo. Si ergo illius superbia omnium extitit ruina. ip̄m de paradiso mittens foras. alijsq; accludens ianuaz multomagis christi humilitas quā ꝑ mortem gustauit. ingressum regni celestis omnibus suis impleto dei decreto aperire valuit atq; decreti delere cyrographum. Ut em̄ ait Ambrosius. Tantum fuit peccatū nostrum vt saluari non possemus. nisi vnigenitus dei filius pro nobis moreretur debitoribus mortis. sed sic dignos nos fecit testamenti et promisse hereditatis Qd̄ nō ita est intelligendū. quasi nō alio modo saluare nos potuerit. q̄ ꝑ mortem suam. sed quia per aliam hostiam non potuit nobis aperiri regni aditus ⁊ fieri sal⁹. nisi ꝑ mortem vnigeniti. cuius tanta fuit vt dictū est humilitas ⁊ patientia: vt eius merito pateret credentibus in eū aditus regni. Magna ergo in morte vnigeniti prestita sūt nobis. vt liceat nobis redire in patriaz. sicut olim in morte summi pōtificis: his qui ad ciuitatem refugij cōfugerant secure ad ꝓpria remanere. Ecce aliquatenus ostensuz est qualiter per christi mortē aditus regni sit nobis paratus.

Qualiter ꝑ mortē redemit nos ⁊ aditum regni aperuit.

Ambrosius ad Roma.

Ista ē distictio decimaoctaua huiu⁹ tertij libri. In q̄ mgr̄ postq̄ egit d̄ volūtate xp̄i patientis. Agit de merito eiusdē. Et tria facit. Primo em̄ tractat d̄ meriti xp̄i ꝑfectiōe. Scd̄o d̄ ei⁹ tpe ⁊ adeptiōe. Tertio de ip̄i⁹ necessitate. Primuz vsq; ibi. nec ⁊c̄. Scd̄m vsq; ibi. Si v̄o q̄rit̄. Tertiuz vsq; ad finē distictiōis. In spāli snīa ⁊c̄. quaꝝ p̄ma ē hec Xp̄s sua bn̄dicta passiōe sibi ⁊ nob̄ meruit. Hāc magister insinuās ꝓponit p̄mo quorūdā opinionē d̄ merito xp̄i dicētiū q̄ xp̄s tm̄ nob̄ ⁊ ñ sibi meruit. Quā opinionē mgr̄ corrigēs dic̄ q̄ ⁊ nob̄ meruit ⁊ sibi. qd̄ ꝓbat. Nā nobis meruit aptionē regni celoꝝ ⁊ redēptionē a dyabolo a peccato ⁊ a pena ꝓ ipso debita. Sibi autem meruit corporis immortalitatē claritatem ⁊ impassibilitatē anime. ⁊ hoc ꝑ obediētiā ⁊ hu-

militatem sue passionis. Ante mortē cm ipsius corpus erat mortale t anima ei⁹ passibilis. Sed in hoc tamen dicit adhuc esse vnū dubiū de quo adhuc nō sumus certificati p aliquā autoritatem .s. an anima xpi facta sit tunc pmo impassibilis qm corpus factuz fuit immortale .s. in principio sue resurrectonis vt q dam dicunt. vel facta sit impassibilis statiz post separationē a corpe in morte crucis vt alij asserunt. qō a modernis doctoribus cōmuni⁹ tenet. t pbabilius apparet. Secūda ppositio est hec. Christus in pn cipio sue cōceptionis tantū gradū meriti sibi acquisi uit q ad vlteriorem gradū meriti pficere non potuit. Sententiā huius ppositionis magister ponēs dicit xpm ista .s. predicta meruisse non solū p suam passionem. sed ipsa meruerat ab initio sue cōceptionis. Et hoc ppter plenitudinem gratie t virtutū in quibus pficere nō potuit. Unde infert q post initiū cōceptionis solū pfecit qtū ad numerū meritoz. quia multipliciter idem meruit qō ante meruerat. sed nō pfecit. qtū ad efficatiā seu virtutē merendi. Infert etiā ex dictis q licet aīma xpi aliqd habuit post mortem corpis. quod ante nō habuit puta impassibilitatem t similia. Non tm post dici simpliciter t absolute beatioz post mortem corpis q ante. sed solū qtū ad aliquid .s. inquātū post mortē immunis ab omni miseria extitit. Et subdit q christus non tm sibi sui meruit corpis immortalitatē t sue anime impassibilitatem. sed etiā banc honorificentiā .s. q vocetur deus qō nomen etiā ante mortē habuit. Inquātū quidez est deus habuit ipm ab eterno p naturā. inquātum quidem est factus homo habuit ex tempore p gratiā vnionis. Tamen qz apl⁹ dicit ipm esse donatum p pter obedientiā passionis. qz p illā meruit nō nominis donationē. sed ipsius nominis manifestationem Unde verba apostoli quibus dicit sibi illud nomen datum ppter passionis obedientiā intelligenda sūt ēm quendā intelligendi modū cōmuniter in scriptura vsitatum. vt .s. res tūc dicatur fieri qñ innotescit. non obstante q prius extiterit. sic nomē illud quod christus ante passionem habuit p passionem dicitur recepisse. quia p passionem innotuit quod ipse habuit. Postea magister soluit quandā controuersiā que videtur esse inter sanctos .s. Aug⁹. t Amb. de istius nominis donatione. Nam beatus Amb. dicit illud nomen esse donatum deo. Beatus Aug⁹. dicit illud esse donatum homini. Quod magister discutiens dicit. q beatus Amb. intelligit de donatione naturali non habendo respectū ad humanā naturā. Beat⁹ aūt Augu. intelligit de donatiōe gratuita que respicit naturam humanam t sic reliquit eos sibi mutuo non esse contrarios. Tertia ppositio est hec. Christ⁹ existens passibilis gloriā tam anime q corpis sine oī merito habere non potuit. Hanc magister ponens querit. Utrū christus sine aliquo merito potuissz habuisse pdictam nominis manifestationem. anime impassibilitatem t corpis immortalitatem. Et respondet q potuisset talem naturā assumpsisse qualis post resurrectionem fuit. potuit etiā nomen suū aliter manifestasse. non tamen potuit esse bō passibilis t ad illam gloriā sine omni merito puenire. qz q̄uis potuisset puenire ad illā sine merito passionis. non tamē sine gratia t virtutibus ad meritū sufficientib⁹. Ultimo subdit q non obstante q gratia et virtutes christi sufficerent ad merendū sibi predicta. pati tamē voluit vt nobis esset exemplum t glorie causa. t vt nos redimeret a peccatis. a dyabolo. a pena. regnūq celestis aditum aperiret. Quomodo autē p mortē suā regnū illud aperuit ostendit p autoritatē Ambrosij dicentis q sic deus decreuit ex ordine sue sapientie t iustitie vt homo ad paradisum nō rediret nisi per christum qui amplius humiliatus est passionē gustā do quam primus homo transgressus fuit superbiēdo t q̄uis deus aliter redimisse potuit. Iste tamē redēptionis modus videtur congruentioz pre ceteris. Et tm in speciali.

Hic qualiter a dyabolo t a peccato nos redemit p mortem. a

DI. XIX

Hinc ergo q̄ ramus. quō p mortem ipius a dyabolo t a peccato t a pena redempti sum⁹. A dyabolo ergo t a peccato p xpi mortē liberati sumus. qz vt ait apl⁹. in sanguine ipsius iustificati sumus. t in eo q sumus iustificati. i. a peccatis soluti. a dyabolo sumus liberati. q̄ nos vinculis peccatorū tenebat. Sed quō a peccatis p eius mortē soluti sumus? Quia p eius mortē vt ait apl⁹ cōmendat nobis charitas dei. i. apparet eximia t cōmendabilis charitas dei erga nos i hoc q filiū suū tradidit in mortem p nobis peccatoribus. Exhibita aūt tante erga nos dilectionis arra. t nos mouemur accendimur q ad diligendum deū q̄ p nobis tantū fecit t p hoc iustificamur. i. soluti a peccatis iusti efficimur. Mors ergo christi nos iustificat. dū p eam charitas excitatur in cordibus nostris. Dicimur quoq t aliter p mortem christi iustificari. qz p fidem mortis eius a pctis mūdamur. Un apl⁹ Justicia dei ē p fidē Jesu xpi. Et item. Quē deus ppo suit ppiciatorē p fidem in sanguine ipsius id est p fidē passionis. vt olim aspicientes in serpentem eneum in ligno erectū. a morsibus serpentum sanabant. Si ergo recte fidei intuitu illū respicimus q̄ p nobis pependit in lingno. a vinculis dyaboli soluimur. i. a peccatis t ita a dyabolo liberamur vt nec post hāc vitaz in nobis inueniat qō puniat. Morte quippe sua vno verissimo sacrificio quicquid culparum erat vñ nos dyabolus ad luenda supplicia detinebat. christus extraxit. vt in hac vita temptando nobis nō preualeat. Licet enim nos tēptet post christi mortez. quibus modis ante temptabat. non tamen vincere potest. sicut ante vincebat. Nam Petrus qui ante christi mortem voce ancille territus negauit. post mortem autem reges et presides ductus nō cessit. Quare? quia fortior. id ē christus veniens in domuz fortis. id est in corda nostra vbi dyabolus habitabat. alligauit fortem. id est a seductiōe cōpescuit

Mors xpi Nos iustificat q̄ p eā charitas q in cordibus nris

Rom. 3 Cap.

Amb⁹ Deus decreuit ex ordine sapientie et iustitie vt homo ad p

fideliũ. vt temp̃tationẽ que ei adhuc ꝑmittitur nõ sequat̃ seductio Ita in xp̃i sanguine qui soluit que non rapuit. redempti sumus a peccato. ⁊ ꝑ hoc a dyabolo. Nã vt ait Aug. in ipso vincunt̃ inimice nobis inuisibiles potestates vbi vincuntur inuisibiles cupiditates. Fuso em̃ sanguine sine culpa omniũ culparũ cyrographa deleta sunt. quibus debitores q̃ i eũ credũt a dyabolo añ tenebant̃ Unde. q̃ ꝓ multis effũdetur. Per illũ g̃ redempti sumus. in quo princeps mundi nihil inuenit. Uñ Aug⁹. causam ⁊ modũ nostre redemptionis insinuans ait. Nihil inuenit dyabolus in christo vt moreret̃. sed ꝓ voluntate patris mori christus voluit. non habens mortis causam de peccato sed de obedientia ⁊ iusticia mortẽ gustauit. ꝑ quã nos redemit a seruitute dyaboli. Incideram⁹ em̃ in principẽ huius seculi. qui seduxit Adam ⁊ seruũ fecit cepitq; nos quasi vernaculos possidere. sed venit redemptor. ⁊ victus est deceptor. ⁊ quid fecit redẽptor captiuatori nostro. Tetẽdit ei muscipulã crucẽ suã. posuit ibi quasi escam in sanguinẽ suũ. Ille autem sanguinem fudit nõ debitoris ꝑ qd̃ recessit a debitorib⁹. Ille quippe ad hoc sanguinez suũ fudit vt peccata nostra deleret Unde ergo nos dyabolus tenebat. deletũ est sanguine redẽptoris. Non em̃ tenebat nos nisi vinculis peccatorũ nostroruz. iste erant cathene captiuoꝝ. Uenit ille alligauit fortẽ vinculis passionis sue. intrauit i domũ eius. i. in corda eoꝝ vbi ip̃e habitabat. ⁊ vasa eius. s. nos eripuit. que ille ĩpleuerat amaritudine sua. Deus autẽ noster vasa eius eripiens ⁊ sua faciẽs: fudit amaritudinem. ⁊ impleuit dulcedine ꝑ mortez suã a peccatis redimens ⁊ adoptionẽ glorie filiorum largiens.

Aug. ili. de agone christiano:

Augusti.

Cur deus homo ⁊ mortuus. b

Factus ẽ ergo homo mortalis. vt moriendo dyabolũ vinceret. Nisi em̃ homo esset q̃ dyabolũ viceret non iuste sed violenter homo ei tolli videretur q̃ se illi sponte subiecit. Sed si eũ homo vicit. iure manifesto hominẽ perdit. et vt homo vincat necesse est vt deus in eo sit qui eũ a peccatis immunem faciat. Si em̃ ꝑ se homo esset. vl̃ angelus i homilie. facile peccaret. cum vtranq; naturã ꝑ se ꝯstet cecidisse. Ideo dei filius hoiem passibilez sumpsit. in quo ⁊ mortẽ gustauit. quo celũ nobis aperuit ⁊ a ꝟuitute dyaboli. i. a peccato (seruitus em̃ dyaboli peccatũ est) ⁊ a pena redemit.

Quomodo et a qua pena xp̃s nos redemit ꝑ mortem. c

A qua pena tẽporali ⁊ eterna. Ab eterna quidẽ relaxando debitũ. A temporali ꝟo penitus nos liberabit in futuro qñ nouissima mors inimica destruet̃. Adhuc em̃ expectam⁹ redemptionem corꝑis. ꝟm animas ꝟo iã redẽpti sumus ex ꝑte nõ ex toto. a culpa. nõ a pena. Nec omnino a culpa. Non em̃ ab ea sic redempti sumus vt non sit. sed vt nõ dñetur

Quõ penã nostrã portauit. d

Peccata quoq; nostra. i. penã peccatoꝝ nostroꝝ dicit̃ in corpore suo sup̃ lignũ portasse. qꝛ ꝑ ip̃ius penã quã in cruce tulit. omnis pena tꝑalis q̃ ꝓ peccato cõuersis debet̃. in baptismo penitus relaxatur vt nulla a baptizato exigatur ⁊ in penitentia minorat̃. Nõ em̃ sufficeret illa pena. qua penitentes ligat ecclesia nisi pena xp̃i cooperaret̃ qui ꝓ nobis soluit. Unde peccata iustoꝝ qui fuerunt ante aduentũ. in sustentatione dei fuisse vsq; ad christi mortem dicit apl̃s ad ostensionẽ iusticie eius in hoc tꝑe Ecce aꝑte expositũ est quomodo ⁊ quid xp̃s ꝑ mortem nobis meruit ⁊ impetrauit.

Si solus christus debet dici redẽptor vt solus d̃r meditator. e

Unde ip̃e vere dicitur redemptor mũdi. ⁊ dei hominũq; mediator. Sed mediator in scriptura dicit̃ solus filius. Redẽptor ꝟo aliqñ etiaz pater vel spiritussanctus. Sz hoc ꝓpter vsũ potestatis nõ ꝓpter exhibitionẽ humilitatis ⁊ obedientie. Nam ꝟm potestatis simul ⁊ obedientie vsum filius ꝓprie dicit̃ redemptor. qꝛ ⁊ in se expleuit ꝑ que iustificati sumus. ⁊ ip̃am iustificationez est oꝑatus potentia deitatis cum patre et spiritussancto Est ergo redemptor inquãtũ est deus potestatis vsu. inquantũ homo humilitatis effectu. Et sepius d̃r redẽptor ꝟm humanitatem. qꝛ ꝟm eam ⁊ in ea suscepit ⁊ impleuit illa sacramẽta que sunt causa nostre re-

demptionis. ꝓpꝛie ꝯ filius dicit redẽptor

De mediatoꝛe. f

Qui solꝰ dicit me= diatoꝛ. nõ pater vel ſpirituſſanctus. De q̃ apl's. Unus mediatoꝛ dei ⁊ hoim hõ xp̃s ihs. i. p hominem quaſi in medio arbiter eſt ad componendã pacem. i. ad reconcili andũ homies deo ihc eſt arbiter quẽ iob deſiderat. Utinã eſſet nobis arbiter. Reconciliati em̃ ſumuſ deo vt ait apl's p mor tem xp̃i. Quod nõ ſic intelligẽduz eſt. q̃ſi nos ei ſic reconciliauerit xp̃s. vt inciperet amare quos oderat ſicut reconciliatur ini micus inimico. vt deinde ſint amici q̃ an te ſe oderant. ſed iam nos diligenti deo re conciliati ſumus. Non em̃ ex quo ei recõ ciliati ſumus p ſanguinẽ filij nos cepit di ligere. ſed ante mundũ ꝓiuſq̃ nos aliq̃d eſſem⁹ Quomodo ergo nos diligenti deo ſumus reconciliati? Propter pctm̃ cuz eo habeamus inimicitias. qui habebat erga nos charitatem. etiã cum inimicitias exer cebamus aduerſus eũ opando iniquitatẽ Ita ergo inimici eramus dõ ſicut iuſticie ſunt inimica peccata. ⁊ ideo remiſſis pec catis. tales inimicitie finiuntur ⁊ reconci liant iuſto quos ipe iuſtificat. Chriſt⁹ au tem dicitur mediatoꝛ eo q̃ medius int̃ de um ⁊ homines ipõs reconciliat deo. Re conciliat aũt dum offendicula hominũ tol lit ab oculis dei. i. dum peccata delet. qui bus deus offendebat̃ ⁊ nos inimici ei⁹ era mus. Sed cũ peccata deleat nõ ſolus fi lius. ſed et pater ⁊ ſpirituſſanctus quorũ deletio eſt noſtra ad deũ reconciliatio q̃re ſolus filius dicitur mediatoꝛ? Nam de pa tre legit̃ q̃ reconciliauerit ſibi mũdũ. Ait em̃ apl's Deus em̃ erat in xp̃o mundum ſibi reconcilias. Cũ ergo recõciliet. Qua re non dicit̃ mediatoꝛ? Aꝛ nec medius eſt inter deũ et homines. nec in ſe habuit illa ſacramenta quoꝝ fide ⁊ imitatione iuſtifi camur. i. reconciliamur deo. Reconcilia uit ergo nos tota trinitas virtutis vſu ſcz dum peccata delet. ſed filius ſolus imple tione obedientie. in quo patrata ſunt ſm̃ humanã naturã: ea p que credentes ⁊ imi tantes iuſtificantur.

Questio.

Respõsio

Scõz quã naturã ſit mediatoꝛ g

Unde ⁊ mediatoꝛ dicit ſm̃ hmanitatẽ nõ ſm̃ diuinitatem. Non em̃ eſt mediatoꝛ inter deũ et deũ. q̃ tm̃ vnus eſt deus. ſed inter deũ et hoiem quaſi inter duo extrema. qꝛ medius eẽ nõ poteſt niſi inter aliqua. mediatoꝛ eſt ergo inquãtum homo. Naz inquãtũ deus non mediatoꝛ. ſed equalis patri eſt. hoc idem q̃ pater. cum patre vnus deus Mediat ergo inter homies ⁊ deũ trinitatẽ. ſm̃ ho minis naturã in qua ſuſcepit illa p que re conciliamur deo trinitati ⁊ ſm̃ eandẽ ha bet aliquid ſimile deo. ⁊ aliquid ſimile ho minibus. q̃ mediatori congruebat. ne p omnia ſimilis hominibus longe eſſz a dõ aut p omnia deo ſimilis longe eſſet ab ho minibus. ⁊ ita mediatoꝛ non eſſet. Uerus ergo mediatoꝛ chriſtuſ inter moꝛtales pec catoꝛes ⁊ immoꝛtalẽ iuſtum. apparuit moꝛ talis cum hominibus. iuſtus cũ deo. p in firmitatem ꝓpinquans nobis. p iuſticiaz deo. Recte ergo mediatoꝛ dict⁹ eſt. qꝛ int̃ deum immoꝛtalem. ⁊ hominem moꝛtalez eſt deus ⁊ hõ. reconcilians hominem deo Intãtũ mediatoꝛ inquãtũ ẽ homo. In q̃n tũ aũt verbũ non eſt medius quia vn⁹ cuz patre deus. Si ergo xp̃s ſm̃ vos o hereti ci vnam tm̃ habet naturã vnde medi⁹ erit Niſi ita ſit medius vt deus ſit ꝓpter diui nitatis naturã. ⁊ homo ꝓpter humanita tis naturã. Quomodo humana i eo recõ ciliantur diuinis? Nã ipe viuens ꝓius in ſe humana ſociauit diuinis per vtriuſq̃ nature cõiunctionem in vna ꝑſona. Bein de omnes fideles p moꝛtẽ recõciliauit deo dum ſanati ſunt ab impietate quicũq̃ hu militatem xp̃i credendo dilexerunt ⁊ dili gendo imitati ſunt. Ecce hic aliquatenus inſinuatur quare xp̃s ſolus mediatoꝛ dei dicitur ⁊ hominum. ⁊ ſm̃ quã naturã. me diet. ſ. humanã. ⁊ cui mediet. ſ. deo trinita ti Trinitati em̃ nos reconciliauit p moꝛtẽ p quã etiã nos redemit a ſeruitute dyabo li. Naz vt petrus ait. Non coꝛruptibilib⁹ auro ⁊ argento redempti ſumus. ſed pcio ſo ſanguine agni immaculati.

Augº. in li. confeſſionũ.

Summã intelligentie p̃ miſſe ꝑſtringit.

Iſta eſt diſtinctio. xix. huius ter= tij libꝛi. in qua magiſter poſt̃q̃ egit de merito paſſi onis xp̃i ſm̃ q̃ ordinat̃ ad ꝓſecutionẽ boni tã ſibi q̃ nobis. Agit de eodẽ ſm̃ ordtnat̃ ad remotionẽ ma li noſtri. Et tria facit. Primo agit õ malis a quib⁹ xp̃s nos eripuit. Secundo oſtendit q̃ nomen redẽ ptoꝛis xp̃o ſimpliciter conuenit. Tertio q̃ mediato ris officiũ xp̃us ſolus habuit. Primũ vſq̃ ibi. Unõ ipe vere dicit̃. Scõm vſq̃ ibi. Qui ſolus õz mediatoꝛ. Tertiũ vſq̃ ad finẽ diſtin. In ſpeciali ſnia ma giſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ ꝓma ẽ hec. Chriſtus acerba ſue moꝛtis paſſione redemit nos a culpa. A pena. ⁊ a vinculis captiuitatis dyabolice.

B

Hāc magister ptēdēs ꝓponit. q̄ p mortē xp̄i liberati sumus principaliter. ⁊ a ptāte dyaboli secundario seu consequenter. Et ꝓbat p triplicē modū quo christus nos p suā mortē iustificauit. Primo eñ iustificauit nos in charitate in morte sua ostensa nos ad charitatē ꝓuocando p quā iustificamur a peccato liberamur. ⁊ p cōsequens a dyabolo eripimur q̄ ꝓpter pcīm vinctos nos tenebat. Scōo iustificauit nos p mortē suā inq̄tū p fidē mortis sue a peccatis mūdamur. Nam sicut olim aspicientes serpentē ereum in patibulo erectū a serpentū morsu saluabant. sic si recte fidei intuitu xp̄m aspexerimus q̄. p nobis in lingno pependit. a peccatis saluati a dyabolo liberabimur. Tertio iustificauit nos sua morte. qz mortē se offerens verū sacrificiū omniū nostrū culpaz destruxit. ⁊ dyaboli potentiaz q̄ ligatos nos tenuit intātū debilitauit q̄ licet p pcīm tēptari possumus non tñ nisi sponte supari possumus. Quod patet in beato petro qui añ mortē xp̄i advocē ancille ip̄m negauit. Postea gūt añ reges ⁊ principes deductus nō timuit ip̄m cōfiteri. Et cōfirmat ista pluribus autoritatibus sanctoꝝ ⁊ signanter p pabolas euangelicas de forti armato. Et postea specialiter oñdit quō xp̄us sua morte nos a dyabolo liberauit dicens deū factū esse hoīem vt p mortē suā dyabolū vinceret q̄ antea hominē supauerat. vt sic eū nō violens sed iuste vinceret in natura illa quā ip̄e ꝑpus supanit. Et subdit q̄ xp̄s etiā nos a pena liberauit. nā ad penā eternā nō astringimur nisi p culpā. cū ergo xp̄s sua morte destruxit culpā patet q̄ etiā destruxit penā eternā. Tēporalis aūt pena licet adhuc nobis inhereat ab ip̄a tñ pfecte liberabimur in futuro. in signū istorū tota pena que debeť p peccato relarať nobis i baptismo. pena tñ p penitentiā imposita nō totaliť tollitur sed minuitur virtute passionis xp̄i. Scōa propositio est hec. Tota trinitas pōt dici nos redemisse a peccatis ꝓpter cōmunē vsum potestatis. Hanc magister ponens dicit q̄ ꝓpter p̄dictā liberationez a peccato ⁊ a dyabolo xp̄s pōt dici vere mūdi redēptor et hoc inquātū est deus ⁊ inquātū est homo. in quātū deus ꝓpter vsum ptātis remissiōis peccatorū q̄ sibi cū patre ⁊ spiritusancto communis est. propter etiā ꝓmunitatē ptātis tota trinitas redemptor dici pōt ⁊ etiā pater ⁊ spiritussanctus. Inquātū autem hō ꝺr xp̄s redēptor ꝓpter exhibitionē obediētie ⁊ humilitatis. etiā q̄ in humanitate assūpta impleuit illa sacramēta que p̄cipue sunt nr̄e redēptionis cā. Tertia ꝓpositio est hec. Christus humāi generis redemptor est vn⁹ solus dei ⁊ hoīm mediator Hanc magister ponēs dicit q̄ solus xp̄us ꝺr mediator dei ⁊ hoīm inquātū nos deo reconciliauit delendo peccata quib⁹ deus offendiť ⁊ homo inimic⁹ dei cōstituiť. Querit postea cū tota trinitas peccata deleat quare solus filius dicit mediator ⁊ nō tota trinitas potius. Et rñdet q̄ q̄uis tota trinitas peccata delcat vsu potestatꝭ ⁊ sic ex cōsequēti reconciliat nos sibi. Solus tñ filius ꝺr mediator qz medius est inť deum ⁊ hoīem. ⁊ fm humanitatē in se illa sacra. i. opa sacra quoꝝ fide et imitatione deo reconciliamur. vñ tandē ꝓcludit q̄ xp̄s ꝺr mediator non fm diuinā naturā sed fm humanā. in qua illa suscepit quib⁹ nos toti trinitati reconciliat. vt passionē mortem. ⁊ hmōi fm hāc naturā etiā aliq̄d habuit deo sile. s. iusticiaz innocētiā ⁊ cōsimilia. ⁊ aliquid sile nobis. s. mortalitatē. qō mediatoris officio cōgruit. cū mediū sapiat ꝓpietatē vtriusq̄ extremoꝝ. Ex q̄b⁹ etiā dictis cōfutať error dicentiū in xp̄o tñ vnā esse naturā. quia fm eos possit nos aliq̄d haberi in xp̄o quo esset medius inter deū ⁊ hoīez qō tñ requiriť si inter eos ꝺz verus mediator esse. Et tñ ⁊c.

Qō alio mō potuit liberare hoiez ⁊ quare potius isto. a

SIvero quesritur vtrū alio mō posset deꝰ hoiem liberare q̄ p mortem xp̄i? Dicim⁹ ⁊ aliū modū fuisse possibilē deo. cuius ptāti cūcta subiacent. sed nostre miserie sanande ꝓuenienti ordinem modū alium nō fuisse. nec esse oportuisse. Quid eñ mentes nostras tantū erigit. ⁊ ab immortalitatis despatiōe liberat q̄ p tanti nos fecit deus. vt dei filius immutabiliter bonus: in se manēs qō erat. ⁊ a nobis accipiens qō non erat. dignatus nostrū inire cōsortiū. mala nostra moriendo pferret. Est ⁊ alia ratio quare isto potius mō q̄ alio liberare voluit. qz sic ⁊ iusticia supatur dyabolus. nō potētia Et quō id factū sit. explicabo vt potero. Quadaz iusticia dei in potestatē dyaboli traditum est genus humanū. peccato primi hominis in omnes originaliter transeunte. ⁊ illius debito obligante. Añ oēs hoies ab origine sunt sub principe dyabolo. Añ aplus. Eramus natura filij ire. natura. s. vt est de prauata peccato. nō vt est recta creata ab initio. Modus aūtē ille quo traditus est homo in dyaboli potestatē. nō ita debz intelligendi tanq̄z deus ꝺ fecerit aut fieri iusserit. sed q̄ tantū pmiserit. iuste tñ Illo ei deserente peccantē: peccati auctor ilico inuasit. nec tñ deus cōtinuit in ira sua miserationes suas. nec hoiem a lege sue potestatis amisit cū in dyaboli potestate esse pmisit. qz nec dyabolus a ptāte dei est alienus sicut nec a bonitate. Nam qualicunq̄ vita dyabolus vel hō nō subsisteret nisi per eum q̄ viuificat omnia. Nō ergo deus hominem deseruit vt nō se illi exhiberet deū sed inter mala penalia etiā malis multa p̄stitit bona. ⁊ tandē hoiem quem cōmissio peccatoꝝ dyabolo subdidit. remissio peccatorum p sanguinez xp̄i data: a dyabolo eruit. vt sic iusticia vincereť dyabolus. nō potētia. Sed q̄ iusticia? Jesu xp̄i? Et quo mō victꝰ est ea? Quia in eo nihil dignum morte inueniens. occidit eū tñ. ⁊ vtiq̄ iustum est vt debitores quos tenebat liberi dimittantur in eum credentes. quem sine vllo debito occidit. Jdeo autem potentia vincere noluit. quia dyabolus vicio puersitatis sue amatoꝝ est potentie. ⁊ desertor oppugnatoꝝq̄ iusticie. in quo homies ma-

Augustin.

Ratio quare isto modo.

Q̄ dyabol⁹ nō est alienus a ptāte dei.

Qua iusticia sit victus dyabolus.

gis eũ imitantur qui neglecta vel etiã posa iusticia: potentie magis studẽt eiusq; vl' adeptione letant'. vel cupiditate inflãmãtur. Ideoq; placuit deo. vt nõ potentia s̃ iusticia vincens hoiem erueret. in quo homo eũ imitari disceret. Post ꝟo i resurrectione secuta est potentia. q; reuixit mortuus. nunq̃ postea moriturus. Sed nõne iure equissimo vinceret' dyabolus: si potẽtia tm̃ xp̃s cũ illo agere voluisset. vtiq;: s̃z postposuit xp̃s qd̃ potuit vt prius ageret qd̃ oportuit. Iusticia ergo humilitat' hominem liberauit quẽ sola potentia equissime liberare potuit.

De causa inter deum et hominem et dyabolum. b

Si enim tres illi in causam venirẽt. s. deus. dyabolus hõ. dyabolus ⁊ hõ quid aduersus deũ dicerent nõ haberent. Dyabolus em̃ de iniuria d̃i ꝯuinceret'. q; seruũ eius. s. hominẽ ⁊ fraudulẽter abduxit. ⁊ violẽter tenuit. Homo etiã iniurius deo conuinceret'. q̃a p̃cepta eius contempsit. ⁊ se alieno dño mancipauit. De hoĩs etiã iniuria cõuinceret' dyabolus. q; et illũ prius fallaci ꝓmissiõe decepit. ⁊ post mala inferendo lesit. Iniuste ergo dyabolus q̃tũ ad se tenebat hominẽ sed homo iuste tenebat'. q; dyabolus nũq̃ meruit potestatẽ habere sup̃ hominem sed homo meruit p̃ culpã pati dyaboli tyrannidem. Si ergo deus qui vtriq; p̃erat potentia hominem liberare vellet. sola iussionis virtute hoiem potuit rectissime liberare. Sed ob causam p̃missam iusticia humilitatis vti voluit. Qui dũ in carne mortali crucifixus est iustificati sumus. i. p̃ remissionẽ peccatorũ eruti d̃ ptãte dyaboli. ⁊ ita a xp̃o iusticia dyabolus victus ẽ nõ potentia. Quõ aũt in eius sanguine nobis peccata sint dimissa supra expositũ est.

Aug. in li. d̃ trinitate.

De traditõe xp̃i que d̃r facta a patre ⁊ a filio. a iuda et a iudeis. c

Christus ergo ẽ sacerdos idemq; hostia. ⁊ precium nostre reconciliationis. qui est se in ara crucis non dyabolo. sed deo trinitati obtulit p̃ omnibus q̃tum ad precij sufficientiam. sed pro electis tm̃ q̃tũ ad sufficientiam q; p̃destinatis tm̃ salutem efficit De quo et legitur q̃ sit traditus a patre. ⁊ q̃ seip̃m tradidit ⁊ q̃ iudas eũ tradidit ⁊ iudei. Ipse se tradidit q; spõte ad passionẽ accessit. Et pat' eũ tradidit. q; volũtate p̃ris imo toti⁹ trinitatis passus est. Iudas tradidit p̃dẽdo ⁊ iudei instigando. ⁊ fuit actus iude ⁊ iudeorum malus. ⁊ actus christi vel patris bonus. Opus xp̃i ⁊ patris bonũ q; bona patris ⁊ filij voluntas. malũ fuit opus iude ⁊ iudeoꝝ. q; mala fuit intentio. Diuersa fuerunt ibi facta. siue opa. i. diuersi act⁹ ⁊ vna res siue factũ. s. passio ip̃a. Ideoq; doctores aliqñ vniunt in facto illo patrez filiũ. iudã. iudeũ. aliqñ disiũgunt. Respicientes em̃ ad passionẽ vnum opus illorũ dicunt. Attendentes intentiones ⁊ actus facta diuersa discernũt. Vñ Aug⁹. Facta est inquit traditio a patre. facta ẽ traditio a filio. facta est traditio a iuda. vna res facta ẽ. Quid ergo discernit int' eos? Quia hoc fecit filius et pater i charitate. Iudas ꝟo in p̃ditiõe. Uidetis quia non quid faciat homo. sed qua voluntate considerandum est. In eodem facto inuenimus deũ quo iudam. deum benedicimus. iudã detẽstamur. quia deus cogitauit salutem nostram. Iudas cogitauit p̃ciuz quo vendidit dominum. filius precium quod dedit p̃ nobis. Diuersa ergo intẽtio diuersa facta facit. cum tñ fit vna res ex diuersis. Ecce vnam rem dicit ibi fuisse. ⁊ diuersa fctã q; vna ibi fuit passio sed diuersi actus. Et actus quidẽ iude ac iudeoꝝ mali quibus operati sunt xp̃i passionem que bonuz est ⁊ opus dei est.

Augusti.

Qd̃ xp̃i passio d̃r opus dei ⁊ iudeorum et quomodo. d

Passio ergo cristi ⁊ opus dicitur iudeoꝝ. q; ex actibus eoꝝ p̃uenit. ⁊ opus dei. q; eo auctore. i. eo volente fuit. Vñ Aug. Nemo aufert animã christi ab eo q; potestatẽ habet ponẽdi et sumẽdi. ecce habes auctorez operis. Ponet animaz. ecce hẽs op⁹ auctor. Et vt generalit' ꝯcludã. quotiẽs in carne xp̃i aliq̃d patit' op⁹ auctoris ẽ. q; em̃ sua volũtate ñ alio cogente p̃petit'. ip̃e auctor est operis. Cũ aũt passio xp̃i op⁹ dei sit. ⁊ iõ bonũ. eãq; opati sint iudas ⁊ iudei. q̃rit' an cõcedẽdũ sit eos opatos ibi esse bonũ? Hic distiguendũ est. Potest em̃ dici. q̃ opati sunt bonũ. q; ex actibus eoruz bonũ p̃uenit. i.

Aug⁹. in expositõe fidei catholice cõtra felicianũ

Si iudei sũt ibi opati bonum.

passio xpi. ⁊ itē q opati nō sunt bonū sed malū. qz actio eoz nō fuit bona sed mala.

Jsta est distinctio .xx. huj⁹ tertij libri. In qua magister postq̄ egit de passione xpi in quātū est maloz nostroz remotiua. Agit singulariter de ei⁹ cōgruētia. ⁊ tria facit. Prio assignat causam passiōis cōgruētē. Scōo cām ip̄i⁹ efficiētē. Tertio remouet dubitationē incidentē. Primū vsq̄ ibi. Christus ergo est sacerdos. Scōm vsq̄ ibi. Cū igit passio xpi. Tertiū vsq̄ ad finē distinctiōis. In spāli snia magistri stat i trib⁹ ꝓpositōib⁹ quarū ꝑma est. Quāuis deus alio mō potuisset hoiem q̄ p xpi mortē redemisse. s. p oipotētiā. modus tn fiendi p mortē xpi maiorē habuit cōgruentiā. Dāc magister ponens querit. Utrū de⁹ p aliū modū potuerat genus humanū redemisse q̄ p mortē xpi. Et rndet q sic. sz iste modus quo liberauit ip̄m fuit cōgruentioz. qō oñdit ex duob⁹. Primo ex nra voluntate. Nā p hoc q nos redemit p mortē filij sui mens nostra in deuz magis dirigit ⁊ ad ip̄ius amorē magis excitat. Secūdo oñdit idē ex dei iusticia. Nā de⁹ iuste ꝑmisit hominē a dyabolo possideri. cū igit nō videat cōgruū q deus p potētiā hoc infringeret. qō iusticia mediante ꝑmisit. cōuenientius apparet q diabolū in assūpta humanitate superaret q̄ q alio mō. vicz p potētiam de ip̄ius manu liberaret. Qualit aūt p iusticiaz hoiem de ip̄ius manu liberauit. hoc declarat dicēs q qz dyabol⁹ xp̄m occidit in quo nulla cā mortis reperta fuit. ideo iustū fuit vt dyabol⁹ ꝑderet suā ptātem sup oēs in xp̄m credētes. Et subdit q si deus p potentiā ⁊ nō iusticiā vt ꝑmittit humanuz genus de manu dyaboli abstulisset. nulli i hoc iniuria illata fuisset. qz exquo tā bō liberādus q̄ dyabol⁹ ip̄m tenēs sub dei ptāte erāt ꝓstituti. Deus sine cuiuscūq̄ iniuria solo p̄cepto hoiem potuisset de manu dyaboli liberasse. potius tn voluit liberare ip̄m p iusticiā ꝓpt causas positas. Scōa ꝓpositio est hec. Passiōis cristi opus tā xpi q̄ iudeoz existēs est nre redēptionis cā efficiens. Hanc magister ponēs dicit q xps q̄ se obtulit hostiā et p̄ciū redēptiōis nre. fuit cā efficiēs ⁊ auctor nre cōsiliatiōis. ⁊ hoc q̄tū ad oēs quo ad sufficientiā. sed solū q̄tū ad electos quo ad efficiētiam. qz nō oīs sed tm electi finalē passiōis xpi fructū recipiunt Et subdit q xps quadruplicit traditus fuit. s. a seipo. a patre. a iuda. a iudeis. Diuersimode tn. a seipo ⁊ a pre ex charitate. Judas autē et iudei tradiderūt ip̄m ex malicia ⁊ iniq̄tate. Uñ ifert q passio xpi fuit op⁹ dei ⁊ iudeorū. Dei q̄dē. qz a deo volente ⁊ ipo ei⁹ auctore facta est. Judeoz vo. q̄a ex ipoz actib⁹ ꝓsecuta est. qō vlterius ꝓfirmat auctoritate b. Aug⁹. Tertia ꝓpositio est hec. Quamuis iudei xp̄m occidēdo. q̄tū ad op⁹ opatū bonū fecerūt. tn q̄tū ad opus opans pessime egerūt. Hanc magister ponens mouet dubiū tale. Cū passio cristi vt dictū est sit opus dei. ⁊ p cōsequēs bonū. Utrum ex hoc op⁹ iude ⁊ iudeoz q̄ eandē passionē operati sunt. ctiā debeat dici bonū. Et rndet q habito rspectu ad op⁹ opatū. s. ad ip̄am passionē opati sunt bonū. Sed habito respectu ad op⁹ opans. s. intētiōez qua hoc fecerūt. opati sunt malū. Et tm in speciali.

Si in christo diuisio in morte fuit anime vel carnis a verbo. a

DI. XXI

Post predicta considerandū est. vtz i morte a verbo sit sepata aima vel caro? Quidam putauerunt carnem sic ab anima ita a diuinitate in morte fuisse diuisam Si em inquiūt aia media diuinitas sibi carnē vniuit. sicut supius ptaxatū est. q̄ qñ diuisa est caro ab anima. diuisa est etiā a diuinitate. qz nō potuit ab ania seiungi p quā verbo erat vnita. quin a verbo diuideretur. Fuit aūt diuisa ab anima in morte. alioquin vera mors ibi nō fuisset Quia vt ait Aug⁹. Mors quā timent hoies separatio est anime a carne Mors aūt quā nō timent sepatio est aie a deo Utraq̄ vo dyaboli suasu hoi ꝓpinata est. Si q̄ i xpo hoie vera mors fuit. diuisa ē ibi aia a carne. ac p cōsequens diuinitas a carne. Huic sue ꝓbabilitati addūt autoritatis testimoniuz. Ambr. em tractās d xpi derelictiōe q̄ i cruce voce magna clamans dixit. Deꝰ deꝰ me⁹ vt q̄d me dereliq̄sti ait. Clamat hō sepatōe diuinitatis mortuꝰ. Nā cū diuinitas mortis libera sit. vtiq̄ mors ibi esse nō poterat. nisi vita discedēt qz vita diuinitas est. Hic videt tradi q diuinitas separata sit i morte ab hoie q̄ nisi discessisset hō ille mori nō posset Ad illi ad carnē referūt quā dicūt a deo seperatā. Quib⁹ rndem⁹ illā sepatiōez sic esse accipiēdū. sic intelligit derelictio q̄ illis verb significat. vt q̄d me dereliq̄sti. Quō q̄ xps derelict⁹ erat a pre. cū i cruce derelictū se clamabat. Nō recesserat deꝰ ab homine ita q esset soluta vnio dei ⁊ hois Alioquin fuit q̄dā tpus qñ xps adhuc viuꝰ hō erat ⁊ nō deꝰ. qz adhuc viuꝰ se derelictū clamabat. nō dereliq̄ndū. Si q̄ illa derelictio vnionis intelligat solutō. añ facta fuit solutio dei ⁊ hois q̄ xps mortuꝰ esset Sed q̄s h̄ dicat? Fateamur q̄ deū quodāmō illū hoiem in morte deseruisse. qz potestati psequētiū eū exposuit ad tps. nō suā potentiā exercēdo illū defendit vt nō moreret. Sepauit se dinitas qz subtrarit protectionē q̄ nō soluit vnionē. Sepauit se foris. vt nō adesset ad defensionē. sz nō itus defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuisset potentiā sed exercuisset. nō mozeretur xpus Mortuus est xpus diuinitate recedente id est effectū potentie defendēdo nō exhibente. Hic est hyrcꝰ apopompeyus q̄ altero hyrco immolato in solitudinē mittebatur. vt legitur i leuitico Duo em hyrci humanitas ⁊ diuinitas xpi intelligūt. Hūanitate ergo immolata: diuinitas xpi i solitudinē abijt. i. in celū. Uñ esicius. In solitudinem. i. in celū tpe passiōis diuinitas abijsse dicit. nō locū mutās sed qōammodo

Opinio quorūdā asserētium caeteq̄ a deitate diuisam.

Aug. super psal. xvij.

Autoritas inducūt ambro. in expositione.

Responsio

Esicius sup leuiticum.

virtutē cohibens. vt possent impij ꝓsummare passionē. Abijt ergo. i. virtutē cohibuit ⁊ portauit iniquitates nostras. nō vt hr̄et sed vt consummeret. deus em̄ ignis consumens est. Ex his satis ostendit premissa verba Ambrosij sic esse accipiēda vt prediximus.

Aliam inducunt autoritatē. b

Alij quoqz autoritati innituntur qui asserūt diuinitatē i morte recessisse ab homine ꝑm carnē. Ait enim Athana. Maledictus q̄ totū hoiem quē assumpsit dei filius denuo assumptū vl liberatū. tertia die a mortuis resurrexisse ñ ꝓfitet. fiat fiat. Si inquiunt denuo assumptus est hō in resurrectione quē assumpserat in incarnatione. deposuit ergo eum in morte. sepata ergo fuit diuinitas in morte ab humanitate. Quibus rñdemus q̄ si in his verbis assumptio talis intelligatur quit fit ꝑm vnionē nō carnē tantū sed totū hoiem. i. animā et carnē denuo sibi vniuit in resurrectione. q̄ nō simpliciter hominē sed totū hominē assumptū dicit. Totū ergo hominē in morte deposuit. i. aiaz ⁊ carnem. Sed quis nisi hostis veritatis dicat animā a verbo depositā? Et tñ nisi hoc fateantur q̄ totus hō sit assumptus. nō proeis facit illa autoritas que totū dicit assūptum. Sciendū est ergo athanasiū id dixisse ꝓtra illorū ꝓsidiaz qui resurrectionē xp̄i negabant. putantes in morte detineri eū qui solus inter mortuos liber est. Jō illū maledicit. qui nō confitet totū hoiem denuo assumptū resurrexisse. i. xp̄m aiam denuo corpi cōiunxisse. ⁊ in illis duobus denuo cōiunctis in resurrectione vere ꝑm hoiem vixisse sicut ante mortē. Mā in morte sepata est anima a carne. Añ vere dicitur xp̄s mortuus. sed neutrū sepatum est a verbo dei.

Athana.

Qualiter de hac autoritate argumētando proceduntur.

Rñsio.

Determinatio autoritatis.

Autoritatib⁹ astruit a verbo carnē in morte nō esse diuisam. c

Sicut aug⁹. super Johem docet. tractans illud dñi verbuz Ego pono aiam meā vt iterū sumā eā Nemo tollit eā a me. ꝑ ego ponā eā. a meipso potestatē habeo ponēdi eā ⁊ iterū sumēdi eā. Hic animā dicit emissaz. A quo emissa est? a seipa nō est emissa. q̄ seipaz nō posuit. nec verbū animā posuit vel carnē. Caro ergo animā posuit. sz potestate in se manentis deitatis. Potentia ḡ deitatis ania diuisa est a carne. ꝑ neutrū a verbo dei. Añ Aug⁹. Verbū ex quo suscepit hoiez. i. carnem ⁊ animā nunq̄ deposuit animā vt esset aia a verbo sepata. ꝑ caro posuit aiam q̄ expirauit. q̄ redeunte surrexit. Mors ergo ad tp̄s carnē ⁊ aiam sepauit. sed neutrū a verbo dei. Caro ḡ ponit ⁊ sumit animam: nō ptāte sua sed ptāte inhabitantis carnē deitatis. Hic euidenter tradit nec animam nec carnē a verbo dei in morte eē diuisam. vt aliquo modo soluta fuerit vnio Añ Aug⁹. cōtra felicianū. Absit vt xp̄us sic senserit mortē vt q̄tū in se est vita. vitā pdiderit. si ei hoc ita esset: vite fons aruisset. Sensit ergo mortē pticipatiōe humani affectus quē sponte suscepat. nō nature sue pdidit potētiā p quā cuncta viuificat Sic in sepulcro xp̄s carnē suā cōmoriēdo nō deseruit. sicut in vtero virginis ꝓnascēdo formauit. Mortuus est ergo nō descendente vita. sicut passus est nō peunte potētia. nemo tollit animā eius ab eo q̄ ptātē hz ponendi et sumendi. Ecce et hic hēs xp̄m nō deseruisse carnē in morte. ⁊ vitā nō discessisse a mortuo. ⁊ q̄ sponte tradidit spm̄ nō alius extorsit. Añ Amb. Emisit xp̄us spiritum. ⁊ tamen quasi arbiter eruēdi suspendendiq̄ corpis. Emisit spm̄ nō amisit. pendebat in cruce ⁊ omnia ꝓmouebat Sed vnde emisit. ex carne? quo emisit. ad patrem?

Aug⁹ super Johannem

Amb. in li. iij. d spūsctō

Qua ratiōe christus dicitur mortuus et passus. d

Recedente vo aníma. mortua est xp̄i caro. ⁊ q̄ caro mortua est: mortuus est xp̄s. Sicut em̄ mortuꝰ dicitur deus. q̄ñ mortuus est homo. ita mortuus homo dicit q̄ñ mortua est caro. Separatio anime mors carnis fuit ꝓpter carnē ergo vnitā verbo que mortua est dicitur deus mortuus. ⁊ ꝓpter carnē et animam que vtraq̄ dolorē sensit dr deus passus. cū diuinitas omnis doloris expers existeret. Añ Aug⁹. Verbū caro factū est. vt p carnem panis celestis ad infantes trāsiret. ⁊ ꝑm hoc ipm: verbū crucifixū est. sed non est mutatum in hominē. hō in illo mutatus est. vt melior fieret q̄ erat. ꝓpter illō ergo q̄ homo erat mortuus est deus. et p illud q̄ deus erat homo excitatus est ⁊ re-

Aug⁹ super psal.

surrexit. Quicquid passus est hō. nō pōt dici nō passus est deus. qm̄ deus erat hō. Quō potes dicere te nō passum iniuriam si vestis tua ꝓscindat. cui vestis tua nō sis tu. Multomagis ergo ḋcḋd patit caro vnita verbo: dēbat dici deus pati. licz ꝟbū nec mori. nec corrūpi. nec mutari potuerit. Sz ḋcḋd horū passus ē: i carne passus est. Dē hoc etiā Ambro. i li. ḋctio de spū sancto ait. Quod ꝟbi caro patiebat. manens in carne verbū. in se ꝑ corpis assumptione referebat. vt pati dicēt. qz caro patiebatur. sicut scriptū est. Christo in carne passo. Hic docet qua rōne deus vel dei filius passus vel mortuus dicit. nō qz mortem senserit inquātū deus est. sed qz caro ei vnita mortua est. Scōm quā rationem dicit Aug⁹. Si quis dixerit atq; crediderit filiuz dei deū passum anathema sit Cuius dicti causam ex qua intelligētia sumēda est aperiens. in eodē subdit. Si ḋs dixerit q; in passione dolorē sentiebat filius dei deus ⁊ nō caro tantū cū anima quā sibi acceperat: anathema sit. Sane ergo dici pōt q; mortuus est deus ⁊ nō mortuus. passus est dei filius ⁊ nō passus ¶Passa est tertia ꝑsona ⁊ nō passa. crucifixum est verbū ⁊ nō crucifixum. sed ſm alterā naturā passus est. ſm alterā ipassibilis. Vñ Ambrosius. Generalis ista est fides. qz xp̄s ē dei filius. ⁊ natus ex virgine. quē quasi gigantē ꝓpheta describit. eo q; bifōrmis geminecq; nature vnus sit. cōsors diuinitati ⁊ corpis. Idem ergo patiebat ⁊ nō patiebatur. moriebat ⁊ nō moriebat. sepeliebatur ⁊ nō sepeliebatur. resurgebat ⁊ non resurgebat. Resurgebat ſm carnē que mortua erat. non ſm verbū. quod apud deuz semp manebat.

Ambrosi.

Aug⁹. I sermone ō fide

Ambrosi. in li. iij. de spiritusancto.

Ista est distinctio. xxj. huius tertij libri. In qua magister post q; egit de passiōis merito. Agit de eⁱ⁹ fine siue termino. Et tria facit Primo cū inquirit. an in morte xp̄i caro fuit a verbo separata. Scdo oñdit ſm quid mors xp̄i fuit cōsūmata. Tertio subiungit ſm q̄d veritas quarūdā ꝓpositionū in hac materia sit accipienda. Primū vsq; ibi. Recedente ꝟo anima. Scōm vsq; ibi. Sane igit dici potest. Tertiū vsq; ad finē distinctionis. In speciali sīa magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaruz prima est hec. Humanitas xp̄i non fuit in passione a deitate soluta. sed solū ꝑ subtractionē ꝓtectionis et defensionis forīs destituta. Hanc magister ponens querit. Utrū in morte xp̄i fuit diuinitas a carne vel anima separata Et rñdet quorundam opinionē fuisse q; sicut anima in morte a carne separabat. ita in morte deitas. tam a corpe q; ab aīa separabat. Hi suā opinionē ꝓbant sic. qñ aliqua vniunt̄ ꝑ medium. recedente medio. recedit vnio. sed caro xp̄i vnita fuit diuinitati mediante aīa. cū ergo in morte xp̄i aīa fuerit separata a carne. seqūtur ⁊ ipaz deitatē a carne fuisse separatam. Et cōfirmāt hoc ꝑ autoritatē Ambro. sup illo verbo psal. Deus deus meⁱ respice in me q̄re me dereliquisti ⁊c. dicentē. Clamat hō separatione diuinitatis mortuus. Vñ apparet q; xp̄s nō potuisset mori nisi fuisset a carne d tas separata. Ad istam respondēs magister dicit q; si ista derelictio quā deus in cruce deplanxit intelligit facta ꝑ separationē diuinitatis quasi facta sit vnionis solutio. vt ista opinio dicit. sequeret q; xp̄s adhuc viuens qñq; fuisset homo et non deus. patet qz adhuc viuens in cruce clamabat se derelictū. sed consequens est falsuz. igitur opinio ex q̄ sequit Vñ sensus autoritatis b. Ambrosij qua ꝓbāt ꝑ se stat in hoc q; deus pater xp̄m hoiem ōr dereliquisse. qz ad tps exposuit cū ptāti ⁊ vñio cor ipm ꝓsequentiū. ita q; deitas ōr ab humanitate separata ꝑ subtractionem ꝓtectionis et defensionis. sed nō ꝑ solutionē vnionis. ⁊ iō separauit se diuinitas forīs ad defensionē. sed intus nō desijt advnionem. Et hoc cōfirmat magister ꝑ figurā veteris testamenti de duobus hircis quoz vno immolato alter in desertū mittebat. ꝑ quos intelligit due nature in xp̄o. quaz vna tpe passionis. s. humanitas immolata fuit. altera. s. deitas celū abijt. nō loci mutatione nec vnionis solutione. sed defensionis subtractione vt sic xp̄i passio ab ipis cōsummaret Postea magister soluit autoritatē Ambro. cui p̄dictā opinionez fouentes innituntur. qua athanasius dicit q; ille hō mortuus in cruce fuit denuo assumptus i resurrectiōe. qđ verū nō esset nisi fuisset in morte depositus seu a diuinitate separatus vt ipi dicūt. Et rūdens mgr̄ dicit q; Athanasius dixit autoritatē illā cōtra quosdā hereticos que negabant xp̄m resurrexisse ⁊ aiam denuo corpi vnitā fuisse. Et etiā del filiū totū hoiem in resurrectiōe resumpsisse. qz totū deposuerat i morte. qz q̄uis deitas nō fuit separata nec a carne nec ab aīa in triduo mortis. fuit tn̄ separata a toto hoie. i. a cōiunctione corpis ⁊ aīe. vt postea patebit in sequenti distin. Et sic mgr̄ tandē ꝯcludit q; i morte xp̄i nec aīa nec caro fuit a verbo derelicta. qđ cōcludit multis sanctoz autoritatibus. Scda ꝓpositio est hec. Per hoc xp̄s vere moriebat q; anima eⁱ⁹ a corpe separabat. Hanc magister ponens dicit q; christus ōr mortuus seu passus ꝓpter cōmunicationem ꝓprietatū vnius nature cū alia ex vnione in ꝑsona vñ hō ōr mortuus qz caro est mortua. ⁊ dr̄ pati carne vel aīa patiente. Sed christus ōr mortuⁱ⁹ ꝑ separationē aīe a carne stāte tn̄ hypostatica vnione. Et ōr passus ꝓpter carnis ⁊ aīe passionē quaz vtraq; dolorez sensit. Iz diuinitas cui vnita fuerat ois doloris expers fuerit. vñ ꝯcludit q; filiⁱ⁹ dei mortuus ⁊ passus fuit. nō qz dolorē vel mortē sensit inq̄tū ōs. sed qz caro sibi vnita mortua fuit. Et hoc mgr̄ ꝓfirmat autoritatibus sctoz. Tertia ꝓpositio ē hec. Respectu diuersoz deū mortuū fore apte ꝯcedit ⁊ negatur Hāc mgr̄ ponēs dicit q; sane dici pt mortuⁱ⁹ ē deus. ⁊ deⁱ⁹ nō est mortuus. ⁊ passus ē dei filius. ⁊ dei filius nō ē passus. Nā hmōi expositiones negatiē sunt ꝟe ſm diuinā naturā. affirmatiē ꝟo ſm hūanā naturā. Et ꝓfirmat autoritate b. Amb. Et tn̄ ispāli.

Si christus in morte fuit hō. a

Hic queritur b vtrū in illo triduo mortis xp̄s fuerit hō: Ad nō vidr̄ q̄busdā. qz mortuus erat. ⁊ homo

DI. XXII

Opinio quo rūdam. mortuꝰ nō est hō. Addūt etiā q; si tūc erat homo: vel mortalis vl immortalis. ℔ mortalis nō. qz mortuus. nec immortal. qz tm̄ post resurrectionē. Quibus rndemus ꝺa lz hō mortuus fuerit. erat tm̄ in morte deꝰ hō. nec mortalis qui ē nec immortalis. et tm̄ vere erat hō. Ille em̄ z hmōi argutie in creaturis locū habent. ℔ fidei sacrm̄ a philosophicis argumentis est liberū. Añ ambrosiꝰ. Aufer argumenta vbi fides queritur. In ipis gimnasijs suis iā dyaletica taceat. piscatoribꝰ credit. nō dyaleticis. Dicimꝰ ergo in morte xpi deū vere fuisse hominem. z tm̄ mortuū. z hoiez ꝺdē nec mortalem nec immortalē qz vnitus erat aie et carni seiūctis. Alia em̄ rōne ꝺr deꝰ hō. vel hō deus. q̄ martinus vel iobes. hō ei ꝺr deus z ecōuerso ꝓpter susceptionē hois. id est aie z carnis. Añ Augꝰ. Talē erat susceptio illa q̄ deuz hoiem faceret. z hoiem deū. Cū g̃ illa susceptio p mortē nō defecerit. ℔ deꝰ hoi et hō deo. sicut añ vnitꝰ erat vere z tūc deus erat hō z ecōuerso. qz vnitus erat anie z carni: z hō mortuꝰ erat. qz aia a carne diuisa erat ꝓpter sepatōnē anie a carne mortuus. ℔ ꝓpter vtriusq; sp secū vnionē: homo. Nō aūt sic erat hō: vt ex anima z carne simul iunctis subsisteret Ex qua rōe ꝺr aliqs aliꝰ hō z ipe forte ante mortē. ℔ etiaz mō erat hō z post resurrectionē fuit. In morte xo homo erat tm̄ ꝓpter anime z carnis secū vnionē. z mortuus ꝓpter inter illa duo diuisionem.

Augusti.

Si xps in morte erat hō alicubi z si vbicunq; est hō sit. b

Hic queritꝝ si xps

in morte alicubi erat hō. z si vbicūq; ē hō sit: Ad qō dicimus qz nō vbicūq; erat hō crat. nec mō vbicunq; est hō est. qz vbiq; est ꝼm deitatē. nec vbiq; est hō. qz nō vbiq; homini vnitus. ℔ vbicūq; est ꝼm hoiez ibi homo est. Tpe autē mortꝭ z vbiq; erat ꝼm deum. z in sepulcro ꝼm hoiem. z i inferno ꝼm animam. z in sepulcro ꝼm carnē In sepulcro ergo erat homo. qz humanitati vnitus erat et si non toti. qz carni tm̄. et in inferno erat homo quia humanitati vnitus. sed nō toti quia anime tm̄. Sed si in inferno anime tm̄ z in sepulcro carni tm̄ vnitus erat. ergo nec in inferno vnitꝰ erat anime et carni. nec in sepulcro. Quō ergo

Opositō

Redditio ē

ibi vel hic hō esse dicit: Que est ratio dicti: Qz vna eaḍēq; vnione vnitꝰ erat aie in inferno. z carni in sepulcro. Et sic erat illis duobus tunc sepatis vnitus. sicut añ separationē. i. ante mortē. Ad hoc aūt opponitur. Si christus animā tm̄ vel carnez tm̄ assumpsisset. non fuisset verus homo ℔ propter vtriusq; assumptionez verus homo fuit. Sic ergo vbi carnem z animaz sibi vnitam non habebat. verus homo ibi nō erat. Sed tpe mortꝭ nusq; illa duo vnita habebat. qz nec in sepulcro nec in inferno. nec alibi. Nusq; ergo erat homo. Ad qō dicimus qz xps vtiq; verus hō nō fuisset. si carnem z animam nō assumpsisset. Sed tm̄ qz ex quo assumpsit: neutrū depo suit. sed cū vtroq; eaḍē vnionē indefinēter tenuit. quā assumendo cōtraxit. Ideo non incongrue vbicunq; anime vel carni vel vtriq; vnitus est. ibi homo esse ꝺr. ꝺa ibi humanatꝰ est. g̃ z i sepulcro erat hō. z in inferno erat hō. ꝺa vtrobiq; humanatꝰ erat xps z vnā caḍēq; cū aia z carne lz seperatis: habebat vnionē. et vno eodemq; tpe in sepulcro iacuit xps z ad infernū descendit. sed in sepulcro iacuit ꝼm solā carnem. et in infernum descendit ꝼm solā animam. Unde Augꝰ. Quis nō est derelictꝰ in inferno. Christus: sed in aima sola. ꝺs iacuit in sepulcro. christus: sed in carne sola. quia in his singulis christus est. Christum in his omnibus z in singulis confitemur Ex his euidenter ostenditur q; carni iacenti in sepulcro vnitus erat christus. sicut anime in inferno. Alioq̄n si carni mortue non esset vnitus. nō in ea diceretur iacuisse in sepulcro Anima ergo ad infernū descendit. Caro in sepulcro iacuit. sapientia cum vtroq; permansit. que in inferno positis vt ait Ambrosi. lumen vite fundebat eterne. Radiabat illic lux vera sapiē/tie. illuminabat infernū. sed in inferno nō claudebatur. Quis enim locus est sapientie de qua scriptum est. Nescit homo vi/as eius. nec inuenta est int̄ hoies. De qua abyssus dicit. non est in me. mare dicit. nō est mecum. ergo nec in tempore. nec in loco sapientia est. cui nec mors tribuenda ē. In ligno enim caro. nō illa operatrix omnium substantia diuina pendebat. Confitemur tamen christuz pependisse in ligno et iacuisse in sepulcro sed in carne sola. Et fuisse in inferno. sed in anima sola.

Aug⁹ super Johannem

In tertio li. ō spūsancto

Christus vbiqz totus

Qđ xp̃s vbiqz totus est. sed nō totū. vbiqz totus est homo vel deus sed non totum. c

Et vtiqz totus eodē tpe erat in inferno. totus in celo. totus vbiqz. ꝑsona ei illa eterna ñ maior erat vbi carnē ⁊ aiam sil̃ vnitā sibi habebat q̄z vbi alterꝝ tm̃. nec maior erat vbi vtrūqz sil̃ vel alterū tm̃ vnitū hēbat q̄z vbi erat neutrū hñs vnitū. Totus ḡ xp̃s ⁊ pfect⁹ vbiqz erat. Ūñ Aug⁹. Nō dimisit patrē xp̃s cū venit in virginē. vbiqz tot⁹. vbiqz pfectus Uno ḡ eodēqz tpe totus erat in inferno totus in celo. Erat apud inferos resurrectio mortuoꝝ. erat sup celos vita viuēti um. vere mortuus. vere viuus. in q̄ mortē susceptio mortalitatis excepit. ⁊ vitā diuinitas nō pdidit. Mortē ergo dei filius. et ī aīa nō ptulit. ⁊ in maiestate nō sensit. sed tm̃ ptcipatōe infirmitatis rex glorie crucifixus ē. Ex his apparet q̄ xp̃s eodē tpe totus erat in sepulcro. tot⁹ in inferno. totus vbiqz sicut ⁊ mō tot⁹ est vbicūqz ē. ſ nō totū Nec in sepulcro vel ī inferno totū erat. ⁊ si tot⁹. sicut xp̃s totus est de⁹. tot⁹ hō. ſz nō totū. qz nō solū est de⁹ vel hō. sed ⁊ de⁹ ⁊ hō. Totū em̃ ad naturā referr̄. tot⁹ autē ad hypostasim. sicut aliud ⁊ aliq̄d ad naturā. alius ꝙ ⁊ aliq̄s ad ꝑsonā referūt. Ūñ Joh. Damas. Totus xp̃s est de⁹ pfectus nō aūt totū deus est. Nō em̃ solū deus est sed et hō ⁊ totus hō pfectus. Nō aūt totū hō. nō solū em̃ homo. ſ ⁊ de⁹. Totū ei nature est repsentatiuū. Totus aūt hyposta seos. sicut aliud quidē est nature. alius autem hypostaseos. sic ⁊ hmōi.

Aug⁹. cōtra felicianuz in expositiōe fi dei.

Joh. dam.

Si ea que dicuntur de deo vel ō filio dei. possunt dici ō homine illo vel ō filio hominis. d

Bolet etiā queri si cōgruenr̄ dici possit filius hois vt ille hō descendisse ō celo vel vbiqz esse. sicut ōr filius dei vel de⁹ de celo venisse ⁊ vbiqz eē? Ad qđ dicim⁹ si ad vnitatē ꝑsone referat dicti intelligentia. sane dici pōt. Si ꝙ ad distinctionē nature ꝛ. nullaten⁹ cōcedenduz est Ūñ Aug⁹. Una ꝑsona est xp̃s deus ⁊ hō Jdeo ōr. Nemo ascēdit in celū uisi q̄ de celo descēdit ⁊c. Si ḡ attendas distinctionē substātiarū. filius dei descēdit. ⁊ filius hois crucifixus est. Si ꝙ vnitatē ꝑsone. ⁊ filius hois descēdit. ⁊ filius dei est crucifixus. ꝓpter hanc vnitatē ꝑsone nō solū filiū hois descendisse de celo. ſ etiā dixit esse in celo cū loquerer̄ in terra. ꝓpter hanc eandēōr deus glorie crucifixus. q̄ tm̃ ex forma serui tm̃ crucifixus est. Nō tm̃ ſm hoc q̄ de⁹ glorie ē. ſm q̄ glorificat suos. ⁊ tm̃ ōr de⁹ glorie crucifixus. Recte quidē nō ex virtute dinitatis. sed ex infirmitate carnis. Quid ḡ ꝓpter q̄d. ⁊ q̄d ſm q̄d dicat. prudens ⁊ diligens ⁊ pius lector itelligat. Hec ō corrigia calciamenti dñici dicta sufficiāt. Ne ossa regis idumee consummantur vsqz in cinerem.

Jsta est distinctio. xxij. huius ter tij libri. Jn q̄ mgr̄ postq̄ egit ō mortexp̄i tanq̄ passionis sue termino Agit ō q̄busdā q̄ sequūt ex ipsa Et tria facit. Nā ꝑmo inq̄rit. vtrū xp̃s i triduo mortis sue fuerit hō. Scō supposito q̄ sic. an fuerit hō in inferno ⁊ī sepulcro. Tertio vtrū ille hō sit vbiqz ⁊ venerit de celo. Primū vsqz ibi. Hic querit si xp̃s Scōm vsqz ibi. Solet etiā queri Tertiū vsqz ad finē distinctiōis. Jn spāli snīa mgr̄i stat in trib⁹ ꝓpositōnibus q̄rū ꝑma est hec. Et si xp̃us in morte sua fuit hō rōnalis. nō tm̃ mortal̄ vel immortalis. Hāc mgr̄ ponēs inq̄rit. Utrū xp̃s in triduo sue mortis fuerit hō mortuus. Et rñdendo ponit ꝑmo opinionē quorundā dicentiū q̄ nō. quorū vna rō fuit. q̄ xp̃s in illo triduo mortu⁹ fuit. cū igit̄ mortu⁹ hō. seq̄t xp̃m i illo triduo nō fuisse hoiem Alia rō coꝝ erat. Si cristus i illo triduo fuisset hō. vel fuisset mortalis vl̄ immortal̄. nō mortalis q̄ iā fuerit mortu⁹. nō īmortal̄ q̄ p⁹ resurrectionē ꝑmo fuit īmortalis effect⁹ ⁊ p cōsequēs nō fuit hō i illo triduo Jsta opinionē mgr̄ refutat quā tm̃ moderni tenēt. Ūñ subdit mgr̄ opiniōz ꝓpriā. in q̄ tm̃ nō tenet̄. ⁊ dicit. q̄ xp̃us i illo triduo mortis sue fuit ver⁹ hō. nō obstāte q̄ fuit ꝛe mortu⁹ ꝓ cui⁹ rōne assignat ipam inseparabilē vnionē diuinitatis ad aiam ⁊ carnē. q̄ p mortē nō fuit soluta Pro cui⁹ vlteriori declaratōe dic̄ q̄ alia rōne ōr ōs hō q̄ petr⁹ vl̄ iches. qz ōs vl̄ dei filius ōr hō ꝓpt̄ assūptiōz aīe ⁊ corpis tm̃. Cū igit̄ illa assūptio ī morte soluta nō fuit. igit̄ etiā ī morte ōs fuit hō. Petr⁹ aūt vl̄ iohānes ē hō ꝓpt̄ ꝙiunctionē aīe ⁊ carnis Sz ex quo ꝙiūctio illa ī morte soluit̄. igit̄ petr⁹ vel iohes ī morte nō dr̄ hō. sz hō mortu⁹. Et subdit q̄ duplex fuit vnio ī xp̃o. vna deitatis cū carne ⁊ aīa. rōne cui⁹ ōr de⁹ hō. ⁊ qz illa nūq̄ defecit. iō rōne illi⁹ ī morte dr̄ hō. Alia ē vnio deitatis cū ꝙiūctiōe ex aīa ⁊ carne rōne cui⁹ ōs ōr viu⁹ hō ⁊ qz illa ī morte xp̃i defecit deus dicebat mortu⁹ hō. vñ rñdēs ad rōes alterius opinionis. Ad ꝑmā dicit negādo ꝙsequētiam q̄ fuit Christ⁹ fuit vere mortuus. igit̄ nō fuit hō. qz vt ptz ex dictis. añcedēs est verū ⁊ ꝙns est falsū. Nā ñ obstante q̄ in xp̃o fuit facta diuisio corpis ⁊ aīe. rationē cui⁹ dicebat mortu⁹. nō tm̃ fuit facta solutio vnionis diuinitatis cū corpe ⁊ aīa. rōne cuius ōr de⁹ hō Ad scōam dic̄. q̄ nec fuit mortalis. nec īmortal̄. Et subdit q̄ argumētationes ꝛz locū habeāt ī creaturis deficiūt tm̃ circa fidei sacr̄a. qz b. Amb. vbi fides q̄r r argumēta dimittēda sūt. Scōa ꝓpositio est bec. Quāuis iste hō ⁊ totus xp̃s sit ī oi loco nō tm̃ ſm totū nec ē vbiqz hō. Hāc magister ponēs querit. Utrūm illo triduo christus fuit hō vbicunqz fuit. Et rñdet q̄ nō. imo nec mō vbicūqz est. homo est. Nā ſm

Aug⁹. in li. de trnitate.

q deus est vbicq̃ ẽ. nõ aũt ẽvbicq̃ ꝑm q hõ. qz nullibi est ꝑm q hõ. nisi vbi vnit⁹ est hoi. Cũ igit nõ vbicq̃ vnitus est hoi. sequit ipm nõ esse vbicq̃ ꝑm q homo. vñ sequit cozrelarie q xps in sepulcro fuit hõ z in inferno fuit hõ. qz vtrobicq̃ fuit ꝑm hoiem. in sepulcro quidẽ ꝑm carnẽ. in inferno aũt ꝑm aiam. Circa istud postea remouet dubiũ quoddã. Nã verbuz tm̃ vnitũ fuit anime in inferno in sepulcro tm̃ carni. quõ hic z ibi posset dici hõ. eo q hõ constat ex anima z carne. Et rñdet q licet illa essent sepata. tm̃ qz eadem diuinitas vtrobicq̃ erat. nõ vtrobicq̃ dicebatur homo. Sed cõtra istud arguit sic. Si verbũ assumpsisset animã tm̃. vel carnẽ tantñ nõ fuisset hõ. cum igitur in inferno habuit animã tm̃. in sepulcro vero carnẽ tm̃. nõ fuisset vtrobicq̃ hõ. Et rñdet q xps verus homo nõ fuisset. nisi carnẽ et animã assumpsisset. sed ex quo post vtriusq̃ assumptionẽ neutrũ illorum a se sepauit. vbicũq̃ ꝑm vnũ illoz fuit humanitus fuit. z p ons in inferno z in sepulcro fuit hõ. Et subdit q in illo triduo mortis xpi tot⁹ xps fuit in inferno. z totus xps fuit in sepulcro. z vbicunq̃ fuit. totus fuit. Nã psona xpi cum esset eterna z indiuisibilis. nõ erat maioz vel minoz qñ erat vnita carni z anime cõiunctis. q cũ erat vnita carni et anime diuisis: z p consequẽs fuit in inferno totus z in sepulcro totus. sed tm̃ nõ erat vtrobicq̃ totũ. Sicut lz christus dicat totus deus. nõ tm̃ oz totũ deus. cuius rõ est. qz netrũ genus ꝓpter ꝓfusionẽ quã importat refertur ad naturã. sed masculinũ ꝓpter distinctionez quã importat siue denotat referr ad psonã. vñ cum xpo duplex sit natura quarũ tm̃ vna sit deus. ñ possumus dicere. xps totũ est deus. sed bñ dicim⁹ xps totus est deus. Tertia ꝓpositio est hec. Ille homo scz xps rõne diuine psone ꝓt dici de celo venisse z esse vbicq̃. Hanc magister ponẽs querit. Utrũ cõueni enter possit dici. q iste hõ. xpo denotato. vel filius hois est vbicq̃ vel descendit o celo. Et rñdet q si inspiciatur ad vnitatẽ psone in qua sunt vnite due nature. tunc tales ꝓpositiones sunt cõcedende. si vo respiciat ad naturas distinctas sic nõ sunt cõcedẽde qz xps ꝑm humanã naturã. nec descẽdit de celo nec est vbicq̃. Et hoc ꝓbat autoritate b. Aug⁹. Ex quo etiã infert cozrelarie q ꝓpter vnitatẽ illã psone cristi xps cũ adhuc esset in terris dicebat se esse in celo ꝓpter eandẽ vnitatẽ psone. etiã oe deus glozie crucifixus. Quis nõ fnerit crucifixus nisi ꝑm humanaz naturã. et sic breuiter epylogat pdeterminata d. q hec sufficiant o misterijs xpi incarnati z passi Et sic tũc terminat istũ scom tractatũ zc. Et tm̃ in spãli.

Si christus habuerit fidez z spem vt charitatem. a

D.XXIII

De trib⁹ hic tractãdũ est z ꝑus o fide

QUm vero supra phibitũ sit xpm plenum gratia fuisse. nõ est supuacuum inqrere vtrũ fidẽ z spem sicut charitatẽ habuerit: Si ei his caruit nõ videt plenitudinẽ gratiarum habuisse Ut autem hec questio valeat apertius explicari. De his singulis aliqua in mediuz proferenda sunt. z primũ de fide. ꝑm mensuram cuius precipit apostolus vnicuiq̃ sapere.

Quid sit fides b

Fides ẽ vtus qua credunt que non videntur. Quod tamen de omnibus que non videntur accipiedũ est. sed de his tm̃ que credere vt ait Aug. ad religionẽ ptinent. Multa em̃ sunt q̃ si christianis ignozet. nihil metuendũ est. qz nõ ideo a religione deuiat. Augusti. in ench.

Quot modis dicitur fides. c

Accipitur autez fides tribus modis. s. p eo quo credit z est virtus. z p eo quod credit z nõ est virtus z p eo quod creditur quod aliud est ab eo quo credit Vñ Aug⁹. inquit. Aliud sunt que credunt. aliud fides qua credunt. Illa em̃ in reb⁹ sunt q̃ vel esse vel fuisse vl futura esse dicunt. Hec aũt in aio credentis est: ei tm̃ cõspicua cuius est. z tm̃ nomine fidei censet vtrũq̃. z illud. s. qõ credit. z id quo creditur. Id qõ credit oz fides sic ibi Hec est fides catholica quã nisi q̃lcq̃ fideliter firmiterq̃ crediderit salu⁹ esse nõ poterit. Fides aũt qua credit si cũ charitate fit virtus est. qz charitas vt ait Amb. Qđ est omniũ virtutũ q̃ oms informat. sine q̃ nulla vera virtus est. Fides ǧ opans per dilectionẽ vtus est. qua nõ visa credũtur Hec ẽ fundamẽtũ qõ mutari nõ põt vt ait apl's. que posita in fundamento neminem perire sinit. Vñ Aug. Fundamẽtũ ẽ xps iesus. i. xpi fides. s. que p dilectionẽ opat p quã xps habitat in cozdibus. q̃ neminẽ perire sinit. Alia vo nõ est fundamentum Fides em̃ sine dilectione inanis est. Fides cũ dilectõne xpiani est. Alia demonis est. Nam et demones credunt et cõtremiscũt Sed multũ interest. vtrũ quis credat xpz vel christo vel in christũ. Nã ipm esse christum demones crediderunt. nec tm̃ in christum crediderunt. Amb. super epam ad romanos. Aug. de fide ad petrum.

Quid sit credere deo. vel deũ vel in deum. d

Aliud est enim credere in deum. aliud credere deo. aliud credere deum Credere deo est credere vera esse que loquit. quod et mali faciũt. z nos credimus homini. sed nõ in hoiem. Credere deum est credere q ipe sit deus. quod etiam mali faciunt. Credere in deũ est credẽ

do amare. credendo in eū ire. credendo ei adherere ⁊ ei⁹ membris incorporari. Per hanc fidē iustificat impius. vt deinde ipa fides incipiat p dilectionē opari. Ea ei sola bona opa dicenda sunt. q̄ fiunt p dilectionē dei. Ipa em̄ dilectio opus fidei dicit. Fides ḡ quā demones ⁊ falsi xp̄iani hñt. qualitas mentis est. Nā ⁊ malos fidē hre cū tñ charitate careant ap̄lus oñdit dicēs Si habuero oēm fidē. charitatē aūt nō habuero ⁊c. Que fides etiā donū dei dici pt q⁹ ⁊ in malis quedā dei dona sunt.

An illa informis qualitas mentis que in malo christiano est. fiat virtus cum sit bonus. e

Si vero queritur.

vtrum illa informis qualitas. qua malus christianus vniuersa credit que bon⁹ cristianus. accedente charitate. remaneat et fiat virtus. an ipa elimineť ⁊ alia qualitas succedat: que virt⁹ sit? Utrūlibet sine piculo dici potest. Mihi tñ videtur. q̄ illa qualitas que prius erat remaneat ⁊ accessu charitatis virtus fiat.

Ex quo sensu dicat vna fides. f

Cūq; diuersis modis

dicatur fides. fatendū est tñ vnā esse fidem. vt ait ap̄ls. vnus dñs. vna fides. Siue em̄ fides accipiatur p eo q̄ creditur. siue p eo q̄ creditur. recte dr fides vna si p eo q̄ creditur accipiatur. Ex hac intelligentia dr vna fides qua idē iubemur credere. et vnū idēq; est qđ creditur a cunctis fidelibus. Uñ fides catholica dr. i. vniuersalis Si vero accipiatur fides p eo quo creditur ea ratione vna dicitur esse fides. Nō quia sit vna numero in omnibus. sed genere. i. similitudine. Uñ Aug⁹. in li. xiij. de trinita. Fides quā illi habent fideles vocātur ⁊ qui nō habent infideles. cōmunis est oibus fidelibus. sicut pluribus hominibus facies communis esse dicitur. cum tñ singuli suas habeant. Non enim fides numero est vna sed genere. Que cū sit in vno est et in alijs: nō ipa. sed similis. ⁊ ppter similitudinem magis vnam dicimus eē q̄ multas. Sicut idem volentium dicit vna voluntas. cum tamen cuiq; sit sua voluntas. et duorum simili modo dicitur facies vna.

Xpbi: 4°

Augusti.

Nō fides est de his que non videtur. ppie que tamē videtur ab eo in quo est. g

Notādum quoq;

est. q̄ fides ppie de nō apparentibus tñ est. Unde Greg. Apparentia non habēt fidem sed agnitionem. Idem cum ap̄lus dicat. Fides est substantia rerum sperandarum argumentum non apparentiū. hoc veraciter dicitur credi. qđ non valet videri. Nam credi iam non potest. quod videri potest. Thomas aliud vidit. ⁊ aliud credidit. hominem vidit. et deum confessus est dicens. Deus meus ⁊ dominus meus De hoc etiam Augusti. ait. Fidem ipsam videt quisq; in corde suo esse si credit. vel non esse si nō credit. Non sicut corpa que videmus oculis corporis. et per ipsorum imagines quas memorie tenemus etiam absentia cogitamus. nec sicut ea que non videmus. Et ex his que videmus cogitatione vtcunq; formamus et memorie commendamus. nec sicut hominem cuius animam ⁊ si non videmus ex nostra conjici/mus et ex motibus corporis hominem sicut videndo didicimus intuemur etiā cogitando. Nō sic videtur fides in corde in quo est. ab eo cuius est. sed eam tenēt certissima scientia Cum ergo ideo credere iubeamur quia id quod credere iubemur videre non possumus. ipsam tñ fidem quando est in nobis videmus in nobis. quia et rerum absentium p̄sens est fides. et rep̄ que forīs sunt intus est fides. ⁊ reruz que non videntur videtur fides. Et ipsa temporaliter fit in cordibus hominum. ⁊ si ex fidelibus infideles fiunt perit ab eis. His verbis euidenter traditur fidem ipsam in corde hominis ab ipso homine videri. nō corporaliter. non imaginarie. sed intellectualiter. ⁊ ipsam tamen absentium et eorum que non videntur esse. Ut em̄ Aug⁹. alibi ait Credimus vt cognoscamus. non cognoscimus ⁊ credamus. Quid em̄ est fides nisi credere quod nō vides Fides ergo est quod nō vides credere. veritas qđ credidisti videre. Unde recte fides dicit argumentum vel conuictio rerum nō apparentium Quia si fides est. ex eo conuincitur et probatur aliqua esse non apparentia. cum fides non sit nisi de non apparentibus.

Gregor⁹

Aug⁹. in li. xiij. de trinit.

Aug. super iohannem.

Descriptio fidei. h

Ait enī apostolus

fides ⁊ substantia rerū sperandaruz argumentū vel cōuictio apparentiū. Quia per fidem subsistunt in nobis etiam modo speranda. ⁊ subsistent in futuro p experientiam ⁊ ipa est probatio ⁊ conuictio non apparentiū. Quia si quis de eis dubitet. per fidem pbēt. vt adhuc pbatur futura resurrectio. ḡa ita crediderunt patriache. ⁊ alij sancti. Vel probatio est ⁊ certitudo q̄ sint aliqua nō apparentia vt supra dictum est. Propie aūt fides dicit substātia rez sperandarum. quia sperandis substat. Et qz fundamentū est bonoꝝ qō nemo mutare potest.

Si illa descriptio spei ꝓueniat. i

Si vero queri an

hec descriptio spei conueniat: sane concedi potest vtrumlibet. Si autez dicatur cōuenire. sunt ⁊ alia plura quibus differunt fides et spes. sed non improbe dici potest soli fidei conuenire nō spei. quia fides sola fundamentū dicitur. Non qz fides virtus possit esse sine spe et charitate. Unde Augus. Fides operans p dilectionez vtiq̄ sine spe esse nō potest. Nec amor sine spe. nec sine amore spes. nec vtrunq̄ sine fide. ⁊ fides sine amore nihil pdest. Potest tamen credi aliquid quod non speratur. nihil aūt potest sperari quod non creditur. Ideoq̄ credere quod est actus fidei. naturaliter precedit sperare qō est actꝰ spei. quia nisi aliquid credatur non potest sperari. Creditur autem quod non speratur. Inde est quod in scriptura plerumq̄ repitur q̄ fides precedit spem ⁊ spes sequitur fidem. non q̄ virtus fidei precedat virtutē spei tēpore vel causa. sed quia actus fidei naturaliter precedit actū spei. quod etiaz quidam concedunt de ipa virtute fidei vt naturaliter precedat spem nō tempe. Unde ⁊ recte ea sola dicitur fundamentū omnium virtutum et bonorum operum. Nō autem fundamentum est charitatis. quia non ipa charitatis. sed charitas ipius virtutis fidei causa est. Charitas enim causa est ⁊ mater omnium virturum. Que si desit. frustra habentur cetera. Si autez assit habentur omnia. Charitas eñ spiritus sāctus est vt in superioribus pretaxatuz est.

Augus. in enchi.

Quare dicitur sola fides fundamētū.

Ipsa est ergo causa omnium virtutū. non ipsius aliqua virtutum causa est. qua omnia munera excellit. Unde Augus. Respice ad munera ecclesie. ⁊ vniuersis excellentius charitatē munus cognosces. quevt oleum non potest premi i imo sed superexilit Non ergo eius causa vel fundamentuz fides est. Grego. tamen super ezechielē dicit. qz nisi prius fides teneatur nullatenus ad spiritualem amorem attingitur. Non enim charitas fidē. sed fides charitatez p̄cedit. quia nemo pōt amare qō non crediderit sicut nec sperare. Sed hoc accipi potest esse dictū ō fide. que virtus nō est. Ipsa eñ spem ⁊ charitatē frequenter p̄cedit. vel de actu fidei q̄ forte naturaliter actum charitatis precedit sicut actū spei. Quod verba p̄missa diligenter notata innuūt et ea etiā q̄ addit dicēs. Nisi ea iquit que audis credideris. ad amanduz ea que audis nō inflammaberis. Que tm̄ de nō visis ē: vt ante diximus. Uñ Chryſ. Fides i anima nostra facit subsistere ea que nō videntur. De quibus ꝓprie fides est. De visis eñ nō est fides sed agnitio.

Augus. super Johannem

Gregorius

Chryſo.

Ista est distinctio vicesimatertia

huius tertij libri. In qua magister Postq̄ egit de xpi incarnatiōe. ⁊ de eius passione in duob⁹ tractatib⁹ p̄cedentibus huius tertij libri. Agit hic cōsequenter de donis mediantibus quib⁹ repiant completiue et formaliter repari xp̄i passione effectiue ⁊ causaliter Et tria circa hoc facit in p̄ti distinctōe in q̄ agit de fide. Uñ primo ostendit quid sit fides formaliter. Secūdo ō q̄b⁹ sit fides materialiter. Tertio determinat quādā opinionē ibi. Si xo q̄rit. Tertiū incidentaliter. Primū vsq̄ ibi. Notādū xo ē. Secūm vsq̄ ad finē distinctiōis. In spāli snīa mgr̄i stat i trib⁹ ꝓpositionib⁹ quarū p̄ma ē hec. Fides est xtus q̄ credunt q̄ ad salutē ptinēt ⁊ nō vident. Hāc mgr̄ ponēs queꝛit. An xp̄s habuit fidē ⁊ spem siē habuit charitatē ⁊ dicit q̄ sic. qz dato opposito vidz seq̄ q̄ xp̄s nō habuisset plenitudinē gr̄aꝝ. qō ē ꝓtra supradicta Prohib⁹ questiōis euidētia ponit magister p̄mo fidei diffinitionē dicēs. q̄ ē xt⁹ q̄ credūt q̄ nō vident. supple. ad religionē xp̄ianā ptinētia. Cōsequenter declarat mēbra p̄dicte diffinitiōis. Et p̄mo illud q̄ fides est virt⁹. Uñ dicit q̄ fides triplicit p̄t accipi. Primo p habitu charitate informato cui⁹ modi est habit⁹ fidei i viris iustis ⁊ bonis. Secōo mō p habitu nō informato charitate quō est habit⁹ fidei i malis ⁊ iniustis hoib⁹. Tertio xo p ipo credibili. s. p articulis fidei. Uñ oz i symbolo. Hec ē fides catholica ⁊c. Ex his intēdit īferre q̄ fides q̄ ē credibile nō ē xtus de q̄ loq̄t i p̄dicta diffinitiōe. eo illa nō sit xtus mentis sz magis ostat in ipis reb⁹ q̄ credunt. neq̄ fides informis est xtus qz q̄uis illa sit habit⁹ in mēte subiectis. tñ qz est mortua ideo nō ē xtus de q̄ nō loquit. Sz tm̄ fides formata q̄ est habit⁹ p dilectionē opās est virtus de qua intendit. Eo q̄ illa habitat in nobis. Postea declarat aliud mēbrum diffinitionis. s. qua creduntur que nō videntur dicens. aliud ē credere deum. et aliud est credere deo. et aliud est cre-

fides est virtus
Credunt q̄ ad salu
pertinent: et N
vident.

fides pot triplic
accipi

aliud est credere

dere in deum. Nã credere deo est credere ea eẽ vera que deus dicit. credere deũ est credere ipm eẽ deum. Sed credere in deũ est credendo in euz p bona opera ire. vel credere in deũ est ei p amorẽ inherere. Primis duobus modis credunt mali ꝛ demones. sz tertio modo solũ sancti ꝛ boni homies. qz isto tertio modo credere est fidẽ formatã habere. Sed duo p̃mi modi credendi sunt fides informis que est malorũ hominũ ꝛ demonũ. ꝛ tamen est donũ dei et qualitas mentis. qz mali etiã quedã dona dei hñt. Istis p̃missis magister remouet quasdã dubitatiões. quarũ prima est Signeꝫ aliquis qui habet fidẽ informẽ ꝛ incipiat habere charitatẽ. dubitari põt an fides q̃ prius fuit informis maneat in eo et efficaꝫ virt⁹. an illa depulsa succedat alia que est fides ꝛ virtus formata. Et rñdens dicit. q̃ Quisvtrũq; possit dici. tamen videꝫ dicendũ q̃ illa que prius fuit informis remaneat ꝛ p charitatis aduentũ formata fiat. Scõa dubitatio est. Nam ex quo fidẽ supius distinxit tripliciter. dubitari posset an esset tantũ vna fides tenenda vel plures. Et rñdet q̃ tm̃ vna fides est p̃m apostolũ confitenda siue fides capiaꝫ p illa credibili siue p habitu. Nam fides capta p ipso credibili vna est. Nãvnũ et idẽ oĩs credere p̃cipimur. Sumpta aũt p habitu quo creditur iterũvna est in omnibus credentib⁹ non numero sed specie. seu similitudine sicut plurium hominũ idem volentiũ dicit vna esse voluntas. Scõa ꝓpositio est hec. Licet fides sit materialiter de his que non apparent. i. q̃ excedũt cognitionem naturalem. tñ q̃ ipa sit in nobis possumus videre p notitiaz intellectualẽ. Hanc magister ponens ostẽdit de quo est fides materialiꝫ. Et dicit fidẽ materialiter esse de nõ apparentib⁹. qõ probat autoritate bea. Aug⁹. dicit q̃ licet videre nõ possumus que credimus. ipam tñ fidez qua credtmus in nobis videmus non visione corporali vel imaginaria aut similitudinaria sed intellectualiter cognoscẽdo ipam esse eorum que nõ videntur. Postea cõfirmat intentũ suum. s. q̃ fides sit de nõ apparentibus p autoritatẽ apostoli diffinientis fidẽ. q̃ sit substantia rerum sperandarũ argumentũ nõ apparentiuz Quã diffinitionem declarans dicit. q̃ fides est substantia rerũ sperandarum. quia res sperande percipiuntur in nobis p experientiã ĩ futuro. Nõ aũt subsistunt sub fide. Et dicit argumentũ non apparentium. i. pbatio et certitudo ipsorũ. Potest etiã dici fides substantia rerũ sperandarum. eo q̃ fides sit immutabile omniũ bonorum fundamentũ. Tertia propositio est hec. Quãuis intet fidẽ ꝛ spem sit aliqua conuenientia. inter eas tñ ꝛ maior differẽtia. Hanc magister ponens querit. Utrum ista diffinitio fidei quã ponit apostolus cõueniat etiã spei. Et respõdẽdo dicit q̃ sane intelligendo vtriq; iporũ conuenire potest. Nõ tñ ꝓpter hoc fides ꝛ spes sunt vnum. qz licet cõueniant quo ad illud. sunt tñ multa alia in q̃bus differũt. Et etiã dicit q̃ põt ꝓbabiliter dici. q̃ conueniat soli fidei ꝛ nõ spei. eo q̃ sola fides sit fundamentũ omniũ virtutũ ꝛ bonoꝝ: quod ꝓbat autoritate be. Aug⁹. quã postea declarans dicit. q̃ quãuis fides dicaꝫ fundamẽtum oĩm virtutũ et bonorũ operũ. nõ tñ charitatis. eo q̃ nõ fides charitatis sz charitas fidei sit cã. cũ sit oĩm virtutũ mater ꝛ summa. imo est ipe spiritussanctus vt in p̃mo libro dicebatur. Et si obijceret cõtra illud dicẽdo q̃ fides sit cã charitatis que ipam p̃cedit. cũ nullus posset amare qõ nõ credit. Rñderi põt q̃ fides informis q̃ videlicet nõ est virtus charitatẽ p̃cedit. vel q̃ actus fidei p̃cedit actũ charitatis. ꝛ si nõ tpe tñ cã vel naturaliter. Quod cõfirmat autoritate b. Aug⁹. Et tm̃ in speciali õ sententia huius distinctionis.

Quõ intelligiꝫ qõ scriptũ est cum factũ fuerit credatis. a

Hic queritꝫ si h fides tantum de nõ visis est qũo vitas aplis ait. Nũc dico vobis priusq; fiat vt cũ factum fuerit credatis. vbi innui videꝫ. q̃ fides illis fuerit de factis ꝛ visis. Sup quo Aug⁹. mouet questionem ꝛ absoluit ita inquiens. Quid sibi vult. vt cũ factũ fuerit credatis? Hec est laus fidei. si quod creditur nõ videtur. Nam ꝛ thomas cui dictũ est qz vidisti me credidisti. nõ hoc credidit qõ vidit. Cernebat eĩ ꝛ tangebat carnez viuẽtẽ quã viderat morientez. ꝛ credebat deum in carne ipa latentẽ Credebat ergo mente qõ nõ videbat. p hoc quod sensib⁹ corpis apparebat Si ẽo dicunꝫ credi que videꝫ sicut dicit vnusq̃sq; oculis suis credidisse. nõ ipsa est que in nobis edificaꝫ fides sed ex rebus que videnꝫ agitur in nobis. vt ea credanꝫ que nõ videnꝫ. Ex his aperte intelligitur. q̃ ꝓprie fides non apparentiũ est. Nec illa est fides qua in christo edificamur qua dicimus vsitata locutione nos ea credere que videmus. Alibi tamen dicit Aug⁹. fidem esse de rebus p̃sentibus qõ erit in futuro. cum p speciem deum p̃sentem contemplabimur. que tm̃ nõ ꝓprie dicitur fides sed veritas. Est iquit fides qua credunꝫ ea que non videnꝫ. Sz tamen est etiã fides rerũ. qñ nõ verbis sed rebus ipis p̃sentib⁹ crediꝫ. Quod erit cũ p speciem manifestã se contemplandã sanctis p̃bebit dei sapientia. Sed non ꝓprie hec dicitꝫ fides imo fidei merces ad quam credendo puenitur. vt ex fide verboꝝ trãseat iustus in fidem rerũ.

DI. XX. IIII

Aug. sup Johãnẽ

Q etiã de rebus p̃teritis & fides: sed improprie.

Aug⁹ in lib. questionum. euangelij.

Si petrus habuit fidẽ passiõis qñ vidit hoiem illuz pati. b

Si vero queritur vtrum petrus fidem passiõis habuerit. cũ hominez xp̃m oculis pati cernebat? Dicimus euz fidem passionis habuisse. non in eo q̃ credebat hominem pati quia hoc videbat. sed in eo q̃ credebat deũ esse q̃ patiebatur. Nõ ei virtus fidei erat q̃ credebaꝫ homo pati ꝛ mori qõ iudeus cernens credebat. sed q̃ credebaꝫ deus esse q̃ patiebatur. Unde Aug⁹. sup illũ psalmi locũ

Augustꝰ

Respõdit ei in via virtutꝫ sue. Laus fidei est nõ qꝛ credit hominẽ illũ mortuũ quod ꝛ paganus credit. sed qꝛ credit eum glorificatum et verũ deũ. Credit ergo fides deum mortuum ꝛ hominem glorificatũ Nõ ergo fuit petro fides credere hominẽ illum mori qđ oculis cernebat. Sꝫ credere deũ esse qui moriebatur Nec nob etiã fides in hoc mereret. q̃ credimus hominem illum mortuũ quod et iudeus credit. sed qꝛ credimus hoiem deũ mortuũ.

Si aliqua sciunt q̃ credunt. c

Post hec queri solet cũ fides sit de nõ apparentibus ꝛ nõ visis. vtrum etiã sit de incognitis tantũ: Si eñ de incognitis tñ est. De his videt esse tantũ que ignorant. Sed sciendũ est. q̃ cũ visio alia est interior. alia exterior. nõ est fides de subiectis exteriori visioni. Est tamen de his que visu interiori vtcunq; capiunt. Et quedã sic capiunt vt intelligãt ꝛ si nõ vt in futuro. quedã autem nõ. quia cum fides sit ex auditu nõ modo exteriori sed interiori. non põt esse de eo quod omnino ignoratur que ipsa ad sensum corpis nõ ptinet. vt ait Aug⁹ dicens. Quãuis ex auditu fides in nobis sit. nõ tñ ad eum sensum corpis pertinet qui dicit audit⁹ quia non est sonus. nec ad villũ sensuz corporꝫ. qm̃ cordis est ista: non corporis. Quedaz ergo fide credunt que intelliguntur naturali ratione. Quedã vero que non intelliguntur. Unde ꝓpheta Nisi credideris nõ intelliges. Quod Augu. apte distinguit. Alia sunt inquit que nisi intelligamus nõ credimus. alia que nisi credamus nõ intelligemus. Nemo tñ potest credere in deuz nisi aliquid intelligat cuz fides sit ex auditu p̃dicationis. Idem in libro de trinita. Certa fides vtcunq; inchoat cognitionez Cognitio vo certa non perficitur nisi post hãc vitã. Ambro. quocꝫ ait. vbi fides: nõ statim cognitio. vbi cognitio est fides precedit. Ex his apparet aliqua credi que nõ intelliguntur vel sciunt nisi prius credãt. Quedam vero intelligi aliqñ etiam anteq̃ credantur Nec tamen sic intelliguntur modo vt in futuro scientur. ꝛ nunc etiam p fidem qua mundantur corda amplius intelliguntur. quia nisi p fidem diligatur deus. nõ mundat cor ad sciendum eũ. Unde Aug⁹. Quid est deum scire nisi eum mẽte conspicere. firmeq; percipere. Sed et prius q̃ valeamus pspicere. et percipere deũ sicut percipitur a mundis cordibus nisi p fidem diligatur. non poterit cor mundari quo ad eum videndum sit aptum. Ecce hic aperte habes quia non potest sciri deus nisi prius diligendo credat. Supra autem dictum est. q̃ nemo potest credere in deũ nisi aliquid intelligat. Unde colligit non posse sciri ꝛ intelligi credenda quedã nisi prius credant. ꝛ quedam nõ credi nisi prius intelligantur. et ipsa p fidem amplius intelligi. Nec ea que prius credunt q̃ intelligantur penitus ignorantur: cum fides sit ex auditu. Ignorantur tamen ex parte quia non sciũtur. Creditur ergo qđ ignoratur sed non penitus sicut etiã amatur quod ignoratur. Unde Augus. Sciri aliquid ꝛ non diligi potest. Diligi vo qđ nescitur quero vtruz possit: Si nõ potest: nemo diligit deum antequã sciat. Ubi autem sunt illa tria. fides. spes. charitas. nisi in animo credente quod nõ dum scit. et sperante ꝛ amante quod credit. Amat q̃ ꝛ qđ ignorat. sed tñ credit.

Qꝛ creditur ꝛ ãnuit que ignorantur

Augusti.

Qꝛ fides nullo capit sensu.

Aug⁹ li. xliij li. de trini.

Aug. super genesim ad litteram

Ambrosi.

Aug⁹ li. viij de trini.

Ista est distinctio. xxiiij. huiꝰ tertij libri. In qua magister postq̃ egit de fide ꝑm se. Agit de ipa in comparatione ad ea que creduntur. Et tria facit. Naz primo inquirit an fides possit esse de ꝑteritis visis. Secundo an possit esse de pluribꝰ visis. Tertio an possit esse de cognitis. Primum vsq; ibi. Si vero querit. Scõm vsq; ibi. Post hec solet queri. Tertiñ vsq; ad finẽ distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Fides virtus theologica est de non visis absentibus. Hanc magister ponens querit quomodo fides est de non visis. cum ipa veritas christꝰ in euangelio dicit. Nunc dico vobis priusq; fiat. vt cum factum fuerit credatis. p qõ haberi videtur q̃ fides sit de visis seu de factis ꝑteritis. Et respõdet q̃ ꝗuis sit ꝓprie non ỏ visis. tñ qñq; large nos credere dicimus etiam ea que videmus seu vidimꝰ ꝑm quẽ modũ loquit xp̃s in euãgelio. sed ulla fides qua creduntur que videntur nõ est fides ỏ qua hic agitur que ꝓpe est de nõ apparentibus. Et si obijcit auctoritate bea. Augu. qua dicit. q̃ fides est de rebꝰ presentibus. s. qñ in patria videmus deũ seu videbimꝰ ipm. Dico q̃ fides non accipit ibi ab Aug. p fide q̃ est habitus qua creditur. sed magis p mercede fidei quã in patria habebimus. Secunda ꝓpositio ẽ hec Fides virtus theologica nõ est de visis presentibus Hanc magister insinuãs querit. Utruz Petrus habuit vel habere potuit fidẽ passionis christi quaz vidit p̃sentẽ. Et respondet q̃ Petrus habuit vel habere potuit fidem passionis xp̃i. non quidem ex hoc q̃ credebat hoiem illum pati quẽ pati videbat. sed in hoc ꝛ ex hoc q̃ hominem illũ quẽ pati videbat deũ esse credebat sicut et nos fide illa non meremur qua credimus hominem crucifixũ esse mortuũ. qz hoc videmus ꝛ paganꝰ credit. sed ex hoc meremur q̃ credimus hominem crucifixum esse deũ. Tertia ꝓpositio est hec. Quãuis vera fides nõ admittit exteriorem visionẽ. non tamen omnino excludit interiorez

cognitionē. Hanc mgr̄ ponens q̄rit. An sicut fides est de nō visis. possit etiā esse de nō cognitis. Et arguit q̄ nō. qr dato q̄ sic. tūc fides posset esse d̄ ignoratis. eo q̄ incognita ignorētur Et respōdēdo distīguit visionē in visionē īteriorē ⁊ in visionē exteriorē Et dicit q̄ q̄uis fides nō possit esse de his que subsunt visioni xteriori. nō potest esse tamē nisi de his que aliquo modo capiunt̄ visione interiori. Vñ seq̄tur q̄ fides nō pōt esse de omnino incognitis. qd̄ vlterius cōfirmat autoritate beati Augusti. Pro istorū maiori intelligētia ex dictis elicit quandā diuisionē credibiliū. Dicens quedā esse intelligibilia que p̄us intelligunt̄ naturali ratōne quā credunt̄. Ista tñ nō ita intelligunt̄ in via sicut cognoscent̄ in patria. vbi p̄ fidē que corda emundat talia melius cognoscētur quā hic sint cognita. vnde nō sunt penitus ignota licet ignorant̄ ex p̄te. quedā v̄o prius creduntur q̄ intelligunt̄. de quibus d̄r. Nō intelligetis nisi credideritis. ⁊ tñ omnia illa non sunt totaliter ignota. sed ex p̄te ⁊ aliquo modo. vnde cōcludit fidem esse de his que aliquo modo sunt cognita. ⁊ aliquo modo non. Et tm̄ in speciali de sn̄ia hui⁹ distinctionis.

De fide antiquorum. a

DI.XXV Predictis adijciendū est de sufficientia fidei ad salutem. Illis em̄ qui precesserunt aduentum christi ⁊ qui sequuntur: videt̄ p̄fecisse s̄m temporis processum. sicut p̄fecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione ⁊ articulorum quantitate vel constantia ⁊ deuotione. Est autem quedaz fidei mensura sine qua nunq̄ potuit esse salus. Vñ apostolus. Oportet accedentez credere. quia deus ē. ⁊ q̄ remunerator est sperantiuz in se. Sed querit̄ vtrum hoc credere ante aduentum ⁊ ante legem ad salutē suffecerit? Nam tempore gratie constat certissime h̄ non sufficere. Oportet em̄ vniuersa credi que in symbolis continentur. Sed nec añ aduentū. nec ante legem videtur hoc suffecisse. quia sine fide mediatoris nullū hominem vel ante vel post fuisse saluum sanctorum autoritates ꝯtestantur Vñ Aug. ad optatum. Illa fides sana est qua credimus nulluz hominē siue maioris siue parue etatis liberari a contagiōe mortis ⁊ obligatiōe peccati quod prima natiuitate cōtraxit. nisi p̄ vnum mediatorem dei ⁊ hominum Jesum christum. Cuius hominis eiusdemq̄ dei saluberrima fide etiā illi iusti salui facti sunt q̄ priusq̄ veniret in carnem. crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides est ⁊ illorum et nostra

Q̄ sine fide mediatoris nunq̄ fuerit salus.

Augusti.

Proinde cum omnes iusti siue ante incarnationem siue post. nec vixerint nec viuant. nisi ex fide incarnationis christi. Profecto quod scriptum est non esse aliō nomē sub celo in quo oporteat saluari nos. ex illo tempore valet ad saluanduz genus humanum ex quo in adam viciatū est. Idez. Nemo liberatur a damnatiōe q̄ per Adam facta est nisi p̄ fidem Jesu christi. Idem. Eadem fides mediatoris q̄ nos saluat. saluos iustos faciebat ātiquos pusillos cum magnis. quia sicut credim⁹ cristū in carne venisse Ita illi venturū. Et sicut nos mortuum. ita illi moriturum. et sicut nos resurrexisse. ita ille resurrecturuz. et nos et illi ad iudicium viuorum ⁊ mortuorum venturum. Grego. sup̄ Ezechielem. et qui preibant et qui sequebant̄ clamabāt dicentes osanna filio dauid ⁊c̄. q̄a omnes electi qui in iudea esse poterunt. siue qui nunc in ecclesia sunt. in mediatorez dei ⁊ hominuz crediderunt ⁊ credūt. His alijsq̄ pluribus testimonijs p̄spicue docetur. nulli vnq̄ salutem esse factam nisi per fidem mediatoris. Oportet ergo accedentez credere que supra dixit apostolus. sed non sufficit.

Aug. in l. de correc. ⁊ gr̄a. Aug⁹. in l. de nuptijs d̄ ꝯcupiscentia.

Greg⁹. super Ezechielem.

De fide simplicium b

Quidergo dicetur d̄ illis simplicibus. quibus non erat reuelatum mysteriū incarnationis qui pie credebāt quod eis traditu fuit. Dici potest nullum fuisse iustū vel saluū cui non esset facta reuelatio vel distincta vel velata in aperto. vel in mysterio. Disticta vt abrae et Moysi. alijsq̄ maioribus qui distinctionem articulorum fidei habebant. Velata vt simplicibus quibus reuelatum erat ea esse credenda. que credebant illi maiores et docebant: sed eorum distinctionem apertam non habebant Sic̄ i ecclesia aliqui minus capaces sūt. qui articulos symboli distinguere et assignare non valent. Omnia tamen credūt que in symbolo cōtinentur. Credunt enim que ignorant habentes fidem velatam in mysterio. Ita et tūc minus capaces ex reuelatione sibi facta maioribus credendo inherebant quibus fidem suam quasi committebant. vnde Job. Boues arabant ⁊ asine pascebātur iuxta eos. Simplices et minores sunt asine pascentes iuxta boues. qr humiliate maiorib⁹ adherendo in mysterio credebant q̄ et illi mysterio docebāt. qualis forte fuerat vidua sareptana.

Job.

Que ante aduentū xp̄i de mediatore credere sufficiebant. c

Sed queritur cuz sine fide mediatoris antiquis non fuerit salus sicut nec modernis. vtrum oporteuerit illos credere omnia illa de mediatore que nunc credimus? Quibusdaz videt q̄ sufficerit illis quatuor tm̄ credere. scz natiuitatem. mortem. resurrectionē. aduentum ad iudicium. quod ex premissis verb̄ Augusti. colligunt vbi ista quatuor posuit. Alijs aūt videtur habita fide tritatis id ō mysterio incurnationis fidei suffecisse vt dei filius crederetur nasciturus de homine et iudicaturus. Qui de Johanne baptista documentū huius rei assumūt. qui de morte christi et descensu ad inferos in euangelio dubitasse videt ꝯm expositionem Grego. quando interrogauit per discipulos. Tu es qui venturus es an aliū expectamus. Quasi es tu p teip̄m descensurus ad infernum. an aliū ad hec sacrām ta missurus es. Quidam tamen dicūt euz non dubitasse de ignorantia. sed de pietate. id est dubitare se ostēdisse non q̄a ignorauit sed pietatis affectu cōpassū esse christo ꝛ ei⁹ humilitatē ammirādo insinuasse.

De fide cornelij. d

Bolet etiam queri de cornelio. vtrū fidem incarnationis habuerit cū dictum sit ei p angelum. accepte sūt elemosyne tue. ꝛ exaudite sunt orationes tue? Si enim fidez incarnationis non habebat tunc. ergo sine fide incarnatōnis erat ꝛ iusticia. qz de illo scriptū est. q̄ iust⁹ erat timens deū. Si vero fidem incarnationis habebat. ad q̄d ergo missus est ad eū ꝑetrus? Sane dici potest eū sicut fidē vnitatis. ita et incarnatiōis habuisse dei reuelatione. sed incarnatū iam esse dei filiuz ignorasse. et ideo missus est ad eū petrus vt iam natū dei filiū ei annūciaret. ꝛ sacrām tū regenerationis ei conferret. Habebat ergo fidem incarnationis. sed an facta vel futura esset. nō nouerat. Et ita per fidē venit ad opera ꝛ p opera ampli⁹ solidat⁹ est in fide. ꝑ fidem em̄ vt ait Greg⁹. venit ad opera Cornel⁹ etiam p fidem venit ad opera. Deū enim vnū credebat. sed filiuz eius nesciebat incarnatū. ꝑ fidem placuernnt deo opera eius. Sine fide em̄ impossibile est aliquem placere deo. Augus. vero dicit cornelio dictū esse per angelum Accepte sunt elemosyne tue ꝛ orationes tue anteqūz in christuz crederet. nec tamen sine aliqua fide donabat et orabat. Nam quomodo inuocabat in quem non credebat. Sed si posset sine fide christi esse salus. nō ad eū mitteret architectus ecclesie ꝑetr⁹ Attendite q̄d ait sine fide christi non posse esse salutem. ꝛ tamē cornelīū exauditū anteqūz crederet i christū. Sō ita potest intelligi. s. anteqūz sciret xp̄m incarnatū in quez credebat in mysterio. Augusti.

De qualitate fidei. spei. caritatis et operis que ꝯm aliquid sūt equalia. e

Illud etiaz non est pretermittenduz q̄ fides spes charitas et operatio ꝯm aliq̄d equalia sunt in presenti. Unde Greg⁹. Fidem. spem. charitatē. atq̄ operationem dū in hac vita viuimus equales sibi esse apud nos inuenimus. qz quantum credimus tantum amamus. Et q̄tū amam⁹ tantū de spe p̄sumim⁹. Quisq̄ em̄ fidelis tantū credit quātuz sperat et amat. ꝛ tantū operat quātū credit ꝛ amat et sperat. Sed tamen maior spe ꝛ fide charitas dicitur. qz cū ad dei speciem puenit spes ꝛ fides transit. sed charitas pmanet. Et qz charitas mater est omniū virtutum que non ideo post fidez ꝛ spem ponit q̄ ex eis oriatur. sed post illa remanebit aucta. Charitas em̄ nunq̄z excidit. ꝑremissa autem equalitas proprie ꝯm interiorū actuū intentionem considerāda est. Huic vero qō hic et superius dictuz est. s. q̄ charitas nō est ex fide ꝛ spe. sed econuerso. videtur obuiare qō ait apostol⁹. Finis precepti ē charitas de corde puro et conscientia bona. et fide nō ficta. Quod exponens aug⁹. Cor accipit pro intelleetu et conscientiā p spe Qualis inquit charitas est finis precepti pcedens de corde puro. id est de puro intellectu vt nihil nisi de⁹ diligat. et cōscientia. id est de spe bona. et fide non ficta. i. simulata. Nō ergo charitas fidem ꝛ spem sed fides et spes charitatem precedere videntur. Hoc ergo ea ratione traditū intelligenon q̄ fides et spes causa vel tempore charitatem omniū bonorū matrem precedant. sed quia charitas sine illis in aliq̄ esse non potest. sed illa sine charitate pos= Greg⁹. super Ezec.

sunt esse. Quãuis nõ sit pia fides vel spes sine charitate. Ideo ergo ex fide et spe p̃cedere dicitur charitas. quia nulli p̃uenit sine istis.

Ista est distinctio. xxv. huius ter

tij libri. In qua magister post̃ egit de fide in cõparatione ad ea que credunt. Agit de ea in cõparatione ad credentes. ⁊ hoc quo ad quãtitatẽ fidei ipsis credentibus. Et tria circa hoc facit. Primo agit de quãtitate fidei extensiua. Scõo vo de q̃itate fidei intensiua. Tertio vero exponit quedã verba apostoli que fuerũt cuiusdã dubitatiõis causa motiua. Primũ vsq; ibi. Illud etiã non est. Scõm vsq; ibi. Huic vo. Tertiũ vsq; ad finẽ distinctionis. In spãli sentẽtia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est hec. Tripliciter creuit fides patrũ antiquoꝝ sicut et cognitio dei ꝑm ꝓcessum temporꝝ. Hãc magister insinuans ꝓponit ꝑmo q ꝑm ꝓcessuz temporis profecit fides in his qui erant ante aduentũ christi. ⁊ post aduentũ sicut fecit cognitõ. quod determinans dicit. q fides dicitur ꝓficere cognitione articulorum quãtitate cõstantia et deuotione credentiũ Et subdit q̃ quis dicit ꝓfecisse sunt tñ aliqua ad fidem ptinentia sine quibus nullo tpe potuit esse salꝰ cuiusmodi sunt credere deũ esse. ⁊ ip̃m esse in se sperantium piũ remuneratorẽ. Postea mouet quatuor questiones ad incrementũ fidei ptinentes. Prima ẽ Cum certũ sit q credere tñ et hec duo iã dicta non sufficerent ad salutẽ tempe gratie sine alijs articulis contentis in symbolo. Utrum ante christi aduentuz antiquis sufficeret. Et respondet q nõ. Nã ex quo omnes ꝓpter peccatũ primi parẽtis erant peccato obligati. nullus ipsorum sine fide christi mediatoris poterat saluari. vnde quotquot saluati sunt fidem christi habuerunt. Nam eadẽ fuit fides antiquoruz et nostra. licet tempora sint mutata. q sicut nos credimus ip̃m passum. ita ipsi crediderunt ip̃m passuꝝ et sic de alijs que nos credimus Ista magister ꝓbat autoritate beati Aug. Secũda questio est. quõ simplices antiqui salui fiebant. eo q incarnatiõis misterium eis nõ fuit reuelatũ. Et rñdet q nullus fuit saluatus vnq̃. cui filij dei incarnatio aliquo mõ nõ fuerit reuelata. Nã maioribus sicut abrae ⁊ Moysi et sic de alijs distincte ⁊ apte fuit reuelata. minoribus aũt ⁊ simplicibus in velamine et mysterio. credebãt em̃ ipi tunc minores qõ maiores docebãt. sic̃ et mõ simplices credũt que in symbolo fidei cõtinent. articulos tñ fidei mĩme distinguere valentes. Tertia q̃stio est. Utrũ oportuit antiquos credere de xp̃o mediatore oia que nunc credimus. Et rñdet q quibusdam videt q̃ sufficisset eis ad salutẽ tñ quatuor credere. s. natiuitatẽ. mortẽ. resurrectõnẽ. ⁊ aduentũ ad iudiciũ. colligentes hoc ex libris be. Aug. que poit etiã magister in lra. Alijs aũt vt dicit magister visum fuit. q cũ fide trinitatis sufficissent eis tñ duo scz vt filium dei crederent nasciturũ et eũ etiã oñes esse iudicaturum sumentes originez sue opiniõis ex hoc q Johãnes bap. de morte xp̃i ⁊ de descensu ei⁹ ad inferos dubitasse videt ꝑm be. Greg. exponẽtez illud. tu es qui venturus es an alium expectamus. Quãuis tñ alij dicunt q illa questio Johannis non ꝓcessit ex dubitatione ignorantie iohãnis sed ex affectu pietatis ac si ꝓpter vtilitatẽ discipulorũ suoꝝ ad modũ dubitãtis se haberet. Quid aũt magis de his duobus sit tenendum magister nõ determinat. Quarta questio est. vtrũ Cornelius de quo legit in actibus apostolorũ. q fuerat vir iustus ⁊ timens deum. habuerit fidem de incarnatiõe xp̃i. Et q sic. arguit ex hoc q sine fide incarnationis christi iust⁹ nõ fuisset. Oppositũ autez videt ex hoc q Petrus ad eũ missus fuit vt ibidẽ legit qõd frustra factum fuisset si fidẽ habuisset. Et respondet q fidem habuit ꝺ incarnatione christi absolute ex dei reuelatione. an esset iam completa vel adhuc futura hoc ignorabat. ⁊ sic mittebatur ad eũ Petrus ip̃am factã sibi nunciaret ⁊ sacramentũ regenerationis affirmaret. Unde etiã ꝓ fidem quã sic implicite de ihesu christo habebat opa ipsius fuerunt deo accepta ⁊ orationes exaudite. Secunda ꝓpositio est hec. Uirtutes theologice ꝓ statu huiꝰ vie equales sunt intensiue. Hãc magister ponit ex autoritate beati Greg. di. q fides spes et charitas ⁊ operatio equalia sunt in presenti que tamen equalitas cõsideranda est ꝑm intentionẽ actuũ. qz quantũ credim⁹ tñ speramus amamus et operamur. Nec his obstat q apostolus dicit q charitas sit melior fide et spe. qz hoc ideo dicit. q charitas in patria manet vbi fides et spes euacuabunt. Uel ideo quia charitas est mater omnium virtutũ. Subdit etiã q̃ quis charitas in ordine post fidem et spem ponat. hoc nõ est quia ex illis oritur sed qa illis transeuntibus hec manet. qz charitas nũq̃ excidit. Tertia ꝓpositio est hec. Charitas que a solo deo infundit quodammodo ex fide et spe orit. Hãc magister ponit obijciendo cõtra predicta. s. q charitas ex fide et spe oriebat. sed potius ecõtra cũ ipsa charitas sit mater ipsarũ. Cuius contrariũ videtur ꝓ ap̃lm qui dicit. q finis precepti sit charitas ꝺ corde puro. ꝛ sciẽtia bona et fiõ nõ ficta. Ubi ꝑm b. Aug⁹. ꝓ ly conscientia bona intelligitur spes. ⁊ per consequens apls videt velle charitatẽ de fide ⁊ spe oriri. Et respondendũ est q verba illa nõ sunt sic intelligenda q charitatẽ que est omniũ virtutũ mater fides et spes p̃cedant causa vel tẽpe. sed quia charitas sine illis esse nõ potest. et iste possunt esse sine caritate quãuis informes. ideo quodãmodo charitas dicitur ex illis oriri. Et tñ in speciali de sentẽtia huius distinctionis.

De spe quid sit. a

Beatus spes

virtus qua spiritualia ⁊ eterna bona sperantur. id est cuz iucundia expectantur. Est em̃ spes certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia et ex meritis p̃cedẽtibus vel ipsam spem quam natura preit charitas vel rem speratam. i. beatitudinẽ eternam. Sine meritis em̃ aliquid sperare non spes sed p̃sumptio dici potest. D. xxvi

De quibus sit spes. b

Et sicut fides. ita ⁊

spes est ꝺ inuisibilib⁹. Unde Augusti. Fidem appellamus earum rerum que nõ videntur. De spe quoq; dicitur. spes quevidetur non est spes. Quod em̃ videt quis quid sperat? quod attinet ad nõ videre. vt que creduntur vel que sperãtur fidei spei q̃ commune est. Distinguitur tamẽ fides Augusti. in enchi. quo differãt fides ⁊ spes

a spe sicut vocabulo ita rōnabili differētia
Est em̄ fides malaꝝ rez ⁊ bonaꝝ. qz ⁊ bona credunt ⁊ mala. ⁊ ꝺ fide bona nō mala
Est etiā fides ⁊ ꝓteritarū rerū ⁊ ꝓsentiuꝝ ⁊ futuraꝝ. Credim⁹ em̄ mortē xp̄i q̄ ia ꝓterijt. credim⁹ sessionē q̄ nū c est. Credimus venturū ad iudicādū qꝺ futurū ē. Jtez fides ⁊ suarū rerū est ⁊ alienarū. Nā ⁊ se q̄l cz credit esse cepisse nec fuisse vticz sempiternū. Et alia atcz alia. non mō ꝺ alijs hominib⁹ multa que ad religionē ꝓtinent verū etiā de angelis credimus Spes aūt nō nisi bonarū rerū est. nec nisi futurarū ⁊ ad eū ꝓtinentiū q̄ earū spem gerere ꝓhibetur

Redit ad ꝓmissa ⁊ q̄stionē. s. an fides ⁊ spes in xp̄o fuerint. c

Post hoc superest investigare vtrum fides ⁊ spes in xp̄o fuerit vñ tractaꝝ iste sup̄sit exordiū. Quibusdā nō indocte videt fidē x̄tutez ⁊ spem in eo nō fuisse. sic in sctis iā beatificatis. vt i angelis nō sunt. ⁊ tñ scti credūt et sperant resurrectionē futurā. ⁊ angeli eandē credūt nec tñ in eis fides vl spes x̄tus est. qz ⁊ ꝺo ꝑ speciē cōtēplādo fruunt. ⁊ in dei x̄bo resurrectionē futurā siue iudiciū nō ꝑ speculū in enigmate. sed ꝑclarissime inspiciunt. Si em̄ qz credūt resurrectionē futurā. ido verū est eos fidē hr̄e. ergo ea cōsūmata p⁹ iudiciū silr ⁊ fidē hr̄e dicent qz credēt eam ꝓteritā. Sz sicut tūc credēt. nec tñ fidē q̄ fideles facit habebūt. qz nō credēt absz scientia. q̄ nō erit enigmatica ꝫ ꝑ speciē. ita ⁊ mō credūt ⁊ sperāt resurrectionē. nec tñ fidē habēt qz credēdo cognoscūt. Venit ei eis qꝺ pfectū est ⁊ euacuatū est qꝺ ex pte est. Venit em̄ cognitio ⁊ euacuata est fiꝺs Venit species ⁊ deslt spes. Jta ⁊ xp̄s in quo fuerūt bona patrie credidit q̄dē ⁊ sperauit resurrectionē tertia die futurā. ꝑ q̄ ⁊ patrē ozauit. nec tñ fidē x̄tutē vl spem habuit. qz nō enigmaticā ⁊ speculārē. sed clarissimā de ea cognitionē habuit. qz nō pfectius eā coḡuit ꝓteritāq̄z intellexit futurā Sperauit tñ xp̄s sicut i psalmo ait. In te dñe speraui. nec tñ fidē vel spem x̄tutē habuit. qz ꝑ speciem videbat ea q̄ credebat. De antiq̄s x̄o patrib⁹ q̄ apud inferos vsq̄z ad passionez tenebant nō incōgrue dici pōt qꝺ fidē ⁊ spem x̄tutē habuerint. qz credebant ⁊ sperabāt se visuros deū ꝑ speciē qualit eū tūc nō videbāt. qz nō patuit eis cognitio ꝺi ꝑ speciē añ passionē xp̄i. Qua cōsummata. a fide trāsierunt ad speciem.

Si iusti aps inferos tenti fidez ⁊ spem habuerunt.

Jsta est distinctio. xxvj. huiꝰ tertij libri. In qua magister posteꝙ egit ꝺ fide. Agit ꝺ spe. Et tria circa hoc facit. Primo em̄ oñdit q̄d sit. Scꝺo de quo sit. Tertio inq̄rit an in xp̄o fuerit. Primū facit vsq̄z ibi. Et sicut spes. Scꝺz vsq̄z ibi. Post hec sup̄est. Tertiū vsq̄z ad finē distinctōis. Jn spāli sma magistri stat in tribꝰ ꝓpositiōibꝰ quarū prima est hec. Spes q̄ x̄tꝰ theologica ꝺr. h a mgr̄o duplr describit. Quā mgr̄ intendēs ponit duplicē spei descriptionē. Quarū ꝑma sumit ex ꝯpatōe ipius spei ad suū obiectum tm̄. Et est ista. Spes est x̄tus qua spūalia ⁊ eterna bona sperāt. i. cū fiducia expectant Scꝺa aūt sumit ꝑ cōpationē ipi⁹ spei ad ipm̄ suū obiectū actū ⁊ principiū. q̄ est cōpletior q̄ ꝑma. Et est. Spes est certa expectatio future btitudis ꝓuenies ex gratia dei ⁊ ex meritis precedentibus ipam rem sperata. Nā sine gr̄a dei ⁊ merito vel saltē sine merē di ꝓposito aliq̄d future btitudinis expectare nō est spes. sed p̄sumptio dici pōt. Scꝺa ꝓpositio est hec. Spes vt fides est de reb⁹ nō visis. Hāc mgr̄ ponēs dicit qꝺ spes ꝓpie nō est de reb⁹ visis sicut ⁊ fides. qz esse de nō visis est vtriq̄z ipaꝝ cōe. differenter tm̄. nā fides est de nō visis inq̄tū sunt inuisibilia. Spes x̄o inq̄tū sunt nō habita Differūt etiā nō solū vocaliter sed etiam realiter. Primo quo ad hoc qꝺ fides est indifferent de bonis et malis. spes aūt de bonis tm̄. Scꝺo quo ad hoc qꝺ fides est tā de ꝓteritis q̄ ꝺ ꝓsentib⁹ q̄ etiā de futuris. Spes aūt tm̄ de futuris Tertio oñdit quo ad hoc qꝺ fides ē de reb⁹ suis ⁊ alienis. sz spes ē de reb⁹ ad seipaꝝ ꝓtinētib⁹. Tertia ꝓpositio est hec. Cristus in hac vita fide et spe caruit eo qꝺ oīa clare vidit. Hāc mgr̄ ponēs querit. Utruz in xp̄o fuerūt spes et fides Et rñdens dicit qꝺ inq̄tū sunt virtutes nō fuerūt in xp̄o sicut etiā nō sūt in beatis. Licet em̄ btī credāt ⁊ sperāt nō tñ i eis est fiꝺs ⁊ spes. q̄ sunt x̄tutes. qz ipi deū ꝑ speciē vidēt ⁊ i ipso clare q̄ credunt ⁊ sperant intuent. cū igit xp̄s nō enigmaticā sed clarā habuit oīm cognitōez. ꝑns est ipm̄ nec fidē nec spem habuisse Et subdit qꝺ antiqui pres q̄ apud inferos erāt añ passionē xp̄i fidē ⁊ spez habuerūt. Et ꝓpic ꝓut sunt x̄tutes ⁊ habit⁹ q̄dā que postea euacuata erant in eis ꝑ aduētū vicz clare ⁊ pfecte visiōis. Et tñ in speciali.

De charitate qua diligit deꝰ ⁊ ꝓximus que in xp̄o ⁊ in nob est. a

Quum autem xp̄s fidē ⁊ spem nō habuerit dilectionē tñ habuit inq̄tū hō tantā. qua maior esse nō valet. q̄ ex charitate eximia animā posuit ꝓ amicis ⁊ inimicis. Habuit em̄ in corde charitatē quā ope nobis exhibuit. vt exhibitiōis forma nos ad diligendū instrueret. Hic aliq̄d dicēdū est ꝺ charitate. ⁊ mō ⁊ ordine diligēdi deū ⁊ ꝓximum. DI. XXVII

Quid sit charitas. b

Charitas ē dilectō qua diligitur deus ꝓpter se. ⁊ ꝓximus ꝑ ꝓpter deū vl in deo. Hec hz duo mandata

De duobus mādatis charitatis.

vnũ ꝑtinens ad dilectionẽ dei. qđ est maximũ in lege mandatũ. ⁊ alterũ ꝑtinẽs ad diligẽdũ ꝓximũ illi sil̃e. Primũ ẽ. diliges deũ ex toto corde. ex tota mẽte. ex tota aĩa Qđ scriptũ est in deut̃o. Scđm est. Diliges ꝓximũ tuũ sicut teip̃m. In his duob⁹ p̃ceptis tota lex pẽdet ⁊ ꝓphete Finis em̃ p̃cepti ẽ dilectio. ⁊ ea gemina. i. dei ⁊ proximi est.

Si eadem charitate diligitur de⁹ et proximus. c

Hic querit̃ si ex ea ip̃a dilectiõe diligit̃ de⁹ q̃ diligit̃ ꝓximus An alia sit dilectõ dei. ⁊ alia ꝓximi? Eadẽ sane dilectio est. qua diligit̃ de⁹ ⁊ ꝓximus que spũsctũs est vt supradictũ est. qꝛ de⁹ charitas ẽ. Vñ Aug⁹. Johes ait. Nõ põt deũ diligere quẽ nõ videt. q̃ fratrẽ quẽ videt nõ diligit. Sꝫ si eũ quẽ videt humano visu spũali charitate diligeret. videret deum q̃ ẽ ip̃a charitas visu interiori q̃ videri p̃t. Qui ḡ fratrẽ quẽ videt nõ diligit. deum q̃ est dilectio qua caret q̃ fratrẽ nõ diligit quõ põt diligẽ Ex vna em̃ eadẽq̃ charitate deũ ꝓximũq̃ diligim⁹. sed deũ ꝓpt̃ deũ. nos v̄o ⁊ ꝓximuꝫ ꝓpter deũ. Si v̄o vna eadẽq̃ charitas est dei ⁊ ꝓximi: quare đꝛ gemĩa? Propt̃ duo dilecta. i. deũ ⁊ ꝓximũ. Et si vna sit charitas. duo tñ diuersa ea diligũt̃. s. deus ⁊ hõ. vl̃ angel⁹. Pro quo etiã duo sũt mãdata. qꝛ cũ eadẽ charitas vtroq̃ ꝯmendet̃: diuersa tñ diligi precipiunt̃. Vñ Aug. Arbitror ideo spm̃sanctũ bis datũ. semel ĩ terra. ⁊ iterũ de celo. vt cõmendarent̃ nob̃ duo p̃cepta charitatis. s. dei et ꝓximi. Vna ẽ charitas et duo p̃cepta vnus spũs ⁊ duo data. qꝛ alia charitas nõ diligit ꝓximũ nisi illa que diligit deũ. Qua ergo charitate ꝓximũ diligim⁹ ip̃a deũ diligim⁹. Sꝫ qꝛ aliud ẽ đus. aliud est ꝓximus. ⁊ si vna charitate diligũt̃. iõ forte duo p̃cepta dicunt̃ ⁊ alterũ maius ⁊ alterũ min⁹. vel ꝓpter duos motus qui in mente gerũt̃. dũ de⁹ diligit̃ ⁊ ꝓxim⁹ Mouet̃ em̃ mens ad diligẽdum deũ. mouet̃ ⁊ ad diligẽdũ ꝓximũ. ⁊ mltomagis erga deum q̃ꝫ erga ꝓximũ.

Aug⁹. in li. viij. đ trini.

Quare dicitur charitas gemina.

Aug. in sermone đ ascẽsione.

De modo diligendi. đ

Consequenter modũ vtriusq̃ dilectiõis aduertam⁹. Hec regula vt ait Aug⁹. dilectionis diuinit⁹ cõstituta est. vt deũ ꝓpter se ex toto corde et ꝓximũ diligas sicut teip̃m. i. ad qđ ⁊ ꝓpt̃ qđ teip̃m diligere debes. In bono ḡ ⁊ ꝓpter deũ teip̃m diligere debes. In bono ḡ diligẽdus est ꝓxim⁹ nõ in malo ⁊ ꝓpter deũ. Proximũ v̄o oẽm hoĩem optet intelligi. qꝛ nemo est cuꝫ quo sit opandũ male. Qui ḡ amat hoĩes vel qꝛ iusti sunt. vel vt iusti sint amare dꝫ. hoc est in deo vl̃ ꝓpter deũ. Sic em̃ ⁊ seip̃m amare dꝫ. s. in deo vl̃ ꝓpter deũ. i. qꝛ iustus est vel vt iustus sit. Qui em̃ aliter se diligit. iniuste se diligit. qꝛ ad h̃ se diligit vt sit iniust⁹. Ad h̃ ergo vt sit malus. nõ ergo iã se diligit. Qui em̃ diligit iniquitatẽ odit aĩam suã Modus ergo diligendi p̃cipiẽd⁹ est homi. i. quõ se diligat. vt ꝓsit sibi. Quin aũt se diligat. et ꝓdesse sibi velit. dubitare demẽt̃ ẽ. Modus aũt p̃cipit̃ cũ ait. sic̃ teip̃m vt ꝓximũ diligas ad qđ teip̃m. Si ergo te nõ ꝓpter te diligere debes. ꝑ ꝓpter illũ vbi dilectionis tue rectissime finis est. nõ succẽseat alius aliq̃s hõ. si ⁊ ip̃m ꝓpt̃ deũ diligis. Huius dictiõis modũ veritas insinuat dicẽs Mandatũ nouũ do vobis vt diligat̃ inuicem sicut dilexi vos. i. ad qđ dilexi vos scꝫ vt filij sitis ⁊ vitã habeatis.

Aug. in li. đ doc. christ.

De modo diligendi deũ. e

Dilectiõis aũt dei modus insinuat̃ cuꝫ đꝛ. ex toto corde. i. ex toto ĩtellectu. ex tota aĩa. i. ex tota volũtate. ex tota mẽte. i. memoria. Vt oẽs cogitatiões ⁊ oẽm vitã ⁊ oẽm intellectũ in illũ ꝯferas a q̃ habes ea q̃ cõfers. Hec dicens nullã ꝑtẽ vite nr̃e reliq̃t q̃ vacare debeat. ꝑ q̃cq̃d venerit in animũ: illuc rapiat̃ quo dilectõnis impetus currit. ⁊ diligere deũ ꝓpter se mod⁹ est diligẽdi ꝓpter deum. ⁊ sunt isti duo modi diligendi deũ vt q̃busdam placet.

De impletione illi⁹ mãdati. f

Illud aũt p̃ceptuꝫ nõ penit⁹ implet̃ ab hoĩe in hac mortali vita. sed ex ꝑte nõ ex toto. qꝛ ex ꝑte diligim⁹ sicut ex ꝑte cognoscim⁹. In futuro aũt implebit̃ ex toto. Vñ Aug. Cũ adhuc est aliquid carnalis ꝯcupĩe: nõ oĩ mõ ex tota aĩa diligit̃ de⁹. Caro aũt nõ đꝛ ꝯcupiscere nisi qꝛ aĩa carnalit̃ ꝯcupiscit. Cũ autẽ venerit

Aug⁹. de ꝑfecta iusticia

qđ pfectū est vt destruat qđ ex pte ē. i. vt iā nō ex pte sit ꝫ ex toto. charitas nō auferet sed augebit ꝛ implebit. In q̄ plenitudine illud p̄ceptum charitatis implebit. Diliges dn̄m deū tuum ex toto corde ꝛc. Tūc erit iustus sine pctō. q̄ nulla erit lex repugnās menti. Tūc p̄sus toto cord. tota aia. tota mente. diliges deū. qđ est summum p̄ceptum.

Questio de p̄cepti ratione. g

Sed cur p̄cipit hoc

mini ista pfectio cū i hac vita eā nemo habeat? Quia nō recte currit si quo currēdū est nesciat. Quō aūt sciret si nullis preceptis oīderet. Ecce habes cur illud preceptū est qđ ꝫ penitus ipleri nō p̄ot. Impletur tn̄ ex pte. s. ꝼm pfectionē vie. Alia ē ei pfectō currētis. alia pueniētis. Fac ꝫ mādatū vt cursor: q̄ deū añ oia ꝛ p̄ oibus diligit. nec tn̄ omnino pficit.

Qđ alterū mādatū i altero est. h

Cum aūt duo sunt

p̄cepta charitat. p vtroq; sepe vnū ponitur. nec immerito q̄ nec deus sine primo nec prim⁹ sine deo diligi p̄ot. Añ aplus. omne mādatū legis dicit instaurari. i. contineri ꝛ impleri in ꝫ vbo. Diliges primū tuū sic teipm. Et xp̄s dilectiōz primi specialius cōmemorat dicēs Mādatū nouū do vob vt diligatis inuicē sic dilexi vos. vbi illud maius mādatū dilectiōis dei videt p̄termissū. sed bn̄ intelligētib⁹ vtrūq; inuenit in singul. q̄ q̄ diligit deū nō p̄t eū ꝺtenere quē deus p̄cipit diligi. ꝛ q̄ diligit primū: qđ in eo diligūt nisi deū Jp̄a ē dilectio ab omi mūdana dilectōne discreta. Quā distinguēs dn̄s ait. sicut dilexi vos Quid em̄ nisi deū dilexit in nob. nō quem hēbam⁹ ꝫ vt haberem⁹. Sic medic⁹ egrotos ꝛ qđ i eis diligit nisi salutē. quā cupit reuocare. nō morbū quez venit expellere. Sic ꝛ nos inuicē diligam⁹. vt quantū possumus inuicē ad habendū in nobis deum ex dilectione attrahamns.

Aug. super Johannem

Que charitate diligēda sint. i

Sed que hac dile

ctione diligenda sint. iā inq̄ram⁹. Nō em̄ oia vt ait Aug. qb⁹ vtēdū ē diligenda sūt ꝫ ea sola q̄ vel nobiscū societate quadā referunt in deū sicut est homo vt angel⁹. vt ad nos relata: bñficio ꝺi p nos indigēt. vt corpus. qđ ita p̄cipiēdū est diligi. vt ei ordinate p̄udenterq; cōsulatur.

Aug⁹. in li. ꝺ doctrīa cristiana.

Ista est distinctio. xxvij. hui⁹ ter

tij libri. In qua magister positq; egit ꝺ fide ꝛ spe Incipit agere ꝺ ipa charitate. Et tria fac. Nā p̄mo determinat charitatis quiditatē. Scō inq̄rit ipsi⁹ vnitatē Tertō oīdit modū diligēdi ꝛe⁹ ꝙgruitatē. Primū facit vsq; ibi. Sed q̄rit. Scō m vsq; ibi. Cōsequenter modū. Tertiū ꝺo vsq; ad finē dis. In spāli sentētia mgr̄i stat in trib⁹ ppositiōib⁹ quarū p̄ma est hec Charitas dilectio ꝺr qua ꝺs ppter se ꝛ prim⁹ ppt deū diligit. Hāc mgr̄ insinuans dicit. q; ꝫ xp̄s fidē et spem nō habuerit vt dictū est in fine p̄cedentis distinctionis. habuit tn̄ inquātū hō tantā charitatē q̄ maior esse nō p̄ot. qđ patuit in hoc q; animā suā pro nobis posuit. i quo facto ad diligēdū nos instruxit ꝛ exemplu dedit. De charitate aūt quid sit ꝛ de mō ꝛ de ordine diligendi deū ꝛ primū iā restat inquirē dū Añ oñr charitatē describens dicit. Charitas est dilectio qua diligit de⁹ ppter se ꝛ prim⁹ ppter deum. Et cōtinet duo mādata quorū primū est diligere deū. Scō m est diligere primū. in quib⁹ duob⁹ p̄ceptis tota lex pendet ꝛ pphete. Scō a ppositio est hec. Tātū vna est dilectio qua deus ꝛ prim⁹ diligū tur. ꝫ ppter diuersa dilecta ꝼm diuersos dilectiōis motus gemineť. Hāc ppositionē mgr̄ ponēs querit Utrū vna ꝛ eadē sit dilectio qua diligimus deū ꝛ primū. vl diuerse. Et rndet q; sit vna et eadē dilectō eū sit spūssctus vt dictū est in p̄mo libro. Sed differt quo ad hoc. q; deū diligim⁹ ppter se ꝛ primū ppt deū. Et hoc cōfirmat auctoritate b. Aug. Et subdit q; ꝙuis vna dilectio ꝺr. geminat tn̄ ppter duo dilecta. s. deū ꝛ primū. ppter qđ etiā sunt duo dilectōnis mādata. Nā ꝫ sit vna dilectio. diuersa tn̄ diligere p̄cipimur. vl ꝺr gemina ppter duos mot⁹ dilectionis q̄ in mente gerūtur. s. ad deū ꝛ ad primū diligendū. Tertia ppositio est hec. vt charitas qua diligamus diuersa diligibilia nobis p̄cipit. ita cuilibz dilecto certus modus diligēdi p̄scribit. Hanc mgr̄ ponēs dic̄ q; mod⁹ quo diligere debem⁹ primū ppter deū tangit iscptura cū ꝺr. Diliges primū tuū sic teipm. i. eodē mō diligere debes primū. Mod⁹ aūt dilectionis dei exprimit cū ꝺr. Diliges dn̄m deum tuū ex toto corde tuo. s. intellectu. ꝛ ex tota aia. i. voluntate et ex tota mēte. i. memoria. Ita vt oēm cogitationē. oēm vitā vl motū ꝛ oēm itellectū ad ipsum referas a quo oia p̄dicta hēs. Et subdit q; iste modus dilectionis ꝺi nō p̄ot impleri in via ex toto. ꝫ in pte q̄ sicut i via impfecte. ꝛ ex pte deuz cognoscim⁹. sic etiā impfecte ꝛ ex pte eū diligim⁹. qđ ꝓbat p hoc q; i p̄nti p rebellionē carnis ad spm̄ impedimur a pfecta dilectione. q̄ rebellio q̄ in patria nō erit iō pfecte ibi diligim⁹. Añ q̄rit ꝓnr. Ex quo mandatuz ꝺ dilectione ꝺi in p̄nti nō valet impleri. cur tūc datū est ip̄is viatorib⁹. Et rndet p sil̄e. sicut nullus sciret recte currere nisi sciret quo currēdū esset. sic nec deus diligi sciret nisi dilectio p p̄ceptū aliquod oñderetur. ꝛ ꝫ p̄ceptū illō i via totalit impleri nō valeat tn̄ p̄ot impleri ex pte. s. ꝼm pfectionē vie/seu viator/ Et subiūgit q; p̄dicta duo charitas p̄cepta sic sūt cōnexa q; vnū sepe p vtroq; ponit ꝛ hoc nō immerito cum deus sine primo ꝛ primus sine deo diligi nō p̄ot. Nam qui deū diligit nō cōtennit primū quē deus diligit ꝛ q̄ primū diligit nihil diligit i eo nisi deum. vt ostendit in littera exemplo et auctoritate. Et tn̄ in speciali.

Si illo precepto iubemur diligere totū primū ⁊ nos totos. a

DI.XXV III

Dicpōtqueri virū illo mādato dilectōis p ximi totū primū. i. aiaz ⁊ coz p⁹ noscz ipos totos diligē p cipiamur: Ad qđ dicim⁹ oē gen⁹ diligēda rū rez in illis duob⁹ mādat ptineri. Aua tuoz em̄ diligēda sunt vt ait Aug. vnū qđ supza nos est. s. de⁹. Alterū qđ nos sum⁹. Tertiū qđ iuxta nos ē. s. prim⁹. Quartū qđ infra nos est. s. coꝛpus Be scdo ⁊ q̄rto nulla p̄cepta dāda erāt. s. vt diligeremus nos vel coꝛp⁹ nostrū. Precipit aūt de⁹ diligi ⁊ primus. Ut aūt q̄s se diligat p̄cepto nō est op⁹. Quātūlibet em̄ hō excidat a veritate. remanet illi dilectio sui et dilectio coꝛpis sui. qz nemo vnq̄ carnē suam odio habuit. Nā viri iusti q̄ coꝛp⁹ suū cruciāt. nō coꝛp⁹ ꝑ coꝛruptiōes ei⁹ ⁊ pondus oderunt. Hic viđz Aug⁹. tradere. q ex p̄cepto nō teneamur diligē nosmetipos vel coꝛpus nostꝛ. Qđ si est: nō oē gen⁹ diligē darū rez illis duob⁹ p̄ceptis ꝓtinet. qz cū ⁊ nosipsos ⁊ coꝛpus nostrū diligere debeamus. ad qđ necessariū est p̄ceptū cū scriptū sit. Qui diligit iniq̄tatē odit aiam suā Sed speciale de hoc p̄ceptū nō erat dādū nec speciali p̄cepto op⁹ erat id tradi. vt q̄s q̄ se vel coꝛp⁹ suū diligeret. qz hoc i illo p̄cepto ꝓtinet: diliges primū tuū sicut teipsum. Ibi em̄ ⁊ primū totū. ⁊ te totū intelligere debes. Añ Aug⁹. in eodē. Si te totū intelligas. i. aiam ⁊ coꝛp⁹ ⁊ primū totū. i. animā ⁊ coꝛp⁹. hō em̄ ex aia ꝓstat ⁊ coꝛpoze. nullū rez diligendarū gen⁹ i his duobus p̄ceptis ptermissum est Cū em̄ p̄curat dilectio dei. eiusq̄ dilectōis modus p̄script⁹ apareat. ⁊ sequat dilectio primi: ꝺ tua dilectione nihil dictū viđz. Sz cum dictū est. Diliges primū tuū sicut teipm simul ⁊ tui. abs te dilectio ptermissa non est. Ecce hic apte dicit in illo p̄cepto non tantūmodo primi. sed et mei dilectionem ꝓtineri et totius primi totiusq̄ mei. Ex q̄ aparet q dictū est ꝺ scdo ⁊ quarto. i. ꝺ dilectōe nri ⁊ coꝛpis nostri. nulla p̄cepta dāda. ita esse intelligendū. s. specialia ⁊ diuisa. qz in illo vno totū cōtinet. ⁊ qz id qđ sumus. ⁊ qđ infra nos est ad nos tm̄ ptinēs. nature lege diligim⁹ que in bestijs etiā est Ideoq̄ ⁊ ꝺ illo qđ supza nos est. ⁊ de illo qđ iuxta nos est. diuisa p̄cepta sumpsim⁹

Aug. in li. ꝺ doc. christi.

Augusti.

Ju quoꝝ altero ei⁹ qđ sumus ⁊ illi⁹ qđ infra nos ē dilectio cōtinet. (Sic ꝺdita ē mēs hūana vt nūq̄ sui nō meminerit. nūq̄ se nō intelligat. nunq̄ se nō diligat. sed qm̄ qui odit aliquē nocere illi studet. Nō immerito ⁊ mēs hois qñ sibi nocet se odisse ꝺz. Nescies ei sibi vult male. dū nō putat sibi obesse qđ vult. sed tamen male sibi vult qñ illud odit qđ obsit sibi ꝼm illud. Qui diligit iniq̄tatē odit aiam suā. Qui ergo diligere se nouit deū diligit. Qui vo nō diligit deū. etiā se nō dililigit. qđ ei naturaliter inditū est. tñ nō incōgrue se odisse dicit cū id agit quod sibi aduersat. ⁊ seipsum tanq̄ suus inimicus insequitur.

Hic textus in libris antiquis nō inuenit Imo ē est quedā expositio ipius textus.

Si in illo precepto cōtinetur dilectio angelorum. b

Qritur autē hic de angelis questio. vtrū ad illud p̄ceptū dilectionis primi etiā dilectio ptineat angelorum Nā q nullū hoiem exceperit qui p̄cepit primū diligere dñs in parabola semiuiui relicti oñdit. eū dicens primū qui erga illū extitit misericoꝛs. Deinde ꝺdit vade ⁊ tu fac sim̄. Ut em̄ eū primū intelligamus cui vel exhibendū est officiuz misericoꝛdie si indiget. vel exhibendū esset si indigeret. nullū vo exceptū esse cui miscoꝛdie negandū sit officiū. quis nō videat. cū vsq̄ ad inimicos etiā poꝛrectū sit dño dicente. Diligite inimicos vestros ⁊ benefacite his qui oduunt vos. Manifestū est g̃ omnem hoiem primū esse deputandū. Proximi vo nomē ad aliq̄d est. nec quisq̄ esse primus nisi proximo pōt. Añ cōsequēs est cui p̄bendū ⁊ a quo p̄bendū est officiū misericoꝛdie recte primū dici. Manifestum est ergo p̄cepto dilectionis ⁊ primi etiā sanctos angelos cōtineri. A quib⁹ tanta nobis misericoꝛdie impendunt officia. Ex quo et dñs primum se nostrū dici voluit. vt in parabola saucij ostendit ⁊ in pheta. Quasi primū ⁊ quasi fratrē nostꝛ sic cōplacebā. Sz qz excellentioꝛ ac supra nostrā naturā est diuina substātia. p̄ceptū dilectionis dei a primi dilectōe distinctū est. Ideoq̄ licet nobis deus oia impēdat beneficia. nō tñ noie primi includit in illo p̄cepto. qnē nō sicut nos diligere debem⁹ sed plusq̄ nos toto coꝛde ⁊ aima. Christū vo inq̄tum hō est. sicut nos diligere debemus. eiusq̄ ꝼm hoiem dilectio illo ꝓtinet mandato. quē etiā ꝼm hoiem magis q̄ nos

Aug⁹. in li. ꝺ doct. xpi.

Quid sit proximus.

Q angeli in illo precepto ꝓtinent.

Q etiā xps primus noster est ꝼm q homo.

sed non ẽ̄tuz deum debemus diligere. qz inquãtũ est homo: minoz est deo.

Quib⁹ modis ꝺz ꝓximus. c

Hic notandum est

ꝓximũ dici diuersis modis. s. conditiõe ꝓme natiuitatis. spe cõuersionis. ꝓpinquitate cognationis. ratione beneficij exhibitionis.

Jsta est distinctio. xxviij. hui⁹ tertij libri. In qua magister posꝯ egit ꝺ charitate ẽm se. Agit de numero diligendoz. Et tria facit. Naz primo inquirit an totus homo. s. interioz z exterioz in p̄cepto dilectiõis ꝓximi cõtineaꝯ. Scõo an idẽ p̄ ceptũ vsq; ad angeloz dilectionẽ extendaꝯ. Tertio subinfert q; hoc nomẽ ꝓximus diuersimode accipiatur. Primũ vsq; ibi. Oꝛiꝯ aũt. Scõm vsq; ibi. Hic notandũ Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In spãli sñia mgr̃i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec. Dilectiõe coꝛpis z aĩe ꝓximi nõ sunt distincte data duo spetialia mãdata. Hãc magister ponẽs querit. Utꝛ in mandato dilectiõis ꝓximi totũ ꝓximũ. i. animã z coꝛpus ipius diligere p̄cipiamur. Et rñdet q; sic. qz in p̄dictis duobus mãdatis. s. dilectiõis dei z ꝓximi omne genus rerũ diligendarũ cõtineꝯ. Naz ex charitate quatuoꝛ sunt diligenda ẽm b. Aug. s. deus ꝓximus aĩa et coꝛpus. Sed de dilectiõe aĩe et coꝛpis nõ opoꝛtebat aliqua p̄cepta dari sicut de dilectione dei z ꝓximi. eo q; cuilibet hoĩ dilectio sui ipius et etiam aĩe z coꝛpis sit naturaliter inserta. Nec obstat q; martyres se morti exponendo videnꝯ carnẽ suã odisse. qz nõ oderũt se vel carnẽ suã sz coꝛporis pondus et vicia. Scõa ꝓpositio est hec. Preceptũ dilectionis ꝓximoꝛ etiã extẽdit se ad dilectõnem angeloꝛ. Hanc mgr̃ ponens querit. Utrũ etiã dilectio angeloꝛ sub dilectiõe ꝓximi cõtineaꝯ. Pro cuius resp̃siõne p̃mittit q; p nomẽ ꝓximi quilibet hõ intelligiꝯ. cui adhibẽdũ est opus miscõie si idiget sicut patet in parabola semiuiui q; samaritanũ in stabulũ adducti. Nomẽ etiã ꝓximi ad aliq̃d est. qz nullus põt esse ꝓximus nisi ꝓximo. ita q; ꝓximus ipi est ꝓximus. Unde sequiꝯ q; nõ solũ ille cui p̃bendũ est opus misericoꝛdie sed etiã ille a quo beneficiũ aliq̃ recipiꝯ ꝓximus dicaꝯ. Cũ igitur multa miseri-coꝛdie bñficia nobis impendãt. sequiꝯ ipos nostros foꝛe ꝓximos. z q; cõsequẽs eoꝛ dilectõnẽ cõtineri sub mandato dilectionis dei et ꝓximi. Et subdit p exclusione cuiusdã dubitationis q; q̃is ꝓximꝰ dicatur a quo minime bñficiũ recipimꝰ. dilectio tñ dei a quo oĩa habemꝰ sub mãdato dilectiõis ꝓximi ñ ꝛtinetur. sed speciale p̄ceptũ hz. eo q; debemꝰ deuz plus q; nosmetipos diligere. primũ aũt sicut nos. Attamẽ dilectio christi inquãtũ hõ sub mãdato dilectiõis ꝓximi ẽ seu cõtineꝯ. quẽ licet debeamꝰ plus q; nos diligere. minus tñ q; deũ: qz inquãtũ hõ minoꝛ est deo. Tertia ꝓpositio est hec. Proximus ꝺr quatuoꝛ modis. s. natiuitatis cõditione cõuersionis spe. bñficij exhibitiõe z propinquitate cognationis Hanc mgr̃ ponẽs diꝯq; quatuoꝛ modis aliq̃ possunt dici ꝓximi. s. Uno modo ratione p̃me natiuitatis z sic oẽs hoies sunt ꝓximi. Alio mõ spe conuersionis. sicut oẽs fideles q̃ sunt vel qui futuri sunt. Tertio mõ propinquitate cognatiõis sicut parẽtes z cõsanguinei. Quarto mõ rõe bñficij exhibiti. z sic angeli sunt ꝓximi nostri. Et tñ in speciali.

De ordine diligẽdi quid ꝓius q̃d posterius. a

Post predicta

D.XXIX

de ordine charitatis agenduz est qz ꝺicit spõsa. Introduxit me rex in cellã vinariã. z ordinauit in me charitatẽ. Uideam⁹ q̃ ordinez q̃d p̃us quid posteri⁹ esse debeat. ſPeccat em̃ q̃ p̃postere agit. Nam scire q̃d facias z nescire ordinẽ faciẽdi. nõ est pfecte cognitionis. Ordinis nãq; ignoꝛantia ꝓturbat meritoꝛũ foꝛmã. Ordinem autez diligẽdi Aug⁹. insinuat ꝺicẽs. Ipse est q̃ ordinatã habet dilectionẽ. ne aut diligat qꝺ non est diligendũ. aut nõ diligat qꝺ diligẽdũ est. aut eque diligat qꝺ minus vel amplius diligendũ est. aut minus vel amplius quod eque diligendũ est. Omnis peccatoꝛ inq̃ tũ peccatoꝛ est. nõ est diligẽdus. z ois homo inquãtũ est homo diligendus est ꝓp̃ deũ. Deus ꝺo ꝓpter seip̃m. et deꝰ ꝓpter se omni homine amplius diligẽdus est. et amplius quisq; debz deũ diligere q̃ seipsum. Item amplꝰ alius homo diligẽdus est q̃z coꝛpus nostrũ. qz ꝓpter deũ oĩa ista diligẽda sunt. et põt nobiscũ deo homo ꝑ frui. qꝺ nõ põt coꝛpꝰ. qz coꝛpꝰ p aniam viuit q̃ fruimur deo. Audisti aliqua ꝺ ordie charitat⁹ vbi exp̃ssũ ẽ nos amplꝰ debere diligẽ deũ q̃z oẽs hoies vl̃ nosip̃os. z amplꝰ aiam alicuiꝰ hois q̃z coꝛpꝰ nostrũ. In enumeratione etiã quatuoꝛ diligẽdoꝛ superiꝰ posita: ꝓius ponit qꝺ supza nos est Scõo qꝺ nos sumꝰ. Tertio qꝺ iuꝛ nos ẽ. Quarto quod infra nos est. vbi oꝛdo diligendi insinuari videꝯ ex rõne numerationis. Nõ est aũt aptũ vtꝛ oẽs hoies pariꝯ diligere debeamꝰ z tñ q̃ztũ nos vl̃ minꝰ.

Nota ordinẽ charitatis.

An omnes homines pariter diligendi sunt. b

Unde etiaz super

h̃ sepe mouet q̃stio quã pplexã faciũt scõrũ ẋba varie ꝓlata. Quidã em̃ tradẽ videnꝯ q; pari affectu oẽs diligẽdi sint. ℞i effectu. i. in exhibitiõe obsequij distinctio obseruãda sit. Uñ Aug. oẽs hoies eque diligẽdi sũt. Sz cũ oiꝰ ꝑdesse non possis his potissimũ ꝓsulẽdũ ẽ. q̃ ꝓ loꝯ z tꝑm vel q̃rũlibet reꝯ opoꝛtunitatib⁹ ꝓstrictꝰ tibi q̃si q̃dã soꝛte iungũꝯ. Pro soꝛte em̃ hꝫ dũ est. q̃ q̃sq; tibi tꝓaliter colligaꝰ adheret ex quo legis potiꝰ illi dandũ esse. Idẽ

Aug⁹. in li. de doc. christiana.

Autoritatem ponit que videnꝯ dicere oẽs pariꝯ diligẽdos esse: sed i effectu dꝛiam esse.

ſupeꝛam ad Gaꝯ. Opemur bonū ad omnes. maxime autez ad domeſticos fidei. i. ad xp̃ianos. Omnib⁹ em̃ pari dilectione vita eterna optanda eſt. ⁊ ſi nō oib⁹ eadē p̃ſt exhiberi dilectionis officia q̄ fratrib⁹ maxime ſunt exhibēda. qꝛ ſunt inuicē mēbra q̄ hñt eundē patrē. Hiis alijſq; teſtimonijs innituñ q̄ dicunt oēs hoies pariꝯ diligēdos eſſe charitatis affectu. ꝑ i opis exhibitione differentiam.

Que his repugnare videnꝯ. c

Quibus obuiat illud p̃ceptū legis de diligendis parētibus Honoꝛa patrē tuū ⁊ matrē vt ſis longeu⁹ ſup terrā. Ut q̄d em̃ ſpāꝛ illud p̃ciperēꝯ ꝺ parentibus niſi maioꝛi dilectiōe foꝛēt diligendi. Sed hoc illi referēdū dicūt ad exteriozē exhibitōnē. in qua p̃ponendi ſunt Hierony. **parentes. Añ honoꝛa dixit nō dilige. Obuiat etiā illud q̄ꝺ Hierony. ſup ezechielez ait. ſ. vt ozdine charitatis ſicut ſcriptū eſt Ordinauit i me charitatē. Poſt oim p̃ez deuz. carnis quoq; paꝯ diligaꝯ. ⁊ mater ⁊** Ambroſi. **filius. ⁊ filia frater ⁊ ſoꝛoꝛ Amb. q̄z diligē di exp̃imens ozdinē ſup illud cāticoꝝ capitulo p̃mo. Ordinauit i me charitatē ait Multoꝝ charitas inozdinata eſt qꝺ i primo eſt ponūt tertiū vel quartū. Primo deus diligendus eſt. ſcꝺo parentes. inde filij poſt domeſtici qui ſi boni ſūt. malis filijs p̃ponendi ſunt. Scꝺm hoc in euāgelio ad cuiuſq; dilectionē. pꝛopꝛiū ponit. Diliges dñm deū tuū ex toto coꝛde tuo ⁊ ex oibus viribus tuis. et p̃rimū tuū ſicut teip̃m. et inimicos nō ex tota virtute. nō ſicut teip/ſum ſed ſimpliciter. ſufficit em̃ q̄ diligim⁹** Ordo diligē di h̄ oñditur **⁊ nō odio habemus Ecce ex p̃miſſis aperte inſinuaꝯ que in affectu charitatis diſtinctio ſit habēda. vt differenti affectu nō pari hoies diligamus. ⁊ ante omnia deū. ſecundo noſipos. tertio parētes. inde filios et fratres. poſt domeſticos. demum inimicos diligam⁹. Sed inquiūt illi que ꝺ ozdine dilectōis vt ſupza dicunꝯ eſſe referēda ad opum exhibitionez. que differenꝯ p̃rimis exhibenda ſunt. Primo parētib⁹. inde filijs. Poſt domeſticis. demū inimicis Deū vo tā affectu q̄z obſequij exhibitiōe. ante omnia diligendū.**

Q̄ꝺ aliqui eoꝝūdem tantū proximos quantū nos debere diligere tradunt. d

Quoꝝū etiam non nulli tradūt affectu charitatis tm̃ p̃imos eſſe diligendos q̄m tū nos ipos diligimus. Quod confirmāt autoꝛitate Auguſtini qui ait. Nec illa tā queſtio moueat. q̄m tū charitatl fratri debeamus impendere. quantū deo. Incōparabiliter plus deo q̄m nobis. fratri vo q̄m tū nobis. Nos aūt tantomagl diligm⁹: q̄m tomagis diligimus deū. Exb ⁊ ex p̃miſſis teſtionijs Augu. aſſerūt oēs hoies pariꝯ eſſe diligēdos a nobis. ⁊ tātū quātū nos. deū aūt pluſq̄m nos. coꝛpuſ vo noſtrū minus q̄m nos vel p̃imos. Nec in enumeratiōe p̃miſſa quatuoꝛ diligendoꝝ ordinez diligendi aſſignari dicunt. ſed tm̃ que ſunt diligenda. Aug. i. viij. ii. de trin.

Scꝺm alios non pari affectu oēs diligendi ſunt. e

Vex quia pꝛemiſſa verba Ambroſij ozdinē diligēdi ſm affectū magis q̄m ſm effectū diligenter intuētibus explicare videnꝯ. nō indocte alij dicunt nō mō in exhibitione opis. ſed etiam in affectu charitatis ozdinē differentē eſſe ſtaturū. vt ante omnia diligamus deū. ſecundo nos. tertio parentes. quarto filios vl fratres. ⁊ hmōi. poſtea domeſticos. demum inimicos. Q̄ vo Aug. dicit pariter omnes eſſe diligēdos. ⁊ pari dilectiōe omnibus vitā optandā. ita accipi pōt vt paritas nō ad effectū p̃ferat. ſed ad bonū qꝺ eis optaꝯ. qꝛ charitatē omnib⁹ optare debemus vt paria bona mereanꝯ. Sic apls dicit. Volo oēs hoies eſſe ſicut me. Optā da eſt em̃ minoꝛibus pfectio maioꝝū vt ip ſi fiant pfecti. ⁊ ſic parem mereanꝯ beatitudinē. vel pari dilectione. i. eadē dilectione omnes diligendi ſunt. Jtē qꝺ ait. vt tā tū diligamus fratres quātū nos. ita intelligi pōt. i. ad tātū bonū diligamus fratreſ ad quātū nos. vt tantū bonuz eis optem⁹ in eternitate quātū nobis. ⁊ ſi nō tanto affectu. Ubi q̄m tū ſilitudis eſt. nō q̄titatl. Determinatio autoꝛitatū que vidēꝯ aduerſari.

Queſtio ꝺ pentib⁹ bonis ⁊ malꝯ. f

Volet etiam queri ſi pentes nr̄i mali ſint. vl filij vel frēs. An magl vl min⁹ diligēdi ſint alijs bonis. hac rōne nob nō copulatl Uiꝺr q̄ magl ſint diligēdi boni. q̄ nob carne nō ſunt cōiuncti: q̄m mali carne cōiuncti. qꝛ nobis ſunt cōiū-

cti corde. glutino charitatis Sanctior est
Beda. eñ copula cordiũ q̃ corporũ. Añ Beda. de illis verbis dñi. Mater mea ⁊ fratres mei hi sunt q̃ verbũ dei faciunt. ait. Nõ iniurioſe negligit matrẽ. nec mater negatur quę etiã de cruce cognoſcit. ſed religioſiores monſtrant copule mentiũ q̃ corporũ Uerũtamen latebroſa queſtio eſt hec. nec a nobis plene abſoluenda. ꝓperantib⁹ ad alia. Mouemur ei ſuper verbis illis q̃b⁹ inimicos nõ ex tota virtute. nõ ſicut teipſum iubet diligere. ſ ſimplicit. Sufficit ei q̃ diligimus ⁊ nõ odio habemus. Añ nõ ita accipiẽdũ eſt quaſi ſufficiat tibi diligere inimicũ ⁊ nõ tibi teipz. qz oẽs ⁊ amicos ⁊ inimicos ſicut teipz diligere debes. Sz ad oñdendũ gradus diligẽdi deũ ⁊ primũ. ⁊ inimicũ q̃ tñ ꝓximus eſt. qz dñs ponit cũ ait. Diliges deũ ex tota virtute tua ⁊ primũ ſicut teipm. Nõ ait ex tota virtute vt oñdat primũ diligendũ min⁹ q̃ deũ Dicit etiaz diligite inimicos. nec addit ex tota virtute. nec ſicut teipm ſ ſimplr. Sufficit eñ q̃ diligimus ⁊ nõ odio habem⁹. i. ſufficit dicere vt diligamus ⁊ nõ odio habeamus. nõ q̃n eos diligere debeamus ſicut nos. qz primi ſũt. ſed ſufficit ſi eos minus diligim⁹ q̃ alios ꝓximos. qõ dilectionis genus innuit.

Queſtio Aug⁹. in libro retractationum. b

Queri etiam ſolet

cur dñs ꝓceperit diligere inimicos. cũ alibi ꝓcipiat odio habere parentes et filios?
Aug⁹. in li. retractionũ
Ad qõ dicendũ eſt duo eſſe diligẽda i homine. naturã ⁊ virtutẽ. vitium añ ⁊ pctm odiẽdũ. Et parẽtes ergo inq̃tũ mali ſunt odiẽdi ſũt. et inimici diligẽdi iq̃tũ homes Diligam⁹ g̃ inimicos lucrandos in regno dei. ⁊ odiamus ꝓpiquos ſi impediũt nos a regno dei ⁊ in oĩbus cõmuniter naturaz diligamus. quã deus fecit.

De gradibus charitatis b

Sciendum quoqz

eſt diuerſos eſſe gradus charitatis. Eſt ei charitas incipiẽs. pficiens pfecta pfectiſſima. Añ Aug⁹. Perfecta charitas hec ẽ vt quis paratus ſit ꝓ fratribus etiã mori
Aug. ſuper epłas Joh.
Sed nũq̃d mox vt naſcit iã ꝓtinus pfecta eſt. imo vt pficiat naſcit. cũ fuerit nata nutritur. cũ fuerit nutrita roboꝛat. cũ fuerit roborata pficit. cũ ad pfectõnẽ venerit dicit. cupio diſſolui ⁊c. Hic aperte progreſſus ⁊ pfectio charitatis inſinuat. Quam pfectionẽ etiã veritas cõmendat dicens. Maiorẽ hac dilectõnẽ nemo hz q̃ vt animã ſuã ponit q̃s ꝓ amicis ſuis. Añ vtiq̃ dictũ eſt ope dilectionis. qz maior dilectõnis effectus nõ eſt. q̃ ponere aiam ꝓ alijs Nec te moueat qõ ait ꝓ amicis. qui enim ponit animã ꝓ amicis. ponit ⁊ ꝓ inimicis ad hoc vt ipi fiant amici.

Iſta eſt diſtinctio. xxix. huiꝰ tertij libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit d̃ numero diligẽdorũ. Incipit agere de ordine diligẽdi reſpectu ipoz diligẽdoz. Et tria facit. Primo eñ ponit ordinẽ diligẽdi explicite. diligẽdoz generaliter. Scõo explicite quorũdã diligẽdoz ſpãliter Tertio explicite dilectõis Primũ vſq̃ ibi. Solet etiam queri. Scõm vſq̃ ibi. Sciendũ quoq̃ eſt. Tertiũ vſq̃ ad finẽ diſ. In ſpãli ſnĩa mgr̃i ſtat i trib⁹ ꝓpoſitiõib⁹ quarũ ꝓma ẽ hec In charitatis ordie nõ oẽs equali affectu ſicut nec effectu ſũt diligẽdi. Hãc mgr̃ inſinuãs dicit q̃ ordo dilectõis in hoc conſiſtit vt. qõ eſt diligẽdũ diligat. qõ nõ eſt diligẽdũ nõ diligat qõ amplius diligendũ amplius diligat. ⁊ qõ eque eſt diligẽdũ eque ⁊ nõ min⁹ nec ampli⁹ diligat. Añ ꝓmo ſup oĩa ds diligẽdus ẽ deinde aĩs ꝓpria. deinde ꝓxim⁹. ⁊ vltimo corp⁹ ꝓ prũ. Iſtis ꝓmiſſis querit circa dilectionẽ ꝓximorũ Utrũ teneamur oẽs hoẽs diligere equaliter. ⁊ vtruz quãtũ nos vel minus nobis. Ad que rñdendo recitat tres opiniões. quaꝝ ꝓma dicit q̃ oẽs ſunt equaliter diligẽdi in affectu. nõ tñ exhibitiõe obſequij. ſz his q̃ nobis ſunt cõiuncti magis tenemur ſuccurrere exhibere. nõ obſtãte q̃ oĩbus debeam⁹ bonum velle. Autoritates añ q̃ vident dicere q̃ hoẽs ſunt ineq̃liter diligẽdi tenẽtes iſtã opinionẽ gloſant eas dicẽdo eas loq̃ d̃ ordine dilectõis quãtũ ad exhibitionẽ opis ⁊ bñficioꝝ exterioꝝ. q̃ oĩb⁹ nõ equaliter ſunt impẽdẽda ⁊ nõ q̃tũ ad affectũ interiorẽ ſm q̃ oẽs eq̃liter ſunt diligendi. Scõa opinio dicit. q̃ oĩs hoes ſeu oẽs ꝓxĩi ſunt nõ ſolũ quo ad affectũ. ſed etiaz quo ad effectũ equaliter diligẽdi q̃ opinio ꝓbat dictis Aug. q̃b⁹ illud aſtrui videt. Tertia opĩo quã magr̃ magis approbat dicit oẽs ꝓximos nec eq̃liter affectu eſſe diligẽdos nec effectu. Nã ex quo ordo q̃buſdã habẽdus i dilectiõe ꝓximoꝝ ⁊ i affectu ⁊ in effectu optet eſſe ineq̃litatẽ explicite vtruſq̃. eo q̃ ſine ineq̃litate nõ poſſit eẽ ordo. Autoritates b. Aug. q̃ vident dicere q̃ oẽs debeamus equaliter diligere ⁊ ſicut noſmetipos. Tales autoritates dicit eẽ intelligẽdas vt equalitas de qua loquit nõ referat ad affectũ vel effectũ. ſed tñ ad bonũ q̃ eis optamus qz ad tñ bonũ debem⁹ oẽs diligere ſicut ⁊ nos. non tñ equali affectu. Scõa ꝓpoſitio ẽ hec. Mali gentes vt ꝓpinq̃ plus q̃ boni extranei i hac vita ſũt diligẽdi. q̃uis ꝓpter vicia eoꝝ a iuſtis ſũt odiẽdi. Hanc magiſter inſinuans mouet duas q̃ſtiões. quarũ vna occaſionalit ſumit ex hoc q̃ aliqui ſunt nobis carne ꝓpinqui qui tñ ſunt mali Alij añ ſunt boni ⁊ ſũt extranei nobis. Dubitat igit vtruz ꝓpinqui mali ſunt magis diligendi q̃ boni extranei. Et rñdet q̃ extranei boni ſunt magis diligẽdi. qz corde ſunt nobis iũcti p vinculũ charitatis. ꝓpinq̃ añt mali non charitate. ſz carne tñ ſũt nob iũcti. ſz qz meliores ⁊ religioſiores ſũt copule aiaꝝ q̃ corpm. ſeq̃t ꝓpoſitum. ſ. q̃ extranei boni ſunt magis diligẽdi q̃ ꝓpinq̃ mali Scõa dubitatio eſt. quare dñs ꝓcipit diligere inimi

cos. ⁊ alibi ꝓcipit odire pentes. cuꝫ ista videant sibi cõtraria. Ad qđ ñdet ꝙ natura in omnib⁹ diligenda est. Aũ etiã hoies si mali sunt diligendi sũt vt cõuertant ad bonũ. sed ecõtra viciũ est in oĩbus odiendũ. ctiã in parentib⁹ ⁊ ꝓpinquis. vñ dñs ꝓcepit naturã diligendã in inimico. vicium vo odiendũ in parentibus. ⁊ ꝓ ꝯs ibi nulla est cõtradictio Tertia ꝓpositio. Ex dictis b. Aug⁹. elicit euidenter satis qđ tuor fore gradus ipi⁹ charitatis. Hanc mgr insinuans ponit ordinẽ dilectiõis ſm diuersos grad⁹ charitatis. quos distinguens dicit esse charitatẽ incipiẽtẽ. ꝓficientẽ ꝓfectã ⁊ ꝓfectissimam. qđ declarat per autoritates b. Aug⁹. que patẽt i tex. Et tm i spãli.

Si melius est diligere amicos qꝫ inimicos vel ecõuerso. a

DI. XXX

Hic solet quẽri qđ potius sit pluriscꝫ meriti diligere amicos an diligere inimicos: Sz ht cõparatio implicita est. Si eñ cõferat dilectio amicoꝝ tantũ: dilectioni amicoꝝ ⁊ etiaz inimicorũ. ꝓspicua est absolutõ. Sz si in aliquo vno hoie q̃ diligit simul amicũ ⁊ inimicuz qđ horꝫ potiꝰ sit q̃rat. obscura est rñsio. qr ꝺ motu mentis agit. de quo nõ est nob facile iudiciũ An vn⁹ ⁊ idẽ mot⁹ sit erga amicũ ⁊ inimicũ. ſ erga amicũ itẽsior. an duor vn⁹ erga inimicũ. q̃ ꝺr difficilior. alr erga amicũ q̃ videt feruentior. Nec incongrue putat melior q̃ est feruẽtior. vel si vn⁹ idẽ qꝫ est idẽ potior vbi est ardẽtior: nõ improbe extimat. Aug⁹. tñ sentire vidr mai⁹ eẽ diligere inimicũ qꝫ amicũ q̃ ꝓfectoꝝ eẽ dicit diligere inimicos ⁊ bñfacere eis. neqꝫ hẽ a tanta multitudie ipleri quãta exaudit i oratiõe dñica cuꝫ ꝺr. Dimitte nob debita nra sic ⁊ nos dimittim⁹ debitoꝛib⁹ nostris Illã eñ spõsionẽ dicit a multi impleri qui nondũ diligũt inimicos. Ait eñ sic. Quãgnũ est erga eũ q̃ tibi nihil mali fecerit esse beniuoluz ⁊ bñficũ. Illud multo grãdius ⁊ magnificẽtissime bonitatis est. vt tuum inimicũ diligas. ⁊ ei q̃ tibi malũ vult et si põt facit. tu sp bonũ velis faciasqꝫ qđ possis. audiẽs dicẽtẽ ihm. Diligite inimicos vestros ⁊ bñfacite his q̃ odiũt vos ⁊ orate ꝓ ꝓsequentib⁹ ⁊ calũnitatib⁹ vos. Sed qm̃ ꝓfectorũ filioꝝ dei ẽ istud. q̃ qdẽ se ꝺz oĩs fidelis extendere. ⁊ humanũ animum ad hũc effectũ orãdo deũ secũqꝫ agẽdo luctãdoqꝫ ꝓducere. tñ qr hẽ tã magnũ bonuz tãte multitudis nõ est quãta credim⁹ exaudiri cũ ꝺr in oratõne. Dimitte nob debita nra sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoꝛib⁹ nris Procul dubio verba spõsionis h⁹ implẽt si homo q̃ nõdum ita ꝓficit vt etiã diligat inimicũ. tñ qñ rogat ab homie q̃ peccauit in euz vt dei dimittat. dimittit ex corde. q̃ etiã sibi roganti vult dimitti. cũ orat et dicit. sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoꝛib⁹ nris. Quicũqꝫ vo rogat hoiem i quẽ peccauit. si pctõ suo mouet vt roget. nõ ẽ adhuc deputãd⁹ inimic⁹: vt eũ diligẽ sit difficile. sic erat qñ inimicitias exercebat. Quisqs vo rogãti et penitẽti ñ dimittit. ñ est iet a dño sua pctã dimitti. qr mẽtiri veritas nõ põt. Que cũ docuisset oronẽ hãc i eã posita sententiã ꝓmẽdauit dicẽs. Si dimiseritis hominib⁹ pctã eoꝝ dimittet ⁊ vob pr vr. Si vo nõ dimiseritis. nec pr vr dimittet vobis pctã vra. Ecce hinc hri vidr qđ ⁊ ptaxamus. ſ. maior ſ vtus esse diligẽ inimicum ⁊ bñfacere ei q̃ illũ q̃ nihil mali fecit nobis vt amicũ. Qđ si qs ꝓcedẽ simplr noluerit dicens. intẽsi⁹ diligit amic⁹ q̃ inimic⁹. et tõ illud poti⁹ isto. determinet ista ſm ꝓmissã itelligẽtiã dicẽs. ibi cõpationẽ factã inter dilectionẽ q̃ diligit tãtũ amic⁹. ⁊ illã q̃ amicus ⁊ inimic⁹ diligit. Illud vo qđ seqtur magis nos mouet qꝫ. ſ. dicit nõ esse tãte multitudis diligẽ inimicos. q̃nta exaudit cuꝫ ꝺr. Dimitte nob debita nra ⁊c. vbi dat intelligi qꝫ alicui a deo dimittũt pctã nõ diligẽti inimicũ. si tñ fratri rogãti q̃ i se peccauit dimittit. Sz cũ pctã non dimittant alicui adulto nisi charitatez habeat. seqt vt charitatẽ hẽat q̃ nõ diligit inimicuz. Quõ q̃ noie ꝓximi ois hõ intelligit illo mãdato. Diligas ꝓximũ tuũ sic teip̃m. Si enim ois hõ ꝓxim⁹ est. tũc iimic⁹: ꝓcipimur q̃ ⁊ iimicos diligere. Et qr illꝺ ꝓceptũ generale est. oib⁹ ꝓcipit oẽs hoies diligere etiaz inimicos. Quidã qđ hꝺ ꝺr simplr eternevolẽtes illud ꝓceptũ determinant dicẽtes. illic pfect⁹ dari i ꝓceptũ diligere oẽm hoiez etiã inimicũ. Minoꝛib⁹ vo in cõsiliũ. In ꝓceptũ vo diligere q̃ nihil mali fecerit eis ⁊ inimicos nõ odire. Sz meli⁹ ẽ vt intelligant oib⁹ illo mandato ꝓcipi cũctos diligẽ etiã inimicos. cui sensui attestãt supi⁹ posite autoritates ⁊ alie mlte. Illꝺ vo Aug. nouissime positũ ꝺ pfecta charitate dictũ intelligit q̃ tãtũ ẽ pfectoꝝ. q̃ non solũ amicos ſ etiã inimicos pfecte diligũt eisqꝫ bñ faciũt. Que pfectio dilectõis nõ ẽ tãte mlte titudis. q̃ta exaudit in oone dñica. et hꝺ reuera grãde ẽ et eximie bonitat ſ. ſ. pfecte diligẽ inimicũ. Ita ⁊ cũ dicit ipleri vba illius spõsionis ab hoie. q̃ non ita pficit vt diligat inimicũ. De dilectõe pfecta accipiendum est.

Aug⁹. in enchi.

Jsta est distinctio .xxx. huius ter
tij libri. In qua magister posq̄ egit de ordine cha-
ritatis ꝑm q̄titatem motus. Agit de ea ꝑm quanti-
tatem meriti. Et tria facit. Nam primo circa ꝓpositum mouet quandā dubitationē Secundo replicat cōtra ipsius determinationē. Tertio remouet quādam incidentē dubitationē. Primū vsq; ibi. Aug. tamē sentire. Scōm vsq; ibi Illud vero quod sequitur. Tertiū vsq; ad finē dis. Jn speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est Magis meritoria est dilectio qua amicus diligitur q̄ qua inimicus diligit. Jstam magister intendens querit. vtrū. s. diligere amicū sit maioris meriti q̄ diligere inimicū Et soluendo questionem dicit. q̄ si fiat cōparatio dilectiōis amici p se ex vna pte ad dilectionē amici ⁊ inimici sit ex alia pte tūc plana ē q̄stionis solutio. cum non sit dubiū quin diligere amicū ⁊ inimicū simul sit maioris meriti q̄ diligere amicum tm̄. Sed si fiat comparatio dilectiōis amici ex vna parte ad dilectionem inimici ex alia pte. tūc euidentia responsionis ad questionē ē magis obscura: quia non potest faciliter videri an sit idem mot⁹ dilectionis qua diligitur amicus ⁊ inimicus. vel sit alius et alius Sed siue sit vnus siue duo. non videtur inconuenienter posse dici q̄ dilectio amici sit magis meritoria eo q̄ sit maioris feruoris. Tertia ꝓpositio est hec Augusti. videtur dicere ꝑm quorūdā opinionem dilectionē qua inimicus diligitur q̄ qua amicus meliorē. Hanc magister ponit obijciendo autoritate beati Aug. cōtra predictaz immediate qua videtur asserere q̄ diligere inimicum sit magis meritoriū q̄ diligere amicū. quā dicit esse intelligendā ꝑm primā ptem distinctionis p̄misse q̄. s. bea. Aug. loq̄t ꝑm cōpationē dilectiōis amici ⁊ inimici sit sumptis ad dilectionem amici p se precise acceptā. Tertia ꝓpositio est hec. A magistro nō negatur q̄ alicui sine ꝓfecta dilectione inimicorū peccatū dimittatur. Jstam magister ponēs mouet quoddam dubiū ex verbis beati Augusti. qui dicit q̄ diligere inimicos nō implet in tanta multitudine quanta in oratōne dominica exaudit. Ex quo videtur q̄ alicui non diligenti inimicū dimittatur peccatū a deo ⁊ vlteri⁹ cum peccata non dimittant alicui adulto nisi charitatem habeat. sequit q̄ aliquis nō diligens inimicū habeat charitatē. quod non videt esse verū. q̄ cuz p̄cipit dilectio ꝓximi intelligit nomine ꝓximi omnis homo siue amicus siue inimicus. Ad istud dubium magister respondēdo dicit quorūdam opinionē fore aliquos habere charitatē ⁊ tamen non diligere inimicos. dicunt em̄ ꝑceptum de dilectione inimicorum solum perfectionis esse p̄ceptum. Jmpfectis autē seu minoribus tm̄ esse consiliū ita q̄ nihil plus sit eis ꝑceptum nisi nō odire inimicos. sed ista opinio ⁊ solutio magistro nō placet. ideo aliter respondendo dicit q̄ ꝑceptum illud de dilectiōe inimicorum sit datum omnib⁹ quasi ꝑceptū. Et ad beatū Augustinum dicentem q̄ diligere īmicos sit perfectorum. Respondendo dicit ipsum velle dicere q̄ diligere inimicos charitate perfecta sit tm̄ perfectorum. per hoc tamen non excluditur quin alij nōdū perfecti inimicos diligere teneantur. Similiter intelligendum est dictū suum. q̄. s. in oratione dominica aliqui exaudiuntur qui non diligunt inimicos. i. qui non diligunt eos charitate ꝓfecta. Et tm̄ ō sententia huius distinctionis in speciali.

Si charitas semel habita amittatur.

a

Illud quoqz nō est ꝑtereundū q̄ q̄dā asserūt charitatē sel habitā ab aliquo nō posse excidere. nullūq; dānādū hāc aliq̄n hr̄e Qui hāc traditionē subdictis muniūt testimonijs. Apls ait. Charitas nunq̄ excidit. Aug. etiā inquit. Charitas q̄ deseri pōt. nūq; vera fuit. Jtē charitas est fons ꝓpri⁹ ⁊ singulaꝝ bonorū. cui nō cōmunicat alien⁹. alieni sūt oēs q̄ audituri sunt. nō noui vos. De hoc fonte scriptura ait Fons aq̄ viue sit tibi ꝓprius. ⁊ nemo ali⁹ cōmunicet tibi. Si aūt alieni sūt q̄ audituri sūt illā vocē. nō g̃ huic fonti cōicāt dānādi. Jtē aug. sup epl̄am Jobis. Radicata est charitas. secur⁹ esto Nihil mali ꝓcedere pōt. Jtē Greg. i moralibus. Valida est vt moꝛs dilectio. ꝺtuti em̄ mortis dilectio cōpar. q̄ nimiz mētez quā semel ceperit: a dilectōe mūdi fundit⁹ occidit. Jtē Aug⁹. sup epl̄am Jobis. Unctio inuisibil⁹ charitas ē. q̄ in q̄cunq; fuerit radix illi erit. q̄ ardēte sole arescere nō pōt nutrit⁹ caloꝛe sol⁹ nō arescit. Jtē Beda super Jobem. Querēdū ē quō spāle filij dei agnoscēdi signū fuerit q̄ sup eū descenderit ⁊ manserit spūs. Quid magni est filio dei q̄ in ipso manere spūs astruatur. Notandū q; q̄ semp in dño manserit spiritus Jn sanctis ꝺo q̄diu moꝛtale coꝛp⁹ gestauerit ꝓtim sp maneat. ꝓtim reditur⁹ secedat. Manet autē apud eos vt bonis insistant actibus. Recedit ꝺo ad tēpus ne sp infirmos curādi moꝛtuos suscitādi. demones eijciendi. vel etiā ꝓphetizandi habebeāt facultatē. Manet ergo sp vt possint habere ꝺtutes vt mirabilit⁹ ipi viuāt. Venit ad temp⁹ vt etiā alijs p miraculoꝝ signa quales sint int⁹ effulgeāt. Jtē Greg. Jn sctoꝝ coꝛdib⁹ ꝑm quasdā ꝺtutes semper manet spiritus. ꝑm quasdā recessurus venit ⁊ venturus recedit. Jn his virtutibus sine quibus ad vitam nō puenitur. in electoꝝ suoꝝ coꝛdibus pmanet. Jn his his vero p quas sanctitatis virtus ostenditur. vt in exhibitōe miraculoꝝ. aliquādo adest. aliquādo se subtrahit. Jtē Ambꝛosius. Ficta charitas est que in aduersitate deserit. Hec innuere videntur q̄ charitas semel habita nō amittat. Jdeo quidam in ꝓtaxatā ꝓsilierunt audaciā dicentes charitatem a damnandis non haberi. nec a quoq; habitā posse amitti. quos ratio vincit ⁊ autoꝛitas. Quidā em̄ ad tem/

D.XXXI

Aug. ad iulianū comitē

Augusti.

Greg. super psal. ctij.

Beda.

Gregoꝛi. sup Eze.

Ambꝛosi.

pus sunt boni. qui postea fiunt mali. ⁊ econuerso. Unde quorundã nomina Christus dicit scripta in libro vite. qui tamẽ postea abierunt retro. Sed scripta dicit nõ ſm p̃ scientiã. sed ſm presentem iusticiã cui deseruiebant. quia digni erant tunc illo bono quod habituri sunt p̃scripti ſm p̃scientiam. Unde Ambrosius. Quibusdã gratia data est in vsum vt Sauli ⁊ Jude. ⁊ illis discipulis quibus dominus dixit. Ecce nomina vestra scripta sunt in celis. ⁊ p̃ abierunt retro. Sed hoc dixit propter iusticiam cui deseruiebant quia boni erant. Frequenter em̃ ante sunt mali qui futuri sunt boni. et aliquotiens prius sunt boni. qui futuri sunt et p̃mansuri mali. propter quod dicũtur scribi in libro vite ⁊ deleri.

Ambro. super epistolã ad Roma.

re. si radicem non contendit euellere.

Determinatio autoritatum predictarum. b

Quod vo apostolus ait. charitas nũq̃ excidit. nullatenus pro illis facit. Dignitatẽ enim charitatis ostendens dicit eaz non excidere quia hic ⁊ in futuro erit. Sz fides ⁊ spes euacuabũtur et scientia. Item quod dicit̃ charitas nunq̃ fuisse vera que deseri potest. Non ad essentiam charitatis refertur. sed ad efficientiam. qz nõ efficit charitas que deseritur. hominem vere beatũ. non perducit ad verum bonum. Huic etiaz fonti: alieni id est damnandi non communicant. s. i fine quia non p̃seuerant. Potest tamen hoc et cetera que de charitate dicta sunt: de p̃fecta intelligi. quã soli p̃fecti habent. que semel habita non amittitur. Exordia vero charitatis aliquando crescunt. aliquãdo deficiunt. Sunt em̃ virtutis exordia ⁊ perfectus et p̃fectio. quos gradus ille discernit qui parabolam illaz intelligit. Sic est regnum dei quemadmodũ si iactet homo semen in terra et dormiat. ⁊ exurgat semen ⁊ germinet et crescat ⁊c. Si ergo perfecta charitas sic radicata est vt amitti nequeat. incipiens tamen ⁊ prouecta amitti potest ⁊ sepe amittitur. Sed duz habetur non sinit habentem criminaliter peccare. Quod Augustinus ostendit inquiens. qz radix omnium malorum est cupiditas. et radix omnium bonorum est charitas. Si mul ambe esse nõ possunt. nisi vna radicitus euulsa fuerit. alia plantari non potest Sine causa conatur aliquis ramos incide

Aug. super epl̃am Iohis

Quare fides et spes et scientia dicunt̃ euacuari et nõ charitas, cuz et ea ex parte sit. c

Aduertendũ etiaz est quomodo fides. spes. et scientia dicantur euacuari. qz ex parte sunt et non charitas cum et ipsa ex parte sit Ex parte enim id est imperfecte diligimus sicut ex parte scimus vt ait Esicius sup Leuiticum. Cum ergo omne quod ex parte est euacuet̃. cur charitas excipitur que dicitur nunq̃ excidere? Charitas quidem etiam ex parte est vt sepe sancti docent. qz ex parte diligim⁹ nunc. ⁊ ideo ipsa euacuabitur inquãtũ ex parte est. quia tolletur imperfectõ ⁊ addetur perfectio. Remanebitq̃ ipsa aucta et actus eius et modus diligendi vt diligas deum propter se ex toto corde. ⁊ proximũ tuum sicut teipsum. Sed imperfectionis modus eliminabitur. Fides vero et spes penitus euacuabunt̃. Scientia vero ſm actum ⁊ modũ sum qui nunc est. non ſm sui essentiam tolletur. Ipsa em̃ virtus scientie remanebit. ſ aliũ tenebit vsuz ⁊ modũ.

Esicius sup leuiticum.

Si christus ordinem charitatis p̃ scriptum habuerit. d

Nũciam supersit inuestigare Si christus ſm q̃ homo ordinem diligendi p̃scriptum seruauerit? Nõ si est. omnem hominem sicut seipsum dilexit Omnibus ergo vitam optauit. omnesq̃ saluos fieri voluit. Sed nõ omẽs salui sunt. et ita non est factum quod optauit. Sed non est ignorandum in eo fuisse charitatez iuxta modum patrie: nõ vie. eunq̃ ordinem diligendi impleſſe qui seruatur i patria: non in via. Qui enim in patria sũt id est iaz beatificati sunt: adeo iusticie dei addicti sũt vt nihil eis placeat. nisi qõd deo placet. Ac p̃ hoc illorũ tantũ salutẽ diligunt et volũt q̃s deꝰ saluari vult. eosq̃ solos sicut se diligunt. Ita et xp̃s electos tantũ sicut se dilexit. eorum q̃ salutem optauit.

Ista est distinctio. xxxj. huius tertij libri. In qua magister Postq̃ egit de ordine charitatis. Agit de ipsius duratione. Et tria facit. Nam primo inuestigat de permanentia charitatis i statu viatorum. Secundo facit idem quo ad statũ cõprehensorum. Tertio an p̃dictus ordo charitatis fu-

in christi anima saluatoris. Primū vsq; ibi. Aduertendum tamen est. Scdm vsq; ibi. Nunc iam Tertium vsq; ad finē distinctionis. In speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositiōib⁹ quarū prima est. Charitas que amitti pōt in via fide et spe euacuatis manet in patria. Hanc mgr̄ ꝓtendens ꝓponit quosdā dicere. q; charitas semel habita non possit amitti. ꝛ q; nullus damnandus possit charitatē habere. Ad ꝓbationem allegat illud apostoli. Charitas nunq; excidit et alias plures autoritates sanctoꝝ que patent in textu. Sed hanc opinionem magister reprobat p hoc. q; quidā ad tps sunt boni. qui postea efficiunt mali. ꝛ ecōuerso. sicut patet p autoritatē euāgelij de quibusdā quorū noīa deus dixit esse scripta in li. vite. qui tñ postea abierunt retrorsum ꝛ dicebātur scripti in li. vite sed nō fm p̄sentiam dei. sed solū fm p̄sentē iusticiā seu gratiā. quā tūc habebant. Et hoc cōfirmat autoritate be. Ambro. Postea soluit diuersas autoritates quas alij ꝓ se allegant. et dicē eas fore intelligendas de pfecta charitate. que sel̄ habita amitti nō pōt. ꝛ nō de charitate incipiente ꝛ pficiente. Ad autoritatē apli dicit ipam debere intelligi fm finalē effectū charitatis. Scda ꝓpositō ē hec. Impfectio charitatis in via tollet a beatis i patria. Hanc magister ponens querit. cū fides et spes euacuenē in patria. eo q; sint explicite. quare etiaz charitas nō dicit excidere. cū etiam ipa sit explicite .i. impfecta .s. hic inuia. Et rñdet q; charitas nūq; inquātū est explicite ꝛ impfecta euacuabit in patria qz tunc ois impfectio tollet ab ea ꝛ ipa manebit q̄tū ad habitū ꝛ q̄tū ad actū. Fides aūt et spes tolluntur tā fm habitū q̄ fm actū. sed scia ꝺz euacuari et destrui in patria. qz iz maneat fm essentiā. destruit̄ tñ fm actū ꝛ modū quē nūc habet. s. discursum rōtinatiōis. Tertia ꝓpositio est hec. Christus fm q; hō degens in via ordinē charitatis talē seruauit qualē habēt beati in patria. Hanc mgr̄ ponēs querit. vtr̄ xp̄s fm q; hō seruauerit supradictū ordinē charitatis. Et arguit q; nō. qz dato q; sic. tūc oīs homies sicut seipm dilexisset. ꝛ sic omnes saluos fieri voluisset. cū igit̄ nō oēs salui facti sunt. videt scd̄ q; xp̄us aliquid optauit qđ tñ factū nō est. qđ videt inconueniens. Unde patet q; nō seruauerit supradictū ordinem charitatis. Et rñdet magister q; xp̄s fm q; homo seruauit semp ordinē charitatis qui seruat̄ i patria. ꝛ nō illū qui seruat̄ in via. vñ cōfirmat solutionem argumenti. Illā beati in patria ita sunt voluntati diuine cōformes q; nihil eis placet nisi qđ ḋo placet ꝛ p cōsequns illos tñ diligunt sicut seipsos quos vult de⁹ effectiue saluos fieri. Ex quo liquet q; christus tñ electos sicut se dilexit ꝛ salutē eoꝝ optauit. exhibendo eis plura quibus diuinā voluntatez adiuuertere possent.

De charitate dei. a

DI. XXXII

Remissis ad

ꝺiciendū est de dilectione dei qua ipse diligit nos que non alia est q̄ illa qua diligimus eū. Dilectio aūt dei diuina vsia est. eadē q; dilectione pater et filius et spiritussanctus se diligūt et nos. vt supra disseruim⁹ Cūq; eius dilectio sit immutabilis ꝛ eterna, alium tamen magis, alium minus dili

Q; alia magis alia minus diligere debemus.

git. Unde Augusti. In comprehensibilis est dilectio dei atq; immutabilis qua de⁹ in vnoquoq; nostrum amat quod fecit. sicut et odit quod fecimus. Uiro ergo ꝛ diuino modo. etiā quando odit diligit nos. Et hoc quidem in omnib⁹ intelligi potest Quis ergo digne potest eloqui q̄tum diligat membra vnigeniti sui. ꝛ quanto amplius vnigenitum ipsum. De ipso etiā dictum est. nihil odisti eoꝝ que fecisti. Ex his percipitur q; deus omnes creaturas suas diligit. quia scriptum est. nihil odisti eoꝝ que fecisti. Et itez. vidit deus cuncta que fecerat. ꝛ erāt valde bona. Si omnia que fecit bona sunt. et omne bonuz diligit. omnia ergo diligit que fecit. et inter ea magis diligit rationales creaturas. et ḋ illis eas amplius que sunt membra vnigeniti sui. Et multomagis ipm vnigenitū

Aug⁹ super Iohannem

Ex qua intelligentia dicitur magis vl minꝰ diligere hec vl illa. b

Cum autē dilectio dei immutabilis sit. et ideo non intēditur vel remittitur. si queritur que sit ratio dicti cum dicitur magis vel minus diligere hoc q̄ illud. ꝛ cum dicitur deus omnia diligere. Dicim⁹ dilectionez dei sicut pacē exuperare omnem sensum humanum. vt ad tante altitudinis intelligentiam vix aliquatenus aspiret human⁹ sensus. Potest tamen sane intelligi ea ratiōe dici omnia diligi a deo que fecit. quia omnia placent ei. omnia approbat inquantuz opera eius sunt. nec tunc vel prius vel amplius placuerunt ei cum facta sunt. scz anteq; fierent. imo ab eterno omnia placuerunt ei non minus q̄ postq; esse ceperunt. Q; vero ratōnales creaturas. id est homines vl angelos. alios magis alios minus diligere dicitur. nō mutabilitatē charitatl eius significat. sed q; alios ad maiora bona. alios ad minora dilexit. Alios ad meliores vsus. alios ad minus bonos. Omnia em̄ bona nostra ex eius dilectione nobis proueniunt. Electoruz ergo alios magis. alios minus dilexit ab eterno et diligit etiaz nunc. quia alijs maiora. alijsq; minora ex dilectione sua preparauit bona. alijsq; maiora et alijs minora bona confert in tēpore. Unde magis vel minus dicit hos vel alios diligere.

Ex quo sensu oia q̄ fecit deꝰ diligere dicatur.

Quomō alios magis alios minus diligere dicit

Nō duobus modis inspicienda est dilectio dei. c

Cōsideratur enim duobus modis dilectio dei. ſm essentiam ⁊ ſm efficientiā. non recipit magis vel minus ſm essentiam sed tm̄ ſm efficientiam vt magis dilecti dicanť quibus ex dilectione ab eterno maius bonum p̄parauit ⁊ in tempore tribuit. ⁊ minus dilecti quib⁹ non tantū Inde⁊ etiā est q̄ aliqui quando conuertunť ⁊ iustificanť dicuntur tunc incipere diligi a deo. Non q̄ deus noua dilectione quenq̄ possit diligere. imo sempiterna dilectione dilexit añ mundi cōstitutionem quoscunq̄ diligit. Sed tunc dicū tur incipe diligi ab eo. cum eterne dei dilectionis sortiuntur effectū. ſ. gratiam vel gloriam. Unde Augu. Absit vt de⁹ tem/ Aug⁹. in li. de trinitate. poraliter aliquid diligat quasi noua dilectione que in ipo añ non erat. apud quem nec p̄terita transierunt. ⁊ futura iam facta sunt. Itaq̄ omnes sanctos suos ante mundi cōstitutionem dilexit sicut predestinauit Sz cum conuertuntur ⁊ inueniūt illum. tunc incipere ab eo diligi dicuntur vt eo modo dicatur quo pōt humano affectu capi quod dicitur. Sic etiā cum iratus malis dicitur et placidus bonis: illi mutā tur ⁊ nō ipe. vt lux infirmis oculis aspera firmis lenis est. ipsorum. ſ. mutatione. nō sua. Ita cum aliquis p̄ iustificationem incipit esse amicus dei. ipe mutať nō deus.

Si quis magis vel minus diligať a deo vno tpe q̄ alio. d

Si vero querit̄ ꝺ aliquo vtrum magis diligatur a deo vno tempore q̄ alio: Distinguēda est dilectionis intelligentia. Si em̄ referatur ad dilectionis effectuz: concessibile est. Si vo ad dilectionis essentiam: inficiabile est.

Si deus ab eterno dilexit reprobos. e

De reprobis vero qui preparati nō sunt ad vitā sed ad mortem. Si queritur vtrum debeat condi deus ab eterno dilexit eos: Dicimus de electis solis simpliciter hoc esse concedendū q̄ deus ab eterno eos dilexit quos ad iusticiam et coronam p̄parauit. De nō electis vero simpliciter est p̄cedendū q̄ odio habuit. id est reprobauit. Sicut legit Jacob dilexi esau odio habui. Sz nō est simpliciter dicendum q̄ dilexit. ne p̄destinati intelligantur. sed cū adiectione dilexit eos inquātum opus eius futuri erant. id est quos ⁊ quales facturus eos erat.

Ista est distinctio. xxxij. hui⁹ tertij libri. In qua magister posteq̄ egit de dilectōe creata qua deum diligimus. Agit de dilectione increata qua a deo diligimur. Et tria facit. Nam primo agit de dilectiōe cōmuniter respectu creaturarū oīm Scōo de dilectione dei specialiter respectu hominū Tertio adhuc specialius respectu reprobozum. Primum facit vsq̄ ibi. Considerať em̄. Scōm vsq̄ ibi. De reprobis vero. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In speciali magistri sñia stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec Magister dicit q̄ sit eadē dilectio qua nos deum diligimus ⁊ qua ipenos diligit. Hāc magister insinuās ārit. Utr̄ ds dilexit reprobos ab eterno. hoc est illos q̄ nō ad vitā sz ad mortē sūt p̄parati. et rūdet q̄ sic de electis simpl'r est cōcedēdū q̄ deus ab eterno eos dilexit sic ď reprobis simpl'r est cōcedēdū q̄ de⁹ ab eterno eos odio habuit ⁊ reprobauit. ⁊ nō simpl'r p̄cedēdūq̄ eos ab eterno dilexit ne estimeť fore p̄destinati. Iz cū determinatiōe posset p̄cedi q̄ ab eterno eos dilexerit. ſ. cū hac determinatione inquātuz futuri erant opus eius. Et tm̄ in speciali ⁊c.

De q̄tuor vtutib⁹ ꝑncipalib⁹. a

Post predicta de quatuor virtutibus q̄ p̄ncipales vel cardinales vocā DI.XXX III

tur disserendum est que sunt. iusticia. fortitudo. prudentia. tpantia. Be qb⁹ Aug⁹ ait. Justicia est in subueniēdo miser⁹. prudentia in p̄cauendis insidijs. fortitudo in pferendis molestijs. tpantia in coercēdis delectationib⁹ prauis. Be his ōr in li. Sapientie. Sobrietatē et prudentiā docet iusticiam et veritatē. Sobrietatē vocat temporantiā. et veritatē vocat fortitudinem. Aug. in lib. xviij. de tri.

Qhe virtutes in cristo fuerunt.

Qhe virtutes cardinales dicunt vt ait hieronym⁹ quibus in hac mortalitate bñ viuitur. et post ad eternam vitam p̄uenitur Que in xp̄o plenissime fuerūt ⁊ sunt. ō cuius plenitudine nos accepimus. In q̄ habuerunt vsus eosdē quos in patria habēt et quosdā etiā vie. Verūtamen an he virtutes cum ⁊ ipe in animo esse incipiāt q̄ cū sine illis pri⁹ esset. tñ animus erat. desināt esse cū ad eterna p̄duxerint. nō nulla questio est. Quibusdā visum est eas esse desituras. et de tribus quidē prudentia. s. fortitudine. et tempantia cum hoc dicit non nihil dici videt. Justicia em̄ immortalis est. et magis tunc pficiet in nobis q̄ eē cessabit. Cū beate viuemus cōtemplatōe nature diuine q̄ creauit oēs ceteras q̄ instituit naturas. qua nibil melius et amabilius est. Cui regenti subditū esse iusticie est. Et ideo imortalis ē omnino iusticia. nec i illa beatitudine esse desinet sed talis ac tanta erit. vt pfectior ⁊ maior esse nō possit. Fortassis et alie tres virtutes prudētia sine vllo iā piculo errōris. fortitudo sīn̄ molestia tolerando⁹ maloꝝ. tpantia sine repugnatione libidinū: erūt in illa felicitate vt prudentie ibi sit nullū bonū deo p̄ponere vel equare. fortitudis ei firmissime coherere tpantie nullo ōfectu noxio delectari. Qō ꝟo nūc agit iusticia i subueniendo miser⁹ q̄ prudētia in p̄cauendis insidijs. q̄ fortitudo in pferendis molestijs. q̄ tpantia i coercēdis ōlectatōib⁹ prauis. nō erit ibi oīno vbi nihil mali erit. Jsta q̄ ꝟtutū opa huic mortali vite nc̄ria sic̄ fides ad quaꝝ referēda sūt i p̄terit⁹ habebūt. Ecce apte ꝫ dic̄ Aug. q̄ p̄dicte ꝟtutes i futuro erūt ꝫ alios vsus tūc habebūt q̄ m̄ō. Cui Beda assentit sup exodū ita dicēs. Columne añ q̄s expansum ē velū. ptātes celi sunt. q̄ tuo⁹ eximijs ꝟtutib⁹ p̄clare. i. fortitudine prudētia. tpantia. iusticia. q̄ aliter in celis seruant⁹ ab angelis ⁊ aiabus sctis q̄ ꝫ a fidelib⁹. Et ꝯsequent⁹ assignat Beda vsus illarū virtutū ꝫm p̄sentē statū ⁊ futuꝝ imitans Aug⁹. in p̄missis assignationibus. De vsib⁹ earū in futuro

Beda.

Jsta est distinctio. xxxiij. huius tertij libri. In qua magister postq̄ egit de virtutibus theologicis. Agit de virtutib⁹ cardinalib⁹. Et tria facit. Nā primo earū quiditatē inquirit. ⁊ quare cardinales nuncupent⁹. Scō an xp̄s eas habuerit. sicut hic in via habent⁹. Tertio an in patria maneant vel euacuent⁹. Primū vsq̄ ibi. Que in xp̄o plenissime. Scōm vsq̄ ibi. Verūtñ an he. Tertiuꝫ vsq̄ ad finē dis. In spāli sñia magistri stat in ista cōclusione. Quatuor sunt virtutes cardinales quas habuit xp̄s ⁊ habebunt in patria omnes imortales. Hāc magister insinuans dicit quatuor eē virtutes cardinales quas enumerat et ponit eaꝝ descriptiōes ꝫm b. Aug. que patent in lr̄a. vbi em̄ dicit. Justicia est virtus in subueniendo miseris. Prudentia in p̄cauē dis insidijs. Fortitudo in pferendis molestijs. Tempozantia in coercendis prauis delectationib⁹. Postea dicit q̄ ideo dicunt⁹ cardinales q̄ ꝫ ipas ōo vnimur ⁊ ad vitā eternā p̄uenimus. Postea dicit q̄ ille virtutes fuerūt in xp̄o ⁊ habuerūt eosdē act⁹ ⁊ vsus quos in patria habebūt. ⁊ etiā quosdā quos hūt in via. Ultimo querit. vtrū ille virtutes euacuent⁹ i patria. Et respondet primo ꝫm quosdā q̄ tres istaruꝫ nō remanebunt in patria. sed solū iusticia que i patria nō cessabit. sed potius pficiet⁹. Sed ipe subiungit q̄ etiā alie tres remanebunt sed alios actus tūc habebunt in patria q̄ꝫ mō habent in via. ⁊ hoc cōfirmat autozitate Bede. Et tñ in speciali.

Be septē donis spiritussancti. a

DI. XXX IIII

Nunc de septez donis spūssancti agendū est vbi p̄ius cōsiderādū est. an hec dona ꝟtutis sint. Secundo an i futuro desitura sint vel oia vel ꝟo aliqua. Deinde an in xp̄o fuerint cūcta hec dona. Hec dona virtutes esse nec i futuro desitura Amb. oñdite a septē fozē ꝟtutes dicens ⁊ in angelis abundātissime esse sic. Ciuitas dei illa hierl'm. celestis nō meatu alicui⁹ fluuij terrestris abluit⁹. ꝫ ex vite fonte p̄cedēs spūssancti cui⁹ nos bzeui satiamur haustu in illis celestib⁹ spiritibus redundantius videt⁹ effluere. pleno septez virtutū spiritualiū feruens meatu. Si em̄ fluuius ripaꝝ crepidinibus editis supfusus exundat. q̄tomagis spm̄ omnē supueniens creaturā cū nostre mentis archāna tanq̄ inferioza pstringat celestez illam angeloꝝ naturā effusione quadaꝝ sanctificationū vbertate letificat. Deinde sanctificationē exponens subdit. His aūt sanctificationibus significat⁹ plenitudo septē spiritualium virtutū quas enumerat Esaias dicens Spiritus sapientie ⁊ intellect⁹ spiritus ꝯsilij ⁊ fortitudinis. spūs scientie ⁊ pietatis. ⁊ spiritus timoris dñi. Unum est ergo flumen spiritussancti. sed mlti spiritualiū donoꝝ meat⁹. Quāuis ergo mul

Amb. Qz septē dona sūt in angelis et sunt ꝟtutes

tl dicant spūs. vt spiritus sapientie ⁊ intellectus ⁊c. vnus tñ est dei spirit⁹ sue liber/tatis arbiter⁹ omnia ꝑ autoritate voluntatis diuidens singulis. Hic exꝑsse traditū ē septē dona et virtutes esse sanctificatões ꝙ fidelium mentiū ⁊ in futuro non desitura cum sint et in angelis.

Qð in christo fuerunt illa septem dona. b

In christo etiã hec eadē fuisse Esaias ostendit dicens. Egredietur virga ð radice iesse. ⁊ flos ð radice eius ascendet ⁊ requiescet sup eũ spiritus dñi. spiritus sapientie ⁊ intellectus spirit⁹ consilij ⁊ fortitudinis. spūs scie ⁊ pietatis ⁊ replebit eũ spiritus timoris domini.

Qð vidꝛ obuiare ꝑmissis. c

His aũt videt ob- uiare. quod Beda de timore dñi dicit super pabolas. s. ꝙ ois timor in futuro cessabit. Ait em̄ sic sup illũ locũ. Timor domini principiũ sapientie. Duo sunt timores dñi. seruilis qui principiũ sapientie est. et amicalis qui pfectionez sapientie comitatur Seruilis principiũ sapie est. qz q̄ post errata sape incipit. primo timore corripit diuino ne puniat. sed hunc pfecta charitas foras mittit. Succedit huic timor domini sanctus pmanēs in seculũ seculi. quē nō excludit charitas sed auget. quo timet filius ne vl̄ in modico oculos amantissimi patris offendat. vterq; in futuro cessabit. charitas vo nũq̄ excidet. Augusti. vo super illũ locũ psalmi. Adorabo ad templũ sanctum in timore tuo. timorez dei desiturũ dicit sic. Timor dñi est magnũ ꝓficiuz ꝓficientibus ad salutē. sed ꝙuenientibus foras mittitur. Non ergo timent iã amicũ cũ. s. ad id quod repromissuz est ꝓducti fuerint Ex his autoritatibus significat ꝙ timor nō erit in futuro. Si aũt timor nō fuerit in futuro. ergo nec septē dona erũt nec modo sunt in angelis siue in animab⁹ sanctis. Ad quod dicimus autoritatum pre/missarũ que videtur repugnantiã dirimē tes. ꝙ septē illa dona ⁊ in angelis mō sunt et in animabus sanctis feliciter viuentib⁹ et in nobis erunt in futuro. sed non habebũt omnia hos vsus siue hec officia q̄ nũc habēt. vt verbi gratia. Timor filialis mō

Beda.

Augusti.

Solutio.

timere ne offendamus quem diligemus ⁊ ne separemur ab eo facit etiã nos reuereri eundem. In futuro vo faciet nos reuereri quando non timebimus separari vl̄ offendere. Non ergo metus sepationis vel offensionis nunc est in angelis vel in aniabus sanctis nec in nobis erit in futuro. sed reuerentia que est mixta cum subiectõe dilectionis. que etiã in christo fuit sicut apostolus dicit in epistola ad hebreos loquēs de christo. Qui exauditus est ꝓ sua reuerētia. Quidã tñ ſm effectũ timorē in xpo. ⁊ in angelis tñ esse cõtendunt.

Plena timorũ distinctio. d

Et quia de timore tractandi nobis occurrit locus. Sciendũ est quatuor esse timores. s. mundanuz siue humanũ. seruilem. inicialem. castũ vel filialez siue amicabliē. Humanus timor est vt ait Cassiodorus. quando timem⁹ pati pericula carnis. vel perdere bona mundi ꝓpter quod delinquimus. Hic timor malus est q̄ in primo gradu cũ mũdo deserit quem dominus phibet in euãgelio dicēs Nolite timere eos qui occidunt corp⁹ ⁊c. Timor aũt seruilis est. vt ait Augusti. cũ ꝙ timorem gehenne continet se hõ a peccato quo ꝑsentiam iudicis et penas meruit. et timore facit quicquid boni facit. non timore amittēdi eternũ bonũ qð nõ amat. sed timore patiendi malũ quod formidat. Non timet ne perdat amplexus pulcerrimi sponsi. sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor et vtilis. licz insufficiens ꝙ quē fit paulatim cõsuetudo iusticie. et succedit initialis timor q̄n incipit qð durũ erat amari. ⁊ sic icipit excludi seruilis timor a charitate. ⁊ succedit deinde timor castus siue amicalis. quo timemus ne sponsus tardet. ne discedat. ne offendamus. ne eo careamus. Timor iste de amore venit. Ille quidem seruilis est vtilis. sz nõ ꝑmanens ineternũ vt iste. Timor diuinus comes est ꝙ omnes gradus.

Cassiodorus super psal.

Aug. super psalmi.

Collatio ꝑdictorum. e

Et attẽde ꝙ quatuor hic distinguunt timores cũ supra Beda duos dixerit esse. Sed Beda humanũ timorẽ ꝑtermisit. ⁊ nomine seruilis duos quos hic distinximus complexus fuit sz

seruilem et inicialem. Amicabilem vero castum dixit. Augustinus quoque seruilem et castum timorem aperte discernit. dū epistole ad Romanos illum locum exponit. Nō em̄ accepistis spiritū seruitutis iterū in timore. sed accepistis spm̄ adoptiōis filiorum dei: ita dicēs. Duo timores insinuantur hic: vnus qui est in pfecta charitate scz timor castus, alter qui nō est in charitate. s. seruilis. in quo q̄uis d̄o credatur. nō in deum. et si bonum fiat non tamen bene. Nemo em̄ inuitus benefacit etiaz si bonū est quod facit.

De casto et seruili plenius agit tāgens interdū de iniciali. f

In nona epistola sup Johannem.

De his eisdē timoribus latius disputat Augu. dicens. Cepit aliquis credere diez iudicij. si cepit credere. cepit et timere. Sed qz adhuc timet. nondū habet fiduciam in die iudicij. nondum est in illo perfecta charitas Si perfecta in illo esset charitas: non timeret Perfecta em̄ charitas faceret perfectam iusticiam et non haberet vnde timeret. imo haberet quare desideraret vt trāseat iniq̄tas et veniat regnuz dei. ergo timor non est in charitate. Sz in qua charitate? nō i incho ata? In qua ergo. in pfecta? pfecta inquit charitas foras mittit timorem. ergo incipiat timor. quia iniciū sapientie timor domini. Timor em̄ quasi locum p̄parat charitati. Cū autem ceperit charitas habitare pellit timor qui ei p̄parauit locū. Quātum em̄ illa crescit. ille decrescit. et quātuz illa fit interior. timor pellitur foras. maior charitas. minor timor minor charitas maior timor. Si autez nullus est timor: nō est quo intret charitas. sicut videmus per setam introduci linū qn̄ aliquid suit. seta p̄us intrat et nisi exeat non succedit linum. Sic timor primo occupat mentem. nō autem ibi remanet timor quia ideo intrauit: vt introduceret charitatem.

Dic tāgit de iniciali tiore

Similitudo seruilis timoris inducit.

Quod videtur predictis aduersari. g

Est autē alia sentētia que videtur huic esse contraria. si non habet pium intellectorem. Dicitur eniz in psal. Timor domini castus pmanet in seculum seculi Eternum quendam timorez nobis ostendit. s. castum. Quod si ostēdit ille nobis eternū timorem. nūquid contradicit illi ista epistola que dicit. Timor nō est in charitate. sed perfecta charitas foras mittit timorem. Hoc enim dictum est p Johannem. illud dictum est p Dauid. Sz nolite putare alium esse spiritū. Si em̄ vnus flatus inflat duas tibias. non potest vnus spirit⁹ implere duo corda et agitare duas linguas. Si spiritu vno. i. vno flatu implente: due tibie cōsonant. implete due lingue spiritu dei dissonare possunt. imo est ibi quedam consonantia. est quedam ꝯcordia. sed auditorez desiderat studiosū nō ociosuz. Ecce mouit duas linguas spiritus dei. et audiuimus ex vna timor non est in charitate. audiuim⁹ ex alia timor domini castus pmanet i seculū seculi. Quid est hoc? Dissonat. Non? Excute aures intende melodiā. non sine causa hic addidit castus. illic nō addidit. quia est timor aliquis qui dicit castus. est alius timor q̄ nō dicitur castus. Discernamus istos duos timores et intelligamus consonantiam tibiarum. Quomodo discernimus? Attendat charitas vestra. Sunt homines q̄ p̄pterea timent deum ne mittant in gehennam ne forte ardeant cuz dyabolo in igne eterno. ipse est timor qui introducit charitatem. sed sic xenit vt exeat. Si enim propter penas times deū. nōdū amas quē sic times. nō bona desideras. sed mala caues Sz ex eo qz mala caues corrigis te et incipis bona desiderare. que cū desiderare ceperis. erit in te timor castus. Quid est timor castus? Timere ne amittas ip̄a bona timere deum ne recedat a te. Cum autē times deum ne te deserat. presentiam eius amplecteris. eū ipso frui desideras.

Quomodo distent duo timores. p similitudinem duarum mulierū ostendit. h

Non potes melius explanare quid intersit inter duos istos timores q̄ si ponas duas mulieres maritatas. quarum vnam constituas volentem facere adulteriū. sed timet ne damnetur a marito. Timet marituz quia adhuc amat nequiciaz. huic non grata est sed onerosa mariti presentia. et si forte viuit nequiter. timet maritum ne veniat. Tales sunt qui ment diem iudicij. Fac alteram amare virum. debere illi castos amplexus. nulla se

adulterina imundicia maculare velle. ista optat p̄sentiā viri. Illa timet. ⁊ ista timet Jā ḡ interrogent̄ q̄re timeant. Illa dicet Timeo virū ne veniat. illa dicet. timeo virum ne discedat. illa dicet. timeo viruz ne damnet. illa dicet. timeo virum ne deserat Pone hec in animo ⁊ inuenis timorē quē foras mittit charitas. ⁊ alium timorem castum ꝑmanentem in seculum seculi. Illuz timorez perfecta charitas foras mittit. qꝛ ille timor tormentū habet. torquetur conscientia peccatorum nondum facta est iustificatio Est ibi quod titillat mentem. qđ pungat. qđ stimulat. Stimulat ille timor: sed intrat charitas que sanat quod vulnerat timor. timor castus facit securitatez in animo. Audiuimus duas tibias. scz Johannem et Dauid consonantes. illa de timore dei dicit quo timet anima ne damnetur. illa đ timore quo timet anima ne deseratur. Ille est timor quem charitas excludit. ille est timor qui permanet in seculum seculi. Ecce in his verbis predictis aperte ostendit Augu. quis sit timor castus ⁊ q̄s seruilis. et qualiter differant. In q̄bus etiam inicialem timorem significauit qui nec ex toto est seruilis. nec ex toto castus. sed tanq̄ medius aliquid de seruili. ⁊ aliquid de casto timore habz. facit em̄ seruire partim timore pene. partim amore iusticie. ꝑ quem timemus puniri ⁊ timemus offendere. Iste timor est in inchoata charitate nō in perfecta. et quātū crescit charitas tātū decresrit iste timor. q̄tum ad metum pene id est quātū ad id quod facit timere penaz ⁊ q̄tum ad tormentū conscientie Nā quā tomaius diligimus tantominus timemus Iste timor notatur in illis verbis Augu. vbi non negat timorez esse in charitate inchoata sed perfecta. Quod uon posset dici de seruili. qꝛ vt ipse supra dixit seruilis timor non remanet veniēte charitate. nec intrat charitas nisi prius ille timor exeat. nec in illo timore aliquis credit in deum. et si credat deo: nec benefacit. etiam si bonum est quod facit. Non ergo timor ille i charitate etiaz inchoata. quia omnis qui charitatem habet licet non perfectam. Et in deum credit. et bona opera facit. quare seruilis non est timor ille quem in charitate inchoata fore concessit. et quem crescēte charitate decrescere dixit Sed ille est timor inicialis quē nō negat esse in charitate nisi ꝑfecta sit.

Qđ timor seruilis ⁊ inicialis dicitur inicium sapientie sed differenter. i

Sciendum tamen est ꝙ vterq̄ timor. s. seruilis ⁊ inicialis. in scripture diuersis locis dicit̄ inicium sapientie. et ita fore comperies si diligent̄ annotaueris loca scripture in quibus de timore domini fit mentio. ex alia tamen ratione et causa diuersa dicitur seruilis timor inicium sapientie. et ex alia inicialis. Seruilis em̄ ideo dicitur inicium sapie. q̄a preparat locum sapientie et ducit ad sapientiam sed tamen non remanet cum ea imo foras exit. Inicialis ꝟo dicitur inicium sapientie. quia est inchoata sapientia. quez cum quis habere incipit. sapientiā ⁊ charitatem habere incipit. Inde etiam est ꝙ vterq̄ timor đr inicial'. quod inuenire poteris ꝑ diuersa scripture loca. Vterq̄ etiam timor interdum đr seruilis. q̄a ⁊ ip̄e inicialis qui est in charitate inchoata: aliq̄d habet đ seruili. s. angorem pene. sicut ⁊ aliquid habet de casto. scz ꝙ timet offendere ac separari.

De hoc quod Aug⁹. dicit castū timorem esse eternum. k

Illud quoqz diligenter est notandum ꝙ in supioribus Augustiuus dicit castum timorē esse eternuz ꝑ quod confirmatur premissa sententia. s. ꝙ spirit⁹ timoris erit in futuro sicut ⁊ alia dona spiritussancti. sed non habebit omnem illum vsum quem modo habet. Faciet em̄ tunc nos reuereri deum non timere sperari vel carere. Fuit ergo ⁊ in christo timor ille. sed iuxta vsum illum quem habebit in futuro in sanctis. Non em̄ timuit xp̄s separi vel offendere deū sed eū p̄ omnibus reueritus est.

An timore pene qui fuit in christo fuerit seruilis vel inicialis vel alius. l

Cum autem fuerit in xp̄o timor pene. querit̄ an iste timor fuerit mundanus. vel seruilis vl' inicial'. Ad qđ dicim⁹ nullū eoꝝ fuisse i xp̄o. qꝛ timor mundanus malus est vt supradictū est. et

in ꝑmo gradu cū mūdo deserit. Seruilis vo vl' inicial' i pfecta charitate nō ē. Nullus ergo timorū istoruz fuit in xp̄o. Quis g̃ fuit timor iste quo penā timuit? Potest timor ille dici naturalis vel humanus qui oibus hoib⁹ ineſt: quo horret ur mors ac formidat pena. Et hr timor iste natural'. non ḡa accesserit homini ex natura ꝑm q̃ ꝓius fuit instituta. ḡa non fuit iste timor concretus homini nec debonis naturalibus. sed qz ex corrupta natura p peccatū omnibus aduenit. cui correptio inoleuit: tanq̃ esset naturalis. et est iste timor effectus peccati vt predictum est.

Ista est distinctio. xxxiiij. hui⁹ ter- tij libri. In qua magister posteq̃ egit de vtutibus. Agit de donis. Et tria facit. Nam ꝑmo agit de donis in cōmuni. Secundo de timore in speciali. Tertio infert quedā ex determinatis. Primum vsq; ibi. Et qz de timore. Secūm vsq; ibi. Illud quoq; diligēter. Tertium vsq; ad finem distin. In speciali sentētia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarū ꝑma est hec. Septē dona spiritussancti. que a virtutibus nō differūt nec in patria cessabunt fuerunt in xp̄o. Hanc magister ponens querit tres questiones quarū prima est. An dona spiritussancti sunt idē qđ virtutes. Secunda est. an in patria maneant in beatis Tertia est. an fuerūt in xp̄o. Ad duas primas questiones simul respōdet autoritate b. Ambro. q̃ dona sunt idem q̃ virtutes. z q̃ remaneant in patria. qz in angelis z in beatis sunt abundantius q̃ in nobis. Ad tertiā respondet affirmatiue q̃ ista dona fuerunt in xp̄o. quod patz p illud Esaie vndecio. z requieſcet sup eū spiritus dñi. spūs sapientie et intellectus. cōsilij z fortitudinis spirit⁹ scientie et pietatis et repleuit eū spiritu timoris dñi. In qua quidē autoritate pluries repetit spiritus qđ nō ideo fit q̃ spiritussancti sunt plures in natura diuina. sed ad designandū multiplicem fore effectū vnius spiritussancti. Sed qz in responsione ad scdaz questionē q̃ dona etiā nō cessant in patria ꝓponit in mediuz quasdam autoritates que vident dicere timorē in patriam nō manere. z p cōsequens nec alia dona. qz qua ratōne non remanebit donū timoris. pari rōne nec alia dona. Pro quarū autoritatū euidentia mgr̃ dicit. q̃ dona spiritussancti erūt in futuro. s. in patria sed nō habebunt ibi illos vsus quos hic habēt i via qđ declarat specialiter in dono timoris. Nā timor filialis vt dicit magister in ꝑti vita tria in nobis facit. Facit em̄ ꝑmo timere ne offendamus deū quē diligimus. Secundo facit timere ne separemur ab eo. Tertio facit nos ipm̄ reuereri. Quantū igit ad duo prima nō manebit donū timoris in patria. z hocvoluit dicere autoritates in oppositū allegate. Sed q̃ tū ad tertiū manebit ibi. qz ibi pmaxie vsus reuerētie que est dilectio cū subiectiōe erit qualiter etiā reuerentia in xp̄o erit. Et subdit quosdā dixisse q̃ i cristo z in angelis esset donū timoris solū ꝑm effectum si nō ꝑm habitū. sed cōmuniter a modernis hoc nō tenet nec magister illud approbat. Scda ꝓpositio est hec. Timor qui multipliciter nō qualitercūq; sūptus a charitatis cōsortio excludit. Hanc mgr exequēs dicit quatuor esse timores. quoz ꝑm⁹ ē timor mūdanus siue human⁹ quo timemus pricula carnis z bonoz mundanoz amissionē. Et qz h timor mal⁹ est z cum mūdo a mūdi cōtemptoribus relinquendus nō ꝓhibet tāq̃ nō habēd⁹ Secūs est timor seruilis. s. quo qs timet penas. et ex hoc a peccō se cohibēs bonū opat. Et licet iste timor est bon⁹. nō tn̄ est sufficiens ad vitā eternā optinendā. Tertius est timor inicialis. s. quo quis iā amare incipit eternū bonuz. i. q̃ amissionē eius timens incipit bn̄ agere. z isto tiore aduenīte. sil' aduenit charitas z timor seruil' incipit p charitatē excludi. Quartus est timor castus z filialis seu amicalis. q̃ ꝓuenit ex amore. s. quo timemus ne deū offendam⁹. z ab eo separemur. Hic xo timor succedit inicialī et pmanet in eternū. seruilis aūt nō pmanebit sz deficiet. Sed subdit q̃ vt patet ex dictis in ꝑma ꝑte istius distinctōis Beda non distinxit nisi duplicem timorē. s. seruilē et amicalem qz sub seruili inicialē intellexit. B. Aug. etiā nisi duos timores distinxit apte. s. castū q̃ est i charitate pfecta. z seruilē q̃ nō est in charitate. qz lz p ipm̄ bonuz fiat nō tn̄ bn̄. qz nemo inuit⁹ bn̄ facit. etiā si bonū sit ꝺ suo genere qđ facit. Istis ꝑmissis mgr̃ ponit autoritates timoris seruilis di. q̃ lz timor seruilis i charitate nō sit. tn̄ ꝓparat locū charitati. qz nisi timor prꝰ occuparet mentē nō esset vñ intraret charitas. q̃ tamen aduentēte timor expellit z foras mittit. qđ exē plificat de seta et filo sibi annexo. filū em̄ non intrat nisi seta exeat. sic est de timore seruili z charitate. postea remouet quoddā dubiū. Nā in canonica Jobis dr. q̃ timor nō est in charitate. sed pfecta charitas foras mittit timorē Dubitat ergo quō verū sit qđ i psal. dicit. timor dñi castus manet in seculū seculi. Nā cū in eterna bītudine. de qua psal. loquit sit pfectissima charitas videt dictus psalmiste dicto apli ⁊trariū. Ad qđ rndens dicit q̃ ex quo Jobes i sua canonica. z dauid in psal. vno spū repleti locuti sūt discordare nō ꝓnt si vtriusq; dictū recte intelligat. Nā duplex est timor. s. castus et seruilis. Seruilis non stat vt dictū est cū charitate. z de illo loquit apl⁹. Castus aūt manet in patria. z de illo loq̃t ꝓpheta. Istud patet ex his que dicta sunt. Nā dictū est q̃ timor seruilis est quo qs ꝓpter penā timet deū. sz ex quo ille q̃ ꝓpter penā timet deū. nō amat ipm̄. ꝺ timor ille nō stat cū charitate. timor aūt castus ē quo qs timet deū ne ipm̄ offendat. Sz ex quo sic timere sit amare. ideo timor ille manet cū charitate sp. Qđ postea exemplificat mgr̃ de duabus mulieribus maritatis quarū vna timet cōmittere adulteriū ne a viro deprehendat. Alia xo ne a viro deseratur. Et applicat simile ad ꝓpositū vt patet i littera. Postea autē cōparat magister timorem inicialem ad castū z ad seruilem dicens. q̃ inicialis est medius inter eos hūs aliquid de vtroq; qz ptim facit fruire deo timore pene et ptim amore iusticie. qui etiaz pōt esse in charitate inchoata. lz nō possit esse in charitate pfecta. et subdit q̃uis inicialis timor possit stare cuz charitate impfecta et seruilis nō. tn̄ vteroq; ipsoz in scriptura dicit inicium sapientie. Nam seruilis timor sapientie z charitati locū ꝓparat. Sed ipsa aduenīente foras mittitur. Nam inicium sapientie dicitur tanq̃ disponens ad ipam. Timor aūt inicialis dr ꝓncipiū sapiētie. qz cū inchoata sapia sit incipit timo z quodāmodo inchoata charitas sine sapia. Ista omia roborat mgr̃ autoritatib⁹ sanctoz. Tertia ꝓpositio est. Donum timoris extitit in xp̄o ꝑm vsum patrie cum tiore quodam alio. Hanc magister insinuans infert ex determinatis et cōcludit ꝑmo. q̃ donū timoris manebit i patria sicut alia dona. sed nō habebit ibi omnem vsum qđ hic habet. vt patuit in prima ꝓpositione h⁹ distinctionis. Scōo etiā ex his cōcludit. q̃ timor ille fuit in xp̄o ꝑm illū vsum qđ hz in sanctis ꝑm actū. s. reuerentie. vt etiā ibidē dicebat Vñ que

rit etiã incidentalit̃. cũ timor pene fuit in xp̃o. vtraz fuit timor mundan⁹ vel seruilis vel inicialis. Et respondet q̃ nullus eoꝝ fuit. Nã timor mũdanus cum mũdo deserit̃. seruilis v̄o nec est in charitate inchoata nec ꝑfecta. Inicialis v̄o nõ põt esse ĩ charitate ꝑfecta. Cũ igit̃ xp̃s tã mũdũ deseruit. ⁊ caritatẽ nõ inchoatã sed ꝑfectã habuit. seq̃t̃ q̃ timor pene quez xp̃s habuit nullus illoꝝ timor fuit sed fuit quidam naturalis ꝓueniens ex natura ꝑ pctm̃ corrupta. nõ tanq̃ aliq̃d bonũ naturale. sed tanq̃ effectus quidã ⁊ sequela peccati. Et tm̃ in speciali.

Quomodo differant sapientia et scientia. a

DI. XXXV

Aug. i. xiiij li. de trinit̃. Diffinitio sapientie scd̃z philosophos

Post premissa diligenter considerãdũ est. in quo differat sapientia a scientia. De hoc Aug. ita ait. Philosophi disputantes de sapientia diffinierunt eam dicentes. Sapientia est reꝝ humanarũ diuinarũq̃ scientia. Ego quoq̃ vtrarũq̃ rerũ cognitõnẽ. i. diuinarũ ⁊ humanaꝝ ⁊ sapientiã ⁊ scientiã dici posse nõ nego. Verũ iuxta distinctionem apl̃i qua dixit. alij datur sermo sapiẽtie. alij sermo scientie. illa diffinitio diuidenda est. vt rerũ diuinarũ cognitio sapientia ꝓprie nuncupetur. Humanarũ v̄o rerum cognitõ ꝓprie scientie nomen obtineat. Neq̃ v̄o q̃c quid sciri ab homine potest in rebus hũanis. vbi plurimũ suꝑuacue vanitatis ⁊ noxie curiositatis est. huic scientie tribuo. sz illud tantũ quo fides saluberrima que ad verã beatitudinem ducit gignitur. mittit̃ defenditur. roboratur. qua sciẽtia nõ pollent fideles plurimi. q̃uis polleant ip̃a fide plurimum. Aliud est enim scire tantũmodo quid homo credere debeat propter adipiscendam vitam beatam. aliud ẽ scire quomodo hoc ip̃m ex pijs opitulet̃ vel contra impios defendat̃. que ꝓprio vocabulo appellat̃ scientia. De his quoq̃ duabus virtutibus idem Aug. differentiã inter eas assignans sup̃ psal. ait Distat sapientia a scientia. testante sancto Job q̃ quodãmodo singula diffinies ait. Sapiẽtia ẽ pietas. scientia v̄o abstinere a malis. Pietatẽ v̄o hoc loco posuit dei cultũ. que grece dicitur theosebia. que est in cognitiõe ⁊ dilectione eius quod semp̃ est ⁊ incõmutabiliter manet quod deus est. Abstinere vero a malis est in medio praue natiõis prudenter conuersari. Idem quoq̃ inter hec duo apte distinguens ait. Distat ab eternorũ cõtemplatione actio. qua bñ vtimur temporalibus rebus. ⁊ illa sapientie h̃ scientie deputat̃ q̃uis ⁊ illa que sapia est possit nũcupari scientia. vt apl̃s asserit vbi dicit. Nunc scio ex ꝑte. quã sciam ꝑfecto cõtemplationis dei vult intelligi. In hoc ergo differentia est. qꝛ ad contemplationem sapientia. ad actionem v̄o scientia ꝑtinet. Ecce aperte demõstratum est in quo differant spiritus sapientie et spiritus scientie scz vt sapia diuinis: sciẽtia humanis attributa sit rebus. ⁊ vt docet Aug⁹. vtrunq̃ agnoscimus in christo. s. ⁊ rem diuinam ⁊ ⁊ rem humanam. et ideo d̃ ipso habemus sapientiam ⁊ scientiaz. Cum enim legitur verbum caro factum est. in verbo intelligitur verus dei filius. in carne agnoscitur verus hominis filius. Item cũ dicit̃. vidimus plenum gratie et veritatis. gratiã referamus ad scientiam. et veritatẽ ad sapientiam. qꝛ in xp̃o sapientia ⁊ scientia fuit plenarie. ⁊ nos scientiam et sapientiã de eo habem⁹ qui est deus et homo.

Distinctio sapientie ⁊ sciẽtie s̃m theologos.

Aug. in. xij li. de trini.

In quo differat sapientia ab intellectu. b

Ostensa differẽtia inter scientiam ⁊ sapiaz. quid distat int̃ sapientiam ⁊ intellectũ videamus? In hoc differunt illa duo. quia sapientia ꝓprie ẽ de ceteris que veritati eterne cõtemplande intendit. Intelligentia v̄o nõ modo de eternis est. sed etiam de rebus inuisibilib⁹ ⁊ spiritualibus temporaliter exortl. Per eam em̃ ⁊ natura summa que fecit omnes naturas. id est diuina consideratur. ⁊ que post ip̃az sunt spirituales et inuisibiles nature. vt angeli et omnes aĩme bone affectiones conspiciuntur. In hoc ergo differẽtia est. quia sapientia creator tantũ cõspicitur. intellectu v̄o et creator et creatura q̃dam. Itez intellectu intelligibilia capim⁹ tantũ. Sapientia v̄o nõ modo capim⁹ superiora sed etiam incognitis delectamur.

Sic ergo distingui potest inter illa tria scz intellectũ scientiam ⁊ sapientiam. Scientia valet ad rerũ temporaliũ rectam amministrationem ⁊ ad bonã inter malos cõuersationẽ. Intelligentia v̄o ad creatoris ⁊ creaturaꝝ inuisibiliũ speculationẽ. Sapientia v̄o ad solius eterne beatitudis cõtemplationem ⁊ delectationem.

Quõ differt scia. ẽtelligẽtia. ⁊ sapia.

Qd̃ intellectus et scientia de quibus hic agit̃ non sunt illa que naturaliter habet homo. c

Et notãdũ q̃ intellectus ⁊ scientia que dicuntur dona spiritussancti. alia sunt ab intellectu et scientia que naturaliter sunt in anima homis. hec eñ virtutes sunt que p̃ gratiam infundũtur animus fidelium. vt p̃ eas recte viuãt Illa ẋo naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tamen. ℘er has autem virtutes que dicuntur dona spiritussancti illa naturalia reformañt atq; adiuuantur. vt verbi gratia. Intellectus naturalis peccato obtenebrat⁹: p̃ virtutẽ quazdam et gratiã que dicit̃ spiritus intelligẽtie reformat̃ atq; adiuuat̃ ad intelligẽdũ. Ita ⁊ p̃ illam virtutem quem dicitur spiritus sapientie iuuat̃ atq; erigitur mentis ratio ad contemplationem ⁊ delectationẽ eterne veritatis.

Nõ sapientia ista dei est nec est illa que deus est. d

Illud etiã sciendũ est q̃ sapientia d̃ qua nunc disserim⁹: non est illa sapientia dei. vt ait Augustin⁹ que deus est sed hominis sapientia. veruntamen que ẏm deum est. ac verus ⁊ precipuus cultus eius est. Si ergo colat mens hominis deum cuius ab eo capax facta est ⁊ cuius esse particeps põt. sapiens ipã fit. ⁊ nõ sua luce sed summe illius lucis participatione sapiens fit. Ista ergo hominis sapientia etiam dei est. verum non ita dei ẽ. vt ea sapiens sit deus. Nõ eñ participatione sui sapiens est deus. sicut mens participatione dei. Sic etiam dicit̃ iusticia dei hõ solum illa qua ipse iustus est. sed etiam illa quã dat homini cũ iustificat impium.

Ista est distinctio. xxxv. huius tertij libri. In qua magister posteq̃ egit de donis absolute. Agit de ipis respective seu cõparatiue. Naz asserit p̃mo dr̃iam inter sapiaz ⁊ sciam. Scõo inter sapiam ⁊ intellectũ. Tertio inter sciam ⁊ intellectũ. Primum vsq; ibi. Ostensa dria. Scõm vsq; ibi. Et notandũ. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In spãli sñia mgr̃i stat in trib⁹ ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec. Cõstat inter sapiam ⁊ sciam. put sunt dona spiritussancti foze dr̃tam. Dane magister nsinuans ponit. triplicẽ dr̃iam inter sapiam et sciaz. put sunt dona spiritussancti. Prima est q̃ quis tã sapia q̃ scia possit dici rex hũanarũ diuinar ũq; cognitõ tñ. ꝓpe accipiendo sapia est cognitio rerũ diuinar. scia ẋo rerum humanar. Scõa est. q̃ sapia est pietas q̃ grece theosebia appellat̃. i. dei cultus q̃ videlicet cultus i dilectione dei ⁊ cognitione ꝓsistit. Scientia ẋo est abstinere a malis. ⁊ in medio nationis prauẽ prudẽter quersari. Tertia est q̃ sapia pinet ad cõtemplationẽ supnoz seu eternoz. scientia ẋo ad actionẽ qua bñ vtimur tpalibus rebus. Ista magister reꝓbat auctoritate bti Aug. Et subdit q̃ ex quo in xp̃o fuit et res diuina et res humana. de ipo habemus sapiẽtiam que rebus diuinis. ⁊ scientiã. que reb⁹ humanis attribuit̃. Scõa ꝓpositio est hec. Ex declaratõne presentis textus patet dria inter donũ sapientie et intellectus. Hanc ponens ꝓponit duplicẽ dr̃iam inter sapiam et intellectũ quarũ prima est hec. q̃ sapientia est de rebus eternis vt de deo. intellect⁹ ẋo de rebus aliquibus ex tpe ortis. vt de creaturis. Secunda dria est hec. q̃ p̃ intellectũ cognoscimus intelligibilia sine delectatione. sed p̃ sapiam etiã de reb⁹ cognitis delectamur. et sic ex omnib⁹ p̃dictis recolligit ista ẋ triũ. s. sapie scie ⁊ intellectus dr̃iam stare in hoc q̃ scientia valet ad rerũ temporaliũ debitam amministrationẽ ⁊ bonã inter malos cõuersationẽ. Intellectus ẋo ad creatoris vicz et creaturaz inuisibilẽ speculationẽ. Sapientia aũt ad solius eterne veritatis cõtemplationẽ ⁊ dilectionẽ. Tertia ꝓpositio est hec. Intellectus ⁊ scia. put sunt spiritussancti dona differũt ab intellectu ⁊ scia. put insunt a natura. Dãc mgr̃ ponens dicit. q̃ put sunt dona spiritussancti infundunt̃ p̃ gram vt hõ p̃ eã recte viuit put ẋo sunt dona naturalia insunt homi ex beneficio creatiõis. Et subdit q̃ p̃ dona spiritussancti reformañt in hoie illa que naturalit̃ insunt. q: intellectuã hois p̃ pctm obtenebratus p̃ spiritũ intelligentie. i. donũ intellectus adiuuat̃ ⁊ a pctõ cripit̃. Per donũ ẋo sapie ad cõtẽplationẽ ⁊ delectationẽ eterne veritatis erigit̃. Addit etiã q̃ sapia que est donum dei de qua hic fit sermo. nõ est illa sapientia que deꝰ est. sed est hois sapientia qua homo sapit que tantũ potest dici dei sapientia. non q̃ deus ea sapiens sit. sed quia a domino deo datur. sicut dicit̃ iusticia dei quam deus homini dat. cum ipium iustificat. Et tñ in speciali.

De connexione virtutum que non sperantur. a

Solet etiam q̃ ri vtz virtutes ita sint sibi cõiuncte vt sepatim nõ possunt possideri ab aliquo. sz q̃ vnã habet omes habeat: De hoc etiã Hieron. ait. Omnes virtutes sibi herent vt q̃ vna caruerit oib⁹ careat. Qui ergo vnã habet omnes habet. Nõ quidẽ ꝓbabile ẽ. Cum eñ charitas mater sit omniũ virtutum. in quocunq; mater ipa est. s. charitas. ⁊ cunei filij eius. i. ẋtutes recte foze esse credũt Añ Aug. Ubi charitas est: quid ẽ quod possit deesse Ubi aũt nõ ẽ: quid est quod possit ꝓdesse. Cur ergo nõ dicim⁹ q̃ hanc virtutẽ habet omnes hz. cuz plenitudo legis sit charitas. que q̃tomagis est in hoie tantomagis est ẋtute p̃ditus. Quãto vero minus tantomin⁹ inest ẋtus. ⁊ quãtominus inest virt⁹ tantomagis ineſt viciũ. DI. XXXVI

Hieron. sup Esaiam.

Aug. super Iobannem

Si cuncte virtures pares sint in quocunq; sunt. b

Utrũ vero parit̃ quis om̃es possideat virtutes. an alie magis alie minus i aliquo ferueãt questio ẽ? Quibusdaz em̃ videtur q̃ alie magis alie minus habeantur ab aliquo sicut in Job patientia emicuit. in Dauid humilitas. in Moyse mansuetudo. qui etiã concedunt magis aliquem mereri p aliquam vnã virtutem q̃ p aliam. sicut eã plenius habz q̃ aliã. Nõ tñ magis p aliquã mereri dicunt q̃ p charitatẽ. nec aliq̃ pleni⁹ a quoq̃ haberi q̃ charitatẽ. Alias ergo magl ⁊ alias minus in aliquo esse dicunt. sed nullã plenius charitate que ceteras gignit. Hasq; dicunt esse multas facies quas memorat apl's dicens. Ex psonis multarũ facieruz ⁊c̃. Alij verius dicũt omnes virtutes ei similes ⁊ pares esse in quocũq; sunt. vt qui in vna alteri par extiterit. in oibus eidem equalis sit. Unde Aug. Uirtutes q̃ sunt i animo humano. q̃uis alio et alio mõ singule intelligant̃. nullo modo tamen separantur ab inuicẽ. vt quicũq; fuerint equales. verbi gr̃a. in fortitudine. equales sint ⁊ prudentia et iusticia ⁊ tpantia. Si enim dixeris equales esse istos in fortitudine. s̃ illũ prestare prudentia. sequitur vt huius fortitudo minus prudens sit. Ac p h̃ nec fortitudine equales sunt. q; est illius fortitudo prudentior. Atq; ita de ceteris v̄tutibus iuuenies. si omnes eadẽ consideratione pcurras. Ex his clarescit omnes virtutes nõ modo esse connexas sed etiaz pares in animo hominis. Cuz ergo dicit̃ aliquis aliqua p̃eminere virtute vt abraam fide Job patientia. s̃m vsus extetiores accipiendũ est. vel in comparatione alioruz hominũ. q; vel humilitatis habitũ maxĩe p̃fert. vel opus fidei. vel alicuius ceteraꝝ virtutũ p̃cipue exequitur. Unde et ea pre alijs pollere vel inter alios homies singulariter excellere dicit̃. Scd̃m hunc modũ scz s̃m rationez actuum exteriorũ vt alibi Aug⁹. dicit. in aliquo aliaz magis esse virtutem aliam minus. ⁊ vnã esse nõ alteram Ait em̃ sic. Clarissima disputatione tua satis apparuit nõ placuisse autoritatibus nostris. imo veritati ip̃i omnia paria esse peccata. etiam si hoc de virtutibus verum sit quia et si verũ est eũ qui habet vnã omnes virtutes habere. et eũ qui vnã non habet nullã habere. nec si peccata sunt paria. q̃a vbi virtus nulla est. nihil rectũ est. nec tamen ideo non est prauo praui⁹ distortoq; distortius. Si aũt quod puto esse veri⁹ sacrisq; litteris congruẽtius. ita sunt anime intentiones vt corpis membra. nõ q̃ videantur locis sed q̃ sentiant̃ affectibus. ⁊ alius illuminatur amplius. ali⁹ minus. alius omnino caret lumine. pfecto vt quisq; illustratione pie charitatis affect⁹ est. i alio actu magis. in alio minus. in aliquo nihil sic dici põt habere aliã. ⁊ aliã non habere ⁊ aliã magis aliã minus Nam et maior est in isto charitas q̃ in illo. et ideo recte possumus dicere ⁊ aliqua in isto. nulla in illo: q̃tũ ptinet ad charitatem que pietas est. ⁊ in vno hoĩe quidẽ q̃ maiorẽ habeat pudicitiã q̃ patientiã. ⁊ maiorẽ hodie q̃ heri si pficit. ⁊ adhuc nõ habeat cotinentiaz ⁊ habeat nõ puã misericordiã. Et vt generalit̃ breuiterq; cõplectat̃ quã de v̄tute habeo notõnẽ. virtus est charitas qua id qd̃ diligendũ est diligitur. Hec et in alijs maior et in alijs minor. ⁊ in alijs nulla ẽ. Plenissima vero que iam non possit augeri q̃ diu hic homo viuit in nemine est. Hic insinuari videtur. q̃ aliquis ea ratione possit dici habere vnam virtutem magisq̃ aliaz quia p charitatẽ magis afficit̃ in actu vnius virtutis q̃ alterius. ⁊ ppter differentiam actuũ ipsas virtutes magis vel minus habere dicit̃. põt ⁊ aliquã nõ habere. cum tamen simul omnes ⁊ pariter habeat q̃tũ ad mentis habitũ vel essentiã cuiusq;. In actu vero aliã magis aliam minus hz. aliam etiã non habet. vt vir iustus vtẽs coniugio non habet continentiã in actu quaz tamẽ haber in habitu. Cur ergo non dicãtur paria peccata? Forte quia magis facit ꝯtra charitatẽ q̃ grauius peccat. minus: q̃ leuius. Nemo em̃ peccat nisi aduersus illam faciendo que est plenitudo leg Ideo recte dicitur. Qui offenderit in vno fact⁹ est omniũ reus. i. contra charitatẽ facit in qua pendẽt omnia.

Aug. in. vj. li. de trini.

Aug. i epl'a ad Hiero.

Repetit d̃ charitate vt addat quomodo tota lex in ea pẽdet. c

Cum duo sint p̃cepta charitatis in q̃bus vt p̃taxatũ est tota lex pendet et pphete. Aduertendũ ẽ quomodo hoc sit cũ in lege ⁊ pphetis mlta fuerũt cerimonialia mãdata. q̃ si ad charitatis sanctificationẽ pertinuissent. viderent̃

non debere cessare. Quia vero non iustificationis gratia quã facit charitas instituta sunt sed in figura futuri. et in onus posita. ideo clarescente veritate cessauerũt velut vmbra. Ueruntamen et ipsa cerimonialia ꝺm spiritualem intellectum quem cõtinent. ⁊ omnia moralia ad charitatem referunt. ℘tinent enim omnia ad decem mandata in tabulis scripta vbi omniũ ſũma perstrigitur. ex quibus certa emanãt sicut in sermone domini octo virtutes premittuntur ad quas cetera referunt. Et sicut ad decem mandata decalogi cetera referunt. ita et ipa decẽ ad duo mãdata charitatis. Oia ꝯ ad duo mãdata charitatis ptinẽt qz p charitatẽ implent. ⁊ ad charitatẽ tanꝯ ad finem referri ꝺñt. Añ Aug. Totam magnitudinem ⁊ amplitudinẽ divinorum eloquiorum possidet charitas q̃ deũ ꝓmũ ꝙ diligimus que radix est omnium bonorũ. Unde veritas ait. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Si ergo nõ vacat omnes paginas sanctas perscrutari omnia inuolutra sermonum inuoluere. tene charitatez vbi pendent omnia. qz pfectio est ⁊ finis omnium. Tunc em̃ et precepta et consilia recte fiunt cum referunt ad diligendũ deum et proximum ꝓpter deum. Quod vo timore pene vel aliqua intentione carnali fit vt nõ referatur ad charitatem. nondum fit sicut fieri oportet ꝙuis fieri videat. Inimicus em̃ iusticie est qui pene timore nõ peccat. Amicus vo iusticie qui ei⁹ amore nõ peccat. Omniũ ergo hec summa est vt intelligatur legis ⁊ omniũ diuinarũ scripturarũ plenitudo esse dilectio dei ⁊ ꝓximi.

Aug. in li. ꝺ doc. christi.

Augusti. in enchi.

Ista est distinctio. xxxvj. huius tertij libri. In qua magister postꝙ egit de virtutum ⁊ bonorum ad inuicem cõparatione Agit de v̄tutũ ꝯnexione. Et tria facit. Nã ꝓpter cõnexionẽ querit ꝓmo. an ab habente vnã virtutẽ oẽs habeant. Secundo an ab habente vnã virtutẽ omnes equaliter habeant. Tertio inq̃rit de cõnexione ꝓceptorũ. q̃b⁹ act⁹ v̄tutũ repant. Primũ vo vsq; ibi. Utrũ vo pariter. Scõm vsq; ibi. Cũ aũt duo sunt. Tertiũ vsq; ad finẽ ꝺis. In speciali sñia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarũ prima est hec Uirtutes ita sunt cõnexe ꝙ vna sine oĩbus haberi nõ põt. Hanc mgr insinuãs querit vtrũ virtutes sint cõnexe. ꝙ q̃vnam habet oẽs habeat. Et rñdet ꝙ sic. quod ꝓbat auctoritate b. Hiero. qui dicit ipsas sic sibi coherere vt q̃ vnã habz omnes habeat. ⁊ q̃vna caret oĩbus caret qõ etiã ꝓbabile est. Nã ex quo charitas est oĩm virtutum ⁊ legis plenitudo. igitur in quocunq; est charitas in eo sunt oẽs v̄tutes. Scõa ꝓpositio. Quãuis virtutes inter se fore equales debeat teneri pũt tũ in equalit̃ a nobis haberi Hãc mgr ponẽs querit vtrũ habens oẽs v̄tutes habeat eas equalit̃ vel inequalit̃. Ad quã questionẽ rñdendo primo recitat circa hoc opinionẽ cui nõ videt assentire. Et est opinio quorũdã dicentiũ ꝙ alique virtutes habent magis alique minus ab hoĩbus ĩpas habentib⁹ sicut in Job viguit patientia. in Dauid humilitas. in Moyse mãsuetudo. in Abraam fides. Et etiã isti dicũt ꝙ aliqui possunt plus mereri ꝓ vnã virtutem q̃ ꝓ alias ⁊ habent vnã plenius q̃ aliã. licz tamen ꝓ nullã possint plus mereri q̃ ꝓ charitatẽ que charitas ꝓducit Postea vo ponit solutionẽ q̃stionis veriorẽ ꝺm opinionẽ aliorũ cui dicunt ꝙ eo mõ quo virtutes sũt simul in aliquo eodem modo sunt etiã equales. ita ꝙ q̃ est par vel equalis alteri ĩ vna virtute. etiã est eidẽ equalis iñomnibus. qõ postea autoritate b. Aug⁹. Respondet ad illud qõ prima questio inducebat. s. ꝙ aliq̃s ꝺz excellere aliũ in aliqua virtute: vt in fide Abraã. in patientia Job ꝓcellebãt. Illud dicit mgr fore intelligendũ q̃tũ ad vsum act⁹ interioris. s. ꝺm qõ vnus magis exequitur actum vnius virtutis q̃ actũ alicuius alterius virtutis. Uel intelligendũ esse dicit ꝙ illi in hmõi virtutibus magis pollebãt ĩ cõparatione ad alios hoĩes et nõ in cõparatiõe ad alias v̄tutes. Et hoc iterum cõfirmat autoritate. Ex quo cõcludit ꝙ virtutes q̃tũ ad substãtiã seu essentiam habitus sunt equales si equalit̃ habent. sz q̃tũ ad actũ vna habet magis q̃ alia. Ex isto tñ nõ seq̃t vt dicit magister ꝙ etiã peccata sint equalia. qz non equaliter sunt cõtra charitatẽ. sed vnum magis aliud minus. Tertia ꝓpositio est hec. Omnia ꝓcepta decalogi ad duo ꝓcepta charitatis referunt ⁊ ꝓ verã ꝺilectionẽ dei ⁊ ꝓximi adimplent. Hanc ponens querit quomodo illud possit esseverũ qõ in duobus ꝓceptis charitatis de ꝺilectiõe dei ⁊ ꝓximi lex pendet ⁊ ꝓphete. cũ in lege ⁊ ꝓphetis multa cõtinent cerimonialia mandata que iam cessauerũt. vt circũcisio et cerimonie sacrificiorũ que nec cessasse debuissent sicut nec charitas cessat. Ad qõ respondet ꝙ ex quo cerimonialia imposita fuerunt ĩ figura futurorum. ideo adueniente veritate cessare debuerunt Nihilomin⁹ tñ ad charitatẽ referunt ꝺm spiritualẽ intellectũ quẽ cõtinent. quod patet ex hoc ꝙ omnia q̃ sunt in lege siue moralia siue cerimonialia. ad decẽ ꝓcepta decalogi reducũt. Ex quib⁹ cetera manãt Et eodẽ mõ ipa decẽ ad duo charitatis mãdata tã q̃ ad suũ finẽ referunt. Quod autoritate be. Aug. pulcre declarans confirmat. Et tñ in speciali.

De decem preceptis quomodo cõtineant in duobus mandatis charitatis. a

Secunda distinctio decalogi q̃ in duob⁹ mãdatis cõplet ꝓsideranda est DI. XXXVII

Aug. de. ꝓcordis.

Habz em̃ decalogus decẽ ꝓcepta q̃ sunt decacordũ psalterium. que sic sunt distributa. vt tria que sũt in prima tabula ptineãt ad deũ. s. ad cognitionẽ ⁊ ꝺilectionẽ trinitatis. Septez que sunt in secũda tabula ad ꝺilectionẽ ꝓximi.

De primo precepto. b

Primum in prima tabula est. Nõ habebis deos alienos. nõ

facies tibi sculptile neq; omnem similitudinem ⁊c. Hec Origenes dicit eē duo mādata. sed Augusti. vnum. hoc enim ipsuz q̄ dixererat nō habebis deos alienos pfectius explicat cū ꝓhibz coli figmēta. s. ydolum vel similitudinē alicui⁹ rei. Que duo Origenes ita dicit distare vt ydolū sit qd̄ nihil habet sil'e sui. similitudo v̄o qd̄ habz speciem alicuius rei. vt verba gr̄a. Si q̄s in auro vel in ligno vel alia re faciat speciem serpentis vel auis vel alicuius rei. Et statuat ad adorandū. nō ydolū sed similitudinē fecit. Qui vero facit speciem quaz nō vidit oculus sed animus sibi finxit. vt si quis humanis membris caput canis vl' arietis formet vel in vno habitu hominis duas facies. nō similitudinē sed ydolū facit. qꝛ facit qd̄ non habet aliq̄d simile sui. Ideo dicit apl's. qꝛ ydolū nihil est in mūdo. Nō em̄ aliqua ex reb⁹ cōstantib⁹ assumitur species sed qd̄ mens ociosa ⁊ curiosa reperit. Similitudo v̄o est cuz aliq̄d ex his que sunt in celo vel in terra vel in aq̄s format̄. Aug⁹. v̄o ita exponit illud. Ydolum nihil ē i mūdo. i. inter creaturas mdi nō est forma ydoli. materiam em̄ formauit de⁹. sed stulticia hoīm formā dedit. Quecunq; facta sunt naturaliter facta sunt per verbū. sed forma hominis in ydolo nō est facta ꝑ verbū. sicut peccatum nō est factū ꝑ verbū. sed est nihil. ⁊ nihil fiunt homies cū peccant. Sed querit̄ quomodo hie dicatur forma ydoli nō esse facta ꝑ verbum cum alibi legat̄. Omnis forma. omnis cōpago. omnis concordia ꝑtium facta est ꝑ verbuz. Hoc aūt a diuersis varie soluitur Quidam enim dicunt omnem formam: et quicquid est a deo esse inquātum est. ⁊ formam ydoli inquantū est vel inquantū forma ē a deo esse. sed nō inquātū ydoli est. i. posita ad adorandū. In hoc em̄ nō est creatura sed ꝑuersio creature Sicut illud qd̄ peccatū est inquātū peccatū est nihil est. ⁊ ⁊ homines cum peccant nihil fiunt. qꝛ ab illo qui vere est seperāt̄. Unde Hierony. Quod ex deo nō est. qui solus vere est. nō esse dicit̄. Ideoq; pctm̄ qd̄ nos a vero esse abducit. nihil esse vel nō esse dicit̄ Alij v̄o dicūt omnē formā que. s. naturaliter est. ⁊ omne quod naturaliter est esse a deo. sed forma ydoli non est naturaliter. qꝛ nature iusticie non seruit. Id enim naturaliter esse dicit̄ quod simplici nature iusticie que deus est militat. non resultat. ⁊ naturam creatam non viciat. Secundum preceptum est. Non assumes nomen dei tui inuanum. Quod est dicere s̄m litterā. Non iurabis ꝓ nihilo nomē dei. Allegorice v̄o precipitur vt nō putes creaturā esse xp̄m dei filium. qꝛ omnis creatura vanitati sb̄iecta est. sed equalē patri. Tertium v̄o est. Memento vt diez sabbati sanctifices vbi s̄m litteram p̄cipit̄ sabbati obseruantia. Allegorice v̄o vt requiem ⁊ hic a viciis. ⁊ in futuro in dei cōtemplatione expectes ex spiritusancto. id est ex charitate et dono dei. nō q̄ spiritussanctus sine patre ⁊ filio hoc operet̄. Accepit vtiq; ecclesia hoc donum vt in spiritusancto fiat remissio peccatoꝝ. quā remissionem cū trinitas faciat. ꝓprie tamen ad spiritumsanctū dicitur ꝑtinere. qꝛ ipse est spiritus adoptionis filiorū. Ipse est patris ⁊ filij amor ⁊ cōnexio vel communitas. Ideoq; iustificatio nostra et requies ei attribuit̄ sepius.

Hec sunt tria mādata prime tabule ad deum ꝑtinentia. Et p̄muz quidē quod est de vno deo colendo: ꝑtinet ad patrem in q̄ est vnitas vel autoritas. Scd̄m ad filiuz in quo est equalitas. Tertiū ad spiritumsanctum in quo est vtriusq; cōmmunitas.

Quō ydolū nihil esse dr̄ in mundo.

Questō i expositōe hoꝝ verborū oīa ꝑ ip̄m facta sunt.

Hierony. super Ezechi.

De secūdo p̄cepto.

De tertio precepto

Quare i spiritusācto dicitur ꝓp̄e fieri remissio peccatorum

De mandatis secunde tabule. c

In secūda vero tabula septem erant mandata ad dilectionē ꝓximi ꝑtinentia. quorum primum ad patrem carnalē refertur sicut primū prime tabule ad patrem celestem Quod est honora patrem tuū ⁊ matrē tuam vt sis longeuus super terrā. s. viuentium. Parentes vero sic sunt honorādi vt eis debita reuerētia exhibeatur. ⁊ necessaria ministrent̄.

Secundum est non occides. vbi s̄m litteram actus homicidij ꝓhibet̄. secunduz spiritum vero etiam voluntas occidendi. Unde huic mandato s̄m literā fit supadditio in euāgelio. quia littera euangelij exprimitur. quod legis littera non exprimebatur Euangelij littera exprimit intelligētiam spiritualez. id est quā spirituales habent. ⁊ s̄m quā spiritualiter viuitur. Littera legis sensum carnalem. i. quem carnales habent. ⁊ s̄m quem carnaliter viuitur cui facta est superadditio. Tertium est non mechaberis. i. ne cuilibet miscear] excepto federe matrimonij A ꝑte em̄ totum intelligitur Nomine g̊ mechie omnis ꝯcubitus illicitus. illorū quoq; membroꝝ nō legitimus vsus ꝓhibitus debet intelligi.

Scd̄z preceptum

De tertio p̄ceqto

Isi. Augu. sup Exodi.

De ārto pcepto.

Quartum est nō furtū facies vbi sacrilegiū et rapina oīs pbibet. Nō ei rapinā pmisit qui furtū pbibuit. sed furti nomie bene intelligi voluit omnē illicitā vsurpationē rei aliene. Sacrilegiū tribus modis cōmittit qñ. s. vel sacrum de sacro vel non sacrū de sacro. vel sacrum de nō sacro auferet. Sacrum vero dr quicquid mancipatum est cultui diuino vt ecclesia vel res ecclesie. Hic etiā vsura pbibetur que sub rapina continetur. Unde Hierony. vsuras querere vel fraudare. aut rapere nihil interest. Comoda fratri tuo et accipe qđ dedisti. ⁊ nihil supfluuz queras. quia super abundantia in vsura computat. Est enim vsura vt ait Aug. Cū q̄s plus exigit in iuria vel qualibet re quā acceperit. Item Hierony. Putant aliqui vsurā tm̄ esse in pecunia. sed intelligant vsuram vocari superabundantiā. s. quicquid est. si ab eo qđ dederit plus est. vt si in hyeme debem⁹ decem modios. ⁊ in messe. xv. recipiamus.

Dicro. i quadam epla.

Dieroñ. sup Ezchie.

Si vero querit de filijs israel qui domino iubente ab egyptijs mutuauerūt vasa aurea et argētea et vestes pciosas ⁊ asportauerunt. vtrū furtū cōmiserint. Dicimus eos q̄ vt parerent deo iubēte illud fecerūt nō fecisse furtū. nec omnino peccasse. Uñ Aug⁹. Israelite nō furtū fecerūt. sed deo iubente ministeriuz pbuerūt. Hoc em̄ de⁹ iussit qui legē dedit sicut minister iusticis sine peccato occidit quē lex pcipit occidi. Sed si id sponte faciat homicida est. etiaz si eū occidat quē scit a iudice occidendum Infirmi aūt q̄ ex cupiditate egyptios deceperūt magis pmissi sunt b̄ facere illis q̄ iure talia passi sunt. q̄ iussi. Hic opponitur q̄ etiam boni in isto opere peccauerūt qz naturalem legem cui cōcordat euangeliū ⁊ lex moralis pceptiōis transgressi sūt Que est. Quod tibi non vis alij ne feceris. Quā veritas scripsit in corde hominis. et qz nō legebat in corde. iterauit in tabulis: vt voce foris secus admota: rediret ad cor ⁊ ibi inueniret quod extra legeret. Hāc ergo illi puaricari vidēt in illo facto alijs facientes qđ nolebant sibi fieri. Sed ibi sub intelligendū est iniuste vt non alij. s. iniuste facias quod tibi nō vis fieri. Alioquin huius preuaricator est iudex dū punit reum nolens aliquid tale sibi fieri. Ita etiaz et illud domini verbū. Omnia quecunq; vultis vt faciant vobis homines ⁊c̄. Bona accipiendū est que nobis inuicē exhibere debemus. Quintū preceptū est

Si furtū fecerūt filij israel qñ expoliauerūt egyptios.

Aug. super psalmistam.

quinto p̄ cepto.

Non loqueris cōtra primum tuū falsum testimoniuz. vbi crimen mendacij ⁊ periurij pbibetur. Solet autem queri. vtrū pbibitū sit omne mendacium? Quidam dicunt illud tm̄ pbiberi quod obest ⁊ nō prodest ei cui dicit. Tale em̄ nō est aduersus primū. vt ideo videat hoc addidisse scriptura. Sed de mendacio magna questio est que nec cito explicari potest.

Aug. super Exodū. s. si oē mēdaciū ibi pbibet.

Jsta est distinctio. xxxvij. huius tertij libri. In qua magister postq̄ egit de habitib⁹ virtutū ⁊ bonoz. Incipit agere de his q̄ psistit ī actibus pceptoz. Et tria facit. Nā primo pmittit q̄dā de pceptis generalia. Scdo determinat quedā de pceptis que sunt ad deū specialiter ordinātia. Tertō exemplificat pcepta q̄ sunt specialiter ad primū sonantia. Primū vsq; ibi. Primū in pma. Scdm vsq; ibi. In scda xo tabula. Tertiū vsq; ad finē dis. In spāli snīa magistri stat in tribus ppositionib⁹. quarū prima est hec. Decē sunt decalogi nobis mādata a deo p moysen in duabus tabulis tradita vel donata. Hanc magister insinuans dicit ꝓsiderādū esse d mandatis decalogi que in duobus mandatis. s. dilectione dei ⁊ primi cōplenē. Nā decalogus sm magistrū habet decē mandata siue pcepta qz decalog⁹ est illud decacordū. i. decē cordarū psalteriū de quo dr in psal. In psalterio decacordo psallā tibi. Et sūt illa decē pcepta filijs israel p moysen in duab⁹ tabulis digito dei scriptis tradita. ita q̄ tria q̄ sūt prima tabula ordināt hoiem ad deū. septē aūt que sunt in scda tabula ordināt ad dilectionē primi. Scda propositio. Ut tria mādata prime tabule ordināt hoiez ad deū. ita septē pcepta tabule scde ordināt ad primū. Hāc mgr insinuās dicē. q̄ triū pceptoz̄ prime tabule que ordinant ad deū. Primū est. Nō adorabis deos alienos. nō facies sculptile siue ydolū nec̄ omnem similitudinē. Istud pceptū diuidit Origenes ī duo pcepta. distinguens inter ydolū ⁊ similitudinez Nā cū aliquis facit imaginē rei alicuius existētis in natura. vt bois serpētis vel ouis dr facere similitudinē. Si xo facit imaginē alicui⁹ qđ nūq̄ vidit oculus. sed tm̄ fingit bois anim⁹. eo q̄ natura sic̄ non hz. dr facere ydolū. Uñ apls dicit. q̄ ydolū nihil est in mundo. Sed b. Aug. dicit q̄ sit nisi vnū pceptuz qđ exprimit his xbis. nō habebis deos alienos. Illud xo qđ addit. nō facies sculptile. nō est aliud pceptū sed eiusdez pcepti pfectior explicatio. Et snīa ista b. Aug. apparet verior. Ad autoritatē apostoli quā Origenes allegat p se. s. ydolū nihil est ī mūdo. illā exponit b. Aug. dicens apl̄m velle dicere q̄ forma ydoli nō est inter creaturas mūdi computanda. qz lz materiā ydoli deus creauit. formā tm̄ eius hoim puersitas edidit. ⁊ iō ydolū nihil est. qz el⁹ forma p verbū dei facta nō est. vt etiā patm̄ nihil est. qz p verbū dei factū nō est: vt patet Joh. j. Sz cōtra illud obijcit magister ⁊ dicit. Cū b. Augustinus alibi dicat. q̄ oīs forma est compago est facta p verbum. quō tūc pōt esse verū q̄ forma ydoli nō sit facta per verbū. Ad quod respondet dupliciter. Nā primo sm quosdā potest dici q̄ forma ydoli inquātuz est a deo est. sic etiā peccatū. et quicquid est inquantum est a deo est. Sed forma ydoli non est a deo inquātū posita est ad adorādū. quia sic nō est creatura sed magis puersitas creature. sicut etiā peccatum inquātū peccatū non est a deo nec creatura sed creature defectus. Secūdo rñderi potest sm alios q̄ hec ꝓpo-

sitio. Omnis forma a ꝺo est. intelligẽda est ꝺ forma que naturaliter habet esse. qualis nõ est forma ydoli. eo q vere iusticie que est deus nõ assimilaꝁ. Secũ ꝺũ ꝓceptũ ꝓme tabule est. Nõ assumes nomẽ dei tui inuanũ. i. nõ iurabis ꝓ nihilo q deũ vel p nomẽ dei Uel ſm sensum allegoricũ ꝓhibeꝁ hic xps esse creatura. vt sit sensus mandati. Nõ assumes. i. nõ putes xpm esse creaturã. Tertiũ ꝓceptũ prime tabule est. Memento vt ꝺiẽ sabbati sanctifices. p qꝺ ſm lram ꝓcipitur sabbati obseruantia. Sed allegorice mãdatur nobis vt in ꝓsenti a vicijs quiescamus. vt i futuro dei cõtemplationẽ a spiritussancto expectem⁹. et dicit a spiritusancto expectemus nõ ideo q spũssanctus ista opetur sine patre et sine filio. sed q remissio peccatoꝝ appꝛopꝛiaꝁ spiritui sancto. Ista tria ꝓcepta adaptat mgr trib⁹ ꝓsonis. primũ patri. scõm filio. tertiũ spiritui sancto. Tertia ꝓpositio est hec. Scꝺa tabula moysi data cõtinuit septem ꝓcepta ad dilectionẽ ꝓximi ordinata. Hoꝝ ꝓceptoꝝ magister in hac ꝓsenti distinctione enumerat quinq. alia duo reseruans ad aliã distinctionẽ Primũ est de honore parentũ coꝛpaliũ. Scõm est de nõ occidendo. vbi lz ſm lram. i. ſm legẽ moysi ꝓhibeaꝁ tm actus occidẽꝺi. ſm spm tm. i. ſm legẽ euãgelicã etiã volũtas occidendi ꝓhibeꝁ. quod lra euangelij plane exprimit Tertiũ est. Nõ mechaberis. vbi ſm b. Aug. nomĩe mechie oĩs illicitus cõcubitus atq oĩs mẽbꝛorũ illicit⁹ vsus ꝓhibeꝁ. Quartũ est. Nõ furtũ facies. vbi noĩe furti oẽm illicitam vsurpationẽ rei alienc volu i t ꝺns intelligi. t isto ꝓcepto ꝓhibeꝁ vsura rapina. t sacrilegiũ. qꝺ triplicit cõmittit. s. ꝺũ vel sacrũ de sacro. vel nõ sacrũ de sacro. vel sacrũ de nõ sacro auferꝁ. sacrum aũt ꝺꝛ esse illud quod diuino cultui exi stit mancipatũ. Quintũ est. Nõ loqueris cõtra ꝓximũ tuum falsum testimoniũ quo ꝓcepto crimen mẽꝺacij et periurij ꝓhibeꝁ. Et tm in spãli de snia huius distinctionis.

De triplici genere mendacij. a

DI. XXX VIII

Aug. super psal. v.

Sciẽꝺũ tamẽ tria esse genera mendatioꝝ. Sunt em mendacia quedaz ꝓ salute vel cõmodo alicui⁹ non malicia sed benignitate dicta: qualiꝁ obstetrices mentite sunt t raab. Est t aliud mendacij gen⁹ quod fit ioco qꝺ nõ fallit. Scit ei cui ꝺꝛ causa ioci dici. t hec duo genera mendacioꝝ nõ sunt sine culpa. sed non cum magna. Perfectis ꝛo nõ cõueit mentiri nec etiã ꝓ temporali vita alicuius ne ꝓ coꝛpoꝛe alterius animã suã occidant Licet autez eis vex tacere sed nõ falsuz dicere. vt si quis nõ vult hoiem ad mortem ꝓdere verũ taceat: ꝫ nõ falsum dicat. Tertiũ ꝛo gen⁹ mendacij est quod ex malignitate et duplicitate ꝓdit cunctis valde cauendũ. His videꝁ innui mẽdacia illa que fiunt ioco vel ꝓ salute alicuius: imꝓfectis esse venalia peccata. ꝓfect ꝛo illud qꝺ ꝓ cõmodo alterius dicitur esse damnabile. qꝺ etiã de mendacio iocoso putari põt ꝑcipue si itereꝁ De mẽdacio aũt obstetricũ t raab q fuerit veniale August. tradit dicens. Forsitan sicut obstetrices non remunerate sunt qz mentite sunt. sed qz infãtes liberauerũt. t ꝓpter hanc misericoꝛdiam veniale fuit peccatũ. nõ tñ nulluz. sic raab liberata est ꝓpter liberationẽ exploratoꝝ ꝓ qua fuit veniale peccatũ. Sed ne putet quisq in ceteris peccatis si ꝓpter liberationẽ hoim fiant ita posse concedi veniam Multa em mala detestanda talẽ sequuntur errorẽ. Possum⁹ em t furando alicui ꝓdesse. si paup cui datur sentit cõmodum et diues cui tollitur non sentit incõmodũ Ita et adulterando possumus ꝓdesse si aliqua nisi ad hoc ei cõsentiaꝁ apareat amãdo moꝛitura t si vixerit penitendo purgãda. nec ideo pctm graue negabiꝁ tale adulteriũ Sciendũ est etiã octo esse genera mẽdacij. vt Aug. in lib. de mendacio tradit. Que diligenter notanda sunt vt apareat qꝺ mendaciũ sit veniale et dãnabile. Primum capitale est mendaciũ longeq fugiẽꝺũ quod fit in doctrina religionis Ad qꝺ nulla causa quisq ꝺz adduci. Scꝺz qꝺ tale est vt nulli ꝓsit sed obsit alicui. Tertiuz qꝺ ita ꝓdest alteri vt obsit alteri Quartũ sola mentiendi fallendiq libidine qꝺ mix mendaciũ est. Quintũ quod fit placẽꝺi cupiditate de suaui eloquio. His omnibus euitatis sequitur sextum gen⁹ qꝺ nulli obest t ꝓdest alicui. vt si quis pecuniã alicuius iniuste esse tollẽdã sciens vbi sit nescire se mẽtiaꝁ. Septimũ quod et nulli obest t ꝓdest alicui. vt si quis nolens hominem ad mortẽ quesitũ ꝓꝺere mentiaꝁ. Octauum quod nlli obest t ad hoc ꝓdest vt ab immũdicia coꝛpali aliquid tueaꝁ. In his aũt tantominus peccat quisq cũ mentiaꝁ q tomag a primo recedit. Quisqs ꝛo aliquod genus esse mendacij qꝺ peccatũ nõ sit putauerit: decipiet seipm turpiter cuz honestum esse deceptoꝝ alioꝝ arbitretur Omne ergo genus mendacij summopere fuge. qz omne mendaciũ nõ est a deo.

Qz mẽdacia obstetricũ et raab fuerit veniale.

Aug. ꝺ. vij. generis mẽdacij.

Quid sit mendacium. b

Hic videndum est quid sit mendaciũ. t quid sit mentiri. Deinde vtrũ omne mendaciũ sit pctm t quare: Mendacium est: vt ait Augu. falsa significatio vocis cum intentione fallendi. vt ergo mendacium sit. necesse est vt falsũ ꝓferatur. et cuz intentione fallẽꝺi. Hoc enim malum est ꝓpꝛium mentientis aliud

Aug. in lib. ꝓtra mendacium.

habere clausum in corde. aliud promptus in lingua.

Quid sit mentiri. c

Mentiri vero ē lo=

qui ꝓtra hoc q̄ animo sentit q̄s siue illud verū sit siue nō. Dis ergo q̄ loquit mēdacium mentit. q̄ loquit cōtra hoc qđ animo sentit. i. volūtatē fallēdi. sed nō ois q̄ mentitur mēdaciū dicit. q̄ qđ verū est loquit aliqñ mentiendo. sicut ecōuerso falsum dicendo aliqñ verax est. Uñ ait Aug. Nemo sane mentiēs iudicandus est q̄ dic̄ falsum qđ putat verū. q̄ ꝯtū i ipo est nō fallit ipse sed fallit. Nō ḡ mendacij arguēd⁹ est. q̄ falsa incautius credit ac p veris habet. Potiusq̄ ecōtrario ille mentit q̄ dicit verū qđ putat falsum. Quātū em̄ ad animū eius attinet nō vex dicit. q̄ nō qđ sentit dicit. cuius verū inueniat esse qđ dicit. nec ille liber est a mendacio q̄ ore nesciens loquit vex. sciens aūt voluntate mentit. Hic queri solet si iudeus dicat xp̄m eē deum. cū non ita sentiat animo vtrū loquat mendaciū? Nō est mendaciū qđ dic̄. quia licet aliter taneat animo. verū tamē est qđ dicit. et ideo non est mēdaciū. Mentitur tamen illud qđ verū est dicens. Q̄ vo omne mendacium sit peccatū Aug. insinuat. Mihi inquit videtur omne mendaciū est peccatū. sed multū interest quo animo q̄ de quibus rebus quisq̄ mentiat. Non em̄ sic peccat qui consulendi q̄ qui nocēdi voluntate mentit. nec tm̄ nocet q̄ viatorez mentiēdo in diuersū itinere mittit. ꝯtum qui viā vite mentiendo deprauat. Porro omne mendacium ideo dicendū est eē peccatū quia hoc debz loqui hō qđ animo gerit. siue illud verum sit siue putet q̄ non sit. Uerba em̄ ideo sunt instituta non vt p ea homies inuicem fallant. sed p ea in alterius noticiā suas cogitatiōes ferant. Uerb ergo vti ad fallaciā. nō ad qđ sunt instituta: peccatū est. Nec ideo etiā vllum mēdacium putādū est nō esse pctm̄. q̄ possum⁹ alicui aliquādo pdesse mentiendo. Possumus em̄ vt p̄dictum est q̄ amando q̄ furando q̄ adulterando pdesse. Mendaciū q̄z nō tūc tm̄ esse possumus dicē quādo aliquis ledit. Cū em̄ a scientie dicit falsum: mendaciuz est. siue quis siue nemo le datur. Ecce ex his cōstat omne mendaciuz esse peccatū. nō tm̄ ō omni mendacio accipiendum est illud Aug̃. Perdes oēs qui loquuntur mendaciū. Nec illud. Os quod mētit occidit animā. Nec omne mēdacium isto p̄cepto phiberi videt nec p̄missa descriptione mendaciū loci includi.

Augusti. in enchi.

Questio de iudeo q̄ dic̄ xp̄m eē deū.

Omne mēdaciū sit peccatum.

Quare oīne mendaciū sit peccatum.

Aug. i ench q̄ nō iō mendaciū nō est peccatuz q̄a prodest.

Dicsoluitur ōstio sup posita.

Ubi cū periculo errat vel nō. d

Illud etiā sciendū

est q̄ in quibusdā rebus magno malo in q̄busdaz paruo. in quibusdā nullo fallimur In quib⁹ rebus nihil interest ad capescēdum dei regnum: vtrū credantur an non vel vtrum vera putent an falsa siue sint siue non? In his errare. i. aliud p alio putare. nō arbitrandū est eē peccatū. vel si est: minimū atq̄ leuissimū. Et sunt vera que/dā ꝯtuis nō videant. q̄ nisi credant: ad vitā eternā nō potest pueniri. Et licet erroz maxima cura cauendus sit. nō modo i maioribus sed etiaz in minoribus rebus. nec nisi rerū ignorantia possit errari. nō est tamen consequens vt cōtinuo erret quisq̄s aliquid nescit. Sed quisquis se existimat scire quod nescit Prio vo em̄ approbat falsum quod est erroris pprium. Uerūtamē in qua re quisq̄ erret interest plurimum. Sunt em̄ que nescire sit meli⁹ q̄ scire. Itē nonnullis errare pfuit aliquando. sed in via pedum non in via moz. Solet queri d iacob qui se dixit esse Esau. aliter animo sentiens vtrū mentit⁹ sit? De h Aug. ait. Jacob quod matre fecit auctoze vt falleret patrem si diligenter attendat videt nō esse mendacium sed misteriū. Intendebat em̄ matri obedire que p spiritū nouerat mysteriū. q̄ ideo ppter familiare consiliū spiritussancti qđ mat acceperat: a mēdacio excusatur Jacob.

De Jacob si mentitus sit

Ista est distinctio. xxxviij. huius

tertij libri. In qua mgr̄ post q̄ egit de octo p̄ceptis Incipit agere de pctis que isto octauo p̄cepto phibent. Et tria circa hoc facit. Nā primo plura genera mēdacioz p̄mittit Scō q̄d sit mendaciū subiungit Tertio q̄ omne mendaciū sit peccatū cōcludit. Primū vsq̄ ibi. Dic videdū ē. Scōm vsq̄ ibi. Q̄ vo oē Tertiū vsq̄ ad finē distinctiōis. In spāli snīa magistri stat in tribus ppositionib⁹ quarū p̄ma est hec. Octo sunt mendacioz genera. que tanto sunt gnia ra q̄to p̄mo mendacio fuerit p̄xima. Hanc magister insinuās. Primo diuidit mendaciū in tria genera. quoz̄ p̄mū ē officiosum. quale est mendacium qđ fit p cōmodo vl salute corporis. sicut fuit mēdaciū obstetricū hebreoz in egypto. q̄ raab meritricis abscondentis explozatores. q̄ istud nunq̄ pōt fieri sine pctō. q̄ in viris pfectis est pctm̄ dānabile. q̄ in pfectis pctm̄ veniale. q̄ excusat quodāmodo ppter misericordiā et pietatē. sicut mendaciū obstetricum et raab meretrix excusat. nō tm̄ ppter hoc quis ali=

qua peccata debet cõmittere. vt p misericordiã z pietatẽ velit excusari. vt nullus debet furari diuitꝛ vt det paupi. Scõm genus mendacij est mẽdaciũ iocosum qõ fit cã solatij vel in ioco z istud silr in viris pfectis est dãnabile z in viris impfectis veniale. Tertiũ genus mendacij est pniciosuz qõ. s. fit ex malignitate seu qõ ꝓuenit ex animo nocendi. z hoc omnib⁹ est fugiẽdũ. Postea mgr enumerat octo genera mẽdacioꝝ. que ponit b. Aug⁹. quoꝝ primũ fit i doctrina fidei. Scõm est q nulli ꝓdest sed alicui obest. Tertiũ est quod alicui ꝓdest z alicui obest. Quartum est quod fit ex sola libidine z delectatione mentiendi. Quintũ est quod fit in pulcriloquio vel cupiditate placendi. Sextũ est q nulli obest sed alicui ꝓdest q̃tũ. s. ad ablationẽ rei exterioꝛis. Septimum est q nulli obest. sed alicui ꝓdest q̃tũ ad ꝑseruationẽ mortꝛ corꝑali. Octauũ est qõ nulli obest se alicui ꝓdest q̃tũ ad ꝑseruationem ab immundicia corꝑali. Prima tria genera horũ octo mendacioꝝ reducunt ad mendaciũ pniciosum. Et duo media ad mẽdaciũ iocosum. Tria aũt vltima ad mendaciũ officiosum. Unde cõcludit q in omnibus p̃dictis mendacijs attendi habet gradus q̃tũ ad grauitatẽ sm q magis vel minus accedũt ad primi mendacij genus Scõa ꝓpositio est hec. Hoc ꝓprie dicit mendaciuz eũ quis intentione fallendi dicit falsum. Hanc mgr ponens dicit. q meudaciũ est cũ ꝓfert falsum intentione fallendi. eo q aliud dicat ore q̃ sentiat corde. Secũdo oñdit q̃d sit mentiri dicẽs. q mẽtiri est loq̃ ꝓtra illud qõ q̃s sentit aĩo. siue illud sit verũ siue falsum. Ex quo cõcludit q oĩs q̃ mendaciũ loquit mẽtitur. sed nõ ecõtra oĩs qui mentit mẽdaciũ loquit. qz qñq̃ verũ est qõ loquit ille qui mentit. qz q̃ mẽtit loquit contra illud qõ aĩo sentit. z sic nõ dicit mẽdaciũ. qz nõ loquit falsum. Uñ etiã pz q etiã aliq̃s falsum loquẽdo pũt esse verax. s. si nõ loquit ꝓtra illõ qõ aĩo sentit. Juxta qõ querit. Utrũ iude⁹ mẽdaciũ loquat dicẽs xpm esse deũ qõ tñ corde nõ credit Et rñdet q nõ loquit mẽdaciũ. qz licet nõ credat corde verũ esse qõ loquit. tñ qz vex est qõ loquit nõ dicit mẽdaciũ. qz mendaciũ est cũ ꝓferẽ falsuz intentiõe fallendi. sz hñ mẽtit cũ dicat ꝓtra mentẽ. Tertia ꝓpositio est hec. Uniuersalit oñe mẽdaciũ ẽ z oz peccatũ. Hãc mgr ponẽs dicit vniuersalit oẽ mẽdaciuz esse pctm̃. Licet tñ inter mendacia sũt grad⁹ grauitatis in peccando. qõ declarat autoritate b. Augu cui annectit q mẽdaciũ hz rõnẽ pcti. ex hoc q sm oz dinẽ rõnis hõ illud loq̃ oz qõ in aĩo sentit. ei⁹ oppositũ facit q̃ mendaciũ loquit. ipe eñ vtit verbis non ad id ad qõ sũt ꝯstituta. s. ad cogitatõnũ nostraꝝ notificationẽ. sz ad fallaciã qõ pctm̃ est. ẽ etiã qñq̃ dãnabile. i. mortale Juxta illud psal. Perdes oẽs qui loquũt mendaciũ. Et sapiens. Os qõ mẽtit occidit aĩam. Iste xo autoritates nõ sunt intelligẽde de oĩ mendacio. sz tm̃ de dãnabili. Cõsequent determiat de sequela pcti q̃ est erroꝛ z dicit q errare in fide vl q̃tũ ad vitã eternã magnũ pctm̃ ẽ z piculũ. Sed errare tm̃ in rebus q̃ ad curiositatẽ ptinent nõ est peccatũ. z si est pctm̃ tunc est leuissimum pctm̃. Subdit etiã q lz nõ erret nisi ꝓ ignorãtã rei alicui⁹ tñ nõ sequit q errat q̃cunq̃ aliq̃d ignorat. Sz ille oz tm̃ ꝓprie errare q̃ credit se scire qõ nescit. z sic falsum ꝓ vero approbat. z q̃uis illud generaliter sit reqsituz ad omnem erroꝛẽ. tñ multũ refert in quibus errat. Nã i aliquibus errare est piculosuz. In alijs aũt est melius errare q̃ nõ errare. qz errare in aliquib⁹ qñq̃ ꝓdest. Ultimo querit. utrum Jacob dicẽdo ego sum Esau mẽtitus fuit. Et rñdet mgr sm b. Aug⁹. q nõ qz nõ intẽdebat fallere. Itẽ nõ fuit mẽdacium sz mysteriũ q matri impanti ꝓ spñsctm̃ est reuelatũ Et tm̃ in speciali de snĩa huiꝰ distinctionis.

De periurio. a

DI. XXXIX

Nunc de piurio videamus. Periurium est mendacium iuramẽto firmatum. Hic querit. utꝛ sit periurium vbi nõ est mendacium? Qõ quibusdam videt ex autoritate hieronimi dicentis. Aduertendum est. q iusiurandũ tres habet comites. veritatẽ. iudiciũ. z iusticiã Si ista defuerint: nõ erit iuramentũ sed periurium. Ubi aũt falsum iuratur: veritas deest. Si ergo falsum iuret z si nõ sit ibi intẽtio fallendi: videt esse periurium qz deest veritas. Quibusdã placet nõ esse periurium vbi nõ est mẽdaciũ. et sicut dicit aliquãdo falsum sine mendacio. ita iurat falsum sine periurio. Falsum forte dixit apls cũ se venturũ ad corinthеos ꝓmisit. Nec tñ sic ei imponebatur culpã mendacij cõtraxit. qz sic animo sentiebat. etiã si iuramento illud firmasset nõ periurium incurrissz. qz q̃tũ in ipso fuit verũ dixit. z si iurationem addidisset quãtũ in se foret verũ iurasset. z si alit euenerit q̃ dixit. Ideo sicut quis non est mendax nisi aliter sentiat animo q̃ dixit. siue ita sit siue nõ. ita videtur quibusdam neminem periurum cõstitui. nisi aliter sentiat animo q̃ loquit. siue ita sit siue non.

Hieron. sup Hieremy.

De triplici modo periurij. b

Sed melius creditur et ille peierare qui falsum volũtate fallendi iurat. z q̃ falsum putans qõ vex est iurat. et qui verũ putans qõ falsum est iurat. Uñ Aug⁹. Homines falsum iurãt vl cum fallunt vel cũ fallunt. Aut putat homo veruz esse qõ falsuz est z temere iurat. aut scit vel putat falsum esse. z tñ ꝓ vo iurat et nihilominus cũ scelere iurat Distãt aũt illa duo piuria que cõmemoraui. Facilluz iurare qui verũ esse putat. Pro quo iurat verũ putat esse et tñ falsum est. Nõ ex animo iste peierat sed fallit. Hoc provero habet quod falsum est. nõ ꝓ falsa resciens iurationẽ interponit. Ha aliuz qui scit falsuz esse et iurat tanq̃ verũ sit quod scit falsuz esse. Uidetis q̃ ista detestanda sit belua. Fac aliũ qui putat falsum esse et iurat tanq̃ verũ sit et forte verũ est. Uerbi gra. vt intelligatis. Pluit in illo loco. Interrogas hoiem. z dic pluisse. z tũc pluit ibi. sed putat nõ pluisse: periur⁹ est. In

Aug. ꝺ verbis aplꝰ sermone. xxviij

tereſt quẽadmodũ verbũ ꝓcedat ex ani⁹ reã linguã non facit niſi rea mens ſit. Ihis euidenter tradit ꝙ tripliciter peierat ho/mo vt ſupra diximus. dũ vel ſciens falſuz iurat. vel putans falſum qđ verũ eſt iurat vel eſtimãs vez qđ falſum eſt iurat. Sed hoc extremũ nõ videtur eſſe piuriũ. etiaz ſi piuriũ nominet. eo ꝙ falſuz iurat. nõ videtur reus eſſe piurij qui ſic iurat. qz non eſt mens eius rea. et ideo nec lingua. imo eius mens rea eſt dum iurare ꝓſumit qđ ꝓſpicue verũ nõ deprehendit. Nõ ḡ ome piuriũ mẽdaciũ eſt. nec omnis qui peierat mentit. ſed omnis mentiendo iurans peierat. et omnis q falſum iurat. ſiue mentiens ſiue nõ: peierat.

Queſtio. Cum vo quis iurat qđ veruz eſt timens eſſe falſum. queritꝫ q̃d ſit ibi piuriũ: Ipa em̃ ſignificatõ vocis vera eſt. qz verũ neſcienter loquit. Nõ ergo ipſa ſignificatio vel falſum vel mendaciũ ẽ. qz vera eſt. z quod verũ eſt: piuriũ nõ videtur eſſe.

Soluꝫtio. Ad hoc dicimus loqui ſic. ſ. cõtra mentẽ ſub atteſtatione iuramẽti eſſe piurium. Mentiri ergo adhibita iuratiõe piuriũ eſt Periuriũ ergo eſt. vel iurando loq falſum cũ intẽtione fallẽdi. vl iurãdo loqui falſum ſine intẽtione fallẽdi. vel iurando loqui verũ cum intentione fallendi

Oppoſitio. Hic opponit. Si ois q falſũ iurat peierat. tunc qui alicui ꝓmittit dare ſub certo termio aliq̃d qđ tamẽ nõ faciet. ex quo iurauit peierauit. qz falſum iurauit. Nõ enim futuruz erat vt iurauit.

Determinatio Ad hoc dici põt. qz nõ omnis qui iurat qđ falſum ẽ. ex quo iurat piurus eſt. ſicut iſte de quo agimus ꝧ ex q̃ ꝓpoſitũ mutat vl terminũ trãſgredit. iuratio talis fit piurium reatu.

An iuratio ſit malum. c

Si autez queritur vtrũ iurare ſit malũ: Dicim⁹ aliqñ maluz eſſe. aliqñ nõ. Spõte em̃ et ſine neceſſitate iurare vel falſum iurare pctũ grande eſt. Ex neceſſitate autẽ iurare. ſ. vel ad aſſerẽdũ innocentiã vel ad federa pacis ꝓfirmãda vel ad ꝓſuadẽdũ auditorib⁹ qđ eſt eis vtile. malũ nõ eſt. qz neceſſariũ eis ẽ. Unde Aug. Juramentũ faciendũ eſt in neceſſarijs cũ pigri ſunt homies credere qđ eis eſt vtile. Juratio nõ eſt bona nõ tñ mala cũ eſt neceſſaria. i. nõ eſt appetẽda ſicut bona. nõ tñ fugienda tanq̃ mala cũ eſt neceſſaria. Nõ eſt em̃ ꝫ ꝓceptũ dei iuratio. Sz ita intelligit dñs ꝓhibuiſſe a iuramẽto vt

Aug. de ſermone dñi in monte.

Aug. ſuper epiſtolaz ad Galath.

q̃tũ in ipo eſt q̃ſq̃ nõ iuret Qđ multi faciunt in oze habentes iuratiõẽ tanq̃ magnũ atq̃ ſuaue aliquid. Apls em̃ nouit preceptũ dñi et tamen iurauit. Prohibemur em̃ iurare cupiditate vel delectatiõe iurãdi. Q ergo xps ait in euãgelio. Ego dico vobis nõ iurare omnino. ita intelligit ꝓcepiſſe ne q̃ſq̃ ſic bonũ appetat iuramentũ et aſſiduitate iurandi labat in piuriũ Qđ vo addidit ſit ſermo veſter eſt eſt. nõ non. bonũ eſt appetendũ. Qđ aũt amplius eſt a malo eſt. i. ſi iurare cogeris ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eoz qui bus aliquid ſuades. Que infirmitas vtiq̃ maluz eſt. Un nos quotidie liberari p̃camur dicentes. Libera nos a malo. Ideoq̃ nõ dixit qđ amplius eſt malum eſt. Tu em̃ non facis maluz qui bñ vteris iuratione. ſed a malo eſt illius qui aliter nõ credit. i. ab infirmitate que aliqñ pena eſt. aliqñ pena et culpa. Ibi ergo dñs ꝓhibuit malũ. ſuaſit bonũ. indulſit neceſſariũ.

De iuramẽto quod per creaturas fit. d

Querit etiaz vtrũ liceat iurare p creaturam: Quod nõ videtur cũ in lege ſcriptum ſit. Reddes autem dño iuramẽta tua. Et xps in euãgelio precipit nõ iurare omnino nec p celũ. nec per terrã. nec p hieroſolymam. nec p caput tuum. Judeis quaſi puulis eſt conceſſuz iurare p creatorem et p̃ceptũ. vt ſi iurare cõtingeret. nõ niſi p creatorẽ iurarẽt nõ per creaturam. qz iurantes p angelos z elemẽta: creaturas venerabant honore. z meli⁹ erat hoc exhibere deo q̃ creaturis. Infirmis ergo illud ꝓhibuit. ſanctis vo q̃ i creaturis creatorez venerabant tm̃: non prohibuit. Unde Joſep p ſalutẽ pharaonis iurauit: dei iudicium in eo veneratus quo poſitus erat in infimis. Chriſtus vo ita p creaturas iurare ꝓhibuit. ne vel aliq̃d diuinum in eis crederetur p quo reuerentia eis debetur. vel ne p ea iurantes falſũ. homines ſe iuramento teneri nõ putarent.

Jerony. ſup matbe.

Que iuratio magis teneatur an que fit p deũ. an que fit p euangelium. vel p creaturas. e

Si autez queritur quis magis teneatur an qui p deũ. an qui

per euangelium vł p creaturas iurat: Bi
cimus qui per deuz. quia p eum hec facta
Chrisost. sunt. Ūñ Chrysо. Si qua causa fuerit mo
dicum videtur facere qui iurat per deum
Qui vo p euāgeliū magis aliquid feciſſe
videtur. Quibus dicendū eſt. Stulti. ſcri
pture ſancte ppter deū facte ſunt. nō deuſ
ppter ſcripturas. ita et creature facte ſūt
p̄roprer deū.

Quid eſt dicere p deum. f

Hic queritur quid

ſit dicere p deū iuro: Hoc eſt teſtē adhibe
re deū: Jurauit eñ apł̄s dicens: Teſtis ē
mihi deus. ac ſi dixiſſet p deū ita eſt. Un-
In ſimon. de piurio. q̄ ſic ſcipit. Quiſ-quis eſt pra ui ⁊ peruersi cordis. de Aug⁹. Ridiculū eſt putare hoc ſi dicaſ
p deū iuras Quid eſt eñ p deū. niſi teſtis
eſt deus. aut quid eſt teſtis eſt deuſ. niſi p
deū Quid eſt autē iurare. niſi ius deo red
dere qñ p deum iuras. Jus. ſ. veritatis ⁊
non falſitatis. Jtē ecce dico charitati ve-
ſtre ⁊ qui p lapidem iurat falſum. piur⁹ ē.
q: nō lapidē qui nō audit. ſed eius creato-
rem adhibet teſtez. Hoc eſt ergo iurare p
quālibet creaturam. ſ. creatorem ei⁹ teſtez
Aug. ſuper pſal. vij. adhibere. Eſt etiā quoddā genus iuramē
ti grauiſſimū quod fit p execrationē. vt cū
homo dicit: ſi illud feci illud paciar. vel il-
lud contingat filijs meis. Secundū quem
modū accipitur etiā interdum cum aliq̄s
iurando dicit. p ſalutem meaz vel p filios
meos et hmōi. Obligat eñ hoc deo. Un-
In ſermone de piurio. de Aug⁹. Cū quis ait p ſalutem meā. ſalu
tem ſuam deo obligat. Cum dicit p filios
meos. opignerat eos deo. vt hoc veniat i
caput eorum quod exit de ore ipſi⁹. Si ve
rum: veruz. ſi falſum: falſum. Et ſicut per
hoc iurans aliquādo hoc deo obligat. ita
p deū iurans ipm adhibet teſtem. In om
ni ergo iuratione aut deus teſtis adhibeł
aut creatura deo obligał. ⁊ opigneratur
Ut hoc ſit iurare. ſ. deuz teſtem adhibere
vł duo aliquid opignerare. Hoc eſt ergo
iurare p quālibet creaturā. ſ. creatorē eiuſ
teſtem adhibere.

De illis qui iurāt per falſos de-
os. g

Poſt hec queritur

Auguſti: vtrū fide eius vtendū ſit q̄ p demonia vel
ydola iurauerit: De hoc Aug⁹. ſcribens
ad publicolam ait. Te p̄ius conſiderare

volo. vtrū ſi quiſpiam p deos falſos iura
uerit. ⁊ fidē nō ſeruauerit nō tibi videtur
bis peccaſſe: Bis vtiq̄ peccauit. q̄a iura
uit p quos nō debuit. ⁊ contra pollicitam
fecit fidē qđ nō debuit. Jdeoq̄ qui vtitur
fide illius quē cōſtat iuraſſe p deos falſos
⁊ vtitur nō ad malū ſed ad bonū. nō pecca
to illius ſe ſociat quo p demonia iurauit.
ſed bono pacto eius quo fidē ſeruauit. ⁊ ſi
ne dubitatione minus malū eſt p deos fal
ſos iurare veraciter. q̄ p deū verū fallaci
ter. Quanto eñ p qđ iurał magis ſanctū
eſt. tanto magis eſt penale piurium.

Qđ iuramentū quo incaute iura-
tur nō eſt obſeruandū nec votum
nec ꝓmiſſio iniuſte facta. h

Nūc ſupereſt vide

re. vtrū omne iuramentū implēdū ſit: Si
eñ quis aliquid iurauerit contra fidem et
charitatez quod obſeruatū peiorē vergat
in exitū. potius eſt mutandū q̄ ad implen
dum. Unde Ambro. Sed eſt contra offi- In li. de offi cijs.
cium dei nonnunq̄ ꝓmiſſuz ſoluere ſacra
mentū vt herodes fecit. Jtem Jſidorus. In Synonł mis.
In malis ꝓmiſſis reſcinde fidem. in turpi
voto muta decretū. Quod incaute vouiſ-
ſti nō facias. impia eſt ꝓmiſſio que ſcelere
adimpletur. Jdem Nō eſt obſeruandum In li. ſniaz
ſacramentum quo malum incaute ꝓmitti
tur. vt ſi quis adultere ꝑpetuam fidem cū
ea ꝓmanendi polliceaŧ. Tolerabilius eñ
eſt nō implere ſacramentū q̄ p̄manere in
ſtupro. Jtem Beda. Si quid nos incauti Beda i ome lia. pliij.
us iurare contigerit quod obſeruatū peio
rem vergat i exitū. libere illud ſalubriori
cōſilio mutandū nouerimus. ac magis in-
ſtante neceſſitate peierandū eē nobis q̄ p
vitando piurio i aliud crimen grauiꝰ eſſe
diuertendum Benię iurauit dauid p de
um occidere Nabal virū ſtultū. ſed ad p̄i
mam interceſſionē abigail femine p̄uden
tis remiſit minas. reuocauit enſem in va-
ginam. nec aliquid culpe ſe tali piurio cō-
traxiſſe doluit. Jtē Augu. Qđ dauid iura- In ſermone quodam.
mentū p ſanguinis effuſionē nō impleuit.
maior pietas fuit. Jurauit dauid temere.
ſed nō impleuit iurationē maiori pietate.
Ex his aliiſq̄ pluribuſq̄ oſtendiŧ quedā
iuramenta nō eſſe obſeruanda. ⁊ qui ſic iu
rat vehementer peccat. Qui autez mutat
benefacit. Qui aūt nō mutat duplicit pec
cat. et q: iniuſte iurauit. ⁊ quia facit quod
nō debet.

Si est piurus q̄ non facit quod incaute iurauit. i

Qui vero mutat

vtrū piur⁹ debeat dici. solet queri? Beda supra tale iuramentū vocauit piuriū. Johannes etiā apocrisarius orientaliū sediū dixit. Sermo p̄is nostri sophronij significat. q melius est iurantē peierare q̄ seruare sacramentū in fractione sanctaꝝ imaginum. Sed piuriū dicit tale iuramentū nō obseruatū. et peierare dicit qui nō implet q̄ falsuz iurat. nō q̄ inde reus sit q nō obseruat. sed q̄ iurauit iniustū. ex quo reus est. sicut ille qui peierat.

De eo qui verborum calliditate iurat. k

Hoc etiā sciendum

Isidorus in li. ij. sniarū. est q quacunq; arte verborū q̄s iuret. de⁹ tñ q̄ pscie testis est. ita hoc accipit sicut ille cui iurat intelligit. Duplicit aūt reus fit q̄ z nomen dei inuanū assumit. z primū in dolo capit.

De illo q̄ cogit aliquē iurare. l

Queritur etiam si

peccat q̄ hoiem iurare cogit? De h̄ Aug⁹. ait. Qui exigit iurationē multū interest si nescit illū iuraturū falsū an scit. Si em̄ nescit. z ideo dicit. iura mihi vt fides ei sit. n̄ est pctm̄. tñ humana tēptatio est. Si vero scit eū fecisse z cogit euz iurare: homicida est. Idē. Qui puocat hoiem ad iurationē z scit eū falsuz iurare vincit homicidā. q̄a homicida corpus occisurus est. ille aiam. imo duas animas. et eius quē iurare puocauit: z suam.

De cōcilio aurelianensi. m

Sancta sinodus

decreuit nisi p pace facienda vt oms̄ fideles ieiuni ad sacramenta accedant.

Jsta est distinctio. xxxix. huius tertij libri. In qua mgr̄ post q̄ egit d̄ mēdacio. Agit de piurio. Et tria facit. Nā p̄mo agit d̄ piurio spāl̄r Scōo de iuramēto generalit̄. Tertio determiat q̄sdā q̄stiones incidentalit̄. Primū vsq; ibi. Si āt q̄rit̄. Scōm vsq; ibi. Querit̄ etiā vtrū. Tertiū vsq; ad finē distin. In spāli snia mgr̄i stat in trib⁹ ppositionibus quarū p̄ma est hec. Quāuis oē mendaciū iuramēto ꝓfirmatū existat piuriū. Nō tñ oē piuriū ē mēdaciū. Prima h⁹ ꝓclusionis ptē mgr̄ pbat diffinitione piurij dicēs. q piuriū est mēdaciū iuramēto ꝓfirmatū. Secūam p̄o ptē eiusdē. s. q nō oē piurium sit mēdaciū pbat mgr̄ tres ponēs modos piurij. quorū p̄mus mod⁹ est. cū aliq̄s scienter aliq̄d falsum firmat iuramento q̄d tñ putat esse falsum. Scōs ē. cuz aliq̄s firmat aliq̄d falsum iuramento q̄d tñ putat eē verū. Et isti duo modi peierādi nūq; p̄nt eē sine mēdacio. Tertius mod⁹ est cū aliq̄s firmat aliq̄d vez iuramento: q̄d tñ putat esse falsum. z iste piurādi modus est sine mēdacio. eo q nō iurat falsum. lz adest intētio fallēdi. nō tñ est sine pctō. q nō fuit adhibita debita iurādi cautela q̄ cōsistit in hoc vt bñ discutiat res sup quā q̄s iurare p̄sumit. Sz contra dicta obijcit mgr̄ dupliciter. Nā videt q nō peierat q̄ verū q̄d falsum putat iuramēto ꝓfirmat q̄ vez iurat. et etiā nō abutit verbis. q̄ iurat illud q̄d significat. Ad q̄d rūdens dicit. q nō tñ q̄ falsum iurat sz etiā q̄ verū iurat q̄d falsum esse putat peierat. Q̄d patet ex hoc q locq; ꝓtra mētē cū attestatiōe iuramenti pmriū est. siue illud sit verū q̄d dicit siue falsum. Scōo obijcit sic. Dictū est q q̄ falsū iurat peierat. igit viōr q omis̄ iurans se aliq̄d certo tpe datuz alicui q̄d tñ nō dabit statim iurādo piurus sit. pz q̄ falsuz iurat. Et rādet mgr̄ q taliter iurans nō incurrit piurium nisi vel mutando ppositū. vel trāsgrediendo terminum. Scōa ppositio est hec. Jurare nō sp est licitū neq; illicitū. Hanc mgr̄ ponens querit. vtrū iurare sit malū vel illicituz. Et rādet q sicut iurare falsum grande est petm̄ sic iurare sine necessitate nō est sine pctō. Exemplū huj⁹ est. vt si q̄s p iuramentū confirmaret q deus nō esset creator oīm rez. talis falsum iuraret z p cōsequēs graue est pctm̄ sz iurare ex necessitate sup aliquo licito. s. sup innocentia alicuius ꝓfirmanda. vel federa pacis cōfirmanda vel aliq̄d vtile seruandū nō est pctm̄. Tertia ppositio est hec Quāuis iurare p creaturas impfectis nō sit pmissū pfectis tñ nō est illicitū seu phibitū. Hanc em̄ ppositionē mgr̄ pbans querit sex questiones. Quaruz questionū p̄ma est hec. Utrū liceat iurare p creaturas. Et q nō licet arguit p illud. nolite iurare neq; p celū neq; etiā p terrā. Confirmatur hoc. nuli⁹ homo nec pfectus nec impfectus pōt p creaturas iurare. ergo dictū mgr̄i est falsum. Añcedēs pbat q oē iuramentū est ad ꝓfirmādū veritatē pponēdū sz solus de⁹ est veritas q̄ de seipo dicit. Ego sum via veritas z vita. ergo nullū iuramentū stabit nisi p deuz rerū cōditorē. Ad q̄d rūdet q impfectis indictū fuit p creatorē et nō p creaturas iurare. Sed viris pfectis p creaturas nō est phibitū iurare. eo q in creaturis sciūt creatorē venerari. Sicut patet d̄ ioseph q̄ iurauit p salutē pharaonis. Et subdit q xp̄s phibuit iurare p creaturas duplici de cā. Prima est ne crederēt aliq̄d dminū esse in creaturis p quo eis reuerentia deberet. Scōa ne iurās falsuz p creaturas crederet se nō peccare. seu ne iuratnes p creaturas crederet se nō peccare. seu ne iurātes per creaturas crederent se nō obligari ad iuramēti cōpletionem. Alia questio. Quis magis obligat. vtruz q̄ iurat p deū vl q̄ iurat p creaturā Et rādet q magis obligatur q̄ iurat p deū. q̄ p deū oīa facta sunt z nō econuerso. Ubi subdit q̄d sit iurare p deū dicēs. q iurare p deū est deū adhibere testē illi⁹ rei q̄ iurat. Silr iurare p creaturā est creatorē ei⁹ testē suū obligare. Añ ꝓm b. Aug. q̄ p lapidē iurat falsum piur⁹ ē. q̄a nō p lapidē iurat sz p ei⁹ creatorē Itē est aliud iuramenū execratiōe vel p execrationē: vt d̄r. si feci illō hoc veniat mihi aut filijs meis. z hoc ē grauissimuz Tertia q̄stio est. Utrū infideles peccent iurādo per

falsos deos. Et rñdet ℔m be. Aug. q̄ si infidelis iurat falsum p falsos deos peccat duplicit̄. Primo q̄a iurauit p quos non debuit iurare. Scō qz iurauit cōtra fidē quā debuit seruare. Quarta questio est. Utrū omne iuramentū sit implendū, Et rñdet q̄ iuramentū incautū. s. qđ vergit in peiorē exitū nō sit implendū ꝫ mutādū. et qui ip̄m nō mutaret peccat dupliciter. Primo qz iniuste iurauit. Scō qz facit qđ nō dz. Ubi subdit q̄ iuramentū sit illicitū triplici ter aut qz iurat qđ in se est vicios̄um. vt adulteriū vel homicidiū. ⁊ tale iuramētū nō est seruandū. Secundo cū q̄s iurat qđ nō est in se vicios̄um. sed p accidēs. vt si q̄s p̄ votū castitatis iurat aliquā accipe in vxorē. vel q̄ iurat aliq̄d omittere qđ i se est bonū. s. nō dare elemosynā alicui indigenti. Quīta q̄stio est Utrū iurans incaute debeat dici p̄iurus. Et rñdet q̄ sic. et hoc nō ideo q̄ nō seruat qđ iurauit. qz tenetur illud mutare vt dictū est in p̄cedentib⁹. sed qz iurauit iniustū reus efficit̄. sicut ille q̄ peierat. Uñ subdit q̄ qualitercūq; iuret̄ iuramentū sp̄ referr̄ ad intētionē recipientis et nō iurātis. Uñ qui fraudulēter iuramentū p̄stat duplicit̄ peccat. Primo qz nomē dī inuanū assumit Scō qz p̄mū dolose nitit̄ decipe Sexta questio est. Utrū peccet ille q̄ cōpellit aliū iurare. Et rñdet q̄ si exigit̄ iuramentuz solū vt fides fiat de re sup̄ qua iurat̄. nō est p̄tm̄ sed humana tēptatio. Si aūt recipiēs iuramentū sciēs aliū falsum iurare. tūc si cōpellit ip̄m iurare mortaliter peccat. Et subdit q̄ ℔m ordinationē sinodi aurelianēsis ad iuramētū dūt hoīes ieiuni accedere nisi esset p̄ pace firmāda. vel vniuersaliter in quibus mora p̄staret piculum. Et tm̄ in speciali.

De sexto et septimo precepto secū de tabule. a

DI. XL f

Sextū p̄ceptū est. Nō desiderabis vxorem p̄rimi tui. Septimū est. Nō cōcupisces domū p̄rimi tui nō seruū. nō ancillā ⁊c̄. Sed videt̄ p̄ceptū de nō cōcupiscendis reb⁹ p̄rimi vnuz esse cū eo. quo dz. nō furaberis. ⁊ p̄ceptū ď nō ꝯcupiscenda vxor evnū esse cū eo quo dr̄. Nō mechaberis. Poterat em̄ p̄ceptū nō furandi in illa generaliter intelligi. vbi de nō cōcupiscenda re p̄rimi p̄cipit̄. ⁊ in eo qđ dictū est nō mechaberis. poterat illud intelligi. Nō cōcupisces vxorē p̄rimi tui. Sed in illis duobus p̄ceptis nō mechādi et nō furandi ip̄a opa notata sunt et p̄hibita. In his ꝙo extremis ip̄a cōcupiscentia. multū ergo differunt illa ab istis. Uñ illi p̄cepto nō mechandi fit supaddit̄o in euāgelio. vbi omnis ꝯcupiscentia mechādi phibetur. Sed cū hic phibeat̄ cōcupiscētia aliene vxoris ⁊ aliene rei. quare dicunt lex cōp̄imere manū ⁊ nō animū. euāgeliū ꝙo ⁊ manū et animū. Illud de lege dicit̄ ℔m cerimonialia nō ℔m moralia Ut

Aug. super Exodum

Quar lex cō p̄mere dicit̄ non animuz sed manū.

qz in lege nō est generalis phibitio omnis mortifere ꝯcupiscentie. vt in euangelio vł ℔m eoz carnalē intelligentiam.

Quid sit littera occidens. b

Bi vero queritur quā dicat apl's litterā occidentē: Ea certe est decalogus qui nō dicit̄ littera occidēs eo q̄ mala sit lex. sed qz phibens p̄tm̄ augeret cōcupiscentiā ⁊ addit p̄uaricationē: nisi liberet gratia. Que gratia nō sic abundat in lege vt in euāgelio. Lex ergo bona est ⁊ tñ occidit sine gratia cū sit virtus peccati que iubet qđ sine gr̄a impleri nō p̄ot Gratia aūt deerat. et ideo littera occidēs erat. Distat aūt euāgelij lr̄a a legis lr̄a: qz diuersa sunt p̄missa. ibi terrena. hic celestia p̄mittunt̄. Diuersa etiā sacramenta qz illa tm̄ significabant. hec ꝯferūt gratiā Precepta etiā diuersa q̄tū ad cerimonialia. Mā q̄tū ad moralia sunt eadē. sed plenius in euāgelio continentur. Audistis decem cordas psalterij vtriq; sexui impositas. que charitate tangende sunt vt vicioꝝ feces occidantur.

De legis ⁊ euangelij distantia.

Jsta est distinctio. xl. ⁊ vltima huius tertij libri. In qua magister post̄ egit de peccatis ad octauū p̄ceptū ptinentib⁹ p̄sequit̄ suū tractatū de p̄ceptis. ⁊ agit de duobus p̄ceptis residuis Et tria facit. Primo em̄ ponit sextū ⁊ septimū p̄ceptū scē tabule. Scō removet quasdā dubitationes de lege. Tertio asserit driam legū. s. mosayce ⁊ euangelice. Primū vsq; ibi. Si ꝙo queri. Secundū vsq; ibi. Distat aūt euāgelij lr̄a. Tertiū vsq; ad finem dis. In spāli sn̄ia magistri stat in trib⁹ ꝓpositionibus quarū p̄ma est hec. Sextū p̄ceptū scē tabule p̄hibet appetitū mechandi. et septimū voluntatē furandi. Hāc magister ponēs dicit q̄ sextū p̄ceptuz scē tabule est. Nō ꝯcupisces vxorē p̄rimi tui. Sed contra illud replicat dicēs. q̄ alicui possit videri. q̄ istud sextū p̄ceptū de nō ꝯcupiscendo vxorē p̄rimi sit idē cū tertio p̄cepto scē tabule de mechando. et q̄ septimū sit idē cū quarto de nō faciendo furtum. Et rñdet q̄ non sunt idem. sed in tertio ⁊ quarto p̄hibent̄ actus exteriorꝭ tm̄. In istis aūt duob⁹ p̄ceptis p̄hibent̄ etiā act⁹ interiores. Sz ꝓtra istud adhuc replicat di. Ex ista solutione habet̄ q̄ i lege veteri p̄hibent̄ tā actus exteriores q̄ etiā interiores. quomodo ergo vex esse pōt quod cōmuniter dicitur q̄ lex cōp̄imat manū nō animū. Et rñdet q̄ lex vetus ⁊ manū et animū cōp̄imit q̄tum ad precepta moralia. Sed dicit̄ tm̄ cōp̄imere manū q̄tum ad cerimonialia. vel pōt dici q̄ in lege veteri nō sic exp̄imitur generalis p̄hibitio cuiuslibet concupiscentie sic̄ fit i euāgelio. ideo dicit̄ lex manuz cōp̄imens. Euangelū ꝙo vtrūq; s. tā manuz q̄ animū cōp̄imit. Secūda ꝓpositio est hec. Littera legis dr̄ occidens non qz insufficienter p̄hibuit. sed qz nō sicut euangeliuz gratiā p̄buit. Hanc magister ponens querit de qua littera intelligitur illud apl̄i. Littera occidit. spiritꝰ vuificat. Et respondet q̄ intelligit̄ de lr̄a decalogi.

vel legis, veteris. que dicit occidere. non ideo q lex mala sit. sed dicitur occidere occasionaliter q ponē do mandata seu phibendo peccata augebat concupiscentiā et addebat ꝑuaricatōnē ꝑcipiendo ea que non possunt impleri sine gratia que tpe legis veteris sicut tpe euāgelij nō abundabat ī litera .i. ipa lex mosayca occasionalit occidere dicebat q ille est intellectus autoritatis aplī. Tertia ppositio ē hec. Lex mosayca multiplicit differt ab euangelica Hāc magister insinuans asserit triplicem differentiam legis antique et noue. quarū prima est. q in antiqua lege tm̄ ꝓmittebant temporalia et terrena. In euāgelio autem terrena et celestia. Secunda est. q sacramenta veteris legis tm̄ significabant gratiā. sacramenta vo noue legis et significant et iustificant. scz conferendo gratiam Tertia est. q in veteri lege fuerunt quedam cerimonialia et in noua non sunt. licet precepta moralia sunt eadē vtrobiq. Et sic imponit magister finem huic tertio libro. ꝛ cetera.

Explicit liber tertius. Sequuntur tituli seu rubrice libri Quarti.

Tituli

His tractatis que ad doctrinā rerū ptinent quib⁹ fruenduz est et quibus vtendū. ⁊ que fruunt̄ ⁊ vtū-tur: ad doctrinā signoꝝ accedamus.

QI. I De sacramentis.
Quid sit sacramentū.
Quid sit signum.
Quo differant signū et sacramentū.
Quare instituta sunt sacramenta.
De dria sacramentoꝝ veterū et nouoꝝ
De circumcisione.
Quod remediū illi habuerunt q̄ fuerunt ante circūcisionē.
De institutione circūcisionis et de causa.
De paruulis defūctis añ diē octauū quo fiebat circūcisio.

QI. II De sacramentis noue legis
De baptismo.
De dria baptismi Johis ⁊ xp̄i.
Quid vtilitatis baptismus iohis habuit.
Si fuit sacramentū baptismus ille.
De forma baptismi Johannis.

QI. III Quid sit baptismus:
De forma baptismi.
Q apli in nomine xpi baptizauerūt.
Si in noīe patris tantū vel spiritussancti possit tradi baptismus.
De institutione baptismi.
Quare in aqua tm̄ fiat.
De immersione quotiens fieri debeat.
Quādo circūcisio amisit vim suam.
De causa institutionis baptismi.

QI. IIII De illis qui suscipiunt sacramentū ⁊ rem. et rē nō sacramentum ⁊ sacramentū ⁊ nō rem.
De ficte accedentibus.
Quō intelligat̄ illud. quotquot i xp̄o baptizati estis xp̄m induistis.
Q passio supplet vicē baptismi et fides et contritio.
Quid pſit baptismus cū fide accedētib⁹.
Quid dimittit̄ in baptismo iustis.
Cuius rei sit sacr̄m baptismus quem recipit iustus.

QI. V Q baptism⁹ eque bon⁹ est a bono vel a malo. datus bono vel malo.
De ptāte baptismi et ministerio.
Que fuit potestas baptismi quā xp̄us potuit dare seruis. ⁊ nō dedit.

QI. VI Quib⁹ liceat baptizare.
Si rebaptizādi sūt ab heretitis baptizati
Q nullus in materno vtero baptizat̄.
Utr̄ baptism⁹ sit cū ꝟba corrupte pferūt̄
De illo q̄ p ludo immergitur.
De responsione patrinoꝝ.
De cathecismo ⁊ exorcismo.

QI. VII De sacramento ꝯfirmatōnis qō non nisi a sūmis sacerdotibus trādi potest.
Que sit virtus huius sacramenti:
Utrū hoc sacr̄m dignus sit baptismo.
Utrū possit iterari.

QI VIII De sacr̄o altaris.
Q huj⁹ sacramenti in veteri testamento fīgura p̄cessit sicut et baptismi.
De institutione huj⁹ sacramenti.
De forma.
Quare xp̄s post aliū cibū dedit hoc sacramentum discipulis.
De sacramento et re.
Q res sacramenti duplex est.

QI IX De duob⁹ mādducādi modis
De errore illoꝝ qui dicunt xp̄i tantū a bonis sumi.
De intelligētia q̄rundā ꝟboꝝ ambiguoꝝ

QI X De hereſi illoꝝ q̄ dicūt corp⁹ xp̄i nō esse in altari nisi i figura vl̄ i ligno
De sanctoꝝ testimonijs quib⁹ ꝓbat̄ verū corpus xp̄i esse in altari.

QI. XI De modo cōuersionis.
Quō dr corp⁹ xp̄i ꝯfici ō substātia panis.
Quare sub alia specie sumat̄.
Quare sub duplici specie.
Quare aqua misceat̄ vino.
Quale corp⁹ dedit xp̄s discipulis in cena

QI. XII Ubi illa accidētia fundēt̄
De fractione ⁊ partibus.
De ꝯfessione berengarij.
Quid ille ptes significent.
Si xp̄us imolat̄ in altari quotidie ⁊ an sit sacrificiū qō a sacerdote geritˉ.
De causa institutionis.

QI. XIII Si hoc sacramentū conficiat̄ ab hereticis vel excōmunicatis.
Quid facit hereticū ⁊ q̄d sit hereticus.

QI. XIIII De penitentia.
Unde dicit̄ penitentia.
Quid sit penitentia.
Quid sit penitere.
De solenni et vnica penitentia.
Q pctā sepe dimittunt̄ p penitentiā.

QI. XV Q plurib⁹ irretit⁹ pctis nō pt ꝛe ō vno penitere nisi ō oib⁹ peniteat
Quib⁹ de causis cōtingūt flagella.
De egiptijs et zodomitis q̄ dicunt̄ temporaliter puniti ne ineternū perirent.
De generib⁹ elemosyne.
Quid sit elemosyna.
Utrū i mortali pctō pmanentes ⁊ largas

elemosinas faciẽtes debeãt dict satisfacẽ
Utrũ bona q̃ fiũt ab aliq̃b⁹ malis valeant ad meritũ vite cũ fuerint ꝓuersi ad bonũ
QI. XVI De tribus in penitẽtia cõsiderandis. s. compunctione. ꝓfessione. ⁊ satisfactione.
Que sit vera satisfactio.
Que sit satisfactio falsa.
De tribus actionib⁹ penitentie.
De multitudine venialiũ que grauant vt vnũ grande peccatũ.
De satisfacttone venialiũ.
QI. XVII Utrũ sine ꝓfessiõe dimittantur peccata.
Si sufficit soli deo cõfiteri.
Q̃ nõ sufficit soli deo ꝓfiteri. si possit sacerdoti confiteri.
An sufficiat cõfiteri laico.
Ad quid valeat cõfessio.
QI. XVIII De remissione quã ꝓtestat sacerdos.
De clauibus.
De vsu clauium.
Si sacerdos potest dimittere peccata vel retinere.
Quomõ sacerdotes dimittũt peccata vel retinent.
Quõ sacerdotes ligant vl̃ soluũt a pctis.
Quõ intelligendũ sit illud. qcũq; solueris sup terrã ⁊c.
Que sint interiores tenebre ⁊ interior macula.
QI. XIX Mñ he claues dãt ⁊ q̃b⁹.
Utrũ p indignos trãsfundat gr̃a dignis.
Quõ intelligendũ sit maledicã bñdictiõibus vestris.
Qualis esse debeat iudex ecclesiasticus.
QI. XX De his q̃ in fine penitent.
De his q̃ pniam non complent.
De illo cui sacerdos indiscret⁹ iniũgit penitentiam.
Q̃ morientibus nõ est imponenda satisfactio sed innotescenda.
Q̃ nõ est penitẽtia negãda vl̃ recõciliatio in necessitate.
Q̃ p̃sbyter nõ recõciliet aliq̃ẽ inconsulto ep̃o nisi in necessitate.
An oblatio eius sit recipienda q̃ currens ad penitentiã p̃uenit̃ morte.
QI. XXI De peccatis que p⁹ hanc vitã dimittunt̃.
De his qui edificiant aurũ. argentũ. lapidem. lignũ. fenũ. stipulã.
De igne purgatorio quo alĩ citi⁹ alĩ tardius purgant̃.
Quid sit edificare lignũ. fe. aut sti.
Quid sit edificare au. argen. la. pre.
Q̃ aliquẽ pe penitet ⁊ si de nõ oi veniali.
Quid sit generalis cõfessio.
Q̃ nemo dz confiteri pctã que nõ fecit.
De pena sacerdotis qui peccata confitentis publicat.
QI. XXII Si pctã dimissa redeãt.
Quid sit sacramentũ et res.
QI. XXIII De sacro vnctõis extreme
De tribus generibus vnctionis.
A quib⁹ fuerit hoc sacr̃m institutũ.
De iteratione huius sacramenti.
QI. XXIIII. De ordinibus ecclesiasticis. ⁊ quot sint.
Quare sunt septẽ.
Quales assumendi sint ad clerum.
De corona et tonsura.
De hostiarijs.
De lectoribus.
De exorcistis.
De acolitis.
De subdyaconibus.
De dyaconibus.
De p̃sbyteris.
Qui dicunt̃ ordines sacri.
Quid apellet̃ ordo.
De nominibus dignitatis et officij.
De episcopo.
De pontifice.
De quadripertito ep̃orum ordine.
De vsate.
De cantore.
QI. XXV De ordinatis ab hereticis.
De symonia vñ dicit̃ ⁊ quid sit.
De his qui a symoniacis ordinant̃ sciẽt vel non.
De hts qui dicunt se emere corpalia ⁊ nõ spiritualia.
De distinctione symoniacorum.
De his qui violenter ab hereticis vel aliis symoniacis ordinant̃.
QI. XXVI De sacramento ꝓiugij
De institutione et eius causa.
Quãdo fm p̃ceptũ et scõm indulgentiam ꝓtractũ sit cõiugium.
Quibus modis accipit̃ indulgentia.
Q̃ nuptie bone sint.
Cuius rei sacramentũ sit coniugiũ.
QI. XXVII Que sunt considerãda in coniugio.
Quid sit coniugium.
De ꝓsensu qui efficit cõiugium.
Quando incipit esse coniugium.
De opinione quorundam qui dicũt cõiu-

giũ nõ esse ante carnalẽ copulam.
Q̃ spõsa potest eligere monasteriũ sine cõ
sensu sponsi.
Q̃ cõiugatus sine cõiugis cõsensu nequit
ꝓfiteri cõtinentiam.
De adulterinis cõiugijs.
Q̃ multipl̃r sponsus et spõsa accipitur.
Que spõsa sit vidua mortuo spõso ⁊ q̃ nõ
DI. XXVIII Si ꝯsensus d̃ futuro
etiã iuramento firmatus faciat cõiugiuꝫ
De his que ꝑtinent ad substantiã ⁊ ad de
corem sacramenti.
Utrũ cõsensus ille q̃ facit matrimoniũ sit
de carnali copula. an de cohabitatione.
an de alio.
Quare de latere viri formata est mulier.
DI. XXIX Q̃ nõ est ꝯsensus legi-
timus vbi est coactio.
DI. XXX De errore q̃ euacuat cõ
sensum.
De cõiugio Marie et Joseph.
De finali causa coniugij.
Q̃ malus finis nõ cõtaminat sacramentũ
DI. XXXI De trib⁹ bonis cõiugij.
De duplici sepatione.
De his q̃ ꝓcurant venena sterilitatis.
Qñ sint homicide q̃ ꝓcurãt abortũ.
De excusatiõe coitus q̃ fit ꝑ bona cõiugij
De indulgentia qnã facit apostolus.
De malo incontinentie.
De carnis delectatione q̃ pctm̃ sit vel nõ.
DI. XXXII De solutione carnalis
debiti.
De ꝯtinentia ex cõmuni ꝯsensu seruanda
Qñ cessandũ sit a coitu.
Quib⁹ tꝑibus nõ sint celebrande nuptie.
DI. XXXIII De diuersis legib⁹ cõ
iugij.
Utrũ Johis virginitas sit p̃ferenda casti
tati abrae.
Que erat cõsuetudo ꝯiugij sub lege.
Cui licebat tunc plures habere vel non.
DI. XXXIIII De ꝑsonis legitimis
De frigidis separandis vel nõ.
De his q̃ maleficijs ipediti coire nequeũt
De furiosis.
De his q̃ dormiũt cũ duabus sororibus.
Q̃ nõ est dimittenda vxor ꝓ aliqua macu
la corporis.
DI. XXXV De iure viri et mulieris
Q̃ fornicatoriaꝫ nequit dimittere vir nisi
ip̃e expers fuerit fornicatõis ⁊ ecõuerso
De recociliatiõe eoꝝ qui ꝓpter fornicati-
onem separant̃.
De illis q̃ ante ꝯiunctionẽ se polluerũt ꝑ
adulterium.
De seruis.
DI. XXXVI Utrũ ꝓpter extremã
ꝯditionem possit fieri sepatio.
De copulatione serui et ancille diuersorũ
dominorum.
De viro q̃ se fac̃ ꝟuũ vt diuidat̃ ab vxore
De etate cõtrahentium.
DI. XXXVII In quibus ordinib⁹
nequeat cõtrahi matrimoniũ.
De interfectoribus suarũ cõiugum.
DI. XXXVIII De votis et de vo-
torũ differentia.
De illis q̃ post longã captiuitatẽ redeunt
DI. XXXIX De dispari cultu.
De ꝯiugio fidel̃ ⁊ infidel̃ ⁊ duoꝝ ĩfideliũ.
De fornicatiõe spiriruali ꝓpt̃ quã dimit-
ti coniunx potest.
Pro q̃b⁹ pctis possit fieri sepatio vel nõ.
Quãdo licet fideli aliã ducere vel nõ.
Utrũ cõiugium inter infideles sit.
Quod cõiugium sit legitimum.
DI. XL. De cognatione carnali.
De cõputatiõe graduũ cõsanguinitatis.
Quare sex gradus cõputant̃.
De dispẽsatõe gregorij hita ad anglicos.
DI. XLI De gradib⁹ affinitatis.
De varijs traditionib⁹ affinitatis.
Si cõiugium sit inter eos qui nota cõsan-
guinitate diuiduntur.
Quibus ꝑsonis testificãtibus sint dirimẽ
da coniugia.
Quid sit fornicatio. et quid stuprũ.
Quid adulteriũ ⁊ quid incestus.
Quid raptus.
DI. XLII De spirituali cognatõe
Qui sint filij spirituales.
De copula spũaliũ vel adoptiuoꝝ ⁊ natu
De copula filioꝝ q̃ an- (raliũ filioꝝ.
te cõpaternitatẽ vel post nati sunt.
Si cui liceat duas comatres ducere vnaꝫ
post aliam.
Si vir ⁊ vxor simul tenere valeant puerũ
De secũdis ⁊ tertijs ⁊ deinceps nuptijs.
DI. XLIII De resurrectionis ⁊ iu
dicij conditione.
De voce tube. De nocte media.
De libris qui tunc apientur.
De memoria electoꝝ si tunc preterita ma-
la teneat.
Quomodo intelligit̃ xp̃s iudex viuorum
et mortuoꝝ.
De his qui viui reperient̃.
DI. XLIIII De etate et statura re-
surgentium.

Q̃ resurget q̃cq̃d fuit de substãtia ⁊ natura corpis ⁊ si nõ in eadẽ parte corpis.
Q̃ sine omni deformitate resurgent.
Utrũ reproboꝝ corpa cũ deformitatibus resurgant quas hic habuerunt.
Q̃ non consumenť maloꝝ corpa que tunc ardebunt.
Si demones corpali igne cremabunť.
Si aĩe sine corpib⁹ sentiũt ignẽ materialẽ
De abortiuis fetibus et monstris.
DI. XLV De diuersis animarũ receptaculis post mortem.
De suffragijs defunctoꝝ.
De officijs sepulture.
De duobus eque bonis quorũ alter post mortẽ plura habet auxilia.
Quib⁹ suffragijs iuuabunť in fine repti.
Quõ sancti et glorificati ⁊ angeli audiunt p̃ces supplicantiũ ⁊ intercedũt ꝓ eis.
DI. XLVI Si valde malis p̃stať mitigatio pene.
De occulto iudicio dei.
De iusticia ⁊ misericordia dei.
Quare quedã opa dicunť iusticie quedaꝫ misericordie vel bonitatis dei.
Quõ vniuerse vie dñi dicunť misericordia et veritas.
DI. XLVII. De sententia iudicij.
Q̃ sancti iudicabũt ⁊ quomodo.
De ordinibus eoꝝ qui erunt in iudicio.
De ordine iudicij ⁊ ministerio angelorũ.
Si post iudiciũ demones p̃erunt hominibus ad puniendum.
DI. XLVIII De forma iudicis.
Qualis apparebit forma serui.
Quare scd̃m formã serui dicitur xp̃us suscitaturus corpora.
De loco iudicij.
De qualitate luminarium et tẽporis post iudicium.
DI. XLIX De differẽtia mãsionũ in celo et in inferno.
Si quid ibi cognoscit̃ ab aliquo qd̃ nõ inligant omnes.
De parilitate gaudij.
Si maior sit beatitudo sctõꝝ p⁹ iudiciũ.
DI. L Si mali in inferno peccabũt.
Quare dicuntur tenebre exteriores.
Si damnatoꝝ anime noticiã habeant eorum que hic fiunt.
De lazaro ⁊ diuite.
Si boni et mali inuicem se videant.
De chaos inter bonos ⁊ malos.
Utrũ visa impiorum pena minuat vel augeat gloriam bonoꝝ.

Incipit liber quartus de sacramentis ⁊ signis sacramẽtalibus.

a

Samaritanus em̃ vulnerato appropiãs curationi ei⁹ sacramẽtorũ alligamenta adhibuit q̃ cõtra originalis peccati et actualis vulnera. sacramentorũ remedia deus instituit. De quibus quatuor primo cõsiderãda occurrũt. Quid sit sacramẽtũ? Quare institutũ. In q̃bus ꝯsistat ⁊ ꝯficiať. Et q̃ sit distantia int̃ sacramẽta veteris ⁊ noue legis.

DI. I

De sacramẽtis vbi q̃ttuor cõsiderãda sunt.

Quid sit sacramentũ.

b

Sacramentuꝫ est sacre rei signũ. Dicit̃ tñ sacramentũ etiaꝫ sacrũ secretũ. sicut sacramentũ diuinitatis. vt sacramentũ sit sacrũ signans. et sacrũ signatũ. ꝑ nũc agit̃ de sacr̃o ꝑm q̃ est signũ. Itẽ sacramẽtũ est inuisibilis gratie visibilis forma. Signũ v̄o est res p̃ter speciem quã ingerit sensibus aliq̃d aliud ex se faciens in cognitionẽ venire. Signoꝝ v̄o alia sunt naturalia. vt fum⁹ significans ignem alia data. Et eoꝝ q̃ data sunt. quedã sunt sacr̃a quedã nõ. Om̃e em̃ facr̃m est signũ sed nõ ecõuerso. Sacr̃m ei⁹ rei silitudinẽ gerit cui⁹ signũ est. Si em̃ sacramenta nõ haberent similitudinẽ reꝝ quaꝝ sacramẽta sunt: ꝓprie sacramẽta nõ dicerenť. Sacramentũ em̃ ꝓprie dicit̃ qd̃ ita signuꝫ est gr̃e dei. et inuisibilis gr̃e forma. vt ipsius imaginẽ gerat ⁊ causa existat. Nõ ergo significandi tm̃ gratia sacr̃a instituta sunt. ꝑ etiã sanctificãdi Que em̃ significãdi gratia tm̃ instituta sunt solũ signa sunt. ⁊ non sacr̃a. sicut fuerũt sacrificia carnalia. et obꝑuãtie cerimonialis veteris legis. q̃ nũq̃ poterãt iustos facere offerentes. Quia vt ait apl̃s. Sanguis hircoꝝ et thauroꝝ ⁊ cinis vitule aspsus. inq̃natos sanctificabat ad emũdationẽ carnis. nõ anime. Nã inq̃natio illa erat ꝯtactus mortui. Un̄ Aug. Nihil aliud inteiligo inq̃nationẽ quã lex mũdat nisi ꝯtactũ mortui hois. quẽ q̃ tetigerat immũdus erat septẽ dieb⁹. sed purificabať ꝑm legẽ die tertio ⁊ septimo et ita mũdus erat vt iam intraret i tẽplũ. Mũ-

Aug. i li. x. de ciui. dei.

Aug⁹. in li. de doctrina xp̃iana. q̃d sit signum.

Quod differant signũ ⁊ sacramentũ

Quid ꝓpre d̃r sacr̃mẽtũ.

Qd̃ legalia meli⁹ dicunť signa q̃ sacr̃menta.

Ad hebre: 9 Cap

Numeri 19 Cap

dabant etiã interdum a corpali lepra illa legalia. Sed nunq̃ ex operibus legis aliquis iustificatus est. vt ait apostol⁹. etiã si in fide ⁊ in charitate fierent. Quare? quia imponit ea deus in seruitutẽ. nõ in iustificationez ⁊ vt figura futuri essent. volens sibijpsi potius offerri ea q̃ ydolis. Illa ergo signa erãt. sed tamen sacramẽta. lz minus ꝓprie in scripturis sepe vocant̃. qꝛ signa erãt rei sacre quã vtiq̃ nõ p̃stabant. Illa aũt apl's opa legis dicit que tm̃ significandi gr̃a vel in onus instituta sunt.

Aug. super epistolaz ad hebreos.

Que dicant̃ opa legis.

De causa institutiõis sacr̃oꝝ. c

Triplici autem de causa sacramẽta instituta sunt. ꝓpter humiliationẽ. eruditionẽ. exercitatõnẽ Propter humiliationẽ quidẽ vt dũ hõ in sensibilib⁹ rebus que natura infra ip̃m sunt ex p̃cepto creatoris se reuerendo subijcit. vt ex hac humilitate et obedientia deo magl placeat. et vt apud eũ mereat̃ cui⁹ impio salutem querit in inferiorib⁹ se. et si nõ ab illis sed ꝑ illa a deo. Propter eruditionez etiã istituta sunt. vt ꝑ id qd̃ foris in specie visibili cernit̃ ad inuisibilẽ virtutẽ que intus est agnoscendã mens erudiat̃. Homo em̃ qui añ pctm̃ sine medio deũ videbat. ꝑ pctm̃ adeo habuit vt nequaq̃ diuina nequeat capere nisi humais exercitat⁹ Propter exercitationẽ sil'r instituta sunt. qꝛ cũ homo ociosus esse nõ possit ꝓponit̃ ei vtilis ⁊ salubris exercitatio in sacramentis q̃ vanã ⁊ noxiam declinet occupationez. nõ eniz facile capit̃ a tẽptatore q̃ bono vacat exercitio. Unde Hierony. monet. Semꝑ aliquid boni opis facito vt te occupatum dyabolus inueniat.

Prima cã.

Secunda

Tertia rõ.

De triplici genere exercitatõis d

Sunt aũt exercitationũ tres species. vna ad edificatõnẽ anime ꝑtinet. alia ad corpis fomentũ. alia ad vtriusq̃ subuersionẽ Cum igitur absq̃ sacramentis quibus nõ alligauit potentiaz suam deus homini gratiam donare possz predictis de causis sacramenta instituit. Duo autem sunt in quibus sacramentuz cõsistit. scz verba. ⁊ res. Uerba vt inuocatio trinitatis. res vt aqua oleum ⁊ hmõi.

In q̃b⁹ consistit sacramẽtum.

De differentia sacramentoꝝ veterum et nouoꝝ. e

Iam videre restat differentiã sacramentoꝝ veterũ et nouorũ vt sacramenta vocemus q̃ antiquitus res sacras signabant. vt sacrificia ⁊ oblatiões et huiusmodi. Eorum autem differentiaz breuiter Aug⁹. assignat dicens. qꝛ illa promittebant tantũ ⁊ significabant. hec autẽ dant salutem.

De circumcisione. f

Fuit tamẽ inter illa sacr̃a sacr̃m quoddã. s. circũcisionis idẽ cõferens remediũ cõtra pctm̃ qd̃ nunc baptismus. Uñ Aug. Ex quo instituta ẽ circũcisio in populo dei que erat tũc signaculum iusticie fidei. ad purgationez valebat magnis ⁊ ꝑuulis originalis veterisq̃ peccati. sicut baptism⁹ ex illo valere cepit ad innouationẽ hois. ex quo institut⁹ est Itẽ Beda Idẽ salutifere curationis auxiliuz circũcisio in lege cõtra originalis peccati vulnus agebat. qd̃ baptismus agere reuelate gratie tp̃e consueuit. excepto q̃ regni celestis ianuã nõdum intrare poterãt Tamen in sinu abrae post mortẽ requie beata consolati supne pacis ingressum spe felici expectabant. His apte tradit̃ ꝑ circũcisionẽ ex quo instituta fuit. s. remissionem peccati originalis ⁊ actualis paruulis ⁊ maioribus a deo prestitam. sicut nunc ꝑ baptismum datur.

Aug. ad valeriũ ꝯtra iulianum.

Beda super euangelium

De viris qui fuerũt ante circũcisionẽ et de feminis que fuerunt ante et post. g

Querit̃ etiaz de viris qui fuerunt ante circũcisionẽ. ⁊ d̃ feminis q̃ fuerunt ante et post. qd̃ remediũ cõtra pctm̃ habuerit? Quidã dicũt sacrificia ⁊ oblatiões eis valuisse ad remissiõez pcti Sz meli⁹ est dicere illos q̃ d̃ abraã ꝓdier̃t ꝑ circũcisionẽ iustificatos. mulieres v̄o ꝑ fidẽ ⁊ opationẽ bonã. vl' suã si adulte erãt vel parentũ si paruule. Eos v̄o q̃ fuerunt añ circũcisionẽ ꝑuulos in fide parentũ. parentes v̄o ꝑ virtutẽ sacrificioꝝ. s. quã itelligebant spiritualiter in illis sacrificijs iustificatos. Uñ Greg. Qd̃ apud nos valet aqua baptismi. hoc egit apud veteres vel ꝓ ꝑuulis sola fides. vel ꝓ maiorib⁹ v̄tus sacrificij. vel ꝓ his q̃ ex abrae stirpe ꝓdierunt mysteriũ circũcisionis.

Greg⁹. in moralibus.

De institutione et causa circumcisionis. h

Hic dicēdum est in

quo instituta fuerit circūcisio. Et quare ꝛ cur mutata p baptismū? Abraā primꝰ mādatum circūcisionis habuit ad pbationē obedientie. nec ei soli precepta fuit circūcisio sed et semini eius. i. oībus hebreis. q̄ fiebat ſm legē octauo die lapideo cultro in carne p̄pucij. Data aūt fuit circūcisio pluribus de causis. s. vt p obedientiā mandati abraam placeret deo. cui p p̄uaricatōez adā displicuerat. Data etiā fuit in signuz magne fidei abrae qui credidit sē habituꝝ filiū in quo fieret benedictio oīm. Deinde vt hoc signo a ceteris nationibꝰ discerneretur populus ille. In carne vo p̄pucij iō iussa est fieri circūcisio. qz in remediū instituta est originalis peccati quod a parentibus trahimus p cōcupiscētiā. que in parte illa magis dominaf. et qz in pte illa culpam inobedientie primus hō sensit. decuit vt ibi signū obedientie acciper.

Quare i carne prepucij

Quaf data fuit circumcisio.

Quaf die. viij. ꝛ petrio cultro. i

Fiebat aūt octaua

die et petrino cultro. qz et in resurrectōne cōmuni octaua die etate futura p petram xp̄m omnis ab electis abscidef corruptio ꝛ p xp̄i resurrectionē octaua die factā circumcidif a peccatis anima cuiuscz in euz credētis. due ergo res sunt illiꝰ sacrāmēti.

Quare in baptismum mutata sit circumcisio. k

Ideo autem muta

ta est circumcisio p baptismū. quia sacramentū baptismū communiꝰ est ꝛ pfectius quia pleniori gratia accumulatū. Ibi em̄ peccata solum dimittebanf sed nec gratia ad bene operandū adiutrix. nec virtutum possessio vel augmentū ibi p̄stabatur vt in baptismo. vbi nō tantūmodo abolētur peccata sed etiā gratia adiutrix confertur ꝛ virtutes augentur. Unde aqua refectōnis vel regenerationis dr. qz aridos fecūdat. etiā fructificantes ampliori vbertate donat. qz quātūcūcz p fidē ꝛ charitatē aī habitā aliquis iustꝰ ad baptismū accedit. vberiorē ibi recipit gratiā. ſ nō ita i circūcisione. Un abrae p fidem iā iustificato signaculum tm̄ fuit. nihil ei intus obtulit.

De paruulis defunctis ante diem octauum. l

Bi vero querif de

paruulis qui añ diem octauū moriebātur anteqz fiebat circūcisio ex lege. Utz salua rentur vel nō? Idē pōt responderi qđ sentitur de puulis ante baptismū defunctis quos pire constat. Un Beda. Qui nūc p euangelium suum terribiliter ꝛ salubriter clamat Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto nō intrabit in regnuz dei. ipse dudum clamat p suā legem. anima cuius p̄pucij caro circūcisa non fuerit peribit de populo suo. quia pactum meuz irritū fecit. Forte tamē sub lege ingruēte necessitate mortis ante octauum diem circūcidebant sine peccato filios. sicut mō fit in ecclesia de baptismo.

Beda.

In precedentibus libris magister determinauit ō rebus. Hic vo in hoc quarto determinat de signis sacramētalibꝰ. Et diuidif iste liber in duas ptes principaſr. Primo em̄ determinat de sacramentis. Scō de resurrectōez de glōria resurgentiū. ꝛ boc in p̄ncipio. xliij. distin. que incipit ibi. Postremo de ꝺditione resurrectiōis. Prima ps adhuc diuidif in duas. In p̄ma determinat de sacrīs in generali. Secūdo p̄sequif de sacramentis in spēciali. et boc in principio secūde distinctiōis. ibi. Jaz ad sacra. In prima igif pte que est prima distinctio huius quarti libri magister tria facit. Nam p̄mo ponit sacramenti diffinitionē. Secūdo insinuat sacramentoz causam et necessitatē et eoz integritatem. Tertio declarat quō circūcisio inter sacramenta vēteris legis maiorē inter alia cum sacramentis noue legis habeat assimilationē. Primum facit a p̄cipio distinctiōis vsqz ibi. Tripliciter aūt de causa. Secūdū ab inde vsqz ibi. Fuit tū inter illa. Tertiū vsqz ad finez distinctionis. In spāli sniā magistri stat in tribꝰ ꝓpositionibus quarū prima est hec. Sacramentuz est gratie inuisibilis forma visibilis eiusqz similitudinem gerens cuius est signū causaqz existens. Hanc magister ꝓbans ꝓponit primo sub parabola sanctuari. q̄ saluator humano generi p incarnationez apropinquans sacramentalem medicinā adhibuit. ꝛ cōtra peccatoz vulnera instituit sacramentoz remedia. Circa que sacramenta quatuor considerare intendit. s. sacramenti diffinitionē institutionē integritatē ꝛ distinctionem. Postea diffinit sacramentū dicens. q̄ est sacre rei signū. Quis etiā possit dici sacrāmentū sacrum secretum vel sacrū signans seu signatum. Intendit autem magister de eo nunc scōm qđ est signum. Diffinit etiam aliter dicens. Qz est inuisibilis gratie visibilis forma. Ad declarationē autez prime diffinitionis. oñdit qđ sit signuz. qz est res p̄ter speciē quā sensib⁹ ingerit faciens aliud er se i cognitionē venire. Ad complementuz autē diffinitōis sacramenti. diuidit signū qz quoddā est naturale naturaliter significās. vt fumus respectu ignis. quoddā vero est datum ex institutiōe repntans. ꝛ tale signū ē sacrm. Jtē signuz datuz. quoddā vo nō gerit

Sacramentuz

Ostendit quid sit Signuz

ſui ſignati ſimilitudinē. quoddā ℞o rei cuius eſt ſignū gerit ſimilitudinē. ⁊ tale ē ſacramentū. Item ſignū gerēs ſui ſignati ſimilitudinē. quoddam ē ſignū tm̄. quoddā vero eſt ſignū ⁊ cauſa. ⁊ tale ſignū ē ſacramentū. Ex quibus habeť pfecta ſacrāmēti diffinitio. ſ. inuiſibilis gratie viſibilis forma. ita vt imaginē gerat et cauſa exiſtat/et ideo ſacrāmēta veteris legis que ſolum ſignificabāt nō ſunt nec dicunť ꝓprie ſacrāmēta. Scōa ꝓpoſitio ē hec. Sacramēta triplici de cauſa ꝓmulgata exiſtunt et in rebus ⁊ in verbis ꝓncipaliter cōſiſtūt. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit q triplex fuit cauſa ſeu rō inſtitutionis ſacramentoꝝ. Prima quidē fuit humiliatio hominis. qz p ſacramenta rebus corporalibꝰ que natura ipſo homine inferioza ſunt ſubditur. Scōa ē eruditio. qz hō de viſibilibus p ea eruditur. Tertia ℞o exercitatio vt ociositas et occupatio noxia vitaretur vbi ſubdit q quedam exercitatiōes ad bonū corpis ſunt. quedā ad bonū aīe. quedā ℞o ad vtriuſq; detrimentū ordinanť. Addit etiā q deus ſine ſacramētis potuit hoīem iuſtificare ſeu ſaluare. qz eis ſuam potentiā nō alligauit. Tamē ex dictis cauſis ſacramenta inſtituit. Poſtea ponit ſacramentū integritatem dicēs q ſacramenta ex duobꝰ ꝓſtant. ſ. ex rebꝰ et verbis. Vltimo diuidit ſacramenta dicēs q quedam ſunt ſacramenta vetera que ſignificāt ⁊ ꝓmittunt ſolū. quedā ℞o ſunt noua q ſignificāt ⁊ cauſāt ſalutē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Inter ſacra veteris legis ſola circūciſio originalē culpā delebat. ⁊ tamē celeſtis regni ianuā non apiebat. Hanc magiſter ponens ꝓponit ꝑmo q ſacrm circūciſiōis q̄uis ſit idē cū ſacramentis veteribus. tū antiquis idē remediū ꝓferebat contra pctm̄ qđ mō baptiſmus. nō tamen apiebat ianuā regni celeſtis qđautoritatibꝰ ꝓfirmat Poſtea q̄rit qđ remediū habebāt viri ꝓtra pctm̄ añ c rcūciſionē ⁊ femie añ ⁊ pꝰ. Et rñdet q hi q̄ de ſtirpe Ade deſcēderūt p circūciſionē iuſtificabanť. qui añt añ circūciſionē fuerūt puuli i fide pentū iuſtificabanť. Parētes ℞o ℞tute ſacrificioꝝ. Mulieres añt añ circūciſionē ⁊ pꝰ p fidē ⁊ opationē bonā. p ſuaz ſi erant adulte. vel p fidē parētū ſi erāt puule. qđ ꝓfirmat autoritate b. Greg. Poſtea determinat de inſtitutione circūciſiōis q̄tū ad quatuor. oñdēs cui data ſit qz abrae ⁊ ꝓñr ſemini ſuo. Scōo quare data ē qz ꝓpter tria. ſ. i meritū obediētie. i ſignū fidei magne. ⁊ i diſtinctionē ꝑſōn iudaici a ceteris gentibus Tertio in q̄ pte fiebat. certe i carne ꝑpucij Et dupli ci rōne ꝑmo qz ꝓcupīa p quā pctm̄ originale ꝓtrabitur a pentibꝰ i cuiꝰ remediū inſtituta eſt circūciſio. i illa pte magis dominať. Scōa vt in illa hō ſignum obedientie accipet in qua ꝑmꝰ hō culpā inobediētie ꝑmo ſenſit. Quarto oñdit quo tpe ⁊ quo inſtro certo. dicens q octauo die ⁊ lapideo cultello. ⁊ hoc ad deſignādū duo. Primo reſurrectionez carnis cōemi octaua etate finiendaz p petrā xp̄m. in quo omnis corruptio ab electis tolleť Scōo octaua die facta eſt p quam dīa cuiuslibet in ipſum credētis circumcidi tur a peccatis. Ex q̄bus cōcludit q ſunt due res huius ſacrāmēti. Poſtea dicit q ideo circūciſio p baptiſmū mutata eſt qz ſacrm baptiſmatis eſt communis et pfectus. in circūciſione ſolūmō peccata dimittebanť nihil tamē cōferebať. In baptiſmo nō ſolū peccata abolenť ſed etiā gr̄a ad opanciū bonū ⁊ bñ ādiuuans et virtutū poſſeſſio ⁊ argumentum cōfertur Vltimo querit vtrum puuli q̄ moziebanť ſine circūciſione añ octauū diem ſaluabanť Et rñdet q nō ſicut nec mō ſine baptiſmo. ex quo patet neceſſitas circūciſionis. Subdit tñ q forte ꝓpter neceſſitatez licebat ante octauuz diem circumcidi. igiť rť. Et tñ in ſpeciali.

De ſacramentis noue legis. a

Iam ad ſacra menta noue legis accedam⁹ que ſunt baptiſmus. ꝓfirmatio. panis benedictōnis. i. eu chariſtia. penitentia. vnctio extrema. ordo. coniugium. Quoꝝ alia remediū contra peccatum ꝓbent et gratiam adiutricem conferunt. vt baptiſmus. alia i remedium tantum ſunt. vt coniugiuz. alia gratia ⁊ virtute nos fulciunt vt euchariſtia ⁊ ordo. Dī. b

Quare mox poſt hominis caſum nō fuerunt inſtituta. b

Bi vero queritur quare non fuerit hec ſacramenta inſtituta mox poſt hominis lapſum. cū in his ſit iuſticia et ſalus: Dicim⁹ q nō ante aduentū chriſti qui gratiam attulit gratie ſacramēta fuiſſe danda. que ex ipſius morte et paſſione virtutem ſortita ſunt. Chriſtus autē venire noluit anteq̄ hō de lege naturali ⁊ ſcripta ꝓuinceret. qđ neutra iuuare poſſet.

Qđ ſacramentū coniugij fuit ante peccatum. c

Fuit tamen coniugium ante pctm̄ inſtitutū. nō vtiq; p remedium. ſed ad ſacramētū et ad officiū. poſt peccatū vero fuit ad remediū cōtra carnalis cōcupiſcentie corruptelā. ō quo ſuo loco tractabimus.

De baptiſmo. d

Nunc vero de baptiſmi ſacro videam⁹ qđ inť noue gr̄e ſacrāmēta primū eſt. Baptiſmū xp̄i Johānes ſuo baptiſmo p̄nūciauit. q̄ ꝑmus baptiſaſſe legiť. ꝟ in aqua. non in ſpū. ſicut ipe ait. Ego baptizo vos i aqua. i. in pniam. Sola em corpa abluebat. a pctis vo nō mundabat Baptiſmꝰ Johis erat in pniam nō in remiſſionem. baptiſmus vero xp̄i in remiſſionem Quia Johannes baptizās homines ad penitentiā vocabat. et quos baptizabat penitere docebat. Fm illud Veniebāt ad Johannem in iordanem confitentes peccata ſua. Sed in baptiſmo Johan

de baptiſmo Johannis. De differentia baptiſmi xp̄i ⁊ Johis

nis non dabat peccatoꝝ remissio que data est in christi baptismo.

Quid vtilitatis habebat baptismus Johannis. e

Ad quid ergo vtilis erat baptismꝰ Johannis?

Quia homines vsu baptizandi ꝓparabat ad baptismum christi. Sed queritur quare dictus est baptismus Johannis. sicut veritas dicit baptismus Johannis vñ est? Quia ibi Johannis operatio tm̃ visibilis erat exterius lauantis nō inuisibilis gratia dei virtutis operantis interius. Sed tamen et illa Johannis operatio a deo erat: ⁊ baptismus ille a deo erat nō ab homine sz hominis dictus est. qz nihil gerebat quod non ageret homo. Si vo queritur an sacramentu fuerit? Satis potest concedi ex eo sensu quo legalia signa dicunt sacramenta. Significabat em̃ baptismus Johānis esse rem sacramenti scz baptismum christi qui non tm̃ est penitentie sed ⁊ remissionis peccatorum.

Quar dictꝰ est baptismꝰ Johannis.

Si fuerit sacramētū baptismus ille

De forma baptismi Johannis: et et de baptizatis ab eo. f

Hic considerandū

est si baptizati a Johanne iterum baptizati sunt baptismo xp̃i. et qua forma verborum vsus sit Johannes. Illi q̃ baptizati sunt a Johanne nesciētes spiritumsanctū esse ac spem ponentes in illius baptismo. postea baptizati sunt baptismo xp̃i. Baptismus autem Johannis in nomine venturi tradebatur. Unde Hierony. sup Johelem. Qui dicit se in christum credere. et nō credit in spiritumsanctū. nōduz habet claros oculos. Unde baptizati a Johanne in nomine venturi. i. domini Jesu. ḋa dixerunt. Sed neq; si spiritussanctꝰ est audiuimus. iterū baptizabant. imo verū baptisma accipiebāt Illi vo qui spez nō posuerunt in baptismo Johannis. ⁊ patrem et filiū et spiritumsanctū credebant. nō baptizati fuerūt. sed impositione manuū ab apostolis sup eos facta spiritūsanctū receperunt. Alij vero qui nō ita credebāt. baptizati sunt baptismo xp̃i. vt ꝓdictū est. Unde Hieronymus. Qui spiritū sanctuz nesciebāt cum baptismū a Johanne acce/ ceperunt. iterum baptizati sunt baptismo christi vt ꝓdictum est. ne quis ex iudeis vel gentibus putaret aquam sine spiritus sancto ad salutem posse sufficere. De hoc etiam Ambrosius in. j. li. de spiritusancto ait. Quidam negauerunt se scire spiritum sanctum cum baptizatos se dicerēt baptismo Johannis. qui aduenientis Jesu nō in suo baptizauit nomine. Isti ergo quia nec in christi nomine. nec cum fide spiritus sancti baptizati fuerant. non potuerūt accipere baptismi sacramētū. Baptizati sūt ergo in nomine christi. nec iteratū est i his baptisma sed nouatum.

Amb. in li. de spūsctō.

Hieron y.

Dic nō tenet magist.

Dicero. i epi ola de vni⁹ coꝛis viro.

Jsta est distinctio secunda huius quarti libri. In qua magister postq̃ determinauit de sacramētis in cōmuni tā veteris q̃ noue legis. hic agit de sacramētis noue legis in speciali. Circa qđ tria facit. Primo enim numerū sacramentoꝝ noue legis et eoꝝ efficatiā oñdit. Scđo qñ ⁊ ad quid ꝓiustum institutū sit. subdit. Tertio q̃ baptismꝰ iohānis ꝓnunciauit baptismū xp̃i. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. Fuit tm̃ cōiugium. Scđm vsq; ibi. Nūc vo de baptismi sacramento videam⁹. Tertiū vsq; ad finē dis. Jn spāli snia magistri stat i trib⁹ ꝓpositionib⁹. quarū prima est hec. Septē sunt noue legis sacramenta. quoꝝ aliqua dimittunt peccata. ⁊ gratiā adiutricē cōferunt. aliqua i remediū tm̃ sunt. aliqua gr̃a et virtute nos fulciunt. Hanc mgr̃ insinuans ꝓponit ꝑmo septez esse sacramenta noue legis ⁊ ea enumerat. quoꝝ quedā in remediū dicit fore instituta vt cōiugium. Aliqua vo in remedium cōtra pctm̃ vt. s. gratiā adiutricē cōferant vt baptismus. Aliqua vo gr̃a et virtute nos fulciunt. vt eucharistia. alia vo ad vtrūq;. Postea dicit q̃ qz ista sacr̃a salutis collatiua nō debuerūt añ tp̃us salutis. i. añ tp̃s xp̃i institui. a cuius passione ēt morte vtrtem sortita sunt. Subdit aūt q̃ xp̃s venire distulit: donec homo ꝺ ūsufficiētia legis vere et legis scripte cōuinceretur. qz neutra earū adiuuare posset. Secunda ꝓpositio est hec. Cōiugiū ante pctm̃ fuit ūtitutū ad generationis officiū. postea vo fuit datum in remediū. Hanc magister insinuās dicit q̃ cōiugium fuit añ pctm̃ institutū in officiū et sacr̃m. postea vo in remediū. Tertia ꝓpositio est hec Baptismus Johis exterius corpus lauabat. sed interi⁹ gr̃az nō cōferebat. Hanc mgr̃ insinuans dicit q̃ baptismꝰ iohannis prenunciabat baptismuz christi. a quo tamē differebat. quia baptismus Johannis fuit in aqua solum. ⁊ ad christi baptismū prepar ās ⁊ disponēs. non autem remissionem peccatorum dabat Sed baptismus christi fuit in aqua ⁊ spiritusancto et in ipo conferebat remissio peccatorū. Postea ꝓponit bulus baptismi cōditiones. et primo q̃tū ad vtilitatez. Utilitas em̃ fuit ꝓparatio ad baptismū xp̃i. Secundo q̃tū ad nominationē qz dictus est baptismꝰ iohānis eo q̃ nihil ibi gerebat. qđ iohes nō faceret Tertio q̃tū ad genus. qz pōt large dici sacr̃m co q̃ rē sacramenti. i. xp̃i baptismū significabat. Ultio querit Utrū baptizati a btō Johāne iterū sunt baptizandi baptismo xp̃i. et subdit qua forma verboꝝ baptizabat iohes. Et r̃ndet q̃ illi qui spem ponebant in baptismo iohis ⁊ pfectā fidē de diuis ꝑsonis habebāt nō sunt. s. iterū baptizandi. sed cōfirmati ꝑ apl̃oꝝ manuū impositionē receperunt spm̃sanctū. Illi vo qui spem non ponebant in baptismo iohis ⁊ pfectā fidē diuinaꝝ ꝑsonarū nō habebant. tales fuerūt ite rū baptizati baptismo xp̃i. Ad scđm r̃ndet q̃ iohes baptizabat in noīe futuri. Et tm̃ in speciali.

Quid sit baptismus. a

DI. III

Post hec vi-
dendū est quid sit baptism⁹
et que sit forma. et quādo in-
stitutus. ⁊ causa institutōis?
Baptism⁹ dicitur intinctio. i. ablutio cor
poris exterior facta sub forma verborū p̄-
scripta. Si em̄ ablutio fiet sine verbo. non
est ibi sacramentū. Sed accedente verbo
ad elementū. fit sacramentū. nō vtiq; ip̄m
elementū fit sacramentū. sed ablutio facta
in elemēto. Unde Aug. Uerbo baptisma
consecrat̄. detrahe verbū: ⁊ quid est aqua
nisi aqua. accedit verbū ad elementū. ⁊ fit
sacramentū. Und̄ est hec tanta virtus aq̄
vt corpus tangat ⁊ cor abluat. nisi facien-
te verbo. nō q̄r dicit̄. sed q̄r credit̄. Naz ⁊
in ip̄o verbo aliud est sonus transiens. ali
ud est virtus intus manens. In duob⁹ er
go consistit sacramentū baptismi. s. in ver
bo et elemēto. ergo et si alia desunt que ad
decorē sacramenti instituta sunt. nō iō mi
nus est verum sacramentum et sanctuz. si
verbū sit ibi ⁊ elementū. Nam et in hoc sa
cramento et in alijs quedaz solent fieri ad
decorē et honestatē sacramenti. quedā ad
substantiā ⁊ causam sacramenti ꝑtinentia
De substantia huius sacramenti sunt ver
bū ⁊ elementū. cetera ad solennitatē eius
pertinent.

Aug. super Johannem

Q̄ in hoc et ī alijs sacramētis q̄daz fiūt ad decorem. quedā ad necessitatē ad sac̄mētō ⁊ causa sacramenti ꝑtinentia.

De forma baptismi. b

Sed quod ē illud
verbū quo accedente ad elementū: fit sac̄-
mentū: veritas que docet huius sacramē
ti formā tradens ait discipulis. Ite doce-
te omnes gentes baptizantes eos in noīe
patris et filij ⁊ spiritussc̄ti. Inuocatio igi-
tur trinitatis verbū dicitur quo baptisma
consecratur. et hec est forma verborū sub
qua traditur baptismus Unde bonifacio
ep̄o zacharias papa ait. Firmissime prece
ptum est in sinodo angloꝝ: vt quicunq; si
ne inuocatione trinitatis mersus fuissz. q̄
sacramentū regeneratōnis nō haberz. qd̄
omnino verū est. q̄ si mersus in fontē ba-
ptismi quis fuerit sine inuocatōe trinitatis
ꝑfectus christianus nō est. nisi in noīe pa-
tris ⁊ filij et spiritussancti fuerit baptizat⁹
Legit̄ tn̄ in actib⁹ apl̄oꝝ apl̄os baptizasse
in nomine xp̄i. sed in hoc nomine vt expo
nit Ambro. tota trinitas intelligit̄. Intel

Q̄ apl̄i ī cristi noīe baptizauerunt.

ligitur em̄ cum christum dicis: et pater a
quo vnctus est. et ip̄e qui vnctus est. ⁊ spi
ritussanctus per quem vnctus est. Unde
Nicolaus papa ad consulta bulgarorum
A quodam iudeo multos baptizatos asse
ritis et quid inde agendum sit consulitis.
Hi profecto si in nomine sancte trinitatis.
vel in noīe xp̄i sicut in actib⁹ apostoloꝝ le
gimus baptizent̄: baptizati sunt. vnū em̄
idemq; est: vt exponit Ambrosius.

Nicolaus papa ad consulta bulgaroꝝ.

Si in noīe patris tantū vl̄ spiritus
sancti possit tradi baptism⁹ c

Hic querit̄ an ba-
ptismus esset verus si diceret̄ in nomīe pa
tris tantū. vel spiritussancti tm̄. vt cum di
citur in noīe xp̄i? Ambro. videt̄ dicere q̄
si fide mysterium trinitatis teneat̄ ⁊ vna ꝑ
sona tantū nominet̄. plenum est sacramē-
tum. Et econuerso si tres nominent̄ ⁊ nō
recte de aliquo illorū sentiat̄: vacuū fieret
mysteriū trinitatis. Ait em̄ sic. Ubi nō est
plenū baptismi sacramentū. nec principi-
um nec species aliqua baptismi estimatur
Plenum aūt est si patrē et filiū ⁊ spm̄sctm̄
fatearis. Si vnū neges: totū subrues. ⁊ si
vnum in sermone comprehendas. vel pa
trem vel filium vel spiritūsanctū. fide autē
nec patrē nec filiū nec spiritūsanctū abne-
ges. plenum est fidei sacramentū Ita etiā
licet patrē ⁊ filiū ⁊ spiritūsanctuz dicas. ⁊
patris et filij ⁊ spiritussancti minuas pote
statem. vacuū est omne mysteriū. Cum ei
dicitur in noīe xp̄i. ꝑ virtutē nominis im-
pletuz est mysteriū. nec a christi baptisma
te spiritus separatur. quia xp̄us baptiza-
uit in spiritu.

Amb. li. de spiritusctō.

Questio Ambrosij. d

Nūc cōsideremus
vtrum sicut christi nomine legim⁹ baptis-
mi plenū esse sacramentū. ita etiaz spiritu
sancto nuncupato. nihil desit ad mysterij
plenitudinē? Rationez sequimur: q̄ vnū
dixerit. trinitatem significauit. Si christū
dicas. ⁊ patrem a quo vnctus est filiūs ⁊
ip̄m qui vnctus est. s. filiū. ⁊ spiritūsanctū
quo vnctus est designasti. Scriptū est em̄
hunc esse Jesum a nazareth quē vnxit de
us spiritusancto. et si patrē dicas. filiū ei⁹
⁊ spiritū oris eius pariter indicas: si tamē
id etiā corde ꝯprehendas. Et si spiritūsan
ctuz dicas: deū patrē a quo ꝓcedit. ⁊ filiū

Ambrosius

Solutio.

eius cuius est spiritus nuncupasti. Ūñ vt rationi copulet autoritas dñs dicit. Vos aūt baptizabimini i spiritusancto. ex quo indicat nos cecte posse baptizari in spiritsancto.

Perstringit premissorum intelligentiam cum determinatione cuiusdam dicti. e

Ex his apte intelle

xisti in noie xpi veruz baptisma tradi. vnde nihilominus insinuari videt verū baptisma dari posse in nomine patris tantū vel spiritussancti. si tamen ille qui baptizat fidē trinitatis teneat. que trinitas in q̄libet horū nominū intelligitur. Si autem aliquis puerse credens et errorē inducere intendēs vnū de tribus tm̄ nuncupet. nō impleuit mysteriū. Q̄ vo ait nominati tribus vacuū esse mysterium si baptizās minuat potestatē patris ⁊ filij vel spiritussancti. i. male sentiat de potentia alicuius horum. non credens vnā potentiā triū. intelligendū est hoc sup eū qui nō intendit nec credit baptizare q̄ nō tm̄ caret fide sed etiam intentionem baptizādi nō habet. Qui ergo baptizat in nomine christi. baptizat in nomine trinitatis qñ ibi intelligitur. tutius est tamen tres psonas ibi nominare. vt dicat in nomine patris et filij et spiritꝰsancti. nō in nominibus sed in nomine. id est inuocatione. vel in confessione patris et filij et spiritussancti. Inuocat em̄ ibi tota trinitas vt inuisibiliter ibi opetur p se sic extra visibiliter p ministerium. Si aūt dicatur in nominibus. nō est ibi sacramētuz q̄ nō seruat forma baptismi.

Ecce q̄d op̄t determinari.

Ambr̄. in li. de trini. q̄s ait in nom̄ie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssc̄ti.

De institutione baptismi. f

De institutiōe ba=

ptismi qñ cepit varie sūt estimatōes. Alij dicūt tūc esse institutū cū Nichodemo cristus ait. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spū sancto ⁊c̄. Alij dicūt institutionem baptismi factā cuz aplis dixit. Jte docete oēs gētes baptizantes eos i noie p̄ris ⁊ filij ⁊ spūssancti Sz hoc dixit eis post resurrectionē. p̄cipiens eis de vocatiōe gentiū q̄s añ passione binos miserat ad p̄dicādū in iudea ⁊ ad baptizandū dicēs. Jn viam gentiū ne abieritis. Jā q̄ institutꝰ erat baptismus. q̄ baptizabāt simul ⁊ p̄dicabāt.

De forma i qua baptizauerūt apostoli ante passionem christi. g

Si vero queritur

in qua forma tūc baptizauerūt. Sane dici pōt in noie trinitatis. s. in ea forma in qua baptizauerūt postea gētes. q̄ añ passionē pōt intelligi fuisse tradita. Iz nō sit scriptū Nō ergo tūc illā formā xp̄s p̄riuſ tradidit cū ad euangelizanduz gentibus misit. sed quā añ tradiderat mittens eos in iudeam post iterauit cū ad gentes misit. Commodius q̄ dicit institutō facta qñ xp̄s a iohāne baptizatus est in iordane qō dispēsauit nō q̄ mundari voluit cū sine peccato fuerit. sed q̄ cōtactus munde carnis sue vim regenerativā cōtulit aquis. vt qui postea immergeret inuocato noie trinitatis a peccatis purgaret. Tūc ergo institutus ē baptismus xp̄i in quo trinitas cuiꝰ mysteriū ibi innotuit interius hoiem baptizat.

Quare in aqua tantū fiat. h

Celebratur autem

hoc sacr̄m tantū in aqua nō in alio liquore vt ait christus Nisi quis renatus fuerit ⁊c̄. Ideo vniformiter id fieri in aqua p̄cipitur vt intelligat. q̄ sicut aqua sordes corporis ac vestes abluit. ita baptismꝰ maculas anime. sordesq̄ viciorꝫ emundādo abstergit. Vt ideo vt nullū inopia excusaret quod pōt fieri si in vino vel oleo fieret. et vt cōmunis materia baptizandi inueniretur apud omnes. q̄ aqua signauit que delatere xp̄i manauit. sicut sanguis alterius sacramenti signū fuit. Nō ergo in alio liq̄re pōt consecrari baptismus nisi in aqua.

Ambr̄. super epistolā ad Roma.

De immersione quotiens fieri debeat. i

De immersiōe ve=

ro si querit quō fieri debeat p̄cise respōdemus. vt semel vl̄ tertio p vario moze ecclesie. Ūñ Greg. De trina immersiōe baptismi nil verius responderi pōt q̄z q̄ vosipsis sensistis. quia i vna fide nihil officit ecclesie sancte consuetudo diuersa Quia em̄ i tribus subsistentijs vna substantia est. reprehensibile esse nullatenus pōt infantez in baptismo ter vel semel mergere. q̄ ⁊ in tribus mersionibus personaꝝ trinitas. et i vna pōt deitatis singularitas designari

Greḡ. 8 andreo epō.

lb

Nos vero qui tertio immergimus etiam triduane sepulture sacramentū signamus Scōm hoc licet nō mō ter sed etiā sel' mergere tm̄. Ibi tn̄ dūtaxat mergere semel licet. vbi ꝓsuetudo ecclie talis existit Si q̄s vo id facē incipiat vbi cōsuetudo talis nō est. vl' sel' tm̄ mergēdū asserat: reprehensibilem se esse cōstituit. Unde haymo. In suo sensu abundabat Cipr̄ianus cū semel mergebat in baptismo puulos qui q̄ intelligebat studiose implebat bonis opib⁹ abundādo. licet i hoc nescius delinqueret sed quia bonis opibus abundabat postea correct⁹ a deo abundauit altiori sensu. ter illos mergendo. Ecce habemus quia delinquit qui semel mersit. Sed hoc ideo. quia aliter se habebat cōsuetudo illius ecclesie vel q̄ vnā tm̄ faciēdā mersionē asserebat. De trina mersione Aug. ait. ꝓ Postq̄ nos credere ꝓmisimus. tertio capita in sacro fonte dimersim⁹. qui ordo baptizandi duplici misteriꝫ significatiōe celebr̄atur. Recte em̄ tertio immersi estis quia accepistis baptismum in nomine triuitatis. Recte tertio immersi: q̄ accepistis baptismum in nomine christi. qui die tertia resurrexit a mortuis. Illa em̄ tertio repetita immersio: typū domice exprimit sepulture. Cōstat ergo baptizandos tertio debere imergi. et tamen si semel tantū immergant. verum baptisma accipiunt. et qui semel immergit tm̄. non peccat. nisi consuetudo ecclesie obsistat. vel hoc modo tantū debere fieri asserat.

haymo sup Epistolā ad Roma.

Aug. i quadā omelia.

Quando circumcisio amisit vim suam. k

Volet etiam queri

si circūcisio amisit statū ab institutione baptismi: Ad quod dicimus in christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tūc ergo circumcisio perdidit vim suaz ita q̄ postea non profecerit. sed potius obfuit obseruatoribus suis. Sed vsq̄ ad oblationē vere hostie potuit ꝓdesse. Si em̄ ante passionem legalia finem habuissent nō ea imminente vetus pascha cum discipulis mā ducasset.

De causa institutionis. l

Causa ꝙo institutionis bapttismi est innouatio mētis. vt homo qui ꝑ peccatuz vetus fuerat: ꝑ gratiā

baptismi renouetur. quod fit depositōe viciorum et collatione virtutū. Sic enim fit quisq̄ nouus homo. cuz abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio peccatorum pellit feditatem. Apositio virtutuz affert decorem. ⁊ hec est res huius sacramāti. s. interior mundicia.

Queritur an baptism⁹ aperuit celū qđ nō aperuit circūcisio. m

Bi queritur vtrū

baptismus aperuit celum quod nō aperuit circumcisio? Dicimus q̄ nec baptismus nec circumcisio regni nobis aditū aperuit sed hostia saluatoris. que si tempore circūcisionis oblata fuisset: illius tpis homies in regnū intrassent Res ergo huius sacramenti iustificatio est.

Jsta est distictio tertia hui⁹ quarti libri. In qua magister post̄q̄ determinauit in quibusdā preambulis ad sacramenta. In hac tertia distinctione incipit determinare de sacramentis Et ꝓmo de sacramento baptismi. Circa q̄ tria facit. Primo em̄ quiditatē. formā et institutionē baptismi exprimit. Scōo eius materiā et modū subdit. Tertio eius efficatiā et effectū adijcit. Primū vsq̄ ibi. Celebratur aūt hoc sacramentū. Scōm vo ab inde vsq̄ ibi. Causa vero institutiōis. Tertiū vo vsq̄ ad finē dis. In speciali sn̄la magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Baptism⁹ ē exterior ablutio corpis sub debita formaverboꝝ. i. cū expressa inuocatione sanctissime trinitatis. Hanc mg̃r insinuans diffinit baptismū dicens q̄ baptism⁹ est exterior ablutio corpis cū forma ꝓscripta verboꝝ. Accessus em̄ verbi ad elementū facit sacramentū vt ait beat⁹ Aug⁹. Cetera vo ad decorē ⁊ honestatē pertinent. Postea dicit q̄ forma est inuocatio trinitatis. quam formā tradidit xp̄s in euāgelio Matheī cū dixit Ite docete oēs gentes baptizantes eos in noīe patris ⁊ filij et spiritussancti. Tamē in actib⁹ apl̄oꝝ legit quosdam baptizatos in noīe xp̄i tm̄ fuisse. ⁊ bñ ꝑm Ambro. q̄ in noīe xp̄i qđ est vnctus tota trinitas intelligitur. q̄ pater vngens ⁊ filius vnctus ⁊ spiritussanctus vnctio Ūñ hmōi occasione querit si vna ꝓsona tm̄ noīetur ⁊ fides trinitatis in corde teneatur sitve rus baptism⁹. Rñdet ꝑm Amb. q̄ sic. ꝓpter quod scriptura dicit quosdā baptizatos in noīe xp̄i ⁊ ispiritusancto q̄ tota trinitas in quolibet illoꝝ nominū intelligit. Si vo fides desit ⁊ intētio faciēdi. qđ facit ecclia irritū est sacr̄m. Subdit tn̄ ꝑm Amb. q̄ tuti⁹ sit tres ꝓsonas noīare dicendo. In noīe patris et filij ⁊ spiritussancti. Jnuocat̄ ei tota trinitas vt ibi vē sibiliter operet. Nō aūt debet dici in nominib⁹. q̄ nō seruat̄ debita forma baptismi. et hoc est iō. q̄ vna ē inuocatio ⁊ cōfessio triū ꝓsonaꝝ. Postea querit qū̄ institutus sit baptism⁹. Circa qđ sūt varie opiniones Quidā em̄ dicūt q̄ sit institut⁹ cū dñs dixit Nicodemo. nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ ⁊ spūsctō. Alij dicūt q̄ p⁹ reserrectionē cū dñs dixit Ite ⁊ baptizate oēs gētes. Sz hoc nō videt verū. q̄ etiā añ resurrectiōz baptizauit. Et ide dic̄ magr̄ q̄ saluator suo baptismo baptismū instituit i quo trinitas innotuit. q̄ int⁹ baptizat. q̄ pater in voce. fili⁹ in carne. spiritussan-

ctus in specie columbe apparuerunt. Tūc em̄ cōtactu sue munde carnis xp̄s vim regenerativā contulit aquis. vt qui postea in ea mergerent̄. invocato nomine trinitatis a pctō purgarent̄. Dicit etiā q̄ apostoli in eadē forma baptizauerūt añ xp̄i passionez. z post passionē eius que añ passionē pōt intelligi esse tradita. q̄uis nō sit scriptū. Sc̄da ꝓpositio est hec. Materia baptismatis debet esse aqua pura. z vtile est puerū mergi sub triplici mersura. Hanc mḡr insinuans dicit q̄ aqua est materia hui⁹ sacri. qō ostēdit factū xp̄i qz ipemet in aqua baptizatus est. z verbū xp̄i qō dixit. nisi quis renatus fuerit tc̄. Et passio xp̄i. qz ō latere eius manauit aqua que significauit baptismū. et sanguis qui significauit eucharistiā Est em̄ aqua conueniens materia hui⁹ sacri ꝓpter sui copiam z cōmunitatē. qz hoc sacr̄m cōmune est. tñ etiā ꝓpter cōuenientiā signi ad signatū. qz sic aq̄ abluit exterius sordes corpis. sic baptism⁹ interius mūdat sordes aie Postea querit an vna vel trina immersio fieri debeat Et rñdet q̄ pōt fieri vna vl trina ꝑm diuersas locoz cōsuetudines. qz vna ūmersio vnitatez trinitatis. trina vo trinitatē psonarū designat et triduana xp̄i sepultura exprimit̄. Subdit autē q̄ nō peccat semel ummergens nisi vel cōsuetudo ecclesie obstat. vel semel esse tm̄ mergendū doceat et asserat. et omnia autoritatib⁹ confirmat. Postea querit an circūcisio amisit vim suā. Et rñdet q̄ in morte christi sicut et tūc omnia legalia terminata sunt z nō añ Tertia ꝓpositio est hec. Causa institutionis hui⁹ sacramenti est expiatio a macula peccati. Hanc magister insinuans dicit. q̄ causa institutionis baptismi. est innouatio hois qui p pctm̄ vetus fuerat. Et hec mundatio interior est res sacramenti hui⁹. Ultimo dicit q̄ nec baptismus nec circūcisio regni celestis ianuā aperuit sed hostia saluatoris que si oblata fuisset tpe circūcisionis illi⁹ tpis hoies regnū celoū intrassent. Et cōcludit q̄ res sacri baptismi est iustificatio a peccatis. Et tm̄ in speciali.

Q3 alij suscipiūt sacramentū z rē Alij sacramentū et non rem. Alij rem et nō sacramentū. a

DI. IIII b

Hic dicendū est aliquos suscipe sacramētum z rem sacramenti. aliq̄s sacramētū et non rem. aliq̄s rem z nō sacramentū. Sacramentū z rem simul suscipiunt omēs paruuli q̄ in baptismo ab originali mundant̄ peccato. Quāuis quidaz diffiteant̄ illis qui perituri sūt paruulis in baptismo dimitti pctā. innitētes illi verbo Augu. Sacramenta in solis electis efficiunt. quod figurant. nō intelligentes illud ita esse accipiendū. qz cum in alijs efficiant sacramēta remissionem: nō hoc eis faciunt ad salutem. sed solis electis Nā q̄ oibus puulis i baptismo remittat̄ peccatū p baptismū. Augu⁹. euident̄ dicit. A paruulo inquit recēter nato vsq̄ ad decrepitum senem. sicut nullus phibetur a baptismo. ita nullus est q̄ nō peccato moriatur in baptismo. Sz paruuli tm̄ originali. maiores vo etiā omnibus que male viuendo addiderūt ad illud nisi enormitas vite impediat id ē fictio. Adulti vero qui cū fide baptizantur. sacramentum et rē suscipiunt.

De errore quorundā.

Aug. in li. de baptismo.

De ficte accedentibus. b

Qui vero sine fide vel ficte accedunt. sacramentū non rem suscipiunt. Unde Hiero. Sunt lauacra gētilium hereticoz. sed nō lauant ad salutez Hieronim.
In ecclesia etiā qui nō plena fide accipiūt baptisma. nō spiritū sed aquā suscipiunt. Aug. i psal. lxxviij.
Aug. etiam ait. Judeis omnibus communia erant sacramenta. sed nō cōmunis omnibus erat gratia que est virtus sacramētorum. Ita et nunc cōmunis est baptism⁹ omnibus baptizatis. sed nō virtus baptismi. i. ipa gratia. Itez Omnis qui iam sue voluntatis arbiter constitutus est cū accedit ad sacramentū fideliū. nisi peniteat eū veteris vite nouam nō pōt inchoare. Ab hac penitentia cū baptizant̄ soli puuli immunes sunt. His alijsq̄ testimonijs apte ostēditur adultis sine fide z penitentia vo in baptismo nō cōferri gratiā remissionis quia nec puulis sine fide aliena qui ꝓpriā habere nequeunt. dat̄ in baptismo remissio Si quis ergo ficte accedit non habens veram cordis contritionē. sacramētū sine re accipit. Videt̄ tm̄ Aug⁹. dicere q̄ etiā ficte accedenti qui etiam habet odiū fraternum in ipso momento quo baptizat̄ omnia cōdonent̄. z post baptismū mox redeant. Sed nō hoc asserendo dicit imo hanc opinionē et p̄missam sniam cōferendo. ait einm sic. His qui ficto corde baptizantur aut peccata nullatenus dimittunt̄. qz spiritussanctus discipline effugiet fictum. aut in ipo tpis puncto p vim sacramēti dimissa. iterū per fictionem replicant̄. vt etiam illud verū sit. Quotquot in xp̄o baptizati estis tc̄. Etiam illud. Spiritussanct⁹ discipline effugiet fictū. vt induat eū xp̄m sanctitas baptismi. exuat eū xp̄um pnities fictiōis. Nā redire dimissa peccata vbi fraterna charitas non est. apte dns docet etiam in illo seruo a quo dns dimissum debitum petijt. qz ille conseruo dimittere noluit. Sic non impedit baptismi gratia q̄ minus omnia peccata dimittant̄. etiaz si fraternū odium in eius cui dimittant̄ animo pseuerat. Soluitur em̄ hesternus dies et quicquid supest. et soluitur etiā ipsa hora

In li. de baptismo.

momentũq; ante baptismũ. ⁊ in baptismo
Deinceps aũt ꝓtinuo reus incipit esse nõ
solũ consequentiũ sed etiam preteritorum
dierũ. horarũ. momentorum. redeuntibus
omnibus que dimissa sunt. Hoc autem vt
prediximus. non sub assertiõe dixit. quod
ostenditur ex eo quod ait in eodẽ libro sic
Si ad baptismũ fictus accedit dimissa sũt
ei peccata. aut non sunt dimissa: eligãt qõ
Aug. i eodẽ voluerint. Ecce aperte cernis si tamen in-
tendis id dixisse Aug⁹. non asserendo sed
querendo et aliorum opinionem referẽdo
Idem eñ ait. Tunc valere incipit ad salu
tem baptismus cum illa fictio veraci cõfes
sione recesserit. que corde in malicia pseue
rante peccatorum ablutionem nõ sinebat
fieri. Non ergo ficte accedenti peccata di-
mittuntur.

Quomodo intelligaꝫ illud quot-quot in xpo baptizati estis christũ induistis. c

Queriꝫ ergo quo-

modo illud accipiatur. Quotquot in xpo
baptizati estis xpm induistis: Potest di-
ci ꝙ qui in christo. i. in xpi ꝓformitate ba-
ptizanꝫ. s. vt morianꝫ vetustati peccati. si
cut christus vetustati pene. induunt xpm
quem p gratiam inhabitãtem habẽt. Po
test et aliter solui. Duob⁹ enim modis cri
stum induere dicimur. vel assumptione sa
Aug. in li. ō baptismo. cramenti. vel rei pceptione Unde Aug⁹.
Jnduunt homines christum aliquãdo vs
q; ad sacramenti pceptionem. aliquando
vsq; ad vite sanctificationem. atq; illud p
mũ bonis ⁊ malis potest esse commune. h
aũt est ꝓpriũ bonorum ⁊ piorum. Omnes
ergo qui in christi nomine baptizanꝫ chri
stum induunt vel fm sacramenti pceptio
nem. vel fm vite sanctificationem.

De illis qui suscipiũt rem et nõ sa-cramentum . d

Sunt etalij vt su-

pra posuimus qui suscipiũt rez ⁊ nõ sacra
Q; passio im- mẽtũ. Qui eñ effundunt sanguinez p no
plet vicẽ ba- mine Jesu. et si nõ sacramentũ. rem tamen
ptismi. accipiunt. Unde Aug. Quicunq; nõ per
Aug. in lib. xiij. ō ci. dei cepto regenerationis lauacro pro confessi
one christi moriuntur. tantuz eis valet ad
dimittenda peccata. quantum si abluerẽ-
tur sacro fonte baptismi. Audistis q; pas-
sio p christi nomine suscepta supplet vicez

baptismi. Nec tantũ passio vicem bap- Q; non mo-
tismi implet sed etiã fides et contritio vbi do passio sꝫ
necessitas excludit sacramentum. sicut ap fides et ꝓtio impler
te docet Augu. dicens. baptismi vicez ali cẽ baptismi.
quando implere passionez. De latronc il
lo cui nõ baptizato dictuz est. hodie mecũ
eris in paradiso. Beatus Ciprianus in li.
iiij. de baptismo non leue documentũ assu
mit. Quod etiam atq; etiam ego ꝓsideraꝫ
inuenio. non tm passionem p nomine xpi
id quod baptismo deerat posse supplere. ꝫ
etiam fidez cõuersionemq; cordis. si forte
ad celebrandum mysteriũ baptismi in an-
gustijs temporum succurri non põt Neq;
eñ ille latro p nomine christi crucifix⁹ est
sed pro meritis facinorum suorum. nec ꝙ
credidit passus est. sed dum patitur credit
Quãtũ ergo valeat sine visibilis baptismi
sacramento. quod apostol⁹ ait. Corde cre
ditur ad iusticiam. ore autem confessio fit
ad salutem. in illo latrone declaratum est
sed tunc impletur inuisibiliter. cum miste-
rium baptismi nõ contemptus religionis
sed articulus necessitatis excludit. Et ba-
ptismus quidem põt esse vbi ꝓuersio cor-
dis defuerit. conuersio autez cordi potest
quidem inesse nõ percepto baptismo. ꝫ cõ
tempto baptismo non potest nec vllo mo-
do dicenda est conuersio cordis ad deum
cum dei sacramentum contennitur. Ecce
hic habes non solum passionem. sed etiaz
fidem ⁊ contritionem conferre remissionẽ
vbi non contemniꝫ sacramentum. vt in la
trone illo ostenditur qui nõ p passionez ſz
per fidem saluatus est sine baptismo Sed Aug. li. ij. ꝓ-
dicunt quidam hoc argumentũ retractas retracto.
se augustinum. Retractauit quidem exẽ-
plum. sed sententiam non. Ait eñ i quar-
to libro de baptismo. Cum dicerem vicez
baptismi posse habere passionem. non sa-
tis idoneuz posui illius latronis exemplũ
quia vtrum non fuerit baptizatus incer-
tum est. Constat ergo sine baptismo aliqs
iustificari et saluari. Unde Ambro. de va Ambrosi.
lentiniano. Uentrem meum doleo vt pro
phetico vtar eloquio. qz quem regenera-
turus eram amisi. veruntamẽ gratiaz ille
quã popposcit nõ amisit.

Que videntur obuiare predi-ctis. e

His autẽ videtur

obuiare quod dominus dicit. Nisi qs re-
natus fuerit ex aqua et spiritusancto non

pōt intrare in regnū celoꝝ. qō si generalit
veꝝ est: nō videnť esse ꝟba supi⁹ posita. Sꝫ
Determinatio illud intelligēdum est ō illis qui possunt ꝛ
cōtemnuut baptizari: vel ita intelligendū
est. nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spiri
tusancto. i. ex ea regeneratione que fit per
aquā ꝛ spiritū sanctū nō saluabiť. Illa au
tem regeneratio fit nō tm̄ p baptismū. sed
Sup epistolam ad be. etiā p pniam ꝛ sanguinem. Uñ autoꝛitas
dicit. ideo apl̄s pluraliť dixisse fundamē
tuꝫ baptismatū. qꝛ est baptismus in aqua
in sanguine in penitentia. Hoc aūt nō iō
dicit q̄ sacramentū baptismi fiat nisi in aq̄
sed qꝛ ipsius virtus ꝛ sanctificatio dať nō
tantūmodo p aquā sed p sanguinem ꝛ pe
nitentiā. ratio em̄ id suadet Si em̄ nō va
lentibus credere puulis sufficit baptism⁹
Aug. ō vnito baptismo multomagis sufficit fides adultis volenti
bus ꝛ nō valentibus baptizari Uñ Aug.
queris quid sit maius. fides an aqua: non
dubito quin respondeā fides. Si ergo qō
minus est sanctificare pōt: nonne qō mai⁹
est. id ſ it fides. de qua xp̄s ait. Qui credi
derit in me etiā si moꝛtu⁹ fuerit viuet Sed
Opinio quorundā q̄ nul bus sine bap tismo possit saluari nisi patiens pro xpō. dicunt aliqui nullū adultuꝫ in christū cre
dere vel charitatem habere sine baptismo
nisi sanguinem fundat p dño. subdita in
troducentes testimonia. Aug. ait. Ex illo
tpe quo saluatoꝛ dixit. nisi quis renat⁹ fu
erit ꝛc. absq̄ sacramento baptismi preter
eos qui in ecclesia sanguinem fundunt ali
q̄s vitā eternā accipe nō potest. Itē Nul
lum cathecuminū q̄uis in bonis opibus
defunctū vitam eternā habere credimus.
excepto martyrio vbi tota sacramēta ba
ptismi complēť Item Baptizatis iter tm̄
In eccliastis dogmatibus exꝛbis Augusti. salutis esse credim⁹. Sed quod in his mi
nus dixit in alijs capitul̄ supꝛa posit̄ sup
pleuit. Et ideo hec sic intelligenda sūt. vt
Responsio. illi soli habentes tempus baptizandi exci
piant. si em̄ aliquis habens fidē ꝛ charita
tem voluerit baptizari et nō valet necessi
tate pꝛeuentus. supplet omnipotentis di
gnitas qō sacramento defuerat. Dū eniꝫ
soluere potest nisi soluat tenetur. sed cum
iam nō pōt ꝛ tm̄ vult. nō imputat ei deus q̄
suam potentiā sacramentis non alligauit
Q̄ vo inuisibilis sanctificatio sine visibili
sacramento q̄busdā insit. apte Aug⁹. tra
dit sup leuiticū dicens. Inuisibilē sancti
ficationem quibusdam affuisse ꝛ pfuisse si
ne visibilibus sacramentis. Uisibilem vo
sanctificationem que fit sacramēto visibi
li sine inuisibili posse adesse. nō posse pro
desse. nec tm̄ visibile sacramentū ideo con
temnendum est. qꝛ contemptoꝛ eius inuisi
biliter sanctificari nō pōt. Hinc cornelius
et qui cum eo erant iam spiritu sanctificati
baptizati sunt: nec supflua iudicanda ē
sanctificatio visibilis. qꝛ inuisibilis pꝛecesſit. Sine visibili ergo inuisibilis sanctifica
tio esse potest et pꝛodesse. visibilis autem q̄
fit sacramento tenus siue inuisibili pdesse
nō pōt. cum illa sit omnis illius veritas.
Symoni mago visibili baptismus nō pꝛo
fuit. qꝛ inuisibiliter nō affuit Sed quibus
inuisibilis affuit: pfuit. nec tm̄ valet fides
aliena puulo q̄tuꝫ ppꝛia adulto. ſ Paruu
lis em̄ nō sufficit fides ecclesie sine sacram̄
to. qui si absq̄ baptismo fuerint defuncti
etiam cū deferunť ad baptismū dānabūť
sicut multis sanctoꝝ autoꝛitatibus cōpꝛo
batur. Ad qō hoc vnum sufficiat August. Aug. in li. ō fide ad petꝝ
ait. Firmissime tene puulos q̄ vel i vteris
matrū viuere incipiūt ꝛ ibi moꝛiunť. vl̄ ō
matribus nati sine sacramento baptismi.
ō hoc seculo trāseunt. eterno supplicio pu
niendos. quia ꝛ si ꝓpꝛie actionis peccata
nō habuerunt. oꝛiginale tm̄ peccatū traxe
runt carnali cōceptiōe. Et sicut parūli q̄
sine baptismo moꝛiunť infideliū ascribun
tur numero. ita qui baptizāť fideles dicū
tur. Qui a fideliū consoꝛtio nō sepantur.
cū oꝛat ecclia p fidelibus defunctis. Fide
les ergo sunt nō ꝓpter virtutē. sed fidei sa
cramentum. Uñ aug⁹. ſ Paruūlū et si non
dum fides illa que etiam incredentiū vo Aug. ad bo nifacium.
luntate cōsistit. iam tm̄ fidei ipius sacramē
tum. i. baptismus. fidelem facit. sicut cre
dere rn̄detur. ita etiam fidelis vocať. non
rē ipam mente annuendo. sed ipius rei p
cipiendo sacramentū.

Quid pꝛosit baptism⁹ his qui cuꝫ fide accedunt. f

Bolet etiam queri de illis qui iam sanctificati spiritu cū fide et charitate ad baptismū accedunt. quid eis conferat baptismus? Nihil em̄ eis vi
detur prestare. cum p fidem ꝛ ꝓnitionem
iā remissis pctis iustificati sunt. Ad qō sa
ne dici pōt eos quidem p fidē ꝛ cōtritionē
iustificatos. i. a macula peccati purgatos
ꝛ a debito eterne pene absolutos. tamē ad
huc teneri satisfactiōe tpali qua penitētes
ligant in eccliа. Cum aūt baptismū perci
piunt: ꝛ a peccatis si qua interi post ꝙuer
sionem cōtraxerūt mundant. ꝛ ab exterio

ri satisfactione absoluunt̃ et adiutrix gratia omnisq; virtus i eo auget̃. vt vere nouus hõ tũc dici possit. Fomes quoq; peccati in eo amplius debilitat̃. Jdo Hiero. dicit q̃ fides que fideles facit in aquis baptismi dat̃ vel nutrit̃. q̃ nõ habenti aliqñ ibi dat̃. ⁊ iam habenti vt plenius habeat datur. Sic et de alijs intelligẽdũ est. Qui ergo mundus accedit ibi fit mundior. ⁊ oi habenti ibi amplius dat̃. Q̃ vero omnis exterior satisfactio ibi relaxet̃ Ambro. oñ dit sup illũ locum Sine penitentia sũt dona dei et vocatio dicens. Gratia dei in baptismo nõ requirit gemitũ ⁊ planctuz. vel aliquod opus. et omnia gratis condonat Qd̃ quidẽ de exteriori gemitu vel plãctu accipiendum est. Naz sine interiore nemo adultus renouatur. sed exteriores satisfactiones ⁊ afflictiones. s. sordes penitentiũ ibi dimittunt̃. Multum ergo confert baptismus etiã iã p fidem iustificato. q̃ accedens ad baptismũ quasi ramus a colũba portatur in arcaz. Ante intus erat iudicio dei. sed nunc etiã iudicio ecclesie intus est Cum vero in baptismo peccatũ deleat̃ ⁊ satisfactio exterior non imputet̃. q̃ritur cur penalitas cui ꝓ peccato addicti sum⁹ non tollatur? Hoc ideo tradunt fieri sancti. q̃a si a pena homines p baptismũ liberarẽtur ipam putarent baptismi p̃cium. non eternum regnũ. Jdeo soluto reatu peccati. tẽporalis pena tm̃ manet vt illa vita studiosius querat̃ que erit a penis omnibus aliena. Jdeo etiã manet vt sit fideli et certandi materia et vincendi occasio. qui nõ vinceret si nõ pugnaret. nec pugnaret si in baptismo fieret immortalis.

Hierony.

Q̃ exterior satisfactõ dimittitur.

Ambrosi.

Cuius rei baptismus qui dat̃ iam iusto sit sacramentũ. g

Si querit̃ cui⁹ rei baptismus ille sit sacramẽtũ qui dat̃ iã iusto. Dicimus sacramentum esse et rei que p̃cessit. i. remissionis ante p fidẽ date. ⁊ remissiõis tpalis pene siue pcti si hr̃ qd̃ interim ꝯmittit̃. ⁊ nouitatis ac oĩs gr̃e ibi p̃stite. Omnis etem̃ rei signũ est cui⁹ causa ẽ. nec mireris rẽ aliqñ p̃cedere sacr̃m. cũ aliqñ etiã longe p⁹ sequat̃ vt i illis q̃ ficte accedũt. q̃b⁹ cũ post penituerint incipiet baptism⁹ ꝓdesse. Jn quib⁹ fuit baptism⁹ sac̃mentũ huius sanctificationis quã penitẽdo habent. Sed si nunq̃ peniterẽt nec a figmento recederent. cuius rei sacramentũ esset baptism⁹ ab illis suscept⁹? Potest dici rei que ibi fieret. si non eoruz enormitas impediret.

Si paruulus dat̃ in baptismo gratia qua possunt in maiori etate ꝓficere. h

Solet etiam queri si puulis in baptismo dat̃ gr̃a qua cũ tp̃s habuerint vtendi libero arbitrio possint velle ⁊ currere? De adultis em̃ qui digne recipiũt sacramentũ nõ ambigit̃ quin gratiam opantem ⁊ coopantem pceperint. q̃ in vacuũ eis cedit si p liberũ arbitriũ post mortaliter delinquerunt. qui merito peccati gratiã appositã pdunt. Unde dicũtur cõtumeliã spirituisancto facere ⁊ ip̃m a se fugare. De puulis vero q̃ nõdũ rõne vtũt̃ questio est. an i baptismo recepint gratiã qua ad maiorẽ veniẽtes etatẽ possint velle ⁊ opari bonũ? Uidet̃ q̃ nõ recepint. q̃a gr̃a illa charitas est. ⁊ fides q̃ voluntatẽ p̃parat ⁊ adiuuat. Sed q̃s dixerit eos accepisse fidẽ ⁊ charitatẽ? Si vero gr̃am nõ receperint qua bñ opari possint cũ fuerint adulti: nõ ergo sufficit eis in hoc statu gr̃a in baptismo data nec p illã pñt mõ boni esse nisi alia addat̃. que si nõ addit̃: nõ ẽ ex eorum culpa. q̃a iustificati sunt a pctõ. Quidam putant gr̃am opantem ⁊ coopantez cunctis paruulis in baptismo dari in munere nõ in vsu. vt cũ ad maiorẽ venerit etatem ex munere sortiant̃ vsum. nisi p liberũ arbitrium vsum muneris extinguãt peccãdo. ⁊ ita ex culpa eoꝝ est nõ ex defectu gr̃e q̃ mali fiũt. qui ex dei munere valẽtes habere vsum bonũ. p liberũ arbitriũ rennuerunt ⁊ vsum prauũ elegerunt.

Jsta est distinctio quarta hui⁹ q̃rti libri. Jn qua magister post q̃ supius d̃terminauit de baptismo q̃tum ad ea que conuenit ei s̃m seq̃n. Hic vero determinauit de effectu baptismi q̃tum ad suscipientes. Et circa hoc tria facit principalit̃. Primo em̃ ostendit quõ quidã suscipiunt sacramentũ ⁊ rem. vel sacramentũ ⁊ nõ rem. aut rem ⁊ non sacramentum. Scdo excludit errorẽ quorundã dicentiuz q̃ baptismus sanguinis cuz fide adultis nõ proficit absq; baptismo fluminis. Tertio adiungit quõ baptismus gratiã cõferat puulis. Primũ facit a principio dis. vsq; ibi. Sunt et alij vt supra. Scdz vsq; ibi Solet etiã queri. Teriũ vsq; ad finẽ dis. Jn speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ prima est hec. Que sit inter suscipe sacramentũ baptismi ⁊ rẽ sacramenti. vl̃ sacramentũ et nõ rẽ. aut ecõtra. differentia. hic declarat̃ certa euidentia. Hanc magister insinuans dicit. q̃ quidã suscipiũt rem ⁊ sacramentũ. quidã autem rem ⁊ non sacramentũ qui

dā aūt sacramentū ⁊ nō rē. determinat primū. rem eī et sacrm recipiūt adulti qui cū fide baptizantur et etiā puuli qui in baptismo ab originali mundanē. Quānis dicūt aliqui q puulis qui nō sunt electi ⁊ p̄ destinati in baptismo peccata non dimittanē. quod nō est verū. quod autoritate beati Augustini ostendit. Postea dicit q illi qui sine fide ficte accedūt ad sacramentū. sacramentū et nō rem sacramenti recipiūt. qō autoritatibus ꝓfirmat. Postea obijcit contrarū ꝟm b. Augu. qui dicere videtur q ficte accedentes in ipso momento quo baptizanē remissionez peccatorū recipiūt. licet post peccatū ꝓpter fictionē remissio ipsa frustraretur ⁊ peccata redeant. Et idē videtur dicere apl̄us in epl̄a ad Hal̄. Quotquot in christo baptizati estis xp̄m induistis. Et respondet ad hoc. q Augustinus loquitur hoc ꝓferendo ⁊ inquirendo et non determinādo neq; asserēdo. Apostolus loquitur ꝺ̄ his qui in suo baptismo christo cōformantur. qui. s. moriuntur vetustati peccati. sicut christus vetustati pene. Isti eī xp̄m induunt p inhabitationis ipsius gratiam. Vel dicuntur christuz omnes induere q̄tum ad sacramenti ip̄ius christi p ceptionem. et si non q̄tum ad interiorem sanctificationem. Postea dicit q aliqui recipiūt rē sacramenti et non sacramentū. sicut illi qui p christi fide sanguinē fundunt. et sicut illi qui cum fide bona et ꝓtritione moriunē. et nō habent copiaz recipiendi sacramentum sicut latro in cruce. de quo tamē nō asserit beatus Augusti. vtrum baptizatus fuerit vel non. Ex quo concludit q sine aqua baptismi aliqui iustificantur et saluanē. et post obijcit p plures autozitates. q tales saluari nō possunt. Et respondet q autozitates intelligunē. vbi homo habuit oportunitatem ⁊ copiā recipiendi sacramentū. et cōtempsit sacramentū recipe. Scōa ꝓpositio. Baptismus effusi sanguinis valet in casu sine baptismo fluminis. Hāc ꝓpositionē magister insinuās remouet errorē quorundā dicentiū nullū adultū p fidē et charitatē posse iustificari sine baptismo nisi sanguinem p christo fūdat. quod patet autozitatibus beati Augus. Et respondet mḡr q autozitates intelligende sunt si assit tempꝰ et contemptus baptismi. Si autē fidē habeant et cōtritionem ⁊ baptisari voluerit ⁊ non pūt morte p̄uenti. omnipotentis benignitas supplet qō sacramento defuerat. Q̄z aūt inuisibilis sanctificatō quibusdā insit sine visibili sacramento ostendit quibusdā autozitatibus beati Aug. Subdit tamē q p pter hoc nō est visibile sacramentū contemnendum q̄z sacramenti ꝓtemptoz inuisibiliter sanctificari nō pōt. De puulis aūt quibus fides aliena subuenit dicit secꝰ esse q̄ in adultis. nō eī tm̄ valet fides aliena i paruulo q̄tū ꝓpria in adulto. paruulis enim nō suficit fides ecclesie sine sacramento. Unde si fuerunt absq; sacramento defuncti etiam cum deferūtur ad baptismū damnanē. et numero infidelium ascribuntur. Si aūt baptizantur fideles vocanē ꝓpter fidei sacramentū que omnia autozitatibus ꝓfirmat. Postea querit quid vtilitatis subsequens receptio sacri conferat prius p fidem ⁊ charitatem sanctitatis. videtur eī esse supflua cum nihil p̄stare videat. Et respondet q nō est supflua. imo eis multū valet. q eī p fidem et cōtritionē iustificanē. purganē q̄dē a peccati macula. ⁊ a debito pene eterne absoluunē. tenē tur tn̄ ad satisfactionē ad quā penitētes in eccl̄ia obliganē. p susceptionē aūt baptismi hec obligatio seu satisfactio remittiē et a peccatis. s. que iterū post cōuersionem attraxerunt mundanē et gratia ⁊ omnis virtus in eis augeē. ⁊ fomes in eis magis debilitaē ⁊ intra ecclesiam numero et iudicio ecclesie collocā tur. Postea querit. cum in baptismo remittanē pec-

cata ⁊ reatus pene soluanē. quaē penalitates ex peccato consecute non tollanē. Et respondet q penalitates remanent post baptismū duplici ratione. Primo ne talis ablutio penalitatū putaretur p̄mium esse finale baptismi ⁊ nō regnū eternū. vt ergo studiose illa vita queratur que erit a penis omnibus aliena remanent penalitates. Scōa causa est vt deē baptizatis materia pugnandi. ⁊ p cōsequens vincendi Nō eī aliquis vinceret nisi pugnaret. nec pugnaz si in baptismo omnes penalitates tollerentur. Postea querit cū prius iustificati postea baptizanē. cuiꝰ rei baptismus ille sit sacramentum et signum. Et respondet q iustificatiōis p̄ius habite sicut et imperfectis est signū iustificationis faciende. nisi impedimentū adesset. Uñ nō est incōueniens q res p̄cedat q̄ñq; sacramentū ⁊ q̄ñq; sequiē longe post. vtī fictis qui postea penitēt. Tertia ꝓpositio est hec. Nō tm̄ prodest fides aliena paruulis q̄tum fides ꝓpria adultis et contritis. Hanc magister insinuans querit. Utrum paruuli in baptismo recipiunt gratiā. de adultis aūt qui digne recipiunt nō est dubiū. Et videē q nō. quia gratia illa ad p̄parationez volūtatis datur. paruuli actu voluntatis vti nō possunt igiē rē. In cōtrarū est q non saluarenē nisi recipent grām. Et rn̄det q recipiūt gratiā i via nature et nō in vsu vsum aūt habent cum p̄ueniunt ad pfectā etatē. nisi p liberū arbitrū vsum huiꝰ muneris extinguāt peccando. Et tm̄ in speciali.

Qō baptismus eque sanctus est a bono et a malo datus bono vt malo. a

Post hec sciē=

dum est sacrm baptismi a bonis ⁊ a malis ministris dari. sicut a bonis et a malis sumitur. nec meliorē baptismꝰ q̄ p meliorē datē nec minꝰ bonꝰ q̄ p minꝰ bonū datē. nec malus q̄ p malū datē. nec maiꝰ munꝰ datē i baptismo dato a bono. nec minꝰ i baptismo dato a malo. ꝫ equale. q̄z nō ē munꝰ hois ꝫ dei. Qō totū subditis declaratē testimonijs. Aug. ait. Baptismꝰ talis ē qualis est ille i cuiꝰ ptāte datē. nō q̄lis ē ille p cuiꝰ ministeriū datē. Itē. ꝓrsus fieri pōt vt aliqui vez habeāt baptisma ⁊ nō habeāt veram fidē. Itē. Si inē bonos ministros cū sit aliꝰ alio melioz. nō est melioz baptismꝰ q̄ p meliorē datē. nullo mō malꝰ est q̄ etiā p malū datē. q̄z idē baptismꝰ datē. ⁊ iō p ministros dispares dei munꝰ est eq̄le. q̄z nō illoz sed eiꝰ est. Idē. Cū baptizat malꝰ illud qō datū est. vnū est. nō impar. ꝑpē ipares ministros. ꝫ par ⁊ equale ꝑpē hoc. Hic ē q̄ baptizat. Itē. Ego dico ⁊ nos dicimꝰ oēs. q̄ iustos optet esse. p quos baptizaē. iustos optet eē tāti iudicis ministros. Sint ministri iusti si volūt. Si aūt noluerit esse iusti q̄ sedent in cathedra moysi. secuz me facit mḡr meus. s. xp̄s. de quo spiritussanctus

Aū. sup lō.

Aug. cōtra crescentium grāmaticū.

dicit. Hic est q̄ baptizat. Item Quos baptizauit iudas christus baptizauit. Si q̄s ergo baptizauit ebriosus. homicida adulter. si christi erat baptismus. christus baptizauit. Nō timeo adulterū nec ebriosuz nec homicidam. qꝛ columbam attendo ꝑ quam mihi dicitur. Hic est qui baptizat. Item Homicida dedit baptismuz christi quod sacramētū tam sanctū est vt nec homicida ministrante polluat̄. Item. Si in heresi quacunqꝫ vel scismate quisquam in nomine patris et filij ⁊ spiritussancti baptismi sacramentū acceperit. integrum sac̄mentum accepit. sed salutem que virt⁹ est sacramenti nō habebit. si extra ecclesiā catholicam ip̄m sacramentū habuerit. Debet ergo ad ecclesiam redire non vt sacramentū baptismi iterum accipiat qđ nemo debet in aliquo repetere. sed vt in societate catholica vitam accipiat. Baptismus em̄ extra ecclesiam nequit ꝓdesse. Ibi em̄ cuiqꝫ ꝓdesse potest baptismus vbi potest ꝓdesse elemosyna. s. in ecclesia. Item Isidorus Romanus pontifex non hominem iudicat qui baptizat. sed spiritum dei sub ministrare gratiam baptismi licet pagan⁹ sit qui baptizat. In his ꝑspicue cernis baptismū verum bonis et malis dari. ⁊ a bonis ⁊ a mal̄. ⁊ ip̄m tamen eque sanctū esse ⁊ munus eius equale i bonis siue a bonis siue a malis baptizant̄.

Aug. i li. de fide ad petꝝ

De potestate baptismi et ministerio. b

Quia ministeriuz tm̄ hn̄t nō potestatē baptismi. Potestatē em̄ sibi retinuit. Qđ nouit iohes cū vidit columbā descendētē sup xp̄m. Un̄ Aug. Quid nouerat iohes bap⁹ dn̄m. Quid nō nouerat⁹ ptātē dn̄ici baptismi i nullū hominem a dn̄o trāsiturā. sed ministeriū plane transiturū. Ptātez a dn̄o in neminez. ꝫ ministeriū in bonos ⁊ i malos. Nō exhorreat columba ministeriū maloꝝ: respiciat ptātem dn̄i. Quid faciat tibi minister malus. vbi bon⁹ est dn̄s Neqꝫ q̄ plantat neqꝫ qui rigat est aliquid. sed qui incrementuz dat deus. Si supbus fuerit minister: cum dyabolo computat̄. sed nō cōtaminat̄ donū xp̄i Qđ ꝑ illū fluit purū ē. Per lapideum canalē trāsit aqua ad areolas. in canali lapideo nil generat̄ sed ortus fructus plurimos affert. Habēt ḡ nō mō boni sed etiā mali ministeriū baptizandi sed neutri potestatem baptismi. Ministeriū em̄ dedit christus seruis. sed potestatem sibi retinuit. quā si vellet poterat seruis dare. vt seruus daret baptismuz suum tanq̄ vice sua ⁊ potestatem suam constituere poterat in aliquo vel in aliquib⁹ seruis suis vt tātavis esset in baptismo serui quāta est i baptismo domini sed noluit. ne seruus i seruo spem poneret. Baptisat seru⁹ vt minister baptisat dn̄s tanq̄ potestatē habēs. quā si daret seruis. vt scz ipsoꝝ esset quod dn̄i erat. tot essent baptismi quot serui. vt sic̄ dictus est baptismus iohānis. sic diceret̄ baptism⁹ petri vel pauli. Qđ ne fieret: retinuit sibi dn̄s potestatem baptismi. seruis autē ministeriū dedit. Si ergo seru⁹ dicit se baptisare: recte dicit. sed tanq̄ minister baptisat. ⁊ ideo non differt siue bon⁹ siue mal⁹ baptiset. Inde etiā nemo dicit baptismus meus. cū tamen dicat euangelium meū prudētia mea. licz hec sint a dn̄o. in q̄bus differentia est. Alius em̄ alio melius opat̄ in euāgelizādo. ⁊ alius alio prudentior est. Ali⁹ aūt alio magis min⁹ue baptizatus siue ab inferiori siue a maiori baptizetur dici non potest.

Que fuit potestas baptismi quaz potuit xp̄s dare seruis. c

Hic querit̄ que sit illa potestas baptismi quā xp̄s sibi retinuit ⁊ potuit dare ꝟuis⁹ Hec ē vt plurimi volunt potestas dimittēdi peccata in baptismo. ꝫ ptās dimittendi pctā que in deo est deus est. Ideo alij dicūt hanc ptātē nō potuisse dare alicui seruorum. qꝛ nulli potuit dare vt esset qđ ip̄e est. vel vt haberet eēntiā quā ip̄e habet. cui h̄ ē esse qđ posse. Dicūt ei si hāc potētiā alicui dare potuit. potuit ei dare creaturas creare. qꝛ nō ē h̄ maioris potētieq̄ illud Ad qđ dici pōt qꝛ potuit eis dare potentiā dimittēdi pctā ⁊ nō ip̄am eādē q̄ ip̄e potēs ē. ꝫ potētiā creataz qua seruus posset dimittere pctā. nō tn̄ vt autor remissiōis. ꝫ vt mister. nec tn̄ sine đo autore: vt sicut in ministerio habet exterius sanctificare ita in ministerio haberet interius mundare. et sicut illud facit deo autore qui cum eo ⁊ in eo opatur illud exterius. ita interius mundaret deo autoreq̄ ei⁹ verbo velut quodam ministerio vteretur Ita etiam posset deus per aliquem creare aliqua. non per eum tanq̄ autorem sed ministrum cum quo et in quo oparetur sic̄ in

bonis operibus nostris ipse operat⁊ nos nec ipse tm̃ nec nos tantū sed ipse nobiscū et in nobis. et tamē i illis agendis ministri eius sum⁹ nō autores. Ita ergo potuit dare seruo potestatem dimittendi peccata in baptismo. i. vt in mundatiōe interiori seruus cū dño operetur. nō seruus sine dño. nec dñs sine seruo. sed dñs cū seruo ⁊ i seruo. sicut in exteriori ministerio dñs operatur cum seruo et in seruo. Un̄ ⁊ dñs dicit̄ sanctificare et seru⁹. sed dñs inuisibili gratia. seruus visibili sacramento. Un̄ Aug. sup leuiticum. Dñs ait. Ego dñs qui sanctifico. Et de moyse etiā dictum est. ⁊ sanctificabis eum. Sed moyses sanctificat visibilibus sacramētis p̄ ministeriū. dñs autem inuisibili gratia p̄ spiritū vbi est tot⁹ fructus visibilium sacramētoꝝ. Sine hac sanctificatione visibilia sacramenta nil p̄sunt. Si quis hoc meli⁹ aperire poterit nō inuideo.

augusti.

Ista est distinctio ūta hui⁹ quarti libri.

In qua magister postq̄ determinauit de baptismo ꝑm se. ⁊ p̄ cōpationē ad suscipientes. Hic vero determinat de eodē p̄ cōpationē quo ad ministros cōferentes. Et tria circa hoc facit. Determinat em̄ primo de quib⁹ possit dari baptismus. Scōo subdit quō sortit̄ efficatiā sacramenti. cū sacr̄m suscipit hereticus vel scismaticus. Tertio subiungit que potestas sit collata hoibus. Primū vsq; ibi. Item si i heresi q̄cūq;. Scōm vsq; ibi. Quia mysteriū tm̃. Tertiū vsq; ad finē distin. In speciali snīa magistri stat i tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Un⁹ verus baptism⁹ a bonis ⁊ a malis dat̄ ⁊ essentiale munus iuste cōfert̄ siue a puerso ministro baptizantur Hanc mgr̄ insinuans ꝓponit primo q̄ baptismus a bonis ⁊ a malis ministris dari pōt. et eque sanctum est datum ab vtroq;. Nō em̄ peior baptismus datur a malo q̄ a bono. nec melior a bono q̄ a malo. Nec maius nec minus. sed equale dat̄ in baptismo. dato a bono aut a malo. qz nō est hominis munus sed est dei. qō plurib⁹ autoritatib⁹ cōfirmat. Postea dic̄ q̄ huius tota causa est qz baptismus nō est coꝝ. scz baptizantiū. sed christi. Christi em̄ in baptismo ministerium habent. Potestatē aūt sibi xp̄s retinuit. Unō nō dr baptismus petri vel pauli sed xp̄i. Potuit tamen ptā tem baptizandi dare hom̄ib⁹ sed noluit. ne tot essent baptismi qō homes ⁊ ne hō in hoīem spem ponerent. qō diuersis autoritatibus cōfirmat Scōa ꝓpositio est hec. Quāuis hereticus siue scismatic⁹ recipiat solū sacr̄m. nō tm̃ accipit virtutē illius ⁊ incrementū. Hanc magister insinuans dicit. si hereticus seu scismaticus baptismi sacramentū accipit. integrū sacr̄m accipit sed salutē que est virt⁹ sacramēti nō habebit. si. s. extra catholicā eccl'iam ipius sacramētū habuit. debet ergo ad ecclesiam redire nō vt sacr̄m baptismi iterū accipiat. qō nemo dr in aliquo repetere sed vt in societate catholica accipiat vitam. baptismus em̄ extra ecclesiam ꝓdesse nō pōt sicut nec elemosyna. Tertia ꝓpositio ē hec. Juxta snīam magistri deus potuit nobis ꝓferre potestatez baptizandi sicut et creature petentiā creandi. Hāc magister insinuans querit. que sit illa potestas quā xp̄s potuit dare hominibus et nō dedit. Et respondet magister ꝑm quosdā q̄ potestas dimittendi peccata. Contra qō obijcit sic. q̄ potestas qua deus dimittit peccata est idē qō deus. ergo non potuit creature dare hāc potestatē. Item si potestas dimittendi potuit et pōt communicari creature. ergo ⁊ ptās creandi. Et rn̄det magister ad primū sic. q̄ potestas dimittendi pctā que creature possit dari esset potestas creata. et esset potestas cuiusdā cooperationis vt sicut creatura coopatur deo in exteriori mūdatione p̄ modum ministerij. Ita posset coopari interiori mundatione. Hic magister cōmuniter nō tenetur a doctoribus. Ad scōm rn̄det q̄ potestas creandi potest creature cōmunicari. non ita q̄ creat per autoritatem. sed p̄ ministeriū. Et tm̃ in speciali de sententia huius distinctionis.

Quibus liceat baptizare

DI. VI

In quibus liceat baptizare addamus. De hoc Jsidorus ait. Constat baptismuz solis sacerdotibus esse traditum eiusq; ministeriū. nec ipis dyaconis implere est licitū absq; episcopo vel p̄sbyteris nisi his ꝓcul absentibus vltima lāguoris cogat necessitas. qō etiam laicis fidelibus p̄mittitur ex concilio karthaginensi quinto. Jtē Mulier q̄uis sancta baptizare nō p̄sumat. nisi necessitate cogente. De illis vō qui ab hereticis baptizant̄ vtz baptizandi sint queri solet. Ad qō breuiter dicim⁹ quia quicūq; sit q̄ baptizet si seruatur forma a christo tradita verum baptismum dat. ⁊ ideo qui illum sumit non debet rebaptizari. Unde Beda. Siue hereticus siue scismaticus siue facinorosus quisq; in cōfessione sancte trinitatis baptizet. nō valet ille qui baptizatus est a bonis catholicis rebaptizari ne confessio et trinitatis inuocatio videat̄ annullari. Jtem Aug⁹. Quāuis vnū sit baptisma ⁊ hereticorum. s. eorum qui in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti baptizāt et ecclesie catholice. tamē qui foris ecclesiā baptizantur. non sumunt ad salutem baptismuz. sed ad perniciem habentes formā sacramenti. virtutem autem eius abnegātes. et ideo ecclesia non eos rebaptizat. qz in nomine trinitatis baptizati sunt. ⁊ ipsa est forma sacramenti. Jtez. Rebaptizare hereticum qui hec sanctificatiōis signa p̄ceperit. omnino peccatum est. catholicuz vo immanissimum scelus est. Ex his apte colligitur q̄ qui etiam ab hereticis baptizati sunt seruato caractere christi. rebaptizandi non sunt. sed tm̃ impositione manus reconciliandi vt spiritum sanctū accipiant. ⁊ in signū detestationis hereticoꝝ

Jsi. in li. de offi.

Utrū rebaptizandi sūt q̄ ab hereticis baptizati sūt.

Beda.

Aug⁹. ad q̄stiones horosij.

Aug. ad maximianum.

Opinio quorundam.

Sunt tamen nonnulli doctorum vt Ciprianus et alij quidā qui dicere videntur ab hereticis nō posse tradi baptismum. et eos esse rebaptizandos cum veniūt ad ecclesiaz qui ab illis dicūt baptizati. Sed h de illis verum est qui extra formā ecclesie baptizare presumunt. Ciprianus tñ ibi a veritate deuiasse videt qui ait d heretico quō sanctificare aquā potest cum ipse immundus est. ⁊ apud quem spiritussanctus nō est. cum dñs dicat in lege. Quecūq; tetigerit immund⁹ immunda erūt. quis potest dare quod ipe nō habet. Hoc ergo ex ignorantia eum dixisse Aug. innuit dicēs

Aug. d vnico baptismo

Martyrem Cyprianū gloriosum q̄ apud hereticos vel scismaticos datū baptismū nolebat cognoscere dū eos nimis detestaretur. tanta eius merita vsq; ad triumphū martyrij secuta sunt. vt et charitatis qua excellebat luce obumbratio illa fugaretur sed si quid purganduz erat passionis falce tolleretur. Nec nos qui baptismi veritatē ⁊ hereticoꝝ iniquitatē agnoscimus. ido Cipriano meliores sumus. sicut nec Petro. qꝛ gentes iudaizare nō cogimus.

Hieronymus super epistolam ad Romanos. b

Hoc etiā sciendum

est q̄ licet ter immergat ꝓpter misterium trinitatis. tñ vnum baptisma reputatur.

Q nullus in materno vtero baptizat

Illud etiam ignorandum nō est q̄ i materno vtero nullus baptizari pōt etiam si mater baptizetur. Unde Isidorus. Qui i maternis vteris sunt baptizari nō pñt. q̄a qui natus adhuc scd̄m adam nō est. scd̄m christuz non potest renasci. neq; regeneratio in eum dici potest. in quem generatio nō precessit. Item Aug. Nō potest quisq̄ renasci anteq̄ natus sit. Si vo opponitur de Hieremia et de Johanne baptista qui ab vtero sanctificati legunt. quod etiaz d Jacob quidā putant. Dicimus si sanctificatio ibi accipitur interior emūdatio i miraculis diuine potentie esse habenduz. vt Aug⁹. ait ambigue sup hoc loquēs Si vsq; adeo inquit in illo puero acceleratus ē vsus rationis et volūtatis. vt intra materna viscera iam posset agnoscere et credere qd in alijs puulis expectat etas vt possint in miraculis habendū esse diuine potentie non ad humane trahendū exemplū nature. Nam quando voluit deus etiam iumētum locutum est. Ideo de Hieremia legit Prius q̄ exires de ventre sanctificaui te. Illa tamen sanctificatio qua efficimur tēplum dei nō nisi renatorum est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto nō pōt intrare i regnū dei Nemo autē renascitur. nisi prius nascatur. Unde illa sanctificatio pōt ꝑm p̄destinationē accipi Ecce videtur dubitanter loqui. qui etiaz in eodē dicit. Non dictū est qꝛ credidit infans in vtero. sed exultauit. nec elizabeth dicit exultauit in fide sz exultauit in vtero meo. Et potuit eē hec sanctificatio tāte rei a maiori cognoscende indiciū nō a puulo cognite absq; assertione. De hac sanctificatione loquit. non diffinens qualiter intelligenda sit illa sanctificatio an sit signū future rei. an veritas iustificationis p spiritū facte. Sed melius est vt dicam⁹ illos p̄ter communē legez in vteris iustificatos ⁊ gratia p̄uentos. dimissis omnibus peccatis. quod etiā multis sanctoꝝ testimoniis edocetur.

Au. ad dardanū d iohāne baptista.

Si baptismus sit verbis corrupte prolatis. c

Queri etiaz solet si

corrupte ꝓferāt verba illa an baptismus sit: De hoc Zacharias bonifacio scribit. Retulerunt mihi nuncij tui q̄ fuerit sacerdos in eadē ꝓuincia q̄ latinam linguā pepenitus ignorabat ⁊ dum baptizaret nescius latini eloquij infringēs linguā diceret baptizato te in noie patria et filia ⁊ spirit⁹ sancta. ⁊ ꝓpter hoc cōsiderasti rebaptizare Sz si ille qui baptizauit nō errorē inducens vel heresim. sed ꝓ sola ignorantia romane locutionis infringendo linguam baptizans dixisset. nō possumus ꝯsentire vt denuo baptizetur.

Leo papa. d

Preterea sciēdum

est q̄ illi de q̄b⁹ nulla extāt iudicia int ꝓpi quos vl domesticos vl vicinos a q̄b⁹ baptizati fuisse daceant agēdū ē vt renascāt ne peant. i q̄b⁹ qd nō oñdit gestū. rō nō sinit vt videat iteratū. Cōferendū eis vidꝛ qd collatū eē nescit. qꝛ nō temeritas interueit p̄sumptōis vbi est diligētia pietatis.

De illo qui ꝓ ludo immergit. e

Solet etiā queri d

illo qui iocans sicut mimus: commemora

De heresi aliorum qui dicũt corpus christi non esse in altari nisi in signo. a

DI. X

Sunt itez alij precedentiũ insaniã transcedentes qui dei virtutẽ iuxta modũ naturalium rerũ metientes audatius ac piculosius veritati contradicunt. asserentes in altari non esse corpus xp̃i. vel sanguinẽ. nec substãtiã panis vel vini in sbam carnis ⁊ sanguinis cõuerti. sed ita xp̃m dixisse ꝺ̃ est corpus meũ. sic apl's dicit: petra aũt erat xp̃s Dicũt enim ibi esse corpus xp̃i tm̃ in sacr̃o. i. in signo ⁊ tm̃ in signo manducari a nobis. qui errandi occasionem sumunt a verbis veritatis Unde prima heresis facta est in discipulis xp̃i. Cum em̃ diceret. Nisi quis mãducauerit carnẽ meã ⁊ biberit sanguinẽ meum non habebit vitã eternã. Illi nõ intelligẽtes dixerũt. durus est hic sermo. quis potest eũ audire. ⁊ abierunt retro Illis discedentib⁹ instruxit duodecim q̃ remanser̃at Spiritus est inq̃t q̃ viuificat. caro nihil p̃ dest. verba que locutus sum vobis spirit⁹ et vita sunt. Intellexisti spiritualit̃ spirit⁹ et vita sunt. Intellexisti carnalit̃. etiaz sic spiritus et vita sunt sed tibi nõ sunt. Spiritualiter intellige que locutus sum. Non hoc corpus qꝺ videturis manducaturi estis et bibituri illũ sanguinẽ quẽ fusuri sũt qui me crucifigent. Sacramentũ aliquod vobis cõmendaui. spiritualiter intellectũ viuificabit vos. caro autẽ non p̃dest quicq̃ Sunt etiaz ⁊ alia illorum insanie fomitem ministrantia. Ait em̃ Augustin⁹. Donec seculum finiatur sursuz est dñs. sed tamen etiã hic nobiscũ est veritas dñi. Corp⁹ em̃ in quo resurrexit in vno loco esse oportet. veritas aũt ei⁹ vbiq̃ diffusa est Itẽ Una p̃sona de⁹ ⁊ hõ: vbiq̃ p̃ id qꝺ est deus. in celo p̃ id quod hõ est. Christus etiã dicit. Paupes sp̃ habebitis vobiscũ. me autez nõ semp̃ habebitis. His alijsq̃ vtunt̃ p̃fati heretici in assertione sui errozis.

Aug. super psal. lvij.

Aug. super psal. lvij.

Determinatio p̃missoz. b

Que ex eadẽ ratione oia accipienda sunt. non em̃ his negat verũ corp⁹ xp̃i a fidelibus sumi vel in altari esse. sed his veritas apl'os ⁊ i eis nos instruxit. Q̃ ipius corp⁹ nõ in p̃tes direptũ vt putauerũt illi discipuli qui retroierũt sed integrũ. nec visibiliter in forma humana. sed inuisibilit̃ sub forma panis et vini corpus et sanguinẽ nobis traderet. Quez sensum Aug⁹. confirmat dicens. Ipm q̃dez ⁊ nõ ipm corpus qꝺ videbat mãducaturi ipm inuisibilit̃. nõ ipm visibilit̃. Itẽ Et si necesse est illud visibiliter celebrari necesse est tm̃ inuisibilit̃ intelligi. Ita etiã intelligendũ est corpus xp̃i esse in vno loco. s. visibiliter in forma humana. veritas tm̃ eius id est diuinitas vbiq̃ est. veritas etiã eius id est verũ corpus in oi altari est vbicunq̃ celebrat̃. Sic etiã illud intelligẽdũ ẽ. pauperes semp̃ habebitis vobiscũ. me aũt nõ sp̃ habebitis scdm corpalem p̃sentiã. scz q̃ cũ eis conuersabat̃. Similiter p̃ id quod homo est in celo est visibilit̃. inuisibiliter aũt est in altari. qz nõ in forma humana appareat. sed forma panis et vini opit̃. Unde ⁊ inuisibilis caro eius ꝺr̃ que vere est in altari. Sed qz in specie sua non apparet: inuisibilis ꝺr̃. Ait em̃ Aug. hoc est qꝺ dicim⁹: quod modis omnibus approbare cõtendimus sacrificiũ ecclesie duob⁹ p̃ficisci. duob⁹ cõstare: visibili elementoz̃ spẽ. ⁊ inuisibili dñi nostri ihu xp̃i carne ⁊ sanguine: sacramento et re sacramenti. i. corpe xp̃i: sic christi p̃sona cõstat et cõficit ex deo et homie. Cum christus sit verus deus ⁊ hõ. qz omnis res illarũ reruz naturã ⁊ veritatẽ in se cõtinet ex quibus p̃ficitur. Conficit autez sacrificium ecclesie duob⁹. sacr̃o ⁊ re sacramẽti. i. corpe xp̃i. Est ergo sacr̃m ⁊ res sacramenti idem corpus xp̃i. Ecce inuisibilẽ dixit carnẽ xp̃i. qz forma panis optata sumitur ⁊ tractat̃ Idemq̃ corpus xp̃i p̃ixit esse sacr̃m et rẽ. ex quo cõfirmat̃ qꝺ supra diximus. Deinde addit qꝺ magis mouet lectorez. Caro inquit eius est. quã sub forma panis optã in sacr̃o accipimus. ⁊ sanguis eius quem sub vini spẽ ac sapore potamus. caro vicz carnis. et sanguis sacr̃m est sanguinis. carne et sanguine viroq̃ inuisibili. intelligibili ⁊ spirituali significat corp⁹ xp̃i visibile et palpapile. plenũ gratia et diuina maiestate.

Aug. in lib. sniaz̃ p̃spi.

Idẽ in eodẽ

Que sit intelligentia p̃missoz. c

Attendite his diligenter qz tropo quodã vtit̃ ꝺ̃ Augu. quo solent res significãtes rerũ sortiri vocabula quas significant. Hic em̃ visibilis spẽs panis vocat̃ noie carnis. ⁊ visibilis spẽs

vini noie sanguinis. Inuisibiliꝫ ꝯo ꝛ intelligibilis ꝺꝛ caro xp̃i. qꝛ ſm illã ſpẽm nõ videt caro ꝫ intelligit. ita et sanguis. Caro ḡ inuisibilis ꝺꝛ esse sacr̃m carnis visibilis. qꝛ spẽs panis ſm quã illa nõ videt caro: est sacr̃m carnis visibilis. qꝛ carne iuisibili id est spẽ ſm quã caro xp̃i nõ videt caro: significat corpus xp̃i qꝺ est visibile ꝛ palpabile vbi i sua forma aparet. Ita ꝛ de sanguine accipi ꝺz. Quẽ ſenſuz ꝓfirmat aug. apiens qualiter p̃dicta intelligẽda sint. qꝛ obſcure dixerat ꝓſequenter dicens ita panẽ vocari corpus xp̃i cũ vere ſit ſacramentuz corpis xp̃i qꝺ in cruce positũ est. sicut ipa imolatio que fit manibꝫ ſacerdotis vocatur xp̃i passio nõ rei veritate ſed ſignifi/candi miſterio. et ſicut ſacr̃m fidei ꝺꝛ fides

Ita est intelligendũ aliꝭ verbis aug. confirmat.

Satis reſponſum est hereticis et obiectionibus eoꝝ q̃ negãt verũ corpus xp̃i in altari esse et panẽ in corpus vel vinũ in ſanguinem miſtica ꝓſecratione ꝙuerti dicentes. Quis audeat mãducare ꝺn̄m ſuũ? Quis etiã audeat dicere q̃tidie formari corpus xp̃i de materia vel ſba q̃ nõ fuit caro ꝺgis

Autoꝛitatibus ꝓbat veꝝ coꝛpus chriſti esse in altari et in id panem conuerti. ꝺ

Hec et his ſimília

obꝺuciũt illi i diuio miſterio legẽ nature ſectantes. quoꝝ pfidiã ſubdita ꝙincũt teſtimonia. Ait em̄ veritas. Accipite hoc ẽ corpus meũ. Itẽ Amb. Si tm̄ valuit ſermo helye vt ignẽ ꝺ celo deponeret. nõ valebit tm̄ ſermo xp̃i vt ſbas mutet. De totius mũdi opibꝫ legit. qꝛ ipſe dixit et facta ſunt ꝛẽ. Sermo igit. i. filius q̃ potuit ex nihilo facere qꝺ nõ erat. nõ põt ea q̃ ſunt in id mutare qꝺ nõ erãt. Nõ em̄ minꝰ est cauſare q̃ mutare nouas naꝛas rebꝫ. Itẽ Si oꝛdinẽ q̃rimꝫ. viro mixta femĩa generare ꝓſueuerat. liquet ḡ q̃ p̃ter nature oꝛdinez virgo genauit. et hoc qꝺ cõficimꝫ corpꝰ ex ṽgine est. Quid ḡ hic queris nature oꝛdinẽ i xp̃i coꝛpe. cũ p̃ter naturã ſit ipe partus ex ṽgine. Itẽ Añ bn̄dictionẽ alia ſpecies noiat. poſt cõſecrationẽ coꝛpus ſignificat. Añ ꝓſecrationẽ aliud ꝺꝛ. poſt cõſecrationẽ ſanguis nũcupat. Tu dicis amẽ id est veꝝ est. qꝺ ſermo ſonat. affectus ſentiat. Itẽ Aug. In ſpẽ panis ꝛ vini quã videmus. res inuiſibiles. i. carnẽ ꝛ ſanguinẽ honoꝛam. nec ſiꝛ pendim̄ has duas ſpecies ſicut añ ꝓſecrationẽ pendebam̄, cum

Aug. in li. ꝺ sacramẽtis.

Ambroſi.

Aug. in lib. ſuia ꝛ. pſpe.

fideliter fateamur añ ꝓſecrationẽ panẽ eẽ ꝛ vinũ. qꝺ natura formauit. ꝓpoſt ꝓſecrationem ꝯo carnẽ xp̃i et ſanguinẽ qꝺ benedictio ꝓſecrauit. Itẽ Amb. ꝓpanis est i altari vſitatꝫ añ verba ſacra. vbi accessit ꝓſecratio. de pane fit xp̃i caro. Quõ aũt põt qꝺ panis est esse coꝛpꝰ xp̃i? Cõſecratiõe q̃ fit ſermone xp̃i. Itẽ. Si tãta vis est in ſermone ꝺn̄i vt incipiant esse q̃ nõ erant. q̃nto magis opatoꝛius est. vt ſint que erant et i aliud cõmutẽt. Et ſic qꝺ erat panis añ cõſecrationẽ. iã coꝛpꝰ xp̃i est poſt ꝓſecratiõz qꝛ ſermo xp̃i creaturã mutat ꝛ ſic ex pane fit coꝛpꝰ xp̃i et vinũ cũ aquã calice miſſum fit ſanguis ꝓſecratione ꝯbi celeſtis. Itẽm Augꝰ. Sicut per ſpiritũ ſanctũ ꝯa xp̃i caro ſine coitu creat. ita p eũdẽ ex ſubstãtia panis et vini idẽ coꝛpꝰ xp̃i et ſanguis ꝓſecratur. Coꝛpus chriſti ꝛ veritas est ꝛ figura. Veritas ꝺn̄ coꝛpus xp̃i et ſanguis virtute ſpiritus est panis vinicꝫ ſba efficitur. Figura ꝯo est id qꝺ exteriꝰ ſentit. Itẽ eu ſebius emiſenus. Inuiſibilis ſacerdos visibiles creaturas in ſbam coꝛpis et ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta ptãte commutat Ex his alijſcꝫ pluribꝫ ꝓſtat veꝝ coꝛpꝰ xp̃i et ſanguinez i altari esse. imo integrũ xp̃m ibi ſub vtracꝫ ſpecie ꝛ ſubſtantiã panis in coꝛpꝰ. vinicꝫ ſbam in ſanguinẽ cõuerti.

Amb. in li. ꝺ ſacr̃is.

Aug. in ſermõe quoꝺ ꝺ ṽbis eui.

Euſebi emiſenus.

Jſta est diſtinctio decima huiꝰ q̃ꝛti libꝛi. In qua magiſter poſt q̃ egit de ſacr̃o in ſe et ꝺe vſu eius quãtũ ad ſuſcipientẽ Hic aũt determiat de esse eiꝰ q̃tũ ad ſpeciem in altari cõtentã. Et tria facit. Primo errorẽ quoꝝꝺã ꝓponit. Scꝺo quarũ ꝺã autoꝛitatũ ſolutionẽ ſubdit. Tertio quoꝝundam autoꝛitatum explanationẽ annectit. ꝓtes patẽt intuenti textũ huius diſ. In ſpeciali ſnĩa magiſtri ſtat in iſta ꝓpoſitione. Ex fide conſtat verũ coꝛpus esse in altari imo integrũ xp̃m ſub vtracꝫ ſpecie ꝓtineri Hãc magiſter pretendens ꝓponit quoſꝺã intantũ errasse. q̃ dicerent verũ coꝛpꝰ xp̃i non esse in altari. ſz ſolum ſic ibi esse ſicut ſignatũ in ſigno. et hoc dicũt ꝺominũ notaſſe in euangelio Joh. cum dixit ſumptiõz huiꝰ nõ coꝛpaliter ſed ſpiritualiter esse intelligendã vbi de hoc loquens ait. Verba que ego loquoꝛ vob ſpiritus et vita ſunt. hoc idẽ cõfirmat autoꝛitate b. Aug. Et vlterius p idẽ qꝺ ꝺn̄s dixit i matheo. pauperes ſp habebitis vobiſcũ. me aũt nõ ſp habebitis ſp em̄ ipm̄ haberemus ſi eſſet ſp in altari. Poſtea reſpõdet q̃ ꝺn̄s p illa verba nõ intẽdit negare coꝛporis ſui veritatẽ esse in ſacr̃o. ſed ſignificare q̃ nõ viſibiliter in forma humana. ſed iuiſibiliẽ ſub forma panis ꝛ vini coꝛpus ſuũ traderet ſumẽꝺũ. ꝛ ita nõ ſub ſpecie coꝛpali ſed ſub ſpecie ſacramentali. Et hanc opinionẽ magiſter ſanctoꝝ autoꝛitatibus cõfirmat. Poſtea dicit q̃ Aug. dicit in quadã autoꝛitate q̃ ſumatur coꝛpus xp̃i viſibile. qꝺ ſic intelligendũ ẽ. i. ſumitur coꝛpus qꝺ de ſui natura est viſibile. Vltrio ponit multas autoꝛitates in quibus habeẽ q̃ panis et vinũ p virtutẽ verbi ꝺn̄ici tranſſubſtantiatur in verũ coꝛpus xp̃i et ſanguinẽ q̃ totus xp̃s integer ſub vtracꝫ ſpecie exiſtit. Et tm̄ in ſpeciali.

De modo cõuersionis. a

DI. XI Si autez queritur qualis sit illa cõuersio an formalis an substanti.. vl' alteri⁹ generl; Diffinire n sufficio. Formalẽ tñ non esse cognosco. qꝛ species reꝝ que ante fuerãt remanẽt ⁊ sapor et põdus. Quibusdaz esse videt̃ substancial' dicẽtib⁹ sic sb̃am cõuerti in sb̃am vt hec essencialit̃ fiat illa. Cui sensui p̃mis se autoritates ꝯsentire videntur.

Oppositio. b

Sed huic sentẽtie sic opponit̃ ab alijs. Si sb̃a panis inquiũt vel vini conuertit̃ sb̃aliter in corp⁹ vl' sanguinem christi quotidie fit aliqua substancia corpus vl' sanguis christi que ante nõ erat. ⁊ hodie ẽ aliquid corp⁹ xp̃i qd̃ heri nõ erat. ⁊ quotidie auget̃ corpus xp̃i atqꝫ format̃ de materia. de q̃ in ꝯceptiõe nõ fuit factũ. Quibus hoc modo respõderi põt qꝛ nõ ea rõne d̃r corp⁹ xp̃i cõfici verbo celesti ꝙ ip̃m corp⁹ in ꝯceptu v̄ginis formatũ deinceps formet̃. sed qꝛ sb̃a panis vl' vini q̃ añ nõ fuerat corp⁹ xp̃i vl' sanguis v̄bo celesti fit corp⁹ et sanguis Et ideo sacerdotes dicunt̃ ꝯficere corpus xp̃i ⁊ sanguinẽ qꝛ eoꝝ ministerio sb̃a panis fit caro. ⁊ substantia vini fit sanguis xp̃i. nec tñ aliq̃d additur corpi vel sanguini nec auget̃ corpus xp̃i vel sanguis.

Augustinus in libro sententiarum prosperi. c

Si v̄o queris moduz quo id fieri possit: breuiter respõdeo. Misteriũ fidei credi salubriter potest. inuestigari salubriter nõ põt. Q̃ ergo corp⁹ xp̃i panis mutatione in id nõ augmentat̃ nec sanguis ex vini cõuersione: ei⁹ volũtati et potentie ascribat̃ q̃ idẽ corpus de virgine eduxit. fit ergo substantia illa ista siñ ei⁹ augmento. Nec tñ cõcedũt quidam ꝙ substantia panis aliqñ fit caro xp̃i. ⁊ si fiat caro xp̃i: sicut farina facta ẽ panis ⁊ aqua facta est vinũ. nec tñ d̃r farina est panis et aqua ẽ vinũ. Alij v̄o ꝯcedũt illud qd̃ erat panis vel vinũ. post cõsecrationẽ esse corpus et sanguinem. nõ tñ sequitur panis ẽ caro xp̃i vel vinũ est sanguis. qꝛ substãtia panis vel vini postq̃ facta est caro xp̃i vl' sanguis. nõ est substantia panis vel vini. sed caro ⁊ sanguis. Ideo distinguẽdũ videt̃. cum dicit̃ substantia panis. vel id qd̃ erat panis mõ est corpus xp̃i Manẽs em̃ panis nõ est corpus xp̃i. s̃ mutata. i. id qd̃ facta est. est corpus xp̃i. Nec dicimus substantiã panis vel vini materiã esse corpis vel sanguis. qꝛ nõ de ea vt de materia formatur corpus. sed ip̃a format̃ in illud ⁊ efficit̃ illud. Vñ Aug. Corpus xp̃i dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece mistica consecracum summimus in memoriã dñice passionis. Qd̃ cũ ꝑ manus hominis ad illã visibilẽ speciem ꝑducat̃. nõ sanctificatur vt sit tam dignũ sacramẽtum nisi opante inuisibiliter spiritu dei. Amb. ili. d trinitate.

Asserunt dictum panem trnasire in corpus christi. d

Quidam v̄o sic dicunt conuersionem illã esse intelligendam vt sub illis accidentibus sub quib⁹ erat p̃us substãtia panis ⁊ vini: post consecratõnem sit substãtia corpis ⁊ sanguinis. sic tñ vt nõ eis afficiat̃. ⁊ sic asserunt dictũ panẽ trãsire in corp⁹ xp̃i. qꝛ vbi erat panis nũc est corp⁹ christi. Quod si est. quid ergo fit de substantia panis et vini? Illi dicunt vl' in p̃iacentem materiã resolui vel in nihilũ redigi. Alij v̄o putauerunt ibi substantiam panis et vini remanere. et ibidẽ corpus xp̃i esse et sanguinẽ. et hac ratiõe dici illã substantiã fieri istam. qꝛ vbi est hec. est et illa. Quod mirum est ⁊ ip̃am substantiam panis vel vini dicunt esse sacr̃m. Sed ꝙ nõ sit ibi substantia nisi corp⁹ xp̃i et sanguis. ex predictis et subditis aperte ostenditur. Ait enim Ambro. Panem istũ quẽ sumimus in misterio: illum intelligo vtiqꝫ qui manu sanctispiritus formatus ẽ in vtero virginis. et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis em̃ angelorum factus est cibus hoim. Vñ v̄itas ait. Ego suz panis viuus qui de celo descendi. et iterum. Panis quez ego dabo caro mea est ꝓ mũdi vita. Ex his nanqꝫ duabus sententijs aperte datur intelligi. qꝛ panis ille et iste. non duo sed vnus panis. et vna caro. proculdubio vnum efficit̃ corpus. Illud vere. illud sane. quod sumptum est de virgine. quod resurrexit. et in celũ ascẽdit. Itẽ Greg⁹. Quis fidelium habere dubiũ possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis Amb. ili. d sacramẽtis. Gregori⁹ in omelia.

vocem celos apiri in illo xp̄i misterio anglorū choros adesse: summa ⁊ ima sociari vnū q̄d ex inuisibilibus atq; visibilib⁹ fieri. Idem. Eodē momento ⁊ in celū rapit̄ ministerio angeloꝝ consocianduz corpori xp̄i et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Sicut dīnitas ꝟbi totū implet mūdum. ita multis locis illud corpus ꝯsecratur. Nec sunt tamen multa corpa xp̄i. sed vnū corpus et vnus sanguis Ideoq; siue plus siue minus quis īde ꝑcipiat. omnes equaliter corpus xp̄i integerrime sumunt Post cōsecrationez ergo nō est ibi substātia panis vel vini licet species remaneant Est em̄ ibi species panis et vini sicut et sapor. Vñ aliud videt̄. aliud intelligitur.

Quare sub alia specie. e

Sub alia autē specie tribus de causis carnē ⁊ sanguinē tradidit xp̄s. ⁊ deinceps sumendū instituit: vt fides. s. haberet meritū que est de his q̄ nō videt̄. qꝛ fides nō habet meritū vbi humana ratio prebet exp̄imentū. Et iō etiaz ne abhorreret animus qd̄ cerneret oculus qꝛ nō habemus in vsu carnē crudā et sanguinem comedere. Quia ergo xp̄m vocari dentibus fas nō est. in misterio carnem et sanguinē nobis cōmendauit. Et etiā iō ne ab incredulis religioni christiane insultaretur. Unde Aug⁹. Nihil rationabili⁹ q̄ vt sanguis sil̄itudinez sumam⁹. vt ita et ꝟitas non desit. et ridiculū nullū fiat a paganis. qꝛ cruorē occisi hoīs bibam⁹ Ne ḡ hoc fieret et ne veluti quidam horror esset cruoris in sil̄itudinē accipimus sacr̄m Ex premissis iā liquet quare sub alia specie et quare sub ista hoc sacr̄m dñs celebrauerit ⁊ celebrari a nobis instituerit.

Greg. ī omelia pascali.

Augusti.

Quare sub duplici specie. f

Sed quare sub duplici specie sumitur cum sub alterutra totus sit xp̄s? Ut oñderetur totā humanaz naturam assumpsisse. vt totam redimeret Panis enim ad carnem refert̄. vinum ad animā. qꝛ vinum opatur sanguinez ī quo sedes anime a phisicis esse dicit̄. Ideo ergo ī duabus speciebus celebratur. vt anime et carnis susceptio in christo et vtriusq; liberatio in nobis significetur. Ualet ei vt Ambro. ait ad tuitionē corpis ⁊ anime quod percipimus: quia caro christi pro salute corpis. sanguis ꝟo ꝓ aīa nostra offertur. sicut p̄figurauit moyses. caro inq̄t ꝓ corpe vestro offertur. sanguis ꝓ anima. ꝫ tamen sub vtraq; specie sumitur quod ad vtranq; valet. qꝛ sub vtraq; sumit̄ ip̄e totus christus. Sed si in altera tm̄ sumeret̄. ad alterius tm̄. i. anime vel corporis non vtriusq; ꝑiter tuitionē valere significaret̄ Sub vtraq; specie tñ totus sumitur xp̄us Nec pl⁹ sub vtraq;. nec min⁹ sb̄ altera tm̄ sumitur. Eadem em̄ ratio est vt ait Hilarius: in corpe xp̄i que in mana precessit De quo dicit̄ Qui plus collegerat nō habuit amplius. nec qui minus parauerat habuit minus. Et licet sub vtraq; specie sumatur totus christus. tamen nō fit conuersio panis nisi in carnē. nec vini nisi in sanguinem. Nec debet dici duo sacr̄a sed vnū quia sub vtraq; specie idem sumit̄. Neq; debet iterari sacr̄m. qꝛ benedictio non repetitur super speciem eandē. Neq; alie sb̄stantie in sacrificiū veritatis offerri debēt q̄a de alijs non pōt consecrari corpus xp̄i vel sanguis.

Ambr. super epistolaz ad Corinth.

Hilarius

Quare aqua admisceat̄. g

Aqua vero admiscenda est vino. qꝛ aqua ꝓpl̄m signat qui ꝑ christi passionē redemptus est. Calix ergo dñicus iuxta canonum p̄ceptum aqua et vino mixtus debet offerri. qꝛ videmus in aqua ꝓpl̄m intelligi. in vino ostendi sanguinem christi. Cum ergo in calice vino aqua miscet̄: xp̄o ꝓpl̄s adunat̄. ⁊ credētiū plebs et in quē credit copulat̄. que copulatio aq̄ et vini sic miscetur in calice xp̄i vt mixtio illa nō possit separi. Naz si vinū q̄s tm̄ offerat. sanguis xp̄i incipit esse sine nobis.

Julius papa. h

Si ꝟo queritur an irritū sit quod geritur si aqua p̄termittat̄: Audi quod sequitur in eodē canone. Nō pōt inquit calix dñi esse aqua sola aut vinū solum nisi vtrunq; misceatur. Itē Cyprianus. Calix dñi nō est aqua sola aut vinum solū nisi vtrunq; misceat̄. sic̄ nec corpus dñi pōt esse farina sola nec aqua sola nisi vtrunq; fuerit adunatū. ⁊ panis vni⁹ cōpage solidatū. Si quis tñ non intendens introducere heresim obliuione vl̄ ignorantia aquā p̄termiserit. nō videtur esse irritū sacramentū. sed ille grauiter est cor-

Cyprian⁹

ripiendus. Nam et grecorū ecclesia nō ap
ponere aquā dicitur. Quod etiaz ex dictis
Cipriani videtur posse colligi. ait em̄. Si
quis de antecessoribus nostris vel ignorā
ter vel simpliciter non hoc seruauerit qđ
nos dñs facere t exēplo t magisterio do-
cuit. potest simplicitati eiꝰ indulgētia do-
mini venia concedi. Nobis vero non po-
test ignosci. qui nunc a domio instructi su
mus vt calicem domini cum vino mixtuz
scōm quod dominus obtulit offeramus.
Ex hoc videtur q̄ si quis simpliciter vel
ignoranter vinū offerat sine aqua: sacrām
tum conficiat. Aqua vero nullatenus sine
vino potest offerri in sacrificiū. nec panis
nisi de frumento. nec granū frumenti nisi
redactum fuerit in panez. quia christus t
panem se dicit et grano frumenti se cōpa-
rat. Quod ergo supra dictū est nō pos/
se vinum solum offerri. determinari opor
tet. recipit enim exceptionem Non potest
nisi simpliciter vel ignoranter fiat. vel nō
potest. id est non debet. Quibusdaz tamē
videtur hoc generaliter verum. Colligit
etiaz ex predictis q̄ christus vinum aqua
mixtum dedit discipulis. Corpus vero ta
le dedit quale tunc habuit id est mortale t
passibile. Nunc vero sumitur a nobis im-
mortale t impassibile. nec tamen maiorez
habet efficientiam. Eucharistia quoq̄
intincta non debet dari populo p supple-
mento communionis. quia non legit̄ chri
stus alicui discipulorum prebuisse panem
intinctum nisi iude. Tunc vero non accep
pit iudas corpus christi sed tm̄ panē. cor/
pus vero et sanguinem christi ante cū ali
is discipulis perceperat.

Determinatio p̄missorū

Corpꝰ tm̄ pulc̄ dedit q̄d habuit

Iuliꝰ papa. De intincta non dz dari hostia pplo.

Jsta esta distinctio. xj. huiꝰ quar-

ti libri Jn qua magister postq̄ egit d̄ sacramēto eu-
charistie quantū ad suuz esse. Hic vero determinat
de eo q̄tum ad eius fieri. Et tria facit. Primo enim
ostendit quomodo substantia panis et vini in veruz
corpus christi transsubstantiatur Secundo quomo
do tp̄um sub aliena specie occultatum fidelibus sub
vtraq̄ specie ministratur. Tertio quomodo discipu
lis in cena christi corpus passibile et mortale dabat̄
Primum vsq̄ ibi. Sub alia autē specie. Secundum
vsq̄ ibi. Corpus vero tale dedit. Tertium vsq̄ ad fi
nem distinctionis Jn speciali sententia magistri stat
in tribus ppositionibus quarū prima est hec. Con
uersio panis in corpus christi non est formalis sed q̄
busdam videt̄ esse substantialis. Hanc magister insi
nuans querit. q̄lis sit ista cōuersio panis t vini cor-
pus christi. vtrum. s. sit conuersio substantialis vel
formalis vel alterius modi. Et dicit q̄ nō est formal
eo q̄ species que prius erant pmanent. s. sapor. pō-
dus. figura. albedo. Dicit aūt postea q̄ q̄busdam vi
det̄ q̄ sit conuersio fm substantiā vel substantialis.
eo q̄ substantia panis t vini essentialiter fit substan

tia corporis et sanguinis christi. Postea ponit circa
hoc quorundā obiectionē. si em̄ sic intelligat̄ conuer
sio tunc quotidie aliqua substantia fit corpus xp̄i et
sanguis que añ nō fuerat et sic. quotidie corpus xp̄i
augeret. t de materia aliqua formet̄. de qua in conce
ptione nō fuerit factū. Et dicit mgr̄ sic ad hoc rñde-
ri posse q̄ cōfectio corpis xp̄i nō sit fm nouā corpis
formationē aut p ipius corpis formati augmentatō
nem. sed p quandā trāssubstantiationē virtute diui-
na factā sine noua formatiōe aut augmēto. Postea
dicit q̄ fm opinionē istā cōceditur q̄ panis fit corp⁹
xp̄i sicut farina fit panis. t si panis fiat caro xp̄i sic
farina facta est panis. t aqua facta est vinū. nec ta-
men dicit farina est panis t aqua est vinū. Alij vero
cōcedūt illud qđ erat panis vel vinū post cōsecratio
nem esse corpus t sanguinē. nō tm̄ manens panis sz
mutatū. Subdit aūt q̄ panis nō habz se vt materia
respectu corpis xp̄i. Postea dicit q̄ alioz opinio est
hanc cōuersionē sic esse intelligendā. q̄ sub acciden
tibus sub quibꝰ p̄ꝰ erat substantia panis et vini pꝰ
cōsecrationē est substantia corpis et sanguinis xp̄i.
no tm̄ vt illis afficiat̄. Substantiam aūt panis et vi-
ni dicunt vel in p̄iacentē materiā resolui. aut in nihi
lum redigi. Dicit etiā magister q̄ alij dicunt. s. q̄ sb̄
stantia panis et vini remaneant cū substantia. s. cor-
poris t sanguinis xp̄i. quā substātiā panis t vini di
cunt esse sacr̄m. et ex hac ratione hec substantia di-
citur fieri illa. qz vbi est hec est et illa. Cōtra qđ obij
cit p autoritates quibꝰ dicit nihil ibi aliud esse q̄ sub
stātiam corpis t sanguinis. et species panis et vini
Scōa ppositio est. Sub aliena specie corpus christi
tribus de causis tradit̄. sed sub vtraq̄ specie christꝰ
sumitur. Hanc magister ponens assignat triplicem
rationē quare corpus christi sub aliena specie occul-
tatur. seu sumitur. Prima est ad augendū fidei me
ritū que est de his que non videntur. Secunda ad
vitandum horrorem. quia non habemus in commu
ni vsu carnem crudam t sanguinē māducare. Ter-
tia ne detur infidelibus irridendi occasio Postea di
cit q̄ illud sacramentū sumitur sub duplici specie. iō
vt anime t carnis susceptio in christo t vtriusq̄ libe
ratio in nobis significaret̄. ordinat̄ em̄ hoc sacrām
tum ad salutem corporis t anime. Addit etiā q̄ sub
vtraq̄ specie totus christus sumitur. nec tamē pa-
nis conuertitur nisi in corpus. et vinū nisi in sangui
nem. Subdit etiā q̄ in hoc duplex species vnitatem
sacramenti non tollit. quia sub eadem specie idem
sumitur. nec benedictio super eandem speciē debet
iterari. nec de alijs substantijs q̄ de substātia panis
et vini confici et consecrari debet corpus xp̄i et san-
guis. Postea dicit q̄ aqua vino admiscenda est. ad
significādū vnionem populi cū capite xp̄o que nullo
mō scienter dz omitti. qz dñs eā apposuit. Si quis
autem ex oblitione vel ignorantia omittat offerens
vinū sine aqua conficit quidem sacr̄m. qz etiā fm cō
suetudinem aliquarū ecclesiarū dimittit̄ aqua. tamē
grauiter corripiendus est. Subdit aūt q̄ aqua sine
vino nullatenꝰ offerri pōt in sacrō. nec panis nisi de
frumento. nec granū frumenti nisi redactū fuerit in
panē. qz ipe xp̄s et grano frumenti se cōparat t pa-
nē se dicit. Tertia ppositio est hec. Quāuis xp̄s in
cena dedit corpꝰ passibile t mortale. tm̄ nūc sumitur
impassibile t immortale. Hanc mgr̄ insinuat dicens
q̄ xp̄s dedit discipulis suis tale corpus quale tē ha
buit. s. passibile t mortale. Addit etiā q̄ eucharistia
intincta nō debet populo dari in supplementū com-
munionis. nā xp̄s panem intinctum nō dedit nisi iu
de qui nō accepit corpus xp̄i tūc sed tantum panem
Ante tm̄ cū ceteris discipulis p̄ceperat corpus t san
guinē xp̄i. Et tm̄ in speciali.

Ubi illa accidentia fundent. a

DI. XII s Si autē queri ritur d accidentibus que remanent. i. de speciebus et sapore et pondere in quo subiecto fundentur: potius mihi videtur fatendū existere sine subiecto q̄ esse in subiecto qr ibi nō est substantia nisi corpis ⁊ sanguinis dominici que nō afficitur illis accidentibus. Non em̄ corpus xp̄i talē habet in se formam sed q̄lis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidētia p se subsistētia ad misterij ritum. ad gustus fideiq̄ suffragium: quibus corpus christi habens formam et naturā suā regitur.

De fractione et ptibus. b

Solet etiā queri d fractione et pticione q̄ ibi videt̄ fieri vtrū vera sit. et si vera fractio est: cui⁹ rei sit vl̄ in q̄ re fiat: Cūq̄ nō sit ibi alia substātia q̄ christi. Si in aliqua substantia est illa fractio: in corpe xp̄i videtur esse. Sed ecōtra cū ip̄m corpus incorruptibile sit. qr i mortale et in passibile. in ip̄o non posse esse videtur. Naz et christus redarguit carnalē sensum discipulorum qui putabant carnē christi sicut aliam in ptes diuidendam et morsibus dilacerandā. Ideo quibusdam placz q̄ nō sit ibi fractio sicut videt̄. sed dicitur frangi qr videt̄ frangi. Quibus obijcitur qd ait Ambro. Nihil falsi putanduz est in sacrificio veritatis. vel sicut fit i magorum prestigijs vbi delusione quadā falluntur oculi. vt videant esse qd nō est. Ad h̄ illi dicūt Nō fallit nos visus nec fallit̄. qd esset si crederetur ita frangi vt videtur Nec illusio est. qr ad vtilitatē fidei. nō ad deceptionem ita fit. sicut et christus se oñdit duobus discipulis in via in specie peregrini. nec in eo tamē talis forma erat. sed oculi eoꝝ tenebantur ne eum agnoscerēt.

Opinio quorundam.

Aliorum opinio. c

Alij v̄o dicunt q̄ sicut ibi species panis est et nō est ibi res cuius vel in qua sit illa species. ita est ibi fractio que non fit in aliqua re. quia nihil ibi frangitur. quod mirabiliter dei potētia fieri dicunt. vt fiat fractio vbi nihil frangit̄

Aliorum opinio. d

Alii tradūt corpus christi essentialiter frangi ⁊ diuidi. ⁊ tamē integrū ⁊ incorruptibile existere Quod se colligere asserūt ex ꝯfessione berengarij q̄ confessus est coram Nicolao papa ⁊ pluribus ep̄is: panē et vinū que in altari ponūtur post cōsecrationē nō solū sacr̄m s̄ etiā verū corpus ⁊ sanguinez christi esse. ⁊ sensualiter nō solū sacramento. sed in veritate manibus sacerdotū tractari ⁊ frangi. ⁊ fideliū dentibus atteri.

Cōfessio berengarij.

Sententia ꝓbabilior. e

Sed qr corpus cristi icorruptibile est. sane dici potest fractō illa ⁊ partitio nō in substantia corpis. s̄ in ip̄a forma panis sacramētalis fieri. vt vera fractio et particio sit ibi que fit nō i substantia corpis sed in sacramento. i. in spē. Ne aūt mireris vel insultes si accidentia videantur frangi cū ibi sint sine subiecto. licet quidā asserāt ea fundari in aere. Est ibi vera fractio ⁊ particio que fit i pane. i. in forma panis Uñ apl's ait. Panis quez frangimus. qr forma panis ibi frangit̄ ⁊ i ptes diuidit̄. xp̄s v̄o integer manet ⁊ tot⁹ est in singulis. Uñ Aug. Quādo xp̄s māducat̄ vita manducat̄. sed q̄s audeat manducare dñm suū: ⁊ tñ veritas inuitās nos ad manducēdum ait. Qui māducat me viuet ꝓpter me. Nec occidit̄ xp̄s vt manducet̄. s̄ mortuos viuificat qñ māducat̄. reficit. nō deficit. viuit māducatus qr surrexit occisus. nec qñ māducam⁹ ptes d illo facimus ⁊ q̄dē in sacr̄o sic fit. Itē. Norūt fideles quō māducēt carnē xp̄i vnusq̄sq̄ accipit ptē suā. Uñ ⁊ ip̄a gr̄a ptes vocant̄. p ptes māducat̄ ⁊ manet integer tot⁹. p partes māducat̄ in sacr̄o ⁊ manet integer tot⁹ in celo. manet integer tot⁹ i corde tuo. Jō ista dicunt̄ sacr̄a qr in eis aliud vid̄r ⁊ aliud intelligit̄. videt̄ panis ⁊ calix qd ⁊ oculi renūciant. qd aūt fides instruēda postulat panis ē corp⁹ xp̄i. calix est sanguis Ex his dat̄ itelligi q̄ fractio ⁊ ptes q̄ ibi vidētur fieri i sacr̄o fiūt. i. in spēcie visibili. Jdoq̄ illa berengarij v̄ba ita distinguēda sūt vt sensualit̄ nō mō sacr̄o. s̄ in v̄itate dicat̄ corp⁹ xp̄i tractari manib⁹ sacerdotū. frāgi v̄o ⁊ atteri dētib⁹ v̄e q̄dē s̄ i sacr̄o tm̄. Uera g̊ ē ibi attritio ⁊ ptio. s̄ i singul' ptib⁹ totus est xp̄s. Uñ Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dñm i singul' portiōib⁹ tot⁹ est. nec p sigulos minuit̄. s̄ integrū se p̄bet singulis Itē Hyla. Ubi ps ē corpis: ibi est ⁊ totū.

Aug. in sermone de verbis euāgelij

Hiero. i sermōe quodā.

Quid ille ptes significent. f

Quid autẽ partes

ille significent. Sergi⁹ papa tradit inq̃ens Triformẽ est corp⁹ xp̃i. ps oblate in calicẽ missa. corp⁹ xp̃i qđ iã surrexit mõstrat. ps comesta ambulans adhuc sup terram. ps in altari vsq̃ ad finẽ misse remanẽs: corp⁹ iacens in sepulcro significat. qz vsq̃ in finem seculi corpa sanctoz in sepulcris erũt Et sic̃ ptes ille misticã tenent significatiõz ita etiã et fractio passiõis xp̃i z mortis ẽ repzesentatio. Añ ipe ait. Hoc facite in meã cõmemoratõnẽ. i. in memoziam passiõis z mortis mee. Nã vt ait Amb. Quia i morte xp̃i liberati sum⁹. hui⁹ in edẽdo z biben do carnẽ z sanguinẽ memores eẽ debem⁹

Dz caueat q̃sq̃ ne indigne pcipiat. qz iudiciũ mãducat. Nõ est em̃ iste panis q̃ vadit in corp⁹ ꝫ panis vite eterne q̃ anie nr̃e sbam fulcit. Sic g̃ viue vt quotidie mereaꝛis accipe. nec accedas indign⁹. Indign⁹ est q̃ aliter celebrat misteriũ q̃z xp̃us tradidit. vl q̃ hñs mortale pctm̃ accedit. Ergo z si sint pctã quotidiana vel nõ sint mortifera. añq̃z accedas dimitte debitoꝛib⁹ tuis Si dimitti: dimitit tibi. z sic secur⁹ accede Panis em̃ salutaris est nõ venenũ Si ita accedis: spũaliť mãducas. Spũaliť ei mãducat: q̃ innocentiã ad altare poꝛtat.

Si illud sit sacrificiũ et si sepius imoletur chzistus. g

Post hec queritur

si qđ gerit sacerdos ꝓpzie dicať sacrificiũ vel imolatio z si xp̃s q̃tidie imoleť vel seť tm̃ imolat⁹ sit: Ad ꝫ bzeniter dici põt: illđ qđ offerť z ꝓfeť a sacerdote vocari sacrificiũ z oblatiõez. qz memoria ẽ z repñtatio veri sacrificij. z sancte imolatiõis facte in ara crucis. Et seť xp̃s mortu⁹ in cruce est. Ibiq̃z imolat⁹ est i semetipo. q̃tidie ãt imolať i sacro: qz i sacro recordatio fit illi⁹ qđ factũ est semel. Añ Aug. Certũ habemus qz xp̃s resurgẽs ex mortuis iã nõ moꝛitur zẽ. tm̃ ne obliuiscamur qđ semel factũ est i memoria nr̃a oi anno fit. s. quotiens pasca celebrať. Nũq̃d totiẽs xp̃s occidiť: ꝫ tm̃ anniuersaria recordatio repñtat qđ oli factũ est. z sic nos facit moueri tanq̃z videamus dñz i cruce. Itẽ Semel imolatus est xp̃s i semetipo et tm̃ quotidie imoleť in sacramẽto. Đđ sic intelligẽdũ ẽ. qz i manifestatiõe corpis z distinctiõe mẽbroꝛ semel tm̃ i cruce pependit. offerẽs se deo p̃ri hostiã redẽptionis efficacẽ. coꝛ. s. q̃s ꝓdestinauit. Itẽ Amb. In xp̃o em̃ oblata ẽ hostia ad salutẽ potẽs. q̃d g̃ nos? Nõne p sin gulos dies offerim⁹. Et si quotidie offeramus. ad recoꝛdationẽ ei⁹ moꝛtis fit. z vna est hostia. nõ multe. Quõ vna et nõ mlte? qz semel imolatus est xp̃s. Hoc aũt sacrificiũ exemplũ ẽ illi⁹. idipm̃ sp ad ipm̃ offertur. pinde hoc est sacrificiũ. alioq̃n q̃m in multis locis offerť multi sunt xp̃i. nõ? sed vnus vbiq̃z est xp̃s. z hic plen⁹ existẽs. et illic plenus. sicut qđ vbiq̃z offerť vnũ est corp⁹ ita et vnũ sacrificiũ. Æps hostiã obtulit. ipam offerim⁹ z nũc. sed qđ nos agimus recordatio est sacrificij. Nec cã sue infirmitatis repetiť. qz pficit hoiem. sed nr̃e qz q̃tidie peccam⁹. Ex his colligitur eẽ sacrificiũ et dici qđ agiť in altari. z xp̃m semel oblatũ. z qnotidie offerri. sed aliť tũc aliter nunc. Et etiã que sit virtus hui⁹ sacramenti oñditur. remissio. s. peccatoꝛũ venialiũ. z pfectio vtutis.

Amb. super epistolaz ad hebzeos:

De vtute sacramenti:

Virtus sacramti est remissio peccatoꝛ venialiũ et z [illegible]

Because institutionis. h

Institutũ est enim

ꝫ sacrm̃ duab⁹ de causis. In augmetũ virtutis. s. charitatis. z in medicinã q̃tidiane infirmitatis. Añ Amb. Si q̃tiens effunditť sanguis xp̃i. i remissionẽ pctoꝛ effunditť. debeo sp accipe. q̃ sp pecco. debeo sp hr̃e medicinã. Itẽ Aug. Iterať q̃tidie hec oblatio ꝫz xp̃s semel sit passus. qz q̃tidie peccam⁹ pctis siñ q̃b⁹ moꝛtalis infirmitas viuere non põt. Et qz quotidie labimur. q̃tidie xp̃s mistice imolať p nob. Dedit enim nobis ꝫ sacrm̃ salutis. vt qz nos quotidie peccam⁹ z ille iã moꝛi nõ põt. p ꝫ sacrm̃ remissionẽ ꝓseq̃mur. Quotidie cõedit ipe z bibit i vitate ꝫ integer z viu⁹ manet. Itẽ Misteriũ fidei đz. qz credẽ debes q̃ ibi salus nr̃a ꝓsistit: Si aũt q̃rať vtq̃z q̃tidie cõmunicãdũ sit? Audi q̃d inde tradit Aug⁹ Quotidie inq̃t eucharistiã accipe nec laudo nec vitupo. oib⁹ tm̃ dñicis dieb⁹ cotidãdũ hoꝛtoꝛ Si tm̃ mẽs i affectu peccãdi est. g̃uari magis dico eucharistie ꝓceptiõe q̃z purificari. Et ꝫz q̃s pctõ moꝛdeať: si peccãdi tm̃ ꝺ cetero nõ habeat volũtatẽ z satisfaciat lacrimis z oꝛonib⁹. accedat secur⁹. ꝫz ꝫ ꝺ illo dico quẽ moꝛtalia pctã nõ grauãt

Si nõ frequẽtius saltẽ ter i anno hoies cõicẽt. nisi forte q̃s criminalib⁹ impediať i pasca. s. pẽthecoste. z i natali. Đẽs g̃ cõicẽt q̃ noluerit carere ecclĩasticis liminib⁹.

Ambrosi.

Aug. ad ianuarium:

Utrũ quotidie sit mãducandum:

Fabian⁹ pa:

Ambrosi.

Aug. super psal. xx.

Aug. in sermõibus ꝓpi.

Jsta esta distinctio .xij. huiꝰ quarti li. In qua magister postꝙ egit de confectione huius sacramenti. Hic ℣o agit de consequentibus cōfectionē. Et tria facit. Primo eñ inquirit modū essendi accidentiū in hoc sacramento. Secundo querit an ibi sit vt apparet fractio. Tertio agit de hmōi sacramenti effectu. Primū facit vsqꝫ ibi. Solet etiaꝫ queri. Secundū vsqꝫ ad finez distinctionis. In speciali ſnia magistri stat ut tribus ꝓpositionibꝰ quarū prima est hec In hoc celesti sacramento species seu accidentia remanent sine subiecto. Hanc magister insinuans ꝓponit primo inquirendo qꝫ in hoc sacramēto accidētia remaneant actu sine subiecto. quia ibi nō est nisi substantia corpis ⁊ sanguinis dominici que talibus accidentibus affici nō potest. remanent tamen accidentia ad misterij ritū ⁊ ad fidei suffragiū. et etiam ꝓpter gustum. Secunda ꝓpositio est hec. Species visibilis in hoc sacramento frangitur sine christi nocumento. Hanc magister ponens querit vtruꝫ in hoc sacramento sit vera fractio Et dicit qꝫ nō. quia corpus christi frangi non potest ⁊ alia substantia sui non est. Et respondet magister qꝫ quibusdam videtur qꝫ ibi nō sit vera fractō sicut videtur. sed dicitur frangi quia videtur frangi nec tamen ibi est illusio. quia non ostenditur ibi fractio ad illusionem sed potius ad fidei vtilitatem. Alij ℣o dicunt qꝫ vere frangitur corpus christi et non integrū manet. et hoc cū firmat per confessionem Berengarij qui concessus est coram Nicolao papa et pluribus alijs episcopis panem et vinum que in altari ponuntur post consecrationem nō solum sacramentum sed etiam verum corpus et sanguinem christi esse. que omnia approbata sunt sicut habetur de consecratiōe dist. .ij. Alij vero dicunt qꝫ sicut ibi est species panis ⁊ non est ibi res in qua sit species. Ita est ibi fractio que non est in aliq̄ re qꝛ nihil ibi frāgitur. quod mirabiliꝫ ō potentia dei fieri dicunt. Quarta opinio circa hoc est magistri qꝫ fractio illa vera est et in ipsis speciebus sacramentalibus est. vbi etiam subdit ſm beatū Hieron. qꝫ sub singulis ptibꝰ fractiōis est totꝰ xp̄s. Et etiam dicit Hylari. vbi est pars corporis christi ibi ē totum. Postea dicit qꝫ partiū fractionis vna significat corpus christi iacens in sepulchro. Alia vero significat corpus christi viuens in mundo. Tertia vero corpus christi post resurrectionem que significatio potest etiāc corpori christi mistico adaptari. Preterea querit vtruꝫ corpus quotidie imoletur. ⁊ vtꝛ illud quod facit sacerdos in hoc sacramento possit ꝓprie dici sacrificium vel imolatio. Et respondet adutrunqꝫ qꝫ sic. non tamen in re sed in similitudine quod enim quotidie geritur signum est memoriale ⁊ figura imolationis semel facte. et sic forma visibilis que in altari sacrificium dicitur ⁊ est. Similiter ℣o solū semel imolatus fuit sed quotidie offert. sed aliter tunc et aliter nunc. quod autoritatibus probat Tertia ꝓpositio est hec. Hoc sacramentum datur ī augmentū virtutis et charitatis. ⁊ in remediū quotidiane infirmitatis. Hanc magister insinuans dicit qꝫ hoc sacramentum duabus de causis est institutuꝫ scꝫ in augmentum charitatis. et in medicinaꝫ nostre infirmitatis. qꝛ eñ quotidie labimur ⁊ cadimꝰ. quotidie christus ꝓ nobis mistice imolatur. Unde ℣tus sacramenti est remissio venialium. Ultimo inquirit de modo vtendi hoc sacramento. s. quō hoc sacrām tū sit frequentandū Et dicit qꝫ supra hoc inueniunt diuersa ecclesie statuta. qꝛ quidā in diebꝰ dñicis. q̄dam bis in anno cōmunicādū esse dicunt. nisi dūtaxat aliquibꝰ criminibus sit grauatus. Et tiñ in speciali de sententia huiꝰ dis.

Si hereticiꝫ excommunicati hoc sacramentū cōficiant. a

DI. XIII

Solet etiam queri vtrū praui sacerdotes hoc sacrām ꝓficere queāt. Ad qd̄ dici potest qꝫ aliq̄ licꝫ sint praui ꝓsecrāt ℣e. s. q̄ itus sūt noie ⁊ sacro ⁊ si nō vita. qꝛ nō in merito ꝓsecrantis. ſ i ℣bo efficit creatoris. Uñ Aug. Intra catholicā eccl̄iam i misterio corpis ⁊ sanguinis dñi nihil a bono maiꝰ. nihil a malo minus ꝓficit sacerdote. qꝛ nō i merito ꝓsecrātis sed i ℣bo ꝓficit creatoris ⁊ ℣tute spiritussancti. Credēdū est eñ qꝫ in ℣bis christi sacrā ꝓficiant Sicut ipe q̄ baptizat. ita ipe est q̄ ꝓ spm̄sctm̄ suā efficit carnē ⁊ sanguinē. Jtē Greg. Putāt q̄dā cōmunionē corpis minꝰ esse sanctificatā. si illoꝫ fiat officio quoꝫ vita eoꝫ oculis viꝺ ignobilis Heu in q̄ magnū laqueū incidūt. vt diuina ⁊ occulta misteria plꝰ ab alijs sanctificata posse fieri credāt. cū vnꝰ idēq̄ spiritussanctus in tota ecclesia inuisibiliꝫ ea misteria ⁊ opando sanctificet. ⁊ sanctificādo benedicat. Misteriū ideo ꝺr qꝫ secretā et recōditā habeat dispēsationē. Sacrificiū ℣o quasi sacrū factū. qꝛ p̄ce mystica cōsecꝫ tur ꝓ nob in memoriā dñice passiōis. Sacramentuꝫ est in aliqua celebratiōe cū resita fit vt aliq̄d significate rei accipiamus. Sacrām̄ta sunt baptisma. chrisma. corpꝰ q̄ ideo sacr̄a dicunt qꝛ sub tegimento visibiliū rerū: diuina ℣tus secretiꝰ salutē eoꝝ dem sacramentorū opatur. Uñ a secretis virtutibus vel sacris sacr̄a dicūtur. Panis ⁊ calicis sacr̄m. grece eucharistia dicitur. latine bona gr̄a interp̄tat. ⁊ q̄d melius corpe ⁊ sanguine xp̄i: Siue ergo ꝓ bonos siue ꝓ malos ministros intra eccl̄iaꝫ dispēsetur: sacruꝫ tamen est. qꝛ spiritussanctus viuificat. Nec bonoꝝ dispensatorū meritū ampliatur. nec malorum attenuatur Hoc de corpore domini. hoc et ō baptismate ⁊ crismate sciendum est et tenendū. quia virtus diuina secretiꝰ opatur in eis. ⁊ diuina solummodo est hec virtꝰ siue potestas. nō humane efficatie. Illi ℣o qui excommunicati sunt vel de hereſi manifeste notati non vident hoc sacramentū posse cōficere. licet sacerdotes sint. qꝛ nemo dicit ī ipsa consecratione. offero. sed offerimus. quasi ex persona ecclesie. et ideo cū alia sacramenta extra ecclesiaꝫ possint celebrari

Aug. in sermone de corpore christi. Unde dicat missa.

de hoc nō videt. Dō etiā Aug. tradere videtur dicens. Recolite nomen ⁊ aduertite veritatē Missa em̄ dr. eo q celestis missus ad cōsecrandū viuificandū corpus adueniat iuxta dictū sacerdotis dicentis Omnipotens deus iube hec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuū ⁊c. Idcirco nisi angelus venerit: missa nequaq̄ iure vocari pōt. Nunq̄d em̄ si ḃ misteriū hereticus ausus fuerit vsurpare. angelū de celis mittit de⁹ oblationē ei⁹ cōsecrare. maxime cū eisdē p ꝓphetā ꝓminat⁹ sit dicēs. maledicā benedictionib⁹ vestris Q⁹ si benedictōib⁹ eoꝝ se asserit maledictu rū veritas. Quid erit ō hostia: g̃ dicemus illā posse bñdici ab illo quē scim⁹ a deo fore maledictū cū sua bñdictione. Si em̄ ōs maledixerit bñdictionib⁹ hereticoꝝ ⁊ symoniac⁹ bñdixerit: q̄s eoꝝ ꝓualebit: Nūq̄d bñdictō maledicti ad nihilū poterit redigere ꝟba verissima cōminātis dei. Ex hie colligit q̄ heretic⁹ a catholica fide p̄cipus neq̄at ḃ sacr̄m ꝓficere. qr sancti angeli q̄ hui⁹ misterij celebratiōi assistunt. tūc nō assunt qñ hereticus ⁊ simoniac⁹ ḃ misteriū temerarie p̄sumit. Nō em̄ dubitari lz vbi corpis dn̄ici ⁊ sanguinis misteria gerūtur supnoꝝ ciuiū adesse ꝓuent⁹. In h⁹ aūt misterij expletiōe sicut formā ꝟuari: ita ordinē hr̄i. s. vt sit sacerdos. ⁊ intētōnē adhiberi optet vt illud facere intēdat. Sz si nō credit de illo misterio sic veritas hz. nūq̄d pōt intēdere illud ꝓficere: ⁊ si nō intendit. nūq̄d ꝓficit: Aliq̄ dicūt etiā nō recte ō illo misterio sentiētē: posse intendere. nō q̄dez illud cōficere. qō iā esset recte credere. ḃ id agere qō gerit ab alijs dū ꝓficit. et sic adhibet intentio: et si intētio dicat deesse cōficiendi illud misteriū. tñ ex q̄ intēdit ea dicere ⁊ agere q̄ ab alijs gerūt. implet mysteriū. Illud etiā sane dici pōt. q a brutis aialibus corp⁹ xp̄i nō sumit. ⁊ si videatur Quid g̃ sumit mus. vl q̄d māducat: Dēm. uit. De ḃ celesti misterio aliqua pstrinximus ac catholicis fideliter tenēda. Qui em̄ his cōtradicit: hereticus iudicatur

Greg⁹ male dicā bñdicti onibus vr̄is i. bis q̄ i eis bñdictiōib⁹ possidet̄ vel q̄cq̄d a vob bñdicet. vel qñ nō bñdicunt sanctis ex vero cor nō vel qr q̄ iniq̄ agunt benedictū ab eis adulantur ꝙ peccatoribus: dummō diuites sint.

Hieronym⁹ maledicā bñdicētib⁹ vos id est q̄cq̄d a vobis bñdicet p me erit maledictū.

Greg. super ezech. Qui in expositōe sacri eloquij tarditori bus placeat aliq̄d fingit sua ꝟba loq̄tur nō dei q̄ aūt in verbis dn̄icis aliq̄ vis q̄ protulit senserit et si sub alio ītellectu tñ ad edificationez charitatis tē dit. dn̄i sunt verba q̄ dic.

Abrutis aialibus eucharistia nō sumitur.

Quid facit hereticus et quid sit hereticus. b

Ne autez ignores q̄d faciat hereticū. vl q̄d sit heretic⁹. audi breuit̄ q̄d inde scti doctores tradāt. Hyla. ait. Extiterūt plures q̄ celestiū ꝟboꝝ sim/plicitatē nō veritatis ipius absolutionez susciperunt. aliq̄ interp̄tantes q̄ dictoꝝ ꝟtⁿ postularet. Be intelligētia em̄ hereſis nō descriptura est. ⁊ sensus nō ꝓmo fit crimē Idē in. viij. Intelligētie sensus i crimie ē Hiero. dic. q ex ꝟbis inordinate platī in currit hersis. Aug. diffiniēs q̄d sit hereticus ait. heretic⁹ ē q̄ p alicui⁹ tpalis cōmodi ⁊ maxie glie p̄cipatusq̄ sui gr̃a. falsas ac nouas opiniones gignit vel sequit̄.

Hyla. iii. de trinitate.

Hieron. sup Osee.

Aug. ō vtilitate credēdi

Ista est distinctio. xiij. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ posq̄ egit supi⁹ de sacro eucharistie q̄tū ad esse ⁊ fieri. Hic agit ō eius ministro. et tria facit. Primo em̄ inq̄rit an mal⁹ sacerdos possit cōsecrare. Scō hereticū seu scismaticū nō posse cōficere nitit̄ determinare. Tertio oñdit aialia bruta nullaten⁹ posse māducare. Primū a p̄ncipio vsq̄ ibi Illi ꝟo q̄ excōicati sunt. Scōm vsq̄ ibi. Illud ꝟo sane dici pt. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli snia m ⁊c A malo sacerdote vere sacr̄m cōficit. qr nō i merito ipius. sz in verbo creatoris efficit. Hāc mgr̃ insinuans querit ꝓmo vtrū hoc sacr̄m mal⁹ sacerdos pōt cōficere. Et rñdet q bonitas vel malicia sacerdotis nihil facit ad cōsecrationē. qr ꝓsecratio nō i merito ꝓsecrātis sz in verbo efficit creatoris. In hoc enim sacro sub tegimēto rer̄ visibiliū diuina virt⁹ secreti us opat salutē. qđ auctoritatib⁹ cōfirmat. Scōa propositio est hec. Scismaticū et hereticū nō posse cōsecrare p magistrū asserit ⁊ intētio i ipo cōsecrante necessario exigit. Hāc mgr̃ ponēs dicit q ab ecclia dr̄ p excōmunicationē vel hereſim p̄cisi nō vident hoc sacr̄m posse cōficere q̄uis sint sacerdotes. tū qr oblatio h⁹ hostie fit ex psona totⁱ ecclie. ipi aūt extra eccl̄esiā sunt. Tū qr in hmōi sacri celebratiōe nūci⁹ celestis mittit ad bñdicendū. Nō est aūt p̄sumenduz q⁹ de⁹ bñdicat bñdictiōib⁹ p̄cisoꝝ ab ecclesia. Postea dicit q ad sacri hui⁹ pfectionē duo requirūt. s. ordo ministri. s. q̄ sit sacerdos ⁊ intentio. Subdit q̄ ille q̄ nō credit etiā pōt intentionē hr̄e ⁊ p cōsequēs cōsecrare dūmō intēdit agere et facere qđ facit ecclia. Tertia ꝓpositio est hec. Magister videt dogmatizare bruta aialia nullatenus xp̄i corpus māducare. Hāc mgr̃ insinuās dic̄ q bruta aialia corpus xp̄i nō sumūt. q̄d aūt sumāt dū hostiā māducant dic̄ q⁹ denouit. Postea epilogando dic̄ se ō hoc misterio breuiter dixisse a fidelib⁹ catholicis fidelit̄ tenēda. q̄b⁹ si q̄s cōtradicit heretic⁹ videt. Ultimo quasi incidenter dicit q heretieū facit intelligētia p̄aua p̄m Aug. ō vtilitate credendi. aut hereticus ē q̄ cā ꝓmodi tpalis ⁊ glorie vel falsum vel nouas opiniōes gignit aut sequit̄. Et tm̄ in speciali.

De penitentia. a

Post hec ꝺ penitētia agēdū est. ꝑnia lōge positis a deo necessaria est vt appropiquet. Est enim vt ait Hiero. scda tabula p⁹ naufragiuz. qr si q̄s vestē innocētie i baptismo p̄ceptā peccando corrupit: pnie remedio repare pt. Prima tabula ē baptism⁹ vbi deponit vetustō ⁊ induit nou⁹. Scda pnia: qua post lapsum resurgimus. dū vetustas reuersa repellit. ⁊ nouitas pdita resumit. Post baptismū plapsi p pniam renouari valent. ḃ

DI. XIIII

Hieron. sup Daniel.

Quid fat hereticus et qđ sit hereticus

nō p baptismū .licet hoi sepi⁹ penitere sed nō baptisari Baptismus tm̄ est sacr̄m sed pnia dicit̄ 7 sacr̄m 7 virtus mētis. Est em̄ pnia interior. 7 est pnia exterior Exterior sacr̄m est. interior virtus mentis est. 7 vtraq; cā salutis est 7 iustificatiōis. Utrū vero ois exterior pnia sit sacr̄m: vel si non omnis: que hoc noie censenda sit cōsequēter inuestigabimus. A pnia cepit iobis p̄dicatio dicentis. ℙenitētiā agite appropinquabit em̄ regnū celoz. Nō aūt preco docuit. illud post veritas p̄dicauit exordium sumens ꝯmonis a pnia. ℙnia dr a puniēdo. q̄ q̄s punit illicita q̄ cōmisit. ℙenitētie vt⁹ timore ꝯcipit̄. Añ Esa. A timor tuo dñe cōcepim⁹ et pepim⁹ spm̄ salutis.

Añ dr pnia.

Est aūt pnia: vt ait Amb̄. Mala p̄terita plangere. 7 plangenda iterū nō committē

Ambrosi. in ꝯmone q̄dragesimali.

Itē Greg. ℙenitere est añacta pcta defle re. 7 flenda nō ꝯmittere Nā qui sic alia deplorat vt alia tm̄ committat. adhuc pniam agere. aut ignorat aut dissimulat Quid ei prodest si pcta luxurie q̄s defleat 7 adhuc auaricie estib⁹ anhelat. His verbis quidam vehementius inherentes ꝓtendūt vere penitētē vltra nō posse peccare damnabiliter. et si grauiter peccauerit: verā nō p cepisse pniam. Nō etiā alijs muniūt testimonijs. Ait em̄ Isi. Irriso⁹ est et nō penitens

Isis. in li. 3 ſſmo bono.

qui adhuc agit q̄ penitet. Nec videt deum poscere subditus sed subsannare supbus. Canis reūsus ad vomitū 7 penitens ad pctm̄. Multi lachrymas indesinenter fundunt. et peccare nō desinunt. quosdaz accipe lachrymas ad pniam cerno. 7 affectum pnie nō hr̄e. q; inconstantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fūdunt. nūc reuiuiscente vsu ea que fleuerūt iterādo cōmittūt. Esa. de peccatorib⁹ dic Lauamini mundi estote. Lauat̄ 7 mūdus est q̄ preterita plangit 7 flenda iterū nō cōmittit. Lauat̄ 7 nō est mūdus q̄ plangit q̄ gessit nec deserit et post lachrimas ea que

Aug. in lib. ſoliloquiorū

defleuerat repetit. Itez Aug. Inanis est pnia quā sequēs culpa coinq̄nat. Nihil p sunt lamēta si replicant̄ pctā. Nihil valet veniā a malis poscere 7 mala denuo iterare. Item Greg. Qui cōmissa plāgit nec tamen deserit: pene grauiori se subijcit Itez

Gregorij

Ambro. in li. 3 vnica pnia

Ambro. Repiunt̄ qui sepius agendā penitentiaz putant qui luxuriant̄ in christo. Nā si vere pniam in xpo agerēt: iterandā postea nō putarēt. q; sicut vnū baptisma. ita est vna pnia. His alijsq; pluribus vtunt̄ in assertiōe sue opinionis. Sz Ambrosius dicit. Hec vera penitentia est cessare a pctō. Et itē Magni ꝓfect⁹ est renūciasse errori. imbutos em̄ vicijs animos exuere atq; emēdare virtutis est pfecte 7 celestis gr̄e. 7 ideo sane ita diffiniri pōt. ℙenitentia est vtus q̄ cōmissa mala cū emendationis ppositō plangimus et odim⁹ et plangenda vlterius cōmittere nolum⁹ q̄a pnia vera est in anio dolere 7 odire vicia. Añ illa verba p̄missa. penitere est añacta deflere et flenda nō cōmittere. recte sic accipi pñt vt nō ad diuersa tpa. sed ad idem referunt̄. vt. s. tpe quo deflet cōmissa mala nō cōmittat volūtate vel ope flenda. q̄ innuit̄ ex verbis cōsequētib⁹. Naz qui sic alia deplorat 7c. Hinc Aug. ait. Cauēdū est ne quis existimet nephanda illa crimina qualia qui agunt regnū dei nō possidebunt quotidie ppetrāda. et elemosynis q̄tidie redimenda. In melius est enim vita mutanda. 7 p elemosynas de peccatis preteritis ppiciandus est deus. nō ad h̄ emēdus quodāmodo vt ea semp liceat impune cōmittere. Nemini em̄ dedit laxamētū peccandi. 7 si miserādo deleat cōmissa peccata. si nō satisfactio ꝯgrua negligat̄. Itē ℙius papa. Nihil pdest homini ieunare 7 orare et alia religionis opa agere nisi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis sic mentem reuocat vt cōmissa plāgat et plangenda committere nō velit nec satisfacere negligit: vere penitet. Nec idō nō est vera pnia. q; forte nō de ppositō sz casu vel infirmitate peccabit. Ille autē irriso⁹ est et nō penitens q̄ sic commissa plāgit vt plangenda volūtate vel ope cōmittere non desinat. Ille etiam qui post lacrimas repetit que fleuit lauat̄ ad tēpus. sed mūdus nō est. i. illa mūdicia nō est ei sufficiēs ad salutē. q; est momētanea nō pseuerans. Itē illud. Inanis est pnia quā sequēs culpa coinquinat. sic intelligēdū est Inanis est. s. carēs fructu illius pnie quā sequēs culpa nō inq̄nat. Illi⁹ em̄ fructus est vitatio gehenne 7 adeptio glorie. mortificat̄ em̄ illa pnia 7 alia añacta bona sequens pctm̄. vt nō sortiant̄ mercedē quaz meruerūt cū fierēt. 7 quā haberēt si pctm̄ nō succederet. Sed et si de pctō succedēti pnia agatur 7 pnia que precessit. 7 alia añacta bona reuiuiscunt. sed illa tm̄ q̄ ex charitate ꝓdierunt. Illa em̄ sola viua sunt q̄ ex charitate fiūt. Idcoq; si p seq̄nria pctā mortificant̄. p subsequentē pniam reuiuiscere possunt. Que ꝯo sine charitate fiunt

Ambro. sup epistolaz ad cozinth.

Aug. super octonariū xrij.

Quid sit penitentia.

Determinatio p̄missoꝝ verborum.

Augusti. in Ench.

Plus papa.

mortua ⁊ inania generantur. ⁊ ideo p penitentiam reuiuiscere nō valent. Similiter intelligendum est illud. Nihil ꝓsunt lamēta ⁊c. Et illud. Nihil valet ⁊c. Si ei replicantur peccata nihil valet ad salutez vel ad veniam in fine p̄cedens lamentum q̄ nihil relinquitur de vite mūdicia. quia aut peccata dimissa redeunt vt quibusdaz placet cum replicanť. vl si nō redeunt. eis tñ deletis ꝓpter ingratitudinez ita reus et immundus constituitur. cum adhuc inexpiandis implicať. vt si iā deleta redirent. De hoc tñ. s. an peccata redeant post plenius agemus. Similiter nihil valet ad salutē obtinendā. vel ad mundiciam vite habendā. veniaz de malefactis poscere. ⁊ malefacta denuo iterare. Jta etiam intelligendum est illud quod idē Aug⁹. alibi ait. Penitentia est quedam dolenti vindicta semp puniens in se qō dolet cōmisisse. ⁊ infra. Quotidie dolendum est de peccato qō declarat ipa dilectiōis virt⁹. Penitere eī est penā tenere. vt semp puniat in se vlciscendo quod cōmisit peccādo. Ille penā tenet. qui semp vindicat qō cōmisisse dolet. Penitētia ergo est vindicta sp puniens in se quod dolet cōmisisse. Quid restat nobis nisi dolere in vita. vbi eī dolor finitur: deficit ⁊ pnia. Si vo penitētia finiť. quid relinquitur de venia? Tamdiu gaudeat et speret ō gratia. q̄diu sustentatur a penitentia. Dicit eī dominus. Jade ⁊ amplius noli peccare. non dixit: Ne pecces. sed ne voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomō seruabiť nisi dolor in penitentia continue custodiatur. sed semper doleat. et ō dolore gaudeat ⁊ nō sit satis q̄ doleat. sed ex fide doleat. ⁊ nō semp doluisse doleat.

Aug⁹. in li. de vnica penitentia.

Determinatio intelligentie dictorum. b

De penitentia perfectoz vel ad salutē sufficienti intelligēdū

est. qō supza dixit. s. Penitentia est vindicta semp puniens qō cōmisit. ⁊ alia hmōi Illud vo. Si penitētia finiť nihil ō venia relinquiť: dupliciter accipi pōt. Si eī iuxta quozundā intelligētiā pctā dimissa redeunt. facile est intelligere nihil de venia relinqui. q̄ pctā dimissa iterū replicantur Sicut eī ille qui ex seruitute in libertatē manumittiť. interim vere liber est. ⁊ tñ ꝓpter offensam in seruitutē postea reuocať

Sic et peniteti peccata vere dimittunť. et tñ ꝓpter offensam que replicať iterū redeunt. Si vo nō redire dicanť: sane pōt dici etiā sic nihil de venia relinqui. nō quod dimissa pctā iterū imputenť. sed q̄ ꝓpter ingratitudinem ita reus et immundus constituitur. ac si illa redirent.

Determinatio solēnis et vnica penitētia. c

Illud autez quod

Ambz. ait. Repiunť ⁊c. ⁊ Sicut vnū baptisma ita et vna pnia. non ſm generalez sed ſm spetialē morem ecclesie de solenni pnia dictū intelligitur. que apud quosdā semel celebzata nō iterať. Jtez illud aliud Ambzo. Penitentia semel vsurpata nec vere celebzata. ⁊ fructum pzioris aufert ⁊ vsum sequentis amittit. de solenni intelligiť Solennis ergo pnia vt Ambzosi. in eodem ait: est que fit extra ecclesiaz in manifesto in cinere ⁊ cilicio. que p grauiozibus horrendisq̄ ac manifestis delictis tm̄ imponitur. et illa nō est iteranda p reuerentia sacramenti. ⁊ ne vilescat et cōtemptibilis fiat hoibus. Uñ Aug⁹. Quāuis caute et salubziter puisum sit. vt locus illius humilime pnie semel in ecclesia concedať: ne medicina vilis minus vtilis esset egrotis. que tantomagis salubzis est q̄tomin⁹ cōtemptibilis fuerit. Quis tamē audeat ō dicere. Quare huic homini qui post penitentiam pzimam rursus se laqueis iniq̄tatis obstringit adhuc iterū parcis? Origenes quoq̄ de hac solenni pnia que p grauiozibus criminibus iniungiť ait. Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit que nō in crimine mortali. vel in blasphemia fidei. sed in sermonis vl in morum vicio ꝓsistat hec culpa semp repari potest. Nec interdicitur aliquando de huiusmodi penitentiā agere. Sed nō ita ō grauiozibus criminibus. Jn grauiozibus eī criminibus semel tm̄ penitentie conceditur locus. Communia que frequenter incurrimus semper penitentiam recipiunt et semper redimuntur. Communia dicit venialia peccata et forte mortalia quedaz alijs minus grauia Que sicut sepe committuntur. ita frequēter per penitentiā redimuntur Sed ō grauiozibus criminibus semel tantum agitur penitentia scilicet solennis. Nam et de illis si iterentur iteratur penitentia sed non solennis. quod tamen in quibusdam ecclesijs non seruatur.

Aug. ad macedonium.

Origenes ꝓper leuiticū.

Autoritatibus ꝓbat ꝙ non semel tantū sed frequenter pctā dimittā tur ꝑ penitentiam. d

Q̄ vo penitentia

non semel tm̄ agaſ. ſed frequenſ iteretur. ⁊ ꝑ eā frequenter iterū venia p̄ſteſ. pluribus ſanctoꝝ teſtimoniꝭ ꝓbatur. Ait ei Aug. ſcribens contra quoſdā hereticos q̄ peccantibus poſt baptiſmū ſemel tm̄ dicebant vtilem eſſe penitentiā. ita. Adhuc inſtant p̄fidi qui ſapiunt pluſ q̄ oꝑtet. nō ſobꝛij: ſed excedentes menſuraꝫ: dicunt. ⁊ ſi ſemel peccantibus poſt baptiſmuꝫ valeat penitentia. nō tm̄ ſepe peccantibus ꝓderit iterata. alioquin remiſſio ad peccandū eſſet incitatio. Dicunt em̄. Quis nō ſp peccāret ſi ſemp redire poſſꝫ. Dicūt em̄ dn̄m incitatoꝛem mali ſi ſemp peccantibus ſubuenit. ⁊ ei peccata placere quibus ſemper p̄ſto eſt gratia. Errant aūt. Conſtat em̄ ei peccata diſplicere. q̄ ſemp p̄ſto eſt ea deſtruere. ſi ea amaret: nō ſemp ea deſtruerꝫ Idem ad macedoniū. Intantū hoim iniquitas aliq̄n ꝓgreditur. vt etiā poſt peractam penitentiam: poſt altaris recōciliationem: vel ſimilia vel grauioꝛa cōmittāt. et tm̄ deus facit etiā ſup tales oꝛiri ſolē ſuū nec mīnus tribuit q̄ ante tribuerat largiſſima munera vite et ſalutis. ⁊ q̄uis eis in eccleſia locus ille penitentie nō concedaſ. deus tm̄ ſup eos ſue patientie nō obliuiſcitur. Exquoꝫ numero ſi quis nobis dicat dicite mihi vtrū aliq̄d ꝓſit ad vitā futurā ſi in iſta vita illecebꝛoſiſſime voluptatū blādimenta cōtempſero. ſi me penitendo vehementis q̄ p̄ius excruciauero. ſi vberiꝰ fleuero. ſi melius vixero. ſi paupes largiꝰ ſuſtentauero. ſi charitate ardētius flagauero. quis veſtꝫ ita deſipit. vt huic homini dicat. inhil tibi iſta in poſterū ꝓdeunt. Vade ſaltem huius vite ſuauitate fruere Auertat deus tam immanē ſacrilegam q̄ dementiā. Item Johes chriſto. de repatione lapſi. Talis mihi crede: talis eſt erga hoies pietas dei. Nunq̄ ſpernit pniam ſi ei ſincere ⁊ ſimpliciter offeraſ etiā ſi ad ſūmū q̄s pueniat malorum ⁊ inde tm̄ velit reuerti. ad virtutis viā ſuſcipit libenſ ⁊ amplectitur. ⁊ facit oia quatinꝰ ad p̄oꝛē reuocet ſtatū. Quodq̄ eſt adhuc p̄ſtantius et eminētiꝰ etiā ſi nō potuerit q̄s explere omnem ſatiſfaciendi oꝛdinē. quātulācūq̄ tamē ⁊ quālibet bꝛeui tpe geſtā non reſpuit

Aug. in li. de penitentia.

Aug. ad macedonium.

Jo. chriſ.

pniam. ſuſcipit etiā ipam nec patiſ q̄uis exigue ꝙerſionis ꝓdere mercedē. Exemplis etiā hoc idē aſtrui p̄ot. Dauid em̄ ꝑ pniam adulterij ſimul ⁊ homicidij veniam impetrauit. grauiter tm̄ poſtea deliq̄t i ꝓpli enumeratione. qō ꝓpli multitudo pꝛoſtrata oſtendit. Illud aūt mirabile ē q̄ angelo ferienti plebē. ſe obtulit dicēs. Ego rex iſte q̄d fecit. fiat manꝰ tua tm̄ in me ⁊ i domū patris mei. Quo facto ſtatim ſacrificio dignus iudicaſ. q̄ abſolutione eſtimabatur indignus. Nec mirū ſi tali ſua oblatiōe ꝓpꝛio. peccati ſui adeptus eſt veniā. cū moꝫſes offerendo ſe ꝓ plebis erroꝛe. pctā dilueꝛit. His alijſq̄ teſtimouijs pluribꝰ euidenter oñditur ꝑ pniam nō ſemel tm̄ ſ ſepius nos a peccatis ſurgere. ⁊ verā pniaꝫ ſepius agi. Voluntarie em̄ peccantibꝰ nobis: vt ait apl's ꝓ pctis nō reliquiſ hoſtia ſcda. ſ. qꝛ ſemel tm̄ xp̄m opoꝛtuit pati: nec relinquiſ ſcōs baptiſmus. Relinq̄tur vo ſcda pnia ⁊ tertia ⁊ deinceps vt Joh. chriſoſto. ſup hūc locū ait. Sciendū inq̄t q̄ h quidā exurgunt hoꝛū verboꝝ occaſiōe penitentiam auferentes. quaſi ꝑ pniam non valeat pctōꝛ poſt lapſum reſurgere ſcōꝫ ⁊ tertio ⁊ deinceps. Vꝛ etiā in hoc pniam nō excludit nec ꝓpiciationē que ſepe fit ꝑ pniam ſed p̄m baptiſmū et hoſtiam.

Jo. chriſ.

Ambroſ. in apologia dauid.

Iſta eſt diſtinctio. xiiij. huiꝰ quar

ti libꝛi. In qua mgr̄ poſtq̄ determinauit de ſacramentis. ſ. cōfirmatione ⁊ euchariſtia que ſunt ſacra pꝛogrediētiū oꝛdinata ad p̄fectionē in bono. Hic determinat de pnīa que oꝛdinaſ ad amotionē mali Et diuidiſ tractatus iſte in quatuoꝛ ptes. In p̄ma determinat de pnīa in ſe. Scōo ō ptibꝰ pnīe. Tertio ō inſtrumētis. Quarto ō tpe. Scōa ps incipit in. xvj. di. Tertia i diſtinctiōe. xviij. Quarta i diſtinctiōe. xxj. Prima ps diuidiſ adhuc in duas ptes. In p̄ma pte determinat quiditatē pnīe. et excludit quēdā errorem. Scōo determinat de integritate. ſ. in diſti. xv. In p̄ti aūt diſ. facit tria. Primo em̄ determinat q̄ ſit pnīe diffinitio. Scōo quō bona opa ꝑ cōſequens pctm̄ mortificata ꝑ pniam reuiuiſcunt. Tertio quomodo publica pnīa ꝑ eodem peccato nō ſit reiterāda. Primū facit a principio diſtin. vſq̄ ibi. Item illud inanis eſt pnīa. Scōm vſq̄ ibi. Illud aūt quod Ambroſius. Tertiū vſq̄ ad finē diſtinc. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ. quarū pꝛima eſt hec. Penitentia eſt virtuſ qua noſtra peccata voluntarie deplangimus. et ea vltra cōmittere non ꝓponimus. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̄mo pniam neceſſariā eſſe. Eſt em̄ ſm Hierony. ſcōa tabula poſt naufragiū ex eo q̄ qui veſtem innocentie i baptiſmo ꝓceptam peccando deſtruxit Poteſt eam penitentie remedio reparare. Baptiſmus aūt dicit p̄ma tabula. vnde pnīa ſepe reiterari p̄ot baptiſmꝰ aūt nō. Poſtea volens pniam diffinire p̄mittit quatuor. Primo em̄ p̄mittit eius genus qō eſt ſacrm ⁊ virtus mentis. ſed baptiſmus eſt ſacrm tm̄. Eſt em̄ duplex pnīa. interioꝛ. ſ. ⁊ exterioꝛ. Interioꝛ ē habi

ius. exterior est sacrm. Scdo eius diam ppter ei⁹ vtilitatem. qz tã xps q̃ iohes baptista p̃dicationem suã a pnia inceperũt dicentes. Penitentiã agite appropinquabit vobis regnũ celoꝝ. Tertio ei⁹ actum dr em̃ pnia a puniendo. qz p pnam illicita puniunt Quarto ei⁹ originẽ. qz pnie virtus timore cõcipit. Quibus p̃missis diffinit pnam sm b. Ambro. dicẽs q pnia est mala p̃terita deplangere ꝛ deplangenda iteꝝ nõ cõmittere. Postea dicit q ex hac diffinitiõe aliqui moti fuerunt dicere q nõ sit vera pnia q̃ peccato sequenti maculat. vere em̃ penitentẽ dicunt vltra mortaliter nõ peccare qõ etiã ꝓfirmant autoritate beati ysidori q̃ dicit talẽ pnam esse irrisoriã. ꝛ autoritate b. Aug. qui dicit eã esse inanẽ. ꝛ b. Grẽgo. qui dicit eã esse grauioris pene. Quarto Ambrosij qui dicit veram pnam iterandã nõ esse. Autoritates oẽs patent in lra. Postea mgr determinãdo veritatẽ excludit dictũ errorẽ. dicẽs q cessatio a peccatis p̃teritis et doloꝝ de eis cuꝫ ꝓposito cauendi futura ad veram pnam sufficit. Et ex hoc soluit pnie diffinitionẽ supradictã in qua dicit q ad pnam pagendã ptinet pctã iterũ nõ cõmittere dicens. Sufficit pro vera pnia q penitens plangenda iterũ nõ cõmittat ꝓposito voluntatis. Et ex hoc etiã soluit autoritatẽ ysidori dicẽtis. ille irrisor est q̃ cũ ꝓposito cõmittẽ di penitet. Scda ꝓpositõ ẽ hec. Viatoris bona opa q̃ p ꝓns pctm̃ deficiũt p veram pnam iteꝝ reuiuiscũt Hãc mgr insinuãs soluit autoritates quasdã p̃dictas ꝛ p̃mo Aug. dicẽtis q pnia quã ꝓsequẽs coinq̃nat culpa dr em̃ inanis. qz sine pnie caret q̃ est vitatio gehenne. ꝛ adeptio glorie. Caret aũt fructu pnie. qz p ꝓns pctm̃ ista pnia ꝛ etiã alia acta bona mortificant vt. s. nõ sortiant mercedẽ quã meruerũt cũ fierẽt. si tñ ꝺ pctõ succedente agat pnia bona q̃ pcesserũt nõ reuiuiscũt nisi dũtaxat illa q̃ ex charitate p̃dierũt qz q̃ viua nõ fuerunt reuiuiscere nõ p̃nt quę aũt fuerũt viua reuiuiscere p̃nt. Qõ aũt Aug. dicit. nihil pstũt lamenta si replicant pctã sic intelligẽduꝫ est. vel q pctã redeũt quẽadmodũ q̃dã dicũt q nihil relinquitur ꝺ vite mũdicia eo q post pctm̃ iteꝝ peccat. vel si nõ redeũt saltẽ ꝓpter ingratitudinẽ ita reus ꝛ imũdus cõstituit ac si pctã dimissa redirent. Addit etiã duo dicta ab Aug. que vident facere in cõfirmationem erroris. vnũ est. qz Aug. dicit q penitẽs sp dz pniaꝫ tenere ita tũ q dolere gaudeat. Soluẽdo istõ dicit. q intelligitur de pnia perfectorũ qui penitentiam vsq; in finẽ vite sue ꝓtinuãt. Aliud est q Aug. dicit q nihil de venia relinquit q̃ hõ post penitentiam in pctm̃ relabit. Respondendo dicit veruꝫ esse ꝯtũ ad reditũ pctõꝝ simpliciter vel ꝯtũ ad ingratitudinẽ vt dictuꝫ est. Tertia ꝓpositio est. Quamuis publica pnia p grauioribus inflicta nõ est p eodez reiterãda cõmunis tñ cõfessio et pnia est nobis frequentius pagenda. Hanc magister insinuans soluit autoritatẽ beati Ambro. qua dicit pnam nõ esse iterandã ꝓpter reuerentiã sacramenti Respondendo dicit hanc esse intelligendã de pnam solenni que p grauioribus criminibus infligit que nõ iterat ne vilis reputet qõ autoritatibus cõfirmat Ultimo qz q̃dam dixerũt q pnie nõ deberent iterari qz facilitas penitentie esset incitatio ad peccandũ. Ideo probat p plures autoritates q pnia semp iterari debꝫ ꝛ potest. quod confirmat exemplo Dauid qui bis veniaꝫ impetrauit. semel de commissione adulterij et homicidij. et postea ꝺ numeratione populi. ex quo patet veram penitentiam sepius agi posse. Et qz predicti qui sic errauerunt circa penitentiam innitebant quibusdam verbis apostoli in epistola ad hebreos. Jõ dicit magister q aplus ibi non negat illam penitentiam. Et tñ in speciali.

Qđ pluribus irretitus peccatis nõ põt penitere de vno vere nisi ꝺ omnibus peniteat. q

Et sicut prędi DI. XV
ctis autoritatibus illoꝝ erroꝛ conuincitur. qui pẽitentiã sepe agendã et p eã a lapsu peccantes frequenter surgere diffitent. ita eis dem illoꝝ opinio elidit q̃ pluribus irretitum peccatis asserunt de vno vere peni tere. eiusdemq; veniam a dño consecꝙ posse. sine alterius penitentia. Quod in autoritatib⁹ astruere conant. Ait em̃ ꝓpheta. Nõ iudicabit deus bis in idipsum. vel vt alij transtulerunt Non consurget duplex tribulatio. Si ergo inquiunt illi. aliq̃s sacerdoti fuerit confessus vnũ de duob⁹ vel pluribus peccatis. et de illo iniunctaꝫ sibi penitentiam a sacerdote satisfactionez expleuerit: ceteris tacitis. non p illo peccato amplius iudicandus est. de quo satisfecit ad arbitrium sacerdotis. qui vicem christi in ecclesia gerit Jdeoq; si de eo iterũ iudicetur. bis in idipm̃ iudicat deus et consurget duplex tribulatio. Sed de his q̃ oportet illud tm̃ intelligi q̃ precedentibus supplicijs commutant in bonũ et sic perseuerant. super quos non consurget duplex tribulatio. qui ꝺo inter flagella duriores et deteriores fiunt vt pharao. presentibus eterna connectunt. vt temporale supplicium sit eis eterne pene inicium. Unde Aug. Jgnis succensus est ꝛc. i. vindicta hic incipiet et ardebit vsq; ad extremã damnatiõez Hoc cõtra illos notandum est qui dicũt illud. s. non iudicabit deus bis in idipm̃. ad omnia ptinere flagella. quia quidam ꝺ flagellis emẽdant. alij hic et ineteruũ puniũtur. Quinq; em̃ modis flagella contingunt. vel vt iustis p patientiam merita augeant. vt iob. vel ad custodiam virtutum ne supbia temptet vt paulo. vl ad corrigẽda peccata vt marie lepra. vel ad gloriam dei vt de ceco nato vel ad inicium pene vt herodi. quatinus hic videatur quid in inferno sequatur sm illud. Duplici cõtritione contere eos dñe. Illa q̃ autoritas nau non cogit nos sentire omnia que temporaliter puniunt nõ vlterius a deo punienda. Nam et si sup eundem locuꝫ Hieronymus dicat egyptios et israelitas a deo tẽporaliter punitos ne in eternũ puniretur. non ẽ tamen de omnib⁹ generaliter intelli

Aug. super cãticũ Deu.

Beda quot modis cõtingũt flagella.

Hieron. de egyptijs ꝛ israelitis ꝛ sodomitis.

gẽdũ. Ait em̃ sic. Q̃ genus humanũ diluuio. sodomitas igne. egyptios mari. ꝛ israelitas in heremo pdidit. scitote ideo tpaliter ꝓ peccatis punisse. ne ineternũ punirẽ qꝛ nõ iudicabit deus bis in idip̃m. Qui ḡ puniti sunt postea nõ punient. aloq̃n mentitur scriptura: qđ nephas est dicere.

Que sit intelligentia premissorum. b

Attende lectoꝛ his verbis ꝛ caue ne de omnibus generaliter intelligas. sed de his tm̃ q̃ inter ipa flagella penitentiã egerunt. credentes in deũ heꝛeoꝛ. quã et si breuem ꝛ momentaneã tamen nõ respuit deus. Q̃ aũt qui ꝓ temporale flagellũ non coꝛrigunt̃ post eternaliť puniant̃. ibidẽ ostendit agens de fideli deprehenso in adulterio q̃ decollať vbi ostẽdit leuia peccata breui ꝛ temporali supplicio purgari. magna vo diuturnis eternisq̃ supplicijs reseruari ita iquiẽs. Querat hic aliquis si fidelis deprehensus in adulterio decollet̃. q̃d de eo postea fiat: Aut ei punietur ꝛ falsum est qđ dꝛ non iudicabit deus bis in idip̃m. aut nõ puniet̃. ꝛ optãdum est adulteris vt hic breui pena puniantur vt frustrẽtur ibi cruciatus eternos.

Ad qđ respondemus deũ vt omniũ rerum ita supplicioꝛ quoq̃ scire mensuras. et non p̃ueniri sniam iudicis. nec illi i peccatoꝛẽ exercende de hinc pene auferri potestatez. ꝛ magnũ peccatũ magnis diuturnisq̃ lui cruciatibus. Si quis vero punitꝰ sit tpaliť vt ille q̃ israelite maledixerat ꝛ q̃ i sabbato ligna collegerat. tales postea nõ puniri. qꝛ culpa leuis presenti supplicio cõpensať. leuis em̃ culpa leui supplicio compensať. His satis innuit Hieron̄y. grauia peccata et hic puniri graui supplicio. ꝛ i futuro punienda eternaliter. de quibus penitentia nõ agitur inter flagella Leuia vo que hic puniũtur. leui pena compensatoꝛ recipe. qđ in bonis fieri nõ ambigimus. et in malis forte etiã fit ita. Satis iã apparet qđ illi de pphetia induxerũt nõ facere ꝓ eis qui dicunt ei q̃ crimen sibi reseruat. de alio veniã prestari ꝓ penitenitiã Alias quoq̃ autoꝛitates inducũt Ait ei Greg⁹. Pluit dn̄s sup vnã ciuitatẽ et sup alteraz nõ pluit. ꝛ eandẽ ciuitatẽ ex pte cõpluit. ꝛ ex pte aridã reliquit. Cũ ille qui ꝓmum odit ab alijs vicijs se coꝛrigit: vna eadãq̃ ciuitas ex pte cõpluitur ꝛ ex pte arida remanet. qꝛ sunt quidã cũ quedã vicia resecent: in alijs grauiť pdurant Itẽ Ambro. Pꝛima cõsolatio est qꝛ nõ obliuiscit̃ miserei de⁹. Scda ꝓ punitionẽ. vbi et si fides desit. pena satisfacit ꝛ releuat. Ratiõe q̃z vtunt̃ dicentes. Si quis vnũ peccatũ cõfiterei altero tacito: satisfactionẽ a sacerdote iniunctã expleuerit. nũquid si ꝛ peccatũ tacitũ cõuersus fuerit confessus ꝓ vtroq̃ ei penitentia imponet̃: Longe hoc videť a ratione ꝛ ecclesie cõsuetudine que ꝓ eodẽ peccato nõ reiteret̃ nulli bis penitẽtiaz imponit Fuit ergo illa peccati cõdigna satisfactio vñ ꝛ pctm̃ deletũ videtur.

Amb. super octoua. psy

Quõ accipienda sunt p̃missa. c

His respõderi potest sic. illud Grego. pluit dn̄s ꝛc. Nõ ad criminis veniã. ꝑ ad opis peccati desertionem referendũ est. vt ideo ps ciuitatis dicatur cõplui. qꝛ ab actu et delectatiõe peccati cui ante seruiebat mõ cessat. nõ q̃ eius veniã habeat. Vocaturq̃ pluuia illa talis continentia qua ab ope peccati reuocať qꝛ ex fonte gratie dei id coꝛdi istillať vt vt sic paulatim ad pniam veniat. vel eo min⁹ a deo puniať q̃ diuturnioꝛi delectatiõe et actu peccati maius sibi accumulet toꝛmẽtũ. Si vo ad indulgẽtiã reatus pluuia referatur: euangelice sententie ꝓtrairevidebit̃. Si em̃ ꝓpter misericoꝛdiã qua quis ꝓximo suo nõ miseret̃ etiam que dimissa sũt replicãtur ad penã. multo magis que nondũ sunt dimissa ppt̃ odium fratrũ ad penaz reseruari ꝓbant̃. Et si ille q̃ arbiter sue volũtatis ꝓstituꝰ est. nõ põt inchoare nouã vitã vt ait Aug. nisi peniteat eũ veteris vite. quõ ad nouitatẽ indulgentie ꝓueniet q̃ odij vetustatẽ nõ deposuit. Illud etiaz qđ Amb̄. ait. ꝛ si fides desit pena satisfacit ꝛc. Nõ de fide intelligit̃ q̃ creditˉ in deũ. sed đ cõscia delicti. Beest em̃ fides cũ cõscientia pcti nõ subest. Nã cũ delicta omnia nemo intelligat. est aliq̃n in homie peccatũ cuiꝰ nõ habet cõsciẽtiaz. Vñ apostolus. Nihil mihi cõscius sum sed non in hoc iustificatus sum. Cum ergo q̃s flagelatur ꝓ peccato cuius nõ est cõscius. si patienter fert penã ꝛ humiliter amplectitur. cogitans se forte pctm̃ habere qđ nõ intelligit ꝓ eo puniri a deo. pena illa satisfacit ꝛ releuat grauatũ. Ad hoc aũt qđ obijcitur de satisfactione illa: si satisfactio nõ fuit itez imponenda est. Si vero itez impo

Greg. super Ezechielez.

nenda nõ est. satisfactio fuit. et si satisfactio fuit. veniam impetrauit? Responderi põt satisfactionem ideo nõ fuisse. qz ille dignos fructꝰ pnie nõ fecit. Est em̃ satisfactio pnie vt ait aug. peccatoꝝ cãs excindere nec suggestionibꝰ earũ aditum indulgere. Item Sane q̃ scelerate viuũt nec curant talem vitã mozesq; corrigere et interipsa facinora sua elemosinas frequentare nõ cessant. frustra ideo sibi blandiũtur qz dñs ait. Date elemosinaz. ꝛ ecce oia mda sũt vob̃. Hoc ei q̃ late pateat nõ itelligũt. Multa eni sunt genera elimosinaꝝ. q̃ cuz facimus adiuuamur. nõ solũ qui dat esurienti cibũ sitienti potum ꝛ hmõi. sed etiã qui dat veniã petenti. elemosinã dat. et q̃ emẽdat verbere in quẽ potestas dat. vel cohercet aliqua disciplina. vel orat vt ei peccatũ dimittat: elemosinã dat. qz miseri cordiã pstat. Multa em̃ bona pstant iuitis. quando eoꝝ ꝓsulitur vtilitati ꝛ nõ volũtati. sed ea maior est qua ex corde dimittim⁹ qđ t nobis quisq; peccauit. Minus em̃ magnum est erga eum esse benivolũ q̃ tibi nihil mali fecit. Illud multo grãdius vt tuũ etiaz inimicũ diligas. ꝛ ei qui tibi malũ vult et si põt facit. semp bonum velis faciasq; quod possis. Dñs ergo dominus ait date ele. ꝛ. o. m. ſ. v. ita ne intellecturi sum⁹ vt nõ credẽtibꝰ i christũ munda sũt omia si elemosinas istas dederit. Qui vult ordinate elemosinam dare a se debet primũ incipe et eam primũ sibi dare. Est em̃ elemosina opus misericordie. verrissime q; dictum ẽ. Miserere anime tue placẽs deo. Nõ ergo se fallant qui p elemosinas largissimas fructuũ suoꝝ vt pecunie. impunitatẽ se emere estimant in peccatis pmanentes que ita diligũt vt in eis opterit versari. Qui vero diligit iniquitatem odit animam suã ꝛ qui odit aiam suã nõ ẽ misericors ei ꝫ crudelis. Diligẽdo quipe eam ꝫm seculũ. odit eam ꝫm deum. Si ergo vult ei dare elemosinã suã per quam fit munda. odiat eam ꝫm seculũ. ꝛ diligat eã ꝫm deũ. hac elemosina quã sibi homo primitus dz: mundant interiora. Ad qđ hortans christus ait. Mũdate que intus sũt immundis em̃ nihil est mũdũ. sed polluta sunt eoꝝ mẽs ꝛ cõscientia vt ait apls. Immundi vero sunt oẽs quos non mũdat fides. qua credit in christũ de qua scriptũ ẽ Mundans fide corda eorũ. Sed ne istas elemosinas que fiũt de fructibus terre respuere christus videret. Hec iquit optuit

Aug. in li. ꝺ penitentia. Augu. in enchiridi.

De generibꝰ elemosynaꝝ

Quid sit elemosyna.

facere. ſ. iudiciũ ꝛ charitatẽ dei. et illa non omittere. id est elemosinas fruciuũ terre noꝝ Ex his dat intelligi q; i peccato mortali pmanentes ꝛ si elemosinas largas faciãt. nõ tñ p eas satisfaciũt. qz inordinate agunt dũ a se nõ incipiunt. nec ꝓprie dicitur elemosina tale opꝰ. dũ sibiꝑsis crudeles existũt. nõ placẽtes deo. Non ergo dicenda est illa peccati satisfactio. quã quis agit p vno peccato. dũ ꝑdurat in altero. qz nihil ꝓdest ieunare et orare. ꝛ alia bona agere nisi mens reuocet a peccato. ꝛ si aliq̃n cõuersus tacitum peccatũ sacerdoti fuerit cõfessus. de vtroq; inponẽda est ei satisfactio. qz de ꝓmo cõdigne nõ satisfecit

Scdm quosdã fuit satisfactio ꝺ Quibusdamtamẽ

videturfuisse satisfactio sed ifructuosa dũ in pctõ altero persistit. ꝓcipiet tñ fructus eius. incipietq; ꝓficere cum pcti alteriꝰ penituerit. Tũc em̃ vtrũq; dimittit pctm̃ et satisfactio p̃cedens viuificat q̃ fuerat mortua. sicut baptismus illi q̃ ficte accedit. tũc primitus valet cũ fictio a mente recedit ꝓ pnam. Et in huiꝰ opinionis munimentũ autoritates inducunt. Ait em̃ Augꝰ. ꝓpium ẽ credere ꝛ nostra fides expostulat vt cum gratia xpi in hoie destruxerit mala ꝓ oza. etiã remuneret bona. ꝛ cũ destruxerit qđ suũ nõ iuenit. diligit bonũ qđ in peccãte plantauit. Item Hiero. Si qñ videris inter mlta peccata quẽq; facere aliqua iusta opa. nõ est tã iniustus deus. vt ꝓpter multa mala obliuiscat paucoꝝ bonoꝝ. sed faciet ea metere ꝛ in horrea cõgregare q̃ bona in terra seminauit Sed hec dicta intelligim⁹ de illo qui i charitate quodã tpe bona facit ꝛ bonus est. alio ꝛo tpe malus est ꝛ multa pctã facit. Nõ ergo intelligẽdum est cũ inter multa pctã iusta opa fecisse. q̃si simul eodẽq; tpe pctã fecerit ꝛ iusta opera. sed diuersis tpibus vtraq; fecisse. Nisi em̃ bonus foret qñ bona fecit. nõ seminasse diceret in terra bona. Destructis ġ malis post opera bona cõmissis. prioza bona in charitate. ſ. facta q̃ sequentia mala mortificauerant. penitentia de illis malis habita viuificant et remunerant. Vñ aplus Jacientes fundamẽtũ penitentie ab operibus mortuis. opa mortua nomĩnãs prioza bona signat. que p sequens peccatum erant mortua. qz hi peccãdo prioza bona irrita fecerũt. Hec sicut peccãdo irrita fiũt

Aug. in lib. ꝺ pnia autoritates inducunt.

Hieron⁹.

Apls i epla ad hebreos

ita ꝑ penitentiã reuiuiscunt ⁊ ad meritum eternitatis ꝓdesse incipiũt. Similiter ⁊ illud. Bonũ amat deus qđ plantauit i pec/cante. in illo. s. qui post illud bonuz peccauit. nõ simul peccans et bonũ opans extitit. qꝛ talis hominis opus nõ diligeret deus ad remunerationẽ. Potest etiã accipi de opibus bonis que ab aliquo fiũt dũ malus est. ⁊ in pctõ mortali ꝑsistit vl' ad tẽpus vel vsqꝫ in finem. Que dicunt̃ a deo remunerari et non dari obliuioni. non q̃a ꝓficiant ad vitam eternaz obtinendã. sed ad tolerabilius extremi iudicij simpliciuz sentiendũ. sicut de fide ⁊ ceteris que sine charitate habentur. Augustinus ait. Si quis nõ habens charitatem que pertinet ad vnitatem spiritus et vinculum pacis quo ecclesia cõnectitur in aliquo scismate ꝯstitutus. ne xp̃um neget patit̃ tribulationes. famẽ. ꝑsecutionẽ. vel flammas vel bestias. vel ip̃am crucẽ. timore gehenne. nullo mõ ista culpanda sunt. imo ⁊ hec laudãda est patientia. Nõ em̃ dicere poterimus melius ei fuisse. vt cristum negando nihil horum pateretnr que passus est confitendo. sed estimandum est fortasse tolerabilius ei esse futurũ iudicium q̃ꝫ si xp̃m negando nihil horum pateret̃. vt illud quod ait apl̃s. Si tradidero corpus meuz ita vt ardeã. charitatẽ aũt nõ habuero nihil mihi ꝓdest. Nihil ꝓdesse itelligat̃ ad regnũ obtinẽdũ. nõ ad extremi iudicij tolerabili⁹ sb̃eundum suppliciũ. et infra. Hec ꝓpt̃ charitatem dicta sunt. sine qua in nobis nõ potest esse vera penitentia. qm̃ in bonis charitas dei est que tolerat omnia.

De operibus bonis.

Aug. in lib. đ pnia.

Perstringit dictorum summam vt alia addat e

Ex his ostẽdit̃ bona que sine charitate fiunt ꝓdesse q̃dẽ ad tolerabiliorem penã sentiendã. sed non ad vitã obtinẽdã. Illa etiã que in caritate q̃s facit. si postea prolapsus fuerit nec exurrexerit. nõ esse in memoria dei Ezechiel diẽ Si auerterit se iust⁹ a iusticia et fecerit iniquitatem nunq̃d viuet? omnes iusticie ei⁹ quas fecerat non recordabunt̃. in peccato suo morietur. et non erunt in memoria iusticie quas fecit In cuius loci expositione Greg. ait. Hic nobis maxime consideran dum est quia cuz mala committimus sine causa ad memoriam transacta bona reuocamus. quoniam in ꝑpetratione maloruz nulla debet esse fiducia bonorum p̃teritorum. Intelligendum est hoc ad vitam ꝑcipiendam bona p̃terita nõ dare fiduciam. ⁊ si ad mitiorem penaz. alioquin premisse autoritati augustini obuiaret. Et bona ergo sine charitate facta ⁊ bona in charitate facta q̃ concomittat̃ mortalis culpa. quaz nõ delet sequẽs penitentia. ad sensum mitioris pene ꝓficiũt nõ ad vite fructũ.

Gregori⁹

Autoritates alias inducit cõtra eos qui dicunt đ vno pctõ penitẽtiam agi altero tacito. f

Satis arbitror illis esse responsum qui asserunt đ vno crimine penitẽtiam agi ⁊ veniaz p̃stari. alio in delectatione retento vel ꝑ confessionez nõ exposito. qui non modo p̃missis autoritatibus confutantur. sed etiam subditis Ait enim Aug⁹. Sunt plures quos penitet peccasse. ꝫ tñ oino reseruantes sibi quedam in quibus delectẽtur. nõ animaduertẽtes dominũ simul mutũ ⁊ surdum a demonio liberasse. ꝑ hoc docet nos nunq̃ꝫ nisi đ omnibus sanari. Si em̃ vellet peccata ex parte reseruari. habentẽ septem demonia ꝓficere potuit sex expulsis. expulit autem septẽ vt omnia crimina simul eijcienda doceret. Legionẽ ꝟo demonũ ab alio eijciens nullum reliquit đ omnibus qui liberatum possideret. ostendens q̃ si etiam peccata sint mille. oportet đ omnibus penitere. Nunq̃ꝫ aliquẽ sanauit domin⁹ quẽ non omnino liberauit. Totum eniz hominẽ sanauit in sabbato. qꝛ et corpus ab omni infirmitate. ⁊ animam ab omni contagione. indicãs penitentem optere simul dolere de omni crimine. Scio em̃ dominum inimicũ omni criminoso. Quõ ergo q̃ crimen reseruat. de alio recipet veniam? sine amore dei consequeret̃ veniã. sine quo nemo vnq̃ꝫ inuenit gratiaz. Hostis em̃ dei ẽdum offendit ꝑseueranter. Quedã em̃ impietas infidelitatis est. ab illo qui iustus ⁊ iusticia est dimidiã sperare veniã. Jã em̃ siue vera pnia inueniret gratiã. Penitentia enim vera ad baptismi puritatẽ conatur ducere. Recte em̃ penitens quicquid sordis post purificationẽ baptismi contraxit. optet vt abluat saltem lachrymis mẽtis. Sed satis durus est cuius mentis dolorem oculi non declarant. sed sciat se cul-

pabiliter durum qui deflet damna tempo
ris vel mortem amici. et dolorem peccati
non ostēdit in lachrymis. Quem ergo pe-
nitet. omnino peniteat. Idē. Penitentes
si vere estis penitentes et non estis irridē/
tes. mutate vitaz. reconciliamini deo. Pe
nitentiam agis. genua figis et rides. sub-
sannas dei patientiam. Si penitentiam a
gis penitet. si non penitet. non es penitēs
Si ergo penitet. cur facis que male fecisti
Si fecisse penitet. noli facere. si adhuc fa-
Innocentius secundus cis. certe non es penitens. Item Innocē-
tius secundus. Ammonemus fratres no-
stros ne falsis penitentijs laicorū animas
decipi z in infernum pertrahi patiantur.
Falsam autem penitentiam esse cōstat. cū
spretis pluribus de vno solo penitentia a-
gitur. vel cum si agitur de vno. vt non di-
scedatur ab alio.

¶ Repetit de vera penitentia vt addat. §

Ex p̄missis perspi-
cua fit noticia penitentie vel satisfactionis
Illa em̄ vera est penitentia que pctm̄ abo
let. qđ illa sola facit que scel⁹ corrigit. Il-
la vero scelus corrigit que odiū commissi
criminis et committendi cum desiderio sa
tisfaciēdi affert. Judas enim penituisse le
Dieron. super Math. gitur sine assecutione venie. qz tali penitē
tia nō correxit crimen Añ Hieroñ. Nihil
iude pfuit egisse penitentiā p quam scelus
corrigere non potuit. Sic quando frater
peccat in fratrem vt emendare non valeat
quod peccauit. potest ei dimitti. sinautem
permanent opera: frustra voce assumit pe
nitentia. hoc est qđ de eo dicit. z oratō eⁱ
fiat in peccatum. vt non solū emendare ne
quiuerit pditionis nephas. sed ppij ho-
micidij scelus addiderit. Caue qualiter in
telligas illud: vt emendare non valeat qđ
peccauit ꝛc. Non enim emendatio hic in-
telligenda est rei dempte recompensatio.
sed delicti exprobratio et abhominatio cū
satisfactionis desiderio. Demit enim iniu
ste quis alicui quod restituere nō valet. vt
oculum vel vitā z hmōi. z tñ si penituerit
peccati cum amore condigne satisfactiōis
veniā habet. Nec ideo quisq̄ putet q̄ rem
alienam iniuste abstulerit quā reddere po
test. de illo pctō penitere ac veniā pseq̄ ni-
si restituat ablatū. Quādiu em̄ res ppter
quā pctm̄ est nō reddit. si reddi pōt. nō a-
gitur pnia sed fingitur.

Jsta est distinctiō. xv. huⁱ⁹ quar-

ti libri. In qua magister postq̄ determinauit de pe-
nitentia quātū ad sui quiditatē. Hic determinat de
ea q̄tū ad eius integritatē. Et tria facit. Primo em̄
tāgit quosdaz errores et eos soluit. Secō quid ele-
mosyne in peccato facte valeant subiungit. Tertio
pniam factā de vno peccato z nō de oībus nō valete
adiungit. Primū facit a principio distinctionis vsq̄
ibi. Ad hoc aūt qđ obijcitur. Secm̄ vsq̄ ibi. Satis
arbitroz illis esse responsum. Tertiū vsq̄ ad finē di
stinctionis. In speciali sniā magistri stat in tribus p
positionib⁹ quarū prima est hec. Quinq̄ modis ifli
gunt flagella et tribulationes et liberant a pena pā
tienter sustinentes seu punitiones tolerantes Hanc
magister insinuans ꝓponit primo q̄ sicut erroneum
est dicere pniam non posse iterari vt supza p autozi-
tates ꝓbatū est. ita erroneū est dicere q̄ ō vno pec-
cato sine alijs pōt pnia agi. quod quidā dixerūt cō
firmātes errorē suū p ꝓphetā Naum. c. j. qui dixit.
Non iudicabit deus bis in idipm̄. Ex qua autozita-
te arguunt sic. Si quis vnū peccatum sacerdoti cōfi
teatur tacitis alijs. et pniam sibi iniunctā p illo pfe
rat nō debet p illo vlteriⁿ satisfacere nec penitentiā
agere. Alioquin deus bis in idipsum iudicaret duz
sacerdos qui vicē xpi in ecclesia gerit bis p eodem
peccato pniam imponeret ergo de vno peccato solo
sine alio pōt pnia agi. Postea soluit z dicit q̄ hec au
toritas non cogit. intelligitur em̄ de illis solū q̄ p fla
gella p̄sentia corrigunt z cōmutant z pseuerāt i bo
no. Tales em̄ iterū nō iudicant. Secus aūt est de il
lis qui p flagella nō corrigunt. vt pharao Exo. vij.
Talibus em̄ videt iudiciuz incipi in p̄senti et termi
nari in futuro ꝺm b. Augustī. Unde incidentaliter ad-
iungit magister quādā vtilem distinctionē dicens q̄
flagella infligunt vel ad augmenta meritoz sicut fa
ctum est in Job vel ad custodiā virtutis vt pz i pau-
lo cui datus est stimulus carnis ad Corinth. xij. vel
ad corrigenda peccata. vt Marie Numeri. xj. infli-
cta est lepra. vel ad gloriam dei. vt patet in ceco na-
to. vl ad inicium pene future vt patet in herode qui
scaturiuit vermibus vt patet Actuum. xv. Postea
exponit quasdaz autozitates hieronimi supza dicto
verbo Naum. qui dicit genus humanū diluuio He.
vij. zodomitas igne. Hen. xx. Egyptios mari. Exo
di. xiiij. et israelitas in heremo tpaliter punitos ne
in eternū punirent. vt habetur ō pnia dis. iij. qa nō
punit deus bis in idipm̄. non est generaliter intelli
gendū. sed de illis tm̄ qui inter flagella penituerunt
qui em̄ p flagella tpalia puniuntur z nō corrigūtur
cum hoc postea eternaliter puniunt. quod cōfirmat
autozitate b. Joh. qui dicit leuia peccata leui z tem
porali supplicio puniri. p leuibus em̄ non punit q̄s
eternaliter. Grauia vero z hic purgari graui suppli
cio z in futuro eternaliter pnienda illa. s. de quib⁹
pniam int flagella nō egerit Et subdit q̄ illō fieri in
bonis ñ ē dubiū qz. s. leuia leuit remunerāt h bona
Do maioza z hic i futuro remunerabunt. In malis
quidē idē fit. s. id q̄ boni p leuibus culpis leuit pu-
niunt vel hic vel in purgatorio. Mali vo p leui cul
pa etiā leuiter puniunt eternaliter p accidens ratiōe
pcti mortalis annexi. Ex quo ꝯcludit q̄ dicta autozi
tas nihil p dicta opinione facit. Postea introducit
autozitates sanctoz p cōfirmatiōe pdicti erroris. z
primo ponit autoritatem Greg. q̄ dicit vnā ciuitatem
cōplui z aliā nō. sicut dicit Amos. iiij. z est qñ hō ō
vno pctō pniam agit z de alio non. Postea ponit au
toritatē Amb. q̄ dicit q̄ si fi des desit pena satisfacit
vt possit de aliquo pctō satisfacere. Postea ponit ad
idē rationē ipoz q̄ talis est. Aliquis qui de vno pec
cato satisfecit et penitet alijs pctis tacitis de quibus

postea si cõfessus fuerit nõ videtur rationabile q̃ de primo iterato satisfaciat. Nec rõnabile videt ꝑm ecclesie ꝓsuetudinẽ ꝓ eodẽ peccato nisi̅ pctm̃ iteretur vlli pniam bis imponi. ergo sibi illa satisfactio q̃ de vno pctõ satisfacit est sufficiẽs. Postea respõdet ad ista. Et primo ad autoritatẽ Greg. est em̃ intelligendũ q̃ gregorius dicit vnã ptẽ ciuitatis cõplui. & aliam nõ. nõ q̃tũ ad criminis veniã. sed q̃tũ ad operis & peccati desertionẽ. et sic põt hõ ab actu vni⁹ peccati cessare & nõ alterius. nõ tm̃ de vno sine alijs veniam obtinebit sicut in exẽplis declarat. Postea soluit autoritatẽ Ambro. cũ em̃ dicit q̃ pena satisfacit vbi fides deest. accipit ibi fidem nõ ꝓ habitu fidei. sed ꝓ scientia peccati. Aliq̃n em̃ pctm̃ est cuius conscientiam homo nõ habet. qz qõ nõ reuolit ꝑ penaz flagelli purgatur dum tm̃ patienter hõ flagella accepret. Postea soluit rationẽ. cũ em̃ obijcit de isto q̃ satisfacit vtrũ sit ei satisfactio imponenda. Dicit magister q̃ sic. qz ꝑ satisfactio nõ fuit digna et vera satisfactio. qz ꝑm b. Augustinũ satisfacere est peccati causas excidere et corũ suggestionib⁹ aditũ non indulgere que duo nõ facit qui in alijs peccatis remanet. Scda ꝓpositio est hec. Elemosyne quas faciũt in mortali peccato existentes nec sunt meritorie nec deo placentes. Hanc magister insinuãs ꝓponit autoritatem beati Aug. qui dicit q̃ quidã in pctõ permanentes putant ꝑ elemosynas quas faciũt mereri aliquã purgationẽ peccati. ꝓpter qõ dñs dicit. date elemosynam et ecce omnia mũda sunt vobis. q̃a nõ bene intelligunt. Sunt em̃ multa genera elemosynarũ. Elemosynã em̃ facit qui necessaria amministrat. qui peccanti ĩse indulget. qui subditũ sibi corripit. qui ꝑ ꝓmo orat vt peccatũ sibi remittat. et subdit q̃ hec & multa alia bona prestanẽ inuitis q̃n ꝓsulitur eoz saluti & nõ volũtati. Inter omnes aũt elemosynas maior est dilectio inimici. sed est preter has maior elemosyna quã quis sibi facere debz. Vñ qui vult ꝑ aliquã ꝓdictaz elemosynaz pctã sua mũ dare ꝓius debet sibijpsi elemosinã facere. et animẽ sue misereri. qõ nõ faciunt q̃ in peccatis pmanent & si multas elemosynas faciunt. qui em̃ diligit iniq̃tatem odit animã suã. sed q̃ sibijpsi mũdationẽ facit sibijpsi elemosynã exhibet & ille ordinate dat elemosinam qui a seipõ incipit. et sic intelligendũ est verbuz dñi dicentis. optet facere illa. s. bona. i. elemosinas interius: et illa non omittere. id est elemosynas exterius. Ex quo concludit q̃ illi qui de vno peccato satisfaciunt sine alijs est iterũ satisfactio inponẽda. Postea enarrat alioz opinionẽ dicentiũ. s. q̃ illa satisfactio de vno sine alijs insufficiens fuit. s. tpe illo quo fiebat sed qñ hic postea de alijs peccatis penitet. sicut baptismus ficte accedenti nõ ꝓdest. sed recedente fictione affectum habet. Cõfirmãt autez isti suã opinionẽ. Primo ꝑ autoritatẽ Augustini dicentis q̃ deus gratiã suã alicui cõfert etiam remuneratꝝ priora bona facta añ statũ gratie. et q̃ deus diligit bonũ qõ in peccante plantauit et ita satisfactionem approbat in statu peccati. Secundo inducit ad hoc idẽ autoritatẽ b. Hieron. dicentis q̃ deus bona facta in statu peccati remunerat et facit peccatorez ea metere q̃ seminauit. Postea ostẽdit magr̃ quõ ꝓdicte autoritates intelligunt̃ de bonis factis in statu g̃tie que ꝑ pctm̃ mortificant̃. & postea ꝑ pniam reuiuiscunt. illa em̃ deus diligit et remunerat & illa metere facit. nõ aũt de illis q̃ fuerũt facta in statu pcti. Postea rñdet alit̃ dicens q̃ ꝓdicte autoritates pñt intelligi etiã de bonis factis in statu pctĩ que deus remunerat nõ tm̃ remuneratione glorie eterne sed aliquali remuneratiõe tpali. vel etiã remunerat diminuendo eternũ suppliciũ. Et hoc cõfirmat autoritate bti

Aug⁹. dicentis tribulatiões sine pctis ꝓfficiunt & valent rc. nõ tm̃ ad gloriã sed ad supplicij diminutionẽ. Et sil̃r dicere videtur q̃ sine charitate vera pnia eẽ nõ põt. Ex quo cõcludit q̃ bona que cũ charitate facta sunt & ꝑ peccata mortificata nec ꝑ pniam reuiuificata ad eternã remunerationẽ nõ valent. Iz valeãt ad diminutionez supplicij qõ ꝓfirmat autoritate greg. Postea concludit quasi ꝓbatuz q̃ de vno pctõ sine alijs nõ põt pnia agi. Improbat etiã errorez supra dictũ huic veritati cõtrariũ autoritate b. Aug. dicentis q̃ dñs nunq̃ aliquẽ sanauit quem totaliter nõ sanauit. in quo nos docuit q̃ de vno pctõ sine alijs nõ põt fieri pnia alias sequeret̃ q̃ criminoso cui inimicus esset daret veniã & q̃ peccatoz sine timore dei veniã cõsequeret̃ & q̃ a deo dimidia cõsequeret̃ venia vel etiã integra absq̃ vera pnia. que omnia sunt inconuenientia. Ex ꝓdictis infero tertiã ꝓpositiõz que est hec. Nõ valet pnia nisi de omnibus agat̃ et res male acquisita quãto citius restituat̃. patet ex ꝓmissis. Addit etiã que sit vera pnia. s. illa q̃ ad baptismi puritatez ducit & q̃ vere vite mutationẽ facit q̃ peccatũ abhorret: & scelus corrigit ꝓpter qõ ꝓmanens in ope peccati verã penitentiã habere nõ põt. Addit etiã in fine q̃ vera pnia agi põt absq̃ restitutione q̃n nõ adest facultas emẽdandi vel restituẽdi. Si aũt adest facultas nullo mõ põt pnia vera agi nisi ablatũ restituat̃. Et tm̃ in speciali.

De tribus que in penitentia considerãda sunt. a

In pfectione aũt pnie tria obseruãda sunt scz cõpunctio cordis. ꝓfessio oris. satisfactio operis Vñ Johãnes os aureũ. Perfecta pnia cogit peccatorẽ oia libenter ferre. i corde ei⁹ ꝓtritio. i ore ꝓfessio. i ope tota humilitas Hec̃ fructifera pnia: vt sic̃ trib⁹ modis deũ offẽdimus. s. corde. ore. & ope. ita trib⁹ modis satisfaciam⁹. Sunt em̃ tres pcti dñe. vt ait Aug. & i corde. & in facto. & i ꝓsuetudine vbo tanq̃ tres mortes. Una q̃si in domo scz cũ i corde ꝓsentit̃ libidini. altera q̃si ꝑlata iã extra portã cũ i factũ ꝓcedit libidini assensio. tertia cũ male ꝓsuetudis tanq̃ mole ꝑmit̃ anim⁹. vel noxie defensiõis clipeo armat̃. quasi i sepulcro iã fetens. Hec sunt tria genera mortuoz q̃ de⁹ legit̃ suscitasse. Huic g̃ triplici morti. triplici remedio occurrit̃. ꝓtritiõe. ꝓfessiõe. satisfactõe Cõpũctio nobis cõmendat̃ ibi. Scindite corda vra et nõ vestimẽta vra. ꝓfessio ibi. Justus in ꝓncipio ꝑmonis accusatoz ẽ sui Vere ei ꝓfitet̃ q̃ se accusat. q̃ execrãdo malũ sibi imputat. Et ibi effundite coraz illo corda vra. Et itez. Cõfitemini alterutrũ ꝑ ctã vra. Satisfactio a Iohe ꝑcipit̃ vbi ait Facite dignos fructꝰ pnie. s. vt ꝑm q̃litatẽ & q̃titatez culpe. sit q̃litas & q̃titas pene. Nõ em̃ par dz esse fructꝰ boni op⁹ eius q̃

Joh. os aureum

Aug. de sermone habito i monte.

nihil vel min⁹ peccauit. ⁊ el⁹ q̄ graui⁹ cecidit Jō discretio penitēti valde necessaria est. vt illa gerat q̄ tradit Aug. dicēs. Cōsideret qualitatē crimis i loco i tpe. i pseuerantia. i varietate psone. ⁊ q̄li h̄ fecerit tēptatiōe ⁊ i ipius vicij multiplici executiōe Optet em̄ penitere fornicantē scōm excellentiā sui stat⁹ vel officij. vel ꝑm modū meretricis. ⁊ i modū opis sui. ⁊ qualit⁊ turpitudinē egerit. si in loco sacrato. si i tpe orationi ꝓstituto. vt sunt festiuitates ⁊ tpa ieiunij. Cōsideret q̄tū pseuerauerit. ⁊ defleat q⁹ pseuerauit peccauerit. ⁊ q̄ta victⁿ fuerit ipugnatiōe. Sūt em̄ q̄ nō solū nō vincunt ꝑ vltro se pctō offerūt. nec expectant tētationē ꝑ pueniūt voluptatē. ⁊ ptractet secū q̄ multiplici actiōe vicij delectabilit peccauit. Dis ista varietas ꝓsitenda est ⁊ deflenda vt cū cognouerit qđ pctm̄ ē. cito inueniat deū ꝓpiciū. In cognoscēdo augmentū pcti. inueniat etiā cui⁹ etatis fuerit cui⁹ sapie ⁊ ordis. Immoret⁊ in singul⁹ istis ⁊ sentiat modū crimis. purgās lachrimis oēm qualitatē vicij. defleat ꝟtutē q̄ interi caruit. Dolendū ē em̄ nō solū qđ peccauit sed q⁹ se ꝟtute priuauit. Defleat etiā qm̄ offendēs i vno fact⁹ est oīm re⁹. Jngratus em̄ extitit q̄ plenus ꝟtutib⁹ deū oīno nō timuit. In hoc em̄ q̄ q̄ pctō⁹ fit culpabilior q̄ est deo acceptior. Jōo em̄ adā pl⁹ peccauit. q⁹ oī bono abūdauit Alio etiā mō offēdens in vno fact⁹ est oīm re⁹. q⁹ ois ꝟt⁹ patitur detrimētū ab vno vicio. ꝓponat se oīno i iudicio et ptāte sacerdotis. nihil sui reseruans sibi vt oia eo iubēte patus sit facere ꝓ recipienda vita aie. q̄ faceret ꝓ euitāda corpis morte. ⁊ h̄ cū desiderio. q⁹ vitā recupat infinitā. Cū gaudio em̄ facere dz imortalis futur⁹. q̄ faceret ꝓ differenda morte moritur⁹. sp̄ dep̄cet deū. offerat domentē ⁊ cordis ꝓtritionē. deinde ⁊ qđ pōt det ō possessione. ⁊ tūc qđ offerat. securus offerat. Respexit dñs ab abel ⁊ ad munera eius ꝓprius dicit ab abel. q̄ ad munera eius. In iudicio ḡ cordis ꝓferenda est elemosyna tribuētis. Nec ꝓsiderādū est q̄tū sed q̄ mente. q̄ affectōe dat qđ pōt. Qui ergo sua pctā redimere vult tpaliū oblatiōe ꝑpus offerat mentē. Caueat ne duct⁹ verecundia diuidat apud se ꝓfessionē. vt diuersa diuersis velit sacerdotib⁹ manifesta re. Quidā ei vni celāt qđ alteri manifestāda ꝓseruāt. qđ est se laudare ⁊ ad hypocrisim tēdere. ⁊ sp̄ venia carere ad quā ꝓ frustra putat puenire. Caueat etiā ne pri⁹ ad

Aug. in lib. de pnia q̄ at tēdēda sūt.

Quō est diuidēda ꝓfessio per diuersos sacerdotes.

dnicū corpus accedat. q̄ cōfortet se bona ꝓscia ⁊ doleat q⁹ nōdū audeat sumere quē multū desiderat cibū salutarez. Cohibeat etiā se a ludis a spectaculis secli. q̄ pfectā vult ꝓsequi remissiōis gratiā. Jsti sunt digni fruct⁹ pnie aiam captiuā elaqueantes et i libertate seruātes. ⁊ infra. Querat aia dignos fructus. ⁊ si nō dignos pnie. Sūt em̄ digni fructus virtutū. qui nō sufficiūt penitētib⁹. Pnia em̄ grauiores postulat. vt dolore ⁊ gemitib⁹ mortu⁹ impetret vitā Ex his oñdit q̄ sint digni fructus pnie q̄bus vera satisfactio explet. ⁊ q⁹ nō oēs digni fructus sūt digni fruct⁹ pnie. Nō de illa pnia intelligit que maiorū est criminuz Nō em̄ sufficiūt grauiter delinquētibus. q̄ sufficiūt minus vel pauz peccantibus.

Que sit falsa satisfactio. b

Et sicut sunt digni fruct⁹ pnie ac vera satisfactio. ita ⁊ idigni fructus ⁊ falsa satisfactio. i. falsa pnia. Jn Greg⁹. Falsas pnias dicim⁹ q̄ nō ꝑm autoritates sanctoz ꝓ qualitate criminū imponunt. Jdeo q̄ miles vel negociator vel alicui officio deditus: qđ sine pctō exerceri nō possit. si culpis grauioribus irretitus ad pniam venerit vel qui bona alteri⁹ iniuste detinet vel q̄ odiū in corde gerit. recognoscat se verā pniam nō posse pagere. nisi negociū relinquat. vel officiū deserat. et odiū ex corde dimittat ⁊ bona que iniuste abstulit restituat. Ne tm̄ desper. interi q̄c/q̄d boni facere pōt hortamur vt faciat. vt deus cor illius illustret ad pniam. cū sit penitētia interior ⁊ exterior. De vtraq̄ ꝓ p̄missa satis appet q̄ sit vera ⁊ q̄ sit falsa.

Gregoriꝰ

De trib⁹ actiōib⁹ penitentie. c

Predictis vo adiciendū est. q⁹ tribus modis agit penitētia ante baptismū. s. de priorib⁹ pctis. post baptismū de grauioribus que post committunt. Est etiam pnia venialiū quotidiana que etiā humilium est ⁊ pfectorum. Unde Aug. Tres sunt actiōes pnie quas mecuz eruditio vestra recognoscit. Una est que nouū hoiem parturit. donec ꝓ baptismuz oīm ꝓteritorū ablutio flat peccatoz. quia nullus sue voluntatis arbiter. nisi peniteat eum veteris vite. nouā inchoare potest q̄ qua paruuli sunt immunes cū baptizāt

Aug. ad felicianum.

qz nõdum possunt vti libero arbitrio. qui bꝰ tñ ad remissionẽ originalis pcti ꝓdest eoz fides a quibus offerunt. Altera est actio pnie post baptismũ que fit ꝓ illis peccatis que legis decalogus cõtinet Agunt ergo hoies pniam ante baptismũ de peccatis prioribus. ita tñ vt etiã baptisent. sicut ꝓPetrus ait. Agite pniam et baptisẽt vnusquisqz vestz i nomine dñi ꝛc. Agũt etiã pniam si post baptismũ ita pecauerũt vt excõmunicari ꝛ recõciliari mereantur Est etiã pnia bonoz ꝛ humiliũ fideliũ pene quotidiana in qua pectora tundimꝰ dicentes Dimitte nobis debita nra ꝛc. Necqz ea nobis dimitti volumus. que dimissa nobis in baptismo nõ dubitamus. Sed illa que humane fragilitati quãuis ꝓua tñ crebra surrepunt. que si collecta cõtra nos fuerint ita nos grauabũt ꝛ opprimẽt sicut vnũ aliquod grãde peccatũ. Quid em̃ int est ad naufragiũ. an vno grandi fluctu nauis operiat ꝛ obruat. an paulatim surrepens aqua in sentinã ꝓ negligentiũ culpã impleat nauem ꝛ submergat. Ideo ieiunium ꝛ elemosine ꝛ oratiões inuigilent. In quibus cũ dicimus dimitte nobis debita nostra ꝛc. manifestamꝰ nos habere qñ nobis dimittat. ꝛ i his ꝙbis humiliãtes animas nostras quotidianam agere penitentiam non cessamus.

In actibus apostolorum

Qꝛ multitudo venialium itaagguat sicut vnũ grã de peccatũ.

De satisfactione venialium. d

Que aũt ꝓvenialibus sit satisfactõ sufficiẽs. Aug. insinuat ita iquiẽs in ench. De quotidianis ꝛ brevibus leuibusqz peccatis sine quibus hec vita non ducit quotidiana oro fideliũ satisfacit. Eo cũ em̃ est dicere. pater noster qui es in celis ꝛc. Delet oino hec oro minima ꝛ quotidiana peccata. Delet ꝛ illa a quibꝰ vita fidelium etiã scelerate gesta. sed penitendo in melius cõmutata discedit. sic ꝙ vaciter dicit. dimitte nobis debita nra. ita ꝙ aciter dicat. sicut et nos dimittimꝰ debitoribus nris. i. sic fiat qđ dicitur. qz ꝛ ipsa elemosina est veniam petẽtibꝰ oino ignoscere. .Ex his alijsqz ꝓmissis iam facile ẽ intelligere que ꝓ venialibꝰ sit exhibenda satisfactio. Sufficit em̃ dominica oro cum ieiunio aliquo ꝛ elemosinis. sic tñ vt ꝓcedat cõtritio aliquãtula et addat confessio si assit facultas. de qua cõfessione post tractabitur. ꝓ gravioribꝰ vero peccatis hec etiã in satisfactione adhibẽda sunt. sz mul

to vehemẽtius atqz districtus quia vt ait Aug ad agendũ pniam nõ sufficit moꝛes in melius cõmutare et a malis factis recedere. nisi de his q̃ facta sũt satisfaciat dño ꝓ pnie dolorẽ. p humilitat gemitũ. p ꝛtriti cordis sacrificiũ coopãtibꝰ elemosinis.

Aug. in li. de penitentia. c

Jsta est distinctio xvj. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq̃ determinauit de penitentia generaliter. Nic determinat ꝺ partibꝰ eius specialiter. Et tria facit. Primo enim ostendit quomodo penitentia ex tribus partibus integrat. Secundo quanta penitentia ꝓ quolibet peccato digne iniungatur. Tertõ quomodo veniale peccatũ elemosyna ꝛ oratione dominica expiat. Primum a principio dist. vsqz ibi. Et sicut sunt digni fructus penitentie. Scõm ab inde vsqz ibi. Que aũt ꝓ venialibus. Tertiũ vsqz ad finẽ dist. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima ẽ hec In tribus cõsistit perfectio penitentie. s. cordis contritione oris confessione et opis satisfactione. Hanc magister ponens dicit q̃ pfecta penitentia requirit i corde cõtritionẽ. in ore confessionẽ. in ope satisfactionem. Nã his. s. corde ore ꝛ ope puersa opatiõis cõsuetudine peccamus et spiritualiter mozimur. in cuius rei signum christus tres mortuos suscitauit vnũ in domo. Aliũ extra portã. Tertium iam fetidũ in sepulchro. Postea ꝓnumeratas has tres partes penitentie declarat que patent in litera. Postea dat modum vere penitentie ꝛ primo ꝙtum ad compunctionem cordis dicens compunctionẽ in pnia esse necessariam vt. scilicz qui vult pfecte pctã delere ꝓsideret pcti circũstantias quas tãgit ꝺm Augꝰ. vt pz in lra que sint damna q̃ ꝓ pctm̃ incurrit. ꝛ bona que ꝓ peccatũ amisit. et de omnibus conteratur ꝛ deus ꝓ venia dep̃cecetur. ꝛ patus ad arbitriuz sacerdotis satisfacere. Postea dat modũ ꝓfitendi. s. ne confessio diuidatur. Deinde ponit modũ penitendi quo ad satisfactionẽ opis. debet em̃ attendere penitens ne ad sanctum altare accedat anteq̃ cõscia sit in bono confirmata. Scõa ꝓpositio est hec Vere et condigne penitentie dicunt que ꝺm autoꝛitates sanctoꝝ ꝓ qualitate et quãtitate criminũ imponunt. Hanc mgr̃ insinuans dicit q̃ qui vult facere dignos fructus pnie restringat se a ludis ꝛ spectaculis seculi. q̃ verã penitentiã impediũt. ꝛ verã satisfactionẽ faciendo dignos fructus pnie expleat vt vicz ꝺm qualitatem et q̃titatẽ culpe sit qualitas et q̃titas pene. Hic em̃ est vere penitentie modus. Postea etiã dicit q̃ ille facit indignos fructus pnie vel falsam pniam vel falsam facit satisfactionẽ qui existens in statu officio vel negocio in quo nõ pot ꝑmanere sine pctõ ad pniam accedit. ꝛ statũ officiũ vl negociũ nõ dimittit. Expedit tñ illi aliqua bona opa facere si statum non dimittit vt deus coꝛ eius ad penitentiã illustret. Postea distinguit triplicem modũ penitentie. Est em̃ quedã pnia que agit ante baptismũ. Adultũ em̃ qui baptizatur oportet veteris vite penitere anteq̃ nouã inchoat i baptismo. Alia est pnia que agitur post baptismũ. Et hec est duplex. Una que agitur ꝓ peccatis mortalibus que sunt contra precepta decalogi Alia vero q̃ agitur ꝓ venialibus que ex infirmitate humana ꝓueniunt. que et si leuia videantur tamẽ multiplicata grauant et oppꝛimunt sicut aqua paulatim intrans submergit nauem. Tertia propositio est hec. Que sit peccati venialis penitentia declaratur hic lucida ratione. Hanc magister ponẽs dicit. q̃ ad deletiõez horũ pctoꝝ venialiũ ꝛ leuiũ sufficiũt oro dñica ꝛ elemo-

syna cũ aliqua cõtritione. addita cõfessione sit assit facultas. que etiam omnia ꝓ grauioribꝰ peccatis ĩ satisfactione inhibenda sunt multo fortius et vehemẽtius. nõ em̃ illi qui grauia peccata cõmisit sufficit a malo recedere ⁊ bonũ facere nisi etiã studeat ꝟm modũ peccatoꝝ suoꝝ deo ꝑ penitentiaꝫ satisfacere. Et tm̃ in speciali.

Tria proponuntur querenda. primum an sine ꝯfessioue dimittatur peccatum. a

DI. XVII

Hic orit̃ questio multiplex Primo em̃ q̃ritur vtrũ absq̃ satisfactione ⁊ oris cõfessione ꝑ solaꝫ cordis cõtritionẽ pctm̃ alicui dimittat̃? Scd̃o an aliqñ sufficiat cõfiteri deo sine sacerdote? Tertio an laico fideli facta valeat cõfessio In his em̃ etiã docti diuersa sentire inueniũtur. qꝛ sup̃ his varia ac pene diuersa tradidisse vident̃ doctores. Dicũt em̃ quidam sine ꝯfessione oris ⁊ satisfactiõe opis neminez a pctõ mũdari. si tp̃s illa faciẽdi habuerit. Alij ꝟo dicũt añ oris ꝯfessionẽ ⁊ satisfactionẽ in cordis ꝯtritione pctm̃ dimitti a deo. si tñ votũ cõfitendi habeat. vñ propheta Dixi ꝯfitebor adũsuꝫ me. in m. do. ⁊ tu re. im. ⁊c̃. Qd̃ exponẽs Cassiodo. ait. Dixi. i. deliberaui apud me ꝙ cõfitebor. ⁊ tu remisisti. Magna pietas dei. ꝙ ad solã ꝓmissionẽ pctm̃ dimiserit. votũ em̃ ꝓ operatione iudicat̃. Item Aug. Nõdũ ꝓnunciat. ꝓmittit se ꝓnunciaturum. et deus dimittit. qꝛ hoc ip̃m dicere. quoddã ꝓnũciare est corde. Nõdũ est vox in ore vt homo audiat cõfessionem. et deus audit. Itẽ sacrificiũ deo spũs cõtri. cor. cõ. ⁊c̃. alibi etiam legitur. Quacunq̃ hora peccator conuersus fuerit et igemuerit vita viuet ⁊ nõ morietur. Nõ d̃r ore cõfessus fuerit sed cõuersus ingemuerit. Vñ dat̃ intelligi ꝙ etiam ore tacente veniã interdũ cõsequimur. Hinc etiã leprosi illi quibus dñs precepit vt ostẽderent se sacerdotibꝰ. in itinere anteq̃ ad sacerdotes venirent. mũdati sunt. Ex quo ĩsinuat̃ ꝙ anteq̃ ora nr̃a sacerdotibus apiamus. i. peccata cõfiteamur a lepra peccati mundamur. Lazarus etiã nõ prius de monumento est eductus ⁊ post a dño suscitatus. sed intus suscitatus ꝓdijt foras viuus. vt ostenderet̃ suscitatio anie precedere confessionem. Nemo em̃ potest confiteri nisi suscitatus. quia a mortuo velut qui non est. perit ꝯfessio. Nullus ergo confitetur nisi resuscitatus. nemo ante suscitat̃ nisi qui a peccato soluitur. qꝛ peccatum mors anime est. que vt est vita corporis. ita eius vita deꝰ est. His alijsq̃ pluribus autoritatibus ꝓbat̃ ante confessionem vel satisfactionẽ sola cõpunctiõe peccatum dimitti. Quod qui negant: eas determinare laborant. Nec non in huius sententie depressionẽ ⁊ ad sue opinionis assertionez autorum testimonia inducunt. Ait em̃ dominus ꝑ Esaiã. Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris. Item Ambro. Nõ potest quisq̃ iustificari a peccato nisi peccatum ipsum antea fuerit confessus. Idem dicit. Confessio a morte animam liberat. Confessio aperit paradisum. ꝯfessio spem salutis tribuit. quia non meretur iustificari qui in vita sua non vult peccatum confiteri Illa confessio nos liberat que fit cum penitentia. Penitẽtia ꝟo est dolor cordis ⁊ amaritudo anime ꝓ malis que quisq̃ cõmisit. Item Joh. Non potest quisq̃ gratiam dei accipere nisi purgatus fuerit ab oi peccato per penitẽtie cõfessionẽ ⁊ ꝑ baptismũ. Item Aug. Agite penitentiaꝫ qualis agitur in ecclesia Nemo dicat sibi. occulte ago. apud deuꝫ ago. nouit deus qui mihi ignoscit. qꝛ in corde ago. Ergo sine causa dictũ est. que solueris super terram soluta erunt in celis? Ergo sine causa claues date sunt? Frustramus verbum christi. Job dicit. Si erubui in cõspectu populi peccata mea confiteri. Item Ambro. Venialis est culpa quã sequit̃ cõfessio delictoꝝ Itẽ Augꝰ. super illũ locum ps̃. Non absorbeat me ꝓfundum nec vrgeat super me puteus os suum. Puteus est profunditas iniquitatis. in quam si cecideris non claudet super te os suum. si tu nõ claudis os tuuꝫ Cõfitere ergo et dic. De profundis clamaui ad te domine ⁊c̃. et euades. Claudit super illum qui in ꝓfundũ contemnit. a quo mortuo velut qui non sit perit confessio. Item. Nullus debite grauioris pene accipit veniã. nisi qualemcunq̃ ⁊ si longe minorem q̃ debeat soluerit penã Ita em̃ impartitur a d̃o largitas misericordie. vt nõ relinquat̃ iusticie disciplina. Itez Hiero. Qui peccator est plangat delicta propria vel ꝓpli. ⁊ ingrediat̃ ecclesiã. de qua ꝓpter peccata fuerat egressus. et dormiat in sacco ⁊ p̃teritas delicias ꝑ quas deũ offenderat. vite austeritate cõpenset. His alijsq̃ autoritatibus nitunt̃ asserere. sine ꝯfessione vocis et aliqua absolutione pene. neminem a peccato mundari.

Testionijs ꝓbat in sola ꝯtritiõe peccatũ dimitti

Itẽ autoritatibus ecõtra ꝓbat sin̄ cõfessione non dimitti peccatum.

Amb. in li. d̃ paradiso. Idẽ ĩ sermone christi.

Joh. os aureum

Aug. d̃ pnia

Job.

Ambrosi.

Augusti.

Hieron. sup̃ malachiam.

Cui sententie potius consentiendum sit. b

Quid ergo sup his

sentiendū quid tenēdū? Sane dici potest q̄ sine ꝓfessione oris. ⁊ solutione pene exteriozis peccata delent̄ p cōtritionē ⁊ humilitatē cozdis. Ex quo em̄ ꝓponit mente cōpuncta se cōfessurū deus dimittit. quia ibi est confessio cozdis et si nō oris. p quaz anima interius mundat̄ a macula ⁊ contagio peccati cōmissi. ⁊ debitū eterne mozti relaxat̄. Illa ergo que supius dicta sūt d ꝓfessiōe ⁊ pnia. vel ad ꝓfessionē cozdis vl̄ ad interiozē penā referenda sunt. Sicut illud Aug. Q̄ nullus dz veniā ꝓsequi nisi p us quantulamcūq̄ peccati soluerit penaz vel de exteriozi pena accipienda sunt ⁊ ad cōtemnentes vel negligentes referenda sicut illud. Nemo dicat occulte ⁊c. Nōnulli em̄ in vita peccata cōfiteri negligunt vel erubescunt. ⁊ ideo non merent̄ iustificari. Sic̄ em̄ p̄cepta est nobis interioz pnia. ita oris confessio et exterioz satisfactio si adsit facultas. Un̄ nec vere penitens est. q̄ confessionis votū nō habet. et sicut peccati remissio munus dei est. ita pnia et cōfessio p quā pctm̄ deletur nō potest esse nisi a deo. vt Augusti. ait. Jam inq̄t donū spiritus/ sancti habet qui ꝓfitet̄ ⁊ penitet. qz nō potest esse cōfessio peccati et cōpunctio in homine ex seipso. Cum em̄ irascit̄ sibi quisq̄ et displicet. sine dono spiritussancti nō est Optet q̄ penitentē ꝓfiteri si tps habeat. ⁊ tm̄ anteq̄ sit ꝓfessio in oze. si votū sit i cozd̄ pstat̄ ei remissio.

Aug. super psal. l.

Autozitatibus ꝓbat q̄ sufficiat.

Ambro. sup lucā.

Jō chrysos. sup epl̄az ad hebreos.

Si sufficit soli deo cōfiteri. c

Jam secundū que

stionis articulū inspiciamus. s. vtrū sufficiat pctā ꝓfiteri soli deo. an opteat confiteri sacerdoti? Quibusdā visum est sufficere si soli deo fiat ꝓfessio sine iudicio sacerdotali ⁊ cōfessiōe ecclesie. qz dauid dixit. Dixi confitebor dño ⁊ tu re. ⁊c. nō ait sacerdoti. ⁊ tm̄ remissum sibi pctm̄ dicit. Jtē Ambro. Jdeo fleuit petrus qz culpa obrepsit ei. nō inuenio q̄d dixerit: iuenio q̄ fleuerit Lacrimas eius lego. satisfactiōem non lego. Sed quod defendi nō potest ablui potest. lauant lachrime delictum quod voce pudoz est ꝓfiteri. ⁊ venie fletus ꝓsulit ⁊ verecundie. Hoc idē etiā maxim⁹ dicit ep̄us Jtē Joh. Chry. Nō tibi dico vt te ꝓdas

in publicū neq̄ apud alios accuses. ꝑ obedire te volo pphe dicēti. Reuela viā tuaz ante dm̄m. Ergo tua ꝓfitere pctā apud verū iudicē. cū oratione delicta tua pnuncia nō lingua. sed cōscientie tue memoria. ⁊ tē demū spera te miscōiaz posse ꝓseq̄. Si habueris pctā tua in mēte ꝓtinue nūq̄ malū aduersus ꝓximū i cozde tuo teneb̄. Idem Pctā tua dicito. vt deleas illa. Sz si ꝓfunderis alicui dicere. dicito ea q̄tidie in ania tua. nō dico vt ꝓfitearis ea ꝓseruo tuo. vt tibi exprobret. dicito dō q̄ curat ea Nec ei si nō dixeris ignorat ea. cū faciebas ea p̄sto erat. cū admitteres ea. ꝓgnouerat Mū q̄d ea vult te cognoscere? Peccare nō erubuisti. ⁊ ꝓfiteri erubescis. Dicito i hac vita: vt i alta requiē habeas. dicito ingemiscens ⁊ lacrymās. Jn codice scp̄ta sūt peccata tua. Spōgia pctōz tuoz lacrime tue sint. Jtē ꝓsper. Illi quoz pctā humanam notitiā latent. nō ab ipis ꝓfessa. nec ab aliis publicata. si ea ꝓfiteri vl̄ emēdare noluerint. deū quē hñt testē. ipm̄ ⁊ hituri sunt vltorē. Q̄ si ipi sui iudices fiāt ⁊ veluti sue iniq̄tatis vltores. h i se volūtariā penā severissime aniaduersiōis exerceāt tpalibus penis. mutabūt eterna supplicia. et lachrymis ex vera cozdis cōtriōe fluentibus. restringūt eterne ignis incēdia. ⁊ ifra Facilius sibi deū placabūt illi q̄ aut ꝓpriis cōfessionib⁹ crimē pdunt. aut nescientib⁹ alijs ipi i se volūtarie excōicationis ferūt sentētiā. ⁊ ab altari cui ministrabāt. nō aio ꝑ officio sepati: vitā suā quasi mortuā plāgāt Certi q̄ reconciliati sibi efficacis pnie fructib⁹. a deo nō solū amissa recipiāt. sed etiam supne ciuitat̄ gaudia recipiāt. His autozitatibus innitunt̄. q̄ sufficere ꝓtendunt deo cōfiteri pctā sine sacerdote. Dicūt em̄ q̄ si quis timēs detegit culpā suā apud homines ne inde opprobrio habeatur vl̄ alij suo exemplo ad peccandum accingant̄. et ideo tacet homini et reuellat deo. consequitur veniam.

Aug. i cōme lia de pnia.

Q̄d nō sufficit soli deo confiteri si tm̄ homini possit. d

Sed q̄ sacerdoti

bus cōfiteri oporteat. non solum illa autoritate Jacobi. Cōfitemini alterutrū peccata vestra ⁊c. sed etiā alioz pluribus testionijs comprobat̄. Ait em̄ Aug. Judicet se ipsum homo voluntarie duz potest. ⁊ mores conuertat in melius. Ne cum iam non

poterit. p̄ter voluntatem a dn̄o iudicet̄. ⁊ cū in se ꝑtulerit seuerissime medicine. ꝫ tamen vtilissime sententiā: veniat ad antistites ꝑ quos illi claues ministrant̄ ecclesie. Tanq̄ bonus iā incipiēs esse filius. mater norum membroꝝ ordine custodito. a p̄positis sacramentoꝝ accipiat satisfactōis sue modū in offerendo sacrificio ꝯtriti cordis deuotus et supplex. Id tn̄ agat ꝙ nō soluz sibi ꝓsit ad salutē. sed etiā ad exemplū ceteris. vt si peccatū eius nō modo in graui eius malo. sed etiā in tanto scandalo alioꝝ est. atq̄ hoc expediere vtilitati ecclesie videtur antistiti. in noticiā multoꝝ vel totiꝰ plebis agere pn̄iam non recuset. Ne letali plage ꝑ pudorē addat tumorē. cū tāta est plaga pcti ⁊ ipetus morbi. vt medicamenta corꝑis ⁊ sanguis dn̄i differenda sūt autoritate antistitis. debet se remouere ab altari ad agendā pn̄iam. et eadem reconciliari. Itē Leo papa. Multiplex misericordia dei. ita lapsibus subuenit humanis vt nō modo ꝑ baptismum sed etiā ꝑ penitentiam spes vite reparetur. sic diuine voluntatis presidijs ordinatis vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotū neque ant obtinere. Christus em̄ hanc p̄positis ecclesie tradidit potestatē. vt confitentibꝰ penitentie satisfactionem darent. ⁊ eosdez salubri satisfactione purgatos. ad cōmunionem sacramentoꝝ per ianuā reconciliationis admitterent. Itē Aug. Quē penitet omnino peniteat. ⁊ dolorez lachrymis on̄dat. representet vitā suā deo ꝑ sacerdotez p̄ueniat iudiciū dei ꝑ ꝯfessionem. Precepit em̄ dn̄s mundandis vt ostenderēt ora sacerdotibus. docens corꝑali p̄sentia confitenda peccata. nō ꝑ scripta manifestāda Dixit em̄ ora monstrate et omnes. nō vnꝰ ꝓ omnibus. nō aliū statuatis nunciū q̄ ꝓ vobis offerat munus a moyse statutū. sed qui ꝑ vos peccastis. per vos erubescatis. Erubescentia em̄ ip̄a ꝑtem habet remissionis Ex misericordia enim hoc p̄cepit dominꝰ. vt nemo peniteret in occulto. In h̄ em̄ ꝙ ꝑ seip̄m dicit sacerdoti. ⁊ erubescentiam vincit. timore offensi fit venia crimis Fit enim veniale ꝑ confessionē. quod criminale erat in operatione. et si non statim purgatur. fit tamen veniale quod commiserat mortale. Multū em̄ satisfactiōis obtulit qui erubescentie dominans nihil eorum que cōmisit nuncio dei negauit. Deꝰ em̄ qui misericors ⁊ iustus est sicut seruat misericordiam in iusticia. ita et iusticiaz in misericordia. Opꝰ em̄ misericordie ē peccanti peccata dimittere. sed oꝑtet vt iustꝰ misereatur iuste. Cōsiderat em̄ si dignꝰ est nō dico iusticia sed et misericordia. Iusticia em̄ sola damnat. sed dignus est misericordia qui spirituali labore querit gratiā Laborat em̄ mens patiendo erubescentiā Et qm̄ verecundia magna est pena. q̄ erubescit pro xp̄o. fit dignus misericordia.

Leo pa. theodoro foroliuensi ep̄o.

Aug. in lib. de pn̄ia.

Qd̄ crimīale sit veniale

Uñ patet qꝛ q̄to pluribus cōfitebit̄ in tp̄e venie turpitudinē criminis tanto facilius consequitur gratiā remissionis. Ipsi em̄ sacerdotes plus possunt ꝓficere. plus ꝯfitentibus parcere. Itē leo papa. Quis plenitudo fidei videatur esse laudabilis que ꝓpter dei timorem apud homies erubescere nō veret̄. tamen qꝛ nō omniū sunt huiuscemodi peccata vt ea qui penitentiam poscunt nō timeant publicari. Remoueatur improbabilis consuetudo. ne multi a pn̄ie remedijs arceātur. dū aut erubescunt aut timent inimicis sua facta reserare. quibus possunt legum ꝑcelli cōstitutione. Sufficit em̄ ꝯfessio que primū d̄o offertur. ⁊ tuc etiam sacerdoti qui ꝓ delicti penitētiū p̄cator accedit. Tūc em̄ plures ad penitentiā poterunt ꝓuocari. si populi auribus nō publicet̄ ꝯscientia ꝯfitentis. Ex his alijsq̄ pluribus indubitanter ostenditur. oportere deo primum ⁊ deinde sacerdoti offerri cōfessionem. nec aliter posse ꝑuenire ad ingressuz ꝑadisi. si assit facultas

Quāto pluribus q̄s cōfitet̄ tāto facilius ei ignoscitur.

De tertio articulo. s. an sufficiat confiteri laico.

Nunc priusquā p̄missis autoritatibus que his contradicere videntur respondeamꝰ. tertiā questiōz intueamur. Quod em̄ scd̄a questio continebat. s. an sine cōfessione ⁊ iudicio sacerdotis soli deo ꝯfiteri sufficeret. expedituz est et certificatū p̄missis testimonijs ꝙ nō sufficit confiteri deo sine sacerdote. nec est vere humilis ⁊ penitens si nō desiderat et requirit sacerdotis iudiciū Sed nunquid equiualet alicui cōfiteri socio vel ꝓximo suo saltē cū deest sacerdos? Sane ad h̄ p̄t dici ꝙ sacerdotis examen requirendū est studiose. qꝛ sacerdotibus cōcessit deus potestatē ligandi atq̄ soluendi. Et ideo quibus ip̄i dimittūt et deus dimittit. si tn̄ defuerit sacerdos ꝓximo vel socio est facienda confessio. Sed curet quisq̄ sacerdotem querere qui sciat ligare et soluere Talem enim esse oportet qui aliorum crimi-

Solutio.

Qualē debz q̄rere sacerdotem

Aug. in lib. de pnīa.

na diiudicat. Vñ Aug⁹. Qui vult cōfiteri peccata vt inueniat gratiaz: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere. ne cū negligens circa se extiterit: negligatur ab eo q̄ euz misericorditer monet et petit. ne ambo in foueam cadant. quā stultus euitare noluit. Tanta itaq; vis confessionis ē. vt si deest sacerdos confiteatur primo Sepe em̄ contingit q̄ penitens nō pōt verecundari coz̄ sacerdote. quē desiderāti nec tēpus nec locus offert: z si ille cui confitebit potestatē non habeat soluendi. fit tamē dignus venia sacerdotis desiderio q̄ crimen confitetur socio. Mundati em̄ sunt lepzo si dum ibant oza vel se ostendere sacerdotibus anteq̄ ad eos pueniret Unde patet deū ad coz inspicere. dum ex necessitate p hibent̄ ad sacerdotes puenire. Sepe quidez querunt eos sani et leti. sed dū querūt anteq̄ pueniāt moziunt̄ Sed misc̄ia dei vbiq; est. q̄ et iustis pcere nouit z si nō taz cito sicut soluerent̄ a sacerdote. Qui ergo omnino confitetur. sacerdoti meliori q̄ pt confiteat̄. z si pctm occultū est: sufficiat referre in noticiam sacerdotis. Nā in resurrectione puelle pauci interfuerunt q̄ viderent. Nondū em̄ erat sepulta. nodū extra portam delata. noodū extra domū in noticiam portata. Jntus resuscitauit quā int⁹ inuenit. Relictis solis ꝓ Petro et iacobo et Johanne et patre et matre puelle. in quibus figuraliter ꝓtinent̄ sacerdotes eccl'ie. Quos aūt extra inuenit. aduertenduz est quomodo suscitauit. Flebat em̄ turba p⁹ filium vidue. fleuit martha et maria supplicantes p fratre. flebat et turba mariam secuta. Jn quo docemur publice peccanti/bus nō ꝓpzium sed ecclesie sufficere meritum. Laboz̄et ergo penitens in eccl'ia esse z ad ecclesie vnitatē tendere. Nisi em̄ vnitas ecclesie succurrat: nisi quod deest peccatoz̄i sua oz̄atione compleat. de manibus inimici non eripietur anima mortui. Credendū est em̄ q̄ omnes oz̄ationes z elemosyne ecclesie. z opa iusticie et misericordie succurrant recognoscenti mortē suā ad cōuersionem. Jdeoq; nemo digne penitere potest. quem non sustineat vnitas ecclesie Jdeoq; nō petāt sacerdotes p aliquā culpā ab vnitate ecclesie diuisos. Ex his satis apitur z absoluit̄ p̄misse questionis articulus. Querendus est em̄ sacerdos sapiens z discretus. q̄ cum ptāte simul habeat iudiciū. q̄ si forte defuerit. cōfiteri debz socio. Beda vo inter confessionez venialiuz

Beda.

z mortalium distinguit sup illū locū. Confitemini alterutrū pctā vestra. Ait ei. Loe qualibus quotidiana z leuia. grauioza vero sacerdoti pandamus. z quanto iusserit ꝓpe purgare curem⁹. q̄z sine cōfessiōe emēdationis peccata nequeunt dimitti. Sed et grauioza coequalib⁹ pandenda sunt cū deest sacerdos et vrget periculū. Venialia vo etiā sacerdotū ablata copia licet cōfiteri coequali. et sufficit vt quibusdā placet. si tñ ex cōtemptu nō ꝓtermittat̄ sacerdos. Tutius est tñ et pfectius vtriusq; generis peccata sacerdotibus pādere z consiliuz medicine ab eis querere. quibus cōcessa est potestas ligandi et soluendi.

Hic aperit qualiter supradicte auctoritates intelligende sunt.

Cū ergo ex his aliisq; pluribus testimonijs ꝓspicuum fiat z indubitabiliter cōstet pctā primū deo deinde sacerdoti esse cōfitenda. et si ipe defuerit etiam socio. Illud Johis chrisostomi supius positū nō est ita intelligendum. vt liceat alicui si temp⁹ habeat sacerdoti non confiteri. sed q̄z sufficit vbi crimen occultū est soli deo p sacerdotem dicere et semel. Nec oportet publicari coz̄ multis. quod occultum est. Quod notauit dicens. non tibi dico vt te ꝓdas in publicū. Sicut em̄ publica noza publico eget remedio. ita occulta: secreta confessione et occulta satisfactione purgat̄. Nec necesse est vt q̄ō sacerdoti semel cōfessi sumus. iterū cōfiteamur sed lingua cordis nō carnis apud verū iudicem id iugiter confiteri debemus. Unde idem Johes ait. Nūc autem si recorderis peccatoz̄ tuorū z frequent̄ ea in cōspectu dei ꝓnuncies z p eis deꝓceris. cicius illa delebis. Si vo obliuiscaris. tunc eorū recordaberis nolens. q̄n publicabunt̄ z i cōspectu omniū amicorum et inimicorū sanctorumq; angelorz̄ ꝓferent̄. Jta etiā illud Ambrosij. Lachryme lauant delictuz q̄ō voce pudoz est cōfiteri. ad publicā penitētiam referendum est. Ibi em̄ virtutē lacrimarū z confessiōis ondens. significare voluit q̄ lacryme occulte et confessio secreta sicut que fit soli sacerdoti. lauant delictuz q̄ō pudet aliquem publice cōfiteri. Q vo dic̄ se lacrymas petri legisse. nō satisfactionem et confessionē. p hoc nō excludit illa. Multa em̄ facta sunt que scripta nō sunt z forte nōdū facta erat institutio cōfessio-

Joh. Chrys.

Hanc expositionē cōfirmat p verba Joh.

nis que modo est. Similiter ꝛ illud ꝓspe
ri. Si sui iudices fiant: mutabũt eterna su
plicia. et illud. Facilius deũ placabũt si-
bi. qui aut ꝓprijs cõfessionib⁹ crimen pro
dunt. aut nesciẽtibus alijs i si sententiã ex
cõmunicationis ferunt. ad publicã cõfes-
sionem et satisfactionẽ referri optet. Non
em̃ solis sacerdotibus ius ligãdi atq; solu-
ẽdi datũ est. si cuiq; suo arbitrio se pena
vel excõmunicationis sententia ligare et
absq; sacerdotali iudicio seipsũ deo ꝛ alte
ri recõciliari licet. Nõ ecclesiãstice instituti
oni ꝛ cõsuetudini penit⁹ repugnat. ¶Po
tius ergo si publice peccasti. publice cõfi-
tere te reũ ꝛ emenda. Si vero occulte deli
quisti. etiã sic nõ taceas. nec tñ dico vt pu
blices. Taciturnitas ei paccati: ex supbia
nascit cordis. Jõ em̃ peccatũ suũ quis ce
lat. ne reputet foris qualẽ se iã diuino cõ-
spectui exhibuit. qõ ex fonte supbie nasci
tur. Species em̃ supbie est se velle iustum
videri qui pctõr est. atq; hypocrita cõuin
cit: qui ad instar primorũ pentum vel ter-
giuersatiõe verborũ peccata sua leuigare
cõtendit. vel sicut cain peccata sua reticen
do supprimere ꝗrit. Ubi ergo supbia reg-
nat ꝛ hypocrisis. humilitas locũ nõ habz
Sine humilitate ꝙo alicui veniã sperare
nõ licet. vbi est ergo taciturnitas cõfessio-
nis. nõ est sperãda venia criminis. Jam
certissime liquet q̃z sit detastabile peccati
silentium. ꝛ ecõuerso q̃z sit necessaria con-
fessio. Est em̃ cõfessio testimoniũ ꝓsciẽtie
deũ timentis. Qui em̃ timet iudicium dei
peccatũ nõ erubescit cõfiteri. ¶Perfectus
timor soluit omnẽ pudorem. cõfessio pcti
pudorem habet. ꝛ ipsa erubescẽtia est gra
uis pena. Jdeoq; iubemur cõfiteri pecca-
ta vt erubescentiã patiamur ꝓ pena. Nã
hocipsum ps est diuini iudicij. Si er-
go ꝗrit ad quid ꝓfessio sit necessaria. cũ
in contritione iam deletũ sit peccatũ: Di-
cimus qz quedã punitio peccati ẽ sicut sa-
tisfactio operis. ¶Per confessionẽ etiam i-
telligit sacerdos qualiter debeat iudicare
ꝺ crimine. ¶Per eam quoq; peccator fit hu
milior ꝛ cautior.

Esdras su-
per leuiticũ.

Jo. chrys.

Ad qd vale
at ꝓfessio.

Jsta ẽ distinctio .xvij. huiꝰ quar-
ti libri. In qua magister postq̃ determinauit de pti
bus pnie. Nic circa determinata mouet tres questi
ones incidentes quas ẽm ordinẽ soluit. Primo enim
querit an ad r̃missionẽ pctĩ sit necessaria ꝓfessio oris
ꝛ satisfactio operis. vel sola cõtritio sine his sufficiat.
Scõo vtrũ sufficit confiteri soli deo sine sacerdote.
Tertio vtrũ possit fieri ꝓfessio laico. Primũ vsq; ibi
Jã scõm q̃stionis. Scõm ab inde vsq; ibi. Nũc primũ
q̃ p̃missis autoritatibus. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. Jn
speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ q̃z
prima est hec. Jn cordis vera ꝓtritiõe pctm̃ a deo di
mittitur si votũ cõfitendi ꝛ satisfaciendi firmiter ꝓci
pit. Hanc magister insinuans ꝓponit tres q̃stiones
quaꝝ prima est. Utrũ ad remissionẽ pcti necessaria
sit cõfessio oris ꝛ satisfactio operis. vel sola cõtritio si
ne his sufficiat. Et tangit circa eã tres opiniones.
Quidã em̃ dixerũt cõtritionẽ sine cõfessione sufficere. Ad qõ confirmandũ adducunt plures autorita
tes ꝑ quas nituñ oñdere q̃ solũ ꝓpositũ cõfitẽdi ꝛ
interior cordis gemit⁹ sufficiũt ad deletionẽ peccati.
Uñ ꝛ leprosi mundati sunt qñ oñderũt se sacerdoti-
bus. et lazarus ꝑ fususcitat⁹ intus q̃ foras prodijt
Alij ꝙo dicũt necessariã foꝛe cõfessionẽ. nec sine ipã
pctm̃ dimitti. si tps illã faciendi assit. q̃ dictas auto-
ritates soluũt ꝛ alias ꝓ sua opinione adducũt. que
dicere videñ q̃ sola ꝓfessio iustificat ꝛ a morte libe
rat hoĩem ꝛ ipm̃ facit a pctõ ꝓfundo nõ absorbi. et
dicit q̃ si sine confessione et pene solutione deleãtur
pctã. claues ecclesie frustra institute viderẽt. Indu
cunt etiã quasdã autoritates ꝑ quas videt ꝓbari q̃
fiat remissio sine alicuius pene solutiõe. Postea de-
terminat hãc questionẽ d. q̃ sine exteriori ꝓfessiõe ꝛ
pene solutiõe deleañ pctã ꝑ cõtritionẽ ꝛ humilitatẽ
cordis et confitendi ꝓpositũ. hoc em̃ est ꝓfessio cor
dis ꝛ si nõ oris. Dũmõ cõtẽptus ꝓfitendi exterius ꝛ
satisfaciendi nõ assit sufficiunt cõtritio ꝛ humilitas
cordis, vbi aũt facultas adest necessaria est cõfessio
ꝛ satisfactio. Autoritates aũt supradicte ad cordis
ꝓtritionẽ ꝛ interiorẽ pnĩam referende sunt. Addit
etiã q̃ sicut pctĩ remissio donũ dei est. ita pnĩa et cõ-
fessio ꝑ quã pctm̃ delet a deo est. Jn hoc ergo cõclu
dunt tota determinatio q̃ anteq̃ fuerit cõfessio in ore
si votũ confessionis sit in corde sequit remissio pctõ
rum. optet tñ penitentẽ cõfiteri si tps habeat Secũ
da ꝓpositio est hec. Quãuis in contritione vera pec
catũ sit deletũ. tñ absolutio est danda ꝑ sacerdotem
discretũ. Hanc mgr̃ insinuans ꝓponit scõam questi
onem. Utrũ sufficiat confiteri soli deo et nõ sacerdo
ti. vel an etiã necessariũ sit ꝓfiteri sacerdoti. Ad qõ
quasdã autoritates quidã adducũt in quibus vide-
tur dici q̃ soli lacryme interiores lauant delictũ Le
gitur em̃ q̃ petrus fleuit et nõ cõfessus fuit. qz non
est necessariũ q̃ peccator pctm̃ suũ ꝓdat ꝛ q̃ sufficit
q̃ peccator pctm̃ suũ in se puniat lachrymis ꝓprijs
Postea oñdit oppositũ videlz q̃ ꝑter cõfessionẽ deo
factã oꝑet cõfessionẽ facere sacerdoti si facultas as
sit. Et hoc patz ꝑ multas autoritates que dicunt q̃
satisfactionis modus ꝛ recõciliatio peccatorũ ad mi
nistros ecclesie ptinent. que nõ fiũt sine cõfessiõe fi-
eri. et erubescentia que est in cõfessione peccatorum
ꝛ pena ad remissionẽ opaꝝ peccatorũ. Uñ ꝛ leprosis
dictũ est vt ora sua ostenderent. ꝓpter qõ q̃to quis
pluribus confitet in spe venie turpitudinẽ criminis
tanto facilius consequit remissionẽ peccatorũ. Sub
dit aũt q̃ nõ est necessariũ vt peccator alij quã sacer
doti cõfiteaꝝ crimẽ suũ. qz ex hoc sequi posset scan-
dalũ ꝑsbyterorũ. ꝛ retardatio a cõfessiõe. Tertia ꝓ
positio est hec. Et si in periculo mortis copia sacer-
dotis nullatenꝰ posset haberi. tũc licitũ est ad caute
lam laico ꝓfiteri. Hanc magister insinuans ꝓponit
tertiã questionẽ que est. Utrũ cõfessio possit vel de-
beat fieri laico. Et determinat q̃ facienda est discre
to sacerdoti. q̃ sciat soluere et ligare vel simul cũ po-
testate absoluendi habeat iudicũ ꝛ discretionẽ. si tñ
sacerdos defuerit faciẽda est cõfessio ꝓprimo vel so
cio. Jꝑm tñ bonũ ꝓpositũ ꝛ desideriũ et humiliatõ
confitentis valent ei ad remissionẽ peccatorũ. ꝛ spe-
cialiter facta ad ministeriũ ecclesie. q̃ oĩa autoritati-

L

bus cõfirmat. Subdit etiã q extra eccl̃esiam nõ fit remissio. Beda tñ videtur dicere q leuia pctã ꝛ quotidiana licet socijs ꝓfiteri etiã si assit copia sacerdotis. et sufficit si tñ nõ ꝓtermittatur sacerdos ex contemptu. grauiora aũt sacerdoti ꝓfitenda. si tñ sacerdotũ copia nõ assit. grauiora etiã sunt socijs cõfitenda. Magister tñ dicit q tutius ꝛ pfectiꝰ est sil̃ leuia ꝛ grauia sacerdotibus cõfiteri. quibus cõcessa ẽ potestas ligandi ꝛ soluendi. Postea etiã ex determinatione p̃missorũ dat intelligentiã quarundã autoritatum que supra inducebãtur cõtra veritatẽ sc̃e opinionis. Ex eñ Chrysо. dicit q pctor nõ dz se in publicũ ꝓdere. hoc intelligendum est. nõ q nõ optet coram multis hoĩbus publicare pctñ. sz sufficit sacerdoti dicere. Vñ aũt b. Ambrosiꝰ dicit lachrymas lauare delictũ intelligendũ est si ꝓfessio saltẽ soli sacerdoti facta sit. ꝛ si nõ fiat cõfessio publica criminis. qõ aũt ait idẽ se petri lacrimas legisse nõ cõfessionẽ. dicendum quidẽ est q ꝓpter hoc non excludit confessio. multa eñ facta sunt que tñ nõ sunt scripta vl̃ forte nõdũ erat confessio instituta. Qõ aũt prosper dicit q sufficit q aliqui seipos puniunt. intelligenduz est q sufficit sine cõfessione publica. nõ excludit confessionez ꝓuatam que fieri debet sacerdoti. Addit etiã q sine cõfessione pctñ nõ remittitur si facultas assit. vltimo etiã querit si in cõtritione pctñ deletur ad quid tunc necessaria est confessio. Et respondet q nec̃ia est cõfessio. Primo qz est ps pnie ꝓpter erubescentiã confitentis. Secõ qz p confessionẽ sacerdos intelligit qualit̃ de pctõ debeat iudicare. Tertio qz p confessionẽ peccator reddit̃ humilior ꝛ cautior. Et tñ in speciali.

De remissione sacerdotis. a

D. XVIII b

Acqueri solz si pctñ omnino dimissuz est a deo p cordis contritionem ex quo penitens votũ habuit ꝓfitẽdi. q̃d postea dimittat ei a sacerdote? Video eñ quo vinculo eũ ligat. s. tpal̃ pene. sed nõ a quo eũ absoluat. Et iõ quero. Ante penitudinẽ quipe cordis aĩa rei maculã hz. ꝛ fetorẽ pcti. atq; eterne vltionis vinculo ligata existit. Si vo ad cõfessionem p cordis cõtritionẽ deus p seipm sine ministerio sacerdotis ꝛ debitũ omnio relaxat. ꝛ aĩam interius purgat a cõtagione et fetore peccati? quid ergo mũdat? q̃d dimittit sacerdos? vbi sunt claues ille q̃s dñs tradidit Petro et successoribus eius dicens. tibi dabo claues regni celorum. et quecunq; ligaueris sup terrã erũt ligata ꝛ in celo. ꝛ quecunq; solueris sup terrã erũt soluta ꝛc̃. Ut aũt p̃missa questio pleniꝰ explicari valeat. quasi altius ducto rethe ꝺ his clauibus et vsu eaꝝ disseramus.

De clauibus. b

Claues iste sunt nõ corpales sed spirituales. s. discernẽdi sciẽtia et potẽtia iudicandi. i. ligandi et soluẽdi. qua dignos recipe. indignos debet excludere a regno ecclesiasticus iudex. Qui sicut habet ius ligandi. ita et soluendi. vñ Amb̃. Dñs par ius et soluendi esse voluit et ligandi. q̃ vtrũq; pari cõditione p̃misit Ergo qui soluendi ius nõ habet: nec ligãdi habet. et infra. Certũ est q ecclie vtrunq; licet. heresis vtrũq; nõ habet. Jus eñ hoc solis p̃missuz est sacerdotibus. Recte ergo ecclesia hoc sibi vendicat. que veros sacerdotes habet. heresis vendicare non potest. que veros sacerdotes non habet.

De vsu clauium. c

Vsus vero haruz clauiũ multiplex est: discernere. s. ligados et soluẽdos ac deinde ligare vl̃ soluẽ. Qui enim indignos ligat vel soluit ꝓpria protestate se ꝓuat. id est dignum ꝓuatione se facit.

Si sacerdos potest dimittere vel retinere peccata. d

Sed queri vtruz a pctõ soluere valeat sacerdos. i. a culpa: vt culpe maculã abstergat vel debitũ eterne mortis soluere valeat? Quidã arbitrati sunt. cũ pctor dupliciter ligatus teneat vt p̃dictum est. s. mentis contagione ac cecitate. et debito future pene. alterũ curari p deũ. alterũ solui p sacerdotẽ. Patit eñ p pctñ quasdam tenebras iteriores ꝛ maculas a quibus nisi liberet̃ ꝓiciet̃ in tenebras exteriores. Cum aũt liberat̃ ab his. suscitat̃ a morte peccati. Vñ apl̃s. Surge qui dormis ꝛ illuminabit te xp̃us. Solus eñ xp̃s nõ sacerdos animaz resuscitat. ac pulsis tenebris interioribus ꝛ maculis. eã illuminat et mũdat q̃ anime faciem lauat. Debitũ vo eterne pene soluere cõcessit sacerdotib⁹. Quod in resurrectiõe lazari signatũ asserunt. quem xp̃s prius p se iteriꝰ viuificauit. deinde foras exire iussit. eũq; adhuc ligatũ soluere apl̃is precepit. ꝺa vt aiunt ipe interius animã a caligine maculaq; pcti emundat. sacerdotibus vo dedit vinculũ eterne mortis soluere. Alij vo dicunt solũ deũ nõ sacerdotẽ debitũ eterne mortis dimittere sicut ꝛ aĩam interius p se viuificat. nec tñ diffidenter sacerdotib⁹ traditã ptãtẽ pctã dimittendi ꝛ retinendi quibus dictũ est. quoz remiseritis pecca-

Opinio quorundam.

Alioz sentẽtia verior

ta ⁊c. Sicut em̃ xp̃s retinuit sibi ptātē bā ptismi. ita et pnie. Et ideo sicut interi⁹ gr̃a sua aiam illuminat. ita ⁊ simul debitū eter ne mortis relaxat. Ip̃e em̃ p̄ seip̃m pecca ta penitentiū tegit. ⁊ tūc tegit q̃n ad penaz nō reſuat. Tūc g̃ tegit q̃n debitū pene sol uit. Q; aūt ip̃e tegat apte dicit Aug. expo nens illū locū psalmi. Quoz tecta sūt pec cata. i. coopta et abolita. Si em̃ texit deus peccata: noluit adūtere Si noluit aduertē noluit animaduertere. i. punire. ⁊ ignosce re. Jta ergo dicit a deo tecta vt deus non videat. i. eternalit̄ puniat. Videre em̃ dei peccata ē ad penā imputare. Auertere āt faciem a peccatis. hoc est ea ad penam nō
Hierony. reseruare Itē Hierony. Quibus deus di mittit peccata tegit ne in iudicio reuelent
Lassiodo Itē Lassiodozus Qui grauia habent pec cata. alijs deus imputat. alijs p̄ misericor diam non imputat. Ex his aperte ostēdi/ tur q̄ deus ip̃e penitentem soluit a debito pene. ⁊ tunc soluit q̃n intus illuminat ispi rando verā cozdis cōtritionem. Cui sen
Rō vtitur ad ꝓbandū qđ dicit. tentie ratio suffragaī ⁊ autozitates attestā tur. Nemo em̃ vere cōpungitur de pecca to. habens coz cōtritū et humiliatū. nisi in charitate. Qui autez charitatem habz: vi ta dignus est. nemo autē simul vita ⁊ mor te dignus est. Non est ergo tunc ligat⁹ de bito eterne mortis. Fili⁹ em̃ ire esse desijt ex quo diligere et penitere cepit. Et tūc er go solutus est ab ira que non manet super illū qui credit in christum sed super illum qui non credit. Nō ergo postmodum per sacerdotem cui confitetur ab ira eterna li beratur. a qua iam liberatus est per domi num exquo dixit. confiteboz. Solus ergo deus homiem interius mundat a peccati macula. et a debito eterne pene soluit. qui per ꝓphetam ait. Ego solus deleo iniqui
Amb. autoritatū ꝓbat idem. tates et peccata populi. Item Amb. Ver bum dei dimittit peccata. sacerdos et iu dex. Sacerdos quidem officium suum ex hibet. sed nullius potestatis iura exercet. Idem. Jlle solus peccata dimittit. qui so lus p̄ peccatis nostris mortuus est. Jtem
Aug⁹. cōtra Julianum. Augu. Nemo tollit peccata nisi solus de us. qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit aūt et dimittendo que facta sunt et adiuuando ne fiant. et perducendo ad vi tam. vbi omnino fieri nō p̄nt. His alijs q; pluribus testimonijs docetur dominū solum p̄ se peccata dimittere. ⁊ sicut dimit tit quibusdam ita et aliozum quozundam peccata retinet.

Qō sacerdotes etiā dimittūt pec cata ⁊ tenent pctā suo modo. e

Nec ideo tamē ne gamus sacerdotib⁹ cōcessam ptātē dimit tendi ⁊ retinendi peccata. cū hoc veritas i euangelio apte doceat. Vnde Aug. ait Ec
Aug. super Jobannez. cleſie charitas que p̄ sp̃m sanctū diffundi tur in cozdib⁹ eoz qui ꝓticipes sui sūt pec cata dimittit. eoz q̃ nō sūt tenet. Jdē Sa
In li. de pe nitentia. cerdotes p̃nt ꝓfitentib⁹ p̄cere. q̃bus em̃ re mittunt remittit deus. Lazarū em̃ de mo numēto suscitatū obtulit discipulis solue dum. p̄ hoc ostendens ptātē soluendi con cessam sacerdotibus. Dixit em̃. Quodcū q; sol. sup̄ ter. erit sol. ⁊ in celo ⁊c. hoc est. Ego deus. et omnes celestis curie ozdies et omnes sancti in gloria mea laudāt vobi scū et confirmant quos ligatis et soluitis. Non dixit quos putatis ligare ⁊ soluere. sed in quos exercetis opus iusticie ⁊ mise ricozdie. Aliter aūt vel alia opa vestra iu peccatozes nō cognosco. Jdem. Cum ve raciter ad deum ꝓuerso peccata dimittūt ab eis dimittunt quibus ip̃e veraci cōuer sione cōiungit. Spiritussanctus ea dimit tit qui datus est omnibus sanctis sibi cha ritate coherentibus. siue se nouerint cor poraliter siue non Silr cū alicuius tenen tur peccata. ab eis tenent a q̃b⁹ ille cozdis ꝓauitate diſiungitur siue noti corpaliter. siue ignoti Oēs mali spiritualit̄ a bonis se iuncti sunt. Ecce h̄ dicit pctā dimitti et teneri a sctis viris. ⁊ tm̃ sp̃m sctm̃ ea dimit tere dic̄. ⁊ qō maiori ꝓsideratiōe dignū ē. idez etiā dic̄. q̄ deus p̄ se vel p̄ sctōs suos tm̃ dimittit pctā Ait em̃ sic. Sacrm̃ gratie dat deus etiam per malos. ip̃am vero gra tiam non nisi per seipsum. vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatozū vl p̄ seipsum facit vel p̄ ipsius colūbe membza quibus ait. Si cui dimiseritis. dimittent

Ecce q̄ varia a doctozibus tradunt sū per his. ⁊ in hac tāta varietate q̃d tenēdū Hoc sane dicere ac sentire possumus. q̄ so lus deus dimittit peccata et retinet. et ta men ecclesie cōtulit ptātem ligādi ⁊ soluē di. sed aliter ip̃e soluit et ligat. aliter eccl'ia Ip̃e em̃ p̄ se tm̃ ita dimittit peccatū. q̃a et animam inundat ab interiozi macula. et a debito eterne mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligant et soluunt a peccatis. f

Non aũt hoc sacer
dotibus concessit. quibus tñ tribuit pote-
statẽ soluendi ⁊ ligandi. i. ostẽdẽdi homi-
nes ligatos vel solutos. Uñ dñs leprosuz
sanitati pri⁹ ꝑ se restituit. deinde ad sacer
dotes misit. quoꝝ iudicio ostenderet mũ-
datus. Ita etiã lazarũ iam viuificatũ. ob-
tulit discipulis soluendum. qꝛ ⁊ si aliquis
apud deũ sit solutus. nõ tñ in facie ecclesie
solutus habet. nisi ꝑ iudicium sacerdotis
In soluendis ergo culpis vel retinendis.
ita opat sacerdos euangelicus et iudicat.
sicut olim legalis i illis qui cõtamiati erãt
lepra que peccatuz signat. Uñ Hiero. sup
matheũ. vbi dñs ait petro. Tibi dabo cla
ues regni celoꝝ. et quodcunqꝫ ligaueris
sup terrã erit ligatũ ⁊ in celis. ⁊ quodcun
qꝫ solueris sup terrã erit solutũ et in celis.
Hunc inquit locũ quidaz nõ intelligentes
aliq̃d sumunt de supcilio phariseorum. vt
dãnare innoxios. vel soluere se putent no
xios. cũ apud deũ nõ snia sacerdotũ. ꝫ re-
orum vita querat. In leuitico se ostender
sacerdotibus iubent leprosi. quos illi non
faciunt leprosos vl' mũdos. sed discernũt
q̃ mundi vel immũdi sunt. Ita et hic apte
ostendit ꝙ nõ sequit deus ecclesie iudiciũ
que ꝑ surreptionẽ ⁊ ignorantiã interdum
iudicat Deus aũt semp iudicat ꝟm verita
tem. Et in remittendis vel in retinẽdis cul
pis id iuris et officij habent ecclesiastici sa
cerdotes. qd̃ olim habebant sub lege lega
les in curandis leprosis. Hi ergo peccata
dimittunt vel retinent. dum dimissa a deo
vel retenta iudicant ⁊ ostendunt. Ponũt
em̃ sacerdotes nomen dñi sup filios israel
sed ip̃e benedicit vt dicit in numeris Hũc
modũ ligandi et soluendi Hierony. supra
notauit.

Hierony.

Alius modus ligandi et soluen
di. d

Ligãt quoqꝫ sacer
dotes dum satisfactionẽ pnie ꝯfitentibus
imponũt. Soluũt cũ de ea aliq̃d dimittũt
vel ꝑ eã purgatos ad sacramentoꝝ cõmu
nionem admittũt. Quem modũ supi⁹ leo
papa notauit. Scd̃m hunc modũ dicũtur
etiã sacerdotes dimittere peccata vel reti-
nere. Uñ superius Aug. dixit. Quibus re
mittunt remittit deus ⁊c̃. Opus enim iu/
sticie exercent i peccatores cum eos iusta.
pena ligant. opus misericordie. dum d̃ ea
aliquid relaxant vel sacramentoꝝ cõmu/
nioni cõciliant. alia opa in peccatores ex/
ercere nequeunt. Et notandũ est qꝛ quos
satisfactione penitentie ligãt. eo ip̃o a pec-
catis solutos ostendũt. qꝛ non imponitur
alicui satisfactio penitentialis. nisi quẽ sa/
cerdos vere penitentẽ arbitratur. Alij nõ
imponit. et eo ipso peccatũ retineri a d̃o iu
dicat Q̃ aũt hoc ad claues ꝑtineat. Aug.
ostendit dicens Frustrat claues ecclesie q̃
sine arbitrio sacerdotis pniam agit. si sine
oris confessione criminis indulgentia im-
petratur. Est ⁊ alius modus ligandi et
soluẽdi qui ꝑ excõmunicationẽ gerit duz
aliquis ꝟm canonicã disciplinã tertio vo-
catus ad emendationẽ manifesti delicti et
satisfacere vilipendens. sentẽtia ecclesie a
loco orationis et sacramentoꝝ communio
ne et fideliũ cõsortio precidit vt erubescat
et pudore sceleris ꝯuersus peniteat. vt sic
spiritus eius saluus sit. Q̃ si penitẽtiaz ꝓ-
fitens resipuerit. negate ꝯmunioni admit
titur. ⁊ ecclesie recõciliat Hec est aũt eccle
sie anathematizatõ. hanc penam illis qui
digne ꝑcellũt infligit. qꝛ gratia dei ⁊ pro/
tectio illis amplius subtrahitur. ac sibijp-
sis relinquũt. vt sit eis liberũ ruere in inte
ritũ pcti. In quos etiã maior dyabolo se/
uiẽdi dat ptãs. Orationes quoqꝫ ecclesie
⁊ bñdictionũ ac meritoꝝ suffragia eis neq̃
q̃ suffragari putant.

Aug. in li. 8 penitentia.

Quomodo ꝟm hos modos in-
telligendum sit illud. Quodcũqꝫ
sol ⁊c̃. h

Secundũ hos ligã
di ⁊ soluẽdi modos quõ veꝝ est qd̃ dicit.
Quodcũqꝫ soluer] sup terrã erit solutuz ⁊
in celis. ⁊ quodcũqꝫ ligaueris sup terram
erit ligatũ ⁊ in celis ⁊c̃. Aliqñ em̃ ostẽdũt
solutos vel ligatos qui non sũt apud deũ
⁊ pena satisfactionis ⁊ excomunicationis
interdũ indignos ligant vl' soluũt. ⁊ indi-
gnos sacramẽtis admittunt. ⁊ dignos ad
mitti arcent. Sꝫ intelligẽdũ est hoc in illis
quoꝝ merita solui vl' ligari postulãt. Tũc
em̃ snia sacerdotis iudicio dei ⁊ totius ce-
lestis curie approbat et cõfirmatur. cũ ita
ex discretione ꝓdit vt reoꝝ merita nõ con
tradicant. Quoscunqꝫ ergo soluunt vel li
gant adhibentes clauem discretionis reo
rum meritis: soluunt vel ligant in celis. i.
apud deum. quia diuino iudicio sacerdo
tis sentẽtia sic ꝓgressa approbat ⁊ ꝯfirmat

Quos ergo ẏm merita sentẽtia ecclesie ꝓcellit. ledit. et illi foris sunt apꝺ deũ. Qui aũt nõ meruit. sententia ecclesie nõ leditur nisi contemnat. Uñ Origenes. Exiit ꝺs a veritate a fide. a charitate. ꝓ hoc exit ꝺ castris ecclesie. etiam si ep̃i voce nõ abiiciat sicut ecõtra aliquis nõ recto iudicio foras mittit. Sed si nõ egit vt meret exire. nihil ledit. Interdum em̃ qui foras mittit intus est. et qui foras est. intus videt retineri.

Origenes super leuiticũ.

Ecce qualis et q̃tus est vsus apostolicarum clauium. Jam ostensum est ex parte qualiter sacerdotes dimittũt peccata vl tenent. ⁊ tñ retinuit sibi deus q̃tam singularem potestatẽ dimittendi vel retinendi. qz ip̃e solus ꝓ se debitũ eterne mortis soluit et animã interius purgat.

Aug. de lib. penitentie.

Que sint interiores tenebre et interior macula.

Hic querit̃ que sit illa macula ⁊ q̃ sint ille tenebre interiores. a quibus deus interius animã purgat. cũ verã pniam immittit. Be tenebris et interiori caligine satis facile est ⁊ intelligere ⁊ rñdere. Cum em̃ quis mortaliter delinqt et gratia ẏtutis priuatur si qua p̃cessit. et naturaliũ bonorum elisionẽ patit̃. vñ ⁊ intellectus obtundit̃ ⁊ totus hõ interior obtenebrat̃. et ita quasi caligine quadã mẽs obuoluit̃. que caligo peccati pena ẽ. Hãc ẏo deus pellit cũ pniam immittit per quã ꝓdita bona restituit. et viciata repat. Uñ ꝓpheta. Nebulam sicut cinerem spargit. Sed que est macula peccati a qua animaz lauat. Ecce em̃ quis voluit facere homicidium ⁊ patrauit. quo patrato desinit tam velle q̃z facere. nõdũ tñ vere ⁊ humilit̃ penitet. nec cõfiteri ꝓponit. Que ergo remãsit in aia illius macula? Mala voluntas q̃dem fuit macula illius anime. sed illa transit Macula etiam est si penitere cõtemnit sed hoc est peccatum aliud a precedenti. Que ergo macula remãsit a q̃ ip̃e i penitẽtia purgatur? Polluta quidem est anima quouscz̃ peniteat. sicut erat dum in ea prava erat volũtas. Sicut em̃ qui tangit morticinũ vel aliud immunduz. ita pollut⁹ est post tactuz quouscz̃ lauatur. sicut fuit dũ tangeret. ita post actuz peccati ita polluta remanet anima sicut fuit in ip̃o actu peccati. quia ita est longe a deo ꝓ dissimilitudinem qui est vita et mundicia mentis. sicut fuit dum peccatum ageret. Ip̃a ergo dissimilitudo que ineſt anime ex peccato. ⁊ est a deo elongatõ. anime macula intelligitur a qua purgatur in penitentia. Hoc autem solus deus facit. qui solus suscitat animã et illuminat. quod sacerdotes nequeunt q̃ tamen medici sunt animarum. Unde ꝓpheta. Nunquid medici suscitabunt ⁊ cõfitebuntur tibi. quod exponens Aug. ait. Boni doctores recte medici dicũt̃. qui viuentes curare ministerio possunt. sed non mortuos suscitare. Sola enim dei gratia reuiuiscunt.

Jsta ẽ distinctio. xviij. huiꝰ quarti libri.

In qua magister postꝯ determinauit ꝺ penitentia ẏtũ ad eius ptes. Hic aũt consequent̃ determinat de potestate ministroz hoc sacramentũ dispensantiũ. Et circa hoc tria facit. Primo em̃ numerum clauiũ. et in quo eoz vsus ꝟsistat ꝓponit. Scõo quõ solus deus peccata dimittat subdit. Tertio etiã modum quo sacerdotes ligant ⁊ soluũt adiungit. Primũ quidẽ facit a principio distin. vsq̃z ibi. Sed queritur vtrũ a pctis. Scõm vsq̃z ibi. Nõ aũt hoc sacerdotibus. Tertiũ ẏo ab inde vsq̃z ad finẽ dis. In speciali snĩa magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec. Claues he sacerdotibus cõcesse sunt scĩa discernendi. ⁊ spiritualis potẽtia iudicãdi. Hãc em̃ ꝓpositionẽ magister insinuans querit. Cũ in sola contritione cum ꝓposito confitendi dimittat̃ peccatũ ẏtum ad maculam et reatũ pene aũ cõfessionẽ sacerdoti factam. quid ergo dimittit sacerdos i sua absolutione. et quid etiã virtus clauiũ opetur. Postea aũt magister determinat quid sit virtus clauiuz et dicit. q̃ ille claues nõ coꝛpaliter sed spiritualit̃ intelligende sunt. et nihil aliud sunt q̃ scientia discernendi. et potentia iudicandi. qz iudex ecclesiasticus habent ꝺignos recipe. et indignos excludere a regno dei. i. ab ecclesia vel sacramentoz ꝓceptiõe. vbi etiã subdit q̃ vis ligãdi simil̃ et vis soluẽdi sacerdotibus ecclesie cõpetit et nõ hereticis. Postea etiam dicit q̃ vsus clauium in duobus ꝟsistit. s. in discernẽ ꝺo ligandos ⁊ soluendos. et etiã in ligãdo ligãdos similiter et in dissoluendo ligatos. Scõa ꝓpositio ẽ hec. Solus deus maculã culpe abstergit ⁊ a debito mortis eterne absoluit. Hanc em̃ ꝓpositionẽ magister insinuans querit quid opet̃ sacerdos in absoluẽdo a peccato. vtrũ. s. culpã vel etiã penã tollere possit. Tangit aũt magister circa hoc duas opiniones. Quibusdã videt̃. q̃ deus animã suscitat a morte et sacerdos remittit reatũ pene. Uñ et dñs lazarũ priꝰ suscitauit et viuificauit. et postea apl̃is soluendũ reliquit. Alijs ẏo videtur q̃ solus deꝰ sicut animã viuificat interius tollẽdo culpã sic ⁊ reatũ pene eterne relaxat. Tamen sacerdotibus tradita ẽ potestas dimittendi pctã et retinendi. sicut em̃ deus solã potestatẽ baptismi sibi retinuit ita et pn̄e. Et hãc sententiam approbat magister tanq̃ rationabilẽ. sil̃ em̃ cũ culpa pena dimittit̃. ⁊ nemovere cõterit̃ nisi hõ q̃ est in charitate. qui aũt charitatẽ hz ꝺignus est vita eterna. et nõ pena eterna vel morte. et ideo deꝰ q̃ dimittit culpã etiã dimittit penã. Quod autoritatibus sanctoz confirmat. Postea dicit q̃ nõ obstante q̃ solus deus dimittit pctã. verũtñ est̃ etiã sacerdos hz ptãtem dimittendi ⁊ retinẽdi peccata ⁊ aliquid opatur ꝓ istã ptãtem. qz pctã dimittit ⁊ retinet. q̃ pluribus autoritatibus cõfirmat. Postea dat vnũ modũ quo sacerdotes dicunt̃ ligare ⁊ soluere dicẽs. q̃ deꝰ

p se dimittit culpā mūdando aiam a macula culpe. z soluendo debitū pene eterne. Sacerdotes xo dimittunt et soluūt omissionē factā vel nō factā manifestando z oñdēdo Uñ dns p⁹ius z p se leprosis sanitatē restituit. Deinde ad sacerdotes misit. quoz iudicio ostenderent mūdati. Uñ et si aliqs apud deum est absolutus. nō tñ in facie eccl'ie absolut⁹ habetur nisi p iudiciū sacerdotis. Uñ sicut sacerdos legalis lepzā nō mundauit. sed inter mundos et immundos discernebat. ita sacerdos euāgelij pctā ñ dimittit. sz vtrū dimissa sint iudicat z oñdit. Tertia ꝓpositio est hec. Sacerdotes ligant cū satisfactionē ipo nunt pnīe. Tūc xo soluūt cū de ea aliqd dimittūt et purgatos ad sacr⁹ oz cōmunionē admittūt. Hāc magister ilīnuās ꝓtinuat p̄dicta. s. ponēdo scōm modū quo sacerdotes dicunt ligare inꝫtū penā satisfactoriā penitentib⁹ imponūt. Soluere xo dicunt qñ aliquid de satisfactione debita releuāt et purgatos ad sacramentoz cōmunionē admittūt z sic ecclie recōciliant. In ꝓmo exercent opus iusticie. In secūdo opus miscōie. eo q ligāt ad satisfactoziā penā z peccatorē solutū oñdunt qz nulli pena satisfactozia imponitur nisi ei quē sacerdos vere penitentē arbitrat Nz aūt penā imponere ad claues ꝓtineat oñdit p beatum Aug⁹. qui dicit q pnīa sine arbitrio sacerdotis frustrat. z cōtemptibiles claues ecclesie facit. et q sine vocali cōfessione suppositā mentali indulgentia haberi nō p̄t. Postea ponit tertiū modū quo sacerdotes soluūt z ligant p excōmunicationē. Tunc ēñ quis hoc mō ligat dū tertio vocatus ad emendationē manifesti dilecti z satisfactionē vilipendēs per snīam eccl'ie a loco oronis et sanctoz cōmunione z a ꝓsortio fideliū p̄scindit z erubescat z pudore sceleris cōuersus poeniteat. Tūc xo soluit qñ pnīam ꝓfitēs cōmunioni admittit z eccl'ie recōciliat. p hāc aūt excōmunicationē hec infligit pena. z gr'a diuina z ꝓtectio hoi subtrahit angelica. vt ꝺrelictus liberius in peccatū cadat. ꝺyabolo etiā potestas in talē hoiem ꝺatur. ozationes eccl'esie illi nō ꝓdesse putant. Posstea querit quō ſm hos modos tres ligandi et soluē di verū sit q dominus dicit illa in celis est soluta z ligata que in terris sacerdotes ligauerūt z soluerunt cum tamen ip̄i quandoq ligatos et solutos oñdant qui non sunt absoluti coram deo etiā p̄dictoz mo ꝺoz trium. ip̄i etiam interdum indignos ligāt et soluunt. Et respondet q intelligendum est q tūc solutio z ligatō sacerdotis diuino iudicio approbatur quando clauis discretionis adhibita sit ſm exigentiam meritorum. Quando autem sacerdos in iudicando errat tunc qui ligatur apud deum iudicē ligatus nō habeē nisi eccl'ie sententiā cōtemnat. Et simiiter dicendum est de solutione. Uñ ſm Origē. Interdum qui foras mittit intus est. z qui foras est interius retineri videt. Ultimo occasione hui⁹ querit que sit illa macula z que sint ille interiores tenebre. a quibus deus animam purgat cum pnīam immittit. Et respondet ꝯtum ad maculaz que remanet in anima. q illa non sit mala voluntas. quia illa transiit. nec pnīe contemptus. qz ille est nosū peccatum sed dissimilitudo et elongatio a deo que tanꝯ macula inest anime a qua purgat p penitentiā. ꝯtuz vero ad tenebras interiores respondendo dicit. q hominis mortaliter peccātis intellectus obtenebrat z naturalia vicianē et gratia dei priuatur. ꝑuatio ergo gtie dei et deterioratio bonoz naturaliuz est interioz mentis caligo a quib⁹ oībus curat p pnīam. Addit etiā q sacerdotes sunt sicut. medici alaz. medici autem p̄nt viuentes curare. sed nō p̄nt mortuos suscitare. sic sacerdotes in ministerio curant. sola autez gratia dei vīuificat. Et tñ in speciali.

IIII

Quando hec claues ꝺantur et quibus. a

QUestquā ostē sum est que sint claues ap'li ce et q̄s earū vsus. supest inuestigare qñ iste claues ꝺent z quibus: Dant hec claues p ministeriuz epi alicui in ꝓmotione sacerdotij. Cū em recipit ordinem sacerdotalē. simul et has claues recipit. Sed nō videt q omnes vl soli sacerdotes has claues habeant qz plericq añ sacrā ordinationē sciam discernendi habent. Plures post cōsecrationē ea carent. Sane dici p̄t. q alterā clauiū istarū id est scientiā discernendi nō habent oēs sacerdotes. vnde dolendū est atq lugēdū Multi enim licet indiscreti atq scie quā eminere debent exortes. sacerdotij gradū recipe p̄sumūt: vita et scia eo indigni. qui nec añ sacerdotiū nec post sciam habēt discernendi. qui ligandi sint vel soluēdi. Jō q illam clauem in cōsecratione non recipiunt. qz semp scientia carent. Qui xo añ sacerdotium scia discernendi p̄diti sunt. licz habeāt discretionē. nō tñ in eis est clauis qz nō valent ea claudere vl aperire. Jdeo qcū ꝓmouet in sacerdotem. clauez discretiōis recte ꝺr accipe. qz et añ habita discretio auget. et fit in eo clauis vt ea iā valeat vti ad claudendū vel aperiendum.

Qz nō oēs sacerdos alterā clauem hz. s. sciaz discernendi.

Si alteram clauem omnes habeant scilicet potentiam ligandi z oluendi. b

Lunqz iam cōstet nō oēs sacerdotes illas duas claues habere. qz scientia discernendi plericq carēt. de altera. i. potentia ligandi et soluēdi q̄ritur. vtrū omnes sacerdotes eaz habeant? Quidam em̄ hanc potestatem putāt illis solis esse cōcessam. qui doctrinaz simul ac vitam apostolorum seruāt. Illas em̄ claues pmisit dominus Petro et imitatoribus eius tantū. vt aiunt. Qui etiam autoritatibus vtunt in munimentum sue opinionis. Hoc em̄ dicunt Augustinū sensisse vbi supius ait. Remissionem peccatoz vel p seip̄m facit deus vl per columbe mēbza. Dicit etiam idē peccata dimitti vl teneri a sanctis. Jdem sup exodum vbi ꝺ lamina aurea legitur. Erat autem lamia aurea semper in fronte sacerdotis. Hec inqt

Aug. in li. ꝺ baptismo

significat fiduciam bone vite. quã qui vere pfecteq; nõ significatiõe sed veritate sacerdos habz. solus potest auferre peccata

Greg⁹. i tractatu cuãgelioꝝ.

Item Greg. Illi soli habent in hac carne positi potestatẽ ligandi et soluendi. sic̃ sancti apostoli. qui illoꝝ exempla simul cũ doctrina tenent. Itẽ ex dictis orige. Hec potestas soli ꝑetro concessa est ⁊ imitatoribus ꝑetri. Nam quicunq; vestigia petri imitant. habent recte ligandi et soluendi potestatem His alijsq; testimonijs innituñ qui asserunt potestatẽ ligandi ac soluendi illis solis concessam sacerdotibus q̃ vita et doctrina pollent sicut apostoli.

Alioꝝ sententia verioꝝ. c

Aliis aũt videtur

quod et mihi placere fateoꝝ. cunctis sacerdotibus hanc clauem dari. s. ligandi ⁊ soluendi. sed nõ eã recte ac digne habent. nisi qui vitã et doctrinam apostolicam seruãt Nec ꝓmisse autoꝝitates malos sacerdotes hanc potestatem negant habere. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti significant. qui prediti sunt vita et doctrina apostolica. qz soli ipsoꝝ apostoloꝝ imitatores digne recteq; possunt ligare et soluere Et p dominũ tãtũ vel p sanctos in quib⁹ habitat spiritussanctus digne ⁊ recte fit remissio vel retẽtio peccatoꝝ. Fit tamẽ et p illos qui sancti non sunt. sed nõ digne vt recte. Dat em̃ deus benedictionem digne poscenti etiam p indignũ ministrũ. Q̃ vero hanc potestatem habeant omnes sacerdotes. Hiero. testatur sup illum locũ euãgelij. vbi dñs dixit ꝑetro. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c. Habent inquit eandem iudiciariam potestatem alij apostoli. Habet ⁊ omnis ecclesia in episcopis ⁊ presbyteris Sed ideo petrus eam specialiter accepit. vt omnes intelligant q; quicunq; ab vnitate fidei ⁊ societate ecclesie se separauerit. nec a peccatis solui nec celum põt ingredi. Item q; sacerdos etiam si malus sit gratiam tamen transfundit p sue dignitatis officio. Aug. ostendit dicens. Dictũ est a domino in numeris ad moysen ⁊ aaron sacerdotes. vos ponite nomen meum super filios israel. Ego dominus benedicam eos. vt gratiam traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus. nec voluntas sacerdotum obesse vel prodesse possit. sed meritum benedictionẽ poscentis. Quanta autem sit dignitas sacerdotalis officij ⁊ ordinis hinc aduertamus

Dictum est ō nequissimo caypha inter cetera. Hoc aũt a semetipso non dixit. ꝑ cuz esset pontifex anni illius ꝓphetauit. p q̃ ostendit spũm gratiaꝝ nõ psonaz sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis. vt q̃uis aliquis boni meriti sit. nõ tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus. vt officij misteriũ exhibeat. dei autem est effectum tribuere benedictionis. Hinc euidẽter ostenditur ordo non ꝓuari potestate tribuendi gratiaz ob ministri indignitatẽ

Esicius⁹ sup leuiticum.

Huic tamen Augustini sentie videt ob obuiare quod ait Esicius. Sacerdotes inquit nõ ꝓpria virtute benedicũt. sed quia figuram christi gerunt. et ꝓpter eum qui i ipsis est plenitudinem bñdictionis tribuunt. nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicũq; christum in seipso habet ⁊ eius figuram gerit. per cõuersionem bonã sicut Moyses. idoneus est vt benedictionem prestet. Ecce hic habes q; nõ solũ sacerdos sed omnis in quo christus habitat bñdictionem prestat. Sed alia est benedictio que solis sacerdotibus cõgruit. Alia que ab omnibus bonis communiter exhibetur. Denicq; illi sacerdotes in quib⁹ christus habitat benedictionis plenitudinem tribuere dicunt. nõ quia soli illi transfundant gratiam. sed quia illi soli licite et digne id agunt. nec subditos mala vita sacerdotis ledit si bona faciunt que ille dicit. Vñ Greg. Multi duz plus vitã sacerdotum q̃ suam discutiunt. in erroris foueaz dilabũtur. minus considerantes q; nõ eos vita sacerdotũ lederet. si humiliter bonis sacerdotum ammonitiõibus aurem accomodarent.

Malach: 4 C

Malediua ch

De hoc quod scriptuz est in malachia Maledicam benedictionib⁹ vestris.

Premisse ꝺo sentẽtie qua dicitur etiam per mali sacerdotis ministerium transfundi gratiã benedictionis. videtur obuiare quod dominus p malachiam ꝓphetam malis sacerdotib⁹ comminatur. Maledicam benedictionib⁹ vestris. Et alibi. Ue his qui viuificant animas que non viuunt. et mortificant animas que non moriuntur. Si enim maledicit dominus benedictiõibus eoꝝ. ⁊ si animę quas viuificãt non viuũt. quomodo p eos gratia bñdictiõis trãsfundit? Sed il/

Qz nõ omnes sacerdotes habeãt clauem hz. s. licias ꝓferendi.

Ut omẽs sacerdotes habeãt ptãtẽ ligandi et soluendi confirmat.

Qetiã p indignos trãsfundit gratia dignis. Aug. in lib. ꝙstionũ noui ⁊ve. testa.

Aug. in li. baptismo

lud capitulum. maledicam ꝛc̄. quidam referunt ad hereticos. qui ab ecclesia p̄scisi sunt. ꝛ ad excōmunicatos quoruꝫ benedictiones fiunt maledictiones. his qui eorū sequuntur errores Illud vero alterum. s. viuificant ꝛc̄. sup omnes illos sacerdotes exponunt. qui absq; claue scientie ꝛ forma bone vite presumunt ligare vel soluē. Sꝫ nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis sit ab alijs que in alijs iudicat. alioquin seip̄m condemnat.

Qualis debet esse iudex ecclesiasticus.

e

Qualem aūt oporteat esse qui alioꝝ iudex constituit̄ Aug⁹. describit ita dicens. Sacerdos cui omnis offertur peccatoꝛ ante quem statuitur omnis languoꝛ. in nullo eoꝛum sit iudicādus que in alio iudicare est ꝓmptus Judicās em̄ alium qui est iudicandus. ꝯdemnat seip̄m. Cognoscat ergo se et purget in se qd̄ alios videt sibi offerre. caueat vt a se proiecerit quicquid in alio damnosum repit. Animaduertat. ꝙ qui sine peccato est. primus in illam lapidē mittat. Ideo em̄ liberauit peccatricem. qꝛ non erat qui iuste ꝓijceret lapidē. Quomodo lapidaret qui se lapidanduꝫ cognosceret? Nullus em̄ erat sine peccato. in quo intelligitur omnes fuisse reos. Naꝫ venialia remittebantur per cerimonias Si qd̄ g̊ in eis pctm̄ erat. criminale erat In h̊ g̊ patētissimū ē crimē sacerdotū ꝛ detestabile. qui nō prius se iudicāt ꝛ alios alligant. Caueat spiritualis iudex sicut nō cōmisit crimen neq̄cie. ita nō careat munere sciētie Oportet vt sciat cognoscere q̄cquid debꝫ iudicare. Judiciaria ei potestas hoc postulat vt quod debet iudicare discernat. Diligēs ergo inuestigator sapienter interroget a peccatoꝛe quod forsitan ignoꝛat vel verecundia velit occultare Cognito vero crimine. varietates eius nō dubitet inuestigare. ꝛ locum ꝛ temp⁹ ꝛ cetera que supradiximus. quib⁹ cognitis assit beniuolus. parat⁹ erigere et secū on⁹ portare. ꝛ habeat dulcedinē in affectione. discretionem in varietate. doceat ꝑseuerātiaꝫ. Caueat ne coꝛruat. ne iuste perdat iudiciariam potestatem. Et si enim penitentia possit ei acquirere gratiam. non tamen mox restituat in potestatē primaꝫ Et si petrus post lapsum restitus fuerit et sepe lapsis sacerdotib⁹ reddita sit dignitatis potestas. non tamen est necesse vt omnib⁹ cōcedatur quasi ex autoꝛitate Inuenitur autoꝛitas que concedit et quasi imperat. Inuenitur autoꝛitas alia que non concedit: sed vetat que scripture non repugnāt sed ꝯcordāt. Cum enim tot sunt qui labuntur vt pristinam dignitatem ex autotitate defendant. et quasi vsum peccandi sibi faciant. recidenda est spes ista. Si vero locus est vbi ista nō concurrant. restitui possunt qui peccant. Ex his satis perpēditur qualis debeat esse sacerdos qui alios ligat et soluit. discretus scilicet ꝛ iustus. alioquin mortificat sepe animas que non moriunt̄. et viuificat que non viuunt. et ita incidit i maledictionis iudicium. Illud autem malachie. s. maledicam benedictionibus vestris. siue super hereticos tantū et excommunicatos. siue super omnes sacerdotes qui vita et scientia carentes benedicere p̄sumunt: dictum accipiatur. sic intelligi potest. maledicam benedictionibus vestris. id est his que in eis benedictionibus possidetis. quia faciam ea cedere vobis in maledictionem. nō in benedictionem. quia et si benedicunt sanctis. non hoc faciunt ex vero coꝛde. et ideo coꝝ benedictio eis vertitur in maledictionem. Vel maledicaꝫ benedictionibus vestris. id est quod a vobis benedicit̄. a me erit maledictum. quia benedicunt inique agētib⁹ adulanturq; peccantibus. dummodo diuites sint.

Aug. in lib. de penitētia

Nota. nā venialia h̄ diē ꝛ criminalia s̄m legeꝫ. vt venialia putabāt q̄ ꝑ cerimoīalia dimittebāt̄ sin̄ morte vl̄ mutilatione. criminalia que mortē vl̄ mutilationē īferebant.

Ista est distinctio. xix. hui⁹ quarti libri. In qua magister postq̄ ostendit potestatem clauium s̄m se. Hic consequenter determinat quoꝝ sit habere claues. Et circa hoc tria facit Primo em̄ ostendit quibus et quando claues dantur. Secūdo quomodo habentes claues se virutibus oꝛnare tenentur. Tertio quoꝛum benedictōnes suscipientib⁹ plus suffragentur. Primum quidem facit a principio distinctionis vsq; ibi. Alijs autem videtur. Secundum ab inde vsq; ibi. s. ad quintum capitulū. qd̄ incipit. Q̄ vero hanc potestatem. Tertium vsq; ad finem distin. In speciali sententia magistri stat i tribus propositionibus quarum prima est hec. Quāuis non magister tamen omnes doctoꝛes dicunt. ꝙ vtranq; clauem omnes sacerdotes in consecratione recipiunt. Hanc magister insinuans proponit p̄mo ꝙ post predicta considerandum est quando ꝛ quib⁹ dantur claues. Et subdit ꝙ claues dant̄ ꝑ ministerium episcopi in promotione sacerdotij. simul em̄ cuꝫ quis recipit oꝛdinē sacerdotij recipit et claues. Postea obijcit in contrarium quantū ad clauez scientie

quam nec solum sacerdotes haberevidẽtur. plures eñ non sacerdotes scientiam discernendi habent et multi sacerdotes ea carent. Et respondet q̃ hãc clauem. s. que est sciẽtia discernendi nõ omnes sacerdotes habent. Unde qui scientiam non habent in consecratione hanc clauem nõ recipiunt. sacerdotes vero quamuis scientiam discernendi habere possunt. non tamen dicuntur habere clauẽ quia non possunt ea claudere vel aperire. sed quando tales ad sacerdotium promouentur dicuntur claues discretionis recipe. quia ante etiam habita scientia habenẽ ꝛ sic fit in eo clauis ad claudendũ vel aperiendum. et sic soli sacerdotes habent clauẽ. Postea querit de claue potentie. vtrum omnes sacerdotes eam habent Et ponit opinionem quorundam dicentium q̃ non omnes eam habent. sed solum imitatores doctrine simul ꝛ vite apostolice. qõ autoritatibus confirmat Secunda propositio est hec. Qui vult alios soluere vel ligare debet se virtutibus prius adornare. Hãc magister ponens narrat secundam opinionẽ de claue potentie quam magister approbat. que est q̃ omnes sacerdotes eam habent ꝛ nõ habent eam recte bene ꝛ digne. nisi qui doctrinam ꝛ vitam apostolicã seruant. propter quod autoritates quas prima opinio pro se inducit non negat malos sacerdotes habere clauem potentie. sed dicunt solũ digne vti posse eis q̃ prediti sunt doctrina ꝛ vita apostolica. Postea approbat hanc opinionẽ pluribus autoritatibꝰ sanctorum. Tertia propositio est hec. Alia est bene dictio que solum conuenit sacerdotibus et alia que si iustis exhibetur hominibus. Hanc eñ propositionem magister insinuans obiecit cõtra predicta quadam autoritate qua dicere videtur q̃ omnes sancti viri benedicere habent. ꝛ non solum sacerdotes. cuius oppositum predictum est in quadam autoritate. Et respondet q̃ alia est benedictio que fit ex merito sanctitatis. que quidem benedictio omnibus hominibus congruit. ꝛ alia est benedictio que fit ex autoritate ordinis que solum competit sacerdotibꝰ. quã si omnes sacerdotes habeant. soli tamen boni sacerdotes dicuntur eã habere qui ea recte vtunẽ. Subdit autem q̃ mala vita sacerdotum subditos non ledit. si bona faciunt que ipse dicit. Unde etiam nõ debent subditi vitam sacerdotis multuz discutere. Postea enim aliter obiecit contra dicta. quia eniz dominus per prophetam comminatur malis sacerdotibꝰ q̃ maledicturus sit benedictionibus eorum. et specialiter illis sacerdotibus qui viuificant animas que non viuunt et mortificant animas que non moriunẽ Postea quidem soluit et dicit ad hoc ꝑm quosdam: q̃ illa intelliguntur de sacerdotibus prescisis ab ecclesia vel etiam de illis sacerdotibus qui sine sciẽtia bona vita presumunt soluere et ligare. Debet enim sacerdos immunis esse ab omnibus his que ī alio iudicat. Postea etiaz occasione huius inducit quasdã autoritates quibus ostenditur qualis debet esse sacerdos qui soluit et ligat. Debet enim sacerdos ille esse iustus in vita et similiẽ discretus in scientia. Ultimo quidem ponit expositionem illius Malachie. Maledicam benedictionibus vestris ꝑm beatũ Hre gorũ duplicem. Prima quidem est q̃ benedictõ malorum sacerdotum eis conuertatur in maledictionẽ Secunda quidem est q̃ multis inique agentibus benedicunt mali sacerdotis adulando illisquos deus nõ benedicit. Et tm̃ in speciali.

De his qui in fine penitent. a

XX

Sciẽdũ est etiam q̃ tempus pnie est vsq; in extremũ articulũ vite. Unde Leo papa Nemo est desperandus dũ in hoc corpe ꝓstitutus est. qz nonnũq; qõ diffidẽtia etatis differẽ. ꝓsilio maturioze pficiẽ. Aug. tñ de pniam differẽtibus ita scribit. Si q̃s posit in vltia necessitate voluerit accipe pniam et accipit. et mox recõciliatur et hinc vadit. fateoz vobis nõ illi negam q̃ petit. sed non ꝑsumimus. qz bñ hinc exit. Si securꝰ hic exierit ego nescio ꝓnitentiã dare possum. securitatez vo nõ Nunq̃d dico dãnabiẽ ꝛ nec dico liberabitur. Uis q̃ a dubio liberari. age pniam dũ sanus es Si sic agis dico tibi qz securꝰ es. qz pniam egisti eo tpe quo peccare potuisti. Si vis agere pniaz q̃n iã peccare nõ potes. peccata te dimiserũt. nõ tu illa. Itez. Due res sunt. aut ignoscẽ tibi. aut nõ ignoscẽ. q̃d hoz tibi sit futuruz nescio? Ergo tene certũ. dimitte incertum Sed quare hoc dixit Aug. cũ pnia que in fine agiẽ in psalmo appellet sacrificiũ vespertinum. q̃d erat acceptabilius in lege ꝛ in quacunq; die inuocẽ deus assit. ꝛ quacunq; hora ingemuerit ꝛ conuersus fuerit peccatoz vita viuet et non moziturꝰ Sed illa dixit Aug. ꝓpter illos qui penitentiaz vsq; in finem vite protrahunt. et tunc non ex dei amore videtur penitere. sed timore mortis quasi ex necessitate Unde idẽ quasi aperiens quare superiora dixerit ait. Nullus expectet quando peccare non poteſt. Arbitriũ eñ libertatẽ querit deus. vt deleri possint cõmissa. nõ necessitatẽ ꝛ charitatem. nõ tm̃ timorẽ. qz nõ in solo timore viuit homo. Quẽ ergo sero penitet. oportet non solum timere iudicem. sed diligere quia sine charitate nemo saluus eẽ potest Non ergo tantũ timeat penã qui penitet. sed anxietur pro gloria. Que conuersio si contigerit alicui etiaz in fine. desperandũ non est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio. timendum est de penitente sero. maxime cuz filij quos illicite dilexit sint presentes. vxoz et mundus ad se vocet. multos solz serotina penitentia decipere. Sed q̃n deus semp potens est. semper etiã in morte iuuare valet quibus placet. Cum ergo opus sit non hominis sed dei fructifera penitentia. inspirare eam potest quandocunq; vult sua misericordia. et remunerare ex misericoz-

DI. XX Leo pa. Augusti. Aug. in lib. de penitẽtia

dia. quos damnare potest ex iusticia Sed quoniam multa sunt que impediunt ⁊ languentem retrahūt. periculosum est et int̄/itui vicinum ad mortem ꝓtrahere penitētie remedium. Sed magnū est cui deꝰ tūc inspirat (si quis est) verā penitentiā Sed si etiam sic conuersus vita viuat ⁊ nō moriatur. non promittimus ꝙ euadat omnē penam. Nam priꝰ purgādus est igne purgationis. qui in aliud seculū distulit fructum cōuersionis. Hic autē ignis et si eternus nō sit miro modo grauis est. excellit enim omnem penam quā vnq̄ passus sit aliquis in hac vita. Nunq̄ in carne tanta inuenta est pena licet mirabilia martires passi sunt tormēta ⁊ multi nequiter quāta sepe sustinuerūt supplicia. Ex his satl ostēditur quam periculosuz sit differre penitētiam vsq̄ in finē vite. Si tñ etiam tūc vera habeatur penitentia. hominē liberat. ⁊ vitam mortuo impetrat. non sic tamē. vt nullam sentiat penā. nisi forte tanta sit vehementia gemitus ⁊ contritionis. que sufficiat ad delicti punitōnem. Licet ergo sit difficile vt tunc sit vera penitentia. que tā sera venit quando cruciatus mēbra ligat et dolor sensum opprimit vt vix homo aliquid cogitare valeat. melior est tamē sera quam nulla. Penitētia enim si i extremo vite hyatu aduenit. sanat ⁊ liberat. Multum sera fuit latrōis penitētia. sed nō fuit sera indulgentia. Sed licet latro veniam meruisset in fine de omni crimine. nō tamē dedit baptisatis peccandi et perseuerandi autoritatem.

De his qui hic penitentiam nō complent. b

Si vero querit̄ de illis qui in hac vita penitētiaz nō conplent. vtrū transituri sint ꝑ ignē. vt ibi quasi cōpleant qđ hic minus fecerunt? Idem dicimus ⁊ de istis esse sentiendū et de his qui in extremis penitent. Si enim tāta fuerit cordis cōtritio ⁊ delicti exprobatio. vt sufficiat ad puniēdū peccatuz. liberi ab alijs penis transeunt ad vitā. ⁊ si inexpleta fuerit penitētia. quia ꝑfecte penituerūt ⁊ ingemuerūt corde. Qui vero nō adeo cōterūtur corde et ingemiscunt ꝓ peccato: si ante expletionez penitentie discesserint. ignem purgatoriū sentient: et grauius puniētur q̄ si hic implessent penitentiā. Horrendū est enim incidere in manus dei viuentis. Deus em̄ cum sit misericors et iustus. Ex misericordia penitenti ignoscit non reseruans peccatū ad penā eternā. Ex iusticia vero impunitū nō dimittit delictū. aut em̄ punit homo. aut deus. homo autez punit penitendo. Deus aūt penā exigēdo Et est pnia interior ⁊ exterior. Si ḡ interior penitudo fuerit tāta vt sit sufficiens vltio pcti. deꝰ q̄ hoc nouit: ab illo q̄ talit̄ penitet. vlteriꝰ penā non exigit. Si vero interior penitudo nō sufficit in vindictam peccati nec exterior penitētia impletur. deus qui modos et mensuras peccatorum et penarum nouit. addit penaz sufficientem. Studeat ergo quisq̄ sic delicta corrigere vt pꝰ mortem non oporteat penam tolerare. Quedam enim peccata mortalia in penitentia fiunt venalia. nō tamen mox sanantur Sepe infirmus moreretur si nō medicaretur. nō tñ statim medicatꝰ sanat̄. Languet victurus qui prius erat moriturus Qui aūt impenitēs moritur omnino morit̄. ⁊ eternaliter cruciatur. Si enim semper viueret semper peccaret.

De illo cui sacerdos indiscretꝰ iniungit ꝑuam penitentiam: c

Si vero de illo queritur qui satisfactionem iniunctam impleuerit. que ignorantia vel negligentia sacerdotis. peccato condigna non fuit. vtrum de vita migrans ab oi pena liber sit? Idez respondeo quod supra de illo qui penitentiam non compleuit. dixi Q̄ si tm̄ est lamētum interioris doloris vt sufficiat in vindictam peccati. omnino liberatus est. Si vero non sufficit dolor interior simul cum pena iniuncta. addet deus penam Q̄ autem interdum sufficiat dolor interior ad vindictam peccati. certum documentum habemus in illo latrone. qui sola mentis cōtritione et cōfessione statim vt conuersus fuit. paradisuz ingredi meruit. Sed qꝛ dispēsatores ecclesie contritionis q̄titatē nō ꝑpendunt quibus non est datum intelligere occulta cordiū. oibus leges pnie ꝯstituunt tā magis q̄ minus de pecato dolentibus. Quorū studiuz ad hec p̄cipue tendere debz. vt cordis dolorem quantū fas est cognoscant. et ꝟm ip̄ius modum satisfactionem iniungat. Unde Augꝰ. In actione pnie vbi tale commissum est vt is qui commisit a christi etiaz corpore separet̄. nō tā

Augꝰ. in enchiridion.

cõsideranda est mensura temporis q̃ dolor. Cor enim contritum et humiliatuz deus nõ despicit. Uerum qz plerũq; dolor alterius cordis occultus est alteri. nec in aliozũ noticiam nisi p verba vel alia quecunq; signa ꝓcedit. cum sit coraz illo cui dicit. Gemitus meus a te non est absconditus. recte constituunt ab his qui eccleſijs p̃sunt tpa penitẽtie. vt satisfaciat etiã ecclesie in qua peccata ipa remittuntur. extra eã q̃p pe non remittunt. Ipsa enim spiritũ sanctũ pignus accepit. sine quo non remittuntur Hierony. vlla peccata Item Hiero. Mensurã temporis in agenda penitentia ido nõ satis aperte prefigunt canones p vnoquoq; crimine. vt de singulis dicãt qualiter vnumquodq; emendandũ sit. sed magis in arbitria sacerdotis intelligentis relinquendũ statuerunt. quia apud deum non tantum valet mensura temporis q̃ntũ doloris. Nec abstinentia tantũ ciboz q̃tũ mortificatio viciozum. Ideoq; tempora penitẽtie p fide et conuersatione fideliũ penitentium abbreuianda precipiũt. z p negligẽtia protelanda. p quibusdã tamen culpis modi penitentie sunt impositi.

Qđ morientibus non sit imponẽda satisfactio sed innotescẽda. d

Bolet etiam queri

vtrũ satisfactionis lex morituris sit imponẽda. De quo theodozus cãtuarien̄ episcopus in penitentionali suo sic ait. Ab infirmis in periculo mortis positis. pura inquirenda est confessio peccatoruz. non tamen est illis imponenda quantitas penitẽtie sed innotescenda. z cum amicoruũ orationibus et elemosynarũ largitionibus põdus penitentie subleuandum. si forte miꝝ uerint. Si vero cõualuerint penitẽtie modum a sacerdote impositum diligenter obseruent. Alijs vo p qualitate peccati. penitentia decernenda est p̃sidentiuz arbitrio. Un Leo papa. Tempora penitudinis habita moderatione constituenda sũt Leo pa. tuo iudicio. prout conuersoruz animos p spexeris esse deuotos. Pariter etiã habere debes etatis senilis intuitum. et respice re periculoruz quoruncunq; vel egritudinum necessitates.

In necessitate non est negãda penitentia vel reconciliatio. e

Bciendũ etiã q̃ tẽpore necessitatis nõ est negãda pnia vl reconciliatio penitẽtib⁹. Un leo papa. His q̃ Leo pa.

tpe necessitatis et piculi vrgentis instãtia psidiũ pnie z mox reconciliatiõis implorãt nec satisfactio interdicenda est. nec reconciliatio denegãda. qz miscõie dei nec mensuras possum⁹ ponere. nec tpa diffinire Qđ si ita aliqua egritudine aggrauati sunt. vt qđ paulo añ poscebãt: sub pñti significare nõ valeant. testimonia eis fideliũ circũstãtiũ p̃esse dñt. simulq; pnie z reconciliatiõis ꝓsequant̃ beneficiũ. Itẽ iuli⁹ papa. Si p̃sbyter pniam abnegauerit morientib⁹. reus erit animarum. quia dñs ait. cũ cõuersus fuerit tũc saluus erit. Uera enim confessio vltimo tpe potest esse. quia nõ mõ temporis sed etiam cordis deus inspector est. sicut latro probat. Iuli⁹ pa.

Qđ p̃sbyter nõ reconciliet inconsulto ep̃o nisi in necessitate. f

Non debet tamen

presbyter penitentem reconciliare incõsulto episcopo. nisi vltima necessitas cogat. Unde in cartaginensi cõcilio. Presbyter Ex concilio cartaginensi. incõsulto episcopo nõ recõciliet penitẽtẽ. nisi absente episcopo si vltima necessitas cogat. Cuiuscunq; penitẽtis publicuz crimen est q̃ vniuersam commouerit vrbem añ absidam. s. introitum ecclesie manus ei imponatur. Item aurelius episcopus dixit. Si quis in periculo ꝓstitutus fuerit z se conciliari diuinis altaribus petierit Si episcopus absens fuerit. debet presbyter cõsulere episcopum. et sic periclitantẽ eius precepto recõciliare. Inconsulto vo episcopo non potest excommunicatos vl publice penitẽtes presbyter recõciliare. Unde in cartaginensi concilio scõo. statutum est vt crisma vel reconciliatio penitentiuz z puellarum consecratio a presbyteris nõ fiat Itẽ Recõciliare quemcunq; i publica missa presbytero nõ liceat. puellarum tamen consecratio consulto episcopo per presbyterum fieri valeat Unde in carthaginensi concilio secũdo. Presbyter incõsulto episcopo virgines nõ consecret. crisma vero nunq; conficiat. Sicut precepto episcopi potest p̃sbr consecrare virgines. sic z recõciliare penitentes. Aurel⁹ pa.

An oblatio eius sit recipienda qui currens ad penitentiam preuenit morte. g

Si autē querit de illo qui ad penitentiam festinans sacerdotem inuenire nō potuit et ita decessit. vtrū oblatō eius sit recipienda? Dicimus quia est. Unde in apanensi concilio. Si aliquis fuerit mortuus qui non sit confessus. et testimoniū habet bonum et non poterat venire ad sacerdotem sed preocupauit eum mors in domo vel in via. faciant p eo parentes eius oblationē ad altare. et dent redemptionem pro captiuis.

Ista est distinctio. xx. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq̄ egit de penitentia et potestate ministroꝝ hoc sacramentū dispensantium hic agit de quibusdam consequentibus. Et tria facit. Primo em ostendit tempus penitentie durare i extremū vite. Secundo querit quomodo agendū sit cū illis qui pniam differunt vsq̄ in finē vite sue. Tertio asserit simplicem sacerdotem crimen publicū epi scopo inconsulto in extrema necessitate reconciliare Primū facit vsq̄ ibi. Solet etiam queri vtrū satisfactionis. Secūm vsq̄ ibi. Nō oz tamen p̄sbyter. Tertium vsq̄ ad finem dis. In speciali snīa magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Si serotina penitentia mortuo valet vitam impetrare periculosum est tñ pniam vsq̄ in finē vite differre et procrastinare. Hanc magister insinuans ꝓponit primo q̄ tempus penitentie durat vsq̄ in finem vite Augusti. tamen dicere videtur q̄ illi qui solum in finem vite penitent in securo statu non transeunt de hac vita sed qz pnīa serotina est satisfactiua ⁊ sacrificiū vespertinū ⁊ ideo deo accepta. ⁊ ideo p̄missa Aug. intelligenda sunt de illis qui nō ex amore dei sed ex timore mortis penitentiā faciunt. vel p tanto securitatem nō dat beatus Augꝰ. quia difficile est q̄ in tali statu penitentiam agant verā. ꝓpter filios. vxorem mundū et dolorē mortis que i illo statu retrahūt hominem a ꝑuersione ad deū. tñ qui in fine vite sue penitēt bene pñt digne penitere. sed in purgatorio soluunt penā quā in p̄senti non soluūt. nisi forte tūc tā vehemens esset cōtritio vt sufficeret ad delicti punitionem. Ostendit etiā postea q̄ illi qui penitentiā iniunctam in hac vita nō impleuerunt. ⁊ etiam qui penitentiā eis iniunctam fecerunt. que si tamen nō fuit condigna p peccato cōmisso p his punient̄ i purgatorio. nisi forte haberent tam vehementē cōtritōnem que sufficienter in eis peccata puniꝛ. sed quia ꝯtritio nō constat ideo pnīa imponit̄. que vt ibidem beatus Aug. dicit ꝝm ip̄m contritiōis modū diuersimode imponenda est. Scōa ꝓpositio est hec. Ab infirmis in piculo mortis inquirenda est ꝯfessio peccatoꝝ ⁊ pnīe pondus subleuandū est elemosynis et orationibus amicoꝝ. Hanc magister insinuans ostēdit qualiter agendū sit cū illis qui in fine vite sue penitent. et dicit q̄ morientibus nō est pena satisfactoria imponenda. nec postq̄ ꝙualuerunt sed innotescēda Illis ꝙo ꝝm arbitrium sacerdotis iniungenda ē Dicit etiā q̄ morientibus nunq̄ recōciliatio denegāda est. qz sacerdos denegans reus est aīaꝝ illaꝝ. ad quarū recōciliationē sufficit q̄ eā priꝰ petierint etiā si tūc petere nō possint ꝓpter infirmitatē. Tertia ꝓpositio est hec. Presbyteri incōsulto epō publicū crimen vel excōicatū nō absoluant nisi ad hoc vtia necessitas cogat. Hanc magister insinuans dicit q̄ illū cuiꝰ est crimē publicū puta qō vniuersaz cōmonitorem possit sacerdos simplex in casu mortis inꝯsulto epō si sit absens reconciliare. alias tñ non oz facere epō incōsulto. sicut necvirgines consecrare. Addit etiam insup q̄ si moriēs sacerdotē habere nō possit dum tñ bonū testimoniū habeatq̄ sacerdotē petiuit non est illa que offertur oblatō respuenda sed recipienda. Et tñ in speciali.

De peccatis que post hanc vitā dimittuntur. a

Solet etiā q̄ri Dl. xxi vtrū post hanc vitaz aliqua peccata remittāt̄? Q̄ aliqua post hanc vitā remittant̄ cristus oñdit in euangelio vbi ait. Qui peccauerit in spiritū sanctuz nō remittet̄ ei neq̄ in hoc seculo neq̄ i futuro. Ex quo dat̄ intelligi sicut sancti doctores tradūt. q̄ quedam pctā in futuro dimittent̄ Quedā em culpe in hoc seculo relaxant̄. quedā vero parue etiā in futuro. que quidez post mortem grauant̄ ꝛ dimittunt̄ si digni sunt. si bonis actibus in hac vita meruerūt vt dimittatur eis. De illis etiā qui edificant lignū. fenū. stipulam. dicit Augu. q̄ ignem tribulationis transitorie inuenient cremabilia edificia que secuꝝ portauerūt cremātem. Ait enim sic. Post istius sane corpis mortē donec de igne purgatorio veniatur ad diem damnationis ⁊ remunerationis. si hoc tpis interuallo spiritus defunctorū q̄ edificauerūt. lignū. fenū. stipulā. huiusmodi ignē dicant̄ ꝑpeti. quē alij non sentiunt qui hmōi edificia portauerunt. vt inueniant ignē transitorie tribulationis venialia cōcremantem. nō redarguo qz forsitan verū est. Sed qz dicitur saluus erit quasi p ignē. cōtemnit̄ ille ignis. Grauior tamē erit ignis ille. q̄ q̄cq̄d pōt hō pati i hac vita. Hic apte insinuat̄ q̄ illi qui edificant lignum. fenū. stipulā. quedā cremabilia edificia. i. venialia pctā secum portāt. que i igne emendatorio cremant̄. Uñ cōstat q̄dā venialia pctā post hanc vitā deleri. Aug. in li. 8 ciuitate dei.

Q̄d alij citius alij tardius purgātur in igne. b

In illo āt igne purgatorio alij tardiꝰ alij citiꝰ purgant̄ ꝝm q̄ ista peūtia magi vl̄ minꝰ amauerit. vñ aug. Augꝰ. in enchiridion. Pꝰ hāc vitā icredibile ñ ē. nōnll̄os fideles

per ignem quendam purgatorium. quāto magis minusue bona peuntia dilexerunt tanto tardius citiusq; saluari. Unde non frustra illa tria distinxit apostol⁹. lignum fenū. stipulā. que illi edificant. qui ⁊ si aliena nō rapiunt. rebus tñ infirmitati concessis aliqua dilectione inherent. Qui ꝑm suos amandi modos vel diutius vt lignum vel minus vt fenū. vel minimū vt stipulā ignem sustinebunt. Qui ꝟo supedificant aurum. argentum lapidē p̄ciosum. d̄ vtroq; igne securi sunt. nō solū de illo eterno q̄ cruciaturus est impios ineternū. sed etiaz de illo emendatorio quo purgabunt̄ quidam saluandi.

Quid sit edificare li. fe. stipu.

Aug. super psal. cxcij.

Oppositio. c

Hic obijci pōt. Si p lignū. fenū. stipulā venialia intelligunt̄ peccata. ⁊ nullus adeo pfectus est q̄ venaliter nō peccet. Ergo qui edificant aurum argentum lapidē p̄ciosum. edificant etiaz lignum. fenū. stipulaz. ergo p ignem transibunt. Ad quod dicimus qꝛ nō omnis q̄ venialiter peccat. lignū. fenū. stipulā edificat. sicut econuerso nō omnis qui cōtēplatur deū et diligit ꝓximū ⁊ opa bona facit edificat aurū argentū lapidem p̄ciosum. ⁊ tñ in auro intelligit̄ ꝯtemplatio dei. in argento dilectio ꝓximi. in lapide p̄cioso bona opera. Sed illi qui edificant lignum. fenum. stipulā deū cōtemplant̄ et ꝓximum diligunt ⁊ opa bona faciunt. nec tñ edificant aurū. argentū lapidem p̄ciosuz. Hec em̄ edificat qui sic illa tria facit. vt cogitet que sunt dei. ⁊ quō placeat deo. nō mūdo Lignū ꝟo ⁊ fenū. et stipulā accipi possunt seculariū rerū q̄uis licite cōcessaruz tales cupiditates vt amitti sine animi dolore ñ possint. Hec ergo edificat is qui cogitat q̄ mundi sunt. quō placeat mūdo. qui circa diuitias suas quodammodo carnali affectu tenetur. ⁊ tñ ex eis multa beneficia fac̄ nec ꝓ eis aliquid fraudis vel rapine molitur. Ex his ergo patet q̄ nō idez hō simul hec ⁊ illa edificat. Illa em̄ edificatio perfectoꝝ tm̄ est. qui nō cogitant placere mūdo sed tm̄ deo. qui et si venialit̄ aliqñ peccāt. feruore charitatis ita assumit̄ in eis peccatum sicut gutta aque in camino ignis. ⁊ iō nunq̄ secū portant cremabilia. Hec autē inferior edificatio minorū est. qui nō tātū deo sed etiā mundo placere cogitant. deū tñ p̄ponūt. Si ꝟo mundū p̄ponerent. nō supedificarent. sed destruerent fundamentum. Affectiones ergo carnales quib⁹ debiti sunt domibus coniugibus. possessiōibus. ita vt nihil preponant christo: illis tribus significantur que in mentes pfectorū non cadunt. ⁊ si alia venialia admittant. In cordibus ꝟo minorū interdum durāt vsq; in finē. qui cū talibus edificijs transeunt. sed dissoluentur in igne. Ip̄i vero merito fundamēti salui erunt. grauissimā tamen penam sentiāt. Ex quo apparet q̄tā hic misericordiam exhibet deus ⁊ quantā ibi exerceat seueritatem cū ꝓ eodem peccato multo grauius ibi puniat q̄ hic.

Soluit.

Quid sit edificare a. a. ⁊ l. pre.

Opinio quorundam cum obiectione. d

Sed forte dices illud eē accipiendum de pena peccati. non de ipso peccato. quod Gregorius dicit. quedam leuia in futuro dimittēda. Si em̄ veram penitentiam habuerit quis. peccata omnia dimissa sunt ei. sed pena forte remansit Ideoq; si vere penitens obijt. sine peccato transijt. Si autem vero penitens non est in obitu. maculam portat que nunq̄ delebitur. Qui vero edificat lignum. fenum stipulam vere penitet. quia bonus est et charitatem habet. ⁊ in charitate de hac vita transit. ergo sine peccato transit. non sequitur. Verum quidem est quia bonus est et charitatem habet et vere penitet. et tamen cum veniali peccato transit qd̄ non deleuit penitentia. Penitentia enim non delet nisi peccatum illud quod deserit homo. Tale aūt peccatū sepe i hac vita nō delinquitur ab homie. ⁊ tamen vere penitēs est. et si nō de omnibus venialibus penitēat. Potest em̄ quis de omni mortali et de omni veniali penitere. excepto vno vl̄ pluribus venialibus quidem. Sicut habz q̄s charitatem et vnum vel plura venialia. Quod de criminalibus nullatenus eē potest. Est enim aliquis bonus charitatē habens sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hec secularia. Talis existens subita morte opprimitur In illo terreno affectu mortuus est. et tamē saluabit̄. a quo non se hic absoluit. ergo post hanc vitam ab illo purgabitur Constat ergo quedam peccata sed leuia post hanc vitam dimitti Si vero de pena peccati iliud intelligi voluissent autores. cur magis commemorassent leuia q̄ grauia. cum etiam grauiū pena hic inexpleta post hanc vitā restet.

Q̄ aliq̄s ꝟe penitet ⁊ si ñ de oī veniali

De generali confessiõe quid ꝓ-sit. e

Post hec cõsiderã-

dum est quid ꝓsit cõfessio illa vbi singula peccata que quisq; fecit non exprimũtur? Sane dici põt. q; omnia criminalia semel saltẽ optet in cõfessiõe exprimi nisi aliqua a mente exciderint. Sed q; nemo delicta intelligit omnia. generaliꝫ saltẽ ea cõfitere quoz memoriam non habes. ⁊ sic nihil celasti de sceleribus tuis. Venialia vero ꝙa innumerabilia sunt sufficit generaliter cõfiteri. nisi aliqua sint frequenꝫ iterata. ꝓfectius est tamen etiã illa exprimere si vales Ideoq; quotidie generaliter fit confessio in ecclesia ꝓ venialibus. s. peccatis que ꝙtidie admittimus. et ꝓ illis mortiferis ꝙꝝ noticiã nõ habemus. Añ Aug. Veritatẽ dicit deo penitens qñ nihil illi de commissis sceleribus celat: nisi qõ et si voluntate celauerit. deus ignozet. sed veritatẽ sibi dici vult ab eo vt veniã ꝙsequaꝫ. Si ꝙo mẽte aliqua exciderint. ꝙfitetur veritatẽ deo cũ generaliter dixerit. Deus ꝙ nosti occulta cordis et opa mea ⁊ delicta a te nõ sunt abscondita. ꝙb⁹ veniã largiaris ꝓcor. et ꝫ est veritas confitẽtis quã diligit de⁹. Añ Ecce eñ veritatẽ dilexisti ꝫhic insinuatur q; generalis cõfessio etiã mortalia delet. ꝙ rum intelligentia nõ habetur.

Aug⁹. in ãta rñsiõe cõtra pellagianos.

Nemo confiteatur peccata que non fecit. f

Sicut autempeni

tens celare nõ debet peccatũ suũ qz superbia ẽ. ita nec humilitatis cã fateri se reũ illius qõ se nõ cõmisisse noscit. qz incauta ẽ talis humilitas ⁊ peccatorẽ ꝙstituit. Unde Aug. Cum humilitatis causa mentiris. si nõ eras peccator antecꝫ mentieris mentiẽdo efficieris qõd vitaras Veritas in te non est nisi ita te dixeris peccatorez vt etiã esse cognoscas. Veritas aũt ipa ẽ vt quod es dicas. Nam quomodo est veritas vbi regnat falsitas.

Aug. deverbis apli.

De penis sacerdotis qui peccatum publicat confitentis. g

Caueat autẽ sacer

dos ne peccata ꝙfitentiũ alijs ꝓdat alioqn deponaꝫ. Añ Greg. Sacerdos añ omnia caueat ne de his que ei ꝙfitenꝫ peccata alii cui recitet. nõ ꝓpinquis. nõ extraneis. nec qõ absit ꝓ aliquo scandalo. Nã si hoc fecerit deponaꝫ et oĩbus diebus vite sue ignominiosus pegrinando ꝓgat. Qõ ꝙo dictum est vt penitens eligat sacerdotẽ sciẽtem ligare et soluere. videtur contrariũ ei qõd in canonibus repitur. vt nemo. s. alterius parrochianũ iudicare ꝓsumat Sz aliud est fauoze vel odio ꝓprium sacerdotez cõtemnere qõd canones ꝓhibent. aliud cecum vitare. qõd Urbanus facere monet. ne si cecus cecũ ducat ambo in foueam cadant. Ait eñ Urbanus scõs. Placuit vt nulli sacerdotum deinceps liceat quẽlibet commissum alteri sacerdoti ad penitentiã suscipere. sine eius consensu cui se prio cõmisit nisi. ꝓ ignoratia illius cui prius cõfessus est. Qui vero contra hoc facere tẽptauerit. gradus sui periculo subiacebit

Jsta ẽ distinctio. xxj. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq; egit de tpe penitentie. Hic mouet quasdã questiones circa determinata et soluit. Et circa hoc duo facit. Primo eñ querit an etiam aliqua peccata dimittanꝫ post hãc vitã. Secũdo oñdit quõ mortale remittaꝫ cuiꝰ noticia nõ habetur. Primũ facit vsqz ibi. Post hec considerandũ est Scõm vsqz ad finẽ dis. In speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionibꝰ quarũ prima est hec. Magister hoc attestaꝫ q; pctm̃ veniale etiã post hãc vitã remittatur. Hanc magister insinuans querit. Utrũ pꝰ hanc vitã etiã aliqua peccata dimittanꝫ. Et rñdet q; sic ꝙ autoritatez dñi dicentis aliqua peccata nec hic nec in futuro remitti. Et ꝙ autoritatẽ Gregorij dicẽtis quasdã culpas in futuro remitti quibusdã si tam hoc meruerint in hac vita. Et ꝙ autoritatẽ Augus. dicentis eos qui edificãt lignũ fenũ et stipulã. ⁊ ãvenialia peccata secũ portant. ꝙ ignẽ purgatorij salui quo ista peccata cremabunꝫ Postea dicit q; ille ignis purgatorij quosdã tardiꝰ quosdã citius purgat. ꝫm q; aliqui magis vel minus bona corporalia i hac vita dilexerunt. vñ gradus dilectõnis notanꝫ ꝙ hec tria. s. lignũ fenũ et stipulã Illi tñ qui supedificãt aurũ argentũ ⁊ lapides ꝑciosos. tam ab igne eterno q; ꝙ purgatorij securi sunt. Postea obijcit ꝙtra predicta hoc mõ. Si ꝙ lignũ fenũ et stipulã intelligunꝫ venialia. cũ nullus sit sine venialibus. ergo nullus est qui ista nõ edificet. et ita etiã viri pfecti q; edificant auz argẽtũ et lapides ꝑciosos. edificabũt lignũ fenum ⁊ stipulã. Et q; alij sunt qui edificant lignũ fenũ et stipulam sicut impfecti. qui ꝙuis deũ contemplanꝫ et ꝓmũ diligant ⁊ bona opa faciũt tñ nõ dicunꝫ supedificare aurũ argentũ et lapides ꝑciosos ꝙ q; predicta tria intelliguntꝫ. qz nõ habent hec tria excellenꝫ sed cũ aliquo inordinato amore rerũ tpalium. Alij ꝙo sunt qui edificant aurũ argentum ⁊ lapides ꝑciosos. sicut pfecti q; quidẽ intenti sunt cõtemplationi dei q; intelligiꝫ ꝙ auz. ⁊ dilectioni ꝓximi que intelligitur per argentum. et ceteris bonis operibus que intelliguntur per lapides preciosos Jsti edificare dicuntur non lignum fenum et stipulam. sed imperfecti qui simul cum deo cogitant que sunt mundi edificãt lignũ fenũ et stipulã. et cũ talibꝰ edificijs trãseũt

ꝙ cremabuntur igne purgatorij. Licet transitorie tamen grauiter puniunt. Hic eñ misericordia exhibetur. illic iustitia exercebitur. Secda ꝓpositio est hec Sicut ꝙ generalē confessionē et verā contritionē venialē delēt sic etiam mortale cuius non habet notitia etiam si nō reciteť. Hanc magister insinuās quetur. Et respondet ꝙ singula peccata mortalia quorum quis memoriā habet debet singulatim sit in cō fessione exprimere. sed quoꝝ memoriā non hz oportet saltem generaliter confiteri. venialia autē quia innumerabilia sunt oportet et sufficit ea generaliter confiteri. Añ subdit ꝙ confessio generalis sit i eccle sia ꝙ quam remittunť peccata venialia ꝛ etiam mortalia quorum memoriam non habemus. Addit etiam ꝙ sicut penitēs non debet peccata celare que fecit quorum. s. habet memoriā. ita debet attēdere vt peccatum non confiteat quod non fecit. quia sic mētiretur et peccaret Ultimo dicit ꝙ sacerdos debz oībus modis peccata confitentū celare. qō si non fecerit deponendus est. addit etiā ꝙ penitens nūq̄ dz ꝓprium sacerdotem dimittere nec sacerdos quicunq̄ aliquem alteri sacerdoti commissum ad penitentiam suscipe debet. tñ ꝓpter ignorantiaz ꝓprij sacerdotis potest penitens querere discretū sacerdotem Ett̄ñ in speciali.

Si peccata dimissa redeant. a

DI. XXII

QUinq̄ multis autoritatibus supza sit assertum in vera cordis ↄtritōne pctā dimitti añ cōfessionē vel satisfactionē ei etiā q̄ aliqñ in crimē relapsurus est: q̄rit. Si post cordis cōtritionem cōfiteri ↄtēpserit. vel in pctō idē vel simile recidерit. an pctā dimissa redeant? Cui⁹ questionis solutio obscura est ꝛ perplexa. alijs asserentibus alijs eō negātib⁹ pctā sēl dimissa vlteri⁹ replicari ad penaz Qui ꝛo dicūt pctā dimissa redire. subdit se muniūt testimonijs. Amb. ait Bonate inuicem si alter in alterū peccat. alioq̄n deus repetit dimissa. Si eñ in his cōtempt⁹ fuerit sine dubio reuocabit sniam ꝙ quaz misericordiā dederat. sic in euāgelio ō seruo neq̄ legiť. qui in ꝓseruū suum impius deprehensus est. Item Raba. Neq̄ fuit tradidit deus tortoribus quoadusq̄ redderet vniuersum debitum. qz nō solū peccata que post baptismū homo egit reputabuntur ei ad penā. sed etiā originalia que in baptismo sunt ei dimissa. Item Greg⁹. Ex dictis euangelicis constat. qz si ex corde nō dimittimus. quod i nos delinquiť. et hoc rursum exigiť qō iam nobis ꝙ penitentiā dimissum fuisse gaudebamus Itez Aug⁹. Dicit deus. dimitte ꝛ dimittet tibi ego ꝓius dimisi. dimitte vl̄ postea. Nā si non dimiseris reuocabo te. ꝛ quicq̄d dimiseram replicabo tibi. Item Qui diuini beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias. nō soluz de futuris peccatis veniam non merebitur. sed etiā ꝓterita que iam sibi dimissa credebat. ad vindictā ei replicabunť. Itē Beda. Reuertar in domū meā zē. Timendus est ille versiculus nō expo nendus. ne culpa quā in nobis extinctam credebamus. ꝙ incautelā nos vacātes oppримat. Itē. Quecunq̄ eñ p⁹ baptisma. siue prauitas heretica seu cupiditas mundana arripuerit. mox oim ꝓsternet in ima viciorum. Item Aug. Redire dimissa pctā. vbi fraterna charitas nō est: aptissime dominus in euāgelio docet. in illo ꝟuo a quo dimissum dñs debitū petijt. eo ꝙ ille ꝓseruo suo debitū nollet dimittere. His autoritatib⁹ innituntť q̄ dicūt pctā dimissa si replicantť redire simpl̄r. Quibus opponitur Si q̄s ꝙ pctō de quo penituit ꝛ indulgentiam accepit iterū punitť. nō videť iustum Si punitur ꝙ eo qō peccauit et nō emēdauit: iusticia est apta Si vero reḡritť qō fuerat condonatum: vel iusticia nō est. vel iusticia est occulta Videtur etiā deus bis in idipsum iudicare. et duplex tribulatio cō surgere. qō scriptura negat. Sed ad hoc pōt dici. ꝙ neq̄ duplex tribulatio consurgit. neq̄ iudicat deus bis in idipsuz. Hoc eñ fieret si post condignam satisfactionez et sufficientem penam iterum puniret. sed non satisfecit digne et sufficienter. qui non ꝓseuerauerit. Debuit eñ iugem pcti habere memoriam. non ad faciendum. sed ad cauendum. debuit nō obliui sci oñs tribulationes dei. que tot sunt q̄t sunt pctōq̄ remissiones. Tot ergo ōbuit cogitare dona dei. quot mala sua. ac ꝓ illis vsq̄ in finem gr̄as agere. Sed qz ingratus ad vomitum sicut canis redijt. anteacta bona mortificauit. et peccatū dimissum reuocauit. vt cui humiliato añ deus peccatū dimiserat. eidem postea elato et ingrato imputet.

Beda super Lucam.

Oppositio ꝓtra eos.

Aug. in li. de baptismo

Autoritatibus astruit pctā redire.

Greg. ī omelia quadam.

Aliorum sententia. b

Sed quia absonū videť vt pctā dimissa iterq̄ imputentť. placet quibusdā neminem ꝓ peccatis semel dimissis iterum a deo puniri. Sed ideo dicunť dimissa redire et imputari. qz ꝓpter ingratitudinē ita reus et peccator cōstituitur. vt ante fuerat. Si eñ quod dimissum fuerat dicit exigi. quia remissionis ꝓcepte ingratus. ita reus fit. vt ante fuerat. Utri

q̄ pti questionis probati fauēt doctores Ideoq̄ alicui pti non p̄iudicans studioso lectori iudicium relinquo. addēs mihi tutū fore. ac saluti ꝓpinquum. sub mensa dominorum micas edere.

Quid sit hic sacr̄m et res. c

Post p̄dicta restat

inuestigare quid in actione penitētie sit sacramentū et res. Sacramentū em̄ signum est sacre rei. Quid ergo hic signum est. ⁊ q̄ est res sacra hui⁹ signi? Quidā dicunt sacramentū hic esse qđ exterius tm̄ geritur. s. exteriorem pnīa que est signū interioris pnie. s. cōtritionis cordis ⁊ humiliatōnis. Sed si ē: nō omne sacr̄m euāgelicū id efficit qđ figurat. Exterior em̄ pnīa nō efficit interiorem potius interior causa est exterioris. Sz ad hoc inquiunt illi hoc esse intelligendum de illis sacramentis que in nouo testō instituta sunt. vt est sacr̄m baptismi. ꝓfirmationis ⁊ corpis xp̄i. Sacramentū vo pnie sic et coniugij ante tp̄s gratie etiam a primordio humani generis fuit. Utrūq̄ em̄ institutū fuit in primis parētibus. Itē Si exterior pnīa sacr̄m est. ⁊ interior res sacramēti. sepius p̄cedit res sacr̄m q̄ sacr̄m rē. Sz nec hoc incōueniēs est. Nā ⁊ in alijs sacramentis que efficiunt qđ figurāt. hoc sepe

Aliorū sn̄ia. ꝓtingit. Quidā aūt dicunt exteriorē penitentiam ⁊ interiorē esse sacr̄m nec duo sacrāmēta. sed vnū. vt species panis et vini. nō duo sunt sacramenta sed vnū. Et sicut in sacro corpis. ita etiā in hoc sacro dicūt aliud esse tm̄ sacr̄m. s. exteriorem pnīam. aliud sacr̄m ⁊ rē. s. interiorē pniaz. aliud rē ⁊ nō sacr̄m. s. remissionē peccatorū. Interior em̄ pnīa. et res est sacr̄i. i. exterioris penitentie. ⁊ sacr̄m remissionis peccati. quā ⁊ signat ⁊ facit. Exterior quoq̄ pnīa ⁊ interioris signū est. ⁊ remissionis peccatorū.

Ista est distinctio xpij. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq̄ egit ō tpe pnīe. hic determinat quedā que ptinēt ad effectuz eiꝰ que est remissio peccatorū. Et tria circa hoc facit. Primo ei inquirit vtrū peccata in cōtritiōe dimissa cōfessione sequenti omissa vel cōtempta redeant. Scō quid i hoc sacro sit res ⁊ quid sacr̄m fm quosdā manifestat. Tertio quō pnīa exterior et interior vnū sit sacrāmētū fm alios insinuat. Primū facit a principio distinctionis vsq̄ ibi. Post p̄dicta. Scōm vsq̄ ibi. Quidā autem dicunt. Tertiū vsq̄ ad finē distinctiōis. In spāli sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec. Quidā dicunt peccata semel dimissa p gratie p̄ditionē iterū ad penam replicari. sed alijs placet hmōi pctm̄ iterū a deo nō imputari. Hāc magister insinuans ꝓponit p̄mo vtrū dimissis peccatis

in cōtritiōe si hō postmodū cōfiteri cōtemnat vel impūna pctā vel in cōsimilia pcā incidat. an pctā priꝰ dimissa redeāt. Postea tāgit circa hoc diuersas opiniones. Quidā em̄ dicūt ea redire ⁊ adducūt parabolam de seruo nequā a quo videt vniuersum debitū etiā priꝰ dimissum exactū esse. tangunt etiā in litera plures autoritates que faciunt ad ꝓpositū. Sz ꝯtra hoc oppoit. ñ em̄ videt iustū vt p peccato quo quis semel iudicatus est. iterū iudicet. Et respōdet q̄ ppt̄ hoc nō bis sup eodē pctō iudicat. q̄ nō perfecte penituit cū nō indigne psoluit ⁊ ingratus fuerit. Alioq̄ opinio est q̄ pctā dimissa añ nō redeāt iterū nisi ꝓpt̄ ingratitudinē. ꝓpt̄ ingratitudinē em̄ ās reus constituit sicut añ fuerat ac si peccata redirēt priꝰ stina. Postea magister a determinatione hui⁹ questionis cessat et se excusat relinquens studiū eius studioso lectori. eo q̄ vtraq̄ opinionū doctores fauentes habet. Scōa ꝓpositio est hec. In sacro penitentie penitentia exterior est sacr̄m. interior aūt res sacramenti. Hanc magister insinuans querit cū sacramētum sit sacre rei signū. quid in pnīa sit sacramentuz et quid res. Postea soluit fm opinionē aliquoq̄ dicentium exteriorem esse sacramentū interiorē rez sacramenti. Contra qđ statim opponit q̄ sacrāmēta noue legis efficiūt q̄ figurant. exterior aūt pnīa nō efficit interiorē ergo non est sacr̄m. Et fm opinionē eorum rñdet dicens q̄ verū sit ō illis sacramentis q̄ in nouā lege instituta sunt. vt baptismus ꝓfirmatō ⁊ corpus xp̄i. pnīa aūt non est talis q̄ in primis parētibus fuit. et temporibus eoq̄ instituta sicut matrimonium. Obijcit etiā alio modo q̄ sacramentū debet p̄cedere rem. pnīa aūt exterior non p̄cedit interiorē vt sepius. Et respondet q̄ etiā in alijs sacramētis sepe p̄cedit res sacramentū sicut econuerso vt in adultis contritis gratia ante baptismū cōfert. Tertia ꝓpositio est hec. Alij dicūt tā exteriorē penitentiam esse sacr̄m q̄ interiorē. tū non esse duo sacramēta. sed vnum completū. Hanc em̄ ꝓpositionē ꝓponens soluit questionē p̄missam fm aliorū opiniones qui dicunt tā exteriorē q̄ interiorē vnum esse sacr̄m sicut species panis et vini non duo sunt sacra sz vnū. Exterior aūt pnīa est tm̄ sacr̄m. Interior aūt ē res ⁊ sacr̄m remissio aūt peccatoq̄ est tm̄ res. ⁊ sic tria sūt in hoc sacro sicut sunt in alijs sacramentis. Et tm̄ in speciali.

De sacramento vnctionis extreme. a

Peter p̄miſ= D. XXIII

sa est etiā aliud sacramentuz scz vnctio infirmorū que fit i extremis oleo p ep̄m cōsecrato. Et sunt tria genera vnctionis. Est em̄ vnctio que fit chrismate. que dr̄ principalis vnctio. q̄ in ea principaliter paraclit⁹ datur. Unde et ꝓpter abundantiam gr̄e duos liquores mixtos habet. oleū. s. et balsamum. oleum conscientie. balsamum fame. Chrisma xo grece vnctio latine dr̄. Nec tn̄ omne oleū ad vnctionem sanctificatum chrisma vocatur. sed illud solū qđ miscet cum balsamo. quo capita regū et pontificum vngunt. quo etiam baptizatos sacerdos vngit in vertice. et pontifex p imposi

De trib⁹ generibus vnctionis.

Vnctionis sit tria genera

tionem manus confirmandos vngit i frõte. Est ⁊ alia vnctio qua cathecumini ⁊ neophici vnguntur in pectore ⁊ inter scapulas. in perceptione baptismi. Tertia vero vnctio est que dicitur oleum infirmorum. de qua nunc agitur.

A quibus institutum sit hoc sacramentum. b

Hoc sacramentuz vnctionis infirmoruz ab apostolis institutum legit̃. Ait em̃ Jacobus. Infirmatur aliquis in vobis iducat presbyteros ecclesie. et orent super eum vngentes eũ oleo in nomine domini et alleuiabit eum domin⁹ ⁊ si in peccatis fuerit. dimittẽt̃ ei. In quo ostenditur duplici ex causa sacramentũ h̃ institutum. s. ad peccatorum remissionẽ. ⁊ ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Unde constat eum qui hanc vnctionem fideliter deuoteq; ꝑcipit. et in corpe et i anima alleuiari. si tamen expedit vt in vtroq; alleuietur. Q̃ si forte corporis valitudinẽ illi habere nõ expedit. illam que est anime sanitatem in hoc sacramento acquirit. Et sicut in alijs sacramentis ita et in isto. aliđ est sacr̃m. aliud res sacr̃i. Sacr̃m ẽ ip̃a vnctio exterior. res sacramenti vnctio interior que peccatorum remissione et virtutuz ampliatione ꝑficitur. Et si ex contemptu vel negligentia sacramentũ hoc p̃termittitur: periculosum est et damnabile.

De iteratione hui⁹ sacramenti. c

Querunt aliqui si hoc sacramentum iterari possit. cũ baptismus ⁊ alia quedã sacramenta semel suscepta non iterent̃? Augu. dicit. sacramentũ non iterandum et sacramento non faciendam esse iniuriam. sed hoc dicit vbi ait de sacramento baptismi et ordinationis Uñ nõ videt̃ illud generaliter accipiendũ. sed de sacramento baptismi et cõfirmatiõis et ordinationis. que nullatenus sunt repetẽda. q̃ semel tm̃ et nõ sepius dat̃ baptism⁹ ⁊ cõfirmatio ⁊ ordinatio. Sacramentũ vero altaris et penitentie et coniugij sepe iterari videtur. q̃ sepe sacramentum corporis percipitur. frequenter penitentia agit̃ coniugium sepe contrahitur Quare ergo vnctio similiter nõ potest iterari? Si morbus nõ reuertit̃. medicina nõ iteretur. Si vero morbus non potest cohiberi. quare medicina debet ꝓhiberi. Sicut oratio iterari potest ita et vnctio iterari posse videt̃ vtraq; em̃ illic commemorat Jacobus. et vtrunq; illic cooperat̃ ad ferendam alleuiationem corporis et aĩme. Cur ergo negatur vnctionem super infirmum posse iterari ad impetrandam sepius sanitatem mentis et corporis. cum propter idem sepe iteranda sit oratio? Quidã aũt de omni sacramento intelligi volunt q̃ non sit iterandum. s. ꝟm totum illud quod ꝑtinet ad sacramentum. dicentes quedam sacramẽta sepius posse suscipi. quedaz vero nõ. Nec tñ que sepius sumunt̃. totaliter iterantur vt sacramentum altaris ⁊ vnctionis. que licet sumant̃ sepius. tamen q̃ nõ iterũ benedicitur eadem hostia vel idem oleũ. nõ iteratur sacramentũ cum iniuria. Sz dicet quis sic et baptismus nõ iterat̃. et si aliquis frequenter baptizetur dum eadem a qua non iterum benedicat̃? Sed aliud est inquiunt illi de benedictione aque qua fit baptismus. aliud de benedictione panis ⁊ olei. Potest em̃ baptismus celebrari in aq̃ etiam nõ benedicta. quia illa benedictõ ꝓ reuerentia tantũ fit ⁊ decore. nõ virtute sacramenti. Sed corpus christi nõ potest cõfici nisi de pane consecrato. nec vnctio illa fieri potest nisi de oleo ab episcopo consecrato. Ideoq; illa sanctificatio ad virtutẽ sacramenti ꝑtinere videtur. In coniugio quoq; semel tm̃ benedicitur quisq; non sepius. Benedicitur em̃ vt ait Ambro. cum prima et non secunda vxore. Si ergo cum dicitur sacramentum nõ esse iterandũ. nec iniuria ei esse facienda. rationez dicti referas ad satisfactionem rei qua sacramentũ expletur. de omni sacramento generaliter id verum est. Si v̄o ad susceptionez sacramenti. de quibusdam verũ est q̃ nõ iterantur crebra susceptione. de alijs vero q̃busdam non q̃ frequẽter sumunt̃. vt hoc vnctionis sacramentũ quod in omni pene ecclesia sepe repetitur.

Aliorũ opĩo

Ista ẽ distinctio. xxiij. hui⁹ quarti libri. In qua magister postq̃ determinauit de baptismo qđ est sacr̃m intrãtiũ. ⁊ de ꝯfirmatiõe. eucharistia ⁊ pnĩa que sunt sacr̃a ꝓgredientiũ. Hic v̄o determinat de extrema vnctiõe q̃ est sacr̃m exeuntiuz Et tria circa hoc facit. Primo em̃ q̃d sit hoc sacr̃m maĩfestat. Scđo oñdit q̃d efficiat. Tertio suadet ne quis ip̃m ex cõtẽptu et negligentia p̃termittat. Primum facit a principio distin. vsq; ibi. Hoc sacr̃m vnctionis. Scđm vsq; ibi. Querunt aliq̃ si hoc sacr̃m. Tertiũ vsq; ad finẽ dis. In spãli snĩa mgr̃i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarũ prima est hec. Extreme vnctionis infirmoꝝ q̃ fit in oleo ꝯsecrato ꝑ man⁹ epoꝝ

sunt tria genera iuxta dicta magistroꝝ. Hāc mgr̄ insinuans dicit p̄mo q̄ sacr̄m extreme vnctōis fit oleo p eṕm cōsecrato. Et tangit triplex genus vnctiōis. Est eñ quedam vnctio p̄incipalis que fit chrismate et oleo. s. mixto balsamo. et tali vnctiōe vnguñt reges et pontifices in capite. ꝓfirmādi aūt in frōte. baptizandi aūt in vertice. Alia est vnctio qua vngūtur cathecumini inter scapulas. Tertia est vnctio qua vnguñt infirmi. ꝛ de hac ad pñs agitur. et he duc fiunt simplici oleo bñdicto. Postea dicit hoc sacr̄m institutū fuisse ab aplis vt dicit b. Jacobꝰ in canonica sua. c. ij. Scda ꝓpō est hec. Hoc sacr̄m duplici d̄ cā ab aplis est institutū. s. ad pctōꝝ remissionē ꝛ ad corporalis infirmitatis alleuiationē. Hanc mgr̄ insinuans dicit hoc sacr̄m institutū fuisse ad duplicem effectū. ad sanitatē aīe ꝛ corpis. q̄ tñ nō expedit hoī vt sp alleuiet corpaliter. ideo nō sp hoc sacr̄m sanitatez acquirit. q̄ñ hoc sacr̄m deuote ꝛ fideliṫ recipit. Postea ponit buⁱˢ sacri cōformitatē ad alia. Nā i hoc sacramento est aliquid qđ est sacr̄m tm̄. vt est extrema vnctio. ꝛ aliq̄d qđ res sacri. vt interior vnctio. i. peccatoꝝ remissio. ꝛ virtutū appositio. et ideo hoc sacmentū cōtemnere vel negligere piculosum est. Tertia ꝓpositio est hec. Hoc sacr̄m ex cōtemptu ꝛ negligentia nō ptermittaṫ nec iṕm reiteraṫ nisi moribus reuertaṫ. Huius ꝓpositionis p̄ma ps patet ex premissis. scda magister insinuans querit. Utrū hoc sacr̄m possit reiterari. Et oñdit q̄ b. Aug. q̄ nō. q̄a inuriam facit sacro q̄ reiterat sacr̄m. et sic rñdet q̄ Aug. loquiṫ tm̄ de tribus sacris. s. de baptismo. cōfirmatione ꝛ ordine que nullo mō iteranda sṫ. Alia vo sepⁱˢ iterari pñt. vt eucharistia. pnīa. ꝛ mr̄imonium. quare etiā vnctio iteraṫ. si eñ morbus iteraṫ et vnctio q̄ est medicina morbi iteraṫ. Et tm̄ i spāli.

De ordinibus ecclesiasticis. a

DI. XX IIII

Nunc ad consideratiōnē sacre ordinatiōis accedamus. Septem sūt spiritualium officioꝝ gradus siue ordines sicut ex sanctoꝝ patruz dictis apte tradiṫ. et capitis nostri. s. iesu xp̄i exemplo monstratur. qui omniū officia in semetiṕo exhibuit. ꝛ corpi suo q̄ō est eccl'ia eosdem ordines obseruādos reliquit. Septem autē sunt ꝓpter septiformem gratiā sanctiſpiritus. cuius qui nō sunt p̄ticipes ad gradus ecclesiasticos indigne accedūt Illi vo in q̄oꝝ mētibus diffusa est septiformis gratia spiritussancti. cum ad ecclesiasticos ordines accedunt. in ipsa spiritualis gradus ꝓmotione ampliorem gratiā p̄cipere creduntur.

Quaꝛ septē sunt.

Quales assumendi sunt ad clerum. b

Clemēs pa.

Tales autez ad ministerium spirituale eligendi sunt clerici. q̄ digne possint dominica sacramēta tractare. Melius est eni domino sacerdoti pau

cos habere ministros qui possint digne opus dei exercere. q̄ multos inutiles qui ordinatori graue onꝰ inducant Tales eñ decet esse ministros christi qui septiformis gratia spiritussancti sint decori. ex quoꝝ doctrina et conuersatōis forma eadez gratia in alijs transfundaṫ. ne celestes margaritas spiritualium verboꝝ officiozum. q̄ diuinoꝝ sordide vite pedibus cōculcent. Jn sacramento ergo septiformis spiritus. septem sunt gradus ecclesiastici. scz hostiarij. lectores. exorciste. acoliti. subdyaconi. dyaconi. sacerdotes. Oēs tñ clerici vocāṫ. i. sortiti. Corona eñ signaculū ē quo signantur in p̄tē sortis ministerij diui Corona regale decus significat. et seruire deo regnare ē. Uñ ministri ecclesie reges esse debent. vt se et alios regant. quibꝰ petrus ait. Uos estis genus electū. regale sacerdotiū ꝛc̄. Summitas capitis desup nudatur. vt eorum mens ad dñm libera mōstreṫ. que reuelata facie gloriam dei cōtēpletur. Summitas eñ capitis est eminentia mentis. denudatio capitis est reuelatō mentis. Clericus eñ secretorū dei non ignarus esse debet. Tondenṫ etiaz capilli vsq̄ ad reuelationē sensuū. s. oculorum ꝛ aurium. vt vicia in corde ꝛ ope pullulātia doceanṫ p̄cidenda. ne ad audiendū ꝛ intelligendum verbum dei p̄repediatur mēs. p quo seruato. reddetur in excelsis corona. Tonsure autem ecclesiastice vsus a nazareis exoꝛtus videṫ. qui p̄ius crine seruato. deinde ob vite continentiā caput radebant. ꝛ capillos in igne sacrificij ponebāt. Hinc vsus inoleuit vt qui diuinis cultibus mancipantur. quasi nazarei. i. sancti crine posito inueniaṫ. Sicut ad ezechielem dicit. Fili hominis sume gladiuz acutum et duc super caput tuum ꝛ barbā. Jn actibus etiam apostoloꝝ p̄risscillaz ꝛ aquilam hoc fecisse legimus. Paulus quoq̄ ꝛ alij quidam discipuli christi hoc fecerunt Recte ergo in quibuslibet gradibus constituti clerici vocanṫ. quoꝝ nomina et rationes nominuz Jsidoꝛus exponēs ait. Cleros et clericos hinc appellatos esse credimus. quia Mathias electus est sorte. quem primum per apostolos legimus ordinatum. Cleros eni grece. latine sors vel hereditas dicitur. Jdeo ergo dicti sūt clerici. quia de sorte sunt domini. vl quia deum partem habent. Generaliter vero clerici nuncupati sunt omnes qui in ecclesia dei seruiūt. quorū gradus et nomina sunt

De corouaꝛ tonsura.

Jsi. in ll. vl. erbimo.

hec. hostiarius. lector ⁊c̄.

De hostiarijs. c

Hostiarii idē et ia-
Isidorus nitores sunt qui in veteri testō electi sūt ad custodiam templi vt nō ingrederet̄ in illd̄ immundus. Dicti aūt hostiarij eo q̄ presint hostijs templi. Ip̄i em̄ tenentes clauē omnia intus et extra custodiūt. atq̄ inter bonos et malos habentes iudiciū. dignos recipiunt. indignos respuunt Vñ ⁊ eis cū ordinant̄ claues ecclesie dant̄ ab ep̄o. Et dicitur eis. Sic agite tanq̄ rationem deo reddituri pro rebus que clauibus istis recludunt̄. Hoc officiū dñs in sua p̄sona suscepit qñ flagello d̄ fumiculis facto vēdentes et ementes eiecit de templo. Ipse eniz se hostiarium significans dicit. Ego sum hostium p̄ me si quis introierit saluabitur et ingredie t̄ et egredie t̄ et pasca inueniet.

De lectoribus. d

Secundus est gra-
Isidorus dus lector̄. lectores a legēdo sicut psalmiste a psalmis canendis vocati sunt. Illi ei predicant ꝑl̄is quid sequant̄. isti cantant vt excitent ad compunctionē animos audientiuz. licet quidam lectores ita miserabiliter ꝓnunciant. vt quosdā ad luctū lamentationemq̄ cōpellant. Idē etiā ꝓnunciatores vocant̄ q̄ porro añ nunciāt. q̄r tā erit clara eor̄ vox. vt etiā longe positoruz aures adimpleant Ad lectores autem ꝑtinet lectiones ꝓnunciare. ⁊ ea que ꝓphete nunciauerūt ꝑl̄is p̄dicare. vt iā ex officio in ecclesia legant ꝓphetias et lectiōes. vñ ⁊ ei vidēte populo tradit̄ ab ep̄o codex diuinarū lectionū. et dicit̄ ei. Accipe ⁊ esto verbi dei relator. habiturus si fideliter impleueris officiū. ꝑtem cum his qui bñ verbum dei ministrauerunt. Qui ad hūc gradum ꝓuehit̄. literarū sciētia debet esse instructus. vt sensum verborum intelligat. vim accentuū sciat. distincte legat. ne confusione ꝓlationis intellectū auditorib⁹ auferat. Attendat quid indicatiue. quid iterrogatiue sit legendū. vbi sit in orōne faciēda distinctio Hec em̄ male seruata. intellectū turbant et alios ad risum ꝓuocant. auribus et cordi cōsulere debet vox lectoris Hoc officiū impleuit xp̄s cū in medio seniorum librū Esaie apiens. disticte ad intelligendū legit. spiritus dñi sup̄ me ⁊c̄ Ex q̄ lectorib⁹ datur intelligi q̄r gratia spirituali clarere debent qui alijs verbū dei annūciant. Hic ordo formaz ⁊ iniciū a ꝓphetis accepisse videt̄. quibus d̄r. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocē tuam.

De exorcistis. e

Terti⁹ est ordo ex-
Isidorus orcistarū. Exorciste aūt ex greco in latinū adiurantes vel increpātes vocant̄. Inuocant em̄ super cathecuminos et super eos qui habent spiritum immundū nomē dñi adiurantes p̄ eū vt egrediatur ab eis. Ad exorcistam pertinet exorcismos memorit̄ retinere. manusq̄ sup̄ energuminos et cathecuminos in exorcizādo imponere. Debet aūt habere spiritum mundum qui spiritibus immundis imperat. et malignū expellere de corde suo quem expellit de corpore alieno. ne medicia quā alij fac̄ sibi nō ꝓsit. et dicat̄ ei. medice cura teip̄m. Hi cū ordinantur accipiunt de manu ep̄i librum exorcismorum ⁊ dicitur eis. Accipite ⁊ habetote potestatem imponendi manus sup̄ energminos vel cathecuminos. Hoc officio vsus ē dñs qñ saliua sua tetigit aures et linguaz surdi et muti dicens. Effeta. qd̄ est adapire. p̄ hoc docens nos spiritualit̄ debere apire aures p̄cordior̄ hoīm ad intelligendum. et ora ad cōfitendū. vt pulso demone: spiritussanctus vas suum recipiat. Hoc etiā officio vsus est xp̄s cū demoniacos multos sanauit. Hic ordo a Salomone videtur descendisse qui quendā modum exorcizandi inuenit quo demōes adiurati ex obsessis corporibus pellebantur Huic officio mancipati exorciste vocati sūt De quibus christus in euangelio. Si ego i beelzebub eicio demonia. filij vestri. s. exorciste in quo eiciunt.

De acolitis. f

Quarto loco succe-
dunt acoliti. Acoliti ꝟo grece. latine cero ferarij dicuntur. a deportandis cereis qñ legendū est euangelium vel sacrificiū offerendum. Tunc em̄ acceduntur luminaria et deportantur ab eis. nō ad effugādas aeris tenebras cū sol eo tp̄e rutilet. sed ad signuz leticie demonstrandum. vt sub typo luminis corporalis. illa lux ostendat̄ de q̄ legitur. Erat lux vera que illuminat oēm ho. ve. in hūc mūdū. Ad acolitū ꝑtinet p̄-

paratio luminarium in sacrario. Ipe cereum portat. ipe vrceolū cum vino et aq̄ suggesta. p eucharistia subdyaconis p̄parat. Hij cum ordinantur cum edocti fuerit abep̄o qualit in officō suo agere debeant. ab archidyacono accipiunt candelabrum cū cereo. et vrceolum vacuū. Hoc officiū dominus se habere testatur dicens. Ego sum lux mundi. qui sequitur me nō ambulat i tenebris Huius officij formā illi gerebant in veteri testō q̄ lucernas candelabri componebant ⁊ accendebant igne celesti. ad illuminandas tenebras aquilonares.

De subdyaconis. g

Quint⁹ ē ordo subdyaconoruz. Grece hypodyacones vocā tur. quos nos subdyacones dicim⁹. Qui ideo sic appellantur. q̄ subiacent p̄ceptis et officijs leuitarū. Oblationes em̄ in templo a fidelibus suscipiunt. ⁊ leuitis superponendas altaribus deferunt. Hi apō hebreos nathinnei vocabantur. i. in humilitate domino seruientes. Ad subdyaconū pertinet calicem et patenam ad altare christi deferre et leuitis tradere eisq̄ ministrare. Vrceolum quoq̄ et aquamanile et manutergium tenere episcopo et presbyteris et leuitis p lauandis ante altare manibus aquam p̄bere. His lex continētie imponitur. quia altari ppinquantes vasa corporis et sanguinis christi portant. Ām illud implere debent. Mundamini qui fertis vasa domini Ad hos etiaz pertinet tm̄ de oblationibus ponere in altari. quantū sufficere possit populo. necnon corporales et pallas ⁊ substratoria lauare Hij cum ordinantur accipiunt de manu ep̄i patenam et calicem vacuum. ab archidiacono p̄o vrceolū cū aquamanili et manutergiū. Hoc officio vsus est dominus quando lintheo se p̄cinxit. ⁊ mittens aquā in peluim. pedes discipulorum lauit et linthеo tersit.

De dyaconis. h

Dyaconorū ordo sextū tenet locū ppter senarij p̄fectionem Hic ordo in veteri testamento a tribu leui nomen accepit vel traxit. Dicunt enim et leuite. Precepit quippe dns moysi vt p⁹ ordinationem aaron et filiorum eius. prorsus tribus leui ad diuini cultus ministeria ordinarentur et consecrarentur domino. et seruirēt p israel coram aaron et filijs ei⁹ in tabernaculo. Ipsiq̄ gestarent arcam et tabernaculum et omnia vasa eius. et in circuitu tabernaculi excubarēt. et in trāsportando tabernaculo ipi deponerēt rursum q̄ cōponerent. A viginti vero annis et supra iussi sunt seruire in tabernaculo. quaz regulam in nouo testamento sancti patres constituerunt. q⁹ hec etas ad ferenda onera est robusta. Leuite ergo ex nomine autoris vocati sunt. De leui em̄ leuite exorti sunt a quibus in templo mistici sacramenti misteria explebātur. Hij grece dyacōes latine ministri dicuntur. quia sicut i sacerdote cōsecratio. ita in dyacono ministerij dispensatio habet. Ad dyaconum ptinet assistere sacerdotibus et ministrare in omnibus que aguntur in sacramentis christi scz in baptismo. in crismate. i patena. et calice. oblationes quoq̄ inferre ⁊ disponere in altari. Componere etiam mēsam domini et vestire. crucez ferre. et predicare euāgelium et epistolam ad populum. Nam sicut lectoribus vetustestamentū. ita dyaconibus nouum predicare preceptū est. Ad ipsuz etiam pertinet officium precum ⁊ recitatio cathecuminorum nominum. Ipse premonet aures habere ad dominum. ipe donat pacez. et ipse annunciat. Quod autem huic ordini a Moyse statutum ē. hoc etiam in nouo testamento repr̄esentat. cū dyacono super leuum humerum stola ponitur. et casula in diebus ieiunij complicatur. quia quicquid laboris et sustinentie i hac vita toleratur. quasi in leua portatur donec in dextra. id est in eternitate requies habeatur. Hic ordo ab apostolis celebratus est. quādo vt legitur in actib⁹ apostolorum septem viros plenos spiritusancto ad hoc officium elegerunt. et oratione premissa manus eis imposuerunt. Unde et consuetudo inoleuit vt in omni matrice ecclesia septē dyacones circa christi arā quasi septem columne assistant Hi sunt septem angeli tuba canentes in apocalipsi. Qui quales esse debeant apostolus docet thimotheo scribens. Hi cum ordinant̄ solus episcopus eis manū imponit. quia ad ministerium aplicantur. ponit eis orariū id est stolam super leuum humerum. vt p hoc intelligant se accepisse iugum domini suaue. quo ad finistram pertinentia. diuino timori subijciant. Accipiunt et textum euangelij. vt intelligāt se esse p̄cones eu-

gelij christi. Hi aũt anteq̃ ordinent̃ ꝓbentur vt docet apostolus. et sic ministrẽt nullum crimen habentes. Hoc officio vsus ẽ christus. quando post cenam sacramentũ carnis ⁊ sanguinis discipulis dispensauit ⁊ qñ apostolos dormientes ad orationem excitauit dicens. Vigilate et orate vt non intretis in temptationem.

Be presbyteris. i

Septimus ẽ ordo presbyterorum. Presbr grece senior interpretatur latine. Non modo pro etate vl' ꝺ crepita senectute. sed ꝓpter honorem ⁊ dignitatem quam acceperunt presbyteri nominantur. qui morum prudentia et maturitate conuersationis precellere debent in populo. vnde scriptum est. Senectus venerabilis est non diuturna nec annorũ numero computata. Cani enim sunt sensus hominum et etas senectutis vita immaculata. Ideo aũt etiaz presbri sacerdotes vocantur. quia sacra dant. qui licet sint sacerdotes. tamen pontificatus apicem nõ habent sicut episcopi. qꝛ ip̃i nec crismate frõtem signant nec paraclitum dant. quod solis deberi episcopis lectio actuũ apl'oꝝ demonstrat. Unde et apud veteres idez episcopi ⁊ presbri fuerunt. qꝛ illud est nomen dignitatis non etatis. Sacerdos nomen habet compositũ ex greco et latino. qꝺ est sacrum dans siue sacer dux. Sicut em̃ rex a regendo. ita sacerdos a sanctificando dictus est. consecrat enim ⁊ sanctificat corp⁹ christi. Antistes vero sacerdos dictus est ab eo ꝙ ante stat primus enim est in ordine ecclesie. Ad presbyterum autem pertinet sacramentum corporis ⁊ sanguinis domini in altari dei conficere. Orationes dicere. et dona dei benedicere. Qui cum ordinantur iunguntur eis manus. vt intelligant se accepisse gratiam consecrandi. ⁊ charitatis opa debere extendere ad om̃es Accipiunt ⁊ stolã que vtrunq̃ tenet lat⁹. quia debent esse muniti armis iusticie contra aduersa et prospera. Accipiunt etiã calicem cum vino ⁊ patenam cum hostijs. vt ꝑ hoc sciant se accepisse potestatem placabiles deo hostias offerendi. Hic ordo a filiis Aaron sumpsit inicium Summos eniz pontifices et minores sacerdotes instituit deus ꝑ moysen. qui ex precepto dei aaron in summum pontificem. filios vero ei⁹ vnxit in minores sacerdotes. Christus quoq̃ duodecim elegit discipulos prius quos et apostolos vocauit. quorũ vicem gerũt in ecclesia maiores pontifices. deinde alios. lxx. ⁊ duos discipulos designauit. quorum vicem i ecclesia tenẽt p̃sbiteri. Un⁹ autem int̃ apostolos principes extitit petrus. cuius vicarius et successor est pontifex summus. Unde dicitur apostolicus q̃ et papa vocatur scilicet pater patrũ. Qualis autem eligi debeat presbiter. apostol⁹ scribens thimoteo ostendit. vbi nomine episcopi presbiterum significat. Hoc autẽ officio vsus est christ⁹ cum seipsum in ara crucis obtulit. idem sacerdos et hostia. et quando post cenam panem et vinum i corpus suum et sanguinem conmutauit. Ecce de septem ecclesie gradib⁹ breuiter elocuti quid ad quemq̃ pertineat insinuauimus. Cumq̃ omnes sint spirituales et sacri. excellenter tamẽ canones duos tantum sacros ordines appellari censent. dyaconatus scilicet et presbiterat⁹. quia hos solos primitiua ecclesia legitur habuisse. et de his solis preceptũ apostoli habem⁹ Apostoli enim i singulis ciuitatibus episcopos et presbiteros ordinauerunt. Leuitas etiam ab apostolis ordinatos legim⁹. quorum maximus fuit beatus stephanus Subdyaconos vero et acolitos procedẽte tempore ecclesia sibi constituit.

Quid sit qꝺ hic ꝺr ordo. k

Si autez queritur quid sit qꝺ hic vocat̃ ordo? Sane dici p̃t signaculum esse. i. sacrum quoddam. quo spiritualis potestas traditur ordinato et officium. Caracter ergo spiritualis vbi fit promotio potestatis. ordo vel gradus vocatur. Et dicuntur hi ordines sacramenta quia i eorum perceptione res sacra. id est gratia cõfert̃ quã figurãt ea q̃ ibi gerũt̃.

Be nominibus dignitatis vel officij. l

Sũt et alia quedã non ordinum sed dignitatum vel officioꝝ nomina. Dignitatis simul vl' officij nomẽ est episcopus. Episcopatus aũt vocabulum inde dictum est. ꝙ ille qui episcopus efficitur superintendat curam. s. subditoꝝ gerens. Scopin em̃ grece. latine intendere dicitur. Ep̃i autem grece. latine speculatores interp̃tantur. Nam speculator est

prepositus in ecclesia dictus eo q̄ specu-
tur atq; ꝓspiciat populorum infra se posi
torum mores et vitam. Pontifex est prin-
ceps sacerdotum quasi via sequentiū. ip-
se et summus sacerdos nuncupaꝫ. ipe eñ
leuitas et sacerdotes efficit. ipe omnes ec-
clesiasticos ordines disponit.

De quadripartito ordine episco-
porum.

Ordo ãt episcopo-
rum quadripartitus est. s. in patriarchis.
archiepiscopis. metropolitanis. et episco-
pis. Patriarcha grece. summus patrū in-
terpretatur. quia primum. i. apostolicū te
net locum. vt romanus. anthiocenus. ale-
xandrinus. sed omniū summus est roma
nus. Archiepus princeps episcopoꝝ. Ar
chos eñ grece. latine princeps dicit. Me
tropolite aũt a mensura ciuitatum dicunt
Singulis eñ ꝓuinciis ꝑeminent quoru
autoritati ⁊ doctrine ceteri sacerdotes sb-
iecti sunt. Solicitudo eñ totiꝰ ꝓuincie. ip
sis epis commissa est. Omnes aũt supius
designati ordines epi nũcupanꝫ. Nota q̄
archieꝑoꝝ nomine ꝑmates supius signifi-
casse videtur. et metropolitanoꝝ q̄s nunc
archieꝑos dicimus. Horum aũt discretio
a gẽtilibus introducta videt. qui suos fla
mines. alios simpliciter flamines. alios ar
chiflamines. alios ꝓthoflamines apella-
bant. Sacerdotes eñ gentilium flamines
dicebantur. q̄ habebant in capite pilleum
in quo erat breuis virga. desup habẽs ali
quid lane. quod cũ pestũ ferre nõ possent
filum tm̃ in capite ligare ceperunt Nudis
enim capitibus eis incedere nephas erat
Unde et a filo quo vtebantur flamines di
cti sunt. quasi filamines. Sed festis diebꝰ
filo depposito pilleum imponebant ꝓ sacer
dotij eminentia. Uates a vi mentis appel
lati sunt. cuius significatio multiplex est.
Modo eñ sacerdotẽ. modo ꝓphetã. mo
do poetam significat. Cantoꝝ ꝙo vocatur
qui vocem modulat in cantu Huius sunt
duo genera. ꝑcentoꝝ ⁊ succentoꝝ. Precen
toꝝ q̄ vocẽ ꝑmittit in cantu. succẽtoꝝ q̄ sub
sequenter canendo rũdet. Cõcentoꝝ autez
dicit q̄ cõsonat Qui aũt nõ consonat nec
concinit. ꝑcentoꝝ nõ erit. His breuit tra
ctatis ammonẽdi sunt xp̄i ministri. quate
nus sicut excellunt ordinis dignitate. ita
precellant vite sanctitate. vt plebs eis cõ-
missa. eoꝝq̄ disciplinis edocta. gratanter
eis obediat. et eoꝝ imitatione de die in di
em ꝓficiat. a quibus diuina sacramenta p
cipiunt ⁊ missarũ solennia audiunt. Mis
sa aũt dicit vel quia missa est hostia cuius
cõmemoratio fit in illo officio vñ dicitur.
Ite missa est. i. sequimini hostiaz que mis
sa est ad celestia tendentes post eam. vꝰq̄
missus celestis venit ad consecranduz do-
minicũ corpus. ꝑ quẽ ad altare celeste de/
fertur hostia. Unde et dicitur missa est.

Ista est distinctio. xxiiij. huiꝰ q̄r-
ti libri In qua magister postq̄ supius determinauit
de sacramentis que ordinanꝫ ad remediũ vniꝰ ꝑso-
ne. Hic determinat de sacramentis in remedium to
tius ecclesie. Et diuiditur in duas ptes. Primo de-
terminat de sacramẽto ordinis. qõ ordinatur ad gu
bernationẽ ecclesie. et spiritualẽ multiplicationem.
Scõo de matrimonio qõ ordinatur ad multiplicatõ
nem fideliũ naturalẽ. Scõa ps incipit in. xxvj. dist.
Prima ps adhuc diuidit in duas ptes. In ꝑma de-
terminat de sacro ordinis. In scõa pte de cõferenti
bus hoc sacm. et de susciplentibꝰ. Scõa ps in. xxv
distin. incipit. In prima ptẽ tria facit. Primo enim
numerũ sacramentoꝝ ordinũ ꝓponit. Scõo officia
et dignitates que ordines sequunt subdit. Tertio
quandam salubrem ammonitionẽ subiũgit. Prima
pars vsq; ibi. Sunt et alia que. Scõa vsq; ibi. Dis
breuiter tractatis. Tertia vsq; ad finẽ dis. In specia
li snia magistri stat in tribus ꝓpositionibꝰ quarũ pri
ma est hec. Septẽ sacros ordines xp̄s in semetipso
exhibuit et istos vniuersali ecclesie obseruandos re
liquit. Hanc magister insinuans ꝓponit ꝑmo q̄ sep
tem sunt gradus siue ordines ecclesiastici. s. hostia-
rij lectores. exorciste. acoliti. subdiaconi. dyaconi. ⁊
sacerdotes. quoꝝ omnia officia xp̄s in semetipo oñ-
dit. et corpi suo. s. ecclie hos ordines seruandos re-
liquit. Sunt aũt septẽ ꝓpter septiformẽ. s. gratiam
spiritussancti cuius gr̃e qui nõ sunt ꝓticipes idigni
ad gradus ecclesiasticos accedunt. q̄ ꝙo priusq̄ ad
hos ordines accedant hanc gratiã habent. in ipa ꝓ
motione ampliorẽ accipiunt. Ex quo patet buiꝰ sac̃
menti effectus. Hi aũt ordines ꝓpter sui dignitatez
dignos requirunt ministros. Ex quo patet susciplẽ
tiũ conditio. Postea dicit q̄ hos ordines precedit cle
ricalis tonsura que quidẽ corona regalẽ dignitatem
significat. q̄ ꝙo in summitate capitis nudatio erec-
tionem mentis ad deũ ꝑ contemplationẽ designat.
Usus aũt buiꝰ tonsure iniciũ habuit a nazareis quo-
rum ritus paulus ⁊ xp̄iani imitati sunt. Omnes ꝙo
in ordinibus constituti clerici vocanꝫ. q̄ in sortẽ do
mini et hereditatẽ sũt admissi. cleros eñ grece sors
vel hereditas latine dicit. vel q̄ oẽs diuino seruitio
sunt mancipati. Postea de his ordinibus determiat
singillatim incipiens ab hostiarijs qui sunt primi in
ter ordines gradus de quibus quatuor determinat
Primo figuram quia figurati sunt in veteri testamẽ
to per ianitores qui custodiebant templum ne ingre
derek in illud immundus. Secundo nominis ratio-
nem siue officiũ. dicũt eñ hostiarij. q̄ presunt hosti-
is templi vt dignos recipiant ⁊ indignos excludant
Tertio ordinandi modũ q̄ in eoꝝ ordinatiõe danẽ
eis claues ab epo cũ determinata forma ꝙboꝝ que
eps dicẽ. s. Agite tanq̄ deo rõnẽ reddituri ꝓ rebus
q̄ clauibꝰ istis recõdunt. Quarto institutionẽ q̄ cri-
stus hoc officiũ exercuit. qñ vendentes et emẽtes de
tẽplo eiecit. Uñ et ipse de se dicit. Ego sum hostiũ ꝓ

qō hostiariū designat. Postea dicit de scō ordīe. s. lectorū. De quo sex determinat. Primo nois rōnez quia dicunt a legendo. q etiā pnunciatores vocant qz pcul auditoꝝ aures coꝝ vox adimplet. Scō officium. qz ad eos ptinet pphetias et psalmos legere z eadē populis pdicare Tertio ordinandi modū in ordinatione librum diuinaꝝ lectionē ab epo accipiūt cū determinata forma verboꝝ. s. accipe et esto ⁊bi dei platoꝝ habiturus si fideliter adimpleueris partē cū his q bñ verbū dei amministrauerīt Quarto ꝓditionē. qz q ad hūc ordinē assumit debet scientia lrarū esse instructus vt distincte legat z sic possit auditoribus pdesse. Quinto institutionē. qz hoc officiū xps adimpleuit qñ legit illud esaie. spūs dñi super me. vt bñ Lu. vj. Sexto figurationē qz figuratū et nūciatū est hoc officiū in pphis. qb⁹ dr. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocē tuā. Postea determinat de tertio ordine. s. exorcistaꝝ. de qb⁹ quīq determinat. pmo nois rōnem. dicūt em exorciste quasi adiurantes. Scō officiuz. qz ad eos ptinet p exorcismos suos demones ab obsessis fugare. Und dñt mundi esse q spiritibus immūdis impant. Tertio ordinandi modū qz libꝝ exorcismoꝝ in ordinatō ne recipiunt ab episcopis cū determinata formavez boꝝ. s. Accipite et habete ptātē imponēdi manus sup energuminos z cathecuminos. Quarto institutionē qz dñs hoc officio vsus est qñ saliua oris sui tetigit aures et linguā surdi z muti. z demoniacos mītos sanauit. Quinto figuraz quia a salomone videt hic ordo ptimitus descendisse qui quendā modū exorcizandi inuenit que demones adiurati ab obsessis pellebant cordibus vnde et hoc officio mancipati exorciste apud iudeos vocati sunt. Postea determinat de quarto ordine. s. acolitorū de quo quinq determinat. Primo nominis rationem. dicunt enīz acoliti grece ceroferarij latīe quia cereos portāt ad signum leticie demonstrandū et ad figurandū veruz lumen. s. christum Secundo officium. quia ad eos ptinet luminaria portare z preparare ac subdyaconis ministrare in preparatione vrceoli vini et aque ꝓ eucharistia. Tertio ordinandi modū qz candelabrum cum cereo et vrceolum in ordinatione accipiunt. Quarto institutionē qz hoc officio xps vsus fuit cuz dixit. Ego sum lux mūdi. Quinto figuram quia huius figura precessit in veteri testamento. in his qui lucetnas candelabri continebant Postea determiat de quinto ordine. s. subdyaconoꝝ. de quibus quattuoꝝ determinat. Primo nominis rationem. dicunt em subdyaconi qz dyaconoꝝ ꝓceptis subiacent. hi figurati sunt in veteri testamēto ꝓ nathinneos ō qui bus dicit paralenesdra q erant ministri leuitaꝝ. vn de nathinnei dicunt quasi in humilitate domino seruientes quod subdyaconis conuenit qui sunt ministri leuitarum. Secūdo officium. quia calicem z patenam portant. ꝓpter quod mūdiciam habere debent vt impleant illud. mundamini q fertis vasa domini. sacerdotibus et leuitis ministrant et ornamentoꝝ altaris specialē curā bñt. Tertio ordinādi modum qz patenā et vacuū calicem accipiūt et vrceolū cum aqua et manutergiū. Quarto institutionem qz christus hoc officio vsus est qñ linteo se precinxit z mittens aquam in peluim pedes discipulorū lauit z linteo tersit. Postea determinat de sexto ordie. s. dyaconozum qui sexto loco ponitur ad perfectionē que in eis esse debet. De quibus quinq determinat Primo nominis rationem. quia de tribu leui nomē traxerunt. dicunt enim leuite. Unde primo in eis figurati fuerunt dicunt em grece dyaconi et ministri. Scō officium. quia ipsis sacerdotibus in sacramētorum dispensatione assistunt z ministrant. noui em testamenti predicandi habent officiū. Similiter em leuite qui leuo humero stolaz portant. quia labores huius vite. quā in leua portant sicut in veteri testamento. Huic ordini a moyse statutum fuit que ad tabernaculum pertinebant portare. Tertio conditionem institutionis dyaconi. Apostoli em elegerunt septē viros plenos spiritu sancto. Qñ septē solēt eē i principalibus ecclesijs qui etiā p septez angelos tuba canentes in apocalipsi significantūr, quales aūt eē debeant apostolus ad thimotheū docet. qui anteq ordinentur ꝓbari debent. vt sic ministrēt nullū crimē habentes Quarto ordinandi modū. quia in ordinatione episcopus eis manū imponit. Nam et apostoli dyaconibus quos elegerunt oratione ꝑmissa manus imposuerunt. Ponit etiam stolā supra leuū humeꝝ Accipiunt etiam dyaconi textū euangelij in ordinatione. Quinto institutionē. quia christus hoc officio post cenam vsus est qñ sacramētū sui corporis z sanguinis discipulis dispensauit. et qñ aplos dormientes ad orationem incitauit. nā ad dyaconos ptinet premonere aures ad deū habere. Postea determinat de septimo ordine. s. presbyterorū. de qulb⁹ sex determinat. Primo em nominis rationē. dicūt em ꝑsbyteri. i. seniores ꝓpter dignitatē et honorē quez acceperūt. et qz morum prudentia z maturitate cōuersationis in populo precellere debent. Dicunt em sacerdotes. vel qz sacrā dāt. vel in sacris sunt duces vel quia sanctificant. Antistites vero dicuntur quia ante alios debent stare Secundo officiū qz ad sacerdotes pertinet ad sacramentū corpis et sanguis cōficere orationes dicere. et dona dei benedicere. Tertiu ordinandi modū quia i ordinatōe eis manus inunguntur. patenam cum hostijs. calicē cū vino accipiunt. et stolā que tenet vtrunq latus qz cōtra aduersa z ꝓspera armis iusticie debēt esse induti siue muniti. Quarto figurā. qz hic ordo in filijs Aaron fuit figuratus z in. lxxij. discipulis quos christus designauit quoꝝvices ꝑsbyteri in ecclesia tenent. tamē inter apostolos vnus princeps extitit. s. Petrus cuius successor est summus pontifex qui etiam dicitur papa. i. pr patrz. Quinto cōditionem. vñ aplus ad Thimotheū ostendit qualis debeat eligi presbyter vbi ꝑsbyterū notāt epi designat. Sexto officiuz quia christus hoc officio vsus est in ara crucis qñ seipsuz obtulit. ille fuit sacerdos et hostia qñ post cenā panem et vinum in corpus et sanguinem suuz mutauit Postea dicit q solum duo ordines dicunt sacri. s. diaconatus et presbyteratus z hos solos primitiua ecclesia habuit. alios vero processu temporis ecclesia sibi constituit. ex quo patet ordinuz differentia quia q̄dā sunt sacri quidā nō. Et dicit q ordo dr quoddā sacrum per quod specialis potestas traditur ordinato. et hi ordines dicuntur sacramenta quia in eis sacramentum confertur z significatur. scilicet gratia. ex quo patet ordinum quedam conuenientia. qz em in omnibus huiusmodi gradib⁹ traditur aliqua potestas spiritualis. ideo nomen ordinis omnibus cōuenit. quia etiam in omnibus confertur et significat sacramentum. ideo omnes dicūtur sacri. Postea dicit q quedam sunt nomina que non ordinem sed dignitatem vel officium nominant sicut episcopi pontifices patriarche et archiepiscopi et metropolitani Episcopus enim aut pontifex est. quia habet alijs intendere et principari quia episcopus dicitur a scopin grece quod latine intendere dicitur vnde etiam episcopi grece dicuntur latine speculatores. Nā speculator prepositus in ecclesia dicitur in eo q speculari debet mores et vitam populoruz infra se positorum Pontifex est princeps sacerdotum quasi via sequentium. ipse em summus sacerdos nuncupat. eo

q̄ sacerdotes et leuitas efficit. Deinde dicit q̄ ordo episcoporum quadripartitus est. scz in patriarchis. archiepiscopis. metropolitanis ⁊ ep̄is. Patriarcha grece summus patrum interpretatur. qr primuz. id est apostolicum tenet locuz vt Romanus Anthiocenus Alexandrinus. et sic de alijs. Archiepiscopus vero summus est episcoporū. Et dicit ab archos qd̄ est princeps. Metropolitanus dicit a mensura ciuitatum quibus p̄eminet. Ibi nota q̄ archiep̄orū primates supius significasse videt ⁊ metropolitanoruz noīe quos nūc archiep̄i dicimus Scd̄a ꝓpositio est hec. Que sunt istoꝝ ordinū officia clare patet ex iaz p̄dictorū sentētia. Hec patet ex p̄missis vt ip̄amet exprimit ꝓpositio. Tertia ꝓpositio est hec. Ministri xp̄i maiores qui precellunt ordinis dignitate etiam precellere debent vite sanctitate Cuius rationem asserit vt plebs eis commissa eoruz imitatione semper proficiat Addit etiam hinc vnde dicitur missa. quia in ea mittitur hostia cuius eommemoratō fit in sacrificio. quia missus celestis venit ad consecrandum eā Et tm̄ in speciali.

De ordinatis ab hereticis. a

DI. XXV

Solet etiā q̄ri si heretici ab ecclesia p̄scisi et dānati possint tradere sacros ordines. ⁊ si ab eis ordīati redeuntes ad ecclesie vnitatē debeant reordinari? Hanc questionē ꝑplexā ac pene insolubilē faciunt doctoꝝ verba q̄ plurimū dissentire vident. Uident em̄ q̄dā tradere hereticos sacros ordines dare nō posse nec illos qui ab eis ordinant̄ vident̄ gratiam recipe. Dicit em̄ Innocen. arrianoꝝ clericos nō videri suscipiendos cum sacerdotij vel ministerij alicuius dignitate. quibus solum baptisma ratuz esse ꝑmittit. qd̄ in nomine patris et filij et spiritussancti ꝑcipit̄. Dicit etiam eos nō posse dare spiritumsanctum quem amiserūt. ⁊ ordinatos ab hereticis caput habere vulneratum. et eum qui honorem amisit honorē dare nō posse. nec illum aliquid accepisse. quoniā in dante nihil erat qd̄ ille posset accipere. Tradit etiā venientibus ab hereticis per manus impositionem laicam tm̄ tribuendam communionem. nec ex his aliquē clericatus honorem vel exiguum surrogare. Grego. etiam dicit sacrilegaz esse arrianorum consecrationem cum ex eorum manu communio percipitur. Ciprianus etiā dicit. Omnia quecunq̄ faciunt heretici carnalia et inania ⁊ sacrilega esse. et eorum altaria falsa. et illicita sacerdotia ⁊ sacrificia sacrilega. qui more symiarum que cuz homines non sint. formā imitant̄ humanam vultum ecclesie catholice ⁊ autoritatem sibi vendicant. cum ipsi in ecclesia non sint et cum sint sacrilegi. sacerdotium amministrant ⁊ altare ponunt. Cum nec sacrificari oblatio illic possit. vbi spiritussanct⁹ nō sit. nec cuiq̄ dominus per eius preces et orationes ꝓsit. qui dominuz ip̄m volauit

Greg⁹. in li. iiij. dialogo.

Cip̄an⁹ martyr ī epl̄a cōtra hereti.

Hieronym⁹ quoq̄ asserit omnia que offeruntur ab hereticis contaminata esse in conspectu domini. quia licet sancta videātur specie sui. tamen quia cōtacta sunt ab illo qui pollutus est. poluunt̄ omnia. Idē Odit deus sacrificia hereticorū ⁊ a se ꝓijcit. ⁊ quotiens in nomine eius congregati fuerint. detestat̄ fetorem eorum et claudit nares suas. Idez. Illi offerunt panē sacrilegium ⁊c̄. Leo etiam testatur extra ecclesiam nec rata esse sacerdotia nec vera eē sacrificia. Idem etiam dicit. Per crudelissimam vesaniam in alexandrina sede. omnē sacramentorū lumen extinctum. Intercepta est sacrificij oblatio. defecit chrismatis sanctificatio. et patricidalib⁹ manibus impiorum. omnia se subtraxere mysteria. His alijsq̄ testimonijs astrui videntur sacramenta ecclesiastica precipue corporis et sanguinis. ordinationis et confirmationis per hereticos non posse ministrari.

Hieronym⁹ sup aggeuz.

Idem super amos.

Id̄ sup osee

Leo ad anatholiū cōstātinopolitanum ep̄m.

Autoritates ponit que vidētur p̄missis obuiare. b

Econtra autez alii sentire videntur q̄ ab hereticis etiam precisis. sacri ordines sicut et baptismus tradi valeant. nec ab hereticis redeūtes: qui illic ordinati sunt et baptizati. iterum ordinandi sunt. sicut nec baptizandi. Und̄ Augusti. De hereticis etiaz damnatis quod quidā dicuut baptisma quod accepit non amittit qui recedit ab ecclesia. ius dandi quod accepit amittit. multis modis apparet inaniter dici. Primo quia nulla ostenditur causa cur ille q̄ illud baptisma amittere non potest: ius dandi possit amittere. Utrunq̄ em̄ sacramentum est. ⁊ quadam consecratiōe vtrunq̄ homini datur. illud cum baptizatur. et illud cum ordinat̄. Jō nō licet in catholica ecclesia vtrunq̄ iterari. Nam si qñ ex ipsa ꝑte venientes etiam p̄positi pro bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt. et si visum est opus esse vt eadem officia gererent que agebant. non sunt rursus ordinādi. Sed sicut bap-

Aug⁹. in li. cōtra epl̄am ad parmenianum.

tiſmus in eis. ita in eis manſit ordinatō integra. qz in p̄ciſione fuerat viciuz quod in vnitate pacis eſt correctum. non in ſacramentis. que vbicunqz ſunt: ipa ſunt Et cū ipſi expedire videtur eccleſie vt p̄poſiti eorum venientes ad catholicam ſocietatē honores ſuos ibi nō amminiſtrent. nō eis tamen ipa ordinationis ſacramenta detrahunt. ſed ſup eos manent. Jdeoqz nō eis manus imponitur. ne non homini. ſed ipt ſacramento fiat iniuria. Sicut autem i baptiſmo eſt ius quod per coſ dari poſſit. ſic in ordinatione ius dandi eſt. vtrunqz q̄dē ad p̄niciē ſuā. Sz aliud ē nō hr̄e. aliud p̄nicioſe hr̄e. aliud ſalubr̄iť hr̄e. Jdē. De his q̄ ab eccleſie vnitate ſepati ſunt. nulla tā q̄ ſtio eſt. q̄n habeāt ꝛ dare poſſint. ꝑ p̄nicio ſe habent p̄nicioſeqz dant. qz extra vinculum pacis ſunt. neutri ſacramento facien/da eſt iniuria. Sicut non recte habet q̄ ab vnitate recedit. ſed tamen habet. et ideo recedenti non redditur. Sicut etiam non recte dat qui ab vnitate recedit. et tamē dat et ideo qui ab eo accipit. veniēti ad vnitatem nō iteratur. Jdem. Aliud eſt nō habere aliquid. aliud eſt nō iure habere. ꝛ illi cite vſurpare. Non ergo ideo non ſunt ſacramenta chriſti et eccleſie quia eis illicite vtantur. non modo heretici ſed etiam omnes impij. ſed illi corrigendi ſunt ꝛ puniēdi. illa autē ſunt agnoſcēda ꝛ veneranda.

Jtem Greg. Nō dicitis vt qui ordinatuſ eſt iterum ordineť valde ridiculoſum eſt. Greg. Joh. rauenēſi epiſcopo. Ut enim baptizatus ſemel iteruz baptizari non debet. ita qui conſecratus eſt ſemel in eodem ordine non valet iterum cōſecrari. His alijſqz autoritatib⁹ videť aſſeri in omnibus impijs. etiam in hereticis p̄ciſis et damnatis. chriſti ſacramenta permanere cū iure dandi. poſſunt eē dare. ſed pernicioſe. et quibus dederint. non ſunt iterū ordinandi. Que p̄miſſis ex oppoſito obuiare videntur.

Determinatio p̄miſſe cōtradictionis autoritatum. C

Hec autem quidā ita determinant. Dicunt enim hereticos accepta ſacerdotali vel epiſcopali vnctione ab eccl̄ia recedētes. baptiſmi quidē dādi ius retinere. ſed non habere facultatem tribuendi ſacros ordines vel conſecrandi dominicum corp⁹. poſtq̄ p̄ciſi et damnati ſunt ab eccleſia. Sicut degradatus epiſcopus nō habet poteſtatē largiēdi ſacros ordines. facultatē tñ baptizandi non amiſit Nō ꝙo Aug. ait. intelligūt dictū de hereticis qui non ſententia eccleſie ſed p̄ua ſta te ſenſus ſui a fidei veritate ac doctrine vnitate diuiſi ſunt. Qui licet tales ſint: ius tamen ordinandi ꝛ conſecrandi habent. ꝛ qui ab eis ordinanť ante manifeſtam p̄ciſionem. etiā ſi cum eis apte exierint. ꝛ ſententia eccleſie damnati fuerint. tamē ſi re/dierint iterum ordinandi non ſunt. Et vbicunqz legiť ō ordinatis ab hereticis q̄ ſeruatis eis ordinibus miniſtrare valcāt: vel iterum ordinādi nō ſint. de huiuſmodi accipiendū dicunt. Nam poſtq̄ p̄ciſi fuerint ꝛ damnati iudicio eccleſie. ius ordinādi ꝛ conſecrandi eis detractū aſſerunt. vt degradatis vel excommunicatis. Alij vero dicunt ſacramenta ab hereticis et p̄ciſis ſm formaz eccleſie celebrata. vera eē et rata. quia recedentes ab eccleſia ius dādi et conſecrandi non perdiderunt. et qui ſic ab hereticis ordinanť. cum redeunt iterum ordinandi non ſunt. Que vero ab hereticis aliterqz in eccleſia fiunt. falſa ſunt ꝛ inania. et qui a talibus ordinari videntur non munus ſed vulnus accipiunt. Et ſm hanc differentiam varie de his loquūtur doctores. Quidā ꝙo dicunt eadem ſacramenta ab hereticis p̄ciſis poſſe celebrari que a catolicis. ſi ab illis forma eccleſie ſeruetur. et ab eis celebrata vera eſſe et rata: q̄tum ad ſe. quantum vero ad effectū. falſa eſſe et inania. Et in his qui male tractāt et in his qui male ſuſcipiunt. ideo irrita et falſa. qz quod p̄mittunt et conferre credunt. nō tribuunt. Damnāda etiā dicunť qu a illicite dantibus vel accipientib⁹ ſūt in iudicium Polluta etiam dicuntur non q̄tum ad ſe. ſed propter indignam hereticorum tractationem. Jdeo Grego. cōmunionem arrij vocat execrationem. ꝛ innocentius bonoſij ordinationem. damnationem. non q̄ ita in ſe ſint. ſed quia male dātes vel accipientes tales facit. Sicut etiaz Hiero. Sacrificia eorum panem luct⁹ vocat. nō q̄tum ad ſe. ſed q̄tum ad effectum Alitoꝛ ſnia. Hieron. ſuper Oſee.

Nonnulli vero tradunt illos hereticos qui in eccleſia ordinati ſunt. ius ordinādi et conſecrandi etiam cum ſeperati fuerint habere. Qui vero in ſciſmate vl̄ hereſi poſiti ab eis ordinati et inuncti fuerunt. illo iure carent. Jdeoqz cum ordinare volunt vulnus potius infigunt quam gratiam cōferunt.

De symonia vnde dicitur. ⁊ q̄d sit. d

De symoniacis vo non est ambigendū quin sint heretici. q̄ tñ ante sniam degradationis et ordināt ⁊ cō secrant Et licet symoniaci ꝓprie dicantur qui instar symonis magi impciabilez gratiam precio conducere volunt. et qui ꝓ ministerio sacro precium recipiunt in modū gyezi Gyezite vocandi sunt. omnes tamē et dantes ⁊ accipientes simoniaci dicūtur et vtriq; eadem sententia ꝑcellunt̄.

De his qui scienter a symoniacis ordinantur. e

Differt tamē inter eos q̄ ordināt̄ a symoniacis scienter. ⁊ eos qui ignoranter. Qui em̄ scienter a symoniacis se ꝑmiserint consecrari. imo execrari. eoꝝ consecratio omnino irrita est. Qui vero ordinant̄ a symoniacis quos cū ordinātur nesciunt esse symoniacos. qui ⁊ tunc ꝓ catholicis habent̄. eorum ordinatio misericorditer sustinetur.

De his qui dicunt se emere corporalia non spiritualia. f

Si vo aliqui obiecerint se non consecratōnes emere. sed res ip̄as que ex consecratione ꝓueniunt. penitus desipere probantur Nam quisq; hoꝝ alterū vēdit sine quo alterū nō habet̄. neutrum vendere derelinquit.

Distinctio symoniacoꝝ. g

Simoniace aūt heresis tripartita est distinctio. Alij em̄ simoniace a simoniacis ordinant̄. Alij symoniace a non symoniacis. Alij nō symoniace a symoniacis. Unde Nicolaꝰ papa. Statuimus decretum d̄ symoniaca tripartita heresi. i. d̄ symoniacis symoniace ordinantibus vel ordinatis. ⁊ de symoniacis simoniace a non symoniacis. ⁊ de symoniacis non symoniace a symoniacis Symoniaci simoniace ordinati vel ordinatores ſm canones a proprio gradu decidant Simoniaci etiam symoniace a nō symoniacis ordinati. similiter ab officio remoueantur. Symoniacos vero nō symoniace a symoniacis ordinatos. misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio ꝑmittimus ꝑmanere. Quod intelligendum est de his qui ordinant̄ a symoniacis ignorātes eos esse symoniacos. hos facit symoniacos nō reatus criminis. ſ ordinatio symoniaci.

Nicolaꝰ pa.

Alexander papa de his qui violenter a symoniacis vel ab hereticis ordinantur. h

Similiter cū decernit alexander papa symoniacos omnino dānandos ac deponendos. subintelligendum est nisi violenter q̄s attractus fuerit De his em̄ et a q̄buslibet heretcis violēter ordinatis dicit Innocen. q̄ possūt habere aliquē colorē excusatiōis si statim discedunt ab eis. et pessimo eorum concilia/bulo renunciant.

De etate ordinandoꝝ ita decreuit Nicolaus papa. i

Sacri inquit canones sanxerunt vt subdyaconꝰ nō ordinet̄ añ. xiiij. annos. nec dyaconꝰ añ. xxv. nec p̄sbyter añ. xxx. Deinde si dignus fuerit ad ep̄atū eligi pōt. qd̄ nos etiā pari mō ſuare iubemꝰ. Itē Fabianꝰ. Si q̄s. xxx. etatis ñ impleuerit annos. nullo mō p̄sbyter ordietur et si valde sit dignꝰ. qꝛ et ip̄e dñs. xxx. annoꝝ baptizatus est. et sic cepit docere.

Fabianꝰ.

Ista est distinctio. xxv. huiꝰ quarti libri. In qua magister postq̄ superius determinauit de sacr̄o ordinis. Nūc ꝯñr de hoc sacr̄m conferētibus et suscipientibus determinat. Et tria fac̄ Primo em̄ inquirit an heretici sacr̄m ordinis p̄nt cōferre seu dare. Scd̄o oñdit symoniacos fore q̄ dant pecuniam ꝓ ordinibus et etiam qui aliquid ꝓ ordinibus presumunt accipe. Tertio quomodo ignorāter ordinatū a symoniaco debeamus misericordit̄ tollerare. Primū facit vsq; ibi. de symoniacis vo. Secūdū vsq; ibi. Differt tñ inter eos. Tertium vsq; ad fi. dis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū prima est hec. Aliq̄ dicūt q̄ sacr̄a ab hereticis ſm formā eccl̄ie celebrata sint vera ⁊ rata. Alij aūt q̄ sint falsa ⁊ reprobata. Hanc mgr̄ insinuans querit an heretici ab ecclesia p̄scisi p̄nt sacros ordines conferre. Et vtrū ordinati ab eis dñt reordinari. Et dicit hanc questionē esse difficilem ⁊ ꝑplexam. ꝓpter diuersitatem doctoꝝ opinātiū circa eaz Quidā em̄ dicūt hereticos nō posse ordinare ⁊ ordinatos ab eis nō esse in suis ordinibus suscipiendos sed tm̄ ad laicā communionem. Greg. dicit arrianorum consecrationez sacrilegam esse. Ciprianus dicit sacr̄a hereticoꝝ inania ⁊ sacrilega esse. Hiero. dicit que offeruntur ab hereticis contaminata esse et deo odibilia. Leo papa dicit non esse rata sacrificia ex-

tra eccl'iam nec vera. Postea ponit ꝓtrariã opinionꝫ dicentiũ ab hereticis ordines tradi posse ꝛ ordiatos ab eis nõ esse itez ordinãdos. qz maxime Aug⁹. dicere videt sicut ius habet baptizandi ita etiã ꝛ ordinandi. sed heretici tale ius habent ad sui ꝓniciẽ. catholici ꝛo ad salutẽ. Greg⁹. dicit ordinatũ semel nũ ꝙ debere reordinari. Postea circa hanc dubitatiõꝫ tangit diuersam opinionez. Quidã em dicunt hereticos ab eccl'a ꝓscisos baptizandi ius habere nõ aũt ordinandi. ꝛ autoritates q̃ in cõtrariũ sunt dñt intelligi de hereticis q̃ ꝑm sniam eccl'ie sunt ab eccl'a ꝓscisi. tales em ius habent baptizandi. Alij ꝛo dicũtꝙ sacr'a ab hereticis ꝓscisis collata si ꝑm formã eccl'esie ꝓferanẽ vera esse et rata. Alij ꝛo nequaq̃. ꝛ ꝑm hanc diam varie de his doctores loquũtur. Alij aũt dicunt sacr'a ab his collata vera esse in se si forma eccl'esie seruet. falsa esse et inania quo ad salutis effectum. damnanda esse dicuntur hereticorum sacramenta. qz ꝓstantibus ꝛ accipientib⁹ sunt in iudiciũ. ꝛ ꝑm hoc ꝓñt intelligi vt dicunt autoritates supradicte. Alij ꝛo dicunt hereticos in eccl'ia ordinatos ius ordinãdi habere. eos ꝛo q̃ in heresi nequaq̃. Postea dicit simoniacos esse hereticos ꝛ añ degradationez ordines ꝓferre posse. Scõa ꝓpositio ẽ hec. Pro collatione sacroꝝ ordinũ dantes ꝛ accipientes pecuniam simoniaci dicunt. et ꝓ tali delicto ambo eadem pena puniunt. Hanc magister insinuans dicit qꝫ symoniaci ꝓprie dicunt emptores a symone mago denominati. vẽdentes gyesite sic dicti a seruo elizei. tñ largo noie vtriq; dicunt simoniaci. Tertia ꝓpositõ est hec. Qui ignoranter a simoniacis ordinant iporum fuitum misericorditer tollerat. Hanc mgr ponens dicit qꝫ ordinati a simoniacis scienter ꝓsecratõnem irritã bñt. Qui ꝛo sunt ordinati ignoranter possunt misericorditer in ordine sustineri. Et qz posset aliquis dicere qꝫ nõ emit spirituale vt ꝓsecrationem sed tpale emit spirituali annexũ vt res ipas q̃ ex ꝓsecratione ꝓueniunt. et sic non est symoniacus. Ideo hoc remouet hic dicens qꝫ qñ aliqua duo sunt cõiuncta nõ vnũ sine alio põt emi vel vendi. Postea ponit triplicem distin. simoniace hereſis dicens. qꝫ quidã simoniaci simoniace a simoniacis ordinant. Quidã em simoniaci simoniace a nõ simoniacis ordinãtur: et vtq; istoꝝ sic ordinatoꝝ ꝓprium gradũ pdit Tertij ꝛo q̃ nõ symoniace a symoniacis ordinant pñt misericorditer tolleraꝛi dũmõ ignorant eos q̃ ordinãt simoniacos esse. Addit etiã qꝫ cũ ꝺr ordinatos ab hereticis vel simoniacis esse damnandos est intelligendum nisi aliquis violenter ab eis ordinaret. Vltimo determinat de suscipientibus ordines q̃tũ ad etatẽ dicens. qꝫ subdyaconus ante decimumquartum annum. dyaconus ante. xxv. annum ꝓsbyter añ. xxx annum ordinari non debent. Et tm in speciali.

De sacramento coniugij cuius institutio et causa ostendit. a

D. XXVI

Quẽm alia sacramenta post peccatum et ꝓpter pctm̃ exordiũ sumpserunt. matrimonij sacrãmtũ etiã añ pctm̃ legit̃ institutũ a dño. nõ tñ ad remedium sed ad officium. Refert em̃ scriptura geñ. in adam misso sopore. atq; vna de costis eius sumpta. ꝛ exinde mulier formata. virũ in spũ intelligẽtẽ ad quẽ vsum mulier facta esset. post extasim ꝓhetice dixisse. Hoc nũc os ex ossibus meis et caro ꝺ carne mea. ꝓpter hoc relinquet hõ patrem et matrez ꝛ adherebit vxori sue. et erunt duo in carne vna.

De duplici institutiõe coniugij. b

Coniugij aũt institutio duplex est. vna añ pctm̃ ad officiũ facta est in paradiso vbi esset thorus immaculatus ꝛ nuptie honorabiles. ex q̃b⁹ sine ardore ꝯcipent. sine dolore perent. altera ꝓ pctm̃ ad remediũ facta extra paradisũ. ꝓpt illicitũ motũ deuitandũ. ꝓma vt natura multiplicaret. Scõa vt natura excipet ꝛ viciũ cohiberet. Mã ꝛ añ pctm̃ dixit ds Crescite ꝛ multiplicami. ꝛ post pctm̃ oib⁹ pene hoibus ꝑ diluuiũ cõsumptis. Qꝫ ꝛo añ pctm̃ institutũ fuerit coniugiũ ad officiuz post pctm̃ ꝛo ad remediũ ꝯcessiuz Aug. testat dicẽs. Nõ sanis est ad officiũ. egrotis est ad remediũ Infirmitas em̃ incõtinẽtie q̃ est in carne ꝑ pctm̃ mortua. ne cadat i ruinã flagitioꝝ. excipit honestate nuptiarũ. Si ꝛo nõ peccassent ꝓmi hoies. sine carnis incentiuo ac feruore libidinis ipi ac successores eoꝝ ꝓueniret. Et sic remunerabile ẽ aliqd̃ bonũ op⁹. sic coitus eoꝝ bon⁹ eet et remunerabil̃. Quia ꝛo ꝓpt pctm̃ letat cõcupiscentie. lex membris nris inhesit. sine q̃ carnalis nõ fit cõmixtio. reꝓhẽsibilis est ꝛ mal⁹ coit⁹. nisi excusẽt ꝑ bona cõiugij.

Aug. super geñ. iu li. de nuptijs ꝛ cõcupiscentia.

Quando ꝑm preceptum. quando ꝑm indulgentiam contractum sit coniugium. c

Prima istitutõ habuit ꝓceptũ. Scõa idulgẽtiã. didicim⁹ ei ab aplo hũano generi ꝓpt vitãdã fornicatoꝝ indultũ eẽ ꝯiugiũ. Indulgẽtia ꝛo qz melior nõ eligit remediũ hz nõ ꝓmiũ. a q̃ si q̃s declinauerit. meret̃ exitiale iudiciuz. Nõ ꝑm indulgẽtiã ꝓcedit: volũtariũ est nõ necessariũ. alioq̃n trãsgressor esset q̃ illud nõ faceret Et ꝓt sane intelligi illud sb̃ ꝓcepto dictũ hoib⁹ ꝓmis añ pctm̃. crescite ꝛ multiplicamini. Quo etiã post pctm̃ tenebãt vsq; quo est facta multiplicatõ. postq̃z ꝑm indulgentiã mrimonij ꝯctus fuit. Ita etiaz ꝑ diluuiũ q̃ vniuersũ pene hũanũ genus deletũ ẽ. ꝑm ꝓceptũ dictũ est filijs noe. crescite ꝛ multiplica. Multiplicato ꝛo hoie ꝑm indulgẽtiã ꝯctũ ẽ. nõ ꝑm imperiũ.

Quibus modis accipiatur indulgentia. d

Indulgentia autē diuersis modis accipit̄. s. ꝑ concessiōe pro remissione. ꝑ ꝑmissione. Et est permissio i nouo testamento de minoribus bonis ⁊ d̄ minoribus malis. De minoribus bonis ē ꝯiugium quod non meretur palmam. sed est in remediū. De minoribus malis. i. de venialibus est coitus qui fit causa incontinentie. Illud. s. coniugium indulget̄. i. cōcedit̄. Illud ṽo. i. coitus talis ꝑmittit̄. id est tollerat̄ ita ꝙ nō ꝓhibet̄.

Qd̄ nuptie sint bone. e

Fuerunt autez nō nulli heretici nuptias detestantes qui taciani appellati sunt. hi nuptias omnino dānant. ac pares fornicationibus alijsq; corruptionibus faciunt. nec recipiunt in suorum numero: cōiugio vtentem marem vel feminā. Q̄ aūt res bona sit coniugium nō modo ex eo ꝓbatur ꝙ dominus legit̄ coniugium instituisse inter primos parentes. sed etiam ꝙ in canagalilee nuptijs interfuit xp̄s. easq; miraculo commēdauit. aqua in vinum conuersa. Qui etiam postea virum dimittere vxorem ꝓhibuit. nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait. Virgo nō peccat si nubat. Constat ergo rē bonam esse matrimonium. alioquin nō esset sacr̄m. Sacramentū em̄ sacꝝ signū ē.

Cuius rei sacramentum sit coniugium. f

Cum ergo cōiugium sacramentum sit. ⁊ sacrū signum est. ⁊ sacre rei. s. coniunctionis christi et ecclesie sicut ait apostolus. Scriptum est inquit. Relinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊ adherebit vxori sue. ⁊ erunt duo i carne vna Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico. in christo et in ecclesia Ut em̄ inter coniuges coniunctio est ꝟm consensuz animorum et ꝟm permixtionem corporuz sic ecclesia christo copulat̄ voluntate ⁊ natura. quia idem vult cum eo. ⁊ ip̄e formaz sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter et corporaliter. i. charitate ac cōformitate nature. Huius vtriusq; copule. figura est in cōiugio. Consensus enim coniugum copulam spiritualem christi et ecclesie que fit ꝑ charitatem significat. Commixtio vero sexuum. illam significat que fit per nature conformitatem.

Qualiter intelligēdum sit illud mulier illa non pertinet ad matrimonium cum qua non est cōmixtio sexuum. g

Inde est ꝙ quidaz doctorum dixerunt. illam mulierem nō ꝑtiuere ad matrimonium. que non experit̄ carnalem copulam. Ait em̄ Aug. Nō dubium est illam mulierē non ꝑtinere ad matrimonium. cū qua docetur nō fuisse commixtio sexus. Item leo papa. Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta vt preter commixtionem sexuū non habeat in se christi et ecclesie sacramentuz. non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimoniuz. in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium. Item Augus. Nō est perfectum coniugium sine commixtione sexuum. Hoc si ꝟm supficiem verboruz quis acceperit. inducitur in errorem tm̄. vt dicat sine carnali copula non posse contrahi matrimonium. et inter mariam et ioseph nō fuisse coniugium vel nō fuisse ꝑfectum. quod nephas est sentire. Tanto em̄ sanctius fuit atq; perfectius. q̄to a carnali opere immunius. Sed superius posita ea ratione dicta intelligendum est. non q̄n ꝑtineat mulier illa ad matrimonium cum qua nō est permixtio sexuum. sed non pertinet ad matrimonium qd̄ expressam ⁊ plenam teneat figuram cōiunctionis christi ⁊ ecclesie. Figurat enim illam vnionem christi et ecclesie que est in charitate. Sed non illam que est in nature conformitate. Est ergo et in illo matrimonio typus coniunctionis christi et ecclesie. sed illius tm̄ qua ecclesia christo charitate vnitur. non illi⁹ qua per susceptionem carnis capiti membra vniuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium. quia vt ait Augusti. In nuptijs plus valet sanctitas sacramenti. q̄ fecunditas ventris. Est etiam coniugium signum spiritualis coniunctionis et dilectionis animorum qua inter se coninges vniri debent. Unde apostolus ait. Viri diligite vxores vestras vt corpora vestra. ad ephe: 5 Cap:

Augusti.

Leo pa.

Aug. in li. d̄ soliloquijs.

Aug. in li. d̄ bono coniugali.

Ista est distinctio. xxvj. huiꝰ ārti

culi. In qua magister postꝙ superius determinauit de sacro ordinis. qđ ptinet ad spiritualē ecclesie mltiplicationē. Hic determinat de matrimonio qđ ptinet ad eius multiplicationē naturalem. Et diuidit hic tractatus in quinqꝫ ptes. In prima determinat de matrimonio in se In scđa de eius causa efficiēte. In tertia de eius fine. In quarta de eius bonis. In quinta de eius causis materialibus. s. psonis cōtrahentibus. Prima ps durat a principio distin. istius vsqꝫ ad. xxvij. dis. que incipit. Post hec aduertēdū. Scđa vsqꝫ ad finē. xxx. dis. quasi vbi dicit. Expōsito que sit efficiens. Tertia vsqꝫ ad. xxxj. dis. que incipit. Post hec de bonis coniugij. Quarta ab inde vsqꝫ ad. xxxiij. dis. que incipit. Nūc supest attendere. Quinta vsqꝫ ad. xliij. distin. que incipit. Postremo de conditione resurrectionis. In pñti disti. tria facit. Primo tps et locū institutionis hui⁹ sacri demōstrat. Scđo matrimoniū cōdemnantes reprobat. Tertio eius mysticā significationē recitat. Primus vsqꝫ ibi. Fuerūt nōnulli heretici. Scđs vsqꝫ ibi. Cuz ergo ꝓiugium. Tertiū vsqꝫ ad finē disti. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quaꝝ prima est hec. Coniugij sacr⁹ fuit in padiso aīa pec catū solū ad officiū ꝓmo institutū nūc secūdario i remedium. Hāc mgister insinuās ꝓponit ꝓmo hoc sacramentū aīa pctm institutū fuisse qñ adā dixit. hoc nūc os ex ossib⁹ meis. ⁊ nihilomin⁹ p⁹ pctm̄ istitutū ⁊ sic duplex est eius institutio. Differt aūt prima a secūda qꝛ ꝓma facta est in padiso. scđa extra padisum Itē ꝓma facta est ad officiū nature multiplicāde. secunda ad remediū concupiscentie. Item prima fuit in ꝓceptū necessitatis. Secūda fuit voluntaria a tpe multiplicati generis humani. ⁊ est accipienda sm̄ indulgentiā. qñqꝫ p remissione. qñqꝫ p cōcessione. qñqꝫ p ꝓmissione Hic aūt p permissione accipit. ꝓmittitur aūt cōiugiū nō quasi malū sed quasi minus bonum. Secunda ꝓpositio est hec. Heretici dicti tractantes in hoc pniciose errant qꝫ nuptias cōdēnant. Hāc magister ponens cōdemnat errorē damnantiū ⁊ detestantium nuptias. ostendēs qꝫ bona res sit matrimonium p hoc qꝫ xp̄us interfuit nuptijs. ⁊ precepit vxorē a viro nō dimitti. Vñ ap̄ls ad Eph. ait. Viri diligite vxores vestras sicut ꝓpria corpa vra. Tertia ꝓpositio est hec. Electorum ecclesia non solū iūgitur christo spiritualiter sed etiā vere et corporaliter Hanc magister insinuans dicit qꝫ matrimoniū est signum coniunctionis xp̄i et ecclesie in cōformitate nature et signuz vnionis in charitate. Que duo matrimonium carnali copula consumatū pfecte significāt Est tñ pfectum mr̄imonium in quo est cōsensus aiorum sine carnali copula. Deficit tñ ab hac pfecta significatione. licet quedaz autoritates videnť dicere tale nō fore verum et pfectum mr̄imonium. Matrimonium em̄ tale. s. vbi est tm̄ cōsensus aioꝝ ē signū dilectionis. qua ꝓiuges inter se vniri debent. Aug. em̄ dicit. Plus valet sanctitas sacramenti qꝫ fecunditas ventris. Et tm̄ in speciali.

Que sunt consideranda in coniugio. a

DI. XXVII

Post hec aduertendū est quid sit cōiugiū. ⁊ que sit efficiens causa coniugij. ⁊ causa ꝓpter quā cōtrahi debeat. ⁊ que sint bona coniugij. ⁊ quō p ea excusef coitus carnalis. que sint legitime ꝑsone ad mr̄imonium. Sunt et alia plura in matrimonio cōsideranda q̄ sub cōpendio pstringemus.

Quid sit coniugium. b

Sunt ergo nuptie vel matrimoniū viri mulieris qꝫ cōiunctio maritalis inter legitimas psonas individuam vite cōsuetudinem retinens. Ad in diuiduā cōsuetudinem vite ptinet qꝫ absqꝫ psensu alterius neuter cōtinentiā pfiteri pōt vel orationi vacare. ⁊ qꝫ inť eos duz viuūt vinculū coniugale pmanet vt alij se copulare nō liceat. et vt inuicē alter alteri exhibeat quod quisqꝫ sibi. Hac autem descriptione: legitimoꝝ ⁊ fidelium tm̄ matrimonium includitur.

De consensu q̄ efficit cōiugiū. c

Efficiens autē causa matrimonij est consensus. nō quilibz. sz p verba expssus. nec de futuro. sed ō pñti Si em̄ consentiunt in futurū dicētes. Accipiam te in virū. et ego te in vxorem. nō est iste consensus efficax matrimonij. Item si consentiant mente et nō exprimant verbis vel alijs certis signis. nec talis consensus efficit matrimoniū Si aūt verbis explicāt qđ tamen corde nō volūt si non sit coactio ibi vel dolus. obligatio illa verboꝝ quib⁹ ꝑsentiunt dicētes. accipio te in virū. ⁊ ego te in vxorem. matrimoniū facit.

Autoritatibus ꝓbat qꝫ solus consensus facit matrimoniū. d

Qꝫ autē consensus matrimoniuz faciat subditis ꝓbatur testimonijs. Ait em̄ Isidorus. Consensus fac matrimoniū. Item Nicolaus papa. Sufficiat solus ꝑm leges eoꝝ consensus. de quoꝝ cōiunctionibus agit Quis solus si forte in nuptijs defuerit. cetera etiā cū ipso coitu celebrata frustrant Itē Joh. chrisosto. Matrimoniū quidē nō facit coitus sed voluntas. et ideo nō soluit illud sepatio corporis. Item Ambrosius. Nō deflo ratio virginitatis facit coniugium. sed pactio coniugalis. Ex his apparet qꝫ cōsensus. id est pactio coniugalis matrimoniuz facit. et ex tunc coniugium est. etiam si nō ꝓcessit vel secuta est copula carnalis.

Nicolaus papa.

Joh. Chrisost. sup math.

Ambrosi.

N

Qñ incipiat esse coniugiũ. e

Qz enim ab ipsa de

sponsatione in qua pactio coniugalis exp̃ mitur cõiuges sint. sanctoꝝ testimonia p̃ bant. Ait em̃ Amb. Cum iniciat cõiugiũ cõiugij nomen ascisciť. cũ coniungiť viro cõiugium est. nõ cũ viri admixtiõe cogno scitur. Item Isidorus. Coniuges verius appellanť a prima desponsatiõis fide. q̃ uis adhuc inter eos ignoreť cõiugalis cõ cubitus. Itẽ Aug. Coniunx vocať ex pri ma desponsatõnis fide quã cõcubitu non coguerat. nec fuerat agnituꝰ. nec pierat. nec mendax manserat cõiugis appellatio vbi non fuerat nec futura erat carnis vlla commixtio. ꝓpterq̃ fidele cõiugium: am bo parentes xp̃i vocari meruerunt. nõ so lum illa mater. sed etiam ille pater eius. si cut coniunx matris eius. vtrunq; tñ mẽte nõ carne. Ex his euidenter insinuať q; ex tpe quo intercedit cõsensus voluntariꝰ ac maritalis qui solus ꝓiugiũ facit. veri cõiu ges sunt sponsus et sponsa.

Amb. ili. ō virginibus.

Isidorus in li. etbimo.

Aug. in li. ō bono ꝓiugij

Scõm quosdam nõ est coniugiũ ante carnalem copulã: sed sponsi et sponse sunt. f

Quidã tamen asse

runt verũ cõiugiũ nõ cõtrahi ante tradu ctionẽ et carnalem copulã. nec veri coniu ges esse aliquos anteq; intercedat commi xtio sexus. sed a prima fide desponsatiõis vir sponsus. et mulier sponsa est non con iunx. Sponsos aũt et sponsas ꝓiuges fre quenter apellari dicunt. nõ qz sint. sed q̃a futuri sunt. cuius rei sponsionez inuicẽ fe cerunt. et ꝓm hoc verba p̃missarũ autori/ tatum intelligenda forte tradunt.

Qua ratione vtunť. g

Qz vero inter spõ=

sam et coniugem plurimum inter sit. ex eo astruunt. qz licet sponse ante carnalem co pulam incõsulto vel nolente sponso mona sterium eligere. quo facto. sponso etiã licz aliam ducere. Cõiugatus ꝙo vel cõiuga/ ta nec continentiã nisi ex cõmuni consensu seruare. valet. nec monasteriũ petere. nisi vterq; cõtinentiaz ꝓiter profiteatur. Qz ꝙo liceat sponse monasterium eligere au toritatibus sanctorum ꝓbatur. Ait enim

Qz spõsa p̃ti monasteriuz eligere ñ ex quisito spõsi consensu.

Eusebius papa. Desponsatã puellam nõ licet parentibus alij viro tradere. tñ licz si bi monasterium eligere. Item Greg. De creta legalia desponsatã si conuerti volue rit nullo penitus censuerunt damno mul ctari. Refert etiã Hiero. q; macharius in ter xp̃i heremitas p̃cipuus. celebrato nu ptiali ꝙiuio cum vespere thalamuz esset ingressurus exvrbe egrediens transmaria petijt. et heremi solitudinẽ sibi elegit. Be atus etiam Alexius silr ex nuptijs diuina gratia vocatus sponsam deseruit. et nudꝰ xp̃o familiari cepit. His autoritatibus et exemplis liquet licere sponsis sine consen su suarum sponsarum et econuerso conti/ nentiam profiteri.

Eusebius papa.

Gregoriꝰ

Exẽpla poti

Nõ cõiugatus vel coniugata ne= queant continentiã ꝓfiteri sine al terius consensu. h

Hoc aũt cõiugatis

nullatenus licet. Nõ em̃ põt vir melioris vite ꝓpositum sumere sine vxoris consen su et econuerso. Unde Greg. scribẽs theu tiste patricie. Sunt qui dicunt religionis gratia cõiugia debere solui. Unde sciẽdũ est qz et si hoc lex humana concessit. tamẽ lex diuina ꝓhibuit. Si ꝙo vtrisq; conue niat ꝓtinuentez vitã ducere. hoc quis aude at accusare. Sic em̃ multos sanctoꝝ noui mus cum suis cõiugibus ꝛ ꝓius continẽ tem vitam duxisse. et post ad sancte eccl'ie regimina migrasse Si vero continentiam quã vir appetit mulier nõ sequiť. aut quã vxorꝰ appetit vir recusat. coniugiuz diuidi nõ põt. qz scriptũ est Mulier potestatem sue carnis nõ habet sed vir. Similiť ꝛ vir potestatẽ sue carnis nõ habet sed mulier.

Idem Agathosa latrix ꝓsentiũ que sta est virũ suum cõtra voluntatẽ suã i mo nasterium esse cõuersum. qua ꝓpter experientie tue precipimus vt diligenti inqui sitione discutias. ne forte eius volũtate cõ uersus sit. vel ipa mutare se ꝓmiserit. et si hoc repieris. et illũ in monasterio perma nere ꝓuideas. et hanc sicut ꝓmisit muta re vitam cõpellas. Si vero nihil horũ est. nec quondã fornicatiõis crimen ꝓpter qõ licet vxorẽ dimittere. p̃dictã mulierẽ com misisse cognoueris. ne illius ꝙuersio: vxo ris relicte in seculo fieri possit p̃ditiõis oc casio. volumus vt maritum suum illi etiã si iam tonsoratus est reddere debeas. omni excusatione cessante. quia nisi fornicati

onis causa virū vxorē dimittere nulla ra/
tio concedit. ℘ostꝙ eñ copulatione ꝯiu
gij viri et mulieris vnū corpus efficit. non
põt ex pte ꝙuerti. et ex pte remanere in se
culo. Itē ex. viij. synodo Si ꝗs cõiuga
tus cõuerti ad monasteriū velit. non ē re
cipiende nisi ꝑius a cõiuge castimoniā pro
fitente fuerit absolutus. Tales ergo tunc
sine culpa sequũtur christuꝫ relicto seculo
si habent ex pari voluntate castitatis con
sensum. Itē. Si vir et vxor diuertere ꝑ so
la religiosa inter se cõsenserint vita. nulla
tenus sine consensu ep̃i fiat vt ab eo singu
lariter ꝓuiso cõstituantur loco. Nã vxo
Augusti. re nolente vel altero illoꝝ etiã ꝑ tali re ma
trimoniū nõ soluit. Item Aug⁹. Si abstí
nes sine vxoris volũtate. tribuis ei forni
candi licentiã. et peccatũ illius tue imputa
Nicola⁹ pa. bitur abstinentie. Item Nicolaus papa.
Scripsit nob thaberga regina: regia se vl
le dignitate vel copula exui. et sola vita ꝑ
uata esse contentã desiderare. Cui scripsi
mus. nõ hoc aliter fieri posse. nisi eandẽ vi
tam vir eius lotharius elegerit Ex his pa
tet ꝙ cõiugati sine cõmuni cõsensu monas
terium eligere. continentiã ꝓfiteri. vl̃ ha
bitum religionis sumere non valẽt. et si fe
cerint. reuocari debent. Spõsi ꝫo possũt
sine cõmuni cõsensu monasteriū eligere.
Unde videtur inter sponsum et spõsaz cõ
iugium nõ esse. Jdeoꝙ asserunt a prima fi
de desponsationis cõiuges appellari non
re ꝑsentiuz. sed spe futuroꝝ. qz ex fide quã
ex desponsatione sibi inuicem debent. po
stea efficiuntur cõiuges. ℘remissas au
tem autoritates quibus asserit ꝙ ꝯsensus
matrimonium facit. ita intelligi volunt vt
ꝯsensus vel pactio cõiugalis non ante coi
tum faciat mr̃imoniū. sed in coitu Sic̃ eñ
defloratio virginitatis non facit matrimo
niū nisi precedat pactio cõiugalis. ita nec
pactio cõiugalis anteꝙ assit copula carna
lis. Ex pactione ergo cõiugali spõsi ⁊ spõ
se fiunt ante coitũ. In coitu ℣o efficiuntur
cõiuges. Fac̃ eñ pactio ꝯiugalis vt q̃ ꝑi
us erat spõsa. in coitu fiat coniunx.

Responsio ad p̃dicta cũ determi/natione superiorum. i

His aũt ita respon
demus. Fit aliquando despõsatio vbi est
cõpromissio viri et mulieris de ꝯtrahẽdo
matrimonio. nõ est aũt ibi consensus de p̃
senti. et est desponsatio habens consensuz
de ꝓsenti. i. pactionẽ cõiugalez que sola
facit cõiugium. In illa ergo desponsatiõe
vbi est pollicitatio cõtrahendi matrimoni
um. sponsi tm̃ et sponse fiunt. nõ ꝯiuges. ⁊
talibus sponsis licet sine cõmuni consensu
cõtinentiam ꝓfiteri ⁊ monasteriū eligere.
In ea ℣o desponsatione vbi est ꝯsensus d̃
ꝓsenti. cõiugiū cõtrahit. ⁊ ab illi⁹ despõ
sationis ꝓma fide veri coniuges appellã
tur. Scd̃m hanc distinctiõnẽ desponsatõis:
de sponsis varie loquũtur doctores.

Quomodo accipiatur sponsa i su/pradictis capitulis. k

Aliquãdo eni spõ
sas vocant que talem habuerũt despõsati
onem vbi fuit pactio ꝯiugalis de p̃nti. ⁊ il
le vere cõiuges sunt. Añ Greg. Si ꝗs vx
orem desponsauerit vel subarrauerit quã ℣ spõsã di/missã ali⁹ co/gnatus no n
q̃ postmodũ ꝑueniente die mortis ei⁹ ne/
quiuerit eã ducere in vxorẽ. tamen nulli d̃ ꝯsanguinitate eius licet accipe eã in coniu
gio. et si inuentũ fuerit factũ. sepe omnio
Item Julius papa. Si quis desponsaue
rit vxorem et subarrauerit. et vel preueni
ente die mortis. vl̃ irruentibus quibusdã Juli⁹ pa.
causis eam nõ cognouerit. nec frater eius
nec vllus de consanguinitate eius eandez
sibi tollat in vxorem vllo vnq̃ tpe. Item
Greg. Qui desponsatam ꝓmi sui puel/ Gregorij⁹
lã cepit in ꝯiugiũ. anathema sit ip̃e ⁊ oms
ꝯsentientes ei qz ꝯm legẽ dei mori decerni
tur. Nam diuine legis mos est sponsas ap
pellare ꝯiuges. vt in euãgelio. Accipe ma
riam ꝯiugem tuã. Et in deutronomio. Si
quis alterius sponsam in agro vl̃ quolibz
loco oppꝛesserit vel adduxerit in domũ su
am. moriatur. quia vxorem proxim̃t sui vi
olauit. nõ que iam vxor erat. sed que a pa
rentibus vxor fieri debebat. Ex his colli/
gitur ꝙ sponse quedam coniuges sunt ante
commixtionem sexuum. Sed forte illud
mouet quod in fine capituli dicitur. non q̃
iam vxor erat. ꝫ q̃ vxor fieri debebat. Qd̃
non ita debet intelligi quasi vxor vere nõ
fuerit. ex quo pactio cõiugalis interceſſit.
sed qz nondũ traducta fuerat. nec res vxo
ria interceſſerat. s. cõcubitus cõiugalis.

Qd̃ aliter accipitur in his alijs ca/pitulis sponsa. l

Hec etiã sponsa est
que sic viro desponsata est. vt nõ interces/

Ex concilio tyburiensi.

serit consensus de ꝑsenti. sed sponsio futuri. Scom quem modū illud decretum itel ligitur. Si quis sponsam filij oppzesserit. et post filius eius eā duxerit. pater postea nō habeat vxozem nec mulier viz. filius q̄ patris facinus ignorauit aliam ducat. Si coniunx illa fuisset qō vtiq; foret. si i sponsalibus pactio coniugalis intercessisz. nō permitterek̄ sponso aliā ducere. Mechis aūt pena non nubendi ex rigoze infligitur vt alij terreank̄. Idem ex eodem. Quidaz desponsauit vxozem et dotauit. et cum ea coire nō potuit. quaz clanculo frater eius corrupit ⁊ grauidā reddidit. Decrecū est vt q̄uis nupta non potuerit esse legitimo viro. desponsatam tñ fratri frater habere non possit. sed mechus ⁊ mecha fornicatō nis quidem vindictaz sustineant. licita vero eis cōiugia non negenk̄. De illa despōsatione hoc intelligi debet vbi non fuit cō sensus coniugalis de ꝑsenti. alioquin non liceret eis alia sortiri coniugia. Scom hoc etiam illud intelligi debet. Statutum est a sacro ꝙuentu. vt si q̄s sponsam alteri⁹ ra puerit: publica pnia mulctek̄. ⁊ sine spe cō iugij maneat. et si ipa eidē crimini cōsenti ens nō fuerit. licentia nubēdi alteri nō negetur. Apparet hanc fuisse desponsatā si/ ne pactione cōiugali de ꝑsenti ⁊ ideo non fuisse coniugem. cui viuente sponso alteri nubendi licentia nō negak̄. Sunt em̄ quedam nuptialia pacta de futuro ex quibus sponsi et sponse vocank̄. nec exinde coniuges sunt. Et est pactio quedā coniugalis de presenti que sponsum et sponsam etiaz coniuges facit. ⁊ vtraq; pactio despōsatō vel sponsalia interdum dicūk̄. ꝓprie tamē spōsalia dicunk̄ quedam solēnia pacta nuptialia.

Ex concilio tholetano.

Quare nō statī tradāk̄ spōse. m

De nuptialib⁹ pactis vbi est tm̄ sponsio futuri.

Augusti.

Ait Augu. Institutum est vt iam pacte sponse nō statim tradank̄ ne vilem habeat maritus datam quā suspirauit sponsus dilatā.

Que sponsa sit vidua mozto sponso. et que non. n

Et est sciēdū q̄ illa

spōsa q̄ tm̄ i futuro est pacta: mozto spō so nō remanet vidua. q̄ nō fuerat vir ei⁹. vñ si q̄s eā duxerit ad sacros ozdines ꝙscē dere nō ꝓhibek̄ q̄ nō duxit viduā Vidue em̄ maritus eque sicut bigamus. sacerdos fieri ꝓhibetur. Ex tali aūt copula null⁹ ar cetur a sacris ozdinibus.

Qui alterius sponsam eo mozto ducit. ad sacros ozdines accedere potest. o

Secunduz hoc in=

Pelagius papa.

telligendū est q̄ ait Pelagius papa. de illo qui mozto sponso. ei⁹ spōsam ducit in vxozem. Nihil est inquit. q̄ tū ad hūc articulū attinet. q̄ ei obuiet de canonicis istitutis. q̄n ad sacros ozdines ꝓmoueri valeat. Si vo talis sponsa fuisset. inter quaz ⁊ sponsum eius cōsensus de ꝑsenti intercessisset. eo mozto vidua remansisset. cui copulatus in cōiugio vlterius ad sacros ordines nō accederet cū viduā duxerit. Nō est ergo ambigendū q̄n solus de ꝑsenti cō sensus ꝙiugiū efficiat. ⁊ ex inde veri cōiuges apellenk̄ Ideo post talē consensum si quis alij se copulauerit. etiā si carnis commixtio illic sequak̄. ad pzioꝛem copulā re/ uocandus est.

Ps. XX VIII h

Jsta est distinctio. xxvij. huiꝰ q̄r=

ti libri. In qua magister post q̄ supius determinauit de sacro matrimonij ꝺm se q̄tū ad eius institutionē Hic determinat de eo q̄ntum ad eius causam efficientem. Et tria facit. Primo enim quid sit matrimonium diffinit. Scdo qualis debeat esse consens⁹ qa trimonij subdit. Tertio que sponsalia coniugiū faciunt subiungit. Primū vsq; ibi. Efficiens aūt cā matrimonij. Scom vsq; ibi. De nuptialibus pactis Jn speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarū ꝑma est hec. Quicūq; alicui ꝑ matrimonium legitime copulatur sine alterius cōsensu ab eo non seperatur. Hanc magister ponēs diffinit matrimonium dicens. q̄ est viri et mulieris maritalis coniunctio inter legitimas ꝑsonas indiuiduā vite ꝙsuetudinem retinens. Ad quā indiuiduā cōsuetudinez ptinet mutua debiti redditio ⁊ q̄ vnus sine altero cō tinentiā vouere nō pōt. nec se alteri alteri viuēte copulare. Scda ꝓpositio est hec. Causa efficiēs matrimonij est mutuus cōsensus ꝑ verba de presenti realiter expressus. Hanc magister ponens dicit q̄ causa efficient matrimonij est consensus cordiū ꝑ verba de ꝓsenti expressus. aliter matrimoniū fieri nō pōt Et hoc cōfirmat magister ꝑ multas autoritates que dicunt coniugium esse post talē consensum. etiam si carnalis copula nō sequak̄. Postea dicit quosdā dicere ante carnalē copulā sponsalia esse. et nō cōiugium et alias dici sponsas et alias cōiuges sponsas et nō cōiuges q̄ sit dzia inter sponsas et coniuges Ex hoc ꝓbat q̄ sponsus inuita sponsa pōt monasteriuz eligere et ecōuerso. ꝙiugatus vel coniugata nō pōt Autoritates tñ aliquando vocant sponsos cōiuges q̄ futuri sūt cōiuges. Tertia ꝓpō est hec. Si q̄s cū sponsa vidua cōtrahit ꝑ hoc bigamiā non incurrit. Hanc magister insinuans distinguit de sponsalibus

dicens q̄ sponsalia de futuro coniugium nō faciunt sponsalia v̄o de p̄senti coniugiū faciunt. qd̄ probat ꝑ multa iura. s. q̄ quedam sunt sponsalia de futuro et quedā de presenti. ꝓbat etiā q̄ ista spōsalia differunt qꝛ post sponsalia de futuro licet sponsos ad sacros ordines ascendere. nō aūt post sponsalia d̄ presenti. Et tm̄ in speciali.

Si consensus de futuro cum iuramento faciat coniugium. a

DI. XXVIII b

Hic q̄ri debet vtrum consensus de futuro addito etiā iuramēto. cōiugium efficiat? vt si quis promittat. vel etiaz iuret alicui se vsq̄ ad tempus placitū illam ducturū. et illa ꝓmittat vl̄ iuret se illi nupturā. nunquid talis spōsio eos cōiuges fecit? Si mutato ꝓposito alter vel vterq̄ ad alienā copulam transit nunquid ob priorē sponsionē iuramento subnixā: secūde federationis pactum scindetur? Considera qꝛ longe aliud est ꝓmittere. ⁊ aliud facere. Qui promittit. nondū facit. Qui ergo ꝓmisit se in vxorē ductuꝝ aliquam. nōdum eam duxit vxorē. ⁊ que spopondit se nupturam. nondum nupsit. Qūo ergo cōiuges appellari possunt q̄ nōdum ꝯtrahūt. sed i futuro se cōtracturos iurando ꝓmittūt? Item. Si ex vi iuramēti ad futuꝝ ꝑtinentis mox efficiuntur coniuges. cur iurant in futuro se facturos qd̄ in p̄senti efficiuntur? Itē Si ex quo iurant mox efficiuntur cōiuges. tūc rē hanc efficiunt quam iurant se facturos. Ideo dico qꝛ cōiugium tunc nō fuit. sed futuꝝ ꝓmittitur. Si vero ille post vxorem duxit. ⁊ illa marito nupsit. coniugiū vtrinq̄ fuit. et non potest dissolui. Precedens ergo mendacium vel ꝑiuriū. penitentia est corrigēdum. sed cōiugium sequens non est dissoluendū. Non autē sic est quando iuramētum cōiugij p̄sentis cōsensus attestatione firmat̄. quia post talem consensum si quis alij se copulauerit. etiam si ꝓlem ꝓcreauerit. irritum debet fieri. ⁊ ip̄e ad priorem copulam reuocari.

Que videntur obuiare p̄missis nouellarum institutio. b

Premisse autē sententie videtur obuiare illud qd̄ leges tradunt. Si q̄s tactis diuinis scripturis iurauerit mulieri se eam legitimā vxorē habiturū. vel etiam si in oratorio tale sacramētū dederit. fit illi legitima vxor. q̄uis nulla dos. uulla alia scriptura interposita sit. Sed hic ostendet̄ quid fieri vl̄ esse debeat. nō quod tunc fiat. Non em̄ ꝑ illud iuramētum tunc fit vxor. sed fieri debet. quia iuramentum est. Potest et de illo iuramento hoc dictū intelligi vbi de p̄senti cōsentiūt ac se inuicem suscipiunt. Illi etiā sentētie qua dictum est solū cōsensum facere cōiugiuz. videtur obuiare quod euaristus papa ait. Aliter legitimū non fit cōiugiū nisi ab his qui sup̄ feminā dn̄ationem habere videntur. ⁊ a quibus custoditur vxor petatur. ⁊ a ꝑentibus sponsetur ⁊ legib⁹ dotetur. ⁊ a sacerdote vt mos est benedicat̄ ⁊ a ꝑanimphis custodiat̄ ac solenniter accipiatur. Itē. Ita legitima scitote esse cōnubia. Aliter vero p̄sumpta. nō coniugia sed adulteria vel fornicationes sūt nisi voluntas ꝓpria suffragata fuerit ⁊ vota succurrerint legitima. Hoc autem nō ita intelligendū est tanq̄ sine enumerat̄ nō possit esse legitimum cōiugiū. sed qꝛ sine illis nō habet decorem et honestatē debitam. In huius em̄ sacramenti celebratione sicut in alijs quedam sunt ꝑtinentia ad substantiam sacramēti. vt consensus de p̄senti. qui solus sufficit ad cōtrahendum matrimonium. quedam vero ꝑtinentia ad decorem ⁊ solennitatem sacramēti. vt ꝑentū traditio sacerdotū benedictio ⁊ hmōi. sine quibus legitime fit cōiugium. quantum ad virtutem non quantum ad honestatē sacramēti. Sine his ergo non quasi legitimi coniuges. sed quasi adulteri vel fornicatores cōueniunt vt illi qui clanculo nubūt. ⁊ vtiq̄ fornicatores essent nisi eis suffragaretur voluntas verbis expressa de presenti. que legitimum inter eos facit matrimonium. Nam et consensus occultus de presenti ꝑ verba expressus coniugium facit. licet nō sit ibi honestus contractus. sed matrimonium non sancit consensus qui in occulto fuit. Si em̄ alter alterum dimiserit non cogitur iudicio ecclesie redire. ⁊ commanere quasi cum coniuge. quia non potest probari testibus contractus qui in occulto ē factus. Q̄ si ipsi qui in occulto sibi consēserunt. eundem ꝯsensum voluntarie i manifesto ꝓfiteantur. tunc vtiq̄ ꝓpria volūtas suffragatur. ⁊ legitima vota succurrūt ad sanciēdū ꝯiugiū qd̄ pri⁹ occulte fuerat ꝯctū. Volūtas ḡ v̄bis exp̄ssa i occulto ad h̄ suffragat̄ vt fiat ꝯiugium. manifeste v̄o exp̄ssa suffragat̄ vt sanciat et roboret ac liberū sit eccl̄ie de h̄ iudicare si expedierit.

Determinatio

Que ad necessitatem. q̄ ad decorē ꝑtinēt sacr̄mēti

De qua re sit cõsensus ille. an ꝺ carnali copula. an de cohabitatione. an de alio. c

Hic qnerítur cũ cõsensus de p̃senti matrimoniũ faciat. cuius rei consenſ⁹ sit ille. an carnalis copule. an cohabitationis. an vtriusqꝫ. Si cohabitationis cõsensus matrimoniũ facit. tũc frater cũ sorore. pater cum filia põt cõtrahere matrimoniũ Si carnalis copule. tũc inter mariam ⁊ Joseph nõ fuit ꝯiugiũ. ℙpropo suerat eñ maria in virginitate manere nisi de⁹ aliter facere iuberet ꝑm qꝺ videt angelo dixisse. Qũo fiet istud qm̃ viꝝ nõ cognosco. i. me nõ cognituraꝫ ꝓposui. Neqꝫ ei qꝛ virũ tũc nõ cognoscebat. necesse erat inq̃ri q̃modo posset hr̃e filiũ. sed. qꝛ se nunqꝫ cognituraꝫ ꝓposuerat. Dicit eñ Beda. q̃ in virginitate manere dispoſuerat. Si ꝯ cõtra suũ ꝓpositũ post consensit in carnalem copulam. videt facta voti rea: mente et si nõ ope violata. Dicam⁹ ergo q̃ cõsensus cohabitationis vl carnalis copule nõ facit coniugiũ. sed consensus coniugal' societatis verbis ꝑm p̃sens tp̃s expressus vt cũ vir dicit. Ego accipiam te in meam. nõ dominam nõ ancillam. sed ꝯiugez. Quia eñ nõ ancilla vel domina daꝝ. ideo nec de sũmo. nec de imo a principio formata est. sed de latere viri ob cõiugalem societatem Si de summo fieret. vt de capite. videret ad dominationẽ creata. Si vero ꝺ imo vt de pedibus. videret ad seruitutẽ subijciẽda. Sed qꝛ nec in dñam nec in ancillã assumitur. facta est de medio. i. de latere. quia ad cõiugalem societatẽ assumit. Luꝛ ergo sic ꝯueniunt vt dicat vir. accipio te in meam ꝯiugem. ⁊ dicat mulier accipio te i meum virũ. His verbis vel alijs idem signifi cantib⁹ exprimit cõsensus. nõ copule carnalis vel cohabitationis coꝛpalis. sed cõiugalis societatis. Ex qua oportet eos cohabitare. nisi forte causa religiõis pari voto coꝛpaliter separent vel ad tempus vsqꝫ in finem.

Beda super Lucam.

Ecce in quã rẽ fuit ille cõsensus.

Mlare ꝺ latere viri formata sit mulier.

Jsta est distinctio. xxviij. huius

quarti libꝛi. In qua magister postq̃ ostensum est q̃ ꝯsensus est causa efficiens matrimonij. Hic ꝟo ostẽdit qualis debeat esse consensus q̃ matrimoniũ facit Et tria facit. Primo inquirit vtrũ cõsensus de futuro iuramento cõfirmatus verũ facit matrimonium. Scõo subdit quid parentum traditio ⁊ sacerdotum benedictio faciunt ad matrimonium. Tertio subiungit quõ verbis quibus ꝯtrahitur matrimonium nõ exprimit consensus copule carnalis. Primuꝫ facit a principio distin. vsqꝫ ibi. Premisse aũt sñe. Secũdũ vsqꝫ ibi. Hic querit cum consensus. Tertiũ ꝟo vsqꝫ ad finẽ dis. Jn speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima est. Nõ tenet matrimonium qõ ꝑ consensum de futuro contrahit. licet fuerit etiã iuramento stabilituꝫ. Hanc magister insinuans querit primo. vtrum consensus de futuro firmatus iuramento faciat verũ matrimonium. et oñdit ꝓmo q. nõ qꝛ ꝑ talia verba ꝓmittitur futurus consensus nõ ꝓesens exhibetur ⁊ ꝑ iuramentũ nihil aliud fit: q̃ cõfirmatio ꝓmissionis sup cõtracto faciendo. vnde si alter vel vterqꝫ sic ꝓmittentiũ ad aliã copulam transierit cõiugium verũ fit. ⁊ nõ potest dissolui. nec ꝑ p̃cedentẽ sponsionẽ impeditur. Postea objicit i cõtrariũ huiꝰ ꝑ quandã legẽ. Et rñdet q̃ lex illa loquitur de iuramento adhibito verbis de p̃nti. vel lex dicit post iuramentũ de futuro matrimoniũ fieri debere nõ ante foꝛe. Scõa ꝓpositio est hec. Parentũ traditio ⁊ sacerdotis benedictio ad istius sacramenti ꝓtinent solennitatẽ. sed consensus mutuus ad ipꝰ ꝓtinet realitatẽ Hanc magister insinuans dicit q̃ qꝛ supradictum est in ꝓcedenti distinctione q̃ solus cõsensus facit matrimoniũ. Objicit in ꝯtrariũ dicẽdo matrimoniuꝫ nõ esse si nõ interueniat dos ⁊ benedictio ⁊ solennis traditio. Et rñdet magister q̃ talia sũt ꝺ honestate et solennitate sacramenti. occultus eñ cõsensus ꝑ verba de presenti exp̃ssus facit matrimonium q̃uis tñ ecclesia talem consensum iudicio nõ ꝓsequatur. Tertia ꝓpositio est hec. Illis verbis q̃bus matrimoniũ cõtrahit consensus copule carnal' et cõiugalis nõ exprimit. Hanc magister insinuans querit. in quid debeat esse consensus faciens matrimonium. an in cohabitationem. si sic. tunc frater et soꝛ essent coniuges. si ꝟo in carnalem copulã. tunc inter beatam virginẽ ꝛ ioseph nõ fuisset matrimonium seu cõiugium. Et respondet dicens q̃ cõsensus ille debet esse in coniugalem societatem. in cuius societatis signũ mulier nõ de capite nec de pedib⁹ sed de latere viri formata fuit. Et tñ in speciali.

Coactio excludit consensuꝫ cõiugalem. a

D. XXIX

Oportet autẽ cõsensum coniugalem liberũ esse a coactiõe Coactus eniꝫ cõsensus q̃ nec consensus appellari debet. cõiugiũ nõ facit. sicut testat Urban⁹ papa scribẽs sancio regi arragonum in hec verba. De neptis tue cõiugio quã te cuidã militi daturũ necessitatis instante articulo sub fidei pollicitatione confirmasti. hoc eq̃tate dictante decreuim⁹ vt si illa virũ illũ omnino vt dicit renuit. ⁊ in eadem volũtate ꝑsistit. vt viro illi se ꝓrsus deneget nupturã. nequaq̃ eã inuitam ac renitentẽ eiusdem viri cogas coniugio copulari. Jdem. Si vez esse cõstiterit qõ nobis legati iordanis principis retulerũt scz q̃ ipe coactꝰ et dolens filiã suã flentẽ ⁊ ꝑ viribus renitentem. rainaldo despõsauerit. qm̃ legez et canonũ autoꝛitas talia

Urbanus papa.

sponsalia non approbat. ne ignorantibus leges et canones nimis durꝫ videatur: ita sentētiam temperamus. vt si princeps cū assensu filie id quod ceptū est ꝑficere voluerit. ꝯcedamus. Sin autē: legatus noster vtrasq; ꝑtes audiat ⁊ si nihil fuerit ex ꝑte rainaldi quod amplius impediat. ab ipo iordane sacramentū quo cōstent hec q̄ dicta sunt accipiat. et nos canonum ⁊ legum scripta sequentes. deinceps nō ꝓhibemꝰ quin alij viro si voluerit p̄dicta eius filia tm̄ in domino nubat. Ex his apparet coniugium fieri inter consentientes ⁊ spontaneos. non inter renitentes ⁊ inuitos. Ueruntñ qui inuiti et coacti cōiuncti sunt. si postea ab aliquo temporis spacio sine cōtradictione et querimonia cohabitauerit facultate discedēdi vel reclamādi habita consentire videt̄. ⁊ cōsensus ille cōsequēs supplet. qd̄ precedens coactio tulerat.

In libro pandectarum. b

Cōsentire aūt ꝓbatur qui euidenter non cōtradicit ꝑm illud In sponsalibus eorum consensus exigendus est quorū in nuptijs desideratur. Intelligitur tamē semper patri filia cōsentire nisi euidenter dissentiat. Item. Spōsalia sicut nuptie consensu fiunt cōtrahentium. ⁊ ideo sicut in nuptijs. ita ⁊ i sponsalibus patrissamilias filiam cōsentire oportet. q̄ si patris voluntati non repugnat. consentire intelligitur.

Ista est distinctio. xxix. huiꝰ q̄rti libri. In qua magister postq̄ ꝑ supius determinauit d̄ causa efficiente. Hic aūt determinat de impedimentis cause efficientis. Et circa hoc duo facit. Primo em̄ ponit aliquid qd̄ impedit cōsensum ne matrimonium possit facere. Scd̄o ponit scd̄m impedimentuꝫ cuiusmodi est error. s. in sequēti disti. In spāli sentētia magistri stat in hac ꝓpositione. Coniugalis consensus oꝑtet q̄ nō sit coactus sed voluntarius. Hāc magister insinuans ꝓponit p̄mo q̄ cōsensus ꝑ coactionem extortus nō facit matrimoniū. qꝛ nec cōsensus appellari debet. qd̄ autoritatibus ꝯfirmat. Postea dicit q̄ si post talē coactionem subsequens ꝯsensus interuenerit vtpote si simul cohabitent. et cōtra matrimonium nō reclamaut. videnť cōsentire ⁊ consensus ille subsequēs supplet qd̄ p̄cedens coactō tulerat. Unde patet correlarie q̄ qui in principio vite coniungunť si nō discedūt oꝑtunitate habita consentire videnť. Et iterū quemadmodū in nuptijs ita in sponsalibus debet esse consensus volūtarius. Ultio dicit q̄ ille dicit ꝯsentire q̄ manifeste et euidenter nō contradicit. et talis tacitus cōsensus non soluit matrimonium. sed etiam sponsalia priora confirmat. Et tm̄ in speciali.

De errore qui euacuat consensum. a

Nec soluꝫ coactio impedit vel excludit cōsensum. sed etiam error. Nō aūt omnis error cōsensuꝫ impedit. Est em̄ error alius ꝑsone. alius fortune. alius conditionis. alius qualitatis. Error persone quando hic putať esse homo ille. et est aliꝰ. Error fortune. qñ putať esse diues qui pauꝑ est vel econuerso. Error conditionis qñ putatur esse liber q̄ seruus est. Error qualitatis qñ putať esse bonus qui malus est. Error fortune et qualitatis coniugij consensum nō excludit. Error v̄o conditionis cōiugalem consensum euacuat. De qua cōditione postmodū tractabimus. Error quoq; ꝑsone cōsensū cōiugalem nō admittit. vt si quis feminā nobilem in coniugium petat ⁊ ꝓ ea alia ignobilis tradatur ei. nō est inter eos cōiugiuꝫ qꝛ nō cōsensit vir in istam. sed in aliam. vt si quis ꝓmitteret mihi se venditurū aurū et ꝓ auro offerret mihi auricalcū et ita me deciperet. nunquid dicerer consensisse in auricalcum? nunq̄ volui emere auricalcū nec ergo in illud consensi. qꝛ consensus nō nisi voluntatis est. Sicut ergo error materie excludit cōsensum. ita ⁊ in coniugio error ꝑsone. Sed obijciť de iacob qui pro rachel septem annis seruierat. et supposita est ei lya. nunquid error ꝑsone exclusit cōiugium cum non in eam. sed in rachel consenserit? Sed quod ibi factuꝫ. in misterio gestum non improbe traditur. ibi tamen ⁊ si nō precessit. secutus est cōsensus. nec ex illo cōcubitu q̄ cōsensum precessit fornicarij iudicanť. cum ille maritali affectu eā cognouerit. ⁊ illa vxorio affectu debitū ꝑsoluerit putās lege p̄mogenitaꝝ ⁊ paťnis imperijs se illi iure copulatam. Excusať etiā quia dei consilio in misterio ita actum est. Hodie etiam excusareť ille cui inscio vxoris soror lectulum eius ingressa se subijceret. que cum sine spe cōiugij perpetuo manere censeať. ille tamen qui cognouit eam ꝑ ignorantiam excusatur. qd̄ ꝑ simile probatur. Si enim dyabolus trāsfigurans se in angelū lucis credatur bonꝰ: nō est error periculosus. Q̄ autem vir ille in illam mulierem nō consenserit: ex simili ostenditur. Si quis hereticus noīe augustini vel Ambrosij alicui catholico se offerret. eumq; ad

DI. XXX

ERROR

Oppositō

Solutio.

sue fidei imitationem vocaret. si ille assen/
tiret. in cuius sententiam fidei diceret con
sensisse? Non in hereticorum sectam sed in
integritatē fidei quam ille hereticus se mē
tiebatur habere. Error vero fortune consen
sum non excludit. Que enim nubit paupi
putans illum esse diuitem. nō potest renū-
ciare priori conditōi q̄uis errauerit. Nec
error qualitatis, vt si quis ducat vxorem
meretricē vel corruptam. quā putat eē ca-
stam vl virginem nō pōt eam dimittere.

De cōiugio marie et ioseph. b

Premissis aliquid

addendum est de modo illius consensus.
qui inter mariam et ioseph intercessit. Sa
ne credi pōt nō solū mariam sed etiam Jo
seph apud se disposuisse virginitatē ꝟua/
re velle. nisi deꝰ aliter iuberet. eosq; sic cō-
sensisse in cōiugalē societatem. vt vterq; d
altero reuelante spiritussancto intelligerz
q virginitatē seruare vellet. nisi deus alit
inspiraret. sed illam voluntatem verbis n̄
expresserant. postea vero expresserunt. ⁊ in
virginitate ꝑmanserūt. Cōsensit ergo ma
ria in maritalem societatē. sed nō in carna
lem copulam. nisi de eadem specialiter de
us preciperet. cuius etiam consilio in ma-
ritalem consensit copulam. qꝛ virginitatē
seruare volebat. et ideo non aliter consen
sisset in coniugalem societatem. nisi famili
are dei consiliū habuisset. De qua Augu.
sic ait. Beata maria ꝓposuit se seruaturā
votum virginitatis in corde. sed ip̄m votū
nō expressit i ore Subiecit se diuine dispo
sitioni. ꝓposuit se perseueraturaz virginē
nisi deus aliter ei reuelaret. Cōmittens er
go virginitatem suaz diuine dispositioni.
consensit in carnalem copulā. nō illam ap-
petendo. sed diuine inspirationi in vtroq;
obediendo. postea vero simul cum viro la
bijs expressit. et vterq; in virginitate per-
mansit.

Aug. in li. d vitijs et concupiscētijs.

Qd perfectum inter eos fuit cō
iugium. c

Inter quos vt ait

Augꝰ. ꝑfectum fuit coniugium. perfectū
quidem non in significatione. sed in sancti
tate. Sanctiora sunt em̄ ꝯiugia pari voto
continentium. Unde Augꝰ. Qd deo pari
voto et consensu voueratis. ambo ꝑseue/
ranter reddere debuistis. a quo ꝓposito si
lapsus est ille. tu saltē ꝑseuera. Nō qꝛ pa-
riter tempabatis a cōmixtiōe carnali. ido
maritus tuus esse destiterat. imo vero tanto
sanctius coniuges manebatis. q̄to sancti
ora concorditer placita seruabatis Perfe
ctum ergo fuit Marie ⁊ Joseph coniugi
um in sanctitate. Perfectū etiā fuit ꝟm tri
plex bonum coniugij. fidem. s. prolem. ⁊ sa
cramentū. Omne em̄ nuptiarum bonū vt
ait Augstinꝰ impletum est in illis parenti-
bus xp̄i. fides. ꝓles. sacramentū. Prolez
cognoscimus ip̄m dominū. Fidem qꝛ nul
lum adulterium. Sacramentum qꝛ nullū
diuortiū Solus ibi nuptialis concubitus
nō fuit. qꝛ in carne peccati fieri non potue
rat sine pudenda concupiscentia carnis. q̄
accidit ex peccato. sine qua concipi voluit
qui sine peccato futurus erat Et licet non
intercessisset coniugalis concubitus. cōiu-
ges tamen vere fuerunt. mente non carne
sicut et parentes. q̄uis Ambro. dicat per
fectū fieri cōiugium ꝑ carnalem copulam.
In omni inquit matrimonio coniunctō in
telligitur spiritualis. quā confirmat ⁊ ꝑfi/
cit cōiunctoꝝ ꝯmixtio corꝑalis. Sed intel
ligendum est coniugium ꝑfici commixtōe
corꝑali. non q̄tum ad veritatem vl sancti
tatem coniugij. sed q̄tuz ad significationē
quia perfectius vnionem christi ⁊ ecclesie
tunc figurat.

Augusti.

Aug. in li. d bono ꝯiugali.

De causa finali coniugij. d

Exposito que sit ef

ficiens causa matrimonij. cōsequens ē oñ-
dere ob quā causam soleat vel debeat con
trahi matrimonium. Est igit finalis cau-
sa matrimonij contrahendi principalis ꝓ
creatio prolis. propter hoc em̄ instituit de
us coniugium inter primos parentes. qui
bus dixit. Crescite et multiplicamini ⁊c.
Secunda est post peccatū ade vitatio for-
nicationis. Unde apostolus Propter for
nicationem vnusquisq; habeat vxorem su
am ⁊ vnaqueq; habeat virū suum. Sūt ⁊
alie cause honeste. vt inimicorum reconci-
liatio. ⁊ pacis reintegratio. Sunt etiam et
alie cause minus honeste ꝓpter quas ali-
q̄n contrahitur. vt viri mulierisq; pulcri-
tudo que animos amore inflammatos se/
pe impellit inire coniugium. vt valeāt su-
um explere desiderium. Questus quoq; ⁊
diuitiarum possessio frequenter est coniu-
gij causa. et alia multa que cuiq; diligenti-
am adhibenti facile est discernere. Nec est

assentiendum illis qui dicunt non esse con iugium quod propter has causas minus honestas contrahitur. Constat enim ex p̃ missis coniugium fieri ex communi cõsen su verbis de p̃senti exp̃sso. q̃uis amor ad hoc attraxerit. Cuius rei documentũ p̃e stat Jacob qui rachel decoram facie et ve nusto aspectu amauit. eam q̃ multum dili gens ait. Seruiam tibi pro Rachel septez annis. In deutronomio etiam legitur Si videris in medio captiuorum mulierẽ pul chram et adamaueris eam. volueris q̃ vx orem hr̃e. introduces eã in domũ tuã ꝛc̃.

Q̃d malus finis nõ cõtaminat sacramentum. e

Et licz fine non bo

no contrahatur cõiugium. quando speci es contrahentis mouet animum. coniugi um tamen bonum est. quia vita mala vl̃ in tentio peruersa alicuius. sacramentũ non contaminat. Habuit autem coniugiũ ma rie et Joseph alias causas speciales. scz vt virgo solatio viri sustentaretur. et vt dya bolo partus celaretur. vt Joseph esset te stis castitatis. defendens eam ab infamia suspitionis. ne vt adultera damnaretur.

Jsta est distinctio. xxx. hui⁹ quar

ti libri In qua magister post q̃ supius determinauit de impedimento coactionis. Hic determinat de im pedimento erroris. Et tria facit. Primo em̃ deter minat de impedimento erroris. Secundo determi nat de matrimonio beate virginis. Tertio quomo do p̃incipalis ei⁹ cã sit p̃creatio p̃lis. Primu z sq̃ ibi. Premissis aliq̃d. Scõm ab indevsq̃ ibi. Est igi tur finalis. Tertiũ vsq̃ ad finẽ dis. In speciali sentẽ tia mgri stat in tribus p̃positionibus quar̃ p̃ma est hec. In matrimonio contrahendo quatuor errores possunt ꝓtingere. quorum duo dinoscunt̃ ip̃m solue re. Hanc magister ponẽs p̃ponit primo q̃ error p̃t dissoluere matrimonium nõ quidez error qualitatis vel fortune sed error cõditionis vt q̃n putat eẽ liber qui seruus est. Similiter error p̃sone impedit ma trimonium. sicut si petit hanc mulierem. s. nobilẽ in matrimoniũ. et det sibi alia. s. ignobilis. sicut etiã si aliquis emat aur̃ et detur sibi auricalcũ. non est ven ditio sz deceptio Et est error p̃sone q̃n putat hic ho mo et est alius. Error aũt conditionis est q̃n q̃ liber creditur seruus est. Error fortune est quando credi tur diues esse qui pauper est. Error qualitatis ẽ. q̃n creditur pulcher qui turpis est. vl̃ quando creditur bonus qui est malus. Postea obijcit in contrarium de Jacob qui per errorem accessit ad Lyam. Et re spondet q̃ hoc mystice gestum fuit nec fuit illud ma trimonium per illuz errorem sed per consensum qui postea accessit. Excusatur tamen Jacob de fornica tione. quia ad eam accessit vxorem suam credens. ꝛ sic maritali affectu eam cognouit et illa vxorio affe ctu debitum persoluit. sicut aliquis excusaretur acce dens ad sororem vxoris quam in loco nesciens inue nerit. Et sicut excusaretur aliquis accedẽs angelũ malum credens bonum esse. et sicut cõsentiens opi nioni illius quem crederet augustinum vel ambrosi um esse non peccaret. Secunda p̃positio est hec. Et si inter mariam et ioseph perfectum coniugiũ fu erit. tamen maria licite in sua virginitate perinane re p̃posuit. Hanc magister insinuans q̃rit in quo consenserunt maria et ioseph quando fuit inter eos matrimonium celebratum. Et respondet s̃m beatũ Augu. q̃ beata virgo p̃posuit seruare virginitatez nisi deus et aliter reuelaret. sed ipsum votum nõ ex pressit ore. committens virginitatem suam diuine di spositioni consensit in copulam maritalem. siue in so cietatem coniugalem ex familiari cõsilio spiritussan cti. Et iam s̃m beatum Augu. implicite. licet nõ ex plicite consensit in carnalem copulam. non illam ap petendo. sed diuine dispositioni in vtroq̃. s. virgini tate et commixtione obediendo. Postea simul cum viro expressit labijs votuz et vterq̃ in virginitate p̃ mansit. Postea dicit q̃ illud coniugium perfectũ sit sanctitate. licet non significatione. quia coniugium quod est sine carnali copula q̃uis sit perfectum q̃n tum ad veritatem. sanctum q̃tum ad sanctitatez cõ iugij. nõ tamen q̃tum ad significationem. quia non tam perfectam significat vnionez christi et ecclesie si cut coniugium p̃ carnalem copulam consummatum et q̃ illud coniugium perfectũ fuit ostendit p̃ tria bo nã matrimonij que ibi fuerunt scz fides. proles. ꝛ sa cramentum. Proles enim fuit christus, Fides quia nullum adulterium. Sacramentum quia nullum di uortium. Tertia p̃positio est hec. Principalis cau sa contrahendi matrimonium est prolis procreatio Secunda est fornicationis vitatio Sunt etiam que dam alie cause minus honeste. vt pulcritudo viri vl̃ mulieris vel abundantia pecunie et diuitiarum. Sunt etiam quedam alie honeste cause sicut inimi cozum reconciliatio. et pacis reintegratio. et huius modi. Postea remouet errorem quorundam dicen tium. p̃pter causam minus honestam matrimoniuz non contrahi. dicendo q̃ p̃pter huiusmodi causas non impeditur quin sit matrimonium. et quinetiam sit bonũ matrimonium. q̃ malicia vel peruersa intẽ tio alicuius nõ commaculat sacramentum. nec eius bonitatem impedit. quod autoritatibus confirmat. Ultimo dicit q̃ intentio beate virginis marie et Jo seph sunt quedam cause speciales Prima fuit vt vir go vir solatio ꝛ auxilio sustentaretur. Secunda fuit vt partus virginis dyabolo celaretur Tertia fuit vt ioseph sit testis castitatis beate virginis vt possit de fendere eã ab infamia suspitionis. ne vt adultera la pidaretur. Et tm̃ in speciali.

De tribus bonis cõiugij. a

Post hec de bo

D. XXXI

nis ꝓiugij q̃ sint. ꝛ qualit̃ coitũ excusent. dicẽdũ est. Tria sunt p̃ncipalit̃ bona ꝓiugij. vñ Au gusti. Nuptiale bonũ triplitũ est. s. fides. ples. sacr̃m. In fide attendit̃. ne post vin culum cõiugale cũ alio vel alia coeat̃. In ple vt amãter suscipiat̃ religiose educet̃. In sacr̃o vt cõiugiũ non sepet̃. ꝛ dimissus vel dimissa, nec causa prolis alteri coniun gatur.

Aug. super genesim.

De duplici sepatione. b

Sepatio aũt gemina est. corpalis. ſ. ⁊ sacramentalis. Corporaliter possunt separi causa fornicatiõis ⁊ ex cõmuni consensu causa religionis siue vsq; ad tempus. siue vsq; in finem. Sacramentaliter vero separi non possunt dũ viuunt. si legitime psone sint. Manet enim vinculũ coniugale inter eos etiaz si alijs a se discendentes adheserint. Ũ aug. Usq; adeo manent inter viuentes semel inita iura nuptiaꝝ. vt potius sint inter se coniuges etiaz sepati q̃ cum alijs quibus adheserũt. Itẽ. Manet inter viuẽtes quoddã coniugale vinculuz. qõ nec seperatio. nec cuz altero copulatio possit auferre. Sicut apostata anima de cõiugio xp̃i recedens etiam fide pdita. sacramẽtũ fidei nõ amittit. qõ lauacro regeneratõis accepit. Reddereturẽ redeunti si amisisset abscedẽs. Habet aũt hoc qui recesserit ad cumulum suplicij. non ad meritũ pmij. Item. Quibus placuit ex cõsensu ab vsu carnalis cõcupiscentie in ꝑpetuum cõtinere. absit vt vinculum inter illos cõiugale rumpatur. immo firmius heret quo magis ea pacta secum gerit. que charius cõcordiusq; seruãda sunt. non voluptarijs corpoꝝ nexibus sed voluntarijs animoꝝ affectibus. Et attende q̃ tertiũ bonum cõiugij dicit sacra/mentum. nõ q̃ sit ipsum cõiugiũ. sed quia eiusdem rei sacre signum est. i. spũalis ⁊ inseparabilis coniunctionis christi et ecclesie.

Aug⁹. lij. de bono ꝓiuga.

Hec tria nõ assunt oi ꝓiugio. c

Et est sciendum ab aliquibus contrahi coniugiũ vbi hec tria bona nõ comitant. Bee est eñ fides vbi vir cum alia. ⁊ mulier cum alio coit. Hoc ergo bonum ita coniugio adheret vt ex eo si assit amplius commẽdet cõiugiũ. Si nõ assit. non inde annihiletur. Nuc eñ adultera est non ideo coniunx non est. imo si coniunx nõ esset. adultera non foret. Quod cũ sit. culpa committitur. sacramentum vero non cassatur. Bonũ quoq; prolis nõ omnibus adest coniugibus. Quidam eñ pari voto continentiam seruant. alij pro etatis defectu vel alterius rei causa generare nõ valent. Nec omnes illi etiam qui plem recipiunt bonum prolis habent. Nam bonũ prolis dicit non ipa proles. sed prolis spes. que ad religionem nõ refert. imo ad hereditariam successionẽ. vt cũ quis here des terrene possessionis habere desiderat sed spes ac desideriũ quo ꝑples ad hec queritur vt religiõe informetur. Multi ergo plem habent qui tñ bono ꝑfis carent. nec ideo tñ cõiugiũ esse desinit. Sacramentuz vo ita inseparabiliter ꝓiugio heret legitimarũ psonaꝝ. vt sine illo ꝓiugiũ nõ esse videatur. qz semp manet inter viuentes vinculum coniugale. vt etiam interueniente diuortio fornicationis causa. cõiugalis vinculi firmitas nõ soluat. Ubi vo non inter legitimas personas cõtrahitur coniugiuz nõ adest illud bonũ quod dicit sacramentũ. qz potest solui taliũ copula. de qb⁹ post dicetur. Qz vero coniugiuz sit int eos q̃ coniugali affectu non tamen gratia prolis sed explende libidinis cõueniunt. nec fornicarij sed coniuges appellentur ostendit Augu. inquiens. Solet queri cum masculus et femina. nec ille maritus. nec illa vxor alterius: sibimet nõ filiozum ꝑcreandorum. sed ꝑ incontinentia solius concubit⁹ causa copulantur ea fide media vt nec illa cum altero. nec ille cũ altera faciat id. vtꝝ nuptie sint vocande? Et potest fortasse nõ absurde hoc appellari connubiũ. si vsq; ad mortem alicuius eozum id inter eos placuerit. et prolis generationem q̃uis non ea causa coniuncti sunt. nõ tamen vitauerint vt vel nolint sibi nasci filios. vel etiaz opere malo aliquo agant ne nascantur. Ceterum si vel vtrunq; vel vnũ hozũ desit. nõ inuenio quomodo bas nuptias apellare possimus. Etenim si aliquã sibi ad temp⁹ adhibuerit donec aliquam dignam bonoribus aut suis facultatibus inueniat quaz in coniugio adducat. animo ipso adulter est. nec cum illa quam cupit inuenire. sed cum ista cum qua sic cubat. vt cum ea non habeat maritale cõsortium. Ecce cõiuges dicunt qui solius concubitus causa conueniunt. si tamen prolis generationẽ aliquo malo dolo non vitent.

Aug. lij. de bono ꝓiuga.

De his qui procurãt venena sterilitatis. d

Qui vero venena sterilitatis procurãt. non ꝓiuges sed fornicarij sunt. Unde Aug⁹. Aliquãdo eouscp̃ uenit hec libidinosa crudelitas vel libido crudelis. vt etiam venena sterilitatis procuret. et si nihil valuerint: conceptos

fetus inter viscera aliquo modo extiguat vel fundat. volendo prolem suam pri⁹ interire quã viuere. aut si in vtero viuebat. occidi antequã nasci. ℙrorsus si ambo tales sint: cõiuges nõ sunt. ⁊ si ab initio tales fuerunt. nõ sibi p cõnubiũ sed p stupr̃ũ potius ꝙuenerũt. Si vo ambo tales nõ sunt audeo dicere aut illa quodãmodo est mariti meretrix. aut ille adulter vxoris.

¶ Quando sunt homicide qui ꝓcurant aborꝝtum. e

Hic queri solet de

his qui aborꝝtum ꝓcurãt qñ iudicent homicide vl nõ? Tunc puerperiũ ad homicidiũ ptinet. qñ formatũ est ⁊ animã habet. vt Aug. sup exodũ asserit. Informe autẽ puerperium vbi nõ est anima viua. lex ad homicidiũ ptinere noluit. Dicit etiã Aug. Q̃ informe puerperiũ nõ habet animam. ideoq̃ mulctar̃ pecunia. nõ reddit̃ anima p anima. sed iam formato corpi anima datur. nõ in conceptu corꝝis nascit̃ cum semine deriuata. Nam si cum semine ⁊ ania existit de anima. tunc et multe anime quotidie peunt. cum semẽ fluxu nõ ꝓficit natiuitati. ℙrimum optet domum cõpaginari. et sic habitatorem induci. Cum ergo lineamenta compacta non fuerint. vbi erit anima? Item Hiero. ad algasiam. Semia paulatim formant̃ in vtero. et tãdiu nõ reputat̃ homicidium. donec elementa cõfecta suas imagines membraq̃ suscipiant. His apparet tũc eos homicidas esse. q̃ aborꝝtum procurant. cũ formatũ est ⁊ animatum puerperiũ.

Augusti.

Hiero.

¶ De excusatione coitus qui fit p hec bona. f

Cum ergo hec tria

bona in aliquo cõiugio simul cõcurrũt. ad excusationem coitus carnalis valent. Q̃ñ em̃ seruata fide thori causa ꝑlis coniuges ꝙueniũt. sic excusatur coitus vt culpã non habeat. Quãdo vero deficiente bono prolis. fide tñ seruata conueniunt causa incõtinentie. non sic excusat̃ vt nõ habeat culpam. sed venialem. Vnde Aug. Coniugalis concubit⁹ generandi gratia. nõ habet culpam. Concupiscentie vo satiande. sed tamen cũ coniuge. ꝓpter thori fidẽ: venialem habet culpam. Item. Hoc q̃ coniugati victi concupiscentia vtunt̃ inuicem. vltra necessitatem ꝓcreandi liberos. sed ⁊ ibi est nuptiarũ bonuz. Non enim quia incontinentia malũ est. ideo coniugiũ. vbi ẽ concubitus preter intentionem generatõnis. non est bonũ. non ꝓpter illud malum culpabile est hoc bonũ. sed illud maluz fit veniale propter bonum nuptiale. Quod

Aug. in li. de bono ꝓiuga.

tra necessitatem liberos procreandi. ponã in his pro quibus quotidie dicimus. Dimitte nobis debita nostra ⁊c. Vbi autem hec bona desunt fides. s. et proles. nõ videtur coitus defendi a crimine. Vnde in sententiolis sexti pitagorici legit̃. Omnis ardentior amator ꝓprie vxoris adulter est. Item Hierony. Sapiens iudicio amat cõiugem. nõ affectu. nõ regnat in eo impetus voluptatis. nec preceps fert̃ ad coitũ. Nihil est fedius q̃ vxorẽ amare quasi aduteram. Qui dicũt se causa humani generis vxoribus iungi. imitent̃ saltez pecudes. ⁊ postq̃ venter vxoris intumuerit. non perdãt filios. nec amatores se vxoribus exhibeãt sz maritos. Idẽ In mr̃imonio opera liberoꝝ concessa sunt. voluptates aũt que de meretricũ amplexibus capiunt̃. in vxore damnate.

Hierony.

¶ De indulgẽtia apostoli quomodo sit accipienda. g

Bed si concubitus

qui fit causa prolis culpa caret. quid apostolus ꝑm indulgentiã ꝓmittit? ita em̃ ait Hoc aũt dico ꝑm indulgentiã Cui em̃ prestatur venia nisi culpe. ℙer hoc etiã quidam ꝓbare volunt nuptias esse peccatuz sed vt predictum est. indulgentia alia ẽ cõcessionis. Egerat apls de nuptijs et ꝺ carnali coitu. ⁊ ad vtrũq̃ retulit illud. hoc autem dico ꝑm indulgẽtiam. Indulgent̃ em̃ nuptie ꝑm cõcessionem et cõcubit⁹ nuptialis q̃ fit tantũ causa prolis. Concubit⁹ vero qui est preter necessitatem generãdi. ob incontinentiaz indulget̃ ꝑm ꝓmissionem. q̃ ibi est aliqua culpa. sed leuis. Ideoq̃ ñ iubetur nec conceditur. sed ꝓmittit̃. q̃ nõ est laudabilis sed venialis. De hoc Aug. sic ait. Forte aliquis dicet. si veniam concessit apls. ergo peccatũ sũt nuptie. cui em̃ venia nisi peccato concedit̃. ℙplane quod infirmitati permisit ꝑm veniam. audeo dicere peccatũ esse. veniam nanq̃ concedẽs apostol⁹ concubitũ attendit cõiugatorum vbi est incontinentie malũ. Incontinẽtie malũ est q̃ vir cognoscit vxorem. etiaz vltra necessitatem ꝓcreandi liberos. sed ⁊ ibi est nuptiarũ bonuz. Non enim quia incontinentia malũ est. ideo coniugiũ. vbi ẽ concubitus preter intentionem generatõnis. non est bonũ. non ꝓpter illud malum culpabile est hoc bonũ. sed illud maluz fit veniale propter bonum nuptiale. Quod

Augusti.

Quo sit malũ incõtinentie

nõ rep̃hendit apl's. sed malũ incontinẽtie
Aug. de bono cõiugali. Item. Cõcubitum qui non fit causa ꝓlis.
nuptie nõ cogunt fieri. sed impetrãt igno-
sci. si tamen nõ ita sit nimius vt impediat
tpa que orationi debent̃. nec immutentur
in eum vsum qui est contra natutam. Con
cubitus em̃ necessarius causa generãdi in
culpabilis. et solus ipse nuptialis est. Ille
v̄o qui vltra necessitatẽ ꝓgreditur. nõ ra-
tioni sed libidini obsequit̃. et hunc nõ exi-
gere. sed reddere cõiugi ne fornicet̃ ad cõ-
iugem ꝑtinet. Si v̄o ambo tali cõcupiscẽ-
tie subigunt̃. et rem faciunt que nõ est nu-
ptiarũ. Cuius delicti nõ sunt nuptie hor/
tatrices sed deprecatrices. Decus quidez
ꝯiugale est castitas ꝓcreandi et reddendi
carnalis debiti fides. Hoc est opus nupti
arum. qd̄ ab omni peccando defendit apo
stolus dicens. Non peccat virgo si nupse
rit. Cum ergo culpabilis nõ sit generandi
intentione concubitus. qui ꝓprie nuptijs
imputãdus est. Quid s̄m veniaz concedit
apostolus. nisi ꝙ ꝯiuges debitũ carnis ex
poscunt. nõ ꝓpaginis voluntate. sed libi-
dinis voluptate. Que tñ voluptas nõ ꝓ-
pter nuptias cadit in culpã. sed ꝓpter nu
ptias accipit veniã. Immoderata ergo ꝓ
gressio: s̄m veniã cõcedit̃ Quo circa ⁊ hic
laudabiles sunt nuptie qꝛ etiã illud qd̄ nõ
ꝑtinet ad se. ignosci saciunt ꝓpter se. Nõ
em̃ concubitus est quo seruitur cõcupiscẽ
tie agitur vt impleatur fetus quem postu
lant nuptie. Omnino ergo in genẽ suo nu
ptie bone sunt. qꝛ fidem thori seruant. ⁊ ꝓ
Aug. cõtra iulianũ hereticum. lis suscipiende causa vtrunqꝫ sexum com-
miscent. ⁊ impietatem sepationis horrent
Sanctitati etiam coniugij nec coniunx in
fidelis obesse potest. sed potius fidelis ꝓ-
dest infideli. vt apostol⁹ docet. Ex his oñ
ditur ꝙ coniuges qui causa prolis tantuz
conueniunt. vel qui exigentibus debitum
reddunt. defendit a peccato sanctitas con
iugij. bonumqꝫ nuptiale. Si em̃ absqꝫ pec
cato non posset fieri cõcubitus coniugalis
non precepissz dominus post diluuiũ eos
copulari dicẽs. Crescite et mltiplicamini.
cum iam sine carnali concupiscẽtia nõ pos
sint commisceri.

Qd̄ non omnis delectatio carnis peccatum est. h

Sed forte aliq̄s di
cet omnem carnis concupiscentiam ⁊ dele
lectationem que est in coitu malam esse et
peccatum. quia ex peccato est et inordina
ta. Et nos dicimus illam concupiscentiaz
semꝑ malaz esse. quia feda est. et pena pec
cati. sed non semꝑ peccatum est. Sepe em̃
delectatur vir sanctus s̄m carnẽ in aliqua
re vt requiescendo post laborem. edendo
post esuriem. nec tamen talis delectatõ est
peccatum. nisi sit immoderata. Sic ⁊ dele
ctatio que fit in coitu coniugali. cui assunt
illa tria bona a peccato defendit̃ Uidetur
tamen beatus Greg. aliter sentire. s. ꝙ sin̄ Gregori.
peccato nõ possit fieri carnalis ꝯmixtio di
cens. Uir cum ꝓpria cõiuge dormiens. ni
si lotus aqua ecclesiam intrare non debet.
Quãuis diuerse hoim nationes de hac re
diuersa sentiant. et alia custodire videan-
tur. Romanorum tñ semꝑ ab antiquiori-
bus vsus fuit. post ammixtionẽ ꝓprie cõ-
iugis. ⁊ lauacri purificationem querere. ⁊
ab ingressu ecclesie paululum temperare.
Nec hoc dicentes culpam deputamus eẽ
cõiugium. sed quia ipsa licita admixtio cõ
iugis sine voluptate carnis fieri nõ potest
a sacri loci ingressu est abstinendum. qꝛ vo
luptas ipsa sine culpa nullatenus esse po-
test.

Determinat autoritatẽ. i

Hoc autem ne p̃di
ctis obuiet. intelligendum est in illis q̄ nõ
gratia prolis conueniunt. quorum volu-
ptas non est sine peccato. et vix aliqui re-
periri possunt adhuc amplexus carnales
experientes qui non interdum conueniãt
preter intentionem procreande prol'. Hoc
autem quotiens fit: ab ingressu ecclesie ab
stinendum est. Et ꝙ ita intelligendum sit
Grego. consequenter ostendit. Sis q̄s ve
ro sua coniuge. non cupidine voluptatis
raptus. sed tm̃ creandorum liberoruz gra
tia vtitur. iste profecto siue de ingressu ec/
clesie. siue de sumendo corporis dominici
mysterio. suo est iudicio relinquendus. qꝛ
prohiberi a nobis non debet accipere qui
in igne positus nescit ardere. Cum v̄o nõ
amor procreãde sobolis. sed voluptas do
minatur in opere commixtionis. habeant
coniuges etiam d̄ commixtione sua quod
defleant Tunc autem vir qui post ammix
tionem coniugis lotus aqua fuerit etiam
sacram commixtionem valeat accipere. cũ
ei s̄m prefinitam sententiam ecclesiam eti
am licuerit intrare.

Ista est distinctio .xxxj. huius ārti
libri. In qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de cā
efficiente ⁊ finali matrimonij q̄ ipm̄ ꝓstituūt. Hic ve
ro determinat de bonis matrimonij q̄ sunt cause bo
nestantes matrimonij actū. Et tria facit. Primo eī
bona mr̄imonij enumerat. Scōo aboꝛsum ꝓcuran
tes foꝛe homicidas determinat. Tertio bonū matri
monij coitū a pctō excusaī declarat. Primū faē vsq̄
ibi. Qui ℞o venena sterilitatis. Scōm vsq̄ ibi. Cū
ergo hec tria bona. Tertiū vsq̄ ad finē dis. In spāli
sñia mgr̄i stat in tribus ꝓpositionib⁹ quāꝝ pma est
hec Jn mr̄imonio cōiter triplex bonū est. s. fides. ꝓ
les. ⁊ sacr̄m. Hāc magister insinuans inducit tria eē
bona matrimonij. s. fides. ꝓles. ⁊ sacr̄m Ad fidem
aūt ptinet vt vir ad aliā mulierē nō accedāt nec mu
lier aliū viꝝ admittat. Ad ꝓlē aūt vt amanter susci
piaī et religiose educaī. Ad sacr̄m ℞o vt cōiugium
nō separeī. Aliq̄n aūt sepaī corꝑaliter ex aliqua cau
sa. nō tn̄ sacramentaliter ꝙ totā hāc vitā qđ autoꝛitati
bus ꝓfirmat. Addit etiā q̄ sacr̄m qđ est tertiū mr̄i
monij bonū nō est ipm̄ ꝓiugiū ꝛz eiusdē rei signū cuius
est ꝓiugiū. s. spūalis ⁊ inseparabilis xp̄i ꝓiunctio ⁊ ec
clesie. Postea dicit q̄ bonū ꝓlis et bonū fidei aliq̄n
in mr̄imonio deficiūt. nunq̄ tn̄ deficit bonū qđ ē sa
cramentū. Postea dicit q̄ illi cōtrahunt ad inuicem
incōtinentie causa dūmō tn̄ sit ꝓpetuus cōtract⁹ ⁊ n̄
viteī generatio ꝓlis verū matrimoniū ꝓtrahūt. Jlli
℞o q̄ venenū sterilitatis ꝓcurāt vel sīlia mala ve
ri cōiuges nō sunt. Scōa ꝓpō est hec. Qui venena
sterilitatis apponūt nō ꝓiuges ꝛz potiꝰ foꝛnicarij exi
stunt. et si post infusionē aīe aboꝛtiuū ꝓcurent se eē
homicidas nō dubitent. Hanc mgr̄ insinuās querit
vtrū illi qui aboꝛsum ꝓcurent sint homicide Et rn̄
det q̄ sic. si ꝓncipiū est foꝛmatū ⁊ aīmatū aliter nō.
Tertia ꝓpositio est hec. Tria bona federis ꝓiugal
sic oꝛdinat vt nō sit ibi culpa moꝛtalis. Hāc mgr̄ po
nens dicit q̄ tria p̄dicta bona mr̄imonij sic oꝛdinant
imo excusant actū mr̄imonij vt pctm̄ nō sit vel qñ fi
de thoꝛi seruata ꝓiuges ꝓuenīūt cā ꝓlis vel vt mor
tale nō sit vt qñ fide seruata ꝓuenīūt incōtinentie cā
Ultimo obijcit in cōtrariū triplicit̄. Primo p aplm
q̄ actū ꝓiugalē ꝑm indulgentiā ꝓcedit dicēs. hoc aūt
dico ꝑm indulgentiā. sed indulgentia vel venia non
est nisi peccati. ergo a culpa nō excusatur maritalis
cōcubitus. ꝙ qđ etiā quidā ꝓbant ipm̄ esse peccatū.
Et respondet magister distinguendo de indulgētia
est enim indulgentia cōcessionis et pmissionis. Con
cubitus ergo coniugalis qui fit causa ꝓlis indulge
tur ꝑm concessionē sicut minus bonum. Sed concu
bitus qui fit causa innocentie indulgetur ꝑm pmissi
onem sicut minus malum. excusatur tamē huiusmo
di actus coniugalis per matrimonij bona dūmodo
tamen fit infra limites matrimonij. Sed si excedat
limites non excusatur quod multis autoꝛitatib⁹ de
clarat. Secundo opponit per hoc q̄ omnis concupi
scentia et delectatio que sunt in coitu mala sunt ⁊ in
ōrdinata. et ita sunt peccatū. Et respondet illā con
cupiscentiam semper esse malam et inoꝛdinatā inor
dinatione penali que est pena peccati. non tamē est
semp inoꝛdinata in oꝛdinatiōe culpabili quia nō sp
est peccatū. Jlla ergo delectatio coitus cōiugalis p
per bona matrimonij defenditur nisi sit immodera
ta et vltra coniugij terminos se extendens. Tertio
obijcit p autoꝛitatem beati Gregoꝛij qui dicit q̄ pꝰ
accessum ad vxoꝛem debet huiusmodi ab ingressu ec
clesie abstinere quia voluptas ipsa que est in commi
xtione carnali sine culpa nō est Et respondet q̄ hoc
intelligendum est quando ad vxoꝛem accedit incon
tinentie causa. vel quia vix sine incōtinentia accediē
Et tm̄ in speciali.

De solutione carnal' debiti. a

SLiēdū etiam DI. XXXII
est. qꝛ cū in omnib⁹ aliis vir
ꝑsit mulieri vt caput coꝛpi.
est eī vir caput mulieris. in
soluendo tn̄ carnis debito pares sunt. Jō
aplꝰ vtriq̄ pariter ꝑcipit i hac causa sibi in
uicē sb̄ijci. inq̄ens. Vir debitū reddat vxo
ri sīlr ⁊ vxoꝛ viro. qꝛ mulier nō hz ptātem
sui coꝛpis sed vir. sīlr et vir nō hz potestā
tem sui coꝛpis ꝑ mulier. Quia nec mulier
ad aliū virū nec vir ad aliā mulierez pote
statem sui coꝛpis habet. nec vir ad cōtinē
dū. nec mulier potestatē habet sine mutuo
consensu. sed alter alterius potestatez ha
bet coꝛpis. vt poscenti alteri. nō liceat alte
ri negare debituz. Jn hoc eī pes sunt. qꝛ
nec viro nec mulieri coꝛpus suuz licet alij
tradere. Sed sibi inuicē debitoꝛes sunt in
hac causa. ne peccādi detur occasio. ꝙ qđ
non dominium tollit viro ꝑ vitiū. Debēt Amb. iii. ꝑ
enim sibi coniugati non solum ipsius sex⁹ bono ꝓuga-
sui commiscendi fidem liberoꝛuz ꝓcreādo
rum causa. que prima est in ista moꝛtalita
te societas. verumetiā infirmitatis inuicē
excipiende ad illicitos concubitus deuitā
dos mutuā quodammō seruitutez. vt et si
alteri eoꝛ cōtinentia placeat. nisi ex alteri
us ꝓsensu nō possit. Ad hoc eī neuter ha
bet potestatem sui coꝛpoꝛis. quod adeo ve
rum est. vt etiā q̄ non filioꝛ ꝓcreandoruz
sed infirmitatis et incontinentie causa ex/
petit vel ille de matrimonio vel illa nō sibi
alterutrum negent. ne ꝙ hoc incidant i dā
nabiles coꝛruptelas. Reddere eī debitū
ꝓiugale nullius est criminis. exigere autē
vltra generandi necessitatē. culpe est veni
alis. Foꝛnicari ℞o vel mechari. puniendi
est criminis.

Qđ neuter cōtinere valeat nisi ex communi consensu. b

Qꝛ ℞o sine consen-
su vxoꝛis vir continere non valeat. subdi- Aug. super
tis ꝓbaī testimonijs. Ait eī Aug. Si di- psal. xlvj.
cat vir continere iam volo. nolo aūt vxoꝛ.
potest. Quod eī tu vis illa non vult Nū
quid ꝙ continentiā tuā illa debz fieri forni
caria? Si alij nupserit te viuo. adultera erit
Non vult tali lucro deus tale damnū cō/

pensari. Redde debitũ. ⁊ si nõ exigis. redde. Pro sanctificatiõe ꝑfecta deus tibi cõputabit. si nõ qđ tibi debeť exigis. sz reddis qđ debes vxori. Idẽ. Scđm ꝟba apostolica etiã si vir cõtinere voluisset ⁊ tu noluisses. debitũ tibi reddere cogeretur. et illi deus imputaret cõtinentiã. si nõ sue sed tue ꝯcedereť infirmitati. ne in adulterium caderes Quisquis ergo compatiens infirmitati vxoris reddit nõ exigit debitũ. aut si ꝓpter propriã infirmitatẽ ducit vxorem plangens potius. quia sine vxore esse non potuit q̃ gaudens quia duxit. securus expectat diem nouissimũ. Idem. Una sola causa esse potest. qua te ad id quod vouisti nõ mõ nõ hortaremur. sed etiam ꝓhiberemus implere. si forte tua coniunx hoc tecũ suscipe animi vel carnis infirmitate recusaret Nã vouenda talia nõ sunt a coniugatis. nisi ex cõsensu et voluntate communi. et si p̃propere factũ fuerit. magis ẽ corrigenda temeritas q̃ ꝑsoluenda ꝓmissio. Nõ em̃ deus exigit si quis ex alieno aliq̃d vouerit. sed potius vsurpare vetat alienũ Idem. Apostol⁹ nec ad tempus vt vacet orationi nisi ex consensu voluit coniugem carnali inuicẽ fraudari debito Idẽ. Manifestũ est ita voluisse legem. feminã sub viro esse. vt nulla eius vota que abstinentie cã vouerit reddanť ab ea. nisi auctor fuerit vir ꝑmittendo. Nã cũ ad peccatũ eiusdem viri ꝑtinere voluerit lex: si prius ꝑmiserit ⁊ postea ꝓhibuerit. nõ tñ dixit vt faciat mulier qđ vouerat. qꝛ ꝑmissa iam pri⁹ a viro fuerat. Viri dixit eẽ pctm̃. qꝛ abnuit qđ prius cõcesserat: nõ tamen mulieri ex hoc iussum dedit. vt cum prius vir ei ꝯcesserit. postea si ꝓhibuerit contemnať. Ex his apparet ꝙ vir vel mulier continentiã deo offerre nõ potest sine communi cõsensu. nec alter alteri debitum negare debet. Si vero quilibet eorum alterum a suo iure absoluerit. ad preteritam seruitutez nũ q̃d reuocare poterit? Hoc em̃ videť aug⁹. supra voluisse. Quibusdã videtur ꝙ mulier nõ discedens a domo viri. que viro ꝑmittente cõtinentiã vouerit vel ꝓmiserit. eodez ꝓhibente soluere non valeat. ⁊ hoc ꝓpter dignitatẽ viri qui est caput mulier] Sz melius h̃ intelligiť in tali casu. vbi vir ꝯcedit mulieri vouere ꝯtinẽtiã ⁊ añ votũ ꝓhibet implere. Si ꝟo habitũ mutauerit nõ põt reuocari ꝟm illud. Qui vxorẽ suaz velare ꝑmiserit. aliam non accipiat. sed si militer conuertatur.

Aug. ad editiam.

Aug. in li. đ adulterinis ꝯiugijs.

Ex ꝯcilio remensi.

Quibus temporibus cessandum sit a coitu. c

Et licet debituz poscenti sit sꝑ soluẽdũ. nõ licz tñ qualibz die poscere. vñ Aug. Christiano cũ vxore sua aliq̃n licet ꝯuenire. aliq̃n nõ. Propter ꝓcessiõis em̃ dies et ieiuniorũ aliq̃n nõ licet ꝯuenire. qꝛ etiã a licitis abstinendũ est. vt facilius ĩpetrari possit qđ postulať. Idez Quotiẽs em̃ vel dies natiuitatis vel reliq̃ festiuitates aduenerint. nõ solũ cõcubinarũ ꝯsortio. sed etiã a ꝓprijs vxorib⁹ abstinete. Itẽ Amb. Si cã ꝓcreandoꝝ filioruz ducit vxor. nõ multũ tp̃s ꝯcessuz videtur ad ip̃m vsum. qꝛ ⁊ dies festi ⁊ dies ꝓcessionis et ip̃a ratio ꝯceptus ⁊ ꝑtus: iuxta legem cessare vsum carnis his debere tẽporibus demonstrant.

Aug⁹. ili. đ questiõe noui ⁊ ve. test.

Ambrosi

Hieronymus videtur dissentire a premissis. d

Illi autez quod dictũ est reddere debitũ non esse peccatũ. videť obuiare qđ ait Hiero. Quicũq; vxori debitũ reddit. vacare non põt orationi. nec carnes agni edere. Itẽ. Si panes propositionis ab his qui vxores suas tetigerant comedi nõ poterant. Quantomagis panis qui de celo descendit. non potest ab his q̃ cõiugabilibus paulo ante hesere cõplexibus violari atq; cõtingi. Non ꝙ nuptias ꝯdẽnemus. sed ꝙ eo tꝑe quo carnes agni mãducaturi sumus: vacare a carnalibus oꝑibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad ministros ecclesie ꝑtinere viđtur quibus nõ licebat sacra officia celebrare atq; misteria. tẽpe coniugalis amplus. quo etiã presentia spiritussancti nõ datur Vñ idẽ ait. Cõnubia legitima carent q̃dẽ peccato. nec tñ tꝑe illo quo coniugales actus gerunť. p̃sentia spiritussancti dabitur etiã si ꝓpheta esse videať. qui officio generationis obsequitur.

hiero. i quodã sermone.

Hieroñ. sup matheum.

Quibus temporibus non sunt celebrande nuptie. e

Nec solum in opere carnali obseruanda sunt tꝑa. sed etiã in celebrandis nuptijs. ꝟm illud. Non oportet a septuagesima vsq; in octauam pasce et tribus hebdomadib⁹ ante festuz sancti Johannis. et ab aduentu dñi vsq; p⁹ epi-

phaniam celebrare nuptias. Qđ si factuz fuerit sepenk. Item Nicolaus papa Nec vxorez ducere nec cõiugia facere quadragesimali tempore conuenire posse vllo modo arbitror.

Nicolaus ad consulta bulgarorum.

Jsta est distinctio. xxxij. huius quarti libri. In qua magister postq̃ supius determinauit de bonis matrimonij quibus actus matrimonialis excusak. Hic determinat de ipo actu sm q̃ accipit rõnem debiti. Et tria facit. Primo em ꝓponit quõ vir et mulier in soluẽdo z petendo cõiugij debitum par habeãt dñiũ. Scdo ondit quõ reddere ꝯiugale debitũ nulli⁹ sit crimis Tertõ subiũgit quõ nõ quolibet die nec vir nec mulier licite p̃t petere. Primum z scdm a p̃ncipio distin. vsq̃ ibi. Et lz debitum poscẽti. Tertium xo vsq̃ ad finẽ distin. In speciali snia mgri stat i trib⁹ ꝓpositionibus quarum ꝓma ẽ hec. In soluendo et reddendo carnis debitum vir z vxor habent par dñium. Hanc magister insinuãs ꝓponit primo q̃ cum vir in oibus p̃sit mulieri sicut caput corpi. in redditiõe tñ debiti pares sunt. qz alter habet alterius corpis potestatẽ vt alteri poscenti nõ licet alteri debitum denegare. siue poscat causa prolis procreande siue incontinentie causa qđ autoritatibus confirmat. vbi etiam dicit q̃ sic habet alter alterius corpis potestatẽ. q̃ siẽ nec mulier ad aliuz virum nec vir ad aliã mulierem potestatẽ habet accedendi ita nec ad continendum sui corpis hz ptãtem nisi mutuo consensu. Scda ꝓpositio est hec. Lz nullius criminis sit reddere debitum coniugale. tñ exigere vltra generandi necessitatẽ est delictum veniale. fornicari vero aut mechari est mortale. Hanc magister insinuans subdit q̃ reddere cõiugale debituz nullius est criminis. exigere vero vltra generãdi necessitatẽ venialis est culpe. sed fornicari aut mechari puniendi est criminis. Postea ꝓbat pluribus autoritatibus q̃ cõiuges ne fraudenk ad inuicem carnale debitum sine cõsensu communi tenere nõ possunt. quod supra supposuerat. Postea querit si vir vxori consenserat vt continẽtiã deo offerat z a suo iure eã absoluat. vtrum possit licentiã datã reuocare. Et respondet q̃ in hoc casu si et ꝯsenserat vouere continẽtiam z votuz phiberet hoc implere. hoc bene potest sin autẽ post reuocare non põt. Tertia ꝓpositio est hec. Nullus in matrimonio licite põt debituz carnis quolibet die exigere seu poscere. Hanc magister insinuans dicit. q̃ licet debituz poscenti sit ꝓsoluẽduz non tamen licet quolibet die exigere seu poscere siẽ in diebus festiuis siue ꝓcessionis. et ieiuniozum. qđ autoritatibus confirmat. Postea ostendit q̃ beatus Hieronymus vult q̃ reddere debitum sit quandoq̃ peccatum quod est contra predicta Dicit em beatus Hieronymus qui vxori debitum reddit non põt orationibus vacare nec sumere carnes agni. i. eucharistiam. Dicit etiã q̃ nõ sempest reddendum debitum vt in diebus quibus est orationib⁹ vacandum vl eucharistia sumenda. Et respondet q̃ dictum Hieronymi referenduz est ad ecclesie ministros quibus nõ licet sacramenta offerre vel ministeria celebrare tpe coniugalis amplexus. Vltimo dicit q̃ sicut in carnali commixtione sic et in celebrãdis nuptijs sunt tempora obseruanda. quia non quibuscunq̃ temporib⁹ sunt nuptie celebrande. Tempa q̃bus non sunt nuptie celebrande sunt a septuagesima vsq̃ ad octauã pasce. et trib⁹ septimanis ante festum Johannis baptiste. et ab aduentu domini vsq̃ post epiphaniam: quod si factum fuerit separentur vt dicit magister. Et tñ in speciali.

Hieron. ad Bonif. et Alex. Bigam. matrim.

De diuersis cõiugij legibus. a

DI. XXXIII

Queritur hic de antiqs patribus q̃ plures sil'legunt habuisse vxores vl ꝯcubinas vtz peccauerint: Ad qđ dicim⁹ p varietate tpm varia iuenit dispensatio cõditoris. Ab exordio em tpis ink duos tm adã. s. z cuã inchoatũ est ꝯiugiũ. deo p os ade dicente. Hõ adherebit vxori sue z erũt duo i carne vna. z sm inchoationis modũ inter duos tm p oẽm successionẽ tempoz cõtraherek cõiugiũ. si primi homines in obedientia pstitissent. Post eoz xo copulã. filij et filie eoruz matrimonio cõiuncti sunt. sed vnus vni. tãtũ Jdeo aũt fratres sororibus sunt copulati qz nõ erant alie mulieres vel viri. quibus ade filij vel filie iungerenk. Primus omniũ lamech duas legitur sil'habuisse vxores. z hoc in eo arguitur. qz p expletõne carnal' voluptatis id fecisse phibek. Postea xo cum iam pene oẽs homies falsis dijs seruirent. paucis in cultu dei pmanentibus cõsultũ est a deo plures in matrimonio copulare sibi. ne illis paucis deficiẽtibus: cultꝰ noticia dei deficeret. Unde abraam viuente vxore ad ancillã intrauit et ex ea genuit Jacob etiã liberis z ancillis se copulauit Et filie loth patre ebrio vse sunt. Cum em ceteris in ydolatria relictis abraam et filios eiuſ in peculiarẽ populũ sibi dñs elegisset. rite multarum fecunditate mulierum. populi dei multiplicatio querebak. qz in successione sanguinis erat successio religionis. Unde etiam in lege. maledicta erat sterilis. que non relinquebat semen super terram. Hinc etiam sacerdotibus cõiugia decreta sunt. qz in successione familie. successio est officij. Non ergo abraã vel iacob deliquit. qz preter vxorem filios ex ancilla quesiuit. nec illorum exemplo preter cõiugale debitum. fecunditatem in aliqua licet alicui querere. cũ illoz coniugia nrozũ equank virginitati. et immoderatus vsus coniugij nostri temporis. turpitudinez fere imitetur fornicationis illius temporis. De hoc Aug⁹. sic ait. Antiquis iustis nõ fuit pctm̃ q̃ pluribus feminis videbãtur. nec cõtra naturam hoc faciebant. cũ non lasciuiendi causa sed gignendi hoc facerẽt nec contra morem. qz eo tpe ea fiebãt. nec contra preceptum. qz nulla lege erat phibitum. Jdem. Objciunk Jacob quatuor vxores qđ q̃n mos erat. crimen non erat.

Augustꝰ.

Sic patriarahe ꝯiugibus excipientibꝰ ſemen ſuũ miſcebanꝫ. non ꝯcupiſcenita perficiende voluptatis. ſed ꝓuidentia propagande ſucceſſiõis. ſicut apoſtoli auditoribus ſuis admirantibus doctrinã ſuã condelectabantur. non auiditate cõſequende laudis ſed charitate ſeminãde veritatis. Idẽ alibi. Antiquis tpibus cuꝫ adhuc ſalutꝭ noſtre miſteriũ velaretur. iuſti officio ꝓpagandi nuptias cõtrahebant. nõ victi libidine. ſed ducti pietate. qui multo facilius cõtinere poſſent ⁊ vellent. Vtebanꝫ tñ ꝯiugibus. ⁊ plures vni viro habere licebat. ꝙs caſtius habebat ꝙꝫ nunc vnã q̃libet iſtorũ in quibus videmus. qõ ſecũdũ veniam cõcedit apoſtolꝰ. Habebãt ei eas in opere generandi. nõ in morbo deſideriꝭ

Ambroſi. Item amb. Dixit ſara ad abram. Ecce cõcluſit me dñs vt non pariã Intra ergo ad ancillam meã ⁊ filiũ facias ex ea. ⁊ ita factum eſt. Conſidera ꝓmum ꝙ abraam ante legem moyſi ⁊ ante euangeliũ fuit. Nõ ergo in legem cõmiſit abraam. ſed legeꝫ ꝓuenit. Nondum enim interdictũ videbanꝫ. Secũdo cõſidera ꝙ nõ ardore aliq̃ vage ſuccenſus libidinis. nõ petulantis forme captus decore. ancille contuberino ꝯiugalem poſt habuit thorũ. ſed ſtudio querẽde poſteritatꝭ ⁊ ꝓpagãde ſobolis. Adhuc poſt diluuiũ raritas erat humani generis. erat etiã religiõis. Heniꝫ ⁊ loth ſancti hãc filie cauſam querẽde poſteritatis habuerũt ne genꝰ deficeret humanũ. et ideo publici muneris gratia ꝓuatã culpã ꝓtexit. Itẽ

Auguſti. aug. Juſtus ꝙuis cupiat diſſolui ⁊ eſſe cũ chriſto. tamen ſumit alimentũ. nõ cupiditate viuendi. ſed officio ꝯſulendi. vt mãeat qõ neceſſariũ eſt ꝓpt alios Sic miſceri feminis iure nupti aꝫ officioſum fuit ſanctis viris. nõ libidinoſũ Qõ enim eſt cibꝰ ad ſalutem hois. hoc eſt cõcubitus ad ſalutẽ humani generis. ⁊ vtrũqꝫ non eſt ſine delectatõne carnali. que tñ modificata et refrenata tpantta: in vſum naturalẽ redacta libido eſſe nõ põt. Qõ aũt in ſuſtẽtãdo vitam illicitus eſt cibus. hoc eſt in querenda ple fornicarius vꝫ illicitus cõcubitꝰ. ⁊ qõ eſt in cibo licito immoderatior apetitus. hoc ẽ in cõiugibꝰ venialis ille cõcubitus.

Non prefertur virginitas iohannis caſtitati abrae. b

Quo caſtitas virginalis non ꝓferatur in merito coniugali

caſtitati abrae. Aug. oſtẽdit inquiens. Sicut non eſt impar meritũ patientie i petro qui paſſus eſt. et in Jobe qui paſſus nõ ẽ. ſic nõ eſt impar meritũ cõtinentie in iobe qui nullas exptus eſt uuptias. et in abraam qui filios genuit Nam illius celibatus et iſtius cõnubiũ ꝓ tempoꝝ diſtributionẽ xp̃o militauerũt. ſed continentiã iobes in ope. abraam in ſolo habebat habitu Melior eſt aũt caſtitas celibũ ꝙꝫ nuptiarum. Quaꝝ vnã abraã habebat i vſu. ambas in habitu. Caſte eñ et cõiugaliter vixit. Eſſe aũt caſtus ſine coniugio potuit. ſed tũc nõ oportuit. Item Hieroñ. Quis ignoret ſub alta diſpenſatione dei omnes retro ſãctos eiuſdẽ fuiſſe meriti cuiꝰ nunc chriſtiani ſunt. Quomodo abraã añ placuit in cõiugio. ſic nunc virgines placent in caſtitate. Seruiuit ille legi et tpi ſuo. ſeruiamus et nos legi et tpi nr̃o. in quos fines ſeculorũ deuenerunt. Ex his apparet ꝙ ſcti patres añ legem ſine peccato plures habuerunt vxores vel concubinas. Eas enim nũc vxores appellat ſcriptura. nũc cõcubinas. Rachel tñ et lya ambe vxores fuerunt. nõ concubine.

Amb. lib. 6 virginibus.

Hieron.

Oppoſitio. c

Si quis opponat

ꝙ fidẽ thori nõ ſeruabant illi patres. Dicimus in hoc ſeruaſſe fidẽ thori. qr non alijs ꝑ ꝓprijs vxoribus vel ancillis miſcebanꝫ Ecce que fuerit ꝯſuetudo i hac re añ legẽ.

Legis vero tpe interdixit moyſes carnalez copulã fieri cũ matre. cũ nouerca. cũ ſorore. cũ nepte. cũ amita. cum matertera. cũ nuru ⁊ alijs q̃buſdam. Permiſit aũt diuortiũ fieri dato libello repudij. i q̃ vir ſcribebat cauſas ꝓ quibꝰ vxorẽ repudiabat. Permiſit aũt aliã ducere dato ꝓiori libello. qõ ꝓpter duriciaꝫ cordis eoꝝ ꝓmiſſum xp̃s dicit. Non vt cõcederet diſcidiũ. ſed vt tolleret homicidiũ. Permiſit fieri mala ne fierent peiora. ⁊ hoc ꝓmittẽdo nõ dei iuſticiã demonſtrauit. ſed in peccatore minuit culpam.

Que erat cõ ſuetudo legalis.

Cui licebat plures hr̃e vel nõ. d

Sed nunquid ſub

lege licebat habere plures vxores? Audi quid ſcriptũ eſt in deutronomio. Non habebit vxores plurimas que alliciãt animam eius. Sup quem locum ait Auguſt.

Manifestum est salomonem hoc ꝓceptū transisse. Dauid aūt plures habuit. nec ꝓceptum preterijt. Permissum est em̄ regi plures habere. nō plurimas que alliciant animam multiplicate. Cum tamen addit vt non eleuetur cor eius. alienigenas phibitum esse videtur. Verumtamē multiplicatio vxorum generaliter phibita ē. Permissum est autem regi plures habere. ꝫ nō multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore quo christi gratia vbicꝫ est dilatata. reducta est lex nuptiarum ad priorem honestiorem cꝫ institutionem vt vnus vni in figura christi et ecclesie coniugatur. Ne queritur electio muneris in successiōe generis. sed in perfectione vite et sincerita te scientie. ⁊ virginitas fecunditati pferꝝ. et sacerdotibus cōtinentia indicitur.

De vginitate mētis ⁊ carnis. e

Melior est aūt virginitas mentis cꝫ carnis. Unde Ambro. Tolerabilius est mentem virginem cꝫ carnem habere. vtruncꝫ bonum est si liceat. Si non liceat. saltem non casti homini sed deo simus. Virgo prostitui pōt. adulterari non potest. nec lupanaria infamāt castitatem. sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non potest caro ante corrūpi. nisi mens ante fuerit corrupta. Itē Isidorus. Non potest corpus corrumpi nisi prius animus corruptus fuerit. Abunda enim a contagione anima: caro nō peccat. In fine huius capitli aperitur quomō verū sit. nisi anima prius fuerit corrupta. corpus non posse corrumpi scilicet peccato.

Amb. in li. virginibus.

Isidorus

Illud etiam Augustini aduertendū est Sicut inquit sanctius ē mori fame cꝫ idolaticis vesci. Ita sanctius est defungi sine liberis. cꝫ ex illicito coitu stirpem quererē Undecuncꝫ vo nascantur homines. si parentum vitia non sectent. et deum recte colant. honesti et salui erunt. Semen em̄ ex qualicuncꝫ homine. dei creatura est. et eo male vtenti male erit. non ipsum aliquando malum est.

Aug. ill. de bono ꝓiuga.

Ista est distinctio. xxxiij. huius quarti libri. In qua magister postꝫ supius determinauit de bonis matrimonij. Hic aūt determinat quō hec bona fuerunt in matrimonijs antiquoꝝ patrum Et tria facit. Primo em̄ antiquis patribus fore cōcessum plures hr̄e vxores declarat. Scōo continentiam abrae cōtinentie iohannis cōpat. Tertio tēpore euāgelij vginitatē ꝓcellere fecunditatē insinuat. Primū fac vsqꝫ ibi. Nō vo castitas. Scōm vsqꝫ ibi Melior est aūt virginitas. Tertiū vsqꝫ ad finē distī.

In speciali sūa magistri stat in tribus ꝓpositionib⁹ quarū prima est hec Ex diuina permissione antiqui patres plures habuerunt vxores non expletiōe carnalis voluptatis. sed quia successiōe sanguinis erat successio religionis et fidelitatis. Hanc magister insinuans queritvtrum antiqui patres sine peccato plures vxores vel concubinas habuerunt. Et respondens premittit qꝫ ꝑm diuersitatez temporū varia fuit dei dispositio. Ante pctm̄ inter duos tm̄ fuit cōiugium inchoatum ꝑm quē inchoationis modus si primi parentes in obedientia pstitissent p tpis successionem inter duos tm̄ fuisset matrimonialis cōtract⁹ Post pctm̄ primis parentibus ad inuicē cōuenientibus et ꝑlem ꝓcreantibus filij eorum ⁊ filie cōiūcti sunt sed vnus tm̄ vni et fratres sororib⁹ copulati sūt quia nō erant alie mulieres et viri quibus filij Ade et filie cōiungerent. Lamech autem prim⁹ omnium legit duas vxores habuisse. quod in eo reprehenditur. ideo qꝫ ꝑ expletiōe carnalis voluptatis hoc fecerit. ꝓcessu vo tpis cum iam quasi omnes homines deos colerent. paucis in cultu dei remanentibus diuina dispensatione consultum est vt viri possent sibi plures vxores in matrimonium copulare ne cultus vel noticia dei deficeret illis paucis deficientibus: sicut patet in Abraam et Jacob. Unde et ex lege maledicta erat sterilis que non relinquebat semē super terrā Secunda ꝓpositio est hec. Continentiā quā Johannes habuit actu hanc Abraam potuit seruare solo habitu. Hanc magister insinuans dicit in cōmendationem coniugij antiquorum patrum qꝫ virginalis castitas nō pferꝝ in merito antiquoꝝ patrū coniugali castitati. qō autoritate Aug⁹. determinat dicentis. Sicut nō est impar merituz continentie in Johanne qui nullas exptus est nuptias. ⁊ in Abraam qui filios genuit. Nam illius celibatus ⁊ isti⁹ cōnubium ꝑ tempis distributione xp̄o militauerūt. ſz continentiam Johannes in opere Abraam solo habitu habebat. Postea obijcit qꝫ antiqui patres habentes plures vxores nō vident feciſſe fidem thori. Et respondens dicit. qꝫ fidē thori seruabant q̄ ꝓpis tm̄ vxoribus vel ancillis ⁊ nō alijs mulieribus cōiūgebant. et sic patet que fuerit ante legem matrimonij consuetudo. et qꝫ in matrimonio antiquoꝝ patrꝝ fuerunt prēdeterminata mr̄imonij bona. Postea determinat de matrimonio tpe legis dicens. qꝫ tempe Moysi fuit mr̄imoniū determinatū ⁊ ꝗtū ad legitimarū ꝑsonarꝝ determinationē. qz nō licebat copulari carnaliter patri vel sorori vel nouerce vel nepti amite ⁊ matertere et quibusdā alijs ꝑsonis. Et etiā ꝗtū ad sepationē qz ꝑmisit moyses dato libello repudij diuortium fieri ⁊ aliam ducere. in quo quidem libello vir scripsit causas ꝓpter quas repudiabat vxorem qō ꝓpter duriciā cordis eoꝝ ꝑmissum est vt maius malū .s. homicidiū tolleret. Postea qrit q̄bus lz sub lege habere plures vxores et quibus nō. Et respondet qꝫ multiplicatio generaliter est ꝓhibita. permissum tamen est regi plures habere vxores sed nō multiplicare. i. plurimas habere. qz talis multiplicatio ꝓpter carnales actus mentē eneruat et allicit. Addit etiā qꝫ aduenientē tpe plenitudinis iuxta priorē et honestiorē institutionē vn⁹ tm̄ vni cōiungit i figura xp̄i et ecclesie. Tertia ꝓpositio est hec. In hoc q̄dem tpe virginitas fecunditati precellit ⁊ cōtinētia sacerdotibus inducit. Hāc mgr̄ insinuās dicit qꝫ hoc tpe virginitas fecūditati ꝓcellit et cōtinentia ipis ꝑsbyteris ꝓcipit cū tm̄ in lege fecunditas virginitati pferre et sacerdotibus cōiugia indicere inducit. Ultimo dicit qꝫ virginitas mentis melior est et commēdabilior qꝫ virginitas carnis quod autoritatib⁹ confirmat. Et tm̄ in speciali.

De psonis legitimis. a

Nunc supest attendere que psone sint legitime ad cōtrahendū mr̄imoniū. Legitime iudicant̄ psone s̄m statuta patrū q̄ diuersa sūt. Alie nā q̄ suer̄t legitime an̄ legē. alie sub lege. alie in tpe gratie. Itē in primitiua eccl̄ia q̄daz erant legitime que mō nō sunt. Eaꝝ vero q̄ mō legitime sunt vel illegitime. quedam sunt plene legitime. q̄ūedā omnino illegitime. quedā medie. Plene legitime sūt q̄bꝰ nō obuiat votū ꝯtinentie. vel ordo sacer. vel cognatio. vel dispar cultus. vel ꝯditio vl̄ nature fragilitas. et si q̄d est aliud. Penitus vero illegitime sunt. p votū. p ordinem. p cognationem. p disparem cultum. Medij vero sunt nec plene legitimi. nec omnino illegitimi p frigiditatē. p ꝯditionem Si em̄ tales iungunt̄ ignoranter. commanere possunt quibusdam accedentibꝰ causis. et eisdem deficientibꝰ diuidi.

DI. XXX IIII n

De frigidis sepandis. b

De his enī qui causa frigiditatis debitū reddere nō pn̄t. consulit Greg. vt pmaneāt Sed si mulier causatur dicens. volo esse mater ⁊ filios pcreare. decreuit vt vterq̄ eoꝝ septima manu ppinquoꝝ iuret. qd̄ nunq̄ carnaliter ꝯuenerunt. ⁊ tūc mulier scd̄as nuptias contrahat. Vir aūt q̄ frigide nature ē. absq̄ spe ꝯiugij pmaneat. Ait em̄ sic. Interrogasti de his q̄ matrimonio iuncti sunt et nubere nō pn̄t. si ille aliam vel illa alium ducē possit. de quibus scriptuz est. Vir et mulier si se cōiunxerint. et post dixerit mulier d̄ viro q̄ coire nō possit cū ea. Si p̄t pbari qd̄ dicit p iustū iudiciū. aliū accipiat Si vero ille acceperit aliaz. separent̄. Item. De his requisisti q̄ ob causaz frigide nature dicūt se nō posse iuicē opam carnis dātes cōmisceri. Iste vero si nō pōt ea vti p vxore. hēat eā quasi sororem. qd̄ si retinaculū coniugale voluerit rescindere. maneant vtriq̄ in/nupti. nam si huic nō potuit naturalit̄ concordare. quō alteri ꝯueiet. Igit̄ si vir aliā vxorē vult accipe. maīfesta patet ratio. qꝛ suggerente dyabolo odij fomitem. exosaz eam habuerit. et ideo eā dimittere mendacij falsitate molitur. Q̄ si mulier causat̄ et dicit volo esse mater et filios pcreare. vterq̄ eoꝝ septima manu ppinquoꝝ tactis sacrosanctis reliquijs iureiurando dicat. vt nūq̄ p cōmixtionē carnis ꝯiuncti. vna caro effecti fuissent. Tunc videt̄ mulierē secundas posse ꝯtrahere nuptias. humanū dico ppter infirmitatē carnis eoꝝ. Vir āt q̄ frigide nature est. maneat sine ꝯiuge. Q̄ si et ille aliā ꝯiugem acceperit. tūc hi q̄ iurauerāt piurij crimine rei teneant̄. ⁊ penitentia pacta priora cogant̄ recipe connubia. Hoc seruandū est cum vterq̄ idem fatetur. Sed vir si asserit se debitū reddidisse vxori. et illa diffitet̄. cui potius fides habenda sit. merito querit̄? De hoc ita statutum est. Si quis ita acceperit vxorez ⁊ habuerit eā aliquo tpe. et ip̄a femina dicit q̄ nunq̄ coisset cū ea. et ille vir dicit q̄ sic fec̄ In veritate viri consistat qꝛ vir est caput mulieris. Hoc de naturali impossibilitate statutum est.

Gregoriꝰ

De his qui maleficijs impediti coire non possunt. c

De maleficii āt impedimento hoc tenendū decernit̄. Q̄ si p sortiarias et maleficas cōcubitus nō seq̄t̄ hortādi sunt quibus illa eueniunt vt spū ꝯtrito et humiliato deo et sacerdoti d̄ omnibus peccatis cōfessionē faciant et lachrimis atq̄ elemosynis orationibꝰ ⁊ ieiunijs dn̄o satisfaciant. ⁊ p exorcismos ac cetera ecclesiastice discipline munimina ministri eccl̄ie tales sanare pcurent. Quod si n̄ potuerint. separi valebunt. Sed postq̄ alias nuptias expetierint illis viuentibus q̄bus post iuncte fuerint. prioribus quos reliq̄rant. etiam si possibilitas concubendi eis reddita fuerit. recōciliari nequibunt. Qd̄ in fine huius capituli ꝯtinet̄ ex rigore magis dictum intelligendū est q̄ ex canonica equitate. Vel intelligendū est nō posse reconciliari prioribus nisi iudicio ecclesie q̄ diuisio facta fuerat.

Hismariꝰ remēsis archiepiscopus.

De furiosis addit. d

Furiosi quoq̄ dū in amentia sunt. matrimonium cōtrahere nō valent. Unde Fabianus. Neq̄ furiosus neq̄ furiosa matrimonium cōtrahere possunt. sed si contractum fuerit nō sepentur. Itē Nicolaus papa. Hi qui matrimonium sani contraxerunt et vni ex duobus

Fabianꝰ.

vel ambobus amētia vel furor vel aliqua infirmitas accesserit. ob hanc infirmitatez talium cōiugia solut nō possunt. Sīr ē etiam sciendum de his qui ab aduersarijs excecant. vel membris truncant vl̄a barbaris electi fuerint.

¶ De his qui cum duabus sororibus dormiunt. e

De his etiā qui cū

duabus sororibus vel cum duobus fratribus dormiunt videndū est. quid censeant canones Qui dormierit cū duabus sororibus. et vna ex illis añ fuerit vxor. neutraz ex ipsis habeat. nec ipi adulteri vnqz i cōiugio copulent. Itez nec ppie vxori licz sibi reddere debitū. quā sibi reddidit illicitam: sororē eius cognoscēdo. nec p̄ mortem vxoris licet ei vl̄ adultere copulari in coniugium. Itē zacharias papa. Cōcubuisti cum sorore vxoris tue. si feciſti. neutrā habeas. z vxor tua si non fuerit cōscia sceleris et continere non vult: nubat in domino cui vult. Tu vero et adultera sine spe coniugij maneatis. et dum viuitis penitēam agite. Quod ait cui vult nubat. intelligendū est post mortē viri. Unde Greg⁹. Qui vxores suas in adulterio deprehēdūt. nec ille nec illa aliā vxorē accipiat vel aliū virū q̄diu ambo viuunt. Si vero adultera mortua fuerit vir eius si vult nubat. ad ultera x̄o nūq̄ et si mortuus fuerit vir ei⁹ sed omnibus diebus penitentie lamēta p̄soluat. Hic de illo adulterio agitur. quod cum cognato viri vel cum cognata vxoris committitur.

Ex aurelianēsi concilio

Zacharij papa.

¶ Non est dimittenda vxor p̄ aliqua macula seu deformitate corporis. f

Illud etiā sciendū

est q̄ p̄ aliqua infirmitate vel macula corporali. non licet viro vxorem dimittere et econuerso. sed debz alter alteri subsidia p̄uidere. Unde Augustinus. Si vxorez q̄s habeat sterilē siue deformem corpore. vel debilem membris. vel cecam. vel claudā. vel surdam. vel si quid aliud. siue morbis vel laboribus doloribusq̄ confectaz. z q̄c quid excepta fornicatione excogitari potest vehementer horribile. pro societate fidei q̄z sustineat.

Dilatis mēbris epi.

Fabia

Ista est distinctio. xxxiiij. huius

quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius determinauit de matrimonio q̄tū ad eius institutionē. significationē. et q̄tū ad eius causam efficientē z finalem z q̄tū ad eius bona. Hic determinat de eo q̄tū ad cām materialē et q̄tū ad p̄sonas cōtrahentes. Et tria facit. Primo em̄ determinat q̄ p̄sone sūt legitīe ad cōtrahendū mr̄imoniū. Scōo oñdit q̄ q̄nq̄ matrimoniū p̄pter frigiditatē maxīe ad instātiā vn⁹ fit solue duz. Tertio quō furiosi dum sunt i amentia actuali p̄trahere nequeūt. Primū facit vsq̄ ibi. De his em̄ q̄ cā frigiditatis. Scōm vsq̄ ibi. Furiosi quoq̄. Tertiū x̄o vsq̄ ad finē dis. In spāli sinia mgr̄i stat i tribꝰ p̄pōnibus quaz p̄ma est hec. Quedā p̄sone ad contrahenduz mr̄imonium sunt plene ītime quedā omnino illegitime et q̄dā i medio p̄stitute. Hāc mgr̄ insinuans p̄ponit p̄mo q̄ ad mr̄imoniuz p̄trahendum aliq̄ p̄sone fuerūt legitime añ legē. alie sub lege. alie tpe gr̄e. q̄dā etiā p̄sone i p̄mitiua eccl̄a erāt legitime q̄ mō nō sunt. Illaz x̄o q̄ mō sūt legitīe vel illegitīe quedā sunt plene legitime vt ille q̄bꝰ aliq̄ impedimētū nō obuiat. q̄dā x̄o sunt omnīo illegitime. vt ille q̄bus obuiat ordo sacerdotalis vel cognatō vel disparitas cultus. q̄dā sunt medie q̄ nec plene legitime nec oīno illegitime vt ille quibꝰ obuiat frigiditas vel cognatio. tales em̄ si ignorant p̄iungunt p̄manere p̄nt z el̄dē deficientibus diuidi p̄nt. Scōa p̄po est hec. Propter frigiditatē maximā cōiugiuz sepat z vir alteri nunq̄ p̄iungat. Hāc mgr̄ ponens dicit q̄ illi qui cā frigiditatis debitum reddere nō p̄nt. p̄nt sic p̄manere si volunt. Si autē mulier causet seu p̄queratur dicens q̄ vult esse mater et filios p̄creare decretum est q̄ vterq̄ cōiugum septīa manu p̄pinquoz iuret q̄ nunq̄ carnaliter p̄uenerunt. et hoc ita fieri debet Primo vir et mulier iurabunt q̄ nunq̄ carnalit̄ conuenerunt z tuc septē de p̄pinq̄s q̄ melꝰ p̄nt scire veritatē p̄ signa p̄babilia. iurēt q̄ credunt eos vez dixisse. z tunc mulier scōas nuptias p̄trahere p̄ot. vir autē q̄ est frigide nature absq̄ spe p̄iugij manere dz Si em̄ ille aliā vxorē duceret cogēdus esset ille redire ad priorē Añ autē impedimētuz ex vtraq̄ parte p̄uenit vterq̄ dz remanere innuptꝰ. Pie igit̄ modꝰ fuādus est q̄n vterq̄ cōiugum idē fatet. sed vir si asserat. mulier autē diffitet. in hoc x̄o potius adhibēda est fides viro q̄ caput mulieris ē vir. q̄ mgr̄ cōfirmat autoritate. Postea dicit q̄ si aliq̄ maleficiuz p̄cubitus nō sequat illi quibꝰ hoc euenit hortādi sunt vt de oībꝰ p̄fiteant cōmissis z satisfaciāt de eis deo. Ministri x̄o eccl̄ie p̄ exorcismos et ecclesiastica sacmēta tales sanare et p̄curēt. z si nō p̄nt sanari separi poterunt. Postq̄ tñ alias nuptias expetierūt viuentibus illis quibus iuncte fuerunt. non poterunt reconciliari priozibus quos reliquerant etiam si possibilitas coeundi eis restituta fuerit nisi iudicio ecclesie quo diuisio facta fuerat. Tertia p̄positio est hec Furiosi et amentes totaliter non possunt contrahere matrimonium legaliter. Hanc magister insinuās dicit q̄ furiosi dum sunt in amentia contrahere non possunt. quod autoritatibus confirmat. Postea dicit q̄ ille qui dormit cum sorore vxoris sue neutram illarum habere debet. Et tā ipe q̄ adultera nūq̄ debent coniugio copulari. Quod magister multis autoritatibus probat. Ultimo dicit q̄ non licet viro vxorem dimittere nec econuerso p̄pter aliquā infirmitatem corpoalem. sed debet alter alteri subsidia p̄uidere. quod autoritatibus confirmat. Ex quibꝰ patet q̄ qui per legitimum matrimoniuz cōiunguntur corpaliter non possunt postmodum separi aliqualit̄ Et tñ in spiali.

Eodē iure vtit̄ vir et mulier. a

DI. XXXV b

Hoc etiā notā dū est ꝙ cū dñs ꝯcedat vxorem dimitti causa fornicationis viro. eadē licentia nō tollit̄ feminis. Vñ Hiero. Precepit dñs vxorem nō dimitti excepta cā fornicationis. ⁊ si dimissa fuerit. manere innuptā. Quicquid viris precipit̄. hoc consequenter redundat ad feminas. Non em̄ adultera vxor dimittenda est. ⁊ vir mechus tenendus Itē. Apud nos quod non licet feminis. eque non licet viris. et eadem seruitus pari condione censetur. Ex his ostendit̄ ꝙ mulier potest super fornicatione virum conuenire. vt vir mulierem. Unde Innocen. papa. Christiana religio adulteriū i vtroq; sexu pari ratione condemnat. sed viros suos mulieres non facile de adultero accusant. viri autem liberius vxores suas adulteras apud sacerdotes deferre cōsueuerunt. et ideo mulieribus prodito earū crimine negatur cōmunio. virorum autē latēte commisso. non facile quisq̄ ex suspitionibus arcet̄. qui tñ submouebit̄. si eius flagitium detegatur.

Hierony. de morte fabiole.

Innocē. papa.

Qd̄ fornicariam nequit dimittere vir nisi ipe expers fuerit ⁊ ecōuerso. b

Si vero querit̄ an adulter adulterā possit dimitere causa fornicationis? Dicim⁹ qr nequit adultera vxor dimitti a viro. nisi et ipe expers fornicationis existat. et econuerso. Vñ Aug. Nihil iniquius est q̄ causa fornicationis dimittere vxorem. si et ipe conuincitur fornicari. Occurrit em̄ illud. in quo alterū iudicas teip̄m ꝯdemnas. Quapropter quisq̄s fornicationis causa vult abijcere vxorem. prior debet esse a fornicatōne purgat⁹. qd̄ similiter et de femina dixerim. Idem. Indignantur mariti si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas. cum tanto grauius eos puniri oportuerit q̄tomagis ad eos ꝑtinet et virtute vincere. et exēplo regere feminas. Ex his apparet ꝙ adulter adulteram dimittē nō valet et econuerso.

Augusti.

Qd̄ possunt recōciliari qui sepantur causa fornicationis. c

Si quis aūt fornicationis expers fornicariaz dimiserit. alij copulari non pōt. sed cōtinere optet vl̄ ad dimissam redire. sic et de femina. Unde ⁊ apl̄s. His qui matrimonio iuncti sunt. p̄cipio nō ego sed dominus vxorē a viro non discedere. ꝙ si discesserit maneat innupta. aut viro suo reconcilietur. et d̄ viro addit Et vir vxorem nō dimittat. Sed Ambro. ait. Ideo nō subdit de viro sicut de muliere. quia licet viro aliā ducere. Sed hoc a falsarijs in ambrosij libro positum credit̄ Supplendum em̄ esse in viro quod de vxore premisit. apte dicit Augusti. sic. Quare non addit de muliere qd̄ premisit de viro. nisi ꝙ similez formā vult intelligi. vt si dimiserit ꝙ causa fornicationis ꝑmittit̄. maneat sine vxore aut reconcilie t̄ vxori. Idē Si nec nubere illi conceditur. viuo viro a quo recessit. nec huic alterā ducē viua vxore quā dimisit. multominus fas est. illicita cū quibuslibet stupra committere. Idē Ut nō facile dimittat̄ vxor dñs solā fornicatiōis causam excepit. ceteras ꝟo vniuersas molestias si que extiterint iubet ꝑ fide coniugali ⁊ ꝑ castitate fortiter sustineri. ⁊ mechum dixit qui a viro solutā duxit Ex his ostenditur ꝙ si causa fornicationis fit sepatio. nō pōt vir vel mulier in aliā transire copulam. Possunt aūt recōciliari ⁊ cohabitare sicut prius. si dimissum alter reuocare voluerit.

Ambrosi.

Aug. super epl̄am ad corinth.

Que p̄dictis vident̄ obuiare. d

Dicit tamen iohānes Chrisosto. Sicut crudelis et iniquus est qui castam dimittit. sic fatuus est ⁊ iniquus qui retinet meretricem. Patronus em̄ turpitudinis est qui celat crimen vxoris. Item Hiero. Cum mulier vnam carnem in aliā dimiserit. et se fornicatōe a marito seperauerit. non debet teneri. ne virū quoq; sub maledicto faciat. dicente scriptura. Qui teuet adulteram stultus est ⁊ insipiens. Idem ad amandum presbyteruz scribens de quadam que viro suo viuente alij nupserat. sic ait. Rem nouam loquor imo non nouam sed veterē. que veteris testamēti autoritate cōfirmatur. Si reliquerit scd̄m viꝝ mulier et recōciliari voluerit priori. non potest.

Iohānes Chriso.

Hierony.

Determinatio. e

Sed hec omnia intelligenda sunt de illa que ab adulterio redere noluit. nec p penitentiã peccatũ delere. Nõ si vir scienter patit. cõsentire vidꝛ Si eñ i adulterio pseuerare elegit. patronus turpitudinis et lenocinij reus maritꝰ habebitur. nisi eã adulterij reã facere voluerit. Si aũt a peccato recesserit et p penitentiam illud purgauerit. poterit viro reconciliari. Añ Aug. Quid tibi duruz videtur vt post adulterium recõciliet coniũx si fides assit nõ erit durũ. Cur ei adhuc õputamus adulteros. quos credimus pnia esse sanatos. Idẽ. Nõ erit turpis nec difficilis etiaz post patrata et purgata adulteria reconciliatio coniugij. vbi p claues regni celoꝛum nõ dubitat fieri remissio peccatorum. nõ vt post viri diuoꝛtiũ adultera reuocetur. sed vt post xpi cõsoꝛtiũ adultera non vocetur. Item Gregꝰ. Debet recipere peccatricem que pniam egit. sed non sepe. Item hermes. Si vir scierit vxoꝛez suam deliquisse et nõ egerit pniam mulier. & pmanet in fornicatione sua et vir viuit cũ illa. vir reus erit z perticeps peccati eius. Q si mulier dimissa egerit pniam z voluerit ad virũ reuerti. debet recipe peccatricẽ que penitentiam egit. sed non sepe.

Aug. ad polentum.

Hermes i li. de adulterinis ꝓiugijs.

De illis qui se ante polluerũt p adulterium. f

Bolet etiam queri an valeat duci in coniugium que prius est polluta per adulterium? De hoc Leo papa ait. Nullus ducat in matrimoniuz quã prius polluit adulterio. Item. Relatũ est auribus sanctoꝛum sacerdotum quendaz alterius vxoꝛez stupꝛo violasse. et insuper meche iuramentum dedisse. q post legitimi mariti moꝛtem si superuiueret. duceret eam in vxoꝛem. quod factum est. Tale ergo connubium ꝓhibemus et anathematizamus. His alijsq autoꝛitatibus vetant in coniugium copulari. qui se prius adulterio maculauerunt. Sed econtra Augu. ostendit dicẽs. Beniq moꝛtuo eo cũ quo fuit verũ coniugium. fieri potest ꝓiugium cũ qua precessit adulterium Idẽ ꝓPosse fieri sane licitas nuptias ex pꝓonis illicite cõiunctis honesto placito subsequente. manifestum est.

Leo pa.

Ex concilio tiburiensi.

Augusti.

Determiuatio. g

Bz hec vltima autoꝛitas de concubinis loquit. prohibens concubinas posse transire ad honestũ placitum nuptiarũ. si castitatem et fidem ꝓua re velint. ꝓPrima vo autoritas augustini de illis ait. qui de peccato penituerunt. et nihil in moꝛtez viri machinati sunt. nec vi uente viro fidem adultere dedit mechꝰ. q eam in cõiugio duceret si supuiueret Qui vero hec faciunt. alijs premissis autoꝛitatibus ꝓhibetur copulari.

Jsta est distinctio .xxxv. huius quarti libri. In qua mgr postq supiꝰ determinauit de impotentia coeundi. que actũ matrimonij impedit. Dic aũt determinat de sepatione thori ꝓpter fornicationẽ que silr matrimoniũ tollit vinculo matrimonij durante. Et duo facit. Primo eñ oñdit quomodo vterq cõiugum põt alium dimittere ꝓpter fornicationẽ. qñ ipe est a fornicatione immunis. Scõo subiungit quõ nullꝰ possit ducere i matrimonio quã polluit in adulterio. Primũ facit vsq ibi. Solet etiã queri. Scõm vsq ad finẽ dis. In speciali snia magistri stat in duabus ꝓpositionibus quaruz prima est hec. Et si vir vxoꝛem dimiserit causa fornicatiõis. alteri nõ nubat ea viuente in statu huius coꝛruptiõis Hanc magister insinuans ꝓponit ꝓmo q sicut licet viro causa fornicationis vxoꝛẽ dimittere ita eadẽ cã dimittere licet vxori virum. quod autoꝛitatibus ꝓbat. Postea dicit q illud quod dictum est debet itelligi si ille qui alterum vel alterã dimittit simili crimini nõ subiacet. Adultera autẽ adulterum dimittere nõ põt causa fornicatõnis. qõ autoꝛitatibus ꝓbat Postea dicit q si causa fornicationis facta fuerit separatio. nõ põt vir vel mulier in aliam copulã conugalem transire. ꝓnt autẽ recõciliari z cohabitare simul si prius dimissam alter reuocare voluerit. quod autoꝛitatibus probat. Postea inducit plures autoꝛitates que dicunt q si vir sciat vxoꝛem suam deliquisse. et nõ egerit mulier pniam et in fornicatione pmaneat. et hoc patiat vir cũ ea viuens et cohabitãs. vidẽ consentire z reus et ꝓticeps esse huius peccati. et ideo retinere eã nõ debet Si vo mulier dimissa a peccato discesserit et p pniam illud purgauerit. poterit viro reconciliari. et vir talẽ debet recipe. sz nõ sepe. Scda ꝓpositio est hec. Vir nõ põt ducere vxoꝛem quã priuz per adulteriũ polluit. si ipa in moꝛtem viri machinata fuerit. seu si vir dederit fidem q eam duceret. si vir nõ supuixerit. Hanc magister ponens ꝓbat autoꝛitate leonis pape. Obijcit tamẽ cõtra hoc mgr p autoꝛitates sanctoꝛ. quas soluit dãs eaꝝ sanã intelligentiam. Et tm in speciali.

Si pro extrema conditione valeat vxoꝛ separari a viro et econuerso. a DI.XXXVI

Nunc de cõditione videamus an valeat cõiugiuz diuidere? Ad qõ dicimꝰ q nõ negat ingenua posse nubere ꝓuo. & si nescit esse ꝓuilis ꝓditionis. libere põt dimitti cũ ꝓuitus eiꝰ fuerit

deprehensa. Sm illud. Si quis ingenuꝰ homo ancillã alterius vxorẽ acceperit. et estimat qđ ingenua sit. si ipa femina fuerit postea in seruitutẽ delecta. si eã a seruitute redimere põt faciat. si nõ põt. si voluerit aliam accipiat. Si vo ancillam eaz scierat et collaudauerat. post eã vt legitiã habeat.

In pcilio apud Vmeriã

Item ex eodẽ. Si femina ingenua acceperit seruũ. sciens q seruus esset. habeat eũ. qꝛ oẽs vnũ patrẽ habemus i celis. vna lex erit viro et femine. Cum dicit sciẽs illum seruũ. datur intelligi. q si nescierit illũ seruum esse nõ cogitur manere cũ ipso. Si ei pditionis dolũ patitur. nõ cogit adherere ei cuius fraude decepta est. Si aũt scierit vir pditionem mulieris vel ecõuerso. non valet eã dimittere. Vñ Zacharias papa.

Zachari. papa.

Si quis liber ancillã in matrimonio acceperit. nõ habet licentiã dimittendi eã. si cõsensũ amborum piuncti sunt. nisi ob fornicationem. De illis agit ꝗb⁹ alterutrius cõditio nota est qñ cõiunguntur.

De copula serui et ancille diuersorum dominorum. b

Queritur etiam si seruus vnius ancillã alterius acceperit an sit inter eos piugiũ: De hoc etiã ita statutum est. Dictũ est nobis q quidam legitima seruoruz matrimonia potestatiua quadam presumptione dirimant. nõ attendẽtes illud. quod deus coniunxit homo non separet. vnde nobis visũ est vt piugia seruorum nõ dirimãtur etiã si diuersos dños habeant. sed in vno piugio pmanẽtes dominis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandũ est vbi legalis cõiunctio fuit. z per voluntatẽ dñoꝛ. Attende finem huius capituli vbi videt innui pter voluntatem dñorum inter seruũ et ancillã nõ posse cõtrahi cõiugiuz. vel si cõtrahitur nõ esse ratum. Quibusdã tñ videt inter eos posse fieri cõiugium. dominis ignorantibus.

In pcilio cabilonensi.

De viro qui se facit seruũ vt diuidatur ab vxore. c

Illud etiaz notandum. q si mulier virum liberum acceperit et ille vt causam prestet discidij se alicuius seruum fecerit. nec ille vxorem dimittere. nec illa ob vinculum coniugij in seruitutẽ redigi poterit. Unde illud. Perlatum est ad sanctam synodum. q quidam ingenuꝰ

In thiburtẽ si concilio.

ingenuam acceperit vxorem. z post filioꝝ procreationem: occasiõe diuortij: cuiusdã seruum se fecerit. vtrũ et mulierẽ necessario tenere debeat. et si tenuerit. an illa etiã seruituti subiici debeat quesitum est? Judicatum est vxorem minime debere dimitti. non tamẽ ob christi legem mulierẽ i seruitutem redigi. dum ille nõ ex consensu cõiugis se seruum fecerit. quem liberum ipa maritum acceperat.

De etate contrahentium. d

Hoc etiam sciẽduz est q pueri ante. xiij. annos. et puelle ante. xij. annos Sm leges matrimonium inire nequeunt. Q si ante predicta tempa copulam inierint. separari possunt. cuis voluntate et assensu parentũ iuncti fuerint. Qui vero in puericia copulati post annos pubertatis nolunt se relinquere. sed in cõiunctione pmanere. iaz ex hoc efficiuntur coniuges. et deinceps nequeunt separari. Item. Sponsalia ante septennium contrahi non possunt. solo eñ consensu cõtrahũtur. qui interueire nõ põt nisi ab alterutra pte intelligat. qđ inter eos agit.

Duo illa executi sumus cum alioꝝ quorundam adiectione quibus cõiugium solui potest. nec tamen solui semper necesse ẽ Nunc đ alijs que personas illegitimas penitus faciũt. addẽdũ est. z pmũ đ ordine.

Ista est distinctio. xxxvj. huius

quarti libri. In qua magister postq superius determinauit đ impedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum. et de superuenientibus in contractum. hic vo determinat de incidẽtib⁹ in ipo cõtractu. sicut est error conditionis. Et duo facit. Primo eñ determinat de impedimento seruilis cõditionis. Scõo de ipedimento ex defectu etatis. Primũ facit a principio distinctionis vsq ibi. Hoc etiam est sciendum. Secundum vo vsq ad finem distinc. In speciali sententia magistri stat in duabus ppositiõibus quarum prima est hec. Cum psona depressa seruitute contrahens ignoranter eam potest dimittere et alteri coniungi matrimonialiter. Hãc mgr insinuans querit primo vtrum seruitus cõiugium dirimere possit. Et respõdet q libera põt accipe seruũ z econuerso liber ancillã. iz si mulier nesciat viri pditiõz vl z econuerso vir mulieris cũ seruitus fuerit deprehensa potest libere dimittere eã. Si autem sciuerit mulieris cõditionem vel econuerso non põt dimittere. quod auctoritatibus confirmat. Postea querit si ambo. s. vir et mulier sint seruilis cõditionis. vtruz possit inter eos esse coniugium. Et respondet ex auctoritate eiusdem concilij q sic. dummõ fiet cõiunctõ ex voluntate dominoꝝ. Quis dicunt alij q etiam dominis ignorantibus possit inter eos fieri coniugiuz Postea dicit q si mulier accepit virum liberum et ille postea fecerit se seruum occasione diuortij. nõ ille potest vxorem dimittere. nec illa p matrimonij vin-

culum potest in seruitutē redigi. dum ille nō ex assensu coniugis se seruum fecerit. quod autoritatib⁹ eiusdem cōcilij ꝓbat. Scōa ꝓpositio est hec. Spōsalia nō cōtrahunt nisi ab altera pte sciatur quid int eos in tali facto agatur. Hanc quidem ꝓpositionez magister insinuās dicit. q ſm leges pueri añ decimum quartum annum et puelle ante duodecimum annuz non possunt matrimonium inire. qō si fecerint ante predicta tempora separari poterunt. Qui autem in puericia copulantur et post annos pubertatis nolūt se dimittere sed in coniunctione pmanere. ex hoc efficiunt cōiuges. et deinceps nequeunt sepati. Addit etiam q sponsalia añ septimum annum cōtrahi non pnt. Oportet etiam q ab vtraq; pte intelligat quid inter eos agatur. Ultimo dicit determinatum esse de duob⁹ impedimētis coniugij quib⁹ solui pōt nec tñ solui semp ē necesse. Et tñ in spāli ō sententia huius distinctionis.

Jn quo ordine nequeat fieri cōiugium. a

DI. XXXVII

SUnt igitur quidam ordines in quibus nullaten⁹ potest contrahi cōiugiū. et si intercesserit copula: fit diuortium. vt sacerdotiuz. dyaconatus. et subdyaconatus. Jn alijs vo pmittitur sortiri coniugiū. nisi religionis habitum sumpserint vel continentie votum fecerint. Uñ Leo papa. Clericos. lectores.

Leo papa. ostiarios. exorcistas. acolitos. si extra votū et habitū inueniunt et continentiam p fiteri nolunt. vxorē ducere virginē ecclia romana pmittit. nō viduam vel repudiatam. q deinceps nec ad subdiaconatū puehi poterūt. nec laicus vxorem sortit⁹ nisi virginem. vel bigamus ad clericatum.

Ex carthaginensi cōcilio Jtem ex carthaginensi ꝯcilio Placuit episcopos. pbyteros. dyaconos. subdyaconos etiā ab vxoribus abstinere. qō si nō fecerint etiā ab ecclesiastico remoueant officio. Ceteros vo clericos ad hoc non cogit

Leo papa. Jtem Leo papa. Lex ptinentie eadez est ministris altaris que episcopis t presbyteris. qui cum essent laici vel lectores. licite vxores ducere potuerunt. sed cum ad predictos puenerunt gradus. cepit eis non licere qō licuit. Jtem in. vj. synodo. Si q⁹ eorum qui ad clerū accedunt voluerit nuptiali lege mulieri copulari. hoc añ ordinē subdyaconatus faciat. Jtē Calixt⁹ papa.

Calixtus papa. Presbyteris. dyaconibus. subdyaconib⁹ monachis. concubinas habere seu matrimonium contrahere penitus interdicim⁹ contracta quoq; matrimonia ab huiusmodi personis disiungi. et personas ad penitentiam debere redigi. iuxta sanctoruz canonum distinctionem iudicamus. Jtem Greg⁹. Nullum facere subdyaconum epi ꝓsumant. nisi qui se caste victurū promiserit. q nullus debet ad ministrium altaris accedere. nisi cuius castitas ante susceptū ministerium fuerit approbata.

Gregoris

Innocē. papa. lj. Decernimus vt hij q ordinē subdyaconatus acceperint. et insup vxores duxerint vel ꝯcubinas habuerint officio atq; eccle siastico bñficio careant. Cū em ipi tēplum t vasa dñi: sacrarium spūssancti esse debeant t dici. indignū est eos cubilib⁹ t immūdicijs deseruire.

De interfectoribus suarum coniugum. b

His adiiciendū est de occisoribus suarū cōiugū. De quibus Nicolaus papa scribit radulpho bituricē si archiepo. Jnterfectores suarum coniugum sine iudicio. cum nō addis adulterarum vel aliquid hmōi. quid aliud habendi sunt q homicide. Ac p hoc ad penitentiam redigendi. quibus penitus denegat coniugium. Hic videtur Nicolaus pmittere maritis p adulterio aut alio huiusmodi vxores suas interficere sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio non materiali criminosos feriri iubet. Unde idem nicolaus. Jnt hec nostra sanctitas addere studuit. si cuius vxor adulteriū ppetrauerit. vtrum marito eius ſm mundanam legem interficere liceat. Sed sancta dei eccl'ia nū q mundanis cōstringitur legibus. gladium nō habet nisi spiritualem. Jtē pius papa. Quicunq; ppriam vxorem absq; lege et sine causa interfecerit alianq; duxerit. armis depositis publicam agat penitentiam. et si cōtumax extiterit anathematizet vsq; quo cōsentiat.

Pius papa.

Jsta est distinctio. xxxvij. huius

quarti libri. Jn qua magister postq; superius determinauit ō impedimentis que faciūt personas mediocres plene legitimas et penitus illegitimas. Hic vero determinat de impedimentis que faciunt psonas oī nō illegitimas. Et circa hoc duo facit. Primo ei oñdit quō p ordinē sacrū matrimoniū impediat. Secūdo quō p vxoricidiū impedit. Primū facit a principio distinctionis vsq; ibi. bis adiciendū. Scōm vō ab inde vsq; ad finē dis. Jn speciali sñia mgr stat in duab⁹ ꝓpositiōib⁹ quaꝝ prima est hec. Voto ptinentie cōstricti vel in sacris ordinib⁹ vel in religione cōstituti mrimoniū ꝓtrahendi ab eccl'ia sunt ꝓhibiti. Hanc mgr insinuans dicit q sūt q̄daz ordines i q̄b⁹ nullaten⁹ pōt ꝓtrahi cōiugiū. et etiaz si intercesserit copula sit diuortiū sicut sacerdotiū. dyaconat⁹. subdyaconatus. Jn alijs vero ordinibus pmittitur fieri coniugium nisi religionis habitū sumpserint. vel votum continentie fecerint. quod plurib⁹ autoritatibus confirmat. Secunda ꝓpositio est hec. Ex iur canonico quod legibus mundanis non astringit vir ne vxorem interficiat matrimoniū interdicit. Hanc magister insinuans dicit q occisoribus suaꝝ cōiugū penitus coniugiū denegandum est. tales sic criminosos ecclesiastica disciplina gladio spirituali et nō materiali corrigere iubet. vnde tales debent publicam penitentiam agere. et si contumaces fuerint excommunicentur quousq; consentiāt. Et tñ in speciali.

De voto. a

DI.XXX VIII

Nunc de voto inspiciamus. Votũ est testificatio quedam ꝓmissiõis spontanee. que deo ⁊ de his que dei sunt ꝓprie fieri debet. Sunt tamẽ et vota stultoꝝ que frangenda sunt.

De votorũ differentijs. b

Sciẽduz vo ꝙ votorum aliud est commune aliud singulare Commune vt illud quod in baptismo omnes faciunt cũ spondent renũciare dyabolo et pompis eius. Singulare vt cum aliquis sponte ꝓmittit seruare virginitatem et cõtinentiã vel aliquid huiusmodi. Itez singulare votũ. aliud est priuatum. aliꝺ solenne. Priuatũ est in abscondito factũ. solenne vero in conspectu ecclesie factũ Itẽ priuatũ votum si violetur. peccatũ ẽ mortale. solenne vo violare peccatũ et scandalum est. Qui priuatum faciunt votum cõtinentie: matrimoniuz contrahere nõ dñt quia contrahendo mortaliter peccant. Si tamen cõ traxerint non separent̃. qꝛ ꝓbari nõ potest quod occulte factum est. Qui vero solenñiter vouent: nullatenus coniugium iure queunt. quibus nõ solũ nubere sed et velle damnabile est. Unde August. In coniugali vinculo si pudicitia seruat̃ damnatio non timetur. sed in viduali continentia et virginali excellentia. virtꝰ muneris amplioris expetitur. qua expetita ⁊ electa et voto oblata iã non solũ capescere nuptias. sed etiam si non nubatur. nubere velle damnabile est. Vouentibus em̃ virginitatem vel viduitatem non soluz nubere sed etiam velle damnabile est. Qꝺ apostolus ostendit thimotheo scribens. Adolescentiores viduas deuita. Cum enim luxuriate fuerint. in christo nubere volũt id est cum post votum continentie in delitijs egerint vitam. non dico nubunt sed nubere volunt in christo. quasi tunc non sit peccatum. sed ꝙ sit ostendit subdens. Habentes damnationem. et quare? subdit qꝛ primam fidem irritam fecerunt. ⁊ si nõ nubendo. tamen volendo. vt voluntatẽ que a proposito cecidit appareat esse damnatam. siue sequantur nuptie siue nõ. Damnatur enim propositi fraus. damnãtur tales. quia continentie fidem primam irritã fecerunt. id est votum. vel in voto violato fidem quã in baptismo professi sunt Si autem pro voluntate nubendi damnantur. constat. si eam effectui mancipauerint reuocandum id esse in irritum easqꝫ arcendas redire ad propositum. Unde Gregorius. Viduas a proposito recedentes viduitatis super quibus nos cõsuluisti. credo te nosse a sancto Paulo nisi conuertãtur olim esse damnatas. quas et nos apostolica autoritate damnandas ⁊ a communione fidelium atqꝫ a liminibus ecclesie arcendas fore censemus. vsqꝫ quo obediant episcopis suis. et ad bonũ quod ceperunt inuite aut voluntarie reuertantur.

Aug. ad iulianã de sancta viduitate

Gregorius ad bonifacium

De virginibus nõ velatis. c

De virginibus autem non velatis si deuiauerint. a predecessore nostro Innocentio papa tale decretũ habemus. Hee que nondum sacro velamine. recte tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere. licet velate non fuerint. tamen si nupserint aliquo tempore his agenda penitentia est. quia sponsio earuz a domino tenebatur. Si em̃ inter homines solet bonefidei contractus nulla ratione dissolui. q̃tomagis ista pollicitatio quam cum deo pepigit solui sine vindicta non poterit. Item. Si virgines nondum velate taliter publica penitentia puniuntur. et a cetu fidelium vsqꝫ ad satisfactionem excluduntur. quantomagis vidue que perfectoris etatis et maturioris consilij existunt. et habitum religionis assumpserunt. et deinde apostatauerunt. atqꝫ ad priorem vomitum sunt reuerse. a nobis et ab omnibus fidelibus. a liminibꝰ ecclesie. et a cetu fidelium vsqꝫ ad satisfactionem sunt eliminande. et carceribus tradẽde. Ex his apparet virgines vel viduas: voto continentie astrictas. siue fuerint velate siue non. nullatenus coniugium sortiri posse. Quod itidem de omnibus intelligendum est. qui continentiam vouerunt. Quod enim ante erat licitum. post votum fit illicitum. Non est igitur pretermittẽdum quod Innocentius papa de viduis et puellis ꝺcreuit que christo spiritualiter nubũt. si postea publice nupserint. nõ eas admittendas esse ad penitẽtiã. nisi hi qui-

Innocẽ. pa.

bus se iunxerant de mundo recesserint. Si em̃ de omnibus hec ratio custodit: vt quecunq; viuente viro alteri nupserit. ad ultera habeatur. nec ei agende penitẽtie licentia ꝓcedit nisi vnus ꝺ illis fuerit defũctus. q̃tomagl de illa tenẽda est. que añ se immortali spõso cõiunxerat. et post ad humanas nuptias transmigrauerit. Attẽde q; non solũ ꝓiugiũ talibus negare videtur sed etiam locum penitentie. Sed nõ ita intelligendũ est. vt aliquando excludantur a penitentia que digne pniam agere volũt sed ille nõ sunt admittende ad penitentiaz que ab incestus copula discedere nolunt. quia post religionis ꝓpositum nõ põt deo reconciliari. p penitentiã. que ad habituz sue ꝓfessionis redire neglexerit Tunc ille cui se coniunxerat ei defunctus erit. cũ ab eius illicitis amplexibus hec penit⁹ recesserit. Cũ ergo dicitur ea nõ esse admittenꝺas ad pniam. nisi ꝺi quibus se iunxerant de mundo recesserint. subaudiendũ ẽ eis. Tunc em̃ eis viri de mundo recedũt ⁊ defunguñ. cum ab eorum ꝓcupiscentia iste se alienant. Quem sensum similitudo subꝺita declarat et confirmat.

Quam grande malum sit adulterium. ꝺ

Cum vir et mulier

legitime coniuncti sunt. cõstat alterum altero viuente ad aliam nõ posse transire copulam. alioquin adulterium committit. ꝺ quo clamens papa ait. Quid in omnibus peccatis adulterio est grauius. Secundũ nanq; in penis tenet locum. quem primuz illi habent qui aberrant a ꝺo. Grauissime q̃ peccãt adulteri. grauiꝰ fornicariꝰ. sed cũctis his grauiꝰ incestuosi. q̃s oẽs transcenꝺũt cõtra naturã delinquẽtes. Añ Augꝰ Adulteriꝰ malum vincit fornicationẽ. vincitur ab incestu. ꝓꝺeius em̃ est cum matre q̃ cum aliena vxore ꝺormire. sed horum omnium pessimũ est quod cõtra naturam fit. vt si vir membro mulieris non ad hoc concesso vtatur. hoc execrabiliter fit in meretrice. sed execrabilius fit in vxore.

Aug. de adulteriis coniugijs.

De illis qui post longam captiuitatem redeunt. e

Hic queritꝰ de illis

feminis. que putantes viros suos interemptos vel in captiuitate vl̃ ab iniqua ꝺominatione nunq; liberandos. in alioz coniugia transierũt. si illi qui putabantur periisse remeauerint. vtrũ eis reddi ꝺebeant. et an secundi fornicati sunt. et ipe rec adulterij? De hoc Leo papa sic ait. Necesse ẽ vt legitimarum federa nuptiarum reintegrãꝺa credam⁹. et remotis his que hostilitas intulit. cuiq; id legitime reformetur quod intulit. ꝓcurandumq; est vt recipiat quisq; quod proprium est. ne culpabilis iudicetur. et quasi alieni iuris ꝓsuasor habeat qui personam eius mariti qui iam non esse estimabatur assumpsit Sic em̃ multa que ad eos qui in captiuitatem ducti sunt pertinebant. in ius alienum trãsire potuerũt. et tamen plene iusticie est. vt eisdem reuersis reformentur. Ideoq; si viri post longã captiuitatem reuersi. ita in ꝺilectione suarũ ꝓiugiũ ꝓseuerant. vt eas cupiant in suum redire consortium. ꝺimittendum est et inculpabile iudicandum quod necessitas intulit. ⁊ restituendus quod fides poscit. Si autem alique mulieres ita virorũ posterioz amore sunt capte vt malint his coherere q; ad legitimum transire consortium. merito sunt notande. ita vt ecclesiastica communione priuentur. que de re excusabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in suum coniugia statum. quia sicut mulieres que ad viros suos reuerti noluerint impie sunt habende. Ita ille que redeunt merito sunt laudãde. Ex his ostenditur illos qui taliter iungũtur vt credant virum interemptum per ignorantiam. aliquam excusationem habere ꝺe peccato. et tantũ primam copulam esse legitimam. non secundam. veniam tamen habere si careat obprobrio male voluntatis. Sed si q̃s relicta in patria sua vxore in longinquã abiens regionem aliam ducat vxorem. ꝺeinde penitentia ductus eam ꝺimittere velit asserens se aliam habuisse que viuit. nec ecclesia permittat. que quod ille asserit ignorat. queritur an in hac secunda copula sit coniugium? Bene ꝺici potest non esse coniugium et mulierem ꝺe crimine excusari per ignorantiam. virum autem adulterium admisisse. Sed exquo ad primam redire volẽs nec valẽs. cogitur ecclesie ꝺisciplina hanc tenere. incipit excusari per obedientiam et timorez. ꝺe hoc quod poscenti mulieri ꝺebitũ redꝺit. a qua ipse nunq; poscere ꝺebet. ⁊ sic ꝺ aliꝭ hmõi sentiendum est.

Leo papa.

Jsta est distinctio. xxxviij. huius quarti libri. In qua mgr̃ post̃q supi⁹ determinauit de impedimento ordinis. Hic aũt determinat de impedimento voti. Et tria facit. Primo eñ distinctionem voti ꝓmittit. Scõdo quale votũ matrimoniũ impediat subdit. Tertio quõ viri longe a feminis ꝓpt̃ captiuitatẽ sequestrati eas repetere possint subiũgit. Primũ facit a principio dis. vsq; ibi. Qui eñ solẽniter. Scõm vsq; ibi. Hic q̃ritur de illis feminis. Tertium vsq; ad finẽ dis. In speciali sñia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quaꝝ prima est hec. Votum commune est qõ oñs accipiunt cũ spondẽt dyabolo et eius pompis renunciare. Singulare ẏo est cũ qs spondet virginitatẽ seruare. Hanc magister insinuans ꝓponit primo quid sit votũ. Et dicit q votũ est testificatio quedã ꝓmissionis spontanee que de his que dei sunt, ꝓprie fieri debet. Sunt tñ aliqua stultorum vota que frangenda sunt. Postea distinguit de voto. et ostendit q votũ matrimoniũ impedit. et dicit q votoꝝ aliud est votũ commune ꝛ aliud singulare. Cõmune est illud qõ in baptismo faciunt oẽs cũ spondent se renunciare dyabolo et pompis eⁱ⁹. Singulare est cũ qs sponte ꝓmittit virginitatẽ vel aliud hmõi. Item votoꝝ singulariũ aliud est priuatum vt illud qõ est factũ in abscondito. Aliud solenne vt illud quod est factũ in facie ecclesie. Priuatũ aũt votũ ũ violet peccatũ mortale est. Si aũt solenne violetur peccatũ mortale et scandalũ est. Secunda ꝓpositio est hec. Omne qõ licite ꝓmittimus debemus seruare totũ siue sit priuatũ siue solenne votũ. Hanc mgr̃ insinuans dicit. q qui priuatũ votũ ꝓtinentie facit matrimoniũ cõtrahere nõ debẽt. qz ꝓtrahẽdo mortaliter peccãt. Si aũt ꝓtrahunt nõ sepañ qz ꝓbari nõ põt qõ occulte actũ est. Qui aũt solenniter vouẽt nullatenus inire queunt. Cõtinentiã igit̃ vouẽtes sine sint ẏgnes siue vidue siue velate siue nõ velate. ꝓiugiũ nullaten⁹ sortiri pñt̃qz qõ añ fuit licitũ p⁹ votũ fit illicitũ. qõ autoritatu⁹ ꝓfirmat. Postea dic̃ q isti q̃ cõtinentiam solenniter vouerũt si aliquo tẽpore cõtrahunt dñt ab ingressu ecclie et a cetu fideliuꝫ separi. donec humiliter satisfaciant ꝛ ad bonum qõ cepant siue inuite siue voluntarie redeant. qõ autoritatibus ꝓbat. Objcit tamen in cõtrariũ p Innocentij auctoritatem. qui dicit illos qui pmo spiritualiter nubent si postea publice nupserũt. nõ solũ ad cõiugium sed nec ad pñiam recipiendos esse nisi quib⁹ se cõiunxerunt de mũdo recedant. Et rñdet magist̃ q intelligenda est autoritas Innocentij de illis qui ab incestus copula desistere nolũt qui nõ sunt ad penitentiã admittendi tñ qui digne pñiam agere volũt a pña nõ excludunt̃ et talibus ab illicitis cõplexib⁹ recedentibus illi quib⁹ se cõiunxerũt defuncti sunt. Postea dicit q qñ vir et mulier legitime sũt ꝓiuncti nõ põt alter altero vuẽte ad aliam copulã transire. Alioquin adulterũ cõmittit qõ est grauissumũ pctũ ẏz grauius incestus ꝛ adhuc ampli⁹ vitiũ ꝓtra naturã. qõ autoritatib⁹ ꝓbat. Ex p̃dictis infero. q tñ illud votũ qõ p susceptionẽ sacri ordinis ꝛ pfessionẽ est solẽnizatũ. dirimit matrimoniũ cõtractũ ꝛ nullũ aliud q̃tũcũq; etiã sit publicatũ. Tertia ꝓpositio ẽ hec. Viri redeuntes ex longa captiuitate quos femine putabant fore mortuos pñt vxores suas repetere ex iuris ptãte. Hanc mgr̃ insinuans querit ꝺ illis feminis q̃ putantes viros suos interfectos in captiuitate vel nũq̃ liberãdos ad alioꝝ ꝓiugia trãsierũt. si illi q̃ putabañ pisse remeauerint. vtrũ eis reddi debeãt. ꝛ an ipe sunt ree adulterij. Et rñdet q p̃ma copula ltima erat. q̃ tñ sic ꝓiugunt̃ ꝓpter ignozantiaꝫ hñt aliquã excusationẽ de pctõ. sed tñ nõ caruerunt opprobrio male voluntatis. exigit ergo iusticia vtri

ris reuersis vxores reformẽt̃ que si hoc voluerint laudãde sunt. Si aũt ad legitimũ cõsortiũ redire noluerint sed cuꝫ posteriozibus viris remanere merito sunt excõmunicãde. et ecclĩastica cõmunione priuãde q de re excusabili cõtaminationẽ elegerũt criminis. et hoc autoritate cõfirmat Ultimo querit ꝺ isto qui vxore sua relicta in patria sua abit in longinquã regionẽ ꝛ ibi aliã ducit. pña ductus vult eã dimittere asserens se habuisse aliã que viuit nec ecclesia permittat q̃ qõ ille asserit ignozat. Querit̃ vtrũ in hac copula sit ꝓiugiũ. Et rñdet q nõ. tñ mulier ꝓpt̃ ignozãtiã a crimine excusat̃. vir aũt cõmisit adulteriũ ẏz exquo vult ad pmã redire nec põt cogi iudicio ecclesie hãc tenere. ꝛ tũc p obediẽtiã ꝛ timozẽ ĩcipit excusari. Uñ reddere ꝺz ei debitũ sed nũq̃ ꝺz ab ea exigere seu poscere. Et tñ in speciali.

De disparí. a

DIST. XXXIX

Post hec dedispari cultu videndu⁹ est. hec est eñ vna de causis q̃b⁹ pso ne illegitime fiũt ad ꝓhendũ matrimoniũ. Nõ eñ lz xp̃iano cũ gẽtili vt iudea inire ꝓiugiũ. qz etiã in veteri testõ prohibitũ est fideles viros infideles ducẽ vxozes. dño dicente. Nõ accipias vxozes de filiab⁹ alienigenaꝝ filijs tuis. ne traducãt eos post deos suos. Juxta hꝰ dñi ꝓceptuꝫ iudeoꝝ cõiugia cũ alienis inita hesdras separauit. Hoc idẽ etiã in nouo testõ ꝟuat̃. Unde Aug. Ne nubat femina nisi sue religionis viro. vel ne vir talẽ ducat vxozem Jd eñ vt dicis iubet domin⁹. docet apostolus. vtrunq; precipit testamentũ. Jteꝫ Ambro. Caue xp̃iane gentili vel iudeo filiam tuã tradere. caue ne gentilẽ vel iudeaꝫ vel alienigenam. i. hereticam et omnẽ alienã a fide tua vxorẽ accersias tibi. Jteꝫ. Si quis iudee siue christiana iudeo siue iudea christiano carnali consortõ misceatur. qui cũq; tñ nephas admiserit a christiano cetu protinus segregetur Ex his alijsq; pluribus testimonijs aparet non posse cõtrahi coniugium ab his qui sunt diuerse religionis et fidei.

Ambr. in li. ꝓtiarchis.

De coniugio fidelis et infidelis et duorũ infidelium. b

Huic aũt videtur obuiare qõ apl's ait ꝺ imparibus ꝓiugijs. Ego dico nõ dñs. Si q̃s frat̃ hz vxorẽ infidelẽ ꝛ hꝰ ꝓsentit habitare cũ illo: nõ dimittat illã. ꝛ si q̃ mulier ꝛc̃. Sz aliud hoc esse: aliud illud euident̃ oñdit Aug⁹. Ibi enim agit̃ ꝺ illis ꝓiugijs fideliũ et ifideliũ. q̃ cõtrahunt̃ ab eis in dispari religione et fide manẽtibus. Apl's ẏo ait de illis qui vni/

Au. ad polentium.

us eiusdēq; infidelitatis fuerunt qñ cōiuncti sunt. Sed cū venisset euangelium alter sine altera credidit. Intelligis ne q̄d dicā Attende vt rem ipsam diligentius explanem. Ecce cōiuges duo vnius infidelitatis fuerunt qñ coniuncti sunt. nulla de his q̄stio est que ꝑtineat ad illud preceptū veteris et noui testamenti. quo ꝓhibet fidelis cū infideli copulare cōiugium. Jam sūt cōiuges et ambo adhuc sūt infideles. Tales sunt adhuc quales coniuncti sunt. Venitq; euangelij p̄dicator: credidit eoꝝ vnus vel vna. sed ita vt infidelis cū fideli habitare consentiat. nō iubet dñs vt fidelis īfidelem dimittat taliter coniunctū. Nec apl's iubet vt nō dimittat. sed consulit. vt si q̄s aliter agat nō sit transgressor. sicut ⁊ d̄ virginibus cōsulit. Monet aūt qd̄ est lucrandi occasio cū possit licite relinquere sed nō expedit. Tunc enim nō expedit id quod licitum est quādo ꝑmittit quidem. sed impius vsus alijs aufert impedimentū salutis. sicut discessio fidelis ad infideli. quam nō ꝓhibet dñs. qꝛ corā illo non est iniusta sed apl's ne fiat consilio charitatis suadet. vt nemo in ea re iussionis necessitate teneatur. sed consilij voluntate libere faciat.

Ex his monstratur inter fideles ꝯiugium esse. ⁊ consiliū apl'i nō obuiare p̄cepto dñi. quo iubet fidelem non iungi infideli. et si coniuncti fuerint separari. Legit eniz ꝙ hesdras ꝓpheta. imo dñs ꝑ euz iussit israelitis vxores dimittere alienigenas. per quas ibant ad deos alienos. non ille ꝑ maritos acquirebatur deo. Recte hoc precepit. qꝛ per moysen iusserat dominus ne q̄s vxorem alienigenam duceret. Merito ergo quas duxerant domio prohibente. domino iubente dimiserunt. qꝛ vt ait Amb. Non est imputandū matrimonium qd̄ extra decretum dei factum est. sed cognoscitur emendandum. vt qñ fidelis infideli copulatur. Sed vt ait Aug. cum cepisset gētibus euangeliū p̄dicari. iā cōiunctos gētiles gentilibus comperit cōiugibus. ex q̄bus si nō ambo crederent. ꝫ vnus vel vna et infidelis cum fideli consentiret habitare nec ꝓhiberi a domio debuit fidelis infidelem dimittere nec iuberi. Jdeo non prohiberi. quia iusticia permittit a fornicāte discedere. Et infidelis hominis fornicatio ē maior in corde. nec vera eius pudicitia cū coniuge dici potest. quia omne quod non est ex fide peccatum est. q̄uis verā fidelis habeat pudicitiam. etiam cū infideli cōiuge que nō habet veram. Jdeo aūt nec iuberi. qui nec cōtra iussionē domini gētiles fuerūt ambo cōiuncti Licitū ḡ erat ꝑ iusticiam fideli infidelem dimittere. sed licituz nō erat faciendum propter liberā beniuolentiam. Euidenter apparet et inter infideles coniugium esse. et apostoluz de illis agere. qui in infidelitate coniuncti fuerūt et post alter ad fidem cōuersus est. cū quo etiā fidelis habitare cōsensit. ⁊ hunc nō dimittere fideli cōsulit apl's. qꝛ forte ꝑ fidez saluabitur infidelis.

Ambrosi.

August. ad pollentium.

Nō est vera pudicitia fidelis cū īfideli

De fornicatione spirituali ob quā potest dimitti coniunx. c

Potest tamen licite dimittere. qꝛ in infideli est fornicatio. si nō corpis tñ mentis. Causam em̄ fornicationis dñs excepit. Fornicationē vero generalem ⁊ vniuersalē intelligere cogimur nō mō. s. corpalem sed et spiritualē. d̄ qua Aug. ait. Jdolatria et quelibet noxa supstitio fornicatio est. Dñs aūt ꝑmisit cā fornicationis vxorem dimitti. sed nō iussit. et sic dedit apostolo locū monendi. vt q̄ voluerit nō dimittat. pōt talē licite dimittere Si em̄ fornicatio carnis detestāda ē in cōiuge. q̄tomagis fornicatio mētis. id est infidelitatis.

Aug. in sermone domini in mōte.

Pro q̄bꝰ vitijs possit dimitti. d

Si autē queris an ꝓpter aliud vitium nisi ꝓpter infidelitatē vel ydolatriam possit dimitti? Attēde q̄d Augu. ait. Si infidelitas fornicatio est. et ydolatria īfidelitas. et auaricia ydolatria non est dubitandum et auariciam fornicationem esse. Quis ergo q̄libet illicitā concupiscentiam potest a fornicationis genere seperare. si auaricia fornicatio est? Ex q̄ intelligitur ꝙ propter illicitas cōcupiscentias non tm̄ que in stupris cum alienis viris vl' feminis committuntur. sed ob quaslibet que animam a lege dei aberrare faciunt ⁊ perniciose corrumpi. possit sine crimine et vir vxorem suam dimittere et vxor virū. Jtem. Rectissime dimittitur si viro suo dicat. non ero vxor tua. nisi mihi d̄ latrocinio diuitias congreges. vel nisi solita lenocinia exerceas aut si quid aliud facinorosum vel flagitiosum a viro suo expetat. Tunc ille si veraciter penitens est. habetq; fidem ꝑ dilectionem operantē. mem

Augꝰ. ī li. d̄ ſmone dñi ī monte.

Aug. d̄ fide et opibus.

brũ qđ eũ scandalizat amputabit. Ex his appet q nõsolũ infidelitas sed etiam quelibet concupiscentia q̃ pniciose turpiterq; corrũpit: fornicatio spiritualis est. p quaz vir vxorẽ vel vxor viz dimittere põt. Cõsulit tñ apls ne fidelis dimittat infidelẽ volentẽ cohabitare. nec a deo reuocare.

Si fideli liceat aliã ducere infideli discedente vel dimissa. e

Hic queritr si fidelis dimittat infidelem. vl infidelis a fideli discedat. an liceat fideli aliã ducere? Videtur autoritas testari q illa viuente alterã ducere nõ valeat. Amb. em verba apli exponens ait. Alioquin si disceditis ab inuicem z volẽtes cohabitare dimittitis. z alijs vos copulatis: adulteri estis. z filij vri q̃ de hac copula nascunt. immundi. i. spurij sunt. Itẽ. Si quis habuerit vxorem virginem añ baptismũ: viuente illa post baptismũ alteram habere nõ potest. Crimia enim in baptismo soluũtur nõ coniugia.

Ambrosi.

Ex concilio meldensi.

Que premissis contraria videtur. f

Sed econtra Ambro. testat Si infidelis dicit apls discedit: discedat. Nõ em est seruituti subiect' frater aut soror in huiusmodi. q nõ debet reuerentia cõiugij ei q̃ horret autorẽ ꝯiugij. Nõ est em ratũ matrimoniũ qđ sine deuotione dei est. z ideo nõ est pctm ei q̃ dimittitur ꝓpter deũ. si alij se copulauerit. Contumelia em creatoris soluit ius matrimonij circa eũ q̃ reliquit ne accusẽt alij copulatus. Infidelis aũt discedens z in deum peccat z in matrimoniũ. nec est seuanda ei fides ꝯiugij. q̃ iõ recessit ne audirz xp̃m eẽ deũ xp̃ianoz ꝯiugioz. Si vo ambo crediderint p cognitionẽ dei ꝯfirmat cõiugiũ.

Determinatio. g

Attende hic predictis cõtraria posse videri. ita vt sibi ambrosius ꝯtradicere videatur. Sed distinguendum est hic aliud esse dimittere volentẽ cohabitare. aliud dimitti ꝓpter deuz ab illo q̃ horret nomen xp̃i. Ibi em lex beniuolẽtie nõ fuat. Hic veritas custodit. z iõ cuz liceat dimittere volentẽ cohabitare. nõ tñ ea viuente aliã ducere lz. Discedẽtẽ vo se qui nõ oportet. et ea viuẽte aliã ducere lz. Sz hoc nõ est intelligendũ nisi ꝺ his q̃ i infidelitate sibi copulati sunt. Sed si ad fidẽ vterq; ꝙuersus est. vel si vterq; fidelis matrimonio cõiunctus est. et post alter eoz a fide discesserit. et odio fidei cõiugem reliq̃rit. dimissus discedentẽ nõ comitabit. nec tamen illa viuẽte alterã ducere poterit. qz inter eos fuerat ratum coniuniuz. qđ non potest dissolui.

Quidã dicunt ꝯiugium nõ esse inter infideles. et quare. h

Sũt tamẽ nõnulli q̃ inter infideles asserũt nõ esse cõiugiũ. qz nec rata nec legitima est eoz copula Rata nõ ẽ. qz solui põt. nec legitima. qz apls ait. Omne qđ nõ est ex fide: peccatũ est. Eorũ aũt ꝯiuctio nõ ẽ ex fide. z ideo pctm ẽ. Nõ est ergo ꝯiugiũ. qz nullũ ꝯiugiũ pctm est. Aug. etiã dicit. qz nõ est vera pudicitia infidelis cũ fideli. Sed vero negat esse pudicitia. nõ q̃ infideliũ ꝯingiũ nõ sit verũ. sed qz nõ habet illud triplex bonũ qđ excusat coitũ et merẽt p̃mium. Item illud apli. Omne qđ nõ est ex fide: peccatũ est. nõ ita intelligendũ est. vt quicquid fit ab infidelibus peccatũ sit. sed omne quod fit cõtra fidez. i. conscientiã: male sit. et ad gehennã edificat. Vel in omni eo qđ infidelis facit peccat. non quia illud facit. sed qz non eo modo illud facit quo debet. non referens ad debitum finem.

Qđ legitimum sit cõiugiũ infideliũ sed non ratum. et quare. i

Copula ergo maritalis que est inter infideles coniugium est legitimum. sed nõ ratum Legitimũ q̃a est inter legitimas personas. sed non ratum. quia sine fide. Coniugium vero fidelium ẽ legitimum z ratum. si tamen legitime sunt persone. Qz autem legitima sit infidelium coniunctio Augusti. testatur dicens. Uxor legitima societate cõiuncta sine vlla culpa relinquitur si cum viro christiano pmanere noluerit. Ex hoc etiam probat q̃ infideli ad fidem conuerso apostolus consuluit infidelem non dimittere. Quod nõ faceret. si non esset inter eos legitimũ cõiugium. Legitimũ est qđ legali institutione vl prouincie moribus nõ contra iussionẽ domini contrahitur.

Aug. iii. de fide et opib?

Jsta est distinctio .xxxix. h⁹ quar
ti libri. In qua mgr̃ post̃ sup⁹ determinauit ō im
pedimentis matrimonij q̃ faciūt psonā simplr illegi
timā. Hic determinat ō impedimēto qō facit eā ille-
gitimam respectu alterius psone. Et tria facit. Pri-
mo eñ oñdit q̄ dispar cult⁹ psonas illegitimas facit
ad cōtrahendū. Scōo declarat vtr̄ duor̄ infideliuz
mr̃imonialit̃ cōiunctor̄ vn⁹ ad fidē cōuersus posset
relinquere nō ꝓuersum. Tertio quō duor̄ infideliū
nō possit cē ver̄ mr̃imoniū. Prima ps vsq̄ ibi. Hu-
ic aūt videt obuiare. Scōa vsq̄ ibi. Sz hoc nō ē in-
telligēdū Tertia v̄o vsq̄ ad finē dis. Jn spēciali sen
tentia mgr̃i stat i trib⁹ ꝑpōib⁹ quar̄ ꝑma ē hec. Di
uersē religionis psone ad cōtrahēdū sūt mr̃imonialr
sunt illegitime. Hāc mgr̃ ponēs ꝑponit ꝑmo q̄ mr̃i
moniū ꝓtrahi nō pōt ab his q̃ sunt diuerse religio-
nis. Dispar eñ cultus facit psonas illegitimas ad ꝓtra
hēdū. qō plurib⁹ autoritatib⁹ ꝓbat. Postea obijcit
in ꝓtrariū p aplm q̃ dicit q̄ si q̄s hz vxorē infidelē et
hec ꝓsentit habitare cū isto. nō dimittet illā r silr di
cit de muliere. Et rñdet q̄ qz illud dictū ē. s. q̄ q̃ sūt
dispares i cultu cōtrahere nō pñt intelligendū est ō
illis q̃ existūt in dispi religiōe. cultu seu fide. q̃. s. sic
manētes ꝓtrahere nō pñt. Ad aplm ait intelligēdū
est de illis q̄ vnius infidelitatis fuerunt qñ coniuncti
sūt postmodū vn⁹ sine altero ad fidē ꝓuers⁹ ē. qñ eñ
sic est. si infidelis cū cohabitare ꝓsentit. tunc suadet
aplm fideli vt eā nō dimittat. qñ forte p fidelē saluā-
da est. pōt tñ licite fidelis infidelē dimittere. etiā co-
habitare volētē. qz ipa infidelitas est q̃dā fornicatio
spiritualis ꝑpter quā pt vxor dimitti sicut ꝑpt for-
nicationē corpalē. q̄ oīa autoritatib⁹ ꝓbat. Ex his
infert scōam ꝓpositionē q̄ est. Fidelis vir pt licite in
fidelē vxorē dimittere et ecōuerso. pz ex pmissis. Po
stea querit. Utr̄ ꝑpter aliō vitiū q̄ infidelitatē pos
sit dimitti. Et rñdet q̄ vir sine crimine pōt vxorem
dimittere et ecōuerso vxor vir̄ ꝑpter quasdā cōcu-
piscētias q̃ aberrare faciūt aīam a lege dei r̄ñ solū
ꝑpter infidelitatē. qō autoritatib⁹ ꝓbat. Postea q̃
rit si fidelis infidelē dimittat vel infidel⁹ a fideli rece-
dat. vtr̄ liceat fideli aliā ducere. Et arguit p autori-
tates ad vtrāq̄ partē. r cōtrarietates dissoluens di
cit. q̄ si fidelis dimittat infidelē volentē secum coha
bitare sine cōtumelia saluatoris nō pōt alterā duce
re ea viuente. si v̄o infidelis discedat et dimittit fide
lem volentē secum habitare nō tenet sequi disceden
tem sed licet ei alterā ducere. hoc aūt intelligendum
est de illis qui in infidelitate coniuncti sunt. Sz si vter
q̄ ad fidelitatē conuersus est. vel si vterq̄ fidelis ex
istens matrimonio cōiunctus et postea alter illorum
a fidelitate discesserit et fidelē derelinq̄t nō debet di
missus discedentē infidelē sequi. tñ illa viuente non
pōt aliā ducere. qz inter eos fuit cōiugiū ratū qō dis
solui nō pt. Tertia ꝑpō est hec. Cōiugiū infidelium
minime esse ratū patet ex hoc q̄ omnis eor̄ actio ve
rissime est pctm̃. Hanc mgr̃ insinuans dicit inter in-
fideles nō esse cōiugia. qz eor̄ copula nō est rata cū
solui possit. nec eor̄ cōiugia esse legitima. cū nō sint
ex fide. omne aūt qō nō est ex fide pctm̃ est ꝑm aplm
Hoc idē etiā oñdit p Aug. Magister aūt dicit q̄ in-
ter ifideles est legitimū matrimoniū qz est inter legi
timas personas. sed nō est ratū qz nō est cū fide qō
p autoritates ꝓbat. Coniugium aūt fideliū est legiti
mū et ratū si legitime sint persone. Et soluit dicendo
ad autoritatē beati Aug. Cōiugiū aūt infideliū ve-
rum est. sed nō habet illud triplex bonuz qō excusat
coitū nec mereť ꝓmiū. Exponit etiā illud aplī. om
ne quod non ex fide est pctm̃ est. Et tñ in speciali de
sententia huius distinctionis.

Aug⁹ de fide ad

De cognatione carnali r spūali et ꝓius de carnali. a DI. XL

Nunc sup est
in de cognatione aliq̄d dicere.
Est aūt cognatio alia carna-
lis. alia spiritualis. ꝑimuz
de carnali cognatione r affinitate inspicia
mus. Cognati ergo vel affines in septimo
gradu vel infra copulari nō dñt. Eñ Gre Greg⁹. epis gallie.
go. ꝑogeniem suā vnūquēq̄ vsq̄ ad se-
ptimā obseruare decernim⁹ generationez
et q̄diu se agnoscūt affinitate ꝓpinquos.
ad ꝓiugalem copulā accedere denegam⁹.
qō si fecerint. sepent̃. Jtē Nicolaus papa Nicola⁹ pa.
De consanguinitate sua nullus vxorē du
cat vsq̄ p⁹ generationē septimā vel q̄usq̄
pentela cognosci pōt. Jtē. Nulli ex ꝓpin
q̄tate sui sāguinis vsq̄ ad septimū gradū
vxores ducant. His autoritatibus alijsq̄
plurib⁹ consanguineor̄ cōiunctiones p/
hibentur vsq̄ ad septimū gradum.

De computatione graduum cō sanguinitatis. b

Quomodo autez
gradus ꝓsanguinitatis computandi sint.
Jsidorus ostendit sic. Series ꝓsangui- Jsidorus
nitatis sex gradibus dirimit̃ hoc mō. Fi-
lius et filia qō est frater r sozor. sit ipe trū-
cus. Jllis seozsum seiunctis: ex radice illi⁹
trunci egrediunt̃ isti ramunculi. nepos et
neptis ꝑmus. ꝓnepos r ꝓneptis scōs. ab-
neptos r ab neptis tertius. adnepos r ad
neptis quartus. trinepos et trineptis q̃n/
tus. trinepotis nepos r trinepotis neptis
sext⁹. Attēde q̄ sex g̃dus tm̃ ponit Jsido.
q̃a truncū inter gradus nō ꝓputat. Alij ve
ro q̄ septē grad⁹ ponūt. trūcū inter grad⁹
ꝓputant. varie nāq̄ cōputant̃ gradus cō
sanguinitatis. Alij eñ patrē in ꝑmo g̃du.
filios in scōo ponūt. Alij ꝑmū gradū filios
apellāt. negantes gradū cognatiōis inter
patrez et filiū esse. cū vna caro sint pat̃ r fi-
lius. Autoritates g̃ q̃ ꝓsanguinitatis cau
telā vsq̄ in septimū gradū ꝓhibent. patrē
ponūt i ꝑmo gradu. Alle v̄o q̄ vsq̄ ad sex
tū gradū ꝓhibent. ꝑmū gradū filios apel
lant. atq̄ ita fit vt eedem psone ꝑm hāc di
uersitatem inueniant̃ in. vj. et. vij. gradu.
Patrē v̄o in ꝑmo gradu ponit qui fratres
dicit esse scōm gradū. Hoc mō computat Zacharias
Zacharias papa inquiens. Patrēte le gra alij cōputat

P

dus taliter cõputamus. Ego et frater meus vna generatio sumus. primũ q̃ graduz efficimus. Rursus fili⁹ me⁹ ⁊ fratris mei filius scḋa generatio sunt. ⁊ scḋm gradũ faciunt. ad hũc modũ cetere successiões. Inter illos ꝟo q̃ sex cõputãt gradus ⁊ illos q̃ septẽ cõputant gradus. nulla in sensu existit diuersitas. cuius in numero graduum varietas videatur. Ultima ꝟo generatio si a fratrib⁹ sumat initiũ numerandi septima inuenitur.

Quare sex grad⁹ conputant. c

Quare ꝟo sex com

putet Jsidorus. ipe aperit dicens. Cõsanguinitas dũ se paulatim ꝓpaginũ ordinibus dirimẽs vsq̃ ad vltimũ gradũ ꝓtraxerit ⁊ propinquitas esse desierit. tunc primũ lex in matrimoniũ vinculũ eã recipiet. ⁊ quodãmodo incipiet reuocare fugientẽ Jdeo aũt vsq̃ ad sextũ generis gradũ cõsanguinitas ꝓstituta est. vt sicut. vj. etatibus mũdi generatio et hois stat⁹ finit. ita ꝓpinquitas generis tot gradib⁹ terminet. In his sex gradib⁹ oia ꝓpinquitatũ noia ꝓtinent. vltra quos nec affinitas inueniri nec successio põt ampli⁹ ꝓpagari. Scḋm alios septẽ gradus ideo cõputãt vt ita p⁹ septem gradus sponsus sponse iungat. sic post hanc vitã que septẽ diebus agitur ecclesia christo iunget. His aũt occurrit illud q̃ Greg⁹. Augustino anglorũ episcopo a quo requisitus fuerat. quota generatiõe debeãt copulari. rescribit sic. Quedã lex romana ꝑmittit. vt siue fratris vl sororis seu duoꝝ fratꝝ germanoꝝ seu duaruz sororꝝ. fili⁹ et filia misceant. Sed experimẽto didicimus ex tali ꝯiugio sobolẽ nõ posse succrescere. An̄ necesse est vt quarta vl quinta generatõ fideliũ licenter sibi coniũgatur Sed post multũ tpis idẽ grego. a felice messine sicilie ꝓsule requisitus. vtrum augustino scripserit vt anglorũ quarta generatione cõtracta matrimonia non soluerentur. inter cetera talem reddidit rõnem Nõ scripsi Augustino anglo ꝝ epo. ipi etiam anglo ꝝ genti que nup ad fidẽ venerat ne a bono quo cepat metuendo austeriora recedere. spetialiter et nõ generaliẽ me cognoscas scripsisse. Nec ideo hec eis scripsi vt postq̃ in fide fuerint solidati. si infra ꝑ pziam ꝯsanguinitatẽ inuenti fuerint nõ seperen̄. aut infra affininitatis lineã. i. vsq̃ ad septimã generationẽ iungantur.

Quaꝛ septẽ

De dispẽsatione greg. erga anglos.

Johes Christosto. Cõstantinopolitan⁹ episcopus.

Jsta est distinctio. xl. huius quarti libꝛi. In qua magister post q̃ superius determinauit de impedimentis matrimonij disparis cultus q̃ reddit ꝓsonã illegitimaz ad contrahendum respectu alicuⁱ⁹ ꝓsone ꝓpter ꝓpinq̃tatẽ ad ipam. Dic determinat de impedimẽtis matrimonij q̃ faciunt ꝓsonã illegitimã ad cõtrahendũ respectu alicuⁱ⁹ ꝓsone ꝓpter ꝓpinq̃tatẽ ad ipam. Et tota snia mgri versat i hac distinc. circa hoc. s. q̃ cognatio carnal⁹ ⁊ spiritualis matrimoniũ impediũt. Sententia in hac distinctiõe stat in ista ꝓpositione. Cognatio quedã dicit carnal⁹ quedã ꝟo spiritualis. et infra quartũ gradũ nõ põt cognati inire matrimoniũ. vt dicit decretalis. Hanc mgr insinuans ꝓponit ꝑmo de cognatione et affinitate esse dicendũ. ꝺ quib⁹ duab⁹ subdit q̃ cognati ⁊ affines in septimo gradu ⁊ infra copulari nõ debẽt. qõ ꝑ autoꝛitates ꝓbat. Postea dicit q̃ grad⁹ cõsanguinitatis a diuersis diuersimode ꝓputant. Quidã enim vt Jsi. cõputat sex gradus. ipm em̄ consanguinitatis truncũ inter gradus nõ cõputat qꝛ inter patrẽ et filiũ negat esse ꝯsanguinitatis g̃dus. cum q̃si sint vna caro. Si ergo supposito filio ⁊ filia fratre ⁊ sorore quasi trunco. in primo nepos ⁊ neptis. in scḋo ꝑnepos et ꝓneptis. in tertio abnepos ⁊ abneptis. in quarto adnepos et adneptis. in quinto trinepos et trineptis. i sexto trinepotis nepos ⁊ trinept⁹ neptis Alij ꝟo q̃ patrẽ in ꝑmo gradu ponũt. in patrẽ quidem et filiũ ponunt esse cognationis g̃dum. Et hi sic ꝑtem gradus cõputant. et q̃ quisvarij in numero graduũ inueniãt. nulla tñ eristit diuersitas q̃tũ ad tminũ sz tñ q̃ntũ ad initiũ. Postea mgr assigt h⁹ ꝓputatiõis graduũ rationez. Ultimo opponit in ꝓtrariũ ꝑ Grego. qui scribens Aug. anglicorũ epo a quo req̃ situs fuerat quota generatione deberent cõnubia fieri dicit q̃ pñt licite fieri in quarta et quinta generatione. Sed ad hoc rñdet ipm dictũ Greg⁹. qui dicit se hoc nõ generaliter dixisse sed specialiẽ concessisse genti anglicorũ qui nup ad fidem venerunt ne a bono qõ incepant metuendo austeriora recedant. quibus tamen postea in fide solidatis dicit hoc non licite imo si infra ꝯsanguinitatis lineã ꝓpriam aut affinitatis lineã ꝓpriã septimã. s. generationẽ inuẽti fuerint copulati nõ sepan̄. His dictis mgri addo ex dictis doctorũ aliorum q̃ magistri snia de gradibus cõsanguinitatis dudum habita ꝑ summum pontificem est remota. Et tñ in speciali.

De gradibus affinitatis. a

Nunc de affi-

nitate videndum est. de qua Greg. ait. Porro de affinitate quã dicitis parentelaz esse q̃ ad vir ex ꝑte vroris seu que ex parte viri ad vxorem ptinet. manifesta ratõ est. q̃ si ꝙm diuinã sententiã ego et vxor mea sumus vna caro. pfecto mihi et illi mea suaq̃ parentela ꝓpinquitas vna efficit Quo circa et soror vroris mee in vno et primo gradu erimus. filius vero eius secũdo gradu erit a me. neptis vero in tertio. Jdq̃ vtrinq̃ in ceteris agendum est in successionibus. Uxorem vero ꝓpinqui cuiuscũq̃ gradus sit. ita me oportet attẽdere. quem-

DI. XLI

admodum ipsius quoq; gradus aliqua femina ppie propinquitatis sit. Quod nimirum vxori mee de ppinquitate viri sui in cunctis cognationis gradibus cõuenit obseruare. Qui vero aliorsuz sentiũt anti xpi sũt. Itẽ Julius papa. Equalit vir cõiũgatur cõsanguineis ppriis et cõsanguineis vxoris. Item Isidorus. Sane ꝯsanguinitas que in ppio viro conseruãda ẽ. etiam in vxoris parentela de legenuptiaꝝ custodienda est. quia constat eos duos fu isse in carne vna. Jdeoq; communis est illis vtraq; parentela. Item Julius papa. Nullũ in vtroq; sexu pmittimus ex ppin quitate sui sanguinis vel vxoris vsq; in septimũ generationis graduz vxorem ducere. vel incesti macula copulari. quia sic nõ licet cuiq; de sua consanguinitate christiano. sic nec de ꝯsanguinitate vxoris coniugem ducere ppter carnis vnitatem. Item Grego. De affinitate consanguinitatis p gradus cognationis placuit vsq; ad septimam generationem obseruare. Nam t hereditas rerũ p legales instrumentorũ diffinitiones sancita. vsq; ad septimuz gradũ heredum ptendit successionem. Non em eis succederent. nisi de ppagine cognationis deberet. His autoritatibus insinuat. et que sit affinitas t vsq; ad quem graduz sit obseruanda. s. vsq; ad septimũ.

Ex concilio macienſi.

In concilio medenſi.

Varie traditiões ō affinitate. b

Sed alii videntur

concedere in quinta generatione inter affines contrahi coniugium. et in quarta etiã si contractum fuerit nõ separi. Ait em Fabianus papa. De ppinquis q̃ ad affinitatem p virum et vxorem veniunt. defuncta vxore vel viro in quinta generatione iungantur. In quarta si inuenti fuerint nõ separentur. In tertia vero ppinquitate nõ licet vxorẽ alterius accipere post obitum eius. Equaliter vir iungatur in matrimonio eis qui sibi consanguinei sunt. et vxoris sue consanguineis. post mortez vxoris Ecce hic conceditur in quinta vel quarta propinquitate affinium fieri coniugiũ Julius etiam papa ait. Statutũ est vt relictã patris vxoris sue. relictam fratris vxoris sue. relictam filij vxoris sue. nemo sibi i matrimonium sumat. relictam vxorem ꝯsanguineorum vxoris sue vsq; in tertiam progeniem nemo in vxorem sumat. In quarta vero et quinta si inuenti fuerint nõ separentur. Ecce q̃ varie de affinitatis obseruatione loquuntur autores. Alij em vsq; ad septimũ gradũ eam obseruari sanciunt Alij vero in quinto vel quarto matrimonia contracta non diuidunt. Sed illi veritatis rigorem, isti misericordie dispensatõnem videtur pponere. Potest enim ecclesia dispensare in copula affiniũ vsq; ad tertium gradũ. sicut Gregori. dispansauit in quarto gradu ꝯsanguinitatis. Illud autẽ non est pretereundum quod Grego. venerio episcopo scripsit Sedem apostolicam ꝯsuleredecreuisti. si mulier copula nuptiali extraneo viro coniuncta cognationi ei pertineat. si eo defuncto cognatio maneat vel sub alio viro cognatiõis vocabula dissoluantur. vel si suscepte soboles possunt legitime ad priorꝭ viri cognationis transire copulam. Si vna caro fuerit. quomodo aliquis eorum potest propinquus vni ptinere. nisi pertineat alteri? Hoc minime posse fieri credendum est. Postro vno defuncto. In superstite affinitas nõ deletur nec alia copula coniugalis affinitatem copule priorꝭ soluere valet. sed nec alterius coniunctionis soboles placet ad affinitatẽ priorꝭ viri cõsortiũ trãsire. Si quis ergo sacrilego t temerario ausu in defuncto q̃rit ppinquitatem extinguere. vel sub altero affinitatis vocabula dissipare vel suscep tas soboles alterius copule propinquitati priorꝭ credit legitime sociari. hic negat dei verbum validũ esse quod dixit. Erũt duo in carne vna. Ecce hic phibet si mortuo primo viro vxor eius alij nupserit. filios de secundo viro genitos ducere vxores de cognatione priorꝭ viri. qa filij mediante matre ad cognationem priorꝭ viri pertinent. cum quo mater eorum vna caro extiterat. Hoc idem etiam Innocentius papa ait. Si qua mulier ad secundas nuptias transierit. t ex eis sobolem genuerit. nil latenus potest ad consortium cognationis priorꝭ viri pertingere. Hoc autem obseruandum est vsq; ad septimum generl gradum. sed maxime vsq; ad tertium et quartum sicut supra positum est.

Gregorii papa.

Innocẽtius papa.

Si cõiugiũ sit inter eos qui nota cõsanguinitate diuidunt. c

Et est sciendũ q; ec-

clesia infra predictos gradus cõsanguinitatis coniunctos separat. Si autẽ igno-

Fabianus papa.

Julius papa.

ranter coniuncti fuerint in cõspectu eccle-
sie et postmodum ꝓbata consanguinitate
eiusdem iudicio separati. Queritur vtruz
copula illa coniugium fuerit? Quibusdaz
videtur non fuisse coniugium. qz nõ erant
legitime ꝑsone. sed tamen de crimine excu
santur p ignorantiam. et quasi ꝯiugiuz re
putatur. quia bona fide z p manũ ecclesie
conuenerunt. Unde et filij eoꝝ legitimi ha
bentur. Alij vo dicunt fuisse ꝯiugiuz li
cet nõ essent legitime ꝑsone. quia taliuz cõ
iunctiones vocant canones ꝯiugia. vbi ð
ꝑsonis agitur quarũ testimonio cõsangui
neozum sit dirimenda cõiunctio. Uñ Ur-
banus papa. Si duo viri vel tres ꝯsaguini-
tatem iureiurando firmauerint. vel ipsi
forte confessi fuerint: ꝯiugia dissoluantur
Si vero neutrum cõtigerit eꝑi eos p fidẽ
christi obtestenꝫ. quatinus palam fatean-
tur si se recognoscunt ꝯsanguineos. Si se
iudicio episcopoꝝ segregauerint i alia ma
trimonia nõ ꝓhibeanꝫ contrahere Idem
Notificamus tibi vt cũ tres vel duo ex p
pinquiozibus eius qui accusantur banc p
pinquitatem iuramento firmauerint. vt si
duo vel tres ex antiquiozibus ianuensib⁹
quibus hec ꝓpinquitas est nota qui bone
fame z veracis testionũ sint. remoto amo-
re. timore precio et omni malo studio. ꝑdi
cta firmauerint. sine moza coniugia disso-
luantur. Consanguineos vero extraneozũ
nullus accuset. vel consanguinitatez in sy
nodo computet. sed ꝓpinqui ad quozũ no
ticiam pertinet. Si autẽ ꝓgenies tota de-
fecerit. ab antiquiozibus et veraciozibus
quib⁹ ꝓpinquitas tota nota sit. episcopus
canonice requirat. et si inuẽta fuerit. sepa-
rentur. Ecce quibus accusantibus z testi
ficantibus dirimenda sit cõsanguineoꝝ cõ
iunctio que coniugiũ vocaꝫ.

Quib⁹ ꝑso-
nis testifican
tibus sint di
uidenda con
iugia.

Urban⁹ pa.

Fabian⁹ pa.

Distinctio vtilis. ð

Hic dicenduz estꝙ aliud est fornicatio. aliud stuprũ. aliud ad
ulterium. aliud incestus. aliud rapt⁹. Foz
nicatio licet sit genus omnis illiciti coitus
qui fit extra vxorem. tamen specialiter in-
telligitur in vsu viduarũ vel meretricum
vel cõcubinarũ. Stuprũ ꝓprie est virginũ
illicita defloratio. Adulterium est quasi a-
lieni thori violatio. vnde adulterium dici
tur quasi alterius thori accessio Incestus
est consanguinearuz vel affinium abusus.
Unde incestuosi dicuntur qui consangui

Quid sit for
nicatio.

Quid sit stu
prum.

Quid sit ad
ulterium.

Quid sit ince
stus.

neis vel affinibus suis abutunꝫ. Raptus
admittiꝫ cũ puella violenꝫ a domo patris
educitur. vt corrupta in vxorez habeatur
siue puelle siue parentibus vis illata con-
stiterit. hic morte mulctaꝫ. sed si ad eccle
siam cum rapta confugerit. priuilegio ec-
clesie mortis impunitatem mereꝫ. Attẽ
dendũ est etiaz illud alexandri qui ait. Q
frater soroz vel vxoris tue cognati dicũtur
equiuocationis iure fit. et necessitate vul-
garis appellationis potius ꝙ vlla cogna
tionis causa. Uxoz eñ fratris fratissa po-
tius ꝙ cognata vocatur Mariti frater le
uir dicit. Duozũ fratrũ vxozes ianitrices
vocanꝫ quasi eandem ianuam intrantes.
Uiri sozoz glos appellatur. Sozozis autẽ
vir non habet speciale nomen nec vxoris
frater.

Quid sit ra-
ptus.

Alexander
papa

Jsta est distinctio. xlj. huiꝰ quar-
ti libri In qua magister postꝙ supius determinauit
de impedimento consanguinitatis. Hic determinat
de impedimento affinitatis. Et tria facit. Primo ei
ostendit q affinitas matrimonium impedit cõtrahẽ
dum et contractum dissoluit. Secundo quedã vicia
distinguit. Tertio nomina affinitatũ adiungit. Pri-
mum facit vsqz ibi. Hic dicenduz est. Scõm vsqz ibi
Attendendum est etiã illud Alexandri. Tertiũ ve-
ro vsqz ad finem distinc. In speciali sententia magi-
stri stat in tribus ꝓpositionibus quarũ prima ẽ hec
Qui infra affinitatis gradum ꝓhibitũ coniungunꝫ
habita noticia ab inuicẽ sepantur. z coꝝ filij legiti-
mi habeanꝫ. Hanc magister insinuans ꝓponit ꝑmo
quid sit affinitas dicens q est parentela que ad virũ
ex parte vxoris et ad vxorẽ ex parte viri ꝓtinet. Ut
eñ vir et vxoz vna sunt caro rõnabiliter ꝓpinq̃tas
et parentela vnius efficiꝫ alterius vt sit vna vtriusqz
vnde vir et sozoz vxoris sunt in primo gradu. filij ve
ro sozoris sunt in scõo gradu a viro. neptis vero in
tertio gradu et sic deinceps. Dicit eñ q affinitas vs
qz ad septimũ gradũ generationis matrimoniuz im-
pedit sicꝫ et ꝯsanguinitas qõ autoritatib⁹ ꝓbat. Po
stea obijcit in cõtrariũ ꝙ autoritates que dicũt q in-
ter affines põt coniugium cõtrahi in quarta et q̃nta
generatione. Et respondet q autoritates sunt intel
ligende ꝑm misericordie dispensationẽ. põt tñ etiam
dispensari in copula affiniũ vsqz ad tertiã gradum. si
cut etiam Grego. dispensauit in quarto gradu con-
sanguinitatis. Postea querit vtrũ affinitas maneat
q̃uis transeat mr̃imoniũ. vt si mulier alicui viro co
pulata ad cognationem eius pertineat vtrum eo de
functo matrimoniũ maneat vel dissoluaꝫ. Et deter-
minat per plures autoritates q maneat affinitas ma
trimonio transeunte que affinitas impedit matrimo
nium ad põ determinatos gradus acsi matrimonium
ꝑmaneret. Postea dicit q cõiunctos infra predictos
gradus consanguinitatis vl affinitatis ecclesia sepa
rat Querit etiam si ignoranter in conspectu ecclesie
coniunguntur et postmodũ cõsanguinitate probata
eiusdem iudicio eccesie separanꝫ vtrũ illa copula fu
it coniugium. Et respondet q quidã dicunt q nõ e-
rant ꝑsone legitime ideo nõ fuit coniugium. Excusa
tur tamen p ignorantiã a crimine. qz bona fide et p
manum ecclesie conueniunt. Uñ et filij eorum legiti
mi habenꝫ. Alij vero dicunt fuisse cõiugiũ q̃uis non

fuerint persone legitime quia canones tales coniunctiones legitimas vocant. Addit etiã quoꝝ testimonio hec coniunctio sit diuidenda. et dicit q̃ per tres vel duos ex ꝓpinquioribus qui iuramento ꝓfirmãt hoc verum esse quod dicunt. vt si ꝓgenies tota deficeret ꝑ antiquiores quibus tota ꝓpinquitas nota sit assertum fuerit q̃ affines sint. sine mora separandi sunt. quod autoritatibus ꝓbat. Secunda ꝓpositio est hec. Que sit differentia inter stuprũ. adulterium incestum. et fornicationem. hec littera dat sufficientem explanationem. Dãc insinuans distinguit diuersa peccata. s. fornicationem. stuprũ. adulteriũ. incestum. et raptum dicens. q̃ q̃uis fornicatio sit genus omnis illiciti coitus qui fit extra vxorem. tñ specialiter intelligenda est abusus viduarum vel meretricũ vel cõcubinarum. Stuprũ ẋo est virginũ illicita defloratio. Adulterium est aliena thori violatio. Incestus vero est cõsanguineaꝝ vel affinium abusus. Raptus vero est cũ puella violenter de domo ꝑis educitur vt corrupta in vxorẽ habeaẽ. Tertia ꝓpositio est hec. Ut cautius fiant cõiugia ponit magister quedam affinitatũ noia. que insinuans dicit q̃ frater vxoris et sororꝫ eius dicunẽ cognati viri ꝓpter nominũ carentiam. vxor vero fratris dicit potius fratrissa q̃ cognata. Frater vero maritꝰ dicit Leuir. vxores vero duorũ fratrum ianitrices vocanẽ. quasi eandẽ ianuam intrantes. Sororꝫ vero viri vocaẽ glos. vir autem sororis nõ habet speciale nomen nec sororis frater. Et dicit notanter quedam affinitatũ nomina. qm̃ nomina singularũ affinitatũ nõ sunt imposita ꝓpter occultas rerꝫ ꝓprietates nos latentes. ſz circũloquũtur alijs nominibus. ideo necesse est vnum nomen plura significare vt in quit philosophꝰ. Et tñ in spãli de sententia huius distinctionis.

De spirituali cognatione. a

DI. XLII

Deparẽtaliuꝫ graduum famosa questione aliquid licet minus sufficienter diximus. Jaꝫ de spirituali cognatiõe addamus. que etiam psonas impedit vt nõ sint legitime ad ineũdas nuptias. Tria quedam sunt consanguinitas affinitas. et spiritualis germanitas. Consanguinitas est inter eos qui iungunẽ ẽm lineã generis. Affinitas inter eos qui gene re quidem nõ sunt coniuncti. sed mediante genere sunt sociati. verbi gratia. Uxor filij fratris mei que non est de genere meo ꝑ ipm qui est ẽ genere meo mihi affinis facta est et ego illi. Spiritualis ꝓximitas est inter compatrem et commatrem. ꝛ inẽ eos quorum vnus alterum de sacro fonte leuauit vel in cathezizatione aut cõfirmatione tenuit. Est etiam inter filios eiusdez hominis carnales et spirituales.

Qui sint filij spirituales. b

Spũales filij sunt quos de sacro fonte leuamus vel in cathezizatione seu cõfirmatione tenemus. Filij etiã et filie spirituales eoꝝ sunt. qui trine mersionis vocabulo eos sacro baptismate tingunt. Dicit etiam spiritualis filia sacerdotis que ꝛ peccata sua ꝓfitet. Uñ Simachus papa. Omnes quos in penitẽtia suscipimus ita nostri spirituales sunt filij: vt et ipsi quos vel nobis suscipientibꝰ vel sb trine mersiõis vocabulo mergẽtibꝰ vnda baptismi regenerauit Siluester etiam admonet vt ad suam filiam penitentialẽ nullus sacerdos accedat quia scriptũ est Omnes quos in penitentia accepimus ita nostri filij sunt vt in baptismo suscepti. quoꝝ omniũ flagitiosa est commixtio. Qꝫ autez compater et commater sibi iungi nequeãt nec pater spiritualis nec mater filie vl filio spirituali. ex concilio maguntinensi docet Be eo quod interrogasti si aliquis filiolaꝫ suam duxerit vxorez. et de eo qui cõcubuit cũ matre spirituali. et de eo qui filium suum baptizauit ꝛ vxorẽ eiꝰ eũ de fonte suscepit: hac causa vt discidiũ fieret coniugij: si post in tali copula possunt ꝑmanere? sic respondendum est. Si filiolam aut cõmatrẽ suam aliquis in coniugiuꝫ duxerit. Separandos esse iudicamus. et graui penitẽtia plectẽdos. Si vero coniuges legitimi vel vnus vel ambo ex industria hoc fecerit vt filiũ suũ de fonte susciperent. si innupti manere voluerint bonũ est. Sinautẽ. grauis penitẽtia insidiatori iniungaẽ ꝛ simul maneant. et si preuaricator coniugij supuixerit. acerrima penitentia mulctẽ et sine spe ꝓiugij maneat. Ex his apparet q̃ aliquis filiolam suam vel cõmatrem nõ potest sibi copulare nuptialiter. et si ꝑsumptum fuerit separandi sunt. Qui aũt legitime ꝓiuncti sunt nõ ideo separandi sunt. quia alter eoꝝ insidiose filiũ de fonte leuauit Quod etiam Nicolaus cõfirmat dicẽs. Nosse desideras vtrum mulier que viri filiũ ex alia femina genitũ de sacro fõte leuauerit post modũ possit cũ eodẽ viro copulari Quos ideo coniungi posse decernimus. qꝛ ẽm canones sacros nisi amboꝝ consensu. nulli? religionis obtentu debet cõiuꝝ dimittere coniugem. cũ apls ꝑcipiat. Nolite fraudari inuicem nisi forte ex ꝓsensu ad tẽpus ꝛẽ Item. Dictum est nobis quasdam feminas desidiose. quasdã ẋo fraudulenter vt a viris suis separenẽ. ꝓprios filios coram episcopis ad cõfirmandũ tenuisse. Unde nos dignũ duximus. vt si qua mulier filiũ suũ desidia aut aliqua fraude coram episcopo

Simachus papa.

Siluest pa.

In concilio magũtinẽsi.

Nicolaꝰ pa.

Ex ꝓcilio tabilonensi.

tenuerit ad cõfirmandũ ꝓpter sallaciã vl' fraudez. q̃diu viuat penitentiam agat. tamen a viro suo nõ separet. Itẽ Johes papa. Ad limina sancti Petri homo nomie stephanus veniens. nostro presulatui in/notuit ꝙ filium suũ in extremo vite positũ nõdum baptismi vnda lotum. absentia sacerdotum cogente baptizauit. eumq; pro prijs manibus suscepit. atq; pro huiusmodi negocio: reuerẽtia tua prefatum hominem a sua cõiuge iudicauit esse separãduz Quod fieri nullaten⁹ debet dicẽte scriptura. Quod deus coniuuxit homo non separet. Et dominus nõ dimittere vxorem nisi cã fornicatiõis iubet Et nos tãta autoritate freti dicimus dimittendũ esse ⁊ inculpabile iudicandũ qd̃ necessitas intulit Nam baptizandi opus laicis fidelibus: si tamẽ necesse fuerit libere cõceditur. Unde si supradictus homo filium morientẽ aspiciẽs ne aĩaz perpetuo ꝑire dimitteret. vnda baptismi lauit vt eum d̃ patestate mortis eriperet. bene fecisse laudat. Ideoq; sue vxori sibi iam olim legitime sociate impunedum vixerit iudicamus manere coniũctũ nec ob hoc separari d̃bere. His alijsq; pluribus autoritatibus edocetur cõiuges nõ esse separandos si post legitimam copulaz alter alterius filiũ de fonte leuauerit. vel i ꝯfirmatione tenuerit.

Johãnes papa anselinocene ecclesie episcopo.

Quid premissis obuiat. c

His autẽ obuiare

videtur quod Deusdedit papa ait. Peruenit ad nos dyaconus sanctitatis vestre epistolã deferẽs ꝙ quidã viri et mulieres preterito sabbato pascali ꝑ magno populi incursu nescientes filios suos suscepissẽt de lauacro Cupis ergo scire an ꝓpter hoc debeant viri ac mulieres ad propiiũ vsuz redire vel non? Nos vero hac re mesti. priorum inquisiuimus dicta. et inuenimus in archinis. i. in armarijs apostolice sedis. iã talia contigisse in pluribus ecclesijs. quaꝝ episcopis ab hac apostolica sede volẽtib⁹ scire vtrum viri ac mulieres redirent ad ꝓpriũ thorũ. Beate memorie sancti patres Julius papa. Innocentius ⁊ Celestinus cum episcoporum plurimorum cõsensu in apostolorum principis ecclesia presidẽtes talia rescripserunt et ꝯfirmauerũt. vt nullo modo se i ꝯiugio reciperent viri ac mulieres quicunq; hac ratiõe susceperunt natos. sed separarent se. ne suadente dyabolo tale vitium inualescat. Itẽ. Si quis filiastrum vel filiastram suam ante episcopũ tenuerit ad cõfirmationem. separet ab vxore sua. et aliam nunq̃ accipiat. Hec autẽ vel ad terrorem dicta sunt non ꝙ ita esset faciendum. sed ne illud fieret summopere cauendum. vel de illis est intelligendũ. q̃ prius filios suos vicissim de fonte susceperũt. q̃ fierẽt cõiuges. Premissis ãt autoritatibus omnino cõsentiendũ est. vt siue ꝓprium siue tm̃ viri filiũ. mulier de fonte susceperit nõ ideo a viro separet. Qd̃ d̃ viro similiter oꝑtet intelligi.

Deusdedit papa

De copula spiritualiũ vel adoptiuoꝝ et naturaliũ filioꝝ. d

Qꝛ aũt spirituales

vel adoptiui filij naturalibus copulari nequeant. Nicolaus papa testat ita inquiẽs Ita diligere debz homo eũ qui se suscepit de sacro fonte sicut patrem. Inter fratres et filios spirituales gratuita ⁊ sancta communio est. que dicenda non est consanguinitas sed habenda spiritualis ꝓximitas. vnde inter eos arbitror nõ posse fieri legale ꝯiugiũ. qꝛ nec int' eos q̃ natura et eos q̃ adoptiõe filij sunt: venerande leges matrimonia cõtrahi ꝑmittunt. Itẽ Si inter eos nõ cõtrahitur matrimoniũ quos adoptio iungit. quãto potius a carnali oportet int' se ꝯtubernio cessare. quos ꝑ celeste sacr̃m regeneratio sanctispiritus vincit.

Nicola⁹ pa. ad consulta bulgarorũ.

Si filij qui ante paternitatẽ vel p⁹ nati valent coniugi. e

Hoc autẽ quidam

volunt intelligere de illis tm̃ filijs. quibus compatres facti sint. De alijs vero qui ante compaternitatem vl' post geniti sunt cõcedunt ꝙ legitime et licite possunt. Quibus videtur cõsentire Urbanus secũdus dicens Sup quibus consuluit nos tua dilectio. hic videt rñdendũ. vt et baptism⁹ fit: si instante necessitate femina pueruz in nomine trinitatis baptizauerit. et ꝙ spũalium parentum filij vel filie. ante vel p⁹ cõpaternitatem genite possunt legitime coniungi. p̃ter illã personam qua compatres effecti sunt.

De copula filioꝝ q̃ añ cõpaternitatẽ vl' p⁹ nati sẽt Urban⁹ pa.

Pascalis papa. f

Pascalis v̄o secundus.

post cõpaternitatẽ genitos copulari

phibet scribens regino epō. ¶Post susceptum filiū de fonte vel filiā spiritulē qui ex compatre vel ex cōmatre fuerint nati matrimonio iungi nō pñt. Illud etiaz notandū est qđ in triburiensi concilio legit. Si quis sue spiritualis commatris filiā fortuitu z ita contingēte rerū casu in cōiugiū duxerit. maturiori seruato ꝯcilio habeat atq; legitimo connubio honeste opam det.

Extriburiē si concilio.

Si quis ducere possit duas cōmatres alterā post alterā. g

Bolet etiam queri

si commatrem vxoris post eius obituz ꝙs ducere valeat: De hoc Nicolaus papa sic scribit. Scisciatur a nobis sanctitas vra: si quis duas cōmatres habere valeat. vnā post alterā: In quo meminisse debes scriptum esse. erūt duo in carne vna. Cum ergo constet q̄ vir et mulier vna caro efficiūtur. restat virū cōpatrem ꝓstitui muli eri. cuius assumpta vxor. commater erat. z iō virum illi femine nō posse coniūgi que cōmater eius erat. cum qua idem fuerat vna caro effectus. Huic aūt illud cōtrariū videtur. Qui spiritualē habet cōpatrem cuius filium de lauacro accepit. et vxorē ei⁹ commater non est. licet ei defūcto cōpatre suo eius viduā ducere i vxorē. quos nulla generatio spiritualis secernit. Item ex epla pascalis pape. ¶Post vxoris obitū cū commatre vxoris cōiugio copulari. nulla ratō vel autoritas videt phibere. Nō em̄ p carnis vnionem. ad vnionē spiritus ptrasit.

Nicolaꝰ papa. Cōstañ epo.

Extriburiē si concilio.

Determinatio

Sed sciendum est q̄ autoritas nicolai ꝺ illo ait q̄ vxori sue debitū reddidit postq̄ commater illius extitit. Alie vo autoritates de illo agunt cuius vxor postq̄ a viro suo derelinquit illius commater efficitur. nec post compaternitatez a viro suo agnoscitur. vel de viro potius agunt. cuius vxor añ defungit q̄ ab eo agnoscat.

Si vir et vxor possint simul tenere puerū. h

Bolet etiam queri

Si vxor cum viro simul debeat in baptismo suscipe puez: De hoc Urbanꝰ ait. Q vxor cū marito in baptismo simul nō debeat suscipe puez. nulla autoritate videt vt reperit phibitū. ꝑ vt ipa puritas spiritualis paꝛnitatis ab omni labe et infamia cōseruetur immunis. decreuimus vt vtriq; simul ad hoc aspirare nō presumant. quia vero piaculare flagitiū cōmisit q̄ duabus commatrib⁹ vel sororibus nupsit. magna penitentia debet ei iniungi.

Urbanꝰ pa.

De secundis et tertijs nuptijs t deinceps. i

Sciendū est etiam

q̄ nō solū prime vel scde nuptie sūt licite ꝑ etiā tertie z quarte nō sunt damnāde. Añ Aug. Scdas nuptias omnio licitas apls ꝓcedit. De tertijs aūt et quartis z ꝺ vltra pluribus nuptijs solent homies mouere questionez. Sz ꝙs audeat diffinire qđ nec apl̄s video diffinisse. Ait em̄. Si dormierit vir eius cui vult nubat. Nō dicit primus vel scds vel tertiꝰ vel quotuslibet. nec nobis diffiniendū est. qđ nō diffinit apl̄s. vñ vt breuiter rñdeā nec illas nuptias debeo damnare. nec eis verecūdiā numerositatꝭ auferre. nec ꝓtra humane verecūdie sensū audeo dicere. vt quotiēs voluerint nubāt nec ex meo corde p̄ter p̄scripture autoritatē quotaslibet nuptias damnare. Idem testat Hiero. Ego nūc libera voce exclamo nec damnari in eccl̄ia bigamā imo nec trigamā z ita licere quinto z sexto quēadmodū scdo marito nubere. Apl̄s tñ bigamos a sacerdotali honore excludit. Sz hoc nō facit p vitio bigamie. imo p sacri virtute vt sit vna vnius sicut vnica vnici. Illd tñ cesarienꝭ ꝓcilij videt innuere bigamiā eē pctm̄. ¶Presbyterū inquit in nuptijs bigami prandere nō ꝓuenit qz cū pnia bigami indigeat. ꝙs erit p̄sbr̄ q̄ talib⁹ nuptijs possit p̄bere ꝓsensuz? Sz ꝺ illo intelligi p̄t q̄ pme vxori insidiatus putat desiderio secūde. vel p signaculo sacri illud ꝺr. qđ i bigamo nō fuat. Ambro. etiaz dicit. q̄ pme nuptie tm̄ a dño sunt institute. scde vo sūt pmisse. z pme nuptie sub bñdictione dei celebrantur sublimiter. Secunde vo etiā in presenti carent gloria.

Aug. iii. de viduitate.

Amb. super epl̄am ad corinth

¶Ista est distinctio. xlij. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ postq̄ supius egit ꝺ impedimēto ꝓpinq̄tatis carnalis. Hic aūt agit de impedimento ꝓpinq̄tatis spūalis. Et q̄tuor circa hoc fac̄. Primo em̄ oñdit quō ꝓsanguinitas et affinitas etiaz cognatō spūalis impediūt mr̄imoniū. Scdō quō ex baptismo z cōfirmatiōe cognatio q̄dā cōtrahit ꝓpter qđ mr̄imoniū iuste dissoluit. Tertio quō vir z vxor licite ꝺ baptismo puez simul leuare nō pñt. Quarto quō tertie vel quarte nuptie nec ꝓhibite nec dānabiles exist̄t. Primū facit a ꝓnci. dis. vsq; ibi. Spūales filij sunt. Scdm ab inde vsq; ibi. Solet etiā q̄ri. Tertiū vsq; ibi. Sciendū etiā. Quartū vsq; ad finē

dis. In spāli sñia mgri stat in quatuor ꝓpositiōibus quarū prima est hec. Matrimoniū impediūt cōsanguinitas et affinitas et etiā spiritualis germanitas. hāc mgr insinuās ꝓponit primo post ꝑdicta dicēdū esse de cognatōe spūali. q etiā reddit psonas illegitimas ad cōtrahendū. Distinguit aūt tria q ꝓpinq̄tatē dicūt et matrimoniū impediūt. s. ꝯsanguinitatez et affinitatē et spūalē ꝓpinquitatē. Et dicit ꝯsanguinitas est inter eos q iūgūt fm lineā generis. Affines aūt sunt q nō generatione sunt cōiuncti sed mediāte ꝯiunctione carnali sunt sociati. Sz spūalis ꝓpinquitas ꝺr illa que est inē cōpatrē pueri carnalē et cōmatrem spiritualē. et inter illos quoꝝ vnus alterū ꝺ sacro fonte leuauit. aut in cathezizatiōe vel in ꝯfirmatione tenuit. et inter filios eusdē homis carnales et spirituales. Scda ꝓpositio est hec. Dūtaxat ex duobus sacris. s. baptismo et ꝯfirmatōe spūalis cognatio oriē ex qua mrimonij ꝯtractus dissoluit. Hāc magister insinuans dicit q spūales filij sunt quos de sacro fonte leuam⁹ vel quos in cōfirmatiōe tenemus. Dr filiꝰ vel filia spiritualis ipiꝰ sacerdotis q vel que et sua pcā cōfitet. vel quā baptizat. qꝺ autoritatibꝰ ꝓbat. Postea dicit q cōmater et pater sibi in matrimonio ꝯiūgi nō pūt. vt pater spiritualē filie spirituali. nec matr spūalis filio spirituali. et si factū fuerit debent separari. Si aūt post legitimū mrimoniū ꝯtractū alter cōiugū insidiose. s. vt ab alio separet filiū ꝺ sacro fonte leuauerit aut in cōfirmatione tenuerit. nō ꝓpter hoc sunt separandi. q aūt hoc fecerit pnīa castigandus est. Objicit tñ ꝯtra hoc mgr̄ꝝ quasdā autoritates q exp̄sse dicūt eos q ꝺ lauacro natos suscepe rūt separandos esse. Mgr aūt soluit illa dicta esse ad terrorē vt sine ope teneant. nō aūt q ita sit faciendū vel ille autoritates loquūtur de illis q prius q̄ coniuges fierent filios suos vl virorū de fonte sacro susceperūt. Postea dicit q filij spirituales vel adopti alicuius naturalibꝰ filijs nō pūt ꝯiungi in matrimonio qꝺ autoritatibꝰ ꝓbat. Quidā tñ volūt tñ intelligere de illis filijs quibus cōpatres facti sunt. De illis vo q añ cōpaternitatē vl post genti sunt cōcedunt q licite et legitime ꝯiungi pūt. et ꝓ his facit autoritas vrbani pape. Quedam tñ autoritas dicit etiam pꝰ cōpaternitatē genitos copulari nō posse. Postea querit vtrū quis cōmatrē vxoris sue post eius obitū in vxorem ducere possit. Et rñdet q nō. qꝺ autoritatibus ꝯfirmat. Objicit tñ cōtra hoc ꝓ quasdā autoritates quaꝝ dat intelligentiā. Tertia ꝓpositio est hec. Vir et mulier vxor eius nō possit licite puerꝝ de baptismo suscipe. Hanc insinuās querit. Si vxor simul cū viro debeat in baptismo puerū suscipe. Et respondet ꝓ autoritatē vrbani pape q nō. Quarta ꝓpositio est hec. Tertie et quarte et quinte nuptie nō sunt damnande. tñ ꝑme sunt solenniter venerande. Hanc em̄ ꝓpositionē mgr insinuās dicit. q nō solū ꝑme nuptie sunt licite. sed etiā secunde nuptie et tertie quarte et quinte dānande nō sunt. Qꝺ etiā autoritatibus ꝓbat. Q aūt apls bigamos a sacerdotali honore excludit. hoc nō fac ꝓ tāto vitio bigamie sed ꝓ sacri signaculo qꝺ ibi nō fuaꝝ. Hñ etiā prime nuptie sub benedictione celebrauē. Et tñ in speciali

De resurrectionis et iudicij cōditione. a

D.LXIII

Postremo de

cōditiōe resurrectionis et mō resurgentiū. nec nō et de iudicij et miscōie q̄litate breuiter

differendū est. Oibus q̄stionibꝰ q̄ de hac re moueri solent satisfacere nō valeo. resurrecturā tñ carnē oim q̄cunq̄ nati sunt atq̄ nascent et mortui sunt et morient nullatenus ambigere ꝺz xp̄ianus. Ait em̄ Esaias. Resurgēt mortui. et resurgent q erant i sepulcris: et apls. Nolum⁹ vos igno. fra. ꝺ ꝺor. vt nō cō. sicut et ceteri q spem non hñt sz resur. Hoc em̄ vobis di. in ver. do. q̄a nos q vi. qui re. su. nō p. eos q ꝺor. Qm̄ ip se do. in iussu et in vo. ar. et in tu. dei descē. de ce. et mor. qui in xp̄o sunt re. p̄mi. Deinde nos qui vi. qui relin. si. ra. cū illis i nu. obui. xp̄o in aera. et sic semp cū dño erim⁹. His verbis et xp̄itas resurrectiōis et causa atq̄ ordo resurgētiū p̄clarissime insinuat

De voce tube. b

Causa enī resurrectiōis mortuoꝝ erit vox tube que in aduētu iudicis ab oibus audiet. et cuius virtute excitabunt mortui. et demonumenti resurgent. Hñ ꝓpheta. Dabit voci sue vocem virtutis. i. effectū resuscitandi mortuos. Et iohes euāgelista ait. Venit hora in qua omnes q̄ in monumentis sunt audiēt vocem filij dei et ꝓcedent q̄ bona fecerunt in resurrectionē vite. q̄ xo mala egerūt in resurrectionē iudicij. Si xo querit cuius vel qualis erit vox illa? Apls dicit q erit archangeli. i. ip̄ius xp̄i q̄ est p̄inceps archangeloꝝ. Vel vox erit alicuiꝰ vl pluriū āgeloꝝ. Eadēq̄ ꝺr tuba. qz erit manifesta et nouissima qz post eā ñ erit alia. Hec tuba vt ait Aug. est clamor. de quo ꝺr in euāgelio. Media nocte clamor factus est. ecce sponsus venit ex. obui. ei. Tube nomie aliquod euidens et p̄clarū signū intelligitur Qꝺ vox archangeli et tuba dei ab apl̄o ꝺr et in euāgelio vox filij dei. et clamor apellatur. qꝺ signū mortui audiēt et resurgent.

Aug. ꝺ gra noui et ve. t.

De media nocte. c

Media autē nocte dicit̄ ventur⁹ vt ait Aug. Nō ꝓ hora temporis. sed qz tūc veniet cū nō sperat. De dia ergo nocte. s. cū valde obscuꝝ erit. i. occultū veniet. Dies em̄ dñi sicut fur in nocte ita veniet. ꝓbōt tñ nō incōgrue intelligi medie noctis tpe vēturꝰ. qz vt ait Cassio ꝺorus. hoc tpe p̄mogenita egypti p̄cussa sunt. qñ etiā sponsus venturus est. ꝓbuit bus etiā locis cōtestant autores q aduen-

Cassiodorus sup octonarium.

Gregoriꝰ

tus xp̄i dies dicit̄ domini. nō ꝓ qualitate tp̄is sed rerū. qꝛ tūc cogitationes et ꝯsilia singuloꝝ patebunt. Vñ in Daniele. Ve/tustus dieꝝ sedit. et libri apti sunt corā eo Libri sunt ꝯscientie singuloꝝ. que tc̄ aperient̄ eis vel alijs. ⁊ tunc implebit̄. Nihil occultū qđ nō reuelet̄. Aduenientе autem summo iudice. nō solū aeris tenebre illuminabunt̄. sed abscondita cordiū manifestabunt̄. Virtute ergo dīna fiet vt cuiqꝫ opa sua bona vel mala cuncta in memoriā reuocent̄. ⁊ mentis intuitu mira celeritate cernantur vt accuset vel excuset hoīem ꝯscia. eaqꝫ teste damnet̄ vel saluet̄.

De libris q̄ tc̄ apti erūt.

De memoria electorum si tunc precedentia mala teneat. d

Hic querit̄ vtrum electis tunc assit memoria p̄cedentiū malorum sicut bonorū? Quedā autoritates vi/dentur bonos tradere nō habituros tunc memoriam p̄cedentiū maloꝝ. i. peccatoꝝ vel tormentoꝝ. Ait em̄ Esaias. Ego creo celos nouos ⁊ terram nouā et nō erunt in memoria priora. et nō ascendēt sup̄ cor. sꝫ gaudebitis in eternū. Itē. Obliuioni tradite sunt angustie priores ⁊ abscondite ab oculis nostris. Que de futuro exponens Hiero. ait. Obliuioni tradent̄ priora mala. qꝛ forsitan in futuro p̄stine ꝯuersatiōis memoria omnino delebit̄ succedentib⁹ bonis eternis. ne sit ꝑs maloꝝ prioris angustie memorari. Sed hec et his similia p̄nt accipi sic vt nō excludāt memoriā p̄cedentium maloꝝ. sed ex ea molestiā et lesionem amoueāt. Nō em̄ eoꝝ memoria sctōs contristabit vel eorū beatitudinē obfuscabit. sed g̃tiores deo reddet. Vñ sup̄ psal. lxxxvij. ait. Grego. Quō ineternū misericordias dñi canit qui miserie nō meminit. Quō aūt plena beatitudo si memoria reat⁹ mētē tangit. Sed sepe leti tristium meminimus et sani doloꝝ meminimus sine dolore. ⁊ inde ampli⁹ leti ⁊ grati sumus. Ex his apparet ꝙ si p̄orū maloꝝ memoriā scti habebūt in futuro. nō eis tamē erit ad penā vel glorie derogationē sed ad gratiarū actionem

Gregori⁹

Si vero queritur vtrum peccata que fecerunt electi ꝓdeant tunc in noticiā omnium. sicut mala damnādorū omnib⁹ erunt nota? Nō legi hoc expressum in scriptura Unde non irrationabiliter putari potest. peccata hic per penitentiam tecta et delecta. illic etiam tegi alijs. Alia vero cunctis propalari.

De his qui viui reperientur. e

Queri solꝫ vtrum illi quos viuos inueniet christus nūqꝫ omnino morituri sunt an ipso temporis puncto quo rapientur obuiam christo. ad immortalitatez mira celeritate sint trasituri? Nō em̄ dicenduꝫ est fieri non posse. vt per aera i sublime portent̄. in illo spatio et moriantur et reuiuiscant. Ad hunc aūt sensū quo estimemus illos i paruo spatio et passuros mortem et accepturos immortalitē apostolus nos vrgere videtur vbi dicit. Omnes in christo viuificabimur. et alibi. Quod seminas non viuificatur. nisi prius moriatur. Cur aūt nobis incredibile videatur illam multitudinem corporū in aere quodammodo seminari. atqꝫ ibi ꝓtin⁹ immortalit̄ ⁊ icorruptibiliter reuiuiscere. cū credam⁹ i ictu oculi futurā resurrectōnē ⁊ in membra sine fine victura. tanta velocitate rediturū antiquissimorū cadauerū puluerem. Sed vellē de his potius audire doctiores. Si ergo sanctos q̄ reperiētur xp̄o veniente viuētes eiqꝫ obuiam rapient̄ crediderimus in eodem raptu đ mortalibus corporib⁹ exituros. et ad eadē mox imortalia redituros. nullas in verbis apostoli patiemur angustias. generaliter accipientes illud quod dictum est. Omnes quidē resurgemus. s. tam boni q̄ꝫ mali. sꝫ nō omnes immutabimur. s. in solēnitate resurrectionis. De hoc etiam Ambro. ait? In ipso raptu eorum qui viui reperient̄ mors erit et resurrectio. vbi auima quasi ꝑ soporem egressa de corpore. eidem in momēto reddatur. Econtra vo scribens ad marcellam Hiero. testari videt̄. dicens quosdaꝫ in fine seculi aduenientе christo non ee morituros. sed viuos repertos in immortalitatem repente mutandos. Horum aūt qđ verius sit. nō est humani iudicij diffinire.

1 Cor: 15 Cap:

Ambrosi:

Hiero⁹ ad Marcellam

Quomodo intelligitur christ⁹ iudex viuorum et mortuorū. f

His autē adiiciendum est dupliciter intelligi quod dicitur Christus iudicaturus viuos et mortuos.

Aut enim viui accipiuntur qui in aduẽtu eius viui reperient. licet in raptu moziantur. et mortui qui ante decesserant. vel viui et mortui qui accipiũtur iusti et iniusti.

Quõ omnes incorrupti. g

Cũqz ex predictis

sane credi valeat omnes rsurrecturos. credendum est etiam q̃ omnes resurgent incorrupti. nõ vtiq̃ impassibles. qz mortez patientur eternam sed sine dimiuutõe mẽbrorum omnia humani corporis habituri mẽbra. nec tñ gloria ac specie impassibilitatis induentur.

Jsta est distinctio. xliij. huius quarti libri. In qua magister postq̃ supius egit de sacramentis. Nic agit de resurrectione et gloria resurgẽtium ad quã sacramẽta perducunt. z etiam p oppositum de reprobozum pena. Et circa hoc tria facit. Primo cñ ostendit resurrectionis veritatem z eius tempus. Secundo subdit sanctos habere memoriã eorum que. scz hic sustinuerunt. Tertio annectit electorum peccata non publicari que hic confessi fuert Primum facit a principio distinctionis vsq̃ ibi. Nic queritur vtrum electis. Secundum vsq̃ ibi. Si vero queritur. Tertium vsq̃ ad finem distinctiõis. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositionibus quarum prima est hec. Juxta fidem orthodoxam et puram debemus credere omnẽ carnem resurrecturã esse. Hanc magister insinuans proponit primo resurrecturam futuram esse et fideles qui ĩ christo dormierunt resurgent. quod autoritate apostoli ꝓbat. Postea dicit q̃ causa resurrectiõis est vox tube. cuius virtute excitabuntur mortui. que quidem vox dicitur tuba. quia est omnibus manifesta. dicit autem nouissima quia post eaz non est alia. que quidem vox alibi clamor z alibi vox filij dei appellatur Vox autem illa erit christi vel vnius vel plurimorũ angelorum. Postea ostendit resurrectionis tẽpus occultum esse z ignotũ. ꝓpter qõ medie nocti cõparatur cũ dicit sponsus media nocte venturus. Scõa ꝓpositio est hec. Et si sancti primorũ malorũ memoriaz habeant hoc tamẽ nõ erit eis ad glorie derogationẽ sed magis ad gaudiũ et gratiarumactionem. Hanc magister insinuans querit vtrum electi habeant memoriam precedentium malorũ. Et respondet q̃ habeãt malorꝝ preteritorꝝ memoriã. ex quo tñ in nullo cõtristabunt. nec eis erit ad penã vel glorie minorationem vel derogationẽ sed gratiarũactionẽ. Tertia ꝓpositio est hec. Electorꝝ peccata p pniam hic deleta ibi nõ erũt alijs manifesta. Hãc mgr insinuans subdit. q̃ etiã illo mõ peccata tegunt que hic p penitentiam sunt deleta. ita q̃ nullis manifestabunt. Alia vero cunctis ꝓpalabunt. Postea dicit sibi incertuz esse. vtrum aliqui sine morte ad iudicium puenient sicut videtur dicere Piero. De illis qui in aduentu viui rapientur christo obuiam. vel vtrum illi qui viui repientur subito moriantur z sic ad resurrectionem transeant qõ magis videt velle apls. vltimo dicit licet omnes resurgant incorrupti. i. cum membrorum integritate non tñ omnes resurgent impassibiles in gloriã. Et tñ in speciali.

De etate et statura resurgẽtiũ. a

DI. XL IIII

Solent autez nõnulli percontari z querere an in eadẽ etate z statura corporis oms resurrecturi sint? Quidã putauerunt omnes resurrecturos ꝑm mensurã etatis z stature christi. Jdeo qz apls ait Donec occurramus omnes in virum pfectum in mensurã etatis plenitudinis christi. Sed his verbis nõ eadez resurgẽtibꝰ assignat statura ꝑ etas. Oẽs em in eadẽ etate resurgent. in qua christꝰ mortuus ẽ et resurrexit. cuiuscunq̃ etatis mortui fuerint. Virum aũt posuit nõ vt distingueret sexum. sed vt significaret pfectiõez viriũ quã tũc habebunt. sed nõ omnes eãdem staturam corporis obtinebunt. Unõ Augꝰ. Nõ ait in mensurã corpis vel statu re sed etatis. qz vnusquisq̃ suam recipiet mensuram corpis quã vt habuit in iuuẽtute etiã si senex obijt. vel fuerat habiturꝰ si ante est defũctus. Etas vero erit illa ad quã peruenit christus. s. iuuenilis vt circa xxx. annos. Triginta enim duum annorũ et trium mensium erat etas christi in qua mortuus est et resurrexit. Non est autem fas dicere q̃ in resurrectione accedat corpori magnitudo quã nec habuit hic nec erat habiturũ diu viuendo. nec maiora corpora redigenda sunt ad modum dominici corporis. Periret em multũ de illis corpibus. cũ nec periturus sit capillus vt ait dominus. Capillus de capite vro nõ pibit.

Aug. ll. de ciuitate dei.

Quod resurget quicquid fuit de substantia z natura corporis z in eadem parte corporis. b

Non enĩ perit deo

terrena materies de qua mortalium creat caro. sed in quemlibet puluerem cinerem ue soluatur in quoslibet altus auras q̃ diffugiat. et in q̃cunq̃ aliorum corporũ substantiam. vel in ipsa elementa vertatur. in quorũcunq̃ animalium vel hominũ cibũ carnemq̃ mutet. illi anime in puncto temporis redit. que illã carnem primit vt homo fieret crescceret viueret. animauit. Jpa ergo terrena materies que discedente anima fit cadauer: nõ ita resurrectõne reparabitur vt ea que dilabũtur. et in alias atq̃ alias rerum species vertunt. q̃uis ad corpus redeant vnde dilapsa sunt. ad easdem

quoq; corporis partes vbi fuerunt redire necesse sit. Alioquin si capillis redit quod tam crebra tonsura detraxit. si vnguibus quod totiens depressit exectio. immoderata et indecens cogitantibus resurrectionē carnis. et ideo nō credentibus occurrit infirmitas. Sed quēadmodum si statua cuislibet solubilis metalli igne liquescerett vel conteretur in puluerem vel confunderetur in massam. et eam vellet artifex rursum ex illius materia et quātitate reparare. nihil interesset ad eius integritatē quē particula materie cui mēbro statue redderetur. dum tamen totū ex quo cōstituta fuerat restituta resumeret. Ita deus mirabiliter atq; in effabiliter artifex de toto quo caro nostra extiterat. eaz mirabili celeritate restituet. nec aliquid attinebit ad eiꝰ reintegrationem: vtrum capilli ad capillos redeant et vngues ad vngues: an quicqd eorū perierat mutet in carnem ⁊ in partes alias reuocet: curante artificis puidentia ne quid indecens fiat. Indecoz quippe aliquid ibi nō erit. sed quicqd futuz est hoc decebit. qz nec futuz est. si nō decebit.

Cōgrua sit ritudo p exemplum statue

Aug. de ciuit. dei.

Qz sancti sine omni deformitate resurgent. c

Hoc autē in corpo

ribus sanctorū intelligendū est. ō quibus consequēter adiūgit. Resurgent ergo sanctoruz corpora sine vllo vicio. sine vlla deformitate. sicut sine vlla corruptōne onere difficultate. in quib⁹ tanta facilitas quāta felicitas erit. ppter quod et spiritualia dicta sūt. cū ꝑculdubio corpora sint futura nō spiritus. Ex his apparet q vna erit etas omniuz resurgentium. s. iuuenilis. statura vero diuersa. scilz quā quisq; habuerit in iuuenili etate. vl erat habiturus si ante est defunctus. Nec de substantia qua hominis caro creat aliquid peribit. sed omniuz particularū ante dispersaz collectione reintegrabit naturalis substantia corporis. Sanctorūq; corpora sine omni vicio fulgida sicut sol resurgent ꝑscisis cūctis deformitatibus quas hic habuerunt.

Aug. i eodē

Si mali tunc habeant quas hic habuerunt deformitates. d

De reprobis autē

queri solet an cū deformitatib⁹ hic habiti resurgant: Hoc aūt Aug⁹. nō asserit. sz dubiū relinquit ita inquiens. Quicūq; ab illa ꝓditionis massa que ꝑ adam facta ē nō liberant ꝑ xp̄m. resurgent ꝗdem etiam ipsi vnusquisq; cū sua carne. sz vt cū dyabolo eiusq; angelis puniant. vtrum vero ipsi eū vicijs et deformitatib⁹ suoz corporū resurgant quecūq; in eis gestarūt inquirē do laborare ꝗd op⁹ ē Nō em fatigare nos debet icerta eoz habitudo vl pulcritudo. quorū erit certa et sempiterna damnatio. Ecce nō diffinit an tunc habeant deformitates. quas ḥ habuerūt reprobor corpa.

Augusti. in enchiris.

Qz nō cōsumuntur corpa que tunc ardebunt. e

Bivo queritur de

corporibus maloruz quomodo in igne ardeant ⁊ nō consummant: Aug⁹. varijs exemplis astruit ⁊ sempiternis ignib⁹ ea ardere ⁊ nō cōsūmi illa cōbustione. sicut animus cuius p̄sentia corpus viuit et dolorē pati potest et mori non potest. Hoc enim erit tunc in corporibus damnatoz. qō nūc esse scimus in animis omniū.

Si demones corporali igne cremantur. f

Queri etiam solet

an demones corporali igne ardeant: Adqō Aug. respondens ait. Cur nō dicamus ꝗuis miris veris tamen modis etiam spiritus incorporeos posse pena corporal ignis affligi. si spūs hoim etiā ipi incorpei ⁊ nūc potuerunt includi corpalib⁹ mēbris. ⁊ tūc poterunt corpoz suoz vinculis insolubiliter alligari. Gehenna illa que stagnuz ignis ⁊ sulphuris dicta est. corpeus ignis erit. et cruciabit damnatoz corpora hoim vel demonū. sed solida hominū. aerea demonū. Unus em vtriscq; ignis erit vt veritas ait. De quo igne si querit. qualis vel vbi sit: Aug. sic respondet Ignis eternus cuiusmodi sit ⁊ in qua mūdi vel rex pte futurus sit. hoiem scire arbitroz neminem ni si forte cui spūs diuinus ostendit.

Aug. super Genesim.

Qualis vel vbi sit ille ignis.

Si anime sine corporibus sentiunt ignē corporalem. g

Cum autem cōstet

animas igne materiali in corporibus cruciandas. queri solet. an interim ante resurrectionem corporum anime defunctorum

Julianus reprorum materiali igne crement. De hoc Julianus toletane ecclesie episcopus Gregorij dicta secutus ita scripsit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpe: cur non post mortem etiã corporeo igne teneatur? Teneri autẽ p ignez spiritũ dicimus vt in tormẽtis ignis sit. videndo atq; sentiendo. Q; autem nõ solum videndo sed etiam experiẽdo anima ignis tormentum patiatur. ex euangelio colligitur vbi veritatis voce diues mortuus dicitur in inferno sepultus. cuius anima q; i igne teneatur insinuat cum abraam deprecatur dicens. Mitte lazarum vt intingat ex di. s. in a. vt re. lin. m. quia cruci. in hac fla. Dum ergo peccatorem diuitem damnatum in ignibus veritas perhibet. quis sapiens rebroborũz animas teneri ignib⁹ neget? Precipue cum humanam animam corporis similitudinẽ habere doceat Augusti. ita inquiens. Profiteri animam habere posse similitudinez corporis. et corporalium omnino membrorum quisquis renuit. potest negare animam esse que i somnis videt vl' ambulare se vel sedere vl' huc atq; illuc gressu vel etiaz volatu ferri. hoc sine quadam similitudine corporis non fit Proinde si hanc similitudinem etiã apud inferos gerit. nõ corpalez sed corpori simi lem. ita etiam in locis videtur esse non corporalibus sed corporalium similibus siue in requie siue in doloribus. In cassiani etiam voluminibus legitur q; nõ sint ociose. nec; nihil nõ sentiant. cum diues ille in inferno se flamma cruciari clamat. Unde p batur animas defunctorũ nõ solũ suis sensibus nõ priuari sed nec istis affectibus. s. spe tristia. gaudio ac metu carere. z ex his que sibi in illo generali examine reseruant eas quiddaz iam incipe pregustare.

Aug. super Genesim.

De abortiuis fetibus et monstris. h

Illud etiaz inuestigari oportet. si abortiui fetus z mõstra resurgent et qualia? De quo Augu. ita ait.

Au. i ench.

Occurrit ꝺ abortiuis fetibus questio qui iam nati sunt in vteris matrum. sed nõ ita vt iam possint renasci Si enim resurrecturos eos dixerimus. De his qui iam formati sunt tolerari potest vtcunq; quod dicitur. Informes vero quis non procliui/us perire arbitret. sicut semina que concepta simul nõ fuerunt. Scrupulose quidez

Attende.

inter doctores queri ac disputari potest. quando incipit homo in vtero viuere. an sit quedam vita occulta que nõdũ motib⁹ viuentis appareat? Negare enim vixisse puerpetia que ideo membratim execantur vt ejiciantur ex vteris pregnantiũ. ne matres etiam si mortua ibi relinquantur occidant. impudentia nimia videtur. Ex quo autem incipit homo viuere ex illo vtiq; iã mori potest. mortuus ꝺo vbicunq; illi potuit mors euenire quomodo ad resurrectionem non ptineat. reperire nequeo. Necq; eñ et monstra qua nascunt z viuunt quã tumlibet cito moriantur aut resurrectura negabuntur: aut ita resurrectura credenda sunt. sed potius correcta eorum emandataq; natura. Absit enim vt illum bimẽbrem quem nup natum in oriente fratres fidelissimi qui eũ viderũt retulerunt. z sanctus Hieron⁹. scriptum reliquit. et vnum hominem duplicem ac non potius duos: quod futurum erat. si gemini nascerentur rsurrecturos estimemus. Ita z cetera que nimia ꝺformitate mõstra dicuntur. ad humane nature figuram resurrectione reuocabuntur.

De mõstris.

De bimẽbre

Ista est distictio. xliiij. hui⁹ quarti libri. In qua magister post; determinauit de veritate resurrectionis et eius conditionibus. Hic determinat de cõditione resurgentium. Et duo facit. Primo inuestigat in qua etate resurgẽt. Scõo quõ oẽs resurgent in pfecta omniũ mẽbrorũ integritate. Primum vsq; ibi. Non enim perit. Secundum vsq; ad finem distinctionis. In speciali sentẽtia magistri stat in duabus ꝓpositionibus quarum ꝑma est hec Absq; vlla ambiguitate omnes homines resurgent in perfecta etate qua xps resurrexit. sed nõ in eadẽ statura. Hanc magister insinuans dicit q; omnes homines resurgẽt in etate qua christus resurrexit. sed non in statura christi. sed q̃libet in statura sua resurget quam prius habuit in iuuentli etate. Uel quam si ante obijt habiturus erat circa. xxx. annum. Secunda ꝓpositio est hec. Et si generaliter omnes resurgent cum omni membrorum integritate. specialiter tamen electi absq; vllo vicio resurgent et deformitate. Hanc magister ponens dicit q; omnes homines cum membror integritate resurgẽt In quodcũ q; enim elementuz transeat materia corporis humani. illi corpori reddetur vbi prius fuit animata. Ita tamen q; nõ tota materia reddet illi parti. sed tota toti corpori reddetur ordinata sine omni indecẽtia Sicut ei statua alicuius solubilis metalli igne liqueret vel conteretur in puluerem. vel confunderet in massam. et eam vellet artifex rursum ex illius materia et quantitate reparare nihil interesset ad eius integritatem que materie particula redderetur illi vel illi membro statue duz tamen totum ex quo constituta fuerat restituta resumeret. sic in resurrectõe nihil interest que pars materie ex qua corpus cõstiterat ad particulam corporis redeat. ex quo nihil ꝺ materia peribit. sed tota materia toti corpi sine vlla indecentia reddetur. Ultimo gloriam corpor; resurgentium ponit di. q; corpora sanctorũ resurgẽt sine

vlla corruptione. qꝛ incorruptibilia et impassibilia si ne vlla oneris difficultate. quia erunt subtilia et agilia. Et addit magister sine vicio ⁊ deformitate quia erunt sicut sol fulgida sine vlla corruptõe ⁊c̃. Et addit magisterq̃ damnati etiã cuꝫ membris suis resurgent incorrupti ⁊ cũ integritate membroꝝ. Utrũ autem resurgent cũ deformitatibus quas ꝑus habuerunt Aug. nõ vult determinare. nõ em̃ ꝑm ip̃m debet animos fatigare incerta eoꝝ habitudo seu pulcritudo quoꝝ est certa et eterna damnatio. Ultimo querit vtrũ abortiui fetus et monstra resurgent. Et respondet dicens de abortiuis. q̃ si aliqñ vixerunt resurgent. alioquin nõ. de monstris etiaꝫ dicit q̃ resurgent sed non monstra. quia monstra fetus ⁊ abortiui resurgent absq̃ deformitate et monstruositate. Et tm̃ in speciali.

De diuersis animarum receptaculis. a

DI. XLV

Au. sup io.

Preterea sciẽdum est q̃ omnes anime. vt ait Augu. cum de hoc seculo exierint diuersas habẽt receptiones. bone habent gaudium. male ꝟo tormẽta. Sꝫ cũ facta fuerit resurrectio. et bonorum gaudium amplius erit. et malorum tormenta grauiora quando cum corpore torquebũt. Ex his ostenditur q̃ maius erit gaudium sanctoꝝ in resurrectione et post. q̃ fuerit ante. et q̃ diuersa receptacula habebũt anime sanctoꝝ. De quibus idem Aug. ait. Tempus q̃ inter hominis mortẽ et vltimã resurrectionẽ interpositũ est. animas abditis receptaculis continet sicut vnaqueq̃ digna ẽ vel requie vel erũna pro eo quod sortita est in carne dum viueret.

Aug. de verbis apostoli

De suffragijs defunctoꝝ. b

Aug. in enchirid.

Neqꝫ neganduꝫ ẽ vt ait Aug. defunctoꝝ animas pietate suorum viuentium releuari. cuꝫ ꝑ illis sacrificium mediatori offertur vel elemosyne fiunt in ecclesia. Sed hec eis tm̃ ꝓsunt q̃ cũ viuerent hec sibi vt postea possent ꝓdesse meruerunt. Est em̃ quidã viuendi modus nec tã bonus vt nõ requirat ista post mortem. nec tam malus vt ei nõ ꝓsint ista post mortez. Est vero talis in bono vt ista non requirat. et est rursus talis in malo vt nec his valeat. cum hec vita transierit: adiuuari. Quo circa hic omne meritum comparatur quo possit post hanc vitam quispiam grauari vel releuari. Nemo autem speret quod hic neglexit cum obierit apd̃ deum promereri. Non ergo ista que ꝓ defunctis commendãdis frequentat ecclesia illi apostolice sunt aduersa sententie qua dictum est. Omnes stabim⁹ ante tribunal christi. vt referat vnusquisq̃ ꝑm ea que ꝑ corpus gessit. scilicet bona vel mala. quia etiam hoc meritum sibi quisq̃ cũ in corpore viueret comparauit. vt possent ei ista ꝓdesse. Non enim omnibus prosunt. ⁊ quare? non nisi propter differentiam vite quã quisq̃ gessit in corpore. Cum ergo sacrificia siue altaris siue quarumcunq̃ aliaruꝫ elemosynaruꝫ pro baptizatis omnibus offeruntur. pro valde bonis gratiarum actiones sunt. pro non valde malis sunt propiciationes. Sed pro valde malis. et si nulla sunt adiumenta mortuorũ. tamen qualescunq̃ viuorum consolationes sũt. Quibus vero prosunt. vel ad hoc prosunt: vt sit plena remissio. vel certe vt tollerabilior sit ipsa damnatio. Orationibus ergo sancte ecclesie et sacrificio salutari et elemosynis que pro eorum spiritibus offeruntur. non est dubium mortuos adiuuari. vt cũ eis misericordius agatur a domino. q̃ eorum peccata meruerũt. Hoc enim a patribus traditum tota obseruat ecclesia. Ut ꝓ eis qui in communione corporis et sanguinis domini defuncti sunt. cum ad ipsum sacrificium loco suo commemorentur oretur. ac ꝓ illis quoq̃ id offerri commemoretur. Non est ergo ambigendum ista prodesse defunctis. sed talibus qui ita vixerunt ante mortem vt possint eis hec vtilia esse post mortem. Nã qui sine fide operante per dilectionem eiusq̃ sacramentis de corpore exierunt. frustra illis a suis huiusmodi pietatis officia impenduntur. cuius duꝫ hic essent pignore caruerunt. non misericordiam sibi thesaurizantes. sed irã Non ergo mortuis noua merita comparãtur cum pro eis aliquid boni operant̃ sui. sed eorum precedentibus cõsequentia ista redduntur. Nam istam quisq̃ finiens vitam. nisi quod in ea meruerit: non poterit habere post eam. Ecce quibus ⁊ qualiter ꝓsint illa que pro defunctis frequentat ecclesia. mediocriter malis suffragant̃ ad pene mitigationem. mediocriter bonis ad plenam absolutionem. Qui nõ habent tante perfectionis merita vt non indigeãt iuuari ꝑ paupes quoꝝ est regnum celorũ quos sibi fecerunt amicos de mammona iniquitatis. Quoꝝ tãta est ꝑfectio vt his adiutorijs nõ indigeãt. quales sũt aposto

Quibus ꝓsint oroes et elemosyne ⁊ sacrificiuꝫ et huiusmodi.

Aug. in sermone de verbis apli.

Aug. d verbis apl'i. li ⁊ martyres. Ut em̄ ait Aug⁹. Iniuria ē ꝓ martyre orare in ecclesia. cuius nos debemus orationibus commendare. ꝓ alijs aūt defunctis oratur.

De officijs sepulture. c

Aug. in sermone de verbis apl'i. De pompis vo exequiarum: idem Augusti. ita dicit. Pompa funeris agmina exequiarum. sumptuosa diligentia sepulture. viuorum sunt qualiacunq; solatia: nō adiutoria mortuorum Quia si aliq̄d ꝓdest impio sepultura p̄ciosa. oberit pio vilis vel nulla. Preclaras exequias in conspectu hominuz purpurato illi diuiti exhibuit turba famuloruz. sed multo clariores in conspectu domini vlceroso illi pauperi ministerium exhibuit angelorum. qui eum extulerūt nō in marmoreum tumulū. sed in abrae gremiū. Sit tamen cura mortuos sepeliendi et sepulchra construendi. quia hec in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt. nec soluz in corporibus patriarcharuz aliorūq; sanctoruz. sed etiam in ipsius domini corpore qui ista fecerunt laudati sunt. Impleant igitur homines erga suos officia postremi muneris et sui humani leuiamenta meroris. Uerum illa que adiuuant spiritus defunctoꝝ. s. oblationes orationes multo obseruantius ꝓcurent.

Aug. i eodē

De duobus bonis quorū alter plura post mortē habz auxilia. d

Solet moueri questio de duobus vno diuite altero paupere pariter sed mediocriter bonis qui p̄dictis suffragijs indigent et meruerunt pariter post mortem iuuari. pro altero vero. id est ꝓ diuite speciales et communes fiunt orationes multeq; elemosynarum largitiōes pro paupere vero non fiunt nisi communes largitiones et orationes. Queritur ergo an tm̄ iuuetur pauper paucioribus subsidijs. q̄tum diues amplioribus? Si non pariter iuuatur. non ei redditur ꝟm merita. Meruit enim pariter iuuari. quia pariter boni extiterunt. Si vero tantum suffragij consequitur q̄tum diues: quid contulerūt diuiti illa specialiter pro eo facta? Respōsio Sane dici potest non ei magis valuisse generalia et specialia q̄ pauperi sola generalia suffragia. et tamen profueruut diuiti specialia non quidem ad aliud vel magis aliquid. sed ad idez ad quod generalia. vt ex pluribus et diuersis causis vnum perciperetur emolimentum. Potest tamen dici aliter illa plura subsidia contulisse diuiti celeriorem absolutionem nō pleniorem. Secūda melior.

Quibus suffragijs iuuabuntur mediocriter boni qui in fine inuenientur. e

Sed iterꝫ queritur de aliquo mediocriter bono qui talib⁹ indigens suffragijs in ipso consummationis articulo cum reliquis migrabit: si salu⁹ fuerit? Pro eo non offertur vlterius sacrificium vel oratio vel elemosyna. nec habebat tantē perfectionis merita. que his suffragijs non egerent. Nunquid ergo saluabitur? Estimo eum quasi per ignem transeuntem saluari meritis et intercessionib⁹ celestis ecclesie. que pro fidelibus semper intercedit voto ⁊ merito donec impleatur christus.

Quomodo sancti glorificati audiunt preces supplicantium et quomodo intercedunt pro nobis ad dominum. f

Sed forte queris nunquid p̄ces supplicantiuz sancti audiūt et vota postulantiū in eorū noticiam pueniunt? Non est incredibile animas sctōrum que in abscondito faciei dei veri luminis illustratione letant̄: in ipsius contēplatione ea que foris agunt̄ intelligere: q̄tuz vel illis ad gaudium vel nobis auxilium pertinet. Sicut em̄ angelis ita et sanctis q̄ deo assistunt petitiones nostre innotescūt in verbo dei quod contemplantur. vnde ⁊ dicuntur angeli orationes et vota nostra offerre deo. nō qꝛ eum doceant. sed qꝛ eius voluntatem sup eis consulūt. Vñ Augu. Angelis qui sunt apud deū innotescūt petitiones nostre vt quodammodo eas offerant deo. et d̄ his consulant. et quod d̄o iubente implendū esse cognouerint. hoc nobis euidenter vel latenter reportent. Unde et angelus homibus ait. cum oraretis orationem vestraz obtuli deo. Ad omnia quidem scienda sufficit deo sua ꝑfectō. habet tamen nuncios. id ē angelos non qui ei

Aug. i li. de orādo ad deum.

Aug. i li. xv de trinitate. Sectio lior.

que nescit annunciēt. (Nō enim sunt vlla que nesciat) sed bonum eorum est de operibus suis eius ꝓsulere veritatē. ⁊ hoc est qđ ei dicunt nōnulla nūciare. nō vt ipse ab eis discat. sed vt ab eo ipi ꝑ verbū eius sine corꝑali sono. nunciāt etiamqđ voluerit ab eo missi ad quos voluerit. totuz ab illo ꝑ illud verbū eius audientes. id est in eius veritate inuenientes. quid sibi faciendum quid? quibus et quādo nūciandū sit. Nā et nos orātes eū. nō eū docemus. quia nouit (vt ait verbū eius) pater vester qđ vobis necessarium sit ꝓiusqꝫ petatis ab eo.

Aug. in li. de gra noui testamenti. Nec ista exꝑte cognouit. sed futura omia temporalia atqꝫ in eis etiā quid et qñ ab illo petituri fueram⁹. ⁊ quos ⁊ ꝺ qbus reb⁹ vl exauditur⁹ vl nō exauditur⁹ eēt sine inicio añ ꝑsciuit. Nō g̃ ꝺr angel⁹ oratiōes nostras offerre deo. quasi deus tunc nouerit quid velimus et quo indigeamus que oia anteqꝫ fiant sicut ⁊ postqꝫ facta sūt nouit. sed qz necesse habet rationalis creatura tē porales causas ad eternā veritatē referre siue petendo quid erga se fiat. siue consulē do quid faciat.

Qđ dictum est de angelis attribuit sanctis animabus. §

Si autem angeli a deo per verbū eius discunt petitōnes nostras et quid de his implendum sit ⁊ quid nō. Cur nō credamus et animas sanctorū dei faciem contemplantium in eius veritate intelligere ꝑces hominū. et que implende sint vel nō? Inde est qꝫ deus dicit exaudire preces quorundā nō solum qñ effectu mancipat. sed etiā quādo innotescit curie angelorū et sanctarū animarꝫ quid inđ futurum sit vel nō. et quid cognoscunt i dei voluntate esse volunt et ipi. Adeo eñ sunt voluntati addicti sunt. vt nihil ꝓter ei⁹ voluntatem queant velle. Intercedunt ergo ad deuz pro nobis sancti. et merito. dū illorum merita suffragantur nobis. et affectu dum vota nostra cupiunt impleri. Nō tamen non faciunt nisi in voluntate dei implenda didicerint. Oramus ergo vt intercedant pro nobis. id est vt merita eorū nobis suffragentur. et vt ipsi velint bonū nostrum. quia eis volētibus deus vult ⁊ ita fiet. Ex premissis ꝓstat qꝫ cū quibusdā misericordius agit deus qꝫ eorum peccata meruerint. s. cum mediocriter malis. qui suffragijs ecclesie iuuant.

Ista est distinctio. xlv. huiꝰ quar tū libri. In qua magister postqꝫ ostensum est ꝺ his q̃ ad resurrectionē ptinent Hic determinat de his q̃ ꝓtinent ad resurgentiū remunerationē et punitionez Et circa hoc tria facit. Primo eiñ oñdit quō anie q̃ rito a corꝑibus sepanť. habitaculis iuxta sua merita vel ōmerita reddanť. Secō quō defunctis exequie viuorꝫ ꝓ eis facte suffraganť. Tertio inquirit vtruz bti in patria ꝓ nobis deꝑceńt. Primū facꝫ ibi. De suffragijs defunctorꝫ. Scōm vsqꝫ ibi. Sz forte q̃ ris. Tertiū vsqꝫ ad finē dis. Jn spāli snīa mgr̃i stat i tribus ꝓpositionib⁹ quarum prima est hec. Quam cito anime in morte a suis corꝑibus sepantur mox ꝓ mō suorꝫ meritorū diuersis habitaculis reddentur. Hanc magister ponens dicit qꝫ anime defunctorꝫ iuxta sua merita diuersis habitaculis reddenť vsqꝫ ad diem iudicij. Post iudiciū Xo eaꝫ pena vl gloria augebitur. qđ auctoritate beati Aug. ꝓbat. Uñ infero qꝫ sicꝫ facta resurrectione pena malorꝫ augetur ita gloria seu beatorum gaudiū plus perficiet. Secūda ꝓpositio est hec. Illi de orationib⁹ et elemosynis ecclesie illic hunc ꝓfectum recipiūt qui hic talia vt eis ꝓfecerint meruerunt. Hāc mgr̃ insinuans dic̃ mortuos viuorum suffragijs iuuari. si tñ hoc meruerūt dū viuerent. Postea subdit qꝫ ista que hic ꝓ defunctis frequentat ecclesia mediocriter malis suffragā tur ad pene mitigationē. ⁊ mediocriter bonis ad pene solutionē. Et facta ꝓ valde bonis qui suffragijs nō indigent sunt gratiarumactiones et facta ꝓ summe malis qui iuuari non possunt. Quis non sunt eis adiumenta sunt tamen ad viuentiuz consolationem quod auctoritate beati Augusti. confirmat. Postea dicit qꝫ pompe que fiunt in obsequijs sunt ad viuorꝫ solacium non ad mortuorum suffragiuz laudabile tamen est circa mortuorum sepulturam curā impendere. Postea mouet questionē de diuite et pauꝑe quorum vterqꝫ cum sit mediocriter bonus suffragijs indiget. ⁊ ambo pariter post mortē meruerunt iuuari et ꝓ diuite fiunt multa suffragia generalia et specialia. pro pauꝑe vero tm̃ generalia. vtrum iuuet pauper pauciorib⁹ suffragijs quantū diues ampliorib⁹. Et videtur qꝫ sic eo qꝫ vterqꝫ meruit iuuari ⁊ equaliter bona fuerunt. Cōtrarium aūt videtur quia alias nihil ꝓferrent specialia suffragia diuiti pro eo facta. Et respondet magister qꝫ tm̃ valent pauꝑi sola generalia suffragia q̃tū diuiti generalia ⁊ specialia suffragia. et tm̃ ꝓfuerunt specialia suffragia diuiti nō ad aliud vl ad malus aliquid sed ad idē ad qđ generalia vt ex pluribus causis vnū ꝓciperet emolumentum. Vel pōt dici. illa plura suffragia diuiti ꝓtulisse celeriorē absolutionem ⁊ nō pleniorē. Postea q̃rit de illo qui suffragijs indiget et moriatur in ipsa consummatione seculi quando vlterius suffragia impendi non poterūt. vtruz talis saluabitur. Et respōdet qꝫ talis per ignē tunc futurꝫ ⁊ ꝓ orationes celestis ecclesie saluabitur. Tertia propositio est hec. Angeli orationes nostras deo offerunt. et ea que hic apō nos agunť recognoscunt. Hanc magister insinuans querit. vtrum sancti preces nostras et vota sibi porrecta audiant et sciant. Et respondet qꝫ angeli ⁊ sancti diuinam faciem videntes ea que apud nos gerūtur cognoscunt quantū ad eorum gaudium ptinet ⁊ nostrū auxilium. vnde et angeli dicuntur orationes nostras semper offerre deo. non tanqꝫ deum instruētes sed quid circa nos agendum sit ad eius veritatē ducentes. vnde preces nostre dicunť exaudite quādo celesti curie earum exauditio innotescit seu earuz euentus futurus manifestat. Et tm̃ in speciali.

Angeli Nostras ab Oramus deo offerunt

Si valde malis detur mitigatõ pene. a

D.XLVI

Sed queritur hic de valde malis vtrũ ⁊ ipsi in aliqua penaꝝ mitigatõe dei misericordiã sentiant vt minusq̃ meruerint puniantur? Quidam autumant eos nullã releuationez pene habituros. quod confirmant Jacobi autoritate dicentis. Judicium sine misericordia fiet illi q̃ nõ fecit miscdiam. Aug. etiaz ait. Misericordia hic. iudiciũ in futuro. Idẽ distinguens quõ omẽs vie dñi sint misericordia et veritas ait. Erga sanctos omnes vie dei misericordia. erga iniquos omnes veritas. qꝛ et in iudicando subuenit. ⁊ ita nõ deest misericordia. ⁊ in miserãdo id exhibet qd̃ ꝓmisit. ne desit ꝟitas. Erga oẽs aũt quos liberat et damnat oẽs vie sũt misericordia et veritas. qꝛ vbi nõ miseretur: vindicte veritas datur. Dicẽs vbi nõ miseret̃: dat intelligi aliq̃d a deo fieri vbi ip̃e nõ miseret̃. Sz his occurrit qd̃ ait Cassiodorus sup̄ psal. l. loquens d̃ misericordia et pietate dei He due ĩquit res iudicio dei semp̄ adiuncte sunt. Ergo et in punitione maloꝝ non est iusticia sine miscdia. Idem de iudicio ⁊ misericordia ait. Hec duo mutua societate sibi iungunt̃ In his breuiter omnia op̄a dei ĩcludit. Aug. quoq̃ respõdẽs illis qui reproboꝝ supplicia finẽ habitura contendunt. ita illoꝝ repellit opinionem. asserens reprobos perpetuo puniendos. vt eoꝝ supplicia mitigari aliquatenꝰ nõ neget. Frustra inquit nõnulli eternam damnandoꝝ penã et cruciatus sine intermissione ꝑpetuos humano miserent̃ affectu. atq̃ ita futuꝝ esse nõ credunt. Nõ quidem scripturis aduersando diuinis sed ꝓ suo motu dura queq̃ molliendo ⁊ in leuiorem flectendo sniam. que putãt in eis terribiliꝰ esse dicta q̃ veriꝰ. Nõ em̃ inquiũt obliuiscetur misereri deus. aut contineat ĩ ira sua misericordias suas. Hoc quidez in psalterio legit̃. sed de his intelligit̃ q̃ sunt vasa misericordie qꝛ et ip̃i nõ ꝓ meritis suis sed deo miserante de miseria liberãtur. Aut si hoc ad oẽs estimant ꝑtinere. nõ iõ necesse est vt damnationem opinent̃ finiri posse eoꝝ de quibus dictũ est. Ibunt hij ĩ supplicium eternũ. Ne hoc mõ putet̃ habitura finem felicitas eoꝝ. de quibus ecõtrario dictũ ẽ. Justi aũt in vitã eternã. Sz penas damnatoꝝ certis temporibus estiment (si hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et sic quippe intelligi põt manere ira dei in illis. i. ip̃a damnatio. Hec em̃ vocatur ira dei nõ diuini animi ꝑturbatio. vt ĩ ira sua. i. manente ira sua nõ cõtineat miserationes suas. nõ eterno supplicio finẽ dando. sed leuamen adhibendo vel interponẽdo cruciatibus. qꝛ nec psalmus ait ad finiendam iram suã vel post irã suã. sed in ira sua Que si sola esset: alienari a regno dei ⁊ carere magna multitudine dulcedinis dei tam grandis tñ est pena. vt ei possint nulla tormenta que nouimꝰ cõparari. si illa sit eterna. ista aũt sit quãlibet multis seculis longa. Manebit ergo sine fine mors ꝑpetua dãnatoꝝ. et ip̃a omnibꝰ erit cõmunis. sicut manebit cõmuniter oĩm vita eterna sanctoꝝ. Ecce ita asserit hic penas reproborum nõ esse finiendas. qd̃ nõ improbat si dicatur eoꝝ supplicio aliqd̃ leuamen adhiberi. Unde nõ incongrue dici põt deuz et si iuste id possit. non omnino tm̃ punire malos in futuro quãtũ meruerunt. sed eis aliquid q̃tũcũq̃ mali sint d̃ pena relaxare

Aug. super octonarium.

Aug. in enchi. cõtra illos q̃ asserũt maloꝝ cruciatus terminandos.

Determinat premissas autoritates. b

Quod ergo dictuz est iudiciũ sine misericordia fieri illi q̃ non fecit misericordiã. ita intelligi põt. Q̃ iudicium damnatiõis fiet illi q̃ nõ fecit misericordiam. ꝓ eo q̃ fuit sine misericordia. vl̃ fiet iudiciũ ei sine misericordia. liberante ⁊ saluante. qui tñ in aliqua pene alleuiatiõe misericordiã dei sentiet. Ita cũ d̃r miscdia hic. iudiciũ in futuro. nõ negat̃ quin in futuro sit misericordie effectus ⁊ in electis q̃ ꝑ misericordiã ab omni miseria liberabuntur. et ĩ reprobis q̃ minus q̃ meruerit cruciabunt̃ Sed hic non sine causa dicit̃ fieri dei misericordia. et iudiciũ in futuro. q̃a ⁊ hic multis modis miseret̃ deus. q̃bus nõ miserebit̃ tunc Uocat em̃ deus nũc peccatores et iustificat. qd̃ tũc non faciet. ⁊ tunc reddet singulis s̃m merita sua. manifeste iudicabit qui nunc occulte iudicat. Cuius occultum iudiciũ vt Ait Aug. intelligitur pena qua quisq̃ vel exercet̃ ad purgationem. vel mouetur ad conuersionem vel si contemnit excecatur ad damnationem. Occultũ ergo iudiciuz dei pena dicitur. qua iudicat purgando. cõuertẽdo vel excecando. Judicia quoq̃ dei interdũ appellant̃ dispensatõnes eiꝰ de omnibꝰ rebꝰ

De occulto iudicio.

Aug. super spal. viij.

De sentẽtia iudicis.

Ñ. Quã incõprehẽsibilia sũt iudicia ei⁹ et iudicia ei⁹ abyssus multa. Judiciũ autẽ quo in futuro iudicabit. intelligitur sentẽtia iudicis qua ventilabitur area. i. diuidẽtur localiṫ boni a malis ministerio angelorum. et isti in vitã ducentur. illi in supplicium mittentṫ qui nũc simul mixti sunt.

De iusticia et misericordia dei. c

Sed quomodo iusticiam dei ꝛ pietatem. id est misericordiã supra cassiodorus duas esse res dixit. que semper adiuncte sunt iudicio dei Justicia eñ dei et misericordia nõ due res sunt sed vna res. i. vna diuina essentia est. sicut supra pluribus autoritatibus ostensum est. Quia nõ est deo aliud esse misericordẽ q̃z misericordiã. nec iustuz quã iusticiam. sed idem prorsus. Nec aliud est ei esse misericordem q̃z iustum. vel misericordiã q̃z iusticiam sed omnino idem. quia nõ denomiatiue sed essentialiter hec de deo dicuntur. Cur ergo dicit scriptura de operibus dei quedã esse misericordie. quedam iusticie? Si enim iusticia dei misericordia est. quecunq; sunt opera misericordie. esse videntur iusticie ꝛ ecõuerso. His responderi potest sic. illis locutiõibus quibus huiusmodi opm fiunt distinctiones. vt alia misericordie. alia iusticie. alia bonitati attribuãtur. nõ diuersitas subiacẽtis. id est rei his vocabulis significate exprimitur. sed varietas sensuũ et effectuum in creaturis monstratur Cum enim dicit deus iustus vl iusticia. essentia diuina predicatur. et etiã q ipe sit distributor ꝛ iudex meritorũ intelligi datur. Jta et cum dicit misericors. essẽtia diuina p̃dicatur. ꝛ insup q ipe sit miserorum liberator intelligi datur Similiṫ cũ dicitur bonus. essentia diuina predicatur: Et cuz dr deus. et insup auctor omniũ bonorum ostendit. Jta et cũ dicit deus. essẽtia diuina p̃dicat. et ipe timendus ostẽditur. Jnde ergo quedã opa misericordie q̃dam iusticie dicunt. nõ quin diuina essentia hec ꝛ illa operet. ꝛ quin hec et illa sint opa diuine essentie que dicit misericordia et iusticia. sed qr quedã sunt quibus iudex et equus distributor. quedã quibus ostenditur miserator. Misericors eñ diciur in natura. miserator in exhibitiõe. et in q̃busdam operibus dicitur effectus esse misericordie. in quisdam effectus iusticie. non q̃ aliõ efficiat iusticia. aliud misericordia dei si ad essentiam referas. sed qr ex quibusdã effectibus intelligit iudex. ex quibusdam miseratoꝛ. vel vt quibusdã placet iustus ꝛ misericors. Sed ṡm hoc occurrit q̃stio. quõ ex alijs ostendat iustus et ex alijs misericors cũ sit idem ei esse iustũ ꝛ esse misericordem? Si eñ ṡm eandez rationẽ dr iustus ꝛ misericors. ex eo ope quo intelligit iustus intelligit misericors et econuerso. Sed dixi supra qr cũ dr deus iustus et misericors ita eadẽ dina essentia significat. ꝛ ṡm eã idẽ p̃dicat vt etiã quedã diuersa intelligant Intelligimus eñ p hoc eũ eẽ miseratorẽ ꝛ iustũ iudicem. Nõ euident Origenes ostendit dicẽs. Omnia que dei sũt. christus est. ipe sapientia eius. ipe fortitudo. iusticia. sanctitas. ipe prudẽtia. Sz cũ vnũ sit in subiacenti. p varietate sensuum diuersis nuncupatur vocabulis. Aliud ei significat sapientia. aliud iusticia. Quãdo eñ sapiẽtia dr. disciplinis te diuinarũ humanarumq; rerum instruere intelligitur. Quãdo iusticia. distributor vel iudex meritorũ insinuatur. Jta et prudentia cũ dr. doctor et demonstrator bonarũ vel malarũ rerũ vel neutrarũ intelligit.

De opib⁹ iusticie et misericordie dei ꝛ bonitatis.

Origenes

Respõsio

Autoritatibus probat quedam iusticie. alia misericordie. alia bonitati attribui. d

Qr aũt quedã opera misericordie. quedã iusticie. quedã bonitati attribuant. in scripturis facile ẽ reperire. Et d misericordia quidẽ et iusticia manifestum est. de bonitate vero et misericordia amplius latet. Sed Aug⁹. docet illa opa ppie ad misericordiã ptinere quibus aliqui a miseria liberant. Ad bonitatẽ vo nõ solũ illa. sed facturaz et gubernationem naturaliũ ita dicens. Ad misdiaz ptinet q a peccatis mundat ꝛ d miseria liberat. Ad bonitatẽ vo q celũ et terram et omnia valde bona creauit vt essent. Jdez Celi non indigent misericordia. vbi nulla est miseria. in terra hominis abundat miseria et supabũdat dei misericordia. Miseria ergo hominis et misericordia dei plena est terra nõ celi. qui nõ indigent misericordia. indigẽt tamen regẽte domio. Omnia eñ indigent domino ꝛ misera et felicia quia sine illo miser nõ subleuat. felix nõ regitur. Jtem alibi. Misericordia est erga miseros. bonitas erga quoslibet Interdum tamen misericordia large accipit vt bonitas. a

Aug. super psal. cxxxv.

Idem super psal. cxxij.

Quō vniuerse vie dñi dicantur misericordia et veritas. e

Post hec cōsidera-

ri oportz. ex quo sensu vniuerse vie domini dicanť miscōia et ꝟitas. Hoc multiplicē recipit expositionē. Vniūse em̄ vie dñi miscōia ⁊ veritas q̄b⁹ ad nos venit. vt ait Aug. sup psal. intelliguntť duo aduentus. Prim⁹ in quo manifestā ⁊ multiplicē misericordiā nobis exhibuit. ⁊ scōs in quo req̄rendo merita iusticiā exhibebit. Vniuerse etiam vie dñi. i. quibus ad dñm ascendimus sunt iusticia qua a malo declinamus ⁊ misericordia qua bonū facimus. In his em̄ duobus omne bonū meritū includit̄. Sed cū supius Cassiod. dixerit in his duobus omnia opa dei includi. merito queri pōt an in omni ope domini hec duo mutuo sibi iunganť? Quibusdā placuit nō in oñi ope dñi hec duo ꝯcurrere ꝑm effectū dico. nā ꝑm eēntiā nō diuidiť miscōia a iusticia. sed vnū est. Verū ꝑm effectū nō i oi ope dñi dicūt esse misericordiā ⁊ iusticiam sed in quibusdā fatenť tm̄ miscōiaz ⁊ alijs iusticiaz. atq̄ i alijs miscōiam et iusticiam Fatētur tñ dñm oia q̄ fecit misericorditer agere ⁊ iuste. referentes rōnez dicti ad dei voluntatē q̄ iusticia est et misericordia. nō ad effectus misericordie et iusticie q̄ sūt in rebus. Alijs aūt videť q̄ sicut ꝺr deus omnia opa sua iuste facere ⁊ misericorditť. ita ꝯcedendū sit in oi ope dei iusticiā esse ⁊ misericordiā. i. clementiā ꝑm effectū vl signū q̄ nullū opus dei est in quo nō sit effectus vel signū equitatis et clementie siue occulte siue apte. Aliq̄n em̄ manifesta est clemētia siue benignitas ⁊ occulta eāt̄as. aliquā do econuerso.

Ista est distīctio. xlvj. huiꝰ quarti libri. In qua mgr̄ post q̄ supius determinauit de remuneratione ⁊ punitiōe aiarū añ iudiciū et resurrectionē. hic determiat de diuina iusticia ⁊ miscōia q̄bus p̄dicta dispensanť. Et sm̄a hꝰ distin. m spāli stat in ista ꝓpositiōe. In p̄miatione damnatorū hoim ⁊ angelorū iusticiā et misericordiā seruat creator eorū Panc mgr̄ insinuās querit. vtrū circa damnatos sit aliqua dei miscōia. Et arguit ꝑm quosdā q̄ nō per plures autoritates. Postea obijcit ꝙ quasdā autoritates ⁊ ꝓbat penas dānatorū nunq̄ esse finiendas. Postea soluit dicens q̄ circa dānatos est aliqua dei misericordia in pene impositiōe et mitigatiōe nō tamen penitus in absolutione vel occulta peccatorum reuocatione. sicut cōtingit in p̄senti. Et ex hoc p̄nt solui autoritates in cōtrariū adducte q̄ non omnino miscōiam dei a dānatis excludunt. Addit etiaz q̄d ꝙ occultū dei iudiciū intelligať. q̄q̄em̄ intelligit̄ pena qua aliquis exercitať ad purgationez vel mouet

ad cōuersionē vel si cōtemnit excecať ad damnationem. quā doq̄ intelligit̄ dei dispositio ō omnibus rebus q̄nq̄ vero finalis sentētia que in futuro malos a bonis sepabit. Postea querit cuz dei misericordia ⁊ iusticia idē sint qualiter quedā opa attribuunť misericordie. et alia iusticie. Et rñdet q̄ hoc est ꝓpter diuersitatē cōnotatorū vel diuersarum de deo cōceptionum. ꝓpter quā etiā diuersitatē aliqua diuine bonitati attribuunť aliqua misericordie. bonitas ei respicit gratuitā dei donationez. misericordia ꝝo a malo liberationē. Postea querit quō intelligendum sit ꝙ vniuerse vie dñi sunt misericordia et veritas. Et rñdet q̄ hoc ideo ꝺr q̄ cum sit duplex aduentus ꝺi. vnus misericordiā alius iusticiā respicit. vel hoc ꝓ tanto ꝺr. q̄ ad deum imus mala declinando p iusticiā. bona opa faciēdo p misericordiā. ⁊ sic vniuerse vie dñi misericordia et veritas q̄b⁹ ad deuz imus Ultimo q̄rit vtrꝝ in oī ope dei miscōia ⁊ veritas ꝯcludanť Et rñdet ꝑm quosdā q̄ nō ꝑm effectum. sed q̄ in quibusdā sit tm̄ miscōia et in q̄busdā tm̄ iusticia. in q̄busdā miscōia et iusticia sit̄. Dicunt tñ in oī ope dei cōtineri ambo ꝑm essentiā. q̄ vna et eadē voluntas dei est iusticia et miscōia. Alij ꝝo dicunt q̄ etiā ꝑm effectum vel signum in omī ope dei cōcurrūnt simul misericordia et iusticia. ita q̄ nullum op⁹ dei sit in quo nō sit effectus ꝙel signum equitatis et misericordie siue occulte siue apte. Et tm̄ i speciali.

De sententia iudicij. a DI.XLV II

Solet etiā q̄ri

qualit̄ dabit̄ iudicij sentētia Sz nō ē pspicuū id explicar̄ Nō em̄ scptura apte diffinit an voce illa ꝓferanť. Vcite bñdicti. ⁊ Ite maledicti. an virtute iudicis ita fiat ꝓsciētijs singulorum attestātibus. vt mō dicit̄ futurū vt iudicis potentie effectus. ipsius dictione significet̄. Illa etiam. Esuriui et nō dedistis mihi manducace et hmōi. magis cōscientijs exprimenda plurimi putāt q̄ verbis. q̄ aplus in momento et in ictu oculi misteriū cōsumandum tradit Sed illud ad resurrectōnis statū tm̄ referūt non ad iudiciū. qui alij iudicij sententiā et malorum increpationes ⁊ bonoꝝ premia verbis exprimenda asserunt.

Qd̄ iudicabūt scti quomō. b

Non autem solus

christus iudicabit. sz et sancti cū eo iudicabūt natiōes. Ipe em̄ aplis ait. Sedebitis ⁊ vos sup duodeci sedes iudicātes duodecim tribꝰ isrl̄. Nec ē putādū q̄ duodecim aplis tm̄ hꝰ ꝓmiserit xps. Vbi em̄ sedebit paulꝰ q̄ plꝰ oibus laborauit si non ibi sedebunt nisi. xij. ꝓper duodecim ergo sedes ꝓfectio tribunalis. i. vniuersitas iudicātiuz intelligit̄. s. oñs pfecti q̄ relictis oibus secuti sūt xpm. ꝓper duodecim tribꝰ vniūsitas iudicandoꝝ Judicabunt vero eos De duodecī sedibus.

sancti nõ mõ coopatõne. sed etiã autorita te et potestate. vñ. Gladij ancipites i manibus eoꝝ. i. sententia de bonis et d̃ malis i potestate eoꝝ. Si vero queritur que erit eoꝝ potestas vel autoritas in iudicando? Puto nõ ante posse sciri q̃ videat̃. nisi diuina reuelatione quis didicerit.

De ordinibus eorũ qui indicandi erunt. c

Erunt autẽ quatuor ordines in iudicio. Due quippe sunt ꝑtes. electoꝝ. s. et reproboꝝ. vt Greg. i moral'. ait. Sed bini ordines eisdem singulis partibus continent̃. Alij em̃ iudicant̃ ⁊ ꝑeunt. alij nõ iudicant̃ et pereunt. Alij iudicantur et regnant. alij nõ iudicantur et regnant. Iudicant̃ ⁊ ꝑeunt quibus dominica inclamatione dicet̃. Esuriui et nõ dedistis mihi man. ⁊c̃. Nõ iudicant̃ ⁊ pereunt quibus dñs ait. qui nõ credit iam iudicatus est. Eorum em̃ damnatio toti ecclesie nota est et certa. et ideo dicunt̃ tunc nõ iudicari. qꝛ ad ꝯspectum districti iudicis cũ aperta damnatione sue infidelitatis accedent. Qui vero ꝓfessionẽ fidei sine opib⁹ habent: iudicabunt̃ et peribũt. i. redarguentur vt pereãt. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt. increpationem iudicis i se fieri nõ audient. qꝛ infidelitatis sue tenebris p̃iudicati. eius quẽ despexerant inuectione redargui nõ merent̃ Illi autẽ saltẽ verba iudicis audient. qui eius fidem saltem verbo tenuerũt. Illi aũt in damnatione sua eterni iudicis nec verba ꝑcipient. q̃ eius reuerentiam nec verbotenus seruare voluerunt. et ideo illi iudicãdi. ꝫ isti nõ iudicandi dicunt̃. Ex electoruz vero ꝑte alij iudicant̃ et regnant. s. qui vite macl'as lachrymis tergunt. et elemosynarũ superinductione operiunt. quibus iudex veniens in dextra cõsistentibus dicet Esuriui ⁊ dedi. mihi mandu. Alij aũt nõ iudicant̃ et regnãt. qui etiã precepta legis ꝑfectiori virtute transcendũt. qꝛ nõ hoc solũ quod lex precipit implere cõtenti sunt. sed et qd̃ ad ꝑfectionem consulit̃ implere student. De quibus ꝓpheta ait. Dominus ad iudiciũ veniet cum senatoribus populi sui. Et salomon de ecclesie sponso loquens ait. Nobilis in portis vir eius qñ sederit cũ senatoribus terre. et Job ait. Nõ saluat impios ⁊ pauperibus iudiciũ tribuit. Hij ergo recte sub generali iudicio nõ tenẽt̃. sed iudices veniunt. qꝛ et precepta generalia viuendo vicerunt. et omnib⁹ relictis xp̃m secuti sunt. Recte pauperibus iudicium tribuit. qui quãto huic mũdo magna humilitate despecti sunt. tanto tunc maiori culmine potestatis excrescent. De talibus dicitur. Qui vicerit dabo ei sedere mecum i throno meo sicut ⁊ ego vici ⁊ sedi cũ patre meo in throno eius. Uincens dñs cuz patre in throno sedit. qꝛ post passionis certamen et resurrectionis palmam q̃ patri esset equalis. omnibus claruit. Nobis vero in throno filij sedere. est ex eiusdez filij potestate iudicare. Quia em̃ iudicandi principatum ex eius virtute ꝑcipimus: quasi i throno eius residemus. Ex his apparz q̃ etiã ꝑfectiores sancti cũ xp̃o iudicabũt potestate. et quare quidam dicunt̃ iudicãdi. alij nõ iudicandi.

Greg. super Job.

Apoc. iij.

De ordine iudicij et ministerio angelorum. d

Cuz autẽ in euãgelio legatur. q̃ dñs mittet angelos suos q̃ colligent de regno eius omnia scandala. ⁊ mittent iniquos in caminũ ignis. Et item Exibunt angeli et sepabunt malos de medio iustoꝝ ⁊ mittent eos in caminũ ignis. Et itẽ. Mittet angelos suos cũ tuba ⁊ cõgregabunt electos a quatuor ventis. et ꝓpheta dicit. Congregete illi sanctos eius. Ministerio angelorum illa impleri dubitandũ nõ est. Domino em̃ veniente ad iudiciũ p̃cedet ante eũ ignis quo comburet̃ facies mundi huius. ⁊ ꝑibit celũ et terra. nõ ꝫm substantiã. sed ꝫm speciem que immutabitur. celũ quidẽ aereum nõ ethereũ Tm̃ em̃ ascendet ignis in iudicio. q̃tũ ascenderunt aque in diluuio. Ille aũt ignis malis qui repti fuerint viui. erit ꝯsumptõ bonis vero nõ. Ut ait Aug. Hoc erit incẽdium mundi sanctis. qd̃ fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit. ꝑ illũ ignem purgabit̃. Alijs vero nullã ingeret molestiã. Purgato vero ꝑ ignem mundo. et ad iudiciũ veniẽte domino. emittetur vox illa magna qua resurgent omnes mortui. et tunc ministerio angelorum ventilabitur area. qꝛ boni cõgregabuntur ibi de quatuor ꝑtibus mũdi angelico ministerio. quo ⁊ rapient̃ obuiã cristo in aera. r̃probis in terra qua dilexerũt remanẽtibus. Et tunc preconia illa bonorum: esuriui et dedistis mihi mãducare. ⁊

increpatiões ille malorũ. esuriui ⁊ nõ dedist. mihi mãdu. ⁊c. pferenẽ. vel sono vocali. vel alio modo. Deniq; pferet sentẽtia sup vtroſq;. Venite bñdicti. ⁊ ite maledicte ⁊c. Et ministerio angelor virtute dei coopante. mittenẽ mali in caminũ ignis. hoc est in infernũ.

Si post iudiciũ demones pẽrũt hoibus ad puniendum. e

Et solet queri vtr in inferno malis ad puniendũ pſint demones post iudiciũ. quos carnifices tortores q; animar scriptura apellat? Apostolus dicit. q; xps tũc euacuabit omnem pncipatum et potestatẽ ⁊ virtutẽ. Duz eñ durat mũdus: angeli angelis. demones ðmonibus. homines hominib⁹ pſunt. Sz omnibus collectis. iam omnis ꝓlatio cessabit

Hinc quidã putant post iudiciũ demones non habere potestates cruciandi homines sicut modo. Sed vt demones virtute dei cruciari sine creature ministerio asserunt. sic reprobos homines ibi nõ ꝓ opationem demonũ. sed virtute diuina tantuz eternis subijci cruciatib⁹. Premissa tamẽ autoritas nõ id cogit sentire. que et si asserat tũc nec demones demonib⁹. nec hoies hoibus preesse. non diffinit tñ an demones presint hominibus ad torquendũ. vñ quibusdaz videtur eos sic cõstare homib⁹ tortores in pena sicut extiterũt incẽtores in culpa.

Ista est distictio. xlvij. hui⁹ quarti libri. In qua magister postq; ostensum est ð remuneratõe ⁊ punicione pcedente iudiciũ generale. hic vero determinat de ipo iudicio et ptinentibus ad ipsum. Et tria facit. Primo eñ agit de mõ iudicij ⁊ assessoribus. Scõo de angelis iudicandos ad iudiciũ ꝯgregantib⁹. Tertio de demonibus dãnatos puniẽtibus. Primũ vsq; ibi. Nõ aũt solus xps. Scõm vsq; ibi. Et solet queri. Tertiũ ẋo vsq; ad finẽ distin. In speciali sententia magistri stat in tribus ꝓpositõnibus quarum ꝑma est hec. In extremo iudicio vniuersitas pfector iudicabit collegium reproborum. Hanc magister insinuans ꝓponit primo q; quidam apostolus dicit illud fieri ictu oculi. Sed diuina virtute attestantib⁹ cõscientijs singulor qua pena vel quo ꝓmio digni sunt. Alij ẋo ↄtrariũ ponũt ⁊ ẋba ꝓmissa apostoli resurrectiõis statu et nõ ð iudicio intelligunt. Postea dicit q; nõ solũ christus iudicabit sed vniuersitas pfector cũ co qui ꝓ duodecim sedes intelligũt. vt ꝓ duodecim trib⁹ isrl vniuersitas iudicãdor designat. Judicabũt aũt scti nõ soluz cooperatione sed etiã autoritate et potestate. que tñ sit illa eor potestas i iudicãdo. anteq; videat sciri nõ potest. nisi quis hoc diuina reuelatione didicerit. Postea dicit q; quatuor erunt ordines i iudicio. Alij vero iudicantur ⁊ pereunt. Alij ẋo nõ iudicanẽ et pereunt. Alij vero iudicanẽ et saluãtur Alij nõ iudicãtur et saluanẽ sicut ꝓ exempla declarat. Secũda ꝓpositio est hec. Ministerio angelorũ cõgregabũtur ad iudiciũ exercitus iudicandor Hanc magister ponens ostendit quid angeli faciant. et dicit q; eor ministerio cõgregabunẽ omnes ad iudicium quor ministerio ignis cõflagrationis precedet quo comburetur facies vniuersi. s. huius mundi. et tantũ ascẽdet quãtum ascẽderunt aque in diluuio. purgato autez ꝑ ignem mundo diuina virtute et angelor ministrio resurgent. boni ẋo angelorum ministerio rapientur obuiam xpo in aera. Reprobi vero in terra quã dilexerunt remanebunt. Postea sequeẽ iudiciũ districtum et vltimũ. vltima sententia iudicis. pferet qua prolata iusti ibunt ad vitã eternã. Mali vero angelorum ministerio virtute dei coopante mittẽt in infernũ. Tertia ꝓpositio est hec. Reprobi damnati ꝑ extremum iudiciũ punienẽ in inferno ministerio demonum. Hanc magister ponens querit. Utrum homines post iudiciũ puniant in inferno virtute demonũ Et rñdet sm Jsid. q; nõ. qz post iudiciũ cessabit omnis ꝓlatio. Alij ẋo dicũt q; qui fuerunt incentores in culpa erunt tortores in pena. Et tñ in speciali ⁊c

De forma iudicis. a

Solet etiã qri in qua forma christus iudicabit? In forma vtiq; sui iudicabit. que omnib⁹ in iudicio apparebit vt videant mali in quem pupugerunt. Diuinitatem vero eius mali non videbunt. Unde Esaias. Tollatur impius ne videat gloriam dei. Humanitatẽ videbunt vt timeant. diuinitatem vero non. ne gaudeant. Diuinitas enim sine gaudio videri nõ potest. DI. XLV III

Qñ appebit tũc in forma sui. b

Sed cum in forma humana constat eum appariturum. queritur an in forma illa glorioſa appareat sicut vere est. an in forma qualis in passione extitit? Quidam putant a malis talem videri qualem crucifixerunt. id est infirmã. ꝙa dicit scriptura vt videant in quem pupugerunt. Sed aperte Augu. dicit formã ser Au. sup io.
ui glorificatam a bonis et a malis tunc videri. sic. Cum in forma serui glorificata iudicantem viderint boni et mali. tolletur impius vt nõ videat claritatez dei que deus est. quã soli mũdo corde videbunt. qõ erit eis vita eterna. Forma ergo humana in christo glorificata videbitur a cũcti. vn de et christus dicitur iudicaturus. quia filius hominis est. Ita eñ legitur in euãge-

Quare xp̃s dr iudicaturus.

lio Johannis. et potestatem dedit ei iudicium facere. qz filius hominis est. Non qz ipse ex virtute hominis sit iudicaturus vl qz ipse solus sine patre z spiritusancto iudicium sit facturus. sed quia ipse solus i forma serui iudicans bonis et malis videbit. Cum ergo pater nõ iudicat quẽq̃. sed omnem potestatẽ dedit filio. non ita est intelligendum quasi filius solus iudicet z nõ pater. sed quia forma filij humana cũctis i iudicio aparebit. nõ in forma infima sed gloriosa. Judicabit autem ex virtute diuinitatis nõ sine patre et spiritusancto. z apparebit terribilis impijs. z mitis iustis. Erit eĩ terror malis et lumen iustis

¶ Quare ꝑm formã serui dicit̃ cristus suscitaturus corpa. c

Et sicut dicit̃ christus ꝑm formam serui iudicaturus ppter causam p̃missam. ita etiam dicitur suscitaturus corpa mortuorz ꝑm humanitatem. cum tamẽ virtute diuinitatis sit suscitaturus. nõ humanitatl. Sed hac ratiõe illud dicitur. qz in humanitate suscepit quod ẽ causa nostre resurrectionis. id est passionẽ et resurrectionem. Jdeo ei ascribit̃ ꝑm hominem suscitatio mortuorz. Unde Augº.

Au. sup io. ¶ Per verbum filium dei fit animaruz resurrectio. ¶ Per verbum factum in carne filiuz hominis fit corpozum resurrectio. Itẽ Judicat z suscitat corpora nõ pater. sed filius ꝑm dispensationem humanitatis in q̃ minor patre est christus. in eo quod est filius dei: est vita q̃ viuificat alias. Jn eo qz ẽ filiº hominis. iudex. Ecce ꝑm formã humanitatis dicitur suscitaturus corpora et iudicaturus Judicaturus aũt quia illa forma cunctis in iudicio aparebit. z suscitaturº quia in eadem forma meritum et causaz resurrectionis nostre suscepit. Et quia ꝑm eandem formã vocem dabit qua mortui ð monumentis resurgent et procedent ꝑm qz deus est. Uiuificat animas non pat̃ tm qz non tm pater vita est. sed et filius cũ eo et spiritussanctus eadem vita est que pertinet ad animam non ad corpus. Corpus eĩ nõ sentit vitã sapientie. sed anima que illuminat̃ a lumine eterno. Licet ergo cristus potentia diuinitatis viuificet animas et suscitet corpora et iudicet. non ociose tamen et preter rationem ei ꝑm formam dei tribuitur viuificatio animarũ et ꝑm formã serui iudicium et resuscitatio corpozũ.

¶ De loco iudicij. d

Putãt quidam dominũ descensurũ in vallem ioſaphat in iudicio. eo qz ipse per Johelem prophetam sic loquitur. Congregabo omnes gentes. et deducaz eas in vallem ioſaphat. et disceptabo ibi cũ eis. Jn cuius capituli expositione ita reperi. Hoc quidam pueriliter intelligunt qz in valle que est in latere montl oliueti descensurus sit dominus ad iudicium. quod friuolum est. quia non in terra. sed in spacio huius aeris sedebit cõtra locum montis oliueti ex quo ascẽdit. et sicut Johãnes Chrisostomus dicit. Angeli deferent ante eum signum crucis. vnde i euãgelio veritas dicit. Et tunc apparebit sig/num filij hominis ꝛc̃. Joſaphat autem interpretatur iudicium domini. Jn vallem ergo Joſaphat. id est iudicij domini congregabuntur omnes impij. Justi vero nõ descendent in vallem iudicij. id est damnationis. sed in nubibus eleuabuntur obuiã christo.

¶ De qualitate luminariũ et tẽporis post iudicium. e

Veniente autẽ ad iudicium domino in fortitudine z potestate magna. sol et luna dicunt̃ obscurari. nõ sui luminis priuatiõe. ſ supueniente maioris luminis claritate. Uirtutes quoq̃ celorum. id est angeli dicuntur moueri. non metu damnationis vel aliqua pturbatione pauoris. sed quadam ammiratione eorum que viderint. Unde Job. Columne celi pauent aduentũ eius. Ante diem vero iudicij sol et luna eclipsim patient̃. sicut iohel testatur dicens. Sol conuertetur in tenebras z luna in sanguinem anteq̃ veniet dies domini magnus et horribilis. Magnus vero dicitur propter magna que tũ fient. Cum autem factum fuerit celum nouum z terra noua. tunc erit lux lune sic̃ lux solis. testante Esaia. et lux solis septempliciter. id est sicut lux septem dierum. qã q̃tum luxit sol in prima conditione septez dierum ante peccatuz primi hominis. tantum lucebit post iudicium. Minorata eĩ fuit lux solis z lune aliorum q̃ sideruz per peccatum primi hominis. sed tunc recipiet sol mercedem sui laboris. quia septupliciter lucebit. et tũc nõ erit vicissitudo diei

Zach: 14 Et noctis. sed tm̃ dies. Vñ Zacharias. Et erit dies vna que nota est dño. nõ dies neq; nox. et in tempore vesperi erit lux. quia tunc nõ erit varietas diei z noctis que mõ est. sed continua dies et lux Esaias tamen videtur dicere q; tunc nõ luceat sol vel luna loquens congregationi sanctoruz. Nõ erit tibi inquit amplius sol ad lucenduz p diem. nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dñs in lucem sempiternam. Sed his verbis non negat solem et lunam tunc lucere. sed significat his qui tunc erunt in eterna beatitudine. nullũ lucis vsum p̃stare. quia vt ait Hiero. super eundem locuz

Celi terreq; solis atq; lune nob cessabit officium. et erit ipe dominus lumen suis ip̃etuum. Potest etiã intelligi illud Esaie ea ratione dictum. quia sol et luna tunc nõ habebunt ortum z occasum sicut nunc. vñ Isid. illud Esaie quasi exponẽs ait. Post iudiciuz sol laboris sui mercedem suscipiet. Unde ppheta. Lucebit septempliciter et nõ veniet ad occasum nec sol nec luna. & in quo creati sunt stabunt. ne impij in tormentis sub terra positi fruanť luce eorum Unde Abacuc. Sol et luna steterũt in ordine suo. Ecce apte dicit solem et lunã tũc lucere. sed stabiliter pmanere. vbi etiam significat infernũ esse sub terra. Si vo queritur quis sit vsus lucis solis et lune tunc? Fateor me ignorare q; in scripturis nõ memini me legisse.

Jsta est distictio. xlviij. hui⁹ quarti libri. In qua magister posteq; ostensum est quomodo fiet iudiciũ generale q̃tũ ad modũ iudicij z ministros iudicis. Nic agit de eo q̃tum ad psonã iudicis Et tria facit. Primo eñ ostendit in qua forma xp̃us ad iudicium veniens apparebit. Scõo subdit locuz vbi iudicabit. Tertio annectit quõ corporibus celestibus post iudiciũ maiorẽ claritatẽ dabit. Primũ vsq; ibi. Putant quidã. Scõm vsq; ibi. Veniente autẽ ad iudiciũ. Tertium vsq; ad finẽ distinc. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionib⁹ quarũ prima est. Christus apparens in forma humana iudicabit vivos et mortuos virtute diuina. Hanc magister insinuans ponit p̃mo christum ẽm formam hominis iudicaturum esse. q; deitas a malis videri non potest. Postea dicit q; iudicabit in forma homis gloriosa in qua deus a bonis z a malis videbiť. Addit aũt q; iudicabit virtute diuinitatis. vnõ quod dicitur in Joban. q; pater dedit potestatẽ filio iudicium facere. q; filius hominis est. nõ est tm̃ intelligendum q; ex virtute humanitatis sit iudicaturus. vł q; ipe solus sine patre et spiritusancto iudiciũ sit facturus. sed q; ipe solus in forma serui iudicans a bonis et a malis videbiť. ẽm quẽ etiã modũ intelligenduz est q; pater nõ iudicabit quem̃q; sed omne iudicium dedit filio. Addit etiã q; xp̃s apparebit terribil impijs. iustis aũt mitis. Erit eñ terror malis z lumen iustis. Postea declarat p̃ simile qõ dixerat. sicut eñ

Secũdũ formam serui Christ⁹ iudicaturus

ẽm formã serui xp̃s or iudicaturus ppter dictã causam virtute quidẽ diuinitatis. ita etiã virtute diuinitatis et nõ humanitatis resuscitabit mortuos. tamẽ ẽm formã humanã sibi suscitatio mortuor attribuitur. q; in ea meritũ et causam nr̃e resurrectionis. sic̃ et etiã redẽptionis accepit. z passionẽ z resurrectionem. qõ autoritatibus cõfirmat. Secunda ppositõ est hec. Ut dicit Jobel ppheta vallis iosaphat ẽ locus extremi iudicij. Hãc mgr insinuãs ponit autoritate Jobel. ij. c. vbi iobel dic̃. Judicabit xp̃s i valle iosaphat. q; in spacio illius aeris sedebit. vel ꝗa ad litterã cũ multis ibi disceptabit in iudicio. Ponit etiã effectũ iudicis. q; eo viuente in fortitudine magna z potestate ad iudiciũ sol z luna dicuñ obscurari nõ ppter sui luminis priuationem sed ppter claritatem iudicis supuenientem. Dicuñ etiã virtutes celorum. i. angelorũ moueri ex ammiratione visorum nõ metu damnationis nec pturbatiõe pauoris. Postea dicit. q; ante diem iudicij ad litteraz stelle obscurabuntur et eclipsim patienť. vt ostendit autoritate Jobelis dicentis. Sol querter in tenebras z luna in sanguinẽ anteq; veniet dies dñi magna z horribilis Tertia ppositio est hec. Celi luminaria facta i mũdi inuocatione erũt q̃ nũc sunt lucidiora. Hanc insinuans dicit. q; post iudiciũ facta innouatione mũdi huius luminaria maiorẽ claritatẽ recipiẽt. qõ autoritate esaie pbat. Tertio videlicz erit lux luneficut lux solis et lux solis septempliciter. Si emi omnia ppt̃ peccatũ hominis deteriora fuut. ita post repatiõem eius omnia meliorabuñ. z si que autoritates videnť dicere solẽ et lunã cessare. intelligendũ est q̃tum ad motũ vel q; beati eorũ lumine nõ indigebũt. Quis tamen tunc futurus sit vsus solis et lune dicit se ignorare. põt tm̃ dici pbabiliter q; est in decorem et pfectionem vniuersi et in manifestationẽ laudis. Et tm̃ in speciali.

De differentia mãsionum in celo et in inferno. a

D.XLIX

Post resurrectionẽ vero facto vniũso iplet⁹q; iudicio: suos fines habebũt ciuitates due. vna christi alia dyaboli. vna bonor. altera malorum vtraq; tm̃ angelor z hominũ. Jstis voluntas. illis facultas nõ potezit esse peccandi. vel vlla cõditio moriendi. Jstis in eterna vita feliciter viuentibus. illis infeliciter in eterna morte sine moriendi potestate durãtibus. qm̃ vtriq; sine fine. Sed in beatitudine isti. ali⁹ alio p̃stabilius. in miseria vo illi. alius alio tolerabilius pmanebũt. Ex his apparet q; sicut boni differenter glorificabuñ. alij magis. alij minus. ita et mali differenter in inferno punienť Sicut eniz in domo patris. id est in regno celorũ mansiones multe sunt. id est p̃miorum differentie. ita z in gehenna diũse sunt mansiones id est suppliciorum differẽtie. Omnes tamen eternam penam patientur sicut omnes electi eundem habebunt denariũ quẽ

Aug. i ench

Cassiodor.

paterfamilias dedit omnibus qui operati sunt in vinea. Nomine denarij aliqd omnibus electis commune intelligitur. s. vita eterna deus ipse quo omnes fruentur. sed impariter. Nam sicut erit differens claritas corporū. ita differens gloria erit animaruz. Stella em a stella. i. electus ab electo differt in claritate mentis et corporis. Alij em alijs vicinius clariusq dei speciē contemplabunt. et ipsa contemplandi differentia diuersitas mansionū vocat. Bomus ergo est vna. i. denarius est vnus sed diuersitas est ibi mansionū. id est differentia claritatis. quia vnum est et summū bonum beatitudo et vita omniū. id est de⁹ ipse. Hoc bono omnes electi p fruuntur. sed alij alijs plenius. Perfruent vo videndo p speciem nō p speculum in enigmate. Habere ergo vitā est videre vitā. i. cognoscere deum in specie. Unde veritas ait in euāgelio. Hec est vita eterna vt cognoscāt te. et quem misisti iesum xp̄m esse vnum z solum verū deum. hoc est habere vitā. id est cognoscere te. non est ipsa cognitio que tu es. sed p cognitionē habere bonū quod tu es. id est. vita.

Si omnes homines volunt esse beati. b

Bolet etiam queri de beatitudine vtrū eam omnes velint et sciant que sit vera beatitudo? De hoc Augusti. in. xiij. li. d trinitate ita disserit. Qui rum est cum capescende retinendeq beatitudinis voluntas vna sit omnium. vñ tanta existat de ipa beatitudine rursus diuersitas voluntatum. nō q eam aliquis nolit sed q non omnes eam norint. Si enim eā omnes noscerent. nō ab alijs putaretur esse in vtute animi. ab alijs in voluptate corporis. ab alijs atq alijs alibi atq alibi. Quomodo ergo omnes amant quod non omnes sciūt Quis potest amare qd nescit sicut supra disputaui. Cur beatitudo amatur ab omnibus. nec tamen scitur ab omnibus. an forte sciunt omnes que ipsa sit. sed nō omnes sciunt vbi sit. et inde cōtentio ē. An forte falsum est quod ꝓ vero posuim⁹ beate viuere omnes homines velle. Si ei beate viuere est (vbi gratia) s̄m animi virtutē viuere. quomodo beate viuere vult qui hoc non vult? Nonne verius diximus homo ille non vult beate viuere. quia non vult s̄m virtutem viuere. quod solum est beate viuere. Non ergo omnes beate viuere volunt. imo pauci hoc volunt. si non est beate viuere nisi s̄m virtutem animi viuere quod multi nolunt. Ita ne falsum erit. Unde nec ipse cicero dubitauit. ait enim Beati certe omnes esse volumus. absit vt hoc falsum esse dicamus Quid ergo. an dicendum est etiam si nihil aliud sit beate viuere q̄ s̄m virturem animi viuere. tamen et qui hoc non vult. beate viuere vult. Minis quidem hoc videtur absurdum. Talle enim est. ac si dicamus. qui non vult viuere beate. beate vult viuere. Istam repugnantiam quis audiat? quis ferat? z tamē ad hanc contrudit necessitas. si et omnes beate viuere velle verum est. et nō omnes volunt sic viuere. quomodo soluz viuitur beate. An illud ab his angustijs poterit nos eruere. si dicamus nihil esse beate viuere nisi viuere s̄m delectationem suam. et ideo falsum non esse q̄ omnes beate viuere velint. quia omnes ita volunt vt quē q̄ delectat. Sed id quidem falsum ē. Uelle enim quod nō deceat. est esse miserrimū Nec tam miserum est non adipisci quod velis q̄ adipisci velle quod non oporteat Quis ita cecus sit vt dicat aliquez ideo beatum. quia viuit vt vult. cum profecto et si miser esset. Minus tamen esset et si nihil eorum que perparam voluisset habere potuisset. Mala enim voluntate vel sola miser quisq efficitur. sed miserior cum desiderium male voluntatis implet. Quapropter quoniā verum est q̄ omnes homines esse beati velint. idq ardētissimo amore appetant. et propter hoc cetera quecunq appetūt. nec quisq̄ potest amare quod omnino quid vel quale sit nescit. nec potest nescire quid sit quod se velle scit: sequitur vt omnes beatam vitam sciant. Omnes autem beati habent quod volunt. q̄uis non omnes qui habent quod volunt. continuo sint beati. Continuo autem miseri sunt qui vel non habent quod volūt. vl id habent quod non recte volunt. Beatus ergo non est nisi qui et habet omnia que vult. et nihil vult male. Ille quippe beate viuit qui viuit vt vult. nec male aliquid vult. Cum ergo ex his duobus constet beata vita. licet in malis sit aliquis bonus. non tamen nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita. qui in his miserijs fidelis et bonus est venerit ad beatam vitam. tunc erit vere quod nunc nullo modo esse potest. vt sic homo viuat quo modo vult. Non enim ibi volet male vi-

Aug. in lib. xiij. de trini.

Quid sit beatus.

uere. aut volet aliqd quod deerit. aut de/
erit aliquid quod voluerit. quicquid ama
bitur aderit. nec desiderabit quod non ad
erit. Et omne quod ibi erit bonum erit. et
summus deus summū bonū erit. ⁊ qđ est
omnino beatissimū. ita semp fore certum
erit. Beatos autez esse se velle omniū ho=
minū est. beatos se esse velle omnes in ꝯ=
de suo vident. nec tamen omniū est fides q̄
ad beatitudinem peruenitur.

Si quid de deo cognoscit aliquis
qđ ibi nō intelligant omnes. c

Bolet etiam queri
vtrū aliquid de deo cognoscat aliquis ma
gis merit⁹ vt petrus. quod nō cognoscat
aliquis minus meritus vt linus? Plurib⁹
videtur q̄ omnia de deo ad beatitudinem
spectantia oēs communiter electi cognos/
cant. sed differenter. Nihil em̄ in deo nos=
cibile maius digniusq̄ videtur q̄ eum in=
telligere trinū et vnū. Hoc autem omnes
tunc p speciem cognoscent. Unde sequit
vt nō sit aliquid beatitudini ptinēs incog
nitum alicui beator. Omnes ergo cuncta
illa videbūt quorū cognitio seruit beatitu
dini. sed in modo vidēdi different. Alius
em̄ alio magis. alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij. d

Bolet etiam queri
an in gaudio dispares sint. sicut in clarita=
te cognotionis differūt? De hoc Aug. ait
Multe mansiones in vna domo erunt scz
varie p̄miorū dignitates. sed vbi de⁹ erit
omnia in omnibus. erit etiā in dispari cla=
ritate par gaudium. vt quod habebūt sin
guli. cōmune sit omibus. q̄ etiā gloria ca=
pitis omniū erit p vinculū charitatis. Ex
his dat intelligi q̄ par gaudiū omnes ha
bebunt. et si dispar̄ cognitionis claritatē
q̄ p charitatez que in singulis erit pfecta.
tm̄ quisq̄ gaudebit de bono alteri⁹. q̄tuz
gauderet si in seip̄o haberet. Sz si par erit
cunctor gaudiū. videt q̄ par sit omnium
beatitudo? qđ cōstat oīno non esse. Ad qđ
dici pōt q̄ beatitudo par eēt si ita esset par
gaudiū vt etiā par esset cognitio. sed quia
hoc nō erit. nō faciet paritas gaudij pari=
tatē beatitudis. Pōt etiā sic accipi p gau=
dium. vt nō referat paritas ad intentionē
affectionis gaudentium. sed ad vniuersi=
tatem rerum de quibus gaudebitur. quia

Aug. in li. 8 ciuitate dei.

de omni re vnde gaudebit vnus. gaude=
bunt omnes.

Si maior sit beatitudo sanctor̄
post iudicium. e

Post hoc queri so=
let si beatitudo sanctorum maior sit futura
post iudicium q̄z interim? Sine omni scru
pulo credendum est eos habituros maio=
rem gloriam post iudiciū q̄z ante. q⁹ ⁊ ma=
ius erit gaudium eorum. vt supra testatus
est Aug. et amplior erit eor cognitio. Un
de Hierony. Peracto iudicio ampliorem
gloriam sue claritatis deus demonstrabit
electis. Si quem mouet quid opus sit spi=
ritibus defunctorum corpora sua in resur
rectione recipere. si eis potest sine corpo/
ribus summa beatitudo preberi? Diffici=
lis questio est. nec potest a nobis perfecte
diffiniri. sed tamen dubium nō est ⁊ raptā
a carnis sensibus hominis mentez. ⁊ post
mortem ipsa carne deposita non sic videre
posse incommutabilem substantiaz. id est
deum. sicut sancti angeli vident. siue alia
latentiori causa. siue idō quia inest ei natu
ralis quidam appetitus corpus amminis=
strandi. quo retardatur quodamodo ne
tota intentione pergat in illud summum
celum. donec ille appetitus conquiescat.
Porro si tale sit corpus cuius sit difficilis
et grauis amministratō sicut hec caro que
corrūpitur. multomagis auertit mens ab
illa visione summi celi. Proinde cum hoc
corpus iam non animale sed spirituale re=
ceperit equata angelis. habebit perfectuz
nature sue modum obediens et imperans
viuificata. et viuificans tam ineffabili fa=
cultate. vt sit ei glorie quod fuit sarcine.

Hieron. sup Osee.

Ista est distinctio. xlix. hui⁹ quar
ti libri. In qua magister post q̄ ostensum est de perti
nentibus ad iudicium generale Hic autem cōsequē
ter agit de finali remuneratione bonorum. Et circa
hoc tria facit. Primo enim distinguit remunerando
rum. scilicz bonorum et malorum meritum Secūdo
q̄dem subdit quomodo omnibus inest beatitudinis
desideriū. Tertio etiam consequenter annectit non
omnes equaliter habere beatitudinis premiū. Pri=
mum vsq̄ ibi. Solet etiam queri. Secundū vsq̄ ibi
Sed si par erit cunctorum. Tertium vsq̄ ad finem
distinctionis. In speciali sententia magistri stat i tri
bus propositionibus quarum prima est hec. Ut ciui
tas bonorum post iudiciuz consummanda est in glo
ria ita malorum in miseria. Hanc magister insinu
ans dicit post iudicium ciuitatem bonorum consum
mandam esse in gratia. ciuitatem malorum in pena.
Que tamen pena et gloria diuersimode a diuer=

sis participabunt. Secunda propositio est hec. Cōstat omnē hoiem naturalē petere beatitudinē. Hāc, mgr ponēs q̄rit Quō sit intelligēdū q̄ oēs appetūt beatitudinē. cū non oēs cognoscunt beatitudinē mirum est quomodo eam appetunt. Et videt respōdere magister. q̄ omnes sciunt que sit beatitudinis ratio. nesciunt tamen vbi talis ratio inueniatur. Subdit q̄ nō sit vera beatitudinis ratio. habere qō delectat. sed habere quod homo vult et nihil mali velle. quod autoritatibus ꝓbat. Querit postea. Utrū inter bonos vnus alio in deo plura recognoscat. et respondet q̄ nō saltē de ptinentibus ad beatitudinez sed in modo cognoscendi est differentia. Tertia propositio est hec. In regno celorū nō est omnino equalis beatitudo electorum. Hanc magister ponēs querit. Utrum differenter deū videntū equale sit gaudium. Et respondet ꝑm quōsdā q̄ sic. non tamē erit beatitudo equalis que nō solum in gaudio sed etiaz in cognitione ꝓsistit. ꝑm alios ✠o equale est gaudiū quo ad omnia ō quibus gaudendum est. nō tamen quo ad modum gaudendi. nec quo ad intēctionem affectionum gaudentium. Postea dicit q̄ sine dubio beatitudo sanctorum post iudicium maior erit q̄ ante. quia maius est gaudiuz et ꝑfectior erit cognitō Et tm̄ in speciali ꝛc̄.

Si mali in inferno peccabunt a

DI. L

b Hic orit̄ questio ex premissis ducens originem. Supra enim Aug. loquens ō malis in inferno dānatis. et bonis in celo glorificatis. dixit. q̄ nec bonis voluntas. nec malis facultas esse peccandi poterit̄. Et de bonis quidem constat. sed de malis a quibus voluntatē mala non remouet queritur. quomodo sit verū eos nō posse peccare. imo quomodo verum sit eos non peccare cum malam habeant voluntatem? Quidā autumnant illam voluntatem nō esse peccatū. sed supplicium tm̄. Alij vero peccatū esse fatent̄. sed ꝑ illud eos nō mereri aliquam penā. qz nō est ibi locus merendi. Illud ergo peccatū dicunt nō esse meritū supplicij sed suplicium mali meriti quod in hac vita precessit. Be hoc autem Augustinus ita dicit. Tēpus acquirendi vitam eternam in hac tm̄ vita deus hominibus dedit. vbi voluit etiam penitentiam esse fructuosam. iō hic penitētia fructuosa est. quia potest hic homo deposita nequicia bene viuere. et mutata voluntate. merita simul operaq̄ mutare et ea gerere que deo placeant. Quod qui in hac vita nō fecerit. habebit quidez penitentiam in futuro seculo de malis suis. sed indulgentiam in conspectu domini non inueniet. quia et si erit stimulus penitudinis. tamen nulla erit ibi correctio voluntatis. A talibus em̄ ita culpabitur iniquitas sua. vt nullatenus ab eis possit vel diligi vel desiderari iusticia. Voluntas ei eorum talis erit vt habeat semper in se malignitatis sue supplicium. nunq̄z tamen recipere possit bonitas affectum Quia sicut illi qui cum christo regnabunt nullas in se male voluntatis reliquias habebunt. ita illi qui erunt in supplicio eterni ignis cum dyabolo et angelis eius deputati. sic̄ nullam habebunt vlterius requiem. sic bonā nullatenus poterunt habere voluntatem. Et sicut coheredibus christi dabitur perfectio gratie ad eternam gloriam. ita consortibus dyaboli cumulabit ipsa malignitas penam. quando exterioribus deputati tenebris: nullo illustrabūtur interiori lumine veritatis. Ex his apparet reprobos in inferno penitentiaz sic gesturos. vt per eam prauam voluntatem non deserant. et illa maligna voluntas erit eis ad cumuluz pene. per quā tamen nō merebuntur quia nullus meretur nisi in hac vita.

Soluit scōz diuersos.

Aug. in li. ō fide adpetr

Quare dicuntur tenebre exteriores. b

Hic queri pōt quare ille tenebre quibus inuoluentur mali in gehenna. dicūt̄ tenebre exteriores? Quia tunc mali penitus extra lucem corporalez et spiritualem scilicet domini erunt Nunc enim et si patiātur tenebras in cecitate mētis. non tamen penitus extra lucē dei sunt nec corporali luce priuantur. Be h̄ Aug. sic ait. Ira dei et in iudicio erit. ꝛ hic est in cecitate mentis cum dantur mali in reprobuz sensum. Ibi exteriores tenebre erunt quia tunc peccatores penitus erunt extra deū. Quid est enim penitus esse extra deū nisi esse in summa cecitate. Siquidem habitat deus lucem inaccessibilem. Hee autem tenebre hic iam incipiunt in peccante cum ab interiori dei luce secluditur. sed nō penitus dum in hac vita est. Ecce quare ibi peccator dicit̄ pati exteriores tenebras ꝛ non hic. quia ibi secludetur penitus a luce dei. qō non hic Sed quomodo intelligēda est illa seclusio. An quia non videbunt deū p speciē? Sed nec aliqs videt h̄ deū p speciem. An p dissimilitudinē quā fac̄ peccatū inter deum et hominē. Sed ꝛ hic multi p grauia peccata elongat̄ a deo. An qa

Aug. super psal. vj.

deū odiunt ita vt velint eū nō esse? Sz ꝛ h multi deū oderūt. de q̄bus scriptū ē. Superbia eoꝝ q̄ te oderūt ascēdit sp. Que est ḡ illa elongatio? Sane exteriores tenebre intelligi pñt quedā malignitas odij et volūtatis que tūc excrescet in mentibus reprobꝝ. et quedā obliuio dei. qz tormentoꝝ interiorū et exterioꝝ doloribus adeo afficientur et turbabunt. vt ab illis ad cōgitā dū aliquid ō deo vix vel raro vel nūq̄ mētem reuocent. Ut qui nimio premunt̄ pondere. adeo stupescunt et turbant̄. vt interim in alia cogitationez nō extendant. sed illuc tendit impetus cogitationis vbi sentitur vis doloris. Sed in hac vita nichil? adeo malus est. vt penitus secludat̄ a cogitatione dei. qui nec perdit appetitum beatitudinis et quendā boni amorē quē naturaliter habet rationis creatura. Illas aūt exteriores ꝛ pfundissimas tenebras reprobos ppessuros post iudiciū dicit Augus. opponens de illo diuite q̄ in inferno positus eleuans oculos vidit abraaz ꝛ in synu eius lazarū. cuius cōparatione coactus ē pfiteri mala sua vsq̄ adeo vt ꝛ fratres roget ab his p̄moneri. Nō ante iudiciū factū legit̄. sed post iudicium in pfundioꝝ tenebris erūt impij. vt nullā dei lucez videbunt cui pfiteant̄.

Xpine Martyrum

De animabus damnatorum. si quam habent noticiam eoꝝ que hic fiunt. c

Preterea queri solet

Aug. super psal. cviij.

si reproboꝝ aīme que nūc i inferno cruciant̄ noticiā hñt eoꝝ que circa suos i hac vita gerunt̄. ꝛ si aliquo mō doleant super infortunijs suoꝝ caroꝝ? Hāc questionem Aug. commemorat ex pte eā explicās. ex pte vo insolutā relinquens. Ait em̄. Queret aliq̄s an vllus dolor tangat mortuos ō his que in suis p? morte ptinḡūt. vel quō ea que circa nos agunt̄ nouerint spūs defunctoꝝ? Cui rñdeo magnā esse questionē nec in pñti differendā. Verūtn̄ breuit̄ dici pōt q̄ est cura mortuis de suis caris. vt de diuite legit̄ q̄ dū tormenta apō inferos pateret̄: leuauit oculos ad Abraā. et inter alia dixit. Habeo em̄ quinq̄ fratres mitte aliquē ex mortuis vt testet̄ illis ne ꝛ ipi veniant in hūc locū tormentoꝝ. Habent em̄ mortui curā de viuis quos sciūt viure qz nec in locis penaꝝ videt̄ eos. vbi diues sine fratrib? erat. nec in regne beatoꝝ vbi lazarū et abraā q̄uis longe agnoscebat Nō tn̄ ideo ꝓsequens est eos scire que circa caros suos agunt̄ hic vel leta vel tristia.

Quō accipienda sunt que de lazaro et diuite leguntur. d

Si quis autē querat quō itelligat̄ qō de lazaro ꝛ diuite legitur? Audiat augustinum rñsuz dicētis. Si quis putat animas corpe exutas locis corporalibus cōtineri cū sint sine corpore. nō deerunt q̄ faueant et diuitē sitientē in loco corpali fuisse ꝓtendant. ipamq̄ aiam corpoream pparasse linguam. et stillā de lazari digito cupijsse. Sz melius est dubitare ō occultis q̄ litigare ō incertis. diuitē in supplicio. paupem in refrigerio esse nō dubito. Sed quō intelligat̄ diuitis lingua. digit? lazari. flāma inferni. sinus abrae. ꝛ hmōi.

C vix a mansuetis. a ꝓtētiosis nūq̄ inuenit̄

Si se vident boni ꝛ mali. e

Queri etiam solet

vtr vicissim se videāt illi q̄ sunt in inferno et illi q̄ sunt in gloria? Sicut sancti tradūt et boni malos. et mali bonos videbūt vsq̄ ad iudiciū ¶ Post iudiciū vo boni videbūt malos. sed nō mali bonos. Vñ Greg. Infideles in imo positi añ diez iudicij fideles sup se in requie attendūt. quoꝝ gaudia p? cōtemplari nō possunt. Greg. super lucam.

De chaos inter bonos et malos. f

Sed cuz sancti malos in tormentis videant. nōne aliq̄ cōpassione erga eos mouent̄. Nōne eos ō tormētis liberari cupiūt? Recole illud euangelicū q̄ō abraā diuiti rñdit. Inter nos ꝛ vos chaos magnū firmatuz est. vt hi q̄ volunt hinc trāsire ad vos nō pñt. neq̄ inde huc trāsmeare. Quid ē illud chaos int̄ bonos et malos. nisi hinc iusticia. inde iniq̄tas q̄ nullatenus sociari valēt. Adeo em̄ sancti dei iusticie addicti sunt vt nulla cōpassiōe ad reprobos transire valeant. nulla p eis inter sanctos fiat incessio. Quō ḡ inde volunt aliq̄ trāsire ad illos sed nō pñt. qz si ōi iusticia admitteret. nō fieret eis molesta liberatio eoꝝ. Vel ita dicunt̄ velle ꝛ nō posse. nō qz velint et nō possint. sed qz ꝛ si vel-

Greg. super Lucam. lent nō possent eos iuuare Bē ita Greg. ait Sicut reprobi a penis ad gloriā sancto rū transire volunt ꝛ nō possunt. ita ꝛ iusti per misericordiā mente ire volunt ad post tos in tormentis vt eos liberēt sed nō pos sunt. qz iustoꝝ anime et si in nature sue bo nitate misericordiā habent. iam tunc auto ris sui iusticie ꝯiuncte tanta rectitudine cō stringūt. vt nulla ad reprobos compassio ne moueantur.

Qō visa impiorū pena nō minuit beatoꝝ gloriam. g

Postremo querit an pena reproborū visa decoloret gloriaꝫ beatorū: an eorū beatitudini ꝓficiat: Be
Greg. super Lucam. hoc ita Gregˢ. ait. Apud animū iustorum non obfuscat beatitudinē aspecta pena re proboꝝ. qz iā vbi cōpassio miserie nō erit. minuere beatoꝝ leticiā nō valebit. Et licꝫ iustis sua gaudia sufficiant. ad maioremꝫ tñ gloriā videt penas maloꝝ quas p gratiaꝫ euaserūt. qz q̄ dei claritatē videt. nil i crea tura agit qō videre nō possint. Nō est au tem mirādū si sancti iā immortales repro bos videant mentis intelligētia. cū ꝓpbe mortales adhuc videre hec oia meruerūt
Hieron. sup Esaiam. ꝓ. Cap. 66 Egredient q̄ electi nō loco sed intelligētia vel visione manifesta ad videdū impiorū cruciatus. quos videtes nō dolore afficiē tur. sed leticia satiabunt agentes grās de sua liberatione visa impioꝝ ineffabili cala mitate. Vñ Esaias impioꝝ tormenta de scribens et ex eoꝝ visione leticiā bonorū exprimens ait. Egredient electi. s. ꝛ vide bunt cadauera virorū q̄ ꝓuaricati sunt in me. vermis eoꝝ nō morietꝫ. et ignis nō ex tinguetꝫ. et erūt vsq̄ ad sacietatem visiōis omni carni. i. electis. Letabit ēm iustˢ cū viderit vindictam.

Hec de pedibˢ sedentis sup soliū excel sum quos seraphin duabˢ alis velabant. scriptoꝛi ꝛ si nō quditoꝛi cōmemoraſſe suf ficiat. q̄ a facie eoꝛsus sedēt. p media ad pedes vsq̄ via duce peruenit.

Jsta est distictio. l. et vltima huiˢ q̄rti hbz.

In qua mgr̄ postq̄ determinauit ō gloria beatoꝝ. Hic ꝓsr declarat de pena maloꝝ. Et circa hoc in hac vltima distī. tria facit. Primo cū inquirit an damnati habeāt facultatē peccādi Scdo an sciāt ea que agunt in hoc mūdo. Tertio an sancti in celo videāt danatoꝝ penā in inferno. Primū facit a prīn cipio distin. vsq̄ ibi. Preterea queri solet. Scdoz ab inde vsq̄ ibi. Postremo querit. Tertiū vsq̄ ad finē distin. Et tm̄ in generali. Jn speciali ṁia magr̄i stat in tribus ꝓpositionibˢ quarū ꝑma est hec. Malavo luntas damnatoꝝ. put existit extra merendi statum est pena et nō culpa nec peccatū. Hanc magister in sinuans querit ꝑmo vtrū verū sit qō dicit Augˢ. q̄ in malis et damnatis nō est facultas peccandi. cū tñ ꝑtinue habeant malā voluntatem. Et respōdet ꝑm quosdā q̄ illa mala volūtas non est pctm̄ sed pena. ꝑm alios vero est culpa sed per eam nihil demeren tur. qz nō sunt in statu demerendi. Magister autem primā opinionē approbat. s. q̄ talis voluntas sit pe na. qz sicut cedit bonis ad gloriā qō nō pñt hre ma lam volūtatē ita malis in penā q̄ nō pñt habere bo nam voluntatē. Postea querit cur mali dicunt eē in tenebris exteriorib9 Et rñdet q̄ hoc ꝛō ꝺr. qz penit erunt a visione exclusi. tū ꝓpter maliciā voluntatis tū ꝓpter obliuionē quā in eis causabit grauitas toꝛ mentoꝝ. Ante iudiciū tamen nō tā ꝓfundas penas patient sicut post iudiciū. Secunda ꝓpositio ē hec. Dānati qui in inferno tormēta patiunt nō recogno scunt ea que in mūdo agunt. Hanc magister ponēs querit. Utrū damnati cognoscunt ea que in mundo agunt. Et respōdet q̄ nō. habent tñ cura aliqua de suis notis qū nō vident eos secū in tormentis nec in gloria cū beatis. Ubi etiā subdit q̄ anime a corporibus sepate in locis eoꝛporalibus pñt detineri ad pe nā. et ponit exemplū de diuite damnato. Qualit̄ au tem sint intelligenda de diuite ꝛ lazaro dicit esse du bium et incertū. Tertia ꝓpositō est hec. Ante extre mū iudiciū beati in celo absq̄ cōpassione vident dā natos et coꝛ tormenta in inferno Hanc magister in sinuans querit. An illi qui sunt in inferno et q̄ sunt in gloria se vicissim et mutuo videāt. Et rñdet q̄ añ iudiciū boni malos et mali bonos vident. post iudici um vero tñ boni malos videbunt et nō econuer so. Postea querit quō pñt vbiere dānatos absq̄ cō passione. Et rñdet q̄ hoc ideo est. qz voluntas eoꝝ pfecta est et conformis diuine voluntati et iusticie. Postea querit vtrum ex hoc q̄ sancti vident penas damnatoꝝ eoꝝ gloria minuat vel gaudiū augeat. Et rñdet q̄ ex hoc eoꝝ gloria et gaudiū augebitur. qō pluribˢ autoritatib9 ꝓbat. Ultimo magister epˢ logat finē opi imponens et tangit Esaie visionē. vj. ca. qui dicit. Vidi dominū sedentē sup solū excelsū ꝛ et eleuatū ꝛ plena erat omnis terra. i. domˢ a maie state eius ꝛ ea que sub ipo erāt replebant tēplū. sera phin stabāt sup illud. sex ale vni ꝛ sex ale alteri. duā bus velabant faciē ciˢ ꝛ duabˢ velabāt pedes eiˢ et duabˢ volabāt ꝛ clamabāt alter ad alterꝫ ꝛ dicebāt. Sanctus sanctus sanctus dñs deus exercituū. ple na ē omnis terra gloria eius Que quidē visio a dyonisio sic exponit. ꝙ sedentē i solio dicit resignari ip sum deū. ꝙ solū excelsum ipam eminētiā dine natu re. ꝙ domū supioꝛē significant excelsiores nature ꝺō magis ꝓpinq̄ q̄ eiˢ maiestatē plenˢ repsentāt. ꝙ tem plū ꝺo inferiores creature. s. coꝛpales q̄ inferiori mō diuinā pticipāt bonitatē. Huiˢ aūt sedētis sup thro nū facies ipam diuinā essentiā significat. ꝛ ea q̄ i eiˢ eternitate fuerūt añ ꝓstitutionem mūdi. Per pedes ꝺo significāt ca q̄ post finē mūdi erūt in glia btōrū ꝛ i penis dānatorū. ꝙ media ꝺo ea q̄ cursu medij tpis agunt. Seraphin aūt faciez sedētis supra thronū ꝛ pedes eiˢ velare dicūt. qz misteriū eterne diuitatis ꝛ future btūdinis ꝛ miserie ad plenū nō reuelant. sz duabˢ alis velabāt qz ꝺ his q̄ medio tpe agunt nos q̄tū opˢ est misterio angeloꝝ instruimur. inꝫ quos se raphin ꝑmatū tenēt. Eoꝝq̄ volatˢ ꝙ pcessū reuela tiōis eoꝝ in nos demonstrāt. Sic igit̄ mgr̄ breuit̄ ꝛ subtilit̄ epilogat spāl̄r q̄tū ad vltimā ptē hˢ q̄rti lib. dicēs sibi sufficere ꝑmemoraſſe ꝑdicta ꝺ pedibˢ sedē tis manēt̄ i maiestate tri. sup solū excelsū. i. ꝺ his q̄

fiunt in tempore iudicij quos pedes seraphin duabus alis velabant et eoꝝ ministerio non sunt ad plenum reuelata. Secundo epilogat generaliter ꝙtuz ad totius libri processum dicens quia ipse exorsus ē incipiens a facie sedentis super solium excelsum .id est ab ipsa deitate trinitatis de qua in ꝑmo lib. egit procedit per media que de duratione mundi agunt que sunt creature et peccata de quibus egit in secundo Reparatio et virtutes ō quibus egit in tertio li. Et ecclesiastica sacra de q̄bus egit in ꝑma pte huiꝰ quarti libri. duce xp̄o qui ē via puenīdi vsq; ad pedes. i. vsq; ad ea que in fine mundi t etiā que pᵒ mū dum agunt. sicut resurrectio corpoꝝ. punitio dānatoꝝ et gloria bonoꝝ q̄ in delectatione et cognitiōe dei cōsistit. vt sic a deo incipiēs eius doctrina terminetur in deo q̄ est causa a qua omnia et finis ad quē omnia ordinantur. Cui honor et gloria decus et imperium in secula seculoꝝ. Amen.

Liber Sententiarum magistri ꝑetri Lombardi: cum conclusionibus magistri Henrici Gorichem: sacrarum litterarum interpretis eximij. Ac subtilissimis sancti Thome problematibus. ad studentium exercitationez. facilioremq; in eiusipsius scriptis materiarum inuentionem. cuiuis librorum seriatim annotatis. Additis insup quibusdam articulis in certis facultatibus erroneis t in fide catholica suspectis. ꝑarisius doctrinaliter et autoritatiue a catholicis tractatoribus condemnatis. explicit. Impensis atq; singulari opera Nicolai Keslers ciuis Basileen. ad honorem sancte et indiuidue trinitatis ac fidei catholice augmentum et tuitiōem q̄diligentissime impressus. Anno incarnationis domini post millesimum quaterq; centesimum octogesimooctauo. Decimo vero kaleñ. mensis Octobris.

Hain 10195

Sequunt̃ tituli questionũ sancti Thome sup̄ quartũ libriũ sniaꝝ.

DI. I

Utrũ diffinitio qua diffinit̃ sacramẽtũ est sacre rei signũ sit ꝯueniẽs ꝟm oẽs partes suas.
Utrũ bene diffiniat̃ signũ ꝑ hoc qđ dicit̃. ꝙ est res preter speciem.
Utrũ diffinitio qua diffinit̃ sacr̃m ꝙ est visibil̃ gratie inuisibilis forma ꝛc̃. sit conueniens ꝟm omnes ꝑtes suas.
Utrũ diffinitio q̃ diffinit̃ sacr̃m ab aug. sacr̃m ẽ in quo sb̃ tegumento ꝛc̃. sit cõueniens ꝟm omnes partes suas.
Utrũ diffinitio hu. de sancto vict. qua diffinit̃ sacr̃m est corpale vel materiale elementuz ꝛc̃. ꝟm om̃s ꝑtes suas sit cõueniens.
Utrũ humanũ genus indigeat sacr̃is p⁹ lapsũ.
Utrũ indiguisset sacramentis ante lapsum.
Utrũ i statu legis nature sacr̃a fuerũt nc̃cia hoi
Utrũ supra sacramẽta legis nature alia debuerunt addi ꝑ legem scriptam.
Utrũ in nouo testõ sacramẽta aliqua debuerũt remanere.
Utrũ sacr̃a ꝯsistant in verbis et rebus.
Utrũ sacr̃a noue legis sint causa gratie.
Utrũ in sacramentis sit aliqua virt⁹ spiritualis ad gratiam inducendã.
Utrũ ilia virtus sit sacr̃is a passione xp̃i.
Utrũ sacramenta noue legis ꝯtineant gr̃am
Utrũ gratia que est in sacr̃is differat a gratia q̃ est in virtutibus et donis.
Utrũ sacr̃a veteris legis gratiam conferebant.
Utrũ eoꝝ vsus erat meritorius.
Utrũ purgabant ab immũdicijs carnis.
Utꝝ necessarium fuerit circũcisionẽ dari.
Utrũ circũcisio debuerit dari añ legẽ scriptam
U. đbuerit differri circũcisio vsq̃ ad tp̃s abrae.
Utrũ oib⁹ ꝑp̃lis circũcisio dari debuerit.
Utrũ hoc remediũ mulieribus dari debuerit.
Utrũ xp̃o circũcisio cõpeteret.
Utrũ octauus dies requireret̃ ad circũcisionez
Utrũ determinatio membri fuerit de necessitate circumcisionis.
U. cũltell⁹ lapide⁹ fuerit đ nc̃citate circũcisiõis
Utrũ circũcisio caracterem imp̃meret in anima
Utrũ circũcisio a peccato purgaret.
Utrũ circũcisio gratiã cõferret.
Utrũ circũcisio cessare debuerit.
Utrũ alia legalia cessare debuerint.
Utrũ tempe gratie sine peccato legalia potuerint obseruari.
Utrũ teneamur aliqua legalia nũc obseruare.
Utrũ añ circũcisionẽ sola fides sufficeret paruulis ad deletionem originalis.
U. sola fides sufficẽt absq̃ alio exteriori signo.
Utrũ in adultis requireret̃ aliqđ sacrificium.

DI. II.

Utrum omnia sacramenta sint instituta in remedium contra aliquem defectũ.
Utrũ matrimoniũ institutũ sit tm̃ in remediũ.
Utrũ sacr̃a sint in remediũ ꝯ penã vel culpã tm̃
Utrũ aliqđ sacr̃m ordinetur ꝯ culpã venialem.
Utrũ debeant esse plura vel pauciora q̃ septez sacramenta.
Utrũ ordinatio sacramentoꝝ scđm magistrum sit competens.
Utrum in noua lege aliqua noua sacramẽta debuerint institui.
Utruz statim post pctm̃ noue legis sacr̃a erant instituenda.
Utrũ sacr̃a statim xp̃o nato fuerint instituta.
Utrũ omnia sacr̃a a xp̃o fuerint instituta.
Utrũ baptism⁹ iohis fuerit sacr̃m vl̃ sacr̃ale tm̃
Sub q̃ forma baptizauerit. ꝛ de ip̃a forma.
Utrũ baptism⁹ iohis fuerit a deo institutus
Utrũ baptismus iohãnis debuerit statim cessare christo baptizato.
Utrũ baptismus iohis ꝯtulerit gratiã.
Utꝝ ꝯueniẽs fuerit xp̃m baptizari bap̃o iohis
Utꝝ aliq̃ alij fuerint baptizati baptismo iohis
Utrũ pueri baptismo iohis debuerit baptizari
Utrum baptizati baptismo iohis debuerint baptismo xp̃i baptizari.

DI. III

Utrũ ꝯueniens sit diffinitio baptismi qua diffinitur i lr̃a. Baptismus est ablutio exterior facta ꝛc̃. ꝛ de ꝑtibus diffinitionis.
Utrũ diffinitio hug. de sanc. vic. sit cõueniẽs. q̃ est. Baptismus est aqua diluẽdis crimib⁹ ꝛc̃.
Utrũ dyo. diffiniat bap̃m cõuenienter dicens. Bap̃us ẽ p̃ncipiũ sacratissimoꝝ mãdatoꝝ ꝛc̃.
Utrũ damascenus ꝯuenient̃ diffiniat dicens. Baptismus est ꝑ quẽ p̃micias vite ꝛc̃.
Utrũ hec sit itegra forma baptismi. ego baptizo te in noĩe patris et filij ꝛ spiritussancti.
Utrum liceat formam baptismi minui sine preiudicio baptismi.
Utrũ possit aliquid addi vel minui ad formã.
Utrum possit fieri interpositio vel transpositio verborũ in forma baptismi.
Utrũ baptismus debeat fieri in aqua.
Utrũ debuerit fieri in aqua simplici vl̃ ꝯposita
Utrũ possit fieri in qualibz aqua simplici.
Utrũ immersio sit de necessitate sacr̃i baptismi
Utrum debeat ibi esse tm̃ vna immersio.
An trina immersio sit đ necessitate bap̃mi.
Utrum necessariũ fuerit institui baptismũ post circumcisionẽ.
Utrũ baptism⁹ fuerit añ passionẽ dñi institut⁹
Utrũ baptismus statim in sua institutiõe fuerit obligatorius. ꝙ tunc deberẽt homines baptizari. vel quando.

DI. IIII

Utrũ aliquis caracter possit esse in anima.

Q 2

Utꝛ diffinitio dyo. de caractere. ſ. q̃ caracter ẽ ſignũ ſanctũ cõmunionis. fidei ſit cõueniens
Utrum quedã diffinitio magiſtralis que taꝫ eſt caracter eſt diſtinctio ꝛc. ſit cõueniẽter aſſigta
Utrum caracter ſit in eſſentia anime ſicut i ſub (iecto.
tia vel in pluribus.
Utꝛ ſit in affectiua vel cognitiua potentia.
Utꝛ caracter indelibiliꝫ inſit potentie cui ineſt
Utrũ xp̃s habuit caracterem.
Utrũ ſolis ſacramentis noue legis caracter imꝓimaꝫ. vel etiã in ſacrĩs veteris legis.
Utrũ p oia ſacra noue legis impꝛimaꝫ.
Utrũ in baptiſmo impm̃aꝫ caracter.
Utrũ caracter ſit a ſolo filio ſicut a cã efficiente.
Utꝛ baptiſmus tollat actualẽ culpã.
Utrũ tollat oẽm penã tpalem.
Utrũ omnem penã originalis peccati.
Utrum per baptiſmum conferãtur pueris gratie et virtutes.
Utrũ p baptiſmũ in adultis virtutes augeanꝫ
Utrũ effectus baptiſmi ſit illuminatio.
Utrũ fecundatio ſit effectus baptiſmi.
Utrũ incoꝛpari xp̃o ſit effectus baptiſmi.
Utrũ aptio ianue ſit effectus baptiſmi.
Utrũ baptiſmus equalẽ effectũ habeat in oib⁹ q̃tũ ad remotionẽ male culpe et q̃tum ad mitigationẽ fomitis.
Utrũ equalis gr̃a in baptiſmo oibus cõferaꝫ
Utrũ omnib⁹ pueris in baptiſmo equalis gratia conferaꝫ.
Utrũ pueri ſacr̃m baptiſmi poſſint accipere.
Utrum melius ſit baptiſmuz differri. q̃ ſtati in puericia dari.
Utrum adultis vſu rationis carentibus baptiſmus dari poſſit.
Utrũ aliqua indiſpõ voluntatis humane poſ/ ſit effectũ baptiſmi impedire.
Utrũ aliq̃ indiſpõ volũtatis debeat dici fictio.
Utrum recedente fictione baptiſmus effectũ ſuum conſequatur.
Utrũ pꝛeter baptiſmũ fluminis debeat eſſe aliud baptiſma.
Utrũ baptiſm⁹ pnie ſufficiat ad ſalutẽ.
Utrũ baptiſm⁹ ſanguinis ſupleat vicem baptiſmi aque in omnibus.
Utrũ baptiſmus aque ſit potioꝛ vel nobilioꝛ q̃ baptiſmus ſanguinis.

DI. V

Utꝛ xp̃s ꝑm q̃ hõ habuit ptãtẽ dimittẽdi pctã
Utrũ chriſtus contulerit miniſtris poteſtatem coopandi ad emũdationẽ interioꝛem.
Utrũ miniſtris ꝓferri potuerit ptãs coopatõis
Utrũ miniſtris potuit conferri ptãs excellẽtie.
Utrum potentia creandi potuerit alicui creature communicari.
Utrũ aliq̃s poſſit baptizari niſi habeat ordinẽ.
Utrũ baptizare ſit ꝓpꝛiũ ordinis dyaconi.
Utrum nõ baptizati poſſint baptizare.
Utrũ mali ſacr̃m baptiſmũ poſſint conferre.
Utrũ p malos ꝓferaꝫ res ſacramenti.
Utrũ baptiſmus per meliozem datus meliozez effectum habeat.
Utruz malus miniſter peccet moꝛtaliter baptizans vel aliqd̃ ſacr̃m ꝓferens.
Utꝛ ſacr̃m a malo miniſtro recipiens peccet.
Utrum demon in figura hominis aparens poſſit baptizare.
Utrũ bonus angelus in figura hominis apparens poſſit baptizare. et ab eo baptizati debeant rebaptizari.

DI. VI

Utrũ natiuitas ex vtero ſit expectãda ad bapti
Utrũ in materno vtero quis poſſit (zandũ.
ſanctificari p gr̃e gratũ facientis donũ.
An ſanctificati in vtero debeant baptizari.
Utrũ intẽtio baptizãtis ſit de neceſſitate bap̃i.
Utrũ intentio recta req̃raꝫ ad baptiſmũ.
Utrũ intentio vl̃ voluntas req̃raꝫ in baptiſmo
Utruz in baptizato requiraꝫ fides ad hoc q̃ ſacramentum recipiat.
Utrum fides requiraꝫ in baptizante ad hoc q̃ ſacramentum ꝓferat.
An recipientes baptiſmuz ab hereticis ꝓſequãtur rem ſacramenti.
Utrũ baptiſmus poſſit iterari.
Utrũ ꝓueniens fuerit certũ temp⁹ aſſignari ad offerendũ baptiſmũ. ſ. ſabbatũ paſce et penth̃.
Utrũ ſacramentalia baptiſmi bñ ponãtur.
Utrũ catheciſmus baptiſmũ p̃cedere debeat.
Utrũ cathezizare ſit officiũ ſacerdotis.
Utrũ pueri debeãt cathezizari.
Utrũ exoꝛciſmus in eodem debet pꝛecedere baptiſmum.
An exoꝛciſmus aliquem effectum habeat in aia
Utrũ exoꝛcizare ſit officium eoꝝ q̃ ſunt i ſacris ordinibus conſtituti.

DI. VII

Utrũ confirmatio ſit ſacr̃m.
Utrũ ſit ſacramentũ neceſſitatis.
Utrũ ſit nobilius ſacr̃m q̃ baptiſmus.
Utrũ cõfirmationis ſacr̃m materiã habeat.
Utrũ criſma ſit materia cõpetens.
Utrũ exigatur materia pꝛius ſanctificata.
Utrum ſacramentũ confirmationis habeat formã aliquã.
Utrum illa forma ſit conueniens ꝑm oñs partes ſuas.
Utrũ illa forma habeat aliquã efficatiaz in hoc ſacramento.
Utrũ in confirmatione impm̃aꝫ caracter.
Utrũ idem ſit p eſſentias caracter baptiſmi ꝛcõ firmationis. (tiſmalem.
Utrũ caracter confirmationis pꝛeſupponat ba

Utrū in confirmatiõe conferatur gratia gratū faciens.
Utr eadē sit gra ꝯfirmationis et baptismi.
Utr gra ꝯfirmationis pficiat baptismalē.
Utrū quilibz nō ordinatus possit conferre confirmationē.
Utr sacerdos simplex nō eps possit cōfirmare.
Utrū sacerdos simplex possit ex cōmissione domini pape cōfirmare.
Utr xps debuerit sacrm ꝯfirmationis accipe.
Utrū hoc sacrm sit pueris ꝯferendū.
Utrū debeat dari oibus adultis.
Utr exigit q̄ aliqs teneat aliquē in ꝯfirmatiõe
Utr linicto crismatis debeat fieri tm in fronte.
Utr cõfirmatio possit iterari.

DI. VIII

Utrū eucharistia sit sacrm.
Utrū sit vnū sacrm vel plura.
Utrū hoc sacrm ꝯuenientibus noibus noiet scz eucharistia. viaticū. sacrificiū ꝛc.
Utrum hoc sacramentū aliquib⁹ figuris debuerit figurari.
Utrum ꝯuenienter magister figuras huiusmodi assignauerit.
Utr hoc sacrm exp̄ssius fuerit figuratū in lege moysi q̄ in lege nature.
Utrū necesse fuerit hoc sacrm institui.
Utrū añ xpi aduentū debuerit institui.
Utrū post passionē debuerit institui.
Utr hoc sacrm a nō ieunis licite possit sumi.
Utrū quelibet cibi sumptio impediat eucharistie sumptionē.
Utrum homo post sumptionē corporis xpi statim debeat comedere.
Utrū forma ꝯsecratiõis panis sit hec. hoc ē corpus meum.
Utr tm̄ in his verbis. hoc est corpus meū. consistat forma ꝯsecrationis.
Utr accipite et manducate sit de forma.
Utrū illa sit ꝯueniens forma.
Utrū singule ptes forme cõuenienter ponant.
Utrum verba que circa formam dicunt conuenienter ponant.
Utrū licuit apponi: et eleuatis oculis in celum.
Utr forma ꝯsecrationis sanguinis ꝯsistat i his ꝝbis tm̄. hic est calix sanguinis mei ꝛc.
Utrū in ista forma verba ꝯuenient ponant.
Utrū verba que sequūtur. s. noui et eterni testamenti ꝯuenient ponant.
Utr ꝝbis p̄dictis forme insit aliqua virtus creata ad trāsubstātiationē faciendam.
Utrū forme expectent se in operando.
Utrū deficiente sacerdote post ꝯsecrationē corporis possit ali⁹ pcedere ad ꝯsecratiõz sanguis
Utrū sacerdos dicens verba ꝯsecratiõis sine p̄cedentibus vel sequentibus ꝯsecret.

DI. IX.

Utrū corpus christi sumi debeat q̄ modū manducationis.
Utrū manducatio corp̄is xp̄i sit de necessitate salutis.
Utr magister sufficienter diuidat modos manducationis in spiritualem et sacramentalem.
Utrū pctōr manducet corpus xp̄i sacramētalr.
Utrū infideles sacramentalr manducent
Utrū creatura irrationalis aliqualr sumat corpus christi.
Utrū aliquis non manducans sacramentaliter possit manducare spiritualiter.
Utr angelus possit corpus xp̄i manducare aliquo modo spiritualr.
Utrū peccet qs cū ꝯscientia peccati mortal corpus xp̄i manducans.
Utr ille qui nō habet ꝯsciam mortalis peccati. ꝛtm̄ hz mortale. peccet mortalr cōmunicādo.
Utrū plus peccet indigne sumens corpus xp̄i. q̄ qdcunq̄ aliud pctm̄ ꝯmittens.
An plus peccet indigne sumens q̄ in lutū p̄jci
Utr plus peccet pctōr fidelis sumens (ens. corpus xp̄i. q̄ infidelis.
Utrū subiacens alicui peccato carnis magl peccet ad hoc sacrm accedens. q̄ subiacens peccato spirituali.
Utr pctōr peccet videndo corpus xp̄i.
Utrum nocturna pollutio que ineſt somnis sit peccatum.
Utrum nocturna pollutio impediat a sumptione corpis christi.
Utrum immundicia pure corpalis impediat a communione.
Utrū sacerdos possit dare corp⁹ xp̄i ei quez scit in peccato mortali esse.
Utr dari debeat suspectis de crimine.
Utr amentibus possit dari corpus xp̄i.
An vexatis ab immūdis spiritib⁹ possit dari.
Utrū pueris sit dandū corpus xp̄i.

DI. X

Utrū in sacramento altaris contineatur verum corpus christi.
Utrū christus contineat sub sacramento q̄tuz ad animam.
Utr sub specie panis christus ꝯtineat q̄tū ad carnem animatam.
Utrū corpus christi sit sub speciebus ꝑm ꝓpriam quantitatem.
Utrū ꝯtineat ibi ꝑm totā suā q̄titatē.
Utrū corpus xp̄i ꝯtineat sub sacramento circūscriptiue.
Utrū cõtineat sub speciebus illis diffinitiue.
Utrū corp⁹ xp̄i possit eē totū sub q̄libz pte spēi
Utrū corp⁹ xp̄i moueat ad motum hostie.
Utrum oculus glorificatus possit videre corp⁹ christi verum sub speciebus existens.
Utrum quādo apparet in specie pueri vl carnis

in altari videaꝫ in ꝓpria specie.
Utꝛ in tali casu qñ sic apparet debeat sumi.
Utꝛ angelus possit videre corp⁹ xp̃i sub sacro.
Utꝛ possit cõprehendi intellectu viatoris.

DI. XI

U.sba panis remaneat p⁹ ꝙsecratiõez in sacro.
Utꝛ debeant species panis remanere.
U.forma substãtialis panis debeat remanere.
Utꝛ panis cõuersione facta anihileꝫ.
Utꝛ panis possit ꝙuerti in corpus xp̃i.
Utrũ ꝙuersio illa sit successiua.
Utꝛ illa ꝙuersio sit miraculosior oi alia mutatiõe
Utꝛ ꝙuersio facta possit exp̃mi p verbũ substã
tiuum alteri⁹ tpis q̃ pñtis.
Utrũ hec sit vera.panis sit corpus xp̃i.
Utrũ hec sit falsa.corpus xp̃i de pane fit.
Utrũ ħ sit vera.panis põt esse corpus xp̃i.
Utrũ debeat esse duplex materia hui⁹ sacram̃ti
Utrũ panis et vinũ sint ꝙueniens materia hui⁹
Utꝛ panis et vinũ sint ꝙueniens ma- (sacri.
teria hui⁹ sacri sub determinata q̃titate.
Utrũ necessariũ sit q̃ sit panis triticeus.
Utrũ de pane ꝙfecto de tritico ꝛ alijs specieb⁹
frumenti possit hoc sacramentũ ꝙfici.
Utrũ debeamus ꝙficere in fermento vel azimo
Utrũ de vino vitis debeat sanguis ꝙsecrari.
Utrũ possit cõfici de aceto.
Utrũ de aggresta possit consecrari.
Utꝛ aqua vino sit admiscenda in hoc sacro.
Utrũ absq; aqua possit sanguis consecrari.
Utrũ i ħ sacramẽto aq̃ artificial' debeat apponi.
Utrũ aqua i magna q̃titate debeat apponi.
Utrũ ip̃e xp̃s in cena corp⁹ suũ manducauerit.
Utrũ xp̃s corpus suũ iude dederit.
Utrũ sub bucella ei dederit.
U.xp̃s i cena corp⁹ suũ impassibile dederit.
U.si corp⁹ xp̃i fuisset ꝟuatũ i pixide ibi moreꝫ.
Utrũ deus potuisset facere q̃ aia tunc fuissꝫ ibi
vnita in hoc sacramento.

DI. XII

Utrũ deus possit facere accidẽtia esse sine sbo.
U.cõgruat huic sacro q̃ accidẽtia sint sine sbo.
Utrũ vere sint ibi sine substãtia. (extrinsecũ
U.accẽntia q̃ remanẽt ibi possint imutare aliq̃d
U.possint aliq̃d extrinsecũ imutare substãtialiꝫ.
Utrũ illa accidentia possint corrumpi.
Utrũ ex eis possit aliq̃d generari.
Utrũ possint nutrire.
Utrũ aliq̃s liquor possit illis specieb⁹ pmisceri
Utrũ verũ corpus xp̃i frangaꝫ in sacro.
Utrũ species frangantur.
Utrũ ꝙueniẽter assignenꝫ in littera significatõ-
nes ptium fractõis et q̃d vnaq̃q; ps significet
Utrũ p vsum hui⁹ sacri augeanꝫ ꝟtutes.
Utrũ ħ sacr̃m ꝓsit btis ad augmẽtũ glorie.
U.effect⁹ h⁹ sacri possit ipediri nisi p pctm̃ mor
U.ꝟtute h⁹ sacri venialia dimittãꝫ. -tale.

Utrũ ꝟtute ei⁹ dimittãꝫ mortalia.
Utrũ remittat penã mortalis peccati.
Utrũ hõ debeat frequentare hoc sacramentuz
Utrũ qualibet die possit recipi.
An tm̃ semel in anno vel ter ad minus.
An hõ possit pluries vna die communicare.
Utrũ liceat omnino a cõmunione abstinere.
Utrũ ille q̃ ꝙsecrat possit oino a cõione cessare.
An laudabili⁹ sit abstinẽ q̃ acccedere ad ħ sac-

DI. XIII -mentũ.

Utrũ laicus possit ꝙsecrare.
Utrũ alius q̃ eps possit consecrare.
U.hẽtici ꝛ scismatici ꝛ excõicati possint ꝙsecre
Utrũ degradatus possit consecrare.
An missa boni sacerdotis sit eq̃ bona sicut mali.
Utrũ liceat sacerdoti oino a ꝙsecratiõe cessare.
U.possint plures sacerdotes eãdẽ hostiã ꝙsecre.
Utrũ missa dz quotidie in ecclesia celebrari.
Utrũ hora vesptina debeat missa celebrari.
An post mediã noctẽ celebranda sit missa.
Itẽ an hora sexta debeat missa celebrari.
Utrũ opteat in loco sacro celebrari.
An oporteat esse altare de lapide tm̃.
An in pallis sericeis tm̃ oporteat celebrari.
Utrũ in calice de petra possit celebrari.
Utrũ aliquo p̃missorũ omisso fiat ꝙsecratio.
Utrũ laicus possit dispẽsare corpus xp̃i.
U.aliq̃s licite possit accipe sacr̃m a fornicario.
Utrũ heresis dicat puersitatẽ fidei.
Utrũ heresis sit maximũ pctm̃.
Utrũ heretici sint sustinendi.

DI. XIIII

Utrũ pnia sit sacramentũ noue legis.
Utrũ penitentia sit virtus.
Utrũ sit virtus generalis.
Utrũ sit virtus theologica.
Utrũ reducatur ad iusticiam.
U.diffinitio g̃g̃.et ambro.sit cõpetens de pnia.
Utrũ virtus pnie timore ꝙcipiaꝫ.
Utrũ pnia sit p̃ma virtutũ.
Utrũ pnia sit fundamentũ aliarum virtutum.
Utrũ pnia sit scda tabula post naufragium.
Utrũ pnia sit in qualibet vi.
Utrũ p̃ma possit esse in innocentibus.
Utrum scti q̃ sunt in gl'ia habeant pniam.
U.angel⁹ bon⁹ siue mal⁹ sit susceptibilis pnie.
Utrũ ꝺ rõne pnie sit q̃ in finẽ vite ꝓtinuetur.
Utrum necesse sit dolorẽ pnie p gaudium inter
rumpi.et an dolor sit causa gaudij.
Utrum pnia iterari possit.
Utrũ aliq̃ pnia publicari dẽat vl solennizari
Utrũ solennis pnia iterari possit.
Utrum mulierib⁹ sit publica pnia imponenda.
Utrum p pniam tollanꝫ semp peccata.
Utrum pnia reatum totaliter tollat.
Utrum p pniam reliq̃e actualis pnie tollantur
Utrum virtutes p pniam restituantur.

Utr̃ p pniam etiã opa bona ꝓius in statu mortalis pcti facta ad vitã reputenť.
U.p pctm̃ sequẽs opa i caritate fctã mortificẽť
U.opa mortificata p pctm̃ p pniam viuificenť.
Utrũ p̃dicti effectus sint pnie inc̃ztũ est virtus
U.sine pnia remissio pctoz̃ ꝙseq̃ possit etiã p̃di
DI. XV (ctos effect⁹.
Utr̃ satisfactio sit virt⁹ vel ꝛtutis actus.
Utr̃ sit actus iusticie.
Utr̃ diffinitio aug.de satisfactione que est in litera sufficienter ponať. (ꝙmisse.
Utrũ hõ possit deo satisfacere ꝑ debito offense
U.hõ possit ꝺ vno pctõ sine alio satisfacere.
U.existens in mortali de pctis q̃ sibi p̃us q̃ peccaret p ꝙtritioz̃ dimissa fuerãt possit satisfacẽ.
U.hõ post q̃ charitatẽ hr̃e incipit p̃fecta satisfactio in mortali facta sibi valere incipiat.
Utr̃ bona extra charitatẽ facta sint meritoria alicui⁹ boni saltẽ tpalis.
Utr̃ opa extra charitatẽ factã valeant ad infernalis pene diminutionẽ.
Utr̃ opteat satisfactionẽ fieri p opa penalia.
U.flagella q̃b⁹ a deo punimur sint satisfactoria
U.ꝙuenienť enumerenť opa satisfactoria i lr̃a.
Utr̃ restitutio sit ps satisfactionis.
Utr̃ ablatũ sit sp restituendum.
Utrũ sol⁹ ille q̃ dãnũ itulit teneať ad restitutoz̃
Utr̃ q̃ ei dãnũ pass⁹ est sp sit restitutio faciẽda.
Utr̃ diffinitio q̃ elemosyna diffiniť ab Aug. sit ꝙueniens ſm omnes suas ptes
Utr̃ elemosyna sit ps satisfactionis et pnie.
Utr̃ elemosyna sit actus virtutis.
Utr̃ elemosyna cadat in p̃cepto vel sit cõsiliũ.
U.elemosyna decedẽtẽ i pctõ mortali a pena infemi liberet.
U.elemosyna sit min⁹ satisfactoria c̃z alia opa.
U. ꝟt⁹ elemosyne magꝭ ꝙsistat i dato exteriori
U.sufficienť elemosyne (c̃z in affectu intꝭioꝛi corꝑales enumerẽť p ꝟsũ illũ.ꝙsule castiga7c̃
Utr̃ elemosyne spũales p̃emineãt corꝑalibus
Utr̃ ꝺ necessitate sit dãda elemosyna.
Utr̃ de turpi lucro possit dari elemosyna.
U.ꝟxoꝛ ꝺ reb⁹ viri 7 eo iuito possit dare elemosyna.
U.filiusfamilias possit el̃yam dare.
Utrũ seruus vel ancilla possit elemosynam dare de rebus dominoz̃ suoz̃.
U.monachi possint elemosinã facẽ sine lnia abbat.
U.alic̃s sibiipi possit facẽ elemosynã. (
Utr̃ malis danda sit elemosyna
Utr̃ meliori magis sit subueniendũ.
Utr̃ ysiꝺ. ꝙuenienter diffiniat ieiuniũ.
Utr̃ ieiuniũ sit actus virtutis.
Utr̃ ieiuniũ sit actus tpantie vel iusticie.
Utr̃ ieiuniũ cadat sub p̃cepto.
Utr̃ ieiuniũ sit satisfactoriũ.
Utr̃ oẽs teneanť ad ieiuniũ ab eccl̃ia institutũ.
Utr̃ iusti teneanť ieiunare ex p̃cepto.
Utr̃ pueri teneanť ad ieiuniũ. (nationẽ.
U.puecti et sani excusenť a ieiunio ꝓpt̃ pegri=
U.debeãt eẽ tpa determinata ad ieiunandũ.
Utr̃ aliquo tpe sit ieiuniũ interdictum.
U.hoza nona sit ꝙpetẽs ad mãducãdũ tpe ieiũ
U.p⁹ vnã cõmestionẽ ieiuniũ soluať. =nioz̃.
Utr̃ esus carniũ soluat ieiuniũ.
Utr̃ anticipatio tpis soluat ieiuniũ.
Utr̃ oꝛo sit effectiue p̃tis actus.
Utr̃ oꝛo sit actus cadens in p̃cepto.
Utr̃ ozatio debebat esse vocalis vel mentalis.
Utr̃ debeat esse diuturna.
Utr̃ vnc̃z debeat alic̃s ab ozatione cessare.
Utr̃ attentio actualis sit ꝺ necessitate ozatiõis.
Utr̃ attentio ozationi ꝺnoceat.
Utr̃ ꝙuenienť spẽs ozationis distinguantur.
Utr̃ distinctio p̃tiũ oꝛonis ſm amb.sit ꝙpetẽs
Utr̃ ptes ab hug.ꝺ scõ vic. posite sint ꝙuenien
U.hõ dẽat alic̃q̃ determinate petẽ i oꝛone. =tes
Utr̃ in ozatione tpalia sint petenda.
Utr̃ hõ debeat p alieno bono ozare.
Utr̃ solus deus ozandus sit.
U.ozõ ad sctõs nõ i patria exñtes possit dirigi
Utr̃ ozatio fiat ad deũ rõne essentie vel psone.
Utr̃ diuine psone sit ozare.
Utr̃ sctis q̃ sunt in patria ꝙueniat ozare.
Utr̃ bꝛutoz̃ animaliũ sit ozare.
Utr̃ ozatio sit satisfactoria.
Utr̃ ozatio sit meritoria.
U.ꝙuenienť assignẽť ꝙditiões q̃ p̃stãt efficatiã
DI. XVI (ozatiõi.
Utr̃ pnia habeat p̃tes cũ sit simplex.
Utr̃ ꝙuenienť ei assignenť iste tres ptes.s. ꝙtritio ꝙfessio et satisfactio.
Utrũ sint ptes eius subiectiue.
Utrũ sint ptes pnie virtutis moralis.
Utrũ pnia añ baptismũ possit eẽ ps pnie. vt̃ ip
Utrũ pnia añ bap̃m sit ꝺ actu= =sam p̃cedere.
ali tm̃. vel etiã de originali.
Utrũ post baptismũ sit aliqua penitentia distiguenda venialiũ peccatoz̃.
Utrũ hõ teneať ad pniam venialiũ.
Utrũ ptes ille sint sufficiẽtes quibus diuidiť penitentia in venialiũ.mortaliũ et añ baptismũ.
Utrũ veniale possit dimitti volũtate remanẽte
Utrũ vnũ veniale possit di= =ad illud
mitti sine alio.
Utrũ veniale possit dimitti sine mortali.
Utrũ pctm̃ veniale possit dimitti sine gr̃a nouc
Utrũ gr̃a sine ꝙtritiõe possit pctm̃ =infusione
veniale remittere.
Utrũ hõ teneatur confiteri venialia.
Utrũ p aquã benedictã.benedictionẽ episcopalem 7 hmõi venialia dimittanť.
Utrũ circũ stantia possit eẽ ꝓpetas mortal⁹ act⁹
Utrum sufficienter enumerenť circũstãtie in illo versu.Quis quid vbi 7 cetera.

U.circũstãtie enumerate ab aug. i lra sufficienť
U.circũstãtie aggrauẽt pctm. (ponãť.
U.inť oẽs circũstãtias locꝰ ꝛ tps magl aggũẽt.
U.circũstãtia traha t i aliã speciẽ vel genꝰ pcti.
Utꝛ circũstãtia aggrauet in infinitũ.
Utꝛ ois circũstãtia sit ꝓfitenda.
Utrũ ypocrisis sit pctm.
Utrũ sit speciale pctm.
Utrũ sit semp mortale peccatũ.
Utrum ypocritis debeat poni speciale impedi
mentũ penitentie p alijs vicijs.
Utrũ ludi pniam exterius impediant.
Utrũ spectacula pniam impediant.
Utꝛ exercitia milicie vel negotationis impedi
ant penitentiam.

DI. XVII

Utrũ diffitiões q̃bꝰ diffiniť iustificatio ꝼm diũ
sos. s. ꝼm gl'.ro. viij. brñ. ꝛ ꝼm anꝰb. sint ꝙue=
Utꝛ iustificatio sit aliõ q̃ vocatio. (niẽtes.
Utrũ iustificatio sit renouatio mẽtis ꝛ sanatio.
Utrum reducať ad attributũ misericordie.
U.p̃paratio q̃ aliq̃s facit qõ in se est p̃exigatur
Utꝛ aliq̃d sit in hoie p qõ possit se p̃parare ad
Utꝛ necessariũ sit iustifi= (gratiã habendã
cari eũ qui facit quod in se est.
Utꝛ gr̃e infusio requirať ad iustificationẽ.
Utꝛ necessarius sit ad iustificationẽ motus li=
beri arbitrij in deum.
Utrũ motꝰ li.ar. in deũ sit motus fidei.
U.motꝰ li.ar. i pctm sine ꝓtritiõe p̃cedat iustifi
Utrũ req̃rať remissio pctõꝝ. (cationẽ.
U.remotõ culpe naturaliť p̃cedat gr̃e infusiõꝝ
U.motꝰ lib.arbi. p̃cedat gratie infusionem.
Utꝛ motus liberi arbitrij in pctm p̃cedat mo
tũ liberi arbitrij in deũ.
Utꝛ iustificatio impij sit miraculosa.
U.remissio culpe ꝛ ifusio gr̃e sint in eodẽ instãti
Utꝛ successiua sit iustificatio impij.
Utrũ ꝓtritio sit dolor de peccatis assumptꝰ cuꝝ
ꝓposito confitendi.
Utꝛ ꝓtritio sit actus virtutis.
Utrũ attritio possit fieri ꝓtritio.
Utꝛ hõ debeat ꝓteri de penis sicut de culpis.
Utrũ ꝓtritio debeat esse ď originali pctõ.
U.ď oi pctõ actuali a nob̃ ꝑmissio sit ꝓtristãdũ
Utrũ de pctis futuris possit esse ꝓtritio.
Utrũ hõ p possit ꝓfiteri de peccato alieno.
Utrũ de singul' peccatis mortalibꝫ dꝫ hõ ꝓteri.
Utrum ꝓtritio sit maiꝛ dolꝛ q̃ sit in natura.
Utꝛ possit esse nimis magnꝰ dolꝛ ꝓtritionis.
Utrũ debeat esse maiꝛ de vno pctõ q̃ de alio.
Utrũ tota hec vita sit tps ꝓtritionis.
Utrũ expediat ꝓtinue de pctõ dolere et ꝓteri.
Utrum pꝰ hãc vitã aie de pctis ꝓteranť.
Utꝛ pcti remissio sit ꝓtritionis effectus.
U.ꝓtritio possit totaliť reatũ pene tollere.
Utꝛ contritio parua sufficiat ad deletionẽ ma=
gnorum peccatoꝝ.
Utrũ ꝓfessio sit necessaria ad salutẽ.
Utꝛ sit de iure naturali.
Utrũ oẽs ad ꝓfessionẽ teneanť.
Utrũ statim teneať ꝓfiteri cũ peccauerit.
U.possit cũ aliquo dispensari ne cõfiteať hoi.
U.diffinitio aug. de cõfessiõe sit cõpetens.
Utrũ ꝓfessio sit actus virtutis.
Utrũ ꝓfessio sit actus pnie ꝟtutis.
Utꝛ necessariũ sit ꝓfiteri sacerdoti.
Utrum liceat in casu alij q̃ sacerdoti ꝓfiteri.
Utrũ extra casũ necessitatis nõ sacerdos possit
audire ꝓfessionẽ venaliũ.
U.necessariũ sit q hõ ꝓfiteať ꝑpꝛio sacerdoti.
Utrũ possit aliq̃s cõfiteri alij q̃ ꝑpꝛio sacerdo=
ti etiã ex pꝛiuilegio vel mandato.
Utrum ꝓfessio possit esse informis. i. vtrum va
leat sine charitate.
Utrũ necessariũ sit cõfessionẽ esse integram.
U.p aliũ vel p scriptũ possit ꝓfessio fieri.
Utrũ ille. xvj. ꝓditiones a magistris assignate
que versibꝰ illis cõtinenť. Sit simplex humil'
ꝛ cetera. requiranť ad ꝓfessionẽ.
Utrũ ꝓfessio liberet a morte peccati.
Utrum cõfessio liberet a pena.
Utrũ aperit paradisum.
Utꝛ p cõfessionẽ attribuať nobis spes salutis.

DI. XVIII

Utrũ claues debeant esse in ecclesia.
Utrũ claues sint ptãs ligãdi et soluẽdi. ꝛ de dif
finitione clauium.
Utrũ sint due claues vel vna tm̃.
Utrũ macula sit aliquid positiue in anima. vel
sit tm̃ pꝛiuatio.
Utrũ pctm̃ possit remitti quo ad maculã.
Utrũ si peccatũ remittať quo ad maculã remit
tatur etiã quo ad penã.
U.ptãs clauiũ se extendat ad remissionẽ culpe.
U.possit remittere pctm̃ quo ad penã.
U.sacerdos p ptãtem clauiũ ligare poss it
U.possit ligare vel soluere ꝼm ꝑpꝛiũ arbitriũ.
U.cõpetens sit diffinitio excõmunicatiõis qua
diffiniť. Excõmunicatio est sepatio ꝛc̃.
Utrũ ecclesia debet aliquẽ excõicare.
U.aliq̃s p aliquo tpali damno sit excõicandus
U.excõicatõ iiuste lata aliquẽ effectũ hr̃e possit
Utꝛ q̃libet sacerdos excõicare possit.
Utrũ nõ sacerdotes possint excõmunicare.
Utꝛ excõicatus vel suspẽsus possit excõicare.
Utrum aliquis seip̃m vel equalem vel supioꝛẽ
possit excõicare.
U.ex i aliquã vniũsitatẽ excõis snia ferri possit
Utrũ ille qui est semel excõmunicatus vlterius
possit excommunicari.
U.liceat excõicato cõicare in pure corpalibus.
Utrũ pticipans excõicato sit excõmunicatus.
Utrũ pcipans excõmunicato in casibus nõ con

ceſſis ſit pctm̃ mortale ſemp.
Utrũ quilibet ſacerdos poſſit ſuũ ſubditum ab excõmunicatione abſoluere.
Utrũ aliquis poſſit abſolui inuitus.
Utr aliqs poſſit abſolui ab vna niſi ab omnib⁹ excõmunicationibus.

DI. XIX

Utrũ ſacerdos legalis claues habuerit.
Utr xp̃s claues habuerit.
U. ſoli ſacerdotes claues habeant.
Utr ſancti homines nõ ſacerdotes habeãt vſũ earum clauium.
U. ſacerdotes mali vſum clauium habeant.
Utrũ ſciſmatici r hereticí et excõmunicati r ſuſpenſi r degradati vſum clauiũ habeant.
Utrum ſacerdotes poſſint i quemlibz hoiez vti claue quã habet.
U. ſacerdos ſemp poſſit ſuũ ſubditũ abſoluere
Utrũ aliqs poſſit vti clauibus in ſupiorem.
Utr diffinitio de correptiõe faterna ſit bona q̃ ſic icipit. Correptio fraterna eſt ammonitõ rc̃
U. quilibet ex p̃cepto ad correptionẽ fraternaz
U. pctõr corripiẽs aliũ peccet. (teneatur.
Utrum aliquis teneat corripe p̃latũ ſuũ.
Utr oporteat fraternaz ammonitionẽ p̃cedere denunciationem eccl'ie.
Utrum in fraterna correptione ꝓuenienter ponatur teſtiũ inductio.
U. correptio q̃tũ ad ammonitionem ſecretã debeat eſſe dura.

DI. XX

U. aliqs in extremo vite ſue tpe penitere poſſit
Utr aliqs in fine vite ſue poſſit abſolui a quolibet ſacerdote.
Utrũ penitentibus in fine reſeruetur aliqua pena poſt mortem.
Utrũ pena temporalis taxetur vel taxari debeat ꝑm q̃titatẽ culpe.
Utr penitens ſit debitor maioris pene q̃ illius que a ſacerdote ſibi imponitur.
U. penã ſatiſfactoriã poſſit vn⁹ p alio explere.
Utrũ p indulgentiã poſſit aliquid remitti ꝺ penã ſatiſfactoria.
Utrũ indulgẽtie tm̃ valeant q̃tũ ꝓnunciãtur.
Utrũ p tpali ſubſidio poſſit fieri indulgẽtia
Utrũ quilibet ſacerdos parrochialis poſſit indulgentias facere.
Utrũ dyaconus vel alius q̃ ſacerdos poſſit indulgentias facere.
Utr aliqs in peccato mortali exiſtens poſſit facere indulgentias. (to mortali.
Utrũ indulgentia valeat exiſtentibus in pecca
Utrũ indulgentie valeant religioſis.
Utrũ ei qui nõ facit hoc p quo indulgentia datur poſſit aliqñ indulgentia dari.
Utr indulgentia valeat ei q̃ facit eam.

DI. XXI

Utrũ purgatoriũ ſit poſt hãc vitã.
Utrũ idẽ locus ſit in quo damnati puniũntur r anime purgant. (poralem.
Utrũ pena purgatorij excedat omnem penã tẽ-
Utrũ pena illa ſit voluntaria.
U. anime p demones in purgatorio puniant.
Utr lignũ fenũ et ſtipula que ſupedificant ſint peccata venialia.
U. idẽ ſint vtraq; q̃ ſupedificãt. ſ. argentũ r ſti-
U. venialia mortali adiũcta ſint fenũ rc̃. (pulã
U. veniale expiet pena purgatorij q̃ ad culpã.
U. ignis purgatori⁹ expiet a reatu pene.
Utrũ ab illa pena vnus alio citius libereť.
Utrũ p ꝓfeſſionẽ generalẽ q̃ fit in cõpletorio et prima delcatur veniale quo ad culpã.
Utrũ cõfeſſio generalis ſufficiat ad delendum peccata mortalia oblita.
U. aliquis licite poſſit ꝓfiteri pctm̃ qꝺ nõ habz
Utr in quolibet caſu teneatur ſacerdos celare pctã que ſub ſigillo ꝓfeſſionis nouit.
Utrũ ſigillũ cõfeſſionis ſe extendat ad illa q̃ nõ ſunt de confeſſione.
Utr ſacerdos ſolus ſigillũ ꝓfeſſionis habeat.
Utrum de licentia ꝓfitentis ſacerdos poſſit publicare peccatũ eius. (reuelare
U. id qꝺ aliqs ſcit p ꝓfeſſionez r alio mõ poſſit.

DI. XXII

U. pctã dimiſſa redeãt p pctm̃ ſeq̃ns.
Utr ingratitudo ſit ſpeciale pctm̃.
Utrũ minus ſit innocens ingratus ſi peccat. q̃ penitens ſi cadat.
Utrũ ex ingratitudine recidiuantis tantus reatus reſurgat q̃tus fuit p̃cedentiũ peccatoruz.
Utr p ingratitudinẽ pctã venialia redeant.
Utrũ pctm̃ originale redeat.
U. p illa q̃tuor q̃ ponũť i lr̃a pctã r̃deãt dimiſſa
Utrũ recidiuãs teneať ꝓiora peccata confiteri de quibus p̃us cõfeſſus fuit.
Utr exterior pnia ſit ſacramentale ſignũ.
Utr pnia interior ſit res in hoc ſacramento.
Utr pnia ſit vnum ſacr̃m vel plura.
Utrũ hoc ſacr̃m conſiſtat magis in his que geruntur a penitente.
Utrũ verba ſacerdotis abſoluentis debeant eẽ p modum deprecationis.
Utrũ ſacr̃m pnie habeat inſtitutionẽ.
Utrũ ante xp̃m fuerit inſtitutum.
Utrum poſt chriſti aduentum in lege noua fuerit inſtitutum.

DI. XXIII

Utrũ extrema vnctio ſit ſacr̃m.
U. extrema vnctio ſit vnũ ſacr̃m vel plura.
Utrũ hoc ſacr̃m fuerit inſtitutũ a xp̃o.
Utr extrema vnctio valeat ad remiſſiõz pctõr
Utr ſanitas corpalis ſit effectus huius ſacr̃i.
Utrũ hoc ſacr̃m caracterem imprimat.
Utrũ oleũ oliue ſit cõueniẽs materia h⁹ ſacr̃i.

Utz oporteat esse oleum ꝓsecratū.
Utz oporteat esse ꝓsecratū ab epō.
Utz hoc sacrm habeat determinatā formā.
Utz forma hꝰ sacri debeat pferri p orationem indicatiuā vel deprecatiuā.
Utz oratio illa p istā vnctionē ꝛc. sit cōpetens forma huiꝰ sacri. et de ptibus eius.
Utz laicus possit ꝓferre hoc sacrm.
Utrū dyaconi possint.
Utrū solus epūs possit.
Utz sanus debeat ꝓferri hoc sacrm.
Utz in q̄libet infirmitate ꝓferendū sit.
Utz furiosis et amentibus debeat dari.
Utrū debeat dari pueris.
Utz totū corpus inungi debeat hꝫ sacrāmtō
Utz ꝓuenient ordinat sic q tm̄ oculi ꝛ nares ꝛ pedes vngant ꝛc.
Utz mutilati vl carentes illis mēbris vngendi
U. hꝫ sacrm debeat iterari. (sint in illis locis.
Utz in infirmitate eadē debeat iterari.

DI. XXIIII

Utz in eccl'ia debeat esse sacrm ordinis.
Utz diffinitio q̄ diffinit ordo. ordo ē signaculū ꝛc. sit ꝓueniens ſm oēs partes suas.
Utrū ordo sit sacrm.
Utz forma hꝰ sacri ꝓuenient exp̄matur i littera
Utz hoc sacrm habeat materiā.
Utz i sacro ordinis ꝓferat gr̄a gratū faciens
Utz in hoc sacro imp̄imat caract. (malē.
U. caracter ordis p̄supponat caracterem baptis
U. ꝫ necessitate p̄supponat caracterē ꝓfirmatōis
Utz caracter vniꝰ ordis de necessitate p̄suppo nat caracterem alterius ordinis.
Utz i suscipiētibꝰ ordines req̄rēda sit btā vita.
Utz scientia totiꝰ sacre scripture in ordinandis requiri debeat.
Utz aliq̄s ex ipō merito vite ordinē cōsequ at
Utz ꝓmouens indignos ad ordines peccet
U. aliq̄s i pctō existēs possit sine pctō vti ordie
U. i hꝫ sacro debeāt eē plures ordies. (sūpto.
U. debeāt esse tm̄. vij. ordines vel plures.
U. ꝓuenient distinguant p sacros ꝛ nō sacros
Utrū actus ordinū ꝓuenienter assignet cuilibꝫ ordini p magistrum in littera.
U. caracter sacerdotis imp̄mat i ipa calicis da
U. ordiati debeāt hr̄e corone rasurā. (tione.
Utrū corona sit ordo.
Utz p acceptionē corone abrenunciēt corpora libus bonis.
Utrū supra sacerdotalē ordinē debeat esse potestas episcopalis.
Utz episcopatus sit ordo.
Utz supra epōs possit esse aliqua ptās supior.
Utz vestes ministroꝝ ꝓuenient institute sint.

DI. XXV

Utz tm̄ epūs ordinis sacrm ꝓferre possit.
U. heretici et ab eccl'ia p̄cisi possint ordinare.
Utz sexus femineus impediat ordinis susceptōꝫ
Utrū pueri et q̄ carent vsu ratiōis impediant.
Utrū fluitus impedit a susceptione ordinis.
Utz ppter homicidiū aliquis impediat.
Utz illegitime nati impediant.
Utrū ppter defectū mēbroꝝ quis impediatur.
Utrū diffinitio de symonia sit ꝓpetēs ſm oēs
Utrū symonia sit heresis. (ptes.
Utrū symoniacus p̄dat executionē ordinis.
Utrū sacra possint emi et vendi sine symonia
Utrū in emptione ꝛ venditione aliorū spiritualium cōmittat symonia.
Utrū cōmittatur symonia in emptiōe et venditione eoꝝ que spiritualibus sunt annexa.
Utrū istis tribus modis possit committi symonia. s. lingua manu et obsequio.

DI. XXVI

Utrū matrimoniū sit naturale vel de iure natu
Utrū matrimoniū adhuc ma/ (rali
neat sub p̄cepto.
Utrū actus matrimonialis sp sit pctm̄.
Utrū actus matrimonij possit esse meritorius.
Utrū matrimoniū sit sacramentū.
Utrū matrimoniuꝫ debuit institui ante pctm̄ ꝛ quando fuit institutū.
Utrū conferat gratiā.
Utrū carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

DI. XXVII

Utrū matrimoniū sit in genere ꝓiunctionis.
Utrū matrimoniū cōgrue nominetur.
Utrum conuenienter diffiniatur matrimoniuꝫ a magistro in littera.
Utrū ꝓsensus sit causa efficiens matrimonij
Utrū ꝓsensus oporteat p verba exp̄imi.
Utrū ꝓsensus per verba de futuro faciat matrimonium.
Utrū consensus p verba exp̄essus sine interiori ꝓsensu faciat matrimoniū.
Utrum post carnalē copulā alter ꝓiungi religionem possit intrare alio inuito.
Utrū ante carnalē copulā possit intare.
Utz mulier possit nubere alteri si vir religionē ingrediat añ carnalē copulā. vel econuerso
Utrū ꝓuenienter sponsalia describāt q̄ sint futurarū nuptiaꝝ p̄missio et de partibus eius.
Utrum conuenienter tempus septennij sponsalibus ꝓtrahendis assignetur.
Utrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante. (eunte.
An possit dirimi altero ad regiones lōginquas
An dirimat p egritudinez quā aliquis incurrit post contracta sponsalia.
An dirimat p affinitatē interuenientē.
An possint se inuicem absoluere.
Utrū dirimat sponsalia p̄opter vnius coniugum fornicationem.

An p ꝛctū cū alio vl alia p ẏba ꝺ pñti dirimāt
An p ꝺeffectum etatis dirimi possint.
Utꝛ illi bigamie q̃ est ex hoc q aliq̃s duas vxo
res successiue habuit sit irregularitas annexa
Utꝛ incurrat irregularitatē qui simul duas vx
ores habuit vel successiue.
Utꝛ aliq̃s fiat irregular ex ꝺ qꝺ ꝺuc vxoꝛē nō
Utꝛ bigamia soluat p bapm. (ẏginē
Utꝛ cū bigamo liceat dispensare.

DI. XXVIII

Utꝛ iuramentū adiunctū ꝓsensui p verba ꝺ fu
turo faciat matrimoniū.
Utꝛ carnalis copula post ẏba ꝺ futuro ꝓsensū
exꝓimentia faciat matrimonium.
U. ꝓsens⁹ fact⁹ i occulto p ẏba ꝺ pñti faciat mꝛi
Utꝛ ꝓsensus q̃ facit matrimoni- (moniū.
um sit cōsensus in carnalem copulā.

DI. XXIX

Utꝛ aliquis ꝓsensus possit esse coactus.
U. coactio vel met⁹ cadat in ꝓstantē virum.
Utꝛ ꝓsensus coactus tollat matrimonium.
U. ꝓsensus coact⁹ saltē ex pte cogētis faciat ma
Utꝛ aliq̃s p̄cepto patris pos. (trimoniū.
sit cōpelli ad ꝓtrahendū matrimoniū.

DI. XXX

U. errοꝛ debeat poni ipedimētū mꝛimonij p se
Utꝛ omnis errοꝛ matrimoniū impediat.
U. possit esse vbi est ꝓsensus ꝓpt honestā cām.
Utꝛ btā ẏgo debuerit ẏginitatē vouere.
Utrū debuerit matrimonio esse iuncta.
Utꝛ cause mꝛimonij btē ẏginis i lꝛa assignate
sint ꝓuenientes. ⁊ generalit̄ q̃rit ꝺ causis matri-
monij et sufficientia.
U. mꝛimoniū illud btē ẏginis fuerit pfectū.
Utꝛ mꝛimoniū illud aliq̃n fuerit ꝓsummatum

DI. XXXI

U. mꝛimoniū debeat hꝛe aliq̃ bonaq̃bus excu-
setur. et que sint illa bona.
Utꝛ cōuenienter assignent illa bona matrimo-
nij. fides pꝛoles et sacramentū.
U. sacr̄m sit p̄ncipali⁹ bonū int mꝛimonij bona
Utꝛ act⁹ mꝛimonij possit excusari p illa bona.
U. act⁹ mꝛimonij possit excusari sine illis bois
Utrū vir peccet mortalit quotiens cunq̃ cogno
scit vxoꝛē suā. vel econuerso non intendēs ali-
quod bonū matrimonij. sed solā delectationē

DI. XXXII

Utrū alter ꝓiugum teneat alteri ad redditionez
debiti ex necessitate pꝛecepti.
U. vir teneat reddere vxoꝛi debitū nō petenti.
Utꝛ liceat mulieri menstruate debitū petere.
U. mulier mēstruata dēat reddē debitū petēti.
Utꝛ vir ⁊ mulier sint i actu mꝛimonij equales.
U. vir ⁊ mulier possint votū cōmittere ꝛ debitū
Utꝛ tpib⁹ sa. (mꝛimonij sine ꝓsensu mutuo.
cris possit aliq̃s ipediri ne debitū petat vl red
U. mortalit peccet petēdo i tpe sacro. (dat.
Utrū teneat reddere in tempoꝛe sacro.
U. nu pt̄e sint ꝓhibēde tpib⁹ i lꝛa determinatis.

DI. XXXIII

Utꝛ hꝛe plures vxoꝛes sit ꝓtra legē nature.
Utꝛ hꝛe plures vxoꝛes potuerit aliq̃n eē licitū
Utꝛ habere ꝓcubinā sit ꝓtra legem nature.
Utꝛ accedere ad ꝓcubinā sit peccatū mortale.
Utꝛ fuit aliq̃n licitū habere ꝓcubinā.
Utꝛ inseparabilitas viri et vxoꝛis sit de lege.
U. vxoꝛē dimittē p dispēsatōnē licitū eē potuit
U. sub lege moysi fuerit licitū dimittere vxoꝛē.
Utꝛ liceat vxoꝛi repudiate accipe aliū.
U. liceat viro repudiatā a se recipe iterū.
U. cā successiōis libelli repudij fuerit odiū vxo
U. cause repudij debeāt i libello scribi. (ris
Utrū bñ diffiniat ẏginitas. q est carne icoꝛru-
ptibili ⁊c. ⁊ de partibus diffinitionis.
Utꝛ virginitas sit virtus.
Utrū virginitas sit maioꝛ omnibus virtutibus

DI. XXXIIII

U. mꝛimonio debeāt aliq̃ ipedimēta assignari.
U. frigiditas mꝛimoniū ipediat ꝛhēdū ⁊ ꝛctū
Utrū maleficiū impedimentū esse possit.
Utrum furia matrimonium impediat.
Utꝛ incest⁹ q̃ q̃s cognoscit soꝛoꝛē ꝓsanguineaz
vxoꝛis vel ecōuerso sit impedimētū dirimens

DI XXXV

U. ꝓpt̄ foꝛnicationē liceat viro vxoꝛē dimittē.
U. vir teneat ex p̄cepto vxoꝛē foꝛnicariā dimit
Utꝛ ꝓpꝛio iudicio possit vir vxo- (tere.
rē foꝛnicariā dimittere absq̃ req̃sitione eccl̄ie.
U. vir et vxoꝛ in cā diuoꝛtij debeāt ad paria iu
U. p⁹ diuoꝛtiū vir alt̄i nubere possit. (dicari
U. p⁹ diuoꝛtiū vir et vxoꝛ possint recōciliari.

DI. XXXVI

Utꝛ ꝓditio ꝟuitutis impediat matrimonium.
U. ꝟu⁹ possit mꝛimoniū ꝛhere sine ꝓsensu dñi.
Utrū aliquis postq̃ vxoꝛatus est possit se ꝟuū
facere sine ꝓsensu vxoꝛis.
Utꝛ filij debeant seq̃ ꝓditionē pꝛis vel matris.
U. defect⁹ etatis sit impedimētū matrimonij.

DI. XXXVII

Utrum oꝛdo impediat matrimoniū. (sit
U. aliq̃s p⁹ mꝛimoniū sacꝛ oꝛdinē suscipe pos-
U. viro liceat vxoꝛē inf̄icere i adult̄io cōphēsā
Utrū vxoꝛicidiū impediat matrimoniū.

DI. XXXVIII

U. votū ꝓuenient a mgr̄o diffiniat. ⁊ ꝺ ptibus
U. votū tm̄ sit ꝺ meliοꝛi bono. (diffinitōis
U. ille q̃ nō est sui iuris possit aliquid vouere.
U. votū ꝓuenient diuidat in cōe et singulare.
Utrū votū solēnizet p ꝓfessionē ad certā regu-
lā. ⁊ p oꝛdinis sacri susceptionē.
Utꝛ votū obliget vt sp necesse sit illꝺ obꝟuari
Utrum p obligationez voti simplicis matrimo
nium dirimatur.
Utrū solēne votū dirimat matrimoniū.

Utꝝ in voto pōt fieri dispensatio.
Utꝝ q̄libet p̄latus possit in voto dispensare
Utrū aliqđ votū possit cōmutari.
Utrum aliquis ꝓpria autoritate possit votum commutare.
Utrum virginibus vouentibus ꝯtinentiā speciale velum debeat̄.
Utꝝ diffinitio data de scandalo q̄ ponit̄. math. xviij. sup illud ve mūdo ab scandalis sit cōpetens ꝑm omnes ꝑtes suas.
Utꝝ scandalū sit peccatū.
Utꝝ sit speciale pctm̄.
Utꝝ semꝑ sit mortale pctm̄.
Utꝝ scādalū passiuū sit semꝑ pusilloꝝ.
Utꝝ ꝑfectis cōpetat scandalū actiuū.
Utꝝ soli ꝑfecti possint scandalizare.
Utꝝ veritas sit ꝓpter scandalū dimittenda.
Utꝝ ꝯsilia sint dimittenda ꝓpter scandalū.
Utꝝ res tꝑales sint ꝓpt̄ scandalū dimittende.

DI. XXXIX.

Utꝝ fidelis possit cū infideli mr̄imoniū ꝯhere.
Utꝝ int̄ infideles possit esse matrimoniū.
Utꝝ cōiunx ꝯuersus ad fidē possit ꝯmanere cū vxore infideli nolente conuerti.
Utꝝ fidelis ꝯuersus possit dimittere vxorē volentē cohabitare sibi sine ꝯtumelia creatoris.
Utꝝ fidelis ꝯuersus ad fidē q̄ habuit vxorē infidelē et eā dimisit possit aliā vxorē ducere.
Utꝝ alia vicia q̄ꝫ infidelitas soluāt mr̄imoniū.

DI. XXXX

Utrū diffinitio qua diffinit̄ consanguinitas. q̄ consanguinitas est vinculum ab eodem ⁊c̄. sit competens.
Utꝝ ꝯsanguinitas ꝑm oēs ꝑtes. ꝯuenient̄ distiguatur ꝑ lineas ⁊ gradus.
Utꝝ ꝯsanguinitas đ iure naturali mr̄imonium
Utꝝ grad⁹ ꝯsanguinitat̄ ab eccl̄ia (ipediat.
potuerīt taxari maxie illi q̄ ipediūt mr̄imoniū

DI. XXXXI

Utꝝ affinitas ex mr̄imonio ꝯsanguinei causet̄
Utꝝ affinitas maneat post mortē viri. vel ecō-
Utꝝ illicit⁹ ꝯcubit⁹ causet affinitatē. (uerso
Utꝝ ex sponsalib⁹ aliqua affinitas ꝯtrahat̄.
Utꝝ affinitas sit causa affinitatis.
Utꝝ affinitas matrimoniū impediat.
Utꝝ affinitas habeat ꝑ seip̄am gradus.
Utrū gradus affinitatis extendat̄ sicut gradus ꝯsanguinitatis.
Utꝝ filij qui nascuntur extra verū matrimonium sint illegitimi.
Utꝝ filij illegitimi ex hoc debeant aliquod ico modum reportare.
Utꝝ tales possint legitimari.
Utꝝ incest⁹ differat spē ab alijs spēb⁹ luxurie.
Utꝝ ꝯuenient̄ mgr̄ diuidat in lr̄a spēs luxurie.
Utꝝ bene ordinet ista pctā luxurie.
Utrū matrimoniū qđ est inter ꝯsanguineos et affines ꝯtractū semꝑ sit dirimendū ꝑ diuortiū
Utꝝ ad dirimendū tale matrimoniū ꝑ viā accusationis sit ꝓcedendū.
Utꝝ in tali causa ꝓcedendū est ꝑ testes.

DI. XXXXII

Utꝝ spiritualis cognatio mr̄imoniū impediat
Utrū ꝑ solum baptismum spiritualis ꝓpinquitas contrahatur.
Utꝝ spiritualis cognatio ꝯtrahat̄ int̄ suscipiētem sacr̄m baptismi ⁊ leuantē de sacro fonte.
Utꝝ cognatō spiritual̄ trāseat a viro in vxorez
Utrū transeat ad filios carnales patris spūalis
Utꝝ ꝯuenienter adoptio diffiniat̄.
Utrū ꝑ adoptionē cōtrahat̄ aliqđ vinculū impediens matrimoniū.
Utrū talis cognatō sit tantū in patrē adoptātē et filiū adoptatū.
Utꝝ scđe nuptie sint licite.
Utrū scđm matrimoniū sit sacr̄m.

DI. XXXXIII

Utrū resurrectio corporum sit futura.
Utrū resurrectio sit omniū generalit̄.
Utrum resurrectio sit naturalis vl̄ miraculosa.
Utrum resurrectio christi sit causa nostre resurrectionis.
Utrū vox tube sit causa resurrectionis nostre.
Utrū angeli oꝑentur ad resurrectionem nr̄am
Utꝝ resurrectio debeat differri vsq̄ ad fi. mđi.
Utrum tempus resurrectionis sit occultum vel manifestum.
Utrū resurrectio sit noctis tꝑe.
Utꝝ mors sit termin⁹ a q̄ resurrectiōis in oīb⁹.
Utꝝ resurrectio oīm sit a cinerib⁹ vl̄ puluerib⁹
Utrū pulueres illi habeant naturalē inclinationem ad animam.
Utꝝ p⁹ resurrectionē cognoscat quilibꝫ homo omnia peccata que fecit.
Utꝝ q̄libet possit legere ꝯsciam alterius.
Utꝝ oīa merita vl̄ demerita vno ītuitu possint (videri.

DI. XXXXIIII

Utrū anima resumat idē corpus numero in resurrectione.
Utꝝ idē corpus numero resurgat.
Utrū oporteat pulueres ad easdē carnes in quibus fuerāt añ dissolutionē reuerti.
Utꝝ oīa membra corꝑis humani resurgent.
Utrū humores in corꝑe resurgant.
Utrū capilli ⁊ vngues resurgant in homine.
Utrū totū qđ fuit in corꝑe de veritate humane nature resurgat in ipso.
Utruꝫ quicquid fuit materialiter in mēbris hominis totū resurgat.
Utꝝ omnes resurgāt in eadem etate.
Utꝝ oēs resurgant eiusdē stature.
Utrū om̄s resurgant in sexu virili.
Utrū oēs resurgant in vita animali.
Utruꝫ corpora sanctorum post resurrectionem

erunt passibilia.
Utꝝ ipassibilitas in omnib⁹ erit equalis.
Utrum impassibilitas sensum in actu a corpori
bus gloriosis excludat.
Utꝝ sint ibi omnes sensus in actu.
Utrum subtilitas que erit in corporibus glori-
ficatis sit proprietas corporis glorificati.i. vt
U.rõne h⁹ subtilitatl (sit subtili⁹ luce ⁊ vẽto
cõpetit corpi gl̃iosoꝝ sit i eodẽ loco cũ corpe ñ
Utꝝ ꝑ miraculũ possit fieri (gl̃ificato.
ꝙ duo corpa sunt simul in eodẽ loco.
Utꝝ corp⁹ gl̃iosũ possit esse in eodẽ loco cũ alio
Utꝝ ex subtilitate sua careat ne/ (glorioso.
cessitate existendi in equali loco.
Utrũ corpus gloriosum ratione sue subtilitatis
sit impalpabile.
Utrũ corpa gloriosa futura sint agilia.
Utꝝ corpa illa sua agilitate vtãt̃ vt.s.moueãt̃.
Utꝝ moueant̃ in instanti.
Utꝝ corpibus gloriosis ꝯueniat claritas.
Utrũ claritas corpis gl̃iosi possit videri ab ocu
lo non glorioso.
Utꝝ corpus gloriosum necessario videat̃ a cor
pore non glorioso. (bus suis
Utꝝ corpa damnatoꝝ resurgãt cũ deformitati
Utꝝ corpa dãnatoꝝ erunt corruptibilia.
Utꝝ futura sint impassibilia.
U.ignis ifernal̃ q̃ corpa cruciabũt̃ sit corpore⁹
Utꝝ ignis ille sit eiusdẽ spẽi cũ igne quẽ vidẽ⁹.
Utꝝ ignis ille sit sub terra.
Utꝝ potẽtie sensitie remaneãt in aĩa sepata.
Utꝝ actus sensitiuaꝝ potentiaꝝ remaneant.
Utꝝ anima sepata possit pati ab igne corporeo

DI. XLV

Utꝝ aliqua receptacula assignent̃ aĩmabus p⁹
Utꝝ alique anime stati post mor- (mortẽ.
tem deducant̃ in celũ vel in infernũ.
Utꝝ anime in paradiso vel in inferno existẽtes
egredi valeant.
Utꝝ limbus inferni sit idẽ qđ sinus abrae.
Utrũ limbus sit idẽ qđ infernus damnatoꝝ
Utrũ limbus patrũ sit idẽ qđ limbus puerorũ.
Utrũ tot receptacula debeant distingui.
U.suffragia q̃ ꝑ vnũ hoĩem fiũt alij ꝓdesse pos-
Utꝝ opa viuoꝝ mortuis ꝓsint. (sint.
Utrũ suffragia ꝑ pctõres facta mortuis ꝓsint.
Utꝝ suffragia a viuis facta ip̃is factorib⁹ ꝓsint
Utꝝ suffragia ꝓsint existẽtibus in inferno.
Utꝝ ꝓsint existentibus impurgatorio.
Utꝝ suffragia valeãt pueris existentib⁹ i libo.
Utꝝ aliquo mõ ꝓsint existentibus in patria
Utꝝ sola illa tria que dicit aug.oro eccl̃ie.sacri
ficiũ altaris.elemosyne.ꝓsint mortuis.
Utꝝ indulgentie quas facit eccl̃ia ꝓsint defũct̃
Utꝝ cultus exequiaꝝ defunctis ꝓsint.
Utꝝ suffragia q̃ fiunt ꝓ vno defuncto magis ꝓ
sunt ei ꝓ q̃ fiũt q̃ alijs ac si ꝓ vno quoq̃ fierẽt.
Utrũ suffragia facta ꝓ multis tandẽ valeãt sin
gulis ac si ꝓ vno quoq̃ singularit̃ fierẽt.
Utrũ tm̃ valeant suffragia cõmunia illis ꝓ q̃b⁹
specialia nõ fiunt q̃tũ illis ꝓ quibus fiunt va-
lent specialia et cõmunia simul.
Utꝝ orones viuoꝝ a sanctis cognoscant̃.
Utꝝ debeamus interpellare sanctos ad orãduꝫ
pro nobis.
Utꝝ orationes sanctoꝝ ad deũ fuse ꝓ nob̃ sem
per exaudiantur.

DI. XLVI

Utrũ deo iusticia debeat attribui.
U.ꝟm eãdẽ rõnẽ dicãt̃ i deo bonitas ⁊ iusticia.
Utꝝ i deo sit eadẽ rõ iusticie et veritatis.
U.op⁹ dei dicat̃ iustũ ex h̃ solo qđ est ei placitũ
Utꝝ deus possit p̃termittere aliq̃d eoꝝ que cõ-
currunt ad iusticiã ex ꝑte opis eius.
Utꝝ deus puniat aliquẽ nisi ꝓ peccato.
Utꝝ deus agat iustius cũ vno hoĩe q̃ cũ alio
U.ex dĩna iusticia ĩfligat̃ pctõrib⁹ pena eterna
Utrũ in deo sit ponere misericordiam.
Utꝝ i deo ꝟm eãdẽ rõnẽ dicat̃ miscđia ⁊ boĩtas
Utrũ opus diuine misericordie ad attributum
potentie reducat̃.
Utrũ deus miscđiam suã semꝑ exhibeat in hoc
ꝙpunit citra et remuuerat supra cõdignũ.
Utꝝ in oĩ ope dei miscđia ⁊ veritas ꝯiungant̃.
Utꝝ i oĩ ope dei principalior sit iusticia q̃ mĩa.
Utꝝ ꝑ misericordiã diuinã omnis pena taꝫ ho-
minũ q̃ demonũ terminet̃.
Utrũ dĩna miscđia saltẽ hoĩes ĩeternũ ꝑmittat
Utꝝ christianoꝝ pena ꝑ diuinã mi- (punire.
sericordiam terminet̃.
Utrum saltẽ qui opera misericordie faciunt nõ
puniantur eternaliter.

DI. XLVII

Utꝝ generale iudiciũ futurũ sit.
Utꝝ iudiciũ disceptationis.fiet ꝑ locutionẽ vo
U.tp̃s futuri iudicij sit ignotũ. (calẽ.
Utꝝ aliqui homines iudicaturi sint cum xp̃o.
U.volũtarie pauꝑtati correspõdeat iudiciaria
Utꝝ angeli debeant iudicare. (ptãs
Utrũ post diez iudicij demones exequãtur sen
tentiam iudicis in damnatis.
Utꝝ oẽs hoĩes in iudicio cõparere debeant.
Utrũ aliqui boni iudicandi sint.
Utrũ aliq̃ mali iudicandi sint.
Utꝝ angeli iudicandi sint in futuro iudicio.
Utꝝ aliqua mundi purgatio futura sit.
Utꝝ hec purgatio sit futura ꝑ ignẽ.
Utꝝ ille ignis sit eiusdẽ spẽi cũ igne elementari
Utrum ille ignis conflagratõis purgaturus sit
celos superiores.
Utrũ consumptur⁹ sit alia elementa.
Utꝝ ꝑ ignẽ illũ elemẽta oĩa purganda sint.
Utrum ignis vltime conflagrationis sequi de/
beat iudicium.

Utrum p ignem illum ꝯsumendi sint homines vt in litera dicit.
Utꝝ ignis ille debeat inuoluere malos.

DI. XLVIII.

Utrũ xp̃s in forma ſui sit iudicaturus.
U. apparere dẽat i forma humanitatis gloriosa
Utrũ diuinitas a mal' sine gaudio videri possit
U. aduentũ dñi ad iudiciũ p̃cedẽ dẽant aliq̃ sig̃
U. circa diẽ iudicij ſm veritatẽ sol ⁊ luna obscu
U. veniẽte dño ꝟtutes ce- (rari debeãt
lorum mouende sunt.
Utꝝ iudiciũ fiet in valle iosaphat aut i loco cir-
Utꝝ mũdus aliqñ innouabit. (cũstanti.
Utrũ innouato mdo mot' corpum sup celestiũ
Utrũ corpib' supcelestib' cla- cessabit.
ritas augeat p innouationem.
U. elem̃ta renouẽt p receptiõz alicui' claritat.
Utꝝ plante ⁊ aialia remaneãt p' inuocationẽ.

DI. XLIX.

Utꝝ beatitudo in bonis corpis consistat.
Utrũ beatitudo magis ꝯsistit in his que sũt vo
luntas q̃ in his que sunt intellectus.
Utꝝ mag ꝯsistat i actu intellect' practici q̃ spe
Utꝝ btitudo i hac vita habeat. (culatiui.
Utrũ beatitudo sit q̃d creatũ vel increatũ.
Utrum sit actus.
Utrũ btitudo hois sit idẽ quod vita eterna.
Utrũ sit idẽ ꝙ pax.
Utrũ sit idem qd regnũ dei.
Utrũ omnes appetãt beatitudinem.
Utrũ aliquis possit miseriã appetere:
Utrũ aliq̃s appetendo beatitudinẽ mereat.
Utꝝ oẽ qd aliq̃s vult ꝓpt btitudinẽ velit.
U. btitudo sctõꝝ sit maior fut a p' iudiciũ q̃ añ
Utꝝ btitudo equalit pticipãda sit ab omnib'.
U. g̃dus diuersi btitudis mãsiões dici debeãt.
U. mãsiões distingui debeãt penes g̃d' caritat
Utꝝ intellectus humanus possit venire ad vi-
dendum deum p essentiam.
Utrũ sancti post resurrectionẽ deũ corpalibus
oculis sint visuri.
Utrũ sancti videndo deũ cõprehendãt ip̃m
U. eoꝝ q̃ vidẽt deũ p eẽntiã vn' alio videt pfe-
Utrũ scti videntes deũ p essentiã (ctius.
oia videãt que deus in seip̃o videt.
Utrũ aliquis intellectus creat' ex proprijs na-
turalibus possit deũ p essentiam videre.
Utꝝ de' in statu vie possit videri p essentiam.
Utꝝ delectatio sit passio.
Utꝝ delectatio in pte intellectiua aie. vel i alijs
substantijs spiritualibus possit esse.
Utꝝ delectatio sit in tpe.
Utꝝ delectatio et gaudiũ sint penitus idem.
Utꝝ cã delectationis sit solũ opatio cõnatural
habitus nõ impedita.
Utꝝ delectationi tristicia sit cõtraria.
Utꝝ delectationi que est in considerando sit ali
qua tristicia contraria.
Utꝝ tristicia fortius afficiat q̃ delectatio.
Utꝝ oĩs delectatio sit bona.
Utꝝ omnis tristicia sit mala.
Utꝝ aliqua delectatio sit optimũ.
U. delectatões corpales sint potiores spũalib'
U. int' d̃lectatões corpales sit potissima q̃ ẽ ſm
Utꝝ int' spirituales potior sit dele- (tactũ
ctatio que est in opibus actiue q̃ q̃ ꝯtẽplatiue
Utꝝ in beatis oĩbus sit equalis delectatio.
Utꝝ i hoĩbus beatis ponẽde sint alique dotes
Utꝝ dos idẽ qd beatitudo sit.
Utꝝ xp̃o cõpetit habere dotes.
Utꝝ angeli habeant dotes.
Utꝝ ꝯuenient ponãt tres aie dotes. s. delecta-
tio. visio. fruitio.
Utꝝ sint aliq̃ dotes in corpe p̃ter dotes anime.
Utꝝ dotes corpis ꝯuenient assignent q̃tuor. s.
Utꝝ aureola sit aliud (subtilitas agilitas ⁊c̃
p̃miũ ab essentiali p̃mio qd d̃r aurea.
Utꝝ aureola differat a fructu.
Utꝝ fruct' soli ꝯtinentie debeat.
Utꝝ ꝯuenient tres fruct' trib' ptib' ꝯtinentie
Utꝝ ꝟginitati debeat aureola. (debeant
Utꝝ martirib' aureola debeat.
U. aureola corpi debeat. (martiꝝ ⁊ doctoꝝ
Utꝝ ꝯuenient tres aureole assignent. s. ꝟginũ
Utꝝ aureola ꝟginũ sit potior vl aureola docto
rum vel martyꝝ.
Utꝝ vnus aureolã virginitatis vel martirij vl
doctoris alio excellentius habeat.

DI. L

Utꝝ aia sepata possit aliquid intelligere.
Utꝝ aia sepata aliquid intelligat p species q̃s
corpi coniuncta abstraxit.
Utꝝ aia sepata singularia cognoscat.
Utꝝ distantia local' ꝯgnitõz aie sepate ipediat
Utꝝ oĩs vlountas damnatoꝝ sit mala.
Utꝝ dãnati aliqñ peniteãt d̃ malis q̃ fecerunt.
Utꝝ damnati recta rõne ⁊ deliberatiua possint
velle se non esse.
U. dãnati vellẽt aliq̃s eẽ dãnatos q̃ dãnati ñ st
Utꝝ dãnati habeant odio deum.
Utꝝ damnati demereant.
U. dãnati possint vti noticia q̃ i h mdo hũerũt
Utꝝ cogitent aliqñ de deo.
Utꝝ dãnati gloriã beatoꝝ visuri sint.
U. dãnati i inferno sola pena ignis affligant.
Utꝝ vermis quo affligunt sit vermis corpal.
Utꝝ fletus q̃ erit i dãnatis. erit corporalis.
Utꝝ damnati sint in tenebris corpalibus.
Utꝝ scti videãt penã dãnatorũ post diẽ iudicij
Utꝝ beati miserijs damnatoꝝ compatiant.
Utꝝ beati letent de penis impioꝝ.

Expliciunt Tituli quarti libri.

Sequunt varii articuli erronei omniū pene facultatum in anglia ⁊ parisius studiose ⁊ autoritative cōdēnati cū reuocationibus eorundem.

Prefatio.

Universis presentes litteras inspecturis Stephan⁹ pmissione diuina Parisiensis ecclesie minister indignus Salutē in filio virginis glorio/se. Magnarū ⁊ plonarū grauiū crebra zeloq; fidei accensa insinuauit relatio. q; nōnulli Parisius studentes in artibus ppie facultatis limites trāscendētes: quosdā manifestos ⁊ execrabiles errores imo potius vanitates ⁊ insanias in ro/tulo seu cedulis his annexo seu annexis cōtētos quasi dubitabiles in scolis tractare ⁊ disputare pſumunt. nō attendētes illud Gregorij. Qui sapienter loqui nitit: magnope metuat. ne ei⁹ eloquio audientiū vnitas cōfundat. pſertim cū errores p̄dictos gentiliū scripturis muniūt quos proh pudor ad suā impitiam asserūt: sic cogētes vt eis nesciāt rn̄dē. Ne aūt qđ sic inuūt asserere videant. responsiones ita palliant. qđ dum putant vitare scyllam. incidūt in caribdim. Dicūt em̄ ea esse nota ⁊ vera ſm̄ phiam. sed nō ſm̄ fidē catholicam. quasi sint due veritates contrarie. et quasi contra veritatē sacre scripture sit veritas in dictis gentilium damnatorū. de quib⁹ scriptum est. Perdam sapientiam sapientū. q; vera sapientia perdet falsam sapientiaz. Utinā tales attenderent dictum sapientis seu consiliū dicentis. Si tibi ē intellectus: rn̄de pximo tuo. sin autez: sit manus tua sup os tuū ne capiaris in verbo indisciplinato ⁊ confundaris. Ne igit incauta locutio trahat simplices in errorem: nos tam doctor⁹ sacre theologie q; alior⁹ cōmunicato cōsilio districte talia fieri ⁊ cōsimilia phibemus. ⁊ ea totaliter cōdemnamus. excōmunicantes oēs illos qui dictos errores dogmatizauerint. vl̄ aliquem de eisdem dogmatizare. aut defendere vl̄ sustinere pſumpserit quoquomodo. ⁊ audientes eorū. nisi infra septem dies nobis vel cancellario Parisiensi duxerint reuelandum. nihilomin⁹ pcessuri ad penas cōtra eos p qualitate culpe put ius dictauerit infligendas. Librū eti am de amore siue de deo amoris. qui sic incipit. Cogit me multū ⁊c̄. ⁊ sic terminat. Caue igitur galtere amoris exercere mādata ⁊c̄. Itē etiaz librum geomantie. qui sic incipit. Estimauerunt indi. ⁊c̄. ⁊ sic terminatur. Ratiocinare igitur sup eā ⁊ sic iuenies ⁊c̄. Itē libros ⁊ rotulos et q̄ternos nigromāticos aut ptinētes experimenta sortilegiorū. inuocationes demonū seu cōiurationes in piculū animarū seu in quib⁹ de talib⁹ ⁊ silibus fidei orthodoxe ⁊ bonis morib⁹ aut opibus euidenter aduersantibus tractat. p eandez sententiā nostrā condemnamus. ⁊ oēs qui dictos rotulos. libros ⁊ quaternos. dogmatizauerint ⁊ audierint. nisi infra septem dies nobis vl̄ cancellario Parisiensi reuelauerint. eo modo q̄ supius ē expressuz: In his scriptis sententiaz excōmunicatiōis ferētes. ad alias penas put grauitas culpe exigerit nihilomin⁹ pcessuri. Datū Anno dn̄i Millesimo ducētesimo. septuagesimo/septimo. die dn̄ica qua cantat Letare hierusalem. in ecclesia parisiensi.

Collectio errorum in anglia ⁊ Parisius cōdemnatorū qui sic p capitula distinguunt. Et primo de erroribus cōdemnatis in anglia.

De erroribus in grāmatica. j
De erroribus in logica. ij
De error⁹ in naturali phia. iij
De error⁹ parisi⁹ p̄dēnatis a dn̄o Guillermo episcopo parisiensi. iiij
De erroribus q̄s p̄dēnauit stephan⁹ episcopus parisiensis. v
De error⁹ quos idem dominus condemnauit alia vice. Ubi pmo ponūt errores de deo. vj
Errores de intelligentia vel angelo. vij
Errores de aia vel intellectu. viij
Errores de volūtate siue libero arbitrio ix
Errores de toto cōiuncto siue de hoie. i. de composito naturaliter pfecto. x
Errores de mūdo ⁊ mūdi eternitate xj
Errores de celo ⁊ stellis. xij
Errores de natura generabilium ⁊ corruptibilium. xiij
Errores de necessitate euentus rerū xiiij
Errores de accidente. xv
Errores de sciētia ⁊ phia. xvj
Errores de sacra scriptura. xvij
Errores de fide ⁊ sacramentis. xviij
Errores de raptu. xix
Errores de vitijs ⁊ ꝑtutibus. xx
Errores de resurrectione. xxj
Errores de felicitate siue btitudine xxij
Errores p̄dēnati pisi⁹ in facultate artiū xxiij
Errores Johis guyon ordinis fratrum minorum xxiiij
Errores Johis de mercuria ordinis cistercien-sium. xxv
Errores mgr̄i Nicolai de vltricuria. xxvj

Item quidā articuli damnati ab eōdē Parisi⁹ ⁊ magistris theologie. Anno dn̄i. M. ccc. xl.

Capitulum xxvij
Copia cedule reuocationis quorundā articulorum fratris Dionysi soulechat ordinis fratrū minorum facte per eundem parisius ⁊ in curia

rhomana.cap̃. xxviij
Reuocatio magistri Johis de caloze xxix
Reuocatio Ludouici facta anno domini. M̃. ccclxij. Cap̃m xxx
Reuocatio Guidonis fratris ordinis heremitarum sancti Augustini. xxxj
Reuocatio Symonis facta anno domini M̃. ccc.lj. Cap̃m xxxij
Articuli in q̃b⁹ mgr̃ sniaz cõit nõ teneť. xxxiij
Determinatio quedã ꝑarisi⁹ facta p almam facultatẽ theologicã. anno dñi M̃.cccxvij. sup q̃busdã supstitiõib⁹ nouiter exortis. xxxiij
Excerpta p̃cipaliũ articulozũ tractat⁹ cuiusdã cõtra errozes fr̃is Johis de mõtesono ordinis p̃dicatoz. in quo ꝓtinenť ętiã errozes cõtra ỹma culataz virg̃inis marie cõceptionẽ. xxxv

Isti sunt errozes condemnati a fratre Roberto kilunardbi archiepo Cantuarienſi. de cõsensu oim mgr̃oz̃ tã regentium q̃z nõ regentium apud oxoniã die iouis .xx. ante festuz sancti Cumberti in quadragesima. Anno dñi. M̃.cc.lxxvj.

Errozes in grãmatica. Cap̃m.j.

Ego currit. tu currit. Currit ꝛ curro. eque sũt pfecte ꝛ cõgrue.

Item currens est ego. Itẽ eque sunt congrue soztis legere. sozti legere sicut sozte legere.

Itẽ q̃ ꝟbũ manens verbũ põt p̃uari omnib⁹ suis accidẽtib⁹. Itẽ q̃ nullũ nomẽ ẽ ẽtie pſone

Errozes in logica. Cap̃m.ij.

Q̃ contraria p̃nt esse simul vera in aliq̃ materia.

Itẽ q̃ sylogisimus peccans in materia nõ ẽ sylogisimus

Itẽ q̃ nõ est suꝑpositio in ꝓpositione magis pro suꝑposito q̃z p̃ significato. Et ideo idez est dicere. Cuiuslibet hominis asinus currit. Et asinus cuiuslibet hominis currit. Itẽ q̃ homis asin⁹ currit. Item q̃ animal est oñis homo.

Item q̃ signum nõ distribuit subiectum in comparatione ad p̃dicatũ.

Itẽ q̃ veritas cum necessitate tm̃ ẽ cũ constãtia subiecti.

Itẽ q̃ nõ ẽ ponẽ demõstrationẽ sine reb⁹ entib⁹

Itẽ q̃ ois ꝓpositio de futuro vera ẽ nec̃ria.

Item q̃ terminus cũ verbo de p̃senti distribuit p oñibus differẽtijs tempozũ.

Itẽ q̃ ex negatiua de p̃dicato finito sequiť affirmatiua de p̃dicato infinito sine ꝓstãtia ſbiecti.

Errozes in naturali phia. Cap̃m.iij.

Quotq̃t sũt cõposita. tot sunt oino p̃ncipia p̃ma

Itẽ q̃ forma nõ corr̃upiť in pure nihil.

Itẽ q̃ nulla potẽtia actiua ẽ in materia.

Itẽ q̃ p̃uatio ẽ pure nihil ꝛ ẽ in corp̃ib⁹ supcelestibus. sicut in his inferioribus.

Itẽ q̃ ꝙuersiua ẽ generatio aialiũ. siť elemẽtoz

Itẽ q̃ vegetatiua. sensitiua. ꝛ intellectiua sunt simul tempe in embꝛione.

Itẽ q̃ intellectiua introducta corp̃i. corr̃upitur vegetatiua ꝛ sensitiua.

Itẽ q̃ substãtia p̃ma nõ ẽ composita neq̃z simplex. vel vegetatiua suba p̃ma simplex nõ ẽ cõposita neq̃z simplex.

Itẽ q̃ tps nõ est in p̃dicamẽto quãtitatis.

Itẽ q̃ nõ ẽ inuentũ ab Aristotele q̃ intellectiua manet post sepationẽ.

Itẽ q̃ q̃n incõpletũ fit cõpletũ diuersificat essentiã. Sz q̃n incõpletũ fit sub cõpleto eẽ nõ diuersificat essentiam.

Itẽ q̃ vegetatiua sensitiua ꝛ intellectiua sũt vna forma simplex.

Itẽ q̃ corp⁹ viuũ est eq̃uoce corp⁹. ꝛ corp⁹ mortuũ ỹm q̃d corpus.

Itẽ q̃ materia ꝛ forma nõ distinguunť p eẽntiã

Itẽ q̃ cã p̃ma ẽ ordinabiľ in genere. tm̃ ẽ ex gen⁹

Itẽ q̃ q̃n intellectiua vniť materie p̃me. ita q̃ corr̃upiť illud q̃ ꝓcessit vsq̃z ad materiã p̃mã.

Qui sustinet. docet defendit ex intẽtiõe aliquod istozũ predictozũ. si sit mgr̃ ab officio magisterij deponať ex cõmuni consilio. Si sit baccalarius nõ p̃moueať ad magisterium sed ab vniuersitate expellať. Capitulũ .iiij.

Isti sunt errozes detestabiles contra catholicam veritatem. reperti in quibusdam scriptis. Quos quicũq̃ dogmatizauerit vel defenderit. Al venerabili patre Guillermo ꝑarisiensi episcopo. conuocato consilio omniũ magistrozũ tunc parisius degẽtiũ vinculo anathematis est innodatus. Et ideo eos caue re debent oñes pfessozes fidei ozthodoxe.

Primus est q̃ diuina essentia in se. nec ab angelo nec ab homine videať vel videbiť. Cõtra qđ firmiter credendũ est q̃ in sua essentia vel substãtia vel natura videbiť ab oñib⁹ glozificatis.

Scđs erroz est q̃ licet diuina essentia eadẽ sit in patre ꝛ filio ꝛ spũsancto. tm̃ vt hec essentia est in ratione forme. vna ẽ in patre ꝛ filio. licet nõ vna in spũsancto ꝛ in his. ꝛ tm̃ forma idez ẽ q̃ diuina essentia. Cõtra quod firmiť credendũ est q̃ vna est essentia substantialis. vel natura in pr̃e ꝛ filio ꝛ spiritusancto. ꝛ eadẽ eẽntia in rõne forme.

Tertius est q̃ spiritussanctus put ẽ amoz ꝛ nexus nõ ꝓcedit a filio. ꝑ tm̃ a patre. Cõtra qđ asserendũ ẽ q̃ spũssanctus put ẽ amoz ꝛ nexus ꝓcedit ab vtroq̃z.

Quartus ẽ q̃ multe veritates fuerunt ab eterno q̃ nõ sunt ipse deꝰ. Cõtra qđ asserendũ est.

Quint⁹ ẽ primũ nũc vel principiũ ꝛ creatio passio nõ sunt creatoz vel creatura. Cõtra quod credendũ est. q̃ principiũ ẽ creatoz ꝛ creatio passio ẽ creatura.

Sextus q̃ angelus malus in primo instanti sue creationis fuit malus. ꝛ nunq̃z fuit non malus.

Cõtra qđ tenenduz est q aliquãdo fuit bonus.
Septim⁹ ẽ q nec anime glorificate nec corpa gloriosa vel glorificata erũt in celo empireo cum angelis. sed in celo aqueo vel cristallino quod est sup firmamentũ. Quod etiã dicere p̃sumunt de beata virgine. Contra quod credendum ẽ qđ idem est locus sanctorũ angelorũ ⁊ beatarũ animarũ. s. celũ empireũ. Et q idẽ erit corporũ glorificatorũ humanorũ. Et siliter idẽ ẽ loc⁹ spũalis hoim beatorũ ⁊ sanctorũ angelorũ.
Octauus q angel⁹ in eodẽ instanti põt esse in diuersis locis. ⁊ ẽ vbiq; si velit esse vbiq;. Contra quod credendũ est.
Nonus ẽ q qui habet meliora naturalia de necessitate habebit maiorẽ grãm ⁊ gloriam. Cõtra quod asserendũ est.
Decim⁹ est q diabolus nunq; habuit vñ posset stare. Nec etiã adam in statu innocentie. Contra quod dicendũ est q diabolus ⁊ adã habuerũt vñ possent stare. licet nõ vñ possent ꝓficere.

Assertiones opposite erroribꝰ.

Firmiter credendũ ẽ. ⁊ nullatenꝰ dubitandum q deus in sua substãtia essentia vł natura videbit ab angelis sanctis ⁊ animabꝰ glorificatis.
Itẽ q vna est essentia substãtialis vel natura in patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto. Et eadẽ essentia in ratione forme in patre ⁊ filio ⁊ spũscõ.
Item q spũsscũs put ẽ sanctus ⁊ amor ꝓcedit ab vtroq;. s. ꝑre ⁊ filio.
Itẽ q vna sola ꝟitas fuit ab eterno que est deꝰ. Et q nulla veritas fuit ab eterno q̃ nõ sit illa veritas.
Itẽ q primũ nũc ⁊ creatio passio ẽ creatura.
Item q malus angel⁹ aliq̃n fuit bonꝰ ⁊ nõ malꝰ Et post peccando factus ẽ malꝰ.
Itẽ q idẽ est locꝰ corpis. s. empireum celũ scõꝝ angelorũ ⁊ beatarũ aiarũ. ⁊ idem erit corporuz humanorũ glorificatorũ. ⁊ siliter idẽ ẽ locꝰ spiritualis scõrũ angelorũ ⁊ hoim bonorũ.
Itẽ q angelus ẽ in loco p distinctiones. ita q si est hic nõ est ibi in eodẽ instãti. impossibile ẽ eñ eũ in eodem instanti esse vbiq; cũ hoc sit ꝓpriuz dei.
Itẽ q scõm q põordinatũ ẽ ⁊ p̃destinatum a deo dabit̃ grã ⁊ gloria.
Itẽ q malꝰ angelꝰ ⁊ adã habuerũt vnũ possent stare. Et si nõ vñ possent ꝓficere.
Itẽ eodẽ anno dñica q̃ cãtabat̃ Letare hierł'm M.cc.lxx. Guilhelmus postmodũ ꝓstancien. epꝰ in ł'mone beati Johis baptiste in domo minorũ parisius põdicauit q liberũ arbitriũ hz potentiã naturalẽ ad recipiendũ grãm nõ effectiuã aliquo modo qđ falsum ẽ. qz nolẽs nõ recipit eã Scõo q quidã natꝰ nunq; fuit in grã. ꝟ sp ysma el aut iudas fuit. ⁊ nunq; iohes qđ est ꝓtra fidẽ.
Baptizati eñ habẽt grãm de q̃ reꝑhensus publice in cõsequẽti die apłorũ ꝑetri ⁊ ꝑauli publice retractauit.

Pax ⁊ grã oñibꝰ asserẽtibꝰ hãc ꝟitatẽ. Data fuit ꝟ snia pisius. Anno dñi. M.cc.xl. In octaua epiphanie. Capłm. v.

Isti sunt errores condemnati ⁊ excõmunicati cũ oñibꝰ q̃ eos scienter docuerint vel asseruerint a dño stephano parisiensł. epo. Anno dñi. M.cc.lxx. Die mercurij añ festũ beati Nicolai hiemalis.

Primꝰ articulus est q intellectus oim hoim est vnꝰ ⁊ idẽ numero. Scõs ẽ q illa ẽ falsa vł imꝓpria. hõ intelligis. Tertiꝰ ẽ q volũtas hominis ex necessitate vult vel eligit. Quartꝰ ẽ q oñia que in inferioribus agunt sb̃ sunt necessitati corporum celesti um. Quintus q mundus ẽ eternꝰ. Sextꝰ q nunq; fuit p̃mꝰ homo.
Septimꝰ q aia que ẽ forma hois scõm q hõ corrũpit̃ corrupto corpe. Octauꝰ q aia sepata post mortẽ nõ patit̃ ab igne corporeo. Nonus q liberũ ꝟarbitriũ ẽ potentia passiua nõ actiua. Et q necessitate mouet̃ ab appetibili. Decimus q deus nõ cognoscit singula. Undecimus q deꝰ nõ cognoscit aliud a se. Duodecimus q hũani actus nõ regunt̃ ꝓuidẽtia diuina Tredecimꝰ q deꝰ nõ põt dare imortalitatẽ vel i corruptibilitatẽ rei corruptibili vel mortali.

Capłm. vj.

Isti articuli q̃ sequũtur cõdemnati sunt a dño stephano pisien. epo. de ꝟsilio mgrorũ theologie. Anno dñi. M.cc. lxxvj. Die dñica q̃ cantat̃ Letare hierł'm i eccłia pisiensi. Ubi excõi cauit in scriptis oẽs illos qui eos docuerint vel defenderint. Et p̃mo ordinãtur illi qui sunt de deo.

Primus q deꝰ nõ ẽ trinꝰ ⁊ vnꝰ. qm̃ trinitas nõ stat cũ summa simplicitate. Ubi em̃ ẽ pluralitas realis. ibi necessario ẽ additio ⁊ cõpositio. exemplum de aceruo lapidũ.
Itẽ q deus nõ põt gene rare sibi silem. qđ enim generat̃ ab aliquo habet principiũ aliqđ a q̃ dependet. ⁊ q in deo generare nõ est signum perfectionis.
Item q deus nõ cognoscit alia a se.
Itez q deꝰ nõ põt dare ꝓpetuitatẽ rei trãsmutabili vel corruptibili vt est corpꝰ humanum.
Item q deus siue prima causa nõ posset ꝓducere effectũ sibi eq̃lẽ nisi tꝑaret suã potentiã.
Item q deus nõ posset facere plures animas in numero.
Item q deus nunq; plus creauit intelligentiaz q̃ modo creauit.
Item q deus est infinite virtutis in duratiõe nõ in actione. talis em̃ infinitas nõ est nisi in corpe

finito si esset. Et q̃ prima causa nõ posset plures mundos facere.

Item q̃ sine agente ꝓprio vt patre ⁊ sole a deo nõ posset fieri homo.

Item q̃ deum in hac vita mortali possumus intelligere p essentiam.

Item q̃ deus nõ potuit fecisse primã materiam. nisi mediante corpe celesti.

Item q̃ a volũtate antiqua nõ potest nouus ꝓcedere absq; transmutatione p̃cedente.

Item q̃ prima causa nõ habet ꝯgnitionẽ aut sciẽtiaz futurorũ contingentiũ. ℙrimo qz futura ꝯtingentia sunt nõ entia. Secundo quia futura contingentia sunt ꝑticularia. Deus autẽ cognoscit virtute intellectiua qꝛ nõ potest cognoscere ꝑticulare. Unde si non esset sensus fortẽ intellectus nõ distingueret inter sortem ⁊ platonẽ. licet distingueret inter hominẽ ⁊ asinuz. Tertio ꝓpter ordinem cause ad causatum. prescia enim diuina est necessaria causa p̃scitorum. Quarta ratio est ordo scientie ad scitum. cuius enim scientia nõ sit causa fati. ex quo tñ scitur determinat ad alteram ꝑtem contradictionis. ⁊ hoc multo magis in scientia diuina q̃z in scia nostra.

Item q̃ primũ principium nõ potest esse sine diuersorum factorũ hic inferius nisi mediantibus alijs causis. eo q̃ nulluz transmutãs diuersimode transmutat. nisi transmutatum.

Item q̃ ab vno primo agente nõ potest esse multitudo effectuum.

Item q̃ primum principium nõ est causa ꝓpria eternorum nisi methaphorice. i. quia conseruat ea. qz nisi esset: ea nõ essent.

Itẽ q̃ sicut ex materia nõ potest aliquid fieri ex agẽte. ita nec ex agente põt aliquid fieri sine materia. Et q̃ deus nõ est causa efficiens. nisi respectu eius q̃ habet esse in potentia materie.

Item q̃ entia declinãt ab ordine cause prime in se considerate. licet nõ in ordine ad reliquas causas agentes in vniuerso. Hoc est error qz essentialioz ⁊ insepabilioz est ordo entium ad causam p̃mam q̃z ad causas inferiores.

Item q̃ deus nõ potest esse causa noui facti. nec põt aliquid de nouo ꝓducere.

Item q̃ deus non põt mouere celũ motu recto. Et est ratio qz tunc relinqueret vacuum.

Item q̃ deus nõ potest irregulariter. i. alio mõ q̃z mouet mouere aliquid. qz in eo nisi ẽ diuersitas voluntatis.

Item q̃ deus est eternus in agendo ⁊ mouendo sicut in essendo alioquin ab alio determinaret qõ esset prius illo.

Itẽ illud qõ de se determinat vt deus. aut semp agit aut nunq̃ ⁊ q̃ multa sunt eterna.

Item q̃ deum necesse est facere quicquid immediate fit ab ipso. Error. siue intelligatur de necessitate coactionis quia tollit libertatem arbitrij siue de necessitate imutabilitatis qz ponit possibilitatem aliter faciendi.

Item q̃ p̃mum principium nõ potest immediate ꝓducere generabilia. quia sunt effectus noui. Effectus aũt nouus exigit cãm immediatã que põt aliter se habere.

Item q̃ primuz principium nõ potest aliud a se ꝓducere. qz omnis differẽtia que est inter agẽs ⁊ factum est p naturam.

Item q̃ deus non potest immediate cognoscere contingentia nisi p aliam causam ꝑticularem et primam.

Item q̃ si omnes cause fuerint aliq̃n in q̃ete. necesse est deum ponere mobilem.

Item q̃ deus est prima et necessaria causa p̃me intelligentie qua posita ponitur effectus. ⁊ sunt simul duratione.

Item q̃ deus nõ est necessaria causa motus corporum supiorum ⁊ cõiunctionis ⁊ diuisionis cõtingentis in stellis.

Item q̃ ad hoc q̃ effectus omnes sint necessarij respectu cause prime nõ sufficit q̃ ipsa causa prima sit impedibilis. sed exigit q̃ cause medie nõ sint impedibiles. Error. quia tũc deus nõ posset facere aliquem effectum nouum sine causis posterioribus.

Item q̃ deus possit agere contraria hoc est mediãte corpe celesti qd̃ est diuersum in vbi.

Item q̃ deus est infinitus virtute. non quia faciat aliquid de nihilo. sed quia cõmunicat motũ infinitum.

Item q̃ deus non potest in effectum cause secunde actu sine ipsa causa secundaria. Error.

Item q̃ effectus imediatꝰ a primo debet eẽ vnꝰ tñ ⁊ simillimꝰ primo.

Itẽ q̃ deꝰ vel intelligẽtia nõ infundit sciam anime humane in somno nisi mediante corpore celesti.

Itẽ q̃ plures sunt motores p̃mi celi. Error.

Item q̃ primum immobile simpliciter non mouet nisi mediante aliquo motu. ⁊ q̃ tale mouens imobile est ps moti ex se.

Itẽ q̃ potẽtia actiua que potest esse sine opatione ⁊ p̃mixta potentie passiue Error. si intelligat de quacũq̃ opatione.

Item q̃ deus nõ põt indiuidua multiplicare sb vna specie sine materia.

Item q̃ forma quã oportet fieri ⁊ eẽ in materia. nõ põt agi ab illo q̃ nõ agit ex materia.

Item q̃ deus non potest facere accidens esse sine subiecto. nec plures dimẽsiones simꝫ esse.

Item q̃ impossibile simpliciter non potest fieri a deo vel ab agente. Error. si intelligat de ipossibili ꝑm numerũ vel naturã.

Item q̃ alius est intellectus in ratione ꝑm q̃ deus intelligit se ⁊ alia Error. quia licet sit alia ra-

nio intelligendi non tamen alijs intellectus scom rationem.
Item q; prima causa est causa omnium entium remotissima. Error. si intelligat cũ prescisione. ita scilicet q; nõ ppinquissima est.
Item q; aliqua possunt casualiter euenire respectu prime cause. ⁊ q; falsum est oia eẽ preordinata a prima causa. quia tunc euenirent de necessitate.
Item q; in causis efficientibus causa secũda habet actionẽ quã nõ accepit a cã pma.
Item q; in causis efficientibus cessante causa pma non cessat secunda ab opatiõe sua duz tñ secunda opet ẽm materiã suã.
Item q; de deo non potest cognosci nisi quia est siue ipm esse.
Itẽ q; deũ eẽ ens p se positiue nõ est intelligibile. ꝫ puatiue ẽ ens aut p se intelligibile.

Capitulum. vij.

Errores de angelo vel intelligẽtia.

Item q; omnia sepa-
rata coeterna sunt pmo principio.
Item q; intelligentie supiores creant aias rõnales sine motu celi. intelligentie aũt inferiores creant vegetatiuã sensitiuã motu celi mediãte.
Item q; intelligentia angelus vel anima separata nusq; est.
Item q; sube sepate eo q; habẽt vnũ apetitũ nõ mutant in ope aut opatione.
Item q; intelligentie siue substantie separate qs dicunt esse eternas nõ habẽt ppriã causam efficientem sed metaphorice. quia habẽt cã mconseruantem in esse. ꝫ nõ sunt facte de nouo. qz sic essent trãsmutabiles.
Item q; in substãtijs sepatis nulla est possibilis trãsmutatio. nec sunt in potentia ad aliquã mutationem aut ad aliud quia eterne sunt ⁊ immunes a materia.
Item q; substantie sepate que nõ habent materiam p quã plus sint in potentia q; in actu. ⁊ sũt a causa semper eodem modo se habente. ideo sũt eterne.
Itẽ q; sube sepate p suũ intellectum causant res adextra.
Item q; intelligentia motrix celi influit in aiam rõnalem sicut corpus celi influit in corpus humanum.
Itẽ q; angel⁹ nõ põt in actus oppositos imediate. sed in actus mediatos. ⁊ ꝫ mediãte alio vt orbe sole vel celo.
Itẽ q; angel⁹ nihil intelligit de nouo.
Item q; si esset aliqua substantia sepata que nõ moueret aliquod corpus in hoc mundo sensibili nõ clauderet in vniuerso.
Item q; substantie sempiterne sepate a materia habent bonum. quod est eis possibile cum pducuntur. nec desiderãt aliq̃d quo carẽt.
Itẽ q; sube sepate sunt sua essentia. qz in eis idẽ ẽ qđ ẽ ⁊ p ꝫ quod est.
Item q; oñe quod non habet materiam ẽ eternum. quia quod nõ est factum p trãsmutationez materie priꝰ nõ fuit ḡ eternũ.
Item quia intelligentie non habent materiã deus nõ posset plꝰ res eiusdẽ spẽi facere. ⁊ q; materia non est in angelis contra fratrem Thomã.
Item q; intelligentie superiores non sunt causa alicuius nouitatis in inferioribus. Et q; superiores inferioribus sunt cã etne cognitionis.
Itẽ q; intelligentia pficit a deo in eternitate. q̃a ẽm se totũ imutabilis ẽ. aia aũt celi nõ.
Itẽ q; intelligẽtia inferior recipit esse a deo p intelligẽtias medias.
Item q; scientia intelligentie non differt a sube intelligentie. ibi enim nõ est diuersitas intellecti ab intellectibilitate. nec diuersitas intellectorum
Itẽm q; substantie separate sunt actu infinite. infinitas eñ non est impossibilis nisi in rebus materialibus.
Item q; intelligentie superiores imprimunt in inferioribus sicut anima vna intellectiua impmit in aliam ⁊ in animam sensitiuam ⁊ p talẽ impssionem incantator aliquis projecit camelũ in fouea solo visu.
Item q; intelligentia cum sit plena formis impr. mit alias formas in materia p corpa celestia tanq̃ p instrumenta.
Item q; substantie sepate sunt alicubi p opationem. ⁊ non possunt moueri ab extremo in extremum. nec in medium nisi quia possunt velle operari aut in medio aut in extremis. Error. si intelligat sine opatione subam nõ eẽ in loco. nec transire de loco in locum.
Item q; intelligentia sola voluntate mouet celum.
Item substantie separate nusq; sunt ẽm substãtiam. Error. si intelligat ita q; substantia sit res eẽndi in loco. verum est q; nusq; sunt scom substantiam.

Capitulum. viij.

Errores de anima ⁊ intellectu.

Itẽ q; intellectus nõ
est forma corpis. nisi sicut nauta nauis nec est perfectio essentialis hois.
Item q; intellectus qñ vult induit corp⁹. qñ nõ vult nõ induit.
Item q; ex sensitiuo ⁊ intellectiuo non sit vnum p essentiam nisi sicut ex intelligentia ⁊ orbe. ꝫ est vnũ p oppositionẽ.
Item q; intellectus humanus est eternus. quia est a causa semp eodem modo se habente. et qñ

non habet materiam per quam prius est in potē
tia q̄ in actu.
Item q̄ anima separata nullo modo patitur ab
igne.
Itē q̄ intellect⁹ ē vn⁹ numero oīm licz om̄ino se
paret a corpe h̄. nō tn̄ ab om̄i.
Item q̄ intellectus sortis corrupti nō hz sciētiā
eorum que habuit.
Item q̄ anima humana nullo modo ē mobilis
s̄m locum nec p̄ se nec per accidens. ⁊ si ponat̄
alicubi s̄m substantiā suam nunq̄ mouebit̄ de
vbi ad vbi.
Itē q̄ sciētia aīe est eterna. ⁊ q̄ intellectus agēs
⁊ possibilis sunt eterni.
Item q̄ motus celi sunt ꝓpter aīam intellectiuā
⁊ q̄ aīa intellectiua sui intellectus nō pōt educi
nisi mediāte corpe.
Item q̄ nulla forma ab extrinseco veniēs pōt fa
cere vnū cum materia. q̄ em̄ sepabile ē cū eo qd̄
est corruptibile vnū nō facit.
Itē aīa sepata nō ē alterabilis s̄m ph̄iaz licz s̄m
fidem alteret̄.
Itē q̄ aīa rōnalis qn̄ recedit ab aīali adhuc re/
manet animal viuū.
Item q̄ anima intellectiua cognoscendo se. co=
gnoscit om̄ia alia. species em̄ omnium rerum si=
bi sunt concreate. sed hoc cognoscere non debet̄
intellectui nostro vt nr̄ est. s̄ s̄m q̄ intellectus ē
agens error est.
Item q̄ anima est inseparabilis a corpore et ad
corruptionem armonie corporalis corrumpitur
anima.
Itē q̄ scia magistri ⁊ discipuli est vna ⁊ eadē nu=
mero ⁊ ratio est. quia intellectus vnus est. quia
forma non multiplicat̄ nisi quia educitur de po
tentia materie.
Itē q̄ intellectus agēs nō copulat̄ nr̄o possibili
⁊ q̄ intellectus possibilis nō vnit̄ nobis s̄m sub
stantiam. ⁊ si vniretur vt forma nobiscum esset
insepabilis.
Item q̄ opatio intellectus non vniti copulatur
corpori. ita q̄ opatio est rei nō habētis formaz q̄
opet̄. Error ē. qꝛ ponit q̄ intellect⁹ nō sit forma
hominis.
Item q̄ nihil potest sciri ab intellectu post eius
sēpationem.
Item q̄ intellectus qui est postrema hominis p̄
fectio est penitus abstractus. Vel q̄ intellectus
vltima vel est postrema opatio hoīs. ⁊ ē totalit̄
abstractus.
Item q̄ intellectus possibilis est inseperabilis a
corpe simpliciter q̄tū ad hunc actum q̄ ē specie
rum receptio. ⁊ q̄tū ad iudicium quod fit p̄ sim-
plicem specierū acceptionē vel intelligibiliuz cō
positionem. Error. si intelligatur de receptione
om̄imoda.
Item q̄ intellectus agens est quedam substan-
tia sepata supior ad intellectū possibilē. ⁊ q̄ s̄m
substantiam potentiam ⁊ opationem est separa
tus a corpore. nec est forma corpis humani.
Item q̄ incōueniens est ponere aliquos intelle
ctus nobiliores alijs. quia cuz illa diuersitas nō
possit esse a p̄te corporū oportet q̄ sit a p̄te intel=
ligētiarū. ⁊ sic anime nobiles ⁊ ignobiles essent
necessaria diuersarū specierū sicut intelligentie.
Error. quia sic anima christi non esset nobilior
anima iude.
Item q̄ intellectus speculatiuus simpliciter est
eternus ⁊ incorruptibilis respectu vero hui⁹ ho
minis corrumpitur corruptis fantasmatibus in
eo.
Item q̄ intellectus possibilis nihil est in actu an
teq̄ intelligat. qꝛ in natura intelligibili eē aliq̄d
in actu est esse actu intelligēs.
Item q̄ ex intelligente ⁊ intellecto fit vna sub/
stantia eo q̄ intellectus sit ipsa res intellecta for
maliter.
Item q̄ nos peius vel melius intelligimus hoc
prouenit ex intellectu passiuo quem dicunt esse
potentiā sensitiuam. Error est. quia hoc ponit
vnum intellectum in omnibus. aut equalitatem
in om̄ibus animalibus.
Item q̄ intellectus non potest transire de cor/
pore in corpus. ita q̄ successiue sit motor diner/
sorū corporū.
Item q̄ intellectus noster p̄ sua naturalia pōt p̄
tingere ad cognoscendū essentiam prime cause.
Hoc male sonat ⁊ est error si intelligat̄ de cogni
tione imediata.
Item q̄ anima nunq̄ moueretur nisi corp⁹ mo/
ueret̄. sicut graue vel leue nunq̄ moueretur ni=
si aer moueret̄.

Capitulum. ix.

Errores de voluntate siue libero arbitrio.

Itez q̄ de sua natura
nō est determinatū ad esse vel nō esse. nō deter=
minatur nisi p̄ aliquod quod est necessarium re=
spectu sui. Error.
Itē q̄ volūtas manēte passione ⁊ sciētia. in p̄ti=
culari ⁊ in actu nō pōt agere ꝯ eam.
Item si ratio recta ⁊ volūtas recta. Error est. qꝛ
est contra glosam Aug. sup̄ illud ps̄. Concupi=
uit anima mea desiderare ⁊c̄. Et qꝛ s̄m h̄ ad re=
ctitudinem voluntatis gratia nō esset necessaria
sed solum scientia. qd̄ fuit error pelagij.
Item q̄ volūtate existēte in tali dispositione in
qua nata est moueri. ⁊ mouente sic disposito q̄
natum sit mouere impossibile est voluntatem nō
velle.
Itē q̄ orb̄ est causa volūtatis medici vt sanet.
Itē q̄ volūtas ⁊ intellectus nō mouent̄ in actu
per se sed per causam sempiternā scz per corpora

celestia.
Item q̃ appetitus cessantib⁹ impedimẽtis necessario mouet ab appetibili. error est de intellectuo.
Item q̃ volũtas ꝑm se est indeterminata ad opposita sicut materia. Determinat aũt ab appetibili sicut materia ab agente.
Itẽ q̃ hõ agens ex passione coacte agit.
Item q̃ post conclusionem factam de aliquo faciendo. voluntas nõ manet libera. & q̃ pene nõ adhibentur a lege nisi ad correctionẽ ignorantie & vt correctio sit alijs principiũ cognitionis vel generationis.
Itẽ q̃ voluntas hominis necessitat̃ ꝑ suã cognitionẽ sicut appetitus bruti.
Item q̃ nullum agens est ad vtrũlibet imo determinatur.
Item q̃ effectus stellarum sup liberum arbitriũ sunt occulti.
Item q̃ voluntas nostra subiacet potestati corporũ celestium.
Item q̃ volũtas necessario ꝓsequitur qđ firmit̃ creditum est a ratione. & q̃ non potest abstinere ab eo q̃ ratio dictat. ℔ aũt necessitatio nõ ẽ coactio. ℔ natura voluntatis.
Item q̃ homo in omnibus suis actionibus sequit̃ appetitũ & semp maiorẽ. error ẽ. nisi intelligatur de maiore & in mouẽdo.
Itẽ q̃ nõ ẽ possibile esse pcm̃ in potẽtijs aie superioribus. & ita peccat̃ passione & non voluntate.
Item q̃ scientia cõtrariorũ solũ est causa quare anima rationalis potest in opposita. & q̃ potentia simpliciter vna non põt in opposita nisi ꝑ accidens. & ratione alterius.
Itẽ q̃ aia nihil vult nisi mota ab alio a se. vnde istud falsum est. anima seipa vult. Error. si intelligat̃ mota ab alio. scz ab appetibili vel obiecto. ita q̃ appetibile ei obiectum sit tota rõ motꝰ volũtatis ipsius.
Item q̃ duobus bonis ꝓpositis. quod fortiꝰ est fortius mouet. Error ẽ. nisi q̃tũ est ex pte boni mouentis.
Itẽ q̃ oẽs motus volũtarij reducunt̃ ad motorem primũ. Error. nisi intelligat̃ in mortẽ ꝑmuz simpliciter nõ creatũ. Et itelligẽdo de motu ꝑm subam & nõ ꝑm deformitatẽ.

Capitulũ .x.

Error de toto cõiũcto. i. de toto cõposito naturali ꝓfecto siue de hoie.

Item q̃ homo ꝓtã to dicit̃ intelligere. ꝑ q̃to celũ dicit̃ ex se mouẽ vel intelligere vel viuere. i. quia agens istas actiones ẽ ei vnitum vt motor mobili. & non substãtialiter.
Itẽ q̃ humanitas nõ est forma rei ℔ rõnis
Itẽ q̃ forma hois nõ ẽ ab extrinseco. ℔ educit̃ ꝺ potẽtia materie. q̃ alit̃ nõ eẽt generatõ vniuoca
Itẽ q̃ hõ ꝓ nutritionẽ põt fieri aliꝰ numeraliter & indiuidualiter.
Itẽ q̃ hõ ẽ hõ ꝓter aiam rõnalem.

Capl'm .xj.

Errores de mũdo & mũdi eternitate.

Item q̃ nihil est eternum a parte finis qđ nõ sit eternũ a pte principij q̃ est ꝺ fidem & Error.
Itẽ q̃ redeũtib⁹ corpib⁹ celestib⁹ oĩb⁹ in idez punctũ. qđ fit in .xxxvj. milib⁹ annorũ redibunt idem effectus qui & modo.
Itẽ q̃ nõ fuit ꝓimꝰ homo nec erit vltimꝰ immo semp fuit & semp erit hois ex hoie generatio.
Itẽ q̃ generatio hois est circularis eo q̃ forma hois redit pluries sup eandẽ ptẽ materie.
Itẽ q̃ q̃ sortes factꝰ ẽ nõ receptibil̃ eẽnitatis et si dz eẽ eẽnꝰ ncẽe ẽ vt trãsmutet̃ natura & spẽ.
Itẽ q̃ mũdus ẽ eternꝰ q̃tũ ad oẽs spẽs i eo contentas & q̃ tps eternũ & motꝰ & materia agẽs et suscipiens. q̃ ẽ a potẽtia dei infinita & ipossibile ẽ innouationẽ cẽ in effectu sine innouatione in cã
Itẽ q̃ nihil eẽt nouũ nisi celũ eet variatũ respectu materie generabiliũ.
Itẽ q̃ ipossibile ẽ soluere rõnes ꝓbi de eternitate mũdi nisi dicam⁹ q̃ volũtas ꝑmi iplicat incõpossibilia.
Itẽ q̃ duo sũt ꝓncipia eẽna. s. corpꝰ celi & aia ei⁹.
Itẽ q̃ tria sũt ꝓncipia eẽna in celestib⁹. subiectũ motꝰ eẽni aia corpis celestis. & ꝑmũ mouẽs desideratũ. Error ẽ. q̃ ad duo ꝓma.
Itẽ q̃ mũdꝰ ẽ eẽnꝰ. q̃ oẽ qđ hz naturã ꝑ q̃m possit eẽ in futuro toto. hz naturã ꝑ quã potuit esse in toto ꝓterito.
Itẽ q̃ mũdꝰ hz sit factꝰ ex nihilo. nõ tñ ẽ factꝰ de nouo & q̃uis de nõ eẽ exierit ad eẽ. nõ eẽ nõ ꝓcessit eẽ duratione ℔ natura tm̃.
Itẽ q̃ theologi dicẽtes q̃ celũ q̃ñq̃ ꝺefecit arguunt ex falsa suꝑpositiõe. Et q̃ dicẽ celuz eẽ & non moueri ẽ dicere ꝟ dictoria.
Itẽ q̃ infinite ꝓcesserũt celi reuolutões q̃s nõ fuit ipossibile cõꝑhẽdi a ꝓma cã ℔ ab itellcũ creato
Itẽ q̃ elemẽta sunt eẽna. sunt tñ facta de nouo i dispositione quã modo habẽt.
Itẽ q̃ q̃uis generatio hoim possit deficẽ voluntate ꝑmi. tñ nõ deficiet. ꝺa orb̃ ꝑmꝰ nõ tm̃ mouet ad generationẽ elemẽtorũ ℔ etiã hoim.
Itẽ q̃ si celũ staret ignis i stupãñ agẽt. q̃ nec deus esset.
Item q̃ celuz nunq̃ quiescit. quia generatio inferiorum que ẽ finis motꝰ celi cessare non debet.
Alia ratio q̃ celũ suũ eẽt & suã ꝟtutẽ hz a motore suo. & ꝺ cõseruat celũ ꝑ suũ motũ. vñ si cessaret a motu cessaret ab esse.

Item q̄ euum ⁊ tps nihil sunt in re sed solum in apr̄hensione.
Item q̄ qui generat mundū ꝑm totū ponit vacuum. Quia locus necessario p̄cedit generatuz in loco ⁊ tūc añ mūdi generationē fuisset loc⁹ sine locato qđ est vacuum.
Itē q̄ elemēta p̄ma generatione sunt facta ex illo chaos. ꝑ sunt eterna.
Item q̄ vniuersum nō pōt deficere. quia p̄mum agens habet trāsmutare materiā eternaliter vicissim. Nunc ad istā formā. nūc ad illā. ⁊ similit materia nata ē trāsmutari.
Itē q̄ temp⁹ ē infinitū q̄tū ad vtrūq; extremuz licet em̄ impossibile sit infinita esse ptrāsita quorum aliquid fuit ptranseundū. nō tm̄ impossibile est infinita esse ptrāsita. quorū nullū fuit ptrāseundum. Error.
Itē q̄ naturalis p̄bus simpliciter debet negare mūdi nouitatē. quia innitit causis ⁊ rōnibus naturalibus. Fidelis aūt pōt negare mūdi ei nita/tem. quia innitit causis supnaturalib⁹.
Item q̄ rō p̄bi demonstrās motū ceii eternum. nō est sophistica. Et mirū est q̄ hoies ꝓfundi ꝫ nō vident.
Item q̄ creatio nō est possibilis q̄uis cōtrariuz sit tenendū ꝑm fidem.
Item q̄ nō est verū q̄ aliq̄d fiet ex nihilo vel neq; factū sit in p̄ma creatione.
Item q̄ creatio non debet dici mutatio ad esse. Error. si intelligat de oīi modo mutationis.

Errores de celo ⁊ stellis. Capl'm. xij.

Item q̄ corpora celestia mouent a p̄incipio intrinseco q̄ ē aia. ⁊ qđ mouet ꝓ aiam ⁊ ꝓ virtutē appetitiuā sicut animal Sicut ei anima appetēs mouet ita ⁊ celum.
Item q̄ corpa celestia ex se habēt eternitatē sue subē. ꝑ nō eternitatē sui motus.
Itē q̄ aia celi ē intelligentia. Et orbes celestes vo sunt instrumēta intelligentiarū sicut organa sicut auris ⁊ oculꝰ est organū virtutis sensitiue.
Itē q̄ si in aliq̄ hūore virtute stellarū deuenirent ad talē p̄portionē cuiusmodi p̄portio est in seminib⁹ p̄morū parentū. Ex illo humore posset generari hō. Et q̄ sufficiēter posset generari ex putrefactione vel ex putredine.
Item omniū formarū cā effectiua ē orb.
Item q̄ natura que est p̄ncipium motus in coꝛporibus celestib⁹ est intelligentia mouens. Error. Si intelligat de natura que ē actꝰ vel forma

Errores de natura generabilium ⁊ corruptibilium. Capl'm. xiij.

Item q̄ forme nō recipiunt diuisionē. nisi ꝑm diuisionē materie. Error. nisi intelligat de formis eductis de potētia materie.
Itē q̄ forma materialis nō pōt creari.
Itē q̄ nihil debet credi nisi p se notū. vel q̄ ex ꝓ se notis pōt determinari vel declarari.
Itē q̄ materia exterior obedit subē spūali. Error si intelligat simpliciter ⁊ ꝑm oēm modū trās mutationis.
Item q̄ indiuidua eiusdē speciei vt sortes ⁊ plato differūt sola rōne materie. Et q̄ forma humana eadem existente numero in vtroq; nō ē mirū si idē numero ē in diuersis locis.
Itē q̄ possibile ē q̄ materialiter fiat ignis diluuium vniuersale.

Capl'm. xiiij

Errores de necessitate euētus rerū

Item q̄ nihil fit a casu. sed oīa ex necessitate eueniūt. Et q̄ omnia futura que erūt necessitate erūt. Et que nō erūt impossibile est esse. Et q̄ nihil euenit cōtingēter cōsiderando oēs casus. Error. qꝛ cō cursus causarum est de diffinitione casualis. lib. v. de ꝓsolatione p̄bie.
Item q̄ ex diuersitate locorū acquirunt necessitates euentuum.
Item q̄ ex diuersis signis celi significant diuerse conditiones in hominib⁹ tam bonorū aut donorū spūaliū q̄ rerū tpaliū.
Item q̄ q̄busdā signis aut figuris sciunt hoim intentiones ⁊ mutationes intentionū. Et an intentiōes ille pficiende sint. Et q̄ ꝓ tales figuras sciunt euentus pegrinorū. captiuatio hominuz aut solutio captiuorum. Et an nati futuri sint sciētes vel latrones.
Item q̄ ferunt q̄ dispositio vniuersi p̄cedit ex puidentia diuina nō immediate. ꝑ mediate motu supiorū. Et quod istud facit non imponit necessitatē inferiorib⁹. qꝛ habent cōtrarietatem. ꝑ supiorib⁹.
Item q̄ sanitatē ⁊ infirmitatē. vitā ⁊ mortē. attribuunt positioni sideꝛ. ⁊ aspectui fortune dicētes. q̄ si cum aspexerit fortuna viuet. si nō aspexerit morietꝛ. Error.
Item q̄ in hora generationis hominis in coꝛpore suo. ⁊ per consequens in anima que sequitur ex ordine causarum superiorum ⁊ inferiorum inest homini dispositio inclinans in tales actiōes ⁊ euentus. Error. nisi intelligatur de euētib⁹ naturalibus. ⁊ ꝓ viā dispositionis.

Capl'm. xv

Errores de accidente.

Item q̄ cū deus non compat ad entia in rōne cause materialis vl̄ formalis. nō facit accidēs esse sine sbiecto. De cuiꝰ rōne ē in actu inesse subiecto suo.
Itē q̄ accns exns sine sbiecto nō ē accns nisi eq

uoce. Et q̄ impossibile est q̄ntitatem siue dimēsi onem eē p se. hoc em̄ eēt ipsam eē subam.
Itē q̄ facere accidēs eē sine sbiecto hz rōnē ipos sibil' iplicāt3 ꝯdictionē. vt credim⁹ i cucharistia Quint⁹ error. Itē q̄ de⁹ nō posset facere acci dens sine sbiecto. nec plures dimēsiōes simul esse.

Errores de scia vel phia. Cap'm. xvj.

Itez q̄ omnes sciētie

sunt necessarie p̄ter philicas disciplinas. Et q̄ nō sunt necessarie nisi ꝓp̄t cōsuetudinē hoim.
Itē q̄ nulla questio disputabilis ē p rōnem q̄m phs nō deberet disputare ⁊ determinare. q2 rati ones accipiunt̄ a rebus. ꝓphia aūt omēs res ha bet ꝯsiderare f̄m diuersas sui ptes.
Itē q̄ possibile vel impossibile simpliciter. id ē. oñibus modis est possibile. vel impossibile f̄m philosophiam.
Itē q̄ sapiētes mūdi sunt phi tm̄.
Itē q̄ nō ē excellētioz status q̄ vacare phie.
Item q̄ homo non debet esse contentus autori tate ad habendū certitudinē alicui⁹ q̄stionis.
Itē q̄ ad h̄ q̄ hō habeat certitudinē cōclusiōis oportz q̄ sit fundat⁹ sup̄ p̄ncipia p se nō. Error q2 generaliter tam de certitudine apprehēsionis. q̄ adhesionis loquit̄.

Errores de sacra scriptura. Cap'm. xvij.

Item q̄ sermōes the

ologi fundati sunt in fabulis.
Itē q̄ nihil plus scit̄ ꝓp̄t scire theologiā.
Item q̄ fabule ⁊ falsa sunt in lege xp̄iana sicut ⁊ in alijs.
Itē q̄ lex xp̄iana impedit addiscere.
Itē q̄ lex naturalis phibet interfectionē aialiū irrōnabiliū. sic̄ rōnabiliū licz nō tm̄.

Errores de fide ⁊ sacramētis. Cap̄. xviij.

Item q̄ non est cu rā

dū de fide si dicāt̄ aliq̄d eē hereticū. q2 ē ꝯ fidem
Itē q̄ nō ē credēdū nisi p se notū. vl' ex p se not̄ possit declarari.
Itē q̄ nō ē curandū de sepultura.
Itē q̄ nō ē orandum.
Item q̄ non est confessio facienda nisi ad appa rentism.

Errores de raptu. Cap'm. xix.

Item q̄ raptus et vi

siones nō hz fieri nisi p̄ naturam

Errores de vitijs ⁊ vtutib⁹. Cap̄. xx.

Itē q̄ peccata cōtra

naturā vtpote abusus in coitu licet sint ꝯ natu ram spēi. nō tñ ꝯ naturā in diuidui.
Itē q̄ simplex fornicatio vtpote solut⁹ cū solu ta non est pctm̄.
Itē q̄ dignitas eēt in causis supioꝛib⁹ posse facē pctā ⁊ mōstra p̄ter intētionē. cū natura h̄ posset.
Itē q̄ delectatio in actib⁹ venereis nō impedit actū siue vsum intellectus.
Itē q̄ ꝓtinētia nō ē eēntialiter vt⁹.
Itē q̄ pfecta abstinētia ab actu carnis coꝛrum pit vtutē ⁊ spēm.
Itē q̄ paup i bonis fortūe nō p̄t agē i moralib⁹
Itē humilitas put q̄s nō oñtat ea q̄ hz f̄ vilipē dit ⁊ hūiliat se nō ē vt⁹. Error. si itelligat̄ q̄ nec vtus nec actus virtuosus.
Itē q̄ nō sunt possibile alie vtutes nisi acquisi te vel innate.
Itē q̄ castitas nō ē mai⁹ bonū q̄ pfecā abstinētia
Itē finis t̄ribiliū ē mors. Error si excludat terro rem inferni q̄ ē extrem⁹.

Errores de resurrectiōe. Cap'm. xxj.

Itē q̄ non cōtigit coꝛ

pus coꝛruptū redire idē numero nec idez nume ro resurget. Error.
Item q̄ resurrectio futura nō dz credi neq̄ con cedi a phō q2 impossibile ē inuestigari p rōnē. Er roꝛ q2 etiā phs dz captiuare itellectū in obsequi um fidei christi.

Errores de felicitate siue btitudie Ca. xxij

Item felicitas nō pōt

a deo infundi imediate. Itē dicē dare deū fe licitatē vni ⁊ nō alij ē sine rōne ⁊ figmētū.
Itē q̄ hō ordinat⁹ q̄tū ad intellectū ⁊ effectū sic̄ pōt eē sufficient̄ p vtutes intellectuales ⁊ mora les. de q̄b⁹ loq̄t̄ phs in ethic ē sufficiēter dispos tus ad felicitatē eternā.
Itē q̄ felicitas habet̄ i hac vita ⁊ nō in alia.
Itē q̄ hō post mortē amittit oñe bonū.
Itē q̄ bonū q̄ hoi possibile est cōsistit in vtuti bus intellectualibus.

Sequunt̄ articuli ꝓdēnati pisi⁹. Ca. xxiij.

Isti articli quí sequū

tur fuerūt ꝓdēnati in facultate artiū pisi⁹. M. ccc. xliij. in festo natiuitat3 dñi. Q̄ null⁹ mgr̄ bac calari⁹ vl' scolar3 in artiū facultate legēs pisi⁹ au deat aliq̄m ꝓpositiōez famosaz illi⁹ autor3 cuius libꝛū legit dicē simpl'r eē fl'az. vl' eē falsā de vtute f̄mōis. f̄ credi debeat q̄ autoꝛ lz ponēdo illā ha buit vnū itellectū. f̄ vel cōcedat eam vl' sensum verum distinguat a sensu falso. Causa huius est quia pari ratione ꝓpositiones biblie absoluto sermone erunt negande quod est periculosum. Et quia sermo non habet veritatem nisi ex im / positione ⁊ vsu communi accipitur vel aliozum ideo talis ē vt⁹ f̄monis q̄lit̄ eo cōit̄ autoꝛes vtū tur. ⁊ q̄lē exigit materia. cū f̄mones sint inq̄ren di penes materiā subiectā.
Itē q̄ nō dicat simpliciter vel de virtute sermo/

nis oñem ꝓpositionez eẽ falsam que esset falsa ꝟm suꝑpositionem ꝓsonalẽ terminoꝝ.eo ꝙ iste errox ducit ad errorẽ ꝓxorẽ. Autores enim sepe vtunt alijs ꝓpositionibus suꝑpositiõis.

Jtem ꝙ nõ dicat ꝯz nulla ꝓpositio distinguẽda sit qm̃ hoc ducit ad predictos errores. ⁊ quia si discipulus vnum sensum ꝓpositionis accipiet ⁊ doctor aliũ itellexerit.discipul⁹ false informabitur donec ꝓpositio distinguet. Sicut si opponẽs vnũ sensum intelligat ⁊ rn̄dẽs aliũ recipiet. di/sputatio erit ad tm̃ si nulla fiat distinctio.

Jtẽ ꝙ null⁹ dicat nouã ꝓpositionẽ esse cõcedendam si nõ sit vera in ei⁹ sensu ꝓꝓio .quia hoc dicere ducit ad errores p̃dictos.quia biblia ⁊ autores nõ sp vtunt ꝟmonib⁹ ꝟm ꝓꝓios sensus ipsoꝝ. Magis eñ oportet in affirmãdo vl̃ nẽgãdo ꝟmones ad materiã subiectã attendere ꝯz ad ꝓꝓietatem ꝟmonis .Disputatio nanꝯz ad proꝓrietatẽ ꝟmonis attendens ⁊ nullã recipiẽs propositionẽ p̃terꝯz in sensu ꝓꝓio.nõ ẽ disputatõ nisi sophistica.disputationes doctrinales ⁊ dialetice que inquisitionẽ ꝟitatis attendãt modicã habẽt de nominibus solicitudinẽ.

Jtẽ ꝙ null⁹ dicat scientiã nouã eẽ de reb⁹ q̃ non sunt signa ⁊ que nõ sunt termini vel oñes.qm̃ in scientijs vtimur ꝟminis ꝓ rebus ꝙs nobiscuꝫ portare nõ possum⁹ ad disputationes.ideo scientiã habem⁹ de reb⁹ licet mediãtib⁹ terminis vel orationibus.

Jtem ꝙ nullus asserat simpliciter absꝯz oratiõe vel distinctione istas ꝓpositiões vl̃ cõsimiles.ꝙ sortes vel plato vel deus ⁊ creatura nihil sunt. quia ista verba ꝓima facie male sonant.quia talis ꝓpositio sensum vnũ habet falsum. videlicꝫ si negatio in hac dictione nihil implicat intelligeretur eandem cadere supra ens singulariter.sed vt supra entia pluraliter.

Capl̃m.xxiiij

Jsti sunt articuli revocati Anno dñi.ꝳ.ccc.xviij.ij.die octo. pisius ꝙ fratrẽ iohem guion ordinis minoꝝ in domo p̃dicatoꝝ.

Jtẽ ꝙ generare ꝟm suã rõnẽ formalẽ nõ sit ī pre

Jtẽ ꝙ generare realit̃ elicitũ sit in diuinis.

Jtez ꝙ generare siue elicitum siue inclicitũ sit in filio.

Jtẽ ꝙ generare ⁊ generari in diuinis accepta notionaliter sunt idẽ int̃ se in diuinis.

Jtem dicere ꝙ pater in diuinis nõ sit formalit̃ generãs alia generatiõe ꝯz illa q̃ fili⁹ formalit̃ est genitus.

Capl̃m.xxv.

Errores iohannis de mericuria ordinis cisterciẽ. Articuli cõdemnati ꝑ mgros ptisienses. Anno dñi.ꝳ.ccc.xlvij.

⁊ phibiti oñib⁹ baccalarijs legẽtib⁹ q̃ legunt vl̃ legert snias sub pena priuatiõis ab oñi honore facultatis quoꝝ articuloꝝ aliqui reputant̃ er/ronei aliq̃ suspecti aut male sonãtes in fide.

Jtem ꝙ satis erat possibile ꝙ ꝑ volunt atez aut volitionẽ creataz christ⁹ aliq̃d voluit qd̃ nun ꝯz debuit euenire.

Jtẽ ꝙ xp̃s potuit dixisse falsuz ⁊ asseruisse assertione creata tã vocali ꝯz mẽtali.

Jtẽ ꝙ q̃lit̃cũ ꝯz vult de⁹ vult efficacit̃ ita esse.

Jtem ꝙ deus facit ꝙ aliꝙs peccet ⁊ ꝙ sit peccator ⁊ vult voluntate beneplaciti ꝙ ille sit pctor.

Jtẽ ꝙ null⁹ peccat volẽdo aliq̃lit̃ alit̃ ꝯz de⁹ velit eum velle.

Jtem ꝙ deus aliq̃d reꝓbat ꝙ ipe vult volũtate bñplaciti.

Jtẽ quẽlibet peccantẽ de⁹ vult peccare volũtate bñplaciti. ⁊ facit eũ peccare ⁊ vult ꝙ peccet.

Jtẽ ꝙ de⁹ facit malum eẽ ⁊ peccatũ esse.

Jtem ꝙ peccatura magis est bonum ꝯz malum.

Jtem ꝙ aliquis faciat aliq̃d oñino vt de⁹ vult ipsum facere volũtate bñplaciti ꝙ talis peccet.

Jtẽ q̃cũ ꝯz peccat cõformat volũtatẽ suã voluntati bñplaciti dei sic ꝙ illa vult sicut deus vult eum velle.

Jtem ꝙ possibile est christũ ꝟm voluntatẽ creatam errasse ⁊ ꝟm hominẽ mendaciũ ꝓtulisse.

Jtem ꝙ posset dici ꝙ anima christi vnita verbo saltem ꝑ accidẽs posset odire deũ vel respuere siue detestari.

Jtem ꝙ si aliquis habẽs vsum liberi arbitrij incidens in temptationẽ tantã ꝙ nõ possit illi resistere.moueat̃ ad illecebrã cũ aliena vxore nõ cõmittit adulteriũ. ⁊ sic de alijs peccatis.

Jtem ꝙ aliqua est possibilis passio cui volũtas etiam habita gratia quacunꝯz sine miraculo nõ posset resistere quin eliceret actum ꝟm illã ⁊ talis actus nõ est peccatũ.

Jtẽ ꝙ non est peioz demeritorie in casu qui vitiosum habet habitum demeritorium cuz actu. ꝯz qui habet consimilem habitum sine actu.

Jtem ꝙ non est peioz moraliter qui vitiosuz habet habitum ⁊ actum. ꝯz q̃ habitũ eiusdez rõnis habet sine actu.

Jtem ꝙ non est melioz meritorie qui habet habitum meritorium ⁊ actum ꝯz qui habet cõsimilem habitũ sine actu.

Jtem ꝙ malus quacunꝯz malicia actuali ⁊ habituali equalibus ad inuicem non est peioz ex actuali simul ꝯz ex actuali tantum vel ex habituali tm̃.

Jtem ꝙ bonus quacũ ꝯz bonitate actuali et habituali ad inuicem equalibus non est magis bonus ex vtraꝯz ꝯz ex habituali tm̃.

Jtem ꝙ nulla creatura aut nulla circumstantia rei bona diminuit peccatum quin sit tantum q̃ntum foret sine illa ceteris paribus.

Item q̄ pia intentio ⁊ naturalis pietas augent peccatum ⁊ nō diminuunt ceteris paribus.
Item pctm̄ post longam consuetudinē cōmissuz est min⁹ q̄z foret ante cōsuetudinē.
Item q̄ odium primi nō est demeritoriū nisi q̄ phibitum a deo.
Item q̄ pbabiliter posset sustineri cognitionez vel volitionē nō esse distinctā ab aīa. imo ē ipa anima ⁊ sic sustinēs nō tenereť nec cogereť ne/gare ppositionē p se notā. nec negať autoritatē admittendam.
Item q̄ pbabile est in lumine naturali nō eē ac/cidentia. ꝟ oīem rem eē subam. ⁊ q̄ vbi nō eēt fides hoc esset ponēdū vl̄ pbabiliť possz poni.
Itē q̄ nō ē euidēs euidētia reducta ad certitudi nem p̄mi p̄ncipij quin quodcūq̄z quod ē posset produci nobilius.
Item q̄ tenētes vt cōiter teneť q̄ intentio voli/tio sensatio sint qualitates subiectiue existētes in anima quas pōt deus creare se solo ⁊ qui b̄ ponere vult habet concedereť ⁊ dicere q̄ deus potest facere se solo q̄ anima odiret primum ⁊ deū nō demeritorie.
Item q̄ deus est causa aliqualiter actus deme/ritorij vt demeritorius est.
Itē q̄ de⁹ ē cā pcti vt pctm̄ ē ⁊ mali iq̄tū malū ē
Itē q̄ q̄cūq̄z volūtas causat aliq̄d causat taliter in v̄tute p̄me causę.
Item q̄ deus ē causa maxima ⁊ imediata p̄uati onis ⁊ iusticie in actu.
Item q̄ de⁹ ē actio ⁊ causa peccati vt pctm̄ ē.
Item q̄ deus est causa cuiuslibet modi actus et cuiuslibet circūstantie p̄ducte.
Item q̄ a deo est q̄ actus demeritorius fit in q̄z-tum demeritorius ē.
Itē q̄ quacūq̄z creatura demōstrata h̄ ē vera h̄ chimera intelligiť hec chimera pōt intelligi.
Itē q̄ quacūq̄z creatura demōstrata hec est v̄a hec res maior deo pōt cogitari.
Itē q̄ p̄pter opa alicui⁹ futura bona de⁹ p̄ordi nauit aliquē ab eterno.
Itē q̄ aliq̄s p̄destinat⁹ ē ab eterno p̄pter bonū vsum liberi arbitrij quem deus p̄sciuit eum habiturum.
Itē q̄ nō sic gratis ⁊ misericorditer de⁹ p̄destinauit illū quem p̄destinauit q̄n ⁊ p̄ omnibus bonis ipsius futuris vel alterius.

Articuli contra magistrū Nicolaū de vltricuria. Anno dñi. M̄B.cccxlviij. post festum omniū sanctorū. xxvj.

Isti sequentes articuli fuerūt in rhomana curia cōdemnati ⁊ p̄ magistrū Nicolaū supradictū publice in vniūsitate parisiensi reuocati.

Dixi q̄ multa venerūt ad animē ex q̄b⁹ ppendi seu iudicaui bonum esse simpliciter scribere istū tractatum. ⁊ q̄ vlterior dilatio displicebat deo. reuoco tanq̄z p̄sumptuosum suspectū ⁊ piculosum.
Item q̄ de reb⁹ p̄ apparētia naturalia quasi nulla certitudo h̄ri pōt. illa tñ modica pōt in breui tempe h̄ri si homines intellectū suū cōuertant. ad res nō ad intellectū Aristo. seu cōmentatoris. reuoco tanq̄z falsum ⁊ erroneū.
Itē q̄ nō pōt euidēter euidētia p̄dicta ex vna re inferri seu cōcludi alia res. vel ex nō eē vni⁹ ad esse alterius. reuoco tanq̄z falsum ⁊ erroneuz ⁊ suspectum.
Itē q̄ ille ppositiones deus e. de⁹ nō est penit⁹ idē significāt licet alio ⁊ alio modo. reuoco tanq̄z falsum.
Item q̄ dixi ⁊ scripsi q̄ hec ppositio hō est aīal nō est ꝟm fidem necessaria nō attendēs p̄ nunc necessariam cōnexitatē p̄dictorū terminorū. reuoco tanq̄z falsum.
Itez dixi p̄hdoloz in p̄ncipio p̄mo q̄n legi sententias ⁊ in epl̄a secūda ⁊ sexta q̄s scripsi cōtra Bonifaciū q̄ ex eo q̄ vna res ē nō pōt euidenť euidētia ducta ex p̄mo p̄ncipio referri q̄ alia res sit. reuoco tanq̄z falsum.
Itē dixi in locis p̄dictis q̄ ex eo q̄ vna res ē nō pōt inferri euidēter q̄ alia res nō sit. reuoco tāq̄z falsum ⁊ erroneū.
Itē ex eo q̄ vna res nō ē nō. pōt euidēter inferri q̄ alia res sit. reuoco tanq̄z falsum.
Item ex eo q̄ vna res nō ē nō pōt euidēter inferri q̄ alia res sit. reuoco tanq̄z falsum.
Itē dixi in epl̄a tertia ad Bonifacium q̄ certitudo euidētie nō habet grad⁹. reuoco tāq̄z falsum
Itē in eadē epl̄a q̄ de suba materiali. alia ab aia nr̄a ñ hēm⁹ certitudinē euidētie. reuoco tāq̄z fm̄
Item in eadem epistola q̄ excepta certitudine fi dei nō est alia certitudo nisi p̄mi p̄ncipij vel q̄ in p̄mū p̄ncipium potest reduci vel resolui. reuoco tanq̄z falsum.
Item in epistola quarta ad Bonifacium q̄ hec consequentia a est et p̄ius non fuit. igitur alia res ab a est euidens euidentia deducta ex p̄mo p̄ncipio. reuoco tanq̄z falsuz et hereticum.
Item epistola quinta ad Bonifacium q̄ hec cō sequentia non est euidens euidētia deducta ex p̄mo p̄ncipio. ignis est approximatus stupe. ⁊ nullum est impedimentuz. igitur stupa combu reť. reuoco tanq̄z falsum.
Itē in eadē epl̄a q̄ non scim⁹ euidēter q̄ aliq̄ cā causet efficaciť q̄ nō sit de⁹. reuoco tanq̄m fm̄.
Item in eadē epl̄a q̄ nō scim⁹ euidēter q̄ aliq̄s sit vel esse possit effectus naturaliter product⁹. reuoco tanq̄z falsum.
Itē eadem epl̄a q̄ quibuscūq̄z acceptis q̄ p̄ñt eē causa alicui⁹ effect⁹ nō scim⁹ euidēter q̄ ad positionē eoz̄ sequatur effectus ⁊ oppositiu⁹. reuoco tanq̄z falsum.

Jtem q̄ nescimus euidēter q̄ in aliq̄ p ductiōe cōcurrat subiectū reuoco tanq̄ falsuz hereticū ⁊ erroneum.

Jtem epl'a p̄dicta q̄ nulla potest esse simpliciter demōstratio q̄ ex existētia causarū demōstret exñtia effectus. reuoco tanq̄ falsum hereticuz erroneum.

Jtem epl'a p̄dicta q̄ nō est nobis euidēter notū q̄ possit fieri aliqua demōstratio a priori realit differenti tanq̄ reuoco falsum.

Jtē q̄ nō pōt euidēter ostēdi nobilitas vni⁹ rei sup aliā rem. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē in p̄dicta epl'a q̄ q̄cūq̄ re demonstrata nullus scit euidēter q̄n excedat in nobilitate oēs alias res. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē quacūq̄ re demōstrata nullus scit euidēter q̄n illa scit deus si p deum intelligam⁹ ens nobilissimū. reuoco tanq̄ falsum.

Jtem eadē epl'a q̄ aliquis nescit euidēter q̄ vna res sit filius alterius. reuoco tanq̄ falsum erroneum ⁊ hereticum.

Jtē eadem epl'a in qualibet re ostēsa nullus scit euidenter q̄n ipse idē debeat imponere honorē maximū. reuoco tanq̄ falsum ⁊c.

Jtem epl'a p̄dicta q̄ aliq̄s nescit euidenter quin ista rōnabiliter posset cōcedi si aliq̄ res ē de⁹ ē. p ductus. reuoco tanq̄ falsum erroneū.

Jtē dixi in vico straminū q̄ nō pōt euidēter oī di q̄n quelibet res sit eterna. reuoco tanq̄ falsum erroneū ⁊ hereticū.

Jtē epl'a sexta ad Bernardū dixi q̄ pane demōstrato nō pōt euidēter ostēdi q̄n ibi sit aliq̄ res que nō sit accidens. in instrumēto reuocatiōis. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē dixi epl'a septima q̄ pōt dici sine cōtradictione ad quā q̄s posset duci q̄ omis res de mundo ē p ducta. reuoco tanq̄ falsum erroneū hereticum ⁊ blasphemum.

Jtē epl'a eadē dixi q̄ ista cōsequētia nō ē euidēs a ē p ductū. igit aliq̄s p ducēs ē a vel fuit. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē epl'a nona ad Bernardū dixi q̄ iste ⁊ sequētie nō sunt euidētes. act⁹ intelligēdi ē. igit intellect⁹ ē. act⁹ volēdi ē. igit volūtas ē. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē dixi semel in vico straminū q̄ nō pōt euidēter ostēdi q̄n oīa q̄ apparent sint vera. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē dixi in q̄dā disputatiōe q̄ de⁹ ⁊ creatura nō sunt aliq̄d. reuoco tanq̄ falsum.

Jtē dixi i q̄dā disputatiōe q̄ ꝫ dictoria ad iuicē significāt idē. reuoco tanq̄ falsum.

Jtem dixi q̄ vidi in dictis aristo. ⁊ cōmentatoris q̄stiōes mille determinatas ꝫ q̄s non inueni rōnes demōstratiuas ꝑ mihi bñ occurrunt aliquę p q̄s videbat mihi q̄ ita possent teneri rōnes opposite sic̄ pposite ab eis. q̄s tñ dixi nō esse determinatas ⁊ oppositas ꝑ solū pbabiles. Jstū articulū assero falsū. ⁊ reuoco sic̄ iacet.

Jtē q̄ cū noticia q̄ pōt hr̄i ꝼm apparētia naturalia posset in modico tpe multuz admirari q̄ aliq̄ studēt in Aristotele ⁊ cōmētatore ⁊ vsq̄ ad etatem decrepitā. ⁊ ppter eoz̄ sermōes logicos deserat res morales ⁊ cām boni cōmunis intm̄ q̄ nunc exurrexit amicus veritatis scz q̄ ipsemet ⁊ fecit sonare tubā suam vt dormientes in somno excitaret. Cōtristati sunt valde ⁊ q̄si armati ad capitale bellum cōtra eū irruerūt. Jstū articulū reputo falsum ⁊ p̄sumptuosum.

Jtē q̄ res absolute pmanentes de q̄b⁹ dr̄ cōiter q̄ generant ⁊ corrūpunt. sunt eterne siue sint substātie siue accidētia. Reuoco ⁊ assero tanq̄ falsum hereticū ⁊ erroneū.

Jtē q̄ in rebus naturalibus nō ē nisi mot⁹ localis disgregationis ⁊ cōgrēgationis. ita q̄ q̄n ad talem motū sequit congregatio corporum athomalium naturaliū colligunt ad inuicē ⁊ sortiuntur naturā vni⁹ suppositi. dicit generatio. q̄n segregant dicit corruptio. Et q̄n p motum localē athomalia cum aliquo supposito que sunt talia q̄ nec aduentus eoz̄ videt facere ad motū suppositi vel ad id quod dicit opatio naturalis ei⁹ tūc dicit alteratio. Jstū articulū assero hereticū ⁊ reputo falsum.

Jtem q̄ lumen nihil aliō ē q̄ quedā corpa q̄ nata sunt sequi motū solis vel alteri⁹ corpis luminosi. ita q̄ fit p motum localē taliū corporū ad uenientiū ad p̄sentiam corporis luminosi. Et si dicat q̄ nō fit p motū localē quia in instanti fit Rndet q̄ imo fit in tpe sicut sonus licet nō p̄cipiam⁹ q⁹ fit subito. Jstū articulū reputo falsum

Jtē q̄ vniuersum ē p fectissimū ꝼm se ⁊ ꝼm oēs suas ptes. ⁊ q̄ nulla pōt esse imp fectio nec in toto nec in ptibus ppter hoc oportet totum ⁊ ptes esse eternas. nec trāsire de nō esse ad esse. nec ecōuerso. quia ad illud sequeret necessario in vniūso vel in ptibus eius imp fectio. Jstū articulum reuoco falsum ⁊ erroneum.

Jtem quic̄d ē in vniuerso meli⁹ ē ipsum q̄ nō ipsum. Jstū articulū reputo ⁊ assero falsum et erroneum.

Jtem q̄ due albedines aut quecūq̄ duo individua eiusdem speciei cōueniunt ad sensum vel intellectum vt eadē res. sunt oīno eadez. nec debet eis negari aliquis gradus idemptitatis q̄tū cūq̄ sint in diuersis sitibus vel suppositis. Jstū arti. reputo falsum ⁊ erroneum.

Jtem q̄ p̄miatio bonoz̄ ⁊ punitio malorum p hoc fit q̄ quādo corpora athomalia segregātur remanent quidam spiritus qui dicunt vnus intellectus ⁊ alius sensus. ⁊ isti spūs sicut in bono se habebant in optima dispositione sic se habebunt infinicies ꝼm q̄ illa iudicia infinicies ꝫ gregabunt. ⁊ hc in hoc bonus p̄miabitur. mal⁹ aūt

punieꝝ quia infinicies quando iterabiꝝ congregatio suoꝝ athomalium habebit semp suã malam dispositionẽ. vel potest aliꝝ poni. qꝫ illi duo spũs bonoꝝ qñ dicunꝝ corrũpi supposita eorum fiunt alteri suppositio cõstituto ex athomis perfectioꝛa. Et qꝫ tale suppositũ sit minoris perfectionis idcirco intellegibilia magis q̃ prius remeant ad eos. Istum articulum assero falsum ꝛ erroneum.

Item qꝫ oñe corruptibile includit in se repugnãtiam ꝛ contradictionem. reputo falsum erroneũ ꝛ hereticum.

Item qꝫ isti conclusioni. Res pmanẽtis nature sunt eterne. magis est assentiendũ q̃ oppositẽ. Et si aliqui dicant eum negare fidem. Ex ꝫ non ostendiꝝ vel nõ ostendunt qꝫ hoc nõ possunt dicere nisi mentiendo Istum articulum reputo falsum.

Item qꝫ actꝰ anime nostre sunt eterni. sed qꝫ aliqñ intelligamus aliqñ nõ. hoc p tanto est. quia p motum spũalem reddiꝝ aliqua ratio intelligibilis. cum cõiunguꝝ aliqua circa sensum sic̃ dicẽ in rebus pmanẽtibus mutabilibus. nihil ẽ nouũ de nouo in esse positũ. cum aliq̃ res est aliqñ pñs alicui p motũ localẽ cui pmo nõ erat pñs. istũ articulum assero falsum ꝛ reputo hereticũ.

Item qꝫ suppositа redibũt eadem numero p reditum corpoꝛũ celestiũ ad eundẽ sitũ. istũ articulũ assero falsum ꝛ reputo erroneum.

Item qꝫ eadẽ intellectio que nũc est in pñs mihi erit postea pñs alteri suppositо. istum articulum reputo falsum.

Item qꝫ potentie nihil recipiunt ab obiectis sed pñte obiecto sic. ꝛ aliꝭs cõcurrẽtibus ad opationem potentie aliqua realitas efficiꝝ p̃sens ãnie q̃ prius nõ erat p̃sens ꝛ tñ erat alteri p̃sens nec fit p̃sens. vt sic p resolutionẽ corpoꝛũ athomalium vt dicit sed solum p quẽdam motũ spũalem iuxt̃ gr̃am. Istũ articulũ reuoco ꝛ assero falsum in se ꝛ in ordine ad p̃cedentẽ heresim spaientẽ.

Item sicut vilia tendunt ad centrũ ꝛ ad terram ꝓpter vnigenitatẽ. quia sunt silia. ignis autẽ ad ignẽ ꝛ corpoꝛa alia nobilia ad sibi silia. ita videꝝ qꝫ ad animas nobiles veniant exemplaria nobilia. ꝛ ad viles vilia. ꝛ que sunt de terra terrea loquunꝝ. vñ talis aduẽtus exemplaris nobiliũ vl̃ viliũ videꝝ attestari pfectionẽ vl̃ ipfectionẽ aiarum quia talia exemplaria vt sic nõ veniunt nisi ꝓpter vnigenitatẽ. istũ articulũ repꝛobo ꝛ reputo falsum.

Item qꝫ si nõ ponent generationẽ nõ ponẽt subiectum sed solum oꝛdinẽ ipsi⁹ cause post nõ esse. puta. hoc ens est ꝛ prius nõ fuit. vel si aliq̃d motum intelligeret hoc esset respectus fundatus in ente nec sub alio intellectu cõcederet conclusionem opositã pꝛoꝛũ ex nihilo nihil fit. istum artículum reputo falsum.

Item quia desideriũ naturale nõ est frustra. ideo quicquid desideramus aliqñ adipiscemur. vnde q̃cũq; apetit ire ad nostrã dñam aliqñ ibit. istũ articulũ reputo falsum erroneũ ꝛ hereticũ.

Item anno. xxx. quo fecit istũ tractatũ fecit proclamari qꝫ legeret librum politice Aristotelis sb hac forma qꝫ quicũq; voluerit audire librum politicoꝛum Aristotelis vna cũ quibusdam questionibus in quibus disputatur de iusto ꝛ iniusto ꝓ quas poterit nouas leges condere. cõditas si que sint corrigende corrigere. veniat ad talẽ locuz ꝛ inueniet mgr̃m Nicolaũ de vltricuria qui docebit oñia ista in dicta lectura. In quadã q̃stione determinasse videꝝ qꝫ in aliq̃ casu furtuz sit licitum ꝛ exemplificat in casu qui sequiꝝ. ꝓdonatur qꝫ aliquis iuuenis bene natus inueniat aliquem qui in breui valeat eum instruere in omni scientia speculatiua que potest haberi de rebus creatis. ꝛ nõ velit facere nisi ille iuuenis det centum libras quas ille iuuenis non põt habere nisi p furtum. dixi. qꝫ in hoc casu furtum erit licitum illi iuueni. qõ ꝓbaꝝ sic. Nõ est amabile deo illõ est faciendum. sed qꝫ ille iuuenis acquirat scientiam pfectam est amabile deo ꝛ nõ põt p aliam modum fieri vt dictum est nisi p furtum. igitur furtum est faciendum. Istũ articulũ reputo ꝛ assero fatuũ quo ad preconizationem. hereticum quo ad determinationem. falsuz quo ad probationem.

Itẽ qꝫ h̃ ẽ ꝓncipiũ ꝑmũ ꝛ nõ aliud. si aliq̃d ẽ. aliq̃d ẽ. istũ articulũ assero falsum.

Itẽ qꝫ de⁹ ꝛ creatura nõ sunt aliq̃d. falsum ꝛ scãdalosum ẽ ꝓut ꝛba sonãt.

Itẽ significabile complexe per istum complexuz deus ꝛ creatura distinguuntur nihil est. assero falsum ꝛ scandalosum.

Item qꝫ est transitus de contradictoꝛio in cõtradictoꝛium sine mutatione reali cuiuscũq; intrinseci. istũ articulũ reputo falsum.

Item qꝫ quecunq; distinguuntur summe distinguuntur ꝛ equaliter distinguuntur. istũ articulum reputo falsum.

Item qꝫ deus potest p̃cipe creature rationabiliter vt habeat ipsum odio ꝛ ipsa obediens plus meretur q̃ si ipsum diligeret ex precepto. qm̃ h̃ faceret cum maioꝛi conatu ꝛ magis contra ꝓpriam inclinationem. istum articulum assero falsuz

Item si aliquis velit conformare voluntatẽ suã voluntati diuine. sequitur necessario altera pars illius disiunctiue vel qꝫ deus eum instrueret de omnibus necessarijs ꝛ concernentibus salutem suam ita qꝫ errare nõ posset. vel qꝫ nõ erraret ꝛ si erraret in quocũq; actu suo ille erroꝛ. nõ esset sibi iputaꝝ nec peccaret imo mereꝝ in oñi actu cõsequẽte talẽ erroꝛẽ. imo plꝰ vel tm̃ q̃tuz eliciẽdo actũ opositũ sequẽdo iudiciũ rõnis. istũ articulũ assero falsum ꝛ reputo erroneũ ꝓut iacet.

S

Item q̄ in principio p̄mo suo tenuisse dicit̄ q̄ q̄libet tenet̄ plus diligere meliorē ꝓximū se q̄ꝫ se ipsum. istū articulū reputo falsum.
Item q̄ in ecclesia sancti sepulcri Parisi⁹ predicasse dicitur. q̄ quilibet tenet̄ plus diligere proximū meliorē se. istū articulū reputo falsum.
Item q̄ mgr̄ Nicolaus de vltricuria p̄dict⁹ dicere debeat alte ⁊ intelligibilit̄ q̄ ꝓpter istos articulos ⁊ ꝓpositiones ꝑ eum reuocatas. ac multos alios articulos falsos ⁊ hereticos hui⁹ epl̄e ⁊ libelli cōbusti fuerūt in scriptis reuocare debeat publice solenniter exp̄sse ꝓpositiones ꝑ eū coram nobis reuocatas. alios articulos a p̄dict⁹ asserēdo aliquos falsos aliquos p̄sumptuosos etiam ⁊ q̄ debeat iurare in p̄ntia nr̄a ad scā dei euāgelia q̄ nunq̄ꝫ tenebit aut docebit etiam clam vt palam ⁊ rep̄sentauit se cancellario Parisiensi ⁊ vniuersitati mgr̄orū ⁊ scolariū Parisi⁹ studētiū ⁊ etiā regentium.

Capitulum. xxvij.

Isti articl̄i qui sequūtur

sunt cōdemnati ab ep̄o p̄isiensi ⁊ magistr⁹ theologie regentibus parisius Anno dñi. M. ccc. xl. in octaua Ep̄hie dñi.
Itē q̄ diuina essentia in se nec ab hoīe nec ab angelo videbit̄.
Item q̄ diuina essentia licet sit eadē in patre ⁊ filio ⁊ sp̄ūsancto vt est essentia tñ vt ē forma siue ī ratione forme est vna in patre ⁊ filio. ⁊ nō vna ī spiritusancto.
Itē sp̄ūsscūs ꝓut ē amor vel nex⁹ non ꝓcedit a p̄re ⁊ filio. ꝫ tm̄ a p̄re.
Item q̄ multe fuerunt ꝟitates ab eterno que nō erant deus.
Item q̄ corpora glorificata nō erūt in celo empireo cū angelis. ꝫ in celo cristallino vel aliq̄ qd̄ est supra firmamētū quod presumebāt dicere de beata virgine.
Item q̄ primū nunc ⁊ creatura non est creator nec creatura.
Itē q̄ angel⁹ in p̄mo instanti sue creationis fuit malus ⁊ nunq̄ꝫ bonus.
Item q̄ angelus in eodem instanti potest esse in diuersis locis.
Itē q̄ q̄ habebit meliora naturalia habebit de nccitate maiorem gr̄am ⁊ gloriam.
Itē q̄ diabol⁹ nunq̄ꝫ habuit vñ stare posset.
Item nec adā in statu innocētie.

Capitulum. xxviij.

Copia cedule reuocationis

quorundam articulorum fratris Dionysij soulechat ordinis fratrum minorum facte per eundem parisius in ⁊ curia rhomana. Reuerendi magistri mei ⁊ domini dixi aliqua in in principio meo sententiarū q̄ in nōnullorꝫ aurib⁹ male sonuerunt ⁊ ex causa. Ego veritate coactus. ⁊ ex ordinatione reuerendi patris domini Cancellarij Parisieñ ac facultatis theologie magistrorum tanq̄ꝫ ecclesie ⁊ dicte facultatis theologie humilis filius ipsa dicta in prefato principio meo male posita corrigo sb̄ hac forma. Quia tertia conclusio articuli quarti fuit hec q̄ hec benedicta immo superbenedicta lex ⁊ dulcissima: videlicet lex amoris de qua loquebar omnē aufert proprietatem ⁊ dominiuꝫ. probaui. quia nō querit vindictā q̄ꝛ patiēs est. j. ad Corith̄. xiij. non grossiciē cordis. q̄ꝛ patiēs ē doloris ꝓximi. Item non est ambitiosa q̄ꝫtum ad honores. Nō querit que sua sunt quātum ad temporalia. vnde glosa non emulatur. id est. nō inuidet q̄ꝛ non eam aliena contristat facilitas. sed alterius bonum diligit vt suum. Predictā conclusionez reuoco tanq̄ꝫ falsam erroneam ⁊ hereticam. quia christus ⁊ apostoli illam legem perfectissime tenuerunt. ⁊ adhuc multi tenent ⁊ per dei gr̄atiaꝫ tenebunt qui proprietatem ⁊ dominium habebunt. dico etiam q̄ autoritas apostoli ⁊ glosa ꝑ quas probabam non probant dictam conclusionem. nec sunt ad propositum vt apparet intuenti textum ⁊ glosas autenticas sup̄ illo. Ex illa cōclusione intuli correlarium primum q̄ hec lex dispensat duo pronomina possessiua. videlicet meum ⁊ tuum. probaui. quia ista duo vnum facit. immo etiam omnia in vnum congregat sicut Dionysius dicit de celesti hierarchia. capitulo primo in principio Om̄e datum bonū ⁊ omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum Sed ⁊ cunct⁹ a patre luminis moti apparitionis processus ad nos bonitat⁹ dono veniens rursus sicut vnum faciens virtus suscitatione nos adimplet ⁊ conuertit ad congregantis patris vnitatem ⁊ deificā simplicitatez. amor enim omnia vnum ⁊ vnius facit. s. dei. q̄ꝛ non q̄rit que sua sunt sed q̄ iesu christi.
Item intuli secundum correlarium q̄ non min⁹ facit omnia communia charitas quam extrema necessitas. probaui. quia et vnū fit ex amore dei et alteruꝫ ex amore sui. sed affectio iusti est intensior et eligibilior. quā cōmodo ꝓ baccalario de sancto Bernardo in secundo correlario quarte conclusionis articuli. igitur Cōfirmaui per Augustinum in prologo contra quinq̄ꝫ hereses dicentem. q̄ plus obligat charitas q̄ꝫ necessitas. dico nunc q̄ ista duo correlaria vt sequuntur ex conclusione predicta sunt falsa. et dico q̄ autoritates ille quas adduxi non faciūt ad propositum.

Item ex ꝓdicta conclusione intuli aliud corre-
rium quod fuit quartū. q̄ legez hanc dedit xp̄s
discipulis suis ꝓncipalit̄ et actualiter exequē-
dum non soluz habitualiter. probaui. quia dixit
Hec mando vobis vt diligatis inuicem sicut et
dilexi vos. Joh. xv. per istud corrolarium intel-
ligendo hanc legem amoris auferentem omnem
proprietatem ⁊ dominium prout conclusio dicit
sic intellectum reputo falsum erroneum hereti-
cum ⁊ contra determinationem ecclesie. dico eti
am q̄ autoritas quam allegaui non est ad pro-
positum.

Item conclusio quarta ⁊ finalis mea fuit q̄ actu
alis abdicatio cordialis voluntatis et tempora-
lis potestatis dominij seu autoritatis statum p̄-
fectissimum ostendit ⁊ efficit. probaui. quia hoc
pro regula perfectionis a christo datum ē Mat
thei. xix. si vis perfectus esse vade ⁊ vende om-
nia que habes ⁊ da ꝓpaupibus. Idem Luc. xix
Idem Mar. x. vnde nō dixit. pone in arca aut
scrinio. ꝫ si videas ꝓpaupes da. qz vt dixit xp̄s.
Matth. xxvj. Pauperes semp habebitis vobi-
scum. me aūt non semp habebitis. ⁊ dicebam q̄
ideo nō dicat homo hanc regulam a deo esse da
tam sed animi preparationem. s. si opus sit quia
vbi semp opus est semp debz fieri Sz quia reve
ra puus colox sufficit ad excusationem agere vo
lenti. Isti volunt dare intelligere q̄ auricalcum
est aurum ⁊ fel mel. sed si ex ignorantia crederēt
tamē̄ qui querat ⁊ iudicet. qō ꝓbatiōes dicūt
hanc conclusionem esse positam vniuersaliter.
ideo ipsam vniuersaliter intellectam dico falsaz
erroneam ⁊ hereticam. quia nec christ⁹ nec apo-
stoli statum perfectissimum habuissent. ⁊ autori
tates ad eam probandaz adducte nō sunt ad ꝓ-
positum. vt patz per glosas ordinarias ⁊ docto
res in hoc studio ⁊ alibi approbatos. Alias ꝓba
tiones vt probant istam conclusionē reputo fal
sas ⁊ erroneas. Et vltimā dico falsam iniuriosā
⁊ scandalosam. Ex ꝓdicta conclusione quarta
inferebam primum corrolarium q̄ christum non
abdicasse hmōi possessionem ⁊ ius in tempora-
libus nō habetur ex noua lege immo potius opo
situm. qz matth. viij. Filj⁹ hois nō habet vbi ca
put reclinet.

Item secundum corrolarium est istud q̄ hanc le
gem pro regula perfectionis christus docuit et
exemplo confirmauit. probaui per regulam nūc
dictam. Vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da
cē. Etiam quia vocati om̄nia dimiserunt. mat-
theus theoloneuz. petrus ⁊ alij retia. matth. xix
Ecce nos reliquim⁹ omnia. Ista duo corrola-
ria reuoco tanq̄ falsa erronea ⁊ heretica ⁊ ꝫ dec̄
miatiōez decretalis dñi Johānis pape que inci
pit. quia quorūdā inter cetera dicētis omnis vir
in cuiuscūq̄ ꝓprietate ⁊ in eius vsu. Que qui-
dem assertio continet multa falsa. cum nec xp̄s
exproprationem predictam. in se seruasse nec
etiam imposuisse apostolis. nec sub voto ab eis
fuisse assumptum euangelica seu apostolica do-
ceat hystoria. sed contrarium euidentius mani-
festat hec decretalis. Dico etiā q̄ autoritates n̄
sunt ad propositum vt liquide ap̄paret intuēti te
xtū ⁊ glosas ordinarias ⁊ approbatas. Preter
ea fuit corrolarium quartum qō intuli q̄ abdica
tio rerum temporalium ꝑm animi preparationē
nullam aut valde imperfectam ⁊ fragilem osten
dit ⁊ efficit perfectionem. pbaui primo. qz sem-
per habent pauperes. secundo quia nō valet ni-
si ratione actus. igitur actualis ē perfectioz Istū
articulum reuoco tanq̄ falsum ⁊ scandalosum.
nec ꝓbationes sunt ad ꝓpositū.

Item respondendo ad quendam baccalarīū de
domo beati Bernardi cum ille dixisset q̄ christ⁹
talia non abdicauit. illud negaui ⁊ dixi. q̄ xp̄us
nihil sibi retinuit. Ista duo dicta reuoco tāq̄ fal
sa ⁊ heretica. quia christus loculos habuit pro-
pter infirmos a fidelibus oblata conseruans q̄ ⁊
suorum necessitatibus ⁊ alijs indigētibus tribu
ebat. vt ⁊ christi euangeliuz ⁊ btūs Aug⁹. ac eti
am determinatio romani pontificis hec testant̄.

Ultimū corrolarium quod posui fuit q̄ nō pl⁹
curauit christus de temporalibus q̄ faciunt di-
uites de pauperibus. probaui. quia sitiuit ⁊ nō
habuit potum. ⁊ pro nobis nudus in cruce pepē
dit. nunc dico q̄ christus de temporalibus cura
uit. quia non omnia abdicauit vt supius dictum
est. quod autem innui de diuitibus q̄ non curāt
de pauperibus. hoc retracto tanq̄ iniurioſuz il-
lis diuitib⁹ per quorum elemosynas paupes su
stentant̄. Hec igitur omnia male sonantia lic ꝑ-
us expressa in meo dicto sententiarum principio
male posita reuoco ⁊ retracto vt dictum est pro-
mittendo bona fide q̄ illa de cetero non tenebo.
nec dogmatizabo ⁊ ita iuro. veniam humiliter
iplorans de comissis. Hec omnia predicta dict⁹
frater Bionysius iterū omnino in presentia ma
gistri Guillermi romani lectoꝛ sacri palatij apo
stolici. ⁊ aliorum nouem magistrorum in theolo
gia Parisius reuocauit. ⁊ ad sancta dei euange
lia iurauit se appellationem quam interposuerat
non prosecuturum ac conclusiones predictas et
corrolaria tanq̄ falsa erronea ⁊ heretica abiura
uit ꝑm tenorem reuocationis alias per eum fa-
cte Parisius. modo ⁊ forma superius annota-
tis. Hec autem reuocatio facta est auinione i do
mo prefati magistri Guillermi rhomani. Anno
m. ccc. lxv. die vltimo mensis Januarij. inditio-
ne tertia. pontificatus sanctissimi in christo pa-
tris et dñi nostri dñi Urbani diuina prouiden
tia pape sexti. anno tertio.

Reuocatio articulorum predictorum facta per eundem fratrē Dionisiū in disputationib⁹ solēnibus publice facta in ecclesia p̄dicatorū Parisi⁹ Anno dñi. M.ccc.lxix. die Jouis. p⁹ Quasi modo. de mādato reuerēdissimi i xp̄o p̄ris ⁊ domini. domini cardinalis beluacensis commissa/rij ad hoc per sedem apostolicā deputati.

Item cuz debui exponere dicta mea in curia romana coraz reuerendissimis patribus dominis cardinalibus nemāsensi ⁊ vabrēsi addidi ppositiones que sequuntur videlicet q̄ christ⁹ in morte omnia simpliciter abdicauit. istā reputo tāq̄ falsam erroneā ⁊ hereticam.

Item dixi q̄ quando corpus in sepulcro mansit ibi charitas abstulit ab eo omnem proprietatez ⁊ dominium. istam reuoco tanq̄ falsam erroneam ⁊ hereticam.

Item dixi q̄ tunc vacauit sedes generalis domini vsq̄ ad diem istam vt sequitur ex predicti seu ad sensuz p̄dictarū. reuocaui ⁊ reuoco tanq̄ falsam ⁊ erroneam.

Item quia aliqui dicunt q̄ dixi in p̄dicta declaratione. primo q̄ lex amoris. i. charitas que statum perfectum facit est insepabilis a nobis. ⁊ q̄ loquebar de charitate siue de lege amoris ex cui⁹ obseruatione seu obseruātia vniuscuiusq̄ stat⁹ perfectio mēsuratur loquendo de meritoria perfectione in homine vsum rationis habente. secūdo quia cuilibet creature rationali hec lex naturaliter est indita. ⁊ tertio q̄ deus ꝑm hanc legem viuit. Istas propositiones nō credo me dixisse neq̄ dixi. quia istas reputo falsas erroneas ⁊ hereticas. predictas autem propositiones per me reuocatas abiuro ⁊ promitto eas de cetero. nec tenere nec dogmatizare publice vel occulte ⁊ veniā petiui ⁊ peto humiliter de commissis.

Capitulum. xxix.

Reuocatio magistri Johis de caloze. Anno dñi. M.ccc.lxij.

Antequā descendam ad conclusiones habeo aliqua dicere. quia in p̄/mo articulo mearum vesperiarum posui duas ppositiones. vnam scz q̄ summ⁹ legislator deus ipse dignus est infinitis perfectiōibus quas nec habuit nec habet nec habere potest. Nunc dico q̄ ista propositio male sonat. immo reputo eam in sensu cathegorico falsam quem sensum facit. nec in illo sensu intellexi eam. sed in sensu hypotetico scilicet q̄ si essent infinite perfectōnes imaginabiles quas deus non habet adhuc esset dignus illis perfectionibus. Eodem modo de secunda propositione scz q̄ infinite perfectiones simul in legislatoris essentia sunt dignitas ad infinitas alias.

Item quia ex predicta intuli vnum corrolariuz scz q̄ dict⁹ legislator significauit se in carne ad suam assumptionē hypostaticā. intellexi significauit. i. manifestauit.

Istud autem quod vltra addidi scilicet q̄ si als non fuisset assumptus ꝑm hominem dignus eēt quia frueretur ⁊ istud pluries reiteraui dico q̄ intellexi ⁊ protuli tanq̄ disputabile. nūc dico q̄ nō ē disputabile ⁊ qđ ē falsum.

Itē q̄ proposui in mea ꝯclusione tertij articuli q̄ sb̄ducta p̄rogatiua disparl acceptionis vitarl sub falsitate staret vt verus cultor non amplius q̄ falsus meretur ⁊ istam pluries reiteraui. dico q̄ male sonat. quia procedit ex vna suppositione ipossibili. aliquibus tamen posset apparere possibilis.

Fuerūt parisius quidā discipli cuiusdā almarici noie studētes ꝑsi⁹ q̄ dixerunt mortuo eo. q̄ illud qđ alias est peccatum mortale vt stuprum factum in charitate nō est peccatū. impunitatem peccatorum promittētes. deū bonū ⁊ nō iustū dicentes. qui ab ecclesia propter huiusmodi condemnatia rege francie extra portas sunt combusti. Heresiarcha vero eorum almaricus a generali concilio rhome condemnatus est ⁊ excōmunicatus ⁊ ex ciuitate exhumatus. ⁊ cinis ⁊ ossa per sterquilinū sunt dispersa ⁊ merito.

Capitulum. xxx.

Articuli Ludowici reuocati. Anno domini. M.ccc.lxij.

Primo probādo primam ptem prime suppositionis arguitur sic. Ad quolibet nomē velle vel nolle respectu cuiuslibet producibilis ad extra sequitur necessario mutatio in voluntate perfecta. Deinde arguitur hypotetice sic. si deus ō nouo aliquid vellet vl nollet ad extra. seu si in deo esset nouum velle vl nolle ad extra. ipse intrinsece mutaretur. igitur velle ⁊ nolle dicunt denominationem intrinsecam. et hec fuit mens mea per hoc q̄ dixi in secunda probatione huius q̄ tam velle q̄ nolle ad extra est actus vitalis perfecte voluntatis ipsam immutans vitaliter non intellexi q̄ per velle ⁊ nolle deus mutaretur intrinsece. sed q̄ sunt opera vitalia. Sz quia apud multos iste modus loquē di velle diuinum imminutat voluntatem diuinaz significat enīz q̄ ipse intellectus mutatur. ⁊ non placet domino cancellario ⁊ facultati q̄ de cetero in diuinis tali modo quis vtatur. dixi in secūdo corrolario prime suppositionis q̄ licet perfecte voluntatis seu diuine essentie quodlibet intrinsecum sit absolute necessarium secundum

ſuũ eſſe reale. tamen eſt aliquid intrinſecus con
tingens et non eſt neceſſarium ſm ſuuz eſſe for
male}. patet de nolle et velle ductis ad extra.
Jſtud ſicut explano et dico q̃ nihil intrinſe/
cum deo eſt contingens ſm intellectum quem
facit tanc̃ catholice fidei diſſonum. Siliter illō
qō dixi in tertio correlario q̃ ſtat deũ eſſe intrin
ſice aliqualē ꝛ ip̃m poſſe nō eſſe talē. ꝛ tñ ipſum
eſſe talē imutabiliter debet ſic intelligi. i. ſtat deũ
aliquid velle ad extra ꝛ ip̃m poſſe hoc nunc̃ vel
le. ꝛ tñ imutabiliter Quod dixi in ꝓbatiõe hui⁹
q̃ non ē inconueniens q̃ ali quid ſit deus ſm ſu
um eſſe reale. ꝛ tñ nō ſit deus ſm ſuũ eſſe forma
le debet ſic intelligi. id eſt. q̃ aliquid ſit deus rea
liter ꝛ tamen aliqua formali denominatione de/
nominat̃ que ſibi non cõpetit p̃ciſe quia deus.
ſed ratione alicui⁹ effectus. vnde ſupra dicti dã
nant hanc ꝓpoſitionem tanc̃ fidei diſſonaz ſm
intellectum quem facit ſcz q̃ aliquid eſt de⁹ ſm
ſuum eſſe reale ꝛ tñ ipſum nō ē deus ſm ſuuz eē
formale.

Jtem dixi in nono correlario q̃ nō ſtat intellcm̃
perfectũ cognoſcere vera cõtingẽtia ꝛ illoruz ad
extra nō eē ꝓductiuã voluntatẽ.

Jtem dixi in decimo q̃ pfect⁹ intellectus ad eſſe
peccati vt pctm̃ eſt nō poteſt immediate applica
ri cognoſcitiuo ꝛ q̃ ex iſto ſequit̃ finaliter pctm̃
eſſe vel deformitatem anime nō eſt ꝓprie aliq̃
veritate verum. primũ eſt maledictum ꝛ falſum
quia ad hoc ſequit̃ q̃ deus nō cognoſceret pec-
cata. aut voluntatem diuinam horũ eſſe ꝓdu-
ctiuam quorũ vtrũc̃ eſt falſum ꝛ ſcõm fuit a⁹s
cõdemnatum. Et alia correlaria ꝓ eo q̃ primo
conueniunt falſa ſunt ꝛ male ſonant. Jn ſecũdo
correlario ſecunde ſuꝑpoſitionis dixi q̃ ſtat ali-
quid eſſe actu miraculoſuz ꝛ tñ in illo q̃ ſic actu-
at nullam ponere ꝑfectionem ſimpliciter. magi-
ſtri noſtri iſtũ modũ loquendi nō aꝓbant ſcili
q̃ deus actuetur ſicut nec illum q̃ deus immu-
tetur.

Jtem in quarto ꝛ quinto correlarijs ſecũde ſup
poſitionis dixi. q̃ ꝑfecta voluntas non intenſi⁹
diligit p̃deſtinatum c̃ diligat p̃ſcitum. ꝛ q̃ non
plus intenſiue diligit ſe c̃ diligat diabolũ in eſſe
naturali. nõ debui iſta dicere q̃ in aurib⁹ audiẽ/
tium male ſonant ꝛ falſa ſunt cũ ſm Auguſtinũ
aliquid diligere ſit ei velle bonũ. ꝛ ideo intenſi⁹
diligere eſt ei maius bonũ velle ꝛ ita cõmuniter
intelligunt homines.

Corrolarium octauum fuit tale q̃ quelibet voli-
tio qua deus vult a eſſe nõ minus diſtinguitur
formaliter a volitione qua vult b eſſe c̃ de⁹ di/
ſtinguitur a materia prima realiter. probaui per
hoc. quia quelibet volitio qua deus vult a. eſſe
immenſe formaliter diſtinguitur a volitione q̃
vult b. eſſe. corrolarium hoc eſt falſum. probatõ
erronea quia nõ eſt admittendũ qualitercũc̃ q̃
in deo ſint plura immenſa aut plura immenſa eẽ
diſtincta.

Corrolarium nonum fuit. nullum velle immen/
ſum perfecte voluntatis continet aliquid ad ex-
tra producibile. hoc eſt falſum. quia velle dei eſt
cauſa rerum. in probatione autem corrolarij ſcri
pſi q̃ ſi potentie volitiue angeli. volitio domini
que eſt immenſa eſſet actualis volitio quod non
reputo impoſſibile. ꝛ tamen per huiuſmodi voli
tionem ꝛ cetera. ꝓdictum corrolarium nunc̃
putabam poſſibile nec credo dixiſſe eſſe poſſibi/
le. ꝛ eſt erroneum quia alias fuit reprobatum. ac
etiã quicquid ex eo ſequit̃ inc̃tum ex hoc ſequi
tur eſt poſſibile.

Jn tertio corrolario tertie ſuꝑpoſitionis dixi q̃
peccatum eſſe perfecta voluntas deus non po-
teſt immediate nolle. ꝛ in alio q̃ peccatum non ē
immediate odibile a perfecta voluntate Jſta
male ſonant ꝛ diſcordant ſcripture et dictis ſan-
ctorum. hoc autem intuli ex duobus corrolarijs
quorum vnum fuit q̃ perfecta voluntas quic/
quid extrinſecus poteſt immediate velle. preter
immediate nolle ꝛ econuerſo. Aliud eſt qui cõd
imediate ipſa poteſt nolle poteſt efficere. que ap
plicata ad peccatum formaliter ſumptum falſa
ſunt ꝛ male ſonant.

Jtem ſextum corrolarium fuit quolibet extrinſe
cum perfecta libertati ſeu voluntati eque ab ip-
ſa eſt odibile ſicut diligibile ꝛ econtra. hec pro-
poſitio eſt erronea ꝛ repugnare videt̃ voluntā-
ti diuine.

Secunda concluſio mea fuit Euidẽtie ad cõtra
dictoria in intellectu diuino formaliter immen-
ſe formaliter repugnant. dixi in probatione q̃ q̃
libet earum immenſa. nũc dico q̃ illa concluſio
cum ſuis corrolarijs ꝛ ſua probatiõe male ſonat
quantum ad hoc q̃ deſignantur in deo eſſe plu-
ra ꝛ immenſa diſtincta quod iam fuit hic ꝛ ſupe
rius reprobatum. Quantũ etiam ad hoc quod
dicitur ꝛ immenſe repugnant male ſonant quia
ad hoc datur intelligi quia repugnãtia ſit intrin
ſece in deo.

Capitulum. xxxj.

Forma et modus re-

uocationis facta ꝑariſius ꝑer fratrem Gui/
donem ordinis heremitarum ſancti Auguſtini
actu legentis ꝑariſius ſententias in ſcolis di-
cti ordinis. Anno domini milleſimo tricenteſi/
moquinquageſimoquarto. xvj. die menſis maij
Et hoc anno legendo ꝛ reſpondendo ambulaui
in magnis ꝛ mirabilibus ſuper me. verbum ve-
ritatis nõ recte tractãdo. ſ. vbis ꝓtẽdẽdo ꝓpha
nis ꝛ vaniloquis q̃ ad ipietatẽ ꝓuocãt ꝛ audiẽ-

tium ſubuerſionē. ex quibus factus ſum occaſio ſcādali in ſanctiſſima facultate ⁊ ordine meo qō mihi diſplicet bono corde. Idcirco iuxta piam et ſanctā ordinationē dñi Cācellarij pariſien. ac ce terorū mgrorū reuerendorū theologice facultatis. quorū correctioni ⁊ ordinationi me ſubmitto ⁊ ſumitto dicta mea ſcripta volo reuocare ⁊ in tentionē meā oſtendere bonā nō obſtātib⁹ dictis ⁊ ſcriptis in forma que ſequit. Et licet dñi ⁊ magiſtri reuerēdi iſtas ꝯcluſiones poſuerim nō eſt intentionis mee nec vnq̄ fuit ꝑ dei grām eas ſuſtinere ptinacit er.

Reuocatio facta piſi⁹. Anno dñi. M.ccc.lij.

Primo dixi iſtam cō

cluſionem. Charitas que ſemel labit vel depditur nunq̄ fuit vera charitas. ⁊ iam ꝓbaui cōtra baccalarium beate marie de mōte carmelo. hāc reuoco tanq̄ falſam ⁊ hereticam. ⁊ etiam que eneruat effectum ſacramentorum. ſcz baptiſmi et penitētie. ⁊ etiā cōtra decretū eccle in capitulo fideli. extra de ſumma trinitate ⁊ fide catholica i clementi. etiam tanq̄ ſeipſam interimentem qō em̄ nullo modo vere eſt. deſeri nō pōt vt ait gratianus. ⁊ ꝑſumptuoſe poſitū eſſe. quia eam dixi valde ꝓbabilē ⁊ tñ eſt cōtra cōcluſionē ⁊ doctorū opinionē. ſ. mgri ſniarū gratiani ⁊ pluriū aliorū. Si que vero autoritates Augustini vel aliorum videant ad oppoſitū. intelligende ſunt de charitate finali que manet in patria de q̄ loq̄t aplus. j. ad Corinth. xiij. charitas nunq̄ excidit Vel intelligendū eſt de charitate ſm efficaciam vt mgr̄ met videt gloſare.

Secūdo ex hoc intuli q̄ ꝑſcitus exiſtēs in charitate nō pōt mereri vel elicere actū meritoriū vite iuxta ſcalam vite noſtre. reputo falſum ⁊ contumelioſum.

Tertio dixi contra baccalariū ꝓdicatorū conferendo cū ipſo q̄ homo mereť vitam eternā de cōdigno. id eſt. q̄ ſi nō daret ei fieret ſibi iniuria. ⁊ ſcripſi q̄ deus faceret ſibi iniuriā ⁊ hanc ꝓbai. iſtam reuoco tanq̄ falſam hereticam ⁊ blaſphemā ⁊ mihi contradicentem in concluſione infra recitanda. que dicit totum ē a deo ita q̄ nihil a voluntate.

Quarto dixi in diſputatione reſpondendo de q̄libet q̄ ſi nullum eſſet liberum arbitrium adhuc eſſet pctm̄. quod ſcripſi in hac forma. pono vnū ꝓbabile ſcz ſi nullū eſſet intentū vel volitum adhuc eēt pctm̄ tāti mali vel meriti. ꝓbatio fuit. q̄ imaginato q̄ nullū eſſet arbitriū adhuc eēt in di cōtuitu malū. hanc reuoco tanq̄ falſam manifeſte erroneam ⁊ hereticam ſcandaloſam et blaſphemam.

Quinto dixi q̄ bonū meritū eſt a deo ita q̄ nihil ē a volūtate. q̄m in hac forma ſcripſi. tāti meriti eſt ex quāto bn̄placiti intenti ⁊ voliti nō ex quāto. hanc reuoco tanq̄ falſam ſcandaloſam ⁊ in fide ſuſpectā ⁊ mihi contradicentem in tertia propoſitione ſuprius reuocata.

Sexto dixi q̄ deus pōt aliquē neceſſitare ꝑueniendo voluntatem ad bonum actum. quē erroꝛē ſcripſi in hac forma. deus q̄nq̄ ꝑuenit ita volūtatem puri viatoris q̄ nunq̄ poteſt in nō actum meritoriū. ꝓbaui ſic. aliter ſequereť q̄ hō poſſet mutare diuinū ꝓpoſitum. Secūdo q̄ hō poſſet facere hominē mēdacē. alia ſentētia ꝓbabilis eſt iſta q̄ deus poſſet neceſſitare aliquē ad bonū actū ꝑueniendo. hec ſuſtineri poteſt. Probationem tñ adduxi ad hanc ſcandaloſam ⁊ in fide ſuſpectam.

Septimo dixi q̄ eſt dare plures vnitates que non faciunt numerum. quod reuoco tanq̄ falſū ſcandaloſum ⁊ in fide ſuſpectū q̄tum ad trinitatem in diuinis.

Octauo dixi ⁊ ſcripſi q̄ nulla creatura rōnalis ſpecialiter eſt in ſe niſi quia deus ē ſibi eſſe. ⁊ ex hoc intuli in eodem ſcripto. q̄ in oñi eo q̄ non ē deus eſſentialius eſt nō ee q̄ ee ipm. has reuoco falſas falſe poſitas ⁊ erroneas.

Nono dixi ⁊ ſcripſi q̄ aliquid poteſt eſſe ſine tēpore in merito ⁊ peccato. ⁊ ꝓbaui qz poſſibile fuit vel eſt aliqd̄ eſſe in inſtāti eternitatis in merito ⁊ conſequēter in inſtanti temporis in peccato. ⁊ iterato i iſtāti eternitatis i merito. hāc reuoco cū ſua ꝓbatione tanq̄ falſam fatue poſitam ⁊ in intelligibilem.

Capitulum. xxxij.

Reuocatio facta Anno dñi. M.ccc.lj.

Quia ego ſimō in re

ſpondendo in veſpijs exponēdo vel declarādo terminos queſtionis. q̄ hoc nomen ieſus dictuꝫ eſt de deo accidentaliter ⁊ ex parte ſignificat filium dei qui aſſumpſit naturam humanā. Ponēdo concluſiones poſui pro prima concluſione q̄ hec propoſitio eſt poſſibilis. ieſus non eſt deus. ꝓbaui ex eo q̄ humanitate aſſumpta. per poſſibile depoſita. ieſus non eſt deus. ⁊ intuli q̄ h̄ ē poſſibilis. ieſus pōt nō ee deus.

Secundo q̄ Jeſus poteſt eſſe ⁊ non eſſe Jeſus. expoſitionem ⁊ ſignificationem huius nominis Jeſus. reputo inſufficientem falſificantem concluſionem ⁊ corrolarium. poſito nanq̄ q̄ hoc nomen Jeſus ſignificat illud quod ſignificat h̄ oratio filius dei qui aſſumpſit naturam humanam h̄. Jeſus nō ē deus. non eſt poſſibilis. ſicut nec iſta filius dei qui aſſumpſit naturā humanaz nō eſt deus.

Item posito eodē. hec. Jesus pōt esse ꝛ nō eē deus est falsa. sicut illa filius dei qui assumpsit naturam humanā pōt esse ꝛ nō eē filius dei qui assumpsit naturā humanā. hanc conclusionē reputo sicut hereticā stāte dicta positione.

Item post secundā cōclusionē intuli primū correlariū q iesus nō pōt esse deus. ꝑm q iesus nō pōt desinere esse deus. correlaria nō fuerunt ponenda sine distinctōnib⁹. itaq; expono ea ꝛ dico q si terminus subiectus. iesus. stat ꝓ simplici ꝓsona que dicit iesus. correlaria sunt catholice tenenda. Si vero idem terminus iesus ꝓ vno xpō ex ꝓsona verbi ꝛ humanitate constituto. videlz ꝓ implicito quod significat et ꝓ quo stat in dicto ꝑme cōclusionis ꝛ in dicto primi correlarij ex cōclusione prima illati. ipsa correlaria non sunt catholica sed falsa. nec etiam stant cum conclusiōe prima. nec cum correlario primo ex conclusione ꝑma illato.

Item posui conclusionē secundam q nulla res que est deus potest nō esse deus. ꝛ intuli correlarium tertium q nulla res est aut potest esse. quomodo nō sit deus. ꝛ aliqñ posset esse deus. Correlarium quoq; quartū q nulla res est aut eē potest que possit incipe esse deus. cōclusionē sicvniuersaliter intellectam q terminus subiectus distribuat ꝓ re que ꝑ cōicationē idiomatū est vel pōt esse deus. reuoco sicut falsam ꝛ hereticā. correlaria etiam tali vniuersalitate intellecta. reputo sicut falsa erronea ꝛ heretica.

Item posui cōclusionē tertiam q deus pōt aliq̄ liter se hr̄e qualiter se nō habet ac etiam esse aliq̄ lis qualis nō est. Et ad probādum hoc induxi ꝓ exemplo q deus pater pōt eē homo ꝛ nō eē hō. cōclusio vt posita fuit nō bene sonat in eo. q rōne relatiui reciproci sonat q subē dei de nouo possit aduenire habitudo aut q̄litas realis. ꝛ iō intellectus quē habui poti⁹ fuit exprimēdus in his verbis aliqua creatura se pōt hr̄e aliqualit ad deum qualiter nō se habet. Exemplum etaz ad cōclusionē nō cōuenit qm̄ adhuc posito q deus pater potest esse homo ꝛ nō esse hō ꝓprie sequitur quod deus potest eē aliquid quod nō est sic̄ ex decretali arguit extra de hereticis. cū christ⁹ ꝛ non sequitur proprie q deus pater possit esse aliqualis qualis non est. aut aliqualiter se habere qualiter nō se habet. Ex conclusione tertia intuli tertium correlarium q cuius iesus fuerit ab eterno semp patri coequalis tm̄ aliqñ fuit deus quando non fuit iesus. Istud correlarium aliqñ Jesus erat deus quando non erat deus male sonat ꝛ erronee.

Item ex conclusione quarta intuli quartum correlarium q filius dei quando incipiebat esse filius virginis. nō incipiebat esse aliquid. Istō correlarium ꝓut in distinctione positum fuit. reuoco sicut erroneum ꝛ hereticum. qm̄ filius dei qm̄ incipiebat esse filius virginis incipiebat esse aliquid ꝑm q hō. ꝛ incipiebat esse aliquid qō ꝑus nō erat.

Item ex conclusione quarta intuli vltimū correlarium q nunc̄ hic homo demonstrato qui est christus fiebat christus ꝛ ꝑbaui ex eo q nec purus homo fiebat xp̄us nec homo christus fiebat christus. correlarium istud ꝓut indistincte fuit positum. reuoco sicut falsum ꝛ erroneum quando in sensu quo homo demōstratus staret pro filio dei concedendum esset. q aliquādo hic hō fiebat christus qm̄ filius dei vni nūc est homo aliquando fiebat homo. dicēte euāgelio. Verbum caro factum est ꝛc̄.

Capitulū. xxxiij.

Isti sunt articuli in q̄bus magister sententiarum non tenetur communiter ab oīnib⁹. ꝛ ꝑmo primi libri. ¶Primo q charitas qua diligimus deum ꝛ ꝓximū est spūsscūs distinctione. xvij. ca. ij. vel q charitas q̄ ē amor dei ꝛ ꝓximi non est aliquid creatum.

Secūdo q nomina numeralia dicta de deo dicunt solum relatiue. distinctione. xxiiij. capitulo Et si diligenter. vel hec nomina numeralia trinus ꝛ trinitas non dicunt positionem sed ꝓuationem tantum.

Tertio q simile ꝛ equale similiter dicunt de deo ꝓuatiue distin. xxj. ca. Et ꝟ idem.

Quarto q deus semp potest quicquid aliquando potuit. ꝛ vult quicquid voluit. ꝛ scit quicq̄d sciuit. distinctione quadragesimaquarta. capl̄o ¶Preterea queri solet.

In secundo libro.

¶Primo q angeli meruerunt beatitudinem per gratiam sibi datam sed q premium precessit meritum sed postea meruerunt per obsequia fidelibus exhibita distincti. v. capl̄o. ¶Hic queri solet. vel q i angelis premium precessit ꝛ meritum respectu primi substantialis habet subsequi.

Secundo q angeli in merito respectu essentialis premij et in ipso premio ꝓficiunt vsq; ad iudicium. distinctione vndecima. capitulo. ¶Preterea illud.

Tertio q charitas est spiritussanctus scilicz illa que anime qualitates informat ꝛ sanctificat. distinctione vicesimaseptima. capitulo. Cum igitur.

Quarto q in veritate humane nature nihil trāsit extrinsecum. sed quod ab adam descendit ꝑ propagationem auctum. ꝛ multiplicatum resurget in iudicio. distinstinctione. xxx. capitulo penultimo. Quibus responderi. vel q nihil de cibis trāsit in vitatē humane nature. nec ꝑ generationē nec ꝑ nutritionem.

In tertio libro.

Primo q anima a corpe exuta sit psona. distinctione scda. capl'o Hic apponit a quibusdam.

Scdo q xps cõuenit̃er mortu' & nõ mort' dicitur passus & nõ passus. distinctione. xxj. capitulo vltimo.

Tertio q christus in triduo mortu' fuit homo. distin. xxij. ca. j.

In quarto libro.

Primo q sacramenta legalia nõ iustificabãt etiam si fide & deuotiõe fierẽt. distinctiõe. j. ca. Nõ igitur.

Scdo q hõ sine medio videbat deũ añ pctm eadem distinctione. ca. Triplici.

Tertio q circũcisio nõ cõferebat gr̃am ad bene opandũ nec virtutes ad augmentum sed solum ad peccata dimittenda valebat. eadẽ dist. capl'o Duo igit̃.

Quarto q puuli ante octauũ diẽ morientes incircũcisi pibant & q cã necessitatis poterãt ante circũcidi. eadẽ distin. ca. Si vo.

Quinto q quedã sacramẽta noue legis institutа sunt in remediũ tm̃. vt m̃rimoniũ. dist. ij. ca. j. Jã ad sacramẽta.

Sexto q baptizati baptismo iobis nõ ponẽtes spem in illo. nõ erant baptizandi baptismo christi. distin. ij. ca. vlti. Hic cõsiderandũ. vel alit baptismus iobis cũ impositione manuũ equipollebat baptismo xpi. ita q baptizat' baptismo iohannis nõ erat baptizandus.

Septimo q deus potuit dare potentiã creature creandi & interius abluendi. i. pctã dimittẽdi. distinctione. v. ca. vlti. Hic q̃rit̃ q̃ sit. Vel sic q deus pterat dare ptãtem alijs baptizandi interi' & q creatura potuerit suscipe & siliter q de' põt ptãtem creandi creature cõicare & creare p creaturam tanq̃ p ministrũ. dist. v.

Octauo q scismatici. degradati. p̃cisi ab eccl'ia. heretici. excõicati nõ habẽt ptãtem ꝓsecrãdi corpus c hristi. distin. xij. ca. Illi vero.

Nono q brutũ nõ sumit verũ corp' xpi & si videatur dist. xij. ca. Illud etiã sane.

Decimo q scia discernendi vt notat habitũ scie sit clauis. distin. xix. ca. j.

Undecimo q epi simoniaci degradati non p̃nt ꝓferre ordines. distin. xxv. ca. de simoniacis.

Duodecimo. q scds marit' alicui' mulieris in cognite carnaliter a primo fit bigamus per cognitionẽ illi'. & p̃hibet̃ ab ordinib'. dist. xxvij. capl'o vltimo.

Decimotertio q cognoscẽs sororẽ vxoris sue nõ tenet̃ vxori petenti debitũ reddere. distin. xxiiij capl'o. de his.

Decimoquarto q ille q̃ vxore viuẽte duxit aliã in aliena patria qui rediẽs ad cõscientiã vult eã dimittere & nõ põt. si cogit̃ ab eccl'ia remanere et debitũ reddere quia sibi nõ creditur. dicit magister q incipit excusari p obedientiaz & timorẽ. & tenetur reddere debitum si petatur. distinctione xxxviij. capl'o vltimo.

Decimoquinto q peccata deleta non patefiant alijs in iudicio. distinctiõe. xlij. ca. Hic q̃rit̃ vt̃ electis.

Determinatio Parisius facta p almaz facultatem theologicã. Anno dñi. M̃. ccc. xviij. sup quibusdã superstitionibus nouiter exortis.

Prefatio.

Universis orthodoxe fidei zelatoribus. Cancellarius eccl'ie parisien. & facultas theologie i alma vniuersitate parisien. m̃re nr̃a: cum integro diuini cultus honore spem habere in dño. ac in vanitates & insanias falsas nõ respicere. Exãtiqs latebris emergẽs nouit̃ error fedа colluuio recogitare cõmonuit: q plerũq vitas catholica apud studiosos in sacris lr̃is apertissima ẽ. que ceteros latet. nimirũ cũ hoc ꝓpriũ habeat omis ars manifestam esse exercitatis in ea. sic vt ex eis cõsurgat illa maxima Cuilibet in sua arte perito credendũ est. Hinc est oratianus illõ qõ Hiero. ad Paulinũ scribẽs assumit. Nõ medicorũ est ꝓmittunt medici: tractant fabrilia fabri. accedit ad hec in sacris lr̃is aliud speciale qõ nec expientia & sensu cõstãt vt alie artes. nec p̃nt ab oculis circũuolutis nube vitiorũ facile deꝑhendi. Excecauit em̃ eos malicia eor̃. Ait siquidem apl's q ꝓpter auariciã multi errauerũt a fide. ꝓpterea nõ irrõnabiliter idolorũ seruitus ab eodem nominat̃. alij ꝓpter ingratitudinez q̃ cum cognouissent deum: nõ. sicut deũ glorificauerunt. in oẽm idolatrie impietatẽ (sicut idẽ cõmemorat) corruerũt. Porro Salomonẽ ad idola: & Sydonẽ ad magicas artes ptraxit dira cupido. Alios postremo misera timiditas tota ex̃ crastino pendens in obꝛuationes superstitiosissimas impiasq depulit. quẽadmodũ apud Lucanum de filio Pompei magni. & apõ hystoricos de plurimis notatũ est. Ita fit vt recedẽs pecca tora deo. declinet in vanitates & insanias falsas & ad eum qui pater ẽ mendacij. tandẽ impudent palamq apostasiãdo se q̃uertat. Sic Saul a domino derelictus phitonissam cui p̃' aduersabatur cõsuluit. sic ochozias deo isr̃l spreto misit ad ꝓsulendũ deũ acharon. Sic deniq eos oẽs q̃ fide vel ope absq deo vero sunt: vt a deo falso lu dificent̃ necesse ẽ. Hanc igit̃ nephariã pestifera mortiferãq insaniarũ falsarũ cũ suis heresibus abominationẽ plus solito nr̃a etate cernẽtes inualuisse. ne forsan christianissimũ regnum quod olim monstro caruit. & deo ꝓtegente carebit: inficere valeat taz horrẽde impietatis & pniciosissime cõtagionis monstrũ. Cupiẽtes totis

conatibus obuiare. Demones insup nre pfes/
sionis. pcq legis zelo succesi paucos ad hāc rē
articulos. dānationis cauterio (ne deinceps fal-
lant incogniti) notare decreuim⁹. rememorantes
inter cetera innumera dictū illō sapiētissimi do-
ctoris Augustini de supstitiosis obseruatiōib⁹.
q̄ ḡ talibus credunt. aut ad eorū domū euntes.
aut suis domibus introducūt. aut interrogant.
sciant se fidem xp̄ianā z baptismū p̄uaricasse. et
paganum z apostatā. i. retroabeuntē z dei inimi
cum. z iram dei grauiter incurrisse: nisi eccleia-
stica penitētia emendat⁹ deo reconciliet. h̄ ille.
Nec tñ intentio nostra ē in aliquo derogare q̄-
busc̄ licitis z veris traditionibus scientijs z
artibus. sed insanos errores atq sacrilegos: in/
sipientiū z ferales ritus p quāto fidē ortodoxā
z religionē christianā ledunt. cōtaminat. inficiūt
radicitus q̄tū phas nobis est exstirpare satagi
mus. z honorē suum sincerum relinquere verita
ti.

Est autem primus ar

ticul⁹ q p artes magicas z maleficia. z inuocati
ones nepharias querere familiaritates z amici
tias z auxilia demonum nō sit idolatria. Error.
Cū demon aduersarius ptinax z implacabil⁹
dei z homis iudicat. nec est honoris vl⁹ dominij
cuiuscū q diuini vere seu pticipatiue vel aptitu
dinaliter susceptiuus. vt alie creature rōnales ñ
damnate nec in signo ad placitū instituto vt sūt
imagines z templa. deus in ipsis adorat.
Secūdus articulus q dare vel offerre vel pro/
mittere demonibus qualēcū q rem vt adimple
ant desiderū hois. aut in honorez eorū aliquid
osculari vel portare nō sit idolatria. Error.
Tertius q inire pctum cū demonib⁹ tacitū vel
expressum nō sit idolatria vel spēs idolatrie vel
apostasie. Error. Et intendim⁹ esse pactū impli
citum in omi obseruatione supstitiosa. cui⁹ effe/
ctus nō debet a deo vel natura rōnabilit expe-
ctari.
Quartus q conari p artes magicas demones i
lapidibus annulis speculis aut imaginibus no-
mine eorū cōsecratis vel potius execratis inclu-
dere cogere z artare vel eas velle viuificare. non
sit idolatria. Error.
Quintus q licitū est vti magicis artib⁹ vl⁹ alijs
q̄busc̄ supstitionibus a deo z eccl̄ia phibitis
p quocūc̄ bono fine. Error. q⁹ fin aplm nō sūt
facienda mala vt bona eueniant.
Sextus q licitū sit aut etiā pmittendū malefi/
cia maleficijs repellere. Error.
Septimus q aliq̄s cū aliquo possit dispensare i
quocūc̄ casu vt talibus licite vtat. Error.
Octauus q artes magice z similes supstitiones
z earū obseruationes sint ab eccl̄ia irrōnabit⁹ p-
hibite. Error.
Nonus q de⁹ p artes magicas z maleficia indu
cat cōpellere demones suis inuocationib⁹ obe-
dire. Error.
Decim⁹ q thurificationes z suffumigationes q̄
fiunt in talium artiū z maleficiorū exercitio sint
ad honorē dei z ei placeāt. Error z blasphemia.
q̄n deus alis nō puniret vel phiberet.
Undecim⁹ q talibus z taliter vti non ē sacrificare
seu immolare demonibus z ex consequenti dam-
nabiliter idolatrare. Error.
Duodecimus q verba sancta z orones quedaz
deuote. z ieiunia z balneationes z cōtinētia cor
poralis in puris z alijs. z missarum celebratio z
alia opa de genere bonorū. que fiunt p exercen-
do hmōi artes excusent eas a malo z nō potiꝰ ac
cusent. Error. nam q talia sacre res imo ipse de⁹
in eucharistia demonibus temptat immolari. z h̄
pcurat demon vel quia vult in hoc honorari si-
militer altissimo. vel ad fraudes suas occultan-
das. vel vt simplices illaqueet facilius z dāna/
bilius pdat.
Tredecim⁹ q sancti pphete z alij sancti p tales
artes habuerūt suas pphetias z miracula fece-
runt. aut demones expulerunt. Error z blasphe
mia.
Decimus quart⁹ q de⁹ p se imediate vel per bo-
nos angelos talia maleficia sanctis hominib⁹ re
uelauerit. Error z blasphemia.
Quindecim⁹ q possibile ē p tales artes cogere
liberum hominis arbitriū ad voluntatē seu desi
derium alteri⁹. Error. z hoc conari facere ē im-
pium z nepharium.
Sedecim⁹ q ideo artes p̄fate bone sūt z a deo z
q eas licet obseruare. quia per eas q̄n̄c̄ vel sepe
euenit. sicut vtētes eis querūt. vel p̄dicūt. vl⁹ q
bonum q̄n̄c̄ puenit ex eis. Error.
Decimusseptimus q p tales artes demones ve
raciter cogunt z cōpellunt. z nō potiꝰ ita se co-
gi fingunt ad seducēdos hoīes. Error.
Decimusoctauus q p tales artes z ritus impi-
os. p sortilegia. p carminatiōes z inuocatōes de-
monū. p quasdam inuultuationes z alia malefi-
cia nullus vnq̄c̄ effectus ministerio demonū sub-
sequatur. Error. Nam talia q̄n̄c̄ pmittit deus
contingere vt patuit in magis ꝑ Pharaonis z ali
bi pluries. vel quia vtentes seu cōsulentes p/
pter malam fidem z alia peccata nephanda dati
sunt in reprobū sensum. z demerent sic illudi.
Decimusnonus q boni angeli includant in la-
pidibus z cōsecrent imagines vel vestimēta. aut
alia faciant que in istis artib⁹ cōtinent. Error z
blasphemia.
Uicesimus q sanguis vpupe vel edi vel alteri⁹
animalis. vel pergamenū virgineū vel corū leo
nis z similia habeāt efficaciā ad cogendos vl⁹ re
pellendos demōes ministerio hmōi artiū Error
Uicesimusprim⁹ q imagines de ere plumbo vl⁹

auro. vel de cera alba vel rubea. vel alia materia baptisate exorcisate ⁊ cõsecrate seu potiꝰ execrate ꝺm p̃dictas artes ⁊ sub certis diebꝰ habeant ꝓtutes mirabiles. que in libris taliũ artium recitantꝰ. Errorin fide ⁊ pͫhia naturali ⁊ astronomia vera.

Vicesimusscꝺus q̃ vti talibꝰ ⁊ fidē dare. non sit idolatria ⁊ infidelitas. Error.

Vicesimustertius q̃ aliqui demones boni sint alij benigni alij oīa sciẽtes. alij nec saluati neq̃ damnati. Error.

Vicesimusquartus q̃ suffumigationes q̃ fiunt i hmõi opatiõibꝰ cõuertunꝰ in spũs. aut q̃ sint debite eis. Error.

Vicesimusquintus q̃ vnꝰ demon sit rex oriẽtis ⁊ pͤsertim suo merito. ⁊ alius occidẽtis. alius septemtrionis. alius meridiei. Error.

Vicesimussextꝰ q̃ intelligẽtia motrix celi influit in aiam rõnalez sicut corpus celi influit in corpꝰ humanum. Error.

Vicesimusseptimꝰ q̃ cogitatiões nr̃e intellectuales ⁊ volitiones nostre iteriores imediate causentꝰ a celo. ⁊ q̃ p aliq̃m traditionẽ magicã tales possint sciri. ⁊ q̃ p illam de eis certitudinaliꝫ iudicare sit licitũ. Error.

Vicesimusoctauꝰ articulus q̃ p quascũq̃ artes magicas possimus deuenire ad visionez diuine essentie vel scõꝝ spirituum. Error.

Acta sunt hec ⁊ post maturã crebrãq̃ inꝰ nos ⁊ deputatos nr̃os examinationẽ: cõclusa in nr̃a cõgregatione generali parisiꝰ apud sanctũ Mathurinum demane sup hoc specialiter celebrata Anno dñi. M.ccc.xx.viij. Die. xix. mẽsis septẽbris. In cuiꝰ rei testimoniũ sigillũ dicte facultatis p̃tibus lr̃is duximus apponendum.

Originale huiꝰ determinatiõis ẽ sigillatũ magno sigillo facultatis theologice parisius.

Sequunꝰ excerpta principaliũ articuloꝝ tractatus cuiusdã contra errores fratris iohannis de montesono ordinis p̃dicatorũ parisius cõdẽnatos. Prefatio

Apostolicis verbis edocti. parati semper ad satisfactionẽ oīi poscenti nos rõnem de ea que in nobis ẽ fide. ad tuitionez eius quã profitemur orthodoxe. ⁊ vt rõnabilis ꝙrundã errorũ ꝯdemnatio parisiꝰ nup facta. ac iustificatio exorte sup ꝺ causeꝫ ad uersantium oim quecũq̃ iusta irrõnabiliscq̃ cõquestio oblocutio atq̃ vexatio singulis innotescat. p̃tem tractatũ sub aplice Petri sedis ⁊ sedentis in ea summi pontificis correctione duximus cõpilandũ. In quo vniuersis xp̃i fidelibꝰ q̃ ipsum lecturi vel audituri sunt supplicamus affectu. vt equo animo puraq̃ mẽtis acie ꝓspiciant vniuersa nobiscũ ⁊c. Ad honorẽ sancte ⁊ indiuidue trinitatis cuiꝰ fidei cãm agimꝰ. p̃tẽ tractatum aduersus errores fratris iohis de montesono ordinis fratrũ p̃dicatorũ nup in pisiensi studio condemnatos. ex deliberatione vniuersitatis studij parisiensis ⁊ specialiter doctorũ baccalariorũ facultatis theologice cõpositum in tria capitula distinguemus. In pmo ad fundandum ꝓcessum frm ꝺ dictũ fratrẽ per dictã facultatem theologie. ac etiã ꝓcessum inde secutũ coram dño epo parisien. ad istantiã vniuersitatis p̃dicte declarabiꝫ qualiter ad dictos epm ⁊ facultatẽ theologie ptinet assertiones hereticas vl in fide erroneas ⁊ cõtra asserẽtes eas pisꝰ cõdẽnare. In scõo declarabiꝫ ⁊ tam rõnibꝰ q̃ autoritatibus sanctorũ ⁊ doctorũ ꝓbabiꝫ q̃ assertiones dicti fratris p cedulã dicte facultatis dicto dño epo tradite. fuerunt rõnabiliter cõdẽnate.

In tertio qr mgr̃ ac ꝓcurator generalis ⁊ nõ nulli dicti ordinis fratres cõtra dictũ episcopuz ⁊ sibi adherẽtes ad sedẽ aplicã appellauerunt. inter memoratas dicti fratris assertiões. vt p̃fert damnatas. aliq̃s ad sancti Thome de aquino p tinere doctrinã. quã asserunt p ecclesiam approbatam. ideo declarabiꝫ doctrinã hmõi sci Thome nõ sic approbatã eẽ q̃ ꝓpter eã oporteat ante dictã cõdemnationẽ aut dicti epi ꝓcessum aliq̃liter impedire. Capm. j

Circa primum princi-

pale est hec diuisio premittenda. Ex diffinitõ circa ea que sunt fidei .i. approbatio ꝛitatis alicuiꝰ tanq̃ catholice. vel reprobatio aut condemnatio oppositꝫ falsitatis tanq̃ heretice aut in fide erronee põt eẽ dupliciter. Uno modo scolastice ⁊ doctrialiter. Alio modo autoritatiue ⁊ iudicialiter. Et hic scõs modus est duplex ꝺm q̃ ꝺ autoritas iudiciaria est biptita. Una ẽ simpliciꝫ sup̃ma. alia est inferior ⁊ subordinata. Juxta hanc trimẽbrẽ diuisionẽ que clara est. sunt tres cõclusiones p̃ncipales declarande. ⁊ deinde ex eis q̃dam alie subinferẽde. Prima erit de diffiniti one iudiciali ⁊ autoritatiua sup̃ma. Scõa de inferiori ⁊ subordinata. Tertia de doctrinali ⁊ scolastica. Et ipsarũ ꝓbatio p̃ncipaliter fundabiꝫ in iure diuino.

Prima igiꝫ conclusio est. Ad sanctã sedẽ aplicã ptinet autoritate iudiciali sup̃ma circa ea q̃ sunt fidei iudicialiter diffinire. Et hec ꝓbaꝫ. quia ad illius tanq̃ ad sup̃mi iudicis autoritatẽ ptinet i fide iudicialiter diffinire cuiꝰ fides nunq̃ deficit Sed sancte apostolice sedis fides nunq̃ deficit. igiꝫ ⁊c. maior ẽ nota. ꝺ minor ꝓbaꝫ. Qr de hac sancta sede in persona Petri apli in ea p̃sidẽtis dictũ est. Petre rogaui p te vt nõ deficiat fides

tua. Luc. xxij. ℙropter quod dicit Ciprianus xciij. distin. Qui ꝛc̄.

Secunda conclusio est q̄ ad ep̄os catholicos p̄tinet autoritate inferiori et subordinata circa ea que sunt fidei iudicialiter diffinire Et hoc ꝓbat Quia ad eos p̄tiet iudiciali autoritate iferiori ꝛ subordinata in fide diffinire ad quos p̄tinet cōsimiliter ecclesiam regere. Sed ad ep̄os catholicos p̄tinet scōm. igit̄ ꝛ primū. Maior patet. q̄ ecclesie regimen maxime cōcernit fidē. ꝛ ideo cui iure diuino cōmittit ecclesiam regere. ei eodē iure cōmittit de fide cognoscere ꝛ iudicare. Sz minor ꝓbat autoritate ℙauli. Act. xx. ca. vbi dic̄ Attendite vobis ꝛ vniuso gregi in quo vos sp̄i⁹ sanct⁹ posuit ep̄os ecclesiā regere dei. Unde patet q̄ iure diuino ꝛ autoritate sp̄ussancti epi/scopi positi sunt ad regimen ecclie dei. Regimē aūt importat iudicialē autoritatem. ergo sequit̄ q̄ ad eos p̄tinet autoritate iudiciali inferiori ꝛ sb ordinata ꝛ sup̄me autoritati subiecta ecclesiam regere ꝛ p̄ cōsequēs de fide cognoscere ꝛ i ea diffinire Ūñ ptz q̄ de tali regimine ad fidē p̄tinere loq̄tur ap⁹us ꝛc̄.

Tertia cōclusio est q̄ ad doctores theologos p̄tinet determinare doctrinali ꝛ scolastica circa ea que sunt fidei doctrinaliter diffinire ad quos p̄/tinet sacrā scripturam docere. ꝛ ex ea hereticas assertiones ꝛ in fide erroneas reprobare ac veritates catholicas aprobare. Sz ad doctores theologos p̄tinet secūdū igit̄ ꝛ p̄mū. ℙrobationes minoris ꝛ maioris vide si vis in dicto tractatu.

Ex p̄dictis cōclusionib⁹ patet rñsio ad p̄ncipalem articulū. f. q̄ ad ep̄m parisien. ꝛ ad theologie facultatē p̄tinet assertiones hereticas aut in fide erroneas ꝛ cōtra eas asserētes parisi⁹ cōdemnare. Quia p̄ scōam cōclusionē patet q̄ hoc ad ep̄m p̄tinet diffiniēdo iudicialiter. Et p̄ tertiā cōclusionē patet q̄ ad facultatē theologicā p̄/tinet diffiniendo doctrinaliter. Sed adhuc ad magis fundandū p̄positū tres alie cōclusiones ex p̄missis sunt subinferende.

Quarta igit̄ cōclusio est. q̄ ad ad dictos episcopū ꝛ facultatē theologie p̄tinet nō solū cōiuncti ꝫ ꝛ diuisim modis p̄dictas assertiones hereticas aut erroneas cōdemnare. Licet tñ q̄nq̄ rōnabi/liter cōsueuerint in hmōi p̄dēnatione conūctim p̄cedere. ℙrobatiōes dimittūt̄ h̄ cā breuitat̄.

Quinta cōclusio ad dictam facultatē theologie cōtra certas p̄sonas. s. cōtra singulares mḡros ꝛ baccalarios eisdem facultati iuratos⁹ pertinet q̄nq̄ nō solū doctrinaliter ꝫ etiā iudicialiter aliq̄ modo assertiones hereticas aut erroneas condeēnare Et hec cōclusio ꝓbat̄ ex triplici radice. ℙrima ꝓbatio fundat̄ ex cōcessa eis ptāte ꝛc̄ Scōa ꝓbatio fundat̄ in obseruata consuetudie ꝛc̄. Tertia eiusdem cōclusionis ꝓbatio fundat̄ in publica vtilitate ꝛc̄.

Sexta cōclusio est q̄ ad supiorē iudicē p̄tinet p̄cessum p̄ dictos ep̄m ꝛ facultatē theologie factū nec sine magna ꝛ notabili causa fauorabiliter impedire. nec aprobationi cōtra eos in causa fidei interiecte sine matura deliberatione ꝛ p̄uia in/formatione deferre. Et hec ꝓbat̄. q̄ ꝛc̄.

Ex p̄dictis cōclusionibus ad ꝓpositū aplicatis patet luce clarius iustificatio p̄cessus facti ꝑ dictum fratrē iohem sicut patet in singulis articul⁹

ℙrimus igit̄ articulus ē. Q̄ cū dict⁹ frater in fra scriptos errores parisi⁹ in scolis publice dogmatizauerit. ꝛ coram facultate theologie euocatus p̄ decanū eiusdem facultatis monit⁹ charitatiue ipsos corrigere recusauerit. p̄testās eos vsq̄ ad mortē velle defendere. dicta facultas errores hui⁹ potuit ꝛ merito debuit doctrinaliter cōdemnare. ℙrima ps. s. q̄ḃ potuit. patz ꝛc̄.

Secūdus articulus ē. Q̄ dicta facultas theologie coassumptis sibi mḡris aliarū triū facultatū vniuersitatis parisien. dictos errores p̄⁹ p̄ eos examinatos ꝛ doctrinaliter cōdemnatos. merito debuit dño ep̄o parisien. tanq̄ iudici ordinario iudicialiter denūciare. Et ḃ clare patet ex secunda conclusione ꝛ eius ꝓbatione. ꝫ ad hucꝛc̄

Q̄obrē p̄nominate facultat⁹ theologice ma/gistri tribus alijs facultatibus sibi coassumptis ꝛ coadiūctis nūciauerūt ecclesie. Ex quibus patet triplex ratio denūciationis p̄dicte. quā secreta ꝛ charitatiua monitio p̄cessit licet tñ hoc non eēt necesse sicut patet ex doctrina sancti Thome ij. scōe. q. xxxiij. arti. vij. vbi docet q̄ p̄cā publica sunt publice arguenda. iuxta illō apostoli ad Thi. v. ℙeccantē coram omnibus argue vt ceteri timorē habeant. Q̄ intelligit̄ de peccatis publicis vt Aug⁹. dicit in lib. de ℙbis dñi. ꝛc̄.

Tertius articulus est. Q̄ dicta facultas in scolis suis theologicis ꝛ dict⁹ ep̄s in locis sue diocesis. p̄missorū errorū dogmatizationē publicationē aut defensionē finaliter inhibere potuerūt et debuerūt iudicialiter ꝓhibere ꝛc̄.

Sed huic articulo oponunt̄ tria que ponit dictus frater in supplicatione sua seu querela dño pape exposita. in q̄ fere tot sunt mendacia quot sunt verba. ℙrimū est quia aliq̄ conclusionum suarū trahunt̄ ex doctrina sancti Thome. quā facultas theologie alia exp̄sse cōmendauit ꝛ dñs stephan⁹ ep̄s parisien. p̄ suas lr̄as aprobauit. Scōm est q̄ dñs Urbanus papa. v. p̄ eius bullā vniuersitati studij Tholosani scripsit ꝛ voluit eiusdē sancti doctrinā tanq̄ benedictaz ꝛ catholicam sequi ꝛ teneri a christicolis ꝛ studiosis. ꝛ eā p̄ viribus ampliari. Tertiū ē q̄ solius sedis apostolice est declarare damnare ꝛ aprobare. Ūñ postea concludit q̄ dict⁹ dñs ep̄s apponēs falcē in messem summi pontificis dictas conclusiones p̄nūciauit ꝛ decreuit falsas hereticas ꝛ erroneas. Et causam subdit ibidez. q̄ ista

que tangunt fidem fuit de maioribus ecclie cau
lis ⁊ que ad solū summū pontificem ꝑ examina
tione ⁊ decisione deferri debent. Ex quibus seq̄
videt q̄ nec eps nec facultas ꝓdicta conclusio/
nes ꝓdictas potuerūt iudicialiter damnare. nec
earū dogmatizationē aut publicationē vl' defen
sionem finaliter cohibere. Ad illa aūt faciliter re
spondetur. Unde ad ꝑmū respondet vniuer
sitas in suis lr̄is patētibus. Nos inq̄t millesies
diximus ⁊ vt videm⁹ nō sufficit. qualit' sci Tho
me doctrinā in dicta nostra ꝯdemnatiōe nequa
q̄ reprobam⁹. sed hūc eiusq̄ fautores doctrinā
eius ad distortū fideiq̄ absonū sensum adaptā
tes. aut vltra q̄ fieri debet cōtra eiusdē doctoris
documentū dilatantes cōdignam⁹. audacit' as
serimus. Et hec clare patebunt ex dicēdis in se
cūdo ⁊ tertio capl̄is. vbi manifeste ꝓbabit' q̄ ꝓ
dicte erronee cōclusiones nō trahunt' ex doctri
na sancti Thome sed magis cōtrariant' eidem.

Ad scōm rndet' q̄ ex ꝓdicta bulla dñi Urba
ni vl' ex ꝓallegata lr̄a dñi Stephani epi aut alia
quacūq̄ lr̄a autentica nō pōt sufficiēter cōcludi
q̄ sancti Thome doctrina sit in oīb⁹ approba
ta. sicut clare ostendet' in tertio capitulo hui⁹ tra
ctatus. Et ad hoc adiiciunt aliqui talem rōnez̄.
Illa doctrina nō pōt sic esse in oīb⁹ approbata
que multa cōtinet in fide erronea. Sed vt dicūt
ꝓdicta sancti thome doctrina nō solum in mate
ria de absoluta necessitate creature. de qua pre
sentis cōtrouersie inferius in tribus vltimis cō
clusiōibus tertij capituli specialiter tractabit'. ꝫ
etiam in pluribus alijs multa continet in fide er
ronea. q̄ declarant. Nam in prima pte summe
q. xlvij. arti. vltī. in responsiōe vltimi articuli di
cit. q̄ nō est possibile aliam terrā esse q̄ istā. quia
oīs terra naturaliter ferret' ad hoc mediū vbi
cūq̄ esset. ⁊ notū est q̄ nō loquit' de potētia na/
ture. Item in articulo vltimo dicit q̄ impossi
bile est duos angelos eē vni⁹ spēi. ⁊ q̄ impossibi
le est eē plures albedines separatas a substantijs.
que vident' eē cōtra articulū de oīpotētia dei
⁊ cōtra vitates creditas circa sacramentū altar

Item infra. q. lxxviij. articulo. iij. ⁊. vj. ⁊. in q̄
stionibus disputatis tenet articulum de vnitate
forme substantialis in homie. qui est decimus q̄r
tus articulus quinte ptis de euan. eterno. dam
natus ꝑ Alexandrū. Itē ex hac opiniōe tho
me de vnitate forme sicut dicit in glosa okam in
dialogo suo cōclusiones sequunt' que in anglia
fuerunt scandalose. s. q̄ corp⁹ xp̄i nō fuit idē nu
mero viuū ⁊ mortuū. ⁊ hoc cōcedit sanctus tho
mas in questionibus disputatis. q. lxiij. qō non
fuit simpliciter. Unde sequit' vltra q̄ caro mor
tua nunq̄ fuit viua. ⁊ q̄ corpa sanctorū mortuo
rum nunq̄ fuerunt corpora sanctorū viuentiū.
⁊ ideo reliquie corporū sanctorū nunq̄ fuerunt
ptes corporū viuentiū. nec corp⁹ christi qō fuit
vulneratum in cruce iacuit in sepulcro. q̄ oīa
sunt absurda. Ex quibus ⁊ alijs plurib⁹ erro
ribus cōtra quos quidā doctores speciales com
posuerunt tractatus cōcludunt isti. q̄ hmōi do
ctrina nō pōt esse in oīb⁹ approbata. nec ꝫ ob
stat eius sanctitati vel canonisationi. quia nō ob
stante glorioso martyrio Cypriani ipse errauit i
fide sicut patet. iiij. sentē. dist'. vj. ⁊ infra dicetur
ca. iij. Unde sanctitas vite nō infert sanctitatem
doctrine. sicut patz de ꝑpia martyre q̄ fuit pa
tronus secte heretice. Unde ex his oīb⁹ in
ferunt q̄ ꝓdicta approbatio vbani q̄nti non est
huius doctrine approbatio vniuersalis sed tāq̄
doctrine vtilis ⁊ in multis ꝓbabilis. sic doctria
pape magistraliter dicta sola habet autoritatem
magistralem sicut dñs Innocēti⁹. iiij. de suo ap
paratu testatus est. Sed de hac materia copiosi
us infra dicet' in tribus primis cōclusionib⁹ ter/
tij capituli. ⁊ ideo breuius ptrās̄im⁹. Ad ter
tium obiectū rndet' ꝯmo q̄ nec facultas ⁊c.

Capitulum. ij.

Circa secūdum prin

cipale in quo declarandum est q̄ assertiones di
cti fratris ꝑ cedulā theologie facultati dicto do
mino epo traditam fuerunt rōnabiliter condem
nate. ꝑmittendū est vnū ꝑambulz generale
qō in aliquibus dictarū assertionū ⁊ earū ꝯdem
natione est necessario ꝓnotandum videlicz q̄ lz
aliqua propositio vel assertio possit hr̄e aliquez
sensum verum. tñ pōt rōnabiliter condemnari
tanq̄ reuocanda ꝓpter alium sensum falsum in
ea vel in eius ꝓbatione intellectū. Et ꝫ suppositio
ꝓbat' tam rōnibus q̄ autoritatibus sanctoꝝ
doctorū ⁊ specialiter ex dictis sancti Thome de
aquino. vt ps aduersa ⁊c

Quarto ꝓbat' suppositio ꝑmissa ⁊ singularit' de
claranda est ꝑ exemplum sumptum ex doctrina
ecclesie. Nam ꝑ eccl'iam nō nunq̄ assertio am
bigua habens aliquē sensum catholicū est dam
nata. imo qñq̄ assertiones cōtradictorie ꝑm vo
cem ꝑ eam sunt damnate. ⁊ ideo altera earū vel
vltraq̄ aliquē habet sensum catholicū. Et ecce
exēplū manifestū. Nā Isidor⁹ in lib'. ethimo.
ca. xix. lib'. viij. ⁊ habet'. xxiij. q. iij. c. quidā aūt
apte insinuat q̄ vtraq̄ istarū. de⁹ creat mala. de
us nō creat mala est heresis cōdemnata. vñ ⁊ as
sertores vtriusq̄ reputat hereticos dictos Colī
ciani a quodā colico nominati. q̄ dicunt deū nō
facere mala. cōtra illud qō scriptū ē. Ego deus
creans mala. Floriani a floziano q̄ ecōtrario di/
cunt deū creasse mala ꝫ illud qō scriptū ē. Fecit
de⁹ oīa bona Ex q̄b⁹ colligit' qō vtraq̄ ista
rum ē heresis ꝓdēnata. ⁊ tñ ista assertio. de⁹ cre
at mala. habet aliquē sensum catholicū. s. istum
de⁹ creat mala pene. ⁊ sic' ista. de⁹ nō creat ma
la. hz sensum catholicū. s. istū de⁹ nō creat mala

in fine prologi sui supplicat librorū suorū lectoribus ita dicēs. Si quis aliquid inuenerit nō concordāter si nō sit manifesta cā dicēdi ex qua fm hilariū accipiēda est intelligētia dictorū. discretionē ⁊ magis exercitatū ꝓsulat. Si vo nō fuerit iuentū quō vtrūq; stare possit. id illorū eligat qđ magis cōsonū vitati iudicauerit. alterū vo nos ipsi reuocarem⁹ si talis discordia nobis occurreret. Ex quo dicto corrolarie sequit. q; si i doctrina sancti thome aliqua assertio repiret q̄ eēt heretica aut in fide erronea. nō ꝓpter hoc sequeretur q; asserēs fuisset heretic⁹. qz. s. eā ptinacit nō asseruisset cū ad reuocationē humiliter se offerat. Sic em beatus Cipzian⁹ ⁊ btūs hiero. licz erroneas opiniones vel hereticas scripserint qs reuocasse nō legunt vt infra dicet. qz tñ eas ptinaciter nō defenderūt nō sunt heretici iudicādi ⁊c. Et ꝓpt hoc solū q; heresim tenuerit vbo vl scpto ñ eēt post mortē de heresi accusand⁹ nisi probari posset q; talē heresim ptinacit tenuisset. Et hoc pz ex dictis sancti thome. in. ij. ij. q. de heresi. ar. ij. in solutione ad tertiū argumētū vbi allegat Augustinū. xxiij. q. iij. dicētē. Si q̄sniam suā q̄uis falsam atq; puersam nulla ptinaci animositate defendunt. querūt aūt tacita solicitudine vitatē corrigi pati cū inuenerint. nequaq; sunt inter hereticos cōputandi. Añ cōcludit q; si aliqui doctores dissensisse vident in vel cōtra ea quorū nihil interest ad fidē vel etiā in quibusdā ad fidē ptinentibus q̄ nōdū erāt p ecclīam determinata nō ē vitiū heresis. postq̄ aūt essent determinata autoritate ecclie vniūsalis. si q̄s tali determinationi pertinaciter resisteret vel repugnaret. hereticus eē sentiret. Et hec dic̄ scūs thomas ꝓpt dissensionem q̄ fuit inter hiero. ⁊ Aug̃l. circa cessationē legaliū. Ex q̄b⁹ oīb⁹ satis pz q; idē scūs thomas q̄ Aug̃l. ⁊ in regula ⁊ in doctrina sequit sic mgr̄m discipul⁹. dicere potuit ⁊ debuit cū eodez augustino. errare potero ꝙ heretic⁹ nō ero. qz nō oportet credere q; doctria sua in nulla sui pte furit heretica vel in fide erronea lz ipe nō fuerit hereticus.

Tertio ꝓbat eadē cōclusio q; si oporteat dicere q; hmōi doctrina in nulla sui pte sit in fide erronea vel heretica. hoc maxime esset qz ipa ē p ecclesiam approbata. Sed aliq̄ est doctrina multo magis approbata q̄z doctrina sancti thome. que tñ in aliqua sui pte est heretica vel erronea i fid̄. igit hoc etiā sine vlla temeritate dici poterit de doctrina sancti thome nō obstāte eius approbatione. cōsequētia ē clara ⁊ maior nō. qz illi fūdamento innitit ps aduersa. Sed minor ꝓbat per multa exēpla. Et vt a maioribus ad minora procedat ꝓmimū exemplū ponit de doctrina beati ꝑetri apli quā nulli dubiū ē eē magis approbatam q̄z doctrinā beati ꝑauli p oīb⁹ ad fidem ptinētib⁹ q̄ vbo aut facto docuit. cōstat q; hmōi doctrina in aliqua sui pte fuit in fide erronea. s. i illa pte in qua ꝑaul⁹ apls eū reprehēdit. de q̄ reprehensione dr̄ ad Gal. ij. cap. Cū aūt venisset cephas antiochiā in faciē ei restiti qz reprehēsibilis erat. Et cām reprehensionis ipi⁹ ⁊ aliorū p ei⁹ doctrinā errantiū subdit. qz certe nō recte ambulabat ad vitatē euāgelij. Et sic patet q; errabat cōtra vitatem euāgelij. qz ei⁹ doctrina erat in hoc i fide erronea. Añ etiā pz q; in erroze fidei. minor reprehendere pōt q̄tūlibet maiorē. cū paul⁹ sic reprehēderit petrū principē apostolorū. ⁊ ideo non debet mirū nec temerariū iudicari si minores doctores reprehēderēt scm̄ thomā vbi oñderūt eum errasse in materia fidei.

Secūdū exēplū ē de doctrina sancti Cipziani q̄ ánt doctores approbatos ꝓmus notat in decreto Gelasij pape. xv. dist. c. scā rhomana. ⁊ tñ ei⁹ doctrina in aliq̄bus fuit erronea. Añ de baptismo puulorū eundē reprehēdit Aug⁹. de ꝓse. dist. iiij. ca. qūo. ⁊ merito erat reprehēdend⁹ licz eēt sanct⁹ martyr ⁊ insignis sic ponit. xxxij. dist. ca. porro. Reprehēsibilis aūt erat qz. s. baptisma hereticoz lauacrū diaboli apellabat. Añ Aug⁹. lib. ij. cōtra quēdā donatistā de scriptur⁹ Cipziani dic̄ sic Qđ i eis diuinaz scripturaz autozitati cōgruit cū laude ei⁹ accipio. qđ aūt nō cōgruit cum pace eius respuo. et infra. Viri hui⁹ laudē asseq̄ ñ valeo. ei⁹ multis lr̄is mea scripta nō cōparo. ei⁹ ingenium diligo. ei⁹ laude delector. ei⁹ charitatem miror. ei⁹ martyrū veneror. hoc q; aliter sapuit nō accipio. qz ecclīa nō accipit ꝓ qua sanguinem fudit.

Tertiū exēplū ē de doctrina beati hiero. q̄ in p dicto decreto Gelasij inter approbatos doctores numerat. Cui⁹ eloquiū vt Aug⁹ de eo ait ꝺ Julianū. ab oriēte in occidētē istar solis refulget. ac etiā intm̄ defert ecclīa vt sacre scripture testimonium p ceteris interptib⁹ ex ei⁹ trāslatiōe suscipiat. ⁊ tñ ꝓstat q; ei⁹ doctrina in aliq̄ sui pte concedit fuisse erronea etiā in his q̄ ad fidē ⁊ doctrinā applicā ptinere noscunt. Hā sic habet i decretis. xxvj. di. circa doctrinā beati ꝑauli apli dicentis. oportet ep̄m eē vni⁹ vxoris virū ⁊ nō pluriū. hiero. ⁊ Aug⁹. ꝺrias sñias ptulerūt. hinc ē q; glosa i p̄dicta di. c. j. dic̄ qđ male sentit h hieronym⁹. Aug⁹. eū corrigit in primo. Isti etiam sci sic̄ pz in eoz eplis vt recitat glosa ad Gal. ij. ca. de reprehēsione qz ꝑaul⁹ dic̄ ꝑetrū apl̄m eē reprehēsibilē. ꝺriū sentiebāt vt supra tactū est. et ideo alter eorū circa vitatē euāgelij erroneā opinionē tenebat. De Aug̃l. etiā ⁊ alijs plib⁹ approbatis doctorib⁹ sile posset ostēdi.

Quartū exēplū ē de doctrina seu cōpilatiōe magistri sniaꝝ. ū q̄ in studijs generalib⁹ ⁊ qñq; ex mādato apl̄ico puplice tanq̄z approbata ⁊ autētica legit ⁊ tñ in ea aliqua cōtinent in fide erronea sic ē illa opinio quā tenet in. iij. di. xxij. q; christ⁹ in

triduo sue mortis fuit homo. ⁊ q̄dā alie in q̄bus cōiter reprobaī. Hoc tñ nō obstāte videī q eiusī doctrina sit magis autētica q̄ doctrina sci Thome.

Quintū exemplū ē de doctrina seu cōpilatōe decreti Gratiani que a doctorib⁹ decretorū tanq̄ approbata ⁊ autentica legiī. ⁊ a qua ⁊ nō a lectura decretaliū doctores decretorū ⁊ nō doctores decretaliū noiaīt. ⁊ tñ illa doctrina i aliqua sui pte ē erronea in fide sic̄ ptz. xxxiij. q. iiij. c. ꝑ obiicitur. vbi narrat Gratian⁹ q tpe regis achab fuerunt missi duo q̄nq̄genarij ad Heliā q̄ dixerūt ei. Hō dei rex isrl vocat te. qō ē hereſis explicita qr̄ ꝛia ꝛitas ē explicite approbata. qr̄ accidit tpe Ochozie mortuo rege Achab. sic̄ exp̄sse i sacra scriptura repiīt. iiij. Reg. j. c. Añ si Gratian⁹ ptinacit ei adhesisset fuisset manifest⁹ heretic⁹ ꝑ nō fuit hereticus qr̄ nō ptinacit ꝑ inaduertenter illud dixit. Añ sup illo passu dicit glosa q ip se cōfundit hīstoriā. nō em achab misit illos q̄nq̄genarios ꝑ rex ochozias. nec etiā illud cōtigit tpe achab ꝑ sb ochozia. Jn plurib⁹ etiā alīs glosa reprobat Gratianū sic̄ patet. xj. q. iij. c. euidēter itaq̄. ⁊. xij. q. j. ca. j. ⁊ alīs q̄ plurimis locis. Et dicunt aliq̄ ꝓpter ꝑ q multis licz negare glosas decretoꝝ ⁊ decretaliū cū glosa apte negāt textum. Et ꝓsiliter dicunt aliq̄ de glosis ordinarijs biblie. q̄ tñ videnī eē maioris autoritatis q̄ doctrina sancti thome cū allegaīt autoritatiue.

Sextum exemplū pōt poni de q̄busdā doctoribus q̄ nō sūt sancti canonisati sic̄ venerabil⁹ Anselm⁹ cantuarien. archiep̄s. Hugo de scō victore ⁊ q̄dā alij quorū dicta vel scripta in aliquib⁹ repiunī erronea. ⁊ tñ eorū doctrina nō mīn⁹ videī eē autētica q̄ doctrina sancti thome. cū ipsi cōiter in actib⁹ scolasticis sciētificis allegenī autoritatiue nec solent negari. ꝑ eorū dicta reuerenter glosari ⁊ exponi. qō tñ scolastici nōdū ꝓsueuerūt facere de dictis sancti thome. ⁊ ideo p̄sumptuosum videī ei⁹ doctrinā sup illos ⁊ alios doctores sic extollere q nō liceat credere aut asserere ip̄m in fide errasse sicut ⁊ alij errauerunt. Nec obstat eius canonizatio quā aliq̄ ꝓ magno colore pretendunt.

Ex q̄b⁹ oīb⁹ videī q dicere scm̄ thomā in aliqua pte doctrie sue errasse in fide. nec obuiat seu derogat canonizationi sue nec approbationi doctrine sue theologice. sic̄ ꝫ idē dicere de alīs sanctis ⁊ p̄cipuis doctorib⁹ nō derogat canonizationi nec approbationi eorūz. Nā eccl̄ia sic̄ canonizando aliquē scm̄ nō p ꝫ approbat oīa ei⁹ facta ita approbādo ei⁹ doctrinā nō p ꝫ approbat oīa ei⁹ dicta vel scripta ꝑ solū illa q̄ p doctorē ip̄m nō sunt re tractata nec p alium rōnabiliī sunt correcta aut merito tanq̄ ꝛitati ꝛria corrigēda iuxta su pi⁹ allegatā aplī sniaz. Oīa ꝓbate qō bonū est tenete. Sic igiī p eccl̄iaz approbaī aliqua doctrina. nō tñ q ad oīa ꝑ q ad illa q̄ sunt ꝛitati cōsona. sic̄ patz de doctrina Origenis de q̄ dicit Gelasi⁹ papa. xv. di. c. scā rhomana. qō Origenis nōnulla opuscula q̄ vir beatissim⁹ Hieronymus nō repudiat legēda suscipim⁹. reliq̄ aūt cū autore suo dicim⁹ eē renuēda. Ex oīb⁹ igiī p̄dictis clare ptz tertia ꝯclusio p̄ncipalis ⁊c.

Quarta ꝯclusio ē Doctrina sci tho. lib. ij. sū. sue ꝑ gētiles. c. xix. de rerū creata⁊ nccitate absoluta. ē de ꝛtute ꝼm ōis falsa ⁊ multū impropria Et ꝑ ꝯclusio ptz qr illud cap̄m intitulaī q̄liī in rebus creat eē pōt necessitas absoluta. ⁊ ē p̄ncipalis ꝯclusio cap̄li q sunt q̄dā in reb⁹ creat q̄ simpliciter ⁊ absolute ncc̄e ē esse. ⁊ aliq̄ que sunt contingentia esse. Sz q ista locutio sit de ꝛtute sermonis falsa ⁊ multū impropria. ꝑ ꝓbaī ⁊c.

Quinta ꝯclusio Predicta sancti thome doctrina ꝼm q̄sdā ē in fide erronea seu in aliq̄ sui pte ꝺ hmōi errore suspecta. Et in hac ꝯclusione nō assertiue ꝑ solum recitatiue loquimur. Dicunt em aliq̄ q ista doctrina multos errores ꝓtinet.

Prim⁹ ē qr ponit aliq̄d a deo eē ncc̄e eē. qō videī ꝺ sacrā scripturā ⁊ intentionē scōz. qr necesse eē est ꝓpriū nomen dei. ⁊ videī eē intentio sacre scripture Exod. iij. ca. vbi moysi interroganti dño. Si dixerint mihi qō ē nomē ei⁹. q̄d dicaz eis: Dixit dñs ad moysen. Ego sum q̄ suz. sic dices filijs isrl. qui est misit me ad vos. Sup q̄ verbo dicit glosa ⁊c.

Secūdus error vt isti dicūt est in p̄ncipali fundamento p̄dicte positionis quod est istud. Sūt inquit quedā in rebus creatis que simpliciter et absolute necesse est esse. Illas em̄ res simpliciter ⁊ absolute necesse est esse in quibus nō est potestas ad nō esse. Quedā aūt res sic sunt a deo in esse ꝓducte vt in eis naturaliter sit potentia ad nō esse. Quod quidē cōtingit ex hoc q materia i eis ē in potētia ad aliā formā. Ille igiī res in q̄b⁹ vī nō est materia. vel si ē nō ē potentialis ad aliam formā. nō habēt potentiā ad nō esse. eas igiī simpliciter ⁊ absolute necesse ē esse. Hoc aūt iterum circa mediū capituli magl explicat dicens. q q materia ꝼm qō ē in eius potētia ē ex ordine materie. necessario res alique corruptibiles existūt. sicut animal quod ex ꝛriis compositum est. quia eius materia ꝛriorū est susceptiua. forma autem ꝼm id quod est actus est ⁊ p eam res existūt actu Unde ea ipsa ꝓuenit necessitas ad esse in q̄busdam. quod contingit quia res ille sunt forme nō in materia. ⁊ sic nō est in eis potētia ad nō esse sic̄ ē de substātijs sepatī. vel quia forme rerū sua p fectione adequant totam potentiam materie vt sic nō remaneat potentia ad illam formā nec per consequens ad nō esse. sic̄ est in corporibus celestibus. Hoc est igiī p̄ncipale fundamentū positionis sancti thome quod videī multiplicit erroneū. primo quia ⁊c.

culpe. ⁊c̃. Hac igit̃ suppositione ꝓambula. sic firmiter stabilita singilatim declarandū est. q̄ assertiones dicti fratris fuerūt rōnabiliter cōdemnate. Prima igit̃ ꝓpositio sua fuit. Maior ẽ vnio hypostatica in xp̄o q̄ꝫ vnio triū ꝓsonarum in essentia increata.

Secūda. possibile est eē aliq̄ꝫ creaturā puram in puris naturalibus que ita posset sibi ⁊ homi mereri sicut aia xp̄i cōcurrēte gr̄a habituali. nō est tñ aliqua possibilis q̄ tam cōuenienter cōgruenter ⁊ sufficienter hoiem posset redimere ⁊ salua/re sicut christus. Et ista cōdemnat̃ reuocāda tā q̄ꝫ falsa ⁊ male sonans ⁊ erronea ad intellectum ꝓbationis sue vicz de gratia aie xp̄i q̄ ad p̄mam cius ptem.

Tertia. aliqua pura creatura rōnalis p̄ōt in puris naturalibus beatifice dei essentiā intueri. et hanc dicit patere de creatura p̄dicta. Et ista cōdemnat̃ reuocāda al's parisi⁹ damnata tanq̄ꝫ erronea in fide.

Quarta. aliqua pura creatura est possibilis p̄fectior aia xp̄i in merendo puta gr̄a aie xp̄i. Et h̄ damnat̃ reuocanda tanq̄ꝫ falsa erronea absur/da in theologia ⁊ p̄hia. ⁊ theologice doctrine irrisiua. Addidit huic ꝓpositioni istā verificationem. ⁊ si nō quo ad quātitatē meriti tñ q̄ ad modum merēdi. ⁊ hec oīa eidē ꝓdesse nō p̄nt.

Quinta. videt̃ mihi q̄ talis creatura si poneret̃ esse simpliciter genus. Et hec cōdemnat̃ reuocāda sicut imediate p̄cedens.

Sexta. ponere aliq̄ creatū vel aliqua creata eē simpliciter ⁊ absolute necesse ē nō esse cōtra fidē Et hec ꝯdemnat̃ reuocanda tanq̄ꝫ falsa ⁊ male sonans in fide ꝑm cōem modū theologorū.

Septima. necesse esse nō repugnat eē causatum. Et h̄ ꝯdēnat̃ ꝛuocāda tā q̄ꝫ falsa ⁊ erronea i fide

Octaua. magis est cōsonū fidei ponere aliquid citra p̄imū esse absolute ⁊ simpliciter necesse ne qua q̄ꝫ ponere ipsum sine aliqua additione eē necesse esse. Et hec ꝯdemnat̃ reuocanda tanq̄ꝫ falsa ⁊ erronea ꝓpter falsam implicationē ⁊ erro/neam ꝯpationis quā includit q̄ aliq̄ꝫ rem creatam esse necesse esse scz sine aliqua additione est cōsonū sacre scripture ⁊ p cōsequēs aliq̄d creatū est increatū. qđ cōtradictionē includit.

Nona. asserere aliquid fore verū qđ ē ꝯ sacram scripturā est exp̄sse cōtra fidē. Et h̄ cōdemnat̃ reuocāda tanq̄ꝫ falsa ⁊ iniuriosa sancti ⁊ doctoribus si eam intelligat vniuersaliter ꝓut in ꝓbatione eius videt̃ p̄tendere.

Decima. nō oīem hoiem p̄ter xp̄m contraxisse ab adam pctm̄ originale ẽ exp̄sse ꝯ fidez. Et hec damnat̃ reuocanda tanq̄ꝫ falsa scandalosa ⁊ piarum auriū offensiua ⁊ p̄sumptuose asserta. nō obstante ꝓbabilitate questionis. vtrū beata virgo fuerit in pctō originali cōcepta ⁊c̃.

Undecima. btām mariā virginē ⁊ dei genitricē nō cōtraxisse pctm̄ originale ẽ exp̄sse cōtra fidē. Et hec ꝯdemnat̃ reuocanda tanq̄ꝫ falsa scandalosa p̄sumptuose asserta ⁊ piarū auriū offensiua

Duodecima. tm̄ ẽ cōtra sacrā scripturā vnū hominē esse exemptū a pctō originali p̄ter christuz sicut si decem homines ponerent̃ exempti. Et h̄ cōdemnat̃ sicut p̄cedēs reuocāda tanq̄ꝫ falsa scā dalosa p̄sumptuose asserta ⁊ piarum aurium offensiua.

Tredecima. magis ẽ exp̄sse cōtra scripturam sacram btām ꝙginē nō esse cōceptā in pctō originali q̄ꝫ asserere ipam simul fuisse btām ⁊ viatricem ab̄ instanti sue cōceptionis vel sanctificatiōis Et post q̄ꝫ ꝓbauit correlariū. dixit q̄ pari mō videretur dici q̄ magis est exp̄ssum ipam vnitam fuisse hypostatice. ⁊ h̄ idē in cōsistorio ⁊ in scripto suo corā iudicibus recitauit. Hec autē ꝓpositio cōdemnat̃ sicut p̄cedens reuocanda tanq̄ꝫ falsa scandalosa p̄sumptuose asserta ⁊ piarū aurium offensiua. ⁊ merito potuisset rigorosi⁹ ꝯdemnari quia nulla p̄cedentiū ẽ ita temeraria.

Quartadecima ⁊ vltima. In expositione sacre scripture siue declarando q̄ ecclesiā siue q̄ doctores siue excipiendo q̄ quecūq̄ꝫ. de sacra scriptura ⁊ nō aliunde trahēda ẽ determinatio declaratio siue exceptio. sicut in grāmatica ꝯ regl'as poni in eadē exceptio repit̃. Et hec ꝯdemnat̃ reuocanda tanq̄ꝫ falsa et erronea si intelligat q̄ exceptio vel expositio sit trahenda exp̄sse. ⁊ explicite ex scriptura sacra ⁊ nō aliunde ꝓut videt̃ p̄tendere. aliter nō eēt ad ꝓpositū suū Harū ꝓpositionū ip̄robationes diffuse ⁊ pulcerrime ponunt̃ in dicto tractatu.

Capitulum .iij.

Circa tertium principale in quo declarandū ē q̄ doctrina sancti thome nō sic est ap̄robata q̄ ꝓpter eaz oporteat aī dictam cōdemnationē aut dicti eī p̄cessum aliqualiter impedire: p̄mittenda ē h̄ diuisio. Q̄ aliquā doctrinam esse q̄ eccl'iam ap̄robatā p̄ōt tripliciter intelligi. Uno mō q̄ talis doctrina sit p ecclesiā tanq̄ꝫ vtilis ⁊ in fide ꝓbabilis acceptata ⁊ tanq̄ꝫ talis inter scolasticos diuulgata. Scō mō q̄ talis doctria sit sic ap̄robata q̄ opteat credere q̄ ipsa sit in oīi sui p̄te vera. Tertio mō sic vt ipsa sic sit ap̄robata vt oporteat credē q̄ ipsa in nulla sui p̄te sit in fide erronea vel heretica. Nam multa sunt falsa que nō p̄tinēt ad fidem q̄ tñ nō inducūt errorē cōdemnabilē ⁊ in talib⁹ nō cadit heresis. q̄ heresis importat corruptionē fidei christiane. In talibus aūt falsitas aut error ad corruptionē fidei christiane nō p̄tinet vt dic̃ sanctus Tho. ij. scē. q. de heresi. arti. ij. Et ido patet q̄ ap̄robatio alicui⁹ doctrine secūdo modo maior ẽ ap̄robatione alicui⁹ tertio mō. Primus aūt mod⁹ ap̄robationis multū differt a du

obus alijs. quia multe sunt doctrine illo primo modo approbate que continent nō solum falsa imo etiam quedam in fide erronea vt inferi' patebit. Unde prim' modus approbationis cōis est multis doctrinis seu libris vel tractatibus scōrū et doctorū. sed secundus et tertius valde paucis scriptis conueniunt. s. soli doctrine scripture sacre et vniuersalis eccl'ie vt q̄dā dicūt sicā parebit ex dicendis. et ideo vterq; ipsorū maior est p̄ma Quilibet aūt p̄dictorū modorū pōt subdiuidi. q̄ talis approbatio alicui' doctrine pōt esse expſſa vel tacita. Expſſa q̄dem p scripturā autenticam sicut p autoritatem scripture diuine vel cōstitutionē eccl'ie vel bullam aplicā aut aliā lr̄am autenticā alicui' psone vel collegij in hac potestatem habētis. Et sic expſſe approbata est doctrina scripture sacre noui et veteris testamēti. generalium conciliorū. epl'arū decretalium. et quorūdā opusculorū sanctorū patrū. sicut patet ex decreto Gelasij pape. xv. di. ca. sancta rhomana. Tacita vo pōt esse alicui' doctrine approbatio p tolerantiā seu p̄missionē eccl'ie. et sic multe sunt doctrine approbate nō solū sanctorū patrū sed etiā quorundā doctorū et mgr̄orū q̄ scripserūt summas et lecturas diuersas et in quibusdā unt se aduersas tam in theologia q̄ in iure canonico. sic patet de multis doctoribus vniūsitatis parisiēs et aliorū studiorū. Et hec tacita eorū approbatio habet implicite ex p̄allegato ōcreto Gelasij pape vbi dicit. Opuscula atq; tractat' omniū patrū orthodoxorū q̄ in nullo a scō rhomane ecclesie cōsortio deuiauerūt nec ab eius p̄diatione seiuncti sunt: legenda decernim'. Unde q: h generaliter omniū illorū mgr̄orū vel doctorū q̄ hmōi sunt approbata tacita. s. et implicita licet nō explicita. sed de opusculis eorū diligēter seruandum ē q̄d ibidē sequit. Et cū h ad catholicor manus aduenerint. beati apl'i pauli sntia p̄cedat. oīa p bate quod bonū est tenete Juxta p̄mā diuisionē declarande sunt tres principales ꝯclusiones circa approbationē doctrine sancti thome. deinde alie tres spāles circa doctrinā ei' de absoluta necessitate creature. Prima igit cōclusio est Doctrina sancti thome in opusculis suis theologicis cōtenta. primo modo est p ecclesiā approbata et tanq; vtilis et pbabilis diuulgata. et h p bat quia ꝛc̄.

Secūda ꝯclusio ē. Predicta sancti thome doctrina nō est secūdo modo p eccl'iam approbata sic scz q oporteat credere q ipsa in oīi sui pte sit va. et h pbat quia ꝛc̄.

Tertia cōclusio. Predicta sancti thome doctrina nō est tertio modo p̄dicto p eccl'iam approbata. sic scz q oporteat credere q ipsa in nulla sui pte sit in fide erronea vel heretica. et h ꝯclusio pbat quia ꝛc̄. Secūdo p̄ncipaliter pbat tertia cōclusio. quia si illa nō oporteret credere doctrina q ipsa in nulla sui pte sit in fide erronea vel heretica in qua quidē cōtinent multe cōtrarietates et repugnantie. etiā in materia ad fidē p̄tinēte. h multe hmōi repugnantie et cōtrarietates cōtinentur in doctrina sancti thome. igit ꝛc̄. Maior ē nō. sed minor pbat. et de multis exemplis breuitatis cā pauca ponent.

Primum exemplū est quia primo sentētiarū distinctiōe. xj. arti. iiij. tenet sanct' thomas q pat et filius p̄nt dici duos spiratores sicut spirantes In p̄ma vo pte summe sue. q. xxxvj. arti. vlt. dicit q sunt vn' spirator et nō duo. et tñ h materia multū ad fidē p̄tinet. cū in ꝯcilio lugdunen. sub Gregorio decimo celebrato fuerit diffinitum q spūsscūs a patre et filio nō duab' spirationibus h vnica spiratiōe p̄cedit. sic̄ ptz in ca. fideli. cē de summa tri. et fi. ca. lib. vj.

Scōm exemplū est quia in scōo sniarū. di. j. dic̄ q creatio instrumētaliter cōicari potuit creature. sustinēs in hoc opinionē mgr̄i. lib. iiij. dist. v. in qua tñ ab alijs doctoribus cōiter nō tenet. In p̄ma vo pte summe. q. xlv. ar. v. dic̄ q non. et idē dicit in secūdo ꝯ gentiles. ca. xxj. et in q̄stiōe de veritate.

Tertium exēplū pōt poni q: in scōo sniarū et similiter in q̄rto tenet q oīis hō p̄ter xp̄m concipit in pctō originali. et in primo tenet q beata vgo nō fuit cōcepta in pctō originali sic̄ supra dictum est. et tñ ps aduersa ꝯ quā agim' asserit secundū expresse ee imo expſſissime ꝯ fidē. et iō habet cōcedere q doctrina sancti thome in hac pte est in fide erronea.

Quartū exemplū q: in tertio sniarū. dist. vj. q. ij arti. ij. dic̄ q p̄ma opinio ibi posita a mgr̄o non ē heretica licet sit falsa. s. fili' dei assumpsit hoiem ex humana carne et aia rationali cōstitutū. et ille hō cepit esse deus et de' cepit esse hō ille. In tertia vero pte summe. q. ij. arti. iij. in fine dic̄ q est heretica et damnata in cōcilio.

Quintū exemplū est quia in q̄rto sniarū. distin. xxxviij. arti. iiij. in solutione tertij argumēti dic̄. q papa pōt dispēsare in voto cōtinētie. et in. ij. ij q. lxxxviij. arti. xj. dicit q nō. allegans decretalem Cū ad monasteriū. extra de sta. mona. vbi i ffine illi' decretalis dr̄ q abdicatio p̄prietatis sic̄ et custodia castitatis adeo ē annexa regule monachali vt ꝯ eā nec summ' pōtifex possit indulgere. Sed h scōa opinio videt ee erronea in fide cum sit cōtra obseruantiaz eccl'ie q̄ in tali voto q̄nq; dispensauit. sic̄ oīdit dñs Burād' in. iiij. Sextū exemplū generale q̄d sumit ex quodam tractatu sancti thome de cōcordia quorundā doctorū suorū inter se discordantium. qui incipit. Pertrāsibunt plurimi et multiplex erit scientia. vbi multa diuersa et aduersa que in doctrina sua continentur corrigit et exponit. Et quia verisimile ē q tūc nō oīa hmōi sibi occurrerūt. ideo

Tertius ꝑncipalis error ꝑdicte positiõis esse vi
deꝯ qz dicit q ꝑ hoc qõd dr̃ deũ ꝓduxisse res per
voluntatẽ nõ ꝑ necessitatẽ. nõ tollit ꝙn voluerit
aliquas res eẽ q̃ de necessitate sint. ⁊ aliqs q̃ sint
ꝯtingẽter. ad b̃ q sit in reb⁹ diuersitas ordinata
Nihil igit̃ ꝓhibet res q̃sdã diuina volũtate pro
ductas necessarias eẽ. Et ꝯnter hec declarando
subdit. eẽ nccẽ simplicit̃ nõ repugnat ad rationẽ
esse creati. Nihil cm̃ habet aliqd nccẽ eẽ. qõ ta-
men sue necessitatis causam habet siẽ ꝯclusiões
demonstrationũ. Nihil igit̃ ꝓhibet q̃sdam res
sic esse ꝓductas a deo vt tm̃ eas eẽ sit nccẽ simpli
cit̃. ⁊ iterũ postea ibidẽ aliã rõnẽ ꝯcludit. sic igit̃
aliq̃ creatura de necessitate habet eẽ. Ex qb⁹
clare patet q nõ solũ ꝯcedit quasdam res diuia
volũtate ꝓductas nccrias esse vel eas nccẽ esse
sed etiã ꝯcludit q quedã de necessitate sunt et q
eas esse ẽ nccẽ simplicit̃. ⁊ de necessitate habent
esse. modo b̃ repugnat libertati diuine voluntа-
tis. qõ arguit̃ sic. qz ista ꝯsequẽtia ẽ bona. deus
vult creaturã esse. g̃ creatura ẽ. ⁊ ecõtra. ⁊ ꝑ con
sequẽs si antecedẽs libere ⁊ volũtarie verificat̃
de aliq̃ creatura. ꝯns cõsequẽter verificat̃ de ea
dem. qz si deus libere ⁊ ꝯtingẽter vult quãlibet
creaturã eẽ. sequit̃ q q̃libet creatura ẽ cõtingen
ter ⁊ nulla ẽ de necessitate. vñ etiã ex oppósito su
mit̃ oppositũ. quia ⁊c̃.

Quart⁹ error huj⁹ doctrine esse dr̃ in q̃dã rõne
q ibidẽ sequit̃ q̃ dic̃. q q̃to aliqd magꝭ distat ab
eo qõ ꝑ seipsum ẽ ens. ſ. a deo. tãto magis ꝓpin-
quũ ẽ ad nõ eẽ. Q̃to igit̃ aliqd ẽ ꝓpinquio⁹ deo
tanto magis recedit a nõ esse. q̃ aũt tã sunt ꝓpin
qua sunt ad nõ eẽ. ꝑ b̃ qõd habẽt potẽtiã ad nõ eẽ
Illa igit̃ q̃ sunt deo ꝓpinquissima ⁊ ꝑ hoc a nõ
esse remotissima talia eẽ oportet ad hoc q sit or-
do rerũ cõplet⁹ vt in eis nõ sit potẽtia ad nõ esse
talia aũt sunt necessaria absolute. sic igit̃ aliqua
creatura de nccitate hz eẽ. Hec aũt rõ deficit in
multis Primo in b̃ q suꝑponit q entia deo ꝓ-
pinq̃ssima sic̃ angeli tãto magꝭ recedũt a nõ esse.
b̃ em̃ ꝓprie loq̃ndo nõ est verꝝ qz ꝓprie nihil di-
stat vel recedit a nõ esse ⁊c̃.

Quint⁹ error ꝑdicte positiõis ẽ in ipsi⁹ declarati
one in q̃ dic̃. Sciẽdũ ẽ itaq̃ q si rerũ creatarꝝ vni
uersitas ꝯsideret̃ ꝑut sunt a ꝑmo ꝑncipio. inuẽ-
niunt̃ dependere ex volũtate nõ ex nccitate ꝑn-
cipij nisi nccitate suꝑpositiõis vt dcm̃ ẽ. Si vero
ꝯpent̃ ad ꝑncipia ꝑma iueniunt̃ nccitatẽ hr̃e ab
solutã. Nihil em̃ ꝓhibet aliq̃ ꝑncipia nõ ex nccĩ-
tate ꝓduci. q̃b⁹ tm̃ posit̃ de nccitate sequit̃ talis
effect⁹ sic̃ mors aialis hmõi nccitatẽ absolutã hz
ꝓpt̃ b̃ q ex ☩rijs iã ẽ cõpositũ. q̃uis ipm̃ ex ☩-
rijs cõponi nõ fuisset nccriũ absolute. Siliter aũt
q tales rerũ nature a deo ꝓducerent̃ volũtariũ
fuit. q aũt eis sic̃ statuti aliqd ꝓueniat vl̃ existat
absolutã nccitatẽ hz. Ex q̃ ptz q b̃ positio est lo-
cutio impropria ⁊ petit ꝑncipiũ. qz b̃ assumit qõ
dz ꝓbare. Nã ꝑ exẽplũ positũ ptz q vocat nccĩ-
tatẽ absolutã illã q̃ nõ ẽ ex ꝯditiõe vl̃ suꝑpositiõe
sic̃ mors hui⁹ aialis. nõ ex suꝑpositiõe vl̃ ꝯditõe
sez q aial nõ sit ex ☩rijs cõpositũ nõ hz nccitatẽ
⁊ iõ nõ hz uccitatẽ nisi ꝯditionalẽ ⁊c̃.

Sext⁹ error doctrine ꝑdicte assignari põt i q̃dã
dicto qõ sequit̃ ibidẽ vbi ait. Manifestum ẽ q
oia q̃ ☩riũ hñt vel ex ☩rijs sunt corruptibilia sũt
q̃ aũt hmõi nõ sunt sempit̃na sunt nisi ps corrũ-
pat̃ sic̃ forme q̃ nõ sb̃sistũt ꝑ eẽ earũ ẽ ꝑ b̃ q inſũt
materie. Ex b̃ em̃ sequit̃ q gr̃a in alia vt̃ũ ange
lo cũ nõ habeat ☩rium nec ex ☩rijs existat nec sit
forma q̃ insit materie. ẽ sempit̃na. ⁊ idẽ videret̃
seq̃ de luce vel lumine si eẽt sine materia sic̃ acci-
dẽtia sacr̃i altar| sunt sine subiecto. Hoc etiaz fa-
uet articulo parisi⁹ ꝯdãnato allegato supi⁹ i q̃ dr̃
oñe qõd nõ hz materiã ẽ et̃nũ. Et breuit̃ b̃ ⁊ alia
multa erronea falsa ⁊ in|ꝑpe dicta videt̃ multis
in ꝑdicta doctrina cõtineri. q̃ tm̃ ex tedio ptrãsi-
mus. Dicũt etiã q in t̃minis ꝓhie ⁊ natura
lib⁹ ꝑncipijs in eodẽ lib. ca. xxv. errauit manife-
ste. vbi declarãdo q̃lit̃ deꝰ oipotẽs dicat̃ q̃dã nõ
posse. int̃ alia dixit q deꝰ nõ põt facẽ vnũ ⁊ idez
eẽ ⁊ nõ eẽ. qõd ẽ ꝯdictoria sil̃. ⁊ postea sb̃dit q ☩-
dictio in ☩rijs ⁊ ꝑuatiue oppositi| includit̃. sequit̃
em̃ q si est albũ ⁊ nigrũ. q sit aibũ ⁊ nõ album. ⁊
si ẽ videꝭ ⁊ cecũ q sit videꝭ ⁊ nõ videꝭ. vñ eiusꝫ-
dem rõnis. q deꝰ nõ posset facẽ oppósita sil̃ ineẽ
eidẽ b̃m idẽ. Ex q̃ ptz q ponit q deꝰ nõ magis
põt facere duo ☩ria sil̃ ineſſe eidẽ b̃m idẽ q̃ duo
☩dictoria. Hoc aũt ẽ erroneũ qz de facto corpo-
ri xp̃i b̃m se totũ in sacr̃o altar| in diũsis altarib⁹
sunt mot⁹ ☩rij sursum. ſ. ⁊ deorsum. ⁊ pari rõne
posset facẽ deꝰ idẽ corp⁹ b̃m se totũ eẽ albũ et ni-
grũ. Dicũt etiã q in pl̃ib⁹ loc̃ doctrine sue ip
se errauit ꝑ b̃ q ꝑncipia ꝓhie seu potiꝰ q̃dã ꝓho-
rũ vba ad ꝯclusiões theologie nimis applicauit.
Nõ em̃ loq̃ talit̃ debẽt theologi q̃lit̃ loquũt̃ ꝓhi
sic̃ docet Aug⁹. x. li. de. ciui. dei. c. xxiij. dicẽs Li
ber| vbis loquunt̃ ꝓhi: nec in reb⁹ ad itelligẽdũ
difficilimis offensionẽ religiosarũ auriũ ꝓtime/
scũt. Nob aũt ad certã regulã loq̃ phas ẽ: never
borũ licẽtia etiã de rebus q̃ iis significant̃ impiã
gignat opinionẽ. ⁊c̃

¶ Cõclusio.

Huic q̃ tractatui (vtinã ⁊ adũso erroꝛi) finẽ sta/
tuim⁹ Illi laus honor atq̃ gr̃arꝝactio q̃ nob cãz
suã tractãtib⁹ ñ defuit. q̃ docẽte assertã b̃ vitatẽ
sentim⁹. q̃ istruẽte ꝓbã⁹. q̃ ꝑcipiẽte defẽdim⁹. et
ꝑ quẽ postremo fraꝛna charitate pmoti ad oẽs
deuenire ⁊ nobiscũ sentire vehemẽt̃ affectam⁹.
Q̃ si vitati huic (iudicio nr̃o) clarissime nec sic
credit̃: aut alio fauore vt ipi conant̃: alio veſine
q̃ ei⁹ postulet dignitas criminemur. testamur te
xp̃e. testamur ⁊ illã cui testioniũ ꝓhibes eẽ totã
pulcrã ⁊ i ea maculã ñ eẽ. oẽs ad extremũ tui atz
ipi⁹ amatores i testimoniũ euocã⁹: nr̃m nũc debi
tũ sufficiẽt̃ ⁊ vt putam⁹ supabundãt̃ expleuisse.

Deo gratias.

Tabula

Incipit registrum breue et vtile omnes fere sententias. questiones et conclusiones in quatuor sententiarum libris tactas cōtinens. ꝟm ordinem alphabeti inferius annotatum.

Abrae castitati an sit virginitas Johannis preferenda. li. 4. di. 33. b.
Abrae in lumbis quō xp̄s fuerit. li. 3. di. 3. c.
Abortum procurantes quando sunt homicide li. 4. di. 31. e.
Abortiuoꝝ corpa an cum suis deformitatibus resurgent. li. 4. di. 44. h.
Absolutiōis potestas qualiter data est sacerdotibus. li. 4. di. 14. et di. 18. ꝑ totum.
Absoluitur peccator dupliciter. li. 4. di. 18. d.
Absoluendi potestatem vtꝝ oēs habeant sacerdotes. li. 4. di. 19. b.
Accidens nullū cadit in deum. li. 1. di. 26. c.
Accidentia quō sunt et vbi manēt in trāsubstātiatiōe panis et vini in corpꝰ et sanguinez xp̄i. li. 4. di. 11. a. b. ⁊ di. 12. a.
Actiones pnie sunt tres. li. 4. di. 16. c.
Accolitatus ordo quis sit. et quod eius officiuz li. 4. di. 24. f.
Actuale peccatū quid sit. li. 2. di. 35. a.
Actus qualescunqꝫ vtrū inq̄tū sunt. boni sunt ⁊ a deo sunt. li. 2. di. 35. b. et ꝑ totū.
Actus malus inq̄tū peccatū est an sit priuatio boni. li. 2. di. 32. k.
Actus mali vtꝝ ex deo sint. li. 2. di. 37. ꝑ totū
Actus voluntatis quare est peccatū ⁊ nō aliaꝝ potentiaꝝ. li. 2. di. 39. b.
Actus mali vtrū sunt ex deo. li. 2. di. 37. ꝑ totū
Actus volūtatis. intelligentie et memorie quō differunt. li. 2. di. 39. b.
Actus qui simpliciter boni sunt. et qui mali. li. 2. di. 40. a.
Actꝰ sunt in triplici differentia. li. 2. di. 40. b. c
Actus hominis iudicant ꝟm intentionē ⁊ causam. li. 2. di. 40. c.
Actus hoīs sine fide sunt mali. li. 2. di. 21. a.
Actus ⁊ voluntas mala in eodē hoīe an sit vnū peccatū vel plura. li. 2. di. 42. a.
Ade status ante peccatum qualis fuerit. lib. 2. distin. 19. a.
Adam et eua vtrum coierunt in paradiso. lib. 2 di. 20. per totum.
Adam vtrum sine alimonia in paradiso viuere potuit. lib. 2. di. 20. g.
Adam tribus modis est temptatus. lib. 2. dist. 21. per totum.
Adam in quo deceptus est et in quo non. libro 2. di. 22. e.
Adam vtꝝ magis vel minus peccauerit q̄ꝫ eua lib. 2. di. 22. e. f.
Adam habuit triplicem scientiaz ante peccatū li. 2. di. 23. c
Adam vtrū p̄sciuit suū casum. li. 2. di. 23. f.
Adam quam gratiam habuerit ante peccatum libro. 2. di. 24. a.
Adam vtrum ante lapsum virtutes habuerit libro. 2. di. 29. b.
Adam ⁊ eua de ligno vite comedētes quare nō sunt facti immortales. li. 2. di. 29. g.
Ade peccatum quomō transiuit in omnes homines. li. 2. di. 30. a.
Ade peccatum an fuerit originale an actuale. li 2. distin. 30. b.
Ade peccatum actuale an grauius fuit peccati aliorum hominum. b. 2. di. 33. f.
Adam ⁊ eua vtꝝ meruerūt pniaz. li. 2. di. 33. h.
Ade et eue peccati que fuit causa principalis. li 2. di. 34. per totum.
Ade matrimonium quomodo ordinatum fuit a principio. li. 4. di. 33. per totum.
Adorare quomodo debemus humanitatē xp̄i libro. 3. di. 9. a.
Adopti filij vtrum naturalibꝰ copulari possūt. li. 4. di. 42. d.
Adult adulterā vtꝝ dimittere p̄t. li. 4. di. 35. b.
Adulterium quid sit. li. 4. di. 41. d.
Affectus voluntatis in christo fuit duplex. li. 3 di. 17. a. b.
Affectus est duplex in homine. ibidem.
Affines in quo gradu matrimonium contrahere possunt. li. 4. di. 40. et di. 41. per totum.
Affinitas quid sit ⁊ vbi sit. li. 4. di. 42. ꝑ totū.
Agit deus misericordius cum quibusdam quā eoꝝ peccata merent. li. 4. di. 45. c. ⁊ di. 46. a
Amicos et inimicos diligere quod maioris sit premij. li. 3. di. 30. a.
Amor. mens et noticia in anima imaginem gerunt trinitatis. li. 1. di. 3. s.
Amor. charitas. dilectio patris et filij est spiritussanctus. li. 1. di. 10. a. et. di. 17. b.
Angeli quare creati sunt. li. 2. di. 1. d. e.
Angeli qn̄ et vbi creati sunt. li. 2. di. 2. ꝑ totum.
Angelis quatuor data sunt in initio sue conditionis. li. 2. di. 3. a.
Angeli an sunt equales in sapientia. in essentia et in libertate arbitrij. li. 2. di. 3. b.
Angeli vtrū habeant aliq̄ cōmunia. li. 2. di. 3. c.
Angeli an boni vl mali creati fuerūt. li. 2. di. 3. d.
Angeli an statim ceciderunt post creationem. li 2. di. 3. d. e. f.
Angeli triplicem cognitionem habuerūt ante casum. li. 2. di. 3. i.
Angeli an aliquam habebāt dilectionem sui inuicem ante casum. li. 2. di. 3. k.
Angeli an beati et perfecti. an miseri creati fuerunt. li. 2. di. 4. a.
Angeli mali vtꝝ suum casum p̄sciuerūt. ⁊ boni

Tabula

ſuam beatitudinẽ.li.2.di.4.a.b.
Angeli poſt creationem q̃dã deo adheſerunt.7 quidã a deo receſſerunt.li.2.di.5.a.
Angeli vtrũ ante lapſum habebant liberũ arbitrium.li.2.di.5.b.
Angelis bonis qualis gratia fuit data in cõuerſione.li.2.di.4.c.
Angeli an de omni gradu ceciderũt.li.2.di.6.a
Angeli vñ et quo ceciderũt.li.2.di.6.b.
Angeli mali vtrum habeant prelationes inf̃e li.2.di.6.d.
Angeli boni quare non poſſunt peccare.7 mali bonũ velle cum vtriq; liberuz habeant arbitrium.li.7.a.b.
Angeli mali quõ poſſunt aliquid facere et quomodo nõ.li.2.di.7.l.
Angeli an habeant corpora eis naturaliter vnita et quomodo hominibus appareant.li.2.di.8.a.7 p totũ.
Angelorum ordines qui et quot ſunt.et vnd̃ ordinũ nomina aſſumpta ſunt.7 quõ diſtinguũtur.li.2.di.9.p totum.
Angeli eiuſdem ordinis an ſunt equales.lib.2.diſtin.9.f.
Angelus et ſi non peccaſſet.vtiq; tamen hõ ſaluaretur.li.2.9.g.
Angeli quot pmanſerũt.an tot homines ſaluabunt̃.li.2.di.9.h.i.
Angeli an omnes ad nunciandum mittantur.libro.2.di.10.a.
Angelum bonuz habet quilibet homo ad cuſtodiã et malũ ad exercitiũ.li.2.di.11.a.
Angeli vtrũ ſinguli hominibus ſingulis deputati ſunt.an vnus plurib⁹.li.2.di.2.11.b.
Angeli an pficiant in merito vel in p̃emio vſq; ad diem iudicij.li.2.di.11.d.
Angeli quomodo orationes hominũ deo offert li.4.di.45.g.h.
Angeli quale miniſteriuz habebunt in die iudicij.li.4.di.47.d.
Anima quõ eſt imago trinitatis.li.1.di.3.g.
Anima dicitur ſimplex reſpectu corporis.libro 1.diſtin.8.e.
Anime an de celo poſſunt reduci ad corpa ppt̃ aliqua merita.li.1.di.41.d.
Anima quare ſit ꝟiuncta corpi.li.2.di.1.k.
Animalia venenoſa vtrũ ſint facta ad puniendum hoiem.li.2.di.15.c.
Animalia minuta vtrũ i p̃mis cõditionib⁹ creata ſunt.li.2.di.15.d.
Anima de quo quando et quomodo creata ſit. li.2.di.17.a.
Anima quare creatur.cum in peccato concipit̃ li.2.di.32.g.
Anima an talis ſit ante baptiſmum qualis a dõ creata eſt.li.2.di.32.h.
Anime vtrum ex creatione ſint equales et quomodo vna nobilior eſt alia.lib.2.di.32.i.
Animam et carnem quare aſſumpſit xp̃s. libro 3.diſtin.1.a.
Anima chriſti quomodo eſt vnita carni.libro.3 diſtin.2.b.
Animã et carnem aliam q̃ ab adã an potuit aſſumere deus.li.3.di.12.a.
Anima chriſti an habuerit ſapientiam equalez cũ deo.et an omnia ſcit que deus.li.3.di.14.a
Anima et caro xp̃i vtruz in morte fuit ſepata a verbo.li.3.di.21.p totum.
Animalia bruta non ſumunt corpus xp̃i Iz accipiant hoſtiã.li.4.di.13.in fine.
Anime i inferno duplici igne puniuntur.libro. 4.di.44.f.g.
Anime abortiuoꝝ et monſtroꝝ quõ reſurgẽt in iudicio.li.4.di.44.b.
Anime exeuntes de hoc ſeculo diuerſa habent receptacula.li.4.di.45.a.
Anime quõ iuuant̃ elemoſynis.orationib⁹ 7 ſacrificio altaris.li.4.di.45.b.
Animabus nõ pdeſt pompa et ſumptuoſitas i exequijs.li.4.di.45.d.
Anime iuſtoꝝ an obfuſcantur penis reprobozũ li.4.di.50.g.
Antiqui plures habentes vxores vtrũ peccauerunt.li.4.di.33.a.
Antiquis quid ſufficiebat credere de chriſto.libro.3.di.25.c.
Aptitudinem moriẽdi an habuit hõ in ſtatu innocentie.li.2.di.19.c.
Aque q̃ facte ſunt et quõ in vnũ locũ ſunt congregate.li.2.di.14.c.
Aque an ſunt ſemp celum et quales ſunt.libro. 2.di.14.a.
Aqua et ſpiritu niſi quis renatus fuerit quõ intelligitur.li.4.di.4.
Aqua quare admiſcetur vino in calice.libro.4 diſtin.11.g.
Arbitrium liberum quid ſit et quale ſit.et quomõ ſiat 7 certa de arbitrio libero quere in L.d libero arbitrio.
Archiep̃s q̃s ſit.li.4.di.24.m.
Artes magice q̃ virtute fiunt.li.2.di.7.k.
Auctor malorum non eſt deus.libro.2.diſtinct 37.c.d
Autoritas ſanctorum que erit in die iudicij.li. 4.di.47.b.
Auxiliũ vel potentiam quã habuit hõ a deo añ caſum.li.2.di.24.a.

Baptiſmus quid ſit li.4.diſtin.3.a.
Baptiſmus vtrum peccatum originale deleat. li.2.di.32.a.
Baptiſmus an purgat carnez ſicut purgat animam.li.2.di.32.c.

Baptismus christi ⁊ Johannis in quo differũt li.4.di.2.d.
Baptismus Johannis quid vtilitatis habeãt li.4.di.2.e. Et vtrum fuerit sacrm ibidem.
Baptismi Johannis que forma verborum fuit li.4.di.2.f.
Baptismi forma que sit.li.4.di.3.b.
Baptisat⁹ in nomine christi vtrum sit vere baptisatus.li.4.di.3.c.
Baptism⁹ an tradi possit in nomine patris tm̃ vel spiritussancti tantum.li.4.di.3.c.d.
Baptismi institutio qñ facta sit.li.4.di.3.f.
Baptisauerunt in qua forma apostoli ante xpi passionem.li.4di.3.g.
Baptismus quare tm̃ fit in qua.li.4.di.3.h.
Baptisand⁹ q̃tiẽs immergi debeat.li.4.di.3.i
Baptismus q̃re sit institut⁹.li.4.di.3.l.
Baptismum ficte suscipientes an sunt vere baptisati.li.4.di.4.b.
Baptismus an deleat penam sicut delet peccatum.li.4.di.4.f.
Baptismus vtrum conferat gratiam paruulis ad bene agendum.li.4.di.4.h.
Baptismus paruolorum et adultorum quomõ differunt.li.4.di.4.h.
Baptismus ver⁹ eque datur bonis et malis.a bonis et a malis ministris.libro.4.di.5.a.
Baptismus an sit verus in heresi vel in scisma/te datus in noie trinitatis.li.4.di.5.a.
Baptisare quibus liceat.libro.4.di.6.a.
Baptisati ab hereticis an sint rebaptisandi.lib 4.distin.6.b.
Baptizari an possit puer in vtero materno.lib. 4.distiu.6.b.
Baptismus an sit verbis corrupte prolatis.lib 4.distin.6.c.
Baptisatus an sit iocose immersus in nomine trinitatis.libro.4.di.6.e.
Baptisandus quibus renunciare debet.libro. 4.distin.6.g.
Baptismum debet precedere cathecismus ⁊ exorcismus.li.4.di.6.h.
Baptismus vtrum fieri potest in aqua non bñdicta.libro.4.di.6.d.
Baptismo an vir et vxor simul puer tenere pos sunt.li.4.di.42.h.
Beati in celo an aliud velle possunt q̃ qđ deus vult.li.4.di.45.h.
Beatitudo quid sit.et quid beate viuere.lib.4 di.49.per totum.
Beati an omnes homines esse desiderant.lib. 4.di.49.b.
Beatus quid sit.ibidem.
Beati an omnia equaliter cognoscant et intelligant.li.4.di.49.c.
Beati an equale gaudium habeant.libro.4. distin.49.d.
Beatitudo sanctorum an maior erit post diem iudicij.libro 4.di.49.e.
Benedictões omnium sacerdotũ an sunt effectuales.li.4.di.19.c.d.
Benedictiones sponsi et sponse nõ pertinet ad substantiam sacramenti. sed ad decorem et solennitatẽ.li.4.di.28.b.
Bonitas dei est causa prima omniũ creaturarũ li.2.di.1.c.d.
Bonitas.sapientia.potentia.quõ de deo dicũt li.1.di.34.f.
Bonitas spiritui sancto.sapientia filio. potẽtia patri quare attribuat.ibidẽ.g.h.
Bonitas.iusticia. misericordia quomõ sunt in deo.li.4.di.46.d.e.
Bona opera siue charitate facta non valent.libro.4.di.15.d.
Bona vel mala fieri quomodo vult deus.libro 1.di.46.p totum.
Bonum est mala fieri quomodo intelligitur.li. 1.di.46.k.
Boni quadruplex acceptio.li.1.di.46.h.
Bona facere et mala vitare quare precepit de⁹ li.1.di.47.p totum.
Bona vel mala voluntas hominis quando est idem vel aliud volens quod deus vult.libro.1 distin.48.a.
Bona dei voluntas.mala hominum voluntate impletur.lib.1.di.48.b.
Bona voluntas comitatur gratiam.libro.2.distin.26.c.
Bonor̃ tria sunt genera.li.2.di.26.k.
Bonum et malum quomodo sunt in eodem.li.2.di.34.e.f.
Bonum inq̃tum bonum est a deo procedit. lib. 2.di.37.p totum.
Bonum capitur multipliciter.li.2.di.41.c.
Bona opera in peccatis facta ad quid valẽt.li. 4.di.15.f.
Bonum triplex est in matrimonio. ppter quod nõ debet violari.li.4.di.31.a.
Boni et mali an vicissim se videant et q̃diu.li. 4.distin.50.e.

Charitas quid sit.li. 3.distin.27.b.

Charitas.amor et dilectio patris et filij est spiritussanctus.li.1.di.10.b.et di.17.d.
Charitas q̃uis sit substantia trinitatis.proprietamen refertur ad spiritussanctum.libro.1.distinctione.10.c.
Charitas dicitur deus.li.1.di.10.⁊ distinc.17. per totum.
Charitas que est spiritussanctus vtrum augeatur vel minuatur in homine vel an magis vel minus habeat.li.1.di.17.g.
Charitas.fides.spes et operatio ꝼm quid dicũ

Tabula

tur equalia.li.3.di.25.e.
Charitas est maior spe et fide.ibidem.
Charitas seu dilectio dei et proximi quomodo se habeant ad inuicem.li.3.di.27.c.d.e.
Charitatis ordines quot sunt.libro.3.di.29.a.
Charitatis gradus sunt diuersi.libro.3.distin. 29.h.
Charitas semel habita an amitti potest.libro.3 distin.31.a.
Charitatem an damnandi habeant.ibidem.
Charitatem qualez habuit christus.libro.3.distinctio.31.d.
Charitas dei quomodo est in creaturis.libro.3 di.32.p totum.
Charitas est mater omniũ virtutum.libro.3.distin.36.p totum.
Capitalia vitia quot sunt.li.2.di.42.b.
Caro quomodo polluitur in coitu.libro.2.dis. 31.b.c.
Caro vtrum in baptismo purgatur a feditate quã ex libidine coitus contraxit.li.2.di.32.c.
Carnem quare assumpsit filius et nõ pat̃ vl̃ spiritussanctus.li.3.di.1.b.
Caro z anima christi quomodo sunt coniuncta li.3.di.2.b.
Caro christi quomodo fuit formata in vtero.li. 3.di.2.c.et di.3.a.
Caro christi vtrum fuit obligata peccato.lib.3. distin.3.d.
Carnis debitum an sit denegandũ in matrimonio.li.4.di.32.a.
Cardinales virtutes sunt quatuor.li.3.di.33.a.
Cathecismus quid sit.li.4.di.6.h.
Castitas Johannis z abrae an sint equalis meriti.li.4.di.33.b.
Castitas mentis melior est virginitate carnis.libro.4.di.33.e.
Casum suũ vtrũ prescierunt mali angeli.libro 2.di.4.a.b.
Casum suum vtrum prescivit homo.libro.2.distin.23.f.
Causa prima omnium rerum est bonitas dei.libro.2.di.1.c.d.
Cause primordiales omnium reruz sunt in deo ab eterno.li.2.di.18.f.
Cause primordiales quomodo etiam sunt i creaturis.li.2.di.18.g.
Causa inter deuz hominem et dyabolum.libro 2.di.20.b.
Causa originalis peccati que sit.li.2.di.31.c.
Causa originalis peccati vtrum sit culpa vl̃ pena.li.2.di.31.e.
Causa prima p̃mi peccati que fuit.li.2.di.34.b
Causa passionis xp̃i que fuit.li.3.di.18.e.
Causa efficiens coniugij que est.li.4.di.27.c.
Causa finalis cõiugij que est.li.4.di.30.d.
Celum quomodo et quando creauit deus.li.2. di.1.c.z di.2.a.
Celum aereum z nõ ethereũ quomodo mutabi tur in die iudicij.li.4.di.47.d.
Cibus quomodo conuertitur in humanaz substantiam.li.2.di.30.n.o.
Circumcisio quid faciebat in veteri lege.libro. 4.di.1.f.
Circumcisio quare data fuit.et quare die octauo.li.4.di.1.h.i.
Circumcisio quare mutata est in baptismum.libro.4.di.1.k.
Circumcisio z legalia quando cessauerunt.lib. 4.distin.3.k.
Circumcisio quare non aperuit nobis celum.libro.4.di.3.m.
Clauium potestas.s.ligandi z soluendi quomodo et quando et quibus datur.libro.4.distinctione.18.et di.19.p totũ.
Claues spirituales q̃ sunt.li.4.di.18.b.
Claritas solis et lune q̃lis erit post iudicium.libro.4.di.48.e.
Clerici qui sunt z vnde dicuntur.libro.4.distinctione.24.b.
Cooperans et operans gratia q̃ sit.libro.2.distinctione.26.a.b.
Conceptio et natiuitas quando dicuntur.libro 2.di.31.i.
Concentor et cantor q̃s dicatur.libro.4.distinctione.24.m.
Confessio qualis esse debeat.libro.4.distinctõne.15.et di.16.a.
Confessio an soli deo faciẽda est absq; sacerdote.libro.4.di.17.c.
Confessio an potest fieri coraz laico.libro.4.distin.17.e.
Confessor qualis querendus sit.libro.4.disti. 17.c.
Confessio ad quid valet.li.4.di.17.f.
Confessor nõ debet morienti penitentiam iniũgere.nisi conualuerit.li.4.di.20.d.
Confiteri vtrũ necesse est omnia peccata venialia et mortalia.li.4.di.21.d.
Confessio generalis quid prosit.ibidem.e.
Confiteri non debet homo peccata ex humilitate que nõ fecit.li.4.di.21.f.
Confessionem nullus sacerdotũ prodere debet li.4.distin.21.g.
Confirmationis sacramentum quid sit et q̃ forma eius.et cuius effectus sit.libro.4.di.7.a.
Confirmationis sacramentum a solis pontificibus dari debet.li.4.di.7.a.
Confirmari quare debet homo post baptismũ. ibidem.
Confirmatio vtrũ sit dignior baptismo.ibidẽ.
Cogitatio boni preuenit fidem.li.2.di.26.g.
Cogitatio boni non sufficit ad salutem.libro.2. distin.26.h.

Cogitatio de deo vtrum penitus secludatur in damnatis.li.4.di.50.b.
Cognatio est duplex.li.4.di.40.a.
Cognatio spiritualis vnde causatur.li.4.distinctione.42.a.b.
Cognitio dei quomodo fit p creaturas. et quomodo in creaturis apparet vestigium trinitatis.li.1.di.3.a.b.c.7 p totum.
Cognitio dei in sanctis an sit equalis.libro.4.distn.49.c.
Coitum an fecerunt adam 7 eua in paradiso.li.2.distin.20.a.b.
Coitus coniugalis an fit cum peccato.li.4.dis.26.d.7 di.31.f.g.7 di.32.d.
Commatres duas vtruz quis ducere potest.li.4.distin.42.g.
Coniugium quare et quando sit iustitutum.li.4.di.26.a.b.et di.30.d.
Coniugium quid sit et qualiter seruari debet.libro.4.di.27.a.b.
Coniugium quando p ꝓceptū vel p indulgentiam est institutum.li.4.di.26.c.
Coniugium Marie et ioseph vtz fuit pfectuz li.4.di.26.g.et di.28.c.et di.30.b.
Coniugiū violari nō debet ꝓpter ipsius triplex bonū.li.4.di.31.a.
Conjugij separatio est duplex.li.4.di.31.b.
Coniuges veri q̄ sunt.li.4.di.31.c.
Coniugiū quō fuit ordinatum tpibus antiquis 7 tpe ade.li.4.di.33.a.
Coniugium quando seperatur et propter quas causas.libro.4.distin.34.et di.35.et disti.36.per totum.
Coniugium in quibus ordinibus sacris non potest fieri.li.4.di.37.a.
Coniugium inter fideles et infideles vtruz stare potest.li.4.di.39.a.b.
Coniugium infidelium an sit legitimum.lib.4.distin.39.i.
Consanguinitas quid sit et in quotum vsq; gradum computatur.libro.4.distin.41.et.42.p totum.
Conscientia accusabit omnia opera in die iudicij que fecerit homo.li.4.di.43.c.
Cōsecrare virgines an simplex sacerdos potest li.4.di.20.f.
Consecrare vel ordinare vtz potest symoniac9 li.4.di.25.e.
Consensus matrimonialis est duplex.li.4.dis.27.c.et di.28.a.
Consensus de futuro cū iuramento vtrū efficit matrimonium.li.4.di.28.a.
Consensus occultus non iudicatur ab ecclesia.li.4.di.28.b.
Consensus de ꝑsenti vtrū sufficiat ad matrimoniū contrahendū.li.4.di.28.c.
Consensus de qua re fit.ibidem.c.
Consensus coniugalis debet esse liber et nō coactus.li.4.di.29.a.
Consensum qualis error impedit.li.4.di.30.a
Cōtraria quō sunt in eodem.li.2.di.34.f.
Contritione sola sine confessione oris an dimittat peccatum li.4.di.17.a.
Continentiam an vir vl mulier vouere pōt sine alterius ꝓsensu.li.4.di.27.et di.32.b.
Continentia quare sacerdotibus indicta sit. lib 4.di.33 d.
Cornelius quomodo legitur credere.libro.3.distin.25.c.
Corona et tonsura clericalis quid significat.li.4.distin.24.b.
Creator omnium rerum vnus solus deus est.libro.2.di.1.a.
Creare et facere quō differunt.li.2.di.1.a.
Creare agere et facere quō dicunt ō deo.7 quō de creaturis.li.2.di.1.b.
Creata an fuerit simul corporalis et spiritualis creatura.et visibilis et inuisibilis materia.lib.2.di.2.c.d.f.
Creator quomodo cognoscitur p creaturas.li.1.distin.3.a.
Creatura mūdi q̄re dicat hō.ibidem.
Creatura in qualibet apparet vestigium trinitatis.li.1.di.3.f.
Creatura nulla a se 7 p se quicq̄ facere potest.libro.1.di.42.g.
Creare quare deus voluit malos.libro.2.distinctione.23.b.
Creaturam omnem quomodo diligit deus.lib 3.distin.32.c.
Credere deum.vel deo.vel in deū quō differūt li.3.di.23.d.
Credere quid sufficiebat antiqs de xpo ante aduentum ipsius.li.3.di.25.c.
Crimen q̄d sit.lib.2.di.42.e.
Crisma vnde fit et quō.li.4 di.23.a.
Cruciatus impiorū in inferno an decoloret gloriam electoz.li.4.di.50.g.
Curā aliquā vtrū habeant damnati ō suis amicis adhuc viuentibus.li.4.di.50.c.

Dabilis cui est spiri-

tussanctus vtrū.s.patri et filio.an tantū hominibus.li.1.di.18.e.
Damnari vtrum possit predestinatus.libro.1.distin.40.b.
Damnandi vtrum habeant charitatem.libro.3.distin.31.a.
Damnati vtrum habeant memoriam suorū peccatorum.li.4.di.43.c.
Damnati an cum suis deformitatibus hic habitis resurgant.li.4.di.44.d.
Damnatorum corpa quomō ardent et nō cōsumuntur.li.4.di.44.e.

Tabula

Damnati quali igne cruciantur et vbi sit ille ignis.li.4.di.44.f.
Damnatis vtrū dat aliqua mitigatio pene.li.4.di.46.a.7 p totum.
Damnabuntur quidam et iudicabunt. quidaz damnabūtur et non iudicabuntur.libro.4.distinctione.47.c.
Damnati vtrum peccabunt in inferno.libro.4 distin.50.a.
Damnatorum paruulor ante baptismū que sit pena.li.2.di.33.e.
Debitū carnis quando licz soluere 7 quādo nō li.4.di.32.p totum.
Decem p̄cepta quō ꝓtineant in duobus mādatis charitatis.li.3.di.37.a.
Decedentis absq; ꝓfessione vtruz oblatio sit capienda.li.4.di.20.g.
Decimatus quare nō fuit xp̄s in abraaz sicut leui.li.3.di.3.c.
Decimus ordo quomō dicitur impleri ex hominibus cum nō sint nisi nouem ordines.libro.2 di.9.f.g.
Defectus hominis quomodo assumpsit xp̄us.li.3.di.15.a.
Delectatio carnis vtrum semper sit peccatum.li.4.di.31.b.
Delictum et peccatum quomodo differunt.li.2.di.42.g.
Denarij noie quid intelligitur.li.4.di.49.a.
Desperatio quid sit et quomodo fit.libro.2.di.43.per totum.
Deus vtrum fruatur vel vtatur nobis.libro.1.distin.1.f.
Deus verus vnus solus est trinitas.libro.1.distin.2.p totum.
Deus quō cognoscitur p creaturas q̄uis sit inuisibilis.li.1.di.3.p totū.
Deus vnus in trinitate quō p̄batur.lib.1.di.3.f.et p totum.
Deus vtrū genuit deum.li.1.di.4.a.
Deus an voluntate vel necessitate sit.et an nolens vel volens sit deus.li.1.di.6.a.
Deus quō est simplex.incōmutabilis et immortalis.li.1.di.8.a.7 p totum.
Dei simplicitas nulli p̄dicamentorū subijcit.li.1.distin.8.g.
Deus cum sit simplex quomodo multiplex dicitur.li.1.di.8.f.
Deus quō dicit substātia.li.1.di.8.b.
Deus nō est dicendus triplex. sed trinus.libro 1.distin.19.t.
Deus verius cogitatur q̄ dicit.li.1.di.23.d.
Deum esse et quod dei est non sunt idem.libro.1.di.34.b.
Deus quomō bona cognoscit 7 quō mala.libro 1.di.36.b.
Deus quomodo dicatur esse in omnibus rebus lib.1.di.37.a.b.
Deus quō habitat in sanctis.li.1.di.37.c.
De' vbi erat anteq̄ esset creatura.li.1.di.37.c.
Deus nō dicitur localis.nec loco nec tpe mouetur.li.1.di.37.i.
Deus quomodo scit vel nescit omnia.li.1.distī.39.per totum.
Deus an potest scire aliquid nouiter vel ex tpe libro.1.di.39.b.
Deus vtrum possit scire plura q̄ scit.li.1.di.39.c.et di.43.p totū.
Deus an quod semel scit.semp sciat.lib.1.distī.41.f.
Deus quatuor modis dicitur operari.libro.2.di.12.b.
Deus de deo vtrum ſm substantiaz dicat. lib.1.distin.27.b.
Deus quare dicitur omnipotens cum nos multa possumus que ipse non potest.libro.1.distī.42.a.b.
De' an possit meliora facere q̄ facit.libro.1.di.44.per totum.
Deus an semper possit omne quod p̄ius potuit.li.1.44.d.
Dei voluntas quid sit.et quibus modis accipitur.li.1.di.45.f.et di.47.b.
Deus an velit ab omnibus fieri omnia que p̄cipit.vel nō fieri que p̄hibet.li.1.distin.45.k et distin.47.c.
Deus vtrū vult mala fieri.li.1.di.46.d.
Deus vult omnes homines saluos fieri quō intelligit.li.1.di.46.c.
Deus an sit causa q̄ homo fit deterior.li.1.dist.46.l.
Dei voluntas bona quō p malas hoīm volūtates implet.li.1.di.48.a.b.
Deus vtrum sit auctor malorum.libro.2.distī.37.per totum.
Deus vtrum habeat liberum arbitrium. lib.2.distin.25.c.
Deus est homo.deus factus est homo quō hec verba intelligunt.li.3.di.6.a.
Deus an potuit assumere hominem in sexu mulebri.li.3.di.12.c.
Deus qualiter diligit aliquem magis et aliquē minus.li.3.di.32.b.c.
Dyabolus an p̄sciuit suum casum post creatōnem.li.2.di.4.a.
Dyabolus vnde et quo deiectus est.libro.2.distin.6.a.b.
Dyabolo quare nō est concessum habitare in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Dyaboli an habeant p̄lationes inter se. libro 2.distin.6.d.
Dyaboli an omnes sunt in aere caliginoso.an aliqui in inferno.li.2.di.6.e.
Dyabolus cum semel victus fuerit a viris san-

cris an vltra accedat ad eos vel ad alios. libro 2. distin. 6. h.
Byaboli vtrum habeant liberum arbitrium. libro. 2. di. 7. a. b. c.
Byaboli triplici acumine scientie vigent. libro 2. distin. 7. e.
Byabolus multa potest per nature vigorē. sed virtute dei phibeť. li. 2. di. 7. l.
Byaboli an intrent corpa hominū substantialiter. li. 2. di. 8. e.
Byabolus inuidia accessit ad temptādū hominem. li. 2. di. 21. a.
Byabolus quare prius temptauit feminā ꝛ q̄re in aliena forma. li. 2. di. 21. a. b.
Byabolus quō et quibus temptauit p̄mum hominem. li. 2. di. 21. c.
Byaboli peccatū quare nō est remediabile lib. 2. di. 21. f.
Byabolice potestati an sit resistendū. cuz illa sit sibi a deo. li. 2. di. 44. c.
Byabolus non est alien⁹ a dei potestate. libro. 3. di. 20. a.
Byabolus qua iusticia est victus. li. 3. di. 20. a.
Byaboli an corporali igne cremantur in infer/no. li. 4. di. 44. f.
Byaboli vtrū post diem iudicij preerunt hominibus ad puniendum. li. 4. di. 47. e.
Byaconatus ordo quid sit. li. 4. di. 24. b.
Byaleticorum regula quando fallit de contra/rijs. li. 2. di. 34. f.
Bie prima quid deus creauit. li. 2. di. 13. a.
Bies diuersis modis accipitur in scriptura. lib 2. distin. 13. d
Bie tertia. quarta. quinta. et sexta quid operatus est deus. libro. 2. di. 14. per totum, et dist. 15. a. b.
Bie septimo quomodo dicitur deus requieuisse. li. 2. di. 15. f.
Bifferre numero q̄d sit. li. 1. di. 19. q.
Bilectio quare proprie dicitur spiritussanctus libro. 1. di. 10. a. b.
Bilectio patris et filij et spiritussanctus. libro. 1 distin. 32. a.
Bilectio quomodo est in trinitate. libro. 1. di. 32. per totum.
Bilectione an habebant angeli ante casum. libro. 2. distin. 3. i.
Bilectionem eadem an diligitur deus et proximus. li. 3. di. 27. c.
Biligendi modus q̄s sit. li. 3. di. 27. d. e.
Biligenda sunt quatuor et que sint illa. libro. 3. distin. 28. a.
Bilectionis ordo q̄s sit. li. 3. di. 29. a.
Biligere vtrum debemus omnes homines. lib 3. distin. 39. b.
Biligere amicos vel inimicos quod est maioris meriti. li. 3. di. 30. a.
Belectionē deus quā habet ad creaturas. li. 3. di. 32. per totum.
Bilectio dei considerať duobus modis. lib. 3. distin. 32. c.
Biscretio quomodo accipitur in psonis trinitatis. lib. 1. di. 24. h.
Bistinctio vel persone distincte quomodo dicitur. li. 1. di. 24. g.
Biuina essentia vtrum genuit essentiaz. vl' vtr ip̄a sit ingenita. li. 1. di. 5. a.
Biuie essentie proprietates que sint. libro. 1. di. 8. per totum. (8. g.
Biuina naťa nulli p̄dicamētor sbijcik. li. 1. dis.
Biuinarum personarum qualitates q̄ sunt. li. 1. di. 19. et di. 20. p totum.
Biuine essentie nulla personarum est pars. lib. 1. distin. 19. g.
Biuina essentia nō predicatur de psonis vt genus de speciebus. nec vt species de indiuiduis lib. 1. di. 19. h. i.
Biuine persone vtrum differant numero. libro 1. di. 19. p. q.
Biuine tres psone vtrū simul magis p̄nt aliq̄d q̄z vna. li. 1. di. 19. r. et di. 20. a.
Biuersitates nominū in diuinis que sunt. lib. 1. di. 22. p totū. et di. 23.
Biuersitas nulla est in trinitate. li. 1. di. 23. i.
Biuina essentia vtrum sunt ipe ꝓprietates psonarū. li. 1. di. 33. a. b.
Biuina natura quomodo sit incarnata. libro. 3. distin. 5. a. b.
Biuina natura an debeat dici caro facta. libro. 3. distin. 5. c.
Biuina natura an debeat dici nata de virgine. libro. 3. di. 8. a.
Biuortium quando fit. et in q̄bus casibus. li. 4 di. 34. et di. 35. et di. 37. et di. 39.
Boctrina omnis aut est de rebus aut de signis. libro. 1. di. 1. a.
Bonum an detur vel diuidatur p donū quod est spiritussanctus. li. 1. di. 17. t.
Bonum qua ratione dicitur spiritussanctus. libro. 1. di. 18. a.
Bona spiritussancti an sint virtutes. libro. 3. distinctione. 34. a.
Bona septem spiritussancti vtrum habuit christus et vtrum in angelis sint. li. 3. di. 34. a. b.
Bona gratie an sint equaliter in angelis. libro. 2. distin. 9. c. d.
Bolorem vtrum habuit christus in passione. libro. 3. distin. 15. d.
Bormiente Adam quare eua formata sit. libro 2. distin. 18. d.
Bulia quid sit. et de speciebus eius. libro. 3. distinctione. 9. a.
Buplici sub specie quare sumitur corpus xp̄i. libro. 4. di. 11. f.

Ecclesiasticus iudex

qualis debeat esse.li.4.di.19.e.
Edificare lignum.fenum.stipulam quid sit.lib 4.di.21.a.b.
Edificare aurum.argentum.lapidem pciosum quid sit.ibidem.c.
Efficax est voluntas dei.li.1.di.47.a.
Egris non est penitentia inungenda.libro.4. distin.20.d.e.
Electio dei vel roprobatio vtrum fiat ex meritis hoim.li.1.di.41.p totum.
Electos vtrũ dilexerit deus ab eterno et reprobos nõ.li.3.di.32.c.
Electoꝝ peccata hic p pniam deleta vtrũ manifestabunt in iudicio.li.4.di.43.d.
Electi sine omni deformitate resurgent ad iudicium.li.4.di.44.c.
Elemosyna quid sit.li.4.di.15.c.
Elemosynaꝝ plura sunt genera.li.4.di.15.c.
Elemosyna in peccato mortali data vtrũ pdest li.4.di.15.c.
Elemosynis iuuant aníme.et quibus prosũt.libro 4.di.45.b.c.
Episcopus quid sit et vnde dicatur.libro.4.distin.24.l.
Eꝑoꝝ ordo est quadruplex.li.4.di.24.m.
Equalitas diuinarũ psonaꝝ in quo consistit.li. 1.di.19.p totũ.et di.20.
Equalitas vtrum fm substantiã vel fm relationẽ dicaꝫ de diuinis psonis.li.1.di.31.a.
Equalitas quid sit.ibidẽ.b.
Equalitas nomine an ponatur aliquid vl remoueatur.li.1.di.31.b.
Equalitas quare attribuatur filio.libro.1.distinctione.31.b.
Error impediens matrimoniũ est quadruplex. lib.4.di.30.a.
Essentia vna et eadem est tota trinitas.li.1.dis. 2.et di.3.7 di.4.p totũ.
Essentia vtrum genuit essentiam.libro.1.disti. 5.a.7 p totũ.
Essentia diuina est simplex.incommutabil.immortalis.li.1.di.8.p totũ.
Essentiam filio prestat de patre generatio.libro 1.distin.18.g.
Essentiam spiritussancto pstat a patre et filio ꝓcessio.li.1.di.18.f.
Essentia diuia sunt eternitas.magnitudo 7 potentia.li.1.di.19.b.
Essentia diuina quomodo predicaꝫ ꝺ personis li.1.di.19.h.
Esse ex deo et in deo et p deum an sint idem.lib 1.distin.36.d.
Esse et velle in deo idem est.li.1.di.45.a.b.
Etas contrahentium que sit.li.4.di.36.d.
Etas ordinandoꝝ que sit.li.4.di.25.i.
Etas xpi que fuit.li.4.di.44.a.
Etate in qua resurgent homines.ibidem.
Eternitas.potentia magnitudo quomõ sunt in deo.li.1.di.19.b.
Eternitas.species.vsus quõ dicunt de psonis li.1.di.31.c.
Eua quare ꝺ latere ade facta est.li.2.di.18.c.et li.4.di.28.c.
Euã quare pri accessit dyabolus.li.2.di.21.a.
Eua quare nõ horruit serpentẽ.li.2.di.21.b.
Eua quõ locuta est cũ serpente.ibidem.c.
Eua an plus peccauit.li.2.di.22.e.
Eucharistie sacrm qñ et quare sit institutũ.li.4 di.8.p totũ.7 di.12.h.
Eucharistie manducatio est duplex.libro.4. di.9.p totum.
Eucharistia quomodo est in altari.li.4.distin. 10.p totum.
Eucharistie ꝓsecratio 7 conuersio quomodo fit li.4.di.11.a.b.
Eucharistia intincta non debet dari populo.li. 4.di.11.h.
Eucharistia an sepi sumenda est.li.4.di.12.b
Excommunicatus vtrum conficiat.libro.4.distin.13.a.
Excommunicatio quid facit excommunicato. li.4.di.18.g.
Excõmunicatos vtrum simplex sacerdos recõciliare potest.li.4.di.20.f.
Exercitationis tres sunt species.li.4.di.1.d.
Exequie sumptuose vtrum ꝓsunt animab.lib 4.di.45.d.
Exorcismus quid sit.li.4.di.6.g.
Exorcistarum ordo quid sit.li.4.di.24.e.
Exteriores tenebre que sunt.li.4.di.50.b.
Excludi vtrum quis poterit hic a cogitatione dei.libro.4.50.b.

Facere et creare quo

modo differunt.li.2.di.1.a.
Facere.creare.agere.quõ ꝺ deo dicunt.7 quomodo de creaturis.li.2.di.1.b.
Facere quicquid vult deus.quomõ intelligit. li.1.di.42.f.
Facere nihil potest a se 7 p se aliqua creatura.libro.1.di.42.p totum.
Facere vtrum potest deus plura q̃ facit.lib.1. di.43.p totum.
Facere vtrum potest deus aliquid melius q̃ facit.li.1.di.44.a.
Facere quomodo dicuntur aliquid nigromantici.li.2.di.7.f.
Facere quomodo possunt aliquid demones.libro.2.distin.7.l.
Famem an habuissent pmi parẽtes si nõ peccassent.li.2.di.20.g.

Feditas que ex libidine contrahitur vtrum in baptismo diuak̃.li.2.di.32.c.
Femineo in sexu vtrũ deus potuit humanã naturam assumere.li.3.di.12.e.
Fidem vtrum habuit christus.libro.3.distictione.23.a.
Fides vna est patriarcharum ꝓphetarũ ꝫ apostolorũ.li.1.di.3.
Fide nõ habita omnis actio est mala.li.2.disti.41.ꝑ totum.
Fidem vtrum habuit christus.li.3.di.23.a.
Fides quid sit et quot modis accipitur.li.3.di.23.b.c.ꝫ.h.
Fidem an habeant demones.libro.3.distincti.23.c.d.
Fides ꝓprie est de his que non videntur.lib.3.di.23.g.
Fides quare dr fundamentũ.li.3.di.23.i.
Fidem an habuit petrus in christi passione.li.3.di.24.b.
Fides nõ est de incognitis.li.3.di.24.c.
Fides antiquoꝝ que fuit.li.3.di.25.a.
Fides simplicium que fuit ante aduentum christi.li.3.di.25.b.
Fides.spes.charitas et opus quomodo sũt eq̃lia.li.3.di.25.e.
Fides quid operatur in baptismo.libro.4.di/stiñ.4.a.
Fides quando implet vicem baptismi.lib.4.distinctione.4.e.
Fides paruulorum et adultoꝝ quomodo differunt.li.4.di.4.d.
Fidem petere quõ dicunt paruuli in baptismo li.4.di.6.g.
Filius vtrum sit genitus de substantia patris.li.1.di.5.ꝑ totum.
Filius cum nõ sit de nihilo sed de aliquo vtruz sit ex aliqua materia.li.1.di.5.l.
Filius an voluntate vel necessitate genitus sit.lib.1.di.6.a.
Filius an potuit gignere patrem vel esse pater.li.1.di.7.a.et ꝑ totum.
Filius vtrum sit posterior patre.libro.1.distin.9.per totum.
Filij gẽneratio q̃z ineffabilis sit.li.1.di.9.h.
Filius vtrum semper gignitur vel semper sit genitus vel semp gignetur.li.1.di.9.k.
Filio quid sit ꝓprium.libro.1.distin.9.et dis.10.e.
Filius ꝫ spiritussanctus dissimiliter procedunt a patre.li.1.di.13.b.
Filius vtrum potest dici spiritussanctus vel econuerso,exquo ambo procedunt.libro.1.distin.13.c.d.
Filius quõ sit missus.li.1.di.15.b.
Filius a se datus est,missus.et processit.libro.1 distin.15.e.f.
Filius cũ a seipso missus est.quare dixit. A me ipso nõ veni.li.1.di.15.h.
Filius vtrũ semel tm̃ missus sit.an sepe mittak̃.lib.1.distin.15.i.
Filius mittitur duobus modis.li.1.di.15.k.
Filius ꝼm quid dicitur minor patre.libro.1.distin.16.c.
Filius ꝼm quod homo.non solum patre et spiritusancto.sed etiaz seipso est minor.libro.1.distin.16.d.
Filius vtrum natiuitate sit essentia.libro.1.distinctio.18.f.g.
Filius cum sit nobis datus. vtrum potest dici noster.li.1.di.18.n.
Filius quõ est in patre.li.1.di.19.e.
Filius vtrum sit equalis patris ꝼm substantiã li.1.di.31.a.
Filius vtrum sit sapiens sapientia genita vl ingenita.li.1.di.32.d.
Filius an sit sapiens seipso vel per seipsum.lib.1.di.32.e.
Filio quare attribuitur sapientia.libro.1.disti.34.f.g.
Filius quare assumpsit carnem et non pater vel spiritussanctus.li.3.di.1.b.
Filius assumẽdo carnem an aliquid fecit quod non pater vel spiritussanctus.libro.3.distincti one.1.d.
Filius quomodo sit incarnatus.et quare totaz humanam naturam assumpsit.et qualem carnem assumpserit.libro.3.distin.1.et distin.2.ꝫ di.3.ꝑ totum.
Filius quare dicatur natus de spiritussancto.libro.3.di.4.c.
Filius quomodo dicitur compositus ex duabꝰ naturis siue ex tribus substantijs.libro.3.distinctione.6.e.
Filius quomodo dicitur bis natus.libro.3.distinctio.8.b.
Filius ꝼm quod homo an sit persona.libr.3.distin.10.a.b.
Filius adoptiuus an sit christus.libro.3.distinctione.10.d.
Filius quare passibilem naturam acceperit.li.3.di.15.ꝑ totum.
Filius quare mori voluit.li.3.di.19.b.
Filius hominis vtrum potest dici descendisse de celo sicut dicitur filius dei.libro.3.distinctione.22.d.
Filij quales nascerentur si adam nõ peccasset.li.2.di.20.ꝑ totum.
Filij qualiter puniuntur propter peccata parẽtum vsq̃z in tertiam et quartam generationez li.2.distin.33.i.
Filij adoptiui vtruz possunt naturalibus copulari.li.4.di.42.d.
Finis bonus quid sit.li.2.di.38.a

Tabula

Finis voluntatis quis sit.li.2.di.38.b.c.
Finis voluntas et intentio quomodo differũt. li.2.di.38.f.
Firmamentum quomodo factum sit et de qua materia.li.2.di.14.a.
Firmamentum quare dicitur cum tamen moueatur.li.2.di.14.c.
Flagellatur homo a deo quinq; modis.lib.4. distin.15.a.
Forme in quibus apparent deus angeli vel demones.quales sunt.li.2.di.8.a.b.
Forma ydoloꝝ an sit a deo.li.3.di.37.b.
Forma baptismi qualis est.li.4.di.3.b.
Forma ꝓfirmationis.li.4.di.7.a.
Forma ꝓsecrationis.li.4.di.8.b.
Forma.species.pondus.sapoꝝ quõ remanẽt in sacrõ.li.4.di.11.et di.12.a.
Fractio sacramenti vtrum vera sit.et quare fit. li.4.di.12.b.c.
Fornicatio vtrum dirimit matrimonium.libro 4.distin.35.b.
Fornicatio spiritualis quid sit.li.4.di.39.c.
Fornicatio.stuprum.adulterium.incestus.raptus in quo differunt.li.4.di.41.d.
Forma in qua iudicabit christus.libro.4.dist. 48.a.
Frui et vti quid sit et in quo differunt.libro.1. distin.1.a.
Furiosi vtrum matrimonium contrahere possunt.li.4.distin.34.d.
Furtuz quid sit et quid nomine furti intelligit. li.3.di.37.c.
Furtum an fecerunt filij israel quando expolia uerunt egyptios.li.3.di.37.c.
Futura quomodo sunt in presentia dei.libre.1. di.35.per totum.
Futura vtrum sunt causa scientie vel ꝑscientie dei.li.1.di.38.c.

Gabriel Michael raphael

an sunt nomina spirituum vel ordinum li.2.di.10.d.
Gaudium equale vtrum habebunt sancti post iudicium.li.4.di.49.d.
Gaudium sanctoꝝ vtrũ augmentabit post iudicium.li.4.di.49.e.
Generatio in diuinis quomodo intelligenda ẽ. li.1.di.4.p totum.
Genita vtrum sit diuina essentia.li.1.di.5.a.
Generare vtrum potest filius sicut pater.libro. 1.di.7.p totum.
Generare an sit extra potentiam filij.libro.1.distin.7.f.g.
Generatio filij vtrum habeat principium aut finem.li.1.di.9.p totum.
Generatio in diuinis vtrum intelligi potest.lib 1.di.9.h.i.
Generari quare non dr spiritussanctus.sed procedere.li.1.di.13.p totũ.
Gemina est processio spiritussancti.libro.1.dist. 14.a.
Generatio dat essentiam filio.li.1.di.18.f.
Generari vtrum potuit pater vel spiritussanctꝰ li.3.di.1.b.
Genita sapientia vtrum ẽm substantiã dicit vl ẽm relationem.li.1.di.28.f.
Genera mendacij sunt tria.li.3.di.38.a.
Genera elemosynarum sunt plura.libro.4.distin.15.c.
Genera mortuorum sunt tria.li.4.di.16.a.
Generalis confessio ad quid prodest.libro.4.distinctione.21.e.
Genera vnctionis sunt tria.li.4 di.23.a.
Genera cantoꝝ sunt duo.li.4.di.24.m.
Gezite qui sunt.li.4.di.25.d.
Gladius flammeus ante paradisum positꝰ q̃d significat.li.2.di.29.c.
Glos que vocatur.li.4.di.41.e.
Gratia vtrum fuerit data hnmini in creatione. li.2.di.24.a.
Gratia est duplex.li.2.di.26.a.
Gratia operans et cooperans que sit.libro.2. distin.26.a.
Gratia dei peruenit voluntatem hominis.libr. 2.di.26.c.d.
Gratia preueniens voluntatem est fides cuz di lectione.li.2.di.26.d.
Gratiam preueniunt quedam bona sine merito li.2.di.26.e.
Gratia operans et cooperans vtrũ sit vna ꝛ eadem gratia.li.2.di.26.i.
Gratia p̃ueniens quomodo meretur augeri.libro.2.di.26.k.
Gratia an sit virtus vel nõ.li.2.di.27.c.
Gratia nõ est actus sed causat actũ.ibidem.
Gratia principalis est bona voluntas.libro.2. distin.27.e.
Gratia operante et cooperante vtrũ eguerit homo ante peccatũ.li.2.di.29.a.
Gratie plenitudinem vnde accepit christus. li. 3.di.16.b.
Gradus charitatis sunt diuersi.libro.3.distinctione.29.h.
Gradus sacroꝝ ordinum sunt septem.ꝛ quare septem.li.4.di.24.a.
Gradus sacri qui impediunt matrimonium. libro.4.di.37.a.
Gradus consanguinitatis quot sunt.libro.4. distin.40.b.
Gradus affinitatis qui sunt et in quibus matrimonium cõtrahi pot.li.4.di.41.a.
Grauitas peccati ade quanta sit.libro.2.distinctione.30.p totum.

Grauius vtrũ sit peccatum ade ceteris peccatl. li.2.di.33.f.
Grauissimũ omniũ peccatoꝝ est peccatũ in spiritumsanctum.li.2.di.43.p totũ.
Greci quare negant spiritumsanctum ꝓcedere a filio.li.1.di.11.b.

Habere plures vxores cui licebat sub lege.l.4.di.33.d.
Habitat deus quõ vbiqꝫ.li.1.di.37.p totũ.
Habitat quõ deus in sanctis.ibidẽ.c.
Habitabat vbi deus anteqꝫ esset creatura.libro 1.di.37.e.
Habitare quare non est concessum demonibus in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Habitus sunt quatuor species.li.3.di.6.g.
Habitationes sanctorũ in celo et damnatorum in inferno quõ distinguũtur.li.4.di.49.a.
Hereticus vtꝫ baptizare põt.li.4.dist.6.c.vel alia sacramenta ministrare.di.25.p totũ
Hereticus vtrũ conficiat corpus christi.lib.4. di.13.a.et di.25.a.
Hereticus quid sit.et quid facit hereticum.lib. 4.di.13.b.
Heresis symoniaca distinguit tripliciter. libro 4.di.25.g.
Heresis pelagianorum õ libero arbitrio que fuit.li.2.di.28.b.
Hypostasis quid sit et quid hoc nomine significatur.li.1.di.26.a.
Hypostases determinant ꝓprietates non substantiam lib.1.di.27.d.
Homicide sunt qui abortum procurant.lib. 4. di.31.e.
Homo dicitur creatura mundi.li.1.di.3.a.
Homousion quid sit et quid significat.libro.1. distin.34.i.
Hominem vtrũ deus meliorẽ facere potuit qꝫ fecit.li.1.di.44.p totum.
Hominem vtꝫ deus aliter liberare potuit qꝫ ꝑ passionẽ.li.1.di.44.c.7 li.3.di.20.a.
Homines omnes saluos vult fieri deus quõ intelligit.li.1.di.46.c.
Hominis malicie vtrum deus sit causa.libro.1. distin 46.l.
Hominis voluntas mala concordat aliqñ cum dei voluntate bona.li.1.di.48.a.b.
Homo quare creatus est.li.2.di.1.e.7 di.16.a.
Homo vtrũ saluaretur si angelus nõ cecidisset lib.2.di.9.g.
Hoies vtꝫ tot saluabunt.quot angeli pstiterũt vel quot ceciderunt.li.2.di.9.h.i.
Homo quilibet habz duos angelos ab exordio vite.li.2.di.11.a.
Homo qnando factus est.li.2.di.15.e.
Homo factus est ad imaginem et similitudinem dei.li.2.di.16.p totum.
Homo quomõ dr imago dei.li.2.di.16.e.
Hominis anima vtꝫ de aliquo facta sit.7 quãdo facta est.li.2.di.17.a.b.c.
Homo in qua etate factus est.li.2.di.17.d.
Homo quare extra paradisum factus est.libro 2.distin.17.e.
Hominis status ante peccatum qualis fuit.lib. 2.di.19.a.
Homo vtrum poterat mori in statu innocentie li.2.di.19.a.
Homo vtrũ semp viueret si de ligno vite nõ comedisset.li.2.di.19.c.d.
Homines quomõ generarent si adã nõ peccasset.li.2.di.20.p totũ.
Homines quomodo transferrerentur de paradiso in celum si adam non peccasset.libro.2.distin.20.k.
Homo tribus modis temptatus est in paradiso. li.2.di.21.p totum.
Hominis peccatum quare est remediabile7 deleboli non.li.2.di.21.f.
Hominem quare ꝓmisit deus temptari sciẽs eũ casurum.li.2.di.23.a.
Homo habuit triplicem scientiam añ peccatum. li.2.di.23.c.
Homo vtrum prescivit suum casum.libro.2.distin.23.f.
Homo qualem habuerit gratiam ante casum.libro.2.di.24.a.
Homo vtrũ ꝑ liberum arbitriũ põt opari bonũ sine gratia.li.2.di.26.b.
Homo ante peccatũ vtrum eguerit gratia.lib. 2.di.29.a.
Homo vtrum ante lapsum virtutes habuerit. li.2.di.29.b.
Homo quare nõ est effectus immortalis exquo de ligno vite comedit.li.2.di.29.g.
Homines omnes quõ in adam dicunt fuisse qñ peccauit.li.2.di.30.m.n.
Homo quare formatur cũ in peccato concipit. li.2.di.32.g.
Homo qualiter se elongat a deo.libro.2.disti. 35.n.
Homo quomodo vult bonum naturaliter.lib. 2.di.39.c.
Homo quidam a verbo dei est assumptus quomodo intelligit.li.3.di.5.e.
Homo est deus. homo factus est deus.quõ intelligitur.li.3.di.6.a.
Homo dominicus quare nõ dr.sicut dicitur homo deus.li.3.di.7.m.
Homo deus an semper fuerit vel ceperit esse li. 3.di.12.a.
Hominem alium vtꝫ deus assumere potuit qꝫ de genere ade.li.3.di.12.b.
Hominem an potuit deus assumere in sexu muliebri.li.3.di.12.e.

Tabula

Homo christus vtrum peccare potuit. libro. 3. distin. 12. c.
Hominis status sunt quatuor. li. 3. di. 16. b.
Homines omnes vtrum pariter sunt diligendi li. 3. di. 29. b.
Homo flagellatur a deo quinq; modis. lib. 4. distin. 15. a.
Homo vndecunq; nascitur si nō peccat saluat. li. 4. di. 33. e.
Honorandi quomodo sunt parētes. libro. 3. distin. 37. c.
Hostia intincta non debet dari populo. lib. 4. distin. 11. g.
Hostia quare in tres ptes frangit. 7 q̄d ille partes significant. li. 4. di. 12. b. et. f.
Hostiarij officium quod est. li. 4. di. 24. c.
Humanam naturam quare assumpsit filius et nō pater nec spiritussanctus. li. 3. di. 1. b.
Humanam naturam totam assumpsit deus. lib 3. distin. 2. a.
Humanitatis nomine quid intelligatur. libro. 3 distin. 2. a.
Humana natura vtrum assumpsit personam. libro. 3. di. 5. a.
Humanitas christi quomodo adoranda sit. lib 3. distin. 9. a.
Humanam naturam vtrū assumere potuit deus in sexu muliebri. li. 3. di. 13. e.
Humilitas christi quid sibi meruit. libro. 3. dis. 18. a.
Humilitatis causa nullus debet cōfiteri peccatū qō nō fecit. li. 4. di. 21. f.

Jacob quare electus sit et esau reprobatus. li. 1. di. 41. p totū.
Janitores qui sunt. et quod illorum officium. li. 4. di. 24. c.
Janitrices que sint. li. 4. di. 41. d.
Jeiunis debet tradi confirmatio. li. 4. di. 7. a.
Jeiunis et sobrijs debet dari corpus christi. li. 4. distin. 8. b.
Idolum quid sit. li. 3. di. 37. b.
Idolum nihil est in mundo. ibidem.
Idolum et similitudo in quo differunt. libro. 3. distin. 37. b.
Ignis purgatorij qualis sit. li. 4. di. 21. a.
Ignis damnatorum qualis sit et vbi sit. lib. 4. distin. 44. e. f. g.
Igne purgabitur mūdus ante iudicium. libro 4. distin. 47. d.
Ignis precedens iudiciū comburet malos adhuc viuētes. bonos vo nō. li. 4. di. 47. d.
Ignorantia que excusat peccatum. libro. 2. distin. 22. h. i.
Ignorantia est triplex. li. 2. di. 22. k.
Ignorantie peccatū vtrū grauio sit peccato infirmitatis. li. 1. di. 22. h.
Imago trinitatis quomodo est in anima. libro 1. distin. 3. g.
Imago trinitatis aliter est in anima 7 alit in trinitate. lib. 1. di. 3. p. q.
Imago relatiue dicit de filio. sed essentialit de trinitate. li. 1. di. 28. g.
Imago diuersimode accipitur. libro. 1. dist. 31. c. et lib. 2. di. 16. b.
Imago et similitudo in quo differunt. libro. 2. distin. 16. d.
Imago dei dicit homo. li. 2. di. 16. e.
Immersio babtismi quotiens fieri debeat. li. 4 distin. 3. i.
Imolatio christi semel facta quare sepius iteratur. li. 4. di. 12. g.
Immortalitas quā habuit homo ante peccatū vtrum fuit ex conditione nature vel ex dono gratie. lib. 2. di. 19. b.
Immortalitas vera in solo deo est. libro. 1. dist. 8. c.
Impedimenta matrimonij sunt diuersa. lib. 4. di. 27. et di. 28. et di. 29. et di. 30. 7c̄.
Incarnari vtrū potuit pater vel spiritussanctus. lib. 3. distin. 1. c.
Incarnatio xpi quō facta est. lib. 3. di. 2. et dist. 3. et di. 4. p totum.
Incarnatiōis opus quare attribuitur spiritui sancto. li. 3. di. 4. a.
Incestus quid sit. li. 4. di. 41. d.
Indulgentia capitur tripliciter. li. 4. di. 26. d.
Infirmis vtrum penitentia sit iniungenda. lib. 4. distin. 20. d.
Infirmus contemnens vnctionem sacram graviter peccat. li. 4. di. 23. b.
Infidelis vtrum cum fideli matrimonium contrahere potest. lib. 4. di. 39. a. b.
Infideles vtrum bona opera faciunt. libro. 2. distin. 41. a.
Ingenitus quomodo accipitur. libro. 1. distin. 28. a. per totum.
Ingenitus et non genitus vtrum sint idem. vel differunt. li. 1. distin. 28. b.
Ingenuus quis sit. lib. 4. di. 36. a.
Inicium omnis peccati est superbia. libro. 2. distin. 42. i.
Inimici q̄tum sunt diligendi. li. 3. di. 29. f. g.
Inimicos diligere vtrum sit maioris meriti q̄ diligere amicos. li. 3. di. 30. p totum.
Ipocrita ē q̄ diuidit confessionē. li. 4. di. 16. a.
Ipostasis quid sit et quid hoc nomie significatur. li. 1. di. 26. a.
Intellectus precedit cogitationem boni et delectationem. lib. 2 di. 26. h.
Intelligentie memorie 7 voluntatis actus quomodo differunt. li. 2. di. 39. b.
Intellectus et sapientia in quo differunt. libro 3. di. 35. b.

Intelligẽtia.scia ⁊ sapia i q̃ differũt li.3.di.35.c
Intellectus ⁊ scientia ꝑut sunt dona spiritussã cti in quo differũt a seipo ꝑut naturaliẽ sunt i anima.li.3.di.35.d.
Intentio scribentium de trinitate que fuerit li. 1.di.2.b.
Intentio voluntas ⁊ finis quõ differunt.lib.2. di.38.f.
Intentio aliqñ accipiẽ ꝑ voluntate in sacrascri ptura.li.2.di.38.f.
Intentio capta ꝑ voluntate vt̃ sit ipamet vo luntas li.2.di.38.g.
Intẽtio iudicat oia opa hois.li.2.di.40.c.
Intẽtio vl̃ actio ifideliũ vt̃ sp sit mala.li.2.di. (41.a.
Intẽtionẽ ꝓfitendi nõ hñs vt̃ cõficiat sacr̃m.li.4.di.13.a.
Interfectoribus vxoꝝ que pnia sit inlũgenda. li.4.di.37.b.
Institute sunt sacr̃a ꝓpter tria.li.4.di.1.c.
Institutio baptismi qñ facta est ⁊ quare lib.4. di.3.f.et.l.
Institutio ꝓiugij est duplex li.4.di.26.b.
Institutio vnctiõis a q̃b⁹ facta ẽ.li.4.di.23.b.
Iterank q̃ sacr̃a ⁊ que nõ.li.4.di.23.c.
Ite missa est quõ intelligiẽ li.4.di.24.m.
Judei vtrũ bonũ opus fecerunt in xp̃i passiõe. li.3.di.20.d.
Judei q̃liter impleuerũt volũtatẽ dei xp̃m occi dendo.li.1.di.48.b.c.
Judei vt̃ furtũ fecerũt in expoliando egypti os.li.3.di.37.c.
Judicis minister vt̃ peccat occidendo aliquẽ li.3.di.37.c.
Judex qualis esse debeat sacerdos in audiẽdo ꝓfessionẽ.li.4.di.19.c.
Judiciũ finale vt̃ die vl̃ nocte erit.li.4.di.43
Judex viuoꝝ et mortuoꝝ est xp̃s.du (c. pliciter intelligiẽ.li.4.di.43.f.
Judiciũ dei occultũ q̃d sit.li.4.di.46.c.
Judicij snia qualiẽ fiet.li.4.di.47.a.
Judicabunt vt̃ sancti cũ xp̃o.li.4.di.41.b.
Judicãdoꝝ erũt quatuor ordines.li.4.di.47.c
Judicis forma qualis erit.li.4.di.48.a.
Judiciũ in quo loco erit.li.4.di.48.d.
Juramentũ q̃d sit.li.3.di.39.a.
Juramentũ fit tripliciter.li.3.di.39.b.
Jurare vt̃ semꝑ sit malũ.li.3.di.39.c.
Jurare vtrum liceat ꝑ creaturas.li.3.di.39.d.
Juratio ꝑ deũ vt̃ sit grauior q̃ ꝑ creaturas vl̃ ꝑ euãgeliũ li.3.di.39.e.
Jurare ꝑ deũ quid sit.ibidem.f.
Juramentum ꝑ falsos deos an sit ratum. lib.3. di.39.g.
Juramentũ cõtra deum factũ nõ est tenendum li.3.di.39.h.
Jurare callide ẽ duplex pctm̃ li.3.di.39.k.
Jusiurandũ hz tres comites li.4.di.39.a.
Justicia.tpantia.fortitudo.prudentia vt̃ cessabunt in futuro.li.3.di.33.a.
Justicia ⁊ misericordia in deo vt̃ sint idẽ vl̃ diuersa.li.4.di.46.d.

Laico vtrum sit cõfitendũ.li.4.di.17.e.
Laicis eucharistia intincta non est danda.li.4 di.11.g.
Lamech ꝓmus omnium duas habuit vxores. li.4.di.33.a.
Latere ade quare vxor formata ẽ.li.2.di.18.⁊ li.4.di.28.c.
Latria q̃d sit.li.3.di.9.a.
Lectoris officiũ q̃d est.li.4.di.24.d.
Legalia q̃ cessauerũt.li.4.di.3.k.
Legitime ꝑsone sunt diuerse.li.4.di.34.a.
Leuir q̃s vocat̃.li.4.di.41.d.
Lex quare dr̃ comꝑimere manũ et nõ animũ. li.3.di.40.a.
Lex euãgelica i q̃ differt a mosayca.li.3.di.7.b
Libex arbitriũ vt̃ habuerunt angeli añ casuz li.2.di.5.b.
Liberũ arbitriũ vtrũ adhuc habeant angeli vl̃ demones.li.2.di.7.b.c.
Libex arbitriũ q̃d sit.li.2.di.24.e.⁊ di.25.a.
Liberũ arbitriũ vt̃ aialia bruta habeant.li.2. di.24.f.
Liberũ arbitriũ an ad omne tempus referẽ.li. 2.di.25.b.
Libex arbitriũ vt̃ de⁹ habeat.li.2.di.25.c.
Libex arbitriũ q̃liẽ accipiẽ in deo.li.2.di.25.d
Libex arbitriũ vt̃ sctl hẽant i celo.li.2.di.25.
Liberi arbitrij sunt quatuor sta (e. tus li.2.di.5.g.
Libertas arbitrij est triplex.li.2.di.25.i.
Libertatẽ a pctõ q̃ hoies hñt.li.2.di.25.k.
Libertas ad malũ vtrũ sit libtas arbitrij. libro li.2.di.25.l.
Liberũ arbitriũ vt̃ equaliter ẽ in bonis ⁊ i malis ad bonũ ⁊ ad malũ.li.2.di.25.n.
Liberũ arbitriũ in q̃b⁹ bonis sit.li.2.di.26.l.
Ligandi et soluendi potestas qualiẽ data est sacerdotibus.4.di.18.ꝑ totũ.
Ligãt ⁊ soluũt quõ sacerdotes.li.4.di.18.d.e.
Ligat̃ ⁊ soluiẽ pctõr duplr̃.ibidẽ. (f.⁊c.
Ligandi et soluendi potestatẽ vt̃ oẽs habeant sacerdotes.li.4.di.19.b.
Lignũ vite et lignũ scie boni et mali vt̃ vnum fuerit vel duo.li.2.di.17.f.
Lignũ vite quare dictũ sit.ibidẽ.
Lignũ scientie boni ⁊ mali quare sic vocatur.li bro.2.di.17.f.
Ligno vetito si nõ fuisset vsus hõ vt̃ potuisset nõ mori.eẽ si d̃ alijs comedisset.li.2.di.19.c.d.
Lignũ.fe.stipu.edificare q̃d sit.li.4.di.21.a.b
Littera occidens q̃d sit.li.3.di.40.b.

Tabula

Localis an sit deus vel vtrũ moueat localiter. li.1.di.37.i.
Locale dr aliqd duob' modis.li.1.di.37.i.
Locales vtrũ sint spũs creati.li.1.di.37.l.
Locus padisi qualis sit ꝛ vbi.li.2.di.17.e.
Locus iudicij extremi vbi erit.li.4.di.48.d.
Loq quõ potuerunt pmi hoies cũ nõ didicerũt li.2.di.21.g.
Lucifer quõ dixit ascẽdã in celũ ꝛc.li.2.di.2.b
Lucifer erat excellentior inter alios oms angelos.li.2.di.6.a.
Lucifer an sit ligatus in inferno.li.2.di.6.f.
Lucifer vtq habebit maiorẽ ptãtez qe antixpi q̃z modo hz.li.2.di.6.g.
Luminaria celi quando ꝛ quare facta sunt.lib. 2.di.14.f.g.
Lux quare pmo facta est li.2.di.13.a.
Lux illa vtq fuit corpal' vl' spũalis.li.2.di.13.b
Lux prima vbi facta est cũ abyssus terrã tegerz li.2.di.13.c.
Lux illa vbi sit exq nũc nõ apparet.li.2.di.13.f.

Magice artes vtruz

dei fiant virtute vel dyaboli.li.2.di.7.f.
Magis vtrum diligit de' aliquos et aliqs minus.li.3.di.32.b.c.
Magnitudo quõ est in deo.li.1.di.19.b.c.
Maior in quo est pater filio.li.1.di.16.c.d.
Magis vtq pñt aliqd due pſone q̃z vna.ꝛ tres magis q̃z due vel vna.li.1.di.19.d.e.
Mala vtq simplr sunt in deo.li 1.di.36.b.
Mala vtq dei volũtate fiant.li.1.di.46.d.
Mala fieri bonũ est.quomodo intelligitur lib. 1.di.46.g.
Mala ad qd ꝛ qb' pſunt.li.1.di.46.i.
Male quandoq vult homo qõ deus vult beñ li.1.di.48.a.
Malos quare creauit de'.li.2.di.23.b.
Mala vitare non semp est meritorium palme. li.2.di.24.c.
Male vti vtq põt hõ ỽtutibus.li.2.di.26.k.
Malũ vñ p̃ncipaliter ortũ est.li.2.di.34.b.
Mala voluntas est secunda causa malorũ.lib. 2.di.34.c.
Malũ in qua re sit.li.2.di.34.d.
Malũ ꝛ bonũ quomodo dicunt esse in eodem li.2.di.34.e.f.
Mal' act' vtq sit p̃uatio boni.li.2.di.35.k.
Malor auctor vtq sit de'.li.2.di.37.p totum
Mala voluntas et actio in eodem hoie vtrum sint vnũ pctm vel plura.li.2.di.42.a.
Malus sacerdos vtruz sacramenta ministrare potest.li.4.di.5.a.ꝛ di.13.a.
Mal' finis nõ ꝓtaminat sacrm.li.4.di.30.e.
Malũ incõtinentie qõ sit.li.4.di.31.g.
Maledicã benedictionibus vestris.quõ intelligitur.li.4.di.19.c.
Mali vtrũ cũ suis deformitatibus resurgant. li.4.di.44.d.
Malis in inferno vtq dar aliqua mitigatio pene.li.4.di.46.a.
Mali vtq i inferno peccabũt.li.4.di.50.a.
Mali in inferno vtq habeant noticiã eor que hic aguntur.li.4.di.50.c.
Mali ꝛ boni vtrũ se inuicem videbũt post iudicium.li.4.di.50.f.
Mandata charitatis sunt duo.li.3.di.27.b
Mandata decẽ quõ ꝓtinent in duob' p̃ceptũ charitatis.li.3.di.37.p totũ.
Manducar quõ spiritualiter de ligno vite. li. 2.di.24.h.i.k.
Manducar corpus xpi duobus modis.li.4. di.9.a.
Maria fuit imunis ab oi pctõ.li.3.di.3.b.
Marie ꝛ ioseph ꝓiugiũ vtrũ fuit vez.li.4.di. 26.g.ꝛ di.28.c.et di.30.b.c.
Materia ỽ qua factus est mundus qualis fuit in p̃incipio.li.2.di.12.p totũ.
Materia de qua factus est mundus quõ vocatur.li.2.di.12.c.
Matrimoniũ qñ.quare ꝛ vbi sit institutũ.lib. 4.di.26.a.b.ꝛ di.30.d.
Matrimoniũ qñ ſm p̃ceptũ vel ſm indulgentiam ẽ institutũ.li.4.di.26.c.
Mrimoniũ cuj' rei sit sacrm.li.4.di.26.f.g.
Matrimoniũ qd sit.li.4.di.27.b.
Matrimonij cã efficiens q̃ est.li.4.di.27.c.
Mrimoniũ vtq solo fiat ꝓsensu.li.4.di.27.d
Matrimoniũ qñ incipit.li.4.di.27.e.f.
Matrimoniũ vtrũ faciat ꝓsensus de futuro cũ iuramento.li.4.di.28.a.
Mrimoniũ qb' ỽbis ꝯhir.li.4.di.28.c.
Matrimonij substantia est ꝓsensus de p̃senti. li.4.di.28.b.
Matrimonium impedit ꝓsensus coactus.lib. 4.di.29.a.
Matrimoniũ impedit quadruplici errore.li.4 di.30.a.
Matrimonij bona sunt tria.li.4.di.31.a.
Mrimonij sepatio est duplex.li.4.di.31.b.
Mrimoniũ vtq sine sacro fieri p̃t.li.4.di.31.c.
Matrimonialis coitus vtrũ sit cũ pctõ.lib.4. di.31.f.g.et di.32.d.
Matrimonium quõ ordinatũ fuit temporibus antiquis.li.4.di.33.p totũ.
Matrimoniũ ꝓpter quas causas separ.li.4. di.34.et di.35.et di.36.p totũ.
Matrimonium vtq sit inter seruiles diuersor dominor.li.4.di.36.b.
Matrimonium in qua etate contrahi debet li. 4.di.36.d.
Matrimonium in quibus ordinibus fieri non põt.li.4.di.37.a.
Matrimoniũ vtrum stare potest inter fideles

et infideles li.4.di.39.a.b.
Matrimoniū infideliuz vtrum sit legitimū.li.4.di.39.i.
Matrimoniū in q̄bus affinitatis gradibus stare nō p̄t.li.4.di.40.et di.41.p totū.
Matrimoniū ꝓsanguineoꝝ quibus testificantibus diuiditur.li.4.di.41.d.
Matrimoniū vtrū fieri p̄t inter filios vel filias spirituales.li.4.di.42.a.
Matrimoniū vtz filij naturales cū adoptiuis ꝓtrahere p̄nt.li.4.di.42.d.
Mechie noie q̄d ꝓhibet.li.3.di.37.c.
Mediatoz quare solus dz xp̄s.et fm quā naturam.li.3.di.19.e.f.g.
Mediatoris fidem quomodo habuerunt anti qui.li.3.di.25.a.b.c.
Melioza vtruz deus facere potuit q̄ fecit.li.1.44.p totum.
Memoria.intelligētia.dilectō quomodo sunt in mente.li.1.di.3.g.h.
Memoria.intelligentia.voluntas quomodo sunt vnite.li.1.di.3.l.
Memoria.intelligentia.voluntas.vtrum p̄dicant relatiue ad se inuicem.ibidē.m.
Memorie.intelligentie.voluntatis actus quomodo differūt.li.2.di.39.b.
Memoriā peccatoꝝ vtz habebunt sancti que hic cōmiserunt.li.4.di.43.d.
Mendacij tria sunt genera.li.3.di.38.a.
Mendacij iterū octo genera.ibidem.
Mendaciū q̄d sit.li.3.di.38.b.
Mentiri quid sit.ibidem.c.
Mendatiū vtz semp sit pctm̄.li.3.di.38.d.
Mēs būana quō hz imaginē t̄nitatl li.1.di.3.g
Mentis virginitas melioz est virginitate carnis.li.4.di.33.e.
Meritum obdurationis vel misericordie vtz sit aliquod.li.1.di.41.a.
Merita an possunt esse causa predestinationis vel pscientie.li.1.di.41.per totum.
Merita vnde prouenium.li.2.di.27.c.
Meritum bonū quō constituit in homine.li.2 di.27.c.Et qō sit primū meritum.ibidem.
Meteri quomodo dicit fides.li.2.di.27.f.
Meritis vtrum angeli ꝓficiant.li.2.di.11.d.
Meruit q̄d sibi xp̄s t q̄d nob.li.3.di.18.a.
Meritis vtz xp̄s ꝓfecit.li.3.di.18.b.
Meruit vtz xp̄s aliquid qō sine merito habere potuit.li.3.di.18.d.
Meritis quibus iuuabunt q̄ in fine seculi reperientur li.4.di.45.f. (g.h.
Merita sctōꝝ quō nob suffragāt.li.4.di.45.
Mersio trina an dz fieri i baptismo.li.4.di.3.i
Misericordi? vtz agit de? cū malis q̄ pctā eorū meruerunt.li.4.di.45.c.di.46.a.
Misericordia et iusticia dei vtz sunt idem vel diuersa.li.4.di.46.d.
Misericordia.bonitas.iusticia vtz habeāt di stincta opa.li.4.di.46.e.
Misericordia et iusticia sunt vie dñi.quō intelligit.li.4.di.46.f. (di.47.d.
Ministeriū angeloꝝ quale erit in iudicio li.4
Minister iudicis vtz peccat aliquē occidendo li.3.di.37.c.
Mittit vtz etiā a se spūsctūs.li.1.di.15.a.b.
Mittit fili? t spūsctūs t ñ pr̄.li.1.di.15.c.d.t ñ
Missus vtrum semel tm̄ sit filius vl sepius mittatur.li.1.di.15.i.
Missus dz fili? duob? modis.li.1.di.15.k.
Missi q̄ sunt filius et spūsanctus an ideo sunt minoꝝ patre.li.1.di.15.o.
Missio spūsanctī sit duob? mōis.li.1.di.16.a.
Missio spūsancti in corda hominum quomodo fit.libro.1.di.17.per totum.
Mittantur vtrū omnes angeli ex omnibus ordinibus.li.2.di.10.per totum.
Missio filij in mūdū qualis fuit.li.3.di.1.t di.2.et.di.3.per totum.
Modi q̄tuor cog̃scēdi deū.li.1.di.3.a.b.c.t c̄.
Modi cognoscendi trinitatem diuersi.li.1.di.2.per totum.et.di.3.f.g.t c̄.
Modi peccādi sunt mltiplices.li.2.di.42.f.
Modus liberatiōis vtz aliter potuit esse q̄ p morte xp̄i.li.3.di.20.a.
Modi diligēdi deū sunt diūsi.li.3.di.27.d.e.
Modi diligēdi primū.lib.3.di.28.t di.29.p
Mod? quersionis eucharistie vtz sit formalis vel s̄balis.li.4.di.11.a. (totum.
Modus penitendi quō fieri debeat li.4.di.16 t di.17.p totum. (p totum
Modi ligādi t soluēdi sunt diuersi.li.4.di.18
Monstra vtrum in suis deformitatibus resurgant.li.4.di.44.h. (19.a.
Mori vtz potuit hō in statu innocētie li.2.di.
Mori nō posse vtrū fuit homi ex cōditione nature an ex beneficio gr̄e.li.2.di.19.d.
Mortale peccatū q̄d sit in aia.li.2.di.24.h.i.
Mortale vtrum sit quod in sola cogitationis delectatione tenetur.li.2.di.24.i.
Mortalis quare factus est homo cum comederit de ligno vite.li.2.di.29.g.
Mortalia peccata sunt septem.li.2.dis.42.h.
Moriēdi nccitatē vtz xp̄s habuit.li.3.di.16.a
Mori quō voluit vl noluit xp̄s.li.3.di.17.a.b.
Mori q̄z voluit xps.li.3.di.18.e.et.di.19.b.
Morte christi quare redemptio facta est et nō aliter.li.3.distin.20.a.
Morte christi vtrum sepata sit diuinitas a carne et anima.li.3.di.21.p totum.
Mortis triduo vtrū xp̄s fuit hō.li.3.di.22.a.
Mortis triduo vtrum christus vbicz fuit fm deum t fm hominem.li.3.di.22.b.
Mortua opera bona reuiuiscunt per penitentiam.lib.4.distin.15.e.

Mortale pctm̄ q̄tū polluit aīam.li.4.di.18.h
Mortalia ⁊ venialia p̄t q̄s ve penitere excepto vno mortali ⁊ plurib⁹ venialib⁹.li.4.di.21.d
Morient̄ quomodo hi qui in fine seculi inueni entur.li.4.di.43.e.
Mortui quomō resurgent.li.4.di.44.⁊ dis. 45.p totum.
Motus mentis an ex libero arbitrio sit.lib.2. di.27.c.
Motus voluntatis in homine est duplex.lib. 2.di.39.c.
Mulier quare post viꝝ facta ē.li.2.di.18.b.
Mulier q̄re de latere formata est ⁊ non de alia pte corpis.li.2.di.18 c.⁊ li.4.di.28.c.
Mulieri vtrū p̄ceptū etiam fuerit datū.lib.2. di.21.g.
Mulier que nō ptinet ad matrimonium.libro 4.di.26.g.
Multiplex nō dicitur deus q̄uis sit trinus.li.1. distin.23.k.
Mundus an de aliqua materia fact⁹ sit.⁊ qua lis fuit illa materia ⁊ vbi substiterit.libro.2.di stin.12.p totū.
Mūdi creatura quare d̄r hō.li.1.di.3.a.
Mundus quomodo cōsumet̄ igne ante iudici um.li.4.di.47.d.
Mutari an pōt deus aliqualit̄.li.1.di.8.c.d.
Mutari s̄m tp̄s quid sit.li.1.di.37.k.
Mutari s̄m locū quid sit.ibidem.l.
Mutis ab egritudine vtꝝ sacramenta dari de bent.li.4.di.20.e.

Natatilia quādo for

mata sunt.li.2.di.15.a.
Nature filius quare dicat̄ xp̄s.li.1.di.5.m.
Natura diuina nulli p̄dicamentorum subijcit̄. li.1.di.8.g.
Nascitur quomodo semp filius d̄ patre.li.1.di. 9.k.l.
Natura ⁊ res nature an sint idē.li.1.di.34.b.
Natus quare non dicitur spiritussanctus sed p cedens.li.1.di.13.a.
Nascendo an accepit fili⁹ aliq̄d a patre.li.1.di. 18.f.g.
Natiuitas qñ d̄r ⁊ qñ ꝯceptio.li.2.di.31.1.
Naturā humanā totā assūpsit xp̄s.li.3.d.2.a.
Natus quū d̄r xp̄s d̄ spiritusancto cū nō sit filius spiritusancti.li.3.di.4.b.
Natus cum sit xp̄s.quare apl̄s dicit eū factum li.3.di.4.d.
Natura diuīa vtrū assumpsit p̄sonā.vel p̄sona naturā.vel natura naturā.li.3.di.5.a.b.
Natura diuina vtrum debeat dici caro facta.li bro.3.di.5.c.
Naturas duas habuit xp̄s.li.3.di.6.d.e.
Natura diuina vtrū debeat dici nata d̄ virgine li.3.di.8.a.
Natiuitas xp̄i est duplex.li.3.di.8.b.
Natura an persona xp̄i predestinata sit.libro.3 di.10.f.
Naturam passibilem quare assumpserit deus. lib.3.di.15.a.
Necessitate vtrū pr̄ genuit filiū.li.1.di.6.a.
Necessitatis tp̄e non est neganda penitentia.li. 4.di.20.e.
Neophicus quid sit.li.4.di.6.h.
Nihil est in deo qd̄ nō est d̄us.li.1.di.8.i.
Nihil d̄r d̄ d̄o s̄m accidens.li.1.di.26.c.
Nihil quis renatus fuerit ⁊c̄. quomodo intelli gitur.li.4.di.4.e.
Nocte media veniet xp̄s.quomō intelligit̄.lib. 4.di.43.c.
Nomina dei diuersa sunt.li.1.di.8.a.
Nomina que d̄ deo dicunt̄ inueniunt̄ in septu plici differentia.li.1.di.22.a.b.
Nomina ꝓpria p̄sonarū nō substātialit̄ s̄ relati ue ad inuicem dicunt̄.li.1.di.22.e.
Nomina ad vnitatē essentię ptinentia nō relati ue sed substantialiter d̄ singulis p̄sonis ⁊ singu lariter dicunt̄.ibidem.e.f.
Nomine p̄sone q̄d significat̄ cū pluralit̄ ꝓfert̄. li.1.di.25.p totum.
Nomina relatiua p̄sonaꝝ que sunt.li.1.di.26.e ⁊ p totū.et di.27.c.
Nomina dignitatū vel officioꝝ ecclesiasticoruꝫ que sunt.li.4.di.24.l.
Noticiam quale habuit adā ante lapsum. lib.2 di.23.c.
Nuptie q̄ bone sunt li.4.di.26.p totum.
Nuptias solus consensus voluntarius facit.li. 4.di.27.p totum.
Nuptialia pacta sunt duplicia.li.4.di.27.l.
Nuptiaꝝ cā finalis que est.li.4.di.30.d.
Nuptie quibus tp̄ibus nō sunt celebrāde.li. 4 di.32.c.d.e.
Nuptie quō fuerunt temporibus antiquis ordi nate.li.4.di.33.a.
Nuptie vtꝝ fieri p̄nt int̄ filios adoptiuos ⁊ naturales.li.4.di.42.d.
Nuptie secunde tertie vel quarte vtrū sunt lici te vel nō.li.4.di.42.i.

Obduratio vtruꝫ ex

aliquo fiat merito.li.1.di.41.a.
Obdurati quō sunt demones.li.2.di.7.a.
Obdurati cū sint demones vtꝝ habeant liberū arbitriū.li.2.di.7.b.
Oblatio eoꝝ qui sine confessione decedūt vtrū sit recipienda.li.4.di.20.g.
Obsessorum corpa vtrū demones intrēt substā tialiter vel nō.li.2.di.8.e.
Obstinatio quale pctm̄ est.li.2.di.43.a.
Obstinatio omnis vtrū sit peccatū in spiritum sanctum.li.2.di.4.3.c.

Distinctionum

Obscuratio solis ⁊ lune qualiter fiet in die iudicij. li. 4. di. 48. e.
Occidens littera quid sit. li. 3. di. 40. b.
Occisores vxorũ qualiter debeant penitere. li. 4. di. 37. b.
Octo sunt species mendacij. li. 3. di. 38. a.
Occultum iudiciũ dei quid sit. li. 4. di. 46. c.
Offendit deus tribus modis. li. 4. di. 16. a.
Officia sacrorũ ordinum quõ christus impleuerit. li. 4. di. 24. p totum.
Olei consecratio vtrũ a simplici sacerdote fieri potest. li. 4. di. 20. f.
Omnis scientia aut est de rebus aut de signis. li. 1. di. 1. a.
Omousion quid sit. li. 1. di. 34. i.
Omnia quare dicantur esse in deo. li. 1. di. 35. e. f. et. di. 36. p totum.
Omnia esse ex deo. per ipm et in ipso vtrum sit idem. li. 1. di. 36. d.
Omnipotẽs ꝙre dicatur deꝰ. li. 1. di. 42. a. et. i.
Omnipotẽs ꝙre deꝰ dicit cũ homo multa põt quod deus non potest. li. 1. di. 42. b.
Omnipotentia dei consideratur duobus modis. li. 1. 42. e.
Omnipotentia dei limitari non potest. lib. 1. di 43. per totum.
Omniũ rerum deus est pncipium. li. 2. di. 1. a.
Omnia entia vtrum simul facta sunt vel successiue. li. 1. di. 12. b. c.
Omnia que fecit deus quomodo dicantur valde bona. li. 2. di. 15. g.
Omnes homines quomodo fuerunt in adã qñ peccauit. li. 2 di. 30. m. n.
Omnis homo naturaliter vult bonum quõ intelligitur. li. 2. di. 39. c.
Omnis actꝰ iudicat ex fine. li. 2. di. 40. p totũ.
Oẽs actꝰ sine fide sunt mali. li. 2. di. 41. p totũ.
Omnes homines vtz pari dilectione diligẽdi sunt. li. 3. di. 29. b.
Operatur deus ꝙtuor modis. li. 2. di. 12. h.
Opera sex dierum quomodo sunt distincta. li. 2. di. 12. a. et. di. 13. a.
Operari patrem in filio quomodo intelligẽdũ est. li. 2. di. 13. h.
Operãs ⁊ coopans gra que sit. li. 2. di. 26. a. b.
Operans et cooperans gratia vtrum sit vna ⁊ eadem gratia. li. 2. di. 26. i.
Operante ⁊ cooperante gratia vtrũ eguerit hõ ante pctm. li. 2. di. 29. a.
Opera infidelium vtrum semper sunt mala. li. 2. di. 41. a. b.
Operata est tota trinitas incarnationez christi li. 3. di. 4. a.
Opatio. fides. spes ⁊ charitas quomõ dicũtur equalia. li. 3. di. 25. e.
Opa bona sine charitate facta non valent. lib. 4. di. 15. f.
Opa bona in peccatis facta ad quid valeant. libro. 4. di. 15. f.
Oratio vel voluntas xpi vtrũ semp impleta ẽ. li. 3. di. 17. p totũ.
Orare vtrum licet pro omnibus mortuis. li. 2. di. 43. c.
Orationes et elemosyne quibus psunt. lib. 4. di. 45. c.
Orationes hominum vtrum sancti audiant. li. 4. di. 45. g.
Ordo quis seruandus est cum ds trinitate agit. li. 1. di. 2. c.
Ordines angelorz quot sunt. ⁊ quõ nolant. lib. 2. di. 9. a. b.
Ordines angelorz vtrũ ab initio creatiõis sint distincti. li. 2. di. 9. e.
Ordo decimus quõ dz impleri ex hominibꝰ. li. 2. di. 9. g.
Ordo diligendi quis sit. li. 3. d. 29. a.
Ordines sacri quot sunt. et quõ nominant. lib. 4. di. 24. p totum.
Ordiare vtrũ pnt heretici. li. 4. di. 25. p totum
Ordinare vrz pnt simoniaci. li. 4. di. 25. d. e.
Ordinandorum etas que esse debeat. li. 4. distin. 25. i.
Ordines sacri qui impediunt matrimonium. libro. 4. di. 37. a.
Ordines iudicandorum erunt quatuor. lib. 4. distin. 47. c.
Ordo iudicij finalis qualis erit. li. 4. di. 47. d.
Orginale peccatũ quid sit. li. 2. di. 30. e. g.
Originale peccatum an sit culpa vel pena. li. 2. distin. 30. e. f.
Originale pctm dz fomes peccati. i. concupiscẽtia. li. 2. di. 30. g.
Originale pctm p adam intrauit in omnes. lib. 2. di. 30. h.
Originale peccatũ vtz sit ex voluntate. et q in adã fuit et in nobis est. li. 2. di. 30. l.
Originale peccatũ quõ a patribus trãseat in filios. li. 2. di. 31. a.
Originalis peccati causa an sit culpa vel pena: vel aliquid aliud. li. 2. di. 31. e. f.
Originale quare dicat. ibidẽ. h.
Originale peccatũ quõ dimittatur i baptismo. li. 2. di. 32. a.
Originale peccatũ qua iusticia infligit aie innocenti. li. 2. di. 32. e.
Originale peccatũ vtrũ sit voluntariũ vl necessarium. ibidem. f.
Origo primi peccati que sit. li. 2. di. 33. b.

Paradisus quot modis accipitur. li. 2. di. 17. e.

Paradisi locꝰ qualis ⁊ vbi sit. li. 2. di. 17. e.
Parẽtes primi si nõ peccassent quales filios procreassent. li. 2. di. 20. p totũ.

Tabula

Parentum peccata quomodo transeunt in filios. li. 2. di. 33. a. b.
Parentū pctā vtz īputanť filijs. li. 2. di. 33. d.
Parentū pctā quō visitanť in filios vsq; i quartā generationē. li. 2. di. 33. i.
Parētes mali quō diligēdi sunt. li. 3. di. 29. f.
Partes sacramenti eucharistie quid significāt. li. 4. di. 12. f.
Paruuloz pena sine baptismo decedentiuz est mitissima. li. 2. di. 33. e.
Paruuli q̄ incircūcisi moziebanť vtrū saluab ā tur. li. 4. di. 1. l.
Passio christi vtrū placuerit viris bonis. lib. 1. distin. 48. d.
Passiões scōz an velle debeam⁹. ibidē. e.
Passibilē naturā assūpsit xp̄s. li. 3. di. 15. p̄ to.
Passio et ppassio q̄d sit. li. 3. di. 15. f.
Passio xp̄i an sit opus dei vel iudeoꝝ. libro 3. di. 20. d.
Passiōis fidē an habuit petrus q̄n vidit hominem pati. li. 3. di. 24. b.
Passibile corpus dedit christus discipulis lib. 4. di. 11. h.
Passio supplet vicem baptismi. li. 4. di. 4. d.
Pater deus vtrum se deum genuerit. lib. 1. dis. 4. p̄ totum.
Pater vtrum diuinā essentiam genuit. li. 1. dis. 5. a. et p̄ totum.
Pater vtrū volūtate vel necessitate genuit filium. li. 1. di. 6. p̄ totum.
Pater vtrū potuerit vel voluerit gignere filiū vel an posse generare filiū sit aliqua potentia i patre q̄ nō sit in filio. li. 1. di. 7. p̄ totū.
Pater quare nō dicitur missus. lib. 1. di. 15. n. 7 li. 3. di. 1. a.
Pater in quo est maioz filio. li. 1. di. 16. c. d.
Pater quomodo est in filio. 7 filius in patre. li. 1. di. 19. e.
Pater solus vtrū sit deus. li. 1. di. 21. b.
Paternitas. filiatio. ꝓcessio quid significant. libro. 1. di. 27. c.
Pater vtrū sicut dicitur ingenitus debeat dici nō genitus. li. 1. di. 28. b.
Patrem et filium esse vtrū sunt idem vel diuersa. li. 1. di. 28. e.
Pater quō est p̄incipium totius diuinitatis. libro. 1. di. 29. a.
Pater ab eterno est p̄incipiū et filius. sed ñ spiritussanctus. li. 1. di. 29. b.
Patri quare attribuiť vnitas et filio equalitas li. 1. di. 31. b.
Pater et filius quare dicuntur esse vnuz sed nō vnus. li. 1. d. 31. i.
Pater et filius vtrū p̄ spiritumsanctū se diligāt li. 1. di. 32. a.
Pater an sit sapiens sapientia quam genuit. li. 1. di. 32. d. et p̄ totum.
Patriarcha vñ oz. li. 4. di. 24. m.
Patiendi necessitas an fuerit in christo. libro. 3 distin. 16. a.
Peccare vtz p̄ñt angeli. li. 2. di. 7. a.
Peccatū homis quare remediabile est. 7 nō diaboli. li. 2. di. 21. f.
Peccatum ade vñ oztum habuit. li. 2. di. 22. a. et p̄ totum.
Peccauit an plus adā q̄z eua. li. 2. di. 22. e.
Peccatū vtrum excusatur ignorantia. li. 2. di. 22. h. i.
Peccandi similitudo in nobis sicut fuit in adā. li. 2. di. 24. g.
Peccatum ade an fuit originale vel actuale. li/ bro. 2. di. 30. b.
Peccatum ade quomodo intrauit in mundum ibidē. c. et p̄ totū.
Pzecatū originale quid sit. li. 2. di. 30. e. g.
Peccatū originale quō a patribus transeat i filios. li. 2. di. 31. a. et p̄ totum.
Peccatū originale quō i baptismo dimittatur. li. 2. di. 32. a.
Peccata patrū an omniū transeant in filios. an aliquoz. li. 2. di. 33. a.
Peccatū ade quō plura peccata in se habuit. libro. 2. di. 33. d.
Peccatum ade an sit grauius ceteris peccatis. li. 2. di. 33. f.
Peccatū ade an sit dimissum. ibidē. h.
Peccata parentū quō visitantur in filios vsq; in tertiam et quartā generationē. li. 2. di. 33. i.
Peccatum p̄imum vnde sit oztum. libro. 2. distin. 34. b.
Peccatum quid sit. li. 2. di. 35. a.
Peccatū quō potest corrumpere bonū cū nihil sit. li. 2. di. 35. l. m.
Peccatum inc̄tum peccatum an sit causa peccati. li. 2. di. 36. a.
Peccatum inc̄tum peccatū an sit pena peccati li. 2. di. 36. p̄ totum.
Peccatū cōmissum vtz maneat in homine vsq; quo peniteat. li. 2. di. 42. d.
Peccatū dupliciter manet in hoie. ibidem.
Peccandi modi quomodo distinguuntur. li. 2. di. 42. f.
Peccatum et delictum quō differūt. ibidem.
Peccata mozalia sunt septem. li. 2. di. 42. h.
Peccatuz in spiritumsanctum quid sit. libro. 2. distin. 43. a.
Peccatū in spiritumsanctū quomodo accipiť. ibidem. c.
Peccandi potētia an sit a deo vel a dyabolo. li. 2. di. 44. p̄ totū.
Peccare vtrū potuit xp̄s. li. 3. di. di. 12. c.
Peccata an sepe dimittantur per penitentiam. li. 4. di. 14. d.
Peccata vtrū p̄ solam contritionem dimittanť

sine ordis ꝓfessione.li.4.di.17.p totū.
Peccata quō dimittunt per sacerdotes.lib.4 di.18.p totum.
Peccata aliqua vtrū post hanc vitā remittunt li.4.di.21.p totum.
Peccata dimissa an iterū redeāt.li.4.di.22.a.
Peccata que impediunt matrimonium.lib.4. distin.39.d.
Peccare vtrum possunt mali in inferno.lib.4. distin.50.a.
Pena paruulorꝝ sine baptismo decedentiuꝫ est mitissima.li.2.di.33.c.
Pena vtrū sit ꝑuatio boni.li.2.di.35.o.
Pene peccati quō quedam peccata sunt.lib.2. di.36.p totum.
Pene timore non peccans inimicus est iusticie lib.3.di.36.c.
Pena sacerdotis confessionez publicantis que sit.li.4.di.21.g.
Pene damnatorum an aliquando mitigantur. li.4.di.46.a.
Pena damnatorꝝ vtrū obfuscat gloriam beatorum.li.4.di.50.g.
Penitentia est duplex.li.4.di.14.a.
Penitentia quid sit ⁊ vnde dicitur.libro.4.distin.14.a.
Penitentia solennis quid sit.ibidem.c.
Penitere vtrū potest de vno peccato qui pluribus est irretitus.li.4.di.15.a.
Penitentie perfectio ꝙsistit in tribus.libro. 4. distin.16.a.
Penitentia vera quid sit.ibidem.a.
Penitentia falsa que sit.ibidem.b.
Penitentia agitur tribus modis.li.4.di.16.c.
Penitentia venialium que sit.libro.4.distinc. 16.d.
Penitentia finalis q̄tum valeat.li.4.di.20.a.
Penitentia nō completa decedētes qualit̄ purgant̄.li.4.di.20.b.
Penitentia morientibus non est imponenda.libro.4.di.20.d.
Penitentia nō est negāda in necessitate.ibidē.e
Penitentia non delet peccatū nisi illud qō desert homo.li.4.di.21.d.
Penitere potest homo de omnibus peccat̄ excepto vno mortali et pluribus venialibus.lib 4.distin.21.d.
Periurium quid sit.li.3.di.39.a.
Periurium fit tribus modis.ibidē.b.
Per deū iurare quid sit.li.3.di.39.f.
Periurium an sit cū incaute iurat̄.li.3.di.39.i.
Permissio et opatio quādo dicūt̄ dei volūtas. li.1.di.45.l.
Perfectū ꝺr tribus modis.li.2.di.4.e.
Persone diuine quomodo distinguūtur.libro. 1.distin.9.a.
Persone trinitatis vtrum sint partes eētie di uine.li.1.di.19.b.
Persone diuine an sint ſpecies vel indiuidua q̄ ad essentiam.li.1.di.19.b.i.
Persone tres nō ſm materialem causam dicūt̄ vna essentia.li.1.di.19.l.
Persone diuine vtrum differunt numero.libro 1.di.19.p.q.
Persone tres simul an sunt maius aliq̄d q̄ vna li.1.di.19.i.⁊ di.20.p totum.
Persona vtr relatiue vel ſm substātiā p̄dicat̄ de diuinis psonis.li.1.di.23.a.b.
Persona quare pluraliter ⁊ nō singularit̄ de diuinis psonis simul p̄dicat̄.li.1.di.23.c.
Persone nomine q̄d significat̄ cū ꝺr pluraliter tres psone.li.1.di.25.p totū.
Persona in trinitate tripliciter accipitur.lib.1. distin.25.i.k.
Personarum ppr̄ietates.que sunt.libro.2.di. 26.a.b.
Persona et essentia an sunt idem vel nō.libro.1 distin.34.p totum.
Persona vtrū assumpsit psonā vel naturam in incarnatione li.3.di.5.a.
Personam quare nō assumpsit deus cū assumpsit hoiem.li.3.di.5.d.e.
Persona in diuinis vtrū sit xp̄s ſm qō homo. lib.3.di.10.a.
Persona quā xp̄s assumpsit an p̄destinata fuerit.li.3.di.10.f.
Persone legitime que sint.li.4.di.34 a.
Persona in qua iudicabit xp̄s.li.4.di.48.a.
Posse gignere vtr sit aliqua alia potentia i patre que non sit in filio.li.1.di.7.p totū.
Potentia.eternitas.magnitudo in deo sūt vnū lib.1.di 19.b.
Potentior vtrū sit vna psona diuina q̄ alia.li. 1.di.20.p totū.
Potētia quare attribuit̄ patri.li.1.di.34.b.
Potest vtrum deus semper quod olim potuit. lib.1.di.44.d.
Possunt vtrum aliquid demones ex natura.libro.2.di.7.l.
Potentiam quam habuit homo ante peccatuꝫ li.2.di.24.a.
Potentia peccandi an sit homini a deo vel a dyabolo.li.2.di.44.a.
Potentie an sit resistendum cū a deo sit.lib.2. distin.44.d.
Potestatē baptismi quā dedit xp̄s suis ⁊ quaꝫ sibi retinuit.li.4.di.5.b.c.
Potestatē dimittendi peccata quā hñt sacerdotes.li.1.di.18.et di.19.p totū.
Preceptō.phibitō.ꝙsiliū quare dicant̄ dei voluntas.li.1.di.45.h.
Preceptū dilectionis quid ꝙtineat.li.3.di.27 ⁊ di.28.p totū.
Precepto dilectionis ꝓximi vtrū contineat̄ di

Tabula

lectio angelor.li.3.di.28.b.
Precepta decē quō continēt in duobus mandatis.li.3.di.37.p totū.
Predestinatio quid sit ⁊ de quibus est.lib.1.distin.35.a.⁊ di.40.a.
Predestinatio vel p̄scientia vtr possunt esse in deo si nulla futura essent.li.1.di.35.b.
Predestinatio et p̄scientia in quo differunt.lib 1.di.40.a.
Predestinat⁹ vtrū dānari pōt.li.1.di.40.b.
Predestinationis effectus quid sit.libro.1.distinctio.40.d.
Predestinationis an sit aliquod meritum.lib. 1.distin.41.a.
Predestinatus vtrū fuerit xp̄s f̄m hoiem.lib. 3.distin.10.f.
Predicamēto nulli subiicitur de⁹.lib.1.di.8.g.
Prescientia de quibus sit.li.1.di.35.a.
Prescientia quō est in deo.ibidē.b.c.
Presentia quō sunt deo omnia p̄terita et futura.li.1.di.35.f.et di.36.p totū.
Prescientia an sit causa rer vl'res sint causa prescientie.li.1.di.38.a.
Prescientia dei an sit cā malor.li.1.di.38.e.
Prescientia dei vtr falli pōt.li.1.di.38.e.
Prescire an deus pōt aliquid qō p̄us nunc̄ sciuit vel presciuit.li.1.di.39.b.
Prescientia in quo differt a predestinatione.li. 1.di.40.a.
Presciat vtrū semp deus ea que semel p̄sciuit. li.1.di.41.f.
Presciuerunt vtrū mali angeli suum casum.li. 2.di.4.a.
Presciuit vtrū hō suū casum.li.2.di.23.f.
Principiū accipit multiplicit.li.1.di.29.a.
Principiū toti⁹ diuinitat⁹ est p̄r.li.1.di.29.a.
Principiū quō est pater et filius.sed non spiritussanctus.li.1.di.29.b.
Principiū omniū creaturarū est tota trinitas. li.1.di.29.b.et li.2.di.1.a.
Processio spiritussancti quō sit a patre et filio. li.1.di.11.et di.12.p totū.
Procedere quare dicit spiritussanctus ⁊ nō gigni.li.1.di.13.a.
Procedere quare etiā dicat filius cuz spiritus/ sanctus nō dicat gigni.li.1.di.13.b.
Processio spiritussancti est duplex.libro.1.distin.14.a.
Processio spiritussancti est eterna libro.1.disti. 18.d.
Procedere est propriū spiritussancti.libro.1.distin.26.b.
Proprium dei est semper deum esse.libro.1.distin.8.a.b.
Propriū patris q̄d sit ⁊ q̄d filij et q̄d spiritussancti.li.1.di.26.b.
Proprietates quibus distinguunt p̄sone q̄ sūt li.1.di.27.a.b.
Proprietates determinant hypostases ⁊ nō substantiā.li.1.di.27.d.
Proprietates p̄sonar plures reperiunt c̄ tres li.1.di.28.a.
Proprietatē quā notat hoc nomē ingenitus.libro.1.di.28.c.
Proprietates p̄sonarum an sint ipe p̄sone.i.diuina essentia.li.1.di.33.a.⁊ p totum.
Proprietates quō p̄nt esse in dei natura.nec eā determinent.li.1.di.33.b.
Prouidentia dei de q̄bus est.li.1.di.35.a.
Proximum totum quomodo diligere debem⁹ li.3.di.28.a.
Proximus quis est.li.3.di.28.b.
Proximus dr quatuor modis.li.1.di.28.c.
Purgatorij ignis qualis sit.li.4.di.21.a.
Purgantur quidā citius quidam tardius in igne.li.4.di.21.b.
Purgabitur quomodo mundus ante iudiciuz li.4.di.47.d.

Qualis fuit materia

de qua factus est mundus.li.2.di.12.p totum
Qualis fuit lux quā primo deus creauit.libro. 2.distin.13.b.
Quales facti sunt angeli an boni vel mali.libro 2.di.3.p totum.
Qualis factus est homo et quare sit factus.lib. 2.di.2.p totū.⁊ di.16.p totum.
Qualitas mentis qua mal⁹ xp̄ianus credit vtr sit virtus vel nō.li.3.di.23.e.
Qualis sit ignis infernalis.li.4.di.48.d.
Quare malis angelis nō est concessum habitar in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Quare dormienti viro facta est mulier.libro.2 distin.18.d.
Quare post omnes creaturas factus est homo li.2.di.15.e.
Quare precepit deus bona facere ⁊ mala vitare.cum ea non vult ab omnibus impleri.libro 1.distin.47.c.
Quare apostolus dixit xp̄m factū.cum nos dicimus eū natum.li.3.di.4.d.
Quare greci negant spiritumsanctum p̄cedere a filio.li.1.di.11.b.
Quatuor modis p naturas cognoscitur deus. li.1.di.3.b.c.d.e.
Quatuor modis operatur deus.libro.2.distin. 12.b.
Quatuor sunt status liberi arbitrij.libro.2.distin.25.g.
Quatuor sunt species superbie.libro.2.distin. 42.i.
Quatuor sunt virtutes cardinales.libro.3.distin.33.a.

Quatuor sunt status hominis. libro. 3. distinc. 16. b.
Quatuor sunt timores. li. 3. di. 34. d.
Quatuor sunt ordines dilectionis. libro. 3. distin. 29. a.
Quatuor sunt gradus charitatis. libro. 3. disti. 29. b.
Quatuor sunt episcoporum ordines. libro. 4. distin. 24. m.
Quinq; modis flagellat deus. libro. 4. distinc. 15. a.
Quomodo in nobis est vir mulier et serpens. libro. 2. di. 24. g.
Quotquot in christo baptizati estis ꝛc. quō intelligitur. li. 4. di. 4. c.

Rationalis creatura

quare facta sit. li. 2. di. 1. d. f. g.
Rationalis creatura est duplex libro. 2. distin. 1. d. et. l.
Ratio habet duas partes. libro. 2. distinctio. 24. f.
Ratio vbi in anima incipit. libro. 2. distinctio 24. f.
Ratio et sensualitas quomodo differunt. ibidē
Radix omnium virtutum est charitas. li. 3. dis. 36. p totum.
Radix omnis mali est superbia et cupiditas. lib. 2. di. 42. i. k.
Raptus q̄d sit. li. 4. di. 41. d.
Rapientur quomodo in obuiaz christo qui viui reperientur ante iudicium. libro. 4. distinc. 43. c.
Reatus accipitur multis modis. libro. 2. disti. 42. e.
Reconciliatio nō est neganda tpe necessitatis. li. 4. di. 20. e.
Reconciliare non pōt pbr penitentes incōsulto episcopo. li. 4. di. 20. f.
Redemptus quare sit homo et non angelus. libro. 2. di. 21. h.
Redemit qualiter nos xps a dyabolo et a peccato. li. 4. di. 19. p totū.
Redemptor an solus christus debeat dici. lib. 3. di. 19. e.
Redimi an potuit homo aliter quā p morte cristi. li. 3. di. 20. a.
Relatiua nomia trinitatis que sunt. li. 1. di. 26. c. d. 7 di. 27. e.
Remediabile quare est pecccatū hominis 7 nō angeli. li 2. di. 21. f.
Remissio peccatorum quare attribuit spiritui sancto. li. 3. di. 37. b.
Remittunt vtrū aliqua peccata post hanc vitā li. 4. di. 21. a.
Renatus nisi quis fuerit ex aqua et spiritu sancto. quō intelligitur. li. 4. di. 4. e.
Renunciare quibus debet baptizandus. libro 4. di. 6. g.
Reordinandi vtrū sint qui ab hereticis sunt ordinati. li. 4. di. 25. p totū.
Reprobos vtrum dilexit deus ab eterno. libro 3. di. 32. e.
Reprobatio dei quid sit. li. 1. di. 40. d.
Reprobationis an sit aliquod meritum libro. 1 di. 41. a.
Reprobationis quis sit effectus. ibidem.
Res quibus fruendum vel vtendū est. que sūt li. 1. di. 1. a. 7 p totum.
Rerum omnium est vnum principium. libro. 2 distin. 1. a.
Rem et sacramentū quidā accipiunt in baptis. mo et quidam non. li. 4. di. 4. a.
Res sacramenti eucharistie est duplex. libro. 4 distinc. 8. d.
Res sacramenti coniugij que est. libro. 4. dist. 26. f.
Resistere malo quando est meritoriū. et quādo non. li. 2. di. 24. c.
Resistendum an sit potestati. libro. 2. distinctō 44. c.
Resurrectionis modus 7 conditio qualis fiet. li. 4. di. 43. p totum.
Resurrectionis causa que fiet. libro. 4. distinc. 43. b.
Resurgent quō hi qui viui reperientur ante diem iudicij. li. 4. di. 43. e.
Resurgentiuz etas et statura que erit. libro. 4 distin. 44. a.
Resurget quicq̄d est de substantia 7 natura hominis. li. 4. di. 44. b.
Resurgent vtrum sancti vel mali cum deformitatibus quas hic habuerunt. libro. 4. distinc. 44. c. d.
Resurrectio abortiuoz 7 monstroruz qualis fiet. li. 4. di. 44. b.

Sacramentum quid

sit. li. 4. di. 1. b.
Sacramentum et signum in quo differunt. lib. 4. di. 1. b.
Sacramenta quare instituta sunt. li. 4. distinc. 1. c.
Sacramentum in quibus consistit. ibidem. d.
Sacramenta veteris et noue legis in quo differunt. libro. 4. di. 1. e.
Sacramenta noue legis que et quot sunt. libro 4. di. 2. a.
Sacramenta quare non fuerunt instituta statiz post lapsum hominis. li. 4. di. 2. b.
Sacramentuz coniugij ante peccatū est institutum. li. 4. di. 2. c.

Tabula

Sacramentum baptismi quando est institutuz lib. 4. distin. 3. f.
Sacramentum altaris quando est institutum. li. 4. distin. 8. b.
Sacramentũ eucharistie vtrũ heretici et excõ municati ꝓsecrare pñt. li. 4. di. 13. a.
Sacramentũ ꝺd est in pnia. li. 4. di. 22. c.
Sacramentũ vnctionis a quibus est institutuz li. 4. di. 23. b.
Sacramentũ coniugij cuius rei est sacramentũ li. 4. di. 26. f.
Sacerdos vtrũ põt dimittere vl retinere pecca ta. li. 4. di. 13. ꝑ totũ.
Sacerdotes an oẽs habeãt claues ecclesie. li. 4 distin. 19. ꝑ totũ.
Sacerdos simplex nõ pt recõciliare publice pe nitentẽ incõsulto epõ. li. 4. di. 20. f.
Sacerdotis confessionẽ publicantis. pena que sit. lib. 4. di. 21. g.
Sacerdotalis ordo vnde habet exordium. lib. 4. di. 24. i.
Sacerdotes a cõsortio mulier penitus dñt esse alieni. li. 4. di. 37. a. et di. 33. d.
Sacrificiũ altaris an celebrari potest sine aqua lib. 4. di. 11. g.
Sacrificiũ an sit quod in altari gerit vel immo latio. li. 4. di. 12. g.
Sacrilegium committitur tribus modis. lib. 3. distin. 37. c.
Sanctis vtrum placuerit passio christi. libro. 1 distin. 48. d.
Sctõr passiões an velle debem⁹. li. 1. di. 48. e.
Sancti an omnes equaliter cognoscunt deum. li. 4. di. 49. c.
Sancti an equale habent gaudium in celo. lib. 4. distin. 49. d.
Sanctor beatitudo vtrum maior erit post iudi cium. li. 4. di. 49. e.
Sanctorũ gloriam vtrũ obfuscat pena damna torum. lib. 4. di. 50. g.
Sapiens vtrũ sit pater sapientia quã genuit. li bro. 1. di. 32. d.
Sapiens an sit filius sapientia genita. lib. 1. di stin. 32. d.
Sapiens vtrum sit filius seipso. vel ꝑ seipsum. lib. 1. di. 32. e.
Sapientia an tantũ vna sit patris ⁊ filij. li. 1. di stin. 32. h.
Sapientia quare attribuit filio. libro. 1. distin. 10. e. et di. 34. g.
Sapiẽtia quomodo profecit christus ſm q̃ hõ lib. 3. di. 13. a.
Sapientiam equalem deo vtr habuit xps ſm animã. li. 3. di. 14. ꝑ totũ.
Sapientia et scientia quomodo differunt. libro 3. distin. 35. a.
Sapientia et intellectus in quo differunt. libro 3. distin. 35. b.
Sapiẽtia scientia et intelligentia quomõ differunt. li. 3. di. 35. b.
Satisfactio ꝺa q̃ sit ⁊ eque falsa. li. 4. di. 16. a. b
Satisfactio venialium q̃ sit. li. 4. di. 16. d.
Scientia omnis est de rebus vel de signis. lib. 1. distin. 1. a.
Scientia dei simplex propter varios rer status diuersa habent noia. li. 1. di. 35. a.
Scientia dei de quibus est. libro. 1. distin. 35. ꝑ totum.
Scientia vel pscientia an sit causa rerũ vel ecõ uerso. li. 1. di. 38. b. ⁊ ꝑ totũ.
Sciẽtia dei vtrũ potest augeri vel minui vl mu tari. li. 1. di. 39. a.
Scire vtrũ põt deus aliquid ex tempore qõ nũ q̃ sciuit. li. 1. di. 39. c.
Scire an potest deus plura q̃ scit. libro. 1. disti. 39. c.
Scire an potest deus semper que semel scit. lib. 4. di. 41. f.
Scientiam triplicem habuit homo ante casum li. 2. di. 23. d. c.
Scientia ⁊ sapientia quomodo differunt. libro 3. di. 35. a.
Scientia. sapientia. intelligentia in quo differt. libro. 3. di. 35. b.
Scismatici vtrum sacramentum eucharistie cõ ficiant. li. 4. di. 13. a.
Sensualitas quid sit. li. 2. di. 24. f.
Sensualitas quibus modis accipit in scriptu ra. li. 2. di. 24. l.
Sepatio est duplex. li. 4. di. 31. b.
Septẽ sunt dona spiritussancti. ⁊ an in xpo fue rint. li. 3. di. 34. ꝑ totũ.
Septẽ sunt pctã mortalia. li. 2. di. 42. h.
Septem sunt sacra ecclesie. li. 4. di. 2. a.
Septimo die requiesse deũ quomodo intelligi tur. li. 2. di. 15. g.
Serpentis in specie quare dyabolus hominez decepit. li. 2. di. 21. b.
Serpens quare dicit callidior cunctis animali bus. li. 2. di. 21. b.
Serpentem quare non horruit mulier. libro. 2. distin. 21. b.
Signũ et res quõ differũt. li. 1. di. 1. a.
Signũ quid sit. li. 4. di. 1. a.
Signũ et sacrm in quo differũt. li. 4. di. 1. a.
Similitudo quid sit. li. 1. di. 31. c.
Similitudo ⁊ ydolum quomodo differunt. lib. 3. distin. 37. b.
Simplex quõ dicitur solus deus ⁊ nõ aliq̃ crea tura. li. 1. di. 8. d.
Simplex quomodo dicitur esse aia. li. 1. di. 8. e
Simplex q̃uis sit deus. multiplex tamen dicit li. 1. di. 8. f.
Simplicitas dei nulli predicamentorum subij-

citur.li.1.di.8.g.
Simoniacus vtrum cõsecrare vel ordinare poteſt.li.4.di.25.d.
Simoniaca hereſis ſit triplicit.li.4.di.25.g
Sol quare factus eſt ſi lux prima ſufficiebat.li.2.di.13.f.
Solus vtrũ põt dici pater. vel ſolus filius. vel ſolus ſpirituſſanctos.li.1.di.21.a.b.
Solus pater eſt deus. ſolus filius eſt deus. ſol⁹ ſpirituſſanctus eſt deus. vtrum bene dici poteſt.lib.1.di.21.b.
Solitudo nulla eſt in trinitate.li.1.di.23.i.
Soli deo vtrũ ſufficiat confiteri abſq; ſacerdote li.4.di.17.c.
Soluendi poteſtas quõ data eſt ſacerdotib⁹.libro.4.di.18.7 di.19.p totũ.
Specie quare ſub alia chriſtus corpus ſuũ tradidit.li.4.di.11.e.
Spes.fides.charitas.opatio fm quid equalia dicunt.li.3.di.25.e.
Spes quid ſit.li.3.di.26.a.
Spes de quibus ſit.li.3.di.26.b.
Spes et fides quõ differũt.ibidẽ.
Spes et fides vtq; in xpo fuerint.li.3.di.26.c.
Spirituſſanctus eſt amor ſiue dilectio patris et filij.li.1.di.10.p totũ.
Spirituſſanctus procedit a patre 7 a filio.libro 1.di.11.a.
Spiritumſanctũ greci negant procedere a filio li.1.di.11.b.
Spiritumſanctũ etiam pcedere a filio autoritatibus grecor pbatur.ibidẽ.e.
Spirituſſanctus vtrum prius vel plenius pceda a patre q̃ a filio.li.1.di.12.p totum.
Spirituſſanctus quare nõ dicatur genitus ſed pcedens.li.1.di.13.a.
Spirituſſanctus vtrum debeat dici ingenitus li.1.di.13.e.
Spũſſancti pceſſio eſt duplex.li.1.di.14.a.
Spiritumſanctum vtrum viri ſancti dare poſſunt.li.1.di.14.d.
Spirituſſanctus vtrũ a ſeipſo dat.li.1.di.15.a.
Spirituſſanctus duobus modis mittitur.libro 1.di.16.a.
Spirituſſanctus eſt amor et charitas qua diligimus deũ et primũ.li.1.di.17.a.b.
Spirituſſanctus quomodo mittatur vel datur nobis.li.1.di.17.f.
Spirituſſanctus vtq; augeat in hoie. vel an magis vel minus habeat.li.1.di.17 i.
Spirituſſanctus vtrũ eadem rõne dicat donũ qua datũ vel donatũ.li.1.di.18.a.b.
Spirituſſanctus pcedendo accepit nõ tm vt ſit donũ ſed etiam vt eſſet eſſentia.li.1.di.18.f.
Spirituſſanctus vtrũ ad ſeipſum referatur.lib.1.di.18.m.
Spirituſſanctus qua proprietate dicit donum li.1.di.26.f.
Spirituſſanctus vtrum potuit incarnari.lib.3.di.1.p totum.
Spirituiſancto quare attribuit opus incarnationis.li.3.di.4.a.
Spirituſſancti dona vtrum habuit chriſtus.li.li.3.di.34.a.b.
Spirituiſancto quare attribuit remiſſio peccatorum.li.3.di.37.d.
Spiritualis cognatio vbi ſit.li.4.di.42.a
Spirituales filij qui ſunt.li.4.di.42.b.
Spirituales filij vtrum naturalib⁹ copulari poſſunt.li.4.di.42.d.
Sponſa vtq; poteſt intrare monaſteriũ ſine cõſenſu ſponſi.li.4.di.27.g.
Sponſus et ſponſe multipliciter accipitur.lib.4.diſtin.27.k.l.
Sponſa que dr vidua mortuo ſponſo et q̃ non.lib.4.di.27.n.
Speciſam viduã ducens an ad ſacros ordines accedere poteſt.li.4.di.27.o.
Status hominis ante peccatũ qualis fuit.lib.2.di.19.a.
Stat⁹ liberi arbitrij ſũt quatuor.li.2.di.25.g.
Stat⁹ hois ſunt quatuor.li.3.di.16.b.
Statura reſurgẽtiũ qualis erit.li.4.di.44.a.
Subdyaconatus ordo q̃s ſit.li.4.24.g.
Subſtantia abuſiue dicitur deus.li.1.di.8.b.
Subſtantia in diuinis pdicatur de trib⁹ pſonis tanq̃ genus de ſpeciebus vel vt ſpecies de individuis.li.1.di.19.b.
Subſtantialiter vtrũ iſta dicant.ſ.deus ð deo. lumen ð lumine.li.1.di.27.b.
Subſtantialiter tm̃ dr illud ð illo licet ibi nõ ſignificant ſubſtantiam.li.1.di.27.i.
Subſtantijs ex tribus dicitur conſtare chriſt⁹. lib.3.di.6.d.
Subſtantia panis 7 vini vtrũ ſubſtantialit vel formaliter in corpus et ſanguinem cõuertatur lib.4.di.11.a.b.
Succentoris officiũ.li.4.di.24.m.
Sufficiat vtrum ſoli deo confiteri.libro.4.diſtinc.17.c.
Superbia quomodo fuit in primis parentibus li.2.di.22.a.d.e.
Superbia eſt radix omnis mali.libro.2.diſtin.42.i.
Supbia habet quatuor ſpecies.li.2.di.42.i.

Tabula ſecũda poſt

naufragiũ eſt pnia.li.4.di.14.a.
Talis eſt ordo peccandi in nobis qualis fuit in ẽmis parentibus.li.2.di.24.g.
Tarda penitentia quantum valeat.libro.4.diſtin.20.a.
Temptare nõ audet dyabolus hoiem eo vitio in quo eſt victus ab eo.li.2.di.6.h.

Tabula

Temptationis modus qualis fuit erga primos parentes.li.2.di.21.c.
Temptatus est adam tribus modis.libro.2.distin.21.d.
Temptatio est duplex.li.2.di.21.e.
Temptari quare ꝑmisit deus hoiem sciens eu casurū.li.2.di.23.a.
Tpaliter ꝓcessio spūssancti q̄ fuerit.li.1.di.14.ꝑ to.
Tpaliter q̄ dicūt ō deo.li.1.di.30.ꝑ totū.
Temporaliter vtr ꝑōt deus aliquid scire q̄ nūq̄ sciuit.li.1.di.39.b.
Tpaliter q̄ pctā punit de⁹.li.4.di.15.b.
Temp⁹ penitēdi q̄diu durat.li.4.di.20.a.
Temporibus quibus nuptie nō sunt celebrande.li.4.di.32.c.d.e.
Tenebre capiuntur duobus modis.libro.2.distin.12.d.
Tenebre interiores q̄ sunt.li.4.di.18.i.
Tenebre exteriores quare dicunt in inferno.libro.4.di.50.b.
Terra quō et vnde facta est.et quid noie terre significat.li.2.di.12.ꝑ totū.
Testimonia veteris testamenti quibus trinitas ꝓbatur.li.1.di.2.d.e.f.
Testimonia specialia veteris testamenti de spiritusancto.li.1.di.2.g.
Testimonia noue legis ō trinitate li.1.di.2.h.
Timorē pene quō habuit xp̄s.li.3.di.15.ꝑ totū
Timores sunt quatuor.li.3.di.34.d.
Timor pene qui fuit in xp̄o an fuit seruilis vel initialis vel alius.li.3.di.34.l.
Timore pene nō peccans inimic⁹ est iusticie.libro.3.di.36.c.
Tonsura clericalis q̄d significat.li.4.di.24.b
Totus et totum cum de xp̄o dicunt ad quid referunt.li.3.di.22.c.
Totum ꝓximum et nos totos quō diligere debemus.li.3.di.28.a.
Traditus quō est xp̄s a patre.a iuda.a dyabolo.li.3.di.20.c.
Tres psone in diuinis an maius aliq̄d pñt simul q̄ vna vel due.li.1.di.19.e.ꝑ totū.
Tres psone non ita dicunt esse vna substantia vt genus ⁊ species.nec ꝑm causam materialē dicuntur.nec vt tres homines vnius nature.li.1.di.19.l.
Tres psonas cū dicimus quare nō dicim⁹ tres deos.li.1.di.23.f.
Tres essentias quare nō dicim⁹.sicut tres psonas.li.1.di.23.g.
Tres psone cū dr q̄d noie ternarij significat.li.1.di.23.e.⁊ di.24.e.
Tria sunt genera bonoꝝ.li.2.di.26.k.
Tria sunt genera mendacij.li.3.di.38.a.
Tria sunt genera vnctionis.li.4.di.23.a.
Tria sunt genera ꝓiugij.li.4.di.31.a.
Tria sūt genera ꝓsanguinitat].li.4.di.42.a.
Tribus modis agit pnia.li.4.di.16.c.
Triforme est corpus xp̄i.li.4.di.12.f.
Triplex quare nō dicitur deus.sed trinus.libro.1.di.19.t.
Trinitas est vn⁹ solus ver⁹ de⁹.li.1.di.2.a.
Trinitatis cognitio an aliqua ex creaturis haberi pōt.li.1.di.3.ꝑ totum.
Trinitatis imago quomodo est in mente humana.li.1.di.3.g.h.
Trinitatis create ab increata dissimilitudo libro.1.di.3.p.q.
Trinitatis vnitas que sit.lib.1.distin.3.3.et distin.23.i.
Trinitas vtruin de vno deo p̄dicat.sicut vnus deus ō tribus psonis.li.1.di.4.c.
Trinitas cōmuniter dr charitas.et tamen spiritussanctus proprie dicitur charitas.libro.1.distin.10.b.c.
Trinitatis opatio est indiuisibilis.li.1.di.15.a.
Trinitatis pars nō est aliqua personarum.libro.1.distin.19.g.
Trinitas quomō dr solus deus cum sit cū animabus sanctis.li.1.di.21.c.
Trinitas an de aliqua ꝓsonarum singulatim dici potest.li.1.di.22.c.
Trinus trinitas: vnus duo vel due.tres vl trīa plures pluralitas ⁊c̄.quid significatur his nominibus.li.1.di.24.a.
Trinitatis filius dr homo.et trinitas dr pat̄ hominum.li.1.di.26.e.
Trinitas ip̄a.vel pater vel filius.vtrū possit dici spiritussanctus.li.1.di.26.g.
Tristiciam quomodo habuit christus.libro.3.distin.15.d.e.

Valde malis vtr data

tur mitigatio pene.4.di.46.a.
Ubi erat deus antēq̄ esset creat̄a.li.1.di.37.c.
Ubiq̄ quomodo est deus sine locali motu.li.1.distin.37.i.
Ubi facta fuit lux ꝓma.li.2.di.13.c.
Ubiq̄ vtrum christus est ꝑm q̄ homo.libro.3 distin.22.b.
Ubiq̄ totus christus est sed non totum.libro.3 distin.22.c.
Ubi sit ignis infernalis.li.4.di.44.f.
Ubi erit iudiciū finale.li.4.di.48.d.
Unde ꝓcessit consensus ꝓmi peccati cū natura hominis esset incorrupta.li.2.di.22.l.
Uelle ⁊ esse in deo an sunt idē.li.1.di.45.b.
Uelle naturaliter bonum quomodo dicitur homo.li.2.di.39.c.
Uelle an possunt sancti aliud q̄ quod de⁹ vult li.4.di.45.h.
Uenenosa animalia quare et quando facta sūt li.2.di.15.c.
Uenialia peccata quibus delentur.libro.4.

distin.16.d.
Uenialia peccata quõ post hanc vitã purgant̃ li.4.di.21.a.b. (e.
Uenialia pctã suffic̃ generalr ꝯfiteri.li.4.di.21
Ueniale pctm̃ q̃d sit i aia.li.2.di.24.h.
Uera immortalitas i solo deo est.li.1.di.8.c.
Uerba cui⁹ libꝫ tpis bñ p̃dicãt̃ d̃ d̃o.li.1.di.8.b
Uerba beatitudo que sit.li.4.di.49.b.
Uerbũ quõ sit vnitum carni mediante anima, li.3.di.2.b.
Uerbũ vtꝫ carnẽ ⁊ aiaꝫ sil̃ assũpserit.li.3.di.2.c
Uerbũ an fuit sepatum a carne ⁊ anima in morte xp̃i.li.3.di.21.a.
Uera que pnia sit.li.4.di.16.a.
Uere penitens quis sit.li.4.di.21.d.
Uerius cogatur de⁹ q̃ d̃r.li.1.di.23.d.
Uiaticũ q̃re d̃r corp⁹ xp̃i.li.4.di.8.a.
Uirgines ꝯsecrare an põt p̃sb̃r.li.4.di.20.f.
Uirginitas iohis vtꝫ sit p̃ferenda castitati abrae.li.4.di.33.b.
Uirginitas mentis melior est v̄ginitate carnis li.4.di.33.e.
Uiri scti an pñt dare spm̃ sctm̃.li.1.di.14.d.
Uiris sctis vtꝫ placuit passio xp̃i.li.1.di.48.d
Uir quare p̃us muliere fact⁹ sit.li.2.di.18.b
Uirtutib⁹ vtꝫ q̃s male vti p̃t.li.2.di.26.k.
Uirt⁹ q̃d sit ⁊ q̃s act⁹ ei⁹.li.2.di.27.a.⁊ p totũ
Uirtutũ munera que sunt.li.2.di.27.g.
Uirtus an sit motus mentis.li.2.di.27.l.
Uirtutes vtꝫ hõ añ pctm̃ habuerit.li.2.di.29 (b.
Uirtutes cardinales sunt quatuor.li.3.33.a.
Uirtutes istas vtꝫ habuit xp̃s.li.3.di.33.a.
Uirtutes an ita sint coniuncte ꝙ separi nõ possunt.li.3.di.36.a.
Uirtutes vtrũ q̃s oẽs pariter habere põt.li.3.di.36.b.
Uirtus sacr̃i eucharistie q̃ sit.li.4.di.12.g.
Uita mala sacerdotis nõ contaminat sacramentum.li.4.di.13.a.
Uitã btãm vrꝫ oẽs hr̃e velint.li.4.di.49.b.
Uiuẽtẽ aiam quõ d̃r hr̃e hõ.li.2.di.19.b.
Uiuere vtrũ potuisset hõ vtens de al ijs lignis q̃ de ligno vite.li.2.di.19.c.
Una fides quare dicat̃.li.3.di.23.f.
Unctionũ tria sũt genera.li.4.di.23.a.
Unctionis sacr̃m a quibus est institutũ.lib.4.di.23.b.
Unctõis sacr̃m an iterari debeat.li.4.di.23.c
Unitas sancte trinitatis que sit.li.1.di.2.⁊ dis.24.p totũ.
Unitas et trinitas s̃m Isidorũ quõ distinguũtur.li.1.di.24.k.
Unita qualit̃ est natura diuina nature humane.li.3.di.5.p totũ.
Uniuerse vie dñi misericordia et v̄itas quomodo dicunt̃.li.4.di.46.f.
Unus vel vna.duo vel due.quid his vocabulis significat̃.li.1.di.24.a.
Uoluntate an necessitate.vel vtrũ volẽs vl̃ nolens pater genuit filiũ.li.1.di.6.a.
Uoluntas dei s̃m essentiam de deo dicitur.li.1 distin.45.a.
Uoluntas dei summe bona est p̃ma causa omnium que naturaliter sunt.li.1.di.45.d.e.
Uoluntas dei multis modis accipitur.libro.1.di.45.f.
Uoluntas dei vtrum cassari potest.li.1.distin.46.a.
Uoluntate dei vtrũ fiant mala.li.1.di.46.d.
Uoluntas dei semp implet̃ quicquid hõ faciat li.1.di.47.p totum.
Uoluntate mala aliqñ vult hõ id q̃d deus vult bona.li.1.di.48.d.
Uoluntas dei bona mala hoim volũtate impletur.li.1.di.48.b.
Uoluntas vtꝫ p̃cesserit primũ hominis pctm̃.li.2.di.22.m.
Uoluntas q̃d sit.li.2.di.26.b.
Uoluntas bona comitat̃ gratiã ⁊ nõ ecõuerso.li.2.di.26.c.
Uoluntas bona quedã dona dei preuenit.li.2.di.26.e.
Uoluntas ex fine cognoscit̃.li.2.di.38.a.
Uoluntates bone vnũ habent finẽ.libro.2.distin.38.c.
Uoluntas.intentio.finis quomõ differunt.li.2.distin.38.f.
Uoluntas quare dicitur peccatum cuꝫ sit d̃ naturalibus bonis: quorum nullum peccatũ est.li.2.di.39.a.
Uoluntatis actus quare sit peccatum.cum act⁹ aliarum potentiarum non sunt peccata.libro 2.di.39.b.
Uoluntatis mala et actio mala in eodeꝫ homiett circa eandem rem.an sint vnũ peccatum an plura.li.2.di.42.a.
Uoluntates duas habuit xp̃s.li.3.di.17.a.
Uoluntatem qualem habeant damnati.lib.4.distin.50.a.
Uotum quid sit.li.4.di.38.a.
Uotum est duplex scꝫ commune et singulare.libro.4.di.38.b.
Uotum singulare est duplex.s.priuatum ⁊ solẽne.li.4.di.38.b.
Usus idem est virtutis et liberi arbitrij.lib.2.distin.27.i.
Usura quid sit ⁊ quomodo committitur.libro 3.di.37.b.
Uti quid sit et quibus rebus vtenduꝫ est.libro 1.di.1.b.
Uti et frui quõ differunt.li.1.di.1.c.
Uti vtrum quis male põt virtutibus.libro.2.distin.26.k.

Vult vrꝝ sp̄ deꝰ h̄ qđ sel̄ voluit.li.1.di.44.d.
Vult omnes homies deꝰ saluos fieri. quō intelligit̄.li.1.di.46.c.
Vxores plures cui licebat habere tp̄e legis.li.4.di.33.d.
Vxor nō est dimittenda ꝓ aliqua macula vl̄ infirmitate corpis.li.4.di.34.f.
Vxores dimittere an pōt vir causa fornicationis.li.4.di.35.b.c.d.
Vxoꝝ interfectores quō penitere debeant.lib.4.di.37.b.
Vxor ꝓpter fornicationē spiritualez an debeat dimitti.li.4.di.39.c.
Vxor fratris quō vocat̄.li.4.di.41.e.

Xp̄i īcarnationē qualiter tota trinitas est opata.li.3.di.3.ꝛ di.4.ꝑ totum.

Xp̄s q̄re nō fuit decimatꝰ ī abraā.li.3.di.3.c.
Xp̄i caro quare nō est dicta peccatrix sed simil̄ peccato.li.3.di.3.d.
Xp̄i incarnatio quare specialit̄ attribuit̄ spiritui sancto.li.3.di.4.a.
Xp̄s quare đr natꝰ đ spūsctō.li.3.di.4.b.c.
Xp̄s quare dicat̄ ab apl̄o factus quē nos fatemur natū.li.3.di.4.d.
Xp̄s ſm ꝙ hō vtꝝ sit p̄destinatus.li.3.di.7.c.l.et di.10.f.
Xp̄us an debeat dici bis genitus.sicut đr dei ꝛ hominis filius.li.3.di.8.b.
Xp̄i hūanitas quō adorāda sit.li.3.di.9.ꝑ totū
Xp̄s vtꝝ ſm ꝙ homo sit persona in deitate.li.3.di.10.a.b.
Xp̄s vtꝝ sit adoptiuꝰ filiꝰ.li.3.di.10.d.e.
Xp̄s vtꝝ sit creatura siue creatꝰ vel factus.li.3.di.11.ꝑ totū.
Xp̄s vtꝝ aliā carnē assumere potuit q̄ꝫ de genere adam.li.3.di.12.a.
Xp̄s vtꝝ peccare potuit.li.3.di.12.c.d.
Xp̄s vtꝝ potuit incarnari in sexu muliebri.li.3.di.12.e.
Xp̄s an sapientia et gratia ꝓficere potuit.li.3.di.13.a.et ꝑ totū.
Xp̄s duplicē habuit sapiam.li.3.di.13.d.
Xp̄s vtꝝ sapiam parē deo habuit.vel si oīa scit que deus.li.3.di.14.a.
Xp̄s an oēs defectꝰ hoīs assumpsit.li.3.di.15.a.et ꝑ totum.
Xp̄s quō habuit tristiciā passiōis.li.3.di.15.d.e.f.ꝛ di.17.c.d.
Xp̄s vtꝝ habuit aptitudinē moriendi.li.3.dis.16.a.
Xp̄s q̄d de quatuor statibus hominis accepit.li.3.di.16.b.
Xp̄s vtꝝ aliq̄d voluerit vel orauerit qđ non sit factū.li.3.di.17.a.
Xp̄s duas habuit volūtates.li.3.di.17.b.c.
Xp̄s an sibi aliquid meruit.et q̄d sibi et q̄d nob̄.li.3.di.18.a.b.
Xp̄s quare voluit pati cum merita sua sufficiebant.li.3.di.18.e.
Xp̄s quō nos a dyabolo et a peccato redemit.li.3.di.19.a.
Xp̄s an solus debz dici redēptor vel mediator li.3.di.19.e.
Xp̄s an aliter potuit redimere hoīem.et quare potius isto mō.li.3.di.20.a.
Xp̄s quō est traditus a deo.a iuda ꝛ a iudeis.li.3.di.20.c.d.
Xp̄i anima vtruz in morte fuit sepata a verbo.li.3.di.21.a.
Xp̄s qua rōne đr mortuꝰ vl̄ passꝰ.li.3.di.21.d.
Xp̄s vtꝝ in morte fuerit hō.li.3.di.22.a.
Xp̄s an vbicunqꝫ est.sit hō.ꝛ ꝙ vbiqꝫ totꝰ fuit sed nō totū.li.3.di.22.b.c.
Xp̄s vtꝝ fidē.spem et charitatē habuerit.lib.3.di.23.a.et di.26.c.et di.27.ꝑ totū.
Xp̄s vtꝝ ordinē diligēdi ſuauerit.li.3.di.31.d.
Xp̄s vtꝝ v̄tutes cardiales habuit.li.3.di.33.a.
Xp̄s vtꝝ septē dō spūsscti habuit.li.3.di.34.b
Xp̄i passio vtꝝ placuit viris sctis.li.1.di.48.d
Xp̄s quam potestatē baptismi ſuis tradidit.ꝛ quā sibi retinuit.li.4.di.5.b.c.
Xp̄i corpus quō conficit̄ de substātia panis.li.4.di.11.ꝑ totum.
Xp̄s q̄le corpus dedit discipul̄.li.4.di.11.e.
Xp̄s vtrū quotidie immolet̄ vel tm̄ semel imolatus est.li.4.di.12.g.
Xp̄s iudex viuoꝝ ꝛ mortuorum quō intelligit̄ li.4.di.43.f.
Xp̄s in qua forma iudicabit.li.4.di.48.a.